

مرکز تحقیقات اسلامی

اصفهان

گامی

عمر الکرما
علیه السلام

www.

www.

www.

www.

Ghaemiyeh

.com

.org

.net

.ir

۲۰

علم مفاهیم شناسی
در قرآن

نویسنده: رسول ملکیان اصغرنانی

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

علم مفاهیم شناسی در قرآن

نویسنده:

رسول ملکین اصفهانی

ناشر چاپی:

مرکز تحقیقات رایانه ای قائمیه اصفهان

ناشر دیجیتال:

مرکز تحقیقات رایانه ای قائمیه اصفهان

فهرست

۵	فهرست
۷	علم مفاهیم شناسی در قرآن جلد سی ام - حرف ه
۷	مشخصات کتاب
۷	مقدمه
۲۴	هابیل از دیدگاه قرآن در تفسیر راهنما
۶۸	هاروت از دیدگاه قرآن در تفسیر راهنما
۷۲	هارون از دیدگاه قرآن در تفسیر راهنما
۲۵۷	هامان از دیدگاه قرآن در تفسیر راهنما
۲۷۸	هبه از دیدگاه قرآن در تفسیر راهنما
۲۸۵	هجرت از دیدگاه قرآن در تفسیر راهنما
۴۲۰	هجوم از دیدگاه قرآن در تفسیر راهنما
۴۴۴	هدایت از دیدگاه قرآن در تفسیر راهنما
۱۳۸۳	هدف از دیدگاه قرآن در تفسیر راهنما
۱۳۹۳	هدهد از دیدگاه قرآن در تفسیر راهنما
۱۴۰۶	هدیه از دیدگاه قرآن در تفسیر راهنما
۱۴۱۲	هشدار از دیدگاه قرآن در تفسیر راهنما
۱۵۷۶	هلاکت از دیدگاه قرآن در تفسیر راهنما
۱۸۹۲	همجنس بازی از دیدگاه قرآن در تفسیر راهنما
۱۹۰۵	همسایه از دیدگاه قرآن در تفسیر راهنما
۱۹۰۷	همسر از دیدگاه قرآن در تفسیر راهنما
۲۰۷۵	همسفر از دیدگاه قرآن در تفسیر راهنما
۲۰۸۹	همسفرگی از دیدگاه قرآن در تفسیر راهنما
۲۰۹۳	همکاری از دیدگاه قرآن در تفسیر راهنما
۲۱۰۳	همنشین از دیدگاه قرآن در تفسیر راهنما

۲۱۸۰	هنر از دیدگاه قرآن در تفسیر راهنما
۲۱۸۵	هوا از دیدگاه قرآن در تفسیر راهنما
۲۱۸۹	هواپرستی از دیدگاه قرآن در تفسیر راهنما
۲۲۸۵	هوای نفس از دیدگاه قرآن در تفسیر راهنما
۲۲۹۰	هود از دیدگاه قرآن در تفسیر راهنما
۲۴۲۳	هوشیاری از دیدگاه قرآن در تفسیر راهنما
۲۴۴۹	هوی و هوس از دیدگاه قرآن در تفسیر راهنما
۲۴۵۳	هیزم از دیدگاه قرآن در تفسیر راهنما
۲۴۵۶	درباره مرکز

مشخصات کتاب

سرشناسه: رسول ملکیان اصفهانی، ۱۳۴۴

عنوان و نام پدیدآور: علم مفاهیم شناسی در قرآن جلد سی ام - حرف ه / رسول ملکیان اصفهانی

مشخصات نشر دیجیتالی: اصفهان: مرکز تحقیقات رایانه ای قائمیه اصفهان، ۱۳۹۴.

مشخصات ظاهری: نرم افزار تلفن همراه و رایانه

تلفن همراه مولف : ۰۹۱۳۱۱۴۰۱۴۰

موضوع: علم - مفاهیم قرآنی

رده بندی کنگره : ۵۲/BP۶۵/۴

رده بندی دیویی : ۱۳۹۰۲۵۷۷۴ ۳۷۲/۲۱

مقدمه

بسم الله الرحمن الرحيم

علم مفاهیم شناسی قرآن

۱- قرآن کتاب خداست که برای هدایت ناس و بشروانسان و مسلمان و مومنین و متقین نازل شده است ؛ و از معجزات جاویدان محسوب می شود ؛ چه انسانهای مومن و خدا جوئی که با معرفت و عمل به این کتاب آسمانی به سعادت رسیدند و چه دانشمندان بزرگی که در طول بیش از چهارده قرآن برای فهم و نشر معارف این کتاب کریم عمر خود را گذاشته اند. هر زمانی که از این کتاب می گذرد تازه هائی از معارف این کتاب الهی کشف می گردد و این جریان همچنان ادامه دارد. در پرتو این تلاشهای شایسته علمی زیادی از معارف و علوم قرآنی برای ما به یادگار باقی مانده است . که از مهمترین آن می توان از تفسیر قرآن نام برد. این علم بر اساس مقدماتی از علوم است مثل مفردات قرآن.

شاید بتوان گفت علم مفاهیم شناسی قرآن حد واسط بین معنی کلمه (علم مفردات) و (علم تفسیر قرآن) است. علم مفاهیم شناسی قرآن یک علم جدیدی است که نه می توان علم مفردات قرآن آن را دانست زیرا فراتر از آن است و نه می توان آن را علم تفسیر نامید زیرا اساسا با آن متفاوت است.

تفسیر به معنای «دانش تفسیر»، یعنی علمی که دارای ارکان مشهور علم (موضوع، مسائل، مبادی تصویری و تصدیقی) است و

تفسیر دارای موضوع، تعریف، هدف،

فایده، پیش‌انگاره‌ها (مبانی و مبادی) و ... است. از این رو، تفسیر از علوم مرتبط با قرآن به شمار می‌آید که بیش از هزار سال عمر دارد.

علم تفسیر به دانشی گفته می‌شود که انسان را با معانی و مقاصد آیات قرآن و منابع، مبانی، روش‌ها، معیارها و قواعد آن آشنا می‌سازد.

به عبارت دیگر، دانش تفسیر از چند بخش اساسی تشکیل می‌شود: ۱) مبانی تفسیر؛ ۲) قواعد تفسیر؛ ۳) منابع تفسیر؛ ۴) شرایط مفسر؛ ۵) سنجش‌های فهم تفسیر و معیارهای تفسیر معتبر؛ ۶) روش‌های تفسیری؛ ۷) گرایش‌ها (مکاتب) تفسیری.

موضوع علم تفسیر: آیات قرآن (سخنان الهی که در قالب وحی قرآنی بر پیامبر اسلام صلی الله علیه و آله و سلم نازل شده است).

هدف دانش تفسیر: کسب توان استنباط صحیح از آیات قرآن.

فایده علم تفسیر: فهم مراد استعمالی (معانی آیات) و مراد جدی خدا (مقاصد آیات).

۲- اگر مفاهیم قرآن خوب تبیین و توصیف شود مقدمه تفسیر خواهد شد و تفسیر قرآن از غنای بیشتری برخوردار خواهد شد. این دانش که مربوط به مجموعه دانش‌های نوین زبان‌شناسی است می‌باشد. زبان‌شناسی بیشتر ناظر به کلام انسانی است که در دوره‌های مختلف شامل کلام‌های مقدس (کتابهای آسمانی) نیز شده است. زبان‌شناسی شامل: زبان‌شناسی نظری؛ آواشناسی؛ واج‌شناسی؛ واژه‌شناسی؛ ساخت‌واژه؛ نحو؛ معناشناسی؛ معناشناسی واژگانی؛ معناشناسی آماری؛ معناشناسی ساختاری؛ سبک‌شناسی؛ تجویز و توصیف؛ کاربردشناسی؛ زبان‌شناسی کاربردی؛ اکتساب زبان؛ زبان‌شناسی روان‌شناختی؛ زبان‌شناسی جامعه‌شناختی؛ زبان‌شناسی شناختی؛ جامعه‌شناسی زبان؛ زبان‌شناسی محاسباتی؛ زبان‌شناسی توصیفی؛ زبان‌شناسی تاریخی؛ زبان‌شناسی تطبیقی؛ رده‌شناسی زبان؛ دستورگشتاری؛ ریشه‌شناسی. و همچنین توجه به نظریات هرمنوتیک

و متودولوژی می تواند تاثیرات خوبی در مباحث شناخت قرآن داشته باشد و فضاهای جدید تحقیقات قرآنی ایجاد نماید.

۳- اگر تفسیر ما از پیشرفت مناسبی برخوردار نیست دلیل عمده آن این است که روی مقدمات تفسیر کارهای اصلی صورت نگرفته است. این مسئله برای هر کس که با تفسیر قرآن آشنا باشد بدیهی است. برای روشن شدن زوایای پنهان و آشکار قرآن بیش از ده هزار کتاب نوشته شده است ولی می توان به جرات گفت مسلمانان و بشرهنوز به صورت کامل از این ذخیره الهی بهره لازم را نبرده است و استخراجات لازم را از این گنج الهی نکرده است.

۴- بعضی آیات قرآن قرن‌ها از نظر تفسیری هیچ پیشرفتی نداشته است. و مثل آن است که تفاسیر از روی هم بازنویسی کرده اند و اگر حرف تازه ای هم زده شده است بیشتر جنبه فرقه ای و گرایشی داشته که اکثرا به تاویل آیات و یا بهتر بگوئیم تفسیر به رای شده است. چگونه می توان یک آیه و یا یک سوره را خوب تفسیر کرد در صورتی که زوایای آشکار و پنهان کلمات خوب کالبد شکافی نشده باشد. برای آشکار شدن این مدعی تفاسیر قرآن را بر اساس قرون طبقه بندی کرده و سیر پیشرفت معانی و مفاهیم و تفاسیر آیات را در آن بر اساس استانداردهای علمی و روش های نوین بررسی کنید.

۵- متاسفانه در زمان معاصر که به این مسئله مهم یعنی مفاهیم آیات کمی توجه شده است بعضی آن را با شرح لغت اشتباه گرفته اند و کتابهایی به همین نام تالیف شده است و اسم کتاب خود را مفاهیم قرآن گذاشته اند و حال آنکه اصلا به مفاهیم نپرداخته اند و یک مقدار بیشتر از حد معمول از ترجمه لغت فرارفته اند و در این زمینه

مراکز قرآنی و علمی را نیز به اشتباه انداخته اند.

۶- علم مفردات یا واژه شناسی در قرآن دانشی است که در باره تک واژه های قرآنی از نظر ریشه اشتقاق لغوی و دلالت آن بر معنای مطلوب مناسب و نوع کاربرد آن در قرآن بحث می کند بدین منظور که هرگاه شخصی معنای واژه های قرآنی را نمی داند با مراجعه به کتابهای لغوی مانند مفردات راغب می تواند معنا و ریشه موارد اشتقاقی و نوع کاربرد آن را بشناسد. و حال آنکه علم مفاهیم شناسی قرآن درباره یک واژه و معنای آن در تمام حالات علمی و ادبی در قرآن بحث می کند با این توضیح تفاوت عمده و عمیق علم مفردات با علم مفاهیم تا حدودی روشن شد.

علم مفردات شاخه های فراوانی دارد که به بعضی از آنها اشاره می شود:

الف- دانش غریب القرآن

ب- معرب القرآن که در آن در مورد واژه هایی که از زبانهای دیگر به زبان قرآن وارد شده و به صورت عربی در آمده بحث می کند.

ج- اعراب القرآن در خصوص چگونگی اعراب الفاظ قرآن بحث می کند

د- مجازات قرآن انواع مجازهای به کار رفته در قرآن در این شاخه بحث می شود.

ه- وجوه و نظائر در قرآن

و بعضی دیگر از موضوعات علوم قرآن که بنوعی با مفردات قرآن سرو کار دارد.

دانشمندان بزرگی به تبیین واژه های قرآنی پرداخته اند و برخی از آنها کتابهایی را نیز تدوین نموده اند که تفصیل آنها در کتابهای رجال مانند: معجم الادباء، تاریخ بغداد، فهرست ابن ندیم، اعلام زرکلی و..... آمده است.

برای آگاهی از این کتابها می توانید به مجله

بینات شماره هفت و نه مراجعه کنید که بیش از سیصد جلد کتاب معرفی شده است.

۷- مفاهیم قرآن به معنای تحقیق کامل و جامع در باره بنیان آشکار و نهان یک لغت است؛ و بررسی سابقه و شرح آن در کل مجموعه آیات قرآن است. و همچنین تمام کاربردهای علمی و ادبی آن را بررسی کردن است. و این تقریباً یک علم کاملاً جدید درباره قرآن است. زیرا باید نقش یک مفهوم را در تمام قرآن در قالب یک کلمه و ارتباطات آن مشخص کرد. تحقیق درباره مفاهیم شناسی قرآن کار ساده ای نیست و افراد باید صاحب تخصص های گوناگونی باشند. و بصورت گروهی کار کنند. مفهوم شناسی قرآن بعد از آشنائی علوم ادبی و منطقی و فلسفی و عرفانی و تاریخی و فقهی و غیره برای محققین حاصل می شود. تازه این بررسی نقش یک کلمه و مفهوم در قرآن است؛ حال آنکه اگر ما خواستیم نقش مفهوم یک جمله و یا چند جمله و یا یک آیه و یا یک سوره را نسبت به یک جمله و یا چند جمله و یا یک آیه و یا یک سوره دیگر بررسی کنیم؛ ببینید چه نیروی انسانی دانشمند و چه سرمایه مالی هنگفت و چه تکنولوژی (ابرایانه) و امکانات نرم افزاری و علمی و سخت افزاری نیاز است. ولی به هر حال کاری است که باید در آینده نزدیک انشاء الله بشود.

۸- قرآن را می توان مثل قطعات متنوع هندسی (Magnets game) فرض کرد که به بی نهایت اشکال قابل تصورات اگر شما به یک آجر در یک ساختمان بسیار بزرگ و چند هکتاری توجه کنید و نقش این آجر در کل مجموعه را بررسی کنید یک تصور مفهومی بدست آورده اید که جایگاه و معنای آن را

در منظومه این ساختمان به شما نشان می دهد و تصور بود و نبود آن در این منظومه به کل آن می تواند کمک کند و یا آسیب برساند. پس باید در نظر داشت هر یک از کلمات قرآن مفهومی در بردارد که با تمام کلمات و جملات قرآن ارتباط دارد ارتباطی که در طول تاریخ تفسیر قرآن کشف نشده است. و از این مینا استنتاجات بسیاری می توان استخراج کرد که در لابلای بعضی از تفاسیر آمده است.

۹- البته شاید بتوان گفت مفاهیم قرآن یک رشته جدید در علوم و معارف قرآن است و مربوط به دوران معاصر است زیرا که بسیاری از علوم در حدود نیم قرن جدید تحولات جدی بخود گرفته اند. با استفاده از ابزار و امکانات جدید بویژه رایانه و برنامه ریزی برای آن می توان به این علم دسترسی پیدا کرد. این علم بصورت رسمی هنوز وارد حوزه و دانشگاه نشده است و مطالب آن بصورت گسیخته در ضمن مطالب دیگر بیان می شود. هراستادی با توجه به شناخت نسبی خود از آن بحث می کند و بسیاری آن را بعنوان یک علم قرآنی نه می شناسند و نه قبول دارند. اینجانب بعد از حدود سی سال آشنائی با علوم دینی و اسلامی و قرآنی و بعد تمرکز بر روی این موضوع (علم مفاهیم شناسی قرآن) و کشف آن در تفسیر شریف راهنما به این امر خطیر نائل شدم و خداوند رحیم افق نور دیدن آن را بمن نشان داد. و این چیزی بود که بصورت متفاوت در بعضی مکتوبات قرآنی با آن برخورد می کردم که خود داستانهای زیبا و دلنشینی دارد. خیلی دوست داشتم با قرآن مانوس باشم و روزانه چندین نوبت تلاوت داشته باشم ولی بعضی از مواقع یک کلمه و یا یک جمله قرآن و نقش

آن در کل قرآن فکرو دل من را بخودش مشغول می کرد و ساعتها و روزها وقت مرا می گرفت و رهایم نمی کرد؛ نمی توانستم از آن مفهوم کلمه و جمله و آیه دلم را جدا بکنم؛ هر لحظه و زمانی که می گذشت رخ جدیدی از آن برایم کشف می شد ولی همیشه دوست داشتم یک راهی پیدا کنم که آن را به صورت علمی در معرض دیگران قرار دهم؛ ولی عظمت کارونداشتن ابزار و امکانات لازم من را از آن باز می داشت تا اینکه این توفیق نسبی برایم حاصل شد. و برای همین همیشه درحیرتم که قلب مقدس اشرف و اکرم واعظم انبیاء یعنی حضرت محمد مصطفی (ص) چگونه این حجم با عظمت معنوی را در سینه مبارکشان داشتند و آن را حمل می کردند. آری این کلمات و آیات الهی است که بی نهایت بار قابل استناد و استدلال و فیض جاری است و هنرنمایی می کند. کاری که از عهده هیچ مجموعه و دستگاه علمی بر نمی آید. کاریکه من انجام داده ام کاری است که اصل زحمت آن را دانشمندان اسلامی در تفسیر قیم راهنما انجام داده اند و من فقط آن را دیده و استخراج و تالیف کرده ام؛ هر چند که قبل از من به این صورت کسی انجام نداده است.

۱۰- از خوبیهای علم در دوران جدید این است که آنچه را در تصور ذهن و یا کشف دل و یا توهم و یا خیال بود امروز می توان بصورت علم در آورد و به معرض نمایش و عموم گذاشت. شما نگاه کنید در زمان ما مسائلی حتی مثل طی الارض و روی آب راه رفتن و نامرئی شدن و

صدها نمونه از این دست به صورت علمی دسته بندی و طبقه بندی شده است. چه برسد به علمی که از قواعد و ضوابط مثل تفسیر قرآن برخوردار است.

۱۱- بسیاری از تفاسیر که در دوران قدیم نوشته شده است در محدوده علم آموزی و دانش یک فرد و بسته به نوع کتابهای تفسیری و امکاناتی که در اختیار داشته و گرایش و هدفی که داشته است. در صورتیکه در زمان معاصر باید از نوشتن تکراری و بیهوده این تفاسیر خوداری کرد و زیر نظر مجموعه ای از اساتید ، تفسیر همه جانبه نوشت. و حوزه های پژوهشی عظیمی به این امر مهم اختصاص یابد. امید است در آینده حوزه های علمی بزرگ و دانشگاههای بزرگ قرآنی در راستای آموزش و پژوهش های قرآنی بیش از آن چیزی که امروز وجود دارد تاسیس شود.

۱۲- داشتن روش هدفمند و اصولی و رعایت آن در طول نگارش تفاسیر از نکات مهمی است که مفسرین باید رعایت کنند. زیرا مفسرین بزرگ قرآن بعضی از موارد یک مفهوم را در یک جای قرآن به یک معنا گرفته اند و در جاهای دیگر قرآن از آن عدول کرده اند مثل آن است که یک جا در قرآن ما کلمه (صلوة) را به این شکل و در جاهای دیگر قرآن بصورت (صلاة) بنویسیم. اگر ما توانستیم به معنای واقعی و مفهوم (روح) یا (امر) یا (امام) و در قرآن برسیم باید با این ملاک واحد در کل قرآن به تحقیق پردازیم.

۱۳- اگرخواستیم عظمت قرآن را در نظر بگیریم باید اینطور تصور کرد که تمام عالم هستی دو بار تکرار شده است یکبار بصورت عینی در عالم خارج و یکبار بصورت مکتوب به صورت قرآن و اگر گفته عرفاء را به آن اضافه کنیم به این صورت است که وجود انسان قرآنی (کامل) دو چهره دارد یکی به صورت عینی یعنی جهان خارج و دیگری بصورت مکتوب یعنی قرآن.

۱۴- قرآن کریم در آیه ی بیست و

یکم سوره ی حجر به سرچشمه و منبع موجودات و نزول معین آنها اشاره کرده، می فرماید:

(وَإِنْ مِنْ شَيْءٍ إِلَّا عِنْدَنَا خَزَائِنُهُ وَمَا نُنزِّلُهُ إِلَّا بِقَدَرٍ مَّعْلُومٍ)

و هیچ چیزی نیست جز آن که منابعش نزد ماست؛ و [لی] جز به اندازه معین آن را فرو نمی فرستیم.

«خزائن» در اصل به معنای حفظ و نگه داری چیزی است و در اصطلاح به معنای محلی است که افراد، اموالشان را در آن گردآوری و حفظ می کنند.

این مفهوم در مورد انسان ها صادق است که قدرت محدود دارند و نمی توانند در هر عصری همه چیز را فراهم کنند، اما در مورد خدا تصور نمی شود.

پس خزاین الهی، یا به معنای «مقدورات الهی» است؛ یعنی همه چیز در منبع قدرت الهی جمع است و هر وقت بخواهد هر مقدار که لازم باشد ایجاد می کند و یا به معنای مجموعه ی اموری است که در عالم هستی و جهان ماده وجود دارند؛ مثل عناصر و اسباب، که در این مجموعه همه چیز فراوان است، اما هر موجود خاص آن به صورت محدود ایجاد می شود.

قرآن خداوند نیز از همین سنخ است که متصل به دریای بی کرانه وجود خداوند است و هر وقت خداوند بخواهد مقداری از معنای آن را برای ما ایجاد می کند. و چهره کامل آن در زمان حکومت ولی عصر (عج) ظهور می کند. انشاء الله.

۱۵- قرآن کریم در آیه ی چهل و یکم سوره ی بقره با اشاره به رابطه ی قرآن با کتب آسمانی پیشین، چهار فرمان در مورد پاس داشت قرآن می دهد و می فرماید:

(وَآمِنُوا بِمَا أَنْزَلْنَا مُصَدِّقًا لِمَا مَعَكُمْ وَلَا تَكُونُوا أُولَ كَافِرٍ بِهِ وَلَا تَشْتَرُوا بِآيَاتِي ثَمَنًا قَلِيلًا وَإِيَّايَ فَاتَّقُونِ)

و به آنچه

فرو فرستادم (/قرآن) ایمان آورید، در حالی که مؤید چیزی است که با شماست. و نخستین انکار کننده آن نباشید؛ و بهای اندک را با آیات من مبادله نکنید؛ و تنها (از عذاب) من (خودتان) را حفظ کنید.

خداوند می فرماید قرآن را ارزان نفروشید قدر و قیمت و عظمت آن را دریابید و برای رسیدن به آن بهای لازم را بپردازید. هرآیه قرآن مثل عروسی بلند مرتبه ای است که تا بهای آن پرداخته نشود رخ نمی نماید بعضی از موارد این بهاء به قیمت جان و حقیقت انسان است. کسانی که خادم قرآن هستند باید همیشه این را مد نظر داشته باشند.

عروس حضرت قرآن نقاب آن گه براندازد که دارالملک ایمان را مجرد یابد از غوغا

(سنائی)

۱۶- در این قسمت برای اینکه وظیفه ما نسبت به قرآن مشخص شود سخن رهبر عظیم الشان انقلاب اسلامی در دنیای معاصر حضرت امام خمینی (ره) را می آورم: (جلد بیستم صحیفه امام خمینی (ره) - صفحه ۹۱ تا ۹۳ - پیام به مردم زائران بیت الله الحرام به مناسبت ایام حج "مهجوریت حج ابراهیمی"):

(از انس با قرآن کریم، این صحیفه الهی و کتاب هدایت، غفلت نوزند که مسلمانان هر چه دارند و خواهند داشت در طول تاریخ گذشته و آینده از برکات سرشار این کتاب مقدس است. و از همین فرصت از تمامی علمای اعلام و فرزندان قرآن و دانشمندان ارجمند تقاضا دارم که از کتاب مقدسی که تبیان کل شیء است و صادر از مقام جمع الهی به قلب نور اول و ظهور جمع الجمع تاییده است، غفلت نفرمایند. این کتاب آسمانی - الهی که صورت عینی و کتبی جمیع اسما و صفات و آیات و بینات

است و از مقامات غیبی آن دست ما کوتاه است و جز وجود اقدس جامع من خوطب به از اسرار آن کسی آگاه نیست و به برکت آن ذات مقدس و به تعلیم او خلص اولیای عظام دریافت آن نموده اند و به برکت مجاهدات و ریاضت‌های قلبیه ، خلص اهل معرفت به پرتوی از آن به قدر استعداد و مراتب سیر بهره مند شده اند و اکنون صورت کتبی آن ، که به لسان وحی بعد از نزول از مراحل و مراتب ، بی کم و کاست و بدون یک حرف کم و زیاد به دست ما افتاده است ، خدای نخواستہ مباد که مهجور شود و گر چه ابعاد مختلفه آن و در هر بعد مراحل و مراتب آن از دسترس بشر عادی دور است لکن به اندازه علم و معرفت و استعداد های اهل معرفت و تحقیق در رشته های مختلف ، به بیانها و زبانهای متفاوت نزدیک به فهم از این خزینه لایتنای عرفان الهی و بحر مواج کشف محمدی -صلی الله علیه و آله و سلم - بهره هایی بردارند و به دیگران بدهند و اهل فلسفه و برهان بابررسی رموزی که خاص این کتاب الهی است و با اشارات از آن مسائل عمیق گذشته ، براهین فلسفه الهی را کشف و حل کرده ، در دسترس اهلش قرار دهند. و وارستگان صاحب آداب قلبی و مراقبات باطنی رشحه و جرعه ای از آنچه قلب عوالم از "ادبانی ربی" دریافت فرموده ، برای تشنگان این کوثر به هدیه آورند و آنان را مودب به آداب الله تا حد میسور نمایند. و متقیان تشنه هدایت

بارقه ای از آنچه به نور تقوا از این سرچشمه جوشان هدی للمتقین هدایت یافته اند، برای عاشقان سوخته هدایت الله به ارمغان آورند. و بالاخره هر طایفه ای از علمای اعلام و دانشمندان معظم به بعدی از ابعاد الهی این کتاب مقدس دامن به کمر زده و قلم به دست گرفته و آرزوی عاشقان قرآن را برآوردند و در ابعاد سیاسی، اجتماعی، اقتصادی، نظامی، فرهنگی و جنگ و صلح قرآن وقت صرف فرمایند تا معلوم شود این کتاب سرچشمه همه چیز است؛ از عرفان و فلسفه تا ادب و سیاست، تا بیخبران نگویند عرفان و فلسفه بافته ها و تخیلاتی بیش نیست و ریاضت و سیر و سلوک کار درویشان قلندر است، یا اسلام به سیاست و حکومت و اداره کشور چه کار دارد که این کار سلاطین و روسای جمهور و اهل دنیا است. یا اسلام دین صلح و سازش است و حتی از جنگ و جدال با ستمکاران بری است. و به سر قرآن آن آورند که کلیسای جاهل و سیاستمداران بازیگر به سر دین مسیح عظیم الشان آوردند.

هان ای حوزه های علمیه و دانشگاههای اهل تحقیق! بپاخیزید و قرآن کریم را از شر جاهلان متنسک و عالمان متهتک که از روی علم و عمد به قرآن و اسلام تاخته ومی تازند، نجات دهید. و اینجانب از روی جد، نه تعارف معمولی، می گویم از عمر به بادرفته خود در راه اشتباه و جهالت تاسف دارم. و شما ای فرزندان برومند اسلام! حوزه ها و دانشگاهها را از توجه به شئون قرآن و ابعاد بسیار مختلف

آن بیدار کنید. تدریس قرآن در هر رشته ای از آن را محط نظر و مقصد اعلاّی خود قرار دهید. مبدا خدای ناخواسته در آخر عمر که ضعف پیری بر شما هجوم کرد از کرده ها پشیمان و تاسف برایام جوانی بخورید همچون نویسنده .

باید بدانیم حکمت آنکه این کتاب جاوید ابدی که برای راهنمایی بشر به هر رنگ و ملیت و در هر قطب و قطر، تا قیام ساعت نازل گردیده است ، آن است که مسائل مهم حیاتی را چه در معنویات و چه در نظام ملکی زنده نگه دارد و بفهماند که مسائل این کتاب برای یک عصر و یک ناحیه نیست .

۱۷- منطق شیوه ی تفکر صحیح را می آموزد حال اگر کسی بخواهد اندیشه ها و تفکرات خود را به دیگری منتقل کند. یعنی بخواهد از آنچه در ذهن خودش می گذرد دیگری را آگاه سازد ناچار از سخن استفاده می کند، یعنی الفاظ را برای افاده ی مقصود خود به کار می برد.

مردم عادی چنین می پندارند که انسان نخست می اندیشند سپس اندیشه های خود را در قالب الفاظ بر زبان می آورد. اما با کمی دقت نظر معلوم می شود که اساساً تفکر بدون استعمال الفاظ امکان پذیر نیست. حتی وقتی که آدمی لب را از سخن فرو بسته و به اندیشه فرورفته باشد، باز در واقع با یک سلسله الفاظ مختل به تفکر می پردازد و به قول حکما، گویی با خود «حدیث نفس» یا نجوا می کند، به همین جهت است که تفکر و تعقل را نطق باطن می نامند (در مقابل نطق

ظاهر که با الفاظ مسموع انجام می یابد) پرورش ذهنی و فکری آدمی و از قوه به فعل در آوردن استعداد های معرفتی او جز به کار بردن لفظ امکان پذیر نیست. پس زبان اولاً توأم و همراه با اندیشه های درونی آدمی است. ثانیاً موجب انتقال دانش و فرهنگ و تمدن به دیگران است و آموزش و پرورش بدون استعانت از آن امکان پذیر نیست. همین نیاز مبرم آدمی به زبان موجب شده است که به وضع الفاظ پردازد و در برابر هر معنایی لفظی را که نمایانگر آن معنی باشد قرار دهد.

چنانکه معلوم است هر لفظ مسموع صوتی است که در هوا پخش می شود و به سرعت محو می گردد. یعنی علامتی است فرار و ناپایدار که عمر آن لحظه ای بیش نیست و فقط هنگام رویارویی با دیگران بکار می رود. اما آدمی مایل است افکار و اندیشه ها و خواسته های خود را به مکانهای دور دست و به آیندگان و کسانی که با او رویاروی نیستند نیز برساند. به همین جهت به وضع الفاظ بسنده نکرده و یک سلسله علایم دیگر نیز وضع کرده که همان خط یا علایم مکتوب یا الفباست. علایمی به مراتب پایدارتر و ثابت تر از الفاظ، این علائم مکتوب را نشان و دال بر الفاظ قرار داده است.

بنابراین علایم مکتوب یا خط یا وجود کتبی دلالت بر حفظ، یعنی اصوات معین، دارد. به عبارت مختصرتر وجود کتبی دال بر وجود لفظی است، همانطور که وجود لفظی دال بر معنای ذهنی است و معنای ذهنی دال بر شیء خارجی.

وجود کتبی (علایم کتبی یا خطی) - وجود

لفظی (علایم ملفوظ یعنی اصواتی که با اتکاء به مخارج حروف از دهان خارج می شود) - وجود ذهنی (معنی ذهنی یا صورت ذهنی) - وجود عینی (وجود خارجی یا شی خارجی)

به عبارت موجزتر شیء دارای چهار نحوه وجود است. وجود عینی و وجود ذهنی و وجود لفظی و وجود کتبی. از آنجا که نقش الفاظ در تفکرات آدمی تا این درجه است. منطق دانان در آغاز منطق مباحثی را نیز به الفاظ اختصاص می دهند و البته بحث آنها از الفاظ بحثی است بسیار کلی به نحوی که کم و بیش شامل همه زبانها می شود. بر خلاف بحث علمای دستور زبان که اختصاص بزبانی معین دارد. (علم منطق - رشته های نظری و علوم انسانی و معارف اسلامی)

براین اساس وجود لفظی و کتبی را اعتباری و وجود ذهنی و عینی را حقیقی می دانند.

اگر بر این مبنا به قرآن رانگاه کنیم؛ فعالیت های علمی و قرآنی ما از چهار حالت خارج نیست:

الف- وجود لفظی قرآن که شامل روخوانی؛ روان خوانی؛ تندخوانی؛ صوت و لحن؛ علم تجوید؛ انواع قرائات قرآنی؛ حفظ ظاهری قرآن؛ و تمام فعالیت هایی که در این حوزه لفظی قرآن می شود.

ب- وجود کتبی قرآن که شامل انواع رسم الخط و نوشتن قرآن؛ چاپ قرآن؛ تمام کارهای هنری مربوط به قرآن.

ج- وجود ذهنی قرآن یعنی آنچه در ذهن مردم مسلمان یا جامعه بشری یا مفسر و محقق قرآن وجود دارد و بر روی آن تدبر و تفکر می کند و آن را نشر و ارائه می دهد. و شامل تمام تفاسیر و معارف و علوم قرآنی می شود.

د- وجود عینی قرآن که به دو صورت جلوه می کند یا بصورت فردی که در یک انسان قرآنی در خارج مصداق پیدا می کند

و حقیقی ترین آن امام معصوم است که واقعیت قرآن و مظهر عینی کامل قرآن در عالم خارج است و قرآن ناطق است و در زمان ما حضرت امام ولی عصر (عج) می باشد و یا بصورت جمعی تجلی و ظهور پیدا می کند که جامعه اسلامی و قرآنی و حکومت اسلامی مهدویت است که انشاء الله در آینده ما شاهد و عامل آن خواهیم بود.

به هر حال هر کس که عالم و خادم قرآن باشد بصورت حصر عقلی از یکی از این چهار قسم خارج نیست؛ و کسیکه در حوزه علم مفاهیم شناسی قرآن فعالیت و تحقیق و مطالعه می کند در بخش سوم (وجود ذهنی) جایگاه می یابد و وقتی در عرصه نشر مکتوب می پردازد در جایگاه دوم (وجود کتبی) فعال است.

اگر بخواهیم توضیح مفصل دهیم که علم مفاهیم قرآن شناسی چیست؟ باید کتابهای مستقلی تألیف گردد؛ که امیدواریم این مهم در آینده نزدیک انجام گیرد.

۱۷- ما در اینجا بر اساس امکانات و ابزار و نرم افزارهای علمی بیش از هزار تا از کلمات قرآن را مفهوم شناسی و بر اساس حروف الفبا استخراج کرده ایم؛ باشد که انشاء الله در آینده این علم (مفهوم شناسی قرآنی) توسعه لازم را بنماید. از بین تفاسیر تفسیر راهنما را ملاک قراردادیم که نسبت به تمام تفاسیرهای قرآن بعضی از استانداردهای لازم را دارد که می توانید ویژگیهای آن را در مقدمه آن تفسیر شایسته و مهم بخوانید. باید توجه داشت که بعضی از کلمات مشترک لفظی و بعضی از آنها مشترک معنوی می باشند؛ و تعدادی از کلمات نیز عربی و فارسی می باشد؛ برای همین کسی که می خواهد مفهومی را بررسی کند لازم است یکدور فهرست کلمات را بررسی کند. این مجموعه کتاب مفاهیم شناسی قرآن بیشتر برای محققین و پژوهشگران قرآنی و

کسانیکه می خواهند پایان نامه حوزوی و دانشگاهی تالیف کنند ویا علاقه به مباحث عمیق قرآنی هستند می باشد.

حوزه علمیه اصفهان

رسول ملکیان اصفهانی

هابیل از دیدگاه قرآن در تفسیر راهنما

هابیل

آثار قتل هابیل

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۴ - مائده - ۵ - ۳۰ - ۱۳

۱۳ زیانکاری قایل ، پیامد کشتن برادرش هابیل

فقتله فاصبح من الخسرین

ادب هابیل

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۴ - مائده - ۵ - ۲۷ - ۲۲

۲۲ هابیل ، انسانی خداشناس ، پرهیزگار ، آگاه به معارف الهی و برخوردار از ادب و منطق در روابط اجتماعی

قال انما يتقبل الله من المتقين

تصریح نکردن هابیل به بی تقوایی قایل، حاکی از ادب اوست و تبیین علت پذیرش و رد اعمال، حاکی از اندیشه منطقی و آشنایی او با معارف الهی است.

اصلاح طلبی هابیل

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۴ - مائده - ۵ - ۲۸ - ۲

۲ هابیل ، در صدد آرام نمودن روح طغیانگر قایل

قال لاقتلنک قال .. لئن بسطت إلی یدک لتقتلنی ما إنا بباسط یدی إلیک

طغیانگری قایل از تأکید در <لاقتلنک> به دست می آید و سخنان نرم و آموزنده هابیل، نشانگر تلاش وی برای نرم و آرام ساختن قایل است.

انتصاب هابیل

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۴ - مائده - ۵ - ۲۷ - ۳۳

۳۳ هابیل و قایل ، مأمور به قربانی کردن برای خدا در پی مخالفت قایل در مورد فرمان خدا به انتصاب هابیل به وصایت حضرت آدم (ع) و دریافت اسم اعظم خداوند

اذقربا قرباناً

از امام صادق(ع) روایت

شده: .. ان الله تبارك و تعالی اوحى الى آدم ان يدفع الوصيه و اسم الله الاعظم الى هابيل و كان قابيل اكبر منه فبلغ ذلك قابيل فغضب فقال: انا اولى بالكرامه و الوصيه فامرهما ان يقربا قرباناً بوحي من الله اليه ففعلا ...

تفسیر عیاشی، ج ۱، ص ۳۱۲، ح ۸۳؛ نورالثقلین، ج ۱، ص ۶۱۰، ح ۱۲۵.

انگیزه قتل هابیل

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۴ - مائده - ۵ - ۳۰ - ۲۱

۲۱ قابیل، به تحریک ابلیس برای آنکه نسلی از هابیل نماند تا بخاطر قبولی قربانی پدرشان برنسل قابیل افتخار کنند، برادرش را کشت.

فطوعت له نفسه قتل اخيه فقتله

از امام باقر(ع) روایت شده که پس از قرائت آیه فوق فرمود: .. ثم ان ابليس ... فقال له: يا قابيل قد تقبل قربان هابيل و لم يتقبل قربانك و انك ان تركته يكون له عقب يفتخرون على عقبك و يقولون نحن ابناء الذي تقبل قربانه فاقتله كيلا يكون له عقب يفتخرون على عقبك فقتله ...

کافی، ج ۸، ص ۱۱۳، ح ۹۲؛ تفسیر برهان، ج ۱، ص ۴۵۸.

ایمان هابیل

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۴ - مائده - ۵ - ۲۸ - ۶

۶ هابیل، انسانی خداترس و مؤمن به توحید ربوبی

انی اخاف الله رب العلمین

پاداش هابیل

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۴ - مائده - ۵ - ۲۷ - ۱۰

۱۰ هابیل سزاوار و شایسته بهره مندی از پاداش های الهی با پذیرفته شدن قربانی وی

فتقبل من احدهما

<تقبل> به پذیرفته شدنی

اطلاق می گردد که مقتضی پاداش باشد. (مفردات راغب)

تحریف قصه هاییل

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۴ - مائده - ۵ - ۲۷ - ۸

۸ آثار اهل کتاب مشتمل بر داستان قابیل و هاییل به گونه ای تحریف شده و آمیخته با باطل

بالحق

کلمه <بالحق> به قرینه آیات گذشته، که درباره اهل کتاب بود، می تواند اشاره به تحریفهایی باشد که در آثار اهل کتاب نسبت به فرزندان آدم وجود دارد.

تقوای هاییل

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۴ - مائده - ۵ - ۲۷ - ۲۲، ۲۴

۲۲ هاییل ، انسانی خداشناس ، پرهیزگار ، آگاه به معارف الهی و برخوردار از ادب و منطق در روابط اجتماعی

قال انما يتقبل الله من المتقين

تصریح نکردن هاییل به بی تقوایی قابیل، حاکی از ادب اوست و تبیین علت پذیرش و رد اعمال، حاکی از اندیشه منطقی و آشنایی او با معارف الهی است.

۲۴ تقوای هاییل ، زمینه ساز پذیرفته شدن قربانی او از سوی خداوند

فتقبل من احدهما .. قال انما يتقبل الله من المتقين

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۴ - مائده - ۵ - ۲۸ - ۶، ۷

۶ هاییل ، انسانی خداترس و مؤمن به توحید ربوبی

انی اخاف الله رب العلمین

۷ ترس هابیل از خداوند ، مانع اقدام وی به قتل برادر

ما إِنَّا بباسط یدی إِلَیک لاقْتلک انی اخاف اللّٰه رب العلمین

تهدید هابیل

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۴ - مائده - ۵ - ۲۷ - ۱۳

۱۳ قابیل ، برادرش هابیل را به قتل تهدید کرد .

قال لاقْتلک

جلد

- نام سوره - سوره - آیه - فیش

۴ - مائده - ۵ - ۲۸ - ۸

۸ نهراسیدن هابیل از تهدید برادرش به قتل وی *

لئن بسطت إلی یدک لتقتلنی .. انی اخاف الله رب العلمین

تأکید هابیل بر ترس خویش از خداوند (انی اخاف)، می تواند اشاره به این باشد که از تهدید برادر، ترسی به دل او راه نیافته است.

خداشناسی هابیل

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۴ - مائده - ۵ - ۲۷ - ۲۲

۲۲ هابیل ، انسانی خداشناس ، پرهیزگار ، آگاه به معارف الهی و برخوردار از ادب و منطق در روابط اجتماعی

قال انما يتقبل الله من المتقين

تصریح نکردن هابیل به بی تقوایی قابیل، حاکی از ادب اوست و تبیین علت پذیرش و رد اعمال، حاکی از اندیشه منطقی و آشنایی او با معارف الهی است.

دفن هابیل

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۴ - مائده - ۵ - ۳۱ - ۲۸، ۲۵، ۲۳، ۲۱، ۱۶، ۳، ۲، ۱

۱ خداوند کلاغی را برای آموزش دفن هابیل به سوی قابیل گسیل داشت .

فبعث الله غراباً .. لیریه کیف یوری سوءه اخیه

۲ کلاغ با کاوش در زمین و پنهان سازی چیزی در آن ، قابیل را به کیفیت دفن جثه هابیل رهنمون ساخت .

فبعث الله غراباً یبحث فی الارض لیریه کیف یوری سوءه اخیه

۳ قابیل ، ناآگاه از کیفیت دفن و پنهان سازی جثه هابیل

لیریه کیف یوری سوءه اخیه

۱۶ قابیل ، برخوردار از امداد خداوند برای دفن جسد برادرش هابیل

فبعث الله غراباً يبحث في الارض ليريه

برداشت فوق بر این مناست که روانه ساختن کلاغ و تعلیم

قابیل برای رفع سرگردانی وی صورت گرفته باشد.

۲۱ قابیل ، ملامتگر خویش ، به سبب ناتوانی از کیفیت پنهان ساختن جسد هابیل

قال یویلتی اعجزت ان اکون مثل هذا الغراب

۲۳ پشیمانی قابیل از تقصیر خویش در مورد خاکسپاری برادرش هابیل

اعجزت ان اکون .. فاصبح من الندمین

ظاهر این است که جمله <فاصبح ..> متفرع بر جمله <اعجزت> باشد. بنابراین پشیمانی قابیل برخاسته از دفن نکردن جثه برادر خواهد بود.

۲۵ قابیل ، پس از آگاهی به شیوه خاکسپاری ، ناتوان از دسترسی به جسد برادرش هابیل *

قال یویلتی اعجزت ان اکون مثل هذا الغراب ..

تفریع ندامت قابیل بر ناتوانیش بر دفن برادر، می رساند که وی پس از آگاهی بر کیفیت دفن، دیگر نمی توانسته است جثه او را به خاک بسپارد. بنابراین جثه برادر را پس از کشتن سر به نیست کرده بود. ماضی آوردن فعل <اعجزت> این معنا را تأیید می کند.

۲۸ حفر زمین و دفن کلاغ کشته شده توسط کلاغ دیگر پس از زد و خورد میان آنها ، راهنمای قابیل در پنهان ساختن جسد برادرش به همان شیوه

فبعث الله غراباً یبحث فی الارض لیریه کیف یوری سوءه اخیه

از امام سجاد(ع) روایت شده: ... فجاء غرابان فاقبلا یتضاربان حتی قتل احدهما صاحبه ثم حفر الذی بقی الارض بمخالبه و دفن فیها صاحبه ...

تفسیر قمی، ج ۱، ص ۱۶۶؛ تفسیر برهان، ج ۱، ص ۴۵۹، ح ۴.

شجاعت هابیل

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۸ نه‌راسیدن هابیل از ته‌دید برادرش به قتل وی

لئن بسطت إلی یدک لتقتلنی .. انی اخاف اللّٰه رب العلمین

تأکید هاییل بر ترس خویش از خداوند (انی اخاف)، می تواند اشاره به این باشد که از تهدید برادر، ترسی به دل او راه نیافته است.

شخصیت هاییل

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۴ - مائده - ۵ - ۲۸ - ۵

۵ سرشت و شخصیت هاییل ، بر حذر از برادر کشی

ما إنا بباسط یدی إلیک لاقتلک

هاییل از نکشتن برادر، به دست نگشودن برای کشتن تعبیر کرد و آن را با قسم و <باء> زایده تأکید کرد و نیز جمله اسمیه به کار برد تا بفهماند هرگز شخصیتش با چنین کاری سازگاری ندارد.

عفو هاییل

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۴ - مائده - ۵ - ۲۸ - ۱

۱ تأکید هاییل بر دست نیازیدن به قتل برادر ، حتی در صورت اقدام قابیل برای کشتن او

لئن بسطت إلی یدک لتقتلنی ما إنا بباسط یدی إلیک لاقتلک

لام قسم در <لئن> و نیز <باء> زایده در <ببساط>، دلالت بر تأکید دارد.

عقیده هاییل

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۴ - مائده - ۵ - ۲۹ - ۳،۱۰

۳ قابیل در دیدگاه و سخن هاییل ، در صورت اقدام به تهاجم ، مسؤول تمامی پیامد های سوء عملکرد هر کدام

انی ارید ان تبوا باثمی و اثمک

مراد از <اِثْمِی>، به قرینه <اِثْمُک>، گناهانی است که بر اثر درگیری آن دو به وجود می آید. زیرا به شهادت مقام، مراد از گناه قابیل، همان برادرکشی و مقدمات آن است. بنابراین مقصود هابیل این است که من تهاجمی را علیه

تو آغاز نمی کنم و هرگز قصد کشتن تو را نخواهم کرد تا در درگیری احتمالی، تو مهاجم باشی و آغازگر و در نتیجه اگر تو تلف شدی و یامن کشته شدم در هر صورت گناه به گردن تو افتد.

۱۰ هابیل ، معتقد به معاد و معارف دین و دارای یقین به بهشت و دوزخ و آگاه به کیفر و پاداش اعمال

انی اخاف الله رب العلمین .. تبوأ باثمی و اثمک فتکون من اصحاب النار

علم هابیل

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۴ - مائده - ۵ - ۲۷ - ۲۲

۲۲ هابیل ، انسانی خداشناس ، پرهیزگار ، آگاه به معارف الهی و برخوردار از ادب و منطق در روابط اجتماعی

قال انما يتقبل الله من المتقين

تصریح نکردن هابیل به بی تقوایی قابیل، حاکی از ادب اوست و تبیین علت پذیرش و رد اعمال، حاکی از اندیشه منطقی و آشنایی او با معارف الهی است.

فضایل هابیل

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۴ - مائده - ۵ - ۲۷ - ۱۰، ۲۲

۱۰ هابیل سزاوار و شایسته بهره مندی از پاداش های الهی با پذیرفته شدن قربانی وی

فتقبل من احدهما

<تقبل> به پذیرفته شدنی اطلاق می گردد که مقتضی پاداش باشد. (مفردات راغب)

۲۲ هابیل ، انسانی خداشناس ، پرهیزگار ، آگاه به معارف الهی و برخوردار از ادب و منطق در روابط اجتماعی

قال انما يتقبل الله من المتقين

تصریح نکردن هابیل به بی تقوایی قابیل، حاکی از ادب اوست و تبیین علت پذیرش و رد اعمال، حاکی از اندیشه منطقی و آشنایی او با معارف الهی است.

سوره - سوره - آیه - فیش

۴ - مائده - ۵ - ۲۸ - ۶، ۵، ۲، ۱

۱ تأکید هابیل بر دست نیازیدن به قتل برادر ، حتی در صورت اقدام قاییل برای کشتن او

لئن بسطت إلی یدک لتقتلنی ما إنا بباسط یدی إلیک لاقتلک

لام قسم در <لئن> و نیز <باء> زایده در <ببساط>، دلالت بر تأکید دارد.

۲ هابیل ، در صدد آرام نمودن روح طغیانگر قاییل

قال لاقتلنک قال .. لئن بسطت إلی یدک لتقتلنی ما إنا بباسط یدی إلیک

طغیانگری قاییل از تأکید در <لاقتلنک> به دست می آید و سخنان نرم و آموزنده هابیل، نشانگر تلاش وی برای نرم و آرام ساختن قاییل است.

۵ سرشت و شخصیت هابیل ، بر حذر از برادرکشی

ما إنا بباسط یدی إلیک لاقتلک

هابیل از نکشتن برادر، به دست ننگشودن برای کشتن تعبیر کرد و آن را با قسم و <باء> زایده تأکید کرد و نیز جمله اسمیه به کار برد تا بفهماند هرگز شخصیتش با چنین کاری سازگاری ندارد.

۶ هابیل ، انسانی خداترس و مؤمن به توحید ربوبی

انی اخاف الله رب العلمین

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۴ - مائده - ۵ - ۳۱ - ۱۵

۱۵ مقام والای هابیل در پیشگاه خداوند *

فبعث الله غراباً .. لیریه کیف یوری سوءه اخیه

بر اساس این احتمال که هدف از فرستادن کلاغ و آموزش قاییل، پنهان سازی جسد هابیل باشد، نه برطرف کردن تحیر و سرگردانی قاییل.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۸ - واقعه - ۵۶ - ۱۳ - ۴

۴ - > عن جعفر بن محمد (ع) فی قوله عزّوجلّ

> ثلّه من الأوّلین < ... قال : ... ابن آدم الذی قتله أخوه ، و مؤمن آل فرعون و حبیب النجار ... >

از امام صادق(ع) درباره سخن خداوند عزوجل < ثلّه من الأوّلین > .. روایت شده که آنان، فرزند مقتول آدم(ع) (هابیل) و مؤمن آل فرعون (حزقیل) و حبیب نجار... هستند.

قایل و هابیل

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۴ - مائده - ۵ - ۳۱ - ۲۲

۲۲ پیکر بیجان هابیل ، ناخوشایند برای قایل

کیف یوری سوء اخیه .. فاوری سوء اخی

از آن جهت جسد هابیل <سوء> (شیء ناخوشایند) نامیده شده که مشاهده آن برای قایل ناخوشایند بوده است.

قبول قربانی هابیل

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۴ - مائده - ۵ - ۲۷ - ۳۲، ۳۰، ۲۴، ۱۵، ۱۴، ۱۰

۱۰ هابیل سزاوار و شایسته بهره مندی از پاداش های الهی با پذیرفته شدن قربانی وی

فتقبل من احدهما

>تقبل < به پذیرفته شدنی اطلاق می گردد که مقتضی پاداش باشد. (مفردات راغب)

۱۴ پذیرش قربانی هابیل و رد شدن قربانی قایل ، عامل انگیزش قایل به قتل برادرش هابیل

فتقبل من احدهما و لم يتقبل من الاخر قال لاقتلنک

۱۵ رد قربانی قایل و پذیرش قربانی برادرش هابیل ، برانگیزنده احساس حسادت در وی نسبت به هابیل *

قال لاقتلنک

به نظر می رسد که پس از پذیرفته شدن قربانی هابیل، انگیزه ای برای تصمیم قایل جز حسادت در کار نبوده و گویا روشنی این مسأله، موجب آن شده که در کلام به آن پرداخته نشود. برداشت فوق را فرمایش منقول از امام صادق(ع) تأیید می کند

که فرمود: ... فقبل

اللّٰه قربان هاييل فحسده قابيل فقتله ...

تفسير عياشى، ج ۱، ص ۳۱۲، ح ۸۳؛ نورالثقلين، ج ۱، ص ۶۱۰، ح ۱۲۵.

۲۴ تقواى هاييل ، زمينه ساز پذيرفته شدن قربانى او از سوى خداوند

فتقبل من احدهما .. قال انما يتقبل الله من المتقين

۳۰ فربه ترين گوسفند هاييل ، قربانى قبول شده وى به درگاه خدا و دسته اى از خوشه هاى گندم يا مانند آن ، قربانى قبول نشده قابيل

و اتل عليهم نبأ ابني ادم بالحق اذ قربا قرباناً

از امام سجاده (ع) درباره قربانى نمودن فرزندان آدم (ع) روايت شده: .. قرب احدهما اسمن كبش كان فى صيانته و قرب الاخر ضغثا من سنبل فتقبل من صاحب الكبش و هو هاييل و لم يتقبل من الاخر ...

تفسير قمى، ج ۱، ص ۱۶۵؛ تفسير برهان، ج ۱، ص ۴۵۹، ح ۴.

۳۲ در گرفتن آتش و به كام خود فروبردن قربانى هاييل ، نشانه پذيرفته شدن آن از سوى خداوند

فتقبل من احدهما و لم يتقبل من الاخر

از امام باقر (ع) روايت شده: .. فتقبل قربان هاييل و لم يتقبل قربان قابيل و هو قول الله عزوجل: < و اتل عليهم ... > و كان القربان اذا قبل تاكله النار ...

كمال الدين، ص ۲۱۳، ح ۲، ب ۲۲؛ نورالثقلين، ج ۱، ص ۶۱۲، ح ۱۳۱.

قتل هاييل

جلد - نام سوره - سوره - آيه - فيش

۱۲ تصمیم قطعی قاییل بر کشتن برادرش هاییل پس از جریان قربانی

قال لاقتلنک

لام و نون تأکید نشانه تصمیم قطعی قاییل بر قتل است.

۱۴ پذیرش قربانی هاییل و رد شدن قربانی

قائیل ، عامل انگیزش قائیل به قتل برادرش هاییل

فتقبل من احدهما و لم يتقبل من الاخر قال لاقتلنک

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۴ - مائده - ۵ - ۳۰ - ۱۹، ۱۶، ۵، ۳، ۲، ۱

۱ درگیری و کشمکش درونی قائیل با هوای نفس خویش در مورد قتل هاییل

فطوعت له نفسه قتل اخیه

۲ وسوسه های نفسانی قائیل ، کشتن برادر را بر او هموار ساخت .

فطوعت له نفسه

<طوعت> از مصدر <تطویع> به معنای <تسهیل> و نیز <متابعت> است. برداشت فوق بر اساس معنای اول است.

۳ وسوسه های نفسانی قائیل ، وادار کننده وی به کشتن هاییل

فطوعت له نفسه قتل اخیه فقتله

۵ قائیل ، برادرش هاییل را پس از جریان قربانی به قتل رسانید .

اذ قربا قرباناً .. فطوعت له نفسه قتل اخیه فقتله

۱۶ نفس قائیل ، دام خواسته وی و پذیرای تصمیم او بر قتل برادرش هاییل

فطوعت له نفسه قتل اخیه

<طوعت> می تواند به معنای <تابعیت> باشد، یعنی نفس قائیل در قتل برادرش هاییل پیرو او گردید. بر اساس این احتمال،

قائیل نفس خو را فریب داده و آن را رام خود ساخته بود، نه اینکه فریفته وسوسه های خویش شده باشد.

۱۹ قائیل ، کیفیت قتل برادرش هاییل را از ابلیس آموخت

فطوعت له نفسه قتل اخیه فقتله

از امام سجاده (ع) روایت شده که بعد از خواندن آیه فوق فرمود: فلم یدر کیف یقتله حتی جاء ابلیس فعلمه . . .

تفسیر قمی، ج ۱، ص ۱۶۵؛ نورالثقلین، ج ۱، ص ۶۱۶، ح ۱۴۰.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۴ - مائده - ۵ - ۳۱ - ۲۴، ۲۲

پیکر بیجان هاییل ، ناخوشایند برای قایل

کیف یوری سوءه اخیه . .. فاوری سوءه اخی

از آن جهت جسد هاییل <سوءه> (شیء ناخوشایند) نامیده شده که مشاهده آن برای قایل ناخوشایند بوده است.

۲۴ قایل ، پشیمان از قتل برادرش هاییل *

فاصبح من الندمین

بنابر اینکه <فاصبح .. > متفرع باشد بر <فقتله> که در آیه قبل آمده است.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۴ - مائده - ۵ - ۳۲ - ۵

۵ جنایت و برادرکشی قایل ، موجب سختگیری خداوند در مجازات قتل بر بنی اسرائیل

فقتله . .. من اجل ذلك كتبنا على بني اسرائيل انه من قتل نفساً بغير نفس

<ذلك> اشاره است به داستان هاییل و قایل.

قدرت هاییل

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۴ - مائده - ۵ - ۲۸ - ۴

۴ توانایی هاییل بر قتل برادرش قایل

ما إِنَّا بِأَسْطٍ .. لاقتلك اني اخاف الله

اگر هاییل از قتل برادرش ناتوان بود، اقدام نکردن به قتل را ناشی از خداترسی خویش نمی شمرد.

قربانی هاییل

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۴ - مائده - ۵ - ۲۷ - ۱،۳،۴،۶،۷،۹،۳۱

۱ داستان قربانی پسران حضرت آدم (ع) (هابیل و قابیل) ، داستانی پرفایده ، عبرت آموز و شایان ذکر

و اتل علیهم نبأ ابني آدم بالحق

آگاه نبودن قایل از کیفیت دفن جسد هابیل، بیانگر این است که آنها از اولین انسانها بوده اند. بنابراین مراد از <آدم>، آدم ابوالبشر(ع) است و بنا به گفته مفسران، مقصود از فرزندان او، هابیل و قایل هستند. گفتنی است که <نبأ> به خبری گفته می

شود که دارای فایده بسیار باشد.

۳ دو قربانی تقدیم شده از سوی هاییل و قابیل از یک نوع و از یک جنس بود . *

اذ قربا قرباناً

مفرد آوردن کلمه <قرباناً> علی رغم اینکه هر کدام جداگانه هدیه ای را قربانی کردند می تواند اشاره به این باشد که آن دو قربانی از یک جنس بوده است.

۴ پیامبر (ص) موظف به نقل صحیح داستان قربانی هاییل و قابیل برای اهل کتاب

و اتل علیهم نبأ ابنی ءادم بالحق

با توجه به آیات پیشین که درباره اهل کتاب بود، معلوم می شود که مراد از ضمیر در <علیهم>، اهل کتاب هستند.

۶ ماجرای قربانی هاییل و قابیل ، ماجرای واقعی ، نه افسانه و سمبلیک

و اتل علیهم نبأ ابنی ءادم بالحق

در برداشت فوق <بالحق> توصیف <نبأ> گرفته شده است. یعنی داستان فرزندان آدم، داستانی واقعی است.

۷ داستان قربانی فرزندان آدم ، به گونه ای که در قرآن بیان شده ، گزارشی واقعی و به دور از هرگونه باطل

و اتل علیهم نبأ ابنی ءادم بالحق

در برداشت فوق <بالحق> متعلق به <اتل> گرفته شده است.

۹ تنها قربانی یکی از دو فرزند آدم ، مقبول درگاه خداوند قرار گرفت .

فتقبل من احدهما و لم يتقبل من الاخر

۳۱ فرمان حضرت آدم (ع) به هاییل و قابیل برای قربانی کردن به درگاه خدا

اذ قربا قرباناً

از امام باقر(ع) روایت شده: .. ان آدم امر هاییل و قابیل ان یقربا قرباناً ... و هو قول الله عزوجل: <و اتل علیهم نبأ ابنی ءادم...>.

كافى، ج ٨ ص ١١٣، ح ٩٢؛ تفسير برهان، ج ١، ص

۲ هر یک از هاییل و قایل هدیه ای را به رسم تقرب به پیشگاه خداوند تقدیم کردند .

اذ قربا قرباناً

<قربان> هر عمل نیکی است که با آن تقرب به خداوند قصد شود. (مجمع البیان)

۴ پیامبر (ص) موظف به نقل صحیح داستان قربانی هاییل و قایل برای اهل کتاب

و اتل علیهم نبأ ابنی ءادم بالحق

با توجه به آیات پیشین که درباره اهل کتاب بود، معلوم می شود که مراد از ضمیر در <علیهم>، اهل کتاب هستند.

۶ ماجرای قربانی هاییل و قایل ، ماجرای واقعی ، نه افسانه و سمبلیک

و اتل علیهم نبأ ابنی ءادم بالحق

در برداشت فوق <بالحق> توصیف <نبأ> گرفته شده است. یعنی داستان فرزندان آدم، داستانی واقعی است.

۱۲ تصمیم قطعی قایل بر کشتن برادرش هاییل پس از جریان قربانی

قال لاقتلنک

لام و نون تأکید نشانه تصمیم قطعی قایل بر قتل است.

۱۳ قایل ، برادرش هاییل را به قتل تهدید کرد .

قال لاقتلنک

۱۴ پذیرش قربانی هاییل و رد شدن قربانی قایل ، عامل انگیزش قایل به قتل برادرش هاییل

فتقبل من احدهما و لم يتقبل من الاخر قال لاقتلنک

۱۵ رد قربانی قاییل و پذیرش قربانی برادرش هابیل ، برانگیزنده احساس حسادت در وی نسبت به هابیل *

قال لاقتلنک

به نظر می رسد که پس از پذیرفته شدن قربانی هابیل، انگیزه ای برای تصمیم قاییل جز حسادت در کار نبوده و گویا روشنی این مسأله، موجب آن شده که در کلام به آن پرداخته نشود. برداشت فوق را

فرمایش منقول از امام صادق(ع) تأیید می کند که فرمود: ... فقبل الله قربان هابیل فحسده قابیل فقتله ...

تفسیر عیاشی، ج ۱، ص ۳۱۲، ح ۸۳؛ نورالثقلین، ج ۱، ص ۶۱۰، ح ۱۲۵.

۱۹ هابیل پذیرفته نشدن قربانی برادرش قابیل را معلول بی تقوایی او دانست .

و لم يتقبل من الاخر قال لاقتلنك قال انما يتقبل الله من المتقين

۲۱ مشروط بودن پذیرش اعمال نیک به تقوا، پاسخ هابیل به اعتراض قابیل بر پذیرفته نشدن قربانی او

قال انما يتقبل الله من المتقين

۲۴ تقوای هابیل، زمینه ساز پذیرفته شدن قربانی او از سوی خداوند

فتقبل من احدهما .. قال انما يتقبل الله من المتقين

۳۱ فرمان حضرت آدم (ع) به هابیل و قابیل برای قربانی کردن به درگاه خدا

اذ قربا قرباناً

از امام باقر(ع) روایت شده: .. ان آدم امر هابیل و قابیل ان یقربا قرباناً ... و هو قول الله عزوجل: <واتل عليهم نبأ ابني ادم...>

کافی، ج ۸، ص ۱۱۳، ح ۹۲؛ تفسیر برهان، ج ۱، ص ۴۵۸، ح ۱.

۳۲ در گرفتن آتش و به کام خود فروبردن قربانی هابیل، نشانه پذیرفته شدن آن از سوی خداوند

فتقبل من احدهما و لم يتقبل من الاخر

از امام باقر(ع) روایت شده: .. فتقبل قربان هابیل و لم يتقبل قربان قابیل و هو قول الله عزوجل: <واتل عليهم نبأ ابني ادم...> و كان القربان اذا قبل تاكله النار ...

کمال الدین، ص ۲۱۳، ح ۲، ب ۲۲؛ نورالثقلین، ج ۱، ص ۶۱۲، ح ۱۳۱.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۴ - مائده - ۵ - ۲۸ -

۱ تأکید هابیل بر دست نیازیدن به قتل برادر ، حتی در صورت اقدام قاییل برای کشتن او

لئن بسطت إلی یدک لتقتلنی ما إنا بباسط یدی إلیک لاقتلک

لام قسم در <لئن> و نیز <باء> زایده در <ببساط>، دلالت بر تأکید دارد.

۷ ترس هابیل از خداوند ، مانع اقدام وی به قتل برادر

ما إنا بباسط یدی إلیک لاقتلک انی اخاف الله رب العلمین

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۴ - مائده - ۵ - ۲۹ - ۳، ۲، ۱

۱ عزم هابیل بر آلوده نساختن دست خویش به خون برادر و گرفتار نیامدن به پیامد های آن

انی ارید . . فتکون من اصحاب النار

۲ تأکید هابیل بر پیشدستی نکردن در قتل برادر ، در عین حفظ حق دفاع از خویش در برابر تهاجم وی

انی ارید ان تبوا باثمی

چنانچه مراد از <اثمی>، گناهی باشد که از کشته شدن احتمالی قاییل به دست هابیل صورت گیرد، معلوم می شود هابیل خاطر نشان ساخته است که من اگرچه قصد کشتن تو را ندارم ولی از خود دفاع می کنم، هر چند به کشتن ناخواسته تو بینجامد.

۳ قاییل در دیدگاه و سخن هابیل ، در صورت اقدام به تهاجم ، مسؤول تمامی پیامد های سوء عملکرد هر کدام

انی ارید ان تبوا باثمی و اثمک

مراد از <اثمی>، به قرینه <اثمک>، گناهایی است که بر اثر درگیری آن دو به وجود می آید. زیرا به شهادت مقام، مراد از گناه قاییل، همان برادرکشی و مقدمات آن است. بنابراین مقصود هابیل این است که من تهاجمی را علیه تو آغاز نمی کنم و هرگز قصد کشتن تو را

نخواهم کرد تا در درگیری احتمالی، تو مهاجم باشی و آغازگر و در نتیجه اگر تو تلف شدی و یامن کشته شدم در هر صورت گناه به گردن تو افتد.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۴ - مائده - ۵ - ۳۰ - ۲۱، ۲۰، ۱۹، ۱۰، ۵، ۳، ۲، ۱

۱ درگیری و کشمکش درونی قایل با هوای نفس خویش در مورد قتل هابیل

فطوعت له نفسه قتل اخیه

۲ و سوسه های نفسانی قایل، کشتن برادر را بر او هموار ساخت.

فطوعت له نفسه

<طوعت> از مصدر <تطویع> به معنای <تسهیل> و نیز <متابعت> است. برداشت فوق بر اساس معنای اول است.

۳ و سوسه های نفسانی قایل، وادار کننده وی به کشتن هابیل

فطوعت له نفسه قتل اخیه فقتله

۵ قایل، برادرش هابیل را پس از جریان قربانی به قتل رسانید.

اذ قربا قرباناً .. فطوعت له نفسه قتل اخیه فقتله

۱۰ بی اعتنایی قایل به هشدارها و اندرزهای برادرش هابیل

انی اخاف الله رب العلمین انی ارید .. فطوعت له نفسه قتل اخیه فقتله

۱۹ قایل، کیفیت قتل برادرش هابیل را از ابلیس آموخت

فطوعت له نفسه قتل اخیه فقتله

از امام سجاده (ع) روایت شده که بعد از خواندن آیه فوق فرمود: فلم یدر کیف یقتله حتی جاء ابلیس فعلمه ...

۲۰ کوه قاسیون در دمشق ، مکان کشته شدن هایبل توسط برادرش

فطوعت له نفسه قتل اخیه فقتله

از رسول خدا(ص) روایت شده: بدمشق. حبل یقال له قاسیون فیه قتل ابن آدم اخاه.

الدرالمنثور، ج ۳، ص ۶۱.

۲۱ قایل ، به

تحریک ابلیس برای آنکه نسلی از هاییل نماند تا بخاطر قبولی قربانی پدرشان برنسل قاییل افتخار کنند ، برادرش را کشت .

فطوعت له نفسه قتل اخیه فقتله

از امام باقر(ع) روایت شده که پس از قرائت آیه فوق فرمود: .. ثم ان ابلیس ... فقال له: یا قاییل قد تقبل قربان هاییل و لم يتقبل قربانک و انک ان ترکته یکون له عقب یفتخرون علی عقبک و یقولون نحن ابناء الذی تقبل قربانه فاقتله کیلا یکون له عقب یفتخرون علی عقبک فقتله

کافی، ج ۸، ص ۱۱۳، ح ۹۲؛ تفسیر برهان، ج ۱، ص ۴۵۸.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۴ - مائده - ۵ - ۳۱ - ۲۸، ۲۵، ۲۴، ۲۳، ۲۲، ۱۶، ۶، ۵، ۴، ۳، ۲، ۱

۱ خداوند کلاغی را برای آموزش دفن هاییل به سوی قاییل گسیل داشت .

فبعث الله غراباً .. لیریه کیف یوری سوءه اخیه

۲ کلاغ با کاوش در زمین و پنهان سازی چیزی در آن ، قاییل را به کیفیت دفن جثه هاییل رهنمون ساخت .

فبعث الله غراباً یبحث فی الارض لیریه کیف یوری سوءه اخیه

۳ قاییل ، ناآگاه از کیفیت دفن و پنهان سازی جثه هاییل

لیریه کیف یوری سوءه اخیه

۴ قاییل ، سرگردان و متحیر در برابر جسد بی جان برادرش هاییل

فبعث الله غراباً .. لیریه کیف یوری سوءه اخیه

برداشت فوق را فرمایش منقول از امام صادق(ع) تأیید می کند که فرمود: قتل قاییل هاییل و ترکه بالعراء لایدری ما یصنع به .

...

مجمع البیان، ج ۳، ص ۲۸۶؛ نورالثقلین، ج ۱، ص ۶۱۰، ح ۱۲۴.

۵ کلاغ گسیل داده شده برای تعلیم قاییل ، آگاه

به تحیر و سرگردانی وی برای دفن هابیل

فبعث الله غراباً يبحث في الارض ليريه كيف يوري سوءه اخيه

در برداشت فوق ضمیر فاعلی در <لیریه> به <غراب> برگردانده شده است. یعنی کلاغ به انگیزه نشان دادن چگونگی دفن به قایل در زمین کاوش می کرد و چیزی را در آن نهان می ساخت.

۶ فاصله زمانی اندک میان مرگ هابیل و گسیل کلاغی برای آموزش قایل

فقتله .. فبعث الله غراباً

عطف <بعث> بر <قتله> به وسیله <فاء>، بیانگر برداشت فوق است.

۱۶ قایل ، برخوردار از امداد خداوند برای دفن جسد برادرش هابیل

فبعث الله غراباً يبحث في الارض ليريه

برداشت فوق بر این مبناست که روانه ساختن کلاغ و تعلیم قایل برای رفع سرگردانی وی صورت گرفته باشد.

۲۲ پیکر بیجان هابیل ، ناخوشایند برای قایل

کیف یوری سوءه اخیه .. فاوری سوءه اخی

از آن جهت جسد هابیل <سوءه> (شیء ناخوشایند) نامیده شده که مشاهده آن برای قایل ناخوشایند بوده است.

۲۳ پشیمانی قایل از تقصیر خویش در مورد خاکسپاری برادرش هابیل

اعجزت ان اکون .. فاصبح من الندمین

ظاهر این است که جمله <فاصبح ..> متفرع بر جمله <اعجزت> باشد. بنابراین پشیمانی قایل برخاسته از دفن نکردن جثه برادر خواهد بود.

۲۴ قایل ، پشیمان از قتل برادرش هابیل *

فاصبح من الندمین

بنابر اینکه <فاصبح ..> متفرع باشد بر <فقتله> که در آیه قبل آمده است.

۲۵ قایل ، پس از آگاهی به شیوه خاکسپاری ، ناتوان از دسترسی به جسد برادرش هابیل *

قال یویلتی اعجزت ان اکون مثل هذا الغراب . .

تفریح ندامت قابیل بر ناتوانیش بر دفن برادر، می رساند که وی پس از

آگاهی بر کیفیت دفن، دیگر نمی توانسته است جثه او را به خاک بسپارد. بنابراین جثه برادر را پس از کشتن سر به نیست کرده بود. ماضی آوردن فعل <اعجزت> این معنا را تأیید می کند.

۲۸ حفر زمین و دفن کلاغ کشته شده توسط کلاغ دیگر پس از زد و خورد میان آنها، راهنمای قبیله در پنهان ساختن جسد برادرش به همان شیوه

فبعث الله غراباً یبحث فی الارض لیریه کیف یوری سوءه اخیه

از امام سجاده (ع) روایت شده: ... فجاء غرابان فاقبلا یتضاربان حتی قتل احدهما صاحبه ثم حفر الذی بقى الارض بمخالبه و دفن فیها صاحبه ...

تفسیر قمی، ج ۱، ص ۱۶۶؛ تفسیر برهان، ج ۱، ص ۴۵۹، ح ۴.

مسئولیت هابیل

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۴ - مائده - ۵ - ۲۷ - ۳۳

۳۳ هابیل و قابیل، مأمور به قربانی کردن برای خدا در پی مخالفت قابیل در مورد فرمان خدا به انتصاب هابیل به وصایت حضرت آدم (ع) و دریافت اسم اعظم خداوند

اذ قربا قرباناً

از امام صادق (ع) روایت شده: ... ان الله تبارک و تعالی اوحی الی آدم ان یدفع الوصیه و اسم الله الاعظم الی هابیل و کان قابیل اکبر منه فبلغ ذلک قابیل فغضب فقال: انا اولی بالکرامه و الوصیه فامرهما ان یقربا قرباناً بوحدی من الله الیه ففعلا ...

تفسیر عیاشی، ج ۱، ص ۳۱۲، ح ۸۳؛ نورالثقلین، ج ۱، ص ۶۱۰، ح ۱۲۵.

مکان قتل هابیل

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۴ - مائده - ۵ - ۳۰ - ۲۰

کوه قاسیون در دمشق ، مکان کشته شدن هاییل توسط برادرش

فطوعت له نفسه قتل اخیه فقتله

از رسول خدا(ص) روایت شده: بدمشق. حبل یقال له قاسیون فیه قتل ابن آدم اخاه.

الدرالمنثور، ج ۳، ص ۶۱.

منطق هاییل

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۴ - مائده - ۵ - ۲۷ - ۲۲

۲۲ هاییل ، انسانی خداشناس ، پرهیزگار ، آگاه به معارف الهی و برخوردار از ادب و منطق در روابط اجتماعی

قال انما یتقبل الله من المتقین

تصریح نکردن هاییل به بی تقوایی قایل، حاکی از ادب اوست و تبیین علت پذیرش و رد اعمال، حاکی از اندیشه منطقی و آشنایی او با معارف الهی است.

هاییل در اهل کتاب

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۴ - مائده - ۵ - ۲۷ - ۸

۸ آثار اهل کتاب مشتمل بر داستان قایل و هاییل به گونه ای تحریف شده و آمیخته با باطل

بالحق

کلمه <بالحق> به قرینه آیات گذشته، که درباره اهل کتاب بود، می تواند اشاره به تحریفهایی باشد که در آثار اهل کتاب نسبت به فرزندان آدم وجود دارد.

هاییل و قایل

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۲ تصمیم قطعی قابیل بر کشتن برادرش هابیل پس از جریان قربانی

قال لاقتلنک

لام و نون تأکید نشانه تصمیم قطعی قابیل بر قتل است.

۱۳ قابیل ، برادرش هابیل را به قتل تهدید کرد .

قال لاقتلنک

۱۵ رد قربانی قابیل و پذیرش قربانی برادرش هابیل ، برانگیزنده احساس حسادت در وی نسبت به هابیل *

قال لاقتلنک

به نظر می رسد که پس از

پذیرفته شدن قربانی هابیل، انگیزه ای برای تصمیم قاییل جز حسادت در کار نبوده و گویا روشنی این مسأله، موجب آن شده که در کلام به آن پرداخته نشود. برداشت فوق را فرمایش منقول از امام صادق(ع) تأیید می کند که فرمود: ... فقبل الله قربان هابیل فحسده قاییل فقتله

تفسیر عیاشی، ج ۱، ص ۳۱۲، ح ۸۳؛ نورالثقلین، ج ۱، ص ۶۱۰، ح ۱۲۵.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۴ - مائده - ۵ - ۲۸ - ۱،۴

۱ تأکید هابیل بر دست نیازیدن به قتل برادر، حتی در صورت اقدام قاییل برای کشتن او

لئن بسطت إلی یدک لتقتلنی ما إنا بباسط یدی إلیک لاقتلک

لام قسم در <لئن> و نیز <باء> زایده در <ببساط>، دلالت بر تأکید دارد.

۴ توانایی هابیل بر قتل برادرش قاییل

ما إنا بباسط ... لاقتلک انی اخاف الله

اگر هابیل از قتل برادرش ناتوان بود، اقدام نکردن به قتل را ناشی از خداترسی خویش نمی شمرد.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۴ - مائده - ۵ - ۲۹ - ۱،۲

۱ عزم هابیل بر آلوده نساختن دست خویش به خون برادر و گرفتار نیامدن به پیامد های آن

انی ارید .. فتکون من اصحاب النار

۲ تأکید هابیل بر پیشدستی نکردن در قتل برادر، در عین حفظ حق دفاع از خویش در برابر تهاجم وی

انی ارید ان تبوا بائمی

چنانچه مراد از <ائمی>، گناهی باشد که از کشته شدن احتمالی قاییل به دست هابیل صورت گیرد، معلوم می شود هابیل خاطر نشان ساخته است که من اگرچه قصد کشتن تو را ندارم

ولی از خود دفاع می کنم، هر چند به کشتن ناخواسته تو بینجامد.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۴ - مائده - ۵ - ۳۱ - ۴،۲۸

۴ قایل ، سرگردان و متحیر در برابر جسد بی جان برادرش هابیل

فبعث الله غراباً .. لیریه کیف یوری سوءه اخیه

برداشت فوق را فرمایش منقول از امام صادق(ع) تأیید می کند که فرمود: قتل قایل هابیل و ترکه بالعراء لایدری ما یصنع به .

...

مجمع البیان، ج ۳، ص ۲۸۶؛ نورالثقلین، ج ۱، ص ۶۱۰، ح ۱۲۴.

۲۸ حفر زمین و دفن کلاغ کشته شده توسط کلاغ دیگر پس از زد و خورد میان آنها ، راهنمای قایل در پنهان ساختن جسد برادرش به همان شیوه

فبعث الله غراباً یبحث فی الارض لیریه کیف یوری سوءه اخیه

از امام سجاد(ع) روایت شده: .. فجاء غرابان فاقبلا یتضاربان حتی قتل احدهما صاحبه ثم حفر الذی بقی الارض بمخالبه و دفن فیها صاحبه ...

تفسیر قمی، ج ۱، ص ۱۶۶؛ تفسیر برهان، ج ۱، ص ۴۵۹، ح ۴.

هدیه هابیل

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۴ - مائده - ۵ - ۲۷ - ۲

۲ هر یک از هابیل و قایل هدیه ای را به رسم تقرب به پیشگاه خداوند تقدیم کردند .

اذ قربا قرباناً

<قربان> هر عمل نیکی است که با آن تقرب به خداوند قصد شود. (مجمع البیان)

هشدار هابیل

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۴ - مائده - ۵ - ۲۹ - ۶

۶ هشدار هابیل به قابیل درباره بزرگی گناه آدمکشی و سنگینی عقوبت آن

در قیامت

ان تبوا بائمی و اثمک فتکون من اصحاب النار

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۴ - مائده - ۵ - ۳۰ - ۱۰

۱۰ بی اعتنایی قابیل به هشدارها و اندرزهای برادرش هابیل

انی اخاف الله رب العلمین انی ارید .. فطوعت له نفسه قتل اخیه فقتله

هاروت از دیدگاه قرآن در تفسیر راهنما

هاروت

تبعیت یهود از هاروت

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱ - بقره - ۲ - ۱۰۲ - ۱۷

۱۷ - یهودیان ، تعالیم هاروت و ماروت را دنبال کرده و آنها را در جهت مبارزه با پیامبر به کار گرفتند .

اتبعوا ما تتلوا .. و ما أنزل علی الملکین ببابل هروت و مروت

<ما أنزل عطف بر >ما تتلوا .. < است یعنی: اتبعوا ما تتلوا الشیاطین و اتبعوا ما أنزل علی الملکین.

معلم هاروت

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱ - بقره - ۲ - ۱۰۲ - ۱۴

۱۴ - هاروت و ماروت فرشتگانی ساکن سرزمین بابل

و ما أنزل علی الملکین ببابل هروت و مروت

<ببابل > متعلق به محذوف و حال برای <الملکین > می باشد یعنی: الملکین کائین ببابل. مقصود از <بابل > بنابر آنچه

بسیاری از مفسران گفته اند، بابل عراق - که شهری بر ساحل رود فرات و نزدیک حله است - می باشد.

هاروت در بابل

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱ - بقره - ۲ - ۱۰۲ - ۱۴

۱۴ - هاروت و ماروت فرشتگانی ساکن سرزمین بابل

و ما أنزل علی الملکین ببابل هروت و مروت

<ببابل> متعلق به محذوف و حال برای <الملکین> می باشد؛ یعنی: الملکین کائین ببابل. مقصود از <بابل>

بنابر آنچه بسیاری از مفسران گفته اند، بابل عراق - که شهری بر ساحل رود فرات و نزدیک حله است - می باشد.

هاروت و تعلم جادوا

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱ - بقره - ۲ - ۱۰۲ - ۱۶

۱۶ - هاروت و ماروت ، علم سحر را از ناحیه خداوند دریافت می کردند . *

و ما أنزل علی الملکین بیابل هروت و مروت

هاروت و تعلم جادوا

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱ - بقره - ۲ - ۱۰۲ - ۱۵، ۱۸، ۱۹، ۲۴

۱۵ - هاروت و ماروت به مردمان بابل سحر می آموختند .

و ما أنزل علی الملکین . . . و ما یعلمان من أحد

۱۸ - هاروت و ماروت ، تعالیم خود (سحر) را آزمونی برای مردم دانسته و به آنان هشدار می دادند .

و ما یعلمان من أحد حتی یقولوا إنما نحن فتنه

۱۹ - هاروت و ماروت ، پیش از تعلیم سحر به مردم ، ایشان را از به کارگیری نا به جای آن و سوء استفاده از آن ، بر حذر می داشتند .

و ما یعلمان من أحد حتی یقولوا إنما نحن فتنه فلا تکفر

۲۴ - مردم بابل از هاروت و ماروت سحری را آموختند که بتوانند با آن بین زن و شوهرش جدایی افکنند .

فیتعلمون منهما ما یفرقون به بین المرء و زوجته

هشدارهای هاروت

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۸ - هاروت و ماروت ، تعالیم خود (سحر) را آزمونی برای مردم دانسته و به آنان هشدار می دادند .

و ما

یعلمان من أحد حتی یقولاً إنما نحن فتنه

۱۹ - هاروت و ماروت ، پیش از تعلیم سحر به مردم ، ایشان را از به کارگیری نا به جای آن و سوء استفاده از آن ، بر حذر می داشتند .

و ما یعلمان من أحد حتی یقولاً إنما نحن فتنه فلا تکفر

هارون از دیدگاه قرآن در تفسیر راهنما

هارون(ع)

آثار ایمان هارون(ع)

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۵ - صفات - ۳۷ - ۱۲۲ - ۳

۳ - عبودیت و ایمان موسی و هارون (علیهما السلام) موجب دستیابی آنان به پاداش هایی همچون پاداش های محسنان از سوی خداوند

إِنَّا كَذَلِكَ نَجْزِي الْمُحْسِنِينَ . إِنَّهُمَا مِنْ عِبَادِنَا الْمُؤْمِنِينَ

برداشت یاد شده به خاطر این نکته است که جمله <إِنَّهُمَا مِنْ عِبَادِنَا..> تعلیل برای جمله <إِنَّا كَذَلِكَ نَجْزِي الْمُحْسِنِينَ> است؛ یعنی، چون موسی و هارون (علیهما السلام) از مؤمنان و بندگان خالص خدا بودند، به آنان چونان پاداش محسنان، پاداش دادیم. مقصود نجات از اندوه بزرگ و باقی ماندن نام و آوازه نیک آنان در تاریخ می باشد.

آثار عبودیت هارون(ع)

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۵ - صفات - ۳۷ - ۱۲۲ - ۳

۳ - عبودیت و ایمان موسی و هارون (علیهما السلام) موجب دستیابی آنان به پاداش هایی همچون پاداش های محسنان از سوی خداوند

إِنَّا كَذَلِكَ نَجْزِي الْمُحْسِنِينَ . إِنَّهُمَا مِنْ عِبَادِنَا الْمُؤْمِنِينَ

برداشت یاد شده به خاطر این نکته است که جمله <إِنَّهُمَا مِنْ عِبَادِنَا..> تعلیل برای جمله <إِنَّا كَذَلِكَ نَجْزِي الْمُحْسِنِينَ>

است، یعنی، چون موسی و هارون (علیهماالسلام) از مؤمنان و بندگان خالص خدا بودند، به آنان چونان پاداش محسنان، پاداش دادیم. مقصود نجات از

اندوه بزرگ و باقی ماندن نام و آوازه نیک آنان در تاریخ می باشد.

آثار فصاحت هارون(ع)

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۳ - قصص - ۲۸ - ۳۴ - ۵

۵ - بهره گیری از منطق فصیح و برتر هارون ، انگیزه موسی (ع) در بودن او با وی

فأرسله معی ردءاً یصدقنی إنی أخاف أن یکذبون

آثار معجزه هارون(ع)

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۳ - قصص - ۲۸ - ۳۵ - ۶

۶ - قرار داشتن موسی و هارون (ع) در موضع اقتدار و تسلط ، در پرتو آیات و معجزات الهی

و نجعل لکما سلطناً .. بئایتنا

آثار نرمی سخن هارون(ع)

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۱ - طه - ۲۰ - ۴۴ - ۲

۲ - سخنان نرم موسی و هارون (ع) ، زمینه ای مناسب برای پی بردن فرعون به حقیقت و یا پیدایش باور های خویش

فقولا له قولاً لئینا لعله یتدکر أو یخشی

<خشیه> ترسی است که آمیخته با احساس عظمت طرف مقابل باشد (مفردات راغب). حرف <أو> فرعون را بین دو واکنش احتمالی ترسیم کرده است. بنابراین جمله <لعله...> بیان می دارد که امید است فرعون یا حقیقت را فهمیده و به آن یقین یابد و یالاقفل احتمال صداقت موسی و هارون(ع) را بدهد و در نتیجه خطر را بزرگ دیده و از آن هراسان شود.

آثار وزارت هارون(ع)

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۲ - موسی (ع) ، معاونت هارون را برای خود

، موجب توان مندی بیشتر در انجام مسؤولیت می دانست .

هرون أخی . أشدّد به أزری

ابلاغ رسالت به هارون(ع)

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۱ - طه - ۲۰ - ۴۲ - ۱۴

۱۴ - خداوند ، موسی (ع) را مأمور ابلاغ حکم رسالت به هارون کرد و از او خواست وی را به سستی نورزیدن در ذکر خدا توصیه کند .

اذهب أنت و أخوک بایتی و لاتنیا فی ذکرى

خطاب به موسی(ع) در وظایف مشترک بین او و هارون(ع) اقتضا می کند که موسی(ع) دستورات ارائه شده را به هارون(ع) برساند.

اتمام حجت هارون(ع)

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۲ - فرقان - ۲۵ - ۳۶ - ۶

۶ هلاکت فرعون و قومش ، پس از اتمام حجت خدا با آنان به وسیله موسی و هارون (ع) بوده است .

فقلنا اذهبنا إلى القوم الذین کذبوا بآیتنا فدمّرناهم تدمیرًا

اجابت دعای هارون(ع)

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۷ - یونس - ۱۰ - ۸۹ - ۱۲، ۱

۱ خداوند ، دعای موسی و هارون (ع) ، علیه فرعون و اطرافیانش را مستجاب کرد .

قال قد أجیبت دعوتکما

۱۲ از امام صادق (ع) روایت شده است : < کان بین قول الله عز وجل : < قد أجیبت دعوتکما > و بین أخذ فرعون ،

أربعين عاماً ;

بین سخن خدای عزوجل [به موسی و هارون] که فرمود: خواسته شما اجابت شد تا زمانی که فرعون را سرنگون کرد، چهل سال فاصله شد.

احترام هارون(ع)

جلد - نام سوره - سوره - آیه

- فیش

۱۰ - مریم - ۱۹ - ۲۸ - ۲

۲- مریم (س) از نوادگان حضرت هارون (ع) بود . *

یأخت هرون

هرگاه قبیله ای از نسل فردی به وجود آید، آن قبیله را به نام وی می نامند و افراد قبیله را با تعبیر <أخ> یا <أخت> آن قبیله یاد می کنند؛ بنابراین، اطلاق <أخت هارون> بر مریم(س) به این اعتبار است که وی فردی از نسل هارون می باشد.

استضعاف هارون(ع)

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۶ - اعراف - ۷ - ۱۵۰ - ۱۸

۱۸ هارون ، مقهور گوساله پرستان بنی اسرائیل و ناتوان از بازداری ایشان

إن القوم استضعفونی

<استضعاف> به معنای غلبه کردن و مقهور ساختن است.

استغفار برای هارون(ع)

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۶ - اعراف - ۷ - ۱۵۱ - ۲

۲ موسی (ع) در مناجاتش با خدا آمرزش خویش و برادرش هارون را از خداوند درخواست کرد .

قال رب اغفر لی و لأخی

استقامت هارون(ع)

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۱ - طه - ۲۰ - ۴۳ - ۳

۳- ارشاد و هدایت فرعون ، نیازمند مقاومت و پایداری موسی و هارون (ع) و پرهیز آنان از هرگونه سستی بود .

و لاتنیا فی ذکری . اذہبا إلی فرعون إئنه طغی

استمهال هارون(ع)

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۱ - طه - ۲۰ - ۹۴ - ۸

۸- هارون (ع) ، برای ادای توضیح در باره علل نحوه برخورد خود با گوساله پرستان ، از موسی (ع)

تقاضای فرصت کرد .

لَا تَأْخُذْ بِلِحْيَتِي وَلَا بِرَأْسِي إِنِّي خَشِيتُ

اشراف فرعون و دعوت هارون(ع)

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۷ - یونس - ۱۰ - ۷۸ - ۹

۹ فرعون و اطرافیاننش ، به موسی و هارون (ع) اعلام کردند که دعوت آنان را نپذیرفته و تسلیم ایشان نخواهند شد .

و ما نحن لكما بمؤمنين

به قرینه لام در <لكما> ; در کلمه <مؤمنين> معنای تسلیم تضمین شده است.

اشراف فرعون و هارون(ع)

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۲ - مؤمنون - ۲۳ - ۴۸ - ۱

۱ - تکذیب نهایی موسی و هارون (ع) ، از سوی فرعون و اشراف وابسته به او

فَكَذَّبُوهُمَا

اطاعت از هارون(ع)

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۱ - طه - ۲۰ - ۹۰ - ۱۴، ۱۵

۱۴ - هارون ، دارای حق ولایت و اطاعت بر بنی اسرائیل در زمان غیبت موسی (ع) بود .

و لقد قال لهم هرون .. فأتبعوني و أطيعوا أمري

فرمان هارون(ع) به پیروی و اطاعت مردم از او، حاکی از ثبوت حق ولایت و اطاعت او، بر عهده بنی اسرائیل است.

۱۵ - هارون در غیاب موسی (ع) ، بنی اسرائیل را به ترک تبعیت سامری ، و پیروی و اطاعت از خود فرا خواند .

لقد قال لهم هرون من قبل .. فاتَّبِعُونِي و أَطِيعُوا أَمْرِي

اطمینان به هارون(ع)

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۱ - طه - ۲۰ - ۴۶ - ۱،۲

۱ - خداوند از موسی و هارون (ع) خواست نگران موفقیت خود نباشند و

از واکنش فرعون ، ترسی به دل راه ندهند .

إِنَّا نَخَافُ .. قَالَ لَا تَخَافَا

۲ - خداوند به موسی و هارون (ع) اطمینان داد که فرعون فرصت ابلاغ پیام رسالت را از آنان نگرفته و بر طغیان خود نخواهند افزود .

نَخَافُ أَنْ يَفْرُطَ .. قَالَ لَا تَخَافَا

اعتماد به هارون(ع)

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۱ - طه - ۲۰ - ۳۰ - ۱

۱ - هارون برادر موسی (ع) و مورد اعتماد کامل آن حضرت بود .

وَأَجْعَلْ لِي وَزِيرًا مِنْ أَهْلِي . هَارُونَ أَخِي

اعلام اجابت دعای هارون(ع)

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۷ - یونس - ۱۰ - ۸۹ - ۳

۳ خداوند ، استجابت دعای موسی و هارون (ع) علیه فرعون و اطرافیان را ، به آنان اعلام فرمود .

قَالَ قَدْ أُجِيبَتْ دَعْوَتُكُمَا

اعلام رسالت هارون(ع)

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۱ - طه - ۲۰ - ۴۷ - ۱

۱ - خداوند ، موسی و هارون (ع) را به حضور بی باکانه و بی درنگ نزد فرعون و آگاه ساختن او از رسالت خویش فرمان داد .

لَا تَخَافَا .. فَأْتِيَاهُ فَقَوْلَا إِنَّا رَسُولَا رَبِّكَ

<فأتياه> عطف بر <لاتخافا> و تفریع بر آن است. یعنی حال که امنیت و حفاظت شما تأمین گردید بدون ترس و نگرانی نزد فرعون بروید. <فاء> عاطفه برای تعقیب است و دلالت دارد که نباید بین دو کار فاصله غیر متعارفی وجود داشته باشد.

اقرار به نبوت هارون(ع)

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۳ - شعراء - ۲۶ - ۴۸

۳ - اعتراف و ایمان ساحران به رسالت موسی و هارون (ع)

قالوا ءامنّا برّب العلمین

قید <رّب موسی و هارون> اعتراف ضمنی بر ایمان آوردن ساحران به رسالت موسی و هارون(ع) است. آیه بعد (قال آمنتم له...) این مطلب را تأیید می کند.

الگوگیری از هارون(ع)

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۵ - صافات - ۳۷ - ۱۲۱ - ۲

۲ - موسی و هارون (علیهما السلام) ، نمونه و الگوی نیکوکاران و احسان کنندگان

سلم علی موسی و هرون . إنّنا کذلک نجزی المحسنین

امداد به هارون(ع)

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۱ - طه - ۲۰ - ۴۶ - ۶،۷،۳

۳ - خداوند همراهی کامل خود با موسی و هارون (ع) و حمایت و حفاظت از آنان را طی رویارویی با فرعون ، اعلام کرد .

إنّنی معکم

خداوند، همواره با همگان هست و در همه جا حضور دارد. آنچه که برای رفع نگرانی موسی و هارون(ع) مورد تأیید قرار گرفته، حضور ویژه خداوند است که حاکی از حمایت بی دریغ او از آنان است.

۶ - شنوایی و بینایی خداوند ، پشتوانه ای اطمینان بخش برای تضمین یاری موسی و هارون (ع) در برابر فرعون بود .

إنّنی معکم أسمع و أری

۷ - وعده یاری خداوند و آگاهی گسترده او بر جزئیات ماجرای ارشاد فرعون ، مایه امیدواری و آرامش بخش دل های نگران موسی و هارون (ع) بود .

إِنَّا نَخَافُ .. لِاتَخَافَا إِنِّي مَعَكُمَا أَسْمَعُ وَ أَرَى

امر به معروف هارون(ع)

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۱ - طه

۱۶ - هارون (ع) ، در غیاب موسی (ع) ، وظیفه ارشاد ، هشدار ، امر به معروف و نهی از منکر را به نحو وافی انجام داد .

و لقد قال لهم هرون من قبل يقوم .. فاتبعوني و اطيعوا أمري

انتصاب هارون(ع)

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۶ - اعراف - ۷ - ۱۴۲ - ۹

۹ موسی (ع) ، برادرش هارون را به رهبری بنی اسرائیل تا پایان مناجاتش با خدا منصوب کرد .

و قال موسی لأخيه هرون اخلفني في قومي

انجام رسالت هارون(ع)

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۱ - طه - ۲۰ - ۴۹ - ۱

۱ - موسی و هارون (ع) با ابلاغ پیام های وحی الهی به فرعون ، مأموریت خویش را به انجام رساندند .

فقولا له .. قال فمن ربكما

آیات گذشته، جملگی سخن خداوند با موسی و هارون(ع) بود و ولی از مواجهه آنان با فرعون و آنچه روی داده، در این آیات سخنی نیست. از پاسخ فرعون برمی آید که آنان پیام خویش را به وی رساندند و پاسخ او را دریافت کردند.

انذارهای هارون(ع)

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۱ - طه - ۲۰ - ۹۰ - ۱،۱۶

۱ - انحراف و گوساله پرستی بنی اسرائیل در زمان غیبت موسی (ع) ، علی رغم هشدار های هارون (ع) صورت گرفته بود .

و لقد قال لهم هرون من قبل

>من قبل< یعنی، پیش از بازگشت موسی (ع) از میقات.

۱۶ - هارون (ع)

، در غیاب موسی (ع) ، وظیفه ارشاد ، هشدار ، امر به معروف و نهی از منکر را به نحو وافی انجام داد .

و لقد قال لهم هرون من قبل يقوم .. فأتبعوني و أطيعوا أمري

انقیاد هارون(ع)

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۴ - مائده - ۵ - ۲۵ - ۴

۴ برادر موسی (ع) (هارون) ، تنها مطیع و یاور مورد اعتماد وی در میان بنی اسرائیل

قال رب انی لا املک الا نفسی و اخی

برداشت فوق بر این مبناست که کلمه <اخی> ، عطف بر <نفسی> ، باشد.

اولین رسالت هارون(ع)

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۲ - مؤمنون - ۲۳ - ۴۶ - ۲

۲ - حرکت به سوی فرعون و اشراف پیرامون وی ، نخستین رسالت موسی و هارون (ع)

ثم أرسلنا موسی و أخاه هرون .. إلى فرعون و ملایه

اهداف نبوت هارون(ع)

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۱ - طه - ۲۰ - ۳۳ - ۳

۳ - روی آوردن عموم مردم به تسیح خداوند ، از اهداف رسالت موسی و هارون (ع) بود .

یفقهوا قولی .. کی نسبحک کثیرا

ممکن است مراد از تسیح کثیر، کثرت تسیح کنندگان باشد. در این صورت فاعل <نسبحک> منحصر به موسی و هارون(ع) نخواهد بود.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۱ - طه - ۲۰ - ۳۴ - ۱،۲

۱ - هدف موسی (ع) از تقاضای نبوت و رسالت برای هارون (ع) ، به دست آوردن فرصت بسیار برای ذکر

خداوند و حمد و ثنای مکرر او بود .

و أشركه في أمري .. و نذكرك كثيرا

فاعل <نذكرك> موسی و هارون(ع) است و مراد از کثرت ذکر خدا، افزایش تبلیغات توحیدی بر اثر همراهی آن دو است که متضمن مدح و ثنای خداوند می باشد.

۲ - انتشار فراوان یاد خداوند در بین مردم ، از اهداف رسالت موسیو هارون (ع) بود .

يفقهوا قولي .. و نذكرك كثيرا

اهمیت نجات هارون(ع)

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۵ - صفات - ۳۷ - ۱۱۵ - ۲

۲ - نجات موسی و هارون (علیهماالسلام) و قوم شان ، مهم ترین و برجسته ترین نعمت و احسان خداوند به ایشان بود .

و لقد منّا علی موسی و هرون . و نجّینهما و قومهما من الکرب العظیم

برداشت یاد شده به دلیل این نکته است که نجات موسی و هارون(علیهماالسلام) از اندوه بزرگ بخشی از نعمت های الهی به ایشان بود، ولی در عین حال به طور جداگانه ذکر شده است.

اهمیت همراهی هارون(ع)

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۳ - قصص - ۲۸ - ۳۴ - ۴

۴ - اعتقاد موسی (ع) به ضروری بودن وجود هارون در کنار وی ، در مصاف با فرعون

و أخی هرون هو أفصح منی لساناً .. إنی أخاف أن یکذبون

ایمان به هارون(ع)

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۶ - اعراف - ۷ - ۱۲۲ - ۴،۵

۴ ساحران دربار فرعون پس از مشاهده معجزه موسی (ع) به پیامبری وی و برادرش هارون ایمان آوردند .

ءامنآ

برب العلمین. رب موسی و هرون

می توان گفت از اهداف ساحران در نام بردن خصوص <موسی و هارون>، پذیرش ایشان به عنوان پیامبران الهی بوده است.

۵ ساحران، ایمان خویش را به موسی (ع) و هارون به همگان اعلام کردند.

قالوا ءامنّا برّب العلمین. رب موسی و هرون

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۱ - طه - ۲۰ - ۷۱ - ۲

۲ - ساحران فرعون، موسی و هارون (ع) را پیامبر خدا دانسته و به آنان ایمان آوردند.

ءامنتم له

تعبیر ساحران در آیه قبل، <آمنّا برّب هارون و موسی> بود؛ ولی فرعون در توبیخ خود، آنان را مؤمن به موسی (ع) معرفی کرد. گفتنی است که این نکته گویای تلازم ایمان به <ربّ موسی و هارون> با ایمان به رسالت آن دو در دعوت به ربوبیت خداوند است.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۳ - شعراء - ۲۶ - ۴۸ - ۳

۳ - اعتراف و ایمان ساحران به رسالت موسی و هارون (ع)

قالوا ءامنّا برّب العلمین

قید <ربّ موسی و هارون> اعتراف ضمنی بر ایمان آوردن ساحران به رسالت موسی و هارون (ع) است. آیه بعد (قال آمنتم له...) این مطلب را تأیید می کند.

ایمان هارون (ع)

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۱ - طه - ۲۰ - ۴۶ - ۸

۸ - موسی و هارون (ع)، به قدرت برتر خداوند آگاه بودند و دیگران را از مقابله با خواست و اراده خدا ناتوان می دانستند.

إِنِّي مَعَكُمْ

جلد - نام سورہ - سورہ - آیہ - فیش

۱۵ - صفات

۱ - موسی و هارون (علیهما السلام) ، از بندگان مؤمن خدا

إِنَّهُمَا مِنْ عِبَادِنَا الْمُؤْمِنِينَ

برادر ابوینی هارون(ع)

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۱ - طه - ۲۰ - ۹۴ - ۲۳

۲۳ - > عن أبي جعفر (ع) قال : ان أميرالمؤمن ين (ع) خطب الناس ... فقال : ... كان هارون أخا موسى لأبيه و أمّه ;

از امام باقر(ع) روایت شده که فرمود: امیرالمؤمنین(ع) برای مردم خطبه خواند . . . پس فرمود: ... هارون برادر موسی(ع) از یک پدر و مادر بود.

برادر مادری هارون(ع)

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۱ - طه - ۲۰ - ۹۴ - ۷،۲۲

۷ - موسی و هارون (ع) ، برادران مادری یکدیگر بودند . *

قال يَبْنُوْهُم

مخاطب قرار گرفتن موسی(ع) از سوی هارون با تعبیر <ابن أمّ> (پسر مادر)، ممکن است به این خاطر باشد که هارون و موسی(ع) برادران مادری یکدیگر بوده اند و نیز ممکن است یادآوری کلمه <مادر>، تنها به منظور جلب عواطف موسی(ع) صورت گرفته باشد.

۲۲ - > علی بن سالم عن أبيه قال : قلت لأبي عبدالله (ع) أخبرني عن هارون لِمَ قال لموسى (ع) يابن أمّ ... و لم يقل يابن أبي فقال : إنّ العداوات بين الإخوه أكثرها تكون إذا كانوا بنى علات و متى كانوا بنى أمّ قلت العداوه بينهم ... قال : قلت له : فَلِمَ أخذ برأسه يجزّه إليه و بلحيته و لم يكن له فى اتّخاذهم العجل و عبادتهم

له ذنب ؟ فقال : إنما فعل ذلك به لأنه لم يفارقهم لَمَا فعلوا ذلك و لم يلحق بموسى (ع) و كان إذا فارقهم ينزل بهم العذاب ؛

علی بن سالم از پدرش نقل کرده که گفت: به امام صادق(ع) عرض کردم: مرا از سخن هارون با خبر کن که چرا به برادرش موسی(ع) گفت: ای فرزند مادرم .. و نگفت ای فرزند پدرم؟ امام فرمود: دشمنی بین برادران، بیشتر زمانی است که از مادران متعدد باشند و اگر برادران از یک مادر باشند، دشمنی بین آنان کم است ... به امام گفتم: چرا موسی(ع) سر و ریش برادر را گرفته و بسوی خود می کشیده بود، در حالی که در گوساله پرستی آن قوم، هارون گناهی نداشت؟ امام فرمود: برای این که او در زمان گوساله پرستی، از آنان جدا نشد و به موسی(ع) ملحق نگردید و اگر آنان را ترک نموده بود، عذاب بر ایشان فرود می آمد.

برادر هارون(ع)

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۲ - مؤمنون - ۲۳ - ۴۵ - ۳

۳ - هارون ، برادر موسی (ع) بود .

موسی و أخاه هرون

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۲ - فرقان - ۲۵ - ۳۵ - ۳

۳ هارون ، برادر حضرت موسی (ع) بود .

أخاه هرون

برادری هارون(ع) با موسی(ع)

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۶ - اعراف - ۷ - ۱۴۲ - ۸

۸ هارون ، برادر موسی و از پیروان وی

و قال موسی لأخیه هرون

برتری موسی(ع) بر هارون(ع)

سوره - آیه - فیش

۱۱ - طه - ۲۰ - ۹۱ - ۵

۵ - موسی (ع) ، شخصیتی برجسته تر از هارون (ع) در دیدگاه بنی اسرائیل

و لقد قال لهم هرون .. قالوا لن نبرح عليه عكفين حتى يرجع إلینا موسی

بی اعتنایی به گفته های هارون و مؤثر خواندن رجوع موسی (ع)، حاکی از تفاوت شخصیت آن دو در دیدگاه بنی اسرائیل است.

برخورد با هارون (ع)

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۱ - طه - ۲۰ - ۹۴ - ۲

۲ - موسی (ع) با گرفتن سر و ریش هارون ، او را در باره گوساله پرست شدن بنی اسرائیل در غیاب خود مورد بازخواست قرار داد .

یهرون ما منعك .. لا تأخذ بلحیتی و لا برأسی

برگزیدگی هارون (ع)

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۲ - فرقان - ۲۵ - ۳۵ - ۲

۲ هارون ، برگزیده خداوند برای معاونت و یاری حضرت موسی (ع) در امر خطیر رسالت

و لقد ءاتینا موسی الکتب و جعلنا معه أخاه هرون وزیرًا

<وزیر> که از واژه <وزر> (به معنای ثقل) گرفته شده است اسم برای شخصی است که بارسنگین مسؤولیت پادشاهی را بر دوش گیرد و نقش مشاور او را داشته باشد و با رأی خود او را کمک کند (قاموس المحيط).

برنامه ریزی هارون (ع)

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۷ - هارون (ع) ، دارای برنامه ای مشخص برای مقابله با گوساله پرستی و احیای توحید در بنی اسرائیل بود .

أطیعوا

دعوت هارون(ع) از بنی اسرائیل به اطاعت فرمان های او، پس از فرمان <اَتَّبِعُونِي>، حاکی از آن است که وی برای بنی اسرائیل در صورت پیروی آنان از او، دستور العمل هایی را تدارک دیده بود.

بصیرت هارون(ع)

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۱ - انبیاء - ۲۱ - ۴۸ - ۳

۳- حضرت موسی و هارون (ع) ، از قدرت تشخیص حق و باطل در پرتو لطف خدا برخوردار بودند .

و لقد اتینا موسی و هرون الفرقان

با توجه به معنای لغوی <فرقان> (شیء جدا کننده و متمایز ساز میان حق و باطل) برداشت یاد شده به دست می آید.

بینش هارون(ع)

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۱ - طه - ۲۰ - ۴۵ - ۶

۶- فرعون در دیدگاه موسی و هارون (ع) ، فردی خودکامه و سرکوبگر حقیقت بود .

نخاف أن یفرط علینا أو أن یطغی

احتمال فرصت ندادن فرعون به موسی و هارون(ع)، برای بیان حقیقت، ناشی از شناخت آنان از خودکامگی فرعون است و احتمال افزایش طغیان گری او، برخاسته از آگاهی آن دو به روحیه مقاومت و لجاجت او در برابر حق است.

پاداش هارون(ع)

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۵ - صافات - ۳۷ - ۱۲۱ - ۳

۳- نجات موسی و هارون (علیهماالسلام) و قوم شان از اندوهی بزرگ ، اعطای کتاب آسمانی و باقی ماندن نام و آوازه نیک آنان ، از پاداش های خداوند به ایشان

و نَجِّينَهُمَا وَقَوْمَهُمَا مِنَ الْكُرْبِ الْعَظِيمِ . . . إِنَّا كَذَلِكَ نَجْزِي الْمُحْسِنِينَ

پیروزی هارون(ع)

جلد - نام سوره

- سوره - آیه - فیش

۱۵ - صافات - ۳۷ - ۱۱۶ - ۳

۳ - نصرت خداوند به موسی و هارون (علیهما السلام) و قوم شان و نیز پیروزی آنان بر فرعونیان در سایه این یاری، از نعمت های بزرگ الهی بر ایشان بود.

و لقد منّا علی موسی و هرون . و نجّینهما... و نصرنهم فکانوا هم الغلبین

پیشگامی هارون(ع)

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۱ - انبیاء - ۲۱ - ۹۰ - ۱۴

۱۴ - پیامبران الهی، موسی، هارون، ابراهیم، لوط، اسحاق، یعقوب، نوح، داوود، سلیمان، ایوب، اسماعیل، ادریس، ذالکفل، یونس، زکریا و یحیی (علیهم السلام)، پیشگامان در کارهای خیر

و لقد آتینا موسی و هرون ... یحیی ... إنّهم کانوا یسرعون فی الخیرت

برداشت بالا- مبتنی بر این است که ضمیرهای جمع در جمله <إنّهم کانوا یسارعون...> به پیامبرانی بازگردد که در سلسله آیات پیشین (۴۸ ۹۰) از آنان یاد شده است.

تأخیر مجازات هارون(ع)

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۶ - اعراف - ۷ - ۱۱۱ - ۲،۵

۲ تأخیر در مجازات موسی (ع) و برادرش هارون از مصوبات جلسه مشورتی سران و بزرگان دربار فرعون

قالوا أرجه و أخاه

<ه> در <أرجه> ضمیری است که به صورت ساکن قرائت شده و مفعول <ارج> می باشد. <ارج> فعل امر از مصدر <ارجاء> (به تأخیر انداختن) است. مشتقات کلمه <ارجاء> گاهی با همزه استعمال می گردد و گاهی همزه آن تبدیل به یاء می شود. گفته

می شود: اَرْجَأُ يُرْجَى يُرْجَى. قابل ذکر است که مراد از تأخیر انداختن، تأخیر در مجازات است.

۵ سران دربار فرعون از وی خواستند با تأخیر مجازات موسی و هارون موافقت کرده و ساحران زبردست و کاردان را از اطراف و اکناف احضار کند .

و أرسل فی المدائن حشرین

<حشرین> به معنای جمع کنندگان و کوچ دهندگان است و مفعول آن به قرینه آیه قبل و بعد <ساحرین> می باشد و خود <حشرین> مفعول برای <أرسل> است. بنابراین جمله <أرسل ...> یعنی: نیروهایی را برای جمع آوری و گسیل ساحران بسیج کن.

تاریخ بعثت هارون(ع)

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۷ - یونس - ۱۰ - ۷۵ - ۱

۱ بعثت موسی و هارون (ع) پس از بعثت پیامبران بزرگ بعد از نوح (ع) بود .

و اتل علیهم نبأ نوح ... ثم بعثنا من بعده رسلا ... ثم بعثنا من بعدهم موسی و هرون

تبلیغ علیه هارون(ع)

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۱ - طه - ۲۰ - ۶۳ - ۳،۵،۸،۹

۳ - تأکید بر ساحر بودن موسی و هارون (ع) ، از جمله حرکت های تبلیغی فرعونیان بود .

قالوا إن هذن لسحرن

حرف <إن> مخفف از <إنَّ> و ملغی از عمل است و ولی معنای تأکید را می رساند.

۵ - متهم ساختن موسی و هارون (ع) به تلاش و برنامه ریزی برای بیرون راندن قبطیان از مصر به وسیله سحر ، از جمله محور های تبلیغاتی فرعونیان علیه موسی (ع)

لسحرن یریدان أن یخرجاکم من أرضکم بسحرهما

علیه موسی و هارون (ع)، آنان را درهم شکننده و نابود کننده راه و روش نمونه و برتر خویش معرفی کردند .

و یذهبا بطریقکم المثلی

۹ - بهره برداری فرعونیان از علاقه قبطیان به وطن و سرزمین و احساسات ملی و مذهبی آنان ، در تبلیغات خود علیه موسی (ع)

یخرجاکم من أرضکم .. بطریقکم المثلی

تبلیغ هارون(ع)

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۶ - اعراف - ۷ - ۱۱۱ - ۳

۳ هارون ، برادر موسی (ع) ، همراه و همگام وی در تبلیغ رسالت و ارشاد و هدایت فرعونیان

أرجه و أخاه

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۱ - طه - ۲۰ - ۹۰ - ۱۰

۱۰ - هارون ، وظیفه دار رهبری و ارشاد بنی اسرائیل در غیبت موسی (ع)

و لقد قال لهم هرون من قبل

تحقیق هارون(ع)

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۲ - مؤمنون - ۲۳ - ۴۷ - ۴

۴ - تحقیق حضرت موسی و هارون از سوی فرعون و اشراف دربار او ، به خاطر داشتن خاستگاه پایین اجتماعی

أنؤمن لبشرین مثلنا و قومهما لنا عبدون

تسیح هارون(ع)

۱ - موسی (ع) تسبیح فراوان و تبرئه مکرر خداوند را از پندار های باطل مشرکان ، در گرو همراهی هارون با او می دانست .

کی نسَبِحَكَ كَثِيرًا

مراد از تسبیح به قرینه مأموریت موسی(ع) برای هدایت فرعون تنزیه خداوند از داشتن شریک و هرگونه محدودیتی در الوهیت

و ربوبیت است. فاعل <نَسَبِحْكَ> موسی و هارون(ع) می باشد و <کی نَسَبِحْكَ> تعلیل برای جمله های اخیر است که درخواست همراهی هارون را مطرح کرده بود؛ یعنی با پشتیبانی هارون، دعوت به توحید که متضمن تنزیه خداوند از داشتن شریک است افزایش خواهد یافت.

تعدد معجزه هارون(ع)

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۷ - یونس - ۱۰ - ۷۵ - ۳

۳ موسی و هارون (ع) برای اثبات نبوت خود، دارای معجزات متعددی بودند .

ثم بعثنا .. موسی و هرون ... بآیتنا

با توجه به جمله <قالوا إن هذا لسحر مبین> در آیه بعد، استفاده می شود که مراد از <آیات> در این جا عبارت از کارهایی است که بشر بر انجام آن توانایی ندارد؛ بلکه به طور یقین فعل خداست که به دست انسانی انجام گرفته است.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۱ - طه - ۲۰ - ۴۲ - ۵

۵ - موسی و هارون (ع) ، از معجزات متعددی برای انجام دعوت خویش برخوردار بودند .

اذهب .. بآیتی

ذکر <آیات> به صورت جمع، نشانگر تعدد آیات و معجزات اعطایی به موسی و هارون است. در توجیه این تعدد دو احتمال وجود دارد: ۱ معجزه عصا و یدبضا گرچه به صورت کلی دو معجزه بود اما حاوی معجزاتی متعدد بود؛ زیرا مار شدن عصا و حرکت آن و عصا شدن مار، هر یک می تواند معجزه ای خاص باشد. ۲ خداوند با این تعبیر به موسی(ع) وعده داده است که پس از این نیز معجزاتی به موسی(ع) عطا

خواهد کرد.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۳ - شعراء - ۲۶ - ۱۵ - ۵

۵ - تجهیز موسی و هارون (ع) به وسیله آیات و معجزات گوناگون الهی برای ایفای نقش رسالت

فاذها بایتنا

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۳ - قصص - ۲۸ - ۳۵ - ۵

۵ - تجهیز موسی و هارون (ع) از سوی خداوند، به آیات و معجزات متعدد برای ایفای رسالت

بثایتنا

یکی از معانی <آیه> معجزه است. بنابراین <بآیاتنا> در این جا معادل با <بمعجزاتنا> می باشد.

تقرب هارون(ع)

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۵ - صافات - ۳۷ - ۱۲۰ - ۲

۲ - موسی و هارون (علیهما السلام)، دارای مقام رفیع در پیشگاه خداوند

سلم علی موسی و هرون

از سلام همراه با تکریم خداوند به موسی و هارون (علیهما السلام)، برداشت یاد شده به دست می آید.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۵ - صافات - ۳۷ - ۱۲۲ - ۲

۲ - موسی و هارون (علیهما السلام)، از بندگان برجسته و مقرب خداوند

إِنَّهُمَا مِنْ عِبَادِنَا الْمُؤْمِنِينَ

برجسته و مقرب بودن موسی و هارون (علیهما السلام)، از اضافه <عباد> به ضمیر <نا> به دست می آید.

تکلیف هارون (ع)

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۱ - طه - ۲۰ - ۹۳ - ۷

۷- هارون (ع) در عین دارا بودن مقام نبوت، موظف به پیروی از موسی (ع) و فرمان های او بود.

ما منعك .. ألا تتبعن أفعصیت امری

<ألا تتبعن> خطاب به هارون (ع) و دال بر این نکته است که

او در عین نبوت، موظف به پیروی از فرمان های موسی(ع) بوده است.

توصیه اتحاد به هارون(ع)

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۱ - طه - ۲۰ - ۹۴ - ۱۳

۱۳ - حفظ وحدت و یک پارچگی بنی اسرائیل ، از سفارش های موسی (ع) به هارون

فرقت بین بنی اسرائیل و لم ترقب قولى

<ترقب> به معنای <تحفظ> است و مفاد جمله <إني خشيت..> با توجه به عطف <لم ترقب> بر <فرقت> این است که: <من نگران آن بودم که بگویی بنی اسرائیل را متفرق ساختی و گفته مرا حفظ و مراعات نکردی.> این گفته هارون(ع) دال بر آن است که موسی(ع) پیش از رفتن به میقات، در مورد حفظ وحدت بنی اسرائیل، توصیه های لازم را به او کرده بود.

توصیه به هارون(ع)

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۷ - یونس - ۱۰ - ۸۹ - ۵

۵ خداوند موسی و هارون (ع) را در برابر فشارها و سختیهایی که از جانب فرعون و اطرافیانش وارد می شد، توصیه به استقامت و پایداری فرمود.

قال قد أجيت دعوتكما فاستقيما

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۱ - طه - ۲۰ - ۴۲ - ۱۴، ۱۰

۱۰ - سستی نکردن در یاد خدا و انجام رسالت و ابلاغ پیام او توصیه خداوند به موسی و هارون (ع)

و لاتنیا فی ذکری

<ونی> به معنای سستیورزیدن و کوتاهی کردن است (مصباح). <لاتنیا> یعنی، تو ای موسی و ای هارون! در یاد من کوتاهی و سستی نکنید. از جمله لوازم یاد خدا، توجه

به مسؤولیت ها و مأموریت هایی است که از جانب او واگذار گردیده است.

۱۴ - خداوند ، موسی (ع) را مأمور ابلاغ حکم رسالت به هارون کرد و از او خواست وی را به سستی نورزیدن در ذکر خدا توصیه کند .

اذهب أنت و أخوک بآیتی و لاتنیا فی ذکرى

خطاب به موسی(ع) در وظایف مشترک بین او و هارون(ع) اقتضا می کند که موسی(ع) دستورات ارائه شده را به هارون(ع) برساند.

توصیه های هارون(ع)

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۱ - طه - ۲۰ - ۹۰ - ۵

۵ - هارون ، با یادآوری رحمت گسترده خداوند به بنی اسرائیل ، باز بودن راه بازگشت از شرک و ارتداد را به آنان یادآوری کرد .

إنما فتنتم به و إن ربکم الرحمن

توصیف خداوند در کلام هارون(ع)، با عنوان <الرحمان> و با توجه به گوساله پرستی و عصیان بنی اسرائیل، متضمن وعده رحمت الهی به آنان، در صورت توبه و بازگشت از شرک است.

توطئه قتل هارون(ع)

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۶ - اعراف - ۷ - ۱۵۰ - ۱۹

۱۹ گوساله پرستان بنی اسرائیل مهبای کشتن هارون به خاطر مبارزه پی گیر وی با شرکوری آنان

إن القوم استضعفونی و کادوا یقتلوننی

تهمت اختلاف افکنی به هارون(ع)

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۲۰ - اتهام تفرقه افکنی ، اتهامی سخت و غیر قابل تحمل برای هارون بود .

إِنِّي خَشِيتُ أَنْ تَقُولَ فَرَّقْتَ بَيْنَ بَنِي إِسْرَائِيلَ

ترس هارون(ع) از اتهام تفرقه افکنی، با توجه به واژه <خشیت> که خوفی

همراه با بزرگ شماری است بر شدت ناگواری آن برای وی دلالت دارد.

تهمت جادوگری به هارون(ع)

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۱ - طه - ۲۰ - ۶۳ - ۳،۵

۳ - تأکید بر ساحر بودن موسی و هارون (ع) ، از جمله حرکت های تبلیغی فرعونیان بود .

قالوا إن هذين لسحرن

حرف <إن> مخفف از <إنَّ> و ملغی از عمل است و ولی معنای تأکید را می رساند.

۵ - متهم ساختن موسی و هارون (ع) به تلاش و برنامه ریزی برای بیرون راندن قبطیان از مصر به وسیله سحر ، از جمله محور های تبلیغاتی فرعونیان علیه موسی (ع)

لسحرن یریدان أن یخرجاکم من أرضکم بسحرهما

تهمت قدرت طلبی به هارون(ع)

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۷ - یونس - ۱۰ - ۷۸ - ۱،۳

۱ فرعون و اطرافیانش ، پس از شیندن سخنان موسی (ع) ، او و هارون (ع) را به تلاش برای براندازی حکومت متهم کردند

قال موسی . . . قالوا أجتئنا لتلفتنا عما وجدنا علیه ءآباءنا و تکون لکما الکبریاء

۳ فرعون و اطرافیانش ، حضرت موسی و هارون (ع) را به انحصار طلبی در قدرت متهم کردند .

و تکون لکما الکبریاء فی الأرض

برداشت فوق از تقدیم خبر <تکون> بر اسمش که می تواند مفید حصر باشد استفاده شده است.

جادوگران فرعون و دعوت هارون(ع)

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۰ - ساحران فرعون ، از دعوت موسی (ع) و هماهنگی

هارون با او ، پیش از اقدام به مبارزه با آنان آگاه بودند .

ءامنًا برَبِّ هرون و موسى

جهان شمولی رسالت هارون(ع)

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۱ - طه - ۲۰ - ۴۲ - ۳

۳- آیین موسی و هارون (ع) ، جهانی بوده و ویژه طایفه خاصی نبوده است .

اذهب أنت و أخوك

در آیات قبل و بعد، رفتن به سوی فرعون مطرح است؛ ولی از آن جایی که این آیه مورد خاصی را برای ابلاغ رسالت مشخص نساخته است، حاکیت از این دارد که اصل مأموریت موسی(ع) برای همگان است و فرعون، نقطه شروع ابلاغ پیام بوده است.

حامی هارون(ع)

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۳ - شعراء - ۲۶ - ۱۵ - ۴

۴- موسی و هارون (ع) ، مأمور حرکت به سوی فرعونیان با تکیه بر حمایت قاطع الهی

قال كلاً فاذهبا بايتنا إنا معكم

حجت هارون(ع)

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۱ - انبياء - ۲۱ - ۴۸ - ۵

۵- حضرت موسی و هارون (ع) ، دو پیامبر برخوردار از حجت و برهان الهی

و لقد ءاتينا موسى و هرون الفرقان

یکی از معانی لغوی <فرقان> حجت و برهان است (لسان العرب).

حقانیت معجزه هارون(ع)

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۷ - یونس - ۱۰ - ۷۶ - ۲

۲ حضرت موسی (ع) برای اثبات نبوت خود و هارون (ع)، معجزه ای بزرگ که در حق و الهی بودن آن شبیه ای نبود به فرعون و اطرافیانش ارائه

کرد .

فلما جاءهم الحق من عندنا

خاستگاه اجتماعی هارون(ع)

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۲ - مؤمنون - ۲۳ - ۴۷ - ۴

۴ - تحقیر حضرت موسی و هارون از سوی فرعون و اشراف دربار او ، به خاطر داشتن خاستگاه پایین اجتماعی

أنؤمن لبشرین مثلنا و قومهما لنا عبدون

خواسته های هارون(ع)

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۶ - اعراف - ۷ - ۱۵۰ - ۲۶، ۲۲

۲۲ هارون با بیان موضع خویش در برابر منحرفان بنی اسرائیل از موسی (ع) خواست تا با مؤاخذه وی دشمنان دین را شاد نسازد .

و کادوا یقتلوننی فلا تشمت بی الأعداء

<ال> در <الأعداء> برای جنس است و مراد از آن، به قرینه <القوم الظلمین>، دشمنان دین و توحید، یعنی همان گوساله پرستان، است. <اشمات> (مصدر <لا تشمت>) به معنای خشنود ساختن و <باء> در <بی> سببیه است. بنابراین <لا تشمت بی الأعداء> یعنی دشمنان دین را با مؤاخذه من شاد نکن.

۲۶ هارون با بیان مبارزه خویش علیه شرک‌ورزی بنی اسرائیل ، از موسی (ع) خواست تا وی را همسنگ ستمکاران شرک پیشه قرار ندهد .

إن القوم استضعفونی و کادوا یقتلوننی . . . و لاتجعلنی مع القوم الظلمین

روشن است که موسی(ع) هرگز گمان نمی کرد که هارون از ستمکاران باشد. بنابراین <مع> در جمله <لا تجعلنی مع> معیت حکمی است ؛ یعنی مرا در حکم ستمکاران قرار مده.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۳ - آزادی بنی اسرائیل و گسیل داشتن آنان با موسی و هارون (ع)

(، نخستین خواسته آن دو از فرعون بود .

فقولا .. فأرسل معنا بنی إسرئیل

خوشنامی هارون(ع)

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۵ - صافات - ۳۷ - ۱۱۹ - ۱،۲

۱ - خداوند از موسی و هارون (علیهماالسلام) نام و آوازه نیکی در میان آیندگان برجای گذاشت .

و ترکنا علیهما فی الآخرین

برداشت یاد شده، بر این اساس مبتنی است که مفعول <ترکنا> محذوف بوده و تقدیر آن چنین باشد: <و ترکنا ثناء علیهما>. گفتمی است که فعل <ترکنا> در این آیه، به معنای <أبقینا> (باقی گذاشتیم) است.

۲ - باقی ماندن نام و آوازه موسی و هارون (علیهماالسلام) در میان آیندگان ، از نعمت ها و الطاف الهی به ایشان

و ترکنا علیهما فی الآخرین

برداشت یاد شده با توجه به این نکته است که آیه شریفه، در مقام برشمردن نعمت های خداوند بر موسی و هارون (علیهماالسلام) و امتنان بر ایشان است.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۵ - صافات - ۳۷ - ۱۲۱ - ۳

۳ - نجات موسی و هارون (علیهماالسلام) و قوم شان از اندوهی بزرگ ، اعطای کتاب آسمانی و باقی ماندن نام و آوازه نیک آنان ، از پاداش های خداوند به ایشان

و نجینهما و قومهما من الكرب العظیم .. إنا کذلک نجزی المحسنین

درخواست رحمت برای هارون(ع)

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۶ - اعراف - ۷ - ۱۵۱ - ۷

۷ فراگیری رحمت الهی بر موسی (ع) و هارون ، از دعا ها و درخواست های موسی (ع) از خداوند

و أدخلنا فی رحمتک

درخواست همراهی هارون(ع)

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۳ - شعراء - ۲۶ - ۱۳ - ۳

۳- درخواست موسی (ع) از خداوند درباره همراهی و همیاری برادرش (هارون) با وی در امر رسالت

قال ربّ .. فأرسل إلی هرون

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۳ - شعراء - ۲۶ - ۱۵ - ۳

۳- پذیرش درخواست موسی (ع) از سوی خدا در مورد همراهی هارون با وی

فأرسل إلی هرون .. فأذهبنا

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۳ - قصص - ۲۸ - ۳۴ - ۵۸

۵- بهره گیری از منطق فصیح و برتر هارون ، انگیزه موسی (ع) در بودن او با وی

فأرسله معی ردءًا یصدقنی إنی أخاف أن یکذبون

۸- موسی (ع) خواسته خویش (همراهی هارون با وی) را با خداوند در میان گذاشت .

قال ربّ .. و أخي هرون ... إنی أخاف أن یکذبون

دعای هارون(ع)

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۷- یونس - ۱۰ - ۸۹ - ۲

۲ هارون (ع) با موسی (ع) ، در دعا علیه فرعون و اطرافیانش ، همراه و شریک بود .

دعوتکما

دعوت هارون(ع)

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۷ - یونس - ۱۰ - ۷۵ - ۲

۲ موسی و هارون (ع) از سوی خدا مأمور بودند رسالت خود را به فرعون و سران حکومتش اعلان کنند و آنان را به ایمان فراخوانند .

ثم

بعثنا من بعدهم موسى و هرون إلى فرعون و ملأيه

<ملأ> به معنای رؤساست (لسان العرب).

دعوتهای هارون(ع)

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۱ - طه - ۲۰ - ۴۷ - ۲۱

۲۱ - موسی و هارون (ع) ، محرومیت فرعون از هدایت را به وی گوشزد نموده و او را به پیروی از هدایت دعوت کردند .

والسلم علی من اتبع الهدی

جمله <السلام علی.. > خبریه است و به کار بردن عنوان <من اتبع...>، اشاره به نبود این وصف در فرعون و برای ترغیب او به تحصیل آن است.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۱ - طه - ۲۰ - ۹۰ - ۱۵

۱۵ - هارون در غیاب موسی (ع) ، بنی اسرائیل را به ترک تبعیت سامری ، و پیروی و اطاعت از خود فرا خواند .

لقد قال لهم هرون من قبل .. فأتبعونی و أطیعوا أمری

دلایل بی تفاوتی هارون(ع)

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۱ - طه - ۲۰ - ۹۴ - ۱۲

۱۲ - حفظ وحدت و یک پارچگی و جلوگیری از تفرقه ، عذر هارون (ع) جهت اقدام نکردن به صورت عملی علیه گوساله پرستان بنی اسرائیل

إني خشيت أن تقول فرقت بين بني إسرائيل

دلایل نبوت هارون(ع)

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۳ موسی و هارون (ع) برای اثبات نبوت خود، دارای معجزات متعددی بودند.

ثم بعثنا .. موسی و هرون ... بأیتنا

با توجه به جمله <قالوا إن هذا لسحر مبین> در

آیه بعد، استفاده می شود که مراد از <آیات> در این جا عبارت از کارهایی است که بشر بر انجام آن توانایی ندارد؛ بلکه به طور یقین فعل خداست که به دست انسانی انجام گرفته است.

دلداری به هارون(ع)

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۱ - طه - ۲۰ - ۴۶ - ۱

۱ - خداوند از موسی و هارون (ع) خواست نگران موفقیت خود نباشند و از واکنش فرعون، ترسی به دل راه ندهند.

إِنَّا نَخَافُ .. قَالَ لَا تَخَافَا

رسالت هارون(ع)

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۷ - یونس - ۱۰ - ۷۵ - ۴،۲

۲ موسی و هارون (ع) از سوی خدا مأمور بودند رسالت خود را به فرعون و سران حکومتش اعلان کنند و آنان را به ایمان فراخوانند.

ثم بعثنا من بعدهم موسی و هرون إلی فرعون و ملایه

<ملاً> به معنای رؤساست (لسان العرب).

۴ هارون (ع)، شریک و همتای موسی (ع) در رسالت و مبارزه با فرعون و اشراف پیرامون او بوده است.

ثم بعثنا من بعدهم موسی و هرون إلی فرعون و ملایه

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۱ - طه - ۲۰ - ۴۲ - ۲

۲ - موسی و هارون (ع)، به همراه با آیات و معجزات الهی مأمور حرکت برای انجام رسالت خویش شدند.

اذهب أنت و أخوک بآیتی

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

٢ - حرکت موسی و هارون (ع)

(به سوی فرعون و بازداشتن او از طغیان گری ، فرمان مؤکد و مکرر خداوند به آن دو بود .

اذهب .. اذهب أنت و أخوک ... اذهبا إلی فرعون

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۱ - طه - ۲۰ - ۴۵ - ۵

۵ - نگرانی موسی و هارون (ع) از ناکامی در ابلاغ پیام خداوند به فرعون

إِنَّا نَخَافُ أَنْ يُفْرِطَ عَلَيْنَا أَوْ أَنْ يَطْغَى

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۱ - طه - ۲۰ - ۴۶ - ۹

۹ - موسی و هارون (ع) ، با خطابی مشترک از سوی خداوند ، وحی الهی را دریافت کردند .

قال لاتخافا إني معكما

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۱ - طه - ۲۰ - ۴۷ - ۱۴، ۱۳، ۱۱

۱۱ - موسی و هارون (ع) ، از جانب خداوند مأمور بازداشتن فرعون از شکنجه بنی اسرائیل بودند .

إِنَّا رَسُولَا رَبِّكَ .. وَلا تَعْدُبْهُمْ

۱۳ - خداوند ، به موسی و هارون (ع) فرمان داد تا داشتن معجزه برای اثبات رسالت خویش را به فرعون ابلاغ کنند .

قد جئناک بآیه

<آیه> اسم جنس و قابل اطلاق بر کم و زیاد است. بنابراین می توان بر معجزات متعدد نیز <آیه> اطلاق کرد.

۱۴ - توجه دادن فرعون به وابستگی امور زندگانی او به ربوبیت خداوند ، از جمله برنامه های دیدار موسی و هارون (ع) با فرعون بود .

إِنَّا رَسُولَا رَبِّكَ .. بآیه من ربِّک

تکرار <رَبِّكَ> در این آیه و در خطاب به فرعون با توجه به ادعای ربوبیت او برای متذکر ساختن

وی به انحصار ربوبیت برای خداوند است.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۱ - طه - ۲۰ - ۴۸ - ۳،۵

۳ - انذار فرعون از عذاب ، با لحنی ملایم و پس از تبشیر وی ، از وظایف موسی و هارون بود .

والسلم علی من .. العذاب علی من کذب

ظاهر کلام آن است که انذار فرعون پس از تبشیر او صورت گرفته باشد. به کار گرفتن صیغه های غایب در انذار، و نیز تصریح به وحی بودن آن همراه با تأکید، جملگی گواه نرمی گفتار موسی و هارون در سخن گفتن با فرعون است.

۵ - موسی و هارون (ع) در برابر فرعون ، موظف به تأکید بر وحی بودن هشدار عذاب

إِنَّا قَدْ أُوحِيَ إِلَيْنَا أَنَّ الْعَذَابَ

جمله <إِنَّا قَدْ..> حاوی تأکید با <إِنَّ> و <قَدْ> است، که بر وحی بودن پیام ها به خصوص پیام انذار از عذاب تأکید دارد.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۱ - طه - ۲۰ - ۴۹ - ۵

۵ - با وجود مشارکت موسی و هارون (ع) در وحی و رسالت ، مسؤولیت آن با موسی (ع) بود .

قال فمن ربكم يموسی

موسی و هارون(ع)، در کلیه مکالمات خود موظف بودند که پیام مشترک خویش را به فرعون ابلاغ کنند و از این رو کلیه ضمائر در آیات گذشته به صورت تشبیه و مشترک آمده است (اذهبا، قولا، لاتخافا، معكما، فقولا، رسولا، جئناک، إِنَّا، إِلینا)؛ ولی فرعون در مطرح کردن سؤال خود در عین مخاطب قرار دادن هر دو، پاسخ را از موسی(ع) طلب می کند

(یا موسی). این قرینه ها نشان دهنده آن است که در عین اشتراک موسی و هارون (ع) در رسالت، رهبری با موسی (ع) بوده و فرعون به آن پی برده بود.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۲ - مؤمنون - ۲۳ - ۴۵ - ۲

۲ - رسالت موسی و هارون ، در تداوم خط رسولان پیشین بود .

ثم أرسلنا رسلنا تترًا .. ثم أرسلنا موسی و أخاه هرون

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۳ - شعراء - ۲۶ - ۱۵ - ۴،۵

۴ - موسی و هارون (ع) ، مأمور حرکت به سوی فرعونیان با تکیه بر حمایت قاطع الهی

قال کلاً فاذهبنا بایتنا إنا معکم

۵ - تجهیز موسی و هارون (ع) به وسیله آیات و معجزات گوناگون الهی برای ایفای نقش رسالت

فاذهبنا بایتنا

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۳ - شعراء - ۲۶ - ۱۶ - ۱،۴،۶

۱ - فرمان الهی به موسی و هارون (ع) مبنی بر مواجهه مستقیم با فرعون و اعلام رسالت خویش به وی

فأتیا فرعون فقولاً إنا رسول ربّ العلمین

<آئی و ایتیان> در این جا به معنای حاضر شدن و خود را رساندن است. بنابراین <فأتیا فرعون> یعنی، خود را به فرعون برسانید و... .

۴ - نخستین سخن موسی و هارون (ع) ، اعلام رسالت خویش از سوی پروردگار جهانیان

فأتیا فرعون فقولاً إنا رسول ربّ العلمین

۶ - موسی و هارون (ع) ، پیام دار رسالتی واحد و مأموریتی یگانه

إِنَّا رَسُولُ رَبِّ الْعَالَمِينَ

با این که خبر مشتق باید از حیث افراد، تشبیه و جمع با مبتدا

مطابقت کند، به کارگیری <رسول> به صورت مفرد، بیانگر برداشت یاد شده است.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۳ - شعراء - ۲۶ - ۱۷ - ۲

۲ - موسی و هارون (ع) ، مأمور هجرت از سرزمین مصر به همراه بنی اسرائیل

أن أرسل معنا بنی إسرئیل

رفع اندوه هارون(ع)

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۵ - صافات - ۳۷ - ۱۱۵ - ۱

۱ - موسی و هارون (علیهماالسلام) و قوم شان ، به عنایت خداوند از اندوه بزرگ نجات یافتند .

و نَجَّينهما و قومهما من الكرب العظيم

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۵ - صافات - ۳۷ - ۱۲۱ - ۳

۳ - نجات موسی و هارون (علیهماالسلام) و قوم شان از اندوهی بزرگ ، اعطای کتاب آسمانی و باقی ماندن نام و آوازه

نیک آنان ، از پاداش های خداوند به ایشان

و نَجَّينهما و قومهما من الكرب العظيم .. إنا كذلك نجزي المحسنين

روش تبلیغ هارون(ع)

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۱ - طه - ۲۰ - ۹۰ - ۱۷

۱۷ - هارون (ع) ، دارای برنامه ای مشخص برای مقابله با گوساله پرستی و احیای توحید در بنی اسرائیل بود .

أطيعوا أمری

دعوت هارون(ع) از بنی اسرائیل به اطاعت فرمان های او، پس از فرمان <اتَّبِعُونِي>، حاکی از آن است که وی برای بنی اسرائیل در صورت پیروی آنان از او، دستور العمل هایی را تدارک دیده بود.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۲ - فرقان - ۲۵ - ۳۶ - ۳

به میان مردم رفتن و در متن جامعه بودن ، شیوه موسی و هارون در دعوت و انجام رسالت الهی

فقلنا اذها إلى القوم الذین کذبوا بآیتنا

روش مبارزه با هارون(ع)

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۳ - شعراء - ۲۶ - ۳۶ - ۵

۵ - تدبیر مشاوران فرعون ، مبنی بر اعزام اشخاصی به تمام شهرها و گردآوری نیروی لازم جهت مبارزه با موسی (ع) و برادرش

قالوا .. و ابعث فی المدائن حشرین

<المدائن> جمع محلّی به <ال> و مفید عموم است؛ یعنی، همه شهرها.

رهبری هارون(ع)

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۶ - اعراف - ۷ - ۱۴۲ - ۹،۱۰

۹ موسی (ع) ، برادرش هارون را به رهبری بنی اسرائیل تا پایان مناجاتش با خدا منصوب کرد .

و قال موسی لأخیه هرون اخلفنی فی قومی

۱۰ موسی (ع) امت خویش را حتی برای مدتی کوتاه (زمان دوری از قوم برای مناجات) بدون رهبر رها نساخت .

و قال موسی لأخیه هرون اخلفنی فی قومی

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۱ - طه - ۲۰ - ۴۷ - ۵،۹

۵ - موسی و هارون (ع) به فرمان خداوند ، وظیفه دار رهبری بنی اسرائیل پس از موافقت فرعون با خروج آنان

فأرسل معنا بنی إسرئیل

۹ - بنی اسرائیل ، دارای آمادگی برای هجرت از مصر به رهبری موسی و هارون (ع)

فَأَرْسِلْ مَعَنَا بَنِي إِسْرَائِيلَ وَلَا تَعَذِّبْهُمْ

مطرح شدن این درخواست نزد فرعون، بر وجود آمادگی روحی و فکری در بنی اسرائیل برای هجرت از

مصر دلالت دارد.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۱ - طه - ۲۰ - ۹۳ - ۲

۲ - هارون در غیاب موسی (ع) ، وظیفه رهبری و هدایت بنی اسرائیل را به عهده داشت .

یهرون ما منعك .. ألا تتبعن

زمینه پاداش هارون(ع)

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۵ - صافات - ۳۷ - ۱۲۲ - ۳

۳ - عبودیت و ایمان موسی و هارون (علیهما السلام) موجب دستیابی آنان به پاداش هایی همچون پاداش های محسنان از سوی خداوند

إنا كذلك نجزي المحسنين . إنهما من عبادنا المؤمنين

برداشت یاد شده به خاطر این نکته است که جمله <إنهما من عبادنا..> تعلیل برای جمله <إنا كذلك نجزي المحسنين > است ، یعنی، چون موسی و هارون (علیهما السلام) از مؤمنان و بندگان خالص خدا بودند، به آنان چونان پاداش محسنان، پاداش دادیم. مقصود نجات از اندوه بزرگ و باقی ماندن نام و آوازه نیک آنان در تاریخ می باشد.

زمینه نبوت هارون(ع)

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۱ - طه - ۲۰ - ۳۲ - ۴

۴ - موسی (ع) در اعطای مقام نبوت به هارون (ع) ، وساطت کرد .

و أشرکه فی أمری

سجده هارون(ع)

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۶- زکریا، یحیی، مریم (س)، عیسی، ابراهیم، اسحق، یعقوب، موسی، هارون، اسماعیل، و ادريس (ع)، هنگام شنیدن آیات الهی به سجده می افتادند و در حال سجود

اشک می ریختند .

أُولئِكَ . . . إِذَا تَلَى عَلَيْهِم آيَاتِ الرَّحْمَنِ خَرُّوا سُجَّدًا وَبُكِيًّا

سلام بر هارون(ع)

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۵ - صافات - ۳۷ - ۱۲۰ - ۱،۳

۱ - سلام و تحیت بزرگ خداوند به موسی و هارون (علیهماالسلام)

سلم علی موسی و هرون

تنوین <سلام> برای تعظیم است.

۳ - باقی ماندن سنت سلام و تحیت بر موسی و هارون (علیهماالسلام) در میان نسل های پس از ایشان

و ترکنا علیهما فی آخرین . سلم علی موسی و هرون

برداشت یاد شده مبتنی بر این اساس است که جمله <سلام علی موسی و هارون> تفسیر برای جمله <و ترکنا علیهما..> باشد، یعنی، آنچه برای موسی و هارون بر جای گذاشتیم، عبارت است از سنت سلام و تحیت بر ایشان.

سلام هارون(ع)

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۱ - طه - ۲۰ - ۴۷ - ۲۰

۲۰ - سلام در پایان سخن ، شعار موسی و هارون (ع) *

والسلم علی من اتبع الهدی

شرایط اجابت دعای هارون(ع)

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۷ - یونس - ۱۰ - ۸۹ - ۴

۴ برآورده شدن خواسته های موسی و هارون (ع) (سخت شدن و مهر خوردن دل فرعون و اطرافیانش و وقوع عذاب استیصال) مستلزم گذشت زمان و وارد آمدن فشارها و سختی های بسیار بر موسی (ع) و هارون بود .

و اشد علی قلوبهم فلا یؤمنوا .. قال قد أجیبت دعوتکما فاستقیما

از اینکه خداوند پس از اعلام استجابت دعای موسی و هارون (ع)، به آنان

دستور استقامت و پایداری می دهد و استقامت را با فای سبیه به اجابت دعا مرتبط می کند. برداشت فوق استفاده می گردد.

شرک ستیزی هارون(ع)

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۶- اعراف - ۷ - ۱۵۰ - ۲۶، ۲۰، ۱۹، ۱۷

۱۷ هارون در غیاب موسی (ع) با شرک‌ورزی و گوساله پرستی بنی اسرائیل به مبارزه پرداخته بود.

قال ابن أم إن القوم استضعفونی و کادوا یقتلوننی

۱۹ گوساله پرستان بنی اسرائیل مهبای کشتن هارون به خاطر مبارزه پی گیر وی با شرک‌ورزی آنان

إن القوم استضعفونی و کادوا یقتلوننی

۲۰ هارون با بیان مبارزه خویش با گوساله پرستان و ناتوانیش از بازسازی آنان، در تلاش جهت اثبات بی گناهی خویش برای موسی (ع)

إن القوم استضعفونی و کادوا یقتلوننی

۲۶ هارون با بیان مبارزه خویش علیه شرک‌ورزی بنی اسرائیل، از موسی (ع) خواست تا وی را همسنگ ستمکاران شرک پیشه قرار ندهد.

إن القوم استضعفونی و کادوا یقتلوننی .. و لاتجعلنی مع القوم الظلمین

روشن است که موسی(ع) هرگز گمان نمی کرد که هارون از ستمکاران باشد. بنابراین <مع> در جمله <لا تجعلنی مع> معیت حکمی است؛ یعنی مرا در حکم ستمکاران قرار مده.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۱ - طه - ۲۰ - ۹۰ - ۱۷

۱۷ - هارون (ع)، دارای برنامه ای مشخص برای مقابله با گوساله پرستی و احیای توحید در بنی اسرائیل بود.

أطیعوا امری

دعوت هارون(ع) از بنی اسرائیل به اطاعت فرمان های او، پس از فرمان <اتبعونی>، حاکی از آن است که وی برای

بنی اسرائیل در صورت پیروی آنان از او، دستور العمل هایی را تدارک دیده بود.

شریعت هارون(ع)

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۵ - صافات - ۳۷ - ۱۱۷ - ۱

۱ - موسی و هارون (علیهما السلام) ، برخوردار از کتاب آسمانی (تورات) و شریعت مستقل و جدا از شریعت الهی پیشین

و ءاتینهما الکتب

دریافت کتاب آسمانی، می تواند حاکی از دریافت شریعت مستقل و جدا از شریعت سابق باشد.

ضعف هارون(ع)

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۶ - اعراف - ۷ - ۱۵۰ - ۲۰

۲۰ هارون با بیان مبارزه خویش با گوساله پرستان و ناتوانیش از بازداری آنان ، در تلاش جهت اثبات بی گناهی خویش برای

موسی (ع)

إن القوم استضعفونی و کادوا یقتلوننی

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۶ - اعراف - ۷ - ۱۵۱ - ۱

۱ موسی (ع) پس از مشاجره خویش با هارون و پی بردن به ناتوانی او در برابر منحرفان ، رو به درگاه خدا آورد و به مناجات

با او پرداخت .

قال رب اغفر لی و لأخی

عبودیت هارون(ع)

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۵ - صافات - ۳۷ - ۱۲۲ - ۱،۲

۱ - موسی و هارون (علیهما السلام) ، از بندگان مؤمن خدا

إِنَّهُمَا مِنْ عِبَادِنَا الْمُؤْمِنِينَ

۲ - موسی و هارون (علیهما السلام) ، از بندگان برجسته و مقرب خداوند

إِنَّهُمَا مِنْ عِبَادِنَا الْمُؤْمِنِينَ

برجسته و مقرب بودن موسی و هارون (علیهما السلام)، از اضافه <عباد> به ضمیر <نا> به دست می آید.

عصیان از هارون(ع)

جلد - نام سوره -

سوره - آیه - فیش

۱۱ - طه - ۲۰ - ۹۱ - ۱

۱ - بنی اسرائیل از پذیرش فرمان های هارون و توبه از گوساله پرستی ، سر باز زدند .

فَاتَّبِعُونِي وَأَطِيعُوا أَمْرِي .. قَالُوا لَنْ نَبْرَحَ عَلَيْهِ عَاكِفِينَ

<لَنْ نَبْرَحَ> یعنی، <لانزال> (پایدار می مانیم) و <عاکف> به کسی گفته می شود که به چیزی توجه کرده و خود را به تعظیم آن وادار سازد (مفردات راغب).

عقیده هارون(ع)

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۱ - طه - ۲۰ - ۹۰ - ۴

۴ - هارون ، پایداری بر توحید و ایمان به ربوبیت خداوند را ، شرط پیروزی در آزمون الهی خواند .

إِنَّمَا فَتَنَّتُمْ بِهِ وَإِنَّ رَبَّكُمُ الرَّحْمَنُ

علايق معنوی هارون(ع)

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۱ - طه - ۲۰ - ۳۵ - ۳

۳ - موسی (ع) ، علاقه مداوم خود و برادرش هارون (ع) را به تسبیح و ذکر خداوند ، ابراز داشت و خداوند را بر آن گواه دانست .

إِنَّكَ كُنْتَ بِنَا بَصِيرًا

جمله <إِنَّكَ..> می تواند تعلیل برای <كِي نَسْبِحُكَ كَثِيرًا> باشد؛ یعنی خدایا! تو خوب می دانی که من و برادرم هارون چه روحیه ای داریم و نسبت به تسبیح و ذکر تو، تا چه حد علاقه مندیم، بنابراین با پذیرش وزارت هارون، راه تسبیح و ذکر فراوان تر را بر ما هموار ساز.

عمل به تکلیف هارون(ع)

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۱ - طه - ۲۰ - ۹۰ - ۱۶

۱۶ - هارون (ع)، در غیاب موسی (ع)،

وظیفه ارشاد ، هشدار ، امر به معروف و نهی از منکر را به نحو وافی انجام داد .

و لقد قال لهم هرون من قبل يقوم .. فأتبعوني و أطيعوا أمري

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۱ - طه - ۲۰ - ۹۴ - ۱۸

۱۸ - هارون (ع) ، در صدد اجرای دقیق فرمان های موسی (ع) و تخطی نکردن از معیار های او ، در طول مدت میقات موسی (ع) و غیبت او

إني خشيت أن تقول ... و لم ترقب قولي

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۳ - شعراء - ۲۶ - ۱۵ - ۵

۵ - تجهیز موسی و هارون (ع) به وسیله آیات و معجزات گوناگون الهی برای ایفای نقش رسالت

فاذهبا بايتنا

عمل خیر هارون(ع)

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۱ - انبياء - ۲۱ - ۹۰ - ۱۵

۱۵- انجام کار های خیر ، مورد علاقه و سیره مستمر پیامبران الهی ، موسی ، هارون ، ابراهیم ، لوط ، اسحاق ، یعقوب ، نوح ، داوود ، سلیمان ، ایوب ، اسماعیل ، ادريس ، ذوالکفل ، یونس ، زکریا ، و یحیی (علیهم السلام) بود .

و لقد آتينا موسى و هرون ... یحیی ... إناهم كانوا یسرعون فی الخیرت

عوامل اطمینان هارون(ع)

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۱ - طه - ۲۰ - ۴۶ - ۶،۷

۶ - شنوایی و بینایی خداوند ، پشتوانه ای اطمینان بخش برای تضمین یاری موسی و هارون (ع) در

برابر فرعون بود .

إِنِّي معكما أسمع و أرى

۷- وعده یاری خداوند و آگاهی گسترده او بر جزئیات ماجرای ارشاد فرعون ، مایه امیدواری و آرامش بخش دل های نگران موسی و هارون (ع) بود .

إِنَّا نخاف .. لاتخافا إِنِّي معكما أسمع و أرى

عوامل اعراض از معجزه هارون(ع)

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۲ - مؤمنون - ۲۳ - ۴۷ - ۷

۷- نژادپرستی و خوی برتری جویی فرعون و اشراف دربار او ، عامل نادیده گرفتن معجزات و دلایل روشن حضرت موسی و هارون (ع)

ثم أرسلنا .. بآيتنا و سلطن مبین ... فقالوا أنؤمن لبشرین ... و قومهما لنا ع

عوامل امیدواری هارون(ع)

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۱ - طه - ۲۰ - ۴۶ - ۷

۷- وعده یاری خداوند و آگاهی گسترده او بر جزئیات ماجرای ارشاد فرعون ، مایه امیدواری و آرامش بخش دل های نگران موسی و هارون (ع) بود .

إِنَّا نخاف .. لاتخافا إِنِّي معكما أسمع و أرى

عوامل اندوه هارون(ع)

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۵ - صافات - ۳۷ - ۱۱۵ - ۳

۳- موسی و هارون (علیهماالسلام) و قوم شان ، گرفتار غم بزرگ و مشکلات اندوه بار از سوی فرعونیان

و نَجِّينَهُمَا وَقَوْمَهُمَا مِنَ الْكُرْبِ الْعَظِيمِ

اندوهی که موسی و هارون(علیهماالسلام) و قوم شان به آن گرفتار بودند، ناشی از مسائل و مشکلات شخصی نبود؛ بلکه بر اثر تبلیغ رسالت شان در میان فرعونیان به وجود آمده بود.

عوامل پیروزی هارون(ع)

جلد - نام سوره -

سوره - آیه - فیش

۱۳ - شعراء - ۲۶ - ۱۵ - ۶

۶ - آیات الهی (معجزات) توشه راه و حربه پیروزی موسی و هارون (ع)

قال کلاً فاذهباً بایتنا

فرعون و هارون(ع)

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۷ - یونس - ۱۰ - ۷۹ - ۴

۴ فرعون ، برای مبارزه با موسی و هارون (ع) به سحر و جادو متوسل شد .

و قال فرعون ائتونی بکل سحر علیم

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۲ - مؤمنون - ۲۳ - ۴۸ - ۱

۱ - تکذیب نهایی موسی و هارون (ع) ، از سوی فرعون و اشراف وابسته به او

فکذبوهما

فرعونیان و هارون(ع)

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۲ - مؤمنون - ۲۳ - ۴۷ - ۲

۲ - فرعونیان ، منکر هر گونه امتیاز برای موسی و هارون (ع)

فقالوا أنؤمن لبشرین مثلنا

فصاحت هارون(ع)

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۲ - هارون ، برخوردار از فصاحتی برتر در مقایسه با موسی (ع)

و أخى هرون هو أفصح منى لساناً

فضایل هارون(ع)

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۵ - انعام - ۶ - ۸۶ - ۳

۳ ابراهیم، اسحاق، یعقوب، نوح، داوود، سلیمان، ایوب، یوسف، موسی و هارون(ع) پیامبرانی بودند که بر همه مردم عصر خویش برتری یافته بودند.

و وهبنا له إسحق و یعقوب . . . و کلا فضلنا علی العلمین

برتری یافتن هر یک از پیامبران بر همه مردم که در اولین

نظر از کلمه <العالمین> به ذهن می آید مستلزم برتری یافتن هر یک از پیامبران بر دیگری است. لذا نمی توان عموم <العالمین> را حقیقی دانست، بلکه دارای عموم عرفی بوده و ناظر به همه جوامع عصر خود آنهاست.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۰ - مریم - ۱۹ - ۵۸ - ۱

۱- زکریا ، یحیی ، مریم ، عیسی ، ابراهیم ، اسحاق ، یعقوب ، موسی ، هارون ، اسماعیل و ادریس (ع) برخوردار از نعمت ویژه خداوند

أولئك الذين أنعم الله عليهم

<وَأُولَئِكَ> اشاره به تمامی موارد ذکر شده در سوره مریم از آغاز تا این آیه است و روشن است که مراد از نعمت در جمله <أنعم الله...> نعمت های معمولی و متعارف نیست، چرا که افراد دیگر نیز از این گونه نعمت ها برخوردارند. پس نعمتی که با لسان امتنان بر این گروه بیان گردیده، نعمتی ویژه است.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۱ - طه - ۲۰ - ۳۰ - ۱،۲

۱ - هارون برادر موسی (ع) و مورد اعتماد کامل آن حضرت بود .

واجعل لی وزیرًا من أهلی . هرون أخی

۲ - هارون (ع) ، نامزد مقام وزارت و معاونت از جانب موسی (ع)

واجعل لی وزیرًا من أهلی . هرون أخی

کلمه <هارون> بدل برای <وزیراً> و کلمه <أخی> عطف بیان برای <هارون> است.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۱ - انبیاء - ۲۱ - ۴۸ - ۳

۳- حضرت موسی و هارون (ع) ، از قدرت تشخیص حق و باطل

در پرتو لطف خدا برخوردار بودند .

و لقد ءاتینا موسی و هرون الفرقان

با توجه به معنای لغوی <فرقان> (شیء جدا کننده و متمایز ساز میان حق و باطل) برداشت یاد شده به دست می آید.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۱ - انبیاء - ۲۱ - ۵۱ - ۳

۳- موسی و هارون (ع) دو پیامبر رشد یافته و بهره مند از کمال ، بعد از ابراهیم (ع) بودند .

ءاتینا موسی و هرون الفرقان .. و لقد ءاتینا ابرهیم ر شده من قبل

برداشت یاد شده بر این مبنا استوار است که مراد از <من قبل> زمان پیش از موسی و هارون(ع) باشد. از این مطلب به دست می آید که آن دو پیامبر نیز از چنین رشدی بهره مند بودند.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۲ - فرقان - ۲۵ - ۳۵ - ۶

۶ هارون ، شخصیتی شایسته و توانا برای هم فکری و هم گامی با برادرش موسی (ع) در رهبری و هدایت مردم

و جعلنا معه آخاه هرون وزیرًا

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۳ - شعراء - ۲۶ - ۱۳ - ۴

۴ - هارون (ع) ، فردی شایسته در نظر موسی (ع) برای همراهی با وی در ایفای نقش رسالت

فأرسل إلی هرون

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۳ - قصص - ۲۸ - ۳۴ - ۲

۲ - هارون ، برخوردار از فصاحتی برتر در مقایسه با موسی (ع)

و أخى هرون هو أفصح منى لساناً

جلد - نام سوره - سوره

- آیه - فیش

۱۳ - قصص - ۲۸ - ۳۵ - ۵

۵ - تجهیز موسی و هارون (ع) از سوی خداوند، به آیات و معجزات متعدد برای ایفای رسالت

بنایتنا

یکی از معانی <آیه> معجزه است. بنابراین <بآیاتنا> در این جا معادل با <بمعجزاتنا> می باشد.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۵ - صافات - ۳۷ - ۱۱۴ - ۱،۲

۱ - موسی و هارون (علیهماالسلام)، برخوردار از احسان ها و نعمت های خداوند

و لقد منّا علی موسی و هرون

<مَنْ> به معنای <أَحْسَنَ> (احسان کرد) و <أَنْعَمَ> (نعمت داد) است.

۲ - موسی و هارون (علیهماالسلام)، مورد لطف و عنایت ویژه خداوند

و لقد منّا علی موسی و هرون

تصریح خداوند به این که به موسی و هارون نعمت دادیم در حالی که همه انسان ها از نعمت های الهی برخورداراند گویای این حقیقت است که این دو پیامبر، از لطف و عنایت بزرگ و ویژه ای برخوردار بودند.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۵ - صافات - ۳۷ - ۱۱۸ - ۱

۱ - موسی و هارون (علیهماالسلام) بر صراط مستقیم در پرتو هدایت خداوند

و هدیٰ نهما الصراط المستقیم

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۵ - صافات - ۳۷ - ۱۱۹ - ۱

۱ - خداوند از موسی و هارون (علیهماالسلام) نام و آوازه نیکی در میان آیندگان برجای گذاشت .

و ترکنا علیهما فی الآخرین

برداشت یاد شده، بر این اساس مبتنی است که مفعول <ترکنا> محذوف بوده و تقدیر آن چنین باشد: <و ترکنا ثناء
علیهما>. گفتنی است که

فعل <ترکنا> در این آیه، به معنای <أبقینا> (باقی گذاشتیم) است.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۵ - صفات - ۳۷ - ۱۲۱ - ۲

۲ - موسی و هارون (علیهما السلام)، نمونه و الگوی نیکوکاران و احسان کنندگان

سلم علی موسی و هرون . إنا کذلک نجزی المحسنین

فلسفه وزارت هارون(ع)

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۱ - طه - ۲۰ - ۳۳ - ۱

۱ - موسی (ع) تسبیح فراوان و تبرئه مکرر خداوند را از پندارهای باطل مشرکان، در گرو همراهی هارون با او می دانست.

کی نسبحک کثیراً

مراد از تسبیح به قرینه مأموریت موسی(ع) برای هدایت فرعون تنزیه خداوند از داشتن شریک و هرگونه محدودیتی در الوهیت و ربوبیت است. فاعل <نسبحک> موسی و هارون(ع) می باشد و <کی نسبحک> تعلیل برای جمله های اخیر است که درخواست همراهی هارون رامطرح کرده بود؛ یعنی با پشتیبانی هارون، دعوت به توحید که متضمن تنزیه خداوند از داشتن شریک است افزایش خواهد یافت.

قبول همراهی هارون(ع)

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۳ - قصص - ۲۸ - ۳۵ - ۱

۱ - پذیرفته شدن درخواست موسی (مأموریت هارون برای پشتیبانی) از سوی خداوند

و أخی هرون .. فأرسله معی ... قال سنشدّ عضدک بأخیک

قصه هارون(ع)

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

٦- اعراف - ٧ - ١٤٢ - ١٧، ١٥، ٩، ٨

٨ هارون ، برادر موسی و از پیروان وی

و قال موسی لأخیه هرون

٩ موسی (ع) ، برادرش هارون را به

رهبری بنی اسرائیل تا پایان مناجاتش با خدا منصوب کرد .

و قال موسی لأخیه هرون اخلفنی فی قومی

۱۵ اصلاح امور جامعه بنی اسرائیل از دستورالعمل های موسی به برادر و خلیفه خود هارون

و أصلح

چون فرمان به اصلاح پس از انتخاب هارون به سرپرستی بنی اسرائیل آمده است، معلوم می شود مراد، اصلاح امور اجتماعی، فرهنگی و ... بنی اسرائیل است، نه درستکاری هارون در امور شخصی خودش.

۱۷ پرهیز از پیروی از نظریات و روش های مفسدان ، وظیفه ای تعیین شده از سوی موسی برای خلیفه اش هارون

و لا تتبع سبیل المفسدین

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۶ - اعراف - ۷ - ۱۵۰ - ۲۲، ۲۶، ۲۰، ۱۹، ۱۸، ۱۷، ۱۴

۱۴ هارون با تحریک عواطف موسی (ع) در صدد تسکین غضب او و مطمئن ساختنش بر انجام وظایف و مسؤولیت های خویش در برابر منحرفان بنی اسرائیل برآمد .

قال ابن أم إن القوم استضعفونی و کادوا یقتلوننی

به نظر می رسد هارون با انتخاب <ای فرزند مادرم> در خطاب به موسی، در صدد تحریک عواطف وی به سوی خود بوده است.

۱۷ هارون در غیاب موسی (ع) با شرکورزی و گوساله پرستی بنی اسرائیل به مبارزه پرداخته بود .

قال ابن أم إن القوم استضعفونی و کادوا یقتلوننی

۱۸ هارون ، مقهور گوساله پرستان بنی اسرائیل و ناتوان از بازداري ایشان

إن القوم استضعفونی

<استضعاف> به معنای غلبه کردن و مقهور ساختن است.

۱۹ گوساله پرستان بنی اسرائیل مهبای کشتن هارون به خاطر مبارزه پی گیر وی با شرکورزی آنان

إن القوم استضعفوني و كادوا يقتلونني

۲۰ هارون با بیان مبارزه خویش با گوساله

پرستان و ناتوانیش از بازداري آنان ، در تلاش جهت اثبات بي گناهي خویش برای موسی (ع)

إن القوم استضعفونی و کادوا یقتلوننی

۲۲ هارون با بیان موضع خویش در برابر منحرفان بنی اسرائیل از موسی (ع) خواست تا با مؤاخذه وی دشمنان دین را شاد نسازد .

و کادوا یقتلوننی فلا تشمت بی الأعداء

<ال> در <الأعداء> برای جنس است و مراد از آن، به قرینه <القوم الظلمین>، دشمنان دین و توحید، یعنی همان گوساله پرستان، است. <اشمات> (مصدر <لا تشمت>) به معنای خشنود ساختن و <باء> در <بی> سببیه است. بنابراین <لا تشمت بی الأعداء> یعنی دشمنان دین را با مؤاخذه من شاد نکن.

۲۶ هارون با بیان مبارزه خویش علیه شرک‌ورزی بنی اسرائیل ، از موسی (ع) خواست تا وی را همسنگ ستمکاران شرک پیشه قرار ندهد .

إن القوم استضعفونی و کادوا یقتلوننی .. و لاتجعلنی مع القوم الظلمین

روشن است که موسی(ع) هرگز گمان نمی کرد که هارون از ستمکاران باشد. بنابراین <مع> در جمله <لا تجعلنی مع> معیت حکمی است ؛ یعنی مرا در حکم ستمکاران قرار مده.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۶ - اعراف - ۷ - ۱۵۱ - ۱،۵

۱ موسی (ع) پس از مشاجره خویش با هارون و پی بردن به ناتوانی او در برابر منحرفان ، رو به درگاه خدا آورد و به مناجات با او پرداخت .

قال رب اغفر لی و لأخی

۵ موسی (ع) در عین قانع شدن به بی تقصیری هارون در گرایش بنی اسرائیل به گوساله پرستی ، وی را کاملاً

دور از خطا ندانست . *

قال رب اغفر لي و لأخي

طلب مغفرت برای هارون می تواند گویای برداشت فوق باشد.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۷ - یونس - ۱۰ - ۸۹ - ۱۰

۱۰ موسی (ع) و برادرش (هارون) ، تحت فشار فرعون و اطرافیان او بودند .

قال موسی ربنا إنک ءاتیت فرعون و ملاء زینه و أمولا .. لیضلوا عن سبیلک ... فاستق

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۱ - طه - ۲۰ - ۳۲ - ۱

۱ - موسی (ع) از خداوند خواست ، هارون (ع) را در ابلاغ پیام الهی به فرعون ، شریک او گرداند .

هرون أخی .. و أشرکه فی امری

مقصود از شراکت مورد درخواست موسی(ع)، مشارکت هارون با او در ابلاغ پیام خداوند به فرعونیان است، نه در دریافت وحی، زیرا موسی(ع) از تنهایی در آن هراسی نداشت.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۱ - طه - ۲۰ - ۴۵ - ۴۵، ۴، ۳، ۲، ۱

۱ - موسی و هارون (ع) قبل از حرکت به طرف فرعون ، با یکدیگر ملاقات نموده و موانع احتمالی ارشاد او را بررسی کردند .

قالا ربنا إننا نخاف

قسمت هایی از داستان موسی(ع) از قبیل بازگشت او نزد خانواده اش و پیدا کردن راه مصر و ملاقات با برادرش هارون(ع) به این جهت که در ماجرای برخورد با فرعون، چندان دخیل نبوده، در این آیات ذکر نشده است. این احتمال نیز وجود دارد که آیه ۴۲ (اذهب أنت و أخوک) به بعد، سخنان خداوند به موسی و

هارون(ع)، پس از ملاقات آن دو باشد.

۲ - موسی و هارون (ع) با مناجات به درگاه خداوند و برشمردن موانع احتمالی اقدام خود، از خداوند راه چاره خواستند.

قالا ربنا إننا نخاف أن يفرط علينا

۳ - موسی و هارون (ع) از پیشدستی فرعون و اقدام او به کیفر فوری آنان، پیش از هرگونه فرصت اظهار معجزه و بیان حقیقت، نگران بودند.

قالا ربنا إننا نخاف أن يفرط علينا

<فَرَطَ> یعنی، پیشی گرفت بدون آن که افراط یا تفریط کرده باشد (مفردات راغب). مراد موسی و هارون(ع)، احتمال دست زدن فرعون به کاری است که فرصت ابلاغ پیام الهی را از آنان بگیرد.

۴ - موسی و هارون (ع)، از احتمال افزایش طغیان فرعون، در پی ابلاغ دعوت الهی به او، نگران بودند.

أو أن يطغى

خداوند در سخن با موسی(ع)، به طغیان گری فرعون تصریح کرده بود. بنابراین مراد موسی و هارون(ع) از این سخن، احتمال افزایش طغیان او است؛ به گونه ای که زمینه پذیرش دعوت را در او به کلی از میان ببرد.

۵ - نگرانی موسی و هارون (ع) از ناکامی در ابلاغ پیام خداوند به فرعون

إننا نخاف أن يفرط علينا أو أن يطغى

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۱ - طه - ۲۰ - ۴۶ - ۷، ۶، ۳، ۲

۲ - خداوند به موسی و هارون (ع) اطمینان داد که فرعون فرصت ابلاغ پیام رسالت را از آنان نگرفته و بر طغیان خود نخواهند افزود.

نخاف أن يفرط .. قال لاتخافا

۳ - خداوند همراهی کامل خود با موسی و

هارون (ع) و حمایت و حفاظت از آنان را طی رویارویی با فرعون، اعلام کرد.

إِنِّي مَعَكُمْ

خداوند، همواره با همگان هست و در همه جا حضور دارد. آنچه که برای رفع نگرانی موسی و هارون(ع) مورد تأیید قرار گرفته، حضور ویژه خداوند است که حاکی از حمایت بی دریغ او از آنان است.

۶- شنوایی و بینایی خداوند، پشتوانه ای اطمینان بخش برای تضمین یاری موسی و هارون (ع) در برابر فرعون بود.

إِنِّي مَعَكُمْ أَسْمَعُ وَأُرِي

۷- وعده یاری خداوند و آگاهی گسترده او بر جزئیات ماجرای ارشاد فرعون، مایه امیدواری و آرامش بخش دل های نگران موسی و هارون (ع) بود.

إِنَّا نَخَافُ.. لَاتَخَافَا إِنِّي مَعَكُمْ أَسْمَعُ وَأُرِي

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۱ - طه - ۲۰ - ۴۷ - ۱۴، ۱۳، ۱۱، ۵، ۳، ۱

۱ - خداوند، موسی و هارون (ع) را به حضور بی باکانه و بی درنگ نزد فرعون و آگاه ساختن او از رسالت خویش فرمان داد.

لَاتَخَافَا.. فَأْتِيَاهُ فَقُولَا إِنَّا رَسُولَا رَبِّكَ

<فأتياه> عطف بر <لاتخافا> و تفریع بر آن است. یعنی حال که امنیت و حفاظت شما تأمین گردید بدون ترس و نگرانی نزد فرعون بروید. <فأء> عاطفه برای تعقیب است و دلالت دارد که نباید بین دو کار فاصله غیر متعارفی وجود داشته باشد.

۳ - آزادی بنی اسرائیل و گسیل داشتن آنان با موسی و هارون (ع)، نخستین خواسته آن دو از فرعون بود.

فَقُولَا.. فَأَرْسِلْ مَعَنَا بَنِي إِسْرَائِيلَ

۵ - موسی و هارون (ع)

(به فرمان خداوند ، وظیفه دار رهبری بنی اسرائیل پس از موافقت فرعون با خروج آنان

فأرسل معنا بنی إسرئیل

۱۱ - موسی و هارون (ع) ، از جانب خداوند مأمور بازداشتن فرعون از شکنجه بنی اسرائیل بودند .

إنا رسولا ربك .. ولا تعذبهم

۱۳ - خداوند ، به موسی و هارون (ع) فرمان داد تا داشتن معجزه برای اثبات رسالت خویش را به فرعون ابلاغ کنند .

قد جئتك بآیه

<آیه> اسم جنس و قابل اطلاق بر کم و زیاد است. بنابراین می توان بر معجزات متعدد نیز <آیه> اطلاق کرد.

۱۴ - توجه دادن فرعون به وابستگی امور زندگانی او به ربوبیت خداوند ، از جمله برنامه های دیدار موسی و هارون (ع) با فرعون بود .

إنا رسولا ربك .. بآیه من ربك

تکرار <ربك> در این آیه و در خطاب به فرعون با توجه به ادعای ربوبیت او برای متذکر ساختن وی به انحصار ربوبیت برای خداوند است.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۱ - طه - ۲۰ - ۴۸ - ۳

۳ - انذار فرعون از عذاب ، با لحنی ملایم و پس از تبشیر وی ، از وظایف موسی و هارون بود .

والسلم علی من .. العذاب علی من کذب

ظاهر کلام آن است که انذار فرعون پس از تبشیر او صورت گرفته باشد. به کار گرفتن صیغه های غایب در انذار، و نیز تصریح به وحی بودن آن همراه با تأکید، جملگی گواه نرمی گفتار موسی و هارون در سخن گفتن با فرعون است.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱ - موسی و هارون (ع) با ابلاغ پیام های وحی الهی به فرعون ، مأموریت خویش را به انجام رساندند .

فقولا له .. قال فمّن ربّکما

آیات گذشته، جملگی سخن خداوند با موسی و هارون(ع) بود و ولی از مواجهه آنان با فرعون و آنچه روی داده، در این آیات سخنی نیست. از پاسخ فرعون برمی آید که آنان پیام خویش را به وی رساندند و پاسخ او را دریافت کردند.

۲ - فرعون با گوش فرادادن به سخنان موسی و هارون (ع) ، اجازه داد آنان پیام الهی خویش را به او برسانند .

فقولا إنّنا رسولا .. قال فمّن ربّکما

۳ - اظهار بی اطلاعی و تجاهل نسبت به پروردگار موسی و هارون ، عکس العمل فرعون در برابر سخنان آن دو

إنّنا رسولا ربّک .. بایه من ربّک ... قال فمّن ربّکما

گرچه موسی و هارون(ع)، مبدأ پیام را با عنوان <ربّک> به فرعون معرفی کردند و ولی فرعون در مقام سؤال <ربّکما> به کار برده است تا ضمن انکار ربوبیت خداوند، نسبت به آن اظهار بی خبری نیز کرده باشد.

۴ - فرعون با اظهار بی اطلاعی از پروردگار موسی و هارون ، رکن اصلی پیام های آنان را زیر سؤال برد .

إنّنا رسولا ربّک .. أوّحی إلینا ... فمّن ربّکما

۵ - با وجود مشارکت موسی و هارون (ع) در وحی و رسالت ، مسؤولیت آن با موسی (ع) بود .

قال فمّن ربّکما یموسی

موسی و هارون(ع)، در کلیه مکالمات خود موظف بودند که پیام مشترک خویش را به فرعون ابلاغ کنند

و از این رو کلیه ضمائر در آیات گذشته به صورت تثنیه و مشترک آمده است (اذهبا، قولاً، لاتخافا، معکما، فقولاً، رسولاً، جنثاک، إنا، إلینا) ولی فرعون در مطرح کردن سؤال خود در عین مخاطب قرار دادن هر دو، پاسخ را از موسی (ع) طلب می کند (یا موسی). این قرینه ها نشان دهنده آن است که در عین اشتراک موسی و هارون (ع) در رسالت، رهبری با موسی (ع) بوده و فرعون به آن پی برده بود.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۱ - طه - ۲۰ - ۶۳ - ۳،۴،۵

۳ - تأکید بر ساحر بودن موسی و هارون (ع) ، از جمله حرکت های تبلیغی فرعونیان بود .

قالوا إن هذین لیسحران

حرف <إن> مخفف از <إِنَّ> و ملغی از عمل است؛ ولی معنای تأکید را می رساند.

۴ - هارون ، همگام موسی (ع) در مبارزه با فرعون و حاضر در صحنه مقابله موسی و ساحران

إن هذین لیسحران

۵ - متهم ساختن موسی و هارون (ع) به تلاش و برنامه ریزی برای بیرون راندن قبطیان از مصر به وسیله سحر ، از جمله محور های تبلیغاتی فرعونیان علیه موسی (ع)

لیسحرن یریدان أن یخرجاکم من أرضکم بسحرهما

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۱ - طه - ۲۰ - ۷۱ - ۲۴

۲۴ - موسی و هارون (ع) ، مصون از گزند فرعون و بیرون از سلطه فرعونیان

إنّه لکبیرکم .. فلاقطّعنّ أیدیکم ... أشدّ عذاباً و أبقی

تهدید ساحران به شکنجه و دار، به دلیل گرایش به موسی و هارون (ع) و سکوت از مجازات آن دو، نشانه

میسر نبودن آن برای فرعون است.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۱ - طه - ۲۰ - ۹۰ - ۱۷، ۱۶، ۱۵، ۱۴

۱۴ - هارون ، دارای حق ولایت و اطاعت بر بنی اسرائیل در زمان غیبت موسی (ع) بود .

و لقد قال لهم هرون .. فأتبعوني و أطيعوا أُمري

فرمان هارون(ع) به پیروی و اطاعت مردم از او، حاکی از ثبوت حق ولایت و اطاعت او، بر عهده بنی اسرائیل است.

۱۵ - هارون در غیاب موسی (ع) ، بنی اسرائیل را به ترک تبعیت سامری ، و پیروی و اطاعت از خود فرا خواند .

لقد قال لهم هرون من قبل .. فأتبعوني و أطيعوا أُمري

۱۶ - هارون (ع) ، در غیاب موسی (ع) ، وظیفه ارشاد ، هشدار ، امر به معروف و نهی از منکر را به نحو وافی انجام داد .

و لقد قال لهم هرون من قبل يقوم .. فأتبعوني و أطيعوا أُمري

۱۷ - هارون (ع) ، دارای برنامه ای مشخص برای مقابله با گوساله پرستی و احیای توحید در بنی اسرائیل بود .

أطيعوا أُمري

دعوت هارون(ع) از بنی اسرائیل به اطاعت فرمان های او، پس از فرمان <أتبعوني>، حاکی از آن است که وی برای بنی اسرائیل در صورت پیروی آنان از او، دستور العمل هایی را تدارک دیده بود.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۱ - طه - ۲۰ - ۹۱ - ۱

۱ - بنی اسرائیل از پذیرش فرمان های هارون و توبه از گوساله پرستی ، سرباز زدند .

فأتبعوني و أطيعوا أُمري .. قالوا

<لن نبرح> یعنی، <لانزال> (پایدار می مانیم) و <عاکف> به کسی گفته می شود که به چیزی توجه کرده و خود را به تعظیم آن وادار سازد (مفردات راغب).

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۱ - طه - ۲۰ - ۹۲ - ۱،۳،۶

۱ - موسی (ع) ، پس از بازگشت از میقات ، هارون را در باره عکس العمل وی در مقابل گوساله پرستان بنی اسرائیل ، مورد بازخواست و توبیخ قرار داد .

یهرون ما منعک إذ رأیتهم ضلّوا

۳ - موسی (ع) ، برادرش هارون را در انحراف بنی اسرائیل و گرایش آنان به گوساله پرستی ، مقصر دانست .

قال یهرون ما منعک إذ رأیتهم ضلّوا

<ما منعک ..> استفهام انکاری است و گویای اعتراض موسی(ع) به هارون است.

۶ - جلوگیری از انحراف و گمراهی بنی اسرائیل ، از وظایف هارون در غیاب موسی (ع)

یهرون ما منعک إذ رأیتهم ضلّوا

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۱ - طه - ۲۰ - ۹۳ - ۲،۳،۴

۲ - هارون در غیاب موسی (ع) ، وظیفه رهبری و هدایت بنی اسرائیل را به عهده داشت .

یهرون ما منعک .. ألا تتبعن

۳ - موسی (ع) ، وظایف و مسؤولیت های هارون را در زمان غیبت خود ، برای وی معین کرده بود .

ما منعک .. ألا تتبعن أفعصیت أمری

<لا> در <ألا تتبعن> برای تأکید نفی مستفاد از <منعک> است و در اصل مراد چنین بوده است: <ما منعک أن تتبعن>.

برخی گفته اند: <لا> زاید نیست؛ بلکه مراد این است که: <ما الذی

صَدَّكَ وَ حَمَلَكَ عَلَى الْأَتْبَعِينَ^۱ یعنی، چه چیز تو را بازداشت و بر پیروی نکردن من وادار ساخت (مفردات راغب).

۴ - هارون (ع) ، متهم به مخالفت با فرمان های موسی (ع) با سکوت و بی تفاوتی در برابر انحراف بنی اسرائیل

ما منعك .. أفصیت امری

>أفصیت.. < خطاب موسی(ع) به هارون(ع) است. ظاهر آیه چنین دلالت دارد که عصیان هارون از دستورات موسی(ع)، لااقل به عنوان اتهام از جانب موسی(ع) مطرح بوده است.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۱ - طه - ۲۰ - ۹۴ - ۲۰، ۱۸، ۱۳، ۱۲، ۵، ۳، ۲

۲ - موسی (ع) با گرفتن سر و ریش هارون ، او را در باره گوساله پرست شدن بنی اسرائیل در غیاب خود مورد بازخواست قرار داد .

یهرون ما منعك .. لا تأخذ بلحیتی و لا برأسی

۳ - هارون (ع) ، دارای مسؤولیت در قبال گمراه شدن بنی اسرائیل و گوساله پرستی آنان ، از دیدگاه موسی (ع)

یهرون ما منعك .. لا تأخذ بلحیتی و لا برأسی

۵ - هارون (ع) با مشاهده غضب موسی (ع) ، سعی در فرونشاندن خشم آن حضرت و جلب محبت و تحریک عواطف او داشت .

قال یبنوُم

مخاطب قرار دادن موسی(ع) با ندای <یا بن اُمّ> گویای این نکته است که هارون(ع) سعی داشت با برانگیختن احساسات موسی، غضب او را فرونشانده و سپس توضیحات خود را بیان کند. در باره مفتوح بودن کلمه <اُمّ> توجیهاتی بیان شده است^۲ از جمله این که اصل آن <یا بن اُمّاه> بوده و برای تخفیف چنین شده است.

۸ - هارون (ع) ،

برای ادای توضیح در باره علل نحوه برخورد خود با گوساله پرستان ، از موسی (ع) تقاضای فرصت کرد .

لَا تَأْخُذْ بِلِحْيَتِي وَلَا بِرَأْسِي إِنِّي خَشِيتُ

۱۲ - حفظ وحدت و یک پارچگی و جلوگیری از تفرقه ، عذر هارون (ع) جهت اقدام نکردن به صورت عملی علیه گوساله پرستان بنی اسرائیل

إِنِّي خَشِيتُ أَنْ تَقُولَ فَرَّقْتَ بَيْنَ بَنِي إِسْرَائِيلَ

۱۳ - حفظ وحدت و یک پارچگی بنی اسرائیل ، از سفارش های موسی (ع) به هارون

فَرَّقْتَ بَيْنَ بَنِي إِسْرَائِيلَ وَلَمْ تَرْقُبْ قَوْلِي

<ترقب> به معنای <تحفظ> است و مفاد جمله <إِنِّي خَشِيتُ..> با توجه به عطف <لم ترقب> بر <فَرَّقْتَ> این است که: <من نگران آن بودم که بگویی بنی اسرائیل را متفرق ساختی و گفته مرا حفظ و مراعات نکردی.> این گفته هارون(ع) دال بر آن است که موسی(ع) پیش از رفتن به میقات، در مورد حفظ وحدت بنی اسرائیل، توصیه های لازم را به او کرده بود.

۱۸ - هارون (ع) ، در صدد اجرای دقیق فرمان های موسی (ع) و تخطی نکردن از معیار های او ، در طول مدت میقات موسی (ع) و غیبت او

إِنِّي خَشِيتُ أَنْ تَقُولَ ... وَلَمْ تَرْقُبْ قَوْلِي

۲۰ - اتهام تفرقه افکنی ، اتهامی سخت و غیر قابل تحمل برای هارون بود .

إِنِّي خَشِيتُ أَنْ تَقُولَ فَرَّقْتَ بَيْنَ بَنِي إِسْرَائِيلَ

ترس هارون(ع) از اتهام تفرقه افکنی، با توجه به واژه <خشیت> که خوفی همراه با بزرگ شماری است بر شدت ناگواری آن برای وی دلالت دارد.

جلد - نام سوره - سوره - آیه

۱ - موسی (ع) ، پس از توییح بنی اسرائیل و برخورد شدید با هارون (ع) با مشاهده دخالت مستقیم سامری در گوساله پرستی بنی اسرائیل ، به بازخواست و محاکمه او پرداخت .

قال فما خطبک یسمری

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱ - مسؤولیت مشترک موسی و هارون ، در رسالت و مبارزه با فرعون و اشراف قوم او

ثم أرسلنا موسی و أخاه هرون . . . إلی فرعون و ملایه

<ملاً> اسم جمع و به معنای اشراف و سران است. <استکبار> (مصدر <استکبروا>)؛ یعنی، کبر ورزیدن و تکبر نمودن <علو> (مصدر <عالین>) نیز به معنای برتری جویی و سلطه طلبی است.

۶ - موضع گیری مستکبرانه فرعون و اشراف دربار او ، در برابر موسی و هارون (ع)

ثم أرسلنا موسی و أخاه هرون . . . إلی فرعون و ملایه فاستکبروا

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۳ - پذیرش درخواست موسی (ع) از سوی خدا در مورد همراهی هارون با وی

فأرسل إلی هرون . . . فاذهبنا بایتنا

۴ - موسی و هارون (ع) ، مأمور حرکت به سوی فرعونیان با تکیه بر حمایت قاطع الهی

قال کلاً فاذهبنا بایتنا إنا معکم

۷ - هارون ، شریک و همراه موسی (ع) در امر رسالت

فاذهبنا بایتنا

جلد - نام سورہ - سورہ - آیہ - فیش

۱۳ - شعراء - ۲۶ - ۱۶ - ۱،۱۰

۱ - فرمان الہی بہ موسیٰ و

هارون (ع) مبنی بر مواجهه مستقیم با فرعون و اعلام رسالت خویش به وی

فَأْتِيَ فرعون فقولا إنا رسول ربّ العلمين

<آتی و ایتیان> در این جا به معنای حاضر شدن و خود را رساندن است. بنابراین <فأتیا فرعون> یعنی، خود را به فرعون برسانید و... .

۱۰ - طرح ربوبیت مطلق خداوند در برابر فرعون ، اولین گام مبارزه صریح موسی و هارون (ع) با وی

فَأْتِيَ فرعون فقولا إنا رسول ربّ العلمين

تصریح موسی و هارون(ع) به این که عوالم جهان آفرینش تحت ربوبیت خدا است، می تواند اولین گام در مبارزه با فرعون و ردّ صریح ادعای وی باشد که می گفت: <أنا ربّکم الأعلى>. (۷۹/۲۴).

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۳ - شعراء - ۲۶ - ۱۷ - ۱

۱ - رهانیدن بنی اسرائیل از سلطه و ستم فرعونى ، در رأس اهداف موسی (ع) و هارون (ع) قرار داشت .

أن اتت القوم الظلمين .. فَأْتِيَ فرعون فقولا... أن أرسل معنا بنی اسرائیل

مقصود از <إرسال> (فرستادن) در این جا آزاد کردن و رها ساختن بنی اسرائیل است. بنابراین از آیه یاد شده استفاده می شود که اساسی ترین مأموریت موسی(ع) این بود که بنی اسرائیل را از سرزمین فرعونیان خارج کند و آنان را از بند اسارت و بردگی مصریان آزاد سازد.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۳ - شعراء - ۲۶ - ۳۶ - ۵

۵ - تدبیر مشاوران فرعون ، مبنی بر اعزام اشخاصی به تمام شهرها و گردآوری نیروی لازم جهت مبارزه با موسی (ع) و برادرش

قالوا

... و ابعث فی المدائن حشرین

<المدائن> جمع محلّی به <ال> و مفید عموم است یعنی، همه شهرها.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۵ - صافات - ۳۷ - ۱۱۵ - ۱،۳

۱ - موسی و هارون (علیهما السلام) و قوم شان، به عنایت خداوند از اندوه بزرگ نجات یافتند.

و نَجِّينَهُمَا وَ قَوْمَهُمَا مِنَ الْكَرْبِ الْعَظِيمِ

۳ - موسی و هارون (علیهما السلام) و قوم شان، گرفتار غم بزرگ و مشکلات اندوه بار از سوی فرعونیان

و نَجِّينَهُمَا وَ قَوْمَهُمَا مِنَ الْكَرْبِ الْعَظِيمِ

اندوهی که موسی و هارون (علیهما السلام) و قوم شان به آن گرفتار بودند، ناشی از مسائل و مشکلات شخصی نبود بلکه بر اثر تبلیغ رسالت شان در میان فرعونیان به وجود آمده بود.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۵ - صافات - ۳۷ - ۱۱۶ - ۲

۲ - غلبه و پیروزی موسی و هارون (علیهما السلام) و قوم شان بر فرعونیان، نتیجه نصرت الهی بود.

و نصرنهم فکانوا هم الغلبین

قضاوت هارون(ع)

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۵ - انعام - ۶ - ۸۹ - ۲

۲ نوح، ابراهیم، اسحاق، یعقوب، داوود، یوسف، موسی و هارون(ع) بهره مند از تعالیم آسمانی (کتاب) و دارای منصب قضاوت و مقام نبوت بودند.

أولئك الذين آتینهم الکتب و الحکم و النبوه

>أولئك< اشاره به انبیای مذکور در آیات قبل است.

کتاب آسمانی هارون(ع)

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۵ - صفات - ۳۷ - ۱۱۷ - ۱

۱ - موسی و هارون (علیهما السلام) ، برخوردار از کتاب آسمانی (تورات) و

شریعت مستقل و جدا از شریعت الهی پیشین

و ءاتینهما الکتب

دریافت کتاب آسمانی، می تواند حاکی از دریافت شریعت مستقل و جدا از شریعت سابق باشد.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۵ - صافات - ۳۷ - ۱۲۱ - ۳

۳- نجات موسی و هارون (علیهماالسلام) و قوم شان از اندوهی بزرگ، اعطای کتاب آسمانی و باقی ماندن نام و آوازه

نیک آنان، از پاداش های خداوند به ایشان

و نَجَّينِهما و قومهما من الكرب العظيم .. . إنا كذلك نجزي المحسنين

کتاب هارون(ع)

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۱ - انبیاء - ۲۱ - ۴۸ - ۱

۱- حضرت موسی و هارون (ع)، دو پیامبر دارای کتاب آسمانی و رسالت مشترک

و لقد ءاتینا موسی و هرون الفرقان و ضیاء و ذکرًا

برداشت یاد شده مبتنی بر این است که مقصود از <الفرقان> کتاب آسمانی تورات باشد. بر این اساس دادن کتاب آسمانی

به هارون در کنار حضرت موسی(ع)، بیانگر این است که او نیز مانند موسی(ع) در نبوت و دریافت کتاب آسمانی شریک و

برابر بود.

کمال هارون(ع)

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۱ - انبیاء - ۲۱ - ۵۱ - ۳

۳- موسی و هارون (ع) دو پیامبر رشد یافته و بهره مند از کمال، بعد از ابراهیم (ع) بودند .

ءاتینا موسی و هرون الفرقان .. . و لقد ءاتینا إبرهیم رشد من قبل

برداشت یاد شده بر این میناستوار است که مراد از <من قبل> زمان پیش از موسی و هارون(ع) باشد. از این مطلب به

دست می آید که آن دو پیامبر نیز از چنین رشدی بهره مند بودند.

کیفر تکذیب هارون(ع)

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۲ - مؤمنون - ۲۳ - ۴۸ - ۲

۲ - هلاکت و نابودی فرعون و اشراف حکومت او ، در نتیجه تکذیب رسولان الهی (موسی و هارون)

فكذبوهما فكانوا من المهلكين

گرفتن ریش هارون(ع)

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۱ - طه - ۲۰ - ۹۴ - ۲

۲ - موسی (ع) با گرفتن سر و ریش هارون ، او را در باره گوساله پرست شدن بنی اسرائیل در غیاب خود مورد بازخواست قرار داد .

یهرون ما منعك .. لا تأخذ بلحيتي و لا برأسي

گرفتن سر هارون(ع)

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۱ - طه - ۲۰ - ۹۴ - ۲

۲ - موسی (ع) با گرفتن سر و ریش هارون ، او را در باره گوساله پرست شدن بنی اسرائیل در غیاب خود مورد بازخواست قرار داد .

یهرون ما منعك .. لا تأخذ بلحيتي و لا برأسي

گریه هارون(ع)

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۰ - مریم - ۱۹ - ۵۸ - ۱۶

۱۶- زکریا، یحیی، مریم (س)، عیسی، ابراهیم، اسحق، یعقوب، موسی، هارون، اسماعیل، و ادريس (ع)، هنگام شنیدن آیات الهی به سجده می افتادند و در حال سجود اشک می ریختند .

أُولَئِكَ .. إِذَا تَلَى عَلَيْهِمُ آيَاتِ الرَّحْمَنِ خَرُّوا سُجَّدًا وَبُكِيًّا

مبارزه هارون(ع)

جلد - نام سوره - سوره - آیه

- فیش

۶- اعراف - ۷ - ۱۵۰ - ۲۶، ۲۰

۲۰ هارون با بیان مبارزه خویش با گوساله پرستان و ناتوانیش از بازداري آنان ، در تلاش جهت اثبات بی گناهی خویش برای موسی (ع)

إن القوم استضعفونی و کادوا یقتلونی

۲۶ هارون با بیان مبارزه خویش علیه شرک‌ورزی بنی اسرائیل ، از موسی (ع) خواست تا وی را همسنگ ستمکاران شرک پیشه قرار ندهد .

إن القوم استضعفونی و کادوا یقتلونی .. و لاتجعلنی مع القوم الظلمین

روشن است که موسی(ع) هرگز گمان نمی کرد که هارون از ستمکاران باشد. بنابراین <مع> در جمله <لاتجعلنی مع> معیت حکمی است ؛ یعنی مرا در حکم ستمکاران قرار مده.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۷- یونس - ۱۰ - ۷۵ - ۴

۴ هارون (ع) ، شریک و همتای موسی (ع) در رسالت و مبارزه با فرعون و اشراف پیرامون او بوده است .

ثم بعثنا من بعدهم موسی و هرون إلی فرعون و ملایه

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۱ - طه - ۲۰ - ۶۳ - ۴

۴- هارون ، همگام موسی (ع) در مبارزه با فرعون و حاضر در صحنه مقابله موسی و ساحران

إن هذن لسحرن

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۲ - مؤمنون - ۲۳ - ۴۶ - ۱

۱ - مسؤولیت مشترک موسی و هارون ، در رسالت و مبارزه با فرعون و اشراف قوم او

ثم أرسلنا موسى و أخاه هرون . . إلى فرعون و ملائجه

<ملاً> اسم جمع و به معنای اشراف و

سران است. <استکبار> (مصدر <استکبروا>)، یعنی، کبر ورزیدن و تکبر نمودن <علو> (مصدر <عالین>) نیز به معنای برتری جویی و سلطه طلبی است.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۳ - شعراء - ۲۶ - ۱۶ - ۱۰

۱۰ - طرح ربوبیت مطلق خداوند در برابر فرعون، اولین گام مبارزه صریح موسی و هارون (ع) با وی

فأتيا فرعون فقولا إنا رسول ربّ العلمين

تصریح موسی و هارون(ع) به این که عوالم جهان آفرینش تحت ربوبیت خدا است، می تواند اولین گام در مبارزه با فرعون و ردّ صریح ادعای وی باشد که می گفت: <أنا ربّکم الأعلى>. (۷۹/۲۴).

مبارزه هارون(ع) با گوساله پرستی

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۶ - اعراف - ۷ - ۱۵۰ - ۱۷

۱۷ هارون در غیاب موسی (ع) با شرک‌ورزی و گوساله پرستی بنی اسرائیل به مبارزه پرداخته بود.

قال ابن أم إن القوم استضعفوني و كادوا يقتلونني

مجازات هارون(ع)

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۶ - اعراف - ۷ - ۱۱۱ - ۱

۱ مجازات موسی (ع) و برادرش هارون از پیشنهاد های ارائه شده در جلسه مشورتی اشراف و سران حکومت فرعون

قالوا أرجه و أخاه

پیشنهاد تأخیر در مجازات موسی و هارون حکایت از آن دارد که فرعون و یا برخی از اشراف دربار مجازات موسی و هارون را مطرح کرده بودند.

محافظت از هارون(ع)

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۱ - طه - ۲۰ - ۴۶ - ۳

۳ - خداوند همراهی کامل خود با موسی و هارون (ع) و حمایت

و حفاظت از آنان را طی رویارویی با فرعون ، اعلام کرد .

إِنِّي مَعَكُمْ

خداوند، همواره با همگان هست و در همه جا حضور دارد. آنچه که برای رفع نگرانی موسی و هارون(ع) مورد تأیید قرار گرفته، حضور ویژه خداوند است که حاکی از حمایت بی دریغ او از آنان است.

محدوده مسؤلیت هارون(ع)

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۱ - طه - ۲۰ - ۹۳ - ۳

۳- موسی (ع) ، وظایف و مسؤلیت های هارون را در زمان غیبت خود ، برای وی معین کرده بود .

ما منعك .. أَلَا تَتَّبِعُنَّ أَفْعَصِيَّتْ أَمْرِي

<لا> در <أَلَا تَتَّبِعُنَّ> برای تأکید نفی مستفاد از <منعك> است و در اصل مراد چنین بوده است: <ما منعك أن تَتَّبِعُنَّ>. برخی گفته اند: <لا> زاید نیست؛ بلکه مراد این است که: <ما الذي صدك و حملك على ألا تَتَّبِعُنَّ>؛ یعنی، چه چیز تو را بازداشت و بر پیروی نکردن من وادار ساخت (مفردات راغب).

مربی هارون(ع)

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۱ - طه - ۲۰ - ۷۰ - ۱۱

۱۱ - خداوند ، تدبیرکننده موسی و هارون (ع) در انجام رسالت و ابلاغ پیام توحید

رَبِّ هَارُونَ وَ مُوسَى

مردمی بودن هارون(ع)

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۲ - فرقان - ۲۵ - ۳۶ - ۳

۳ به میان مردم رفتن و در متن جامعه بودن ، شیوه موسی و هارون در دعوت و انجام رسالت الهی

فقلنا اذہبا إلی القوم الذین کذبوا بأیتنا

مسؤولیت پذیرى ہارون(ع)

جلد - نام سورہ - سورہ - آیہ - فیش

۱۱ - طہ - ۲۰ -

۱۸ - هارون (ع)، در صدد اجرای دقیق فرمان های موسی (ع) و تخطی نکردن از معیار های او، در طول مدت میقات موسی (ع) و غیبت او

إِنِّي خَشِيتُ أَنْ تَقُولَ .. و لم ترقب قولي

مسؤولیت هارون(ع)

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۴ - مائده - ۵ - ۲۵ - ۵

۵ هارون، همانند موسی (ع)، مأمور بسیج بنی اسرائیل برای فتح سرزمین مقدس

قال رب اني لا املك الا نفسي و اخي

آیه بیست و سوم (وقال رجلان ..) بیانگر آن است که آن دو مرد نیز همانند هارون مطیع موسی(ع) بودند و این حقیقت با تفسیر جمله <لا املك الا- نفسي و اخي> به اینکه تنها اختیاردار خود و برادرم هستم و در میان بنی اسرائیل تنها هارون فرمانبردار من است، سازگار نیست. بنابراین باید گفت <اخي> مبتدایی است با حذف خبر (و اخي لا يملك الا نفسه) و نام بردن از خود و برادرش به این دلیل است که بسیج بنی اسرائیل بر عهده هارون نیز بوده است.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۶ - اعراف - ۷ - ۱۴۲ - ۱۷، ۱۵

۱۵ اصلاح امور جامعه بنی اسرائیل از دستورالعمل های موسی به برادر و خلیفه خود هارون

و أصلح

چون فرمان به اصلاح پس از انتخاب هارون به سرپرستی بنی اسرائیل آمده است، معلوم می شود مراد، اصلاح امور اجتماعی، فرهنگی و .. بنی اسرائیل است، نه درستکاری هارون در امور شخصی خودش.

۱۷ پرهیز از پیروی از نظریات و روش های مفسدان،

وظیفه ای تعیین شده از سوی موسی برای خلیفه اش هارون

و لا تتبع سبیل المفسدین

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۶ - اعراف - ۷ - ۱۵۰ - ۱۱

۱۱ بازداری بنی اسرائیل از گرایش به شرک و گوساله پرستی ، مسؤولیت هارون از دیدگاه موسی (ع)

و أخذ برأس أخیه یجره إلیه

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۷ - یونس - ۱۰ - ۸۷ - ۱۳، ۴، ۲، ۱

۱ خداوند ، از طریق وحی به موسی و هارون (ع) فرمان داد تا در شهر مصر (مرکز حکومت فرعون) به تهیه مسکن برای قوم خود اقدام کنند .

و أوحینا إلی موسی و أخیه أن تبوءا لقومکما بمصر بیوتاً

برداشت فوق مبتنی بر این است که اولاً <مصر> به معنای شهر مصر باشد ؛ چنان که به همین معنا در مفردات و لسان تصریح شده است. ثانیاً: جار و مجرور (بمصر) متعلق به <تبوءاً> باشد نه حال برای <قومکما>.

۲ موسی و هارون (ع) مأموریت یافتند تا برای آن دسته از بنی اسرائیل که ساکن شهر مصر بودند ، اقدام به تهیه مسکن نمایند .

و أوحینا إلی موسی و أخیه أن تبوءا لقومکما بمصر بیوتاً

برداشت فوق بر این اساس است که <بمصر> متعلق به عامل مقدر و حال یا صفت برای <قوم> باشد ؛ یعنی: تبوءاً لقومکما کائین یا الکائین بمصر.

۴ موسی و هارون (ع) ، از طرف خداوند مأموریت یافتند قوم خود را از مناطق مختلف ، گرد آورده و در شهر مصر متمرکز کنند .

و أوحینا إلی موسی و أخیه أن

برداشت فوق مبتنی بر این است که <بمصر> متعلق به <تَبَوُّءًا> باشد. به این صورت که بنی اسرائیل چون در مناطق مختلف مصر پراکنده بودند و خارج کردن آنان از آن سرزمین در این حال برای موسی (ع) عادتاً ممکن نبود، خداوند با این دستور می خواست آنان در یک جا متمرکز شوند تا در خارج کردنشان از مصر مواجه با مشکل نشوند.

۱۳ از امام کاظم (ع) روایت شده است: > لَمَّا خَافَتْ بَنُو إِسْرَائِيلَ جَبَابِرَتَ هَا أُوحِيَ إِلَيَّ اللَّهُ إِلَى مُوسَى وَ هَارُونَ (ع) : > أَنْ تَبَوُّءَ الْقَوْمِ كَمَا بِمِصْرَ بَيُوتًا وَ اجْعَلُوا بَيُوتَكُمْ قَبْلَهُ < قال : امروا أن يصلوا في بيوتهم ;

هنگامی که بنی اسرائیل از حکام ستمگر زمان خود بیمناک شدند، خداوند به موسی و هارون (ع) وحی فرستاد که برای قوم خود در مصر خانه هایی مهیا سازید و خانه هایتان را قبله قرار دهید. امام فرمود: آنان مأمور شدند که در خانه هایشان نماز بخوانند <.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۷ - یونس - ۱۰ - ۸۹ - ۷،۹

۷ خداوند ، موسی و هارون (ع) را از ترک استقامت در برابر فشار های فرعون و اطرافیانش و در پیش گرفتن راهی جز آن ، بر حذر داشت .

فاستقيما و لاتتبعان سبيل الذين لا يعلمون

۹ خداوند ، موسی و هارون (ع) را از پیروی راه و روش افراد نادان بر حذر داشت .

و لاتتبعان سبيل الذين لا يعلمون

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۱ - طه - ۲۰ - ۴۴ - ۱

موسی و هارون (ع) ، موظف به نرمش در گفتار و پرهیز از درشتگویی در گفت و گو با فرعون

فقولا له قولاً لئناً

<لین> نقطه مقابل خشن بودن است (مفردات راغب) و <لین> صفت مشبهه است؛ یعنی، نرم و لطیف.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۱ - طه - ۲۰ - ۹۰ - ۱۰

۱۰ - هارون ، وظیفه دار رهبری و ارشاد بنی اسرائیل در غیبت موسی (ع)

و لقد قال لهم هرون من قبل

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۱ - طه - ۲۰ - ۹۲ - ۶، ۲

۲ - جلوگیری از انحراف و گمراهی بنی اسرائیل ، از وظایف هارون در غیاب موسی (ع)

یهرون ما منعك إذ رأيتهم ضلوا

۶ - جلوگیری از انحراف و گمراهی بنی اسرائیل ، از وظایف هارون در غیاب موسی (ع)

یهرون ما منعك إذ رأيتهم ضلوا

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۱ - طه - ۲۰ - ۹۳ - ۲

۲ - هارون در غیاب موسی (ع) ، وظیفه رهبری و هدایت بنی اسرائیل را به عهده داشت .

یهرون ما منعك .. ألا تتبعن

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۲ - مؤمنون - ۲۳ - ۴۶ - ۱

۱ - مسؤولیت مشترک موسی و هارون ، در رسالت و مبارزه با فرعون و اشراف قوم او

ثُمَّ أَرْسَلْنَا مُوسَىٰ وَأَخَاهُ هَارُونَ بِآيَاتِنَا إِلَىٰ فِرْعَوْنَ وَمَلَئِهِ

<ملاً> اسم جمع و به معنای اشراف و سران است. <إستكبار> (مصدر <استكبروا>)؛ یعنی، کبر و ورزیدن و تکبر نمودن
<علّو> (مصدر <عالین>) نیز به معنای برتری جویی

و سلطه طلبی است.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۲ - فرقان - ۲۵ - ۳۶ - ۱

۱ موسی و هارون (ع) به فرمان خداوند، برای هدایت تکذیب کنندگان آیات و معجزات الهی، به جانب آنان فرستاده شدند.

فقلنا اذهبنا إلى القوم الذين كذبوا بآيتنا

مقصود از <القوم الذين كذبوا> فرعون و قوم او (قبطیان) است و مراد از <آیاتنا> نشانه ها و معجزات الهی می باشد نه آیات الهی در تورات؛ زیرا تورات پس از به هلاکت رسیدن فرعون و قوم او، برای بنی اسرائیل نازل گردید.

مشاوره موسی(ع) و هارون(ع)

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۱ - طه - ۲۰ - ۴۵ - ۱

۱ - موسی و هارون (ع) قبل از حرکت به طرف فرعون، با یکدیگر ملاقات نموده و موانع احتمالی ارشاد او را بررسی کردند.

قالا ربنا اننا نخاف

قسمت هایی از داستان موسی(ع) از قبیل بازگشت او نزد خانواده اش و پیدا کردن راه مصر و ملاقات با برادرش هارون(ع) به این جهت که در ماجرای برخورد با فرعون، چندان دخیل نبوده، در این آیات ذکر نشده است. این احتمال نیز وجود دارد که آیه ۴۲ (اذهب أنت و أخوك) به بعد، سخنان خداوند به موسی و هارون(ع)، پس از ملاقات آن دو باشد.

مشکلات هارون(ع)

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۷ - یونس - ۱۰ - ۸۹ - ۱۰۰ - ۴

۴ برآورده شدن خواسته های موسی و هارون (ع) (سخت شدن و مهر خوردن دل فرعون و اطرافیانش و وقوع عذاب استیصال)

مستلزم گذشت زمان و وارد آمدن فشارها و سختی های بسیار بر موسی (ع) و هارون بود .

و اشد علی قلوبهم فلا یؤمنوا .. قال قد أجبیت دعوتکما فاستقیما

از اینکه خداوند پس از اعلام استجابت دعای موسی و هارون (ع)، به آنان دستور استقامت و پایداری می دهد و استقامت را با فای سببیه به اجابت دعا مرتبط می کند. برداشت فوق استفاده می گردد.

۱۰ موسی (ع) و برادرش (هارون) ، تحت فشار فرعون و اطرافیان او بودند .

قال موسی ربنا إنک ءاتیت فرعون و ملاء زینه و أمولا .. لیضلوا عن سبیلک ... فاستق

مصونیت هارون(ع)

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۱ - طه - ۲۰ - ۷۱ - ۲۴

۲۴ - موسی و هارون (ع) ، مصون از گزند فرعون و بیرون از سلطه فرعونیان

إنه لکبیر کم .. فلا قَطَعَنَّ أیدیکم ... أشدَّ عذابًا و أبقی

تهدید ساحران به شکنجه و دار، به دلیل گرایش به موسی و هارون(ع) و سکوت از مجازات آن دو، نشانه میسر نبودن آن برای فرعون است.

معجزه هارون(ع)

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۱ - طه - ۲۰ - ۴۲ - ۲

۲ - موسی و هارون (ع) ، به همراه با آیات و معجزات الهی مأمور حرکت برای انجام رسالت خویش شدند .

اذهب أنت و أخوک بآیتی

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۳ - شعراء - ۲۶ - ۱۵ - ۶

۶ - آیات الهی (معجزات) توشه راه و حربه پیروزی موسی و هارون (ع)

قال كلاً فاذهباً بايتنا

مقامات هارون(ع)

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۵ - انعام - ۶ - ۸۹ - ۲

۲ نوح، ابراهیم، اسحاق، یعقوب، داوود، یوسف، موسی و هارون(ع) بهره مند از تعالیم آسمانی (کتاب) و دارای منصب قضاوت و مقام نبوت بودند.

أولئك الذين ءاتينهم الكتب والحكم والنبوه

<أولئك> اشاره به انبیای مذکور در آیات قبل است.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۰ - مریم - ۱۹ - ۵۳ - ۱،۴،۵

۱- برانگیخته شدن هارون (ع) به نبوت، موهبت خداوند و پرتوی از رحمت او به موسی (ع) بود.

و وهبنا له من رحمتنا أخاه هرون نبياً

۴- هارون، برادر موسی (ع)، و دارای مقام رفیع نبوت

أخاه هرون نبياً

۵- حضرت موسی (ع)، در نزد خداوند، مقامی برتر از هارون (ع) داشت.

و وهبنا له من رحمتنا أخاه هرون نبياً

چون نبوت هارون موهبت برای موسی(ع) دانسته شده، چنین برمی آید که مقام موسی بسی بلندتر از هارون باشد.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۱ - طه - ۲۰ - ۳۲ - ۵

۵- اصالت موسی (ع) در رسالت نسبت به هارون (ع)

و أشركه فی أمری

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۱ - طه - ۲۰ - ۹۰ - ۱۴

۱۴ - هارون ، دارای حق ولایت و اطاعت بر بنی اسرائیل در زمان غیبت موسی (ع) بود .

و لقد قال لهم هرون . . . فاتَّبِعُونِي و أَطِيعُوا أَمْرِي

فرمان هارون(ع) به پیروی و اطاعت مردم

از او، حاکی از ثبوت حق ولایت و اطاعت او، بر عهده بنی اسرائیل است.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۱ - طه - ۲۰ - ۹۳ - ۷

۷- هارون (ع) در عین دارا بودن مقام نبوت، موظف به پیروی از موسی (ع) و فرمان های او بود.

ما منعك .. ألا تتبعن أفعصيت أمري

>أَلَا تَتَّبِعُنَ< خطاب به هارون(ع) و دال بر این نکته است که او در عین نبوت، موظف به پیروی از فرمان های موسی(ع) بوده است.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۱ - انبیاء - ۲۱ - ۴۸ - ۱،۵

۱- حضرت موسی و هارون (ع)، دو پیامبر دارای کتاب آسمانی و رسالت مشترک

و لقد ءاتینا موسی و هرون الفرقان و ضیاء و ذکرًا

برداشت یاد شده مبتنی بر این است که مقصود از <الفرقان> کتاب آسمانی تورات باشد. بر این اساس دادن کتاب آسمانی به هارون در کنار حضرت موسی(ع)، بیانگر این است که او نیز مانند موسی(ع) در نبوت و دریافت کتاب آسمانی شریک و برابر بود.

۵- حضرت موسی و هارون (ع)، دو پیامبر برخوردار از حجت و برهان الهی

و لقد ءاتینا موسی و هرون الفرقان

یکی از معانی لغوی <فرقان> حجت و برهان است (لسان العرب).

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۲ - مؤمنون - ۲۳ - ۴۵ - ۱

۱ - موسی و هارون (ع)، دو پیام آور الهی

ثم أرسلنا موسی و أخاه هرون بأیتنا و سلطن مبین

<آیه> (مفرد <آیات>) به معنای نشانه است و <سلطان> مرادف حجت و <مبین>

(از <ایانه> به معنای روشن و آشکار است.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۵ - صافات - ۳۷ - ۱۲۰ - ۲

۲ - موسی و هارون (علیهما السلام) ، دارای مقام رفیع در پیشگاه خداوند

سلم علی موسی و هرون

از سلام همراه با تکریم خداوند به موسی و هارون (علیهما السلام)، برداشت یاد شده به دست می آید.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۵ - صافات - ۳۷ - ۱۲۲ - ۱،۲

۱ - موسی و هارون (علیهما السلام) ، از بندگان مؤمن خدا

إِنَّهُمَا مِنْ عِبَادِنَا الْمُؤْمِنِينَ

۲ - موسی و هارون (علیهما السلام) ، از بندگان برجسته و مقرب خداوند

إِنَّهُمَا مِنْ عِبَادِنَا الْمُؤْمِنِينَ

برجسته و مقرب بودن موسی و هارون (علیهما السلام)، از اضافه <عباد> به ضمیر <نا> به دست می آید.

مکان انتصاب هارون(ع)

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۱ - طه - ۲۰ - ۳۶ - ۵

۵ - وادی طوی در کوه طور ، مکان اعطای شرح صدر و بیان روان به موسی (ع) و نصب هارون به مقام وزارت موسی (ع)

بود .

قال ربِّ اشرح .. قال قد أُتیت سؤلک

مکان برگزیدگی هارون(ع)

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۱ - طه - ۲۰ - ۳۶ - ۶

۶ - هارون (ع) در وادی طوی به مقام نبوت و رسالت برگزیده شد .

هرون أخی . . . و أشركه فی أمری ... قد أتیت سؤلک

چنانچه مراد از <أشركه فی أمری> درخواست نبوت و رسالت برای هارون(ع) باشد، اجابت آن در وادی طوی انجام پذیرفت.

مکذبان برتری هارون(ع)

جلد - نام سوره

- سوره - آیه - فیش

۱۲ - مؤمنون - ۲۳ - ۴۷ - ۲

۲ - فرعونیان ، منکر هر گونه امتیاز برای موسی و هارون (ع)

فقالوا أنؤمن لبشرین مثلنا

مکذبان هارون(ع)

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۷ - یونس - ۱۰ - ۷۵ - ۱۰، ۸، ۷

۷ فرعون و اطرافیان او ، علی رغم مشاهده نشانه های حقانیت رسالت موسی و هارون (ع) ، آن را انکار کردند .

ثم بعثنا من بعدهم موسی و هرون إلی فرعون و ملایه بآیتنا فاستکبروا

۸ خود برترینی فرعون و اطرافیانش ، مانع از پذیرش رسالت موسی و هارون (ع)

ثم بعثنا من بعدهم موسی و هرون إلی فرعون و ملایه بآیتنا فاستکبروا

۱۰ تبه کاری مستمر فرعون و اطرافیانش ، عامل سرکشی آنان از پذیرش رسالت موسی و هارون (ع)

ثم بعثنا .. موسی و هرون إلی فرعون و ملایه بآیتنا فاستکبروا و كانوا قوماً مجرمی

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۲ - مؤمنون - ۲۳ - ۴۸ - ۱

۱ - تکذیب نهایی موسی و هارون (ع) ، از سوی فرعون و اشراف وابسته به او

فکذَّبوهما

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۲ - فرقان - ۲۵ - ۳۶ - ۴

۴ فرعون و قوم او ، دعوت حضرت موسی و هارون (ع) را نپذیرفته و آیات و معجزات الهی را تکذیب کردند .

فقلنا اذهبوا إلى القوم الذين كذبوا بآيتنا فدمرناهم تدميراً

ملاقات موسى (ع) و هارون (ع)

جلد - نام سوره - سوره - آيه - فيش

۱۱ - طه - ۲۰ - ۴۵

۱ - موسی و هارون (ع) قبل از حرکت به طرف فرعون ، با یکدیگر ملاقات نموده و موانع احتمالی ارشاد او را بررسی کردند

قالا ربنا اننا نخاف

قسمت هایی از داستان موسی(ع) از قبیل بازگشت او نزد خانواده اش و پیدا کردن راه مصر و ملاقات با برادرش هارون(ع) به این جهت که در ماجرای برخورد با فرعون، چندان دخیل نبوده، در این آیات ذکر نشده است. این احتمال نیز وجود دارد که آیه ۴۲ (اذهب أنت و أخوک) به بعد، سخنان خداوند به موسی و هارون(ع)، پس از ملاقات آن دو باشد.

ملاک انتساب به هارون(ع)

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۰ - مریم - ۱۹ - ۲۸ - ۲

۲- مریم (س) از نوادگان حضرت هارون (ع) بود . *

یاخت هرون

هرگاه قبیله ای از نسل فردی به وجود آید، آن قبیله را به نام وی می نامند و افراد قبیله را با تعبیر <أخ> یا <أخت> آن قبیله یاد می کنند؛ بنابراین، اطلاق <أخت هارون> بر مریم(س) به این اعتبار است که وی فردی از نسل هارون می باشد.

مناجات هارون(ع)

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۱ - طه - ۲۰ - ۴۵ - ۲

۲ - موسی و هارون (ع) با مناجات به درگاه خداوند و برشمردن موانع احتمالی اقدام خود ، از خداوند راه چاره خواستند .

قالا ربنا اننا نخاف ان یفرط علینا

منشأ پیروزی هارون(ع)

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

١٣ - قصص - ٢٨ - ٣٥ - ٣

٣ - تعلق اراده الهى

بر تسلط بخشیدن به موسی و هارون (ع)، در عرصه های مبارزه و ناکام گردانیدن فرعون و دارودسته وی

و نجعل لکما سلطناً فلا یصلون إلیکما

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۵ - صافات - ۳۷ - ۱۱۶ - ۲

۲ - غلبه و پیروزی موسی و هارون (علیهما السلام) و قوم شان بر فرعونیان، نتیجه نصرت الهی بود.

و نصرنهم فکانوا هم الغلبین

منشأ سلطه هارون(ع)

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۳ - قصص - ۲۸ - ۳۵ - ۳،۶

۳ - تعلق اراده الهی بر تسلط بخشیدن به موسی و هارون (ع)، در عرصه های مبارزه و ناکام گردانیدن فرعون و دارودسته وی

و نجعل لکما سلطناً فلا یصلون إلیکما

۶ - قرار داشتن موسی و هارون (ع) در موضع اقتدار و تسلط، در پرتو آیات و معجزات الهی

و نجعل لکما سلطناً .. بئایتنا

منشأ قدرت هارون(ع)

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۳ - قصص - ۲۸ - ۳۵ - ۶

۶ - قرار داشتن موسی و هارون (ع) در موضع اقتدار و تسلط، در پرتو آیات و معجزات الهی

و نجعل لکما سلطناً .. بئایتنا

مواخذه هارون(ع)

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۱ - طه - ۲۰ - ۹۲ - ۱

۱ - موسی (ع) ، پس از بازگشت از میقات ، هارون را در باره عکس العمل وی در مقابل گوساله پرستان بنی اسرائیل ، مورد بازخواست و توبیخ قرار داد .

یهرون ما منعک إذ رأیتهم ضلّوا

جلد - نام سوره -

سوره - آیه - فیش

۱۱ - طه - ۲۰ - ۹۴ - ۲

۲ - موسی (ع) با گرفتن سر و ریش هارون ، او را در باره گوساله پرست شدن بنی اسرائیل در غیاب خود مورد بازخواست قرار داد .

یهرن ما منعک .. لا تأخذ بلحیتی و لا برأسی

موانع ایمان به هارون(ع)

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۲ - مؤمنون - ۲۳ - ۴۶ - ۸

۸ - روحیه خود بزرگ بینی و سلطه طلبی فرعون و اشراف دربار او ، مانع از پذیرش دعوت موسی و هارون

فاستکبروا و کانوا قومًا عالین

جمله <و کانوا قومًا عالین> تعلیل برای <فاستکبروا> است؛ یعنی، چون آنان مردمی متکبر بودند، از پذیرش دعوت حضرت موسی و هارون امتناع کردند.

موسی(ع) و هارون(ع)

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۴ - مائده - ۵ - ۲۵ - ۴

۴ برادر موسی (ع) (هارون) ، تنها مطیع و یاور مورد اعتماد وی در میان بنی اسرائیل

قال رب انی لا املک الا نفسی و اخی

برداشت فوق بر این مبناست که کلمه <اخی>، عطف بر <نفسی>، باشد.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۶ - اعراف - ۷ - ۱۴۲ - ۱۷، ۱۵، ۹

۹ موسی (ع) ، برادرش هارون را به رهبری بنی اسرائیل تا پایان مناجاتش با خدا منصوب کرد .

و قال موسى لأخيه هرون اخلفني في قومي

۱۵ اصلاح امور جامعه بنی اسرائیل از دستورالعمل های موسی به برادر و خلیفه خود هارون

و أصلح

چون فرمان به اصلاح پس از انتخاب هارون به سرپرستی بنی اسرائیل آمده است، معلوم می

شود مراد، اصلاح امور اجتماعی، فرهنگی و... بنی اسرائیل است، نه درستکاری هارون در امور شخصی خودش.

۱۷ پرهیز از پیروی از نظریات و روش های مفسدان ، وظیفه ای تعیین شده از سوی موسی برای خلیفه اش هارون

و لا تتبع سبیل المفسدین

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۶ - اعراف - ۷ - ۱۵۰ - ۱۱، ۱۰، ۹

۹ موسی (ع) ، برادرش هارون را در انحراف بنی اسرائیل و گرایش آنان به گوساله پرستی مقصر شناخت .

و أخذ برأس أخیه یجره إلیه

۱۰ موسی (ع) به خاطر مقصر شناختن هارون در انحراف بنی اسرائیل ، با گرفتن موهای سر او و کشیدنش به سوی خود ، در صدد مؤاخذه وی برآمد .

أخذ برأس أخیه یجره إلیه

مفسران در معنای جمله <أخذ برأس أخیه> گفته اند که موسی موهای هارون را گرفت. گویا تفسیر <راس> به موهای سر به دلیل جمله بعد (یجره إلیه، او را به سوی خود می کشید) باشد. زیرا اگر موسی سر هارون را گرفته بود، طبعاً هارون با او فاصله ای نداشت تا او را به سوی خود بکشد.

۱۱ بازداری بنی اسرائیل از گرایش به شرک و گوساله پرستی ، مسؤولیت هارون از دیدگاه موسی (ع)

و أخذ برأس أخیه یجره إلیه

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۶ - اعراف - ۷ - ۱۵۱ - ۵، ۴، ۱

۱ موسی (ع) پس از مشاجره خویش با هارون و پی بردن به ناتوانی او در برابر منحرفان ، رو به درگاه خدا آورد و به مناجات با او

پرداخت .

قال رب اغفر لی و لأخی

۴ موسی (ع) خشم شدید خویش را بر هارون خطا تلقی کرد و به خاطر آن از خداوند آمرزش طلبید . *

قال رب اغفر لی

از اینکه موسی(ع) پس از شنیدن سخنان هارون برای خویش طلب مغفرت کرد، معلوم می شود از برخورد شدید خویش با هارون پشیمان شد و آن را خطا تلقی کرد.

۵ موسی (ع) در عین قانع شدن به بی تقصیری هارون در گرایش بنی اسرائیل به گوساله پرستی ، وی را کاملاً دور از خطا ندانست . *

قال رب اغفر لی و لأخی

طلب مغفرت برای هارون می تواند گویای برداشت فوق باشد.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۱ - طه - ۲۰ - ۹۴ - ۱۹

۱۹ - موسی (ع) ، در دیدگاه هارون (ع) ، رهبری حساس در برابر تفرقه جامعه و قاطع در برخورد با عوامل اختلاف

إِنِّي خَشِيتُ أَنْ تَقُولَ فَرَّقْتَ بَيْنَ بَنِي إِسْرَائِيلَ

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۱ - طه - ۲۰ - ۹۵ - ۱

۱ - موسی (ع) ، پس از توییح بنی اسرائیل و برخورد شدید با هارون (ع) با مشاهده دخالت مستقیم سامری در گوساله پرستی بنی اسرائیل ، به بازخواست و محاکمه او پرداخت .

قال فما خطبک یسمری

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۳ - شعراء - ۲۶ - ۱۳ - ۴

۴- هارون (ع)، فردی شایسته در نظر موسی (ع) برای همراهی با وی در ایفای نقش رسالت

فأرسل إلى هرون

مؤاخذه هارون(ع)

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۶ - اعراف - ۷ - ۱۵۰ - ۱۰

۱۰ موسی (ع) به خاطر مقصر شناختن هارون در انحراف بنی اسرائیل، با گرفتن موهای سر او و کشیدنش به سوی خود، در صدد مؤاخذه وی برآمد.

أخذ برأس أخيه يجره إليه

مفسران در معنای جمله <أخذ برأس أخيه> گفته اند که موسی موهای هارون را گرفت. گویا تفسیر <راس> به موهای سر به دلیل جمله بعد (یجره إليه، او را به سوی خود می کشید) باشد. زیرا اگر موسی سر هارون را گرفته بود، طبعاً هارون با او فاصله ای نداشت تا او را به سوی خود بکشد.

مهربانی هارون(ع)

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۱ - طه - ۲۰ - ۹۰ - ۱۱

۱۱ - سخنان هارون به گوساله پرستان بنی اسرائیل، گفتاری محبت آمیز و همراه با توجیه و ارشاد بود.

يقوم إنما فتنتم به

انتساب بنی اسرائیل به خود، با گفتن <ای قوم من> ابراز محبت است و ریشه یابی ماجرای سامری با فتنه خواندن آن، روشن گری و ارشاد است.

مهلت به هارون(ع)

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۳ - شعراء - ۲۶ - ۳۶ - ۱

۱ - پیشنهاد مشاوران فرعون به خود وانهادن موقتی موسی و هارون (ع) و شتاب نکردن در مجازات آنان (زندانی کردن)

قال لئن اتَّخَذتِ إِلَهًا غَيْرِي لَأَجْعَلَنَّكَ مِنَ الْمَسْجُونِينَ ..فماذا تأمرون . قالوا أرجه و

<ارجاء> (مصدر <ارج>) به معنای وانهادن و مهلت دادن است. گفتنی است که <ارج> در اصل <ارجی> بوده

که لام الفعل آن حذف شده است. ضمیر <ه> ساکن در آخر آن، مفعولی و راجع به موسی می باشد.

مهمترین دعوت هارون(ع)

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۱ - طه - ۲۰ - ۴۲ - ۹

۹ - یاد خدا و سخن از او ، محور و شعار دعوت و رسالت موسی و هارون (ع)

و لاتنیا فی ذکری

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۱ - طه - ۲۰ - ۷۰ - ۹

۹ - موسی و هارون (ع) ، دعوت به پذیرش ربوبیت خداوند را سرلوحه دعوت های خویش قرار داده بودند .

بربّ هرون و موسی

مهمترین رسالت هارون(ع)

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۱ - طه - ۲۰ - ۴۷ - ۴

۴ - نجات بنی اسرائیل از شکنجه و آزار فرعونیان و بیرون آوردن آنان از محدوده حکومت فرعون ، از اهداف مهم رسالت موسی و هارون (ع) بود .

فقولا إنا رسولا ربك فأرسل معنا بنی إسرئیل و لاتعدّبهم

<فا> در <فأرسل> تفریع بر <إنا رسولا ربك> است و می رساند که کوچ دادن بنی اسرائیل، از رسالت های الهی موسی و هارون(ع) بود.

مهمترین نعمت هارون(ع)

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۵ - صافات - ۳۷ - ۱۱۵ - ۲

۲ - نجات موسی و هارون (علیهما السلام) و قوم شان ، مهم ترین و برجسته ترین نعمت و احسان خداوند به ایشان بود .

و لقد منّا علی موسی و هرون . و نجّینهما و قومهما من الكرب العظیم

برداشت یاد شده به دلیل این نکته است که

نجات موسی و هارون (علیهما السلام) از اندوه بزرگ بخشی از نعمت های الهی به ایشان بود؛ ولی در عین حال به طور جداگانه ذکر شده است.

نبوت هارون (ع)

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۴ - نساء - ۴ - ۱۶۳ - ۴

۴ ابراهیم ، اسماعیل ، اسحاق ، یعقوب ، عیسی ، ایوب ، یونس ، هارون و سلیمان علیهم السلام از پیامبران پس از نوح (ع) و مخاطب وحی

و أوحینا إلی إبرهیم . . . و سلیمان

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۵ - انعام - ۶ - ۸۹ - ۲

۲ نوح، ابراهیم، اسحاق، یعقوب، داوود، یوسف، موسی و هارون (ع) بهره مند از تعالیم آسمانی (کتاب) و دارای منصب قضاوت و مقام نبوت بودند.

أولئک الذین ءاتینهم الکتب و الحکم و النبوه

<أولئک> اشاره به انبیای مذکور در آیات قبل است.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۰ - مریم - ۱۹ - ۵۳ - ۱،۴

۱- برانگیخته شدن هارون (ع) به نبوت ، موهبت خداوند و پرتوی از رحمت او به موسی (ع) بود .

و وهبنا له من رحمتنا أخاه هرون نبیًا

۴- هارون ، برادر موسی (ع) ، و دارای مقام رفیع نبوت

أخاه هرون نبیًا

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۱ - طه - ۲۰ - ۳۲ - ۵

۵ - اصالت موسی (ع) در رسالت نسبت به هارون (ع)

و أشركه فی أمری

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۱ - طه - ۲۰ - ۳۶ - ۶

۶ - هارون (ع)

(در وادی طوی به مقام نبوت و رسالت برگزیده شد .

هرون أخی . . . و أشركه فی امری ... قد أتیت سؤلک

چنانچه مراد از <أشركه فی امری> درخواست نبوت و رسالت برای هارون(ع) باشد، اجابت آن در وادی طوی انجام پذیرفت.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۱ - طه - ۲۰ - ۷۱ - ۲

۲ - ساحران فرعون ، موسی و هارون (ع) را پیامبر خدا دانسته و به آنان ایمان آوردند .

ءامنتم له

تعبیر ساحران در آیه قبل، <آمنا برّ هارون و موسی> بود؛ ولی فرعون در توبیخ خود، آنان را مؤمن به موسی(ع) معرفی کرد. گفتنی است که این نکته گویای تلازم ایمان به <برّ موسی و هارون> با ایمان به رسالت آن دو در دعوت به ربوبیت خداوند است.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۱ - طه - ۲۰ - ۹۳ - ۷

۷ - هارون (ع) در عین دارا بودن مقام نبوت ، موظف به پیروی از موسی (ع) و فرمان های او بود .

ما منعك .. ألا تتبعن أفعصیت امری

<ألا تتبعن> خطاب به هارون(ع) و دال براین نکته است که او در عین نبوت، موظف به پیروی از فرمان های موسی(ع) بوده است.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۱ - انبیاء - ۲۱ - ۴۸ - ۵، ۱

۱- حضرت موسی و هارون (ع) ، دو پیامبر دارای کتاب آسمانی و رسالت مشترک

و لقد ءاتینا موسی و هرون الفرقان و ضیاء و ذکرًا

برداشت یاد شده مبتنی بر این است که مقصود از <الفرقان> کتاب آسمانی تورات باشد.

بر این اساس دادن کتاب آسمانی به هارون در کنار حضرت موسی(ع)، بیانگر این است که او نیز مانند موسی(ع) در نبوت و دریافت کتاب آسمانی شریک و برابر بود.

۵- حضرت موسی و هارون (ع) ، دو پیامبر برخوردار از حجت و برهان الهی

و لقد آتینا موسی و هرون الفرقان

یکی از معانی لغوی <فرقان> حجت و برهان است (لسان العرب).

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۲ - مؤمنون - ۲۳ - ۴۵ - ۱

۱ - موسی و هارون (ع) ، دو پیام آور الهی

ثم أرسلنا موسی و أخاه هرون بآیتنا و سلطن مبین

<آیه> (مفرد <آیات>) به معنای نشانه است و <سلطان> مرادف حجت و <مبین> (از <إبانه>) به معنای روشن و آشکار است.

نجات بخشی هارون(ع)

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۳ - شعراء - ۲۶ - ۱۷ - ۱

۱ - رهانیدن بنی اسرائیل از سلطه و ستم فرعونى ، در رأس اهداف موسی (ع) و هارون (ع) قرار داشت .

أن ائت القوم الظلمین . . فأتیا فرعون فقولاً... أن أرسل معنا بنی إسرءیل

مقصود از <إرسال> (فرستادن) در این جا آزاد کردن و رها ساختن بنی اسرائیل است. بنابراین از آیه یاد شده استفاده می شود که اساسی ترین مأموریت موسی(ع) این بود که بنی اسرائیل را از سرزمین فرعونیان خارج کند و آنان را از بند اسارت و بردگی مصریان آزاد سازد.

نجات هارون(ع)

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

١ - موسى و هارون (عليهما السلام) و قوم

شان ، به عنایت خداوند از اندوه بزرگ نجات یافتند .

و نَجِّنْهُمَا و قومهما من الكرب العظيم

نرمی سخن هارون(ع)

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۱ - طه - ۲۰ - ۴۴ - ۱

۱- موسی و هارون (ع) ، موظف به نرمش در گفتار و پرهیز از درشتگویی در گفت و گو با فرعون

فقولا له قولاً لئناً

<لین> نقطه مقابل خشن بودن است (مفردات راغب) و <لین> صفت مشبهه است؛ یعنی، نرم و لطیف.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۱ - طه - ۲۰ - ۴۸ - ۳

۳- انذار فرعون از عذاب ، با لحنی ملایم و پس از تبشیر وی ، از وظایف موسی و هارون بود .

والسلم علی من .. العذاب علی من کذب

ظاهر کلام آن است که انذار فرعون پس از تبشیر او صورت گرفته باشد. به کار گرفتن صیغه های غایب در انذار، و نیز تصریح به وحی بودن آن همراه با تأکید، جملگی گواه نرمی گفتار موسی و هارون در سخن گفتن با فرعون است.

نسب هارون(ع)

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۰ - مریم - ۱۹ - ۵۸ - ۵

۵- برخی از پیامبران یاد شده در سوره مریم (زکریا ، یحیی ، عیسی ، موسی و هارون (ع)) از نسل اسرائیل (یعقوب) بودند

من النبیین .. من ذرّیه إبرهیم و إسرئیل

نسل هارون(ع)

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۰ - مریم - ۱۹ - ۲۸ - ۳

۳- هارون ، شخصیتی صالح در میان قوم مریم ، که

افراد پاک را به او منتسب می کردند . *

يَأْخُذُ هَرُونَ

برخی از مفسران وجه انتساب مریم(س) به هارون را نسبی ندانسته اند، بلکه او را شخصی برجسته در بین قوم حضرت مریم دانسته اند که مردم، زاهدان و تقوا پیشگان را، به او منتسب می کردند. این مفسران، انتساب مریم را به او از این باب می دانند.

نصرت هارون(ع)

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۵ - صافات - ۳۷ - ۱۱۶ - ۱

۱ - خداوند ، ناصر و یاور موسی و هارون (علیهماالسلام) و قوم شان در مبارزه با فرعونیان

و نصرنهم

نعمتهای هارون(ع)

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۰ - مریم - ۱۹ - ۵۸ - ۱

۱- زکریا ، یحیی ، مریم ، عیسی ، ابراهیم ، اسحاق ، یعقوب ، موسی ، هارون ، اسماعیل و ادريس (ع) برخوردار از نعمت ویژه خداوند

أُولَئِكَ الَّذِينَ أَنْعَمَ اللَّهُ عَلَيْهِمْ

<وَأُولَئِكَ> اشاره به تمامی موارد ذکر شده در سوره مریم از آغاز تا این آیه است و روشن است که مراد از نعمت در جمله <أَنْعَمَ اللَّهُ ..> نعمت های معمولی و متعارف نیست، چرا که افراد دیگر نیز از این گونه نعمت ها برخوردارند. پس نعمتی که با لسان امتنان بر این گروه بیان گردیده، نعمتی ویژه است.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۵ - صافات - ۳۷ - ۱۱۴ - ۱

۱ - موسی و هارون (علیهماالسلام) ، برخوردار از احسان ها و نعمت های خداوند

و لقد منّا علی موسی و هرون

<مَنْ> به معنای <أَحْسَنَ> (احسان کرد) و <أَنْعَمَ> (نعمت

داد) است.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۵ - صفات - ۳۷ - ۱۱۵ - ۴

۴ - نجات موسی و هارون (علیهما السلام) و قوم شان از شر حکومت فرعونیان ، از احسان ها و نعمت های بزرگ الهی به آنان

و لقد منّا علی موسی و هرون . و نجّینهما و قومهما من الکرب العظیم

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۵ - صفات - ۳۷ - ۱۱۶ - ۳

۳ - نصرت خداوند به موسی و هارون (علیهما السلام) و قوم شان و نیز پیروزی آنان بر فرعونیان در سایه این یاری ، از نعمت های بزرگ الهی بر ایشان بود .

و لقد منّا علی موسی و هرون . و نجّینهما... و نصرنهم فکانوا هم الغلبین

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۵ - صفات - ۳۷ - ۱۱۷ - ۴

۴ - اعطای کتاب (تورات) به موسی و هارون (علیهما السلام) ، از نعمت های بزرگ الهی به ایشان

و لقد منّا علی موسی و هرون . . . و آتینهما الکتب المستبین

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۵ - صفات - ۳۷ - ۱۱۸ - ۲

۲ - هدایت به صراط مستقیم ، از نعمت های بزرگ خداوند به موسی و هارون (علیهما السلام)

و لقد منّا علی موسی و هرون . . . و هدیٰنهما الصراط المستقیم

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۵ - صفات - ۳۷ - ۱۱۹ - ۲

۲- باقی ماندن نام و آوازه موسی و هارون (علیهماالسلام) در میان آیندگان ، از نعمت

ها و الطاف الهی به ایشان

و ترکنا علیهما فی الآخرین

برداشت یاد شده با توجه به این نکته است که آیه شریفه، در مقام برشمردن نعمت های خداوند بر موسی و هارون (علیهما السلام) و امتنان بر ایشان است.

نقش هارون(ع)

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۶ - اعراف - ۷ - ۱۱۱ - ۳

۳ هارون ، برادر موسی (ع) ، همراه و همگام وی در تبلیغ رسالت و ارشاد و هدایت فرعونیان

أرجه و أخاه

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۶ - اعراف - ۷ - ۱۲۲ - ۶

۶ هارون همراه و همگام موسی (ع) در ابلاغ رسالت های الهی

رب موسی و هرون

هدف ساحران از یاد کردن <هارون> در کنار موسی می تواند بدان جهت باشد که وی نیز در ارشاد آنان نقشی بسزا داشته و یا بدان جهت بوده که مبادا فرعون چنین وانمود کند که منظور ساحران از رب موسی، فرعون است. زیرا همگان می دانستند که او برای مدتی سرپرستی موسی(ع) را به عهده گرفته بود. چنانچه گفته است: <الم نربک فینا ولیداً> (شعرا، ۱۸). بنابراین ساحران با یاد کردن از هارون در صدد دفع این توهم بودند.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۰ - مریم - ۱۹ - ۵۳ - ۲

۲- هارون (ع) ، در خدمت اهداف موسی (ع) بود و او را در انجام رسالت های الهی اش یاری می کرد .

و وهبنا له ... هرون

تعبیر <بخشیدن هارون به موسی> مبالغه در خدمت‌گزاری کامل او به اهداف الهی برادرش موسی (ع) است. <نبیاً>

حال است و بیانگر این که <هارون> در حالی که خود نیز پیامبر بود، کمر به خدمت موسی (ع) بسته بود.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۱ - طه - ۲۰ - ۳۱ - ۱

۱ - موسی (ع) ، با دعا به درگاه خداوند ، از او خواست هارون را پشتیبان و مایه تقویت وی قرار دهد .

أشدد به ازری

<ازر> در معانی <قوت> و <پشت> و نیز <ضعف> استعمال دارد (لسان العرب) و در آیه احتمال هریک از این معانی وجود دارد و خواسته موسی (ع) ممکن است <افزایش قدرت> یا <داشتن پشتیبان> یا <نیرو دهنده و جبران کننده ضعف> باشد.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۱ - طه - ۲۰ - ۳۲ - ۱

۱ - موسی (ع) از خداوند خواست ، هارون (ع) را در ابلاغ پیام الهی به فرعون ، شریک او گرداند .

هرون أخی . . . و أشركه فی أمری

مقصود از شراکت مورد درخواست موسی (ع)، مشارکت هارون با او در ابلاغ پیام خداوند به فرعونیان است، نه در دریافت وحی، زیرا موسی (ع) از تنهایی در آن هراسی نداشت.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۱ - طه - ۲۰ - ۳۶ - ۱

۱ - خداوند تمامی خواسته های موسی (ع) را پذیرفت و به او شرح صدر و بیان روان عطا کرد و هارون را وزیر او قرار داد .

قال ربّ . . . قال قد أوتیت سؤلک یموسی

<سؤل> یعنی احتیاجی که نفس انسان بر تحصیل آن حرص میورزد و فرق آن با آرزو این است که آرزو در

فکر انسان می گذرد، ولی <سؤل> پی گیری می شود. گویا همواره رتبه <سول> بعد از آرزو است.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۱ - طه - ۲۰ - ۴۲ - ۱

۱ - هارون ، برادر موسی (ع) و شریک او در انجام رسالت الهی

هرون أخی .. اذهب أنت و أخوک

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۱ - طه - ۲۰ - ۶۳ - ۴۸

۴ - هارون ، همگام موسی (ع) در مبارزه با فرعون و حاضر در صحنه مقابله موسی و ساحران

إن هذن لسحرن

۸ - فرعونیان در تبلیغات خود علیه موسی و هارون (ع) ، آنان را درهم شکننده و نابود کننده راه و روش نمونه و برتر خویش معرفی کردند .

و یذهباً بطریقکم المثلی

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۱ - طه - ۲۰ - ۹۲ - ۳

۳ - موسی (ع) ، برادرش هارون را در انحراف بنی اسرائیل و گرایش آنان به گوساله پرستی ، مقصر دانست .

قال یهرون ما منعک إذ رأیتهم ضلّوا

<ما منعک..> استفهام انکاری است و گویای اعتراض موسی(ع) به هارون است.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۱ - طه - ۲۰ - ۹۳ - ۴

۴ - هارون (ع) ، متهم به مخالفت با فرمان های موسی (ع) با سکوت و بی تفاوتی در برابر انحراف بنی اسرائیل

ما منعك .. أفصيت أمری

<أفصيت..> خطاب موسى(ع) به هارون(ع) است. ظاهر آیه چنین دلالت دارد که عصیان هارون از دستورات موسی(ع)،

لااقل به عنوان

اتهام از جانب موسی(ع) مطرح بوده است.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۱ - طه - ۲۰ - ۹۴ - ۳،۵

۳- هارون (ع) ، دارای مسؤولیت در قبال گمراه شدن بنی اسرائیل و گوساله پرستی آنان ، از دیدگاه موسی (ع)

یهرن ما منعک .. لا تأخذ بلحیتی و لا برأسی

۵- هارون (ع) با مشاهده غضب موسی (ع) ، سعی در فرونشاندن خشم آن حضرت و جلب محبت و تحریک عواطف او داشت .

قال یبنؤم

مخاطب قرار دادن موسی(ع) با ندای <یا بن أمّ > گویای این نکته است که هارون(ع) سعی داشت با برانگیختن احساسات موسی، غضب او را فرونشانده و سپس توضیحات خود را بیان کند. در باره مفتوح بودن کلمه <أمّ > توجیهاتی بیان شده است؛ از جمله این که اصل آن <یا بن أمّاه > بوده و برای تخفیف چنین شده است.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۲ - مؤمنون - ۲۳ - ۴۵ - ۴

۴- هارون ، یار و مددکار موسی (ع) در رسالت

ثم أرسلنا موسی و أخاه هرون

ذکر <اخوت > که در تعبیرات کنایی به معنای معین و پشتیبان به کار می رود علاوه براین که بیانگر نسبت سببی هارون با موسی(ع) است، می تواند اشعار به این نکته نیز داشته باشد که رسالت اصلی، بر دوش موسی بوده و رسالت هارون، یاری کردن و مدد رساندن به او بوده است.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۲ - فرقان - ۲۵ - ۳۵ - ۲،۴،۵،۶

۲ هارون ، برگزیده خداوند برای معاونت و یاری

حضرت موسی (ع) در امر خطیر رسالت

و لقد آتینا موسی الکتب و جعلنا معه أخاه هرون وزیرًا

<وزیر> که از واژه <وزر> (به معنای ثقل) گرفته شده است اسم برای شخصی است که بارسنگین مسؤولیت پادشاهی را بر دوش گیرد و نقش مشاور او را داشته باشد و با رأی خود او را کمک کند (قاموس المحيط).

۴ موسی (ع) در انجام رسالت الهی اش، درگیر با دشواری های بسیار و توانفرسا و نیازمند به یار و یآوری همچون هارون بود.

و جعلنا معه أخاه هرون وزیرًا

۵ رسالت و مسؤولیت اصلی هدایت و رهبری جامعه بر دوش حضرت موسی (ع) بود و هارون تنها نقش معاونت و مشاورت او را بر عهده داشت.

و لقد آتینا موسی الکتب و جعلنا معه أخاه هرون وزیرًا

برداشت فوق، به خاطر این نکته است که دریافت کننده کتاب و شریعت، حضرت موسی (ع) بود و برادرش هارون، تنها به عنوان معاون و مشاور او معرفی گردیده بود.

۶ هارون، شخصیتی شایسته و توانا برای هم فکری و هم گامی با برادرش موسی (ع) در رهبری و هدایت مردم

و جعلنا معه أخاه هرون وزیرًا

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۲ - فرقان - ۲۵ - ۳۶ - ۲

۲ هارون، شریک و همتای موسی (ع) در امر رسالت و تبلیغ فرعون و قوم او

و لقد آتینا موسی الکتب .. أخاه هرون وزیرًا. فقلنا اذهبوا إلى القوم الذین کذّ

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۳ - شعراء - ۲۶ -

۷- هارون ، شریک و همراه موسی (ع) در امر رسالت

فاذها بایتنا

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۳ - شعراء - ۲۶ - ۳۶ - ۳

۳- هارون در کنار موسی (ع) و همراه وی در تمام مراحل مناظره و رو در رویی با فرعون

قالوا أرجه و أخاه

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۳ - شعراء - ۲۶ - ۴۸ - ۴

۴- هارون همراه و همگام موسی (ع) ، در ابلاغ رسالت الهی

ربّ موسی و هرون

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۳ - قصص - ۲۸ - ۳۴ - ۱

۱- موسی (ع) ، بهره مند از برادری شایسته به نام هارون

و أخى هرون هو أفصح منى لساناً

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۳ - قصص - ۲۸ - ۳۵ - ۲

۲- هارون بازوی موسی و مایه توان و اقتدار وی در مصاف با فرعونیان

قال سنشدّ عضدك بأخيك

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۳ - هارون (ع) ، شریک موسی (ع) در امر رسالت

و ءاتینهما الکتب المستتین

نگرانی هارون(ع)

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۱ - طه - ۲۰ - ۴۵ - ۵

۵ - نگرانی موسی و هارون (ع) از ناکامی در ابلاغ پیام خداوند به فرعون

إِنَّا نَخَافُ أَنْ يُفْرِطَ عَلَيْنَا أَوْ أَنْ يَطْغَى

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۱ - طه - ۲۰ - ۴۵ -

نماز هارون(ع)

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۷ - یونس - ۱۰ - ۸۷ - ۱۳

۱۳ از امام کاظم (ع) روایت شده است: > لما خافت بنو اسرائیل جابرت ها أوحی الله إلی موسی و هارون (ع): > أن تبوءا لقومكما بمصر بیوتاً و اجعلوا بیوتکم قبله < قال: امروا أن یصلوا فی بیوتهم ;

هنگامی که بنی اسرائیل از حکام ستمگر زمان خود بیمناک شدند، خداوند به موسی و هارون (ع) وحی فرستاد که برای قوم خود در مصر خانه‌هایی مهیا سازید و خانه‌هایتان را قبله قرار دهید. امام فرمود: آنان مأمور شدند که در خانه‌هایشان نماز بخوانند.<

نهی از منکر هارون(ع)

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۱ - طه - ۲۰ - ۹۰ - ۱۶

۱۶ - هارون (ع)، در غیاب موسی (ع)، وظیفه ارشاد، هشدار، امر به معروف و نهی از منکر را به نحو وافی انجام داد.

و لقد قال لهم هرون من قبل یقوم .. فاتَّبِعُونی و أطیعوا أمری

نیاکان هارون(ع)

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۵ - انعام - ۶ - ۸۴ - ۶،۷

۶ داوود، سلیمان، ایوب، یوسف(ع)، موسی و هارون(ع)، فرزندان از نسل ابراهیم و هدایت یافته از جانب خداوند هستند.

و من ذریته داود و سلیمن و ایوب و یوسف و موسی و هرون

سیاق آیات پیشین، که درباره حضرت ابراهیم(ع) بود، این احتمال را پدید می‌آورد که ضمیر در <ذریته> به <ابراهیم> برگردد. در این صورت برخی اسامی

که در آیات بعد آمده است (همچون الیاس و لوط) از باب تغلیب در شمار ذریه آن حضرت ذکر شده اند.

۷ داوود، سلیمان، ایوب، یوسف، موسی و هارون، فرزندان از نسل نوح(ع) و هدایت یافته از جانب خداوند بودند.

نوحا .. و من ذریته داود و سلیمان و ایوب و یوسف و موسی و هرون

با توجه به دو نکته می توان گفت <نوحا> مرجع ضمیر در <ذریته> است: <نوحا> نزدیکترین کلمه ای است که می تواند مرجع ضمیر باشد. در میان کسانی که به عنوان ذریه از آنان یاد شده، افرادی هستند که از ذریه ابراهیم(ع) نیستند، مانند حضرت لوط(ع) و الیاس(ع)

وحی به هارون(ع)

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۷ - یونس - ۱۰ - ۸۷ - ۱۴، ۳، ۱

۱ خداوند، از طریق وحی به موسی و هارون (ع) فرمان داد تا در شهر مصر (مرکز حکومت فرعون) به تهیه مسکن برای قوم خود اقدام کنند.

و أوحینا إلی موسی و أخیه أن تبوءا لقومکما بمصر بیوتاً

برداشت فوق مبتنی بر این است که اولاً <مصر> به معنای شهر مصر باشد؛ چنان که به همین معنا در مفردات و لسان تصریح شده است. ثانیاً: جار و مجرور (بمصر) متعلق به <تبوءاً> باشد نه حال برای <قومکما>.

۳ برادر موسی (هارون) شریک او در دریافت وحی و یاور او در امر رسالت بود.

و أوحینا إلی موسی و أخیه أن تبوءا لقومکما بمصر بیوتاً

۱۴ > عن محمد بن مسلم عن ابی جعفر (ع) قال: قلت: کان هارون أخا موسی لأیه

و أمه؟ قال: نعم... قلت: و كان الوحي ينزل عليهما جميعاً؟ قال: الوحي ينزل على موسى و موسى يوحيه الى هارون؟

محمد بن مسلم گوید به امام باقر (ع) گفتم: آیا هارون برادر پدری و مادری موسی (ع) بود؟ حضرت فرمود: آری... گفتم: آیا وحی بر هر دوی آنان نازل می شد. حضرت فرمود: وحی بر موسی (ع) نازل می شد و موسی (ع) وحی را به هارون منتقل می کرد.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۱ - طه - ۲۰ - ۴۶ - ۹

۹ - موسی و هارون (ع) ، با خطابی مشترک از سوی خداوند ، وحی الهی را دریافت کردند .

قال لا تخافا إني معكما

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۱ - طه - ۲۰ - ۴۸ - ۱

۱ - هارون نیز مانند موسی (ع) ، دریافت کننده وحی الهی بود .

إنا قد أوحى إلينا

وزارت هارون(ع)

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۱ - طه - ۲۰ - ۳۶ - ۵، ۱

۱ - خداوند تمامی خواسته های موسی (ع) را پذیرفت و به او شرح صدر و بیان روان عطا کرد و هارون را وزیر او قرار داد .

قال ربّ .. قال قد أُوتيت سُؤلك يموسى

<سؤل> یعنی احتیاجی که نفس انسان بر تحصیل آن حرص میورزد و فرق آن با آرزو این است که آرزو در فکر انسان می گذرد، ولی <سؤل> پی گیری می شود. گویا همواره رتبه <سؤل> بعد از آرزو است.

۵ - وادی طوی در کوه

طور، مکان اعطای شرح صدر و بیان روان به موسی (ع) و نصب هارون به مقام وزارت موسی (ع) بود.

قال رب اشرح .. قال قد أتيت سؤلک

وعده پیروزی هارون(ع)

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۳ - قصص - ۲۸ - ۳۵ - ۷

۷- شکست نهایی فرعون و غلبه موسی، هارون (ع) و پیروانشان بر وی، وعده الهی به موسی در وادی طور

أنتما و من أتبعكما الغلبون

ولایت هارون(ع)

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۱ - طه - ۲۰ - ۹۰ - ۱۴

۱۴- هارون، دارای حق ولایت و اطاعت بر بنی اسرائیل در زمان غیبت موسی (ع) بود.

و لقد قال لهم هرون .. فاتبعوني و أطيعوا أمری

فرمان هارون(ع) به پیروی و اطاعت مردم از او، حاکی از ثبوت حق ولایت و اطاعت او، بر عهده بنی اسرائیل است.

ویژگیهای کتاب آسمانی هارون(ع)

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۵ - صافات - ۳۷ - ۱۱۷ - ۲

۲- کتاب آسمانی موسی و هارون (علیهما السلام) (تورات)، برخوردار از پیام ها و مضامینی بسیار روشن و قابل فهم برای همگان

و ءاتینهما الکتب المستبین

<مستبین> به معنای <مبین> (روشن و روشنگر) است و <سین> و <تا> در آن برای تأکید و مبالغه است، یعنی، بسیار روشن و روشنگر.

ویژگیهای مدیریت هارون(ع)

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۱ - طه - ۲۰ - ۹۰ - ۱۷

۱۷ - هارون (ع) ، دارای برنامه ای مشخص برای

مقابله با گوساله پرستی و احیای توحید در بنی اسرائیل بود .

أطیعوا أمری

دعوت هارون(ع) از بنی اسرائیل به اطاعت فرمان های او، پس از فرمان <اتَّبِعُونِي>، حاکی از آن است که وی برای بنی اسرائیل در صورت پیروی آنان از او، دستور العمل هایی را تدارک دیده بود.

هارون(ع) از بنی اسرائیل

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۲ - مؤمنون - ۲۳ - ۴۷ - ۳

۳ - موسی و هارون ، از طایفه بنی اسرائیل بودند .

و قومهما لنا عبدون

هارون(ع) از صالحان

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۵ - انعام - ۶ - ۸۵ - ۳

۳ ابراهیم، اسحاق، یعقوب، نوح، داوود، سلیمان، ایوب، یوسف، موسی، هارون، زکریا، یحیی، عیسی و الیاس(ع) از صالحان بودند.

و وهبنا له .. کل من الصالحین

هارون(ع) از محسنان

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۵ - انعام - ۶ - ۸۴ - ۸

۸ نوح، ابراهیم، اسحاق، یعقوب، داوود، سلیمان، ایوب، یوسف، موسی و هارون(ع) از نیکوکاران هستند.

و من ذریته .. و كذلك نجزی المحسنین

مشارالیه <كذلك> هم می تواند هدایت باشد، که از <هدینا> استفاده می شود، و هم می تواند کثرت ذریه صالح باشد،

که از <وهبنا> و <من ذریته> به دست می آید. برداشت فوق بر اساس احتمال اول است.

هارون(ع) در غیاب موسی(ع)

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۱ - طه - ۲۰ - ۹۰ - ۱۶، ۱۴

۱۴ - هارون ، دارای حق ولایت و اطاعت بر بنی اسرائیل در زمان غیبت موسی (ع) بود .

و لقد قال لهم هرون .

.. فاتَّبِعُونِي وَاطِيعُوا أَمْرِي

فرمان هارون (ع) به پیروی و اطاعت مردم از او، حاکی از ثبوت حق ولایت و اطاعت او، بر عهده بنی اسرائیل است.

۱۶ - هارون (ع) ، در غیاب موسی (ع) ، وظیفه ارشاد ، هشدار ، امر به معروف و نهی از منکر را به نحو وافی انجام داد .

و لقد قال لهم هرون من قبل يقوم .. فاتَّبِعُونِي وَاطِيعُوا أَمْرِي

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۱ - طه - ۲۰ - ۹۲ - ۲،۶

۲ - جلوگیری از انحراف و گمراهی بنی اسرائیل ، از وظایف هارون در غیاب موسی (ع)

یهرون ما منعك إذ رأيتهم ضلوا

۶ - جلوگیری از انحراف و گمراهی بنی اسرائیل ، از وظایف هارون در غیاب موسی (ع)

یهرون ما منعك إذ رأيتهم ضلوا

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۱ - طه - ۲۰ - ۹۳ - ۲،۳

۲ - هارون در غیاب موسی (ع) ، وظیفه رهبری و هدایت بنی اسرائیل را به عهده داشت .

یهرون ما منعك .. ألا تتبعن

۳ - موسی (ع) ، وظایف و مسؤولیت های هارون را در زمان غیبت خود ، برای وی معین کرده بود .

ما منعك .. ألا تتبعن أفعصيت أَمْرِي

<لا> در <أَلَا تَتَّبِعُنَ> برای تأکید نفی مستفاد از <منعك> است و در اصل مراد چنین بوده است: <ما منعك أن تتبعن> .

برخی گفته اند: <لا> زاید نیست؛ بلکه مراد این است که: <ما الذي صدك و حملك على ألا تتبعن>؛ یعنی، چه چیز تو را

بازداشت و بر پیروی نکردن من وادار

ساخت (مفردات راغب).

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۱ - طه - ۲۰ - ۹۴ - ۱۸

۱۸ - هارون (ع) ، در صدد اجرای دقیق فرمان های موسی (ع) و تخطی نکردن از معیار های او ، در طول مدت میقات موسی (ع) و غیبت او

إِنِّي خَشِيتُ أَنْ تَقُولَ... وَلَمْ تَرْقُبْ قَوْلِي

هارون(ع) در یهود

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۰ - مریم - ۱۹ - ۲۸ - ۲

۲- مریم (س) از نوادگان حضرت هارون (ع) بود . *

يَأْخُذُ هَرُونَ

هرگاه قبیله ای از نسل فردی به وجود آید، آن قبیله را به نام وی می نامند و افراد قبیله را با تعبیر <أخ> یا <أخت> آن قبیله یاد می کنند؛ بنابراین، اطلاق <أخت هارون> بر مریم(س) به این اعتبار است که وی فردی از نسل هارون می باشد.

هارون(ع) و اشراف فرعون

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۷ - یونس - ۱۰ - ۷۵ - ۲،۴

۲ موسی و هارون (ع) از سوی خدا مأمور بودند رسالت خود را به فرعون و سران حکومتش اعلان کنند و آنان را به ایمان فراخوانند .

ثم بعثنا من بعدهم موسى و هرون إلی فرعون و ملایه

<ملاً> به معنای رؤساست (لسان العرب).

۴ هارون (ع) ، شریک و همتای موسی (ع) در رسالت و مبارزه با فرعون و اشراف پیرامون او بوده است .

ثم بعثنا من بعدهم موسى و هرون إلى فرعون و ملأيه

جلد - نام سوره - سوره - آيه

- فیش

۷- یونس - ۱۰ - ۸۹ - ۱۰

۱۰ موسی (ع) و برادرش (هارون) ، تحت فشار فرعون و اطرافیان او بودند .

قال موسی ربنا إنک ءاتیت فرعون و ملاء زینه و أمولا .. لیضلوا عن سبیلک ... فاستق

هارون(ع) و براندازی فرعون

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۷- یونس - ۱۰ - ۷۸ - ۱

۱ فرعون و اطرافیانش ، پس از شنیدن سخنان موسی (ع) ، او و هارون (ع) را به تلاش برای براندازی حکومت متهم کردند .

قال موسی .. قالوا أجنئنا لتلفتنا عما وجدنا علیه ءاباءنا و تكون لکما الکبریاء

هارون(ع) و بنی اسرائیل

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۴ - مائده - ۵ - ۲۵ - ۷،۹

۷ جدایی موسی (ع) و برادرش هارون از بنی اسرائیل ، درخواست و دعای موسی (ع) به پیشگاه پروردگار

فافرق بیننا و بین القوم الفسقین

۹ نفرین موسی (ع) بر قوم خویش با درخواست محروم شدن آنان از فیض وجود او و برادرش هارون

فافرق بیننا و بین القوم الفسقین

هارون(ع) و تورات

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۲ - مؤمنون - ۲۳ - ۴۹ - ۴

۴- دریافت تورات توسط موسی (ع) و عدم مشارکت هارون با او در این امر مهم

ثم أرسلنا موسى وأخاه هرون .. ولقد آتينا موسى الكتب

هارون(ع) و جاهلان

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۷- یونس - ۱۰ - ۸۹ - ۹

خداوند ، موسی و هارون (ع) را از پیروی راه و روش افراد نادان برحذر داشت .

و لا تتبعان سبیل الذین لایعلمون

هارون(ع) و فرعون

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۷ - یونس - ۱۰ - ۷۵ - ۲،۴

۲ موسی و هارون (ع) از سوی خدا مأمور بودند رسالت خود را به فرعون و سران حکومتش اعلان کنند و آنان را به ایمان فراخوانند .

ثم بعثنا من بعدهم موسی و هرون إلی فرعون و ملایه

<ملاً> به معنای رؤساست (لسان العرب).

۴ هارون (ع) ، شریک و همتای موسی (ع) در رسالت و مبارزه با فرعون و اشراف پیرامون او بوده است .

ثم بعثنا من بعدهم موسی و هرون إلی فرعون و ملایه

هارون(ع) و فرعونیان

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۳ - شعراء - ۲۶ - ۱۵ - ۴

۴ - موسی و هارون (ع) ، مأمور حرکت به سوی فرعونیان با تکیه بر حمایت قاطع الهی

قال کلاً فاذهباً بایتنا إنا معکم

هارون(ع) و گمراهان

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۶ - اعراف - ۷ - ۱۵۱ - ۱

۱ موسی (ع) پس از مشاجره خویش با هارون و پی بردن به ناتوانی او در برابر منحرفان ، رو به درگاه خدا آورد و به مناجات با او پرداخت .

قال رب اغفر لي و لأخي

هارون(ع) و گمراهان بنی اسرائیل

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۶- اعراف - ۷ - ۱۵۰ - ۲۲

۲۲ هارون با بیان موضع خویش در

برابر منحرفان بنی اسرائیل از موسی (ع) خواست تا با مؤاخذه وی دشمنان دین را شاد نسازد .

و کادوا یقتلوننی فلا تشمت بی الأعداء

<ال> در <الأعداء> برای جنس است و مراد از آن، به قرینه <القوم الظلمین>، دشمنان دین و توحید، یعنی همان گوساله پرستان، است. <اشمات> (مصدر <لا تشمت>) به معنای خشنود ساختن و <باء> در <بی> سببیه است. بنابراین <لا تشمت بی الأعداء> یعنی دشمنان دین را با مؤاخذه من شاد نکن.

هارون(ع) و گمراهی بنی اسرائیل

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۶ - اعراف - ۷ - ۱۵۰ - ۱۴، ۱۰، ۹

۹ موسی (ع) ، برادرش هارون را در انحراف بنی اسرائیل و گرایش آنان به گوساله پرستی مقصر شناخت .

و أخذ برأس أخیه یجره إلیه

۱۰ موسی (ع) به خاطر مقصر شناختن هارون در انحراف بنی اسرائیل ، با گرفتن موهای سر او و کشیدنش به سوی خود ، در صدد مؤاخذه وی برآمد .

أخذ برأس أخیه یجره إلیه

مفسران در معنای جمله <أخذ برأس أخیه> گفته اند که موسی موهای هارون را گرفت. گویا تفسیر <راس> به موهای سر به دلیل جمله بعد (یجره إلیه، او را به سوی خود می کشید) باشد. زیرا اگر موسی سر هارون را گرفته بود، طبعاً هارون با او فاصله ای نداشت تا او را به سوی خود بکشد.

۱۴ هارون با تحریک عواطف موسی (ع) در صدد تسکین غضب او و مطمئن ساختنش بر انجام وظایف و مسؤولیت های خویش در برابر منحرفان بنی اسرائیل برآمد .

قال ابن أم إن القوم استضعفونی و

کادوا یقتلوننی

به نظر می رسد هارون با انتخاب <ای فرزند مادرم> در خطاب به موسی، در صدد تحریک عواطف وی به سوی خود بوده است.

هارون(ع) و گوساله پرستی بنی اسرائیل

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۶ - اعراف - ۷ - ۱۵۰ - ۱۷

۱۷ هارون در غیاب موسی (ع) با شرک‌ورزی و گوساله پرستی بنی اسرائیل به مبارزه پرداخته بود .

قال ابن أم إن القوم استضعفونی و کادوا یقتلوننی

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۶ - اعراف - ۷ - ۱۵۱ - ۵

۵ موسی (ع) در عین قانع شدن به بی تقصیری هارون در گرایش بنی اسرائیل به گوساله پرستی ، وی را کاملاً دور از خطا ندانست . *

قال رب اغفر لی و لأخی

طلب مغفرت برای هارون می تواند گویای برداشت فوق باشد.

هارون(ع) و مریم(ع)

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۰ - مریم - ۱۹ - ۲۸ - ۱۱، ۱۰

۱۰- > روی عن النبی (ص) أنه قال : هارون الذی ذکره [فی قوله تعالی : یا أخت هارون] هو هارون أخو موسی (ع) ;

از رسول خدا(ص) روایت شده که فرمود: هارونی که آنان (قوم مریم) او را یاد کرده اند، همان هارون برادر موسی است.<

۱۱- > عن المغیره بن شعبه قال : بعثنی رسول الله (ص) إلى أهل نجران فقالوا : رأیت ما تقرأون ؟ > یا أخت هارون < و

موسی قبل عیسی بکذا و کذا قال : فرجعت فذکرت ذلک لرسول الله (ص) ، فقال :

ألا أخبرتهم أنهم كانوا يستمون بالأنبياء والصالحين قبلهم ;

مغیره بن شعبه گفت: پیامبر(ص) مرا به سوی اهل نجران اعزام کرد، پس آنان گفتند: بگو بدانیم این که شما می خوانید؟ >یا أخت هارون< (معنای آن چیست) در حالی که موسی مدت ها قبل از عیسی بوده (و <هارون> برادر او است). (مغیره) گفت: برگشتم و جریان را به رسول خدا(ص) گفتم، فرمود: چرا به آنان خبر ندادی که اهل آن زمان، به نام انبیا و صالحین قبل از خودشان نام گذاری می کردند.<

هارون(ع) و مسکن بنی اسرائیل

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۷ - یونس - ۱۰ - ۸۷ - ۲، ۱

۱ خداوند ، از طریق وحی به موسی و هارون (ع) فرمان داد تا در شهر مصر (مرکز حکومت فرعون) به تهیه مسکن برای قوم خود اقدام کنند .

و أوحينا إلى موسى وأخيه أن تبوءا لقومكما بمصر بيوتاً

برداشت فوق مبتنی بر این است که اولاً <مصر> به معنای شهر مصر باشد ; چنان که به همین معنا در مفردات و لسان تصریح شده است. ثانیاً: جار و مجرور (بمصر) متعلق به <تبوءاً> باشد نه حال برای <قومكما>.

۲ موسی و هارون (ع) مأموریت یافتند تا برای آن دسته از بنی اسرائیل که ساکن شهر مصر بودند ، اقدام به تهیه مسکن نمایند .

و أوحينا إلى موسى وأخيه أن تبوءا لقومكما بمصر بيوتاً

برداشت فوق بر این اساس است که <بمصر> متعلق به عامل مقدر و حال یا صفت برای <قوم> باشد ; یعنی: تبوءاً لقومكما کائنین یا الکائنین بمصر.

هارون(ع) و موسی(ع)

جلد -

نام سوره - سوره - آیه - فیش

۶ - اعراف - ۷ - ۱۵۰ - ۱۴، ۲۲، ۲۶

۱۴ هارون با تحریک عواطف موسی (ع) در صدد تسکین غضب او و مطمئن ساختنش بر انجام وظایف و مسؤولیت های خویش در برابر منحرفان بنی اسرائیل برآمد .

قال ابن أم إن القوم استضعفونی و کادوا یقتلوننی

به نظر می رسد هارون با انتخاب <ای فرزند مادرم> در خطاب به موسی، در صدد تحریک عواطف وی به سوی خود بوده است.

۲۲ هارون با بیان موضع خویش در برابر منحرفان بنی اسرائیل از موسی (ع) خواست تا با مؤاخذه وی دشمنان دین را شاد نسازد .

و کادوا یقتلوننی فلا تشمت بی الأعداء

<ال> در <الأعداء> برای جنس است و مراد از آن، به قرینه <القوم الظلمین>، دشمنان دین و توحید، یعنی همان گوساله پرستان، است. <اشمات> (مصدر <لا تشمت>) به معنای خشنود ساختن و <باء> در <بی> سببیه است. بنابراین <لا تشمت بی الأعداء> یعنی دشمنان دین را با مؤاخذه من شاد نکن.

۲۶ هارون با بیان مبارزه خویش علیه شرک‌ورزی بنی اسرائیل، از موسی (ع) خواست تا وی را همسنگ ستمکاران شرک پیشه قرار ندهد .

إن القوم استضعفونی و کادوا یقتلوننی ... و لاتجعلنی مع القوم الظلمین

روشن است که موسی (ع) هرگز گمان نمی کرد که هارون از ستمکاران باشد. بنابراین <مع> در جمله <لا تجعلنی مع> معیت حکمی است؛ یعنی مرا در حکم ستمکاران قرار مده.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۷ - یونس - ۱۰ - ۸۷ - ۳

۳ برادر موسی (هارون) شریک او

در دریافت وحی و یاور او در امر رسالت بود .

و أوحينا إلى موسى وأخيه أن تبوءا لقومكما بمصر بيوتاً

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۷ - یونس - ۱۰ - ۸۹ - ۲

۲ هارون (ع) با موسی (ع) ، در دعا علیه فرعون و اطرافیانش ، همراه و شریک بود .

دعوتکما

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۱ - طه - ۲۰ - ۷۰ - ۱۳

۱۳ - هارون در صحنه مبارزه با ساحران فرعون ، در کنار موسی (ع) حاضر بود .

ءامنًا برّب هرون و موسی

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۱ - طه - ۲۰ - ۹۴ - ۸

۸ - هارون (ع) ، برای ادای توضیح در باره علل نحوه برخورد خود با گوساله پرستان ، از موسی (ع) تقاضای فرصت کرد .

لا تأخذ بلحیتی ولا برأسی إني خشیت

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۲ - فرقان - ۲۵ - ۳۵ - ۶

۶ هارون ، شخصیتی شایسته و توانا برای هم فکری و هم گامی با برادرش موسی (ع) در رهبری و هدایت مردم

و جعلنا معه أخاه هرون وزیرًا

هارون(ع) و نفرین بر اشراف فرعون

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۲ هارون (ع) با موسی (ع) ، در دعا علیه فرعون و اطرافیانش ، همراه و شریک بود .

دعوتکما

هارون(ع) و نفرین بر فرعون

جلد - نام سوره - سوره - آیه -

۷- یونس - ۱۰ - ۸۹ - ۲

۲ هارون (ع) با موسی (ع)، در دعا علیه فرعون و اطرافیانش، همراه و شریک بود.

دعوتکما

هارون(ع) هنگام استماع آیات خدا

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۰ - مریم - ۱۹ - ۵۸ - ۱۶

۱۶- زکریا، یحیی، مریم (س)، عیسی، ابراهیم، اسحق، یعقوب، موسی، هارون، اسماعیل، و ادريس (ع)، هنگام شنیدن آیات الهی به سجده می افتادند و در حال سجود اشک می ریختند.

أُولَئِكَ... إِذَا تَلَى عَلَيْهِمُ آيَاتِ الرَّحْمَنِ خَرُّوا سُجَّدًا وَبُكِيًّا

هدایت هارون(ع)

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۵ - انعام - ۶ - ۸۴ - ۶،۷

۶ داوود، سلیمان، ایوب، یوسف(ع)، موسی و هارون(ع)، فرزندان از نسل ابراهیم و هدایت یافته از جانب خداوند هستند.

و من ذریته داود و سلیمان و ایوب و یوسف و موسی و هرون

سیاق آیات پیشین، که درباره حضرت ابراهیم(ع) بود، این احتمال را پدید می آورد که ضمیر در <ذریته> به <ابراهیم> برگردد. در این صورت برخی اسامی که در آیات بعد آمده است (همچون الیاس و لوط) از باب تغلیب در شمار ذریه آن حضرت ذکر شده اند.

۷ داوود، سلیمان، ایوب، یوسف، موسی و هارون، فرزندان از نسل نوح(ع) و هدایت یافته از جانب خداوند بودند.

نوحا... و من ذریته داود و سلیمان و ایوب و یوسف و موسی و هرون

با توجه به دو نکته می توان گفت <نوحا> مرجع ضمیر در <ذریته> است:

<نوحا> نزدیکترین کلمه ای است که می تواند مرجع ضمیر باشد. در میان کسانی که به عنوان ذریه از آنان یاد شده، افرادی هستند که از ذریه ابراهیم(ع) نیستند، مانند حضرت لوط(ع) و الیاس(ع)

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۵ - صفات - ۳۷ - ۱۱۸ - ۱۰۲

۱ - موسی و هارون (علیهماالسلام) بر صراط مستقیم در پرتو هدایت خداوند

و هدیٰنهما الصراط المستقیم

۲ - هدایت به صراط مستقیم، از نعمت های بزرگ خداوند به موسی و هارون (علیهماالسلام)

و لقد منّا علی موسی و هرون... و هدیٰنهما الصراط المستقیم

هدایتگری هارون(ع)

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۶ - اعراف - ۷ - ۱۱۱ - ۳

۳ هارون، برادر موسی (ع)، همراه و همگام وی در تبلیغ رسالت و ارشاد و هدایت فرعونیان

أرجه و أخاه

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۱ - طه - ۲۰ - ۹۰ - ۱۱،۱۶

۱۱ - سخنان هارون به گوساله پرستان بنی اسرائیل، گفتاری محبت آمیز و همراه با توجیه و ارشاد بود.

يقوم إنّما فتنتم به

انتساب بنی اسرائیل به خود، با گفتن <ای قوم من> ابراز محبت است و ریشه یابی ماجرای سامری با فتنه خواندن آن، روشن گری و ارشاد است.

۱۶ - هارون (ع)، در غیاب موسی (ع)، وظیفه ارشاد، هشدار، امر به معروف و نهی از منکر را به نحو وافی انجام داد.

و لقد قال لهم هرون من قبل يقوم... فأتبعوني و أطيعوا أمري

سوره - آیه - فیش

۱۲ - فرقان - ۲۵ - ۳۶ - ۱

۱ موسی و هارون (ع) به فرمان خداوند ، برای هدایت تکذیب کنندگان آیات و معجزات الهی ، به جانب آنان فرستاده شدند .

فقلنا اذهبا إلى القوم الذين كذبوا بآيتنا

مقصود از <القوم الذين كذبوا> فرعون و قوم او (قبطیان) است و مراد از <آیاتنا> نشانه ها و معجزات الهی می باشد نه آیات الهی در تورات ؛ زیرا تورات پس از به هلاکت رسیدن فرعون و قوم او، برای بنی اسرائیل نازل گردید.

هشدارهای هارون(ع)

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۱ - طه - ۲۰ - ۹۰ - ۳

۳ - فتنه و امتحان بودن گوساله زرین سامری ، از جمله هشدارهایی که هارون به بنی اسرائیل داده بود .

و لقد قال لهم هرون ... إنما فتنتم به

هماهنگی موسی(ع) و هارون(ع)

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۱ - طه - ۲۰ - ۷۰ - ۱۰

۱۰ - ساحران فرعون ، از دعوت موسی (ع) و هماهنگی هارون با او ، پیش از اقدام به مبارزه با آنان آگاه بودند .

ءامنآ برّب هرون و موسی

همراهی هارون(ع) با موسی(ع)

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۳ - شعراء - ۲۶ - ۴۸ - ۴

۴ - هارون همراه و همگام موسی (ع) ، در ابلاغ رسالت الهی

رَبِّ مُوسَى وَهَارُونَ

هامان از دیدگاه قرآن در تفسیر راهنما

هامان

احساس خطر هامان

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۶ - غافر - ۴۰ - ۲۵ - ۶

۶ - وحشت و احساس خطر فرعون ، هامان و قارون

از گسترش آیین موسی و قوت گرفتن پیروان آن حضرت

قالوا اقتلوا أبناء الذين آمنوا معه

از فرمان فرعون و .. به قتل ایمان آورندگان به موسی (ع)، برداشت یاد شده استفاده می شود.

استکبار هامان

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۴ - عنكبوت - ۲۹ - ۳۹ - ۶،۷

۶ - قارون و فرعون و هامان ، با پیامبری موسی (ع) برخوردی مستکبرانه کردند .

و قرون و .. و لقد جاءهم موسی ... فاستكبروا

۷ - قارون و فرعون و هامان ، روحیه مستکبرانه داشتند و در سرزمین مصر ، مستکبرانه رفتار می کردند .

و قرون و فرعون و هممن ... فاستكبروا فی الأرض

امکانات دنیوی هامان

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۶ - غافر - ۴۰ - ۲۴ - ۳

۳ - فرعون ، هامان و قارون ، در اختیار دارنده همه امکانات اجتماعی (اقتصادی ، سیاسی و فرهنگی) و مانع اصلی بر سر راه هدایت مردم

كانوا هم أشدّ منهم قوّه و ءاثارًا .. و لقد أرسلنا موسی ... إلی فرعون و هممن و

برداشت یاد شده از آن جااست که این آیه، در صدد بیان نمونه و مصداقی از مردمی است که قدرت سیاسی و اقتصادی فزون تر از کافران صدر اسلام داشتند و مانع تبلیغ و رسالت پیامبر الهی بودند.

اوامر هامان

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۶ - غافر - ۴۰ - ۲۵ - ۵

۵- فرمان فرعون ، هامان و قارون ، بر کشتن فرزندان ذکور مؤمنان همراه موسی (ع)

قالوا اقتلوا أبناء الذين آمنوا معه

برج سازی هامان

جلد

- نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۳ - قصص - ۲۸ - ۳۸ - ۵

۵ - مأموریت یافتن هامان از سوی فرعون ، به تهیه آجر و ساختن برجی بلند جهت تحقیق وی درباره خدای موسی

فَأَوْقَدَ لِي يَهْمَنَ عَلَي الطِّينِ فَاجْعَلْ لِي صَرْحًا لَعَلِّي أَطَّلِعَ إِلَى إِلَهِ مُوسَى

<صرح> به هر بنای بلند و برافراشته گفته می شود.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۶ - غافر - ۴۰ - ۳۶ - ۱

۱ - فرمان فرعون به هامان ، مبنی بر ساختن بنایی بلند برای رسیدن به راه های آسمان ها

و قَالَ فِرْعَوْنُ يَهْمَنُ ابْنُ لِي صَرْحًا لَعَلِّي أَبْلُغُ الْأَسْبَابَ

<صرح> به معنای قصر و بنای بلند است. مقصود از آن در این آیه، بنای بلند (مانند برج) و یا رصدخانه است.

ترس هامان

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۳ - قصص - ۲۸ - ۶ - ۴

۴ - فرعون ، هامان و سپاهیانش همواره از خطر بنی اسرائیل ، در هراس بودند .

و نرى فرعون و هممن ... ما كانوا يحذرون

جمله <كانوا يحذرون> ماضی استمراری و بیانگر ترس دائمی فرعونیان از بنی اسرائیل است.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۶ - غافر - ۴۰ - ۲۵ - ۶

۶ - وحشت و احساس خطر فرعون ، هامان و قارون از گسترش آیین موسی و قوت گرفتن پیروان آن حضرت

قَالُوا اقْتُلُوا أَبْنَاءَ الَّذِينَ ءَامَنُوا مَعَهُ

از فرمان فرعون و .. به قتل ایمان آورندگان به موسی (ع)، برداشت یاد شده استفاده می شود.

تہمتہای ہامان

جلد - نام سورہ - سورہ - آیہ - فیش

۱۶ - غافر - ۴۰ -

۶ - تهمت سحر و دروغ گویی به موسی (ع) ، از سوی فرعون ، هامان و قارون

فقالوا سحر کذاب

خطای هامان

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۳ - قصص - ۲۸ - ۸ - ۴

۴ - فرعون ، هامان و سپاهیانشان مردمی خطاپیشه

إن فرعون و هممن و جنودهما کانوا خطئین

رصدخانه سازی هامان

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۶ - غافر - ۴۰ - ۳۶ - ۲

۲ - فرمان فرعون به هامان ، مبنی بر احداث رصدخانه

و قال فرعون یهمن ابن لی صرْحًا

روش مبارزه هامان

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۶ - غافر - ۴۰ - ۲۴ - ۷

۷ - موضع گیری واحد فرعون ، هامان و قارون در چگونگی و شیوه مبارزه با موسی (ع)

فقالوا سحر کذاب

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۶ - غافر - ۴۰ - ۲۵ - ۹، ۱۲، ۷

۷- کشتار فرزندان ذکور مؤمنان ، تنها راه پیشگیری از رواج آیین موسی ، در نگاه فرعون ، هامان و قارون

قالوا اقتلوا أبناء الذين آمنوا معه

برداشت یاد شده به خاطر این نکته است که نخستین واکنش فرعون و .. در برابر ایمان آورندگان به موسی (ع)، قتل پسران آنان بود.

۹- زنده گذاشتن دختران مؤمنان علی رغم کشتار پسران آنان اقدام بی رحمانه دیگر فرعون ، هامان و قارون علیه موسی (ع) و بنی اسرائیل بود .

و استحيوا نساءهم

۱۲- موضع گیری واحد فرعون ، هامان و قارون در چگونگی و شیوه مبارزه با موسی (ع) و پیروان

قالوا اقتلوا أبناء الذين آمنوا معه و استحيوا نساءهم

سرشناسی هامان

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۴ - عنكبوت - ۲۹ - ۳۹ - ۵

۵ - قارون و فرعون و هامان ، چهره های سرشناس و پرنفوذ جامعه خود بودند .

و قرون و فرعون و همن و لقد جاءهم موسى بالبينت

با توجه به این که موسی(ع) پیامبری مبعوث شده از جانب خداوند برای توده های بنی اسرائیل بود، ذکر نام سه تن از میان آنان و یادآوری این که موسی(ع) با بینات، به سوی قارون و فرعون و هامان آمد، نشان می دهد که آنان چهره های سرشناس و صاحب نفوذی بوده اند.

شکست توطئه هامان

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۶ - غافر - ۴۰ - ۲۵ - ۱۴

۱۴ - توطئه مشترک فرعون ، هامان و قارون برای کشتار فرزندان ذکور مؤمنان در عصر موسی (ع) نافرجام ماند .

قالوا اقتلوا أبناء الذين آمنوا معه .. و ما كيد الكافرين إلا في ضلل

شهرت هامان

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۶ - غافر - ۴۰ - ۲۴ - ۲

۲ - فرعون ، هامان و قارون ، سه عنصر سرشناس ، با نفوذ و نیرومند در عصر رسالت موسی (ع)

و لقد أرسلنا موسى .. إلى فرعون و همن و قرون

ظلم هامان

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۴ - عنكبوت - ۲۹ - ۴۰ - ۱۹، ۱۴

۱۴ - هلاکت قوم عاد و ثمود و قارون و هامان و فرعون با عذاب های الهی ، نتیجه ظمی بود که خود

، در حق خود ، روا داشتند .

فَكَلاَّ أَخَذنا بَذنَبه . . . و ما كان اللّهُ لِيظلمهم ولكن كانوا أَنفسمهم يظلمون

۱۹ - اقوام عاد و ثمود و نیز قارون و فرعون و هامان ، با آلودگی مداوم به گناه ، همواره به خود ، ستم روا داشتند .

فَكَلاَّ أَخَذنا بَذنَبه . . . ولكن كانوا أَنفسمهم يظلمون

عبرت از قصه هامان

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۶ - غافر - ۴۰ - ۲۴ - ۱۱

۱۱ - داستان فرعون ، هامان و قارون ، عبرت آموز و نمونه ای از سرگذشت انسان های بدفرجام و نابودشده

أولم يسيروا في الأرض فينظروا كيف كان عقبه الذين كانوا من قبلهم . . . فأخذهم ال

عجز هامان

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۴ - عنكبوت - ۲۹ - ۳۹ - ۸

۸ - قارون و فرعون و هامان ، هیچ گاه ، نتوانستند بر اراده و قضای خدا ، پیشی گیرند .

و قرون و فرعون و همن . . . و ما كانوا سبقين

به قرینه آیات پیش که درباره عذاب اقوام مکذّب انبیا است و نیز آیه بعد که درباره عقوبت قارون و فرعون و هامان است سبقت نگرفتن آنان، سبقت نگرفتن بر امر و قضای الهی در عذاب مکذبان است.

عذاب هامان

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۴ - عنكبوت - ۲۹ - ۴۰ - ۳،۹

۳ - درهم کوبیده شدن قارون و فرعون و هامان و اقوام عاد و ثمود ، به اراده و عذاب الهی بود .

فَكَلاَّ أَخَذنا بَدَنبِه

۹- برخی از مکذِّبان انبیا (فرعون و هامان

(، گرفتار امواج دریا شدند و غرق شدند .

و فرعون و ... فکلاً أخذنا بذنبه ... و منهم من أغرقنا

غرق هامان

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۴ - عنکبوت - ۲۹ - ۴۰ - ۹

۹ - برخی از مکذبان انبیا (فرعون و هامان) ، گرفتار امواج دریا شدند و غرق شدند .

و فرعون و ... فکلاً أخذنا بذنبه ... و منهم من أغرقنا

فرجام شوم هامان

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۶ - غافر - ۴۰ - ۲۴ - ۱۱

۱۱ - داستان فرعون ، هامان و قارون ، عبرت آموز و نمونه ای از سرگذشت انسان های بدفرجام و نابودشده

أولم یسیروا فی الأرض فینظروا کیف کان عقبه الذین کانوا من قبلهم .. فأخذهم ال

فرماندهی هامان

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۳ - قصص - ۲۸ - ۶ - ۶

۶ - قرار داشتن سپاهیان حکومت فرعون ، تحت فرماندهی وی و هامان

فرعون و همن و جنودهما

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۳ - قصص - ۲۸ - ۸ - ۶

۶ - قرار داشتن سپاهیان حکومت فرعون ، تحت فرماندهی وی و هامان

إِنَّ فِرْعَوْنَ وَ هَمَانَ وَ جُنُودَهُمَا

قتلهای هامان

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۶ - غافر - ۴۰ - ۲۵ - ۵

۵ - فرمان فرعون ، هامان و قارون ، بر کشتن فرزندان ذکور مؤمنان همراه موسی (ع)

قالوا اقتلوا أبناء الذين آمنوا معه

قدرت هامان

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۶ - غافر - ۴۰ - ۲۴

۲- فرعون ، هامان و قارون ، سه عنصر سرشناس ، با نفوذ و نیرومند در عصر رسالت موسی (ع)

و لقد أرسلنا موسی . . . إلى فرعون و همین و قرون

کفر هامان

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۶ - غافر - ۴۰ - ۲۵ - ۱۶

۱۶ - فرعون ، هامان و قارون ، از کافران بودند .

إلی فرعون و همین و قرون فقالوا سحر کذاب . . . و ما کید الکفرین إلاّ فی ضلل

کیفر هامان

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۴ - عنکبوت - ۲۹ - ۴۰ - ۱

۱ - هر یک از فرعون و هامان و قارون مناسب گناهشان کیفر شدند .

فکلاً أخذنا بذنبه

گناه هامان

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۴ - عنکبوت - ۲۹ - ۴۰ - ۱، ۱۸، ۱۹

۱ - هر یک از فرعون و هامان و قارون مناسب گناهشان کیفر شدند .

فکلاً أخذنا بذنبه

۱۸ - اقوام عاد و ثمود و نیز قارون و فرعون و هامان ، مردمانی گناه پیشه بودند .

فکلاً أخذنا بذنبه . . . و ما کان الله لیظلمهم و لکن کانوا أنفسهم یظلمون

۱۹ - اقوام عاد و ثمود و نیز قارون و فرعون و هامان ، با آلودگی مداوم به گناه ، همواره به خود ، ستم روا داشتند .

فَكَلَّا أَخَذْنَا بِذُنُوبِهِمْ .. وَلَكِنْ كَانُوا أَنْفُسَهُمْ يَظْلِمُونَ

مسئولیت هامان

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۳ - قصص - ۲۸ - ۳۸ - ۵

۵ - مأموریت یافتن هامان از سوی فرعون ، به تهیه آجر و ساختن برجی بلند جهت تحقیق

وی درباره خدای موسی

فَأَوْقَد لِي يَهْمَن عَلِي الطَّيْنِ فَاجْعَل لِي صَرْحًا لَعَلِّي أَطَّلِعَ إِلَى إِلَهِ مُوسَى

<صرح> به هر بنای بلند و برافراشته گفته می شود.

مصالح برج هامان

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۳ - قصص - ۲۸ - ۳۸ - ۵

۵ - مأموریت یافتن هامان از سوی فرعون ، به تهیه آجر و ساختن برجی بلند جهت تحقیق وی درباره خدای موسی

فَأَوْقَد لِي يَهْمَن عَلِي الطَّيْنِ فَاجْعَل لِي صَرْحًا لَعَلِّي أَطَّلِعَ إِلَى إِلَهِ مُوسَى

<صرح> به هر بنای بلند و برافراشته گفته می شود.

موسی(ع) و هامان

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۶ - غافر - ۴۰ - ۲۴ - ۱

۱ - فرعون ، هامان و قارون ، در قلمرو رسالت موسی (ع)

و لقد أرسلنا موسی . . . إلى فرعون و هممن و قرون

نفوذ اجتماعی هامان

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۴ - عنكبوت - ۲۹ - ۳۹ - ۵

۵ - قارون و فرعون و هامان ، چهره های سرشناس و پرنفوذ جامعه خود بودند .

و قرون و فرعون و هممن و لقد جاءهم موسی بالبینت

با توجه به این که موسی(ع) پیامبری مبعوث شده از جانب خداوند برای توده های بنی اسرائیل بود، ذکر نام سه تن از میان

آنان و یادآوری این که موسی(ع) با بینات، به سوی قارون و فرعون و هامان آمد، نشان می دهد که آنان چهره های سرشناس و صاحب نفوذی بوده اند.

نقش هامان

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۳ - قصص - ۲۸ - ۶ - ۵

۵ نقش کلیدی هامان در دستگاه

حکومت فرعون

و نری فرعون و همن و جنودهما

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۳ - قصص - ۲۸ - ۸ - ۵

۵ - نقش کلیدی هامان در دستگاه فرعون

إِنَّ فرعون و همن و جنودهما كانوا خطئين

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۶ - غافر - ۴۰ - ۲۴ - ۳،۴

۳ - فرعون ، هامان و قارون ، در اختیار دارنده همه امکانات اجتماعی (اقتصادی ، سیاسی و فرهنگی) و مانع اصلی بر سر راه هدایت مردم

كانوا هم أشدّ منهم قوّه و ءاثارًا . . . و لقد أرسلنا موسى ... إلى فرعون و همن و

برداشت یاد شده از آن جااست که این آیه، در صدد بیان نمونه و مصداقی از مردمی است که قدرت سیاسی و اقتصادی فزون تر از کافران صدر اسلام داشتند و مانع تبلیغ و رسالت پیامبر الهی بودند.

۴ - نقش کلیدی و کارساز هامان و قارون ، در دستگاه حکومتی فرعون

إلى فرعون و همن و قرون

یاد شدن هامان و قارون در کنار فرعون (بدون ذکر دیگر اقشار جامعه)، حاکی از مطلب یاد شده است.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۶ - غافر - ۴۰ - ۳۶ - ۱،۲،۳

۱ - فرمان فرعون به هامان ، مبنی بر ساختن بنایی بلند برای رسیدن به راه های آسمان ها

و قال فرعون يهمن ابن لی صرْحًا لعلی أبلغ الأسباب

<صرح> به معنای قصر و بنای بلند است. مقصود از آن در این آیه، بنای بلند (مانند برج) و یا رصدخانه است.

۲- فرمان فرعون به هامان ، مبنی بر احداث رصدخانه

و قال فرعون یهمن ابن لی

صرحاً

۳- هامان ، از کارگزاران و دستیاران اصلی دربار فرعون بود .

و قال فرعون يهمن ابن لي صرحاً

فرمان فرعون به هامان و انتخاب کردن او برای امر مهمی چون احداث بنای بلند و یا رصدخانه، می تواند حاکی از مطلب یاد شده باشد.

هامان در سرزمین مصر

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۴ - عنكبوت - ۲۹ - ۳۹ - ۷

۷- قارون و فرعون و هامان ، روحیه مستکبرانه داشتند و در سرزمین مصر ، مستکبرانه رفتار می کردند .

و قرون و فرعون و همن ... فاستكبروا في الأرض

هلاکت هامان

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۴ - عنكبوت - ۲۹ - ۳۹ - ۱

۱- قارون و فرعون و هامان ، سه شخصیت هلاک شده با عذاب الهی اند .

و قرون و فرعون و همن

<قارون> عطف بر <عاداً> است. <عاداً> مفعول فعل مقدر (أهلكنا) است.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۴ - عنكبوت - ۲۹ - ۴۰ - ۱۱،۱۴،۱۵

۱۱- نابود کردن قوم عاد و ثمود با طوفان و صدای مهیب و نیز هلاکت قارون و فرعون و هامان با فرورفتن در کام زمین و امواج دریا ، نشانه پیشی داشتن قضای الهی بر هر قدرتی است .

و قرون و فرعون و همن ... و ما كانوا سيقين . فكلاً أخذنا بذنبه فمنهم

۱۴ - هلاکت قوم عاد و ثمود و قارون و هامان و فرعون با عذاب های الهی ، نتیجه ظلمی بود که خود ، در حق خود ، روا داشتند .

فَكَلَّا أَخَذْنَا بِذُنُوبِهِ .. و ما كان الله

ليظلمهم ولكن كانوا أنفسهم يظلمون

۱۵ - آنچه خداوند با اقوام عاد و ثمود و نیز با قارون و فرعون و هامان کرد ، ظلم خدا به آنان نبود .

فَكَلَّا أَخَذْنَا بِذُنُوبِهِ... و ما كان الله ليظلمهم

هماهنگی فرعون با هامان

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۶ - غافر - ۴۰ - ۲۴ - ۷

۷ - موضع گیری واحد فرعون ، هامان و قارون در چگونگی و شیوه مبارزه با موسی (ع)

فقالوا سحر كذاب

هبة از دیدگاه قرآن در تفسیر راهنما

{هبة}

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۳ - آل عمران - ۳ - ۱۸۰ - ۱۰، ۵

۵ توجه به از جانب خدا بودن دارایی ها ، آسان کننده انفاق و بخشش و بیانگر زشتی و شناعة بخلورزی

و لا يحسبن الذين يبخلون بما آتاهم الله من فضله

تذکر خداوند به اینکه داراییهای شما، فضلی از جانب اوست (بما آتاهم الله من فضله)، برای این هدف است که انفاق را بر آدمی آسان کند و زشتی بخل را بر او آشکار سازد.

۱۰ درك صحيح انسان از خیر و شرّ خویش ، زمینه بخشش و انفاق از دارایی های خدادادی و پرهیز از بخل

و لا يحسبن الذين يبخلون بما آتاهم الله من فضله هو خيراً لهم بل هو شرّ لهم

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۳ - نساء - ۴ - ۴ - ۱۱

۱۱ هبه ، از وسایل ملکیت

فان طبن لکم .. فکلوه

<کلوه>، کنایه از استیلای کامل است و آن ملکیت می باشد.

اجتناب از هبه عطایای خدا

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۳- باز بودن دست سلیمان (ع)، در بخشش یا منع عطای الهی (قدرت، مکتب و ثروت خود) به دیگران

هذا عطاؤنا فامنن أو أمسك

ازدواج با لفظ هبه

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۴ - احزاب - ۳۳ - ۵۰ - ۲۴

۲۴- زوجیت زنی برای پیامبر (ص) با غیر صیغه عقد رایج، یعنی با صیغه هبه نیز تحقق پیدا می کند.

و امرأه مؤمنه إن وهبت نفسها للنبي

آیه، درصدد شمارش زنانی است که می توانند به همسری پیامبر(ص) درآیند. از این مطلب استفاده می شود که مورد <امرأه مؤمنه إن وهبت نفسها> غیر از آن زنانی است که آن حضرت، از طریق عقد ازدواج با آنان ازدواج می کند. <أحللنا> و نیز <إن أراد النبي أن يستنكحها> قرینه اند بر این که این مورد با صیغه <وهبت نفسي لك> تحقق می یابد و نیاز به صیغه عقد رایج نیست.

امر به هبه

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۳ - آل عمران - ۳ - ۱۸۱ - ۲

۲ فرمان خداوند به انفاق و بخشش، مورد تمسخر و استهزای یهودیان

الَّذِينَ يَبْخُلُونَ .. لَقَدْ سَمِعَ اللَّهُ قَوْلَ الَّذِينَ قَالُوا إِنَّ اللَّهَ فَقِيرٌ

نقل کلام یهودیان (إنَّ اللَّهَ فَقِيرٌ ..)، پس از ترغیب آنان به انفاق و تهدید بخیلان، بیانگر این نکته است که یهودیان، امر خداوند مبنی بر انفاق را به تمسخر گرفته و چنین شایع کردند که خدای محمد (ص)، فقیر است.

اهمیت هبه

جلد - نام سوره - سوره - آیه

- فیش

۹ - نحل - ۱۶ - ۹۰ - ۱،۳

۱- خداوند به رعایت عدل، احسان و بخشش به خویشاوندان، فرمان می دهد.

إِنَّ اللَّهَ يَأْمُرُ بِالْعَدْلِ وَالْإِحْسَانِ وَإِيتَاءِ ذِي الْقُرْبَىٰ

۳- بخشش به خویشاوندان، دارای اهمیتی ویژه در میان سایر نیکیها

إِنَّ اللَّهَ يَأْمُرُ بِالْعَدْلِ وَالْإِحْسَانِ وَإِيتَاءِ ذِي الْقُرْبَىٰ

برداشت فوق، به خاطر این است که بخشش به خویشاوندان قطعاً از مصادیق <احسان> است و اینکه دوباره به صورت مجزا ذکر شده، مشعر به اهمیت آن است.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۵ - ص - ۳۸ - ۳۹ - ۶

۶- در منع و اعطا، تقدم با بخشش است.

فامنن أو أمسك

تقدم بخشش بر منع در آیه شریفه با آن که سلیمان در هر دو مختار و آزاد بودند، می تواند گویای برداشت یاد شده باشد.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۲۰ - کوثر - ۱۰۸ - ۲ - ۱۶

۱۶- بخشش پیش از درخواست تکلیف، روشی الهی و مطلوب است.

إِنَّا أَعْطَيْنَكَ الْكَوْثَرَ . فَصَلِّ لِرَبِّكَ وَانْحَرْ

درخواست هبه

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۸ - یوسف - ۱۲ - ۸۸ - ۱۴

۱۴ برادران یوسف به دلیل سخت شدن معیشت بر خاندان یعقوب (ع) از او تقاضا کردند بیش از سهمیه سرانه، آذوقه و غلات به آنان بیخشد.

مَسْنَا وَ أَهْلُنَا الضَّرَّ .. فَأَوْفِ لَنَا الْكَيْلَ وَ تَصَدَّقْ عَلَيْنَا

هبه به خویشاوندان

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۹ - نحل - ۱۶ - ۹۰ - ۱۸، ۷، ۳، ۱

۱- خداوند به رعایت عدل

، احسان و بخشش به خویشاوندان ، فرمان می دهد .

إِنَّ اللَّهَ يُأْمُرُ بِالْعَدْلِ وَالْإِحْسَانِ وَإِيتَاءِ ذِي الْقُرْبَىٰ

۳- بخشش به خویشاوندان ، دارای اهمیتی ویژه در میان سایر نیکیهها

إِنَّ اللَّهَ يُأْمُرُ بِالْعَدْلِ وَالْإِحْسَانِ وَإِيتَاءِ ذِي الْقُرْبَىٰ

برداشت فوق، به خاطر این است که بخشش به خویشاوندان قطعاً از مصادیق <احسان> است و اینکه دوباره به صورت مجزا ذکر شده، مشعر به اهمیت آن است.

۷- رعایت عدالت ، بایسته تر و اولی تر از احسان به مردم و بخشش به خویشاوندان است .

إِنَّ اللَّهَ يُأْمُرُ بِالْعَدْلِ وَالْإِحْسَانِ وَإِيتَاءِ ذِي الْقُرْبَىٰ

از تقدم ذكری <عدل> بر <احسان> و <بخشش به خویشاوندان> می توان تقدم رتبی را استفاده کرد؛ زیرا رعایت عدالت تکلیفی همگانی و بدون اغماض است و بدون رعایت آن، احسان و بخشش بی ارزش خواهد بود.

۱۸- عدل و احسان و بخشش به خویشاوندان ، از تمایلات فطری انسان

يَأْمُرُ بِالْعَدْلِ وَالْإِحْسَانِ وَإِيتَاءِ ذِي الْقُرْبَىٰ .. لَعَلَّكُمْ تَذَكَّرُونَ

برداشت فوق بر این اساس است که خداوند امر به عدل و .. را مواظبی در جهت تذکر آدمیان می شمارد و در واژه <تذکر> این معنا نهفته است که: اصل گرایش به ارزشهای مذکور، در نهاد همگان موجود است و در صورت غفلت نیازمند یادآوری می باشد.

هبه عطایای خدا

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۵ - ص - ۳۸ - ۳۹ - ۳

۳- باز بودن دست سلیمان (ع) ، در بخشش یا منع عطای الهی (قدرت ، مکننت و ثروت خود) به دیگران

هَذَا عَطَاؤُنَا فَامْنُنْ أَوْ أَمْسِكْ

هبه مهریه

- سوره - آیه - فیش

۳ - نساء - ۴ - ۴ - ۱۳، ۱۴

۱۳ مالی که زن از مهریه خویش به شوهر می بخشد، برای او حلال و گواراست.

فان طبن لکم عن شیء منه نفساً فکلوه هنیئاً مرئياً

۱۴ توصیه خداوند به زنان بر عدم بخشش تمامی مهریه خویش به همسران خود

فان طبن لکم عن شیء منه نفساً فکلوه

با توجه به <من> تبعیضیه، به نظر می رسد مطرح ساختن بخشش برخی از مهریه و تصریح به آن، اشاره به این دارد که سزاوار نیست زنان تمامی مهریه خویش را هبه کنند.

هجرت از دیدگاه قرآن در تفسیر راهنما

{هجرت}

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۳ - آل عمران - ۳ - ۱۹۵ - ۲۲، ۲۴

۲۲ مهاجر آواره و آزار دیده در راه خدا، و جهادگر و جان باخته، مصداق مؤمن خردمند

لایات لاولی الالباب... فالذین هاجروا و اخرجوا من دیارهم... و قاتلوا و قتلوا

اجابت دعای خردمندان به دلیل اعمال آنان است. <انّی لا اذیع...> و جمله <فالذین> به دلیل <فا>، بیانگر آن اعمال است.

۲۴ آوارگی و هجرت برخی مسلمانان صدر اسلام و شکنجه و آزار آنان در راه خدا

فالذین هاجروا و اخرجوا من دیارهم و اودوا فی سبیلی

جمله <فالذین...>، هر چند بیان یک ضابطه کلی است، ولی به قرینه ماضی بودن فعلهای <هاجروا و...>، ناظر به تحقق هجرت، اخراج و آزار نیز هست.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۳- آل عمران - ۳ - ۱۹۸ - ۶

۶ هجرت ، تحمّل آوارگی ، آزار در راه خدا ،

جهاد و شهادت از نشانه های تقوا

فَالَّذِينَ هَاجَرُوا وَ اٰخَرَجُوا .. لٰكِنَ الَّذِيْنَ اٰتَقَوْا رَبَّهُمْ

مراد از <الَّذِينَ اَتَقَوْا>، یا خصوص کسانی هستند که در آیه ۱۹۵ توصیف شدند و یا آنان، از مصادیق مورد نظر برای تقوای پیشگان هستند.

آثار ترک هجرت

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۳ - نساء - ۴ - ۸۹ - ۱۳، ۱۲، ۱۱، ۱۰، ۶، ۲

۲ مسلمانان بریده از جامعه اسلامی و رویگردان از هجرت، منافق و کافرند.

فَمَا لَكُمْ فِي الْمُنَافِقِينَ .. كَمَا كَفَرُوا

۶ بریدن از جامعه ایمانی و سر باز زدن از هجرت، نشانه نفاق و بی ایمانی است.

فَلَا تَتَّخِذُوا مِنْهُمْ اَوْلِيَاءَ حَتَّىٰ يَهَاجَرُوا فِي سَبِيلِ اللّٰهِ

۱۰ لزوم تعقیب و کشتن منافقان، در صورت سر باز زدن آنان از هجرت در راه خدا و پیوستن به جامعه ایمانی

فَاَنْ تَوَلَّوْا فَعَدُوهُمْ وَاَقْتُلُوهُمْ حَيْثُ وَجَدْتُمُوهُمْ

۱۱ مشروعیت ترور منافقان، در صورت اصرار بر نفاق و سر باز زدن از هجرت *

وَاَقْتُلُوهُمْ حَيْثُ وَجَدْتُمُوهُمْ

جمله <حَيْثُ وَجَدْتُمُوهُمْ>، دلالت می کند که امر به کشتن، تنها در مبارزه رو در رو نیست، بلکه شامل ترور نیز می شود.

۱۲ حرمت یاری جستن از ترک کنندگان هجرت

فَلَا تَتَّخِذُوا مِنْهُمْ اَوْلِيَاءَ حَتَّىٰ يَهَاجَرُوا .. وَاَلَا تَتَّخِذُوا مِنْهُمْ وِلِيَّآءًا وَاَلَا نَصِيْرًا

۱۳ ضرورت پرهیز از دوستی با کسانی که هجرت در راه خدا را ترک کنند.

فَلَا تَتَّخِذُوا مِنْهُمْ اَوْلِيَاءَ حَتَّىٰ يَهَاجَرُوا .. وَاَلَا تَتَّخِذُوا مِنْهُمْ وِلِيَّآءًا

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۳ - نساء - ۴ - ۹۷ - ۶

۶ ناگواری حال مستضعفان سر باز زده از

هجرت ، به هنگام مرگ *

قالوا فيم كنتم قالوا كنا مستضعفين في الارض

استفهام توییخی <فیم كنتم> حکایت از حالت سخت گنهکاران مستضعف دارد.

آثار هجرت

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۳ - نساء - ۴ - ۶۸ - ۳

۳ دستیابی به صراط مستقیم ، در سایه جانبازی ، هجرت ، فداکاری و تحمل مشکلات در راه خدا *

و لو انا كتبتنا .. و لو انهم فعلوا ما يوعظون به ... و لهدينا هم صراطا مستقيما

بنابر اینکه مراد از <ما يوعظون به> همان هجرت و جهاد باشد که در آیه ۶۶ مطرح شده است.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۳ - نساء - ۴ - ۸۹ - ۷

۷ هجرت در راه خدا ، نشانه دست برداشتن از نفاق و کفر است .

و دوا لو تكفرون .. فلا تتخذوا منهم اولياء حتى يهاجروا في سبيل الله

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۳ - نساء - ۴ - ۱۰۰ - ۱،۲

۱ مسلمانان ، در صورت مهاجرت ، علی رغم پندار دشمنان ، محیط های مناسبی برای زندگی خواهند یافت .

و من يهاجر في سبيل الله يجد في الارض مراغماً كثيراً وسعه

<مراغماً>، اسم مکان و به معنای سرزمین و راه است که با نظر به ماده آن، <رغم> (خاک) این معنا در آن اشراب شده که

یافتن سرزمین برای زندگی، علی رغم موانع و تضییقاتی است که دشمنان در برابر هجرت مسلمانان ایجاد می کردند.

۲ رهایی از تنگنا ها و دستیابی به توسعه در ابعاد مختلف زندگی ، ثمره ای برای هجرت در راه خدا

يهاجر في سبيل الله يجد في الارض مراغماً كثيراً وسعه

جلد - نام سوره - سوره - آيه - فيش

٦ - انفال - ٨ - ٧٤ - ٨

٨ ايمان ، هجرت ، جهاد ، يارى كردن مؤمنان و دين خدا ، زمينه بهره مند شدن از مغفرت و روزى باكرامت خداوند .

و الذين ءامنوا و هاجروا .. لهم مغفرة و رزق كريم

جلد - نام سوره - سوره - آيه - فيش

٦ - انفال - ٨ - ٧٥ - ٢

٢ كسانى كه در آينده ايمان آورند ، هجرت كنند و در صف مجاهدان به جهاد پردازند ، همانند مؤمنان و مهاجران نخستين ، مؤمنانى حقيقى و راستين هستند .

أولئك هم المؤمنون حقا .. و الذين ءامنوا من بعد ... فأولئك منكم

جلد - نام سوره - سوره - آيه - فيش

٧ - توبه - ٩ - ٢٠ - ٨

٨ ايمان ، هجرت و جهاد در راه خدا با مال و جان ، عوامل اصلى دستيابى انسان به سعادت و تضمين كننده آن

الذين ءامنوا و هاجروا و جهدوا .. أولئك هم الفائزون

جلد - نام سوره - سوره - آيه - فيش

٧ - توبه - ٩ - ٢١ - ١،٤

١ ره آورد هجرت و جهاد در راه خدا ، دريافت بشارت هاى الهى ست .

الذين ءامنوا و هاجروا و جهدوا في سبيل الله .. يبشروهم ربهم

٤ بهره مندى از رضوان الهى (رضايتمندى خدا) ره آورد ايمان ، هجرت و جهاد

الذين ءامنوا و هاجروا و جهدوا .. يبشروهم ربهم برحمه ... و رضون

- آیه - فیش

۷ - توبه - ۹ - ۱۰۰ - ۷

۷ هجرت در راه خدا و یاری دین ، سبب جلب رضایت الهی و دستیابی به حیات جاودان در بهشت

من المهجرین و الأنصار .. رضی الله عنهم

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۹ - نحل - ۱۶ - ۴۱ - ۹

۹- هجرت از جوامع ستم پیشه ، از راه های گریز از ستم و زمینه ساز پیروزی

و الذین هاجروا فی الله من بعد ما ظلموا

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۹ - نحل - ۱۶ - ۱۱۰ - ۱۶، ۱۵، ۱۱، ۷

۷- هجرت ، از راه های مصون داشتن ایمان و جهاد ، مایه از بین رفتن موانع تفکر دینی در جامعه *

هاجروا من بعد ما فتنوا ثم جهدوا و صبروا

قرار گرفتن جهاد در کنار هجرت و مکمل شمرده شدن آن، می تواند اشاره به مطلب فوق داشته باشد.

۱۱- هجرت ، جهاد و صبر ، موجب جلب بخشش و رحمت گسترده الهی

ثم إن ربك للذین هاجروا .. إن ربك من بعدها لغفور رحیم

۱۵- مردان ، در صورت توبه ، هجرت و جهاد در راه خدا و صبر و مقاومت در برابر کافران ، مورد غفران و رحمت الهی قرار می گیرند .

من كفر بالله من بعد إيمنه .. ثم ... إن ربك من بعدها لغفور رحيم

۱۶- پذیرش عذر بر زبان راندن کلمات کفرآمیز در شرایط سخت و ناچاری ، مشروط به نشان دادن صداقت خویش با هجرت ، جهاد و مقاومت در راه خداست .

من كفر بالله .. إلا من أكره و قلبه مطمئن بالإيمان ...

إِنَّ رَبَّكَ لِلذِّينِ هَاجِرُوا

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۰ - مریم - ۱۹ - ۴۹ - ۴

۴- هجرت و ترک سرزمین شرک و بت پرستی ، زمینه ساز بهرهوری از پاداش ها و موهبت های الهی است .

فَلَمَّا أَعْتَزَلَهُمْ وَ مَا يَعْبُدُونَ مِنْ دُونِ اللَّهِ وَ هَبْنَا لَهُ

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۰ - مریم - ۱۹ - ۵۰ - ۲

۲- هجرت از محیط شرک و استقامت در توحید ، زمینه ساز بهره مندی انسان از رحمت و عنایت های ویژه خداوند

فَلَمَّا أَعْتَزَلَهُمْ ... وَ هَبْنَا لَهُمْ مِنْ رَحْمَتِنَا

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۳ - قصص - ۲۸ - ۲۱ - ۳

۳ - هجرت به منظور حفظ جان ، کاری حکیمانه است .

ءَاتَيْنَهُ حُكْمًا وَ عِلْمًا .. فَخَرَجَ مِنْهَا خَائِفًا يَتَرَقَّبُ

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۶ - زمر - ۳۹ - ۱۰ - ۱۹

۱۹ - هجرت در راه دین ، پیام دار مشکلات و زحمات بسیار و نیازمند به صبر و تحمل آنها است .

وَ أَرْضَ اللَّهِ وَسِعَهُ إِنَّهَا يُوفَّى الصَّبْرُونَ أَجْرَهُمْ بِغَيْرِ حِسَابٍ

یاد کردن از اجر و پاداش صابران، پس از ذکر مسأله هجرت، می تواند گویای برداشت یاد شده باشد.

آثار هجرت بنی اسرائیل

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۶ - نجات بنی اسرائیل از ستم فرعونیان ، بدون کوچ دادن آنان از مصر و بیرون آوردنشان از جامعه فرعونی ممکن نبود .

فأرسل معنا بنی إسرئیل و لاتعدّ بهم

عطف <لاتعدّ بهم> بر <أرسل> گویای این نکته است که

درخواست <ارسال> به منظور نجات از عذاب و شکنجه است بنابراین، بدون هجرت، امکان رهایی در کار نبوده است.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۳ - شعراء - ۲۶ - ۵۵ - ۴

۴ - گریز بنی اسرائیل از مصر ، تهدیدی علیه منافع فرعونیان

و إنهم لنا لغائظون

چنانچه خشم فرعونیان به خاطر این باشد که با گریز بنی اسرائیل از مصر، نیروی کار عظیمی از دستشان خارج می شد و زیان بسیاری بر آنان وارد می گشت، برداشت یاد شده به دست می آید.

آثار هجرت به دارالاسلام

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۸ - ممتحنه - ۶۰ - ۱۰ - ۲۴

۲۴ - کافران ، دارای حق مطالبه مهریه همسر خود ، در صورت پیوستن همسر ایشان به جمع مؤمنان

و لیستلوا ما أنفقوا

آثار هجرت به دارالکفر

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۸ - ممتحنه - ۶۰ - ۱۰ - ۲۳

۲۳ - مرد مؤمن ، دارای حق مطالبه مهر همسرش از کافران ، در صورت پیوستن همسرش به جمع کافران

و ستلوا ما أنفقتم

چنان که از سیاق آیه استفاده می شود، مؤمن در صورتی مهریه همسر خویش را از کافران طلب می کند که همسر وی به جمع آنان پیوسته و در جامعه آنان پذیرفته شده باشد.

آثار هجرت محمد(ص)

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

١٧ نقش مهم هجرت پیامبر (ص)، در فروشکستن صولت و شعار کفر و اعتلا یافتن کلمه الله

فقد نصره الله إذ أخرجه .. و جعل كلمه الذين كفروا

السفلى و كلمه الله هى العلى

آثار هجرت مسلمانان صدر اسلام

جلد - نام سوره - سوره - آيه - فيش

۱۸ - حشر - ۵۹ - ۸ - ۱۰

۱۰ - هجرت مسلمانان از مکه به مدینه ، مایه یاری رساندن به خدا و پیامبر (ص)

الذین أخرجوا من دیرهم .. و ینصرون الله و رسوله

آگاهی از پاداش اخروی هجرت

جلد - نام سوره - سوره - آيه - فيش

۹ - نحل - ۱۶ - ۴۱ - ۱۵، ۱۴

۱۴- آگاه شدن از فواید دنیوی هجرت در راه خدا و پاداش اخروی آن ، مورد تمنی خداوند

و الذین هاجروا .. لو كانوا یعلمون

از جمله معناها و استعمالهای <لو> تمنی است و برداشت فوق بر این اساس است.

۱۵- آگاهی از ثمرات دنیوی هجرت در راه خدا و پاداش اخروی آن ، امری در حد ناممکن است .

و الذین هاجروا فی الله .. و لأجر الأخره أكبر لو كانوا یعلمون

برداشت فوق، بنابر امتناعی بودن <لو> و یا تمنی بودن آن است و <لو تمنی> در جایی استعمال می شود که مورد، محال و یا در حکم محال باشد.

آگاهی از فواید دنیوی هجرت

جلد - نام سوره - سوره - آيه - فيش

۹ - نحل - ۱۶ - ۴۱ - ۱۵، ۱۴

۱۴- آگاه شدن از فواید دنیوی هجرت در راه خدا و پاداش اخروی آن ، مورد تمنی خداوند

و الذین هاجروا .. لو کانوا یعلمون

از جمله معناها و استعمالهای <لو> تمنی است و برداشت فوق بر این اساس است.

۱۵- آگاهی از ثمرات دنیوی هجرت در راه خدا و پاداش اخروی آن ، امری در حد ناممکن است .

و

الذین هاجروا فی الله .. و لأجر الآخره أكبر لو كانوا یعلمون

برداشت فوق، بنابر امتناعی بودن <لو> و یا تمنی بودن آن است و <لو تمنی> در جایی استعمال می شود که مورد، محال و یا در حکم محال باشد.

اخلاص در هجرت

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۵ - صافات - ۳۷ - ۹۹ - ۳

۳ - ارزش هجرت، به در راه خدا بودن و جهت خدایی داشتن آن است .

و قال إني ذاهب إلى ربّي

ارزش هجرت

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۲ - بقره - ۲ - ۲۱۸ - ۳،۴،۵

۳ ایمان و هجرت و جهاد در راه خدا، از عوامل امیدواری به رحمت وی

ان الذین امنوا و الذین هاجروا و جاهدوا فی سبیل الله اولئک یرجون رحمت الله

۴ ارزش هجرت و جهاد، هنگامی است که در راه خداوند باشد .

و الذین هاجروا و جاهدوا فی سبیل الله

۵ اهمیت و ارزش هجرت و جهاد در راه خدا، و برتری مهاجران مجاهد بر سایر مؤمنان

ان الذین امنوا و الذین هاجروا و جاهدوا فی سبیل الله

به نظر می رسد تکرار موصول، دلالت بر ارزشمندی ایمان داشته باشد؛ اگر چه همراه با جهاد و هجرت نباشد؛ اما آنگاه که توأم با هجرت و جهاد باشد، ارزش و اهمیتی برتر می یابد.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۶ - انفال - ۸ - ۷۲ - ۶

۶ در راه خدا بودن ، ملاک ارزش هجرت و جهاد در پیشگاه خداوند

هاجروا و جهدوا بأموالهم و أنفسهم فی سبیل اللّٰه

برداشت فوق با

توجه به کلمه <فی سبیل الله> استفاده شده است.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۶ - انفال - ۸ - ۷۴ - ۴،۶

۴ پناه دادن و یاری کردن مهاجران و مجاهدان راه خدا، دارای ارزشی چون هجرت و جهاد

و الذین ءامنوا .. و الذین ءاؤوا و نصرؤا

۶ هجرت و جهاد در راه خدا، یاری کردن دین او، پناه دادن به مهاجران مجاهد، از ارزش های متعالی اسلام و تعیین کننده

مرز ایمان حقیقی از غیر آن

و الذین ءامنوا .. أولئک هم المؤمنون حقا

مفعول <نصرؤا> هم می تواند کلمه ای همانند <دین الله> باشد و هم می تواند ضمیری محذوف باشد که به <الذین

ءامنوا .. > برمی گردد؛ یعنی: نصرؤا المؤمنین المهاجرین المجاهدین ... مآل هر دو معنا یکی است؛ زیرا یاری کردن

مهاجران مجاهد نیز یاری دین خداست.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۷ - توبه - ۹ - ۲۰ - ۲،۴

۲ ایمان، هجرت و جهاد با جان و مال، دارای برترین درجه و ارزش در بینش الهی

الذین ءامنوا و هاجروا و جهدوا .. بأموالهم أعظم درجه

۴ ارزش والای هجرت و جهاد منوط به این است که در راه خدا باشد.

الذین ءامنوا و هاجروا و جهدوا فی سبیل الله

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۰ - کهف - ۱۸ - ۱۰ - ۵

۵- هجرت و گریز از محیط فاسد، به منظور حفظ ایمان و ارزش ها، کاری جوانمردانه و مورد تمجید خداوند است.

إذ أوی

ارزش هجرت در راه خدا

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۹ - تحریم - ۶۶ - ۵ - ۸،۹

۸ - هجرت در راه خداوند ، از اوصاف زنان شایسته و از ارزش های والا و ملاک های برتری *

خیرًا منکنّ . . . سئحت

مقصود از <سائحات> می تواند هجرت کنندگان باشد زیرا مهاجران، همان کسانی اند که برای حفظ دین خود و انجام تکالیف الهی، به سرزمینی دیگر سفر می کنند و بیشتر زنان مسلمان و همه همسران پیامبر(ص)، از مهاجران بودند و این خود از افتخارات هر مسلمانی به شمار می آمد.

۹ - اسلام ، ایمان ، فرمانبری ، توبه ، عبادت ، روزه داری [و هجرت] از ارزش های والا و ملاک های برتری در دیدگاه وحی

خیرًا منکنّ مسلمت . . . سئحت

برداشت یاد شده، از آن جا است که اوصاف پسندیده یاد شده، اختصاص به زنان ندارد زیرا چنین اوصافی و مشابه آنها، در قرآن برای مردان نیز یاد شده است (مانند سوره احزاب، آیه ۳۵).

اعلام هجرت ابراهیم(ع)

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۴ - عنکبوت - ۲۹ - ۲۶ - ۷

۷ - حضرت ابراهیم (ع) تصمیم اش را برای هجرت ، به قوم خود اعلان کرد .

و قال إني مهاجر إلى ربّي

اگر چه برای <قال> مفعول به ذکر نشده است، اما به قرینه سیاق گفتوگوی حضرت ابراهیم(ع) با قوم اش استفاده می شود که او، جریان هجرت اش، را با قوم اش در میان گذاشته است.

اهمیت پاداش اخروی هجرت

۹ - نحل - ۱۶ - ۴۱ - ۱۱، ۱۰

۱۰- پاداش اخروی هجرت در راه خدا ، بسی برتر از پاداش دنیوی آن است .

و الذین هاجروا فی الله من بعد ما ظلموا لنبوئنهم فی الدنیا حسنه و لأجر الآخره أ

۱۱- پاداش اخروی هجرت در راه خدا ، قابل توصیف نیست .

و الذین هاجروا فی الله .. لنبوئنهم فی الدنیا حسنه و لأجر الآخره أكبر

مفضل علیه افعال تفضیل (أكبر) حذف شده است و حذف آن به منظور عمومیت دادن است. بنابراین معنای عبارت چنین می شود: پاداش اخروی هجرت بزرگ تر از آن است که کسی بتواند آن را درک کند.

اهمیت صبر در هجرت

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۹ - نحل - ۱۶ - ۱۱۰ - ۸

۸- صبر و مقاومت ، عنصری مهم و ضروری در مسیر هجرت و جهاد

للذین هاجروا .. ثمَّ جهدوا و صبروا

از آن جایی که هجرت و جهاد همواره همراه با مشکلات است و صبر و مقاومت بسیاری را می طلبد، در عین حال خداوند به صبر و مقاومت توصیه فرموده است؛ می توان گفت: این توصیه گویای نقش ویژه صبر در میدان هجرت و جهاد است.

اهمیت هجرت

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۳ - نساء - ۴ - ۸۹ - ۹

۹ لزوم هجرت در راه خدا و پیوستن به جامعه اسلامی

حتّٰی یهاجروا فی سبیل الله

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۳ - نساء - ۴ - ۹۷ - ۱۸، ۱۵، ۱۲، ۱۱، ۱۰

۱۰ هجرت ، مایه احیای ارزش های الهی

انّ الذّین .. ظالمی انفسهم ... قالوا الم تکن ارض

اللّٰه واسعه فتهاجروا فيها

۱۱ مؤمنان تحت ستم ، موظف به هجرت برای رهایی از استضعاف

قالوا كُنَّا مستضعفين في الارض قالوا الم تكن ارض اللّٰه واسعه فتهاجروا فيها

۱۲ وسعت و گنجایش زمین برای هجرت و گریز از سرزمین فساد و کفر

و قالوا الم تكن ارض اللّٰه واسعه فتهاجروا فيها

۱۵ ضرورت عمل به تکالیف الهی ، هر چند لازمه آن ترک دیار و هجرت به سرزمین دیگر باشد .

قالوا الم تكن ارض اللّٰه واسعه فتهاجروا فيها

۱۸ جهنّم ، جایگاه مستضعفانی که با داشتن توانایی هجرت در محیط کفر بمانند .

فاولئك مأويهم جهنّم

بنابر اینکه سرزنش به جهت ترک هجرت باشد که خود از واجبات است، نه خصوص عمل نکردن به احکام دین.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۳ - نساء - ۴ - ۹۸ - ۱۱، ۶، ۲، ۱

۱ مستضعفانی که توان هجرت و راهی برای خلاصی از استضعاف ندارند ، گرفتار عذاب جهنّم نخواهند شد .

فاولئك مأويهم جهنّم .. الا المستضعفين ... لا يستطيعون حيلة و لا يهتدون سبيلا

در برداشت فوق <الا المستضعفين>، استثنای متصل و <فاولئك> مستثنی منه گرفته شده است.

۲ مستضعفان حقیقی کسانی هستند که توانایی هجرت و گریز از سیطره مشرکان و کافران را ندارند .

الا المستضعفين .. لا يستطيعون حيلة و لا يهتدون سبيلا

به کارگیری عنوان مستضعف برای ناتوانان از هجرت، پس از رد ادعای استضعاف توانمندان بر هجرت، اشاره به این است که مستضعفین، فقط ناتوانان از هجرت هستند.

۶ وجوب هجرت حتی بر زنان و کودکان مانده در سیطره کافران

أَلَا الْمُسْتَضْعَفِينَ مِنَ الرِّجَالِ وَالنِّسَاءِ وَالْوِلْدَانَ

۱۱ لزوم هجرت برای فراگیری معارف

دینی و احکام الهی

أَلَا الْمُسْتَضْعِفِينَ... وَلَا يَهْتَدُونَ سَبِيلًا

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۶ - انفال - ۸ - ۷۲ - ۱۱، ۱۰، ۹

۹ هجرت مسلمانان در صدر اسلام دارای اهمیتی ویژه

و الذین ءامنوا و لم یهاجروا ما لکم من ولیتهم من شیء

نهی از یاری رسانی به مؤمنان غیر مهاجر و حکم به قطع ولایت با آنان می تواند اشاره به اهمیت هجرت در صدر اسلام داشته باشد.

۱۰ هجرت در صدر اسلام دارای اهمیتی برتر نسبت به جهاد در راه خدا

ما لکم من ولیتهم من شیء حتی یهاجروا

با توجه به صدر آیه که برخورداری از حق ولایت را مشروط به جهاد دانست، معلوم می شود هجرت در جعل ولایت بین مؤمنان کافی نیست. بنابراین ذکر کردن هجرت در این فراز (حتی یهاجروا) و مقید نساختن آن به جهاد این معنا را القا می کند که هجرت در راه خدا در صدر اسلام اهمیتی برتر از جهاد داشته است.

۱۱ مؤمنان غیر مهاجر در صورت هجرت، همسان با دیگر مهاجران در برخورداری از حقوق ولایت و حمایت مقرر شده در میان مؤمنان

ما لکم من ولیتهم من شیء حتی یهاجروا

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۰ - مریم - ۱۹ - ۴۸ - ۸

۸- لزوم هجرت از محیطی که نتوان در آن، خدای یگانه را عبادت کرد.

و أعتزلکم و ما تدعون... و أذعوا ربی

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۶- هجرت از محیط آلوده و بلاد کفر و شرک به سرزمین پاک

و برکت خیز امری است بایسته و سزاوار .

و نَجِّينَهُ و لَوْطًا إِلَى الْأَرْضِ الَّتِي بَرَكْنَا فِيهَا

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۴ - عنكبوت - ۲۹ - ۵۶ - ۱۰

۱۰ - > عن أبي جعفر (ع) في قوله > يا عبادي الذين آمنوا إن أرضي واسعة < يقول : لا تطيعوا أهل الفسق من الملوک فإن خفتموهم أن يفتنوکم عن دينکم فإن أرضي واسعة ... ;

از امام باقر(ع) درباره این سخن خداوند >يا عبادي الذين آمنوا إن أرضي واسعة< روایت شده که خدا می فرماید: از پادشاهان فاسق، پیروی نکنید و اگر ترسیدید که آنان، باعث فتنه و انحراف شما در دین شوند، پس زمین من وسیع است (هجرت کنید)..<.

اهمیت هجرت از جامعه فاسد

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۵ - صافات - ۳۷ - ۹۹ - ۹

۹ - هجرت از محیط اجتماعی ناسالم و نامساعد برای هدایت و ابلاغ دین به جامعه ای مستعد ، امری لازم برای مبلغان دین و دین داران مجاهد

و قال إني ذاهب إلى ربي سيهدين

اهمیت هجرت از دارالکفر

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۷ - دخان - ۴۴ - ۲۳ - ۱۱

۱۱- هجرت از سرزمین کفر ، پس از ناامیدی از هدایت کافران و ناتوانی از ایفای وظایف ، امری ضروری و بایسته

و إن لم تؤمنوا لي فاعتزلون .. فأسر بعبادي

تکلیف هجرت، پس از شکوه موسی(ع) از فراگیری جرم و نفوذناپذیری فرعونیان در برابر حق و ادامه تعرض های آنان نسبت به بنی اسرائیل، می تواند بیانگر مطلب یاد شده باشد.

اهمیت هجرت از سرزمین شرک

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۵ - صفات - ۳۷ - ۹۹ - ۸

۸ - مهاجرت از محیط شرک و آلوده به گناه ، به محیطی پاک و سالم ، هجرت به سوی خداوند است .

و قال إني ذاهب إلى ربِّي سيهدين

اهمیت هجرت مبلغان

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۵ - صفات - ۳۷ - ۹۹ - ۹

۹ - هجرت از محیط اجتماعی ناسالم و نامساعد برای هدایت و ابلاغ دین به جامعه ای مستعد ، امری لازم برای مبلغان دین و دین داران مجاهد

و قال إني ذاهب إلى ربِّي سيهدين

پاداش دنیوی هجرت

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۹ - نحل - ۱۶ - ۴۱ - ۱۰

۱۰ - پاداش اخروی هجرت در راه خدا ، بسی برتر از پاداش دنیوی آن است .

و الذين هاجروا في الله من بعد ما ظلموا لنبؤئتهم في الدنيا حسنة و لأجر الأخره أ

پاداش هجرت

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۳ - آل عمران - ۳ - ۱۹۵ - ۱۹،۲۰

۱۹ بخشش گناهان و دخول در بهشت ، پاداش بزرگ الهی ، برای هجرت ، آوارگی ، آزار دیدن در راه خدا و جهاد و شهادت

فَالَّذِينَ هَاجَرُوا وَآخَرَجُوا مِنْ دِيَارِهِمْ وَوَدُّوا فِي سَبِيلِي وَقَاتَلُوا وَقُتِلُوا لَأُكَفِّرَنَّ عَنْهُمْ

۲۰. آمزش گناهان و بهشت ، پاداش خداوند به هجرت کنندگان از شرک و کفر *

فَالَّذِينَ هَاجَرُوا وَآخَرَجُوا مِنْ دِيَارِهِمْ .. لَأُكَفِّرَنَّ عَنْهُمْ سَيِّئَاتِهِمْ وَلَا أُدْخِلَنَّهُمْ جَنَّاتٍ

می توان گفت مراد از هجرت به قرینه ادامه آیه (اخراجوا من

دیارهم)، هجرتی است که رانده شدن از خانه و کاشانه را در پی داشته باشد. و این هجرت همان ترک شرک و کفر است.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۳ - نساء - ۴ - ۶۷ - ۳

۳ جانبازی و هجرت (تحمل مشکلات و فداکاری در راه خدا) ، موجب اجر بزرگ الهی *

و لو أنّهم فعلوا ما یوعظون به .. و اذا لآتیناهم من لدنا اجراً عظیماً

بنابر اینکه مراد از <ما یوعظون>، همان جهاد و هجرت باشد که در آیه قبل مطرح شد.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۳ - نساء - ۴ - ۱۰۰ - ۱۰، ۱۲، ۱۸، ۱۹

۱۰ خداوند ، تضمین کننده پاداش کسانی که در مسیر هجرت با مرگ مواجه شوند .

و من یرج من بیته مهاجراً الی الله و رسوله ثم یدرکه الموت فقد وقع اجره علی اللّ

۱۲ هجرت به سوی خدا و رسول (ص) ، موجب برخورداری از اجر و پاداش الهی

و من یرج من بیته مهاجراً الی الله و رسوله .. فقد وقع اجره علی الله

۱۸ مهاجران به سوی خدا و رسول (ص) ، مشمول غفران و رحمت خاصّ الهی هستند .

و من یرج .. فقد وقع اجره علی الله و کان الله غفوراً رحیماً

۱۹ سفر برای شناخت رهبر ، هجرت در راه خدا و مرگ در آن سفر ، در پی دارنده پاداش الهی است .

و من یرج من بیته مهاجراً الی الله و رسوله ثم یدرکه الموت فقد وقع اجره علی اللّ

امام صادق (ع) درباره کسی که در سفر

برای شناخت رهبر از دنیا برود فرمود: اِنَّ اللّٰهَ عَزَّ وَ جَلَّ يَقُولُ: و من يخرج من بيته مهاجراً الى اللّٰه و رسوله ثم يدركه الموت فقد وقع اجره على اللّٰه. ...

اصول کافی، ج ۱، ص ۳۷۸، ح ۲؛ نورالثقلین، ج ۱، ص ۵۴۰، ح ۵۲۲.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۷ - توبه - ۹ - ۲۱ - ۵

۵ برخورداری از باغ ها و بوستان های متعدد بهشت ، از ثمرات ایمان ، هجرت و جهاد در راه خدا

الذین ءامنوا و هاجروا و جهدوا فی سبیل اللّٰه . . . یبشروهم ربهم ... و جنت

ترک هجرت به مدینه

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۶ - انفال - ۸ - ۷۴ - ۱

۱ مؤمنانی که به مدینه هجرت نموده و در راه خدا جهاد کردند ، مؤمنانی حقیقی و راستین هستند .

و الذین ءامنوا و هاجروا . . . أولئک هم المؤمنون حقا

حق، به معنای ثابت بودن و حقیقت داشتن است و <حقاً> هم می تواند صفت برای مفعول مطلق محذوف باشد، یعنی (هم المؤمنون ایماناً حقاً) و هم می تواند مفعول مطلق برای فعل مقدر (احقه) باشد. به هر تقدیر بیانگر این است که دارندگان صفات یاد شده از ایمان حقیقی و راستین برخوردار هستند.

تشویق به هجرت

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۳ - نساء - ۴ - ۱۰۰ - ۳

۳ ترغیب مسلمانان صدر اسلام به هجرت از مکه

و من یهاجر فی سبیل اللّٰه یجد فی الارض مراغماً کثیراً وسعه . . . فقد وقع اجره علی

سوره - آیه - فیش

۱۵ - صافات - ۳۷ - ۹۹ - ۶

۶ - ابراهیم (ع) ، افراد مؤمن و موحد را ، به هجرت از سرزمین شرک تشویق می کرد .

و قال إني ذاهب إلی ربِّي

اعلام ابراهیم(ع) به هجرت خود از سرزمین شرک، ممکن است به این جهت باشد که افراد اندکی که ایمان آورده و موحد شده اند، همانند او هجرت کنند.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۶ - زمر - ۳۹ - ۱۰ - ۱۳

۱۳ - تشویق و ترغیب خداوند ، به هجرت از سرزمین نامساعد برای حفظ ایمان و تقوایبشگی و احسان ، به سرزمین مناسب دیگر

یعباد الذین ءامنوا اتقوا ربکم .. و أرض الله وسعه

یاد کردن از توسعه و فراخی زمین پس از توصیه به تقوا و احسان برای مؤمنانی که به جرم ایمان و تقوای الهی به شدت تحت فشار و شکنجه مشرکان و کافران مکه قرار داشتند در واقع توصیه و تشویق به هجرت، به سرزمین مساعد دیگر است.

توصیه به هجرت

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۹ - نحل - ۱۶ - ۱۱۰ - ۶

۶- توصیه خداوند به هجرت از سرزمین کفر ، در صورت ناگزیر بودن انسان از تظاهر مداوم به کفر

إلا من أکره .. ثم إن ربک للذین هاجروا من بعد ما فتنوا

این آیه به کسانی نظر دارد که از روی اجبار سخن کفر بر زبان رانده اند و خداوند می فرماید: آنان پس از این کار در صورتی که هجرت کنند و .. [و بی تفاوت باقی نمانند] مورد بخشش خواهند بود.

این بیان می‌رساند که هجرت چنین افرادی امری لازم است.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۴ - عنکبوت - ۲۹ - ۵۶ - ۴

۴ - توصیه خداوند ، به مسلمانان مکه برای هجرت از مکه جهت انجام شایسته عبادت خدا

یعبادی .. إِنَّ أَرْضِي وَسَعَه فِإِي فاعبدون

دعای هجرت

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۷ - یونس - ۱۰ - ۸۶ - ۷

۷ بنی اسرائیل ، در دعای خویش از خداوند خواستند : زمینه هجرتشان از سرزمین مصر به سرزمینی دیگر را فراهم کند .

و نجنا برحمتك من القوم الكافرين

جمله <و نجنا برحمتك من القوم الكافرين> به معنای (ما را از کافران خلاص نما) است و مقصود از آن می‌تواند درخواست هجرت به سرزمین دیگر باشد.

زکات قبل از هجرت

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۵ - انعام - ۶ - ۱۴۱ - ۱۲،۱۳

۱۲ حکم زکات در مکه شامل همه محصولات کشاورزی می‌شده است. *

جنت ... و النخل و الزرع ... و الزيتون و الرمان ... و ءاتوا حقه يوم حصاده

فرمان به ادای حق محصولات کشاورزی در روز چیدن اختصاص به محصولات خاصی، مانند غلات، ندارد. و چون در آیات مکی دیگر نیز فرمان زکات یاد شده، محتمل است فرمان به <ايتاء حق الحصاد> اشاره به همان حکم زکات باشد.

۱۳ حکم پرداخت حقوق مالی (زکات یا حق الحصاد) از محصولات کشاورزی در مکه نازل شده است.

و ءاتوا حقه يوم حصاده

سختی هجرت

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۶ - زمر - ۳۹ - ۱۰ - ۱۹،۲۱

- هجرت در راه دین ، پیام دار مشکلات و زحمات بسیار و نیازمند به صبر و تحمل آنها است .

و أرض الله وسعه إثمًا يوفى الصبرون أجرهم بغير حساب

یاد کردن از اجر و پاداش صابران، پس از ذکر مسأله هجرت، می تواند گویای برداشت یاد شده باشد.

۲۱- تشویق و ترغیب خداوند به صبر و تحمل سختی ها و مشکلات ناشی از هجرت

و أرض الله وسعه إثمًا يوفى الصبرون أجرهم بغير حساب

سختیهای هجرت در راه خدا

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۹ - نحل - ۱۶ - ۴۲ - ۴

۴- ترک وطن و مهاجرت در راه خدا ، دارای مشکلات و ناملایمات است .

و الذین هاجروا .. الذین صبروا

ذکر وصف <صبروا> برای مهاجران در راه خدا و نیز پاداشی که برای آن در نظر گرفته شده است، می تواند مشعر به این نکته باشد که هجرت ناملایماتی را در پی داشته و مهاجران آن را بر خود هموار کردند.

سرزنش ترک هجرت

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۳ - نساء - ۴ - ۱۰۰ - ۴

۴ احتمال سرگردانی و گرفتار شدن به تنگنا ها ، دلیل گروهی از مسلمانان برای ترک هجرت

و من يهاجر .. يجد في الارض مراغماً كثيراً وسعه

شرایط ارزش هجرت

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۹ - نحل - ۱۶ - ۴۱ - ۸

۸- در راه خدا بودن هجرت ، شرط ارزشمندی آن

هاجروا فی الله

<فی> احتمال دارد به همان معنای خودش باشد و بنابراین مراد از آن می تواند <فی سبیل الله> باشد.

شرایط هجرت

جلد - نام

سوره - سوره - آیه - فیش

۳ - نساء - ۴ - ۹۸ - ۳،۵

۳ توانایی ، شرط وجوب هجرت برای مسلمانان تحت ستم (مستضعف)

قالوا الم تكن ارض الله واسعه فتهاجروا فيها .. الا المستضعفين ... لا يستطيعون

۵ هجرت بر مردان و زنان و کودکان درمانده و ناتوان ، واجب نیست .

قالوا الم تكن ارض الله واسعه فتهاجروا فيها .. الا المستضعفين من الرجال و ال

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۰ - مریم - ۱۹ - ۴۸ - ۶

۶- هجرت از محیط شرک ، در صورت بی تأثیر بودن تبلیغ ، بر ماندن در آن جا ترجیح دارد .

و أعتزلکم و ما تدعون من دون الله

حضرت ابراهیم پس از آن که سرسختی و لجاجت آزر را مشاهده نمود، چند راه در پیش داشت ۱ ماندن در محیط شرک و اختفای عقیده و دست برداشتن از مبارزه ۲ مبارزه با بت پرستی و گرفتار شدن به رجم ۳ بیرون رفتن از محیط شرک. حضرت از این سه راه، راه سوم را برگزیده است که نشان ترجیح آن در شرایط خاص خود است.

صبر در هجرت

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۶ - زمر - ۳۹ - ۱۰ - ۱۹

۱۹ - هجرت در راه دین ، پیام دار مشکلات و زحمات بسیار و نیازمند به صبر و تحمل آنها است .

و أرض الله وسعه إنَّما يوفَّى الصبرون أجرهم بغير حساب

یاد کردن از اجر و پاداش صابران، پس از ذکر مسأله هجرت، می تواند گویای برداشت یاد شده باشد.

ظالمان و ارزش هجرت

جلد - نام

سوره - سوره - آیه - فیش

۹ - نحل - ۱۶ - ۴۱ - ۱۳

۱۳- ظالمان ، از ارزش و اجرت هجرت در راه خدا بی خبرند .

من بعد ما ظلموا .. لو كانوا يعلمون

برداشت فوق بنابراین احتمال است که مرجع ضمیر <یعلمون> فاعل محذوف فعل <ظلموا> باشد.

ظلم ترک هجرت

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۳ - نساء - ۴ - ۹۷ - ۵

۵ ماندن در سیطره مشرکان و کافران و ترک هجرت ، ظلم به نفس است .

انّ الذین توفّیهم الملائکه ظالمی انفسهم قالوا فیم کنتم قالوا کنا مستضعفین فی ال

بنابر اینکه توییح ملائکه بر اصل هجرت نکردن باشد، نه اینکه ترک هجرت باعث عمل نکردن به تکالیف الهی می شده است.

عوامل هجرت محمد(ص)

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۷ - توبه - ۹ - ۴۰ - ۳

۳ خروج پیامبر (ص) از مکه و اقدام آن حضرت به هجرت ، امری ناخواسته و تحت فشار کافران بود .

إذ أخرجہ الذین کفروا

بدیهی است که خروج پیامبر (ص) از مکه، به اراده خود آن حضرت صورت گرفت ولی از آن جهت که تحت فشار و جوّ ارباب بود، خداوند اخراج را به کافران نسبت داده است.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۷ - محمد - ۴۷ - ۱۳ - ۲

۲- دلجویی خداوند از پیامبر (ص) ، در قبال ستم مشرکان و ناگزیری آن حضرت به ترک سرزمین خویش

و كَأَيْنَ مِنْ قَرِيهِ هِيَ أَشَدُّ قُوَّةً مِنْ قَرِيَّتِكَ الَّتِي أَخْرَجْتِكَ أَهْلَكْنَاهُمْ

یادآوری خداوند به فرجام هلاکت بار مشرکان، در حقیقت مرهمی

بر آلام پیامبر (ص) از ستم مشرکان است.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۸ - ممتحنه - ۶۰ - ۱ - ۸

۸ - نهی خداوند از دوستی اهل ایمان با کافران که باعث خروج ناخواسته پیامبر (ص) و مؤمنان از سرزمینشان (مکه) شده بودند .

لا تَتَّخِذُوا ... يَخْرُجُونَ الرِّسُولَ وَإِيَّاكُمْ أَنْ تَأْمِنُوا بِاللَّهِ

عوامل هجرت مسلمانان

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۸ - ممتحنه - ۶۰ - ۱ - ۸

۸ - نهی خداوند از دوستی اهل ایمان با کافران که باعث خروج ناخواسته پیامبر (ص) و مؤمنان از سرزمینشان (مکه) شده بودند .

لا تَتَّخِذُوا ... يَخْرُجُونَ الرِّسُولَ وَإِيَّاكُمْ أَنْ تَأْمِنُوا بِاللَّهِ

فرعون و هجرت بنی اسرائیل

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۳ - شعراء - ۲۶ - ۱۷ - ۳

۳ - ممانعت فرعون از هجرت بنی اسرائیل و خارج شدن آنان از مصر

أَنْ أَرْسِلَ مَعَنَا بَنِي إِسْرَائِيلَ

فرعونیان و هجرت بنی اسرائیل

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۳ - شعراء - ۲۶ - ۵۲ - ۵

۵ - ممانعت جدی حکومت فرعون از مهاجرت بنی اسرائیل و ترک سرزمین مصر

و أوحينا إلى موسى أن أسر بعبادي إنكم متبعون

فرمان الهی مبنی بر خروج مخفیانه و حرکت شبانه بنی اسرائیل و نیز تعبیر <إِنَّكُمْ مَتَّبِعُونَ> نشانگر ممانعت شدید حکومت فرعون نسبت به خروج بنی اسرائیل از مصر است.

فضیلت هجرت

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۳ - نساء - ۴ - ۱۰۰ - ۶

۶ ارزش هجرت ، در گرو خدایی بودن آن

و من

يهاجر في سبيل الله ... و من يخرج من بيته مهاجراً الى الله و رسوله

جلد - نام سوره - سوره - آيه - فيش

۱۱ - حج - ۲۲ - ۵۸ - ۱

۱ - ترك شهر و ديار خود و هجرت به ديار غربت به منظور حفظ دين ، عملی شايسته و محبوب خداوند

و الذين هاجروا في سبيل الله .. ليرزقنهم الله

فلسفه هجرت

جلد - نام سوره - سوره - آيه - فيش

۹ - ابراهيم - ۱۴ - ۳۷ - ۷

۷- لزوم هجرت و تحمل دشواری های آن برای عبادت خدای یگانه و اقامه فریضه های الهی

ربنا انى أسكنت من ذرّيتى بواد غير ذى زرع .. ليقيموا الصلوه

خداوند داستان حضرت ابراهيم(ع) را به عنوان داستانی قابل یادآوری ذکر کرد (و إذ قال إبراهيم ..)، و از سویی دیگر آن حضرت تمامی مشکلات سرزمین غیر آباد و بی کشت و زرع را برای حفظ دین خود و فرزندانش تحمل کرد. مجموع این نکات می تواند بیانگر برداشت فوق باشد.

جلد - نام سوره - سوره - آيه - فيش

۹ - نحل - ۱۶ - ۱۱۰ - ۵

۵- هجرت ، حرکتی است در جهت حفظ ایمان و رهایی از محیط جبر و حاکمیت کفر .

هاجروا من بعد ما فتنوا

با توجه به ارتباطی که میان این آیه و آیه <من كفر بالله من بعد إيمانه إلا من أكره ..> وجود دارد که می نمایاند در شرایط دشوار تقیه امری جایز است، اما انسان نباید برای همیشه به اظهار ظاهری کفر تن در دهد؛ بلکه در صورت امکان باید محیط کفر را ترك نماید، برداشت فوق به

دست می آید.

فلسفه هجرت ابراهیم(ع)

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۰ - مریم - ۱۹ - ۴۸ - ۵،۱۰

۵- ابراهیم (ع) ، هجرت از محیط شرک و بت پرستی را جهت حراست از عقیده توحیدی خود و عبادت پروردگار یگانه برگزید .

و أعتزلکم و ما تدعون من دون الله و أدعوا ربّی

از جمله معانی <دعاء> عبادت است. در این آیه نیز <أدعوا> به قرینه <لِمَ تعبد> در آیات قبل می تواند به معنای <عبادت می کنم> باشد. بر این مبنا ابراهیم، هجرت خود را برای میسر شدن عبادت خداوند دانسته است.

۱۰ ابراهیم (ع) ، دعا به درگاه خداوند را انگیزه خود از ترک دیار بت پرستان اعلام کرد .

و أعتزلکم ... و أدعوا ربّی

دعا در فعل های <تدعون> و <أدعوا> ممکن است به معنای عبادت باشد و می تواند به معنای استغاثه و درخواست نیاز باشد. برداشت یاد شده بر اساس دومین معنا است.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۴ - عنکبوت - ۲۹ - ۲۶ - ۵،۸

۵ - حضرت ابراهیم (ع) ، در پی برخورد قهرآمیز قوم اش با او ، تصمیم گرفت به سرزمینی هجرت کند که در آن ، برای انجام رسالت اش ، آزادی عمل داشته باشد .

و قال إني مهاجر إلی ربّی

مراد از <هجرت به سوی پروردگار> دستیابی به مکانی است که حضرت ابراهیم(ع) بتواند آنچه را برعهده او گذاشته است، بدون مزاحمت دشمنان اش، به انجام برساند.

۸ - حضرت ابراهیم (ع) ، وقتی محیط را برای انجام رسالت اش مساعد ندید ، تصمیم به هجرت از

آنجا گرفت .

قالوا .. حَرَقُوهُ فَأَنْجِيهِ اللَّهُ مِنَ النَّارِ ... وَ قَالَ إِنِّي مَهَاجِرٌ إِلَىٰ رَبِّي

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۵ - صافات - ۳۷ - ۹۹ - ۵،۷

۵ - مصون ماندن از اذیت و توطئه های سهمگین مشرکان ، فلسفه هجرت ابراهیم (ع)

و قال إِنِّي ذَاهِبٌ إِلَىٰ رَبِّي

برخی از مفسران بر این عقیده اند که اعلام هجرت از سوی ابراهیم(ع)، برای صرف نظر کردن مشرکان از تعقیب و مجازات آن حضرت پس از نجات از آتش بوده است. بدین صورت که آن حضرت می خواست از اذیت ها و توطئه های مشرکان رهایی یابد.

۷ - راه یابی بهتر به مقصد و خیر و صلاح افزون تر در پرتو عنایت خداوند ، فلسفه هجرت ابراهیم (ع)

و قال إِنِّي ذَاهِبٌ إِلَىٰ رَبِّي سَيِّدِينَ

به قرینه این که رسالت ابراهیم(ع) پس از هجرت هم ادامه داشت به دست می آید که مراد از هدایتی که مورد درخواست آن حضرت بود، ره یابی به مقصد و خیر و صلاحی است که ایشان از آغاز به دنبال آن بوده است.

فلسفه هجرت شبانه بنی اسرائیل

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۳ - شعراء - ۲۶ - ۵۷ - ۳

۳ - فرمان خداوند به حرکت شبانه بنی اسرائیل ، طرحی برای بیرون کشاندن فرعونیان از سرزمینشان

أَنْ أَسْرِبَعَادَىٰ ... فَأُخْرِجْنَهُمْ مِنْ جَنَّتٍ وَ عِيُونَ

فلسفه هجرت محمد(ص)

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۳ - قصص - ۲۸ - ۸۵ - ۲

۲ - دفاع از حریم قرآن و پیروی از تعالیم آن ، عامل هجرت پیامبر

(ص) از مکه

إِنَّ الذی فرض علیک القرآن لرادک إلی معاد

این که خداوند پیش از وعده به بازگشت پیامبر(ص) به مکه، مسأله وجوب عمل به تعالیم قرآن را مطرح ساخته است؛ می تواند به علّت هجرت پیامبر(ص) از مکه به مدینه اشاره داشته باشد.

فلسفه هجرت مسلمانان صدراسلام

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۹ - نحل - ۱۶ - ۴۱ - ۲

۲- عده ای از مسلمانان صدراسلام برای رهایی از ظلم و ستم مشرکان مکه، از آن شهر هجرت کردند .

و الذین هاجروا فی الله من بعد ما ظلموا

به دلیل اینکه سوره نحل در مکه نازل شده است، احتمال دارد مراد از <الذین هاجروا> مسلمانانی باشد که از مکه هجرت کرده و به حبشه یا مدینه رفتند.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۸ - حشر - ۵۹ - ۸ - ۶،۷،۹

۶- هجرت مسلمانان از مکه، تحت فشار دشمن بود؛ نه به اختیار و دلخواه آنان .

الذین أُخرجوا من دیرهم و أموالهم

۷- ناگزیری مسلمانان به ترک اموال و خانه های خویش و اقدام به هجرت و رهایی از ستم مشرکان

أُخرجوا من دیرهم و أموالهم

از ماده <إخراج> و نیز مجهول آمدن فعل <أُخرجوا>، اضطرار و ناگزیری استفاده می شود.

۹- برخوردار شدن از فضل و رحمت الهی، انگیزه مهاجران مسلمان

للفقراء المهجرین . . . یتغون فضلاً من الله و رضواناً

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۲ - هجرت از مکه به مدینه برای جلب رضای الهی ، ناسازگار با مودت نسبت به مشرکان مکه

لا تَتَّخِذُوا

عدوی و عدوكم أولیاء .. إن كنتم خرجتم جهاداً

آیه شریفه در مرحله نخست، نظر به موضوعی دارد که در صدر اسلام رخ داده است. مخاطب اولیه آیه مهاجری به نام حاطب بن ابی بلتعنه است که برای خدا هجرت کرده ولی گام در مسیر دوستی با مشرکان نهاده بود (غافل از این که آن هجرت و این حرکت با هم سازگار نیستند).

فواید هجرت

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۹ - نحل - ۱۶ - ۴۱ - ۱۲

۱۲- مهاجران ، از فواید دنیوی و پاداش اخروی هجرت در راه خدا بی خبرند .

و الذین هاجروا .. لأجر الآخره أكبر لو كانوا يعلمون

کیفر ترک هجرت

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۳ - نساء - ۴ - ۹۷ - ۱۹

۱۹ جهنم ، جایگاه گنهکارانی که به سبب ماندن در سلطه مشرکان و ترک عمدی هجرت ، قادر بر ادای تکالیف الهی نباشند .

الم تكن ارض الله واسعه فتهاجروا فيها فاولئك مأويهم جهنم و ساءت مصيراً

بنابر اینکه توبیخ، به جهت عمل نکردن به تکالیف باشد، نه خصوص ترک هجرت.

کیفیت هجرت خانواده لوط(ع)

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۹ - حجر - ۱۵ - ۶۵ - ۵

۵- حرکت حضرت لوط (ع) و خاندانش از شهر ، حرکتی دسته جمعی ، سریع ، به دور از انظار مردم و محرمانه بود .

فأسر بأهلك بقطع من الیل .. و امضوا حیث تؤمرون

نظارت حضرت لوط(ع) بر حرکت خاندانش (و اتّبع أديارهم) بیانگر حرکت دسته جمعی، و حرکت در ظرف زمانی محدود
(بقطع من اللیل) نشانگر حرکت سریع،

و سیر شبانه در پاسی از شب دلیل محرمانه رفتن از شهر است.

کیفیت هجرت لوط(ع)

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۹ - حجر - ۱۵ - ۶۵ - ۵

۵- حرکت حضرت لوط (ع) و خاندانش از شهر، حرکتی دسته جمعی، سریع، به دور از انظار مردم و محرمانه بود.

فَأَسْرَأْهُمْ بِأَهْلِكَ بِقِطْعٍ مِنَ الْإِيلِ .. وَاَمْضُوا حَيْثُ تَوَمَّرُونَ

نظارت حضرت لوط(ع) بر حرکت خاندانش (و اتّبع أذبارهم) بیانگر حرکت دسته جمعی، و حرکت در ظرف زمانی محدود (بقطع من الیل) نشانگر حرکت سریع، و سیر شبانه در پاسی از شب دلیل محرمانه رفتن از شهر است.

گناه ترک هجرت

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۳ - نساء - ۴ - ۹۹ - ۲،۵

۲ عفو الهی از گناه ترک هجرت، هر چند از سر ناتوانی باشد، حتمی است.

لَا يَسْتَطِيعُونَ حِيلَةً .. فَأَوْلَيْكَ عَسَى اللَّهُ أَنْ يَعْفُو عَنْهُمْ

۵ ترک هجرت از سیطره کافران و مشرکان، گناهی بس بزرگ

فَأَوْلَيْكَ عَسَى اللَّهُ أَنْ يَعْفُو عَنْهُمْ

چون کیفر ترک هجرت در صورت ناتوانی نیز به طور حتمی نفی نشده، معلوم می شود هجرت در صورت توان، از واجبات بسیار مؤکد است و ترک آن گناهی بزرگ.

محمد(ص) قبل از هجرت

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۷ - توبه - ۹ - ۴۰ - ۷

۷ پیامبر (ص)، در دوره پیش از هجرت، کم یاور بود.

إذ أخرجهم الذين كفروا ثاني اثنين

مدینه قبل از هجرت

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۳ - < انصار > ، بنیانگذار جامعه ایمانی در مدینه قبل از هجرت

و الذین تبوءوا الدار و الایمان من قبلهم

< تبوءوا > چنانچه مفردات و المیزان اشاره کرده اند به معنای مهیا ساختن و آماده کردن است. در این صورت < تبوءوا الدار و الایمان > کنایه از فراهم سازی محیط اجتماعی و دینی و < من قبلهم > به حذف مضاف و تقدیر < من قبل هجرتهم > است.

مرگ در هجرت

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۳ - نساء - ۴ - ۱۰۰ - ۱۹ ، ۱۰

۱۰ خداوند ، تضمین کننده پاداش کسانی که در مسیر هجرت با مرگ مواجه شوند .

و من یخرج من بیته مهاجراً الی الله و رسوله ثم یدرکه الموت فقد وقع اجره علی اللّ

۱۹ سفر برای شناخت رهبر ، هجرت در راه خدا و مرگ در آن سفر ، در پی دارنده پاداش الهی است .

و من یخرج من بیته مهاجراً الی الله و رسوله ثم یدرکه الموت فقد وقع اجره علی اللّ

امام صادق (ع) درباره کسی که در سفر برای شناخت رهبر از دنیا برود فرمود: انّ الله عزّ و جل یقول: و من یخرج من بیته مهاجراً الی الله و رسوله ثم یدرکه الموت فقد وقع اجره علی الله. ...

اصول کافی، ج ۱، ص ۳۷۸، ح ۲؛ نورالثقلین، ج ۱، ص ۵۴۰، ح ۵۲۲.

مسلمانان پس از هجرت

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۶ - انفال - ۸ - ۲۶ - ۷

۷ خداوند ، مسلمانان صدر اسلام را پس از هجرت ، از روزی های پاک

و پاکیزه بهره مند ساخت .

فاویکم . . . و رزقکم من الطیبت

مسلمانان قبل از هجرت

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۶ - انفال - ۸ - ۲۶ - ۱،۲

۱ مسلمانان تا قبل از هجرت به مدینه مواجه با کمی نیرو و نفرت ، ناتوان و در سلطه دشمنان بودند .

و اذکروا إذ أنتم قلیل مستضعفون فی الأرض

مفرد آوردن کلمه <قلیل>، به جای قلیلون، تأکیدی است بر کمی افراد و نیروهای اهل ایمان. قابل ذکر است که مفسران، آیه مورد بحث را درباره مقایسه موقعیت و وضعیت مسلمانان در مکه و مهاجرت آنان به مدینه دانسته اند.

۲ مسلمانان تا پیش از هجرت به مدینه ، همواره هراسان از گرفتار آمدن به چنگ دشمنان و نابود شدن به دست آنان

تخافون أن یتخطفکم الناس

<تخطف> به معنای گرفتن با سرعت است و در آیه می تواند کنایه از غلبه و نابودی باشد. فعل مضارع <تخافون> حکایت از استمرار این وضعیت دارد.

مسیر هجرت بنی اسرائیل

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۱ - طه - ۲۰ - ۷۷ - ۳،۸،۱۱

۳ - مسیر هجرت بنی اسرائیل از مصر ، از طریق وحی به موسی (ع) مشخص شده بود .

و لقد أوحینا إلی موسی . . . فاضرب لهم طریقاً فی البحر

فرمان به کوچ دادن شبانه بنی اسرائیل و بیان برخورد آنان در مسیر خود با دریا، دال بر این است که مسیر حرکت نیز از طریق وحی مشخص شده بود.

۸ - ایجاد راهی خشک در عمق دریای سرخ برای عبور بنی اسرائیل ، از مأموریت های موسی (ع)

فاضرب لهم طريقاً

<اضرب لهم..>، یعنی برای آنان راهی را ایجاد کن. <یبس> به معنای خشک است. <ال> در <البحر> عهد ذهنی و اشاره به دریای مشخصی است که در مسیر هجرت قرار داشت. گروهی از مفسران آن را دریای سرخ و برخی رود نیل دانسته اند.

۱۱ - تمام بنی اسرائیل از یک راه در دریا عبور داده شدند . *

فاضرب لهم طریقاً فی البحر

چنانچه مراد از <طریقاً> جنس نباشد، بر وحدت راه دلالت خواهد داشت.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۱ - طه - ۲۰ - ۷۸ - ۱

۱ - موسی (ع) به فرمان خداوند، بنی اسرائیل را شبانه از مصر کوچ داد و از دریا گذراند .

أسر بعبادی .. فأتبعهم

حرف <فاء> در <فأتبعهم> فصیحه است؛ یعنی، از یک سری جملات محذوف قبل از خود حکایت می کند. حاصل آن جملات این است که موسی (ع) بنی اسرائیل را از مصر کوچ داد و فرعونیان نیز از حرکت آنان آگاه شدند.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۳ - شعراء - ۲۶ - ۶۰ - ۲

۲ - خط سیر بنی اسرائیل، از مصر به سمت مشرق بود . *

فأتبعوهم مشرقین

برداشت یاد شده بدان احتمال است که <مشرقین> چنان که برخی از مفسران گفته اند به معنای <قاصدین جهة الشرق> باشد.

مسیر هجرت خانواده لوط(ع)

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۶- حضرت لوط (ع) و خاندانش ، مأمور شدند تنها به سوی مکانی که تعیین خواهد شد ، حرکت کنند و

حق انتخاب مکان دیگری را نداشتند .

فأسر بأهلك .. و امضوا حیث تؤمرون

۱۰- > قال أبو جعفر (ع) : ... > فلما جاء آل لوط المرسلون > ... قالوا ... > فأسر بأهلك > یا لوط إذا مضى لك من یومك هذا سبعة أيام و لیالیها > بقطع من اللیل > إذا مضى نصف اللیل > ... و امضوا > من تلك اللیله > حیث تؤمرون > ; ...

امام باقر(ع) فرمود: هنگامی که فرشتگان خدا به سوی خاندان لوط آمدند .. گفتند: ای لوط! پس از گذشت هفت شبانه روز از این تاریخ، در نیمه های شب خانواده خود را از این سرزمین بیرون ببر ... و در آن شب به هر جا که فرمانتان داده اند بروید...<

مسیر هجرت لوط(ع)

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۹ - حجر - ۱۵ - ۶۵ - ۱۰، ۶

۶- حضرت لوط (ع) و خاندانش ، مأمور شدند تنها به سوی مکانی که تعیین خواهد شد ، حرکت کنند و حق انتخاب مکان دیگری را نداشتند .

فأسر بأهلك .. و امضوا حیث تؤمرون

۱۰- > قال أبو جعفر (ع) : ... > فلما جاء آل لوط المرسلون > ... قالوا ... > فأسر بأهلك > یا لوط إذا مضى لك من یومك هذا سبعة أيام و لیالیها > بقطع من اللیل > إذا مضى نصف اللیل > ... و امضوا > من تلك اللیله > حیث تؤمرون > ; ...

امام باقر(ع) فرمود: هنگامی

که فرشتگان خدا به سوی خاندان لوط آمدند .. گفتند: ... ای لوط! پس از گذشت هفت شبانه روز از این تاریخ، در نیمه های شب خانواده خود را از این سرزمین بیرون ببر ... و در آن شب به هر جا که فرماتان داده اند بروید...>

مسیر هجرت موسی (ع)

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۳ - قصص - ۲۸ - ۲۲ - ۱،۲،۴،۵

۱ - تلاش موسی (ع) پس از خروج از شهر مصر، برای رساندن خود به سمت منتهی به مدین

فخرج منها .. و لَمَّا تَوَجَّه تَلْقَاءَ مَدِين

تعبیر <لَمَّا تَوَجَّه..> نشان می دهد که موسی (ع) هم زمان با خارج شدن از شهر مصر، در جهت مدین قرار نداشت بلکه مدتی راه پیمود تا خود را در آن سمت قرار دهد.

۲ - قرار گرفتن موسی (ع) در جهت منتهی به مدین و روانه شدن وی به سوی آن

و لَمَّا تَوَجَّه تَلْقَاءَ مَدِين

<تَوَجَّه> (مصدر <تَوَجَّه>) به معنای روی آوردن و <تَلْقَاءَ> معادل جانب است. <و لَمَّا تَوَجَّه تَلْقَاءَ مَدِين> یعنی، <لَمَّا> صرف وجه هذاء مدین، (همین که روی به جانب مدین آورد...>.

۴ - موسی (ع) ناآشنا به راه منتهی به مدین

و لَمَّا تَوَجَّه تَلْقَاءَ مَدِين قَالَ عَسَى رَبِّي أَن يَهْدِيَنِي سَوَاءَ السَّبِيلِ

مطلب یاد شده با توجه به نیایش موسی (ع) به دست می آید.

۵ - امید بستن موسی (ع) به هدایت خداوند در یافتن راهی بی خطر و رساننده به مدین

قَالَ عَسَى رَبِّي أَن يَهْدِيَنِي سَوَاءَ السَّبِيلِ

<سَوَاءَ السَّبِيلِ> (راه وسط) کنایه از راهی است که خطر گم شدن در آن نباشد و به

راحتی انسان را به مقصد برساند.

ملاک ارزش هجرت

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۲ - نور - ۲۴ - ۲۲ - ۱۱

۱۱ - در راه خدا بودن ، شرط ارزشمندی هجرت

و المهجرین فی سبیل اللّٰه

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۸ - حشر - ۵۹ - ۸ - ۱۳

۱۳ - ارزش هجرت و گذشت از مال و زندگی ، منوط به داشتن انگیزه الهی و دینی است .

المهجرین الذین .. یتغون فضلاً من اللّٰه و رضواناً و ینصرون اللّٰه و رسوله أول

از توصیف مهاجران به صداقت و راستی در پی بیان انگیزه های هجرت استفاده می شود که ارزش هجرت، در گرو انگیزه های یاد شده است.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۸ - ممتحنه - ۶۰ - ۱ - ۱۶

۱۶ - ارزش هجرت و جهاد ، به انجام گرفتن آن در راه خدا و برای خشنودی او است .

إن کنتم خرجتم جهداً فی سبیلی و ابتغاء مرضاتی

تعبیر <خرجتم> ، چنانچه بیانگر هجرت مسلمانان از مکه به مدینه باشد، عنوان <جهاد> نیز بر آن انطباق می یابد.

ممانعت از هجرت

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۹ - تغابن - ۶۴ - ۱۴ - ۷،۱۵

۷- جلوگیری مؤمنان از دین داری و انجام تکالیف دینی (همچون جهاد ، هجرت و ...) ، دشمنی با آنان محسوب می شود

عدوًّا لکم فاحذروهم

برداشت یاد شده، با توجه به تاریخ و شأن نزول این آیه است. امام باقر(ع) می فرماید >وقتی برخی از مردان می خواستند هجرت کنند، پسر و

همسرش دامن او را می گرفتند و می گفتند: تو را به خدا سوگند که هجرت نکن...>، (برگرفته از نورالثقلین، ج ۵، ذیل آیه).

۱۵ - > عن أبي جعفر (ع) في قوله : > إِنَّ مِنْ أَزْوَاجِكُمْ وَأَوْلَادِكُمْ عَدُوًّا لَكُمْ فَاحْذَرُوهُمْ < و ذلك إِنَّ الرجل كان إذا أراد الهجرة إلى رسول الله (ص) تعلق به ابنه و امرأته و قالوا : نَشُدُّكَ اللَّهُ أَنْ تَذْهَبَ عَنَّا و تدعنا فنضيع بعدك فمنهم من يطيع أهله فيقيم فحذرهم الله أبناءهم و نساءهم و نهاهم عن طاعتهم . . . >

از امام باقر(ع) درباره سخن خداوند: >إِنَّ مِنْ أَزْوَاجِكُمْ وَأَوْلَادِكُمْ عَدُوًّا لَكُمْ فَاحْذَرُوهُمْ< روایت شده است: [در صدر اسلام گاهی] مردی که قصد هجرت به سوی رسول خدا(ص) را داشت، فرزند و همسرش دامن او را می گرفتند و می گفتند: تو را به خدا قسم می دهیم که از نزد ما نروی و ما را بی کس نگذاری که ما بعد از تو از بین خواهیم رفت. برخی از آنان مطیع اهل و عیال خود می شدند و [نزد آنان] می ماندند. از این رو خداوند آنان را از فرزندان و همسرانشان برحذر داشته و آنان را از پیروی آنها نهی فرموده است...>.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۹ - تغابن - ۶۴ - ۱۵ - ۱۵

ممانعت از هجرت بنی اسرائیل

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۱ - طه - ۲۰ - ۴۷ - ۸

۸ - فرعون ، از خروج بنی اسرائیل و هجرت آنان از مصر به دیار دیگر مانع می شد .

فأرسل معنا

اگر خروج بنی اسرائیل به طور عادی از مصر ممکن بود، مطرح ساختن آن با فرعون بی معنا بود پس هر چند که بنی اسرائیل، خود خواستار رهایی و هجرت بودند ولی فرعون و دستگاه حکومت او مانع این کار می شدند.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۳ - شعراء - ۲۶ - ۵۲ - ۵

۵ - ممانعت جدی حکومت فرعون از مهاجرت بنی اسرائیل و ترک سرزمین مصر

و أوحینا إلی موسی أن أسر بعبادی إنکم متبعون

فرمان الهی مبنی بر خروج مخفیانه و حرکت شبانه بنی اسرائیل و نیز تعبیر <إنکم متبعون> نشانگر ممانعت شدید حکومت فرعون نسبت به خروج بنی اسرائیل از مصر است.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۳ - شعراء - ۲۶ - ۵۳ - ۱

۱ - تلاش فرعون برای جلوگیری از مهاجرت بنی اسرائیل، پس از اطلاع یافتن از گریز شبانه آنان

فأرسل فرعون فی المدائن حشرین

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۷ - دخان - ۴۴ - ۲۳ - ۷

۷- ممانعت فرعونیان، از مهاجرت بنی اسرائیل و خروج آنان از سرزمین مصر

فأسر... إنکم متبعون

منشأ هجرت ابراهیم(ع)

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۴ - عنکبوت - ۲۹ - ۲۶ - ۴

۴ - هجرت حضرت ابراهیم (ع) از سرزمین خود، مبنای الهی داشت.

إِنِّي مهاجر إلى رَبِّي

موارد هجرت

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۴ - عنكبوت - ۲۹ - ۲۶ - ۹

۹ - در صورت مساعد نبودن محیط برای انجام رسالت دینی ، شایسته است که از آن

محیط ، هجرت شود .

قالوا .. أو حَرِّقوه فَأَنْجِيهِ اللَّهُ مِنَ النَّارِ ... و قَالَ إِنِّي مُهَاجِرٌ إِلَىٰ رَبِّي

موانع هجرت

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۳ - نساء - ۴ - ۱۰۰ - ۵،۱۱

۵ وابستگی به خانه و سرزمین ، از موانع هجرت در راه خدا

و من يخرج من بيته مهاجراً إلى الله و رسوله

تکیه بر خروج از خانه (یخرج من بیته)، اشاره به این دارد که وابستگی آدمیان به خانه و کاشانه، عامل ترک هجرت است.

۱۱ ترس از مواجهه با مرگ در مسیر هجرت ، نباید مانع اقدام به آن گردد .

و من يخرج من بيته مهاجراً إلى الله و رسوله ثم يدركه الموت فقد وقع أجره على الله

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۹ - تغابن - ۶۴ - ۱۴ - ۸

۸ - دوستی و پیوند خویشاوندی ، نباید مانع دینداری و انجام تکالیف شرعی (همچون جهاد ، هجرت و ...) شود .

يَأْتِيهَا الَّذِينَ ءَامَنُوا إِنَّ مِنْ أَزْوَاجِكُمْ وَأَوْلَادِكُمْ عَدُوًّا لَكُمْ فَاحْذَرُوهُمْ

موسی(ع) هنگام هجرت

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۳ - قصص - ۲۸ - ۲۱ - ۲

۲ - موسی (ع) نگران پیش آمدن حادثه ای ناگوار برای خویش ، به هنگام خروج از شهر مصر بود .

فخرج منها خائفاً يترقب

<تَرَقَّبَ> (مصدر <يترقب>) به معنای انتظار است. در این جا مفعول <يترقب> حذف شده است ، یعنی ، <ينتظر وقوع

المكروه به <.

موفقیت محمد (ص) در هجرت

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۷ - توبه - ۹ - ۴۰ - ۵

موفقیت پیامبر (ص) در خروج از مکه و خلاصی از توطئه کافران ، مرهون نصرت خاص خداوند بود .

نصره الله إذ أخرجہ الذین کفروا

نفاق قبل از هجرت

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۴ - عنکبوت - ۲۹ - ۱۰ - ۱۳

۱۳ - خط نفاق ، در میان مسلمانان ، پیش از هجرت پیامبر (ص) آغاز شد . *

و من الناس من یقول ءامنا بالله فإذا أودى فی الله جعل فتنه الناس کعذاب الله و

آیه بعد، می تواند قرینه باشد بر این که این افراد، دارای نوعی نفاق در ایمان بودند و این جریان، قبل از هجرت، آغاز شده است. گفتنی است، چون سوره عنکبوت مکی است، آیه هم وضعیّت برخی مسلمانان مکه را بازگو می کند.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۴ - عنکبوت - ۲۹ - ۱۱ - ۴

۴ - خط نفاق ، قبل از هجرت و در مکه شروع شد . *

و من الناس من یقول ءامنا بالله فإذا أودى فی الله جعل فتنه الناس کعذاب الله .

این که خداوند، در سوره عنکبوت که سوره ای مکی است بیان می کند که به دنبال بازشناسی مؤمنان از منافقان، است نشانه پدید آمدن، خط نفاق در مکه است.

نگرانی از هجرت فرعونیان

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۳ - شعراء - ۲۶ - ۳۵ - ۵

۵ - بیم فرعون از ناگزیر شدن قبطیان به ترک سرزمین خویش با پیروزی موسی (ع)

یرید أن یخرجکم من أرضکم بسحره

وجوب هجرت

۳ - نساء - ۴ - ۹۸ - ۶

۶ وجوب هجرت حتی بر زنان و کودکان مانده در سیطره کافران

الْمُسْتَضْعَفِينَ مِنَ الرِّجَالِ وَالنِّسَاءِ وَالْوِلْدَانَ

وقت هجرت موسی (ع)

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۳ - قصص - ۲۸ - ۲۳ - ۲۰

۲۰ - تقارن هجرت موسی (ع) به مدین با دوران پیری شعیب (ع)

قالتا... و أبونا شيخ كبير

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۳ - قصص - ۲۸ - ۲۴ - ۵

۵ - هم زمانی هجرت موسی (ع) به مدین با فصل گرما

ثُمَّ تَوَلَّى إِلَى الظِّلِّ

ویژگیهای هجرت بنی اسرائیل

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۱ - طه - ۲۰ - ۷۷ - ۲

۲ - هجرت بنی اسرائیل از مصر، حرکتی سازماندهی شده و پنهان از چشم فرعونیان *

و لقد أوحينا إلى موسى أن أسر بعبادی

فرمان یافتن موسی (ع) به کوچ دادن شبانه بنی اسرائیل و تعقیب آنان از سوی فرعون، این احتمال را تقویت می کند که انتخاب شب به جهت استتار و پنهان ماندن از چشم مأموران فرعون بوده است.

هجرت ابراهیم (ع)

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۰ - مریم - ۱۹ - ۴۸ - ۹

۹- ابراهیم (ع) در هجرت منفردانه خود از جامعه مشرک ، تنها متکی بر خداوند و یاری او بود .

و أدعوا ربّي عسى ألا أكون بدعاء ربّي شقيّاً

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۰ - مریم - ۱۹ - ۴۹ - ۱،۳

۱- حضرت ابراهیم (ع) از محیط شرک

و بت پرستی هجرت کرد و از بت پرستان و معبود های آنان کناره گیری کرد .

فلما أعتزلهم و مايعبدون من دون الله و هبنا له إسحق و يعقوب

۳- اعطای اسحاق و یعقوب به حضرت ابراهیم (ع) ، موهبتی الهی و پاداش هجرت او بود .

فلما أعتزلهم و مايعبدون من دون الله و هبنا له إسحق و يعقوب

حرف <لَمَّا> بیانگر ترتب جزا(وهبنا ..) بر شرط (اعتزلهم ...) می باشد و دلالت می کند که وجود جزا، به خاطر وجود شرط بوده است.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۱ - انبیاء - ۲۱ - ۷۱ - ۲،۴

۲- حضرت ابراهیم و لوط (ع) ، از جامعه آلوده خود به سرزمینی برکت خیز هجرت کردند .

إلى الأرض التي برکنا فيها

۴- هجرتگاه ابراهیم و لوط (ع) (شام فلسطین) ، برای تمام مردم جهان با برکت است .

و نَجِّينَه و لوطًا إلى الأرض التي برکنا فيها للعلمين

<عالم> به معنای همه خلق و یا دسته ای از موجودات است. جمع آمدن آن (عالمین) برای بیان استغراق و شمول تمامی اصناف موجودات است. مقصود از آن در این آیه، همه مردم از تمامی اقوام و قبایل دور و نزدیک می باشد. گفتنی است نوع مفسران بر آنند که مقصود از سرزمین مبارک، شام (فلسطین) است.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۱ - انبیاء - ۲۱ - ۷۲ - ۱

۱- تولد اسحاق و یعقوب (ع) ، پس از هجرت ابراهیم (ع) بود .

و نَجِّينَه و لوطًا إلى الأرض ... و هبنا له إسحق و يعقوب

داستان حضرت ابراهیم در این آیات، بیانگر برداشت یاد شده است. به علاوه این که داستان افکندن ابراهیم به آتش و نجات آن حضرت در زمان جوانی اش بوده است و فرزنددار شدن ابراهیم(ع) در دوران پیری آن حضرت صورت گرفته است.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۴ - عنکبوت - ۲۹ - ۲۶ - ۱۳، ۱۲، ۱۱، ۳

۳ - حضرت ابراهیم (ع) از سرزمین خویش، پس از واقعه دعوت به توحید و انداخته شدن در آتش و نجات اش از آن، هجرت کرد.

و ابرهیم إذ قال .. اعبدوا الله ... فما كان جواب قومه إلا أن قالوا ... أو حرّ

به قرینه سیاق، مرجع ضمیر فاعلی <قال> حضرت ابراهیم(ع) است.

۱۱ - اتکای حضرت ابراهیم (ع) به عزت و حکمت خداوند در هجرت خویش

إِنِّي مهاجر إلى ربِّي إِنَّهُ هو العزيز الحكيم

۱۲ - < عن أبي جعفر (ع) ... أمّا ابراهیم (ع) نبوّته بکوئی ربّاً و هی قریه من قری السواد فیها بدأ أوّل أمره ثم هاجر منها و لیست بهجره قتال . و ذالك قول الله عزّوجلّ : < إِنِّي مهاجر إلى ربِّي ... >

از امام باقر(ع) روایت شده که فرمود: ..رسالت ابراهیم، از قریه <کوئی ربّاً> یکی از روستاهای سواد (عراق) است شروع شد و آنگاه از آنجا هجرت کرد. این، هجرت جنگ نبود و آن، همان سخن خدای عزّوجلّ <إِنِّي مهاجر إلى ربِّي...> است.

۱۳ - < عن أبي جعفر (ع) : > ..فأمن له لوط < و خرج مهاجراً إلى الشام هو

از امام باقر(ع) روایت شده که: <.. لوط، ابراهیم(ع) را تصدیق کرد و با آن حضرت و ساره به شام هجرت کرد.>

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۴ - عنکبوت - ۲۹ - ۲۷ - ۲

۲ - اسحاق (ع) ، پس از هجرت ابراهیم (ع) از منطقه اصلی زندگی اش ، متولد شد .

و قال إني مهاجر . . . و وهبنا له إسحق

برداشت بنابراین است که در آیات، آنچه بر حضرت ابراهیم(ع) به ترتیب رخ داده، منعکس شده است.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۵ - صافات - ۳۷ - ۹۹ - ۱۳، ۱۲، ۱

۱ - تصمیم ابراهیم (ع) ، به هجرت از وطن خود به شهری دیگر و اعلام آن به مردم

قال إني ذاهب إلى ربي

بیشتر مفسران برآنند که مقصود از رفتن به سوی پروردگار (ذاهب إلى ربي) هجرت است و آمدن <قال> در آغاز آیه شریفه، می رساند که ابراهیم(ع) تصمیم خود مبنی بر هجرت را به مردم اعلام کرد.

۲ - هجرت ابراهیم (ع) ، حرکتی الهی و در جهت جلب رضای خدا بود .

و قال إني ذاهب إلى ربي

از تعبیر رفتن به سوی پروردگار به جای هجرت، برداشت بالا به دست می آید.

۱۳ - > عن ابراهیم بن ابي زیادالكرخي ، قال : سمعت أبا عبد الله (ع) يقول : إنَّ ابراهیم (ع) . . . لَمَّا كَسَرَ أَصْنَامَ نَمْرُودَ . . . فَأَمْرَهُمْ أَنْ يَنْفُوا اِبْرَاهِيمَ مِنْ بِلَادِهِ . . . فَأَخْرَجُوا اِبْرَاهِيمَ وَ لُوطًا مَعَهُ (ع) مِنْ بِلَادِهِمْ إِلَى الشَّامِ

. فخرج ابراهیم (ع) و معه لوط لایفارقه و ساره و قال لهم < إني ذاهب إلى ربّي سيهدين > یعنی بیت المقدس ؛

ابراهیم بن ابی زیاد کرخی می گوید: از امام صادق(ع) شنیدم که می فرمود: ابراهیم(ع) . . . چون بت های نمروود را شکست ... نمروود به اصحابش دستور داد ابراهیم(ع) را از شهر برانند ... پس ابراهیم(ع) را در حالی که لوط(ع) هم راه او بود، از شهرشان به سوی شام اخراج کردند و در حالی که لوط و ساره با او بودند [از شهر بیرون آمدند] و ابراهیم به آنان گفت: <إني ذاهب إلى ربّي سيهدين > یعنی، به سوی بیت المقدس می روم < .

هجرت از جامعه ظالم

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۹ - نحل - ۱۶ - ۴۱ - ۹

۹- هجرت از جوامع ستم پیشه ، از راه های گریز از ستم و زمینه ساز پیروزی

و الذین هاجروا فی الله من بعد ما ظلموا

هجرت از جامعه فاسد

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۰ - کهف - ۱۸ - ۱۰ - ۵

۵- هجرت و گریز از محیط فاسد ، به منظور حفظ ایمان و ارزش ها ، کاری جوانمردانه و مورد تمجید خداوند است .

إذ أوی الفتیة إلى الکهف

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۱ - انبیاء - ۲۱ - ۷۱ - ۶

۶- هجرت از محیط آلوده و بلاد کفر و شرک به سرزمین پاک و برکت خیز امری است بایسته و سزاوار .

و نَجّینه و لوطًا إلى الأرض التي برکنا فیها

هجرت از جامعه مشرک

جلد - نام سوره

- سوره - آیه - فیش

۱۰ - کهف - ۱۸ - ۱۶ - ۵۸

۵- لزوم هجرت از محیط کفر و شرک ، برای حفظ عقیده

و إذ اعتزلتموهم .. فأووا إلى الكهف

بیان اعتزال اصحاب کهف از جامعه شرک و مردم مشرک، در حقیقت، بیان الگو و رهنمودی برای موحدان و مؤمنان است که به هنگام تعارض، حفظ ایمان را بر ماندن در جامعه، ترجیح داده و از محیط کفر هجرت کنند.

۸- اطمینان اصحاب کهف به برخورداری از رحمت الهی در صورت هجرت کردن از حاکمیت شرک و جامعه مشرک

فأووا إلى الكهف ينشر لكم ربكم من رحمته

فعل <ینشر> در جواب امر قرار گرفته و جزا برای شرط مقدر است؛ یعنی <إِنْ تَأْوُوا إِلَى الْكَهْفِ يَنْشُرْكُمْ..> و مفاد آن، حتمی بودن نشر رحمت الهی در صورت هجرت است.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۰ - مریم - ۱۹ - ۴۸ - ۱۶، ۹، ۶۸، ۵

۵- ابراهیم (ع) ، هجرت از محیط شرک و بت پرستی را جهت حراست از عقیده توحیدی خود و عبادت پروردگار یگانه برگزید .

و أعتزلکم و ما تدعون من دون الله و أدعوا ربی

از جمله معانی <دعاء> عبادت است. در این آیه نیز <أدعوا> به قرینه <لِمَ تَعْبُدُ> در آیات قبل می تواند به معنای <عبادت می کنم> باشد. بر این مبنا ابراهیم، هجرت خود را برای میسر شدن عبادت خداوند دانسته است.

۶- هجرت از محیط شرک ، در صورت بی تأثیر بودن تبلیغ ، بر ماندن در آن جا ترجیح دارد .

و أعتزلکم و ما تدعون من دون الله

حضرت ابراهیم پس از آن که سرسختی و لجاجت آزر را مشاهده نمود، چند

راه در پیش داشت ۱ ماندن در محیط شرک و اختفای عقیده و دست برداشتن از مبارزه ۲ مبارزه با بت پرستی و گرفتار شدن به رجم ۳ بیرون رفتن از محیط شرک. حضرت از این سه راه، راه سوم را برگزیده است که نشان ترجیح آن در شرایط خاص خود است.

۸- لزوم هجرت از محیطی که نتوان در آن، خدای یگانه را عبادت کرد.

و أعتزلکم و ما تدعون . . . و أذعوا ربّی

۹- ابراهیم (ع) در هجرت منفردانه خود از جامعه مشرک، تنها متکی بر خداوند و یاری او بود.

و أذعوا ربّی عسی ألاّ أکون بدعاء ربّی شقیّاً

۱۶ ابراهیم (ع)، در آستانه هجرت خود از دیار بت پرستان، به رفع سختی ها و کسب سعادت خود امیدوار بود و دعا به درگاه خداوند را عامل آن می دانست.

عسی ألاّ أکون بدعاء ربّی شقیّاً

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۰ - مریم - ۱۹ - ۴۹ - ۱

۱- حضرت ابراهیم (ع) از محیط شرک و بت پرستی هجرت کرد و از بت پرستان و معبود های آنان کناره گیری کرد.

فلما أعتزلهم و ما یعبدون من دون الله و هبنا له إسحق و یعقوب

هجرت از دار الکفر

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۳ - نساء - ۴ - ۹۷ - ۱۲

۱۲ وسعت و گنجایش زمین برای هجرت و گریز از سرزمین فساد و کفر

و قالوا الم تکن ارض الله واسعة فتهاجروا فیها

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۳ - نساء - ۴ -

۵ ترک هجرت از سیطره کافران و مشرکان ، گناهی بس بزرگ

فاولئك عسى الله ان يعفو عنهم

چون کیفر ترک هجرت در صورت ناتوانی نیز به طور حتمی نفی نشده، معلوم می شود هجرت در صورت توان، از واجبات بسیار مؤکد است و ترک آن گناهی بزرگ.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۷ - یونس - ۱۰ - ۸۶ - ۵

۵ زندگی در جوار کافران ، امری نامطلوب و هجرت از بلاد کفر ، امری پسندیده است .

و نجنا برحمتك من القوم الكافرين

هجرت از دارالکفر

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۹ - نحل - ۱۶ - ۱۱۰ - ۶

۶- توصیه خداوند به هجرت از سرزمین کفر ، در صورت ناگزیر بودن انسان از تظاهر مداوم به کفر

إلا من أكره ... ثم إن ربك للذین هاجروا من بعد ما فتنوا

این آیه به کسانی نظر دارد که از روی اجبار سخن کفر بر زبان رانده اند و خداوند می فرماید: آنان پس از این کار در صورتی که هجرت کنند و .. [و بی تفاوت باقی نمانند] مورد بخشش خواهند بود. این بیان می رساند که هجرت چنین افرادی امری لازم است.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۰ - کهف - ۱۸ - ۱۶ - ۵

۵- لزوم هجرت از محیط کفر و شرک ، برای حفظ عقیده

و إذ اعتزلتموهم ... فأووا إلى الكهف

بیان اعتزال اصحاب کَهِف از جامعه شرک و مردم مشرک، در حقیقت، بیان الگو و رهنمودی برای موحدان و مؤمنان است که
به هنگام تعارض، حفظ ایمان را بر ماندن

در جامعه، ترجیح داده و از محیط کفر هجرت کنند.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۱ - انبیاء - ۲۱ - ۷۱ - ۶

۶- هجرت از محیط آلوده و بلاد کفر و شرک به سرزمین پاک و برکت خیز امری است بایسته و سزاوار .

و نَجِّينَه و لَوْطًا إِلَى الْأَرْضِ الَّتِي بَرَكْنَا فِيهَا

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۴ - عنكبوت - ۲۹ - ۵۶ - ۷

۷- هجرت از دارالکفر ، در صورت مناسب نبودن آن برای انجام دادن تکالیف دینی ، امری لازم است .

إِنَّ أَرْضِي وَسَعَه فَإِيَّي فاعبدون

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۴ - عنكبوت - ۲۹ - ۵۷ - ۲

۲- هجرت از دارالکفر ، برای حفظ ارزش های دینی ، حتی اگر منجر به مرگ شود ، امری لازم است .

إِنَّ أَرْضِي وَسَعَه .. كلّ نفس ذائقة الموت

برداشت بالا، بنابراین احتمال است که آیه <كلّ نفس ذائقة الموت> در صدد جواب از پرسشی مقدر باشد و آن، چنین است : <آیا اگر هجرت در پی دارنده مرگ هم باشد باز هجرت لازم است؟ و خداوند، پاسخ می دهد: <مرگ سرنوشت حتمی است و از آن، گریزی نیست و هجرت را، نباید به خاطر آن ترک کرد.>

هجرت از سرزمین شرک

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۵ - صافات - ۳۷ - ۹۹ - ۶

۶- ابراهیم (ع) ، افراد مؤمن و موحد را ، به هجرت از سرزمین شرک تشویق می کرد .

و قال إني ذاهب إلى ربّي

سرزمین شرک، ممکن است به این جهت باشد که افراد اندکی که ایمان آورده و موحد شده اند، همانند او هجرت کنند.

هجرت از سرزمین قوم لوط

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۳ - شعراء - ۲۶ - ۱۷۱ - ۴

۴ - نجات لوط (ع) و اهلش از عذاب الهی، در گرو خروج آنان از شهر

فنجینه و أهله أجمعین . إلا عجوزاً فی الغبرین

از واژه <الغابرين> استفاده می شود که بر جای ماندگان در شهر، گرفتار عذاب شدند و بیرون روندگان از شهر نجات یافتند.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۳ - شعراء - ۲۶ - ۱۷۲ - ۱

۱ - هلاکت قوم لوط، پس از خروج وی و خاندان مؤمنش از شهر

فنجینه و أهله . . . ثم دمرنا الأخرین

<تدمیر> (مصدر <دمرنا>) مرادف <إهلاک> و به معنای نابود کردن و از میان برداشتن است؛ یعنی، <سپس دیگران را هلاک گردانیدیم>.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۸ - هود - ۱۱ - ۸۱ - ۱۴، ۱۵، ۱۳

۱۳ نجات لوط (ع) و خانواده اش در گرو خروج آنان از دیار قوم لوط بود.

فأسر بأهلك بقطع من الیل

۱۴ لوط (ع) موظف بود پیش از نزول عذاب، به طور محرمانه و بدون آگاهی قومش، از دیار آنان خارج شود.

فأسر بأهلك بقطع من الیل

تأکید فرشتگان بر اینکه لوط (ع) باید شبانه کوچ کند، می تواند اشاره به برداشت فوق باشد. گفتنی است که این احتمال، در

صورتی موجه است که سخن فرشتگان با لوط (ع) (فأسر...) در شب نزول عذاب نبوده باشد؛ بلکه

در روز قبل، آن سخن ایراد شده باشد.

۱۵ فرشتگان، از لوط (ع) و خاندانش خواستند که به هنگام خروج از دیارشان، از حرکت باز نایستند و به سوی خانه و کاشانه باز نگردند.

و لایلتفت منکم أحد

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۹ - حجر - ۱۵ - ۶۵ - ۱،۳

۱- فرشتگان، از حضرت لوط (ع) خواستار خارج ساختن خاندانش از شهر در پاسی از شب، جهت نجات از عذاب الهی شدند.

فأسر بأهلك بقطع من الیل

۳- لوط (ع)، مأموریت یافت که هم زمان با خارج ساختن خاندانش از شهر، خود نیز در پی آنان حرکت کند.

فأسر بأهلك .. و اتبع أدبرهم

هجرت از سرزمین مصر

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۷ - یونس - ۱۰ - ۸۶ - ۶،۷

۶ بنی اسرائیل، خواهان هجرت از سرزمین مصر به سرزمین دیگر بودند.

و نجنا برحمتك من القوم الكفرین

۷ بنی اسرائیل، در دعای خویش از خداوند خواستند: زمینه هجرتشان از سرزمین مصر به سرزمینی دیگر را فراهم کند.

و نجنا برحمتك من القوم الكفرین

جمله <و نجنا برحمتك من القوم الكفرین> به معنای (ما را از کافران خلاص نما) است و مقصود از آن می تواند درخواست هجرت به سرزمین دیگر باشد.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۲ - موسی و هارون (ع) ، مأمور هجرت از سرزمین مصر به همراه بنی اسرائیل

أن أرسل معنا بنی إسرءیل

جلد - نام سوره

- سوره - آیه - فیش

۱۳ - شعراء - ۲۶ - ۵۲ - ۱

۱ - وحی خداوند به موسی (ع) در خارج ساختن شبانه بنی اسرائیل از سرزمین مصر

و أوحینا إلی موسی أن أسر بعبادی

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۳ - شعراء - ۲۶ - ۵۵ - ۴

۴ - گریز بنی اسرائیل از مصر ، تهدیدی علیه منافع فرعونیان

و إنهم لنا لغائظون

چنانچه خشم فرعونیان به خاطر این باشد که با گریز بنی اسرائیل از مصر، نیروی کار عظیمی از دستشان خارج می شد و زیان بسیاری بر آنان وارد می گشت، برداشت یاد شده به دست می آید.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۳ - شعراء - ۲۶ - ۵۷ - ۳

۳ - فرمان خداوند به حرکت شبانه بنی اسرائیل ، طرحی برای بیرون کشاندن فرعونیان از سرزمینشان

أن أسر بعبادی ... فأخرجنهم من جنّ و عیون

هجرت از شرک

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۳ - آل عمران - ۳ - ۱۹۵ - ۲۰

۲۰ - آموزش گناهان و بهشت ، پاداش خداوند به هجرت کنندگان از شرک و کفر *

فألذین هاجروا و اخرجوا من دیارهم ... لا کفرّ عنهم سیئاتهم و لا دخلنهم جنّات

می توان گفت مراد از هجرت به قرینه ادامه آیه (اخرجوا من دیارهم)، هجرتی است که رانده شدن از خانه و کاشانه را در پی داشته باشد. و این هجرت همان ترک شرک و کفر است.

هجرت از کفر

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۳ - آل عمران - ۳ - ۱۹۵ - ۲۰

۲۰ آمرزش گناهان

و بهشت ، پاداش خداوند به هجرت کنندگان از شرک و کفر *

فَالَّذِينَ هَاجَرُوا وَ اَخْرَجُوا مِنْ دِيَارِهِمْ .. لَا كُفْرًا عَنْهُمْ سَيَاتِهِمْ وَ لَا دَخَلَتْهُمْ جَنَات

می توان گفت مراد از هجرت به قرینه ادامه آیه (اخراجوا من دیارهم)، هجرتی است که رانده شدن از خانه و کاشانه را در پی داشته باشد. و این هجرت همان ترک شرک و کفر است.

هجرت از مصر باستان

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۷ - دخان - ۴۴ - ۲۳ - ۲،۱۰

۲- موسی (ع) ، مأمور خارج ساختن شبانه و مخفیانه بنی اسرائیل از مصر

فَأَسْرَ بَعَادَى لَيْلاً

<إسراء> (مصدر <أسر>) به معنای رفتن در شب است و <لَيْلاً> تأکید آن می باشد.

۱۰- مهاجرت علنی بنی اسرائیل از سرزمین مصر ، امری غیرممکن برای آنان

فَأَسْرَ بَعَادَى لَيْلاً إِنَّكُمْ مَتَّبِعُونَ

هجرت از مکه

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۹ - نحل - ۱۶ - ۴۱ - ۲،۴

۲- عده ای از مسلمانان صدر اسلام برای رهایی از ظلم و ستم مشرکان مکه ، از آن شهر هجرت کردند .

و الَّذِينَ هَاجَرُوا فِي اللَّهِ مِنْ بَعْدِ مَا ظَلَمُوا

به دلیل اینکه سوره نحل در مکه نازل شده است، احتمال دارد مراد از <الَّذِينَ هَاجَرُوا> مسلمانانی باشد که از مکه هجرت کرده و به حبشه یا مدینه رفتند.

۴- محل هجرت مسلمانان مهاجر از مکه (به مدینه یا حبشه) جایگاهی شایسته و مناسب برای آنان

و الَّذِينَ هَاجَرُوا فِي اللَّهِ مِنْ بَعْدِ مَا ظَلَمُوا لِنُبَوِّئَهُمْ فِي الدُّنْيَا حَسَنَةً

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۳ - قصص - ۲۸ - ۸۵ - ۲

۲ - دفاع از حریم

قرآن و پیروی از تعالیم آن ، عامل هجرت پیامبر (ص) از مکه

إِنَّ الذی فرض علیک القرآن لرادک إلی معاد

این که خداوند پیش از وعده به بازگشت پیامبر(ص) به مکه، مسأله وجوب عمل به تعالیم قرآن را مطرح ساخته است؛ می تواند به علت هجرت پیامبر(ص) از مکه به مدینه اشاره داشته باشد.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۳ - نساء - ۴ - ۹۷ - ۸

۸ گروهی از مسلمانان در صدر اسلام ، از مکه هجرت نکردند و همچنان تحت ستم کافران باقی ماندند .

إِنَّ الذین توفیهم الملئکه .. قالوا کنا مستضعفین فی الارض

ابن عباس گوید: گروهی از اهل مکه ایمان آوردند، ولی به علت ترس، از هجرت سر باز زدند و این آیه درباره آنان نازل شد. (روح المعانی، ذیل آیه).

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۸ - حشر - ۵۹ - ۸ - ۶

۶ - هجرت مسلمانان از مکه ، تحت فشار دشمن بود؛ نه به اختیار و دلخواه آنان .

الذین أخرجوا من دیرهم و أموالهم

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۸ - ممتحنه - ۶۰ - ۱ - ۱۴، ۸

۸ - نهی خداوند از دوستی اهل ایمان با کافران که باعث خروج ناخواسته پیامبر (ص) و مؤمنان از سرزمینشان (مکه) شده بودند .

لا تتخذوا .. یخرجون الرسول و إیاکم أن تؤمنوا بالله

۱۴ - حرکت مسلمانان برای فتح مکه ، حرکتی جهادی و در راستای خشنودی خداوند

إن کنتم خرجتم جهداً فی سبیلی و ابتغاء مرضاتی

از این که پس از برشمردن ستم مشرکان نسبت به مسلمانان،

تعبیر <جهاداً فی سبیلی..> آمده، می توان نتیجه گرفت که آیه شریفه، انگیزه فتح مکه را مشخص ساخته است.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۸ - ممتحنه - ۶۰ - ۱۰ - ۴

۴ - اقدام برخی از زنان مؤمن ، به هجرت از مکه به سوی مدینه ، پس از پیمان حدیبیه

یأیها الذین ءامنوا

آیه شریفه بر اساس شأن نزول پس از هجرت برخی از زنان مکه به مدینه، نازل شده است.

هجرت اصحاب کهف

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۰ - کهف - ۱۸ - ۱۰ - ۲

۲- حرکت اصحاب کهف به سوی غار ، حرکتی جوانمردانه و در جهت کسب ارزش ها بود .

إذ أوی الفتیة إلی الکهف فقالوا ربنا

<فتیه> جمع <فتی> به معنای جوانان است. کاربرد این کلمه درباره اصحاب کهف، ممکن است به جهت جوانی اصحاب کهف از نظر سنی باشد. و محتمل است که عنایت به اوصاف جوانمردانه آنان، اشاره باشد. برداشت بالا، ناظر به احتمال دوم است.

هجرت با شتر

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۶ - غافر - ۴۰ - ۸۰ - ۴

۴ - دست یابی به خواسته ها و مقاصد مهم بشر (چون هجرت ، جهاد ، کسب دانش و ...) از حکمت های آفرینش شتران *

و لتبلغوا علیها حاجه فی صدورکم

تنوین <حاجه> برای تفخیم است و مقید شدن حاجت به <فی صدورکم> (حاجتی که در دل دارید) نشانگر این نکته است که شتران افزون بر تأمین نیازهای مادی و خوراکی بشر، وسیله ای مناسب برای دست یابی بشر (به ویژه بشر

آن روز) به مقاصد و منافع مهم (چون هجرت، جهاد، کسب دانش و ..) می باشند.

هجرت برای شناخت اسلام

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۷ - توبه - ۹ - ۱۲۲ - ۳

۳ لزوم هجرت گروهی از هر جامعه، به سوی مراکز علمی، برای کسب شناخت اسلام و تفقه در دین

فلولا نفر من کل فرقه منهم طائفه لیتفقها فی الدین

هجرت بنی اسرائیل

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۶ - اعراف - ۷ - ۱۰۵ - ۹

۹ موسی (ع) در راستای رهاسازی بنی اسرائیل از فرعون خواست تا از مهاجرت آنان با وی جلوگیری نکند.

فأرسل معی بنی اسرائیل

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۱ - طه - ۲۰ - ۴۷ - ۹

۹ - بنی اسرائیل، دارای آمادگی برای هجرت از مصر به رهبری موسی و هارون (ع)

فأرسل معنا بنی اسرائیل و لاتعدّ بهم

مطرح شدن این درخواست نزد فرعون، بر وجود آمادگی روحی و فکری در بنی اسرائیل برای هجرت از مصر دلالت دارد.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۱ - طه - ۲۰ - ۷۷ - ۱۳، ۷

۷ - بنی اسرائیل، دارای آمادگی لازم برای هجرت از مصر و رهایی از عذاب فرعون

أسر بعبادی

حرکت شبانه، گریختن از چنگ کسانی است که برای آن حرکت، مانع ایجاد می کنند. بنابراین ماندن بنی اسرائیل نزد فرعونیان، برخلاف میل آنان بوده است.

۱۳ - خداوند به موسی (ع) اطمینان داد که در مسیر هجرت از مصر نه با نیروهای دشمن درگیر خواهد شد

و نه مشکل جدی دیگری برای آنان بروز خواهد کرد .

أسر بعبادی . . . لاتخف درگا و لاتخشی

حذف متعلق <لاتخشی> بیانگر منتفی بودن هر چیزی است که مایه دلهره و خشیت باشد از قبیل: احتمال غرق شدن در دریا و یا خطرهای غیر قابل پیش بینی دیگر.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۷ - دخان - ۴۴ - ۲۳ - ۳

۳- رعایت جوانب امنیتی و حفاظتی در گریز بنی اسرائیل از نظام فرعون

فأسر . . . لیلاً

هجرت به حبشه

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۹ - نحل - ۱۶ - ۴۱ - ۴

۴- محل هجرت مسلمانان مهاجر از مکه (به مدینه یا حبشه) جایگاهی شایسته و مناسب برای آنان

و الذین هاجروا فی الله من بعد ما ظلموا لنبؤنهم فی الدنيا حسنه

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۹ - نحل - ۱۶ - ۱۱۰ - ۴

۴- هجرت برخی از مسلمانان صدر اسلام (به حبشه) ، پس از تحمل رنج و شکنجه دشمنان

للذین هاجروا من بعد ما فتوا

یکی از معانی <فتنه> آزار و شکنجه می باشد (مفردات راغب) و برداشت فوق مبتنی بر این معناست.

هجرت به دارالکفر

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۴- ایمان به خدا ، مستلزم رعایت تقوا و پرهیز از مخالفت با او

و اتَّقُوا اللَّهَ الَّذِي أَنْتُمْ بِهِ مُؤْمِنُونَ

هجرت به سرزمین با برکت

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۱ - انبیاء - ۲۱ - ۷۱ - ۶

۶- هجرت از محیط آلوده و بلاد کفر و

شرک به سرزمین پاک و برکت خیز امری است بایسته و سزاوار .

و نَجِّينَهُ و لَوْطًا إِلَى الْأَرْضِ الَّتِي بَرَكْنَا فِيهَا

هجرت به سوی خدا

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۵ - صافات - ۳۷ - ۹۹ - ۸

۸ - مهاجرت از محیط شرک و آلوده به گناه ، به محیطی پاک و سالم ، هجرت به سوی خداوند است .

و قَالَ إِنِّي ذَاهِبٌ إِلَى رَبِّي سَاهِدِينَ

هجرت به سوی محمد(ص)

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۷ - توبه - ۹ - ۱۲۲ - ۲۱

۲۱ عن ابی عبداللہ (ع) فی قول اللہ عزوجل : > فلولاً من کل فرقه منهم طائفه لیتفقوها فی الدین . . . > فامرهم ان ینفروا إلى رسول اللہ (ص) . . .

از امام صادق (ع) درباره سخن خدای عز و جل که می فرماید: >چرا از هر گروهی یک عده کوچ نمی کنند تا در دین تفقه نمایند< روایت شده: خداوند آنان را امر فرموده که به سوی رسول خدا (ص) کوچ نمایند [و فقه را از وی فراگیرند] . . .< .

هجرت به فلسطین

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۱ - انبیاء - ۲۱ - ۷۱ - ۴

۴- هجرتگاه ابراهیم و لوط (ع) (شام فلسطین) ، برای تمام مردم جهان با برکت است .

و نَجِّينَهُ و لَوْطًا إِلَى الْأَرْضِ الَّتِي بَرَكْنَا فِيهَا لِلْعَالَمِينَ

>عالم< به معنای همه خلق و یا دسته ای از موجودات است. جمع آمدن آن (عالمین) برای بیان استغراق و شمول تمامی اصناف موجودات است. مقصود از

آن در این آیه، همه مردم از تمامی اقوام و قبایل دور و نزدیک می باشد. گفتنی است نوع مفسران برآنند که مقصود از سرزمین مبارک، شام (فلسطین) است.

هجرت به محمد(ص)

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۳ - نساء - ۴ - ۱۰۰ - ۱۸، ۱۲، ۸

۸ مهاجرت به سوی پیامبر (ص)، هجرت در راه خداست .

و من يهاجر في سبيل الله .. و من يخرج من بيته مهاجراً الى الله و رسوله

۱۲ هجرت به سوی خدا و رسول (ص)، موجب برخورداری از اجر و پاداش الهی

و من يخرج من بيته مهاجراً الى الله و رسوله .. فقد وقع اجره على الله

۱۸ مهاجران به سوی خدا و رسول (ص)، مشمول غفران و رحمت خاص الهی هستند .

و من يهاجر .. فقد وقع اجره على الله و كان الله غفوراً رحيماً

هجرت به مدینه

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۶ - انفال - ۸ - ۷۴ - ۳

۳ مسلمانانی که از هجرت به مدینه سر باز زدند و یا در راه خدا جهاد نکردند و یا مهاجران و دین خدا را یاری ندادند، از دایره مؤمنان راستین خارج هستند .

و الذين ءامنوا و هاجروا .. أولئك هم المؤمنون حقا

<أولئك> اشاره است به هر یک از <الذین> اول و دوم با ویژگیهایی که در توصیف آنها آمده است. با توجه به این معنا و دلالت ضمیر فصل (هم) بر حصر معلوم می شود کسانی که مجموع صفات یاد شده را نداشته، اگر چه برخی

از آنها را دارا باشند مؤمن حقیقی نیستند.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۶ - انفال - ۸ - ۷۵ - ۵

۵ مهاجرت به مدینه از وظایف مهم مسلمانان صدر اسلام

و الذین ءامنوا من بعد و هاجروا

مراد از هجرت در این بخش از آیات، کوچ کردن مسلمانان از هر نقطه به مدینه منوره است. تأکید فراوان خداوند بر هجرت بیانگر اهمیت ویژه آن است.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۹ - نحل - ۱۶ - ۴۱ - ۴

۴- محل هجرت مسلمانان مهاجر از مکه (به مدینه یا حبشه) جایگاهی شایسته و مناسب برای آنان

و الذین هاجروا فی الله من بعد ما ظلموا لنبؤئنهم فی الدنيا حسنه

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۱ - حج - ۲۲ - ۴۰ - ۵

۵ - تشریح حکم جهاد، پس از آوارگی مسلمانان از مکه و هجرت به مدینه

أذن للذین یقتلون .. الذین أخرجوا من دیرهم بغیر حقّ

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۳ - قصص - ۲۸ - ۸۵ - ۲

۲ - دفاع از حریم قرآن و پیروی از تعالیم آن، عامل هجرت پیامبر (ص) از مکه

إِنَّ الذی فرض علیک القرآن لرادک إلی معاد

این که خداوند پیش از وعده به بازگشت پیامبر(ص) به مکه، مسأله وجوب عمل به تعالیم قرآن را مطرح ساخته است می تواند به علّت هجرت پیامبر(ص) از مکه به مدینه اشاره داشته باشد.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۸ - ممتحنه - ۶۰ - ۱۰ - ۴

۴ - اقدام برخی از زنان

مؤمن ، به هجرت از مکه به سوی مدینه ، پس از پیمان حدیبیه

يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا

آیه شریفه بر اساس شأن نزول پس از هجرت برخی از زنان مکه به مدینه، نازل شده است.

هجرت به مشرق سرزمین مصر

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۳ - شعراء - ۲۶ - ۶۰ - ۲

۲ - خط سیر بنی اسرائیل ، از مصر به سمت مشرق بود . *

فَاتَّبِعُوهُمْ مَشْرِقِينَ

برداشت یاد شده بدان احتمال است که <مشرقین> چنان که برخی از مفسران گفته اند به معنای <قاصدین جهت الشرق> باشد.

هجرت پیروان شعیب(ع)

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۶ - اعراف - ۷ - ۹۰ - ۶،۷

۶ مؤمنان به رسالت شعیب (ع) مصمم بر آیین توحید و متابعت شعیب (ع) در خروج از شهر مدین

لئن اتبعتم شعیباً

۷ اشراف کفرپیشه مدین با تأکید بر خسارتبار بودن همراهی شعیب (ع) ، در تلاش برای بازداشتن مؤمنان از متابعت او و خارج شدن از شهر مدین

و قال الملاء .. لئن اتبعتم شعیباً إنکم إذا لخسرون

هجرت خانواده لوط(ع)

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۸ - هود - ۱۱ - ۸۱ - ۱۳

۱۳ نجات لوط (ع) و خانواده اش در گرو خروج آنان از دیار قوم لوط بود.

فأسر بأهلك بقطع من الیل

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۳ - شعراء - ۲۶ - ۱۷۱ - ۴

۴ - نجات لوط (ع) و اهلش از عذاب الهی ، در گرو خروج آنان از شهر

فنجینه

و أهله أجمعين . إلا عجوزًا في الغبرين

از واژه <الغابرين> استفاده می شود که بر جای ماندگان در شهر، گرفتار عذاب شدند و بیرون روندگان از شهر نجات یافتند.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۳ - شعراء - ۲۶ - ۱۷۲ - ۱

۱ - هلاکت قوم لوط ، پس از خروج وی و خاندان مؤمنش از شهر

فنجینه و أهله . . . ثم دمرنا الأخرين

<تدمیر> (مصدر <دمرنا>) مرادف <إهلاك> و به معنای نابود کردن و از میان برداشتن است؛ یعنی، <سپس دیگران را هلاک گردانیدیم>.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۸ - قمر - ۵۴ - ۳۴ - ۶

۶ - خروج مخفیانه خاندان لوط ، تدبیری الهی ، برای دفع مزاحمت کافران نسبت به ایشان *

نجینهم بسحر

انتخاب لحظات تاریک سحر برای خروج خاندان لوط، احتمال دارد از آن جهت باشد که خروج علنی، آنان را در معرض مزاحمت کافران قرار می داد.

هجرت خانواده موسی(ع)

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۳ - قصص - ۲۸ - ۲۹ - ۲

۲ - هجرت موسی (ع) به همراه همسر و فرزندان از مدین ، پس از پایان یافتن مدت قراردادش با شعیب (ع)

فلما قضی موسی الأجل و سار بأهله

گرچه واژه <أهل> انصراف به زوجه دارد؛ لکن با توجه به تعبیر <امكثوا> (با خطاب جمع) معلوم می شود علاوه بر همسر

حداقل دو نفر دیگر نیز که به احتمال قوی فرزندانش بوده اند او را همراهی می کردند.

هجرت در راه خدا

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۳ - نساء - ۴

۶ بسیاری از مردم آمادگی جانبازی و نبرد با خویشان و هجرت در راه خدا را ندارند . *

و لو انا كتبنا عليهم ان يقتلوا انفسكم او اخرجوا من دياركم ما فعلوه الا قليلا من

برخی برآنند که مراد از <اقتلوا انفسکم>، جهاد و مراد از <اخرجوا من ديارکم>، هجرت است و تعبیر از جهاد به قتل نفس بدان جهت است که در زمان نزول آیه غالباً مسلمانان باید با خویشان خود نبرد می کردند.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۳ - نساء - ۴ - ۱۰۰ - ۱۸، ۱۲، ۹، ۸

۸ مهاجرت به سوی پیامبر (ص)، هجرت در راه خداست .

و من يهاجر في سبيل الله .. و من يخرج من بيته مهاجراً الى الله و رسوله

۹ اهل ایمان ، وظیفه دار مهاجرت به سوی رسول خدا

و من يخرج من بيته مهاجراً الى الله و رسوله

۱۲ هجرت به سوی خدا و رسول (ص)، موجب برخورداری از اجر و پاداش الهی

و من يخرج من بيته مهاجراً الى الله و رسوله .. فقد وقع اجره على الله

۱۸ مهاجران به سوی خدا و رسول (ص)، مشمول غفران و رحمت خاص الهی هستند .

و من يهاجر .. فقد وقع اجره على الله و كان الله غفوراً رحيماً

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۹ - نحل - ۱۶ - ۴۱ - ۱۴، ۱۱، ۱۰، ۸، ۱

۱- خداوند ، به مسلمانهایی که مورد ستم واقع شده و به خاطر او هجرت کردند ، جایگاه و مکانی شایسته در دنیا و پاداشی

بس

بزرگ تر در آخرت عطا می کند .

و الذين هاجروا في الله من بعد ما ظلموا لنبؤتهم في الدنيا حسنه و لأجر الآخرة أ

<فی> در <فی الله> به معنای <لام> و برای تعلیل است. بنابراین معنای عبارت <هجرت برای کسب رضای خداوند> است.

۸- در راه خدا بودن هجرت ، شرط ارزشمندی آن

هاجروا في الله

<فی> احتمال دارد به همان معنای خودش باشد و بنابراین مراد از آن می تواند <فی سبیل الله> باشد.

۱۰- پاداش اخروی هجرت در راه خدا ، بسی برتر از پاداش دنیوی آن است .

و الذين هاجروا في الله من بعد ما ظلموا لنبؤتهم في الدنيا حسنه و لأجر الآخرة أ

۱۱- پاداش اخروی هجرت در راه خدا ، قابل توصیف نیست .

و الذين هاجروا في الله .. لنبؤتهم في الدنيا حسنه و لأجر الآخرة أكبر

مفضل عليه افعال تفضیل (أكبر) حذف شده است و حذف آن به منظور عمومیت دادن است. بنابراین معنای عبارت چنین می شود: پاداش اخروی هجرت بزرگ تر از آن است که کسی بتواند آن را درک کند.

۱۴- آگاه شدن از فواید دنیوی هجرت در راه خدا و پاداش اخروی آن ، مورد تمنی خداوند

و الذين هاجروا .. لو كانوا يعلمون

از جمله معناها و استعمالهای <لو> تمنی است و برداشت فوق بر این اساس است.

هجرت در صدر اسلام

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۶ - انفال - ۸ - ۷۲ - ۱۰

۱۰ هجرت در صدر اسلام دارای اهمیتی برتر نسبت به جهاد در راه خدا

ما لكم من وليتهم من شيء حتى يهاجروا

با توجه به صدر آیه که بر خورداری از حق ولایت را مشروط به

جهاد دانست، معلوم می شود هجرت در جعل ولایت بین مؤمنان کافی نیست. بنابراین ذکر کردن هجرت در این فراز (حتی یهاجروا) و مقید نساختن آن به جهاد این معنا را القا می کند که هجرت در راه خدا در صدر اسلام اهمیتی برتر از جهاد داشته است.

هجرت زنان مؤمن

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۸ - ممتحنه - ۶۰ - ۱۰ - ۴

۴ - اقدام برخی از زنان مؤمن ، به هجرت از مکه به سوی مدینه ، پس از پیمان حدیبیه

يَأَيُّهَا الَّذِينَ ءَامَنُوا

آیه شریفه بر اساس شأن نزول پس از هجرت برخی از زنان مکه به مدینه، نازل شده است.

هجرت شبانه بنی اسرائیل

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۱ - طه - ۲۰ - ۷۷ - ۱

۱ - موسی (ع) ، مأمور به حرکت در آوردن شبانه بنی اسرائیل ، جهت خروج و هجرت از مصر

و لقد أوحينا إلی موسى أن أسر بعبادی

<إسراء> به معنای سیر شبانه و حرف <باء> برای تعدیه است، <أسر بعبادی>؛ یعنی، بندگان مرا شبانه حرکت بده [و از مصر خارج کن].

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۱ - طه - ۲۰ - ۷۸ - ۱

۱ - موسی (ع) به فرمان خداوند ، بنی اسرائیل را شبانه از مصر کوچ داد و از دریا گذراند .

أسر بعبادی ... فَأَتَّبِعَهُمْ

حرف <فاء> در <فَأَتَّبِعَهُمْ> فصیحه است؛ یعنی، از یک سری جملات محذوف قبل از خود حکایت می کند. حاصل آن

جملات این است که موسی (ع) بنی اسرائیل را از مصر کوچ داد و

فرعونیان نیز از حرکت آنان آگاه شدند.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۳ - شعراء - ۲۶ - ۵۲ - ۱،۵

۱ - وحی خداوند به موسی (ع) در خارج ساختن شبانه بنی اسرائیل از سرزمین مصر

و أوحینا إلی موسی أن أسر بعبادی

۵ - ممانعت جدی حکومت فرعون از مهاجرت بنی اسرائیل و ترک سرزمین مصر

و أوحینا إلی موسی أن أسر بعبادی إناکم متبعون

فرمان الهی مبنی بر خروج مخفیانه و حرکت شبانه بنی اسرائیل و نیز تعبیر <إناکم متبعون> نشانگر ممانعت شدید حکومت فرعون نسبت به خروج بنی اسرائیل از مصر است.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۳ - شعراء - ۲۶ - ۵۵ - ۱

۱ - خشم فرعونیان از گریز شبانه بنی اسرائیل به منظور ترک دیار مصر

و إناهم لنا لغائظون

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۷ - دخان - ۴۴ - ۲۳ - ۲

۲ - موسی (ع) ، مأمور خارج ساختن شبانه و مخفیانه بنی اسرائیل از مصر

فأسر بعبادی لیلاً

<إسراء> (مصدر <أسر>) به معنای رفتن در شب است و <لیلاً> تأکید آن می باشد.

هجرت شبانه خانواده لوط(ع)

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱- فرشتگان، از حضرت لوط (ع) خواستار خارج ساختن خاندانش از شهر در پاسی از شب، جهت نجات از عذاب الهی شدند.

فأسر بأهلك بقطع من الیل

۲- حضرت لوط (ع) به نظارت و مراقبت بر خروج خاندانش از شهر برای در امان ماندن از عذاب الهی، مأمور گردید.

فأسر بأهلك .

.. و اتّبع أدبرهم

مقصود از به دنبال خاندان رفتن (و اتّبع أدبرهم) می تواند کنایه از مراقبت و نظارت از خروج آنان باشد که مبادا کسی به شهر برگردد و از رفتن منصرف شود. جمله بعدی (و لایلتفت منکم...) مؤید همین مطلب است.

۳- لوط (ع)، مأموریت یافت که هم زمان با خارج ساختن خاندانش از شهر، خود نیز در پی آنان حرکت کند.

فأسر بأهلك... و اتّبع أدبرهم

۱۰- < قال أبو جعفر (ع) : ... > فلما جاء آل لوط المرسلون < ... قالوا... > فأسر بأهلك < یا لوط إذا مضى لك من یومك هذا سبعة أيام و لیالیها > بقطع من اللیل < إذا مضى نصف اللیل > ... و امضوا < من تلک اللیله > حیث توامرون < ... >

امام باقر(ع) فرمود: هنگامی که فرشتگان خدا به سوی خاندان لوط آمدند... گفتند: ای لوط! پس از گذشت هفت شبانه روز از این تاریخ، در نیمه های شب خانواده خود را از این سرزمین بیرون ببر... و در آن شب به هر جا که فرمانتان داده اند بروید...<

۱۱- < عن أبي جعفر (ع) : ... > إن الله تعالى لَمَّا أراد عذابهم (قوم لوط) ... بعث إليهم ملائكة... و قالوا للوط : أسر بأهلك من هذه القرية الليلة... فلما انتصف الليل سار لوط ببناته... >

از امام باقر(ع) روایت شده است که فرمود:.. هنگامی که

خداوند تعالی اراده کرد قوم لوط را عذاب کند، فرشتگانی را به سوی آنان فرستاد ... آنان به لوط (ع) گفتند: امشب خانواده خود را از این قریه کوچ بده ... چون شب به نیمه رسید آن حضرت به همراهی دخترانش کوچ کرد...<

هجرت شبانه لوط (ع)

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۸ - هود - ۱۱ - ۸۱ - ۱۱، ۲۷

۱۱ فرشتگان، از لوط (ع) خواستند تا خانواده خویش را شبانه از منطقه قومش خارج سازد .

فأسر بأهلك بقطع من الليل

<اسراء> (مصدر أسر) به معنای کوچ کردن شبانه است و <باء> در <بأهلك> برای تعدیه می باشد و <ال> در <الليل> عهد حضوری است. بنابراین معنای جمله <فأسر...> چنین می شود: [ای لوط!] خانواده خویش را در پاره ای از این شب کوچ ده.

۲۷ > عن أبي جعفر (ع) : ... إن الله تعالى لما أراد عذابهم (قوم لوط) ... بعث إليهم ملائكة ... وقالوا للوط : أسر بأهلك من هذه القرية الليلة ... فلما إنتصف الليل سار لوط ببناته ... ;

از امام باقر روایت شده است: .. هنگامی که خداوند اراده کرد قوم لوط را عذاب کند، فرشتگانی را به سوی آنان فرستاد ... آنان به لوط گفتند: امشب خانواده خود را از این آبادی برون ببر ... چون شب به نیمه رسید، لوط دختران خود را از آبادی بیرون برد ...<

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۹ - حجر - ۱۵ - ۶۵ - ۱۱، ۱۰، ۱۳

۱- فرشتگان، از حضرت

لوط (ع) خواستار خارج ساختن خاندانش از شهر در پاسی از شب، جهت نجات از عذاب الهی شدند.

فأسر بأهلك بقطع من اليل

۳- لوط (ع)، مأموریت یافت که هم زمان با خارج ساختن خاندانش از شهر، خود نیز در پی آنان حرکت کند.

فأسر بأهلك... و اتبع أدرهم

۱۰- < قال أبو جعفر (ع) : ... > فلما جاء آل لوط المرسلون < ... قالوا... > فأسر بأهلك < یا لوط إذا مضى لك من يومك هذا سبعة أيام و لياليها > بقطع من الليل < إذا مضى نصف الليل > ... و امضوا < من تلك الليلة > حيث تؤمرون < ... ;

امام باقر(ع) فرمود: هنگامی که فرشتگان خدا به سوی خاندان لوط آمدند... گفتند: ای لوط! پس از گذشت هفت شبانه روز از این تاریخ، در نیمه های شب خانواده خود را از این سرزمین بیرون ببر... و در آن شب به هر جا که فرمانتان داده اند بروید...<

۱۱- < عن أبي جعفر (ع) : ... > إن الله تعالى لَمَّا أراد عذابهم (قوم لوط) ... بعث إليهم ملائكة... و قالوا للوط : أسر بأهلك من هذه القرية الليلة... فلما انتصف الليل سار لوط ببناته... ;

از امام باقر(ع) روایت شده است که فرمود:.. هنگامی که خداوند تعالی اراده کرد قوم لوط را عذاب کند، فرشتگانی را به سوی آنان فرستاد... آنان به

لوط(ع) گفتند: امشب خانواده خود را از این قریه کوچ بده ... چون شب به نیمه رسید آن حضرت به همراهی دخترانش کوچ کرد...<

هجرت شعيب(ع)

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۶ - اعراف - ۷ - ۹۰ - ۵

۵ شعيب (ع) پس از اعلان پایداریش بر توحید و رد پیشنهاد اشراف کفرپیشه (بازگشت به آیین شرک) ، خروج از دیار مدین را برگزید .

لئن اتبعتم شعيباً

برداشت فوق بر این اساس است که مراد از <اتبعتم شعيباً>، پیروی از شعيب(ع) در خروج از شهر مدین باشد.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۶ - اعراف - ۷ - ۹۳ - ۱،۲،۴

۱ شعيب (ع) پس از حتمیت نزول عذاب الهی بر تکذیب کنندگان رسالتش ، از آنان فاصله گرفت و به دیاری دیگر شتافت .

فتولی عنهم

۲ شعيب (ع) با دلسوزی بر کافران مشرف به هلاکت ، از آنان اعراض کرد و شهر مدین را ترک گفت .

فتولی عنهم و قال یقوم

لحن آیه و نیز اضافه کلمه <قوم> به یاء متکلم نشان از تحسّر و دلسوزی شعيب به مردم خویش دارد.

۴ شعيب (ع) هنگام خروجش از میان مردم مدین ، اتمام حجت الهی بر آنان را به ایشان گوشزد کرد .

فتولی عنهم و قال یقوم لقد أبلغتکم رسل ربی

هجرت صالح(ع)

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۶ - اعراف - ۷ - ۷۹ - ۱،۲،۵

۱ صالح (ع) پس از حتمی شدن نزول عذاب الهی بر اثر پی کردن ناقه ، از قوم

خویش فاصله گرفت و به دیاری دیگر شتافت .

فتولی عنهم

جمله <تولی عنهم> عطف بر <فَعَقَرُوا النّاقَةَ> در آیه ۷۷ است.

۲ صالح (ع) با دریغ و دلسوزی بر ثمودیان مشرف به هلاکت از میان آنان رفت .

فتولی عنهم و قال يقوم

لحن آیه و نیز اضافه کلمه <قوم> به یاء متکلم، بیانگر تحسر و دلسوزی صالح نسبت به مردم خویش است.

۵ صالح (ع) هنگام خروجش از میان قوم ثمود ، اتمام حجت الهی بر آنان را به ایشان گوشزد کرد .

فتولی عنهم و قال يقوم لقد أبلغتکم رساله ربی

هجرت علنی بنی اسرائیل

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۷ - دخان - ۴۴ - ۲۳ - ۱۰، ۹

۹- گریز علنی بنی اسرائیل از قلمرو فرعونیان ، امری غیرقابل تحمل برای نظام فرعونی

إِنّکم متّبعون

۱۰- مهاجرت علنی بنی اسرائیل از سرزمین مصر ، امری غیرممکن برای آنان

فأسر بعبادی لیلاً إئنکم متّبعون

هجرت لوط(ع)

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۶ - اعراف - ۷ - ۸۲ - ۶

۶ لوط ، پیامبری مهاجر به دیار سدوم ، نه اهل آن سامان *

أخرجوهم من قریتکم

خداوند پیامبران پیش از لوط و پیامبر پس از وی، یعنی شعیب، را برادر قومشان خواند. ولی در مورد بعثت لوط چنین تعبیری آورده نشد. این مطلب می تواند اشاره به این باشد که لوط از افراد امت قوش نبوده است. انتساب <قریه> به مخالفان لوط با اضافه آن به <کم> می تواند بیانگر این باشد که لوط از مهاجران به آن دیار بوده است و آن دیار بنا بر گفته مفسران بخشی از سرزمین کنعان بوده

که به شهر سدوم معروف بوده است.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۶ - اعراف - ۷ - ۸۳ - ۲

۲ خداوند با خارج ساختن لوط و بستگان قومش از دیارشان، وی را از عذاب مقدر شده برای قوم لوط نجات بخشید.

فانجینه و أهله

چون جمله <فانجینه> در مقابل جمله <کانت من الغیرین> (همسر لوط در زمره باقی ماندگان بود) قرار گرفته است، معلوم می شود نجات از عذاب قوم لوط در گرو خارج شدن از شهر و دیار آنان بوده است. بنابراین <فانجینه> یعنی: فانجینه باخراجنا اياه من بینهم.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۸ - هود - ۱۱ - ۸۱ - ۱۳، ۱۴

۱۳ نجات لوط (ع) و خانواده اش در گرو خروج آنان از دیار قوم لوط بود.

فأسر بأهلک بقطع من الیل

۱۴ لوط (ع) موظف بود پیش از نزول عذاب، به طور محرمانه و بدون آگاهی قومش، از دیار آنان خارج شود.

فأسر بأهلک بقطع من الیل

تأکید فرشتگان بر اینکه لوط(ع) باید شبانه کوچ کند، می تواند اشاره به برداشت فوق باشد. گفتنی است که این احتمال، در صورتی موجه است که سخن فرشتگان با لوط(ع) (فأسر...) در شب نزول عذاب نبوده باشد؛ بلکه در روز قبل، آن سخن ایراد شده باشد.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۱ - انبیاء - ۲۱ - ۷۱ - ۲، ۴

۲- حضرت ابراهیم و لوط (ع)، از جامعه آلوده خود به سرزمینی برکت خیز هجرت کردند.

إلی الأرض التی برکتنا فیها

(شام فلسطین) ، برای تمام مردم جهان با برکت است .

و نَجِّينَه و لوطًا إِلَى الْأَرْضِ الَّتِي بَرَكْنَا فِيهَا لِلْعَالَمِينَ

<عالم> به معنای همه خلق و یا دسته ای از موجودات است. جمع آمدن آن (عالمین) برای بیان استغراق و شمول تمامی اصناف موجودات است. مقصود از آن در این آیه، همه مردم از تمامی اقوام و قبایل دور و نزدیک می باشد. گفتنی است نوع مفسران برآنند که مقصود از سرزمین مبارک، شام (فلسطین) است.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۳ - شعراء - ۲۶ - ۱۷۱ - ۴

۴ - نجات لوط (ع) و اهلش از عذاب الهی ، در گرو خروج آنان از شهر

فَنَجِّينَه و أَهْلَه أَجْمَعِينَ . إِلَّا عَجُوزًا فِي الْغَابِرِينَ

از واژه <الغابرين> استفاده می شود که بر جای ماندگان در شهر، گرفتار عذاب شدند و بیرون روندگان از شهر نجات یافتند.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۴ - عنكبوت - ۲۹ - ۲۶ - ۱۳، ۲

۲ - حضرت لوط (ع) پس از ایمان آوردن به حضرت ابراهیم (ع) تصمیم گرفت به سرزمین دیگری هجرت کند .

فَأَمَّنْ لَهُ لُوطٌ وَقَالَ إِنِّي مُهَاجِرٌ إِلَى رَبِّي

بنابراین احتمال که مرجع ضمیر فاعلی <قال> به قرینه <فَأَمَّنْ لَهُ لُوطٌ> حضرت لوط(ع) باشد، نکته بالا، قابل استفاده است.

۱۳ - <عن أبي جعفر (ع) : .. فَأَمَّنْ لَهُ لُوطٌ > و خرج مهاجراً إلى الشام هو و ساره و لوط ;

از امام باقر(ع) روایت شده که: <.. لوط، ابراهیم(ع) را تصدیق کرد و با آن حضرت و ساره

به شام هجرت کرد.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۵ - صافات - ۳۷ - ۱۳۵ - ۷

۷ - نجات لوط (ع) و مؤمنان، از عذاب الهی، با خروج از شهر انجام پذیرفت.

إِلَّا عَجُوزًا فِي الْغَابِرِينَ

از آمدن تعبیر <غابرین> (بازماندگان) درباره همسر کافر و هلاک شده همسر لوط، برداشت یاد شده به دست می آید.

هجرت محمد(ص)

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۷ - توبه - ۹ - ۴۰ - ۱،۳،۹

۱ نصرت خداوند به پیامبر (ص) در سخت ترین شرایط هجرت، نشان قدرت و بی نیازی خدا از نصرت دیگران برای تحقق اراده خویش است.

وَاللَّهُ عَلَىٰ كُلِّ شَيْءٍ قَدِيرٌ. إِلَّا تَنْصُرُوهُ فَقَدْ نَصَرَهُ اللَّهُ إِذْ أَخْرَجَهُ الَّذِينَ كَفَرُوا

۳ خروج پیامبر (ص) از مکه و اقدام آن حضرت به هجرت، امری ناخواسته و تحت فشار کافران بود.

إِذْ أَخْرَجَهُ الَّذِينَ كَفَرُوا

بدیهی است که خروج پیامبر (ص) از مکه، به اراده خود آن حضرت صورت گرفت ولی از آن جهت که تحت فشار و جوّ ارباب بود، خداوند اخراج را به کافران نسبت داده است.

۹ نگرانی فرد همراه پیامبر (ص) (ابوبکر) به هنگام هجرت از مکه به مدینه و دلداری رسول خدا (ص) به وی

إِذْ يَقُولُ لِصَاحِبِهِ لَا تَحْزَنْ إِنَّ اللَّهَ مَعَنَا

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۸ - ممتحنه - ۶۰ - ۴ - ۱۰

۱۰ - هجرت پیامبر (ص) و مسلمانان و موضع گیری آنان در برابر مشرکان، حرکتی ابراهیمی

قد كانت لكم أسوه

حسنه فی ابرهیم و الذین معه

با توجه به آیات پیشین که درباره هجرت و موضع گیری بایسته مسلمانان در برابر مشرکان است طرح <اسوه> بودن ابراهیم(ع) پس از این آیات و توصیه ها، مطلب بالا را می فهماند.

هجرت مسلمانان

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۳ - آل عمران - ۳ - ۱۹۵ - ۲۴

۲۴ آوارگی و هجرت برخی مسلمانان صدر اسلام و شکنجه و آزار آنان در راه خدا

فَالَّذِينَ هَاجَرُوا وَ اَخْرَجُوا مِنْ دِيَارِهِمْ وَ اُوذُوا فِي سَبِيلِي

جمله <فَالَّذِينَ .. >، هر چند بیان یک ضابطه کلی است، ولی به قرینه ماضی بودن فعلهای <هاجرُوا و ... >، ناظر به تحقق هجرت، اخراج و آزار نیز هست.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۳ - نساء - ۴ - ۱۰۰ - ۱

۱ مسلمانان، در صورت مهاجرت، علی رغم پندار دشمنان، محیط های مناسبی برای زندگی خواهند یافت.

وَ مِنْ يَهَاجِرْ فِي سَبِيلِ اللَّهِ يَجِدْ فِي الْأَرْضِ مَرَاغِمًا كَثِيرًا وَسِعَةً

<مراغماً>، اسم مکان و به معنای سرزمین و راه است که با نظر به ماده آن، <رغم> (خاک) این معنا در آن اشراب شده که یافتن سرزمین برای زندگی، علی رغم موانع و تضییقاتی است که دشمنان در برابر هجرت مسلمانان ایجاد می کردند.

هجرت مسلمانان از مکه

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۴ - عنکبوت - ۲۹ - ۵۶ - ۴

۴ - توصیه خداوند، به مسلمانان مکه برای هجرت از مکه جهت انجام شایسته عبادت خدا

يَعْبَادِي .. إِنَّ أَرْضِي وَسِعَتْ فِئْتِي فاعبدون

هجرت مسلمانان صدر اسلام

جلد -

نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱ - بقره - ۲ - ۱۹۱ - ۴

۴ - مشرکان مکه ، مسلمانان صدر اسلام را از مکه اخراج و آنان را به هجرت وادار کردند .

و أخرجهم من حيث أخرجوكم

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۶ - انفال - ۸ - ۷۲ - ۹

۹ هجرت مسلمانان در صدر اسلام دارای اهمیتی ویژه

و الذین ءامنوا و لم یهاجروا ما لکم من ولیّتهم من شیء

نهی از یاری رسانی به مؤمنان غیر مهاجر و حکم به قطع ولایت با آنان می تواند اشاره به اهمیت هجرت در صدر اسلام داشته باشد.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۹ - نحل - ۱۶ - ۴۱ - ۴

۴- محل هجرت مسلمانان مهاجر از مکه (به مدینه یا حبشه) جایگاهی شایسته و مناسب برای آنان

و الذین هاجروا فی الله من بعد ما ظلموا لنبوئنهم فی الدنیا حسنه

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۹ - نحل - ۱۶ - ۱۱۰ - ۴

۴- هجرت برخی از مسلمانان صدراسلام (به حبشه) ، پس از تحمل رنج و شکنجه دشمنان

للذین هاجروا من بعد ما فتنوا

یکی از معانی <فتنه> آزار و شکنجه می باشد (مفردات راغب) و برداشت فوق مبتنی بر این معناست.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۰ - هجرت پیامبر (ص) و مسلمانان و موضع گیری آنان در برابر مشرکان ، حرکتی ابراهیمی

قد كانت لكم أسوة حسنة في إبراهيم و الذين معه

با توجه به آیات پیشین که درباره

هجرت و موضع گیری بایسته مسلمانان در برابر مشرکان است طرح <اسوه> بودن ابراهیم(ع) پس از این آیات و توصیه ها، مطلب بالا را می فهماند.

هجرت مسلمانان مکه

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۱ - حج - ۲۲ - ۴۰ - ۵

۵ - تشریح حکم جهاد ، پس از آوارگی مسلمانان از مکه و هجرت به مدینه

أذن للذين يقاتلون .. الذين أُخرجوا من ديارهم بغير حقّ

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۴ - عنكبوت - ۲۹ - ۶۰ - ۵

۵ - مسلمانان مکه ، در صورت هجرت از مکه ، نگران معاش خود بودند .

إِنَّ أَرْضِي وَسَعَةٌ .. وَ كَأَيِّنْ مِنْ دَابَّةٍ لَاتَحْمِلُ رِزْقَهَا اللَّهُ يَرْزُقُهَا وَإِيَّاكُمْ

این که خداوند پس از توصیه به هجرت برای حفظ ارزش دینی، رازقیت خود را مطرح می کند و یادآوری می کند که خیلی از جنبندگان، قادر به تأمین روزی خود نیستند، احتمال دارد درصدد دفع توهم و پرسشی باشد که مسلمانان، آن را در ذهن خود داشته اند. برداشت بالا براساس احتمال یاد شده است.

هجرت موحدان

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۵ - صافات - ۳۷ - ۹۹ - ۶

۶ - ابراهیم (ع) ، افراد مؤمن و موحد را ، به هجرت از سرزمین شرک تشویق می کرد .

و قال إني ذاهب إلى ربِّي

اعلام ابراهیم(ع) به هجرت خود از سرزمین شرک، ممکن است به این جهت باشد که افراد اندکی که ایمان آورده و موحد شده اند، همانند او هجرت کنند.

هجرة موسى (ع) از مدين

جلد - نام سورة - سورة -

آیه - فیش

۱۳ - قصص - ۲۸ - ۲۹ - ۲،۳

۲ - هجرت موسی (ع) به همراه همسر و فرزندانش از مدین ، پس از پایان یافتن مدت قراردادش با شعیب (ع)

فلما قضی موسی الأجل و سار بأهله

گرچه واژه <أهل> انصراف به زوجه دارد؛ لکن با توجه به تعبیر <امکثوا> (با خطاب جمع) معلوم می شود علاوه بر همسر حداقل دو نفر دیگر نیز که به احتمال قوی فرزندانش بوده اند او را همراهی می کردند.

۳ - ورود موسی (ع) به صحرای سینا در مهاجرت از مدین

ءانس من جانب الطور نازًا

<طور> معادل <جبل> (کوه) است و مراد از آن، طور واقع در سرزمین سینا می باشد.

هجرت موسی(ع) از مصر

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۳ - شعراء - ۲۶ - ۶۲ - ۹

۹ - عدم اطلاع قلبی موسی (ع) از مراحل بعدی برنامه الهی برای او ، پس از مهاجرت از مصر

إِنَّ مَعِيَ رَبِّي سَيَهْدِين

تعبیر <سَيَهْدِين> می رساند که موسی(ع) از آغاز تمامی برنامه را نمی دانسته و در لحظه نزدیکی سپاه فرعون و روبه رو شدن با دریا، منتظر دستور خداوند بوده است.

هجرت موسی(ع) به مدین

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۳ - قصص - ۲۸ - ۲۲ - ۱،۲،۴

۱ - تلاش موسی (ع) پس از خروج از شهر مصر ، برای رساندن خود به سمت منتهی به مدین

فخرج منها .. و لما توجه تلقاء مدین

تعبیر <لَمَّا تَوَجَّهَ..> نشان می دهد که موسی (ع) هم زمان با خارج شدن از شهر مصر، در

جهت مدین قرار نداشت؛ بلکه مدتی راه پیمود تا خود را در آن سمت قرار دهد.

۲- قرار گرفتن موسی (ع) در جهت منتهی به مدین و روانه شدن وی به سوی آن

و لَمَّا تَوَجَّه تَلْقَاءَ مَدِينٍ

<تَوَجَّه> (مصدر <توجه>) به معنای روی آوردن و <تلقاء> معادل جانب است. <و لَمَّا تَوَجَّه تَلْقَاءَ مَدِينٍ> یعنی، <لَمَّا> صرف وجهه هذاء مدین، (همین که روی به جانب مدین آورد...).

۴- موسی (ع) ناآشنا به راه منتهی به مدین

و لَمَّا تَوَجَّه تَلْقَاءَ مَدِينٍ قَالَ عَسَى رَبِّي أَن يَهْدِيَنِي سَوَاءَ السَّبِيلِ

مطلب یاد شده با توجه به نیایش موسی (ع) به دست می آید.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۳ - قصص - ۲۸ - ۲۳ - ۱،۲۰

۱- موسی (ع) مسافت میان مصر تا مدین را بدون حادثه ای در خور بیان طی کرد.

فَخَرَجَ مِنْهَا... و لَمَّا وَرَدَ مَاءَ مَدِينٍ

پرداختن قرآن به مقطع ورود موسی (ع) به حوالی مدین و سکوت از حوادث بین راه، نشان می دهد که برای وی از مصر تا مدین رخداد درخور ذکری اتفاق نیفتاده بود.

۲۰- تقارن هجرت موسی (ع) به مدین با دوران پیری شعیب (ع)

قَالَتْ... و أَبُونَا شَيْخٌ كَبِيرٌ

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۳ - قصص - ۲۸ - ۲۴ - ۵

۵- هم زمانی هجرت موسی (ع) به مدین با فصل گرما

ثُمَّ تَوَلَّى إِلَى الظِّلِّ

هجرت مؤمنان

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۶ - انفال - ۸ - ۷۴ - ۱

۱ مؤمنانی که به مدینه

هجرت نموده و در راه خدا جهاد کردند ، مؤمنانی حقیقی و راستین هستند .

و الذین ءامنوا و هاجروا .. أولئک هم المؤمنون حقا

حق، به معنای ثابت بودن و حقیقت داشتن است و <حقا> هم می تواند صفت برای مفعول مطلق محذوف باشد، یعنی (هم المؤمنون ایمانا حقا) و هم می تواند مفعول مطلق برای فعل مقدر (احقه) باشد. به هر تقدیر بیانگر این است که دارندگان صفات یاد شده از ایمان حقیقی و راستین برخوردار هستند.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۵ - صافات - ۳۷ - ۹۹ - ۶

۶- ابراهیم (ع) ، افراد مؤمن و موحد را ، به هجرت از سرزمین شرک تشویق می کرد .

و قال إني ذاهب إلی ربی

اعلام ابراهیم(ع) به هجرت خود از سرزمین شرک، ممکن است به این جهت باشد که افراد اندکی که ایمان آورده و موحد شده اند، همانند او هجرت کنند.

هجرت مؤمنان قوم لوط

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۵ - صافات - ۳۷ - ۱۳۵ - ۷

۷- نجات لوط (ع) و مؤمنان ، از عذاب الهی ، با خروج از شهر انجام پذیرفت .

إلا عجوزًا فی الغبرین

از آمدن تعبیر <غابرین> (بازماندگان) درباره همسر کافر و هلاک شده همسر لوط، برداشت یاد شده به دست می آید.

هجرت یونس(ع)

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۱ - انبیاء - ۲۱ - ۸۷ - ۷،۶،۵،۲

۲- یونس (ع) خشمگینانه از میان قومش بیرون رفت و به سرزمین دیگری هجرت کرد .

إذ ذهب مغضبًا

آن چه از نظر مفسران و مورخان

استفاده می شود، این است که یونس(ع) از میان قومش، به خاطر ایمان نیاوردنشان، خشمگینانه بیرون رفت و به جای دیگری هجرت کرد و آیه شریفه ناظر به این داستان است.

۵- گمان یونس (ع) در سخت نگرفتن خداوند بر وی ، نسبت به ترک قوم خویش

إذ ذهب مغضبًا فظنّ أن لن نقدر عليه

یکی از معنای <قدر>، سخت گرفتن و تنگ گرفتن(ضیق) است (مفردات راغب). برداشت یاد شده مبتنی بر این معنا است.

۶- گمان یونس (ع) به مجازات نشدن او از جانب خداوند ، در زمینه بیرون آمدنش از میان قوم خود و هجرت به سرزمینی دیگر

فظنّ أن لن نقدر عليه

برداشت یاد شده مبتنی بر این است که <قدر> به معنای <قضا> و <حکم> باشد. گفتنی است که ذیل آیه (إني كنت من الظالمين) مؤید همین برداشت است.

۷- یونس (ع) در بیرون آمدن از میان قوم کافر خود و هجرت به سرزمین دیگر ، دچار خشم بی جا و گمان نادرست شد . *

إذ ذهب مغضبًا فظنّ أن لن نقدر عليه

همسفر محمد(ص) در هجرت

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۷ - توبه - ۹ - ۴۰ - ۶،۹،۱۰

۶ همسفری تنها یک نفر با پیامبر (ص) ، هنگام خروج از مکه به سوی غار ثور

إذ أخرجهم الذين كفروا ثاني اثنين إذ هما في الغار

<ال> در <الغار> برای عهد است و اشاره به غار ثور دارد.

۹ نگرانی فرد همراه پیامبر (ص) (ابوبکر) به هنگام هجرت از مکه به مدینه و دلداری رسول خدا (ص) به وی

إذ يقول لصاحبه لا تحزن

إن الله معنا

۱۰ اعتماد و اطمینان پیامبر (ص) به نصرت الهی نسبت به او و فرد همراهش (ابوبکر) در خلاصی از توطئه کافران مکه

لا تحزن إن الله معنا

هجوم از دیدگاه قرآن در تفسیر راهنما

هجوم

آثار هجوم اصحاب فیل

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۲۰ - قریش - ۱۰۶ - ۲ - ۴

۴ - هجوم اصحاب فیل به مکه ، کاروان های تجارتی قریش در تابستان و زمستان را با خطری جدی مواجه ساخته بود .

إیلفهم رحله الشتاء و الصيف

آثار هجوم دشمن به مدینه

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۴ - احزاب - ۳۳ - ۱۱ - ۲

۲ - مسلمانان مدینه ، با هجوم احزاب متحد به آنان ، دچار اضطراب و تزلزل شدید شدند .

و زلزلوا زلزالاً شديداً

آثار هجوم غافلگیرانه به دشمنان

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۲۰ - عادیات - ۱۰۰ - ۳ - ۲

۲ - هجوم غافلگیرانه بر دشمن در صبحگاه ، پس از حرکت سریع سپاهیان در شب ، شیوه ای کارساز در جهاد

فالمغیرت صبیحاً

اختلاف وقت هجوم

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۲۰ - عادیات - ۱۰۰ - ۳ - ۳

۳ - پنهان داشتن زمان یورش بر دشمن و هجوم در لحظه های استراحت او ، روشی مطلوب در جهاد

فالمغیرت صبغًا

ایمنی از هجوم مأجوج

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۰ - كهف - ۱۸ - ۹۴ - ۷

۷- آسیب پذیران از هجوم یأجوج و مأجوج ، از ذوالقرنین برای ساختن سدّی در میانه دو رشته کوه بلند در برابر هجوم آن متجاوزان ، کمک

خواستند .

قالوا يذا القرنين . . . تجعل بيننا و بينهم سدًا

ایمنی از هجوم یاجوج

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۰ - کهف - ۱۸ - ۹۴ - ۷

۷- آسیب پذیران از هجوم یاجوج و مأجوج ، از ذوالقرنین برای ساختن سدّی در میانه دو رشته کوه بلند در برابر هجوم آن متجاوزان ، کمک خواستند .

قالوا يذا القرنين . . . تجعل بيننا و بينهم سدًا

دفع هجوم کافران

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۷ - فتح - ۴۸ - ۲۲ - ۲

۲ - مسلمانان ، قادر به دفع هجوم کافران ، در صورت عدم انعقاد صلح حدیبیه و ناگزیری از جنگ *

و لو قتلکم الذین کفروا لولّوا الأدبر

برداشت یاد شده بدان احتمال است که <لوقاتکم> نظر به گذشته داشته باشد؛ یعنی، خداوند گرچه فتح مبین (صلح حدیبیه) را برای شما رقم زد و در پرتو آن ثمرات زیادی را برای شما به بار آورد؛ اما اگر این صلح هم صورت نمی گرفت و کافران به نبرد با شما برمی خاستند، شما با قدرت ایمانی و رهبری پیامبر(ص) آنان را منهزم می ساختید.

راههای هجوم مأجوج

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۰ - کهف - ۱۸ - ۹۴ - ۶

۶- میانه دو کوه مرتفع و سدآسا ، تنها راه نفوذ و حمله یاجوج و مأجوج (مغول و تاتار) علیه همسایگان خود بود .

فهل نجعل لك خرجًا علی أن تجعل بیننا و بينهم سدًا

راههای هجوم یاجوج

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۰ - کھف - ۱۸ - ۹۴ - ۶

۶- میانه

دو کوه مرتفع و سد آسا ، تنها راه نفوذ و حمله یاجوج و ماجوج (مغول و تاتار) علیه همسایگان خود بود .

فهل نجعل لك خرجًا على أن تجعل بيننا و بينهم سدًا

کیفر هجوم به کعبه

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۲۰ - فیل - ۱۰۵ - ۵ - ۷

۷- هجوم آورندگان به کعبه و حرمت شکنان آن ، در معرض عذابی سخت از جانب خداوند

فجعلهم كعصف مأكول

نقل داستان ابرهه، با جمله <ألم تر>، دل گرمی دادن به مؤمنان و تهدید کسانی است که حرمت کعبه را پاس نمی دارند.

مبارزه با هجوم دشمنان

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۰ - كهف - ۱۸ - ۹۴ - ۱۱

۱۱- تهیه و تدارک استحکامات دفاعی ، جهت جلوگیری از رخنه مفسدان و دشمنان ویرانگر ، امری لازم است .

إِنَّ يَأْجُوجَ وَّ مَاجُوجَ مَفْسُودُونَ فِي الْأَرْضِ فَهَلْ نَجْعَلْ لَكَ خَرْجًا

مبارزه با هجوم مفسدان

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۰ - كهف - ۱۸ - ۹۴ - ۱۱

۱۱- تهیه و تدارک استحکامات دفاعی ، جهت جلوگیری از رخنه مفسدان و دشمنان ویرانگر ، امری لازم است .

إِنَّ يَأْجُوجَ وَّ مَاجُوجَ مَفْسُودُونَ فِي الْأَرْضِ فَهَلْ نَجْعَلْ لَكَ خَرْجًا

ممانعت از هجوم مفسدان

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۴- پیش گیری از هجوم مفسدان به جامعه ، وظیفه حاکمان الهی است .

فما استطعوا أن يظهره و ما استطعوا له نقبًا

وسعت هجوم مأجوج

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۴- پیش گویی قرآن به هجوم سریع و فتوحات فراگیر یاجوج و ماجوج در سراسر زمین در آینده

حَتَّىٰ إِذَا فَتَحْتِ يَاجُوجَ وَ مَاجُوجَ وَ هُم مِّنْ كَلِّ حَدَبِ يَنسَلُونَ

اضافه شدن لفظ عموم <کَلِّ> بر اسم نکره <حدب> بیانگر این است که ماجرای یاجوج و ماجوج مربوط به سرزمین خاصی نیست؛ بلکه شامل تمامی سرزمین ها و جهانی خواهد بود.

وسعت هجوم یاجوج

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۱ - انبیاء - ۲۱ - ۹۶ - ۴

۴- پیش گویی قرآن به هجوم سریع و فتوحات فراگیر یاجوج و ماجوج در سراسر زمین در آینده

حَتَّىٰ إِذَا فَتَحْتِ يَاجُوجَ وَ مَاجُوجَ وَ هُم مِّنْ كَلِّ حَدَبِ يَنسَلُونَ

اضافه شدن لفظ عموم <کَلِّ> بر اسم نکره <حدب> بیانگر این است که ماجرای یاجوج و ماجوج مربوط به سرزمین خاصی نیست؛ بلکه شامل تمامی سرزمین ها و جهانی خواهد بود.

وقت هجوم مجاهدان غزوه ذات السلاسل

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۲۰ - عادیات - ۱۰۰ - ۵ - ۳

۳ - مجاهدان در غزوه < ذات السلاسل > با اسبان دونده ای که از ضربه سم آنها برق می جهید ، صبحگاهان بر دشمن تاختند و در میان غبار پای اسبان ، خود را به قلب دشمن رساندند .

و العدیت ضبِحًا . فالموریت قدحًا . فالمغیرت صبِحًا . فأثرن به نفعًا . فوسطن به

براساس بعضی از روایات، این آیات به غزوه <ذات السلاسل> نظر دارد.

هجوم ابرهه به مکه

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۲۰- فیل - ۱۰۵ - ۱ - ۵

۵- هجوم ابرهه به مکه با سپاهیان فیل

سوار و سرکوب شدید آنان از جانب خداوند

الم تر كيف فعل ربك بأصحاب الفيل

آیات این سوره، به داستان <ابرهه> نظر دارد که شهرت آن تا حد مبدأ تاریخ شدن، از تصریح به نام او، بی نیاز ساخته است.

هجوم اصحاب فیل

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۲۰ - فیل - ۱۰۵ - ۱ - ۵

۵ - هجوم ابرهه به مکه با سپاهسانی فیل سوار و سرکوب شدید آنان از جانب خداوند

الم تر كيف فعل ربك بأصحاب الفيل

آیات این سوره، به داستان <ابرهه> نظر دارد که شهرت آن تا حد مبدأ تاریخ شدن، از تصریح به نام او، بی نیاز ساخته است.

هجوم اصحاب فیل به مکه

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۲۰ - قریش - ۱۰۶ - ۲ - ۴

۴ - هجوم اصحاب فیل به مکه ، کاروان های تجارتی قریش در تابستان و زمستان را با خطری جدی مواجه ساخته بود .

إيلفهم رحله الشتاء و الصيف

هجوم به دشمنان

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۲۰ - عادیات - ۱۰۰ - ۳ - ۱،۳

۱ - سوگند خداوند ، به اسبان مجاهدان که هنگام صبحدم بر دشمنان تاخته و آنان را غافلگیر کرده اند .

فالمغيرت صبغًا

<اِغَارَه> (مصدر <مَغِيرَات>)، به معنای تاختن سریع اسب برای غارت کردن یا غیر آن است (قاموس). <صَبْحًا> ظرف و تاختن در صبحگاه، کنایه از غافلگیر کردن دشمن است.

۳- پنهان داشتن زمان یورش بر دشمن و هجوم در لحظه های استراحت او، روشی مطلوب در جهاد

فالمغیرت صبحًا

هجوم به وسط سپاه

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱ - سوگند خداوند ، به اسبانی که هنگام جهاد ، خود را به قلب سپاه دشمن زده ، رزمندگان را برای نبرد همه جانبه یاری می دادند .

فوسطن به جمعاً

<جمع>، به معنای جماعت و گروه است. این کلمه مصدری است که به صورت اسم به کار می رود (مصباح). ضمیر <به> به <عَدُو> (دویدن) که از <عادیات> انتزاع شده است بازمی گردد.

۲ - آسیب زدن به قلب سپاه دشمن و از کار انداختن مرکزیت آن ، رزمی در خور تمجید و سوگند خداوند

فوسطن به جمعاً

هجوم پرندگان بر اصحاب فیل

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۲۰ - فیل - ۱۰۵ - ۳ - ۱

۱ - خداوند ، پرندگانی فراوان و ناشناخته را بر اصحاب فیل ، حملهور ساخت و آنها گروه گروه و پیاپی بر آنان هجوم بردند .

و أرسل علیهم طیراً أبابیل

نکره آمدن <طیراً> (اسم جمع <طائر>) بر ناشناخته بودن آنها دلالت دارد. توصیف آن به <أبابیل> که یا به معنای دسته دسته و یا پی در پی است (قاموس) بیانگر آن است که یورش پرندگان بر اصحاب فیل، تدریجی بوده است.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۲۰ - فیل - ۱۰۵ - ۵ - ۲

۲ - تأثیر هجوم پرندگان بر اصحاب فیل ، به دست خداوند و مستند به او است .

ترمیهم .. فجعلهم کعصف مأکول

فاعل <ترمیهم>، پرندگان و فاعل <جعلهم>، خداوند است؛ یعنی، کار از آنها و اثر از خداوند بود.

هجوم در صبح

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۲۰ - عادیات

۱ - سوگند خداوند ، به اسبان مجاهدان که هنگام صبحدم بر دشمنان تاخته و آنان را غافلگیر کرده اند .

فالمغیرت صبحاً

<اغاره> (مصدر <مغیرات>)، به معنای تاختن سریع اسب برای غارت کردن یا غیر آن است (قاموس). <صبحاً> ظرف و تاختن در صبحگاه، کنایه از غافلگیر کردن دشمن است.

۲ - هجوم غافلگیرانه بر دشمن در صبحگاه ، پس از حرکت سریع سپاهیان در شب ، شیوه ای کارساز در جهاد

فالمغیرت صبحاً

هجوم دشمن به مدینه

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۴ - احزاب - ۳۳ - ۱۰ - ۱۵، ۱۴، ۱۱، ۵، ۸، ۳، ۱

۱ - مسلمانان مدینه ، از ناحیه بالا و پایین مدینه ، در محاصره دشمن (احزاب متّحد) قرار گرفتند .

إذ جاءوكم من فوقكم و من أسفل منكم

۳ - ائتلاف احزاب مختلف و لشگرکشی آنان علیه مسلمانان مدینه و شکست شان ، شایسته یادآوری است .

إذ جاءوكم من فوقكم و من أسفل منكم

<إذ جاءوكم> عطف بر <إذ جاتکم> در آیه پیش و متعلق فعل <أذکروا> در همان آیه است.

۵ - هجوم احزاب متّحد به سوی مدینه ، باعث وحشت و نگرانی مسلمانان شد .

إذ جاءوكم .. و إذ زاغت الأبصر

<زاغت الأبصار> می تواند کنایه از به وجود آمدن آن چنان وحشتی باشد که چشم شخص ، قدرت دید و تشخیص را از دست می دهد.

۸ - هجوم احزاب متّحد به مدینه ، برای درهم شکستن مسلمانان ، مسلمانان را به قدری وحشت زده کرد که همانند افراد محتضر شدند .

إذ جاءوكم . . . و إذ زاغت الأبصر و بلغت القلوب الحناجر

مراد از به حنجره رسیدن قلب ها، خفگی

و به حال مرگ افتادن است.

۱۱ - ایام هجوم احزاب متحد به مدینه ، روزهایی بس سخت و نگران کننده برای مسلمانان بود .

إذ جاءوكم .. و إذ زاغت الأبصر و بلغت القلوب الحناجر

۱۴ - عارض شدن بدگمانی به خدا در مسلمانان ، در پی هجوم احزاب متحد به مدینه

إذ جاءوكم .. و تظنون بالله الظنونا

احتمال دارد که مخاطب فعل <تظنون> مسلمانان باشند و یکی از احتمال های <الظنونا> بدگمانی باشد. آیات بعدی می تواند قرینه ای بر نکته یاد شده باشد.

۱۵ - ظن و گمان های مردم مدینه درباره وعده های خدا ، در پی هجوم احزاب متحد ، علاوه بر گوناگونی ، نوبه نو و در حال تجدید شدن بود .

و تظنون بالله الظنونا

آوردن فعل مضارع <تظنون> به منظور بیان پدید آمدن گمان، می تواند بیان کننده تداوم و تجدید شدن آن باشد.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۴ - احزاب - ۳۳ - ۱۱ - ۱،۳

۱ - هجوم احزاب متحد به مدینه ، وسیله امتحان مسلمانان آن دیار بود .

هنالك ابتلى المؤمنون

۳ - مسلمانان مدینه ، با هجوم احزاب متحد ، در شرایط سختی قرار گرفتند .

و زلزلوا زلزالاً شديداً

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۴ - احزاب - ۳۳ - ۱۴ - ۵

۵ - در صورت نفوذ دشمن به مدینه ، پس از محاصره از سوی احزاب متحد ، منافقان به جای دفاع ، به تلاش به نفع دشمن می پرداختند .

و لو دخلت عليهم من أقطارها ثم سئلوا الفتنة لآتوها

برداشت بالا، بنابراین است که ضمیر در <دخلت> به <يشرب> برگردد و

مراد از <الفتنه>، تلاش تخریبی علیه مسلمانان باشد.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۴ - احزاب - ۳۳ - ۲۵ - ۵

۵ - احزاب متّحد، از هجوم شان به مسلمانان، هیچ سود و نتیجه ای به دست نیاوردند.

و ردّ الله الذين كفروا .. لم ينالوا خیرًا

مراد از <خیر> به قرینه مقام، می تواند <ظفر و پیروزی> باشد و احتمال دارد که به قرینه آیاتی مانند <إنّه لحبّ الخیر لشدید> مراد از آن، مال باشد. برداشت بالا بر اساس احتمال نخست است. احتمال دارد که تعبیر از <پیروزی کافران بر مسلمانان> به <خیر> طبق نظر کافران باشد.

هجوم دشمن به مسلمانان مدینه

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۴ - احزاب - ۳۳ - ۱۲ - ۱

۱ - منافقان، همسو با احزاب متّحد، در غزوه احزاب برای درهم شکستن روحیه مسلمانان فعالیت می کردند.

إذ جاء تکم جنود .. و إذ یقول المنفقون ... ما وعدنا الله ... إلا غرورًا

فعل مضارع <یقول> بر تداوم کار منافقان دلالت می کند که از آن، به <فعالیت> تعبیر می شود.

هجوم دشمن در غزوه احزاب

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۴ - احزاب - ۳۳ - ۹ - ۲

۲ - مورد هجوم قرار گرفتن مسلمانان در مدینه از سوی لشکر دشمن در غزوه احزاب

اذکروا نعمه الله علیکم إذ جاء تکم جنود

مفسران بر این نکته اتفاق نظر دارند که این آیه، درباره غزوه احزاب نازل شده است. مراد از <جنود> گروه های مشرک و یهودیان اند که در یک تصمیم جمعی، متحد شدند و جهت درهم کوبیدن مسلمانان،

به مدینه هجوم بردند.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۴ - احزاب - ۳۳ - ۱۰ - ۱۵، ۱۴، ۱۳، ۱۱، ۵، ۸

۱ - مسلمانان مدینه، از ناحیه بالا و پایین مدینه، در محاصره دشمن (احزاب متحد) قرار گرفتند.

إذ جاءوكم من فوقكم و من أسفل منكم

۵ - هجوم احزاب متحد به سوی مدینه، باعث وحشت و نگرانی مسلمانان شد.

إذ جاءوكم . . . و إذ زاغت الأبصر

<زاغت الأبصار> می تواند کنایه از به وجود آمدن آن چنان وحشتی باشد که چشم شخص، قدرت دید و تشخیص را از دست می دهد.

۸ - هجوم احزاب متحد به مدینه، برای درهم شکستن مسلمانان، مسلمانان را به قدری وحشت زده کرد که همانند افراد محتضر شدند.

إذ جاءوكم . . . و إذ زاغت الأبصر و بلغت القلوب الحناجر

مراد از به حنجره رسیدن قلب ها، خفگی و به حال مرگ افتادن است.

۱۱ - ایام هجوم احزاب متحد به مدینه، روزهایی بس سخت و نگران کننده برای مسلمانان بود.

إذ جاءوكم . . . و إذ زاغت الأبصر و بلغت القلوب الحناجر

۱۳ - پس از محاصره مدینه از سوی احزاب متحد، ظن و گمان های گوناگونی درباره خدا، در میان مردم مسلمان پدید آمد.

إذ جاءوكم . . . و تظنون بالله الظنونا

<ظنون> مفعول مطلق عددی است و <ال> در آن، برای جنس است. جمع آورده شدن <ظنون> همراه با <ال> دلالت بر تعدد و گوناگونی می کند.

۱۴ - عارض شدن بدگمانی به خدا در مسلمانان، در پی هجوم احزاب متحد به مدینه

إذ جاءوكم . . . وتظنون بالله الظنونا

احتمال

دارد که مخاطب فعل <تظنون> مسلمانان باشند و یکی از احتمال های <الظنونا> بدگمانی باشد. آیات بعدی می تواند قرینه ای بر نکته یاد شده باشد.

۱۵ - ظنّ و گمان های مردم مدینه درباره وعده های خدا، در پی هجوم احزاب متحد، علاوه بر گوناگونی، نوبه نو و در حال تجدید شدن بود.

و تظنون بالله الظنونا

آوردن فعل مضارع <تظنون> به منظور بیان پدید آمدن گمان، می تواند بیان کننده تداوم و تجدید شدن آن باشد.

هجوم غافلگیرانه

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۲۰ - عادیات - ۱۰۰ - ۳ - ۱

۱ - سوگند خداوند، به اسبان مجاهدان که هنگام صبحدم بر دشمنان تاخته و آنان را غافلگیر کرده اند.

فالمغیرت صبیحاً

<اغاره> (مصدر <مغیرات>)، به معنای تاختن سریع اسب برای غارت کردن یا غیر آن است (قاموس). <صبیحاً> ظرف و تاختن در صبحگاه، کنایه از غافلگیر کردن دشمن است.

هجوم قوم ابراهیم

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۵ - صافات - ۳۷ - ۹۴ - ۱

۱ - حرکت شتابان مشرکان به سوی ابراهیم (ع)، پس از آگاهی از شکسته شدن بت ها

فأقبلوا إلیه یزفون

<فا> برای تفریع <فأقبلوا..> بر جمله ای مقدر است و تقدیر آن چنین است: <فبلغ قومه من رأه فأقبلوا إلیه> کسی که شکسته شدن بت ها را دید، به مردم اطلاع داد. سپس آنان شتابان به جانب ابراهیم(ع) روی آوردند. گفتنی است: <زف> (مصدر <یزفون>) به معنای حرکت شتابان است.

هجوم قوم لوط

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۸ - هود - ۱۱ -

۱ گروهی از قوم لوط به منظور تجاوز به مهمانان لوط (فرشتگان) شتابان به سوی خانه او هجوم بردند.

و جاء قومہ یهرعون إلیہ

هر چند هجوم آوردن به سوی لوط (ع) به همه قوم او نسبت داده شده است (و جاء قومہ) ولی مراد از آن به قرینه هایی چند، برخی افراد قوم می باشد. جمله <هؤلاء بناتی...> از آن قرینه هاست زیرا شرعاً و حقیقتاً امکان پذیر نبود که دختران لوط بتوانند به ازدواج همه و یا اکثر قوم وی در آیند. قابل ذکر است که نسبت دادن کردار برخی از افراد قوم به همه ایشان، اشاره به این نکته دارد که: اگر همه آنان از وجود مهمانان لوط مطلع می شدند و برایشان مقدور بود، همانند مهاجمان عمل می کردند.

هجوم مأجوج

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۱ - انبیاء - ۲۱ - ۹۶ - ۳

۳- تمامی راه های فتوحات به روی مأجوج و مأجوج در آینده باز خواهد شد و آنان از هر قلّه، ارتفاع و بلندی های زمین با سرعت خواهند گذشت.

حتی إذا فتحت يأجوج و مأجوج و هم من کلّ حدب ینسلون

<حدب> به معنای جاهای مرتفع و بلند زمین است و <نسل> (ماده <ینسلون>) در اصل به معنای جدا شدن از شیء است و هرگاه این ماده در باره رونده به کار رود، به معنای حرکت سریع خواهد بود. پس <ینسلون> یعنی، به سرعت می روند و می تازند.

هجوم مأجوج در آخرالزمان

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۰ - کهف - ۱۸ - ۹۹ - ۲

۲- يأجوج و مأجوج

، در آستانه قیامت (آخرالزمان) به حمله و هجوم علیه دیگر انسان ها خواهند پرداخت .

و تركنا بعضهم يومئذ يموج في بعض

ممکن است این آیات، در صدد پیش گویی برخی حوادث آخرالزمان و اشراف الساعه باشد. عبارت های <إذا جاء وعد ربی> و <نفخ في الصور> جملگی، قرائن این معنا هستند. لذا جمله <ترکنا...> بیان کننده برخی از همان اشراف الساعه خواهد بود؛ یعنی، در آن هنگام (و در پی متلاشی شدن سد ذوالقرنین) برخی مردم، موجب اضطراب برخی دیگر می شوند. و با توجه به این که سد، در برابر یاجوج و ماجوج بوده است، محتمل است، این اضطراب، از ناحیه هجوم و حمله آنان باشد.

هجوم موسی (ع) به فرعونی

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۳ - قصص - ۲۸ - ۱۵ - ۹

۹ - حمله موسی (ع) به فرد قبطی و وارد آوردن ضربه مشت بر وی

فوکزه موسی

<وَكَزَّ> (مصدر <وَكَزَّ>) زدن با مشت است.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۳ - قصص - ۲۸ - ۱۹ - ۱

۱ - اقدام موسی (ع) به حمله به مرد قبطی و وارد کردن ضربه سخت و کوبنده بر وی

فلما أن أراد أن يبطش بالذی هو عدوُّ لهما

<بطش> (مصدر <یبطش>) به دست گشودن برای هجوم قهرآمیز گفته می شود.

هجوم یاجوج

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۱ - انبیاء - ۲۱ - ۹۶ - ۳

۳- تمامی راه های فتوحات به روی یاجوج و ماجوج در آینده باز خواهد شد و آنان از هر قلّه ، ارتفاع و بلندی های زمین با

خواهند گذشت .

حَتَّى إِذَا فَتَحْتَ بِأُجُوجٍ وَأُجُوجٍ وَهُم مِّنْ كُلِّ حَدْبٍ يَنْسِلُونَ

<حدب> به معنای جاهای مرتفع و بلند زمین است و <نسل> (ماده <ینسلون>) در اصل به معنای جدا شدن از شیء است و هرگاه این ماده در باره رونده به کار رود، به معنای حرکت سریع خواهد بود. پس <ینسلون> یعنی، به سرعت می روند و می تازند.

هجوم یا جوج در آخرالزمان

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۰ - كهف - ۱۸ - ۹۹ - ۲

۲- یا جوج و مأجوج ، در آستانه قیامت (آخرالزمان) به حمله و هجوم علیه دیگر انسان ها خواهند پرداخت .

و تركنا بعضهم يومئذ يموج في بعض

ممکن است این آیات، در صدد پیش گویی برخی حوادث آخرالزمان و اشراف الساعه باشد. عبارت های <إِذَا جَاء وَعْدُ رَبِّي> و <نَفْخَ فِي الصُّورِ> جملگی، قرائن این معنا هستند. لذا جمله <ترکنا...> بیان کننده برخی از همان اشراف الساعه خواهد بود؛ یعنی، در آن هنگام (و در پی متلاشی شدن سد ذوالقرنین) برخی مردم، موجب اضطراب برخی دیگر می شوند. و با توجه به این که سد، در برابر یا جوج و مأجوج بوده است، محتمل است، این اضطراب، از ناحیه هجوم و حمله آنان باشد.

هدایت از دیدگاه قرآن در تفسیر راهنما

{هدایت}

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۲ - آل عمران - ۳ - ۴ - ۱،۴

۱ استمرار برنامه هدایت الهی برای مردم در طول تاریخ

نَزَّلَ عَلَيْكَ الْكِتَابَ . . . وَ أَنْزَلَ التَّوْرَةَ وَ الْإِنْجِيلَ . مِنْ قَبْلِ هَدَى لِلنَّاسِ

۴ نیاز مردم به هدایت الهی و کتب آسمانی

نَزَّلَ عَلَيْكَ الْكِتَابَ . . . مِنْ قَبْلِ هَدَى لِلنَّاسِ

مندی مردم از هدایت الهی و کتب آسمانی، حاکی است از نیاز مردم به آن.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۲ - آل عمران - ۳ - ۷۳ - ۱۵

۱۵ پیامبری و هدایت، تفضلی است از خداوند که به هر کس بخواهد اعطا می کند.

و لا تؤمنوا الا لمن تبع دينكم .. قل ان الفضل بيد الله يؤتیه من یشاء

ظاهراً <قل ان الفضل .. >، ردّ پندار یهودیان است که می گفتند پیامبر فقط از میان آنان باید برگزیده شود.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۳ - آل عمران - ۳ - ۱۲۸ - ۱۷

۱۷ نگرانی پیامبر (ص)، از هدایت نیافتن مشرکان و اعلام خداوند، به اینکه هدایت به دست اوست، نه پیامبر (ص).

لیس لك من الامر شیء

رسول الله (ص) در پی شکست دندان مبارکش توسط مشرکان در جنگ احد فرمود: کیف یفلح قوم فعلوا هذا بنبیهم؟ در این هنگام آیه فوق نازل شد.

الدر المثور، ج ۲، ص ۳۱۲.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۳ - آل عمران - ۳ - ۱۷۶ - ۳

۳ پیامبر (ص)، مسؤولیتی در برابر هدایت ناپذیری مردم ندارد.

و لا یحزنک الذین یسارعون فی الکفر

آثار اخروی هدایت پذیری

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۳ - پاکی ، تذکرپذیری ، هدایت جویی و خداترسی ، چهره انسان را در قیامت خندان و شادمان خواهد ساخت .

لَعَلَّ يَزَكِّي . أَوْ يَذَّكَّرُ ... جَاءَكَ

یسعی . و هو یخشی ... ضاحکه مستبشره

آثار تأثیر از هدایت ظالمان

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۹ - نوح - ۷۱ - ۲۴ - ۸

۸ - نفرین بر ظالمان و گمراه کنندگان جامعه پس از ناامیدی از هدایت آنان کاری پسندیده و روا

و لا تزدد الظلمین إلاّ ضللاً

آثار تفصیر در هدایت انسان ها

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۸ - ذاریات - ۵۱ - ۵۴ - ۵

۵ - ملامت مبلغان دینی از سوی خداوند ، در صورت کوتاهی در هدایت خلق *

فما أنت بملوم

با توجه به مفهوم <فما أنت بملوم> روی گردانی رهبران الهی، از هدایت کافران، در همه جا مجاز نیست و در صورتی که بی اذن الهی ترک تکلیف کنند، مورد ملامت خواهند بود.

آثار ذکر سهولت هدایت

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۲۰ - عبس - ۸۰ - ۲۰ - ۷

۷ - توجه به آسانی سلوک راه هدایت ، مانع کفرورزی به خداوند است .

ما أكفّره .. ثمّ السبیل یسرّه

آثار محرومیت از هدایت

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۷ محرومیت از هدایت الهی ، موجب شتاب در انحراف و گرایش به سوی باطل

إِنَّ اللَّهَ لَا يَهْدِي الْقَوْمَ الظَّالِمِينَ. فترى الذين فى قلوبهم مرض يسرعون فيهم

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۵ - انعام - ۶ - ۱۵۷ - ۴

۴ نازل نشدن قرآن موجب اعتراض گمراهان و مشرکان در قیامت به سبب نداشتن کتاب آسمانی و دور ماندن از هدایت‌های

الهی

أو تقولوا لو

أنا أنزل علينا الكتب لكننا أهدي منهم

آثار هدايت

جلد - نام سوره - سوره - آيه - فيش

۴ - نساء - ۴ - ۱۱۵ - ۴

۴ هدايت و شناخت حق ، مسؤوليت آفرين است .

من بعد ما تبين له الهدى

جلد - نام سوره - سوره - آيه - فيش

۴ - نساء - ۴ - ۱۴۳ - ۱۲

۱۲ نشاط در عبادت ، اخلاص ، ذکر فراوان خدا و استواری در ایمان ، پرتویی از هدايت الهی است .

و إذا قاموا إلى الصلوة .. و من يضل الله فلن تجد له سيلا

جلد - نام سوره - سوره - آيه - فيش

۷ - يونس - ۱۰ - ۱۰۸ - ۶

۶ منفعت و بهره هدايت ، تنها متوجه خود هدايت يافتگان است .

فمن اهتدى فإنما يهتدى لنفسه

جلد - نام سوره - سوره - آيه - فيش

۹ - ابراهيم - ۱۴ - ۱۲ - ۴

۴- برخورداري از هدايت الهی ، مقتضى توکل بر او

و ما لنا ألا نتوكل على الله و قد هدينا سبلنا

<واو> در جمله <و قد هدانا> حالیه است.

جلد - نام سوره - سوره - آيه - فيش

۷- هدایت و شناخت پروردگار، موجب امیدواری به رحمت او و زداینده هرگونه یأس و ناامیدی

و من یقنط من رحمه ربّه إلا الضالّون

حضرت ابراهیم(ع) یأس از رحمت پروردگار را معلول گمراهی و نشناختن پروردگار دانست. بنابراین هدایت و شناخت پروردگار، می تواند موجب امیدواری به رحمت خدا و عامل از بین رفتن یأس شود.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۹- علم، مقدمه هدایت و هدایت، زمینه ساز جلب رحمت الهی و رحمت، موجب بشارت و سرور مسلمانان حقیقی است.

و نزلنا علیک الکتب تیناً لکل شیء و هدی و رحمه و بشری للمسلمین

برداشت فوق، مبتنی بر این نکته است که ترتیب در آیه، ترتیب ربی باشد، یعنی، هر یک از آنها مقدمه دیگری باشد.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۹ - نحل - ۱۶ - ۱۲۶ - ۶

۶- تبلیغ دین و هدایت مردمان، پیامدار اذیت و آزار دشمنان و نیازمند مقاومت، شکیبایی و گذشت است.

ادع الی سبیل ربک .. و إن عاقبتکم ... و لئن صبرتم لهو خیر للصبرین

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۱ - طه - ۲۰ - ۴۷ - ۱۶

۱۶ - پیروی از هدایت الهی، در پی دارنده سلامتی و امنیت است.

والسلم علی من اتبع الهدی

<سلام> اسم مصدر از باب تفعیل است و به معنای سلامتی و عافیت از آفت ها می باشد (لسان العرب). مقصود از سلامت در این آیه به قرینه آیه بعد در امان بودن از عذاب دنیا و آخرت است.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۳ - نمل - ۲۷ - ۹۲ - ۶

۶ - بازتاب و منافع هدایت پذیری انسان، تنها متوجه خود او است.

فمن اهتدی فإِنَّمَا یَهتدی لنفسه

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۳ - قصص - ۲۸ - ۶۴ - ۱۰

۱۰ - پذیرش هدایت الهی ، مایه مصون ماندن از عذاب قیامت

لو أنّهم كانوا يهدون

جواب <لو> در <لو>

آنهم.. < حذف شده و تقدیر آن چنین است: > لو أنهم كانوا يهتدون لما رأوا العذاب < یعنی، اگر آنان هدایت را می پذیرفتند، با عذاب الهی روبه رو نمی شدند.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۴ - سجده - ۳۲ - ۱۳ - ۷

۷ - رهیدن از دوزخ، تنها در پرتو هدایت پذیری اختیاری در دنیا ممکن است.

و لو شئنا لأتينا كل نفس هديها و لكن حق القول مني لأملأن جهنم

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۵ - سبأ - ۳۴ - ۴۳ - ۲۰

۲۰ - کیفر شدن در قیامت، پس از اتمام حجت و ارائه راه درست و حق به بندگان در دنیا است.

و نقول للذين ظلموا ذوقوا عذاب النار... و إذا تتلى عليهم آياتنا بينت... و ق

برداشت یاد شده از آن جا است که خداوند پس از نقل عذاب شدن ظالمان، مسأله ارائه حق و تلاوت آیات الهی بر آنان را مطرح ساخته است.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۵ - یس - ۳۶ - ۲۱ - ۳

۳ - اخلاص و مزد نخواستن در ابلاغ رسالت و ره یافته بودن، دو ملاک و معیار برای سنجش درستی ادعای رسالت و پیامبری در دیدگاه مؤمن انطاکیه (حیب نجار)

اتَّبِعُوا الْمُرْسَلِينَ . اتَّبِعُوا مِنْ لَيْسَ لَكُمْ أَجْرًا وَ هُمْ مَهْتَدُونَ

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۵ - صفات - ۳۷ - ۱۱۸ - ۱،۳

۱ - موسی و هارون (علیهما السلام) بر صراط مستقیم در پرتو هدایت خداوند

و هديهما الصراط المستقيم

نیازمند هدایت الهی است .

و هدیٰنهما الصراط المستقیم

از این که خداوند به عنوان امتنان بر موسی و هارون (علیهما السلام) مسأله اعطای صراط مستقیم را مطرح فرمود، می توان برداشت بالا را به دست آورد.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۶ - زمر - ۳۹ - ۴۱ - ۹

۹ - منفعت و بهره هدایت ، تنها متوجه خود هدایت یافتگان است .

فمن اهتدی فلنفسه

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۷ - محمد - ۴۷ - ۱۷ - ۷

۷- تقوای عملی ، زاییده هدایت و ره یابی اندیشه به حق

زادهم هدیٰ و آتیهم تقویهم

از ارتباط <آتاهم تقوایهم> با <زادهم هدیٰ> و عطف آن دو که مستلزم تغایر و دوگانگی است می توان استفاده کرد که: اولاً هدایت امری روحی و فکری و تقوا مقوله ای عملی است و ثانیاً تقوا مترتب بر ازدیاد هدایت است.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۹ - قلم - ۶۸ - ۶ - ۳

۳ - کفر و نپذیرفتن عمدی آیین اسلام ، نشانه جنون و بی خردی است و ایمان و هدایت ، نشانه خردورزی است .

بأیّکم المفتون

برداشت یاد شده، از آن جا است که به کافران، جنون نسبت داده شده است.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۲۰ - نازعات - ۷۹ - ۱۹ - ۳

\$۳- پیدایش حالت ترس از خدا و احساس عظمت او ، از آثار قرار گرفتن در طریق هدایت

و أهدیک إلی ربّک فتخشی

<خشیت> به ترسی گویند که با درک عظمت همراه باشد. (مفردات راغب)

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۴\$ - تحریک انگیزه تزکیه خواهی و هدایت طلبی در افراد ، زمینه ساز پذیرش برهان ها است .

فقل هل لك إلى أن تزكى . و أهديك إلى ربك فتخشى . فأريه الآية الكبرى

برداشت یاد شده، از حرف <فاء> در <فأراه> استفاده شده است که ارائه دلیل پس از ترغیب فرعون به تزکیه خواهی و هدایت طلبی، مطرح کرده است.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۲۰ - عبس - ۸۰ - ۷ - ۲

۲ - کسانی که شایستگی ارشاد دیگران را ندارند ، مسؤول ناپاکی آنان نیز نیستند . *

و ما عليك ألا تزكى

این احتمال وجود دارد که مفاد جمله <و ما عليك..>، بستن راه عذر بر اعتراض کننده به حضور ابن ام مکتوم باشد. با این بیان که اگر خود را در برابر ناپاکی کافران مسؤول می دانی خطا کرده ای؛ زیرا همین برخوردی که با آن نابینا داشتی، نشان می دهد که نمی توانی عهده دار مقام ارشاد دیگران باشی و این تکلیف از تو بر نمی آید.

آثار هدایت اصحاب کهف

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۰ - كهف - ۱۸ - ۱۴ - ۱۴

۱۴- بینش عمیق و نهضت توحیدی اصحاب کهف ، بازتاب هدایت افزون الهی برای آنان بود .

زدنهم هدى . و ربطنا على قلوبهم إذ قاموا فقالوا ربنا رب السموت و الأرض

<إذ قاموا> ظرف برای جمله های <زدناهم هدى و ربطنا..> است.

آثار هدایت پذیری

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۱ - طه - ۲۰ - ۸۲ - ۳

، عمل صالح ، و پی گیری هدایت ، زمینه های جلب غفران خداوند

و اِنِّی لَغَفَّارٌ .. ثُمَّ اهْتَدٰی

با توجه به این که توبه، ایمان و عمل صالح، خود حکایت از هدایت یافتگی دارد، <ثُمَّ اهْتَدٰی> برای بیان استمرار بر هدایت و پی گیری بودن در مورد آن است.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۳ - نمل - ۲۷ - ۹۲ - ۷

۷ - بهره مندی از هدایت قرآنی ، در گرو اراده و روحیه هدایت پذیری خود انسان

فَمَنْ اهْتَدٰی فَاِنَّمَا یَهْتَدِی لِنَفْسِهٖ

از نسبت داده شدن فعل <اهتدی> به <من>، معلوم می شود که شرط استفاده از آیات الهی، روحیه هدایت پذیری و اراده و خواست انسان است.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۳ - قصص - ۲۸ - ۶۰ - ۵

۵ - سعادت اخروی ، در گرو پذیرش ایمان و پیروی از هدایت الهی

و قالوا اِن نَّبِع الٰهَدٰی .. و ما اوتیتم ... و ما عند الله خیر و ابقى

آیه بالا در بردارنده هشدار الهی به مشرکان است که از پیروی هدایت الهی سرباز زده بودند.

آثار هدایت خدا

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۴ - لقمان - ۳۱ - ۵ - ۹

۹ - رستگاری ، تنها در پرتو بهره مندی از هدایت الهی است .

اُولٰٓئِكَ عَلٰی هُدٰی مِنْ رَبِّهِمْ و اُولٰٓئِكَ هُم الْمُفْلِحُونَ

آثار هدایت ناپذیری

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۸ - یوسف - ۱۲ - ۱۱۰ - ۱۰

۱۰ از میان رفتن لیاقت و قابلیت مردم برای هدایت ، شروط نزول عذاب الهی بر آنان است .

حَتَّىٰ إِذَا اسْتَيْسَسَ الرُّسُلُ .

.. جاءهم نصرنا

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۷ - زخرف - ۴۳ - ۲۳ - ۱۶

۱۶ - انسان ، با چشم پوشی از هدایت وحی ، فرو غلتیده در سنت های قومی و تقلید های محیطی

إِلَّا قَالِ مَتْرَفُوها .. إنا على ءاثرهم مقتدون

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۷ - زخرف - ۴۳ - ۴۰ - ۷

۷ - ازدست دادن استعداد هدایت پذیری ، آشکارترین نوع ضلالت و گمراهی است .

أفأنت تسمع الصمّ أو تهدي العمى و من كان فى ضلل مبین

جمله <و من كان..> گویا به منزله عطف تفسیری برای قسمت قبل است؛ یعنی، شخصی که حق را نشنود و راه هدایت را نبیند، در گمراهی آشکار است.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۹ - انسان - ۷۶ - ۴ - ۲

۲ - کفران نعمت هدایت ، موجب عذاب سخت الهی (همچون زنجیر ، غل و آتش) در قیامت

إنا أعتدنا للكفرین سلسلاً و أغلاً و سعيراً

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۹ - حجر - ۱۵ - ۱۵ - ۳

۳- لجاجت و هدایت ناپذیری ، عامل عدم تسلیم و مقاومت در برابر تعالیم آسمانی

و لو فتحنا علیهم باباً من السماء فظلّوا فيه یعرجون . لقالوا إنما سكرت أبصرنا

آثار هدایت ناپذیری کافران

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۷ - احقاف - ۴۶ - ۱۱ - ۱۰

۱۰- حق ناپذیری و هدایت گریزی کافران ، منتهی به دروغ شمردن پیام راستین وحی

و إذ لم يهتدوا به فسيقولون هذا إفك قديم

<فاء> در <فسيقولون>، بیانگر ترتب و نتیجه

است، یعنی، اتهام آنان به قرآن، نتیجه حق ناپذیری و هدایت گریزی آنان است.

آثار هدایت ناپذیری مشرکان

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۳ - قصص - ۲۸ - ۶۶ - ۴

۴ - سردرگمی و درماندگی مشرکان در قیامت، بازتاب گمراهی و هدایت ناپذیری آنان در دنیا است.

ماذا أجبتم المرسلين فعميت عليهم الأنباء يومئذ

تفریح <عمیت علیهم...> بر آیه پیش، نشانگر آن است که نوع موضع گیری در برابر دعوت پیامبران، دارای بازتابی مناسب با آن در قیامت است. بر این اساس، برگزیدن گمراهی و سر باز زدن از پذیرش راهنمایی های پیامبران، به صورت گمراهی و سردرگمی در قیامت انعکاس می یابد.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۸ - نجم - ۵۳ - ۳۰ - ۷

۷ - هدایت ناپذیری مشرکان خداگریز، موجب فرمان الهی به پیامبر (ص) در روی گردانی از تبلیغ و هدایت آنان

فأعرض عن من تولّى .. إن ربك هو أعلم

با توجه به این که جمله <إن ربك...> تعلیل برای <فأعرض...> است، مطلب بالا استفاده می شود.

آثار یأس از هدایت فرعونیان

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۷ - دخان - ۴۴ - ۲۲ - ۳

۳- نفرین موسی (ع) به درگاه پروردگار، پس از ناامیدی از هدایت فرعونیان

و إن لم تؤمنوا .. فدعا ربّه أن هؤلأ قوم مجرمون

<دعا> در مقام شکایت، دربردارنده درخواست مجازات است.

آثار یأس از هدایت گمراهگران

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۹ - نوح - ۷۱ - ۲۴ - ۸

۸ - نفرین بر ظالمان و

گمراه کنندگان جامعه پس از ناامیدی از هدایت آنان کاری پسندیده و روا

و لا تزدد الظلمين إلاّ ضلالاً

آرزوی هدایت

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۰ - کهف - ۱۸ - ۲۴ - ۱۳

۱۳- آرمان رسیدن به رشد و هدایت برتر، آرمانی الهی است .

و قل عسى أن يهدين ربّي لأقرب من هذا رشداً

آرزوی هدایت انسانها

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۳ - شعراء - ۲۶ - ۸۴ - ۴

۴- مردان الهی، آرزومند هدایت و سعادت برای تمامی نسل های بشر

و اجعل لی لسان صدق فی الآخرين

آسانی هدایت

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۲۰ - عبس - ۸۰ - ۲۰ - ۲

۲ - کفر کافران با وجود آسانی راه هدایت، توجیه ناپذیر است .

ما أكفروه .. ثمّ السبیل یسره

ابراهیم(ع) و هدایت ناپذیران

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۷ - توبه - ۹ - ۱۱۴ - ۱۷

۱۷ ابراهیم (ع) دارای رحمت فراوان نسبت به مردم و متأسف از هدایت ناپذیری مشرکان

إِن اِبْرَاهِيمَ لَأُوَّهٍ حَلِيمٍ

یکی دیگر از معانی که اهل لغت برای <أُوَّاه> نوشته اند، رَقَّت و رحمت است. یعنی ابراهیم (ع) بسیار رقیق القلب و نسبت به مردم، بسیار مهربان بود. برداشت فوق بر این اساس است که جمله <إِن اِبْرَاهِيمَ لَأُوَّاه> بیانگر علت وعده ابراهیم (ع) به آزر باشد؛ یعنی، شدت رحمت ابراهیم (ع) سبب گردید، برای جذب آزر به ایمان، وعده استغفار به وی بدهد.

ابزار هدایت

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۶ - اعراف -

۳ هدایتگران الهی با روش ها و وسایل حق ، نه با وسایل باطل ، دیگران را به هدایت رهنمون می سازند .

و ممن خلقنا أمه يهدون بالحق

برداشت فوق بر این اساس است که <باء> در <بالحق> بای استعانت باشد.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۷ - یونس - ۱۰ - ۱۰۸ - ۵،۷

۵ ربوبیت الهی ، مقتضی فرستادن کتاب و راهنمایی مردم به وسیله آن است .

قد جاءكم الحق من ربكم فمن اهتدى

۷ قرآن ، کتابی است که برای هدایت و راهنمایی مردم نازل شده است .

قد جاءكم الحق من ربكم فمن اهتدى فإنما يهتدى لنفسه

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۹ - ابراهیم - ۱۴ - ۱ - ۶،۱۷

۶- پیامبر (ص) ، وظیفه دار هدایت مردم به سوی نور و خارج کردن آنان از ظلمت ها (گمراهی ها) ، با تعالیم قرآن کریم

أنزله إليك لتخرج الناس من الظلمت إلى النور

۱۷- پیامبر (ص) ، وظیفه دار هدایت مردم به راه خدای عزتمند ستودنی ، با تعالیم قرآن کریم

كتب أنزله إليك لتخرج الناس من الظلمت إلى النور . . إلى صراط العزيز الحميد

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۹ - ابراهیم - ۱۴ - ۵ - ۳

۳- موسی (ع) ، وظیفه دار هدایت مردم خویش به سوی نور و خارج کردن آنان از ظلمت ها ، با آیات و معجزات الهی .

و لقد أرسلنا موسى بأيتنا أن أخرج قومك من الظلمت إلى النور

- كهف - ۱۸ - ۵۶ - ۴

۴- بشارت و انذار و ايجاد بيم و اميد ، دو وسيله مهم تبليغ و دو عنصر ضروري در هدايت انسان ها است .

و ما نرسل المرسلين الا مبشرين و منذرين

جلد - نام سوره - سوره - آيه - فيش

۱۲ - نور - ۲۴ - ۳۵ - ۱۹

۱۹ - خداوند ، هدايتگر مردم از طريق نزول آيات روشنگر ، تبیین سرگذشت امت های پیشین و موعظه و اندرزها

و لقد أنزلنا إليكم آية مبينة و مثلاً من الذين خلوا من قبلكم و موعظه ... يهد

جلد - نام سوره - سوره - آيه - فيش

۱۳ - شعراء - ۲۶ - ۲۰۸ - ۴

۴ - انذار ، کارآمدترین و مؤثرترین وسیله هدايت

و ما أهلكنا من قرية إلا لها منذرون

انتخاب وصف انذارگري از میان همه اوصاف مبلغان الهی، می تواند اشاره به مطلب فوق داشته باشد.

جلد - نام سوره - سوره - آيه - فيش

۱۳ - شعراء - ۲۶ - ۲۰۹ - ۳

۳ - انسان ها ، نیازمند تذکر و یادآوری برای ره یافتن به حق

إلا لها منذرون . ذکری

جلد - نام سوره - سوره - آيه - فيش

۱۳ - نمل - ۲۷ - ۱۲ - ۴

۴ - اعطای نه معجزه و نشانه از سوی خدا به موسی (ع) برای هدايت فرعون و فرعونیان

فی تسع آية إلى فرعون و قومه

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۳ - نمل - ۲۷ - ۶۳ - ۲

۲ - چینش اجزای طبیعت (ستارگان و ...) به تدبیر خداوند ، به گونه ای که وسیله هدایت و

نجات انسان ها است .

أَمَّنْ يَهْدِيكُمْ فِي ظِلْمَتِ الْبَرِّ وَالْبَحْرِ

مراد از <یهدیکم> مطابق نظر برخی از مفسران و بعضی از آیات قرآن (و بالنجم هم یهدون) رهیابی انسان از طریق ستارگان و دیگر عوامل و مشخص کردن مسیر خود در تاریکی شب ها است.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۳ - نمل - ۲۷ - ۷۷ - ۲

۲ - هدایت خلق به وسیله کتاب آسمانی ، بارزترین نمود لطف و رحمت الهی بر آنان

و إِنَّ لَهُدًى وَرَحْمَةً

از این که خداوند پس از مطرح ساختن بُعد هدایتی قرآن، تنها به یک صفت دیگر (رحمت بودن آن) بسنده کرده است، می توان مطلب یاد شده را به دست آورد.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۵ - سبأ - ۳۴ - ۵۰ - ۷

۷ - ربوبیت خداوند ، مقتضی ارسال وحی به منظور هدایت بندگان است .

و إِنْ اهْتَدَيْتُمْ فِيمَا أُوحِيَ إِلَيْكُم بِالْحَقِّ فَبِئْسَ الْفِتْنَىٰ

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۶ - زمر - ۳۹ - ۵۹ - ۳

۳ - خداوند برای هدایت مردم ، آیات و نشانه های ویژه ای ارائه کرده است .

بَلَىٰ قَدْ جَاءَ تَكْوِينُ آيَاتِنَا فَكَذَّبْتُمْ

از تعبیر <قد جاء تکوین> (آمد تو را) استفاده می شود که مقصود از <آیاتی> آیات و نشانه های ویژه ای به جز آیات و نشانه های موجود در عالم طبیعت و در انظار همگان است؛ زیرا نشانه های طبیعت همواره پیش انسان ها است و آمدن آنها معنا ندارد.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۶ - غافر - ۴۰ - ۵۳ - ۶

۶ - کتاب های

آسمانی ، وسیله تداوم هدایت و رسالت پیامبران در طول تاریخ

و لقد آتینا موسی الهدی و أورثنا بنی اسرائیل الکتب

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۶ - غافر - ۴۰ - ۵۴ - ۱

۱ - تورات ، مایه هدایت و وسیله پندآموزی و بیداری صاحبان عقل سلیم و خرد ناب از قوم بنی اسرائیل

و أورثنا بنی اسرائیل الکتب . هدی و ذکرى لأولی الألب

<لب> (مفرد <الباب>) به معنای عقل خالص و خرد ناب است.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۷ - احقاف - ۴۶ - ۸ - ۱۹

۱۹- لزوم رعایت اعتدال در تهدید و ایجاد موازنه بین خوف و رجا ، در کار تبلیغ و هدایت خلق

قل إن افتريته فلا تملكون لی من الله شيئاً .. و هو الغفور الرحيم

خداوند، همپای تهدید منکران رسالت، غفران گسترده خویش را نیز به رخ آنان می کشد و این خود گویای حقیقت یاد شده است.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۷ - احقاف - ۴۶ - ۱۱ - ۱۱

۱۱- قرآن ، وسیله هدایت و راه یابی انسان به حقیقت

و إذ لم يهتدوا به فسيقولون هذا إفكك قدیم

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۷ - ق - ۵۰ - ۴۵ - ۹

۹ - لزوم محور قرار دادن قرآن ، در تبلیغ دین و هدایت خلق

هر چند آیه شریفه خطاب به پیامبر(ص) است، اما تکلیف استفاده از قرآن و محور قرار دادن آن در امر تبلیغ، دارای ملاک عام است و اختصاصی به شخص پیامبر(ص) ندارد.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۸ - تجهیز پیامبران از سوی خداوند به معجزاتی روشن و قاطع ، برای پیشبرد اهداف هدایتی خویش

أرسلنه .. بسطن مبین

در صورتی که مراد از حجت و برهان (سلطان) حجت حسی باشد، برداشت بالا به دست می آید.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۹ - انسان - ۷۶ - ۳ - ۶

۶ - قدرت شنوایی و بینایی ، دو ابزار لازم برای هدایت

فجعلنه سمیعًا بصیرًا . إنا هدینه السبیل

ابلاغ معارف به هدایت ناپذیران

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۸ - هود - ۱۱ - ۳۴ - ۵

۵ پیامبران و مبلغان دین ، به بیان و ابلاغ معارف برای هدایت ناپذیران ، موظف نیستند .

إن أردت أن أنصح لكم

نوح(ع)، پس از دریافت این واقعیت که خداوند، به خاطر لجاجتهای قومش خواسته که آنان گمراه باشند، نصیحت کردن و ابلاغ دین را با جمله شرطیه (إن أردت ..) بیان می کند تا به این نکته اشاره کند که: ابلاغ دین پس از این مرحله، بر من لازم و ضروری نیست.

اجتناب از هدایت اهل تزکیه

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۲۰ - عبس - ۸۰ - ۴ - ۱۱

۱۱ - خودداری از ارشاد کسانی که در مسیر خودسازی قرار دارند و استنکاف از راهنمایی پندپذیران ، کرداری نکوهیده و نارواست .

عبس . . و ما یدریک لعلہ یزکی . او یدکر

اجتناب از هدایت موعظه پذیران

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۲۰ - عبس - ۸۰ - ۴ - ۱۱

۱۱ - خودداری از ارشاد کسانی

که در مسیر خودسازی قرار دارند و استنکاف از راهنمایی پندپذیران ، کرداری نکوهیده و ناروا است .

عبس .. و ما یدریک لعلہ یزکی . او یدگر

احضار هدایت ناپذیران در قیامت

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۳ - قصص - ۲۸ - ۶۱ - ۹

۹ - هدایت ناپذیران ، برای مؤاخذه و کیفر در روز رستاخیز احضار خواهند شد .

ثم هو یوم القیمه من المحضرن

اختیار در هدایت

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱ - بقره - ۲ - ۵۳ - ۹

۹ - انسان ، دارای اختیار تکوینی در پذیرش هدایت و ضلالت

لعلکم تهتدون

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۲ - آل عمران - ۳ - ۱۰۳ - ۳۰

۳۰ اختیار و آزادی انسان ، در پذیرش هدایت و عدم پذیرش آن

لعلکم تهتدون

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۴ - مائده - ۵ - ۹۹ - ۱

۱ پیامبر تنها ، وظیفه دار ابلاغ پیام رسالت نه اجبار مردم به پذیرش آن

ما علی الرسول الا البلغ

۸ مشیت خداوند بر هدایت جبری مردم قرار نگرفته است.

و لو شاء الله لجمعهم على الهدى

حرف <لو> برای امتناع است؛ یعنی خدا این چنین هدایتی را نمی خواهد، در صورتی که مسلماً هدایت اختیاری و تشریحی را خداوند خواهان است، پس ناچار باید این هدایت، هدایت جبری باشد.

۱۰ خواست خداوند، آزادی و اختیار انسان در انتخاب راه هدایت است.

و لو شاء الله لجمعهم على الهدى

انسان در انتخاب راه هدایت و ضلالت آزاد است.

فإن استطعت أن تبتغي... و لو شاء الله لجمعهم على الهدى

از اینکه خداوند می فرماید اگر هر گونه معجزه بیاید ایمان نمی آورند و اگر خداوند می خواست می توانست هدایت کند، معلوم می شود که انسان در انتخاب راه آزاد است.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۵ - انعام - ۶ - ۴۸ - ۲

۲ الزام قهری مردم به ایمان وظیفه پیامبران نیست.

و ما نرسل المرسلین إلا مبشرين و منذرين

چون در آیات قبل سخن از درخواست نزول آیات و رد آن بود، لاجرم این سؤال مطرح می گردد که مسئولیت پیامبران در برابر هدایت مردم چیست و تا کجاست؟ این آیه با محدود دانستن وظیفه تبلیغی پیامبران در انذار و تبشیر، اجبار مردم به ایمان را خارج از حیطه مسئولیت پیامبران می داند.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۵ - انعام - ۶ - ۱۴۹ - ۴،۵،۹

۴ سنت خداوند، هدایت آزادانه و از روی اختیار انسانها با دلایل محکم و رساست.

قل فله الحجج البلغه فلو شاء لهدیکم أجمعین

مفهوم جمله امتناعیه <لو شاء...> آن است که خداوند هدایت آزادانه آدمیان را خواسته است، نه جبر آنان بر هدایت. چگونگی این هدایت در جمله <فله...> بیان گردیده است. یعنی اینکه خداوند چنین خواسته که با حجتهای بالغه آدمیان را هدایت کند.

۵ انسان در انتخاب مسیر هدایت یا ضلالت مختار است.

قل فله الحجج البلغه فلو شاء لهدیکم أجمعین

۹ سنت و مشیت خداوند بر هدایت و ضلالت جبری آدمیان قرار نگرفته است.

فلو شاء

لهديکم أجمعين

جلد - نام سوره - سوره - آيه - فیش

۱۰ - اسراء - ۱۷ - ۱۵ - ۳

۳- انسان در انتخاب راه هدايت يا گمراهي مختار است .

من اهتدى فإنما يهتدى لنفسه و من ضلّ فإنما يضلّ عليها

جلد - نام سوره - سوره - آيه - فیش

۱۴ - سجده - ۳۲ - ۱۳ - ۳،۷

۳ - خداوند ، خواهان حرکت اختياري انسان با ابزار و زمينه های معرفتي خویش ، برای رسيدن به هدايت است .

و لو شئنا لأتينا كلّ نفس هديها

استدراك <ولكن حقّ...> در برگيرنده معنایی است که حاوی جواب <لو> است؛ یعنی، آيه، چنین معنایی را القا می کند: <اگر ما می خواستیم هدايت هر کسی را برای او مسلم می کردیم، اما چنین نمی خواهیم، بلکه می خواهیم که خود او تصميم بگيرد. در نتیجه، کسانی که تصميم به گمراهي می گیرند، به جهنم خواهند رفت.>

۷- رهيدن از دوزخ ، تنها در پرتو هدايت پذيری اختياري در دنيا ممکن است .

و لو شئنا لأتينا كلّ نفس هديها و لكن حقّ القول منّي لأملأنّ جهنّم

ادعای هدايت

جلد - نام سوره - سوره - آيه - فیش

۱۱ - طه - ۲۰ - ۱۳۵ - ۱۲

۱۲- کافران صدراسلام ، مدعی حرکت در راه اعتدال و برخورداري از هدايت بودند .

فستعلمون من أصحاب الصراط السويّ و من اهتدى

ارائه نمونه عینی در هدايت

جلد - نام سوره - سوره - آيه - فیش

۲- بهره گیری ابراهیم (ع) در هدایت قومش ، از محسوس ترین و بدیهی ترین امور

قال هل یسمعونکم . . .

أو ينفعونكم أو يضرون

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۴ - عنكبوت - ۲۹ - ۶۳ - ۸

۸ - استفاده از رخداد های طبیعی قابل مشاهده و محسوس ، برای جلب توجه مردم به خداوند ، از روش های هدایتی قرآن است .

و لئن سألتهم من نزل من السماء ماء فأحيا به الأرض .. ليقولنَّ الله

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۴ - روم - ۳۰ - ۴۸ - ۱۳

۱۳ - توجه دادن به تحولات عالم طبیعت ، جهت نمایاندن تدبیر خداوند بر عالم هستی ، از روش های هدایتی قرآن کریم

الله الذي يرسل الرياح فتثير سحابا .. كيف يشاء ... أصاب به من يشاء

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۴ - روم - ۳۰ - ۵۰ - ۱۴

۱۴ - استفاده از امور محسوس و قابل درک برای بشر ، جهت تبیین معارف عالی ، مانند مسأله معاد ، از روش های هدایتی قرآن است .

كيف يحيى الأرض بعد موتها إنَّ ذلك لمحي الموتى

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۴ - لقمان - ۳۱ - ۱۱ - ۶

۶ - استفاده از نمود های عینی و قابل رؤیت و مشاهده برای مردم ، جهت آشناساختن آنان با خداوند ، از شیوه های هدایتی قرآن کریم است .

خلق السموت .. و ألقى فى الأرض ... و بثَّ فيها ... و أنزلنا من السماء ماء ... ه

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۴ - لقمان - ۳۱ - ۱۶ - ۱۳

۱۳ - استفاده از امور محسوس ، برای تفهیم معارف

ظریف و غامض ، از شیوه های هدایتی قرآن کریم است .

إن تك مثقال حبه من خردل فتكن في صخرة .. يأت بها الله

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۴ - لقمان - ۳۱ - ۲۰ - ۱۳

۱۳ - توجه دادن انسان ها به امور محسوس و قابل مشاهده ، جهت رهنمونی آنان به خداشناسی ، از روش های هدایتی قرآن کریم

ألم تروا أن الله سخر لكم ما في السموت و ما في الأرض

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۴ - لقمان - ۳۱ - ۲۹ - ۱۲

۱۲ - توجه دادن مردم به امور محسوس و قابل مشاهده از عالم طبیعت ، از روش های هدایتی قرآن کریم است .

ألم تر أن الله يولج الليل في النهار .. و سخر الشمس و القمر

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۴ - لقمان - ۳۱ - ۳۱ - ۷

۷ - استفاده از عالم طبیعت و رخداد های در پیش روی انسان ها ، جهت رهنمونی آنان به خداشناسی ، از شیوه های هدایتی قرآن است .

ألم تر أن الفلك تجري في البحر بنعمت الله ليريكم من ءاياته

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۴ - سجده - ۳۲ - ۲۷ - ۳

۳ - استفاده از حوادث و تحولات قابل مشاهده و طبیعی ، برای هدایت مردم ، از شیوه های هدایتی قرآن است .

أولم يروا أننا نسوق الماء .. فنخرج به زرعاً

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۷-ق-۵۰-۱۰-۴

۴ حسن استفاده از ملموس

ترین نماد ها ، برای هدایت و درس آموزی خلق *

و النخل باسقت لها طلع نضید

برداشت یاد شده بدان احتمال است که اختصاص به ذکر یافتن <نخل> از میان همه درختان و <خرما> از میان همه میوه ها، از آن جهت باشد که نخل و خرما، اساسی ترین نقش را در زندگی عرب عصر نزول داشته است.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۹ - تحریم - ۶۶ - ۱۰ - ۱

۱ - ارائه نمونه های عینی از نیکان و بدان ، از روش های قرآن در راستای بیدارکردن و هدایت خلق

ضرب الله مثلاً للذین کفروا امرأت نوح

گفتنی است آنچه خداوند در این آیه، به عنوان ضرب المثل ذکر فرموده، دارای حقیقت و وجود خارجی است.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۹ - تحریم - ۶۶ - ۱۱ - ۱

۱ - ارائه نمونه های عینی از نیکان و بدان ، از روش های قرآن در راستای بیدار کردن خلق و هدایت آنان

و ضرب الله مثلاً للذین ءامنوا امرأت فرعون

ارزش هدایت

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۲ - آل عمران - ۳ - ۲۰ - ۱۷

۱۷ هدایت یافتن انسان با انتخاب خود ، ارزشمند است .

ءاسلمتم فان اسلموا فقد اهتدوا و ان تولوا فانما علیکم البلاغ

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۴ - نساء - ۴ - ۱۷۵ - ۹

۹ هدایت و رسیدن به خداوند ، پاداشی برتر از بهشت و نعمت های آن

فاما الذين ءامنوا بالله .. و يهديهم إليه صراطاً مستقيماً

غالباً در مقام بیان پاداش، اول ادنی و آنگاه

اعلی را ذکر می کنند ؛ بنابراین رسیدن به خدا و قرب به او <یهدیهم الیه> می تواند بهترین پاداش مؤمنان باشد.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۴ - مائده - ۵ - ۱۰۴ - ۱۷

۱۷ دانش و هدایت ملاک لیاقت رهبران برای رهبری

او لو کان ءاباؤهم لایعلمون شیئاً و لایهتدون

ارکان هدایت

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۴ - نساء - ۴ - ۱۳۶ - ۹

۹ اعتقاد به خدا ، پیامبران ، روز قیامت ، فرشتگان و کتب آسمانی ، ارکان هدایت و شرط تحقق ایمان

یأیها الذین ءامنوا ءامنوا بالله و رسوله . . فقد ضل ضللاً بعیداً

ازدیاد هدایت

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۰ - مریم - ۱۹ - ۷۶ - ۲

۲- هدایت ، مقوله ای تکامل پذیر و قابل فزونی و نقصان

و یزید الله الذین اهدوا هدًی

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۱ - طه - ۲۰ - ۸۲ - ۱۲

۱۲ - هدایت ، مقوله ای رشد پذیر ، پویا و قابل تکامل است .

تاب و ءامن و عمل صلحاً ثم اهدی

ازدیاد هدایت محمد(ص)

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۰ - کهف - ۱۸ - ۲۴ - ۱۹

۱۹- پیامبر (ص) ، انسانی تکامل پذیر و برخوردار از استعداد رسیدن به هدایتی افزون تر است .

و قل عسی أن یهدین ربی لأقرب من هذا رشداً

ازدیاد هدایت مهتدین

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۰ - مریم - ۱۹ - ۷۶ - ۱

۱- هدایت یافتگان ، مشمول فزونی مستمر هدایت

از جانب خداوند

و یزید الله الذین اهدوا هدًی

استحاله هدایت هدایت ناپذیران

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۷ - زخرف - ۴۳ - ۴۰ - ۳

۳ - کسانی که زمینه هدایت پذیری را از دست داده اند ، تلاش پیامبر (ص) نیز برای هدایت آنان بی ثمر خواهد بود .

أفأنت تسمع الصمّ أو تهدی العمی

استمرار هدایت مؤمنان

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۶ - زمر - ۳۹ - ۳۷ - ۷

۷ - پایدار ماندن هدایت مؤمنان و استمرار گمراهی کافران حق گریز ، جلوه عزتمندی و مجازات الهی است .

و من یضلل الله فما له من هاد . و من یهد الله فما له من مضلّ ألیس الله بعزیز ذ

یادآوری دو صفت عزت و مجازات دهی خداوند، پس از ذکر پایدار ماندن هدایت مؤمنان و استمرار یافتن گمراهی کافران حق گریز به وسیله خداوند، می تواند گویای مطلب یاد شده باشد.

اصرار بر هدایت

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۱ - طه - ۲۰ - ۲ - ۶

۶- رهبران دینی ، به پافشاری بر هدایت کافران سرسخت ، موظف نیستند .

ما أنزلنا علیک القرآن لتشقی

الگوگیری در هدایت

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱ - حمد - ۱ - ۷ - ۸

۸ - الگوها و نمونه های عینی راه یافتگان ، دارای نقشی مهم در نیل به صراط مستقیم و سلوک در آن است .

إهدنا الصراط المستقیم. صراط الذین انعمت علیهم

از اینکه <صراط مستقیم> به راه انسانهای هدایت یافته تفسیر شده، می توان به این نکته رسید که انسان در نیل

به صراط مستقیم نیازمند الگوها و نمونه های عینی راه یافتگان است و باید سالکان این طریق را بیابد و به ایشان اقتدا کند.

الوهیت در هدایت

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۷ - زخرف - ۴۳ - ۲۶ - ۹

۹ - مسؤولیت ویژه انسان در برابر هدایت و ارشاد بستگان نزدیک خود *

و إذ قال إبراهيم لأبيه وقومه

تقدیم <لأبيه> می تواند توجه بیشتر ابراهیم(ع) به هدایت پدر را برساند که از آن اولویت هدایت و ارشاد بستگان نزدیک استفاده می شود.

امیدواری به هدایت

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۰ - كهف - ۱۸ - ۲۴ - ۱۲،۲۴

۱۲- درخواست کوتاه ترین راه رشد و هدایت و اظهار امیدواری به نیل به آن ، فرمان و توصیه خداوند به پیامبر (ص) است .

و قل عسی أن یهدین ربی لأقرب من هذا رشداً

۲۴- تدارک یاد خداوند ، پس از غفلت از آن ، مایه امیدواری انسان به دستیابی بر رشد و هدایتی سریع است .

واذکر ربک إذا نسیت و قل عسی أن یهدین ربی لأقرب من هذا رشداً

ارتباط <قل عسی..> با <اذکر...> ارتباط مقدمه و نتیجه است و پیام آیه این است که: <اگر پس از فراموشی، یاد خدا کردی، می توانی به هدایت ویژه الهی امیدوار باشی و بگویی: <عسی...> .

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۳ - قصص - ۲۸ - ۲۲ - ۵

۵ - امید بستن موسی (ع) به هدایت خداوند در یافتن راهی بی خطر و رساننده به مدین

قال عسی ربی أن یهدیني سواء السبیل

<سواء السبيل > (راه

وسط) کنایه از راهی است که خطر گم شدن در آن نباشد و به راحتی انسان را به مقصد برساند.

انبیا و هدایت

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۹ - ابراهیم - ۱۴ - ۴ - ۱۱

۱۱- خداوند ، عزیز (شکست ناپذیر) و حکیم (کاردان) است .

و هو العزيز الحكيم

انتخاب هدایت

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۵ - اعراف - ۷ - ۳۰ - ۹

۹ انسانها بر انتخاب راه هدایت و یا گمراهی توانا هستند.

حق عليهم الضلله إنهم اتخذوا الشيطان أولياء

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۴ - سجده - ۳۲ - ۳ - ۱۴

۱۴ - انتخاب راه هدایت ، منوط به اراده خود انسان است .

لعلهم يهتدون

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۶ - فصلت - ۴۱ - ۱۷ - ۱۲

۱۲ - انسان ، دارای اختیار و آزادی در انتخاب هدایت و گمراهی و تعیین سرنوشت خویش

فاستحبوا العمى .. فأخذتهم ... بما كانوا يكسبون

اندوه بر هدایت ناپذیری انسان ها

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۸ - هود - ۱۱ - ۳۶ - ۸

۸ تأسف بر کفرورزی و هدایت ناپذیری انسان های عنود و لجوج ، امری نابه جا و بی مورد

لن يؤمن من قومك إلا من قد آمن فلاتبتئس بما كانوا يفعلون

انذار در هدایت

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱ - بقره - ۲ - ۲۵ - ۲

۲ - تهدید و ترغیب از روش های قرآن ، برای هدایت انسانها

فاتقوا النار . . . و بشر الذين ءامنوا

جلد

- نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱ - بقره - ۲ - ۱۱۹ - ۸

۸ - بشارت و انذار شیوه پیامبر (ص) در هدایت مردم

إنا أرسلناك بالحق بشيراً و نذيراً

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۴ - نساء - ۴ - ۱۶۵ - ۲

۲ - ضرورت مقدم داشتن تشویق بر تهدید در هدایت و تربیت انسانها

رسلا مبشرين و مندرين

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۷ - یونس - ۱۰ - ۲ - ۸

۸ - بشارت و انذار، دو شیوه کارآمد در تربیت و هدایت انسان

أن أنذر الناس و بشر الذين ءامنوا

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۳ - شعراء - ۲۶ - ۲۰۸ - ۴

۴ - انذار، کارآمدترین و مؤثرترین وسیله هدایت

و ما أهلکنا من قریه إلا لها منذرون

انتخاب وصف انذارگری از میان همه اوصاف مبلغان الهی، می تواند اشاره به مطلب فوق داشته باشد.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۴ - لقمان - ۳۱ - ۸ - ۶

۶ - استفاده از وعده و وعید و هشدار و تشویق، روش قرآن برای هدایت مردم است.

هدی . . . فبشره بعذاب ... لهم جنت النعیم

گوشزد کردن فرجام مؤمنان، پس از یادآوری عذاب معرضان از آیات خدا، شیوه ای است که در آن، برای شنونده امید و ترس ایجاد می شود و چنین حالتی شخص را در حالت اعتدال نگه می دارد.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۴ - سجده - ۳۲ - ۳ - ۱۲

۱۲ - هشدار به مردم ، از جمله راه های

هدایت آنان است .

لتنذر قومًا .. لعَلَّهم يهتدون

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۵ - فاطر - ۳۵ - ۲۴ - ۵

۵ - بشارت و انذار ، شیوه پیامبر (ص) در هدایت مردم

إِنَّا أَرْسَلْنَاكَ بِالْحَقِّ بَشِيرًا وَنَذِيرًا

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۶ - فصلت - ۴۱ - ۱۳ - ۲

۲ - انذار ، پس از تبیین حق و ارائه دلیل ، شیوه ای بایسته در هدایت خلق

فقل أنذرتکم صعقه

برداشت بالا- بر این اساس است که مسأله انذار در این آیه، پس از تبیین مسأله توحید و دلایل آن در آیات پیشین، صورت گرفته است و فرمان <فقل أنذرتکم ..> بایسته بودن را می فهماند.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۲۰ - لیل - ۹۲ - ۱۴ - ۵

۵ - انذار و ایجاد ترس در مردم ، شیوه ای لازم و دارای سهمی وافر در هدایت آنان

إِنَّ عَلَيْنَا لَلْهُدَى .. فَأَنْذَرْتُمْ كُمْ نَارًا تَلْظَى

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۰ - اسراء - ۱۷ - ۱۰۵ - ۸

۸- لزوم توأم بودن بشارت و انذار در هدایت انسانها

و ما أَرْسَلْنَاكَ إِلَّا مَبَشِّرًا وَنَذِيرًا

انسان و هدایت

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۴ - مائده - ۵ - ۴۱ - ۴

۴ انسان های متعهد و والا در اندیشه هدایت دیگران

يَا أَيُّهَا الرَّسُولُ لَا يَحْزَنْكَ الَّذِينَ يُسْرِعُونَ فِي الْكُفْرِ

انسان های هدایت ناپذیر

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۵ - انعام - ۶ - ۴۲ - ۱۰

۱۰ تضرع نکردن و شکوفا نشدن فطرت توحیدی

برخی مردم، حتی با قرار گرفتن در تنگنا و سختی

لعلهم يتضرعون

آوردن کلمه ترجی <لعل> بیانگر این نکته می توان باشد که آدمیان همواره و در همه موارد در پی سختیها رو به خدا نیاورده و تضرع نمی کنند.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۵ - انعام - ۶ - ۱۳۷ - ۱۸

۱۸ هدایت ناپذیری برخی از مردم حقیقتی است که باید آن را در تبلیغ مد نظر داشت.

و لو شاء الله ما فعلوه فذرهم و ما یفترون

اولویتها در هدایت

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۱ - انبیاء - ۲۱ - ۵۲ - ۹

۹- اصلاح بستگان نزدیک و هدایت آنان نسبت به دیگر افراد جامعه ، در اولویت نخست قرار دارد .

إذ قال لأبيه و قومه

اهمیت امیدواری به هدایت

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۷ - توبه - ۹ - ۱۸ - ۱۰

۱۰ مؤمنان راستین با وجود برخورداری از ایمان و اعمال شایسته ، تنها باید امیدوار به هدایت و ره یافتگی خویش باشند نه مطمئن و مغرور به آن .

من ءامن بالله .. فعسى أولئك أن يكونوا من المهتدين

اهمیت نعمت هدایت

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۳ - هدایت ، نعمتی است بزرگ و کفران آن ، گناهی عظیم و نابخشودنی است .

إِنَّا هَدَيْنَاهُ السَّبِيلَ .. إِنَّا أَعْتَدْنَا لِلْكَافِرِينَ ... سَعِيرًا

از مهیا شدن عذاب سخت برای ناسپاسان نعمت هدایت، برداشت بالا به دست می آید.

اهمیت هدایت

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱ - حمد

۱۲ - از امام رضا (ع) روایت شده: < إهدنا الصراط المستقیم > إسترشاد لدینه و إعتصام بحبله و إستراده فی المعرفه لربه عز و جل ...

... < إهدنا الصراط المستقیم > درخواست هدایت از خداوند به سوی دین او و چنگ زدن به ریسمان او و طلب مزید معرفت پروردگار عز و جل است ...>.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱ - بقره - ۲ - ۱۴۲ - ۱۳

۱۳ - تأثیر جهتی از جهات یا مکانی از مکان ها در هدایت انسان ها ، ملاکی جهت قبله قرار دادن آن

ما ولیهم عن قبلتهم ... قل لله المشرق و المغرب یهدی من یشاء

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱ - بقره - ۲ - ۱۵۱ - ۴

۴ - دستیابی انسان ها به هدایت و کامل شدن نعمت الهی بر ایشان ، از اهداف بعثت پیامبر (ص) است .

فولوا و جوهکم شطره ... و لعلکم تهتدون. کما أرسلنا فیکم رسولا

چنانچه < کما أرسلنا ... > بیانگر تشبیه مسأله تغییر قبله به رسالت پیامبر (ص) باشد؛ < لأتم نعمتی علیکم و لعلکم تهتدون > گویای وجه شبه است؛ یعنی، همان گونه که بعثت پیامبر برای اتمام نعمت بر بندگان و دستیابی آنان به هدایت می باشد، تغییر قبله نیز دارای چنین هدفها و نتایجی است.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۲ - آل عمران - ۳ - ۸ - ۴

۴ نیاز انسان به امداد پروردگار ، برای استوار ماندن در مسیر هدایت

ربنا لا ترغ قلوبنا بعد اذ

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۲ - آل عمران - ۳ - ۱۰۳ - ۲۸

۲۸ هدایت انسان ها ، هدف تبیین آیات از سوی خداوند

كذلك يبين الله لكم آياته لعلكم تهتدون

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۵ - انعام - ۶ - ۴ - ۵

۵ فرستادن آیات و معجزات، مقتضای ربوبیت خداوند و عنایت او به هدایت مردم

و ما تأتیهم من آیه من آیت ربهم

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۵ - انعام - ۶ - ۳۵ - ۳

۳ پیامبر اکرم (ص) به هدایت یافتن و ایمان آوردن مردم شوق و میل فراوانی داشت.

و إن كان كبر عليك إعراضهم فإن استعطعت .. فتأتیهم بأیه

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۶ - اعراف - ۷ - ۵۲ - ۸

۸ هدف از نزول قرآن هدایت مردم و دستیابی به رحمت بیکران خداوند است .

و لقد جننهم بكتب فصلنه علی علم هدی و رحمه

با توجه به اینکه همگان دعوت به ایمان شده اند و نیز اینکه آیه در مقام احتجاج علیه کافران است، معلوم می شود متعلق **<هدی>** و **<رحمه>** کلمه ای همانند **<للناس>** می باشد. یعنی: جننهم بكتب هدی للناس و رحمه لهم. قابل ذکر است که **<هدی>** و **<رحمه>** معقول له برای **<جننهم>** است.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱ خداوند برای اقوام گذشته پیامبرانی را به منظور هدایت آنان و تسلیم شدنشان در برابر او ارسال داشت .

و ما أرسلنا فی قریه من نبی إلا أخذنا

أهلها بالبأساء

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۶ - اعراف - ۷ - ۱۵۹ - ۶

۶ هدایتگری و عدالت پیشگی ، وظیفه ای بر عهده همگان

یهدون بالحق و به يعدلون

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۷ - توبه - ۹ - ۱۲۶ - ۶

۶ خداوند ، خواهان هدایت و توبه همه انسان ها حتی منافقان

أولاً یرون أنهم یفتنون .. ثم لا یتوبون و لا هم یدکرون

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۷ - یونس - ۱۰ - ۳۵ - ۳

۳ قدرت بر هدایت و راهبری به سوی حق ، معیار استحقاق معبودیت و سزاوار پرستش بودن است .

قل هل من شرکائکم من یهدی إلى الحق

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۹ - ابراهیم - ۱۴ - ۲ - ۱

۱- هدف از نزول قرآن ، هدایت مردم به سوی خداوند مالک جهان هستی است .

کتب أنزلنه إليك لتخرج .. إلى صراط العزيز الحمید. الله الذی له ما فی السموت و

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۹ - حجر - ۱۵ - ۱۰ - ۳

۳- عنایت خداوند به هدایت انسان ها در طول تاریخ

و لقد أرسلنا من قبلك في شيع الأولين

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۹ - نحل - ۱۶ - ۹ - ۱

۱- خداوند ، هدایت کردن مردم به راه راست و درست را بر خود لازم کرده است .

و علی الله قصد السبیل

<علی الله> خبر مقدم و <قصد السبیل> مبتدای مؤخر است که در آن صفت <قصد> به موصوف خود

<سبیل> اضافه شده است و <القصد> به معنای <استقامه الطريق> است. بنابراین <قصد السبیل> به معنای راه راست و درستی است که سالک را به مقصد می رساند.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۰ - کهف - ۱۸ - ۵۱ - ۱۰

۱۰- هدایت ، رشد و تکامل ، هدف اصلی خداوند در آفرینش جهان است .

و ما كنت متخذ المضلین عضداً

عدم استفاده خداوند از نیروهای گمراه کننده، نشانه آن است که گمراهی با هدف آفرینش سازگار نیست. بنابراین، هدف اصلی آفرینش، هدایت و راه یابی است.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۱ - طه - ۲۰ - ۱۲۶ - ۱

۱ - خداوند ، آیات متعددی را برای هدایت بشر و یادآوری به او فرستاده است .

قال كذلك أتتك ءايتنا

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۱ - انبیاء - ۲۱ - ۳۹ - ۶

۶- محبت پروردگار به هدایت آدمیان ، حتی کافران

لو يعلم الذین کفروا .. و لا هم ینصرون

برداشت یاد شده مبتنی بر این است که <لو> برای تمنی باشد و جواب <لو> به قرینه آیه قبل (و یقولون متی هذا الوعد) <فلا یقولون متی هذا الوعد> خواهد بود یعنی، ای کاش می دانستند که زمان عذاب و کیفیت آن چگونه است که در این صورت هرگز نمی گفتند چرا عذاب الهی نمی آید. گفتنی است که در هر آرزویی، علاقه مندی نهفته است و آرزوی خداوند به دانستن کافران، برای هدایت آنان است.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۳ - شعراء - ۲۶ - ۳ - ۲

حدّ پیامبر (ص) در پیشبرد دین و هدایت خلق

لعلّك بضع نفسك ألا يكونوا مؤمنين

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۳ - قصص - ۲۸ - ۶۰ - ۳

۳ - لزوم برگزیدن ایمان و هدایت الهی؛ ولو به بهای از دست دادن زندگی دنیوی و متاع آن

و قالوا إن نتبع الهدى معك نتخطف من أرضنا .. و ما أوتيتم من شيء فمتع الحيوه

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۵ - صافات - ۳۷ - ۹۹ - ۷

۷ - راه یابی بهتر به مقصد و خیر و صلاح افزون تر در پرتو عنایت خداوند، فلسفه هجرت ابراهیم (ع)

و قال إني ذاهب إلى ربّي سيهدين

به قرینه این که رسالت ابراهیم(ع) پس از هجرت هم ادامه داشت به دست می آید که مراد از هدایتی که مورد درخواست آن حضرت بود، ره یابی به مقصد و خیر و صلاحی است که ایشان از آغاز به دنبال آن بوده است.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۷ - زخرف - ۴۳ - ۵ - ۷

۷ - مبلغان الهی، نباید به خاطر مخالفت مردم، از تبلیغ و هدایت گری سر باز زنند.

أفضرب عنكم الذكر صفحًا أن كنتم قومًا مسرفين

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۷ - زخرف - ۴۳ - ۶ - ۴

۴ - سپری شدن تاریخ [رخدادها و تحولات زندگی انسان در گذر زمان]، باعث بی نیازی بشر از وحی و هدایت های آسمانی نیست.

أفضرب عنكم الذكر .. و کم أرسلنا من نبی فی

فرستاده شدن پیامبران فراوان در امت های پیشین، نشانگر آن است که انسان ها در هیچ یک از دوره های تاریخ، بی نیاز از وحی الهی نیستند.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۷ - زخرف - ۴۳ - ۲۴ - ۳

۳ - ملاک صحیح انتخاب دین و آیین ، برخورداری از هدایت برتر است ؛ نه چیز دیگر .

قل أو لو جئتكم بأهدى

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۷ - فتح - ۴۸ - ۲۸ - ۷

۷- وجود رهبری ، نظام هدایت گری و قوانین بایسته ، راز پیروزی نهایی اسلام بر سایر ادیان

بالهدى و دين الحق ليظهره على الدين كله

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۲۰ - اعلی - ۸۷ - ۹ - ۷

۷- لزوم ارشاد تمام مردم ، هر چند امیدی به پندپذیری برخی از آنان نیست .

فذکر إن نفع الذکری

چنانچه مراد از <إن>، تشکیک باشد، جمله <إن نفع الذکری> قید <ذکر> نخواهد بود؛ بلکه جمله معترضه ای است که تعریض به وجود افراد تذکرناپذیر در بین مردم دارد. مفاد آیه در این احتمال این است که باید همه مردم را ارشاد کرد ولی مگر تذکر سودی دارد؟! این تعبیر علاوه بر اظهار یأس از سودمندی تذکر برای گروهی از مردم، بر نکوهش آنان نیز دلالت دارد.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۲۰ - غاشیه - ۸۸ - ۲۲ - ۳

۳- اهتمام شدید پیامبر (ص)، به هدایت مردم

لست علیهم بمصیطر

با توجه به این که پیامبر(ص)، هرگز درصدد سلطه جویی بر مردم نبود، تأکید آیه شریفه، بر

نفی سیطره، بیانگر تلاش وافر و پی گیری مستمر آن حضرت در زمینه هدایت مردم است؛ به گونه ای که گویا درصدد اجبار مردم به دینداری است.

اهمیت هدایت انسان ها

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۷ - توبه - ۹ - ۷۴ - ۲۰

۲۰ اهتمام اسلام به هدایت و رهنمون ساختن هر چه بیشتر انسان ها به حق

فإن يتوبوا يك خيراً لهم

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۹ - حجر - ۱۵ - ۱۲ - ۸

۸- اهتمام خداوند به هدایت انسان ها در طول تاریخ و اتمام حجت بر آنان

و لقد أرسلنا من قبلك في شيع الأولين .. كذلك نسلک فی قلوب المجرمین

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۹ - نحل - ۱۶ - ۱۵ - ۷

۷- غرض از خلقت کوه ها ، نهر ها و راه ها هدایت انسان ها است .

و ألقى في الأرض روسى . . . و أنهرًا و سبلاً لعلکم تهتدون

برداشت مذکور، بنابراین نکته است که مراد از <تهتدون> هدایت معنوی باشد.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۰ - کهف - ۱۸ - ۶ - ۲

۲- پیامبر (ص) بر هدایت مردم و ایمان آنان به قرآن ، بسیار شایق و حریص بود .

فلعلک بسخ نفسک علی ءاثرهم إن لم يؤمنوا بهذا الحدیث أسفًا

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۲ - فرقان - ۲۵ - ۵۷ - ۳

۳ ایمان و راهیابی مردم به خدا ، تنها اجر و مزد پیامبر (ص) در انجام رسالت خویش

ما أسئلكم عليه من أجر إلاّ

من شاء أن يتخذ إلى ربه سبيلاً

برداشت فوق، مبتنی بر این است که استثنا در <إلا من شاء..> متصل باشد و مضافی نیز محذوف و در تقدیر باشد، یعنی، <إلا من شاء أن يتخذ إلى ربه سبيلاً بالایمان و الطاعة و...>.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۳ - شعراء - ۲۶ - ۱۲ - ۵

۵ - رسالت و هدایت خلق، باری سنگین و همراه با نگرانی ها و نیازمند التجا به درگاه الهی

قال ربّ إنّي أخاف أن يكذبون

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۶ - غافر - ۴۰ - ۳۸ - ۹

۹ - مؤمنان، وظیفه دار هدایت مردم و نشان دادن راه درست زندگی به آنان

اتّبعون أهدكم سبيل الرشاد

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۷ - زخرف - ۴۳ - ۴۰ - ۲

۲ - اهتمام و تلاش پیامبر (ص) برای هدایت تمامی انسان ها، حتی حق گریزان

أفأنت تسمع الصمّ أو تهدي العمى

از لحن آیه شریفه که به صورت استفهام انکاری بیان شده است استفاده می شود که پیامبر(ص) در مسیر هدایت دیگران تلاش فراوانی داشتند تا بدان جا که آن حضرت خواهان هدایت خدافراموشانِ همدم شیطان نیز بوده است.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۷ - فتح - ۴۸ - ۲۸ - ۲

۲- هدایت خلق در مسیر بایسته زندگی و ارائه قوانین حق، دو هدف مهم رسالت پیامبر (ص)

أرسل رسوله بالهدى و دين الحقّ

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۷ - ق - ۵۰ - ۴۵ - ۵

- ۵

تلاش و پیگیری شدید پیامبر (ص)، در صدد هدایت همگان به سوی حق

و ما أنت عليهم بجبار

از این که خداوند، وظیفه پیامبر(ص) را تنها تذکر و هشدار دانسته و به او یادآوری کرده که وظیفه اش واداشتن دیگران به ایمان به جبر و تلاش بیش از حد نیست؛ مطلب بالا استفاده می شود.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۸ - حدید - ۵۷ - ۹ - ۷

۷ - هدایت انسان ها و بیرون آوردن آنان از ورطه گمراهی، هدف الهی در بعثت پیامبر (ص) و نازل کردن قرآن

هو الذی ینزل علی عبده... لیخرجکم من الظلمت إلى النور

واژه <ظلمات>، استعاره از گمراهی و واژه <نور> استعاره از هدایت است.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۹ - صف - ۶۱ - ۱۴ - ۷

۷ - عیسی بن مریم (ع)، از حواریون خواست او را در هدایت خلق به سوی خداوند یاری کنند.

كما قال عیسی ابن مریم للحواریین من أنصاری إلى الله

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۹ - جمعه - ۶۲ - ۲ - ۱۰

۱۰ - هدف بعثت پیامبر (ص)، هدایت مردم و بیرون آوردن آنان از گمراهی ها است.

یتلوا علیهم... و إن كانوا من قبل لفی ضلل مبین

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۹ - جمعه - ۶۲ - ۳ - ۲

۲ - تاریخ آینده بشریت، شاهد برانگیخته شدن مردانی بزرگ برای هدایت خلق و زنده نگه داشتن اسلام و قرآن

يتلوا عليهم آياته . . . و

ءاخرین منهم لَمَّا یلحقوا بهم

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۹ - قلم - ۶۸ - ۷ - ۴

۴ - هدایت انسان ها به راه خداوند ، اساس دعوت دین و محور تلاش پیامبر اسلام (ص)

إِنَّ رَبَّكَ هُوَ أَعْلَمُ بِمَنْ ضَلَّ عَنْ سَبِيلِهِ وَهُوَ أَعْلَمُ بِالْمُهْتَدِينَ

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۲۰ - عبس - ۸۰ - ۲۰ - ۳

۳ - هدایت انسان به راه راست و آسان ساختن سلوک آن ، مهم تر از آفرینش اندام او است .

ثُمَّ السَّبِيلِ

حرف <ثم> برای تراخی است و چنانچه جمله <ثُمَّ السَّبِيلِ يَسْرَهُ>، تفسیر جمله <قَدَّرَهُ> و بیان گوشه ای از تقدیرات الهی درباره انسان باشد، مراد تراخی رتبی خواهد بود، یعنی، آنچه بعد از ثم ذکر شده است، والاتر و ارجمندتر است.

اهمیت هدایت بنی اسرائیل

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۹ - ابراهیم - ۱۴ - ۵ - ۶

۶- موسی (ع) از جانب خداوند وظیفه داشت که قوم خود را در هدایت ، در اولویت قرار دهد .

و لقد أرسلنا موسى بأيتنا أن أخرج قومك من الظلمات إلى النور

دستور خداوند به پیامبر(ص) این بود: <لتخرج الناس من الظلمات إلى النور> در حالی که به حضرت موسی(ع) فرموده است: <أخرج قومك من الظلمات>. از آن جایی که بی شک رسالت موسی(ع) فراتر از قوم بنی اسرائیل بوده است، مراد از قید <قومك> احتمالاً در اولویت قرار دادن آنهاست.

اهمیت هدایت خویشاوندان

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

آنان نسبت به دیگر افراد جامعه ، در اولویت نخست قرار دارد .

إذ قال لأبيه و قومه

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۷ - زخرف - ۴۳ - ۲۶ - ۹

۹ - مسؤولیت ویژه انسان در برابر هدایت و ارشاد بستگان نزدیک خود *

و إذ قال إبراهيم لأبيه و قومه

تقدیم <لأبيه> می تواند توجه بیشتر ابراهیم(ع) به هدایت پدر را برساند که از آن اولویت هدایت و ارشاد بستگان نزدیک استفاده می شود.

اهمیت هدایت عبرت پذیران

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۲۰ - غاشیه - ۸۸ - ۲۳ - ۲

۲ - رهبران الهی ، باید همواره به ارشاد پندپذیران ادامه دهند و هیچگاه آنان را ، از پند ها و اندرز های خود محروم نسازند .

فذکر .. إلا من تولی و کفر

استثنا در <إلا من تولی..>، ناظر به تکرار تذکر است. بنابراین فرمان <ذکر>، درباره کسانی که اعراض و کفر ندارند، همچنان باقی است.

اهمیت هدایت کافران

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۹ - حجر - ۱۵ - ۸۸ - ۲

۲- پیامبر (ص) وظیفه دار متمرکز کردن تمامی توجه خویش به کافران برای هدایت آنان بدون توجه به امکانات فراوان دنیوی آنها

لا تتمدنّ عینیک إلی ما متّعنا به أزوجاً منهم

برای آیه فوق احتمالاتی ذکر شده است و برداشت فوق بر این احتمال است که مراد از >لَا تَمُدَّنْ عَيْنِيَ إِلَىٰ مَا مَتَعْنَا بِهِ أَزْوَاجًا< این باشد که: به ذهنت خطور نکند که چرا کافران دشمن خدا از امکانات دنیوی زیادی برخوردار هستند؟ و با این فکر خود را به آن امکانات مشغول بکنی

و از هدف اصلی باز بمانی؛ بلکه توجه خود را معطوف به خود آنان کن.

اهمیت هدایت گمراهان

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۳ - نمل - ۲۷ - ۹۲ - ۱۱

۱۱ - لزوم ساکت ننشستن در قبال گمراهان جامعه

و من ضلّ فقل إنّما أنا من المندرين

گرچه مخاطب این آیه در مرحله نخست، شخص پیامبر(ص) است؛ اما با توجه به این که پیامبر(ص) اسوه خلق می باشد، تکلیف یاد شده متوجه همه مؤمنان و رسالت داران هدایت و انداز مردم نیز هست.

اهمیت هدایت مردم

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۹ - ابراهیم - ۱۴ - ۱ - ۶

۶- پیامبر (ص)، وظیفه دار هدایت مردم به سوی نور و خارج کردن آنان از ظلمت ها (گمراهی ها)، با تعالیم قرآن کریم

أنزلناه إليك لتخرج الناس من الظلمت إلى النور

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۹ - ابراهیم - ۱۴ - ۵ - ۳

۳- موسی (ع)، وظیفه دار هدایت مردم خویش به سوی نور و خارج کردن آنان از ظلمت ها، با آیات و معجزات الهی .

و لقد أرسلنا موسى بأيتنا أن أخرج قومك من الظلمت إلى النور

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۰ - كهف - ۱۸ - ۷ - ۷

۷- وظیفه پیامبر (ص) و رهبران الهی، هموار ساختن راه هدایت و واگذاری انتخاب به خود مردم است .

فلعلّك بخر نفسك .. إنّنا جعلنا ما على الأرض زينه لها لنبلوهم

بيان فریبندگی زمین و بستر امتحان بودن آن پس از بیان رسالت

پیامبر(ص) در محدوده انذار و تبشیر، می تواند گویای این مطلب باشد که وظیفه رهبران دینی، هدایت است و انتخاب، با خود مردم است.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۱ - طه - ۲۰ - ۷۹ - ۳

۳ - هدایت کردن مردم ، از مسؤولیت های حاکمان و پیشوایان

و أضلّ فرعون قومه و ما هدی

مضمون <أضلّ> و <و ما هدی> یکی است و تکرار معنا به لفظی دیگر است. شاید جمله <ما هدی> به این لحاظ باشد که آنچه از حاکمان و پیشوایان توقع می رود، هدایت کردن مردم است.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۱ - طه - ۲۰ - ۹۳ - ۱

۱ - پیامبران و جانشینانشان ، مسؤول جلوگیری از انحراف و گمراه شدن مردم در حد توان هستند .

ما منعك إذ رأيتهم ضلّوا . ألا تتبّعن

مراد از تبعیت هارون از موسی(ع) که <ما منعك .. ألا تتبّعن> گویای آن است این است که هارون می بایست در غیاب موسی مانند او عمل می کرد و با انحراف مردم برخورد شدید می نمود و یا این که باید رهنمودها و سفارش های موسی(ع) (اصلح و لا تتبّع سبیل المفسدین، اعراف / ۱۴۲) را، به کار می بست برخی گفته اند: مراد این است که هارون می بایست با مؤمنان باقی مانده به سوی موسی(ع) حرکت می کرد.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۲ - فرقان - ۲۵ - ۳۵ - ۵

۵ رسالت و مسؤولیت اصلی هدایت و رهبری جامعه بر دوش حضرت موسی (ع) بود و هارون تنها نقش معاونت و مشاورت او

را بر عهده داشت .

و لقد آتينا موسى الكتب و جعلنا معه أخاه هرون وزيرًا

برداشت فوق، به خاطر این نکته است که دریافت کننده کتاب و شریعت، حضرت موسی(ع) بود و برادرش هارون، تنها به عنوان معاون و مشاور او معرفی گردیده بود.

اهمیت هدایت مستعدان

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۷ - ق - ۵۰ - ۴۵ - ۱۱

۱۱ - مبلغان دین ، موظف به تلاش در بیداری نفوس مستعد و وانهادن حق ستیزان ، به خداوند

نحن أعلم بما يقولون .. فذكر بالقرءان من يخاف وعيد

برداشت یاد شده، با الغای خصوصیت از مورد پیامبر اکرم(ص) استفاده می شود.

اهمیت هدایت مشرکان

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۱ - انبیاء - ۲۱ - ۶۷ - ۲

۲- لزوم اظهار تنفر و انزجار از مشرکان و عقاید انحرافی و باطل آنها و ارائه راه هدایت به آنان

إذ قال لأبيه .. أف لکم و لماتعبدون

ایجاد زمینه هدایت

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱ - بقره - ۲ - ۱۵۰ - ۱۶

۱۶ - فراهم آمدن زمینه دستیابی مسلمانان به هدایت های ویژه ، از هدف های تعیین مسجدالحرام به عنوان قبله آنان

فولوا وجوهکم شطره .. لعلکم تهتدون

چون مخاطبان آیه مسلمانان هستند و آنان به دلیل ایمانشان به اسلام هدایت یافته اند، معلوم می شود مراد از هدایت مطرح شده در <تهدون>، هدایتی ویژه و کاملتر از هدایت نخست است.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۱ - طه - ۲۰ - ۹۰ - ۱۳

۱۳ - زمینه سازی و آماده سازی فکری و روانی گمراهان،

از روش های پیامبران در ارشاد و راهنمایی آنان

يقوم إثمًا فنتنم به و إنّ ربكم الرحمن

برهان در هدایت

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۶ - اعراف - ۷ - ۷۳ - ۱۴

۱۴ ارائه دلیل برای هدایت مردم ، پرتوی از ربوبیت خداوند بر آنان

بينه من ربکم

بشارت در هدایت

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱ - بقره - ۲ - ۱۱۹ - ۸

۸ - بشارت و انداز شیوه پیامبر (ص) در هدایت مردم

إنا أرسلنك بالحق بشيراً و نذيراً

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۷ - یونس - ۱۰ - ۲ - ۸

۸ بشارت و انداز ، دو شیوه کارآمد در تربیت و هدایت انسان

أن أنذر الناس و بشر الذين ءامنوا

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۴ - لقمان - ۳۱ - ۸ - ۶

۶ - استفاده از وعده و وعید و هشدار و تشویق ، روش قرآن برای هدایت مردم است .

هدى .. فبشره بعذاب ... لهم جنّٰت النعیم

گوشزد کردن فرجام مؤمنان، پس از یادآوری عذاب معرضان از آیات خدا، شیوه ای است که در آن، برای شنونده امید و ترس ایجاد می شود و چنین حالتی شخص را در حالت اعتدال نگه می دارد.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۵ - فاطر - ۳۵ - ۲۴ - ۵

۵ - بشارت و انذار، شیوه پیامبر (ص) در هدایت مردم

إِنَّا أَرْسَلْنَاكَ بِالْحَقِّ بَشِيرًا وَنَذِيرًا

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۶ - شوری - ۴۲ - ۲۳ - ۶

- تشویق و بشارت ، شیوه ای کار آمد در زمینه هدایت و تربیت انسان

يَبَشِّرُ اللَّهُ عِبَادَهُ الَّذِينَ ءَامَنُوا

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۰ - اسراء - ۱۷ - ۱۰۵ - ۸

۸- لزوم توأم بودن بشارت و انذار در هدایت انسانها

و ما أرسلنك إِلَّا مبشِّرًا و نذيرًا

بشارت هدایت

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۱ - طه - ۲۰ - ۱۲۳ - ۱۱

۱۱ - بهره مند ساختن بشر از رهنمود های هدایت آفرین ، بشارت خداوند به نخستین افراد بشر بود .

اهبطا .. فإِذَا يَأْتِيَنكُمْ مِّنِّي هُدًى

<إِذَا يَأْتِيَنكُمْ> حاوی دو تأکید است: ۱ <مَا>ی زاید در <إِذَا> (إِنْ مَا) ۲ نون تأکید. از این رو معنای عبارت چنین است: اگر هدایتی از سوی من برای شما آمد که البته خواهد آمد

تبیین مشکلات راه هدایت

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱ - بقره - ۲ - ۱۵۵ - ۷

۷ - ارائه راه هدایت به همراه بیان مشکلات آن و نیز ارائه طریق موفقیت بر آنها ، از روش های قرآن است .

يَأْيُهَا الَّذِينَ ءَامَنُوا .. لَنبَلُوَنكُمْ بِشَيْءٍ مِّنَ الْخَوْفِ ... و بشر الصبرين

خداوند در این بخش از آیات علاوه بر ارائه راه هدایت - که همان ایمان به رسالت و .. می باشد - مشکلات سلوک در این راه را نیز بر شمرده و برای فایق آمدن بر آنها، استعانت از نماز و صبر را مطرح ساخته است.

تبیین منشأ هدایت

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۵ - سبأ - ۳۴ - ۵۰ - ۱

۱ - پیامبر

(ص) ، وظیفه دار ابلاغ روشن فرجام گمراهی و بیان منشأ هدایت

قل إن ضللت فإتّما أضلّ علی نفسی و إن اهتدیت فبما یوحی إلیّ ربّی

تحصیل هدایت

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱ - بقره - ۲ - ۱۵۷ - ۷

۷ - نیل به هدایت و دستیابی به رحمت و الطاف الهی ، بشارت و مژده خداوند به صبرپیشگان راه ایمان

و بشر الصبرین . . . أولئک ... هم المهتدون

جمله < أولئک علیهم . . . > می تواند بیانگر بشارت و مژده ای باشد که < و بشر الصابرين > بدان اشاره داشت؛ یعنی: بشرهم بأن علیهم صلوات و ...

تدریجی بودن هدایت

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۲ - فرقان - ۲۵ - ۳۲ - ۸

۸ ترسیم و ارائه آموزه های دین به صورت تدریجی و متناسب با شرایط و نیازها ، روشی مؤثر و کارآمد در هدایت و تربیت

کذلک لئنثبت به فؤادک و رتّله ترتیلاً

برداشت یاد شده از آن جا است که قرآن کریم که برای هدایت و تربیت انسان است به صورت تدریجی و متناسب با شرایط و نیازها نازل شده بود.

ترس در هدایت

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۲۰ - لیل - ۹۲ - ۱۴ - ۵

۵ - انذار و ایجاد ترس در مردم ، شیوه ای لازم و دارای سهمی وافر در هدایت آنان

إنّ علینا للهدی . . . فأنذرتکم ناراً تلظی

تشابه برخوردهای هدایت ناپذیران

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۹ - حجر - ۱۵ - ۱۳ - ۶

۶- واکنش هدایت ناپذیران مجرم در برابر انبیای

الهی ، همگون و مشابه بوده است .

كذلك نسلکه فی قلوب المجرمین . لایؤمنون به و قد خلت سنه الأولین

تشخیص هدایت پذیران

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۳ - قصص - ۲۸ - ۵۶ - ۸

۸ - علم و آگاهی خدا به انسان های قابل هدایت و انسان های غیرقابل هدایت

و هو أعلم بالمهتدین

تشخیص هدایت ناپذیران

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۳ - قصص - ۲۸ - ۵۶ - ۸

۸ - علم و آگاهی خدا به انسان های قابل هدایت و انسان های غیرقابل هدایت

و هو أعلم بالمهتدین

تشویق به هدایت

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۴ - نساء - ۴ - ۱۷۳ - ۱۷

۱۷ تشویق و تهدید ، از روش های قرآن برای هدایت انسان ها به عبادت و بندگی خدا

فاما الذین ءامنوا .. و اما الذین استكفوا و استكبروا فيعذبهم

تشویق در هدایت

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱ - بقره - ۲ - ۲۵ - ۲

۲ - تهدید و ترغیب از روش های قرآن ، برای هدایت انسانها

فاتقوا النار . . . و بشر الذين ءامنوا

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۴ - نساء - ۴ - ۱۶۵ - ۲

۲ ضرورت مقدم داشتن تشویق بر تهدید در هدایت و تربیت انسانها

رسلا مبشرين و منذرين

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۹ - ابراهيم - ۱۴ - ۱۰ - ۱۶

۱۶- تشویق مردم با وعده به پاداش مادی و معنوی ، از روش های انبیا در هدایت

يدعوكم ليغفر لكم . . . و يؤخرکم

إلى أجل مسّئى

پاداش مادى از طول عمر و پاداش معنوى از آمرزش، قابل استفاده است.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۶ - شوری - ۴۲ - ۲۳ - ۶

۶ - تشویق و بشارت ، شیوه ای کار آمد در زمینه هدایت و تربیت انسان

یَبشِرُ اللّٰهَ عِبَادَهُ الَّذِینَ ءَامَنُوا

توصیه به هدایت پذیری

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۲۰ - علق - ۹۶ - ۱۱ - ۹

۹ - دست کشیدن از منع نماز گزاران و روی آوردن به هدایت ، توصیه خداوند به طغیان گران ثروت اندوز

لِیَطغی . أن رءاه استغنی ... الذی ینهی . عبداً إذا صلّى . أراءیت إن كان علی الهدی

جمله <کان علی الهدی> ممکن است مربوط به <الذی ینهی> باشد؛ در این صورت مفاد آیه شریفه این است که: به من

خبر ده کسی که نماز گزار را نهی می کند، اگر خود بر طریق هدایت قرار گرفته بود [آیا بهتر نبود؟]

توفیق هدایت

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱ - حمد - ۱ - ۶ - ۶

۶ - انسان بدون یاری شدن از جانب خدا ، از راهیابی به صراط مستقیم ناتوان است .

إهدنا الصراط المستقیم

تهدید هدایت ستیزان

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۵ - خداوند ، مخالفان پیامبر (ص) را در صورت تداوم بر مخالفت با نماز ، هدایت و تقوا ، به مؤاخذه ای سخت تهدید کرد .

لئن لم ينته لنسفعا بالناصيه

تهدید هدایت ناپذیران

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۳ - قصص - ۲۸

۱۱ - تهدید شرک پیشگان هدایت ناپذیر صدراسلام از سوی خداوند ، به مؤاخذه و کیفر اخروی

ثم هو يوم القيمة من المحضرين

تهییج عواطف در هدایت

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۶ - اعراف - ۷ - ۵۹ - ۳

۳ استفاده نوح (ع) از عواطف قومی برای هدایت مردم خویش

فقال يقوم اعبدوا الله

نوح با نسبت دادن مردمان به خویشتن با اضافه کلمه <قوم> به <یا> متکلم (یا قوم، یعنی ای مردم من)، در صدد برانگیختن عواطف آنان به سوی خود

ثابت قدمان در هدایت

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱ - حمد - ۱ - ۷ - ۱

۱ - تقسیم انسان ها به ثابت قدمان بر هدایت و مغضوبین در گاه خدا و گمراهان ، از طبقه بندی های مردم در قرآن

صرط الذين انعمت عليهم غير المغضوب عليهم ولا الضالين

مراد از <نعمت> در <انعمت عليهم> به قرینه فرازهای قبل و بعد، نعمت هدایت است، نه نعمتهای مادی. علاوه بر اینکه همه موجودات، حتی کافران، از این نعمتها برخوردار هستند.

ثبات قدم در هدایت

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱ - حمد - ۱ - ۷ - ۶

۶ - خداشناسان موحد ، خواهان هدایت به راه ثابت قدمان بر هدایت هستند .

الحمد لله .. إهدنا الصراط المستقيم. صراط الذين أنعمت عليهم

حتمیت کيفر هدايت ستيزی

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۲۰ - علق - ۹۶ - ۱۵ - ۶

۶ - سوگند خداوند در تأکید بر مؤاخذه حتمی تکذیب گران دین و مخالفان نماز ، هدايت و تقوا

لئن لم

ینته لَسْفَعًا بِالنَّاصِيه

<لام> در <لئن..> لام قسم است.

حکمت خدا در هدایت

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۹ - ابراهیم - ۱۴ - ۴ - ۱۳

۱۳- مشیت خداوند در هدایت و گمراهی مردم ، تخلف ناپذیر است .

فِيضَلَّ اللَّهُ مِنْ يَشَاءُ وَيَهْدِي مَنْ يَشَاءُ وَهُوَ الْعَزِيزُ

<عزیز> به معنای غلبه کننده شکست ناپذیر است و به تناسب صدر و ذیل آیه استفاده می شود که مشیت خداوند، قطعی است.

درخواست هدایت

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱ - حمد - ۱ - ۶ - ۱۲، ۱۵

۱ - درخواست هدایت به صراط مستقیم ، مهمترین خواسته انسان عارف به مقام الهی است .

الْحَمْدُ لِلَّهِ .. إِيَّاكَ نَسْتَعِينُ . إِهْدِنَا الصِّرَاطَ الْمُسْتَقِيمَ

چنانچه <اهدنا الصراط المستقیم> در ارتباط با <الحمد لله رب العالمین .> ملاحظه شود، حاوی این پیام است که انسان پس از شناخت خدا هدفش سلوک در صراط مستقیم خواهد بود؛ یعنی، همان راهی که خداوند منتهی الیه آن است.

۵ - درخواست هدایت به < صراط مستقیم > شایسته ترین مورد برای استعانت از خدا

إِيَّاكَ نَسْتَعِينُ . إِهْدِنَا الصِّرَاطَ الْمُسْتَقِيمَ

اگر <اهدنا..> در ارتباط با <إيّاك نستعين> در نظر گرفته شود، بیانگر این معناست که هدایت به صراط مستقیم بالاترین موردی است که آدمی در نایل شدن به آن، نیازمند یاری خداوند می باشد.

۱۲ - از امام رضا (ع) روایت شده : < إِهْدِنَا الصِّرَاطَ الْمُسْتَقِيمَ > إِسْتِرْشَادٌ لِدِينِهِ وَ إِعْتَصَامٌ بِحَبْلِهِ وَ إِسْتِرَادَةٌ فِي الْمَعْرِفَةِ لِرَبِّهِ عَزَّ

و جل ... ;

.. <إهدنا الصراط المستقيم> درخواست هدایت از خداوند به سوی دین او و

چنگ زدن به ریسمان او و طلب مزید معرفت پروردگار عز و جل است...>

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱ - حمد - ۱ - ۷ - ۶

۶ - خداشناسان موحد ، خواهان هدایت به راه ثابت قدمان بر هدایت هستند .

الحمد لله .. إهدنا الصراط المستقیم. صراط الذین انعمت علیهم

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۰ - کهف - ۱۸ - ۱۰ - ۱۳

۱۳- اصحاب کهف ، از خداوند ، خواهان آن بودند که تمام حرکت و قیام شان ، حرکتی بر طریق هدایت و به دور از شائبه گمراهی باشد .

و هیئیء لنا من أمرنا رشداً

<رشد> به معنای <اهتداء> است و مراد از <أمرنا> به قرینه آیه ۱۳ و ۱۴ که بیان تفصیلی داستان اصحاب کهف است مرحله قیام و حرکت شان علیه شرک است.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۵ - ص - ۳۸ - ۲۲ - ۱۱، ۱۰

۱۰ - نزاع کنندگان و شاکیان ، از داوود (ع) خواستار نمایاندن راه درست زندگی به آنان

و اهدنا إلی سواء الصراط

<سواء> در اصل به معنای وسط و میانه است. مقصود از آن در آیه شریفه، راه درست و میانه و به دور از افراط و تفریط در زندگی است.

۱۱ - نزاع کنندگان و شاکیان ، از داوود (ع) خواستند که برای حل مشکلات و اختلافات اقتصادی آنها ، راه درست و میانه را به آنان بیاموزد .

و اهدنا إلی سواء الصراط

برداشت یاد شده براساس این دیدگاه است که درخواست هدایت به راه درست، ممکن است به موضوع مورد اختلافشان
مربوط

باشد که از موضوعات اقتصادی است.

دعا برای هدایت

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۰ - کهف - ۱۸ - ۲۴ - ۱۲

۱۲- درخواست کوتاه ترین راه رشد و هدایت و اظهار امیدواری به نیل به آن، فرمان و توصیه خداوند به پیامبر (ص) است.

و قل عسی أن یهدین ربی لأقرب من هذا رشداً

دعوت به هدایت

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۵ - انعام - ۶ - ۷۱ - ۱۹

۱۹ مرتد به سرگردانی در بیابان می ماند که شیطانها او را به بی راهه می خوانند و گروهی نیز او را به راه هدایت دعوت می کنند.

كالدی استهوتة الشیطن فی الأرض حیران له أصحاب یدعونه إلى الهدی ائتنا

<فی الأرض> متعلق به <استهوی> است، و <استهوی فی الأرض> به معنی عقل او را در بیابان ربنده اند، می تواند باشد و مراد از <اصحاب> در <له اصحاب یدعونه> ممکن است مشرکان و یا موحدان باشند که در برداشت فوق احتمال دوم برگزیده شده است.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۹ - ابراهیم - ۱۴ - ۴۴ - ۵

۵- خدا و رسولش، فراخوان مردم به استفاده صحیح و بهره برداری کافی از فرصت ها و امکانات زندگی برای هدایت و دینداری

و أنذر الناس .. فبقول الذین ظلموا ربنا أخرنا إلى أجل قریب نجب دعوتک و نتبع

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۲۱ - موسی و هارون (ع) ، محرومیت فرعون از هدایت را به وی گوشزد نموده

و او را به پیروی از هدایت دعوت کردند .

والسالم علی من اتبع الهدی

جمله <السالم علی...> خبریه است و به کار بردن عنوان <من اتبع...>، اشاره به نبود این وصف در فرعون و برای ترغیب او به تحصیل آن است.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۱ - حج - ۲۲ - ۶۷ - ۱۱

۱۱ - دعوت گمراهان به راه هدایت و صراط مستقیم، وظیفه الهی تمامی ره یافتگان به آن

و ادع إلى ربك إنك لعلی هدی مستقیم

جمله <إنك لعلی هدی مستقیم> تعلیل برای <و ادع إلى ربك> است؛ یعنی، چون تو بر طریق هدایت و در صراط مستقیم هستی، آن گمراهان شرک پیشه را به سوی پروردگارت دعوت کن، تا شاید از ضلالت و گمراهی نجات یابند و به راه تو باز گردند.

ذکر هدایت انسان ها

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۲۰ - عبس - ۸۰ - ۲۳ - ۹

۹ - توجه به وابستگی آفرینش، تدبیر، هدایت، مرگ و قبر انسان به خداوند، زمینه ساز انجام دادن تکالیف الهی

من نطفه خلقه .. ثم أماته فأقبره ... كلاً لئلا يقض ما أمره

ذکر هدایت محمد(ص)

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۲۰ - ضحی - ۹۳ - ۱۰ - ۶

۶ - خداوند، با بیان هدایت های خویش به پیامبر (ص) و رهانیدن آن حضرت از ناآگاهی ها، او را به آموختن دانسته های خود به جویندگان آن تشویق کرد .

و وجدك ضالاً فهدى .. و أمّا السائل فلاتنهر

راه هدايت

جلد - نام سوره - سوره -

آیه - فیش

۵ - انعام - ۶ - ۱۱۷ - ۲

۲ شناخت عمیق و گسترده راه هدایت و ضلالت و راهیان آن با راهنمایی خداوند میسر است.

إن ربك هو أعلم من يضل

راههای هدایت

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۱ - حج - ۲۲ - ۱۲ - ۶

۶ - توحید و یکتاپرستی ، تنها راه هدایت

یدعوا من دون الله .. ذلك هو الضلل البعيد

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۶ - زمر - ۳۹ - ۵۹ - ۱

۱ - خداوند ، پیش از عذاب کردن مردم ، آنان را از راه نشان دادن آیات و نشانه های خود هدایت کرده و با آنها اتمام حجت می کند .

لو أن الله هدینی لکنت من المتّقین .. بلی قد جاء تک ءایتی فکذّبت بها

<بلی > حرف جواب است و در این آیه برای اثبات چیزی می باشد که مورد انکار قرار گرفته است ؛ زیرا کافران هدایت کردن خدا را منکر شده و می گفتند: اگر خدا ما را هدایت می کرد، ما از تقوای پیشگان بودیم. خداوند این سخن را رد می کند و می فرماید: آری آیات ما برای هدایتتان آمد ؛ ولی شما آنها را تکذیب کردید.

رحمت هدایت

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۲ - آل عمران - ۳ - ۷۴ - ۱

۱ نبوت و هدایت ، رحمت خاص خداوند

و لا تؤمنوا الا لمن تبع دينكم قل ان الهدى هدى الله . . قل ان الفضل بيد الله ..

جمله <يختص برحمته>، رد پندار يهود است که می پنداشتند پیامبر فقط از میان ایشان مبعوث

می شود، بنابراین مقصود از <رحمه> در آیه، پیامبری است.

رفاه و هدایت

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۶ - اعراف - ۷ - ۹۶ - ۶

۶ بهره گیری از تمایل مردم به رفاه و آسایش دنیوی و بهبود وضع اقتصادی، از روش های قرآن برای هدایت آنان به ایمان و تقواست .

و لو أن أهل القرى ءامنوا و اتقوا لفتحنا علیهم برکت من السماء و الأرض

روش برخورد هدایت ناپذیران

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۹ - حجر - ۱۵ - ۱۳ - ۶

۶- واکنش هدایت ناپذیران مجرم در برابر انبیای الهی، همگون و مشابه بوده است .

كذلك نسلکة فی قلوب المجرمین . لایؤمنون به و قد خلت سنه الأولین

روش هدایت

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱ - بقره - ۲ - ۶ - ۴

۴ - انذار از روش های تبلیغی هدایتی پیامبر (ص)

ءأنذرتهم أم لم تنذرهم

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱ - بقره - ۲ - ۲۵ - ۲

۲ - تهدید و ترغیب از روش های قرآن، برای هدایت انسانها

فاتقوا النار... و بشر الذين آمنوا

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱ - بقره - ۲ - ۲۶ - ۱

۱ - به کارگیری مثل از روش های قرآن برای هدایت مردم

إن الله لا يستحي أن يضرب مثلاً... يهدى به كثيراً

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱ - بقره - ۲ - ۱۱۹ - ۸

۸ - بشارت و انداز شیوه پیامبر (ص) در

هدایت مردم

إنا أرسلناك بالحق بشيراً و نذيراً

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۳ - نساء - ۴ - ۹۴ - ۱۷

۱۷ شناساندن ارزش های برتر ، از روش های قرآن برای طرد ارزش های کم ارزش

تبتغون عرض الحيوه الدنيا فعند الله مغنم كثيره

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۴ - نساء - ۴ - ۱۴۶ - ۱۲

۱۲ وعده پاداش بزرگ ، و تهدید به دوزخ ، از روش های قرآن برای ترغیب مردم به ایمان و دوری از کفر و نفاق

إنّ المنافقين فى الدرك .. و سوف يؤت الله المؤمنین أجراً عظيماً

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۴ - نساء - ۴ - ۱۶۵ - ۴

۴ توجه انبیا به منفعت خواهی و خطرگریزی انسان در انتخاب روش هدایت

رسلا مبشرين و منذرين

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۴ - نساء - ۴ - ۱۷۳ - ۱۷

۱۷ تشویق و تهدید ، از روش های قرآن برای هدایت انسان ها به عبادت و بندگی خدا

فاما الذين ءامنوا .. و اما الذين استكفوا و استكبروا فيعذبهم

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۴ - مائده - ۵ - ۵۵ - ۱۱

۱۱ ارائه برنامه صحیح در پی بر حذر داشتن مردمان از راه های نادرست ، از روش های کاربردی قرآن در هدایت

انما وليکم الله ورسوله و الذین ءامنوا

خداوند پس از بر حذر داشتن مؤمنان از پذیرش ولایت و سرپرستی ناروای کافران، با جمله <انما وليکم . . .> به معرفی افراد شایسته ولایت پرداخت و مؤمنان را به پذیرش

ولایت آنان ارشاد کرد.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۴ - مائده - ۵ - ۶۰ - ۱۴

۱۴ بیان سرنوشت شوم بدکاران و تحلیل تاریخ گذشتگان، از روش های قرآن برای هدایت بشر و بازداري آنان از رفتار های ناپسند

قل هل انبئکم بشرّ من ذلک مثوبه عند اللّٰه

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۵ - انعام - ۶ - ۶ - ۵

۵ ارائه نمونه های تاریخی عبرت آموز، روشی در هدایت و تربیت

ألم یروا کم أهلكنا من قبلهم من قرن مکنهم فی الأرض

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۵ - انعام - ۶ - ۱۴ - ۱۹

۱۹ طرح و بیان حقایق به صورت پرسش و پاسخ، از روشهای هدایتی قرآن

قل أغیر اللّٰه .. قل إنی أمرت أن أکون أول من أسلم

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۵ - انعام - ۶ - ۱۵ - ۳

۳ نقش سازنده بیان ترس پیشوایان دین از عذاب الهی، در هدایت مردم و بازداشتن آنها از گناه

قل إنی أخاف إن عصیت ربی عذاب یوم عظیم

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۵ - انعام - ۶ - ۱۹ - ۸

۸ طرح و بیان حقایق به شکل پرسش و پاسخ، از روشهای قرآن در تبلیغ و هدایت

قل أي شیء أكبر شهده قل الله شهید

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۵ - انعام - ۶ - ۳۰ - ۵

۵ ترسیم صحنه های قیامت، از شیوه های قرآن در تربیت و هدایت است.

و لو تری إذ وقفوا علی

ربهم قال أليس هذا بالحق قالوا بلى و ربنا

تکرار جمله <لوتری> و همچنین بیان ویژگیهای قیامت در آیات متعدد گویای نکته فوق است.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۵ - انعام - ۶ - ۳۵ - ۱۲، ۲

۲ بهره جویی پیامبر اکرم(ص) از تمامی روشهای موجود و وسایل ممکن برای هدایت مردم

و إن كان كبر عليك إعراضهم فإن استطعت أن .. فتأتيهم بأية

چون خداوند به پیامبر اکرم(ص) می گوید اگر از زیر زمین یا آسمانها هم آیه بیاوری برخی ایمان نمی آورند، چنین برمی آید که آن حضرت راههای ممکن پیمودنی را پیمود، ولی نتیجه ای از آن حاصل نشده است.

۱۲ پیامبر(ص) وظیفه دار شناخت دقیق روحيات و ویژگیهای کافران و چگونگی موضعگیریهای آنها در برابر هدایت است.

و إن كان كبر .. فلا تكونن من الجهلين

بیان ویژگی هدایت ناپذیری برخی کافران و لحن توبیخ گونه آیه نسبت به پیامبر(ص)، بیانگر این است که پیامبر(ص)، علی رغم میل به هدایت کردن همه مردم، باید واقعیت هدایت ناپذیری برخی از کفار را پذیرفته و آن را در برنامه های خود در نظر گیرد.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۵ - انعام - ۶ - ۴۱ - ۳

۳ بیدار ساختن فطرت توحیدی آدمی و یادآوری تجربه های توحیدی دینی، از روشهای هدایتی قرآن

قل أراءيتكم .. بل إياه تدعون

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۵ - انعام - ۶ - ۶۳ - ۲

۲ پیامبر(ص) وظیفه دار یادآوری تجربه های دینی و فطرت توحیدی به مشرکان، برای هدایت و احتجاج با آنان است.

قل من ينجيكم

من ظلمت البر و البحر تدعونه تضرعا و خفيه

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۶ - اعراف - ۷ - ۶۹ - ۱۹

۱۹ توجه دادن مردم به نعمت های الهی ، از روش های تبلیغی هدایتی هود (ع)

فاذكروا ءالاء الله

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۶ - اعراف - ۷ - ۹۶ - ۶

۶ بهره گیری از تمایل مردم به رفاه و آسایش دنیوی و بهبود وضع اقتصادی ، از روش های قرآن برای هدایت آنان به ایمان و تقواست .

و لو أن أهل القرى ءامنوا و اتقوا لفتحنا عليهم برکت من السماء و الأرض

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۶ - اعراف - ۷ - ۹۸ - ۴

۴ بیان فرجام کفرپیشگان بی تقوا ، از روش های قرآن در هدایت مردم به ایمان و تقواست .

و لكن کذبوا فأخذنهم .. أو أمن أهل القرى أن یأتیهم بأسنا

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۶ - اعراف - ۷ - ۱۰۱ - ۴

۴ بیان سرنوشت شوم تکذیب کنندگان انبیا (ع) برای هشدار و تذکار آیندگان ، از روش های هدایتی قرآن

تلک القرى نقص علیک من أنبائها

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۶ - اعراف - ۷ - ۱۵۹ - ۳،۷

۳ هدایتگران قوم موسی با روش ها و موازین حق ، نه اسباب باطل ، مردم را هدایت می کردند .

یهدون بالحق

برداشت فوق بر این اساس است که <باء> در <بالحق> برای استعانت باشد.

۷ بیان چهره های خوب هر قوم

به همراه انتقاد از چهره های نامطلوب ، از شیوه های قرآن در ترسیم رفتار امت ها و جوامع بشری است .

و من قوم موسی امه یهدون

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۶ - اعراف - ۷ - ۱۸۱ - ۳،۶

۳ هدایتگران الهی با روش ها و وسایل حق ، نه با وسایل باطل ، دیگران را به هدایت رهنمون می سازند .

و ممن خلقنا أمه یهدون بالحق

برداشت فوق بر این اساس است که <باء> در <بالحق> بای استعانت باشد.

۶ عهده داران هدایت در جامعه باید خود ملازم حق باشند و با موازین و روش های حق دیگران را هدایت کنند .

و ممن خلقنا أمه یهدون بالحق

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۶ - اعراف - ۷ - ۱۹۴ - ۵

۵ توجه دادن اهل شرک به همسانی آنان با معبودانشان در ناتوانی و نیازمندی ، زمینه ساز باور آنان به بطلان شرک و شایسته

نبودن معبودان برای پرستش

إن الذین تدعون من دون الله عباد أمثالکم

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۷ - توبه - ۹ - ۷۰ - ۱۵

۱۵ لزوم بهره گیری از بیان روشن و مطالب قابل فهم ، در هدایت و تربیت انسانها

أتتهم رسلهم بالبینت

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۷ - توبه - ۹ - ۸۹ - ۵،۶

۵ بهره گیری از گرایش انسان به زیبایی و جاودانگی ، در جهت هدایت وی به ایمان و جهاد ، امری است شایسته و بایسته .

جهدوا بأمولهم .. أعد الله لهم جنت تجري من تحتها الأنهر

حسن بهره گیری از گرایش های طبیعی انسان ها ، در جهت هدایت و ارشاد آنان به ارزشها

أعد الله لهم جنت تجري من تحتها الأنهر

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۷- یونس - ۱۰ - ۲ - ۸

۸ بشارت و انذار ، دو شیوه کارآمد در تربیت و هدایت انسان

أن أنذر الناس و بشر الذين ءامنوا

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۷- یونس - ۱۰ - ۱۰۳ - ۶

۶ انذار و اخطار ، بشارت و نوید ، از روش های تربیتی هدایتی قرآن

فهل ينتظرون إلا مثل أيام الذين خلوا من قبلهم .. ثم نجى رسلنا ... كذلك حقاً عل

برداشت فوق از ارتباط میان آیه قبل، که در آن مشرکان و کافران لجوج تهدید به عذاب شدند و این آیه که به مؤمنان حق جو، بشارت نجات و نوید یاری، داده شده است، به دست می آید.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۹ - ابراهیم - ۱۴ - ۱ - ۱۶

۱۶- مشیت خداوند بر هدایت مردم ، از طریق راه و روش طبیعی (تشریح) انجام می گیرد .

كتب أنزلنه إليك لتخرج الناس من الظلمت إلى النور بإذن ربهم

با اینکه خداوند، برای هدایت مردم و بیرون بردن آنها از ظلمتها، می تواند از قدرت خویش استفاده کند و آنها را از طریق تکوین هدایت نماید؛ اما از کتاب و پیامبر(ص) استفاده می کند که راهی طبیعی و هدایتی تشریحی است.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۹ - ابراهیم - ۱۴ - ۹ - ۲۱

۲۱- بیان تاریخ انبیا

و سرگذشت اقوامشان ، از روش های هدایتی تربیتی قرآن برای نجات مردم از ظلمت ها و بردن آنان به سوی نور

أخرج قومك من الظلمت إلى النور .. ألم يأتكم نبؤا الذين من قبلكم قوم نوح و عاد

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۹ - ابراهیم - ۱۴ - ۱۰ - ۱۶

۱۶- تشویق مردم با وعده به پاداش مادی و معنوی ، از روش های انبیا در هدایت

یدعوکم لیغفر لکم ... و يؤخرکم إلى أجل مسمی

پاداش مادی از طول عمر و پاداش معنوی از آمرزش، قابل استفاده است.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۹ - ابراهیم - ۱۴ - ۲۶ - ۵

۵- مقایسه بین عقاید حق و باطل ، روشی برای تشخیص حق و رهنمودی کاربردی برای تعیین مسیر حرکت آدمی است .

مثلاً کلمه طیبه کَشَجَرَه طَیْبَه اَصْلُهَا ثَابِت و فِرْعَاهَا فِی السَّمَاءِ .. و مثل کلمه خبیثه

بی شک منظور از تشبیهات در قرآن، و از جمله موارد یاد شده در آیه های فوق، تبیین دقیق آن دسته از معارفی است که فهم آنها مشکل می باشد و فلسفه چنین روشنگری ای نیز، قطعاً ارائه راه روشن برای انسان است.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۹ - حجر - ۱۵ - ۴۵ - ۵

۵- ذکر فرجام شوم گمراهان در کنار فرجام سعادت‌مندانة تقوایبشگان ، از روش های هدایتی قرآن *

الغاوین . و إن جهنم لموعدهم أجمعین ... إن المتقین فی جنّٰت و عیون

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۹ - حجر - ۱۵ - ۴۸ - ۶

۶- یادآوری برآورده شدن خواسته

های انسان در بهشت ، از روش های هدایت و جذب انسان ها به دین *

إن المتقين في جنّات و عیون . ادخلوها بسلم ءامنین . و نزعنا ما فی صدورهم من غلّ

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۹ - حجر - ۱۵ - ۵۰ - ۲،۳

۲- ایجاد حالت خوف و رجا و بیم و امید در انسان ، از روش های هدایتی و تربیتی قرآن

نبیء عبادی أنى أنا الغفور الرحیم . و أن عذابى هو العذاب الألیم

۳- در نظام هدایتی و تربیتی ، امیدوار ساختن باید بر تهدید مقدم باشد .

نبیء عبادى أنى أنا الغفور الرحیم . و أن عذابى هو العذاب الألیم

تقدیم ذکر دو صفت <غفور> و <رحیم> برای خداوند بر <عذاب ألیم> در دو آیه فوق، می تواند مشعر به نکته یاد شده باشد.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۹ - حجر - ۱۵ - ۵۱ - ۳

۳- آگاه ساختن مردم از حقایق تاریخی مهم و بسیار سودمند ، از روش های هدایتی و تربیتی قرآن

و نبئهم عن ضیف إبرهیم

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۹ - نحل - ۱۶ - ۹۰ - ۲۱

۲۱- موعظه ، از روش های تربیتی و هدایتی قرآن برای بیداری و هوشیاری مردمان است .

یعظکم لعلکم تذکرون

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۰ - اسراء - ۱۷ - ۳ - ۷

۷- استفاده از گرایش ها و عواطف خویشاوندی برای هدایت مردم ، از روش های هدایتی قرآن

أَلَا تَتَّخِذُوا مِن دُونِي وَكَيْلًا. ذَرِيَّةَ مِن حَمَلِنَا مَعَ نُوحٍ

برداشت فوق بر این اساس است که جمله >ذَرِيَّةَ مِن حَمَلِنَا.

..< از سخنان قرآن باشد نه آموزه های تورات.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۰ - اسراء - ۱۷ - ۱۰ - ۵

۵- بشارت و انذار ، دو عنصر اصلی در هدایت قرآن است .

إن هذا القرآن يهدي . . . و يبشّر ... أن الذين لا يؤمنون بالأخرة أعتدنا لهم عذاباً

نکته فوق از بشارت دادن خداوند به مؤمنان و از انذار کافران در کنار هم استفاده شده است.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۰ - اسراء - ۱۷ - ۳۲ - ۱۰

۱۰- تبیین پیامد های سوء اعمال ناپسند ، و جدایی نهی از آنها از روش های هدایتی تبلیغی قرآن

و لا تقربوا الزنى إنه كان فحشه و ساء سيلاً

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۰ - اسراء - ۱۷ - ۴۴ - ۲۰

۲۰- استفاده از تهدید و تشویق ، روش قرآن در تربیت و هدایت انسان

إنه كان حليماً غفوراً

<حليماً> دربردارنده تهدید و <غفوراً> نویدی است امیدبخش و مشعر به تشویق

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۰ - اسراء - ۱۷ - ۵۹ - ۲۰

۲۰- بیم و اخطار ، از هدف های تربیتی هدایتی قرآن

و ما نرسل بالآیت إلا تخويفاً . . . و نخوفهم

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۰- اسراء - ۱۷ - ۱۰۵ - ۸

۸- لزوم توأم بودن بشارت و انذار در هدایت انسانها

و ما أرسلنک إلا مبشراً و نذیراً

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۰ - كهف - ۱۸ - ۲ - ۷

۷- پیوستگی و توأم بودن بیم دهی و امیدبخشی ، در تربیت

و هدایت انسان ، امری لازم است .

لینذر بأَسَا شَدِيدًا .. و بيشر

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۰ - كهف - ۱۸ - ۲۴ - ۲۱

۲۱- مداومت بر یاد خدا ، سریع ترین و کوتاه ترین راه رشد و هدایت است .

وَاذْكُرْ رَبَّكَ إِذَا نَسِيتَ وَقُلْ عَسَىٰ أَنْ يَهْدِيَنِّي رَبِّي لِأَقْرَبَ مِنْ هَذَا رَشَدًا

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۰ - كهف - ۱۸ - ۵۴ - ۱

۱- خداوند ، در قرآن ، به بیان های گوناگون ، مثال ها و نمونه های فراوانی را برای هدایت بشر ، طرح کرده است .

و لَقَدْ صَرَّفْنَا فِي هَذَا الْقُرْآنِ لِلنَّاسِ مِنْ كُلِّ مَثَلٍ

<صَرَّفْنَا> به معنای <ببینا> است؛ یعنی <بیان کردیم> (لسان العرب)، ولی از آن جهت که باب تفعیل، برای تکثیر است، مراد، بیان های متعدد است. ریشهء کلمه <صَرَّفْنَا> که تصریف و تغییر از حالتی به حالتی است، گویای آن است که این بیانات، گوناگون و متنوع هستند.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۰ - كهف - ۱۸ - ۱۰۷ - ۵

۵- مژده و بشارت در کنار هشدار و تهدید ، روش به کار گرفته شده در قرآن برای تبلیغ و هدایت است .

جَزَاءُ هُمْ جَهَنَّمَ بِمَا كَفَرُوا .. إِنَّ الَّذِينَ ءَامَنُوا وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ كَانَتْ لَهُمْ جَنَّاتُ الْفِرْدَوْسِ

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۰ - مریم - ۱۹ - ۴۱ - ۲

۲- یادآوری و تجلیل از پیامبران و اسوه های اخلاق و معنویت ، از روش های هدایتی و تبلیغی مورد استفاده در قرآن

وَاذْكُرْ فِي الْكِتَابِ إِبْرَاهِيمَ إِنَّهُ كَانَ

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۰ - مریم - ۱۹ - ۵۱ - ۳

۳- یاد کرد و تجلیل از پیامبران و اسوه های خلوص ، از روش های هدایتی قرآن

ذکر رحمت ربِّک . . . واذکر ... واذکر ... واذکر

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۰ - مریم - ۱۹ - ۵۴ - ۷

۷- یاد کرد و تجلیل از پیامبران و اسوه های صداقت ، از روش های هدایتی قرآن

واذکر . . . واذکر ... واذکر

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۰ - مریم - ۱۹ - ۵۶ - ۹

۹- یاد و تجلیل از پیامبران و الگو های صداقت و راستی ، از روش های تربیتی و هدایتی قرآن

واذکر . . . واذکر ... واذکر

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۰ - مریم - ۱۹ - ۹۷ - ۱۲

۱۲- لزوم به کارگیری بیان و شیوه قابل فهم برای مردم در تبلیغ و هدایت

فَإِنَّمَا يَسَّرْنَاهُ بِلِسَانِكَ لِتُبَشِّرَ بِهِ الْمُتَّقِينَ وَتُنذِرَ

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۱ - طه - ۲۰ - ۲۵ - ۳

۳- راهنمایی و ارشاد طغیان گران و تبلیغ پیام الهی ، نیازمند شرح صدر و تحمل فراوان است .

اذهب . . . قال ربّ اشرح لی صدري

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۱ - طه - ۲۰ - ۹۰ - ۱۳، ۱۲

۱۲ - ابراز محبت و اظهار عطف با گمراهان ، از شیوه های پسندیده در هدایت آنان است .

يقوم إنّما فتنتم به و إنّ ربکم الرحمن

۱۳ - زمینه سازی و آماده سازی فکری و روانی گمراهان ، از

روش های پیامبران در ارشاد و راهنمایی آنان

يقوم إثمًا فنتنم به و إن ربكم الرحمن

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۱ - انبیاء - ۲۱ - ۱۰ - ۷

۷- بهره گیری از انگیزه ها و تمایلات فطری و غریزی انسان ، از روش های هدایتی تربیتی قرآن

فیه ذکر کم

برداشت یاد شده مبتنی بر دو نکته زیر است: ۱ <ذکر> به معنای <ثنا> و <صیت> (آوازه) باشد. ۲ اشتیاق به جاودانگی نام و بلند آوازه و آوازه گوی، امری غریزی و طبیعی برای همه انسان ها است.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۱ - انبیاء - ۲۱ - ۲۱ - ۶

۶- بازخواستن و زیر سؤال بردن اندیشه و عقیده باطل ، روشی در هدایت و بیان عقیده و اندیشه درست .

أم اتّخذوا ءالهه من الأرض هم ینشرون

برداشت یاد شده از جمله استفهامیه <هم ینشرون> استفاده می گردد.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۱ - انبیاء - ۲۱ - ۲۴ - ۳

۳- بازخواست و زیر سؤال بردن عقیده و اندیشه باطل ، روشی در هدایت و بیان عقیده و اندیشه درست .

أم اتّخذوا من دونه ءالهه

برداشت یاد شده با توجه به این نکته است که <أم> منقطعه، بر استفهام توییخی دلالت می کند.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۱ - انبیاء - ۲۱ - ۵۷ - ۳

۳- تصمیم ابراهیم (ع) بر نابودی بت و بت پرستی ، پس از یک سلسله کار فرهنگی و فکری او برای هدایت و اصلاح اندیشه مردمان بود .

لقد كنتم .. فى ضلل مبين ... ربكم رب السموت

... و تالله لأکیدنّ أصنمکم بعد

برداشت یاد شده به خاطر این نکته است که حضرت ابراهیم(ع) در آغاز مخالفت با بت پرستی، پدر و قومش را مخاطب قرار داد و یک سلسله دلایل روشن بر اثبات توحید و نفی شرک به آنان ارائه کرد. سپس در مرحله دوم تهدید نمود که بت ها را نابود خواهد کرد و در نهایت به تهدید خود عمل کرد و همه بت ها را نابود ساخت.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۱ - انبیاء - ۲۱ - ۶۶ - ۵

۵- آگاه کردن مردم به سودمندی دین داری و یا زیان بی دینی ، روشی پسندیده و مفید در تبلیغ دین و هدایت انسان ها

قال أفتعبدون من دون الله ما لا ینفعکم شیئاً و لا یضرکم

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۱ - حج - ۲۲ - ۲۳ - ۹

۹ - بهره گیری قرآن از تمایلات طبیعی انسان ها ، در گرایش دادن آنان به ایمان و عمل صالح

إنّ الله یدخل الذین ءامنوا ... و لباسهم فیها حریر

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۱ - حج - ۲۲ - ۴۹ - ۶

۶ - لزوم استفاده از روش های روشن و بی ابهام در تبلیغ و هدایت توده ها

إنّما أنا لکم نذیر مبین

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۲ - مؤمنون - ۲۳ - ۴۶ - ۵

۵ - تصحیح مرکزیت قدرت و حاکمیت جامعه ، راهکار اصلاح و هدایت مردم

ثمّ أرسلنا موسیٰ ... إلى فرعون و ملائجه

با توجه به این که حضرت موسی(ع) در امر رسالت، نخست به سوی

فرعون که محور قدرت و حاکمیت بود فرستاده شد، می توان برداشت فوق را به دست آورد.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۲ - نور - ۲۴ - ۳۴ - ۵،۱۰

۵ - بهره گیری از حوادث و نمونه های تاریخی به منظور قابل فهم کردن حقایق ، روشی در تبلیغ و هدایت

و مثلاً من الذین خلوا من قبلکم

تردید نیست که یاد کردن حوادث و نمونه های تاریخی در قرآن، برای درک بهتر حقایقی است که خداوند در صدد بیان آنهاست. بنابراین می توان از این یاد کرد، روش تبلیغ و هدایت مردم به حقایق را آموخت.

۱۰ - بهره گیری از روش های مختلف (نزول آیات روشنگر ، بیان سرگذشت امت های پیشین و موعظه) برای هدایت مردمان

و لقد أنزلنا إلیکم آیت مبینة و مثلاً من الذین خلوا من قبلکم و موعظه للمتّقین

از آمدن چند نمونه (آیات روشنگر داستان های پیشینیان و موعظه و اندرز) در کنار هم، بدون بیان رابطه آنها می توان به برداشت یاد شده دست یافت.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۲ - نور - ۲۴ - ۳۵ - ۲۰

۲۰ - استفاده از تمثیل و تشبیه معقول به محسوس و ارائه نمونه عینی ، از روش های هدایتی قرآن برای تفهیم معارف بلند الهی

مثل نوره کمشکوه فیها مصباح .. و یضرب الله الأمثل

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۲ - نور - ۲۴ - ۳۶ - ۳

۳ - هدایت و راه یابی به نور ویژه خداوند ، دارای راه ها و مکان های ویژه است .

یهدی

اللّٰهُ لَنُورِهِ مَن يَشَاءُ .. فِي بَيوتِ اُذُنِ اللّٰهِ اَن تَرْفَعُ

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۲ - فرقان - ۲۵ - ۳ - ۷

۷ زیر سؤال بردن اندیشه ها و باور های باطل و بیان ضعف ها و نقص های آنها، روش هدایتی و تبلیغی قرآن

و اتَّخَذُوا مِن دُونِهِ ءَالِهَةً لَّا يَخْلُقُونَ شَيْئًا وَّهُمْ يُخْلَقُونَ .. وَايْمَلِكُونَ مَوْتًا وَّلَا حَيٰوةً

جمله < و اتَّخَذُوا مِن دُونِهِ ءَالِهَةً .. > هر چند به صورت خبریه است، ولی مقصود از آن اخبار نیست؛ زیرا همگان به مضمون آن آگاه بودند؛ بلکه مقصود زیر سؤال بردن عقاید مشرکان و بیان ضعف های فکری آنان و اظهار شگفتی از چنین باورهایی است.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۲ - فرقان - ۲۵ - ۶ - ۱۱

۱۱ تشویق و ایجاد امید، از روش های قرآن برای هدایت و تربیت کافران مخالف

و قَالَ الَّذِيْنَ كَفَرُوْا اِنْ هٰذَا اِلَّا فِكْكَ اَفْتَرِيْهِ .. اِنَّهٗ كَانَ غَفُوْرًا رَّحِيْمًا

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۲ - فرقان - ۲۵ - ۳۲ - ۸

۸ ترسیم و ارائه آموزه های دین به صورت تدریجی و متناسب با شرایط و نیازها، روشی مؤثر و کارآمد در هدایت و تربیت

كَذٰلِكَ لَنُنَبِّتُ بِهٖ فُؤَادَكَ وَّرَتَّلٰنَهٗ تَرْتِيْلًا

برداشت یاد شده از آن جا است که قرآن کریم که برای هدایت و تربیت انسان است به صورت تدریجی و متناسب با شرایط و نیازها نازل شده بود.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۲ - فرقان - ۲۵ - ۳۹ - ۲

ارائه مثل ها (الگوها و نمونه های عینی) ، روش کاربردی قرآن در تبیین حقایق و هدایت مردمان

و کلاً ضربنا له الأمثل

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۳ - شعراء - ۲۶ - ۱۹۸ - ۳،۴

۳ - سخن گفتن به زبان ملی هر جامعه ای ، بهترین و مؤثرترین روش تبلیغ و هدایت آن جامعه

و لو نزلنه علی بعض الأعجمین

۴ - لزوم توجه به احساسات ملی جوامع ، در تبلیغ و هدایت

و لو نزلنه علی بعض الأعجمین

به کارگیری واژه <لو> که برای امتناع است نشان می دهد که اگر خداوند قرآن را بر شخصیتی غیر عرب زبان نازل می کرد، بی تردید مردم عرب از ایمان آوردن به غیر آن سر باز می زدند و این نبود مگر به خاطر احساسات قومی و ملی.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۴ - عنکبوت - ۲۹ - ۶ - ۳

۳ - استفاده از گرایش های درونی انسان ها برای تحریک آنان به تلاش و کوشش در راه خدا ، از جمله روش های هدایتی قرآن است .

و من جهد فائما یجهد لنفسه

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۴ - عنکبوت - ۲۹ - ۱۴ - ۹

۹ - استفاده از تاریخ ، برای تنبه و هشدار ، روشی قرآنی است .

و لقد أرسلنا نوحًا إلی قومه .. فأخذهم الطوفان

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۴ - عنکبوت - ۲۹ - ۱۹ - ۹

۹- استفاده از امور محسوس ، برای آگاهاندن بشر ، به حقیقتی غیر محسوس ، از روش های هدایتی

قرآن است .

أولم يروا كيف يبدئ الله الخلق ثم يعيده

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۴ - عنكبوت - ۲۹ - ۲۰ - ۴

۴ - فراخوانی به مطالعه طبیعت ، برای پی بردن به قدرت خداوند ، و در نتیجه ، رفع تردید در امکان معاد ، روش هدایتی قرآن است .

قل سيروا في الأرض فانظروا كيف بدأ الخلق

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۴ - عنكبوت - ۲۹ - ۲۱ - ۴

۴ - ایجاد حالت ترس و امید در انسان ها ، از روش های هدایتی قرآن است .

يعذب من يشاء ويرحم من يشاء

این که عذاب و رحمت را خداوند، بسته به مشیت خود دانسته است، احتمال دارد به منظور یاد شده باشد.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۴ - عنكبوت - ۲۹ - ۳۸ - ۶

۶ - استفاده از حوادث و تحولات تاریخی و آثار به جامانده از آن تحولات ، به منظور عبرت آموزی ، از روش های هدایتی قرآن است .

فكذبوه فأخذتهم الرجفة فأصبحوا في دارهم جثمين . و عادًا و ثمودًا و قد تبين لكم

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۴ - عنكبوت - ۲۹ - ۴۱ - ۵

۵ - استفاده از امور محسوس ، برای تبیین معارف دقیق ، از روش های هدایتی قرآن است .

مثل الذين اتَّخذوا من دون الله أولياء كمثل العنكبوت اتَّخذت بيتًا

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۴ - عنكبوت - ۲۹ - ۶۳ - ۸

۸ - استفاده از رخداد های طبیعی قابل مشاهده و محسوس ، برای جلب

توجه مردم به خداوند ، از روش های هدایتی قرآن است .

و لئن سألتهم من نزل من السماء ماء فأحيا به الأرض .. ليقولنَّ الله

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۴ - روم - ۳۰ - ۶ - ۵

۵ - استفاده قرآن کریم از تحولات و حوادث مهم ، به منظور جلب نظر مردم به سوی خداوند

غلبت الروم .. لله الأمر من قبل .. بنصر الله ينصر من يشاء ... وعد الله لا يخ

پرداختن به حادثه ای تاریخی، مانند جنگ رومیان و ایرانیان که خارج از قلمرو حیات جمعی مسلمانان بوده اگر چه می تواند به خاطر نگرانی مؤمنان عصر بعثت از شکست معتقدان به کتاب آسمانی (رومیان) باشد، اما تأکید بر خدایی بودن حوادث در آن ماجرا (لله الأمر .. و بنصر الله...) مشعر به نکته بالا است.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۴ - روم - ۳۰ - ۴۸ - ۱۳

۱۳ - توجه دادن به تحولات عالم طبیعت ، جهت نمایاندن تدبیر خداوند بر عالم هستی ، از روش های هدایتی قرآن کریم

الله الذي يرسل الرياح فتثير سحابا .. كيف يشاء ... أصاب به من يشاء

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۴ - روم - ۳۰ - ۵۰ - ۱۴

۱۴ - استفاده از امور محسوس و قابل درک برای بشر ، جهت تبیین معارف عالی ، مانند مسأله معاد ، از روش های هدایتی قرآن است .

كيف يحيى الأرض بعد موتها إنّ ذلك لمحى الموتى

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۴ - لقمان - ۳۱ - ۸

۶ - استفاده از وعده و وعید و هشدار و تشویق ، روش قرآن برای هدایت مردم است .

هدی ... فبشره بعذاب ... لهم جنّ النعیم

گوشزد کردن فرجام مؤمنان، پس از یادآوری عذاب معرضان از آیات خدا، شیوه ای است که در آن، برای شنونده امید و ترس ایجاد می شود و چنین حالتی شخص را در حالت اعتدال نگه می دارد.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۴ - لقمان - ۳۱ - ۱۱ - ۶

۶ - استفاده از نمود های عینی و قابل رؤیت و مشاهده برای مردم ، جهت آشناساختن آنان با خداوند ، از شیوه های هدایتی قرآن کریم است .

خلق السموت ... و ألقى فی الأرض ... و بّئ فیها ... و أنزلنا من السماء ماء ... ه

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۴ - لقمان - ۳۱ - ۱۳ - ۷

۷ - قانع کردن فکر مخاطب ، با برهانی محکم ، هنگام دعوت به توحید ، از روش های هدایتی قرآن کریم

لا تشرک ... إنّ الشرک لظلم

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۴ - لقمان - ۳۱ - ۱۶ - ۱۳

۱۳ - استفاده از امور محسوس ، برای تفهیم معارف ظریف و غامض ، از شیوه های هدایتی قرآن کریم است .

إن تک مثقال حبّه من خردل فتکن فی صخره ... یأت بها الله

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۴ - لقمان - ۳۱ - ۲۰ - ۱۳

۱۳ - توجه دادن انسان ها به امور محسوس و قابل مشاهده ، جهت رهنمونی آنان به

خداشناسی ، از روش های هدایتی قرآن کریم

ألم تروا أنّ الله سَخَّرَ لَكُمْ ما فى السموت و ما فى الأرض

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۴ - لقمان - ۳۱ - ۲۹ - ۱۲

۱۲ - توجه دادن مردم به امور محسوس و قابل مشاهده از عالم طبیعت ، از روش های هدایتی قرآن کریم است .

ألم تر أنّ الله يولج الّيل فى النهار . . و سَخَّرَ الشمس و القمر

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۴ - لقمان - ۳۱ - ۳۱ - ۷

۷ - استفاده از عالم طبیعت و رخداد های در پیش روی انسان ها ، جهت رهنمونی آنان به خداشناسی ، از شیوه های هدایتی قرآن است .

ألم تر أنّ الفلك تجرى فى البحر بنعمت الله ليرىكم من ءآيته

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۴ - سجده - ۳۲ - ۳ - ۱۲

۱۲ - هشدار به مردم ، از جمله راه های هدایت آنان است .

لتنذر قومًا . . لعَلَّهم يهتدون

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۴ - سجده - ۳۲ - ۲۷ - ۳

۳ - استفاده از حوادث و تحولات قابل مشاهده و طبیعی ، برای هدایت مردم ، از شیوه های هدایتی قرآن است .

أولم يروا أنّا نسوق الماء . . فنخرج به زرعًا

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۵ - خداوند برای رهنمونی مردم به حق ، از احساسات درونی انسان ها استفاده می کند .

أرسلنک .. مبشراً و نذیراً

خوشی و ترس، دو حالت روانی

انسان است که با پدید آمدن عوامل آنها، بروز می کنند. اعلام چیزی که موجب ترس و یا خوش حالی شود در واقع، استفاده کردن از این دو احساس برای واداشتن انسان به قبول حق است.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۵ - سبأ - ۳۴ - ۱۷ - ۷

۷- استفاده از حوادث تاریخی گذشته برای هدایت مردمان ، از شیوه های هدایتی قرآن کریم

أفلم یروا... و لسلیمن الریح... اعملوا ءال داود شکراً... لقد کان لسبیا فی مسک

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۵ - سبأ - ۳۴ - ۴۶ - ۱۰

۱۰- اندیشه و فکر از راه های رسیدن به حقیقت است .

ثمّ تتفکروا ما بصاحبکم من جنّه

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۵ - فاطر - ۳۵ - ۲۴ - ۵

۵- بشارت و انذار ، شیوه پیامبر (ص) در هدایت مردم

إنّا أرسلناک بالحقّ بشیراً و نذیراً

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۵ - یس - ۳۶ - ۱۰ - ۵

۵- انذار و اخطار ، از روش های تبلیغی هدایتی پیامبر (ص)

و سواء علیهم ءأنذرتهم أم لم تنذرهم

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۵ - یس - ۳۶ - ۱۱ - ۱۳

۱۳ - انذار و بشارت ، از روش های تبلیغی هدایتی پیامبر اسلام (ص)

إِنَّمَا تَنْذِرُ مَنِ اتَّبَعَ الذِّكْرَ .. فَبَشِّرْهُ بِمَغْفِرَةٍ وَأَجْرٍ كَرِيمٍ

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۵ - یس - ۳۶ - ۱۳ - ۵

۵ - مثل

زدن و ارائه نمونه های تاریخی ، از روش های تربیتی هدایتی پیامبر (ص)

و اضرب لهم مثلاً أصحاب القرية

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۵ - ص - ۳۸ - ۷۰ - ۹

۹ - لزوم استفاده از روش های روشن و بی ابهام ، در تبلیغ و هدایت توده ها

أنا نذیر مبین

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۶ - زمر - ۳۹ - ۲۷ - ۶

۶ - بیان انواع مثل ها ، از روش های تربیتی و هدایتی قرآن

و لقد ضربنا للناس فی هذا القرءان من کلّ مثل لعلّهم یتذکرون

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۶ - زمر - ۳۹ - ۲۹ - ۱۲

۱۲ - مقایسه میان نیکان و بدان ، از روش های هدایتی و تربیتی قرآن

ضرب الله مثلاً رجلاً .. هل یستویان مثلاً

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۶ - زمر - ۳۹ - ۵۰ - ۹

۹ - یاد کردن از نمونه های تاریخی ، از روش های تربیتی و هدایتی قرآن

قد قالها الذین من قبلهم فما أغنی عنهم ما کانوا یکسبون

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۶ - غافر - ۴۰ - ۴۴ - ۸

۸- لزوم توکل و واگذاری کارها و نتایج و پیامدهای آن به خدا، پس از تلاش گسترده خیرخواهانه برای هدایت و تربیت مردم

وَأُفَوِّضُ أَمْرِي إِلَى اللَّهِ

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۶ - فصلت - ۴۱ - ۱۳ - ۲،۲

۲ - انذار، پس از تبیین حق و ارائه دلیل

، شیوه ای بایسته در هدایت خلق

فقل أنذرتکم صعقه

برداشت بالا- بر این اساس است که مسأله انذار در این آیه، پس از تبیین مسأله توحید و دلایل آن در آیات پیشین، صورت گرفته است و فرمان <فقل أنذرتکم .. > بایسته بودن را می فهماند.

۲- انذار، پس از تبیین حق و ارائه دلیل، شیوه ای بایسته در هدایت خلق

فقل أنذرتکم صعقه

برداشت بالا- بر این اساس است که مسأله انذار در این آیه، پس از تبیین مسأله توحید و دلایل آن در آیات پیشین، صورت گرفته است و فرمان <فقل أنذرتکم .. > بایسته بودن را می فهماند.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۶ - فصلت - ۴۱ - ۳۴ - ۱۱

۱۱ - استفاده از امور روشن و همه فهم، در جهت تبلیغ و هدایت، روشی قرآنی است.

و لا تستوی الحسنه و لا السيئه .. كأنه ولی حمیم

تکیه بر اصل تفاوت خوبی و بدی که امری روشن و قابل فهم برای همگان است به عنوان پیش درآمد سفارش به اخلاق نیک در تبلیغ، بیانگر مطلب یاد شده است.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۶ - فصلت - ۴۱ - ۴۳ - ۱۷

۱۷ - بشارت و انذار، روش هدایتی و تربیتی قرآن

إِنَّ رَبَّكَ لَذُو مَغْفِرَةٍ وَ ذُو عِقَابٍ أَلِيمٍ

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۶ - شوری - ۴۲ - ۱۵ - ۲۱

۲۱ - تفاوت نگذاشتن بین طبقات مختلف اجتماعی در مقام تبلیغ و هدایت و اجرای شریعت، از وظایف پیامبر (ص)

و أمرت لأعدل بينكم

بنابراین که

<أمرت لأعدل بينكم> مربوط به نحوه اجرای دعوت و اقامه دین به وسیله پیامبر(ص) باشد، برداشت بالا به دست می آید.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۶ - شوری - ۴۲ - ۲۳ - ۶

۶ - تشویق و بشارت ، شیوه ای کار آمد در زمینه هدایت و تربیت انسان

يَبْشُرُ اللَّهُ عِبَادَهُ الَّذِينَ ءَامَنُوا

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۷ - زخرف - ۴۳ - ۱۱ - ۸

۸ - تبیین حقایق و معارف والا ، با بیانی ساده و همه فهم ، روش هدایتی قرآن

و الذی نزل . .. فأنشرونا به بلده میثا کذلک تخرجون

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۷ - دخان - ۴۴ - ۵۸ - ۷

۷- لزوم توجه به سطح درک و استعداد های مخاطبان ، در تبلیغ و هدایت ایشان

فإنما یسرّنه بلسانک

از این که خداوند <تیسیر> را زمینه تذکر یافتن دانسته ؛ استفاده می شود که برای بیداری خلق، باید حقایق را به گونه ای قابل فهم و درک برای آنان بیان کرد.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۷ - احقاف - ۴۶ - ۴ - ۳

۳- پرسش از حقایق مورد غفلت و واداشتن اندیشه ها به تأمل درباره آن ، روشی قرآنی برای هدایت آدمیان

قل أرءیتم ما تدعون . .. أرونی ماذا خلقوا

طرح پرسش از سوی قرآن، برای وادار کردن مشرکان به تأمل، بیانگر مطلب یاد شده است.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۷ - احقاف - ۴۶ - ۱۲ - ۱۴

۱۴- انذار و تبشیر ، دو محور اصلی پیام های هدایتی قرآن

و هذا کتب .

.. لينذر الذين ظلموا و بشرى للمحسنين

اصلى بودن دو محور بالا، از اختصاص به ذكر يافتن استفاده مى شود.

جلد - نام سوره - سوره - آيه - فيش

۱۷ - احقاف - ۴۶ - ۲۷ - ۷

۷- لزوم بهره گيرى هدايت گران از شيوه هاى مختلف تبليغى ، در ارشاد گمراهان

و صرّفنا الأيت لعلهم يرجعون

تعبير <صرّفنا>، اشاره به تنوع و گوناگونى دارد و فعل الهى، بيانگر ارزش ها و بايدها است.

جلد - نام سوره - سوره - آيه - فيش

۱۷ - فتح - ۴۸ - ۸ - ۷

۷- فرستادن رسول و هدايت خلق ، با بشارت و انذار و نه قواى قهرى طبيعت ، نمودى از حكمت خداوند است . *

و لله جنود .. و كان الله عزيزاً حكيماً . إنا أرسلنك شهيداً و مبشراً

از آيه قبل، استفاده شد كه خداوند مالك يگانه هستى و حاكم مطلق و شكست ناپذير است و مى تواند خلق را به اجبار به سوي اهداف بایسته وادارد؛ اما در اين آيه، خداوند يادآورى کرده كه حكمت او، اقتضا مى كند كه اين هدايت، را از طريق فرستادن رسول و ارائه الكو و بشارت و انذار، انجام پذيرد.

جلد - نام سوره - سوره - آيه - فيش

۱۷ - ق - ۵۰ - ۱۰ - ۴

۴ حسن استفاده از ملموس ترين نمادها ، براى هدايت و درس آموزى خلق *

و النخل باسقت لها طلع نضيد

برداشت ياد شده بدان احتمال است كه اختصاص به ذكر يافتن <نخل> از ميان همه درختان و <خرما> از ميان همه ميوه ها، از آن جهت باشد كه نخل و خرما، اساسى

ترین نقش را در زندگی عرب عصر نزول داشته است.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۸ - ذاریات - ۵۱ - ۳۸ - ۶

۶ - لزوم هدف قرار دادن مرکز اصلی قدرت کفر، برای اصلاح توده ها *

و فی موسی إذ أرسلناه إلی فرعون

موسی(ع) مأموریت یافته بود تا مستقیماً با فرعون روبه رو شود و او را از کفر و حق ستیزی باز دارد و خداوند این حقیقت را برای ما بازگو کرده است از این نکته مطلب یاد شده احتمال می رود.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۸ - طور - ۵۲ - ۱ - ۴

۴ - بهره گیری قرآن، از باور های ارزشی و راستین اهل کتاب، در گرایش دادن آنان به اسلام *

و الطُّور

با توجه به این که کوه طور، در باور اهل کتاب (یهود و نصارا) محل نزول وحی و سرزمین مقدس بوده است و این باور از نظر قرآن به جا بوده است؛ با سوگند خوردن به آن، قلب اهل کتاب را مجذوب پیام قرآن می ساخته است.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۸ - طور - ۵۲ - ۱۷ - ۶

۶ - مقایسه فرجام نیک تقوایندگان با سرنوشت شوم کافران، شیوه بهینه هدایت خلق

اصلوها .. إِنَّ الْمُتَّقِينَ فِي جَنَّاتٍ وَنَعِيمٍ

از این که خداوند در هدایت خلق، به ترسیم هر دو فرجام پرداخته است؛ مطلب بالا برداشت می شود.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۸ - قمر - ۵۴ - ۲۲ - ۳

۳ - لزوم استفاده هدایتگران، از شیوه ساده گویی برای

و لقد یسرنا القرآن للذکر

بیان الهی، در حقیقت رهنمودی است به همه هدایتگران که باید از این شیوه، استفاده کنند تا همه مردم از آن بهره گیرند.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۸ - واقعه - ۵۶ - ۷۲ - ۴

۴ - طرح سؤال و برانگیختن به اندیشه و خردورزی، از روش های هدایتی تربیتی قرآن

أفرء یتیم ما تمنون . ءأنتم تخلقونه أم نحن الخلقون... أفرء یتیم النار... ءأنتم أنشأ

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۸ - حدید - ۵۷ - ۹ - ۱۰

۱۰ - لزوم رعایت اصل تدریج در تربیت و ارشاد مردم

هو الذی ینزل . . لیخرجکم من الظلمت

نزول تدریجی قرآن، با هدف خارج کردن تدریجی مردم از ظلمات به سوی نور، بیانگر مطلب یاد شده است.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۹ - صف - ۶۱ - ۱۰ - ۲

۲ - ایجاد انگیزه در مخاطب، با طرح پرسش و آن گاه بیان پاسخ آن، از روش های هدایتی قرآن

هل أدلکم علی تجره

جمله <هل أدلکم...> طرح پرسش و <تؤمنون بالله> در آیه بعد بیان پاسخ آن است.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۹ - صف - ۶۱ - ۱۲ - ۶

۶ - بهره گیری قرآن از تمایلات طبیعی و غریزی انسان به آب، بوستان و خانه های دلپذیر، در جهت گرایش دادن وی به

ارزش های معنوی است .

تؤمنون بالله ورسوله . . . ویدخلکم جنّت... و مسکن طیّبه

از این که خداوند، گرایش های طبیعی انسان ها را وسیله هدایت آنان و

سوق دادن آنها به کسب ارزش ها قرار داده است، براداشت بالا استفاده می شود.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۹ - تحریم - ۶۶ - ۱۰ - ۱

۱ - ارائه نمونه های عینی از نیکان و بدان ، از روش های قرآن در راستای بیدار کردن و هدایت خلق

ضرب الله مثلاً للذین کفروا امرأت نوح

گفتنی است آنچه خداوند در این آیه، به عنوان ضرب المثل ذکر فرموده، دارای حقیقت و وجود خارجی است.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۹ - ملک - ۶۷ - ۱۲ - ۴

۴ - اخطار و بشارت و ایجاد خوف و رجا ، روش تربیتی و هدایتی قرآن کریم

و للذین کفروا برّهم عذاب جهنّم .. . إنّ الذین یخشون ربّهم بالغیب لهم مغفرة و أج

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۹ - ملک - ۶۷ - ۲۶ - ۷

۷ - لزوم استفاده از روش های روشن و بی ابهام در تبلیغ دین و هدایت مردمان

إنّما أنا نذیر مبین

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۹ - قلم - ۶۸ - ۳۴ - ۶

۶ - مقرر کردن < کیفر و پاداش > و < تنبیه و تشویق > ، دو روش هدایتی و تربیتی قرآن

کذلک العذاب و لعذاب الآخره أكبر .. . إنّ للمتّقین عند ربّهم جنّٰت النعیم

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۹ - نوح - ۷۱ - ۲ - ۲

۲ - دعوت و برخورد از سر مهربانی و شفقت ، مؤثر در هدایت و اصلاح جامعه

قال یقوم

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

- نوح - ۷۱ - ۹ - ۳

۳- دعوت آشکارا، کاملاً سزّی، خصوصی و یا عمومی، از روش های تبلیغی، تربیتی و هدایتی

ثمّ إنّی أعلنت لهم و أسررت لهم إسرارًا

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۹ - نوح - ۷۱ - ۱۲ - ۸

۸- تبیین فواید ایمان و دین داری، از روش های تبلیغی و هدایتی

استغفروا ربکم... یرسل السماء علیکم مدرارًا. و یمدکم بأمول و بنین... و یجعل

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۹ - جن - ۷۲ - ۱۶ - ۵

۵- بیان فواید و نتایج ایمان و دین داری، از روش های هدایتی و تبلیغی قرآن

و ألواستقموا علی الطریقه لأسقینهم ماء غدقًا

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۹ - مزمل - ۷۳ - ۱۰ - ۶

۶- خودداری از تعرّض به مخالفان بدگو (مقابله به مثل و پاسخ گویی به آنان) در مرحله آغازین کار هدایت و تبلیغ دین،

امری سزاوار و بایسته

و اهجرهم هجرًا جمیلًا

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۹ - مدثر - ۷۴ - ۵۶ - ۱۰

۱۰- هشدار و ترغیب، از روش های تربیتی و هدایتی قرآن

هو... أهل المغفره

برداشت یاد شده، با توجه به این نکته است که این سوره، با فرمان انذار و اخطار آغاز گردیده (قم فأنذر. ..) و با مغفرت و آمرزش الهی، خاتمه یافته است.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۲۰ - عبس - ۸۰ - ۶ - ۳

۳ - بذل توجّه

کامل به ارشاد کسانی که نیازی به تعالیم الهی در خود احساس نمی کنند ، روشی ناپسند و مذموم است .

أَمَا مِنْ اسْتَعْنَى . فَأَنْتَ لَهُ تَصَدَّى

آغاز سخن با ضمیر <أنت> و نیز تقدیم <له> بر <عنه> در جمله های <أنت له تصدَّى> و <أنت عنه تلَّهَى> در آیات بعد ارشاد کننده را به جهت برخوردش با هر دو نوع مخاطب، نکوهش کرده است.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۲۰ - بروج - ۸۵ - ۱۱ - ۸

۸ - تهدید و ترغیب ، از روش های قرآن برای هدایت انسان ها است .

فَلَهُمْ عَذَابٌ جَهَنَّمُ . . . لَهُمْ جَنَّتٌ تَجْرِي مِنْ تَحْتِهَا الْأَنْهَارُ

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۲۰ - لیل - ۹۲ - ۱۴ - ۵

۵ - انذار و ایجاد ترس در مردم ، شیوه ای لازم و دارای سهمی وافر در هدایت آنان

إِنَّ عَلَيْنَا لَلْهُدَى . . . فَأَنْذَرْتَكُمْ نَارًا تَلْظَى

روش هدایت انبیا

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۶ - اعراف - ۷ - ۱۰۱ - ۷

۷ پیامبران در پی مشاهده تکذیب معارف دین از سوی امت ها ، معجزاتی را برای هدایتشان پیشاروی آنان قرار دادند .

و لَقَدْ جَاءَتْهُمْ رُسُلُهُمْ بِالْبَيِّنَاتِ فَمَا كَانُوا لِيُؤْمِنُوا بِمَا كَذَّبُوا مِنْ قَبْلِ

برداشت فوق مبتنی بر این است که <ما> در <بما کذبوا> موصول اسمی باشد و مضاف إليه کلمه <قبل> مجيء البينات باشد. البته در این صورت ضمیری پس از <کذبوا> مقدر خواهد بود. بنابراین تقدیر جمله چنین است: فما كانوا ليؤمنوا بالذی کذبوا به من قبل مجيء البينات.

روش هدایت گمراهان

سوره - سوره - آیه - فیش

۱۰ - کهف - ۱۸ - ۳۷ - ۴

۴- اعتراض به صاحبان اندیشه انحرافی و بحث و گفتوگو در جهت اصلاح آن ، شیوه ای پسندیده و مطلوب نزد خداوند است

و ما أظنّ الساعة قائمه و لئن زُددتُ .. أكفرت بالذی خلقك

روش هدایت ملکه سبأ

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۳ - نمل - ۲۷ - ۴۱ - ۴

۴ - استفاده سلیمان (ع) از امکانات خود بلقیس ، برای ارائه معجزه به وی و هدایت او

قال نكروا لها عرشها.. من الذین لایهتدون

برخی برآنند که <أتهتدی..> به تقدیر <أتهتدی إلى الإیمان بالله و رسوله> می باشد. برداشت یاد شده بر پایه این احتمال است.

زمینه ازدیاد هدایت

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۱ - طه - ۲۰ - ۸۲ - ۱۱

۱۱ - هدایت افزون تر و رو به رشد ، ره آورد توبه ، ایمان و عمل صالح

لمن تاب و ءامن و عمل صلحاً ثم اهتدی

ممکن است <ثم اهتدی> به مرتبه های بالای هدایت و درجات عالی آن نظر داشته باشد که در پی توبه، ایمان و عمل صالح، به دست می آید. این نکته با توجه به معنای باب افتعال که مطاوعه است بیشتر آشکار می گردد.

زمینه تأثیر هدایت

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۹ - هدایت نشدن برخی از مردمان به وسیله پیامبر (ص) ، ناشی از فقدان بصیرت ، شایستگی ها و زمینه های لازم در وجود خود

آنان بود که نه برخاسته از ضعف تبلیغی حضرت رسول (ص)

و ما يستوى الأعمى و البصير .. الأحياء و لا الأموت ... و ما أنت بمسمع من فى الق

برداشت یاد شده با توجه به این نکته است که خداوند در آیات گذشته، کافران را همچون کوردلان و مردگان، فاقد روح حق پذیرى و دل بیدار معرفی کرده بود. آن گاه مسأله ناتوانی پیامبر(ص) در هدایت کردن آنان را مطرح فرمود.

زمینه محرومیت از هدایت

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۵ - انعام - ۶ - ۱۴۴ - ۱۲

۱۲ ظلم زمینه و موجب محرومیت ظالمان از هدایتهای خداوند است.

فمن أظلم .. إن الله لا يهدى القوم الظلمين

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۴ - روم - ۳۰ - ۲۹ - ۹

۹ - تبعیت جاهلانه از هوای نفس ، در پی دارنده محرومیت از هدایت الهی و عامل غوطهور شدن در گمراهی است .

بل اتبع الذين ظلموا أهواءهم بغير علم فمن يهدى من أضلّ الله

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۷ - احقاف - ۴۶ - ۱۰ - ۱۴،۱۵

۱۴ - استکبار در برابر قرآن ، ظلم و مایه محرومیت از هدایت الهی

و استکبرتم إن الله لا يهدى القوم الظلمين

از منطبق شدن عنوان ظالم بر <مستکبر>، مطلب یاد شده استفاده می شود.

۱۵ - برخورداری از هدایت الهی و یا محروم ماندن از آن ، معلول تلاش و عملکرد خود انسان

كفرتم به .. و استکبرتم إن الله لا يهدى القوم الظلمين

گرچه در این آیه، فعل <لایهدی> به خداوند نسبت داده شده است؛ اما از آن جا که عدم هدایت،

بر کفر و استکبار که عمل اختیاری انسان است مترتب شده، مطلب بالا استفاده می شود.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۷ - احقاف - ۴۶ - ۱۱ - ۱۳

۱۳- استکبار و خودبرتربینی ، مایه محرومیت از هدایت وحی و تکذیب آن

و استکبرتم .. و قال الذین کفروا ... لو کان خیرًا ما سبقونا إلیه و إذ لم یهتدوا

با توجه به آیات پیشین و نیز با توجه به صدر و ذیل آیه، استفاده می شود که بهره مند نشدن کافران از هدایت قرآن و تکذیب آن از سوی ایشان، ناشی از استکبار و خودبرتربینی آنان است.

زمینه های هدایت

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۲ - آل عمران - ۳ - ۱۰۳ - ۲۷، ۲۹

۲۷ دعوت به تقوای شایسته و تسلیم کامل در برابر خدا و اعتصام به او و هشدار به پرهیز از تفرقه ، شیوه قرآن در زمینه سازی برای وحدت و نیل به هدایت

یا ایها الذین امنوا .. کذلک یتبین الله لکم اياته لعلکم تهتدون

۲۹ وحدت و اُلفت میان دل ها ، برادری میان افراد یک جامعه و نیز یادآوری این قبیل نعمت ها ، از زمینه های هدایت انسانها

و اعتصموا بحبل الله جميعاً .. لعلکم تهتدون

بنابراینکه <لعلکم>، غایت تمامی مطالب مطرح شده در آیه باشد.

زمینه هدایت

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱ - بقره - ۲ - ۴ - ۷

۷- ایمان به غیب و رسالت انبیای الهی و یقین به آخرت ، زمینه دستیابی به هدایت های قرآن است .

هدی للمتقین .. الذین

يؤمنون بما انزل إليك و ما انزل من قبلك و بالأخره هم يوقن

جلد - نام سوره - سوره - آيه - فیش

۱ - بقره - ۲ - ۲۶ - ۱۳

۱۳ - اراده خداوند بر هدایت انسان ها و یا گمراه کردنشان ، مشروط به زمینه هایی است که آدمی خود فراهم کننده آنهاست

يضل به كثيراً و يهدى به كثيراً و ما يضل به إلا الفسقين

جمله <و ما يضل...> خداوند تنها فاسقان را به وسیله مثلهایی از قرآن گمراه می سازد <بیانگر این حقیقت است که گمراه سازی خداوند گزاف نبوده، بلکه ریشه در عملکرد اختیاری خود انسان دارد. در حقیقت این گمراهی پیامد فسق آدمی و کیفر تبهکاری خود اوست.

جلد - نام سوره - سوره - آيه - فیش

۱ - بقره - ۲ - ۴۷ - ۱۰

۱۰ - آگاهی تاریخی ، دارای نقشی سازنده در هدایت انسانها

اذكروا نعمتی التي أنعمت عليكم و أنى فضلکم على العلمین

جلد - نام سوره - سوره - آيه - فیش

۱ - بقره - ۲ - ۱۴۲ - ۱۲

۱۲ - قبله شدن کعبه ، زمینه ساز هدایت انسان ها به صراط مستقیم است .

ما وليهم عن قبلتهم... يهدى من يشاء إلى صراط مستقیم

جمله <لله المشرق...> بیانگر این است که: کعبه و بیت المقدس هر دو ملک خداست و از این جهت تفاوتی ندارند و جمله <یهدی...> اشاره به این دارد که انتخاب کعبه به عنوان قبله، زمینه ساز هدایت انسانهاست و لذا آن را قبله همگان قرار داد.

جلد - نام سوره - سوره - آيه - فیش

۱ - بقره - ۲ - ۱۷۰

۷ - تأثیر آداب و رسوم اقوام در هدایت و یا گمراهی نسل های آنان

قالوا بل نتبع ما ألفينا عليه ءاباءنا

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱ - بقره - ۲ - ۱۸۶ - ۱۳، ۱۲، ۱۱

۱۱ - اطاعت از خدا و ایمان به او ، زمینه ساز دستیابی به هدایت است .

فليستجيبوا لى و ليؤمنوا بى لعلهم يرشدون

<رشد> (مصدر يرشدون) به معنای هدایت یافتن و به طریق ثواب رسیدن است.

۱۲ - دستیابی به هدایت ، در گرو توأم بودن ایمان به خدا و اطاعت از اوست .

فليستجيبوا لى و ليؤمنوا بى لعلهم يرشدون

۱۳ - دعا کردن به درگاه خدا و باور داشتن به اجابت آن ، زمینه ساز هدایت یابی انسان است .

فليستجيبوا لى و ليؤمنوا بى لعلهم يرشدون

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۲ - بقره - ۲ - ۲۱۳ - ۴۱

۴۱ ایمان زمینه برخورداری از هدایت خاص الهی

فهدى الله الذين امنوا

چون ایمان، خود، هدایت است / بنابراین هدایت نسبت به مؤمنان، هدایتی خاص خواهد بود.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۲ - بقره - ۲ - ۲۱۶ - ۲۰

۲۰ توجه انسان به جهل خود و علم خداوند ، زمینه پذیرش احکام الهی

و الله يعلم و انتم لا تعلمون

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۲ - بقره - ۲ - ۲۵۷ - ۱۶، ۶

۶ ایمان به خداوند ، زمینه ساز راهیابی انسان به نور

الله ولی الذین امنوا یخرجهم من الظلمات الی النور

۱۶ توجه به عاقبت و عقوبت اهل کفر ، زمینه ساز پرهیز از انحراف به کفر و پذیرش

حاکمیت طاغوت

اولئك اصحاب النار هم فيها خالدون

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۲ - بقره - ۲ - ۲۵۹ - ۸

۸ ارائه نمونه های عینی از جانب خداوند ، از راه های اثبات حق و هدایت الهی

انّی یحیی .. فاماته الله مائه عام ثم بعثه

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۲ - بقره - ۲ - ۲۶۰ - ۲۱

۲۱ ارائه نمونه های عینی از جانب خداوند ، از راه های اثبات حق و هدایت الهی

فخذ اربعه من الطیر .. یا تینک سعياً

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۲ - آل عمران - ۳ - ۴ - ۶

۶ قرآن ، جداکننده حق و باطل از یکدیگر ، در زمینه هدایت انسانها

هدی للناس و انزل الفرقان

به گفته مجمع البیان <الفرقان> یعنی چیزی که حق را از باطل متمایز نماید و <هدی للناس> قرینه حمل آن بر موارد هدایتی است.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۲ - آل عمران - ۳ - ۸ - ۱،۶

۱ راسخین در علم ، از پروردگار ، مصونیت از انحراف فکری و جدا نشدن از مسیر هدایت را خواهند .

و الراسخون فی العلم یقولون .. ربنا لا ترغ قلوبنا بعد اذ هدیتنا

۶ رسوخ در علم ، زمینه دریافت هدایت از جانب خداوند است .

و الرّاسخون فی العلم یقولون . .. ربّنا لا تزغ قلوبنا بعد اذ هدیتنا

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۲ - آل عمران - ۳ - ۱۴ - ۱۴،۱۵

۱۴ تضعیف انگیزه های مادی و تقویت انگیزه های

معنوی ، از روش های قرآن برای تربیت انسان

زَيْنَ لِلنَّاسِ . . . و اللّٰه عنده حسن المئاب

۱۵ تضعیف تمایلات مادی ، زمینه تقویت انگیزه های معنوی

ذلك متاع الحيوه الدنیا و اللّٰه عنده حسن المئاب

مستفاد از ترتیب ذکر تضرع گرایش به مادیات (ذلك متاع الحيوه الدنیا) و تحریک به امور معنوی (و اللّٰه عنده حسن المئاب).

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۲ - آل عمران - ۳ - ۱۹ - ۱۵

۱۵ تهدید خداوند نسبت به کافران ، برای بازداري آنان از کفر

و من يكفر بايات اللّٰه فانّ اللّٰه سريع الحساب

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۲ - آل عمران - ۳ - ۲۳ - ۵

۵ هدایت پذیری از کتاب آسمانی ، مبتنی بر آگاهی همه جانبه نسبت به آن است .

الم تر الى الذين اوتوا نصيباً من الكتاب

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۲ - آل عمران - ۳ - ۳۸ - ۵

۵ مشاهده حالات معنوی انسان های متعالی ، عامل توجه انسان به خدا

هنا لك دعا زكريا ربّه

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۲ - آل عمران - ۳ - ۴۹ - ۲۰

۲۰ بهر هوری انسان از آیات الهی ، مشروط به قابلیت های ویژه در او

انّ فی ذلک لایه لکم ان کنتم مؤمنین

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۲ - آل عمران - ۳ - ۸۹ - ۲،۶

۲ توبه ، اصلاح و جبران گذشته ، راه دستیابی مجدد به هدایت خداوند

کیف یهدی الله . . . الا الذین تابوا من بعد ذلک و اصلحوا

باز گذاشتن راه توبه و اصلاح برای منحرفان ، روشی برای هدایت آنان

و الله لا يهدى القوم الظالمين .. الا الذين تابوا من بعد ذلك و اصلحوا

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۳ - آل عمران - ۳ - ۱۷۸ - ۹

۹ ارزیابی صحیح و عاقبت اندیشی ، زمینه جلوگیری از انحراف

و لا يحسبنّ الذين كفروا انّما نملى لهم خيرا لانفسهم

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۳ - نساء - ۴ - ۴۴ - ۷

۷ بهره عالمان اهل کتاب از کتاب آسمانی خویش ، برای راهیابی به هدایت کافی است .

الم تر الى الذين اوتوا نصيباً من الكتب يشترون الضلالة

می توان گفت توصیف اهل کتاب به < اوتوا نصیباً .. > اشاره به زشتی گمراهی آنان دارد. یعنی با اینکه از کتاب آسمانی بهره مند بودند، راه ضلالت را برگزیدند.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۳ - نساء - ۴ - ۴۵ - ۶

۶ جایگاه ویژه دشمن شناسی در تضمین هدایت و مصونیت از انحراف

و يريدون ان تضلوا السبيل. و الله اعلم باعدائكم

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۴ - نساء - ۴ - ۱۳۷ - ۸

۸ مغفرت و آموزش گناهان از سوی خداوند ، زمینه هدایت پذیری انسان *

لم يكن الله ليغفر لهم ولا ليهديهم سبيلا

تقديم جمله <لم يكن الله ليغفر> بر جمله <لا يهديهم>، می تواند اشاره به مطلب فوق باشد.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۴ - نساء - ۴ - ۱۶۸ - ۱۰

۱۰ آمرزش گناهان آدمی ، زمينه ساز بهره مندی

وی از هدایت های الهی

لم یکن الله لیغفر لهم ولالیهدیهم طریقاً

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۴ - نساء - ۴ - ۱۷۵ - ۷

۷ صراط مستقیم ، راه و روشی است که آدمی را به خدا برساند و به سوی او راهنما شود .

و یهدیهم إلیه صراطاً مستقیماً

در برداشت فوق <صراطاً مستقیماً> عطف بیان برای <الیه> گرفته شده است، یعنی راه هایی که به <الله> ختم شود، صراط مستقیم است.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۴ - مائده - ۵ - ۱۶ - ۴

۴ انسان ، زمینه ساز هدایت (سرنوشت) خویش

یهدی . . . من اتبع رضونه

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۴ - مائده - ۵ - ۴۱ - ۳۹

۳۹ پاکی دل ها و جان ها ، زمینه پذیرش هدایت الهی

و من یرد الله فتنته . . . أولئک الذین لم یرد الله ان یطهر قلوبهم

چنانچه <فتنه> به معنای ضلالت باشد، مفهوم جمله <من یرد الله فتنته> باضمیمه جمله <أولئک . . .> این خواهد بود که خداوند تنها پاکدلان را هدایت می کند.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۴ - مائده - ۵ - ۵۲ - ۱۰

۱۰ سلامت دل و ایمان راسخ ، زمینه پرهیز از ستمگری و عصیان و موجب برخورداری از هدایت خاص الهی

إِنَّ اللَّهَ لَا يَهْدِي الْقَوْمَ الظَّالِمِينَ. فترى الذين فى قلوبهم مرض يسرعون فيهم

جلد - نام سوره - سوره - آيه - فيش

۴ - مائده - ۵ - ۱۰۸ - ۱۳

۱۳ تقواپيشگى و تسليم فرمان هاى الهى بودن ، موجب بهره مندى

از هدایت الهی

و اتقوا الله و اسمعوا و الله لا يهدى القوم الفسقين

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۵ - انعام - ۶ - ۳۶ - ۲

۲ لزوم گوش فرادادن به سخن پیامبر(ص) و درک آن، برای هدایت یافتن

إنما يستجيب الذين يسمعون

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۵ - انعام - ۶ - ۳۹ - ۸

۸ پذیرش آیات خداوند، زمینه تعلق مشیت وی بر هدایت انسان به راه مستقیم

و الذين كذبوا بآيتنا .. يجعله على صراط مستقيم

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۵ - انعام - ۶ - ۸۸ - ۵

۵ عبودیت به درگاه خداوند، زمینه و شرط رهیابی به صراط مستقیم است.

ذلك هدى الله يهدى به من يشاء من عباده

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۵ - انعام - ۶ - ۱۲۵ - ۱

۱ شرح صدر زمینه هدایت پذیری انسان

فمن یرد الله أن یهدیه یشرح صدره

شرح صدر به معنای توسعه قلب و مغز و اندیشه آدمی و در برابر ضیق صدر است.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۴ به یاد داشتن نعمت های الهی ، نقشی بسزا در هدایت انسان ها و توجه آنان به خدا دارد .

و اذکروا إذ جعلکم خلفاء .. فاذکروا ءالاء اللّٰه

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۲۱ نیل به هدایت در گرو ایمان به خدا ، پذیرش رسالت پیامبر (ص) و پیروی از آن حضرت است

فامنوا بالله ورسوله... واتبعوه لعلکم تهتدون

۲۳ ایمان به خدا و پیامبر (ص)، بدون پیروی از فرمان های آن حضرت هدایت آفرین نبوده و موجب رستگاری نخواهد شد

فامنوا بالله ورسوله... واتبعوه لعلکم تهتدون

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۶ - اعراف - ۷ - ۱۷۶ - ۱۸

۱۸ توجه به داستان بلعم باعورا برانگیزاننده آدمی به تفکر در سرنوشت شوم تکذیب کنندگان و ایجادکننده زمینه های هدایت در وی است .

فاقصص القصص لعلهم یتفکرون

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۶ - اعراف - ۷ - ۱۹۴ - ۵

۵ توجه دادن اهل شرک به همسانی آنان با معبودانشان در ناتوانی و نیازمندی، زمینه ساز باور آنان به بطلان شرک و شایسته نبودن معبودان برای پرستش

إن الذین تدعون من دون الله عباد أمثالکم

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۶ - اعراف - ۷ - ۲۰۴ - ۵

۵ گوش سپاری کافران به آوای قرآن، زمینه ساز دستیابی آنان به هدایت و رحمت الهی خواهد شد .

وإذا قرى القرآن فاستمعوا له وأنصتوا لعلکم ترحمون

چنانچه خطاب در آیه شامل کافران باشد، مصداق مورد نظر از رحمت در <ترحمون> هدایت خواهد بود.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۸ عدم لزوم ارشاد و هدایتگری ، در صورت نبودن زمینه تأثیر

و لو علم الله فيهم خيرا لأسمعهم

همان گونه که خداوند فاقدان خیر را به هدایت‌های ویژه خویش رهنمون نخواهد ساخت، می توان نتیجه گرفت

که بر مکلفان نیز با نبودن زمینه تأثیر، ارشاد و هدایتگری ضرورت ندارد.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۷ - توبه - ۹ - ۶۳ - ۱۱

۱۱ نقش یادآوری فرجام امور، در هدایت انسانها

ألم يعلموا أنه من يحادد الله .. نار جهنم ... ذلك الخزي العظيم

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۸ - رعد - ۱۳ - ۲۷ - ۶

۶ گرایش داشتن آدمی به خدا زمینه ساز مشیت الهی به هدایت وی و رهنمون ساختنش به پذیرش توحید و رسالت پیامبر (ص)

إن الله يضل من يشاء و يهدى إليه من أناب

<انابه> (مصدر أناب) به معنای روی آوردن و بازگشتن است که به قرینه <إليه> منظور از آن، روی آوردن و بازگشت به خداست و از آن جا که این وصف پیش از هدایت یافتن مطرح شده است، مراد از آن گرایش داشتن به خدا و گریزان نبودن از اوست.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۸ - رعد - ۱۳ - ۳۳ - ۲۰

۲۰ انسان دارای نقشی بسزا در گمراهی و هدایت خویش

بل زين للذين كفروا مكرهم .. و من يضل الله فما له من هاد

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۹ - ابراهيم - ۱۴ - ۱ - ۱۵

۱۵- ربوبیت الهی، مقتضی بیرون آوردن بندگان خویش از گمراهی کفر، و هدایت آنان به نور ایمان

لتخرج الناس من الظلمت إلى النور بإذن ربهم

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۹ - ابراهیم - ۱۴ - ۳۵ - ۱۱

۱۱ - تأثیر امنیت و آرامش

محیط زندگی ، در فراهم آمدن زمینه برای هدایت و راهیابی به حقایق الهی

و إذ قال إبراهيم رب اجعل هذا البلد آمناً و اجنبتی و بنی أن نعبد الأصنام

از اینکه حضرت ابراهیم(ع) پیش از درخواست هدایت فرزنداناش خواستار امنیت محل سکونت آنان (شهر مکه) شد، برداشت فوق به دست می آید.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۹ - ابراهیم - ۱۴ - ۴۵ - ۱۳

۱۳- نقش مؤثر مثل ها و نمونه های عینی تاریخی در هدایت و درس آموزی انسان

و تبین لكم كيف فعلنا بهم و ضربنا لكم الأمثال

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۹ - نحل - ۱۶ - ۱۲ - ۹

۹- تعقل در نظم موجودات و قانونمندی نظام آفرینش ، سبب هدایت انسان و شناخت خداست .

و سخر لكم الیل و النهار و الشمس و القمر . . . إن فی ذلك لآیت لقوم یعقلون

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۹ - نحل - ۱۶ - ۸۱ - ۱۷

۱۷- امید بستن به هدایت و تربیت انسان ها ، پس از تأمین نیاز های ضروری آنان ، امیدی بجا و مناسب است .

و الله جعل لكم ... لعلکم تسلمون

برداشت فوق، به خاطر این است که خداوند جمله <لعلکم تسلمون> را پس از به رخ کشیدن نعمتهای فراوان خویش به انسانها، مطرح کرده است.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۹ - نحل - ۱۶ - ۸۹ - ۱۹، ۱۴، ۱۲

۱۲- نزول قرآن بر پیامبر (ص) ، در جهت تبیین همه حقایق مربوط به رشد و سعادت آدمی و نیاز های هدایتی او

عليك الكتب تبيناً لكل شيء

هر چند <كل شيء> افاده عموم می کند و به ظاهر همه حقایق عالم هستی را می تواند شامل شود، ولی در این جا قرینه های عرفی وجود دارد که دایره آن را محدود می سازد؛ از جمله اینکه چون قرآن کتاب هدایت، سعادت و رشد است، حقایقی که بیان می کند در قلمرو همین سه موضوع خواهد بود.

۱۴- پیامبر (ص)، شایسته ترین انسان و قرآن کامل ترین برنامه برای رشد و هدایت آدمیان است.

و جنابك شهيداً على هؤلاء و نزلنا عليك الكتب تبيناً لكل شيء و هدى

با توجه به ارتباط دو بخش آیه؛ <و جنابك شهيداً...> با <و نزلنا عليك...> و نیز بنابر اینکه <شهيداً> را به معنای الگو بدانیم و شهادت را شهادت عملی به شمار آوریم، برداشت فوق را می توان به دست آورد.

۱۹- علم، مقدمه هدایت و هدایت، زمینه ساز جلب رحمت الهی و رحمت، موجب بشارت و سرور مسلمانان حقیقی است.

و نزلنا عليك الكتب تبيناً لكل شيء و هدى و رحمه و بشرى للمسلمين

برداشت فوق، مبتنی بر این نکته است که ترتیب در آیه، ترتیب رتبی باشد؛ یعنی، هر یک از آنها مقدمه دیگری باشد.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۹ - نحل - ۱۶ - ۱۰۴ - ۳

۳- راهیابی به هدایت، نیازمند خواست خود انسان و بسته به اختیار اوست.

إن الذين لا يؤمنون بأيت الله لا يهديهم الله

از <لا يؤمنون> استفاده می شود: آنان که نمی خواهند ایمان بیاورند از لطف و هدایت الهی محرومند؛ پس راهیابی به لطف

و

هدایت او مشروط به خواست خود انسان است.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۹ - نحل - ۱۶ - ۱۱۱ - ۶

۶- توجه به قیامت و یاد آن ، امری لازم و دارای نقش سازنده و هدایتی

یوم تأتی کل نفس تجدل عن نفسها

برداشت فوق، مبتنی بر این است که نصب <یوم> به تقدیر فعل <اذکر> یا <اذکروا> باشد.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۰ - اسراء - ۱۷ - ۱۵ - ۴

۴- تبیین آیات الهی در طبیعت و تذکر به محاسبه اعمال در قیامت ، برای هدایت آدمیان است .

و جعلنا الیل و النهار آیتین .. اقرأ کتیبک ... من اهتدی فإنما یتهدی لنفسه

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۰ - اسراء - ۱۷ - ۱۰۷ - ۹

۹- علم ، وسیله ای بس ارزشمند برای راه یافتن به حقیقت و قبول تعالیم دین

إن الذین أوتوا العلم من قبله یخزون للأذقان

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۰ - کهف - ۱۸ - ۱۳ - ۱۰

۱۰- حرکت انسان در طریق ایمان ، زمینه سازِ برخورداری او از هدایت افزون تر الهی است .

ءامنوا برّبهم و زدنهم هدی

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۰ - کهف - ۱۸ - ۱۷ - ۱۳

۱۳- مطالعه آیات الهی ، زمینه ساز نیل به هدایت است .

ذلك من آيات الله من يهد الله فهو المهتد

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۰ - كهف - ۱۸ - ۵۵ - ۱

۱- خداوند ، برای ایمان مردم به قرآن و مغفرت خواهی آنان از گذشته خویش

، تمامی موانع هدایت را برطرف ساخته است .

و ما منع الناس أن يؤمنوا إذ جاءهم الهدى و يستغفروا ربهم

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۱ - طه - ۲۰ - ۹۴ - ۱۴

۱۴ - مصلحت حفظ وحدت جامعه و جلوگیری از تشتت و درهم ریختگی آن ، مهم تراز خطر انحراف گروهی از افراد جامعه ، در صورت باقی ماندن زمینه برای هدایت مجدد آنان

إني خشيت أن تقول فرقت بين بني إسرائيل

هارون(ع) پس از شنیدن <حتی يرجع إلینا موسی>، هدایت مجدد گوساله پرستان را منتفی ندید و بین درگیر ساختن مؤمنان و کافران و حفظ وحدت بنی اسرائیل، صورت دوم را برگزید. پذیرفته شدن این انتخاب از سوی موسی(ع) و سکوت قرآن از هرگونه انتقاد به آن، نشانگر شایسته بودن این موضع گیری در چنین مقاطعی است.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۱ - طه - ۲۰ - ۱۲۳ - ۱۵

۱۵ - انسان ، دارای اختیار در انتخاب راه هدایت و یا گمراهی

فإما يأتينكم مني هدى فمن اتبع هداى

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۱ - طه - ۲۰ - ۱۳۴ - ۱۱

۱۱ - فرستادن پیامبران ، هموارکننده راه دسترسی انسان به هدایت و آیات الهی است .

لولا أرسلت إلینا رسولاً فنتبع آیتک

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۱ - انبیاء - ۲۱ - ۴۹ - ۷

۷- خدا ترسی و نگرانی از قیامت ، زمینه ساز بهره مندی انسان از وحی و هدایت الهی

و ذكراً للمتقين . الذين يخشون ربهم بالغيب و هم من الساعه مشفقون

خداوند، در آیه قبل، تقوایندگان را شایسته بهره

مند شدن از نور و هدایت خود دانسته و در این آیه اوصاف آنان را بیان کرده است. از ارتباط میان دو آیه می توان برداشت یاد شده را استفاده کرد.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۱ - انبیاء - ۲۱ - ۶۷ - ۶

۶- به کارگیری عقل ، زمینه ره بردن انسان به توحید و معارف صحیح الهی

أَفْ لَكُمْ ... أَفَلَا تَعْقِلُونَ

سرزنش کردن ابراهیم(ع) از قوم بت پرست خود به خاطر خرد نوزیدن، گویای این نکته است که خردمندی، زمینه ساز ره بردن به توحید و .. است.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۱ - حج - ۲۲ - ۶۵ - ۴

۴- توجه به تسخیر طبیعت برای انسان ، حرکت کشتی در دریا و امنیت زمین از برخورد با کرات و سنگ های آسمانی ، زمینه روشنی برای ره یابی به توحید ربوبی خداوند

أَلَمْ تَرَ أَنَّ اللَّهَ سَخَّرَ .. أَنْ تَقَعَ عَلَى الْأَرْضِ

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۲ - نور - ۲۴ - ۴۱ - ۱۱

۱۱ - آگاهی آدمیان از نیایش و تسبیح همه موجودات عالم برای خداوند ، راهی برای هدایت آنان به سوی او است .

أَلَمْ تَرَ أَنَّ اللَّهَ يَسْجُدُ لَهُ مَنْ فِي السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضِ وَالطَّيْرِ صَفَّتْ كُلُّ قَدِّعِلْمِ صَلَاتِهِ

برداشت یاد شده، با توجه به این نکته است که آیه شریفه با بیان تسبیح موجودات برای خدا و آگاهی آنان از این عمل، در صدد هدایت انسان ها است.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۳ - شعراء - ۲۶ - ۶۲ - ۵،۷

(ع) ، دارای مقامی ویژه در نزد خدا و واسطه وصول رحمت و هدایت الهی به بنی اسرائیل

إِنَّ مَعِيَ رَبِّي سَيَهْدِينِ

آمدن تعبیر <إِنَّ مَعِيَ رَبِّي> (پروردگار من با من است) به جای <إِنَّ مَعَنَا رَبَّنَا> (پروردگار ما با ما است) نشان دهنده برخورداری شخص موسی(ع) از امداد خاصه الهی است؛ که در پرتو آن امداد، بنی اسرائیل نیز نجات می یافتند.

۷- ربوبیت الهی ، مقتضی هدایت خلق

إِنَّ مَعِيَ رَبِّي سَيَهْدِينِ

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۳ - نمل - ۲۷ - ۹۲ - ۵

۵- لزوم تلاوت قرآن ، به گونه ای ثمربخش و در جهت هدایت و بیدارگری

و أن أتلو القرآن فمن اهتدى فإنما يهتدى لنفسه

از جمله <فمن اهتدى...> در پی <أن أتلو القرآن> استفاده می شود که تلاوت پیامبر(ص)، تلاوتی راستین، دارای هدف و در جهت هدایت و بیدارگری بوده است.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۳ - قصص - ۲۸ - ۵۶ - ۶

۶- تنها زمینه داران هدایت ، شایسته دریافت آن از سوی خداوند

و لكن الله يهدي من يشاء وهو أعلم بالمهتدين

قید <هو أعلم بالمهتدين> بیانگر آن است که خداوند هدایت خویش را تنها به کسانی می دهد که قابلیت آن را داشته باشند.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۴ - روم - ۳۰ - ۵۳ - ۱۱

۱۱- تأثیر هدایت و ارشاد ، نیازمند زمینه و قابلیت است .

فإنك لاتسمع الموتى . . . إن تسمع إلا من يؤمن بأيتنا

جلد - نام سوره - سوره - آيه - فيش

١٤ - لقمان - ٣١ - ٤ -

۹- برپایی کامل نماز و پرداخت مدام زکات و یقین به عالم آخرت ، زمینه دستیابی به هدایت ویژه قرآن است .

هدی .. للمحسنین . الذین یقیمون الصلوه

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۴ - لقمان - ۳۱ - ۵ - ۳

۳- یقین به آخرت و برپایی نماز و پرداخت زکات ، زمینه ساز بهره مندی از هدایت های افزون الهی است .

الذین یقیمون ... و هم بالأخره هم یوقنون . أولئک علی هدی من ربهم

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۴ - لقمان - ۳۱ - ۲۱ - ۹

۹- آداب و رسوم اقوام ، در هدایت و یا گمراهی نسل ها آنان ، تأثیری قابل توجه دارد .

و إذا قیل لهم اتبعوا ما أنزل الله قالوا بل نتبع ما وجدنا علیه ءاباءنا

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۴ - سجده - ۳۲ - ۳ - ۱۳

۱۳- هدایت ، زمینه لازم دارد و تنها با کتاب و منذر آسمانی ، تحقق نمی یابد .

لتنذر قومًا .. لعلهم یهتدون

<لعل> حرفی است که کاربرد آن در موارد امیدواری نه قطعیت است. استعمال آن برای هدایت، به نکته یاد شده اشعار دارد.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۵ - سبأ - ۳۴ - ۲۴ - ۲

۲- پیامبر (ص) ، مأمور پرسش از مشرکان درباره منشأ روزیشان جهت هدایت آنان به توحید ربوبی

قل من يرزقكم من السموت و الأرض

جلد - نام سوره - سوره - آيه - فيش

١٥ - يس - ٣٦ - ٧٠ -

۴ - تأثیر انذارها و اخطارهای قرآن و پیامبر (ص) تنها در دل های مستعد، زنده و هوشمند

لینذر من کان حیًّا

از این که خداوند فرمود: قرآن و پیامبر (ص) انسان های زنده را انذار خواهد کرد، می توان استفاده کرد که قرآن و کلام پیامبر (ص) تنها در انسان های آماده و مستعد برای فهم و دریافت حقایق، مؤثر خواهد بود.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۵ - صفات - ۳۷ - ۹۹ - ۱۲

۱۲ - ربوبیت خداوند، مقتضی هدایت و راهنمایی بندگان خالص خود در صحنه های دشوار زندگی

و قال إني ذاهب إلی ربی سیهدین

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۵ - صفات - ۳۷ - ۱۱۳ - ۸

۸ - تأثیر نسب و پیوند خویشاوندی در سرنوشت فرزندان و در هدایت و گمراهی آنان، امری مطلق، قطعی و جبری نیست.

و من ذرّیتهما محسن و ظالم لنفسه مبین

دو گروه شدن نسل ابراهیم و اسحاق (علیهما السلام) گویای این حقیقت است که تأثیر نسب و خویشاوندی، در سرنوشت انسان و در هدایت و گمراهی فرزندان، مطلق و جبری نیست؛ بلکه فرزندان از هر خانواده ای ممکن است خوب و یا بد باشند.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۶ - زمر - ۳۹ - ۲۲ - ۴

۴ - شرح صدر، زمینه ساز تابش نور هدایت خداوند بر قلب انسان و استفاده از دلایل و برهان های الهی

أفمن شرح الله صدره للإسلام فهو علی نور من ربّه

<نور> در آیه شریفه، کنایه از هدایت، دلایل و براهین الهی است. <فهو علی نور من

رَبِّهِ < بر > أَفْمَنَ شَرَحَ اللَّهُ صَدْرَهُ لِلْإِسْلَامِ >، گویای برداشت بالا است.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۶ - زمر - ۳۹ - ۲۷ - ۸

۸ - تأثیرپذیری از قرآن و متذکر شدن و بیدار گشتن در سایه تعالیم آن، در گرو وجود زمینه های لازم و شایستگی های بایسته است .

لقد ضربنا للناس في هذا القرآن من كل مثل لعَلَّهم يتذكرون

برداشت یاد شده از به کار رفتن واژه <لَعَلَّ> (شاید و به امید آن که..). در آیه شریفه به دست می آید. این واژه در مواردی به کار می رود که هدف و نتیجه مورد نظر در حد احتمال حاصل می شود و حصول کامل آن به شرایط و زمینه های دیگری بستگی دارد.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۶ - زمر - ۳۹ - ۲۸ - ۶

۶ - نقش تعیین کننده فصاحت و بلاغت و شفافیت بیان، در هدایت و تربیت انسان ها

قرءاناً عربياً غير ذی عوج

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۶ - زمر - ۳۹ - ۴۱ - ۱۳، ۱۲

۱۲ - خدا، تنها فراهم آورنده وسایل و زمینه های هدایت به قرآن است و مردم در پذیرش و عدم پذیرش آن آزاد و مختاراند .

إِنَّا أَنْزَلْنَا عَلَيْكَ الْكِتَابَ .. فَمَنْ اهْتَدَىٰ فَلِنَفْسِهِ وَ مَنْ ضَلَّ فَإِنَّمَا يَضِلُّ عَلَيْهَا

۱۳ - انسان، موجودی آزاد و مختار و مسؤول هدایت و گمراهی خویش

فَمَنْ اهْتَدَىٰ فَلِنَفْسِهِ وَ مَنْ ضَلَّ فَإِنَّمَا يَضِلُّ عَلَيْهَا

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

١٦ - غافر - ٤٠ - ٣٨ - ١١، ٣

٣ - مؤمن آل

فرعون پیروی از خود را ، موجب دستیابی به راه صواب و درست می دانست .

اتَّبِعُونِ أَهْدِكُمْ سَبِيلَ الرَّشَادِ

<رشاد> به معنای اهتدا و راه یافتن است.

۱۱ - خیرخواهی ، تبلیغ دین و ارشاد مردم به راه درست زندگی ، از مقتضیات ایمان و دینداری

و قال الذی ءامن یقوم اتَّبِعُونِ أَهْدِكُمْ سَبِيلَ الرَّشَادِ

توصیف مؤمن آل فرعون به مؤمن بودن و تکرار آن در سه نوبت (آیه های ۲۸ ، ۳۰ و ۳۸) می تواند بیانگر مطلب یاد شده باشد.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۶ - غافر - ۴۰ - ۳۹ - ۶

۶ - یافتن راه درست زندگی ، در گرو درک صحیح از حقیقت زندگی و آخرت

یقوم اتَّبِعُونِ أَهْدِكُمْ سَبِيلَ الرَّشَادِ .. إِنَّمَا هَذِهِ الْحَيَاةُ الدُّنْيَا مَتَاعٌ وَإِنَّ الْآخِرَةَ

برداشت یاد شده از آن جا است که مؤمن آل فرعون در نخستین برنامه هدایتی خود (نشان دادن راه درست زندگی)، به مسأله حقیقت زندگی دنیایی و اخروی پرداخته است.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۶ - شوری - ۴۲ - ۱۳ - ۲۹،۳۰

۲۹ - روحیه انابه و ارتباط مداوم با خدا ، موجب دستیابی به هدایت الهی

و یهدی إلیه من ینیب

به کارگیری فعل مضارع <ینیب>، بیانگر تجدد و استمرار ارتباط با خدا و حاکی از داشتن روحیه انابه به درگاه او است.

۳۰ - تأثیر عملکرد آدمی در دستیابی وی به هدایت الهی

و یهدی إلیه من ینیب

از آن جا که انابه و بازگشت به خدا در قالب اعمال و رفتار انسان شکل می گیرد، مطلب بالا قابل برداشت است.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۷ - زخرف

۶- آفرینش نعمت ها ، از سوی خداوند ، زمینه ساز هدایت انسان به یگانگی خداوند

الذی جعل لکم .. لعلکم تهتدون

۸- نظام قانون مند طبیعت ، گذرگاه ره یابی انسان به حیات معنوی و هدایت

الذی جعل لکم .. لعلکم تهتدون

برداشت یاد شده بنابراین نکته است که منظور از <تهتدون..> هدایت معنوی و معرفتی باشد و نه صرفاً دست یابی به منافع و مقاصد طبیعی.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۷ - دخان - ۴۴ - ۵۸ - ۸

۸- تعلق اراده الهی ، به هموار ساختن راه بیداری و هدایت ، برای انسان ها و نه اجبار ایشان

فإنما یسرّنه بلسانک لعلهم یتذکرون

تعبیر <لعلهم..> از سوی خداوند، نظر به <ترجیحی> حقیقی ندارد. از این رو پیام <لعلهم...>، حرکت انتخابی و بدون اجبار خلق است.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۷ - احقاف - ۴۶ - ۹ - ۱۵

۱۵- نیاز عمیق بشر به انداز های پیامبران الهی ، برای گرایش یافتن به حق

قل .. و ما أنا إلا نذیر مبین

با توجه به این که تمام رسالت پیامبر(ص) در این آیه، در بعد انداز خلاصه شده است، نیاز اساسی بسیاری از انسان ها به انداز در مسیر هدایت استفاده می شود.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۷ - احقاف - ۴۶ - ۱۰ - ۱۵

۱۵- برخورداری از هدایت الهی و یا محروم ماندن از آن ، معلول تلاش و عملکرد خود انسان

کفرتم به .. و استکبرتم إِنَّ اللَّهَ لَا يَهْدِي الْقَوْمَ الظَّالِمِينَ

گرچه در این آیه، فعل <لایهدی> به

خداوند نسبت داده شده است؛ اما از آن جا که عدم هدایت، بر کفر و استکبار که عمل اختیاری انسان است مترتب شده، مطلب بالا استفاده می شود.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۷ - احقاف - ۴۶ - ۲۷ - ۹

۹- اراده و تصمیم خود انسان ، عامل نهایی هدایت وی و ارائه آیات ، تنها زمینه ساز آن

و صرّفنا الأیة لعلّهم یرجعون

<لعلّ> می رساند که نمایاندن نشانه های گوناگون، دارای تأثیر حتمی و جبری نیست؛ بلکه این خود انسان است که باید تصمیم به بازگشت و توبه داشته باشد. این مطلب از نسبت رجوع به خود گمراهان، استفاده می شود (یرجعون).

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۷ - فتح - ۴۸ - ۸ - ۹

۹ - نیاز انسان ها به الگوی الهی ، برای ره یابی به هدایت *

إنا أرسلنک شهیداً

برداشت بالا- بدان احتمال است که مراد از <شاهداً> الگو بودن و معیار متعالی ارزش ها قرار گرفتن باشد؛ به طوری که انسان ها هر چیزی را با مقایسه با او بسنجند و ارزش آن را بشناسند.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۷ - فتح - ۴۸ - ۱۴ - ۱۳

۱۳ - نقش مهم آمیختگی خوف و رجا ، در هدایت انسان ها

فإنّا أعتدنا للكفرین سعيراً .. یغفر لمن یشاء و یعذب من یشاء و کان الله غفور

خداوند، با این که کافران را به شدت تهدید کرده است، در عین حال راه توبه را بر آنان گشوده و امید به نجات را در آنان زنده ساخته است.

جلد - نام سوره -

سوره - آیه - فیش

۱۷ - ق - ۵۰ - ۶ - ۲

۲ تأمل و اندیشه در کیفیت آفرینش، زیبایی و اتقان بنای آسمان، زمینه ره جویی به حق

بل کذبوا بالحقّ .. أفلم ينظروا إلى السماء ... و ما لها من فوج

واژه <ینظر>، به معنای تأمل و نگاه از روی دقت و تحقیق است.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۷ - ق - ۵۰ - ۷ - ۷

۷ هدایت گری مظاهر هستی به سوی خداوند، آمیخته با زیبایی و سرور آفرینی

بنینها و زینّها .. من کلّ زوج بهیج

خداوند در این آیه ها، نمودهای علم، قدرت و نشانه های وجود خویش را گاه به زینت و زیبایی توصیف کرده و گاه به بهجت و سرور آفرینی. این می نمایاند که کار هدایت، باید با جاذبه و شور و شوق انجام گیرد نه تحمیل و خشونت.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۷ - ق - ۵۰ - ۸ - ۲

۲ انسان، با روحیه تواضع و حقّ جویی، بهره مند از درس های توحیدی و رهنمود های نهفته در هستی

تبصره و ذکری لکلّ عبد منیب

واژه <عبد>، اشاره به روحیه تواضع و <منیب> اشاره به حقّ جویی دارد.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۷ - ق - ۵۰ - ۳۷ - ۶

۶ - اندیشه و خرد آدمی، برای ره یابی به حقیقت، نیازمند تذکار های وحی

إنّ فی ذلک لذکری لمن کان له قلب أو ألقى السمع و هو شهید

تعبیر <لذکری> می رساند که خرد انسان در ره یابی به حقیقت، نیازمند تذکار الهی

است.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۸ - نجم - ۵۳ - ۵۵ - ۲

۲ - مطالعه جریان مرگ ، حیات ، نظام آفرینش و روند تحولات تاریخ ، راهگشای انسان به سوی جهان بینی الهی

فَبَأَىءِ الْآلَاءِ رَبِّكَ تَمَارَى

از ارتباط این آیه با آیات پیشین به وسیله فای تفریع مطلب بالا استفاده می شود.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۸ - حدید - ۵۷ - ۹ - ۹

۹ - انس با قرآن ، انسان را به تدریج از تاریکی های ضلالت به روشنایی هدایت وارد می کند .

لِيُخْرِجَكُم مِّنَ الظُّلُمَاتِ إِلَى النُّورِ

به کارگیری فعل مضارع <یخرج>، دلالت بر این حقیقت دارد که خارج شدن از تاریکی ها به تدریج انجام می گیرد.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۹ - صف - ۶۱ - ۱ - ۱۱

۱۱ - مطالعه در موجودات هستی ، راهنمای انسان به شناخت خدا و عزّت و حکمت او

سَبِّحْ لِلَّهِ مَا فِي السَّمَوَاتِ ... وَهُوَ الْعَزِيزُ الْحَكِيمُ

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۹ - ملک - ۶۷ - ۱۰ - ۶

۶ - تلقی صحیح و اندیشه درست ، دو پایه اساسی برای هدایت و راهیابی به حق است .

وَقَالُوا لَوْ كُنَّا نَسْمَعُ أَوْ نَعْقِلُ

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

\$۵ - تزکیه و دوری از پلیدی و طغیان، هموارسازنده راه هدایت و خشیت الهی

إنه طغی . . . أن تزگی . و أهدیک إلی ربک فتحشی

- تزکیه و دوری از پلیدی و طغیان، هموارسازنده

راه هدایت و خشیت الهی

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۲۰ - عبس - ۸۰ - ۴ - ۲

۲ - امکان بهره گیری انسان از تذکرات و تعالیم دینی حتی در صورتی که خود را تزکیه نکرده باشد .

لَعَلَّ يَزَكِّي . أَوْ يَذَّكَّر

حرف <أَوْ> دلالت دارد که هرگاه یکی از دو ویژگی (تزکیه یا تذکر) محتمل باشد، باید شخصی را که می خواهد به مجلس وعظ و ارشاد وارد شود، پذیرفت و نباید او را تا پس از خودسازی و تزکیه از تذکرات دینی محروم کرد.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۲۰ - عبس - ۸۰ - ۲۳ - ۸

۸ - راه ایمان و روی آوردن به تکالیف الهی ، حتی برای کافرانی که در کفر شدید به سر می برند ، بسته نیست .

قتل الإنسن ما أكفرة . . . لَمَّا يَقْضِ مَا أَمْرَه

حرف <لَمَّا> دلالت دارد که هر چند تا کنون انجام کار منتفی بوده است، ولی انتظار وقوع آن می رود.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۲۰ - علق - ۹۶ - ۱۱ - ۳

۳ - بندگی خداوند و برگزاری نماز ، زمینه ساز دست یابی به هدایت است .

عَبْدًا إِذَا صَلَّى . أَرَأَيْتَ إِنْ كَانَ عَلَى الْهُدَى

زمینه هدایت آزر

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۰ - مریم - ۱۹ - ۴۷ - ۵

۵ - حضرت ابراهیم (ع) با وعده استغفار به آزر ، سعی در متمایل ساختن او به توحید و درمان سرسختی او داشت .

قال سلم عليك سأستغفر لك ربّي

نرمی پاسخ ابراهیم(ع) و وعده استغفار به او،

ممکن است به جهت متنبه ساختن و نرم کردن دل او برای دست برداشتن از بت پرستی باشد.

زمینه هدایت ابراهیم(ع)

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۷ - زخرف - ۴۳ - ۲۷ - ۷

۷ - اعتقاد راسخ حضرت ابراهیم (ع) ، به برخوردار شدن از هدایت الهی در پرتو برائت از شرک و بت پرستی

إِنِّي بَرَاءٌ مِّمَّا تَعْبُدُونَ .. فَإِنَّهُ سَيَهْدِين

زمینه هدایت اعراب

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۳ - شعراء - ۲۶ - ۱۹۸ - ۲

۲ - اتمام حجت کامل خدا بر مردم عرب ، با فراهم آوردن هموارترین زمینه های هدایت برای آنان

و لو نَزَّلْنَاهُ عَلَىٰ بَعْضِ الْأَعْجَمِينَ

زمینه هدایت انسان ها

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۷ - زخرف - ۴۳ - ۲۷ - ۶

۶ - هدایت انسان ها ، از شؤون خالقیت خداوند است .

الذی فطرنی فَإِنَّهُ سَيَهْدِين

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۸ - طور - ۵۲ - ۳۵ - ۷

۷ - هدفداری خلقت انسان ، مستلزم بعثت رسولان و هدایت آدمیان به سوی اهداف بایسته

أَمْ خَلَقُوا مِنْ غَيْرِ شَيْءٍ

چنانچه عبارت <من غیر شیء> به معنای <من غیر غایه> باشد، از ارتباط مسأله هدفداری خلقت انسان با آیات پیشین که درباره حقانیت رسالت پیامبر(ص) و قرآن بود مطلب بالا استفاده می شود.

زمینه هدایت بنی اسرائیل

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱ - بقره - ۲ - ۵۳ - ۷

۷ - نایل شدن بنی اسرائیل به هدایت ، هدف از نزول تورات

و إذ ءاتینا موسی الکتب و الفرقان

۱۷ موسی (ع) هلاکت همراهان خویش را زمینه ساز تحقق مشیت الهی در گمراه سازی گروهی از بنی اسرائیل و به هدایت رساندن گروهی دیگر از آنان دانست .

إن هی إلا فتنتک تضل بها من تشاء و تهدی من تشاء

۴- انتساب بنی اسرائیل به همراهان نوح (ع) ، موجب شایستگی آنان به عنایت خدا برای هدایتشان گردید .

و آتینا موسی . . . ذرّیه من حملنا مع نوح

برداشت فوق مبتنی بر این نکته است که نصب <ذریه> به تقدیر فعل <اخص> و مجموع جمله <ذرّیه من حملنا..> در مقام تعلیل برای آیه قبل (و آتینا موسی...) باشد یعنی، ما با نزول تورات، خواستار هدایت بنی اسرائیل بودیم؛ چون آنان از فرزندان همراهان حضرت نوح(ع) بودند.

۶- استفاده <تورات> از گرایش ها و عواطف خویشاوندی بنی اسرائیل ، جهت هدایت و گرایش آنان به توحید

و آتینا موسی . . . ذرّیه من حملنا مع نوح

این برداشت با توجه به دو نکته است ذیل است: ۱ بنابراین که نصب <ذرّیه> به حرف ندای محذوف و ادامه کلام تورات در آیه قبل باشد (و آتینا موسی الکتاب . . .ألاّ تتخذوا... یا ذرّیه من حملنا مع نوح). ۲- آیه در پی دعوت از بنی اسرائیل به توحید، به آنان یادآوری می کند که آنها از فرزندان همراهان نجات یافته نوح هستند، تا به این وسیله ایشان را به قبول

دعوت برانگیزاند.

زمینه هدایت به صراط مستقیم

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۷ - فتح - ۴۸ - ۸ - ۸

۸ - بشارت و انذار، دو نیاز ضروری بشر، برای ره یابی به هدایت و انتخاب راه صحیح

إِنَّا أَرْسَلْنَاكَ .. وَ مَبَشِّرًا وَ نَذِيرًا

برداشت یاد شده با استفاده از این نکته است که حقایق کتاب تشریح و محتوای رسالت پیامبران، منطبق بر نیازهای واقعی بشر است و خداوند در این آیه به دو عنصر بشارت و انذار، به عنوان اصول رسالت پیامبر اشاره فرموده است.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۷ - فتح - ۴۸ - ۲۰ - ۱۶

۱۶ - تحقق پیشگویی اعجازآمیز خداوند، از پیروزی های آینده مؤمنان، زمینه ساز هدایت ایشان به صراط مستقیم

وعدكم .. و لتكون ءايه للمؤمنين و يهديكم صراطًا مستقيمًا

<آیه> به معنای معجزه است؛ زیرا در پیشگویی قطعی از آینده، اعجاز نهفته است. مقدمه قرار گرفتن این معجزه برای هدایت مؤمنان را، می توان از تقدم <آیه> بر <یهدیکم> استفاده کرد.

زمینه هدایت پذیری

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۰ - اسراء - ۱۷ - ۴۱ - ۸

۸- بهره‌وری از نور و هدایت قرآن، نیازمند داشتن زمینه سالم و پرهیز از پیشداوری

صِرْفَنَا .. وَ مَا يَزِيدُهُمْ إِلَّا نِفُورًا

زمینه هدایت جامعه

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۲ کسب معارف دینی ، مقدمه ای برای انذار و هدایت جامعه است .

لیتفقها فی الدین و لیندروا قومهم إذا رجعوا إلیهم

زمینه هدایت حق ستیزان

جلد

- نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۳ - نمل - ۲۷ - ۹۲ - ۱۲

۱۲ - تنها انداز و تهدید نسبت به عواقب شوم عمل ، دارای امکان تأثیر در حق ستیزان

و من ضلّ فقل إنّما أنا من المنذرين

با این که قرآن در بردارنده هر دو بعد انداز و تبشیر است؛ اما پیامبر(ص) در قبال گمراهان حق ناپذیر، تنها موظف به بیان بُعد انداز گر قرآن بود و این بدان جهت است که تنها عاملی که ممکن بود در آنان تأثیر بگذارد <انداز> است.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۷ - زخرف - ۴۳ - ۴۸ - ۷

۷ - مجازات های دنیوی حق ستیزان از سوی خداوند ، به منظور هدایت و اصلاح آنان است ؛ نه انتقام .

و أخذنهم بالعذاب لعلهم يرجعون

زمینه هدایت غافلان

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۲ - مؤمنون - ۲۳ - ۷۶ - ۱

۱ - بلاها و گرفتاری های دنیوی ، بر اساس مشیت خدا و در جهت تنبه و هدایت غافلان و منحرفان

و لقد أخذنهم بالعذاب فما استكانوا لربهم

<أخذ> (مصدر <أخذنا>) به معنای گرفتن (گرفتار ساختن) است. <استكانه> (مصدر <استكانوا>) به معنای فروتنی و <تضرع> (مصدر <یتضرعون>) به معنای نالیدن و زاری کردن است.

زمینه هدایت فرعون

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۱ - طه - ۲۰ - ۲۴ - ۳

۳ - تغییر حالت عصای موسی (ع) و یدییضای او ، دو آیت و معجزه برای ارشاد و هدایت فرعون بود .

ءايه أأرى . . . اذهب إلى فرعون

زمينه هدايت قوم ثمود

جلد - نام سوره -

سوره - آیه - فیش

۱۶ - فصلت - ۴۱ - ۱۷ - ۱

۱ - خداوند ، راه هدایت را به قوم ثمود نشان داد .

و أمّا ثمود فهدينهم

زمینه هدایت کافران

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۳ - نمل - ۲۷ - ۷۳ - ۳

۳ - چشاندن بخشی از کیفر دنیایی به کافران ، نمودی از رحمت الهی و وسیله ای برای هدایت آنان

ردف لكم بعض الذی تستعجلون . و إنّ ربّك لذو فضل علی الناس

همان طور که در آیه پیش گفته شد، مراد از <الذی تستعجلون> می تواند تنها عذاب دنیوی باشد. بنابراین عبارت <بعض الذی تستعجلون> به معنای گوشه ای از مجازات دنیایی است. با توجه به مطلب یاد شده می توان گفت که یادآوری بذل و رحمت الهی بر مردم، پس از بیان <ردف لكم بعض الذی تستعجلون> از آن جهت است که مشاهده گوشه ای از مجازات الهی، بیدارگر و هشدار دهنده است؛ برخلاف نزول تمامی عذاب که در آن مجالی برای توبه و انابه باقی نمی ماند.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۲۰ - عبس - ۸۰ - ۲۳ - ۷

۷ - کافران ، با وجود فراهم بودن شرایط برای رها ساختن کفر و پرداختن به تکالیف الهی ، از آن سر باز زدند .

لَمَّا يَقْضُ مَا أَمْرُه

ضمیر فاعلی <يقض> به <الإنسان> برمی گردد که به قرینه <ما أكفره> تنها بر کافران منطبق است.

زمینه هدایت گمراهان

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۲ - مؤمنون - ۲۳ - ۷۶ - ۱

اساس مشیت خدا و در جهت تنبه و هدایت غافلان و منحرفان

و لقد أخذنهم بالعذاب فما استکانوا لربهم

<أخذ> (مصدر <أخذنا>) به معنای گرفتن (گرفتار ساختن) است. <استکانه> (مصدر <استکانوا>) به معنای فروتنی و <تضرع> (مصدر <یتضرعون>) به معنای نالیدن و زاری کردن است.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۷ - زخرف - ۴۳ - ۴۱ - ۲

۲- وجود پیامبر در جامعه، مهلتی به گمراهان برای حق شنوی و مایه تأخیر انتقام الهی از ایشان

فإما نذهبنَّ بک فإنا منهم منتقمون

زمینه هدایت منحرفان

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۷ - زخرف - ۴۳ - ۵ - ۸

۸- وجود زمینه بیداری و هدایت در تمامی انسان ها، حتی منحرفان ستیزه گر

أفضرب عنکم الذکر صفحاً أن کنتم قومًا مسرفین

از این گفته که مخالفت شدید مشرکان، مانع از ادامه نزول وحی بر آنان نخواهد شد، استفاده می شود که در تمامی انسان ها، زمینه هدایت و تأثیر پذیری از وحی وجود دارد.

زمینه هدایت موجودات

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۱ - طه - ۲۰ - ۵۰ - ۱۰

۱۰- ربوبیت خداوند، مقتضی آفرینش موجودات و هدایت آفریده ها به کمال وجودی آنها است.

ربنا الذی أعطی کل شیء خلقه ثم ھدی

زمینه هدایت ناپذیری

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۷ - توبه - ۹ - ۱۱۵ - ۵

۵ مخالفت آگاهانه با رهنمود های الهی ، زمینه سلب هدایت خداوند و گمراه شدن انسان

ما كان الله ليضل . . . حتى يبين لهم ما يتقون

جلد - نام سوره - سوره - آیه

- فیش

۱۷ - زخرف - ۴۳ - ۴۰ - ۱

۱ - روی گردانی از یاد خدا ، موجب از دست دادن زمینه های هدایت پذیری

و من یعش عن ذکر الرحمن .. أفأنت تسمع الصمّ أو تهدي العمی

از این که اعراض کنندگان از یاد خدا، افرادی کر و کور معرفی شده اند، استفاده می شود که نتیجه <خدا فراموشی> سلب قابلیت هدایت است.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۳ - قصص - ۲۸ - ۵۷ - ۷

۷ - دل بستگی به زندگی دنیایی و مرز و بوم خویش ، زمینه ساز گریز از حق و هدایت

و قالوا إن نّنع الهدی معك نتخطّف من أرضنا

زمینه هدایت نماز گزاران

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۲۰ - علق - ۹۶ - ۱۱ - ۸

۸ - احتمال دست یابی نماز گزاران به هدایت ، نهی او را از نماز ، شگفت آورتر و نکوهیده تر می سازد .

أرءیت الذی ینهی . عبدًا إذا صلّى . أرءیت إن کان علی الهدی

زوال استعداد هدایت

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۴ - مائده - ۵ - ۱۰۸ - ۱۴

۱۴ انسان های گمراه و محروم از هدایت های ویژه الهی ، خود موجب از میان بردن شایستگی خویش برای دستیابی به هدایت الهی .

و الله لایهدی القوم الفسّقین

سختی هدایت فرعون

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۱ - طه - ۲۰ - ۲۵ - ۲

۲ - موسی (ع) متوجه سنگینی بار مسؤولیت رسالت و دشواری های ارشاد و هدایت فرعون بود .

اذھب .. قال ربّ اشرح لی صدري

درخواست شرح

صدر موسی (ع) از خداوند، پس از نصب به رسالت و فرمان حرکت به سوی فرعون، نشان از توجه کامل آن حضرت به مشکلات و موانع و نیازهای روحی لازم برای طی این راه است.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۱ - طه - ۲۰ - ۲۶ - ۲

۲ - موسی (ع) به دشواری های رسالت خویش و مشکلات ارشاد و هدایت فرعون آگاه بود .

و یسر لی امری

سرزنش هدایت ستیزان

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۲۰ - علق - ۹۶ - ۱۱ - ۲

۲ - هدایت ستیزان ، مورد تهدید و نکوهش خداوند

أرءیت إن کان علی الهدی

سیاق آیه شریفه، بر تهدید و توبیخ دلالت دارد.

سرزنش هدایت ناپذیران

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۸ - نجم - ۵۳ - ۳۳ - ۱

۱ - روی گردانان از راه حق و هدایت ، مورد توبیخ و سرزنش خداوند

أفرءیت الذی تولی

سرزنش هدایت ناپذیری

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۷ - احقاف - ۴۶ - ۱۵ - ۱۶

۱۶- غوطه‌وری در غفلت و هدایت نیافتن به ارزش‌ها، با گذشت چهل سال از عمر انسان، نکوهیده و توجیه‌ناپذیر است.

حَتَّىٰ إِذَا بَلَغَ أَشُدَّهُ وَبَلَغَ أَرْبَعِينَ سَنَةً قَالَ رَبِّ أَوْزِعْنِي

خداوند سن چهل سالگی را به عنوان مرحله کمال و توجه به نعمت‌ها و تلاش برای تزکیه معرفی کرده است. از این مطلب استفاده می‌شود که انسان، تا قبل از رسیدن به چهل سالگی به دلیل جوانی و خامی چه بسا گرفتار غفلت شود؛ ولی چون از چهل

سالگی گذشت، دیگر مجالی برای توجیه نخواهد داشت.

سنت هدایت

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۷ - توبه - ۹ - ۱۱۵ - ۲

۲ سنت الهی، بر استمرار هدایت و ادامه فیض و نعمت های خویش بر جوامع انسانی قرار گرفته است.

ما كان الله ليضل قوماً بعد إذ هداهم

واژه <قوماً> ممکن است اشاره به این مطلب باشد که سنت یاد شده، مربوط به جامعه بشری است.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۸ - رعد - ۱۳ - ۷ - ۹

۹ بهره مند ساختن امت ها از هدایت گر از سنت های خداوند است.

و لكل قوم هاد

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۵ - یس - ۳۶ - ۶۶ - ۵

۵ - مشیت و سنت خداوند در هدایت انسان ها، بر بهره جستن آنان از ابزار های متعارف شناخت (مانند بینایی و...) استوار است؛ نه بر اعجاز و ارائه کار های خارج از توان بشر.

و لو نشاء لطمسنا على أعينهم فاستبقوا الصراط فأنتى يبصرون

برداشت یاد شده مبتنی بر این نکته است که اگر خداوند چشم و بینایی مردم کافر را از بین می برد، آنان به قدرت خدا پی برده و به او ایمان می آورند؛ ولی خدا چنین نکرده بلکه خواسته است که آنان از راه دیدن حقایق الهی و شنیدن آنها (راه متعارف راهنمایی بشر) هدایت گردند.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۷ - زخرف - ۴۳ - ۶ - ۳

۳- هدایت بشر، سنت همیشگی و تغییرناپذیر خداوند

أفضرب

عنکم الذکر... و کم أرسلنا من نبی فی الأولین

شرایط استفاده از منابع هدایت

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۴ - لقمان - ۳۱ - ۳ - ۵

۵ - روحيات انسان، تأثیر عمیقی در نحوه برداشت و استفاده وی از منابع شناخت و هدایت دارد.

هدی و رحمه للمحسنین

از این که خداوند، تنها دارندگان روحیه احسان را بهره مند از هدایت و رحمت قرآنی دانسته است، استفاده می شود که روحيات خود انسان، در استفاده از منابع هدایتی نقش اساسی دارد.

شرایط تأثیر هدایت

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۶ - اعراف - ۷ - ۱۸۶ - ۴

۴ تأثیر هدایتگری هدایت کنندگان منوط به خواست خداوند است.

فلا هادی له

جمله <من یضلل...> بیان و توضیحی است برای <فبأی حدیث...> یعنی علت اینکه قرآن مایه هدایت گروهی از انسانها نمی شود این است که خداوند آنان را به ضلالت کشانده و زمینه تأثیرپذیری هدایتهای آن را در آنان از میان برده است. بنابراین هدایتگری هر هدایت کننده منوط به خواست خداوند است.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۵ - فاطر - ۳۵ - ۲۲ - ۱۰

۱۰ - تأثیر تبلیغ و هدایت گری ها هر چند از سوی پیامبران باشد در گرو وجود شایستگی ها و زمینه های لازم برای پذیرش در نهاد آدمی است.

و ما یستوی الأعمی و البصیر... الأحياء و لا الأموت... و ما أنت بمسمع من فی الق

شرایط هدایت

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱ - بقره

۶ - دستیابی به هدایت در گرو الطاف خدا و رحمت اوست .

أولئك عليهم صلوات من ربهم ورحمه و أولئك هم المهتدون

برداشت فوق مبتنی بر این است که <أولئك> (در ذیل آیه) اشاره به مشمولین صلوات و رحمت - که از <أولئك عليهم> به دست می آید - داشته باشد.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۳ - نساء - ۴ - ۴۴ - ۳

۳ آگاهی بر مجموعه محتوای کتاب آسمانی ، شرط هدایت

الم تر الى الذين اوتوا نصيباً من الكتب يشترون الضلالة

به نظر می رسد توصیف اهل کتاب به اینکه تنها بهره ای اندک از کتاب دارند، به منزله دلیلی برای جمله <يشترون الضلالة . ..> است.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۴ - مائده - ۵ - ۴۱ - ۴۰

۴۰ پیامبر (ص) ، پاکدلان را تنها با توفیق و یاری خداوند هدایت می کند .

و من یرد الله فتنته فلن تملک له . . أولئك الذين لم یرد الله ان يطهر قلوبهم

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۴ - مائده - ۵ - ۴۶ - ۲۰

۲۰ تقوای پیشگی ، شرط بهره مندی از هدایت و پند و اندرز

هدی و موعظه للمتقين

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۵ - انعام - ۶ - ۸۸ - ۵

۵ عبودیت به درگاه خداوند، زمینه و شرط رهیابی به صراط مستقیم است.

ذلك هدى الله يهدى به من يشاء من عباده

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۵ - اعراف - ۷ - ۳۰

۸ پذیرش ولایت خداوند شرط بهره‌وری از هدایت اوست.

و فریقا حق علیهم الضلله إنهم اتخذوا الشیطن أولیاء من دون الله

مفهوم جمله <إنهم...> بیانگر برداشت فوق است.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۶ - انفال - ۸ - ۲۳ - ۸

۸ عدم لزوم ارشاد و هدایتگری، در صورت نبودن زمینه تأثیر

و لو علم الله فیهم خیرا لأسمعهم

همان گونه که خداوند فاقدان خیر را به هدایت‌های ویژه خویش رهنمون نخواهد ساخت، می‌توان نتیجه گرفت که بر مکلفان نیز با نبودن زمینه تأثیر، ارشاد و هدایتگری ضرورت ندارد.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۷ - یونس - ۱۰ - ۴۳ - ۳

۳ هیچ کس حتی پیامبران بر هدایت کردن مردمی که بصیرت دل را از دست داده‌اند، توانایی ندارد.

أفأنت تهدی العمی و لو كانوا لا یبصرون

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۸ - هود - ۱۱ - ۲۸ - ۱۴

۱۴ بیزار نبودن مردم از معارف الهی، شرط توانایی پیامبران بر هدایت ایشان

أنلزمكموها و أنتم لها كرهون

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۸ - رعد - ۱۳ - ۳۱ - ۱۰

۱۰ منوط بودن هدایت مردم به مشیت خدا، از معارفی که اهل ایمان باید بدان باور داشته باشند.

أفلم يأيئس الذين ءامنوا أن لو يشاء الله لهدى الناس جميعًا

فعل <يأيأس> متضمن معنای <يعلم> است و عبارت <أن لو يشاء الله ..> مفعول برای آن فعل (يعلم) می باشد و متعلق <يأيأس> محذوف است که به قرینه سیاق <من اهتدائهم> می باشد. بنابراین جمله

<أفلم يأس...> چنین معنا می شود: پس آیا اهل ایمان ندانسته اند که اگر خدا می خواست همه انسانها را هدایت می کرد، پس آیا مایوس نشده اند از اینکه آن کفرییشان (آنان که با وجود قرآن ایمان نیاورده اند) هدایت شوند.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۹ - ابراهیم - ۱۴ - ۱ - ۱۴

۱۴- خارج ساختن مردم از ظلمت کفر و گمراهی و رهنمونی آنان به نور ایمان ، حتی از سوی پیامبر (ص) ، منوط به اذن و مشیت خداوند است .

لتخرج الناس من الظلمت إلى النور بإذن ربهم

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۹ - ابراهیم - ۱۴ - ۲۵ - ۹

۹- هدایت پذیری تنها در گرو ابزار هدایت نیست ؛ بلکه خود انسان ها در آن نقش اساسی دارند .

يضرب الله الأمثال للناس لعلهم يتذكرون

بی شک از هدفهای ذکر مَثَل، هدایت انسانها و پند دادن به آنان است ؛ اما ذکر <لعل> برای آن، که به معنای ترجی و طمع در انجام کار است، می تواند مشعر به نکته یاد شده باشد.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۹ - نحل - ۱۶ - ۳۷ - ۷

۷- صرف وجود هدایتگر مناسب ، برای هدایت شدن کافی نیست .

إن تحرص على هداهم فإن الله لا يهدي من يضل

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۹ - نحل - ۱۶ - ۱۰۲ - ۱۱

۱۱- برخورداری از روحیه تسلیم در برابر حق ، شرط بهرهوری از هدایت و بشارت قرآن

و هدی و بشری للمسلمین

۱۰ - کهف - ۱۸ - ۲ - ۹

۹- استواری و دور بودن از انحراف و کجی ، شرطی لازم برای هدایت گری است .

لم يجعل له عوجًا قِيمًا لينذر .. و يبشّر

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۱ - طه - ۲۰ - ۴۲ - ۱۵

۱۵ - تقدم خودسازی بر ارشاد دیگران

واصطنعتك لنفسی .. اذهب أنت و أخوک

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۱ - انبیاء - ۲۱ - ۴۸ - ۷

۷- تقوا، شرط بهره مندی از هدایت الهی و کتاب های آسمانی

ذکرًا للمتّقین

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۴ - عنکبوت - ۲۹ - ۱۴ - ۱۰

۱۰ - در هدایت ، صرف واجد شرایط بودن هادی کافی نیست و ظرفیت و استعداد افراد تحت هدایت نیز شرط است .

و لقد أرسلنا نوحًا إلى قومه فلبث فيهم ألف سنة إلا خمسين عامًا فأخذهم الطوفان

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۴ - روم - ۳۰ - ۵۳ - ۱۱

۱۱ - تأثیر هدایت و ارشاد ، نیازمند زمینه و قابلیت است .

فإنك لاتسمع الموتی .. إن تسمع إلا من یؤمن بأیتنا

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۴ - سجده - ۳۲ - ۳ - ۱۴، ۱۳

۱۳ - هدایت ، زمینه لازم دارد و تنها با کتاب و منذر آسمانی ، تحقق نمی یابد .

لتنذر قومًا .. لعلهم يهتدون

<لعلّ> حرفی است که کاربرد آن در موارد امیدواری نه قطعیت است. استعمال آن برای هدایت، به نکته یاد شده اشعار دارد.

۱۴ - انتخاب راه هدایت ، منوط به

اراده خود انسان است .

لَعَلَّهِمْ يَهْتَدُونَ

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۴ - سجده - ۳۲ - ۱۳ - ۹

۹ - تعلق مشیت خدا به هدایت کسی ، بسته به وجود زمینه و شرایط مناسب است .

و لو شئنا لأتینا کلّ نفس هدیها و لکن

به قرینه آیه پیش که در آن از وضعیت مجرمان و درخواستشان مبنی بر بازگشت به دنیا جهت جبران گذشته، سخن گفته شده است و نیز استدراکی که در همین آیه آمده است، عدم تعلق مشیت خداوند بر هدایت همه انسان ها، احتمال دارد به خاطر عدم وجود زمینه کافی باشد.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۶ - فصلت - ۴۱ - ۴۴ - ۹،۱۳

۹ - ایمان ، شرط بهرهوری انسان از نور هدایت و شفابخشی قرآن

قل هو للذین ءامنوا هدی و شفء

۱۳ - برخورداری از روحیه حق پذیری و به دور بودن از لجاجت و عناد ، شرط بهرهوری انسان از هدایت وحی

و لو جعلنه ... و الذین لایؤمنون فی ءاذانهم وقر و هو علیهم عمی

از صدر آیه که درباره لجاجت کافران است و نیز فعل مضارع <لایؤمنون> که اشعار به استمرار عدم ایمان دارد می توان استفاده کرد که لجاجت و عناد، در محرومیت انسان از ابزارهای شناخت نقش دارد.

شرایط هدایت گمراهان

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۹ - نحل - ۱۶ - ۳۷ - ۴،۳

۳- پیامبر (ص) بدون خواست خداوند ، قادر به هدایت کردن گمراهان نیست .

إن تحرص على هداهم فإن الله لا يهدي من يضلّ

جواب <إن> شرطيه <لا تقدر>

محدوف است به قرینه اینکه <فا> در <فإن الله لا يهدي من يضل> برای تعلیل است؛ یعنی، اگر تو حرص و ولع هم بر هدایت آنان داشته باشی، نخواهی توانست؛ زیرا خداوند گمراه شدگان به دست خود را هدایت نخواهد کرد.

۴- تلاش انبیا و هدایتگران، به تنهایی برای هدایت گمراهان کافی نیست.

إن تحرص علی هدیم فإن الله لا یهدی من یضل

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۷ - زخرف - ۴۳ - ۸۹ - ۳

۳- سعی در هدایت گمراهان، پس از یأس از حق پذیری آنان، لازم نیست.

إن هؤلاء قوم لا یؤمنون . فاصفح عنهم

شرایط هدایت مسیحیان

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱ - بقره - ۲ - ۱۳۷ - ۲

۲- یهود و نصارا، تا آن گاه که به قرآن و تمامی پیامبران و همه کتاب های آسمانی ایمان نیاوردند، هدایت یافته نیستند.

فإن ءامنوا بمثل ما ءامنتم به فقد اهتدوا

مراد از ضمیر فاعلی در <ءامنوا> و <اهتدوا>، به دلیل آیه ۱۳۵، یهود و نصارا هستند.

شرایط هدایت یهود

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱ - بقره - ۲ - ۱۳۷ - ۲

۲- یهود و نصارا، تا آن گاه که به قرآن و تمامی پیامبران و همه کتاب های آسمانی ایمان نیاوردند، هدایت یافته نیستند.

فإن ءامنوا بمثل ما ءامنتم به فقد اهتدوا

مراد از ضمیر فاعلی در <ءامنوا> و <اهتدوا>، به دلیل آیه ۱۳۵، یهود و نصارا هستند.

شكر نعمت هدايت

جلد - نام سوره - سوره - آيه - فيش

٤٣ - ٧ - ٦ - اعراف

۹ بهشتیان پس از ورود به بهشت و مشاهده مواهب آن ، خداوند را به خاطر هدایت شدن و نيلشان به بهشت ، سپاس می گویند .

و قالوا الحمد لله الذي هدانا لهذا

عجز از هدایت گمراهان

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۶ - زمر - ۳۹ - ۳۶ - ۱۳

۱۳ - ناتوانی همگان از هدایت گمراه شده الهی

و من يضلل الله فما له من هاد

عذاب اخروی هدایت ناپذیران

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۳ - قصص - ۲۸ - ۶۴ - ۹

۹ - عذاب قیامت ، فرجام قطعی عناصر هدایت ناپذیر

و رأوا العذاب لو أنهم كانوا يهتدون

عذاب هدایت ناپذیران

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۹ - انسان - ۷۶ - ۴ - ۱

۱ - مهیا بودن زنجیر ها ، غلّ ها و آتش برافروخته برای کافران و ناسپاسان نعمت هدایت از جانب خداوند

إنا أعتدنا للكافرين سلسلاً وأغلالاً وسعيراً

علاقه به هدایت انسانها

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۶ - شوری - ۴۲ - ۴۸ - ۲

۲ - علاقه و اهتمام شدید پیامبر (ص)، نسبت به هدایت تمامی انسان ها

فإن أعرضوا فما أرسلنك عليهم حفيظًا

از لحن آیه شریفه که در مقام دل‌داری است و نیز پیام آیه (ما تو را حفیظ و نگهبان قرار ندادیم) استفاده می شود که پیامبر(ص) دل‌بستگی شدیدی به هدایت و ایمان مردم داشتند.

علاقه به هدایت کافران مکه

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۲۰ - عبس - ۸۰ - ۶ - ۶

۶ - علاقه شدید برخی از

مسلمانان عصر بعثت ، به ارشاد کافران سرشناس مکه و مسلمان ساختن آنان

فأنت له تصدی

براساس شأن نزول این آیات، افراد معروفی از قریش (نظیر ابوجهل) در مجلسی که ابن ام مکتوم وارد شد، حضور داشتند و تعبیر <من استغنی> در مورد آنان نازل شده است.

عوامل محرومیت از هدایت

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۴ - نساء - ۴ - ۱۴۳ - ۱۰

۱۰ پذیرش دوستی و سرپرستی کفار ، خیانت در جنگ ، خدعه با خدا ، سستی در عبادت ، ریاکاری و کم به یاد خدا بودن ، موجب گمراهی و محرومیت دایمی از هدایت الهی است .

و من یضلل الله فلن تجد له سییلا

از مصادیق مورد نظر برای (من یضلل)، کسانی هستند که در آیات قبل (از ۱۳۸ تا ۱۴۳) خصلتهای آنان بر شمرده شد.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۴ - مائده - ۵ - ۷۷ - ۱۹

۱۹ اضلال و به گمراهی کشاندن جوامع ، پیامد گمراهی و هواپرستی و در پی دارنده محرومیت از هدایت به اسلام

و لاتتبعوا اهواء قوم قد ضلوا .. و اضلوا کثیراً و ضلوا عن سواء السبیل

تکرار <ضلوا> می تواند اشاره به مراحل ضلالت هواپرستان گمراه داشته باشد که در این صورت فاعل در هر سه فعل <قد ضلوا> و <اضلوا> و <ضلوا> یک طایفه خواهد بود. بنابراین <لاتتبعوا...> یعنی متابعت نکنید از هواپرستانی گمراه که دیگران را به گمراهی کشاندند و در نتیجه از هدایت به سواء السبیل (اسلام) باز ماندند.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۵ - انعام - ۶ - ۵۶

۶ پیروی از هواها و تمایلات نفسانی مشرکان، موجب ضلالت و محروم ماندن از هدایت می شود.

قل لا أتبع أهواءكم قد ضللت إذا و ما أنا من المهتدين

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۵ - انعام - ۶ - ۱۱۰ - ۷

۷ محرومیت از هدایت پذیری، پیامد کفر و لجاجت در برابر حق است.

و نقلب أفئدتهم و أبصرهم كما لم يؤمنوا به أول مرة

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۵ - انعام - ۶ - ۱۴۴ - ۱۲

۱۲ ظلم زمینه و موجب محرومیت ظالمان از هدایت‌های خداوند است.

فمن أظلم .. إن الله لا يهدي القوم الظلمين

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۷ - توبه - ۹ - ۲۴ - ۱۰

۱۰ فسق ، مایه محروم شدن انسان از هدایت الهی

و الله لا يهدي القوم الفسقين

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۳ - نمل - ۲۷ - ۲۴ - ۹

۹ - غرور و خودپسندی ملت ها ، مایه محرومیت آنان از هدایت و ره یابی به حق

و زين لهم الشيطان أعمالهم .. فهم لا يهتدون

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۳ - قصص - ۲۸ - ۵۰ - ۸

۸ - هواپرستی ، ظلم و موجب محرومیت از هدایت خداوند

إِنَّ اللَّهَ لَا يَهْدِي الْقَوْمَ الظَّالِمِينَ

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۴ - روم - ۳۰ - ۵۲ - ۷

۷ - عناد و حق گریزی موجب محرومیت انسان از هدایت الهی است .

فإِنَّكَ لَا تَسْمَعُ الْمُوتَى . . . إِذَا وَلَّوْا مُدْبِرِينَ

جلد - نام سوره - سوره - آیه

- فیش

۱۶ - زمر - ۳۹ - ۳ - ۲۱

۲۱ - دروغ پردازی و ناسپاسی ، باعث محرومیت از هدایت الهی

إِنَّ اللَّهَ لَا يَهْدِي مَنْ هُوَ كَذِبٌ كَفَّارٌ

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۶ - غافر - ۴۰ - ۲۸ - ۲۵

۲۵ - اسراف و دروغ گویی ، مایه محروم شدن از هدایت الهی

إِنَّ اللَّهَ لَا يَهْدِي مَنْ هُوَ مُسْرِفٌ كَذَّابٌ

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۶ - شوری - ۴۲ - ۴۴ - ۹

۹ - ستم و تجاوز به حقوق مردم ، موجب محرومیت از هدایت و افتادن در گرداب گمراهی

وَمَنْ يَضِللِ اللَّهُ... وَ تَرَى الظَّالِمِينَ

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۹ - صف - ۶۱ - ۵ - ۱۸

۱۸ - اذیت و آزار رسولان و برگزیدگان الهی ، مایه محروم شدن از هدایت او است .

لَمْ تَوْذُونَنِي... وَاللَّهُ لَا يَهْدِي الْقَوْمَ الْفَاسِقِينَ

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۹ - صف - ۶۱ - ۷ - ۱۰

۱۰ - ظلم ، موجب محرومیت آدمی از هدایت الهی است .

وَاللَّهُ لَا يَهْدِي الْقَوْمَ الظَّالِمِينَ

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۹ - منافقون - ۶۳ - ۶ - ۴،۷

۴ - نفاق ، موجب محروم شدن از هدایت الهی

سواء عليهم . . . إِنَّ اللَّهَ لَا يَهْدِي الْقَوْمَ الْفَاسِقِينَ

۷ - فسق و انحراف از حق ، موجب محرومیت از هدایت و غفران الهی

إِنَّ اللَّهَ لَا يَهْدِي الْقَوْمَ الْفَاسِقِينَ

عوامل مؤثر در هدایت

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۲ - فرقان - ۲۵ - ۵۷ - ۲

۲ تأثیر مثبت اعلام

کردن نداشتن هیچ چشمداشت و درخواست مزدی ، در هدایت و تربیت مردم

قل ما أسئلكم عليه من أجر

از فرمان خداوند به پیامبر(ص)، برای اعلام کردن نداشتن چشم داشتی در انجام رسالت خود پس از بیان هدف اصلی و روش تبلیغی آن در آیه قبل می توان برداشت فوق را به دست آورد.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۵ - ص - ۳۸ - ۸۶ - ۳

۳ - نداشتن چشمداشت مادی از مردم و اعلام آن به همگان ، دارای تأثیر مثبت و سازنده در هدایت و تربیت مردم

قل ما أسئلكم عليه من أجر

از فرمان خداوند به پیامبر(ص)، برای اعلام نداشتن هیچ چشمداشتی از مردم در انجام رسالت خود، می توان برداشت فوق را استفاده کرد.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۶ - غافر - ۴۰ - ۲۹ - ۱۱

۱۱ - اظهار محبت و دلسوزی کردن ، دارای نقش سازنده در هدایت و تربیت

يقوم .. فمن ينصرنا من بأس الله إن جاءنا

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۷ - احقاف - ۴۶ - ۲۷ - ۹

۹- اراده و تصمیم خود انسان ، عامل نهایی هدایت وی و ارائه آیات ، تنها زمینه ساز آن

و صرّفنا الأيت لعلهم يرجعون

<لعلّ> می رساند که نمایاندن نشانه های گوناگون، دارای تأثیر حتمی و جبری نیست؛ بلکه این خود انسان است که باید تصمیم به بازگشت و توبه داشته باشد. این مطلب از نسبت رجوع به خود گمراهان، استفاده می شود (یرجعون).

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

- نقش سازنده اخلاق و منش والا ، در هدایت و رهبری جامعه اسلامی

إِنَّكَ لَعَلَىٰ خَلْقٍ عَظِيمٍ

عوامل هدایت

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱ - حمد - ۱ - ۶ - ۱۱، ۶

۶ - انسان بدون یاری شدن از جانب خدا ، از راهیابی به صراط مستقیم ناتوان است .

إِهْدِنَا الصِّرَاطَ الْمُسْتَقِيمَ

۱۱ - دعا به درگاه خدا ، نقش مؤثری در دستیابی به هدایت دارد .

إِهْدِنَا الصِّرَاطَ الْمُسْتَقِيمَ

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱ - بقره - ۲ - ۶ - ۳

۳ - قرآن بهترین راهنمای مردم برای ایمان به خدا و قیامت

إِنَّ الَّذِينَ كَفَرُوا سَوَاءٌ عَلَيْهِمْ ءَأَنْذَرْتَهُمْ أَمْ لَمْ تُنذِرْهُمْ لَا يُؤْمِنُونَ

چنانچه مراد از <کفر> کفر به قرآن باشد، جمله <سواء عليهم> به این حقیقت اشاره دارد که اگر قرآن در انسانی تأثیر نبخشد چگونه انتظار می رود که از سخن پیامبر(ص) تأثیر پذیرد؟ و این حاکی از آن است که قرآن بهترین وسیله هدایت و ارائه کننده مؤثرترین انذارهاست.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱ - بقره - ۲ - ۵۳ - ۶۸

۶ - کتاب های آسمانی و اسباب هدایت انسان ها ، از نعمت های بزرگ خداوند برای بنی اسرائیل

وَإِذْ ءَاتَيْنَا مُوسَى الْكِتَابَ وَالْفُرْقَانَ لَعَلَّكُمْ تَهْتَدُونَ

۸ - دستیابی انسان ها به هدایت ، هدف از نزول کتاب های آسمانی است .

و إذ ءاتينا موسى الكتب و الفرقان لعلمكم تهتدون

جلد - نام سوره - سوره - آيه - فيش

۱ - بقره - ۲ - ۱۲۲ - ۱۰

۱۰ - به يادداشتن نعمت ها و از خدا دانستن آنها ، داراي نقشي بسزا در هدايت

بینی إسرءیل اذکروا نعمتی الّتی أنعمت علیکم

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱ - بقره - ۲ - ۱۳۵ - ۶

۶ - آیین ابراهیم ، آیینی هدایت آفرین برای بشر

قالوا کونوا هوداً أو نصری تهتدوا قل بل مله إبرهیم

حرف <بل> حاکی از نفی ادعاهای مطرح شده در جمله قبل و اثبات ضد آن برای ما بعد می باشد. بنابراین <بل مله ابراهیم> یعنی، آیین یهود و نصارا هدایت آفرین نبوده و لزوم تبعیت ندارد؛ بلکه آیین ابراهیم هدایت بخش بوده و پیروی کردن از آن ضروری است.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱ - بقره - ۲ - ۱۳۶ - ۹

۹ - ایمان داشتن به برخی از پیامبران و کافر شدن به برخی دیگر ، مایه هدایت نبوده و ناروا می باشد .

قالوا کونوا هوداً أو نصری تهتدوا .. لانفرق بین أحد منهم

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱ - بقره - ۲ - ۱۳۷ - ۱

۱ - رسیدن به هدایت ، در گرو ایمان به خدا و ایمان به همه پیامبران و کتاب های آسمانی ، و تسلیم بودن در برابر خداوند است .

فإن ءامنوا بمثل ما ءامنتم به فقد اهتدوا

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱ - بقره - ۲ - ۱۴۲ - ۱۳

۱۳ - تأثیر جهتی از جهات یا مکانی از مکان ها در هدایت انسان ها ، ملاکی جهت قبله قرار دادن آن

ما وليهم عن قبلتهم . . . قل لله المشرق و المغرب يهدى من يشاء

جلد - نام سوره - سوره - آيه - فيش

١ - بقره -

۱۳ - خداوند هدایت کننده انسانهاست .

إلا على الذين هدى الله

۱۵ - تبعیت از پیامبر (ص) دلیل برخوردار شدن از هدایت الهی است .

إلا لتعلم من يتبع الرسول . . . و إن كانت لكبيره إلا على الذين هدى الله

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱ - بقره - ۲ - ۱۷۰ - ۱۲،۱۶

۱۲ - احکام نازل شده از ناحیه خداوند ، هدایت آفرین است .

و إذا قيل لهم اتبعوا ما أنزل الله . . . أو لو كان ءاباؤهم لا يعقلون شيئاً ولا يهتدون

۱۶ - عقل مایه هدایت پذیری انسانهاست .

أو لو كان ءاباؤهم لا يعقلون شيئاً ولا يهتدون

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱ - بقره - ۲ - ۱۷۵ - ۸

۸ - بیان حقایق کتاب های آسمانی ، موجب دستیابی به هدایت و مغفرت الهی است .

إن الذين يكتُمون . . . أولئك الذين اشتروا الضلله بالهدى و العذاب بالمغفره

برداشت فوق از مفهوم آیه به دست می آید.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱ - بقره - ۲ - ۱۸۵ - ۶

۶ - قرآن کتابی هدایتگر و راهنمای همه انسانهاست .

الذى أنزل فيه القرآن هدى للناس

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۲ - بقره - ۲ - ۲۰۹ - ۴

۴ خداوند برای هدایت و ایجاد وحدت میان مؤمنین ، ادله روشنی ارائه کرده است .

ادخلوا فی السلم کافه . . . و لا تتبعوا ... فان زللتم من بعد ما جاء تکم البینات

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۲ - بقره - ۲ - ۲۱۳ - ۴۲، ۳۶، ۳۵، ۳۴، ۱۱

جامعه بشری ، نیازمند بعث پیامبران برای حل اختلافات (هدایت جامعه)

فبعث الله النبيين .. ليحكم بين الناس فيما اختلفوا فيه

۳۴ مسؤولیت خطیر علما و نقش مؤثر آنان در هدایت و گمراهی جامعه

و ما اختلف فيه الا الذين اوتوه .. بغيا بينهم

۳۵ هدایت مؤمنان توسط خداوند ، در عرصه اختلافات دینی

فهدى الله الذين امنوا

۳۶ هدایت مؤمنان به درك صحيح دين و شناخت حق ، از سوی خداوند

فهدى الله الذين امنوا لما اختلفوا فيه من الحق

<من الحق>، بیان <ما> در <لما اختلفوا> است ؛ یعنی خداوند، مؤمنان را به <حق> که مورد اختلاف واقع شده بود هدایت کرد.

۴۲ هدف از بعثت انبیا و ارسال کتاب های آسمانی ، راهنمایی انسان ها به صراط مستقیم است .

فبعث الله .. و الله يهدى من يشاء الى صراط مستقيم

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۲ - بقره - ۲ - ۲۵۶ - ۸،۱۰

۸ دین اسلام ، راه و روش رُشد و هدایت انسان

لا اكراه في الدين قد تبين الرشد من الغي

۱۰ كفر مستمرّ به طاغوت و ايمان مداوم به خداوند ، چنگ زدن به ريسمان محكم الهی است .

فمن يكفر بالطاغوت و يؤمن بالله فقد استمسك بالعروة الوثقى

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۲ - بقره - ۲ - ۲۵۹ - ۱،۸

۱ خداوند ، هدایت کننده مؤمنان ، از ظلمت شبهاتِ معاد به نورِ علم و یقین

اللّٰهُ وَلِيُّ الَّذِيْنَ اٰمَنُوْا يَخْرِجُهُمْ مِنَ الظُّلُمٰتِ اِلَى النُّوْرِ . . . او كَالَّذِيْ مَرَّ ... فَلَمَّ

داستان مورد بحث در آیه، مثال و ارائه

نمونه ای برای ولایت الهی و نتیجه آن است ۷ یعنی هدایت مؤمنان به نور پس از خارج ساختن آنان از ظلمت و تاریکی.

۸ ارائه نمونه های عینی از جانب خداوند ، از راه های اثبات حق و هدایت الهی

انّی یحیی .. فاماته الله مائه عام ثم بعثه

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۲ - بقره - ۲ - ۲۶۰ - ۱

۱ خداوند با نشان دادن کیفیت احیای مردگان ، ابراهیم (ع) را به نور ، هدایت کرد .

الله ولیّ الذّین امنوا یخرجهم من الظّلمات الی النّور .. و اذ قال ابرهیم ربّ

داستان ابراهیم (ع) در آیه شریفه، مثال و ارائه نمونه ای دیگر است برای ولایت الهی و ثمره آن. یعنی این داستان، نمونه ای برای هدایت مؤمنان پذیرای ولایت به نور و خارج ساختن آنان از ظلمات و تاریکی است.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۲ - آل عمران - ۳ - ۳ - ۱۲

۱۲ نزول تورات و انجیل ، به صورت دفعی نه تدریجی و برای هدایت انسانها *

و انزل التوریه و الانجیل . من قبل هدی للنّاس

نزول دفعی، از <انزل> استفاده شده است.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۲ - آل عمران - ۳ - ۴ - ۲

۲ هدایت انسان ها ، فلسفه اصلی نزول کتب آسمانی و ویژگی مهم آنها

نزل علیک الكتاب .. و انزل التوریه و الانجیل . من قبل هدی للنّاس

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۲ - آل عمران - ۳ - ۸ - ۱۱، ۱۲، ۱۳

، مقتضی هدایت و رحمت و حفظ بندگان از انحراف

رَبَّنَا لَا تَزِغْ قُلُوبَنَا بَعْدَ إِذْ هَدَيْتَنَا

۱۲ هدایت و انحراف انسان ، بسته به خواست خداوند است .

رَبَّنَا لَا تَزِغْ قُلُوبَنَا بَعْدَ إِذْ هَدَيْتَنَا

در آیه فوق، انحراف قلب و هدایت انسان به خداوند اسناد داده شده است. پس انحراف قلب و هدایت انسان به خواست و مشیت اوست.

۱۳ تداوم هدایت ، در پرتو دعا و استمداد از پروردگار

رَبَّنَا لَا تَزِغْ قُلُوبَنَا بَعْدَ إِذْ هَدَيْتَنَا

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۲ - آل عمران - ۳ - ۱۵ - ۱

۱ خداوند ، راهنمای انسان به امکاناتی برتر از دارایی های دنیوی

ذَلِكَ مَتَاعُ الْحَيَاةِ الدُّنْيَا .. قُلْ اُوْتِيتُكُمْ بِخَيْرٍ مِنْ ذَلِكُمْ

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۲ - آل عمران - ۳ - ۱۸ - ۱۰

۱۰ نقش علم ، در فهم وحدانیت خدا و اقرار به آن

شَهِدَ اللَّهُ .. وَ اُولُوا الْعِلْمِ

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۲ - آل عمران - ۳ - ۲۰ - ۸

۸ تسلیم در برابر خداوند ، هدایت یافتن است .

فان اسلموا فقد اهتدوا

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۲ - آل عمران - ۳ - ۴۹ - ۴،۱۹

۴ نقش معجزه در تربیت و هدایت انسانها

بایه من ربکم

با توجه به معنای <ربکم> (تربیت کننده شما انسانها)، معلوم می شود که معجزات انبیا برای تربیت و هدایت انسانهاست.

۱۹ کافی بودن معجزات عیسی (ع)، برای هدایت یافتن کسانی که در پی حقیقت و ایمان بدان بودند.

انّ فی ذلک لایه لکم

ان کنتم مؤمنین

جمله <ان کنتم مؤمنین>، ظاهراً به معنای در پی حقیقت بودن است. زیرا اگر به معنای تحقق ایمان باشد، الزامی به آوردن آیه نیست؛ چون هدف از آیه، ایمان آوردن و گرایش است.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۲ - آل عمران - ۳ - ۸۶ - ۸،۹

۸ هدایت انسان به دست خداست .

کیف یهدی الله ... و الله لا یهدی القوم الظالمین

۹ برخورداری از هدایت خداوند و محرومیت از آن ، نتیجه عمل خود انسان

کیف یهدی الله قوماً کفروا بعد ایمانهم و شهدوا ان الرسول حق .. و الله لا یهدی

عدم هدایت از جانب خدا (کیف یهدی الله)، پس از تحقق کفر و ارتداد و ظلم انسان است.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۲ - آل عمران - ۳ - ۹۶ - ۱۱

۱۱ کعبه ، وسیله هدایت جهانیان

انّ اوّل بیت .. و هدیّ للعالمین

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۲ - آل عمران - ۳ - ۹۷ - ۱

۱ وجود نشانه های روشن برای هدایت جهانیان ، در کعبه

و هدی للعالمین. فیه آیات بیّنات

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۲ - آل عمران - ۳ - ۱۰۱ - ۳،۵،۸

۳ قرآن و سنت ، وسیله هدایت انسانها

و کیف تکفرون و انتم تتلی علیکم آیات اللّٰه و فیکم رسوله

۵ تمسک به خدا و پیروی کامل از او ، عامل حتمی هدایت آدمی به صراط مستقیم

و من یعتصم باللّٰه فقد هُدی الی صراط مستقیم

فعل ماضی <هُدی> با صیغه مجهول، دلالت بر تحقق حتمی هدایت

در صورت اعتصام به خدا دارد.

۸ هدف و انگیزه از تلاوت آیات الهی (انزال قرآن) و ارسال پیامبران ، هدایت انسان ها به صراط مستقیم است .

و انتم تتلى عليكم ايات الله و فيكم رسوله و من يعتصم بالله فقد هدى الى صراط مس

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۲ - آل عمران - ۳ - ۱۰۳ - ۱۶،۲۰

۱۶ نگرش به تاریخ زمینه ساز تربیت و هدایت انسانها

و اذكروا نعمت الله عليكم اذ كنتم اعداء .. كذلك يبين الله لكم اياته لعلكم

۲۰ خداوند ، مُنجی مؤمنان از پرتگاه آتش تفرقه و خصومت ، به سوی وحدت و اُلفت میان دلها

و كنتم على شفا حفرة من النار فانقذكم منها

بنابراینکه جمله <و كنتم على شفا حفرة من النار>، تفسیر جمله <اذ كنتم اعداء> باشد.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۳ - آل عمران - ۳ - ۱۱۸ - ۲۹

۲۹ آیات الهی ، راهنمای مؤمنان اهل تعقل و اندیشه ، در شناخت صواب از خطا

قد يبين لكم الايات ان كنتم تعقلون

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۳ - آل عمران - ۳ - ۱۱۹ - ۲۱

۲۱ توجه به دانایی خدا به تمامی اسرار دل ها ، زمینه ساز پرهیز آدمی از انحرافات

يا ايها الذين امنوا .. ها انتم اولاء ... ان الله علیم بذات الصدور

جمله <ان الله .. > علاوه بر بیان این حقیقت که خداوند به نمان دلها آگاه است، به این هدف ایراد شده که انسانها با توجه

به این حقیقت از انحرافات پرهیزند، چرا که تمام افکار

و اعمالشان در محضر و دید خداوند است.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۳ - آل عمران - ۳ - ۱۳۸ - ۱،۳،۵،۷،۸،۹

۱ قرآن ، روشنگر مردم و هدایت کننده تقوایندگان و پندی برای ایشان

هذا بيان للناس و هدی و موعظه للمتقين

بنابر اینکه <هذا> اشاره به قرآن باشد ؛ یعنی این قرآن روشنگر و ...

۳ توجه به سنت های الهی در جوامع بشری و سرنوشت شوم تکذیب کنندگان ، روشنگر مردم است .

قد خلت من قبلکم سنن .. هذا بيان للناس

بنابر اینکه <هذا>، اشاره به معارفی باشد که در آیه قبل (قد خلت ..) بیان شده است.

۵ توجه به سنت های الهی در جوامع بشری و سرنوشت شوم تکذیب کنندگان ، هدایتگر تقوایندگان و پندی برای آنان

قد خلت من قبلکم سنن .. هدی و موعظه للمتقين

۷ جهانگردی و تأمل در سرنوشت شوم گذشتگان ، از عوامل هدایت یافتن و پند پذیرفتن تقوایندگان

فسيروا فی الارض فانظروا .. هذا بيان للناس و هدی و موعظه للمتقين

۸ تقواییشگی ، موجب هدایت یافتن و پندپذیری از روشنگری های قرآن

هذا بيان للناس و هدی و موعظه للمتقين

از اینکه خداوند، قرآن را وسیله روشنگری تمامی مردم دانسته است (هذا بيان للناس)، ولی درباره خصوص تقوایندگان، آن را هدایت کننده و موعظه گر دانسته، معلوم می شود که تنها تقوایندگان هستند که از روشنگریهای قرآن سود برده و هدایت می شوند.

۹ بیان احکام الهی (لزوم پرهیز از رباخواری ، پیروی از خدا و رسول و ...) ، روشنگر مردم و پندی برای

تقوایشگان و هدایت کننده آنان

يا ايها الذين امنوا .. هذا بيان للناس و هدى و موعظه للمتقين

برخی برآند که <هَذَا>، اشاره به کلیه مسائل و معارفی است که در آیات ۱۳۰ تا ۱۳۷ تبیین شده است.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۳ - آل عمران - ۳ - ۱۵۴ - ۴۲

۴۲ توجه انسان به دانایی خداوند به انگیزه ها و کنش های درونی برحذردارنده وی از موضعگیری های ناروا

يظنون بالله .. يخفون في انفسهم ... و الله عليم بذات الصدور

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۳ - آل عمران - ۳ - ۱۶۴ - ۱۴، ۱۰

۱۰ هدایت بشر، بدون حضور تعالیم دین، امری ناممکن

و يزكّهم و يعلمهم الكتب و الحكمة و ان كانوا من قبل لفي ضلال مبين

خداوند جامعه بشری را تا قبل از آموزش تعالیم و معارف دین، فرو رفته در گمراهی می داند و تنها راهی که برای خارج ساختن آنان از گمراهی به کار گرفته بعثت انبیا همراه با تزکیه و تعلیم معارف دینی است. بنابراین هدایت بشر در گرو تعالیم دین خواهد بود.

۱۴ یادآوری گمراهی مؤمنان پیش از بعثت و هدایتشان در پرتو تعالیم پیامبر (ص)، عامل تقویت اراده آنان در تحمل دشواری های مولود جنگ

اذ تصعدون و لا تلون .. و لئن قتلتم في سبيل الله ... لقد منّ الله على المؤمنی

با توجه به ارتباط این آیه و آیات مربوط به جنگ احد.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۳ - آل عمران - ۳ - ۱۸۵ - ۱۶

۱۶ توجه دادن

به مرگ و کيفر و پاداش اعمال در قيامت و فرينده بودن دنيا از روش های قرآن برای هدايت انسانها

كُلُّ نَفْسٍ ذَائِقَةُ الْمَوْتِ .. و ما الحيوه الدنيا الا متاع الغرور

جلد - نام سوره - سوره - آيه - فيش

۳ - نساء - ۴ - ۶۸ - ۱،۲،۳،۴،۶

۱ هدايت به صراط مستقيم ، نتيجه عمل به احكام و مواعظ الهی

و لو انهم فعلوا ما يوعظون به .. و لهديناهم صراطا مستقيما

۲ ارجاع داوری به پیامبر (ص) و رضایت از حکم وی و تسلیم او بودن ، از عوامل هدايت و دستیابی به صراط مستقيم است .

حتى يحكموك .. و لو انهم فعلوا ما يوعظون به ... و لهديناهم صراطا مستقيما

بنابر اینکه مراد از <ما يوعظون به .. > ، همان مسائلی باشد که در آیه ۶۵ مطرح شده است ؛ یعنی پذیرش حاکمیت پیامبر (ص) و ...

۳ دستیابی به صراط مستقيم ، در سایه جانبازی ، هجرت ، فداکاری و تحمل مشکلات در راه خدا *

و لو انا كتبنا .. و لو انهم فعلوا ما يوعظون به ... و لهديناهم صراطا مستقيما

بنابر اینکه مراد از <ما يوعظون به > همان هجرت و جهاد باشد که در آیه ۶۶ مطرح شده است.

۴ هدايت به صراط مستقيم و دستیابی به آن ، نتيجه ثبات و پایداری در ایمان

و لو انهم فعلوا ما يوعظون به لكان خيراً لهم و اشدّ تثبيتاً. و اذاً ... و لهدينا

در برداشت فوق، جمله <و لهديناهم >، نتيجه <اشدّ تثبيتاً > گرفته شده است.

۶ خداوند ، هادی انسان ها به صراط مستقيم

و لهديناهم صراطاً مستقيماً

جلد - نام سوره

- سوره - آیه - فیش

۳ - نساء - ۴ - ۸۳ - ۲۱

۲۱ ضرورت وجود حکومت برای تأمین هدایت بشر

و لو لا فضل الله عليكم و رحمته لاتبعتم الشيطان

بنابر اینکه مراد از <فضل> و <رحمه>، رسول خدا (ص) و اولوالامر (حاکمان صالح) باشد، خداوند هدایت اکثریت مردم را در گرو رسالت و حکومت صالح می داند. بنابراین برای تأمین هدایت بشر، چاره ای جز حکومت صالح نیست.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۴ - نساء - ۴ - ۱۷۴ - ۷

۷ قرآن، کتابی روشن و روشنگر راه هدایت

و انزلنا اليكم نوراً مبيناً

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۴ - نساء - ۴ - ۱۷۵ - ۱۰، ۱۱

۱۰ هدایت به راه راست و رسیدن به خدا در گرو ایمان به خداوند و تمسک به وی

فاما الذين ءامنوا بالله و اعتصموا به .. يهديهم إليه صراطاً مستقيماً

۱۱ هدایت به راه راست و رسیدن به خداوند، در گرو ایمان به وی و تمسک به قرآن و پیامبر (ص)

فاما الذين ءامنوا بالله و اعتصموا به .. يهديهم إليه صراطاً مستقيماً

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۴ - مائده - ۵ - ۱۶ - ۱۷، ۱۶، ۱۵، ۱۲، ۱۰، ۹

۹ قرآن و پیامبر (ص)، خارج کننده انسان ها از تاریکی و گمراهی به نور و هدایت با اذن خداوند

و يخرجهم من الظلمت إلى النور باذنه

در برداشت فوق <باذنه> متعلق به <یخرجهم> گرفته شده است. بر این مبنا ضمیر در <یخرجهم> باید به <نور> و <کتاب> برگردانده شود، نه به <الله>، چون معنا

ندارد که خدا با اذن خودش کاری انجام دهد.

۱۰ خداوند ، خارج کننده انسان ها از ظلمت و تاریکی به نور و هدایت

يُخْرِجُهُم مِّنَ الظُّلُمَاتِ إِلَى النُّورِ

بنابر اینکه ضمیر فاعلی در <یخرجهم> به <الله> برگردانده شود. بر این مبنا <باذنه> به معنای <بعلمه> خواهد بود.

۱۲ دستیابی انسان به هدایت ، به اذن خداوند است .

يُخْرِجُهُم مِّنَ الظُّلُمَاتِ إِلَى النُّورِ بِإِذْنِهِ

۱۵ قرآن و پیامبر (ص) ، هدایتگر انسان ها به راه مستقیم

و يَهْدِيهِمْ إِلَى صِرَاطٍ مُسْتَقِيمٍ

بنابر اینکه فاعل <یهدیهم>، قرآن و پیامبر(ص) باشد.

۱۶ خداوند ، هدایتگر انسان ها به راه مستقیم

و يَهْدِيهِمْ إِلَى صِرَاطٍ مُسْتَقِيمٍ

بنابر اینکه فاعل <یهدیهم> خدا باشد. نیاوردن قید <باذنه>، مؤید این احتمال است.

۱۷ هدف نهایی انبیا ، هدایت انسان ها به صراط مستقیم

يَهْدِيهِمْ إِلَى صِرَاطٍ مُسْتَقِيمٍ

از اینکه به هنگام شمارش اهداف رسالت، هدایت به صراط مستقیم در آخر آمده است، برداشت فوق استفاده می شود.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۴ - مائده - ۵ - ۳۲ - ۲۰

۲۰ خداوند برانگیزنده پیامبرانی بسیار برای هدایت بنی اسرائیل

و لقد جاءتهم رسلنا بالبينات

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۲ تورات ، مشتمل بر هدایت (احکام) و نور (عقاید)

إِنَّا أَنْزَلْنَا التَّوْرَةَ فِيهَا هُدًى وَنُورٌ

چون واژه <نور> تناسب با مقوله های نظری دارد، مراد از آن می تواند عقاید باشد و <هدایت>، گرچه در مسائل نظری و عملی کاربردی یکسان دارد، ولی چون در مقابل نور قرار گرفته است، مراد از آن می تواند احکام و مسائل عملی

باشد.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۴ - مائده - ۵ - ۴۵ - ۶

۶ احکام قصاص در تورات ، نور و مایه هدایت

فیها هدی و نور . . و کتبنا علیهم فیها ان النفس بالنفس

توصیف تورات به اینکه در آن نور و هدایت است و سپس بیان اینکه احکام قصاص در تورات وجود دارد، دلالت می کند که آن احکام نور و مایه هدایت انسانهاست.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۴ - مائده - ۵ - ۴۶ - ۱۶، ۱۷، ۱۹

۱۶ انجیل ، هدایتگر تقوایبندگان و پندآموز آنان

و ءاتینه الانجیل . . هدی و موعظه للمتقین

۱۷ انجیل ، در بردارنده هدایت های ویژه برای تقوایبندگان

فیه هدی و نور . . هدی و موعظه للمتقین

تکرار <هدی> می رساند که هدایت دوم (هدی . . للمتقین) هدایتی ویژه است.

۱۹ تنها تقوایبندگان بهره مند از هدایت ها و اندرز های انجیل هستند . *

فیه هدی و نور . . هدی و موعظه للمتقین

مقتضای جمله <فیه هدی> این است که راه هدایت برای همه انسانها تبیین شده است. بنابراین <هدی للمتقین> می تواند به این معنا باشد که تنها اهل تقوا می توانند از آن هدایتها بهره مند شوند.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۴ - مائده - ۵ - ۵۵ - ۱۷

۱۷ محبت و دوستی و انتخاب ولی و سرپرست ، دارای نقشی اساسی و کارآمد در هدایت و گمراهی

انما وليكم الله ورسوله و الذين ءامنوا

با توجه به اینکه آیه مورد بحث، ناظر به آیات پیشین است و در آن آیات پذیرش ولایت یهود

و نصارا، مایه محرومیت از هدایت الهی دانسته شده بود، معلوم می شود پذیرش ولایت خدا، پیامبر(ص) و مؤمنان واجد شرایط، مایه هدایت است.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۴ - مائده - ۵ - ۸۲ - ۸

۸ نقش مؤثرتر کشیشان از راهبان در هدایتگری مردم

ذلك بان منهم قسيسين و رهباناً

تقديم ذكرى <قسيسين> بر <رهباناً> می تواند اشاره به نقش مؤثرتر قسيسين داشته باشد.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۴ - مائده - ۵ - ۱۰۴ - ۳

۳ هدایت انسان ها ، در گرو حضور قرآن با سنت پیامبر (ص) در میان آنها

تعالوا إلى ما أنزل الله و إلى الرسول

چنانچه مراد از <تعالوا .. إلى الرسول> پذیرش معارفی باشد که به آن حضرت وحی می شد ضمیمه ساختن <الی الرسول> لزومی نداشت بنابراین آیه اشاره به این دارد که رسول خدا(ص) علاوه بر مسائل وحی شده به وی، دارای دستورات و معارفی است که از آنها به سنت پیامبر(ص) تعبیر می شود.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۴ - مائده - ۵ - ۱۰۵ - ۷

۷ پایبندی به تعالیم قرآن و پیروی از دستورات پیامبر (ص) ، مایه هدایت آدمی است .

عليكم انفسكم .. إذا هتديتم

مراد از هدایت یافتن در جمله <إذا هتديتم> به قرینه آیه قبل، پذیرش تعالیم قرآن و دستورات پیامبر(ص) است.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۴ - مائده - ۵ - ۱۰۸ - ۱۲

۱۲ هدایت یافتن انسان ها به اراده خدا و در اختیار اوست .

و الله لا يهدى القوم

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۵ - انعام - ۶ - ۱۱ - ۵

۵ نقش ارزنده مطالعه در تاریخ امتهای و آثار پیشینیان و عبرت گرفتن از آن در تربیت و هدایت انسان

قل سیروا فی الأرض ثم انظروا کیف کان عقبه المکذبین

بنابراین که مراد از سیر در زمین، مطالعه و سیر در تاریخ امتهای باشد.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۵ - انعام - ۶ - ۶۳ - ۲

۲ پیامبر (ص) وظیفه دار یادآوری تجربه های دینی و فطرت توحیدی به مشرکان، برای هدایت و احتجاج با آنان است.

قل من ینجیکم من ظلمت البر و البحر تدعونہ تضرعا و خفیه

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۵ - انعام - ۶ - ۷۷ - ۱۰

۱۰ انسان بدون هدایت پروردگار در گمراهی خواهد ماند.

لئن لم یهدنی ربی لأکونن من القوم الضالین

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۵ - انعام - ۶ - ۸۸ - ۳

۳ راه یافتن به صراط مستقیم منوط به مشیت خداوند است.

ذلک هدی الله یهدی به من یشاء من عباده

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۵ - انعام - ۶ - ۱۱۲ - ۳

۳ بینش و آگاهیهای تاریخی دارای نقشی سازنده و کارساز در راهیابی و هدایت انسان است.

و كذلك جعلنا لكل نبي عدوا

تذکر به این نکته تاریخی که تمامی انبیای الهی دشمن داشته اند، می تواند گویای نقش آگاهیهای تاریخی باشد.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۵ - انعام - ۶ - ۱۲۵ - ۱۸

۱۸ عن أبي عبدالله(ع) قال:

إن الله عز وجل إذا أراد بعبد خيرا نكت في قلبه نكتة من نور وفتح مسامع قلبه و كل به ملكا يسدده و إذا أراد بعبد سوءا نكت في قلبه نكتة سوداء و سد مسامع قلبه و و كل به شيطانا يضلّه ثم تلا هذه الآية: <فمن يرد الله أن يهديه يشرح صدره للإسلام و من يرد أن يضلّه يجعل صدره ضيقا حرجا>.

امام صادق(ع) فرمود: هر گاه خداوند عز و جل برای بنده ای خیری بخواهد، در دلش نقطه ای از نور ایجاد می کند و گوشه‌های دلش را بازمی گرداند و فرشته ای بر او می گمارد که وی را در کارهایش استوار نماید. و آنگاه که خدا برای بنده ای بدی بخواهد، در دلش نقطه ای سیاه ایجاد کرده و گوشه‌های دلش را می بندد و شیطانی را بر او می گمارد تا گمراهش کند، سپس امام صادق(ع) آیه <فمن يرد الله ... > را تلاوت فرمود.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۵ - اعراف - ۷ - ۲ - ۸

۸ انذار، نقشی مؤثر در هدایت مردم دارد.

لتنذر به و ذکری للمؤمنین

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۶ - اعراف - ۷ - ۴۳ - ۱۲، ۱۱

۱۱ خداوند هدایت کننده مردم به ایمان و انجام اعمال صالح برای رساندن آنان به بهشت و مواهب آن

و قالوا الحمد لله الذي هدانا لهذا

برداشت فوق بر این اساس است که متعلق <هدینا>، به قرینه آیه پیشین، ایمان و عمل صالح و <لام> در <لهذا> بیانگر هدف و غایت هدایت باشد. یعنی: هدانا إلى الايمان لنكون من أصحاب الجنة.

رهبایی به ایمان و عمل صالح، جز در پرتو هدایت و توفیق الهی میسر نیست.

و ما كنا لنهتدى لولا أن هدانا الله

متعلق <لنهتدى> و <هدینا>، به قرینه آیه قبل، می تواند ایمان به آیات الهی و انجام اعمال صالح باشد. یعنی: ما كنا لنهتدى إلى الايمان و الاعمال الصالحة لولا أن هدانا الله إلى ذلك.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۶ - اعراف - ۷ - ۱۲۶ - ۷

۷ ربوبیت خداوند بر بندگان مایه هدایت آنان به وسیله آیات و نشانه های خویش

ءامننا بایت ربنا لما جاءتنا

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۶ - اعراف - ۷ - ۱۴۶ - ۸

۸ دین و معارف الهی ارائه کننده راه رشد و هدایت و تأمین کننده سعادت انسانهاست.

سأصرف عن آیتی الذین .. و إن یروا سبیل الرشد لا یتخذوه سبیلا

مراد از <سبیل الرشد> (راه هدایت) همان آیات خدا، یعنی دین و معارف الهی، است.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۶ - اعراف - ۷ - ۱۸۵ - ۱۴، ۱۲، ۴

۴ تأمل در وابستگی موجودات جهان به مالک هستی بخش، راهنمای انسان به حاکمیت مطلق خدای یگانه بر هستی است.

أو لم یظنوا فی ملکوت السموت و الأرض و ما خلق الله من شیء

چون روی سخن با مشرکان است، معلوم می شود هدف از فراخوانی آنان به دقت در ملکوت آسمانها و زمین رهنمون شدن آنان به حاکمیت مطلق خداست.

۱۲ قرآن برترین سخن برای هدایت و شایسته ترین پیام برای ایمان آوردن به آن است.

فبأی حدیث بعده یؤمنون

آنان که از طریق اندیشه در ملکوت آسمان ها و زمین (نیاز جهان هستی به مالک و هستی بخش) هدایت نشوند ، هیچ دلیلی دیگر نمی تواند آنان را هدایت کند .

فبأی حدیث بعده يؤمنون

توضیح برداشت پیش راهنمای این برداشت است.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۶ - اعراف - ۷ - ۲۰۳ - ۹،۱۲

۹ قرآن کتابی روشنگر و بینش آفرین است .

هذا بصائر من ربکم

<بصیره> (مفرد بصائر) به معنای حجت، برهان و چیزی که مایه بینش باشد، است.

۱۲ قرآن کتاب هدایت و مایه رحمت است .

هذا .. هدی و رحمہ

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۷ - توبه - ۹ - ۱۸ - ۹

۹ ایمان به خدا و روز رستاخیز ، اقامه نماز و پرداخت زکات و نترسیدن از غیر خدا ، زمینه ساز ره یابی به صراط مستقیم و قرار گرفتن در زمره ره یافتگان

من ءامن بالله و الیوم الآخر .. فعسی أولئک أن یكونوا من المهتدین

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۷ - توبه - ۹ - ۷۰ - ۴

۴ لزوم بهره گیری از سرگذشت و تاریخ امت ها ، در راهنمایی و هدایت انسانها

الم یأتهم نبأ الذین من قبلهم قوم نوح .. و المؤتفک

از اینکه خداوند، برای هدایت انسانها، به بیان سرنوشت امتهای پرداخته است، مطلب فوق به دست می آید.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۷ - یونس - ۱۰ - ۹ - ۶

۶ نقش اساسی و محوری ایمان ، در مقایسه با عمل و رفتار آدمی

، در هدایت و سعادت وی

یهدیهم ربهم بایمنهم

خداوند فرمود: < کسانی را که دارای ایمان و عمل صالح هستند به سوی بهشت هدایت خواهد کرد. > آن گاه علت و سبب هدایت را ایمان آنان ذکر فرمود؛ با آنکه اینان دو ویژگی ایمان و عمل صالح را با هم دارا هستند. این، حکایت از آن دارد که ایمان اصل و محور بوده و عمل در مرتبه دوم قرار دارد.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۷ - یونس - ۱۰ - ۳۲ - ۳

۳ توحید (اعتقاد به ربوبیت بی همتای خدا) آیینی حق و یکتاپرستی سلوک راه هدایت است .

فذلکم الله ربکم الحق فماذا بعد الحق إلا الضلل

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۸ - رعد - ۱۳ - ۱۶ - ۳

۳ باور به نقش خدا در جهان آفرینش و علم همه جانبه او و فرمانبری همگان از وی ، آدمی را به پذیرش ربوبیت مطلق او بر جهان هستی هدایت می کند .

الله يعلم .. هو الذی یریکم البرق ... لله یسجد ... قل من رب السموت و الأرض

بیان ربوبیت خدا بر هستی با طرح سؤال از مشرکان، پس از آیاتی که صفات و ویژگیهای خداوند را مطرح کرد، می رساند که مضمون آیه مورد بحث به منزله نتیجه ای برای آیات گذشته است؛ یعنی، آگاهی همه جانبه خدا (الله يعلم ..)، دخل و تصرف او در هستی (هو الذی یریکم ...) و خضوع همگان در برابر او (لله یسجد ...) هر اندیشمندی را به این نتیجه می رساند که: اوست رب و

مالک همه هستی و غیر او ربوبیتی ندارد.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۸ - رعد - ۱۳ - ۴۳ - ۱۰

۱۰ آگاه شدن از قرآن و محتوای آن ، آدمی را به حقایق رسالت پیامبر (ص) راهنمایی می کند .

کفی بالله شهیداً .. و من عنده علم الکتب

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۹ - ابراهیم - ۱۴ - ۲۵ - ۹

۹- هدایت پذیری تنها در گرو ابزار هدایت نیست ؛ بلکه خود انسان ها در آن نقش اساسی دارند .

يضرب الله الأمثال للناس لعلهم يتذكرون

بی شک از هدفهای ذکر مَثَل، هدایت انسانها و پند دادن به آنان است ؛ اما ذکر <لعل> برای آن، که به معنای ترجی و طمع در انجام کار است، می تواند مشعر به نکته یاد شده باشد.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۹ - ابراهیم - ۱۴ - ۳۶ - ۷

۷- لطف و عنایت خداوند در هدایت انسان مؤثر است .

واجبني و بنی ان نعبد الأصنام . ربّ إنهنّ أضللن كثيرا من الناس

از اینکه حضرت ابراهیم(ع) از خداوند خواستار نجات فرزندانش شد، معلوم می شود که عنایت و لطف خدا در هدایت مؤثر بوده و انسان نیازمند به آن است.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۹ - نحل - ۱۶ - ۸۹ - ۱۵

۱۵- لزوم مراجعه به قرآن ، برای شناخت عوامل واقعی رشد و هدایت انسان

و نزلنا عليك الکتب تبيّنًا لكلّ شيء و هدّی

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۰ - اسراء - ۱۷ - ۲ - ۴

۴- وجود

کتاب و رهنمود های مدون ، در هدایت و تعالی انسان ها دارای نقشی مهم و تعیین کننده است .

و آتینا موسی الکتب و جعلنه هدی لبنی إسرئیل

<کتاب> در اصل به معنای صحیفه و حاوی نوشته هاست (مفردات راغب). یاد کرد از کتاب، برای هدایت، می تواند گویای نکته یاد شده باشد.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۰ - اسراء - ۱۷ - ۳ - ۵،۷

۵- عملکرد نیاکان ، دارای نقشی بس مؤثر در برخورداری فرزندانشان از هدایت ها و نعمت های خداوند

و آتینا موسی الکتب .. ذرّیه من حملنا مع نوح

در این برداشت، جمله <ذرّیه من..> تعلیل برای آیه قبل (و آتینا موسی الکتب...) گرفته شده است؛ یعنی، چون بنی اسرائیل از فرزندان همراهان نوح(ع) در کشتی بودند، این افتخار را یافته اند که از هدایت های کتاب آسمانی (تورات) بهره مند شوند.

۷- استفاده از گرایش ها و عواطف خویشاوندی برای هدایت مردم ، از روش های هدایتی قرآن

ألا تتخذوا من دونی و کیلاً. ذرّیه من حملنا مع نوح

برداشت فوق بر این اساس است که جمله <ذرّیه من حملنا..> از سخنان قرآن باشد نه آموزه های تورات.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۰ - اسراء - ۱۷ - ۵۱ - ۲۴

۲۴- مشخص نبودن زمان وقوع قیامت و نزدیک شمردن آن ، دارای نقش تربیتی و هدایتی برای انسان

قل عسی أن یکون قریباً

مشخص نکردن زمان دقیق وقوع قیامت از سویی و یادآوری قریب الوقوع بودن آن از سوی دیگر، می تواند برای توجه دادن انسانها به آن باشد تا آنان خود را همواره برای وقوع قیامت آماده کنند.

جلد -

نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۰ - اسراء - ۱۷ - ۶۶ - ۵

۵- مطالعه در پدیده های نهفته در طبیعت ، هدایت کننده انسان به ربوبیت خدای یگانه

رَبِّكُمْ الَّذِي يُزْجِي لَكُمْ الْفَلَكَ فِي الْبَحْرِ لِتَبْتَغُوا مِنْ فَضْلِهِ

از اینکه خداوند برای گرایش دادن انسانها به ربوبیت خویش، آنها را به مواهب طبیعت توجه داده است، برداشت فوق استفاده می شود.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۰ - اسراء - ۱۷ - ۱۰۶ - ۴

۴- نزول تدریجی تعالیم دینی و آموزش تدریجی آنها ، دارای نقشی مؤثر در هدایت مردم

فَرَقْنَاهُ لِتَقْرَأَ عَلَى النَّاسِ أَلْفَ مَكِّثٍ

از آن جایی که قرآن کتاب هدایت است، تذکر به نزول تدریجی آن بر پیامبر(ص) می تواند به خاطر این باشد که: نزول تدریجی در امر هدایت مؤثرتر است.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۰ - كهف - ۱۸ - ۵۰ - ۱۶

۱۶- مقام ربوبیت ، مقتضی ارائه رهنمود و خواستن اطاعت است .

قُلْنَا لِلْمَلٰئِكَةِ اسْجُدُوا لِرَبِّهِمْ .. اَمْرٌ رَبِّهِ

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۰ - مریم - ۱۹ - ۴۳ - ۱۸

۱۸- بیان فضایل و کمالات خود ، به منظور راهنمایی و هدایت دیگران جایز و نیکو است .

إِنِّي قَدْ جَاءَنِي مِنَ الْعِلْمِ مَا لَمْ يَأْتِكَ فَاتَّبِعْنِي أَهْدِكَ صِرَاطًا سَوِيًّا

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۰- اهتمام به نماز و پشت پازدن به هوا های نفسانی ، موجب هدایت و نجات از عذاب است .

أَضَاعُوا الصَّلَاةَ وَاتَّبَعُوا الشَّهْوَةَ فَسُوفَ يَلْقَوْنَ عَذَابًا

جلد - نام سوره - سوره - آیه

- فیش

۱۱ - طه - ۲۰ - ۷۹ - ۲

۲ - رهبران و حاکمان جوامع ، دارای نقشی بسیار مؤثر در گمراهی و یا هدایت مردم

و أضلّ فرعون قومه

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۱ - طه - ۲۰ - ۱۲۷ - ۴

۴ - ارائه آیات برای هدایت بشر ، پرتوای از ربوبیت الهی

بأیت ربّه

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۱ - حج - ۲۲ - ۳۱ - ۹

۹ - ایمان به خدای یگانه و پرستش خالصانه او ، دستیابی به اوج هدایت ، نور و روشنایی است .

حنفاء لله غیر مشرکین به .. فتخطفه الطیر

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۱ - حج - ۲۲ - ۶۷ - ۹

۹ - توحید و یکتاپرستی ، راه هدایت و صراط مستقیم است .

و ادع إلى ربّك إنك لعلی هدی مستقیم

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۲ - مؤمنون - ۲۳ - ۷۳ - ۴

۴ - بشر ، بدون هدایت وحی ، ناتوان از شناخت و پیمودن راه درست

و إنك لتدعوهم إلى صراط مستقیم

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۲ - مؤمنون - ۲۳ - ۷۸ - ۶

۶ - ابزار حسی و تعقلی انسان ، وسیله راه یابی او به شناخت حق و صراط مستقیم

و إنك لتدعوهم إلى صراط مستقیم .. أنشأ لكم السمع و الأبصر و الأفئده

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۲ - مؤمنون - ۲۳ - ۱۱۰ - ۴

۴ - یاد خدا ، مایه ره یابی انسان به صلاح و رحمت الهی

قال احسنوا فیها

... حتی آنسو کم ذکرى

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۲ - نور - ۲۴ - ۵۴ - ۷

۷ - اطاعت و فرمان برى از پیامبر اسلام (ص) ، موجب هدايت و نیل به سعادت و کمال مطلوب است .

أطیعوا الرسول .. فإن تولّوا فإنّما علیه ما حمّل

مقصود از هدايت در آیه شریفه، راه یابى و هدايت عمومى نیست؛ زیرا چنین هدايتى بدون اطاعت انسان ها نیز توسط پیامبران حاصل بود؛ بلکه مقصود، ایصال به مطلوب و دست یافتن به کمال و سعادت است که بدون عمل به مقتضیات دین حاصل نمى شود.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۳ - شعراء - ۲۶ - ۱۱۵ - ۳

۳ - نقش تعیین کننده انذار و هشدار ، در هدايت و اصلاح جامعه های بشرى

إن أنا إلا نذیر

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۳ - قصص - ۲۸ - ۴۹ - ۶

۶ - کتاب های آسمانى ، راهنمای عمل انسان در زندگى

هو أهدى منهما

از تصریح و تأکید آیه شریفه بر پیروى کردن از کتابى که در هدايت مردم نیرومندتر باشد، برداشت یاد شده به دست مى آید.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۴ - عنكبوت - ۲۹ - ۳۵ - ۵

۵ - نزول عذاب الهى بر جوامع فاسق و تبهکار ، صرفاً جنبه انتقام جویانه و کیفرى ندارد ، بلکه جنبه ارشاد و هدايت دیگران را نیز دارد .

إنا منزلون على أهل هذه القرية رجزاً .. ولقد تركنا منها آية يبينه لقوم يعقل

جلد - نام سوره - سوره - آيه - فيش

- روم - ۳۰ - ۵۳ - ۷

۷- شنوایی و بینایی از جمله ابزار فهم و دریافت هدایت است .

و ما أنت بهد العمى . . . إن تسمع إلا من يؤمن

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۴ - لقمان - ۳۱ - ۵ - ۴

۴- ربوبیت خداوند ، مقتضی هدایت بندگان است .

هدى من ربهم

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۵ - سبأ - ۳۴ - ۴۳ - ۲

۲- خداوند برای هدایت مردم ، برای آنان آیات روشن می فرستد .

ءایتنا بینت

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۵ - فاطر - ۳۵ - ۲۰ - ۲

۲- ایمان چون نور ، مایه هدایت و روشنایی و کفر ، همچون ظلمت ، مایه گمراهی و تاریک بینی

و لا الظلمت و لا النور

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۶ - زمر - ۳۹ - ۴۱ - ۱۵، ۱۴، ۸

۸- قرآن ، کتابی نازل شده برای هدایت و راهنمایی مردم .

فمن اهتدى فلنفسه

۱۴- پذیرش قرآن و عمل به راهنمایی های آن هدایت است و رد و انکار آن گمراهی و ضلالت .

فمن اهتدى فلنفسه و من ضلّ فإِنَّمَا يَضِلُّ عَلَيْهَا

۱۵ - تنها در سایه کتاب آسمانی قرآن ، هدایت حقیقی و کامل میسر است .

فمن اهتدى فلنفسه و من ضلّ فإِنَّمَا يَضِلُّ عَلَيْهَا

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۶ - شوری - ۴۲ - ۱۴ - ۱۹

۱۹ - نقش عملکرد جوامع ، در هدایت و گمراهی نسل آینده

و ما تفرقوا .. . إِنَّ الَّذِينَ أُوْرثُوا الْكُتُبَ مِنْ بَعْدِهِمْ لَفِي شَكِّ

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۶ - شوری - ۴۲ - ۴۴ - ۳

۳ - هدایت و ضلالت الهی نسبت به انسان ، نتیجه اعمال خود او است .

إِنَّمَا السَّبِيلُ عَلَى الَّذِينَ يَظْلِمُونَ النَّاسَ وَيَبْغُونَ فِي الْأَرْضِ . . . وَ مَنْ يَضِلُّ اللَّهُ

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۷ - زخرف - ۴۳ - ۲۴ - ۷

۷ - هدایت و رستگاری کامل ، تنها در پرتو تعالیم وحی و پیامبران الهی است .

أَوْ لَوْ جِئْتُمْ بِأَهْدَىٰ مِمَّا وَجَدْتُمْ

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۷ - زخرف - ۴۳ - ۳۷ - ۸

۸ - یاد خدا ، راهبر آدمی به سعادت و هدایت واقعی است .

و مَنْ يَعِشْ عَنِ ذِكْرِ الرَّحْمَنِ . . . لِيَصِدَّوَنَهُمْ عَنِ السَّبِيلِ وَيَحْسَبُونَ أَنَّهُمْ مُهْتَدُونَ

ذکر >یحسبون أنهم مهتدون< تعریضی به آن دارد که خداگريزان از هدایت به دورند. در نتیجه به قرینه مقابله استفاده می شود که یادکنندگان خدا به هدایت دست می یابند.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۷ - زخرف - ۴۳ - ۵۴ - ۲۸

۲ - تأثیر حاکمان ، در هدایت و گمراهی مردمان

و نادى فرعون . . . فاستخفَّ قومه

۸ - نقش اساسی و مؤثر تبلیغات در هدایت و گمراهی انسان ها

و نادى فرعون فى قومه .. فاستخفّ قومه فأطاعوه

از این که فرعون توانست با تبلیغات خویش، قوم خود را به اطاعت وادارد، مطلب بالا استفاده می شود.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۷ - جائیه - ۴۵ - ۶ - ۷

۷ - معارف وحی و آیات الهی ،

نیرومندترین وسیله و عامل هدایت انسان

فَبَأَيِّ حَدِيثٍ بَعْدَ اللَّهِ وَآيَتِهِ يُؤْمِنُونَ

خداوند می فرماید: پس از قرآن دیگر پیامی نیست که بتواند منکران قرآن را هدایت کند. از این بیان استفاده می شود که قرآن بالاترین حد کارایی و روشنگری را دارا است.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۷ - فتح - ۴۸ - ۲۰ - ۱۹

۱۹ - نمایاندن معجزات ، بخشی از برنامه الهی برای هدایت مردمان

و لتكون آية للمؤمنين و يهديكم صراطاً مستقيماً

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۷ - ق - ۵۰ - ۳۰ - ۷

۷ - نقش انذار های الهی ، در هدایت پذیری مردم

و قد قدمت إليكم بالوعيد . . . يوم نقول لجهنم ... هل من مزيد

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۸ - ذاریات - ۵۱ - ۱۵ - ۶

۶ - کیفر و پاداش و تشویق و تهدید ، دو عامل بهم پیوسته و ضروری ، برای هدایت و تربیت انسان

ذوقوا فتنتكم . . . إِنَّ الْمُتَّقِينَ فِي جَنَّاتٍ

خداوند، در کنار تهدید و کیفر کافران، به تشویق و پاداش مؤمنان تقوایپیشه پرداخته است.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۸ - نجم - ۵۳ - ۲۳ - ۱۵

۱۵ - وحی و رسالت ، برنامه کامل هدایت و در راستای رشد و تعالی بشر

و لقد جاءهم من ربهم الهدى

بنابراین که <الهدی> اشاره به وحی و رسالت باشد، برداشت بالا به دست می آید.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۸ - رحمن - ۵۵ - ۸ - ۴

۴ - کتاب موزون طبیعت ، راهنمای انسان در صحنه عقیده

و عمل *

و وضع المیزان . أَلَاتَطْعُوا فِي الْمِيزَانِ

برداشت یاد شده با توجه به این نکته است که خداوند، برای رهنمون ساختن انسان ها به عقیده توحیدی، نظام داری و قانون مندی خورشید، ماه و .. را به آنان یادآور شده است. هم چنین حاکمیت <میزان> بر هستی را، درسی برای پایبندی عملی آنها به موازین قرار داده است.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۸ - حشر - ۵۹ - ۱۴ - ۱۵

۱۵ - خردورزی و فهم درست ، راهنمای جامعه به همدلی و همبستگی و پرهیز از تفرقه و تشتت

و قلوبهم شتی ذلک بائهم قوم لایعقلون

عوامل هدایت ابراهیم(ع)

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۹ - نحل - ۱۶ - ۱۲۱ - ۵

۵- نقش عمده روحیه تسلیم در برابر خدا ، حق گرایی ، دوری از شرک و شکرگزاری حضرت ابراهیم (ع) در هدایت شدنش به < صراط مستقیم >

إِن إِبْرَاهِيمَ كَانَ أُمَّه قَانِتًا لِلَّهِ حَنِيفًا و لَمْ يَكُ مِنَ الْمُشْرِكِينَ . شَاكِرًا لِأَنْعَمِهِ اجْتَبَهُ

عوامل هدایت امت ها

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۲ - مؤمنون - ۲۳ - ۴۴ - ۲

۲ - ره یابی جوامع بشری به هدایت ، در گرو وجود هدایت گرانی برانگیخته شده از جانب خداوند

ثُمَّ أَرْسَلْنَا رُسُلَنَا تَتْرًا

آمدن پی در پی پیامبران نشانگر آن است که بشر تنها با اتکا به دانش و اندیشه خود قادر به پیمودن راه هدایت نیست.

عوامل هدایت انسان ها

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۷ - یونس - ۱۰ - ۲۵ - ۳

۳ هدایت و ره یابی

انسان ها به راه راست ، در گرو مشیت خداوند است .

و يهدى من يشاء إلى صراط مستقيم

عوامل هدایت اولوا الالباب

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۶ - غافر - ۴۰ - ۵۴ - ۱

۱- تورات ، مایه هدایت و وسیله پندآموزی و بیداری صاحبان عقل سلیم و خرد ناب از قوم بنی اسرائیل

و أورثنا بنی إسرئیل الکتب . هدی و ذکرى لأولى الألب

<لب> (مفرد <الباب>) به معنای عقل خالص و خرد ناب است.

عوامل هدایت اهل یقین

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۷ - جائیه - ۴۵ - ۲۰ - ۶

۶- روشنگری های قرآن ، مایه هدایت و رحمت برای جویندگان یقین

بصائر . . . و هدی و رحمه لقوم یوقنون

عوامل هدایت بنی اسرائیل

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۰ - اسراء - ۱۷ - ۲ - ۱

۱- خداوند به < موسی (ع) > کتاب آسمانی (تورات) اعطا کرد تا بنی اسرائیل به وسیله آن هدایت شوند .

و ءاتینا موسی الکتب و جعلنه هدی لبنی إسرئیل

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۶ - غافر - ۴۰ - ۵۴ - ۱

۱- تورات ، مایه هدایت و وسیله پندآموزی و بیداری صاحبان عقل سلیم و خرد ناب از قوم بنی اسرائیل

و أورثنا بنی اسرائیل الکتب . هدی و ذکرى لأولى الألب

<لب> (مفرد <الباب>) به معنای عقل خالص و خرد ناب است.

عوامل هدایت به صراط مستقیم

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۹ - نحل - ۱۶ - ۱۲۱ - ۵

۵- نقش عمده روحیه

تسلیم در برابر خدا، حق گرایی، دوری از شرک و شکرگزاری حضرت ابراهیم (ع) در هدایت شدنش به > صراط مستقیم <

إن إبراهيم كان أممًا قانتًا لله حنيفًا ولم يك من المشركين . شاکراً لأنعمه اجتهبه

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۲۰ - تکویر - ۸۱ - ۲۸ - ۴

۴ - راه یابی انسان به راه راست و پایداری بر پیمودن آن، در گرو تصمیم و خواست خود او است .

لمن شاء منكم أن يستقيم

واژه استقامت، در معنای مداومت و ثابت قدم بودن نیز به کار می رود. (نهایه ابن اثیر)

عوامل هدایت جامعه

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۴ - مائده - ۵ - ۴۴ - ۱۱

۱۱ قضاوت و حکومت بر مبنای کتب آسمانی، جاری ساختن نور و هدایت در جامعه است .

فیها هدی و نور یحکم بها النبیون . . . و الربنیون و الاحبار

یادآوری قضاوت پیامبران بر اساس تورات، پس از توصیف آنان به هدایتگری و نورانیت، بیانگر آن است که پیاده کردن احکام آن در جامعه، موجب هدایت و نورانیت مردمان خواهد شد.

عوامل هدایت جوامع

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۷ - یونس - ۱۰ - ۷۳ - ۱۰

۱۰ شناخت تاریخ و عوامل پیشرفت و انقراض جامعه، در جهت دهی صحیح به حرکت های اجتماعی، نقش مؤثر دارد .

فنجینه . . . و جعلنهم خلف و أغرقنا الذین کذبوا بأیتنا فانظر کیف کان عقبه المنذر

عوامل هدایت حق پذیران

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۹ - نحل - ۱۶

۱۷- قرآن ، مایه هدایت ، رحمت و بشارت برای تسلیم شوندگان در برابر حق است .

و نَزَّلْنَا عَلَيْكَ الْكِتَابَ .. و هَدَىٰ و رَحِمَهُ و بَشَرَىٰ لِلْمُسْلِمِينَ

عوامل هدایت عابدان

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۱ - انبیاء - ۲۱ - ۱۰۶ - ۱

۱- معارف قرآن ، برای هدایت و سعادت قوم عبادتگر خدا ، کافی و بسنده است .

إِنَّ فِي هَذَا لَبَلَاغًا لِّقَوْمٍ عٰبِدِينَ

برداشت یاد شده مبتنی بر این است که <هذا> اشاره به قرآن و مجموعه مطالب این سوره باشد. و <بلاغ> به معنای کفایت باشد (لسان العرب).

عوامل هدایت محسنان

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۴ - لقمان - ۳۱ - ۳ - ۲

۲- قرآن ، کتاب هدایت و رحمت برای محسنان (کسانی که اعمال شایسته انجام می دهند) است .

هَدَىٰ و رَحِمَهُ لِّلْمُحْسِنِينَ

از این که مراد از <محسنین> چه کسانی اند، چندین احتمال داده شده است: یکی از آن احتمال ها که با لفظ هم سازگار است این است: <کسانی که اعمال شایسته انجام می دهند>.

عوامل هدایت محمد(ص)

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۲ - فرقان - ۲۵ - ۳۱ - ۸

۸ ربوبیت خداوند ، مقتضی راهبری پیامبر (ص) و مؤمنان و نصرت و یاری آنان

و كفى برّك هاديًا و نصيرًا

عوامل هدايت مؤمنان

جلد - نام سوره - سوره - آيه - فيش

٧ - يونس - ١٠ - ٩ - ٧

٧ ربوبيت خداوند ، مقتضى دستگيرى و هدايت پيوسته مؤمنان نيك كردار

إن الذين ءامنوا .. يهديهم

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۲ - فرقان - ۲۵ - ۳۱ - ۸

۸ ربوبیت خداوند ، مقتضی راهبری پیامبر (ص) و مؤمنان و نصرت و یاری آنان

و کفی بر بک هادیًا و نصیرًا

عوامل هدایت ناپذیری

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۷ - یونس - ۱۰ - ۴۴ - ۳

۳ حق ستیزی و هدایت ناپذیری کافران ، پیامد ظلمی است که آنان بر خودشان کرده اند .

و منهم من يستمعون إليك .. و منهم من ينظر إليك ... و لكن الناس أنفسهم يظلمون

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۷ - یونس - ۱۰ - ۷۴ - ۱۰

۱۰ ثبوت و رسوخ صفت تجاوز و حق ستیزی در نفس آدمی ، موجب مهر شدن قلب و هدایت ناپذیری است .

فما كانوا ليؤمنوا .. كذلك نطبع على قلوب المعتدين

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۰ - كهف - ۱۸ - ۵۷ - ۱۶

۱۶- هدایت پذیری کسانی که بر دل هایشان پرده افکنده شده و بر گوش هایشان سنگینی نشسته (محرومان از درک و فهم آیات الهی) ، ناممکن است .

و إن تدعهم إلى الهدى فلن يهتدوا إذا أبداً

<لن> برای نفی همیشگی است که در آیه مورد بحث، با کلمه <أبداً> نیز بر آن تأکید مجدد شده است / یعنی، چنین افرادی، هرگز و هیچ گاه، هدایت نخواهند شد و باید از آنان مأیوس بود.

عوامل هدايت ناپذيري مشركان مكه

جلد - نام سوره - سوره - آيه - فيش

۱۳ - قصص - ۲۸ - ۵۷ - ۲۱

جهل بیشتر مشرکان مکه به خاستگاه الهی امنیت و رفاه اقتصادی آن شهر، عامل روی گردانی آنان از پذیرش هدایت الهی (اسلام) بود.

و قالوا إن نَّبَع الهدى... و لكنَّ أكثرهم لا يعلمون

فرجام شوم هدایت ناپذیران

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۳ - قصص - ۲۸ - ۶۱ - ۸

۸ - هدایت ناپذیران، فرجامی شوم در قیامت خواهند داشت.

ثم هو يوم القيمة من المحضرين

فرجام هدایت ناپذیران

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۳ - قصص - ۲۸ - ۶۴ - ۹

۹ - عذاب قیامت، فرجام قطعی عناصر هدایت ناپذیر

و رأوا العذاب لو أنَّهم كانوا يهتدون

فرصت هدایت

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۶ - شوری - ۴۲ - ۴۷ - ۳

۳ - زندگانی محدود دنیا، تنها فرصت انسان برای هدایت و اجابت دعوت الهی است.

استجیبوا للربكم من قبل أن يأتي يوم لا مرد له من الله

فروش هدایت

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۵ عالمان اهل کتاب ، خریدار گمراهی در قبال از دست دادن هدایت

الم تر . . . یثرون الضلاله

۶ سودای هدایت با گمراهی از سوی عالمان دین ، امری بس شگفت و نکوهیده

الم تر . . . یثرون الضلاله

استفهام در <الم تر>، به انگیزه تعجیب و شگفتی است.

فواید هدایت

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۰ - اسراء - ۱۷ - ۱۵ - ۱،۲

۱- نفع هدایت و ضرر گمراهی هر کسی متوجه خود اوست .

من اهتدی فإِنما یهتدی لِنفسه

و من ضلّ فإنما يضلّ عليها

۲- هدایت ، دربردارنده سود و منافع و گمراهی در پی دارنده زیان و ضرر

من اهتدی فإنما يهتدى لنفسه و من ضلّ فإنما يضلّ عليها

قانونمندی هدایت

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۳ - نساء - ۴ - ۸۸ - ۱۷، ۱۴

۱۴ هدایت و ضلالت ، دارای نظامی قانونمند

و الله اركسهم بما كسبوا اتریدون ان تهدوا من اضلّ الله و من يضلل الله فلن تجد

۱۷ امید برخی از مؤمنان صدر اسلام به هدایت منافقان ، برخاسته از عدم شناخت سنن الهی در هدایت و گمراهی

فما لكم فى المنافقين .. اتریدون ان تهدوا من اضلّ الله و من يضلل الله فلن تجد

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۵ - انعام - ۶ - ۳۸ - ۷

۷ پاسخ به درخواست نابجای نزول معجزات، با نظام قانونمند هدایت ناسازگار است.

و قالوا لولا نزل عليه آیه .. ما فرطنا فى الكتب من شىء

جمله <ما فرطنا> می تواند اشاره به این نکته باشد که اگر نزول آیات مورد درخواست مشرکان بجا بود، باید در کتاب آفرینش ثبت شده باشد و آنگاه به منصفه ظهور درآید. و چون چنین چیزی در آنجا ثبت نگردیده و چیزی نیز در آنجا از قلم نیفتاده است، بنابراین خواست مشرکان هیچگونه توجیه منطقی و معقول و بجا ندارد.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۵ - انعام - ۶ - ۱۱۱ - ۹

۹ هدایت الهی و حلول ایمان در دلها قانونمند و تحت مشیت الهی است.

ما كانوا ليؤمنوا إلا أن يشاء الله

قانونمندی هدایت خدا

جلد - نام

سوره - سوره - آیه - فیش

۴ - نساء - ۴ - ۱۳۷ - ۶

۶ نظام آموزش و غفران و نیز هدایتگری خداوند ، دارای سنن و قوانین

إِنَّ الَّذِينَ .. لم يكن الله ليغفر لهم و لاليهدهم سبيلا

کافران هدایت پذیری

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱ - بقره - ۲ - ۶ - ۵،۶

۵ - برخی از مردم عصر پیامبر (ص) در مرحله ای از کفر بودند که انذار های پیامبر (ص) در آنان تأثیری نمی بخشید .

إِنَّ الَّذِينَ كَفَرُوا سَوَاءٌ عَلَيْهِمْ ءَأَنْذَرْتَهُمْ أَمْ لَمْ تُنذِرْهُمْ لَا يُؤْمِنُونَ

برخی برآنند که مراد از <الذین کفروا> گروهی از کفرپیشگان مکه است؛ یعنی آیه شریفه بیان یک قضیه خارجی است و حکایت از آن ندارد که در کافر زمینه ایمان نیست.

۶ - برخی از کافران به مرحله ای از کفر می رسند که زمینه ایمان در آنان نابود می شود .

إِنَّ الَّذِينَ كَفَرُوا سَوَاءٌ عَلَيْهِمْ ءَأَنْذَرْتَهُمْ أَمْ لَمْ تُنذِرْهُمْ لَا يُؤْمِنُونَ

کافران هدایت ناپذیر

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۵ - انعام - ۶ - ۳۵ - ۷

۷ برخی از کفار انعطاف ناپذیر و غیر قابل هدایتند.

فَإِنْ اسْتَطَعْتَ أَنْ تَبْتَغِيَ .. فتأْتِيهِمْ بَأْيَه

جواب <إِنْ اسْتَطَعْتَ> محذوف است. یعنی اگر توانستی در زمین و آسمان هر معجزه ای برای آنان بیاوری، بیاور، ولی آنان ایمان نمی آورند.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۵ اگر تمامی موجودات دسته دسته برانگیخته شوند و بر حقانیت پیامبر (ص) شهادت دهند، برخی کافران ایمان نمی آورند.

و حشرنا علیهم کل

شیء قبلًا ما كانوا لیؤمنوا

<قبلا> در این برداشت جمع <قبیل>، به معنی دسته و صنف گرفته شده است. <و القبیل الجماعه ... من اقوام شتی>. (قاموس اللغه).

کمی هدایت پذیران

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۸ - حدید - ۵۷ - ۲۶ - ۱۱

۱۱ - انسان های طرفدار حق و هدایت پذیر ، همواره در تاریخ کم بوده اند .

فمنهم مهتد و کثیر منهم فسقون

با توجه به این که <کثیر> در مقابل <قلیل> قرار دارد، تقدیر آیه شریفه چنین می شود: <فقلیل منهم مهتد و کثیر منهم فسقون>.

کیفر مخالفت با هدایت

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۲۰ - علق - ۹۶ - ۱۵ - ۹

۹ - سیه رویی و ثبت نشانه دروغ گویی و گناه کاری بر پیشانی تکذیب گران دین ، کیفر مخالفت آنان با نماز ، هدایت و تقوا

لنسفعا بالناصیه

برداشت یاد شده، ناظر به معانی گوناگونی است که برای <سفع> در توضیح برداشت هفتم ذکر شد. وصف های <کاذبه> و <خاطئه> (در آیه بعد)، مشخصات نشانه را بیان کرده است.

کیفر هدایت ستیزان

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۲۰ - علق - ۹۶ - ۱۵ - ۷

۷- گرفتن موهای بالای پیشانی تکذیب گران دین و کشاندن ذلیلانه آنان به سوی آتش، کیفر مخالفت آنها با نماز، هدایت و تقوا

ینهی . عبداً إذا صلّى ... لئن لم ینته لفسفعا بالناصیه

<ناصیه> به معنای انتهای رستنگاه مو از قسمت جلو سر است، ریشه این کلمه بر <علو> دلالت دارد و چون رستنگاه ناصیه در قسمت بالای سر است، این نام را بر

آن نهاده اند (مقایس اللغه). قسمت جلو سر را نیز <ناصیه> گویند (تاج العروس). <نسفعن> که <نون تأکید> آن به صورت تنوین نوشته می شود یعنی، چنگ می زنی و می کشانیم و ممکن است به معنای <سیاه می کنیم>، <نشانه می گذاریم> یا <به خواری می کشانیم> باشد. (برگرفته از قاموس)

کیفیت هدایت

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۵ - یس - ۳۶ - ۶۷ - ۳

۳ - مشیت و سنت خداوند در هدایت انسان ها ، بهره جستن آنان از ابزار های متعارف شناخت است ؛ نه کمک گرفتن از اعجاز و ارائه کار های بیرون از توان بشر (همچون مسخ و زمین گیر کردن آدمی) .

و لو نشاء لمسخنهم علی مکانتهم .. و لایرجعون

برداشت یاد شده مبتنی بر این نکته است که اگر خداوند مردم کافر را مسخ و یا زمین گیر می کرد، آنان به قدرت خدا پی برده و به او ایمان می آوردند؛ ولی چنین نکرده، بلکه خواسته است که آنان از راه دیدن حقایق الهی و شنیدن آنها (راه متعارف راهنمایی بشر) هدایت گردند.

گمراهان هدایت ناپذیر

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۵ - انعام - ۶ - ۳۶ - ۶

۶ برخی مردم در مرحله ای از گمراهی قرار می گیرند که دیگر امیدی به هدایت آنان نیست.

إنما یستجیب الذین یسمعون و الموتی یبعثهم الله

در این آیه گویا مردم به دو بخش تقسیم شده اند: یک دسته به دعوت پیامبر(ص) پاسخ مثبت می دهند و دسته ای دیگر به تعبیر آیه <الموتی> هستند. و همان گونه

که امید به زنده شدن مرده در این جهان واهی است، نمی توان به هدایت این گونه افراد امیدی داشت.

گمراهی مدعیان هدایت

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۷ - زخرف - ۴۳ - ۳۷ - ۶

۶ - احساس هدایت یافتگی در اوج گمراهی ، نتیجه سلطه طولانی و همواره شیاطین بر خداگریزان است .

و إِنَّهُمْ لَيَصِدُّونَهُمْ . . . و يحسبون أنهم مهتدون

از فعل مضارع <يَصِدُّونَ> که دال بر استمرار است و نیز ارتباط <لَيَصِدُّونَهُمْ..> با <يحسبون...>، مطلب بالا استفاده می شود.

گمراهی هدایت ناپذیران

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۸ - رعد - ۱۳ - ۲۷ - ۸

۸ آنان که زمینه هدایت ندارند ، با ارائه معجزات نیز هدایت نمی شوند و به توحید و رسالت پیامبر (ص) نمی گروند .

لَوْلَا أَنْزَلُ عَلَيْهِ آيَةً مِنْ رَبِّهِ قَلَّ مِنَ اللَّهِ يَضِلُّ مِنْ يَشَاءَ

خداوند در پاسخ کسانی که هدایت یافتن خویش را منوط به آمدن معجزه کرده اند، می فرماید: امر هدایت و ضلالت به دست خداست. این پاسخ در جواب ادعای مذکور گویای این حقیقت است که معجزات نمی توانند موجب هدایت کسی باشند ؛ بلکه مشیت الهی است که آن را رقم می زند.

لجاجت گناهکاران هدایت ناپذیر

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۹ - حجر - ۱۵ - ۱۴ - ۲

۲- مجرمان هدایت ناپذیر ، در صورت گشوده شدن دری از آسمان و راه یافتن آنان به آنجا جهت مشاهده حقایق ، باز ایمان نخواهند آورد .

كذلك نسلكه فى قلوب المجرمين . لا يؤمنون به ... و لو فتحنا عليهم

بَابًا مِنَ السَّمَاءِ

مانعان از هدایت

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۷ - زخرف - ۴۳ - ۳۷ - ۱،۷

۱ - شیاطین ، مانع بازگشت انسان های غافل از یاد خدا به راه حق

و إِنَّهُمْ لَيَصِدُّونَهُمْ عَنِ السَّبِيلِ

۷ - بازدارندگان انسان از راه حق و سدکنندگان مسیر هدایت ، شیطان اند .

نَقِيضٌ لَهُ شَيْطَانًا .. و إِنَّهُمْ لَيَصِدُّونَهُمْ

مبانی هدایت

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۴ - سجده - ۳۲ - ۲۴ - ۲،۴،۵

۲ - پیشوایان دینی برخاسته از قوم بنی اسرائیل ، هدایت کننده مردم ، براساس و چهارچوب تعالیم الهی بودند .

لَبَنِي إِسْرَائِيلَ . و جعلنا منهم أئمة يهدون بأمرنا

۴ - شایسته است که رهبران دینی ، جامعه را براساس قوانین وحی و در محدوده معارف دین هدایت کنند .

و جعلنا منهم أئمة يهدون بأمرنا

۵ - در میان بنی اسرائیل ، پیشوایان متعددی وجود داشتند که براساس تعالیم دینی ، مردم را هدایت می کردند .

و جعلنا منهم أئمة

مبلغان و هدایت ناپذیران

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۸ - هود - ۱۱ - ۳۶ - ۹

۹ مبلغان دینی ، پس از یأس از هدایت پذیری انسانها ، موظف به ابلاغ و بیان معارف الهی نیستند .

فلاتبتئس بما كانوا يفعلون

متحجران و هدایت

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۴ - مائده - ۵ - ۱۰۴ - ۱۲

۱۲ انسان های واپسگرا و مرتجع ، گریزان از علم و هدایت

تعالوا إلى ما أنزل الله . . . قالوا حسبنا ما وجدنا عليه ءاباءنا اولو كان ءاباؤهم

محرومان از هدایت

جلد - نام سوره

- سوره - آیه - فیش

۱ - بقره - ۲ - ۱۷۵ - ۱

۱ - دین فروشان و کتمان کنندگان احکام و معارف کتاب های آسمانی ، ضلالت پیشه و به دور از هدایتند .

أولئك الذين اشتروا الضلله بالهدى

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۵ - انعام - ۶ - ۱۴۰ - ۱۱

۱۱ مشرکان عصر جاهلی در گذشته نیز از آبشخور هدایت بهره مند نبودند.

قد ضلوا و ما كانوا مهتدين

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۵ - انعام - ۶ - ۱۴۴ - ۱۳

۱۳ کسانی که با افترا به خداوند احکام دروغین جعل می کنند، ستمگر و محروم از هدایت خداوندند.

إن الله لا يهدى القوم الظلمين

<ال> در <القوم> عهد است و با توجه به آیات قبل مراد از <قوم> همان کسانی هستند که با افترا به خداوند موجبات گمراهی مردم را فراهم می سازند.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۷ - توبه - ۹ - ۱۹ - ۹

۹ ستم پیشگان ، از هدایت الهی محرومند .

و الله لا يهدى القوم الظلمين

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۷ - توبه - ۹ - ۳۷ - ۱۰

۱۰ کافران ، محروم از هدایت الهی

و الله لا يهدى القوم الكافرين

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۷ - توبه - ۹ - ۸۰ - ۱۱

۱۱ فاسقان ، محروم از هدایت الهی

و الله لا يهدى القوم الفسقين

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۷ - یونس - ۱۰ - ۱۱ - ۱۲

۱۲ طغیان گران بی ایمان به جهان آخرت ، مردمانی

سرگردان و محروم از هدایت الهی اند .

فندر الذین لایرجون لقاءنا فی طغینهم یعمهون

<عَمَهُ> (به معنای تحیر و سرگردانی) کنایه از محروم شدن از هدایت‌های الهی است.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۸ - رعد - ۱۳ - ۳۳ - ۱۴

۱۴ مشرکان از پیمودن راه صحیح و منطقی (توحید) بازماندند .

و صدّوا عن السبیل

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۹ - نحل - ۱۶ - ۱۰۴ - ۱

۱- کسانی که بر کفر اصرار ورزیده و از سر لجاجت حق را نمی پذیرند ، محروم از هدایت الهی اند .

إن الذین لایؤمنون بأیت الله لایهدیهم الله

فعل مضارع <لایؤمنون> دلالت بر استمرار دارد و با توجه به اینکه قرآن به زبان روشن و فصیح نازل گردیده است، ولی در عین حال کافران به آن ایمان نیاورده اند، می تواند لجاجت و روح حق ناپذیری آنان را برساند.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۹ - نحل - ۱۶ - ۱۲۵ - ۱۷

۱۷- برخی از مردم ، علی رغم کاربرد تمامی روش های مناسب تبلیغی ، هدایت نمی شوند ، هر چند هادی و مبلغ پیامبر باشد .

ادع إلی سبیل ربّک بالحکمه .. إن ربّک هو أعلم بمن ضلّ عن سبیله و هو أعلم بالمهت

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۱ - طه - ۲۰ - ۴۷ - ۲۱

۲۱- موسی و هارون (ع) ، محرومیت فرعون از هدایت را به وی گوشزد نموده و او را به پیروی از هدایت دعوت کردند .

والسلم على من اتبع الهدى

جمله <السلام على..> خبريه

است و به کار بردن عنوان <من اتبع...>، اشاره به نبود این وصف در فرعون و برای ترغیب او به تحصیل آن است.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۲ - نور - ۲۴ - ۴۰ - ۶،۹

۶ - محرومان از نورالهی ، بی بهره از هر گونه نور و هدایت اند .

و من لم يجعل الله له نورًا فما له من نور

۹ - فرو رفتن کفرپیشگان در ظلالت و سردرگمی گریز ناپذیر ، برخاسته از محرومیت آنان از نور هدایت الهی است .

و الذین کفروا أعمالهم .. کظلمت فی بحر لَجّی ... من فوقه سحب ظلمت بعضها فوق

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۳ - قصص - ۲۸ - ۵۰ - ۹

۹ - هواپرستان و ظالمان ، محروم از هدایت خداوند

و من أضلّ ممّن اتّبع هویه .. إنّ الله لایهدی القوم الظالمین

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۴ - روم - ۳۰ - ۲۹ - ۷

۷ - مشرکان ، مردمانی هواپرست ، گمراه و محروم از هدایت خداوند

بل اتّبع الذین ظلموا أهواءهم .. فمن یهدی من أضلّ الله

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۴ - روم - ۳۰ - ۵۲ - ۱

۱ - معاندان حق گریز ، از هدایت و ارشاد پیامبر (ص) تأثیرناپذیرند .

فإنّک لاتسمع الموتی .. إذا ولّوا مدبرین

<إذا ولّوا> (آنان، آنگاه که روی برمی گردانند) قرینه است بر این که مراد از <الموتی> کسانی اند که از حق گریزان اند.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۴ - سجده - ۳۲ -

۵ - تعلق نگرفتن هدایت خدا به گروهی از انسان ها ، ناشی از روحیه حق ناپذیر آنها است .

و لو شئنا لأتينا كل نفس هديها .. إنما يؤمن بآيتنا الذين إذا ذكروا بها خرو

احتمال دارد که این آیه درصدد تبیین آیه <و لو شئنا..> باشد؛ یعنی، فلسفه عدم شمول هدایت خداوند به همه انسان ها در این جا بیان شده است.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۶ - زمر - ۳۹ - ۳ - ۱۹

۱۹ - مشرکان ، از هدایت الهی محروم اند .

و الذين اتخذوا من دونه أولياء .. إن الله لا يهدي من هو كذب كفّار

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۶ - زمر - ۳۹ - ۲۳ - ۱۸، ۱۹

۱۸ - گمراه شده الهی ، برای همیشه از هدایت محروم است .

و من يضل الله فما له من هاد

۱۹ - سنگدلان غافل از خدا ، محروم از هدایت اند .

فويل للقسيه قلوبهم من ذكر الله .. و من يضل الله فما له من هاد

مقصود از <من يضل الله..> همان سنگدلان از خدا غافل هستند که در آیه قبل، از آن سخن به میان آمد (فويل للقاسيه قلوبهم من ذكر الله...).

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۶ - زمر - ۳۹ - ۳۶ - ۱۲

۱۲ - گمراه شده الهی ، برای همیشه از هدایت محروم است .

و من يضل الله فما له من هاد

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۶ - غافر - ۴۰ - ۲۸ - ۲۴

۲۴ - فرعونیان ، مردمی اسرافگر و دروغ

گو و محروم از هدایت الهی

إِنَّ اللَّهَ لَا يَهْدِي مَنْ هُوَ مُسْرِفٌ كَذَّابٌ

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۶ - غافر - ۴۰ - ۳۳ - ۵

۵ - گمراه شده الهی ، برای همیشه محروم از هدایت خواهد بود .

و من يضلل الله فما له من هاد

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۷ - جائیه - ۴۵ - ۲۰ - ۷

۷ - سست باوران در حقانیت وحی و معارف دینی ، محروم از هدایت و رحمت قرآن

و هدی و رحمه لقوم یوقنون

در صورتی که <قوم یوقنون> نظر به کسانی داشته باشد که دارای یقین بالفعل هستند، از مفهوم آیه شریفه مطلب یاد شده استفاده می شود.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۷ - جائیه - ۴۵ - ۲۳ - ۷،۱۳

۷ - گمراهی هواپرستان و محرومیت آنان از هدایت الهی ، به رغم برخورداری آنان از علم و آگاهی

و أضلّه الله علی علم

مراد از <علی علم> ممکن است علم هواپرستان باشد.

۱۳ - انسانِ رویگردان از هدایت الهی و پیام وحی ، غیرقابل هدایت به وسیله دیگر عوامل

فمن یهدیه من بعد الله

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۷ - احقاف - ۴۶ - ۱۰ - ۱۳

۱۳- ستمکاران ، محروم از هدایت الهی

إِنَّ اللَّهَ لَا يَهْدِي الْقَوْمَ الظَّالِمِينَ

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۹ - صف - ۶۱ - ۵ - ۱۷

۱۷ - فاسقان ، از هدایت الهی محروم اند .

وَاللَّهُ لَا يَهْدِي الْقَوْمَ الفَاسِقِينَ

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۹ - صف - ۶۱ - ۷ - ۹

۹ - ظالمان ، از

هدایت الهی محروم اند .

و الله لا يهدى القوم الظالمين

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۹ - جمعه - ۶۲ - ۵ - ۸،۹

۸ - ظالمان ، از هدایت الهی محروم اند .

و الله لا يهدى القوم الظالمين

۹ - قوم یهود ، گروهی ظالم و محروم از هدایت خداوند

الذين كذبوا بآيات الله و الله لا يهدى القوم الظالمين

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۹ - منافقون - ۶۳ - ۶ - ۵،۸

۵ - منافقان ، محروم از هدایت الهی

إِنَّ الله لا يهدى القوم الفسقين

۸ - فاسقان و منحرفان از حق ، محروم از هدایت و غفران الهی

إِنَّ الله لا يهدى القوم الفسقين

محرومان از هدایت خدا

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۷ - توبه - ۹ - ۱۰۹ - ۱۲

۱۲ - ظالمان ، محروم از هدایت الهی

و الله لا يهدى القوم الظالمين

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۲ شتاب زدگی بیماردلان سست ایمان و محروم از هدایت الهی ، در پذیرش ولایت و دوستی یهود و نصارا

فتري الذين في قلوبهم مرض يسرعون فيهم

در برداشت فوق <يسرعون فيهم> به قرينه آيه قبل به معنای <يسارعون في توليهم> گرفته شده است.

جلد - نام سوره - سوره - آيه - فیش

۹ فاسقان ، محروم از هدایت خاص الهی

و الله لا يهدى القوم الفسقين

۱۴ انسان های گمراه و محروم از هدایت های ویژه الهی ، خود موجب از میان بردن شایستگی خویش برای دستیابی به هدایت الهی .

و الله لا يهدى القوم الفسقين

محرومان از هدایت های خدا

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۹ - نحل - ۱۶ - ۳۷ - ۹

۹- محرومان از هدایت خداوند ، مردمانی بی یاورند .

فإن الله لا يهدي من يضلّ و ما لهم من نصرين

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۹ - نحل - ۱۶ - ۱۰۷ - ۷

۷- کافران دنیاپرست ، محروم از هدایت الهی اند .

استحبوا الحيوه الدنيا على الآخرة و أن الله لا يهدي القوم الكافرين

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۹ - نحل - ۱۶ - ۱۰۹ - ۳

۳- محرومان از هدایت الهی در دنیا ، زیانکاران و سرمایه باختگان واقعی در آخرتند .

و أن الله لا يهدي القوم الكافرين .. لاجرم أنهم في الآخرة هم الخسرون

محرومیت از هدایت

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۴ - نساء - ۴ - ۱۴۳ - ۸،۱۱

۸ گمراهی منافقان و محرومیتشان از هدایت و ایمان واقعی ، قانون و برنامه خداوند است .

مذبذبين بين ذلك .. و من يضلل الله فلن تجد له سبيلا

۱۱ محروم ساختن منافقان از پیمودن راه هدایت ، خدعه و کیفر خداوند نسبت به آنان *

و من يضلل الله فلن تجد له سبيلا

جمله <و من یضلل الله>، می تواند بیان خدعه الهی نسبت به منافقان باشد.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۴ - نساء - ۴ - ۱۶۸ - ۱،۶۸

۱ کفرپیشگان ستمگر، محروم از آمرزش و هدایت الهی

إِنَّ الَّذِينَ كَفَرُوا وَ ظَلَمُوا لَمْ يَكُنِ اللَّهُ لِيَغْفِرْ لَهُمْ و لِيَهْدِيَهُمْ طَرِيقًا

تکرار نشدن <الذین> در جمله <و ظلموا> دلالت می کند

که مجموع دو صفت <کفر> و <ظلم> موجب محرومیت از آمرزش و هدایت الهی است.

۶ کفرپیشگی و ستمگری گروهی از اهل کتاب مایه محرومیت آنان از مغفرت و هدایت الهی

إِنَّ الَّذِينَ كَفَرُوا وَ ظَلَمُوا لَمْ يَكُنِ اللَّهُ لِيَغْفِرْ لَهُمْ و لِيَهْدِيَهُمْ طَرِيقًا

مصدق مورد نظر از <الذین کفروا و ظلموا> به دلیل آیات گذشته گروهی از اهل کتاب هستند.

۸ محرومیت کافران ستمگر از مغفرت و هدایت ، از سنت های الهی

إِنَّ الَّذِينَ كَفَرُوا وَ ظَلَمُوا لَمْ يَكُنِ اللَّهُ لِيَغْفِرْ لَهُمْ و لِيَهْدِيَهُمْ طَرِيقًا

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۴ - نساء - ۴ - ۱۷۵ - ۱۳

۱۳ کافران به خدا ، قرآن و پیامبر (ص) محروم از رحمت و فضل و هدایت خاص خداوند

فاما الذين ءامنوا بالله و اعتصموا به .. صراطاً مستقيماً

معادل <اما>ی تفصیلیه حذف شده و جمله موجود <فاما الذين ءامنوا ..> بیانگر آن است.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۴ - مائده - ۵ - ۶۷ - ۱۴

۱۴ کافران همواره محروم از هدایت الهی

إِنَّ اللَّهَ لَا يَهْدِي الْقَوْمَ الْكَافِرِينَ

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۵ - انعام - ۶ - ۹ - ۱۳

۱۳ محرومیت از هدایت الهی، نتیجه حق پوشی و مغالطه کاری خود انسان

و للبئنا عليهم ما يلبسون

تلبیس خداوند (للبئنا)، از نظر رتبه، پس از تلبیس خود آدمی (ما یلبسون) قرار دارد.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۶ - انفال - ۸ - ۲۳ - ۵

۵ فاقدان خیر و استعداد کمال ، ناشایست برای شمول هدایت های ویژه خداوند

و توفیق یافتن به پذیرش معارف دین

و لو علم الله فيهم خيرا لأسمعهم

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۲ - نور - ۲۴ - ۴۰ - ۱۰

۱۰ - برخورداری از هدایت خدا و یا محرومیت از آن ، به دست او است .

و من لم يجعل الله له نوراً فما له من نور

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۴ - روم - ۳۰ - ۵۲ - ۱۰

۱۰ - هدایت نشدن برخی انسان ها ، معلول هدایت ناپذیری خود آنان است و نه نارسایی مفاهیم دینی و یا نارسایی تبلیغی .

فإنك لاتسمع الموتى .. إذا ولّوا مدبرين

محرومیت از هدایت خدا

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۴ - نساء - ۴ - ۱۳۷ - ۵

۵ ارتداد های مکرر و اصرار بر کفر ، در پی دارنده شقاوت ابدی و محرومیت از هدایت الهی است .

إنّ الذين ءامنوا ثم كفروا .. لم يكن الله ليغفر لهم ولا ليهديهم سبيلا

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۴ - نساء - ۴ - ۱۳۸ - ۴

۴ محروم ماندن آدمی از مغفرت و هدایت الهی ، موجب گرفتار شدن وی به عذاب دردناک

لم يكن الله يغفر لهم ولا ليهديهم .. بشر المنفقين بانّ لهم عذاباً أليماً

ظاهراً مراد از منافقان، همان کسانی هستند که در آیه قبل توصیف شدند، که از جمله توصیف آنان به محرومیت از هدایت و

مغفرت بود.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۴ - نساء - ۴ - ۱۶۸ - ۲

۲ انکار رسالت پیامبر (ص)

و کفر به قرآن و بازداشتن دیگران از راه خدا، موجب محرومیت از هدایت و آمرزش الهی

إِنَّ الَّذِينَ كَفَرُوا وَ ظَلَمُوا لَمْ يَكُنِ اللَّهُ لِيَغْفِرْ لَهُمْ وَ لِيَهْدِيَهُمْ طَرِيقاً

با توجه به آیات قبل مراد از <کفر>، کفر به پیامبر(ص) و قرآن است و مراد از ظلم، بازداشتن دیگران از راه خداست.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۴ - مائده - ۵ - ۵۱ - ۱۷، ۱۴

۱۴ ستمکاران، محروم از هدایت الهی

إِنَّ اللَّهَ لَا يَهْدِي الْقَوْمَ الظَّالِمِينَ

۱۷ دوستی با یهود و نصارا و پذیرش ولایت آنان، ظلم و موجب محرومیت از هدایت الهی

و من يتولهم منكم فانه منهم إِنَّ اللَّهَ لَا يَهْدِي الْقَوْمَ الظَّالِمِينَ

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۴ - مائده - ۵ - ۵۲ - ۹، ۶، ۵

۵ بیماری دل و سستی ایمان، زمینه محرومیت از هدایت الهی

إِنَّ اللَّهَ لَا يَهْدِي الْقَوْمَ الظَّالِمِينَ. فترى الذين فى قلوبهم مرض يسرعون فيهم

۶ شتاب بیمار دلان سست ایمان در دوستی و پذیرش ولایت یهود و نصارا، پیامد محرومیت آنان از هدایت الهی

إِنَّ اللَّهَ لَا يَهْدِي الْقَوْمَ الظَّالِمِينَ. فترى الذين فى قلوبهم مرض يسرعون فيهم

۹ گرایش بی حد و مرز گروهی از مسلمانان بیمار دل به سوی یهود و نصارا، دلیلی روشن برای محرومیت ستمگران از هدایت الهی

إِنَّ اللَّهَ لَا يَهْدِي الْقَوْمَ الظَّالِمِينَ. فترى الذين فى قلوبهم مرض يسرعون فيهم

تفریع جمله <فتری> بر جمله <ان الله...>، می رساند که گرایش عمیق بیمار دلان، بیان مصداقی برای جمله <ان الله لا يهدى...> است.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

محرومان از هدایت الهی ، در خطر تباهی اعمال نیک و زیان دیدن از کردار خویش

إِنَّ اللَّهَ لَا يَهْدِي الْقَوْمَ الظَّالِمِينَ .. حبطت اعمالهم فاصبحوا خسرین

محرومت ظالمان از هدایت

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۵ - انعام - ۶ - ۱۴۴ - ۱۲

۱۲ ظلم زمینه و موجب محرومیت ظالمان از هدایت‌های خداوند است.

فمن أظلم .. إن الله لا يهدى القوم الظالمین

محرومت کافران از هدایت

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۶ - اعراف - ۷ - ۹۵ - ۱۰

۱۰ کفرپیشگانی که با بی هدف خواندن سختی های بیدارکننده از تمامی عوامل هدایت بی بهره ماندند ، با عذاب غافلگیرانه از جانب خدا نابود شدند .

فأخذنهم بغته و هم لا يشعرون

محمد(ص) و هدایت کافران

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۹ - حجر - ۱۵ - ۳ - ۲

۲- پیامبر (ص) برای هدایت کافران ، تلاش وسیعی داشت .

ذرهم يأكلوا و يتمتعوا

اینکه خداوند، به پیامبر(ص) دستور می دهد که <آنان را به حال خود رها کن > حکایت از آن دارد که آن حضرت، تلاش گسترده و وسیعی برای نجات آنان از کفر انجام داده بود.

محمد(ص) و هدایت ناپذیران

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۷ - زخرف - ۴۳ - ۴۰ - ۳

۳ - کسانی که زمینه هدایت پذیری را از دست داده اند ، تلاش پیامبر (ص) نیز برای هدایت آنان بی ثمر خواهد بود .

أفأنت تسمع الصمّ أو تهدي العمى

مدعیان هدایت

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۷ - زخرف

۵ - خداگريزان ، بر اثر نادانی و گمراهی ، خود را هدایت یافته و راه جسته می پندارند .

و يحسبون أنهم مهتدون

مراتب هدایت

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱ - حمد - ۱ - ۶ - ۱۰

۱۰ - هدایت دارای مراتب و مراحل بسیاری است .

إهدنا الصراط المستقيم

وقوع <اهدنا> پس از آیات گذشته، نشان می دهد که درخواست کننده، انسانی هدایت یافته است. بنابراین باید گفت هدایت دارای مراحل بسیاری است تا صحیح باشد که: هر شخص راه یافته ای همچنان به صورت جدی تقاضای هدایت داشته باشد.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱ - حمد - ۱ - ۷ - ۲

۲ - گروهی از انسان ها برخوردار از هدایت های ویژه الهی و بهره مند از مراحل والای آن هستند .

صراط الذين انعمت عليهم

چنانچه گذشت مراد از <نعمت> هدایت است، و چون درخواست کنندگان این نعمت خود از هدایت یافتگان هستند، مقصود از آن، هدایتی ویژه است.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱ - بقره - ۲ - ۲ - ۵،۶

۵ - قرآن کتاب هدایت و راهنمای اهل تقوا به مراحل والای آن

هدى للمتقين

هدی للمتقین

با توجه به توصیفی که در آیات بعد، بویژه در آیه پنجم (أولئک علی هدی)، از اهل تقوا شده، معلوم می شود آنان هدایت یافتگان هستند. بنابراین مراد از هدایت در <هدی للمتقین> هدایتی والاتر از مرتبه ای است که تقوا پیشگان حایز آن هستند.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۸ - هدایت ، دارای مراحل و مراتب است .

و لعلکم تهتدون

چون خطاب در <لعلکم ..> متوجه مسلمانان است و آنان به مرحله ای از هدایت دست یافته اند، معلوم می شود: مقصود از هدایت در <تهتدون> مرحله والاتری از مرحله سابق است و این گویای ذو مراتب بودن هدایت است.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱ - بقره - ۲ - ۱۸۵ - ۹،۱۰

۹ - هدایت های قرآن دارای مراحل و مراتب

هدی للناس و بینت من الهدی

تکرار <هدی> دلالت بر آن دارد که: هدایت های قرآن، دارای مراحل و مراتب است. مرحله نخست آن برای همه مردم و طبعاً مراحل بالاتر آن برای افرادی است که مرحله نخست را پیموده باشند.

۱۰ - قرآن ، حاوی دلایلی روشن و فراوان برای رهنمون ساختن انسان ها به هدایت های ویژه و مراحل والای هدایت

الذی أنزل فیہ القرآن هدی للناس و بینت من الهدی

<بینه> به معنای دلیل و روشن و آشکار است و جمع آوردن آن دلالت بر کثرت دارد. از معرفه بودن <الهدی> در <بینات من الهدی> چنین بر می آید که مراد، هدایت هایی خاص است.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۵ - انعام - ۶ - ۸۷ - ۶

۶ صراط مستقیم، مرتبه ای عالی در مسیر هدایت است.

و هدینهم إلی صراط مستقیم

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۰ - اسراء - ۱۷ - ۸۴ - ۱۰،۱۱

۱۰- تفاوت انسان ها ، در برخورداری از زمینه های هدایت

بمن هو أهدي سبيلاً

<أهدى> که افعال تفضیل است دلالت بر مراتب مختلف هدایت می

کند.

۱۱- هدایت ، دارای مراتب و کمال و نقص است .

بمن هو أهدى سبيلاً

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۰ - كهف - ۱۸ - ۲۴ - ۱۶

۱۶- هدایت و رشد ، دارای مراتب و درجاتی متفاوت است .

لأقرب من هذا رشداً

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۰ - مریم - ۱۹ - ۷۶ - ۲،۳

۲- هدایت ، مقوله ای تکامل پذیر و قابل فزونی و نقصان

و یزید الله الذین اهتدوا هدی

۳- ارزشمندی و مخصوص بودن هدایت اعطایی از جانب خداوند به مؤمنان و باورداران آیات الهی .

و یزید الله الذین اهتدوا هدی

نکره بودن <هدی> بر ویژگی آن دلالت دارد؛ یعنی، هدایتی که قابل تعریف نیست این آیه به دنبال آیه پیش، پاسخی به گفته کافران است که هنگام شنیدن آیات الهی به مؤمنان، می گفتند: <أى الفريقین خیر ..>. بنابراین <الذین اهتدوا> همان <الذین آمنوا> هستند که در آیه پیش از آنان یاد شده بود.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۱ - طه - ۲۰ - ۸۲ - ۱۲

۱۲ - هدایت ، مقوله ای رشد پذیر ، پویا و قابل تکامل است .

تاب و ءامن و عمل صلحاً ثم اهتدی

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱- هدایت بیش از پیش و روحیه تقوا ، موهبت الهی به مؤمنان هدایت پذیر

و الذین اهتدوا زادهم هدی و ااتیهم تقویهم

۶- هدایت ، دارای درجات و مراتب

زادهم هدی

مراتب هدایت پذیری

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۵ - فاطر - ۳۵ - ۳۲ -

۱۱ - تفاوت درجات دین داری و هدایت پذیری انسان ها ، در فرهنگ قرآن

ثم أورثنا الكتب .. فمنهم ظالم ... و منهم سابق بالخیرت

برداشت بالا از تقسیم شدن مردم در برابر قرآن به سه گروه یاد شده به دست می آید.

مراحل هدایت

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۳ - آل عمران - ۳ - ۱۶۴ - ۱۱

۱۱ پاکسازی جان ها و آموزش تعالیم دین ، دو مرحله از هدایت انسانها

یزکیهم و یعلمهم الكتب و الحکمه و ان كانوا من قبل لفی ضلال مبین

هدایت انسانها، که مفهوم جمله <و ان كانوا .. > دلالت بر آن دارد، بیانگر هدف کلی بعثت است. بنابراین تلاوت و تزکیه و تعلیم می تواند مراحلی برای تحقق این هدف، یعنی هدایت انسانها باشد.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۷ - فتح - ۴۸ - ۸ - ۱۱، ۱۰

۱۰ - قرار دادن نیروی ناظر و بهره گیری از بشارت و انداز ، عناصر و مراحل ضروری هدایت و تربیت

إنا أرسلنک شهداً و مبشراً

بنابراین که منظور از <شاهداً> نظارت برای حسن اجرا و گواهی نهایی باشد، برداشت بالا استفاده می شود.

۱۱ - ارائه الگوی کامل و استفاده از بشارت و تهدید ، مراحل ضروری هدایت و تربیت *

إنا أرسلنک شهداً و مبشراً و نذیراً

برداشت بالا بدان احتمال است که مراد از <شاهداً> ارائه الگوی کامل و ملاک واقعی ارزش ها باشد و نیز تقدم <شاهداً> و <مبشراً> بر <نذیراً>، اشاره به ترتب واقعی و عملی داشته باشد.

مراد از هدایت

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۶ - فصلت -

۱۳ - > قال الصادق (ع) : في قوله عزَّوجلَّ : > و أما ثمود فهديناهم فاستحبوا العمى على الهدى < قال : وجوب الطاعات و
تحريم المعاصي ... ;

از امام صادق(ع) درباره سخن خداوند عزوجلّ که فرموده <و أما ثمود فهديناهم فاستحبوا العمى على الهدى> روایت شده
که فرمود: [هدایت در این جا] بیان کردن وجوب طاعات و حرمت گناهان است.<

مسئول هدایت جامعه

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۷ - توبه - ۹ - ۱۲۲ - ۱۰

۱۰ فقیهان و عالمان ، مسئول ارشاد و هدایت جامعه خویش

ليتفقها في الدين و لينذروا قومهم إذا رجعوا إليهم

مسئول هدایت مؤمنان

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۲۰ - مطففين - ۸۳ - ۳۳ - ۴

۴ - گنه پیشگان کافر ، در برخورد با مؤمنان ، چنان خود را در مقام قیّم و نگهبان می نشانند که گویا هدایت آنان را
مأموریت خود می دانند .

و ما أرسلوا عليهم حفظين

مسیحیان و هدایت

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱ - بقره - ۲ - ۱۳۵ - ۳

۳ - هر یک از یهود و نصارا ، آیین خویش را موجب هدایت بشر می پنداشتند .

قالوا كونوا هوداً أو نصري تهتدوا

مسیحیان هدایت ناپذیر

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱ - بقره - ۲ - ۱۲۰ - ۳

۳ - یهودیان و نصرانیان عصر بعثت ، مردمانی هدایت ناپذیر بودند .

و لن ترضی عنک الیهود و لالنصری

مسیحیت و هدایت

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۴ - هیچ یک از آیین یهود نصارا به خاطر آمیخته شدنشان به شرک ، هدایت آفرین نیستند .

قل بل مله إبرهیم

مشرکان هدایت ناپذیر

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۵ - انعام - ۶ - ۱۰۹ - ۶

۶ برخی مشرکان، حتی با مشاهده معجزه مورد درخواست خویش، ایمان نخواهند آورد.

و ما یشعرکم أنها إذا جاءت لا يؤمنون

<ما> در <ما یشعرکم> برای استفهام انکاری است، لذا در عین استفهام معنی انکار نیز دارد.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۵ - انعام - ۶ - ۱۱۴ - ۸

۸ داوری خداوند به اینکه برخی مشرکان ایمان نخواهند آورد سزاوار اعتماد است، نه ادعای مشرکان در مورد نیاز به معجزات دیگر.

ما کانوا لیؤمنوا .. أفغیر الله أبتغی حکما و هو الذی

آیات قبل درباره ادعای مشرکان بود که <لئن جاءتهم آیه لیؤمنن بها>، و خدا حکم فرمود که <ما کانوا لیؤمنوا>. لذا با توجه به اینکه ممکن است مخاطب در <و ما یشعرکم> در آیات قبل مسلمانان باشند، این آیه می خواهد مؤمنان را قانع سازد که در برخی از مشرکان هیچ معجزه ای اثر نمی کند.

مشمولان هدایت

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۷ - یونس - ۱۰ - ۹ - ۴

۴ مؤمنان نیک کردار، در کنف حمایت و هدایت مستمر و دایم الهی

إن الذين ءامنوا و عملوا الصلحت يهدىهم ربهم

مشمولان هدايت خاص

جلد - نام سوره - سوره - آيه - فيش

۱ - بقره - ۲ - ۱۵۰ - ۱۶

۱۶ - فراهم آمدن زمينه دستيابى مسلمانان به

هدایت های ویژه ، از هدف های تعیین مسجدالحرام به عنوان قبله آنان

فولوا وجوهکم شطره .. لعلکم تهتدون

چون مخاطبان آیه مسلمانان هستند و آنان به دلیل ایمانشان به اسلام هدایت یافته اند، معلوم می شود مراد از هدایت مطرح شده در <تهتدون>، هدایتی ویژه و کاملتر از هدایت نخست است.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۳ - نساء - ۴ - ۶۹ - ۵

۵ پیامبران ، صدیقان ، شاهدان و صالحان ، رهروان صراط مستقیم و برخورداران از هدایت خاص

و لهدیناهم صراطاً مستقیماً. و من یطع الله و الرسول فاولئک مع الذین انعم الله

با توجه به آیه قبل، که اطاعت کنندگان را راه یافته به صراط مستقیم می داند و در این آیه آنان را همراهان پیامبران و .. قلمداد می کند معلوم می شود پیامبران و ... رهروان صراط مستقیم هستند.

مشیت خدا در هدایت

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۹ - ابراهیم - ۱۴ - ۴ - ۱۴

۱۴- فرستادن پیامبران برای تبیین تعالیم الهی به زبان مردم و در سطح فکر آنان ، برخاسته از عزت و حکمت خداوند است .

و ما أرسلنا من رسول إلا بلسان قومه لیبین .. و هو العزیز الحکیم

معرضان از خدا و هدایت

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۷ - زخرف - ۴۳ - ۳۸ - ۱۱

۱۱ - خداگریزان تا روز قیامت ، خود را اهل هدایت می پندارند .

و یحسبون أنهم مهتدون . حتی إذا جاءنا قال یتیت

از کلمه <حتی> که برای غایت است استفاده می شود که گمراهان، تا روز

قیامت، خود را بر هدایت می پندارند.

معرضان از هدایت

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۶ - اعراف - ۷ - ۱۴۶ - ۱۰، ۹، ۶

۶ گروهی از انسان ها هر چند راه رشد و هدایت را پیش روی خویش بینند ، آن را راه و رسم زندگانی خویش قرار نمی دهند .

و إن یروا سیل الرشد لا یتخذوه سیلا

۹ گروهی از انسان ها با برخورد به راه های ضلالت آن را روش خویش قرار داده و در پی آن سلوک خواهند کرد .

و إن یروا سیل الغی یتخذوه سیلا

برداشت فوق بر این اساس است که جمله <و إن یروا سیل الغی .. > عطف بر <یتکبرون> و صله چهارمی برای <الذین > باشد. در این صورت جمله مذکور اشاره به گروهی دیگر دارد که خداوند آنان را از درک آیات خویش باز می دارد.

۱۰ خداوند انسانهایی را که با برخورد به راه ضلالت آن را روش زندگانی خویش قرار می دهند ، از درک معارف و آیات خویش محروم می سازد .

سأصرف عن ءایتی الذین .. و إن یروا سیل الغی یتخذوه سیلا

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۷ - جائیه - ۴۵ - ۲۳ - ۱۳

۱۳ - انسان رویگردان از هدایت الهی و پیام وحی ، غیرقابل هدایت به وسیله دیگر عوامل

فمن یتهدیه من بعد الله

مکان هدایت

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۳ - هدایت و راه یابی به نور ویژه خداوند ، دارای راه ها و مکان های ویژه است .

یهدی الله لنوره من

يشاء .. فى بيوت أذن الله أن ترفع

ملاك تشخيص هدايت

جلد - نام سوره - سوره - آيه - فيش

٢٠ - مطفين - ٨٣ - ٣٣ - ٢

٢ - تنها فرستادگان الهی، برای مراقبت از ایمان مردم و تشخيص هدايت و ضلالت آنان، شايسته اند .

و ما أرسلوا عليهم حفطين

مجهول بودن فعل <أرسلوا>، گویای آن است که تنها کسانی می توانند مراقب مردم باشند که رسالتی برعهده آنان نهاده شده باشد. سیاق کلام نشان می دهد که ارسال، باید از جانب خداوند باشد.

ملاکهای هدايت

جلد - نام سوره - سوره - آيه - فيش

٧ - يونس - ١٠ - ٣٢ - ٥

٥ حق، مدار هدايت و باطل، مدار ضلالت است .

فماذا بعد الحق إلا الضلل

جمله <فما بعد الحق ..> دارای حذف و ایجاز است و تقدیر آن چنین می باشد: <فماذا بعد الحق الذى هو الهدى إلا الباطل الذى هو الضلال>.

ممانعت از هدايت مردم

جلد - نام سوره - سوره - آيه - فيش

٢٠ - علق - ٩٦ - ١١ - ٤

٤ - فراخواندن مردم به ترک نماز، بازداشتن آنان از طریق هدايت است .

ينهى . عبداً إذا صلّى . أرءيت إن كان على الهدى

منابع هدايت

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۵ - سبأ - ۳۴ - ۵۰ - ۹

۹ - فایده هدایت شدن ، به خود هدایت شده بازمی گردد .

إِن ضَلَلتْ فَإِنَّمَا أَضَلَّ عَلَى نَفْسِي وَإِن اهْتَدَيْتْ فَبِمَا يُوحَى إِلَيَّ رَبِّي

به قرینه مقابله، (إِن ضَلَلتْ فَإِنَّمَا أَضَلَّ ..) از ذکر <فلها> در <إِن اهتدیت> چشم پوشی شده و به منشأ

هدایت پرداخته شده است. این مسأله دلالت می کند که هدایت فایده دارد.

منشأ هدایت

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱ - بقره - ۲ - ۲۶ - ۱۵

۱۵ - هدایت انسان ها و نیز گمراهی آنها به دست خدا و در اختیار اوست .

یضل به کثیراً و یهدی به کثیراً

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱ - بقره - ۲ - ۷۰ - ۶،۷

۶ - هدایت انسان ها و رهایی آنان از تحیر و سرگردانی ، در اختیار خدا و به مشیت اوست .

و إنا إن شاء الله لمهتدون

۷ - قوم موسی ، به وابستگی هدایت آدمی به مشیت و خواست خداوند ، باور داشتند .

و إنا إن شاء الله لمهتدون

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱ - بقره - ۲ - ۱۴۲ - ۱۴

۱۴ - خداوند ، هدایت کننده انسان ها به صراط مستقیم است .

یهدی من یشاء إلی صراط مستقیم

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱ - بقره - ۲ - ۱۸۵ - ۲۸

۲۸ - خداوند هدایت کننده مسلمانان است .

و لتكبروا الله على ما هديكم

<ما> در <ما هداکم> مصدریه است؛ یعنی: علی هدایتہ ایاکم.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۲ - بقره - ۲ - ۲۱۳ - ۳۷

۳۷ خداوند ، سرچشمه هدایت

فهدی اللّٰه الذین امنوا .. و اللّٰه یهدی من یشاء

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۴ - نساء - ۴ - ۱۳۷ - ۹

۹ هدایت و آمرزش انسان ها ، متکی به اراده خداوند است .

لم یکن اللّٰه لیغفر

لهم و لالیهدیهم سیلا

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۴ - مائده - ۵ - ۵۱ - ۱۸

۱۸ هدایت انسان ها ، تنها در اختیار خداوند است .

إِنَّ اللَّهَ لَا يَهْدِي الْقَوْمَ الظَّالِمِينَ

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۴ - مائده - ۵ - ۶۷ - ۱۸

۱۸ هدایت انسان ها ، تنها در اختیار خداوند است .

إِنَّ اللَّهَ لَا يَهْدِي الْقَوْمَ الْكٰفِرِينَ

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۵ - انعام - ۶ - ۳۹ - ۶۸

۶ هدایت و ضلالت در گرو مشیت خداوند است.

مَنْ يَشَأْ اللَّهُ يُضِلَّهُ وَ مَنْ يَشَأْ يَجْعَلْهُ عَلَى صِرَاطٍ مُسْتَقِيمٍ

۸ پذیرش آیات خداوند، زمینه تعلق مشیت وی بر هدایت انسان به راه مستقیم

وَ الَّذِينَ كَذَبُوا بآيَاتِنَا .. يَجْعَلْهُ عَلَى صِرَاطٍ مُسْتَقِيمٍ

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۵ - انعام - ۶ - ۱۲۵ - ۸

۸ هدایت و گمراهی انسان تحت اراده خداوند است.

فَمَنْ يَرِدْهُ أَنْ يَهْدِيَهُ .. وَ مَنْ يَرِدْ أَنْ يُضِلَّهُ يَجْعَلْ

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۵- انعام - ۶ - ۱۲۶ - ۴

۴ هدایت و گمراهی از شؤون ربوبیت خداوند است.

و هذا صراط ربك مستقيما

ذکر نام مبارک <رب> پس از اشاره به هدایتگری (أن يهديه) و اضلال الهی (يضله) بیانگر ارتباط این نام و تجلی آن با گمراهی و هدایت است.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۶- اعراف - ۷ - ۸۹ - ۸

۸ هدایت و ضلالت مردم ، خارج از اختیار خداوند و مشیت او نیست .

إلا أن يشاء الله

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۶ - اعراف - ۷ - ۱۷۸ - ۱

۱ هدایت مردم و گمراه گشتن آنان در اختیار خداوند و به دست اوست .

من يهد الله فهو المهتدي و من يضلل

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۶ - اعراف - ۷ - ۱۸۶ - ۱

۱ هدایت و ضلالت مردم در اختیار خدا و به دست اوست .

من يضلل الله فلا هادي له

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۸ - هود - ۱۱ - ۳۴ - ۷

۷ هدایت یابی انسان ها و گمراه شدن آنان ، از خواست و اراده خداوند خارج نیست .

و لا ينفَعكم نصحي . .. إن كان الله يريد أن يغويكم

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۸ - رعد - ۱۳ - ۲۷ - ۴،۵،۶

۴ هدایت انسان ها و گمراهی آنان ، به دست خدا و منوط به مشیت اوست .

قل إن الله يضل من يشاء و يهدى إليه من أناب

قیدها و خصوصیات هر یک از دو فعل <یضل> و <یهدی> قرینه بر وجود آنها برای دیگری است. بنابراین مفاد جمله فوق چنین می شود: <إن الله يضل من يشاء و يهدى إليه من لم ينب و يهدى إليه من يشاء و يهدى إليه من أناب> ؛ خداوند گمراه می کند از خویشتن کسی را که بخواهد و گمراهی کسی را می خواهد که به درگاه او انابه نمی کند و گرایش به او ندارد. و هدایت می کند به خود کسی را که بخواهد و هدایت کسی را می خواهد که به

درگاه او انابه کند و به او گرایش داشته باشد.

۵ انسان خود در هدایت و گمراهی خویش نقشی بسزا دارد .

إن الله يضل من يشاء و يهدى إليه من أناب

۶ گرایش داشتن آدمی به خدا زمینه ساز مشیت الهی به هدایت وی و رهنمون ساختنش به پذیرش توحید و رسالت پیامبر (ص)

إن الله يضل من يشاء و يهدى إليه من أناب

<انابه> (مصدر أناب) به معنای روی آوردن و بازگشتن است که به قرینه <إليه> منظور از آن ، روی آوردن و بازگشت به خداست و از آن جا که این وصف پیش از هدایت یافتن مطرح شده است ، مراد از آن گرایش داشتن به خدا و گریزان نبودن از اوست.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۸ - رعد - ۱۳ - ۳۱ - ۱،۴،۹

۱ نزول قرآنی که کوه ها را به حرکت درآورد ، زمین را قطعه قطعه کند ، مردگان را زنده سازد ، نمی تواند مایه هدایت کسانی شود که خدا هدایت آنان را نخواهد .

و لو أن قرءأنا سیرت به الجبال أو قَطَّعت به الأرض أو کَلَّم به الموتی

<تسییر> (مصدر سیرت) به معنای حرکت دادن است و <تقطیع> (مصدر قَطَّعت) به معنای شکافتن عمیق یا قطعه قطعه کردن می باشد و حرف باء در جمله های سه گانه فوق به معنای استعانت است. عبارت <بل لله الأمر> و نیز <أن لو یشاء الله لهدی الناس> گویای این است که جواب شرط <لو أن...> جمله ای نظیر <لم یهدوا إن لم یشأ الله> است.

۴ هدایت انسان ها به دست خدا و در اختیار اوست .

و لو

أن قرءأنا .. بل لله الأمر جميعاً

مصدق مورد نظر برای <الأمر> به قرینه <أفلم يأتس .. أن لو يشاء الله لهدى الناس> و نیز <قل إن الله يضل من يشاء و يهدى ...> در آیه ۲۷ هدایت و ضلالت انسانهاست.

۹ باور به وابستگی هدایت مردم به مشیت خدا نه به اراده معجزات ، زایل کننده توقع مؤمنان بر نشان دادن معجزه به کفرپیشگان

أفلم يأتس الذين ءامنوا أن لو يشاء الله لهدى الناس جميعاً

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۸ - رعد - ۱۳ - ۳۳ - ۱۸

۱۸ هدایت و ضلالت آدمیان به دست خدا و در اختیار اوست .

و من يضل الله فما له من هاد

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۹ - ابراهیم - ۱۴ - ۴ - ۱۰، ۱۱

۱۰- انبیا فقط عهده دار ابلاغ و تبیین تعالیم الهی برای مردمند و هدایت و گمراهی مردم به دست خداوند است .

و ما أرسلنا من رسول .. لیبین لهم فیضل الله من يشاء و یهدى من يشاء

۱۱- خداوند ، عزیز (شکست ناپذیر) و حکیم (کاردان) است .

و هو العزيز الحكيم

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۹ - نحل - ۱۶ - ۹ - ۲، ۶

۲- تنها خداوند توان و شایستگی ارائه راه هدایت واقعی و مسیر صحیح زندگی را دارد .

و علی الله قصد السبیل

<علی الله> متعلق به <یکون> بوده و خبر برای <قصد السبیل> است و باید پس از آن واقع شود و مقدم شدنش، بر حصر

دلالت دارد. حصر وصف یا حکمی در خداوند، نشانه عدم قدرت

یا عدم شایستگی دیگران برای تحقق دادن به آن است.

۶- تنها راه صحیح هدایت ، از ناحیه خداوند ایجاد شده و مسیر های ضلالت ، همه بیراهه است .

و علی الله قصد السبیل و منها جائز

از اینکه خداوند <قصد السبیل> را به خود نسبت داده و راه منحرف را به خود نسبت نداده است و با توجه به اینکه خداوند خالق همه چیز است، معلوم می شود که راه منحرف چیزی نیست جز نپیمودن راه حق.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۹ - نحل - ۱۶ - ۳۶ - ۷

۷- هدایت شدن انسان ها ، برخاسته از توفیق خداوند است .

فمنهم من هدی الله

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۹ - نحل - ۱۶ - ۳۷ - ۵

۵- زمام امر هدایت و گمراهی ، به دست خداوند است .

إن تحرص علی هدهم فإن الله لایهدی من یضلّ

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۹ - نحل - ۱۶ - ۹۳ - ۴۸

۴- راهیابی گروهی به هدایت و نیز گمراهی گروهی دیگر ، مبتنی بر مشیت الهی است .

یضلّ من یشاء و یهدی من یشاء

۸- هدایت و گمراهی انسان ها توسط خداوند ، تابع خواست و انتخاب خود آنان است .

یضلّ من یشاء و یهدی من یشاء

برداشت فوق، بنابراین احتمال است که فاعل <یشاء>، ضمیری باشد که به <من> برگردد و با فاعل <یضلّ> متحد نباشد.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۰ - اسراء - ۱۷ - ۹۷ - ۲،۳

۲- هدایت الهی ، تضمین کننده هدایت واقعی انسان است .

و من یهد الله فهو المهتد

-۳

هدایت و گمراهی انسان به دست خداوند است .

من يهد الله فهو المهتد و من يضلل فلن تجد لهم أولياء من دونه

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۰ - كهف - ۱۸ - ۱۰ - ۱۵

۱۵- بهره مندی انسان از هدایت ، در پرتو رحمت الهی میسر است .

ءاتنا .. رحمه و هتییء لنا من أمرنا رشدًا

عطف جمله <و هتییء..> بر جمله قبل را می توان عطف مسبب بر سبب دانست / یعنی، اتیان رحمت، سبب و زمینه برای فراهم آمدن رشد و هدایت است.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۰ - كهف - ۱۸ - ۱۷ - ۱۵، ۱۱، ۱۰

۱۰- هدایت واقعی ، تنها ، در پرتو بهره‌وری از هدایت خداوندی میسر است .

من يهد الله فهو المهتد

۱۱- بهره مند شدن آدمی از هدایت ، به وسیله آیات الهی ، در گرو توفیق بخشی او است .

ذلك من ءایت الله من يهد الله فهو المهتد

۱۵- هدایت یافتن و گمراه شدن آدمی ، به اراده خداوند است .

من يهد الله فهو المهتد و من يضلل فلن تجد له وليًا مرشدًا

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۰ - كهف - ۱۸ - ۲۴ - ۱۷

۱۷- تمامی مراحل هدایت ، به دست خداوند است .

عسی أن يهدین ربی لأقرب من هذا رشدًا

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۰ - کَهِف - ۱۸ - ۱۰۹ - ۶

۶- ربوبیت خداوند مایه پیدایش آفریده ها و ارائه رهنمود های او است .

لکلمت ربّی .. کلمت ربّی

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۱ - انبیاء - ۲۱

۴- وحی الهی ، یادآوری به مردمان و نجات آنان از غفلت و بی خبری ، مقتضای ربوبیت خداوند است .

ما یأتیهم من ذکر من ربهم

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۱ - حج - ۲۲ - ۱۶ - ۶

۶- هدایت یا گمراهی مردم ، در گرو اراده و خواست خداوند است .

و أن الله یهدی من یرید

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۲ - نور - ۲۴ - ۳۴ - ۱

۱ - خداوند ، فرستنده آیات روشنگر حقایق و راه هدایت از گمراهی ، برای مردمان

و لقد أنزلنا إلیکم ءایة مبینة

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۲ - نور - ۲۴ - ۳۵ - ۱۷،۱۸

۱۷ - هدایت یافتن انسان ها به نور خدا ، به مشیت او بستگی دارد .

یهدی الله لنوره من یشاء

۱۸ - بهره مندی از هدایت خاص خداوند ، بسته به مشیت و خواست او است .

یهدی الله لنوره من یشاء

برداشت یاد شده براساس این احتمال است که لام در <لنوره> برای اختصاص باشد و اسناد <نور> به ضمیری که به <الله> برمی گردد، تأیید کننده آن است.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۸ - خداوند ، یگانه سرچشمه نور و هدایت است .

و من لم يجعل الله له نورًا فما له من نور

۱۰ - برخورداری از هدایت خدا و یا محرومیت از آن ، به دست او است .

و من لم يجعل الله له نورًا فما له من نور

جلد - نام سوره - سوره - آیه

۱ - هدایت بخشی و ایجاد ایمان در دل مردم ، خارج از قلمرو توانایی پیامبر (ص) است .

إِنَّكَ لَا تَهْدِي مَنْ أَحْبَبْتَ

<هدایه> هم به معنای نشان دادن راه به کار می رود و هم به معنای رساندن به مقصد. مراد از هدایت در این آیه، معنای دوم است؛ زیرا هدایت (به معنای نشان دادن راه) وظیفه هر پیامبر و از جمله رسول اکرم(ص) است و معنا ندارد که خداوند آن را از پیامبر(ص) نفی کند.

۳ - هدایت ، نعمتی خدادادی و خارج از حوزه قدرت غیر او

إِنَّكَ لَا تَهْدِي مَنْ أَحْبَبْتَ وَلَكِنَّ اللَّهَ يَهْدِي

۴ - پذیرش هدایت و ایمان از سوی مردمان ، در گرو مشیت خداوند است .

و لَكِنَّ اللَّهَ يَهْدِي مَنْ يَشَاءُ

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۴ - عنكبوت - ۲۹ - ۶۹ - ۴

۴ - امر هدایت ، در دست خدا است .

لنهديَنَّهُم

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۴ - روم - ۳۰ - ۲۹ - ۱۰

۱۰ - هدایت و گمراهی ، به دست خداوند است .

فَمَنْ يَهْدِي مَنْ أَضَلَّ اللَّهُ

<مَنْ> استفهام انکاری است و هادی بودن هر کس و چیزی جز خداوند را نفی می کند.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

٢٦ - > عن مسعده ، قال : . . . قلت لأبي عبد الله (ع) أَفَصَّ لَإِلَّا كَانُوا قَبْلَ النَّبِيِّنَ أُمَّ عَلِيٍّ هَدَى ؟ قال : لم يكونوا على هدى كانوا على فطره الله التي فطرهم عليها . . . و

لم يكونوا ليهدتوا حتى يهديهم الله ... ;

مسعده گوید: ... به امام صادق(ع) گفتم: آیا قبل از آمدن پیامبران، مردم، بر طریق ضلالت بودند یا هدایت؟ فرمود: بر طریق هدایت نبودند. بلکه بر فطرتی بودند که خداوند، آنها را بر آن آفریده بود ... آنان، چنان نبودند که خودشان به هدایت دست یابند، مگر آنکه خدا هدایت شان می کرد.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۴ - لقمان - ۳۱ - ۵ - ۵

۵ - هدایت شدن محسنان ، نشأت یافته از ربوبیت خداوند است .

أولئك على هدى من ربهم

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۴ - سجده - ۳۲ - ۱۳ - ۲

۲ - امر هدایت ، در دست خداوند است .

و لو شئنا لأتينا كل نفس هديها

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۴ - سجده - ۳۲ - ۲۴ - ۳

۳ - پیشوایان بنی اسرائیل ، مردم را به توفیق خداوند ، هدایت و راهنمایی می کردند .

و جعلنا منهم أئمة يهدون بأمرنا

برداشت بالا بنابرین است که <أمر> در آیه، به معنای <شأن و فعل> باشد. در این صورت هدایت به امر خدا، معنای توفیق می دهد.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۴ - احزاب - ۳۳ - ۴ - ۱۹

۱۹ - خداوند ، هدایت کننده انسان ها به راه درست است .

و هو يهدى السبيل

جلد - نام سوره - سوره - آيه - فيش

١٥ - سبأ - ٣٤ - ٥٠ - ٥

٥ - منشأ گمراهی ، خود گمراهان اند و منشأ هدایت ، خداوند است .

قل إن

ضللت فإنما أضلّ على نفسي و إن اهتدیت فبما یوحی إلیّ ربّی

برداشت یاد شده به این خاطر است که عامل گمراهی به خود انسان نسبت داده شده و ولی عامل هدایت، خداوند معرفی گردیده است.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۵ - فاطر - ۳۵ - ۸ - ۱۰

۱۰ - هدایت و گمراهی انسان ، به دست خدا و منوط به مشیت او است .

فإنّ الله یضلّ من یشاء و یهدی من یشاء

گمراهی و هدایت در این آیه، ابتدایی نیست بلکه از باب کیفر و پاداش است یعنی، چون کافران با اختیار خود و از سر لجاجت، راه گمراهی را برگزیدند خداوند هم با ازدیاد گمراهی شان، آنان را کیفر می دهد (چنان که در مورد مؤمنان عکس آن صادق است)

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۵ - فاطر - ۳۵ - ۲۲ - ۵،۶

۵ - قدرت مطلق خداوند ، بر فراهم ساختن زمینه های هدایت و حق پذیری افراد

إنّ الله یسمع من یشاء

۶ - هدایت و حق پذیری برخی از مردمان ، تنها به عنایت و مشیت خداوند است .

إنّ الله یسمع من یشاء

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۶ - زمر - ۳۹ - ۲۳ - ۱۶

۱۶ - هدایت پذیری از قرآن ، در گرو مشیت و خواست خداوند است .

کتباً .. ذلک هدی الله یهدی به من یشاء

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۳ - هدايت و ضلالت به دست خدا است .

و من يضلّل الله فما له من هاد . و

من يهد الله فما له من مضلّ

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۶ - غافر - ۴۰ - ۵۳ - ۱

۱ - خداوند ، آنچه مایه هدایت بود به موسی (ع) عطا فرمود .

لقد آتينا موسى الهدى

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۶ - غافر - ۴۰ - ۷۴ - ۵

۵ - هدایت و گمراهی ، در دست خداوند است .

كذلك يضلّ الله الكافرين

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۶ - شوری - ۴۲ - ۱۳ - ۲۵

۲۵ - هدایت انسان ها به سوی توحید ، براساس مشیت و اراده الهی است .

الله يجتبی إليه من يشاء

بنابراین که ضمیر <إليه> به توحید باز گردد و مراد از <من> مطلق انسان ها باشد، مطلب بالا استفاده می شود.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۶ - شوری - ۴۲ - ۴۴ - ۲

۲ - هدایت و گمراهی انسان ، به دست خداوند است .

و من یضلّل الله

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۶ - شوری - ۴۲ - ۴۶ - ۶

۶- هدایت و ضلالت انسان ، به دست خدا است .

و من یضلل الله

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۶ - شوری - ۴۲ - ۵۲ - ۹،۱۰

۹- قرآن ، نور الهی در تاریکی های نادانی و موجب هدایت انسان از گمراهی است .

و لكن جعلنه نورًا نهدی به من نشاء من عبادنا

۱۰- هدایت انسان به وسیله وحی و قرآن ، تابع مشیت الهی است .

نهدی به من نشاء

جلد - نام سوره - سوره

- آیه - فیش

۱۶ - شوری - ۴۲ - ۵۳ - ۶

۶ - تنها خداوند (مالک تمام هستی) ، می تواند راه راست و به دور از انحراف و گمراهی را ترسیم کند .

صرط الله الذی له ما فی السموت و ما فی الأرض

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۷ - زخرف - ۴۳ - ۱۰ - ۷

۷ - خداوند ، فراهم آورنده زمینه های هدایت و انسان خود انتخاب کننده آن است .

الذی جعل لکم .. لعلکم تهتدون

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۷ - جائیه - ۴۵ - ۲۳ - ۱۷

۱۷ - هدایت و ضلالت ، به دست خداوند است .

و أضله الله علی علم .. فمن یهدیه من بعد الله

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۷ - احقاف - ۴۶ - ۱۲ - ۷

۷ - وانهادن خلق به حال خویش و تبیین قوانین هدایت و راه یابی برای ایشان ، جلوه ای از رحمت عظیم الهی

و من قبله کتب موسی إمامًا و رحمه

از ارتباط <إمامًا> با <رحمه> می توان مطلب یادشده را استفاده کرد؛ زیرا تنوین <رحمه>، بیانگر عظمت و اهمیت است و اطلاق <امام> بر کتابی که مجموعه قوانین است، از آن جهت است که با قوانین خویش راه سعادت را به خلق می نمایاند.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۷ - محمد - ۴۷ - ۱۷ - ۱،۲

۱- هدایت بیش از پیش و روحیه تقوا ، موهبت الهی به مؤمنان هدایت پذیر

و الذین اهتدوا زادهم هدی و آتاهم تقویهم

۲- دلدادگان به وحی و سخنان رسول

(ص) ، برخوردار از عنایت ویژه خداوند در ره یابی به حق

و منهم من یستمع إلیک .. و الذین اهدوا زادهم هدی

<والذین اهدوا> معرف چهره هایی است که برخلاف هواپرستان و قلب های مهر شده، با استماع سخنان پیامبر(ص) و پیام قرآن، بر هدایتشان افزوده می شود.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۷ - محمد - ۴۷ - ۱۹ - ۲

۲- توجه به حاکمیت بی مانند خداوند بر نظام کیفر و پاداش و جریان هدایت و حیات ، زمینه اتکای هر چه بیشتر بر او

فاعلم أنه لا إله إلا الله

فاء در <فاعلم> بیان نتیجه ای است که در آیات پیشین بیان گردید. محور اساسی آن، در پاداش الهی به مؤمنان و مجازات و هلاکت کافران و پدید آوردن قیامت و رستاخیز خلاصه می شود. این همه اگر مورد توجه قرار گیرد، بر علم و اطمینان فرد و اتکای وی بر خداوند افزوده می شود.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۹ - صف - ۶۱ - ۵ - ۱۴

۱۴ - هدایت انسان ها ، در دست خداوند است .

و الله لایهدی القوم الفسقین

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۹ - صف - ۶۱ - ۷ - ۱۱

۱۱ - هدایت ، به دست خداوند است .

و الله لایهدی القوم الظلمین

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۹ - جمعه - ۶۲ - ۵ - ۱۰

۱۰ - هدایت انسان ها ، در دست خداوند است .

و الله لا يهدي القوم الظالمين

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۹ - منافقون - ۶۳ -

۶ - هدایت مردمان ، در دست خداوند است .

إِنَّ اللَّهَ لَا يَهْدِي الْقَوْمَ الْفَاسِقِينَ

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۹ - جن - ۷۲ - ۲۱ - ۴

۴ - سود و زیان و هدایت شدن و یا گمراه گشتن انسان ها ، تنها به دست خداوند است .

قُلْ أَنِّي لَا أَمْلِكُ لَكُمْ ضَرًّا وَلَا رَشَدًا

آیه بعد که در آن از ناتوانی پیامبر(ص) در برابر خداوند مطرح شده است قرینه است بر این که اعلام مالک نبودن پیامبر(ص) نسبت به سود و زیان و هدایت شدن و گمراه گشتن انسان ها، بیانگر انحصار این مالکیت برای خداوند است.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۹ - جن - ۷۲ - ۲۳ - ۳

۳ - وظیفه و توانایی پیامبر (ص) ، تنها بر ابلاغ پیام های هدایت بخش الهی به مردم ، نه هدایت کردن یکایک آنان .

قُلْ إِنِّي لَا أَمْلِكُ لَكُمْ ضَرًّا وَلَا رَشَدًا... إِلَّا بَلَاغًا مِنَ اللَّهِ وَرِسَالَاتِهِ

برداشت یاد شده، مبتنی بر نکته این است که جمله <إِلَّا بَلَاغًا...> استثنا از <لَا أَمْلِكُ لَكُمْ ضَرًّا...> باشد؛ یعنی، لا أَمْلِكُ لَكُمْ ضَرًّا و لا رَشَدًا إِلَّا بَلَاغًا مِنَ اللَّهِ وَرِسَالَاتِهِ.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۹ - مدثر - ۷۴ - ۳۱ - ۱۵، ۱۸

۱۵ - هدایت و گمراهی انسان ، به دست خداوند و منوط به مشیت او است .

كَذَلِكَ يَضِلُّ اللَّهُ مِنْ يَشَاءٍ وَيَهْدِي مَنْ يَشَاءُ

ضلالت و هدایت، در آیه شریفه، ابتدایی نیست؛ بلکه از باب کیفر و پاداش است؛ یعنی، چون کافران و بیمار دلان

با اختیار خود و از سر لجاجت، راه گمراهی را برگزیدند؛ خداوند نیز با ازدیاد گمراهی شان، به آنان کیفر می دهد؛ چنان که در مورد مؤمنان، عکس آن صادق است.

۱۸ - انسان ، بهوجودآورنده زمینه های گمراهی یا هدایت خویش از سوی خداوند

كذلك يضلّ الله من يشاء و يهدى من يشاء

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۲۰ - عبس - ۸۰ - ۲۳ - ۱

۱ - کفر به خداوند ، با آن که هدایت و مرگ و قیامت انسان به دست او است ، توجیه ناپذیر و مطرود است .

قتل الإنسن ما أكفره .. كلاً

حرف <كلاً>، یا به معنای <حقّاً> و تأکید ما بعد است و یا برای ردع و زجر از چیزی است که در جملات قبلی، از آن سخن به میان آمده بود، در صورت دوم مفاد آن در این آیه، باز داشتن از کفرورزی است.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۲۰ - لیل - ۹۲ - ۱۴ - ۸

۸ - سرچشمه هدایت ، خداوند است و هدایت گران ، ابلاغ کننده هشدار های اویند .

إِنَّ عَلَيْنَا .. فَأَنْذِرْتَكُمْ

تغییر ضمیرهای جمع (نا) به مفرد (تُ)، می تواند نشانگر این باشد که هرگونه هدایتی که در قالب انذار انجام گرفته است، بالاصاله از خداوند است؛ گرچه به زبان فرستادگان او بیان شده باشد.

منشأ هدایت به صراط مستقیم

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۲ - نور - ۲۴ - ۴۶ - ۵

۵ - هدایت شدن هر کسی به صراط مستقیم الهی ، به مشیت و خواست خداوند بستگی دارد .

و الله يهدى من

يشاء إلی صرط مستقیم

منشأ هدايت حق پذيران

جلد - نام سوره - سوره - آيه - فيش

۱۶ - زمر - ۳۹ - ۲۲ - ۸

۸ - هدايت انسان های حق پذير و دارای شرح صدر ، مقتضای ربوبيت الهی است .

أفمن شرح الله صدره للإسلام فهو على نور من ربه

منشأ هدايت گمشدگان

جلد - نام سوره - سوره - آيه - فيش

۱۳ - قصص - ۲۸ - ۲۲ - ۶

۶ - راهنمایی گمشدگان ، مقتضای ربوبيت و پروردگاری خداوند

قال عسى ربى أن يهدينى سواء السبيل

منشأ هدايت متقين

جلد - نام سوره - سوره - آيه - فيش

۱۸ - طور - ۵۲ - ۱۸ - ۱۱

۱۱ - اعتراف متقين به نقش اصلی ربوبيت خداوند ، در هدايت آنان به بهشت و نجات از دروخ

فكهن بما آتاهم ربهم و وقهم ربهم عذاب الجحيم

قيد <بما آتاهم..> می رساند که پارسایان بهشتی، در عين برخوردارى از نعمت ها، گرفتار غفلت نشده و مغرور به تقواى خود نمى باشند؛ بلکه توجه دارند که به هر نعمتى رسیده اند و از هر بلايى که رهیده اند جز در پرتو امداد و رهنمودهای رشد آفرين خداوند و الطاف او نبوده است.

منشأ هدايت محمد(ص)

جلد - نام سوره - سوره - آيه - فيش

۶ - گمراه شدن پیامبر بر فرض تحقق آن مثل گمراهی سایر گمراهان است ؛ اما هدایت شدنش از ناحیه خداوند است .

إِن ضَلَلتْ فَإِنَّمَا أَضَلَّ عَلَي نَفْسِي و إِن اهْتَدَيْتْ فَبِمَا يُوحَى إِلَي رَبِّي

احتمال دارد مراد از <إِن ضَلَلتْ.. و إِن اهْتَدَيْتْ...> این باشد که همه گمراهی ها،

منشأ انسانی دارند و در این نکته پیامبر و غیر پیامبر تفاوتی ندارند؛ اما هدایت جنبه الهی دارد.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۷ - جایه - ۴۵ - ۱۸ - ۱

۱ - پیامبر اکرم (ص) رهیافته به مسیر دین و مصمم به هدایت خلق، به اراده الهی

ثم جعلنک علی شریعه من الأمر

منشأ هدایت مؤمنان

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۹ - تغابن - ۶۴ - ۱۱ - ۳

۳ - خداوند، هدایت گر قلب انسان های مؤمن

و من یؤمن بالله یهد قلبه

منشأ هدایت ناپذیری

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۵ - فاطر - ۳۵ - ۲۲ - ۹

۹ - هدایت نشدن برخی از مردمان به وسیله پیامبر (ص)، ناشی از فقدان بصیرت، شایستگی ها و زمینه های لازم در وجود خود آنان بود؛ نه برخاسته از ضعف تبلیغی حضرت رسول (ص)

و ما یتوی الأعمی و البصیر .. الأحياء و لا الأموت ... و ما أنت بمسمع من فی الق

برداشت یاد شده با توجه به این نکته است که خداوند در آیات گذشته، کافران را همچون کوردلان و مردگان، فاقد روح حق پذیری و دل بیدار معرفی کرده بود. آن گاه مسأله ناتوانی پیامبر(ص) در هدایت کردن آنان را مطرح فرمود.

منفعت هدایت

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۷ - یونس - ۱۰ - ۱۰۸ - ۶

۶ منفعت و بهره هدایت ، تنها متوجه خود هدایت یافتگان است .

فمن اهتدی فإنما يهتدى لنفسه

موارد هدایت

جلد - نام سوره - سوره

- آیه - فیش

۷ - یونس - ۱۰ - ۴۵ - ۹

۹ تکذیب و انکار معاد، ضلالت و گمراهی؛ و ایمان و اعتراف به آن، هدایت است.

قد خسر الذین کذبوا بقاء الله و ما کانوا مهتدین

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۷ - یونس - ۱۰ - ۱۰۸ - ۱۱

۱۱ پذیرش قرآن و عمل به راهنمایی های آن هدایت، و ردّ و انکار آن گمراهی و ضلالت است.

قد جاءکم الحق من ربکم فمن اهتدی فإنما یتهدی لنفسه و من ضل فإنما یضل علیها

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۰ - کهف - ۱۸ - ۱۳ - ۱

۱- بیان خداوند در نقل سرگذشت اصحاب کهف برای پیامبر (ص) به دور از بافته ها و خرافات و عین واقعیت بود.

نحن نقصّ علیک نبأهم بالحقّ

<بالحقّ> می تواند متعلق به <نقصّ> و یا قید برای <نبأهم> باشد. بر فرض نخست، مفاد آیه، این است که بیان ما درباره اصحاب کهف، کاملاً مطابق با واقع است و آنچه نقل می کنیم، از هرگونه اختلاط با غیر حق، مبرا است.

موانع بی نیازی از هدایت

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۲۰ - عبس - ۸۰ - ۱۹ - ۵

۵ - توجه انسان به دوران نطفه بودن و ناتوانی های خویش در آغاز پیدایش، از میان برنده احساس بی نیازی از رهنمود های خداوند است.

أما من استغنی . . من أیّ شیء خلقه . من نطفه خلقه

موانع هدایت

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱ - بقره

۸ - تقلید های کورکورانه ، از دسیسه های شیطان برای بازداري انسان ها از پیروی قرآن و احکام دین

لا تتبعوا خطوت الشیطن . . . و إذا قیل لهم اتبعوا ما أنزل الله قالوا بل نتبع ما أل

جمله <بل نتبع ..> که گویای تقلید کورکورانه است - به قرینه آیات قبل - بیانگر مصداقی است برای <خطوات الشیطان>. قابل ذکر است که قید <کورکورانه> از جمله <أو لو کان آباؤهم...> استفاده شده است.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۲ - بقره - ۲ - ۲۱۲ - ۲

۲ زینت زندگانی دنیا در نظر کافران ، واقعیت آن را پوشانده است .

زین للذین کفروا الحیوه الدنیا

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۲ - بقره - ۲ - ۲۱۳ - ۳۸

۳۸ حسد و سرکشی (بغی) مانع پذیرش بینات و هدایت الهی

و ما اختلف فیہ الا الذین اوتوه بغیاً

<بغیاً> (حسد و سرکشی)، مفعول لأجله برای <ما اختلف> است ؛ یعنی حسد و سرکشی، مانع پذیرش هدایت و حق است.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۲ - بقره - ۲ - ۲۶۴ - ۱۳، ۱۲

۱۲ کافران ، بی بهره از هدایت الهی

و الله لا یهدی القوم الکافرین

۱۳ منت و آزار و ریا ، موانعی برای هدایت الهی

و الله لا یهدی القوم الکافرین

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۲ - آل عمران - ۳ - ۱۰ - ۴

۴ مال و اولاد ، اهرم بازدارنده از گرایش به خدا

لن تغنی عنهم اموالهم ولا اولادهم من الله شیئاً

جلد

- نام سوره - سوره - آیه - فیش

۲ - آل عمران - ۳ - ۸۶ - ۹، ۷، ۵، ۳، ۱

۱ بازگشت به کفر (ارتداد) پس از ایمان آگاهانه و پس از گواهی دادن بر حَقانیت پیامبر (ص) ، موجب محرومیت از هدایت الهی

کیف یهدی الله قوماً کفروا .. و جاءهم البينات و الله لا یهدی القوم الظالمین

قید آگاهانه از <جاءهم البينات> استفاده می شود.

۳ یهود و نصارا ، محروم از هدایت ، به جهت انکار آگاهانه حَقانیت پیامبر (ص) با وجود دلایل روشن بر آن

کیف یهدی الله قوماً .. و الله لا یهدی القوم الظالمین

آیه در مورد اهل کتاب نازل شده و آنان با وجود شهادت قلبی بر حَقانیت آن حضرت، منکر حَقانیت وی شدند. (روح المعانی).

۵ ظلم ، موجب محرومیت از هدایت خداوند

و الله لا یهدی القوم الظالمین

۷ محرومیت مرتدان از هدایت ، سنت خداوند است .

کیف یهدی الله قوماً .. و الله لا یهدی القوم الظالمین

سنت، از استفهام انکاری نسبت به هدایت مرتدان و تأکید بر این مسأله در جمله <و الله لا یهدی ..>، استفاده شده است.

۹ برخورداری از هدایت خداوند و محرومیت از آن ، نتیجه عمل خود انسان

کیف یهدی الله قوماً کفروا بعد ایمانهم و شهدوا ان الرسول حق .. و الله لا یهدی

عدم هدایت از جانب خدا (کیف یهدی الله)، پس از تحقق کفر و ارتداد و ظلم انسان است.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۲ - آل عمران - ۳ - ۹۰ - ۲

۲ ارتداد و اصرار بر کفر

، موجب محرومیت از هدایت خداوند

انّ الذین کفروا .. لن تقبل توبتهم

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۳ - آل عمران - ۳ - ۱۸۵ - ۱۷

۱۷ فریب در برابر بهره های دنیوی ، موجب محرومیت از سعادت و نجات اخروی

فمن زحزح عن النار و ادخل الجنة فقد فاز و ما الحیوه الدنیا الا متاع الغرور

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۳ - نساء - ۴ - ۴۶ - ۲۹

۲۹ لعنت الهی ، زمینه محرومیت از هدایت و ایمان

لعنهم الله بکفرهم فلا يؤمنون الا قليلا

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۳ - نساء - ۴ - ۶۸ - ۵

۵ وابستگی به دنیا و بی اعتنایی به مواعظ الهی و پیروی نکردن از احکام پیامبر (ص) ، مانعی برای نیل به صراط مستقیم

فلا وربک .. و لو انا کتبنا ... و لو انهم فعلوا ... و لهدیناهم صراطا مستقیم

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۳ - نساء - ۴ - ۸۸ - ۱۸، ۱۹، ۱۳

۱۳ ناتوانی مردم از هدایت گمراه کنندگان به دست خداوند

و من یضلل الله فلن تجد له سبیلا

۱۸ ناتوانی توده مردم از درک هدایت ناپذیری انسان ها پس از اضلال الهی

من یضلل الله فلن تجد له سبیلاً

مخاطب قرار گرفتن پیامبر (فلن تجد)، با وجود اینکه مؤمنان مورد خطاب بودند، برای اشاره به این معناست که عموم مردم توان درک این حقیقت را ندارند و فقط پیامبر (ص) می تواند این حقیقت را درک کند.

۱۹ کسی را که خداوند گمراه کند ، پیامبر

(ص) نیز راهی برای هدایت او نخواهد داشت .

و من یضلل الله فلن تجد له سبیلاً

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۴ - نساء - ۴ - ۱۵۵ - ۱۸،۲۰

۱۸ لجاجت و ناباوری ، عامل بسته شدن قلب انسان ، بر شناخت معارف الهی و تأثیرپذیری از هدایتهاست .

قلوبنا غلف بل طبع الله علیها بکفرهم

۲۰ دل های مهر خورده و در حجاب لجاج فرو رفته یهود ، مانع گرایش آنان به اسلام

بل طبع الله علیها بکفرهم فلا یؤمنون إلا قلیلاً

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۴ - نساء - ۴ - ۱۶۰ - ۶۸

۶ تلاش مداوم و پیگیری یهود در جهت بازسازی انسان ها از راه خدا

و بصدّهم عن سبیل الله کثیراً

برداشت فوق بر این اساس است که <کثیراً> صفت برای مفعول مطلق (صدّاً) محذوف باشد ؛ بر این مبنا مفعول به کلمه ای همانند <الناس> در تقدیر است، یعنی <و بصدّهم الناس عن سبیل الله صدّاً کثیراً>.

۸ یهود عامل انحراف بسیاری از مردمان و مانع آنان از پیوستن به راه خدا

و بصدّهم عن سبیل الله کثیراً

بدان احتمال که <کثیراً>، مفعول به به <صدّهم> باشد، یعنی <بصدّهم کثیراً من الناس عن سبیل الله>، گفتنی است که در این صورت کلمه <صدّاً> متعدی و به معنای بازداشتن خواهد بود.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۴ - مائده - ۵ - ۴۹ - ۲۷

۲۷ فسق ، زمینه ساز محرومیت آدمی از هدایت پذیری

فان تولوا .. ان يصيبهم ببعض ذنوبهم و إن كثيراً من الناس لفسقون

برداشت فوق بر این مناست که

مراد از <ان یصیبهم> گرفتار ساختن گنهکاران به رویگردانی از حق باشد.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۴ - مائده - ۵ - ۵۱ - ۱۴

۱۴ ستمکاران ، محروم از هدایت الهی

إِنَّ اللَّهَ لَا يَهْدِي الْقَوْمَ الظَّالِمِينَ

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۴ - مائده - ۵ - ۵۲ - ۵

۵ بیماری دل و سستی ایمان ، زمینه محرومیت از هدایت الهی

إِنَّ اللَّهَ لَا يَهْدِي الْقَوْمَ الظَّالِمِينَ. فترى الذين فى قلوبهم مرض يسرعون فيهم

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۴ - مائده - ۵ - ۱۰۸ - ۱۴، ۱۱، ۱۰، ۹

۹ فاسقان ، محروم از هدایت خاص الهی

وَاللَّهُ لَا يَهْدِي الْقَوْمَ الفَاسِقِينَ

۱۰ خیانت در شهادت و سوگند دروغ ، فسق و مایه محرومیت از هدایت خاص الهی است .

فان عثر على انهما استحقا .. و اللّٰه لا يهدى القوم الفاسقين

۱۱ رعایت نکردن تقوا و بی اعتنائی به دستورات خداوند ، فسق و مایه محرومیت از هدایت خاص الهی است .

و اسمعوا و اللّٰه لا يهدى القوم الفاسقين

۱۴ انسان های گمراه و محروم از هدایت های ویژه الهی ، خود موجب از میان بردن شایستگی خویش برای دستیابی به هدایت الهی .

و اللّٰه لا يهدى القوم الفاسقين

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۵ - انعام - ۶ - ۴۳ - ۵۸

۵ سنگدلی، موجب هدایت ناپذیری و اجابت نکردن دعوت انبیا

و لقد أرسلنا .. فلولا إذ جاءهم بأسنا تضرعوا و لكن قست قلوبهم

۸ زیبا پنداشتن اعمال زشت، موجب هدایت ناپذیری و اجابت نکردن دعوت انبیا

فلولا إذ جاءهم بأسنا تضرعوا .. و زين

لهم الشيطان ما كانوا يعملون

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۵ - انعام - ۶ - ۱۲۵ - ۲۰

۲۰ عن أبي عبدالله (ع) في قول الله عز وجل: <و من یرد ان یضله یجعل صدره ضیقا حرجا> فقال: قد یكون ضیقا و له منفذ یسمع منها و یبصر و <الحرج> الملتئم الذی لا منفذ له یسمع به و لا یبصر به.

از امام صادق (ع) درباره آیه <و من یرد أن یضله ..> روایت شده است: گاهی سینه انسان تنگ می شود اما هنوز راه نفوذی برای آن باقی مانده که از طریق آن می شنود و می بیند و <حرج>، آن سینه ای است که فشرده شده و هیچ راه نفوذی به آن وجود ندارد که از آن راه بشنود و یا ببیند.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۵ - اعراف - ۷ - ۳۰ - ۱۱، ۷، ۶، ۵

۵ پذیرش سرپرستی شیاطین بجای خدا، عامل تثبیت گمراهی و دور ماندن از هدایت الهی

فريقا حق عليهم الضلله إنهم اتخذوا الشيطان أولياء من دون الله

۶ دوست پنداشتن شیاطین، نابود کننده زمینه هدایت

و فريقا حق عليهم الضلله إنهم اتخذوا الشيطان أولياء

کلمه <ولی> می تواند به معنای دوست و نیز به معنای سرپرست باشد. برداشت فوق بر اساس معنای اول است.

۷ شیاطین همواره برای سد کردن راه هدایت بر آدمیان، در تلاش هستند.

إنهم اتخذوا الشيطان أولياء

۱۱ بی خبری گمراهان از ضلالت خویش، نابود کننده زمینه های هدایت در آنان

فريقا حق عليهم الضلله إنهم اتخذوا .. و يحسبون أنهم مهتدون

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۵ تحلیل غلط و جاهلانه فرعونیان از ریشه یابی رخداد های خوشایند و ناخوشایند ، موجب بی تأثیری بلاها و مصیبت ها در هدایت شدن و تذکر یافتن آنان شد .

و لقد أخذنا .. یطیروا بموسی و من معه

جمله <فإذا جاءتهم .. > با توجه به ترتب آن بر آیه قبل، در حقیقت پاسخ به این سؤال است که چرا ایجاد زمینه های هدایت (لقد أخذنا ... لعلهم یدّکرون) در فرعونیان تأثیر نداشت. آیه مورد بحث در مقام پاسخ ، تحلیل غلط آنان را از موانع هدایت و تذکریابی، بیان می کند.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۶ - اعراف - ۷ - ۱۸۵ - ۱۴

۱۴ آنان که از طریق اندیشه در ملکوت آسمان ها و زمین (نیاز جهان هستی به مالک و هستی بخش) هدایت نشوند ، هیچ دلیلی دیگر نمی تواند آنان را هدایت کند .

فبأی حدیث بعده یؤمنون

توضیح برداشت پیش راهنمای این برداشت است.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۶ - اعراف - ۷ - ۱۸۶ - ۲

۲ کسانی را که خداوند به ضلالت کشاند ، هیچکس و هیچ چیز قادر بر هدایت آنان نیست .

من یضلل الله فلا هادی له

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۷ - توبه - ۹ - ۸۰ - ۱۰

۱۰ فسق (خروج از اطاعت خدا) مانع بر خورداری انسان از هدایت الهی

و الله لایهدی القوم الفسقین

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۸ - هود - ۱۱

۳ اصرار بر کفر و انکار پیامبران و معارف الهی ، موجب از دست دادن شایستگی برای ایمان و هدایت است .

ینوح قد جدلتنا فأكثرت جدلنا فأتنا بما تعدنا . . لن يؤمن من قومك

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۹ - حجر - ۱۵ - ۳ - ۱۰

۱۰- سرگرم شدن به آرزوهای واهی ، مانع هدایت پذیری و تسلیم شدن در برابر حق است .

ربما يوّد الذين كفروا لو كانوا مسلمين . ذرهم ... و يلههم الأمل

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۰ - كهف - ۱۸ - ۲۴ - ۲۰

۲۰- فراموشی یاد خدا ، مانع هدایت یابی سریع انسان است .

واذکر ربّک إذا نسیت و قل عسی أن یهدین ربّی لأقرب من هذا رشداً

<هَذَا> اشاره به <ذکر ربّ پس از نسیان> که از <اذکر ربّک إذا نسیت> استفاده می شود است. مفاد <أقرب من هذا رشداً> این است که: <تدارک یاد خدا، گرچه مایه رشد و هدایت است، اما مداومت بر آن، بدون فراموشی، راهی است که به هدایت، نزدیک تر است.>

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۰ - كهف - ۱۸ - ۴۲ - ۹

۹- سرمستی های مادی ، از موانع مهم پی بردن انسان به کج روی های عملی و عقیدتی خویش است .

و أُحیط بثمره . . . یقول یلینتی لم أشرك برّی أحدًا

ثروت مند مغرور مورد بحث در آیه، تنها، پس از آن که اندوخته و اموال اش نابود شد، به کج روی خود پی برد و بر آن اظهار ندامت کرد، ولی تا قبل

از آن، به آنچه داشت، سرمست و مغرور بود.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۲ - مؤمنون - ۲۳ - ۲۴ - ۱۳

۱۳ - تعصب و تقلید کورکورانه از نیاکان و فرهنگ ملی، مانع از شناخت درست حقایق و ره یابی به آن

ما سمعنا بهذا فی ءابائنا الأوّلین

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۲ - فرقان - ۲۵ - ۹ - ۵

۵ برخورد عناد آلود و بهانه جویانه با تعالیم آسمانی، در پی دارنده گمراهی هدایت ناپذیر و مانع دستیابی به حق

انظر کیف ضربوا لك الأمثل فضلوا فلا يستطيعون سبيلاً

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۲ - فرقان - ۲۵ - ۴۳ - ۴

۴ هواپرستی، مانع اصلی حق پذیری و هدایت است.

أرءیت من اتّخذ إلهه هویه

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۳ - شعراء - ۲۶ - ۸ - ۳

۳ - عناد و لجاجت، از موانع ایمان و رهیابی به حق

إلّا كانوا عنه معرضین . فقد کذبوا ... و ما کان اکثرهم مؤمنین

از ارتباط این بخش از آیات می توان نتیجه گرفت که عزم کافران بر حق ناپذیری، علت برخورد سطحی آنان با آیات الهی و در نتیجه ره نیافتن آنان به حق است.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۹ - انحرافات جنسی ، مانعی جدی در طریق هدایت پذیری جامعه

قالوا أخرجوا آل لوط من قريتهم

می دانیم همه پیامبران با کارشکنی مفسدان قوم خود مواجه بوده اند، اما سرانجام افرادی کم یا زیاد بدانان

می‌گرویدند؛ ولی حتی یک نفر از قوم منحرف لوط به خاطر نوع فسادشان، (به غیر از خانواده وی) به سخنان لوط ایمان نیاوردند.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۳ - نمل - ۲۷ - ۷۷ - ۵

۵ - روحیه لجاج و عناد ، مانع بهرهوری از هدایت و رحمت قرآن

و إِنَّهُ لَهْدِي وَرَحْمَةٌ لِّلْمُؤْمِنِينَ

قرآن برای هدایت کافران و سایر اهل کتاب است و بی تردید هدایتگری های آن در بسیاری از آنان تأثیر دارد. با توجه به این نکته گفتنی است که مراد از <مؤمنین> کسانی اند که در صدد شناخت حق بوده و در مقابل آن تسلیم اند و در یک کلمه روح حق پذیری در آنان نمرده است و در مقابل آنان کسانی هستند که در موضع لجاج و عناد قرار دارند و از حق می‌گریزند و چه بسا با آن می‌ستیزند. آیات بعد مؤید همین مطلب است.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۴ - روم - ۳۰ - ۲۹ - ۱۲

۱۲ - تبعیت از هوای نفس ، مانع هدایت پذیری است .

بَلِ اتَّبِعِ الَّذِينَ ظَلَمُوا أَهْوَاءَهُمْ .. فَمَنْ يَهْدِي مِنَ أَضَلِّ اللّٰهِ

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۴ - روم - ۳۰ - ۵۲ - ۸

۸ - عامل هدایت ناپذیری کافران ، خود آنان اند .

يَكْفُرُونَ . فَإِنَّكَ لَا تَسْمَعُ الْمُوتَى ... إِذَا وُلُّوا مَدْبِرِينَ

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۴ - روم - ۳۰ - ۵۹ - ۱،۵

۱ - کیفر مخالفت های لجوجانه و عنادآمیز با آیات الهی ، از دست دادن استعداد هدایت است

ليقولن الذين كفروا إن أنتم إلا مبطلون . كذلك يطبع الله على قلوب الذين لا يعلمون

<طبع> همانند <ختم>، در لغت، به معنای <اثر پدید آمده از نقش (مهر دارای خطوط برجسته)> است و مجازاً، در بستن و مهر و موم کردن چیزی استعمال می شود (مفردات راغب).

۵- موضع گیری و عمل خود آدمی، زمینه نابود شدن استعداد هدایت در وی است.

و لئن جئتهم بأیه ليقولن الذين كفروا إن أنتم إلا مبطلون . كذلك يطبع الله

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۴ - لقمان - ۳۱ - ۶ - ۲

۲- برخی از کافران عصر پیامبر، به منظور دور ساختن مردم از هدایت قرآنی، داستان های بیهوده را فرامی گرفتند و ترویج می دادند.

و من الناس من يشتري لهو الحديث ليضل عن سبيل الله

درباره این که <مراد از <من الناس> در این آیه و نیز <خرید حديث لهو> چیست؟>، مفسران گفته اند، بعضی از کافران مکه، به کشورهایمانند ایران مسافرت می کردند و کتاب های افسانه می خریدند و یا می آموختند و آنها را به مکه منتقل می کردند و به منظور مبارزه با قرآن، رواج می دادند. لازم به ذکر است که مراد از <سبيل الله> در این آیه، به قرینه آیات آغاز سوره، می تواند قرآن باشد.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۴ - لقمان - ۳۱ - ۷ - ۳

۳- دل مبتلا به لهو و باطل، از آیات الهی هیچ تأثیری نمی پذیرد.

من يشتري لهو الحديث .. و إذا تتلى عليه آيتنا ولى مستكبراً كأن لم

از این که آیه گفته است برخی از مردم، در پی خرید حدیث لهنود، استفاده می شود که آنان، دل در گرو لهنود دارند.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۶ - زمر - ۳۹ - ۲۲ - ۱۳

۱۳ - قساوت قلب و سنگدلی ، مانع پذیرش حق و تابش نور الهی بر قلب ها

أفمن شرح الله صدره للإسلام .. فویل للقسیه قلوبهم من ذکر الله

توصیف کافران به قساوت قلب و سنگدلی، در برابر مؤمنان که از نور هدایت الهی برخوردارند می تواند بیانگر این نکته باشد که قساوت قلب، مانع تابش نور هدایت الهی در قلب ها است.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۶ - غافر - ۴۰ - ۳۳ - ۸

۸ - قتل پیامبران ، جرمی نابخشودنی و موجب عذاب الهی و محرومیت ابدی از هدایت الهی است .

أتقتلون رجلاً .. و من یضلل الله فما له من هاد

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۷ - محمد - ۴۷ - ۲۵ - ۱۲، ۲

۲- شیطان ، از موانع جدی گرایش آگاهان ، به حق و هدایت

من بعد ما تبین لهم الهدی الشیطن سؤل لهم

۱۲- شیطان ، یاری دهنده حق گریزان ، در روی گردانی از ایمان و هدایت

و أملی لهم

مفاد <أملی> ممکن است امداد و یاری رساندن باشد.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۳ غرور و غفلت ، مانع درس آموزی انسان از پیام های توحیدی نظام شگفت طبیعت *

تبصره و ذکری لکلّ عبد منیب

واژه <عبد> اشاره به روحیه تواضع و

<منیب> اشاره به روحیه حق جویی دارد. بنابراین می توان گفت: مفهوم آیه چنین می شود: انسان با داشتن غرور و غفلت، نمی تواند درس های بصیرت و بیدارگر آیات تکوینی خداوند را دریابد.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۸ - نجم - ۵۳ - ۲۹ - ۵

۵ - محرومیت انسان از هدایت و معارف وحی ، نتیجه روی گردانی از یاد خدا و نیازدگی

فأعرض عن من تولى عن ذكرنا ولم يرد إلا الحيوة الدنيا

ذکر <عن من تولى..> به جای <عنهم>، نشانگر آن است که اوصاف یاد شده، عامل محرمیت مشرکان از قبول دعوت و تبلیغ پیامبر(ص) بوده است.

موانع هدایت قوم لوط

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۹ - حجر - ۱۵ - ۷۲ - ۶

۶- سرمستی ، تحییر و بصیرت نداشتن قوم لوط ، مانع هدایت پذیری از رهنمود های حضرت لوط (ع) بود .

و اتقوا الله و لاتخزون .. لعمرک إنهم لفی سکرتهم یعمهون

<سکره> به معنای از بین رفتن و از کار افتادن عقل است و <عمه> به معنای تردد ناشی از تحیر در امور است. بنابراین مقصود از جمله <لفی سکرتهم یعمهون> سرمستی و متحیر بودن و از دست دادن بصیرت در امور است.

موانع هدایت کافران

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۴ - روم - ۳۰ - ۵۵ - ۱۰

۱۰ - عامل بازداشتن کافران از رویکرد به حق ، دروغ پردازی آنان است .

كذلك كانوا يؤفکون

<كذلك> اشاره به دروغ پردازی و افترا زدن کافران مجرم است؛ یعنی، همان طور که در قیامت دروغ می گویند در

دنیا نیز عمل می کردند. لازم به ذکر است که ریشه <يُؤفكون> <إفك> است و به معنای <هر نوع باز داشته شدن از جهت و موقعیتی است که شایسته بوده در آن موقعیت باشد> (مفردات راغب). بنابراین، مراد از <يُؤفكون>، منصرف شدن از عقیده حق و گرایش یافتن به باطل است.

موانع هدایت مشرکان

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۲ - فرقان - ۲۵ - ۴۲ - ۳

۳ لجاجت و روح حق ناپذیری مشرکان ، مانع از تأثیر نهایی دعوت و هدایت پیامبر (ص) در آنان بود .

إِنْ كَادَ لِيُضِلَّنَا عَنْ ءالِهَتِنَا لَوْلَا أَنْ صَبَرْنَا عَلَيْهَا

برداشت فوق، با توجه به این نکته است که صبر و مقاومت در برابر دعوت به حق پیامبر(ص)، معنایی جز لجاجت و عناد ندارد و نشانه وجود روح حق ناپذیری است.

موانع هدایت ملکه سبأ

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۳ - نمل - ۲۷ - ۴۳ - ۱

۱ - محیط و عادت های شرک آلود ، مانع هدایت بلقیس به راه راست و یکتاپرستی در گذشته عمر وی

و صدّها ما کانت .. إنّها کانت من قوم کفرین

<صَيِّدٌ> (مصدر <صَيَّدَ>) به معنای منع و بازداشتن است. متعلق <صَيِّدٌ> محذوف و به تقدیر <صدّها عن السبيل> می باشد. برداشت یاد شده بدان احتمال است که آیه یاد شده ناظر به پاسخ این پرسش باشد که بلقیس چرا پیش از این ماجرا (ماجرای میان او و سلیمان(ع)) با فراستی که داشت، از راه راست منحرف شده بود.

مؤاخذه اخروی هدایت ناپذیران

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۳ - قصص

۹ - هدایت ناپذیران ، برای مؤاخذه و کیفر در روز رستاخیز احضار خواهند شد .

ثم هو يوم القيمة من المحضرين

ناپایداری امکانات دنیوی هدایت ناپذیران

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۳ - قصص - ۲۸ - ۶۱ - ۷

۷ - بهره مندی انسان های هدایت ناپذیر از متاع دنیا ، هم چون خود زندگی دنیوی ناپایدار و فانی است .

كمن متعنه متع الحيوه الدنيا

ناپایداری زندگی دنیوی هدایت ناپذیران

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۳ - قصص - ۲۸ - ۶۱ - ۷

۷ - بهره مندی انسان های هدایت ناپذیر از متاع دنیا ، هم چون خود زندگی دنیوی ناپایدار و فانی است .

كمن متعنه متع الحيوه الدنيا

نسل هدایت یافته ابراهیم(ع)

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۵ - انعام - ۶ - ۸۴ - ۱۰

۱۰ کثرت پیامبران و هدایت یافتگان در ذریه ابراهیم(ع)، پاداش نیکوکار بودن آن حضرت است.

و من ذریته .. و كذلك نجزي المحسنين

نشانه های هدایت

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۵ - انعام - ۶ - ۵۶ - ۸

۸ توحید و پرستش خدای یگانه نشانه هدایت است.

إني نهيت أن أعبد الذين .. و ما أنا من المهتدين

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۵ - انعام - ۶ - ۷۲ - ۴

۴ تسلیم شدن در برابر پروردگار و اقامه نماز و پروا از او، نشانه برخورداری از هدایت الهی است.

إن هدی الله هو الهدی و أمرنا لنسلم .. و أن أقیموا الصلوه و اتقوه

جلد

- نام سوره - سوره - آیه - فیش

۵ - انعام - ۶ - ۱۱۸ - ۹

۹ ایمان به آیات خداوند زمینه التزام عملی به احکام ابلاغ شده از جانب اوست.

فكلوا .. إن كنتم بأيته مؤمنين

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۵ - انعام - ۶ - ۱۲۵ - ۳

۳ تسلیم بودن انسان در برابر حق و داشتن روحیه حق پذیری، نشانه برخورداری از هدایت و توفیق الهی است.

فمن یرد الله أن یهدیه یشرح صدره للإسلام

اسلام در این آیه می تواند به معنی لغوی آن که تسلیم است، باشد.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۰ - مریم - ۱۹ - ۷۶ - ۸

۸- روی آوردن به انجام عمل صالح ، نشانگر برخورداری از هدایت های ویژه الهی است .

و یزید الله الذین اهدوا هدًی والبقیت الصلحت

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۶ - فصلت - ۴۱ - ۱۷ - ۶

۶ - یکتاپرستی و پیروی از دعوت پیامبران ، نشانه هدایت و بینایی است .

فهدینهم فاستحبوا العمی علی الهدی

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۹ - طلاق - ۶۵ - ۱۱ - ۱۲

۱۲ - ایمان و عمل صالح ، نشانه رهایی از ظلمت ها و هدایت به نور است .

و من يؤمن بالله و يعمل صلحًا يدخله جنّ

ذکر پاداش بهشت برای مؤمنان نیکوکار پس از طرح مسأله ظلمت کفر و نور ایمان می تواند بیانگر برداشت یاد شده باشد.

نعمت هدایت

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱ - حمد - ۱ - ۷ - ۳

- ۳

هدایت به صراط مستقیم ، از نعمت های بزرگ خداوند است .

صراط الذین انعمت علیهم

اطلاق نعمت و اراده کردن نعمت هدایت، بیانگر این است که گوینده، نعمتهای دیگر را در مقابل نعمت هدایت، نعمت به حساب نمی آورد، و این، حکایت از والایی نعمت هدایت دارد.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۲ - بقره - ۲ - ۱۹۸ - ۱۳

۱۳ ذکر خداوند ، باید مناسب نعمت هدایت الهی باشد .

و اذکروه کما هدیکم

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۳ - آل عمران - ۳ - ۱۴۴ - ۱۶، ۱۷

۱۶ پایداری در دین و حرکت در مسیر انبیای الهی ، شکر نعمت هدایت و رسالت انبیاست .

افین مات او قتل انقلبتم .. و سیجزی الله الشاکرین

مراد از <الشاکرین> در این آیه، یا خصوص کسانی است که هرگز مرتد نمی شوند و همچنان پایبند دین الهی هستند، و یا مؤمنان پایدار، مصداق مورد نظر برای <الشاکرین> هستند.

۱۷ واپسگرایی و ارتداد ، کفران نعمت رسالت انبیا و هدایت الهی است .

و من ینقلب علی عقبیه .. و سیجزی الله الشاکرین

مفهوم جمله <و سیجزی الله الشاکرین> این است که مرتدان، ناسپاس هستند، و به مناسبت حکم و موضوع، این ناسپاسی در ارتباط با رسالت انبیا و هدایت الهی است.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۵ - انعام - ۶ - ۵۳ - ۱۲

۱۲ مؤمنان با ایمان خویش به پیامبر(ص) و آیین الهی سپاسگزار نعمت هدایت هستند.

أهؤلاء من الله عليهم .. أليس الله بأعلم بالشكرين

جلد - نام سورہ - سورہ - آیہ - فیش

۹ - نعمت هدایت برترین نعمت الهی و جلوه عظمت و کبریایی خداوند

لتكثروا الله على ما هديكم

۱۱ - کسانی که به پاس نعمت هدایت ، به درگاه خدا سپاس می گزارند و او را به بزرگی یاد می کنند ، در زمره محسنان و نیکو کاران اند .

و بشر المحسنين

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۱ - حج - ۲۲ - ۳۸ - ۵

۵ - دشمنی با دین خدا ، خیانت در امانت او و ناسپاسی در برابر نعمت هدایت او است .

إِنَّ اللَّهَ يَدْفَعُ... إِنَّ اللَّهَ لَا يُحِبُّ كُلَّ خَوَّانٍ كَفُورٍ

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۳ - قصص - ۲۸ - ۵۶ - ۳

۳ - هدایت ، نعمتی خدادادی و خارج از حوزه قدرت غیر او

إِنَّكَ لَا تَهْدِي مَنْ أَحْبَبْتَ وَلَكِنَّ اللَّهَ يَهْدِي

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۵ - صافات - ۳۷ - ۱۱۸ - ۲

۲ - هدایت به صراط مستقیم ، از نعمت های بزرگ خداوند به موسی و هارون (علیهما السلام)

و لقد منّا على موسى و هرون... و هدينهما الصراط المستقيم

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۹ - انسان - ۷۶ - ۳ - ۸

۸- هدایت ، نعمتی بزرگ و شایسته سپاس گذاری است .

إِنَّا هَدَيْنَا السَّبِيلَ إِمَّا شَاكِرًا

از این که در آیه شریفه، به مؤمن هدایت یافته، <شاکر> گفته شده است، استفاده می شود که هدایت نعمتی در خور سپاس گذاری است.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۲۰ - بلد - ۹۰ -

۴ - ایمان به آیات الهی ، سفارش یکدیگر به استقامت در تکالیف دشوار و اظهار محبت به بردگان ، یتیمان و تنگدستان ، قدردانی از نعمت های بینایی ، گویایی و هدایت است .

ألم نجعل له عينين . و لساناً و شفقتين . و هدينه النجدين ... ثمّ كان من الذين ءام

<الذين آمنوا> گرچه مطلق است ولی مصداق بارز آنها به قرینه <و الذين كفروا بآياتنا> در آیات بعد مؤمنان به آیات الهی است و آیات پیشین که بعضی از تکالیف را <عقبه> نامیده بود قرینه بر مراد از <صبر> است و سیاق آیات نشان می دهد که مراد از <مرحمه>، ترحم بر <رقبه>، <یتیم> و <مسکین> است. ارتباط این آیات با آیه های پیشین که نعمت های الهی را برشمرده گویای برداشت یاد شده است زیرا <بینایی و بصیرت>، زمینه ساز <ایمان> و <داشتن زبان و لب>، زمینه ساز توصیه است.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۲۰ - ضحی - ۹۳ - ۱۱ - ۳

۳ - برخورداری از جای امن ، هدایت و ثروت ، نعمت های الهی و سزاوار بازگو کردن برای دیگران است .

فاوی ... فهدی ... فأغنی ... و أمّا بنعمه ربّك فحدّث

نفی اکراه در هدایت

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۵ - اعراف - ۷ - ۲ - ۷

۷ وظیفه پیامبر(ص) در برابر قرآن انذار و تذکر است، نه اجبار مردم به هدایت

لتنذر به ذکری للمؤمنین

برداشت فوق بر این مبناست که جمله <فلا یکن ..> تفریع بر <لتنذر...> باشد. یعنی قرآن

تنها برای انذار و تذکر نازل شده است، بنابراین جایی برای نگرانی از اعراض مشرکان وجود ندارد. زیرا اجبار آنان بر هدایت از اهداف نزول قرآن نیست.

نقش هدایت ناپذیران

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۱ - طه - ۲۰ - ۱۳۴ - ۶

۶ - هدایت ناپذیری برخی مردم ، مانع فرستادن رسول الهی به سوی آنان نیست .

أولم تأتهم .. و لو أنا أهلکنهم ... لولا أرسلت

نورانیت هدایت

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۸ - حدید - ۵۷ - ۹ - ۸

۸ - < ضلالت و گمراهی > ، ظلمت و تاریکی و < هدایت و رهیابی > ، نور و روشنایی است .

ليخرجکم من الظلمت إلى النور

استعاره آوردن <ظلمت> برای ضلالت و <نور> برای هدایت بیانگر مطلب یاد شده است.

نیاز به هدایت

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱ - حمد - ۱ - ۶ - ۴

۴ - انسان همواره نیازمند هدایت های الهی است .

إهدنا الصراط المستقیم

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱ - بقره - ۲ - ۳۵ - ۱۷

۱۷ انسان موجودی نیازمند به قانون و هدایت های تشریحی از جانب خداوند

و لا تقربا هذه الشجرة فتكونا من الظلمين

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱ - بقره - ۲ - ۳۸ - ۵

۵ - انسان برای نیل به سعادت ، نیازمند هدایت ها و رهنمود های الهی است .

فإِذَا يَأْتِيَنكُمْ مِّنِي هَدًى

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۵ - انعام - ۶ - ۷۷ - ۱۰

۱۰ انسان بدون هدایت پروردگار

در گمراهی خواهد ماند.

لئن لم يهدني ربّي لأكونن من القوم الضالين

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۹ - نحل - ۱۶ - ۱۲۱ - ۶

۶- انسان ، نیازمند به هدایت الهی در راهیابی به < صراط مستقیم >

هده إلی صراط مستقیم

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۰ - اسراء - ۱۷ - ۹۵ - ۵

۵- هر موجود شعورمند مستقر در زمین ، نیازمند به وحی الهی و هدایت آسمانی

قل لو كان فی الأرض ملئكه یمشون مطمئنین لنزلنا

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۰ - كهف - ۱۸ - ۲۴ - ۲۲

۲۲- همواره یاد کردن خداوند ، نیازمند توفیق و هدایت ویژه الهی است .

واذکر ربّک إذا نسیت و قل عسی أن یمهدین ربّی لأقرب من هذا رشداً

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۲ - مؤمنون - ۲۳ - ۴۹ - ۵

۵ - بنی اسرائیل در عصر فرعون ، گرفتار انحراف در عقیده و عمل و نیازمند هدایت از سوی خدا

و لقد ءاتینا موسی الکتب لعلمهم یمتدون

<هم> در <لعلمهم> کنایه از بنی اسرائیل است و ارجاع آن به فرعون و طایفه او، درست نیست، زیرا نزول تورات، بعد از هلاکت آنها بود.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۳ - قصص - ۲۸ - ۴۹ - ۲

۲ - بشر ، نیازمند هدایت و راهنمایی از جانب خداوند

قل فأتوا بكتب من عند الله

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۳ - قصص - ۲۸ - ۸۵ - ۱۱

۱۱ - انسان ، نیازمند به هدایت الهی است و در صورت بهره نجستن

از آن گمراه می شود .

قل ربّی أعلم من جاء بالهدی و من هو فی ضلل مبین

برداشت یاد شده با توجه به این مطلب است که گمراهی بشر در برابر هدایت ارائه شده از سوی خداوند قرار گرفته است.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۶ - زمر - ۳۹ - ۵۷ - ۶

۶ - نیاز انسان به هدایت الهی در رسیدن به سعادت و خوشبختی

لو أنّ الله هدینى لکنت من المتّقین

از این که کافران رسیدن به مقام متقین (سعادت‌مندان) را منوط به هدایت الهی می دانند، مطلب یاد شده را می توان استفاده کرد.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۶ - غافر - ۴۰ - ۵۳ - ۳

۳ - نیاز همه انسان ها ، حتی پیامبران ، به هدایت الهی

و لقد ءاتینا موسى الهدی

آیه شریفه در مقام امتنان است. در این مقام، اعطا و بخشش هدایت، دلیل نیاز بشر به آن است.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۷ - زخرف - ۴۳ - ۶ - ۴

۴ - سپری شدن تاریخ [رخدادها و تحولات زندگی انسان در گذر زمان] ، باعث بی نیازی بشر از وحی و هدایت های آسمانی نیست .

أفضرب عنکم الذکر . .. و کم أرسلنا من نبیّ فی الأوّلین

فرستاده شدن پیامبران فراوان در امت های پیشین، نشانگر آن است که انسان ها در هیچ یک از دوره های تاریخ، بی نیاز از وحی الهی نیستند.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۷ - جائیه - ۴۵ - ۳۰ - ۱۱

۱۱ - انسان ، در اشتیاق رستگاری و نیازمند

راهنمایی ، برای تشخیص راه ها و مصادیق آن

ذلك هو الفوز المبين

تأکید با ضمیر فصل در زمینه نمایاندن رستگاری راستین، نشانگر آن است که اولاً انسان در نهاد خودش، عشق به رستگاری دارد و ثانیاً دستیابی به آن، نیازمند هدایت و راهنمایی است.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۷ - فتح - ۴۸ - ۲۰ - ۲۰

۲۰ - انسان در هر مرحله از زندگی ، مواجه با راه های گوناگون حق و باطل و نیازمند هدایت مداوم

و یهدیکم صراطاً مستقیماً

از این که خداوند، برای مؤمنان مسأله هدایت را مطرح کرده؛ معلوم می شود که اصولاً انسان ها، حتی مؤمنان، در هر مرحله از زندگی، مواجه با ابهام ها و آزمون های جدیدی می شوند که برای انتخاب راه صحیح، همواره نیازمند هدایت اند.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۷ - ق - ۵۰ - ۸ - ۴

۴ انسان ، حتی پس از برخورداری از روحیه عبودیت و خداجویی ، نیازمند بینش یابی و تذکر

تبصره و ذکرى لکلّ عبد منیب

تعبیر <لکلّ عبد منیب>، می رساند که انسان حتی با داشتن روحیه عبودیت و انابه، باز نیازمند تبصره (بینش یابی) و تذکر است. از این رو خداوند، مظاهر طبیعت را به گونه ای قرار داده تا مایه بینش و تذکر آنان باشد.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۸ - حدید - ۵۷ - ۲۸ - ۸

۸ - انسان ، جهت گذار سالم از مسیر زندگی دنیوی و به بیراهه نیفتادن ، به نوری هدایت کننده در وجود خود نیازمند است .

و يجعل لکم نوراً تمشون به

برداشت یاد شده در

صورتی استفاده می شود که مراد از <تمشون> طی کردن مسیر زندگی دنیوی باشد.

نیاز به هدایت خدا

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۷ - یونس - ۱۰ - ۳۵ - ۷

۷ غیر خدا، ذاتاً فاقد توانایی ره یابی به سوی حق بوده و نیازمند هدایت خداست.

أفمن يهدى إلى الحق أن يتبع أمن لا يهدى إلا أن يهدى

وحدت راه هدایت

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۵ - انعام - ۶ - ۱ - ۶

۶ تعدد تاریکیها و گمراهیها و وحدت نور و هدایت در جهان آفرینش

و جعل الظلمت و النور

جمع آوردن <ظلمات> در برابر <نور> به صورت مفرد می تواند اشاره به تعدد راههای گمراهی و یگانه بودن راه مستقیم هدایت باشد.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۵ - فاطر - ۳۵ - ۲۰ - ۴

۴ - راه حق و هدایت، یکی است و راه باطل و گمراهی متعدد و گوناگون.

و لا الظلمت و لا النور

جمع آوردن <ظلمات> و مفرد آوردن <نور>، گویای برداشت یاد شده است.

وعده در هدایت

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۶ - استفاده از وعده و وعید و هشدار و تشویق ، روش قرآن برای هدایت مردم است .

هدی .. فبشره بعذاب ... لهم جنّ النعیم

گوشزد کردن فرجام مؤمنان، پس از یادآوری عذاب معرضان از آیات خدا، شیوه ای است که در آن، برای شنونده امید و ترس ایجاد می شود و چنین حالتی شخص را در حالت اعتدال نگه می دارد.

وعید در

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۴ - لقمان - ۳۱ - ۸ - ۶

۶ - استفاده از وعده و وعید و هشدار و تشویق ، روش قرآن برای هدایت مردم است .

هدی .. فبشّره بعذاب ... لهم جنّٰت النعیم

گوشزد کردن فرجام مؤمنان، پس از یادآوری عذاب معرضان از آیات خدا، شیوه ای است که در آن، برای شنونده امید و ترس ایجاد می شود و چنین حالتی شخص را در حالت اعتدال نگه می دارد.

ویژگی کتاب هدایت

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۵ - انعام - ۶ - ۹۱ - ۹

۹ روشنی و روشنی بخشی، ویژگی لازم برای کتاب هدایت است.

الکتاب الذی جاء به موسیٰ نورا و هدی للناس

ویژگیهای هدایت خدا

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱ - بقره - ۲ - ۳۹ - ۴

۴ - خداوند رهنمودها و هدایت های خویش را همراه با آیت و نشانی بر الهی بودن آنها ، به سوی مردم می فرستد .

فإما یأتینکم منیٰ هدی .. الذین کفروا و کذبوا بآیتنا

کلمه <آیات> جمع آیت و به معنای علامتها و نشانه هاست. مراد از آن - به دلیل کلمه <هدی> و <هدای> در آیه قبل - هدایتها و رهنمودهای الهی است. تعبیر کردن از هدایت به <آیات> برای رساندن این معناست که: خداوند، رهنمودهای خویش را به گونه ای که نشان دهنده حقانیت و خدایی بودن آنها باشد، ارائه می کند.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱ - بقره - ۲ - ۱۲۰ - ۸

۸ - هدایت های الهی ،

هدایتی کامل و خالص از هر شائبه ضلالت و پیامد های ناهنجار

إِن هَدَى اللَّهُ هُوَ الْهَدَى

<ال> در <الهدى> برای استغراق صفات است و <هو> در جمله فوق، ضمیر فصل و حاکی از حصر می باشد. بنابراین
<إِن هَدَى اللَّهُ هُوَ الْهَدَى> یعنی، تنها، هدایت خدا، هدایتی کامل است.

ویژگیهای هدایت قرآن

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱ - بقره - ۲ - ۲ - ۷

۷ هدایت های قرآن، به دور از هر کاستی و پیراسته از کمترین پیامد ناهنجاری است.

هَدَى لِّلْمُتَّقِينَ

<هَدَى> مصدر و در اینجا به معنای اسم فاعل (هادی) است. به کارگیری مصدر به جای اسم فاعل اشاره به این حقیقت دارد
که قرآن محض هدایت است؛ یعنی رهنمودهای قرآن مستلزم هیچ ضلالت و مشوب به هیچ گمراهی و سردرگمی نیست.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۸ - یوسف - ۱۲ - ۱۱۱ - ۱۳

۱۳ هدایت های قرآن، پیراسته از هر گمراهی و منزّه از کمترین پیامدی ناهنجار

و لکن ... هَدَى

<هَدَى> مصدر است و در این جا به معنای اسم فاعل (هدایت کننده) می باشد. به کارگیری مصدر به جای اسم فاعل اشاره
به این حقیقت دارد که: موصوفش (قرآن) محض هدایت است؛ یعنی، رهنمودهای آن مستلزم هیچ گمراهی و آمیخته به هیچ
ضلالتی نیست.

هدایت آدم(ع)

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۱ - طه - ۲۰ - ۱۲۲ - ۷۸،۱۰

۷- آدم (ع)، در پی برگزیدگی و آمرزیده شدن، از هدایت الهی نیز برخوردار گردید.

ثم اجتهه ربه فتاب عليه و هدى

۸- آدم

(ع) ، پس از آموزش گناهِش ، راه رشد و تعالی خویش را بازیافت .

و هدی

در آیه قبل آمده بود که آدم(ع) در پی نافرمانی و عصیان، از رشد و کمال خویش بازماند (غوی). فعل <هدی> در این آیه دلالت می کند که خداوند آثار آن گمراهی را از میان برد و راه کمال و برگزیدگی را الهی را به او نشان داد.

۱۰ - پذیرش توبه آدم و راهنمایی او برای حرکت به سوی خدا ، پرورشی الهی برای آدم و جلوه ای از ربوبیت خداوند بود .

ثم اجتبه ربّه فتاب علیه و هدی

ارتباط واژه <ربّه> به فعل های <تاب> و <هدی>، گویای برداشت یاد شده است و مراد از هدایت به قرینه <اجتبه ربّه> هدایت به سوی خداوند است.

هدایت آزر

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۰ - مریم - ۱۹ - ۴۵ - ۲۸

۲- حضرت ابراهیم (ع) برای هدایت آزر به توحید و نجات وی از عذاب الهی ، تلاشی دلسوزانه داشت .

يَأْتِ إِنِّي أَخَافُ أَنْ يَمْسَكَ عَذَابَ مِنَ الرَّحْمَنِ

۸- حضرت ابراهیم (ع) با برخوردی عاطفی و مؤدبانه سعی در ارشاد و هدایت آزر داشت .

يَأْتِ إِنِّي أَخَافُ أَنْ يَمْسَكَ عَذَابَ مِنَ الرَّحْمَنِ

خطاب <يَأْتِ> گویای عطوفت ابراهیم(ع) است.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۰ - مریم - ۱۹ - ۴۷ - ۴

۴- ابراهیم (ع) به هدایت شدن آزر ، در عین اصرار و تعصب او بر بت پرستی امیدوار بود .

سَأَسْتَغْفِرُ لَكَ رَبِّي

ممکن است مراد ابراهیم(ع) از طلب مغفرت، طلب مقدمات مغفرت (ترک بت پرستی) باشد، زیرا

آن حضرت از هدایت یافتن آزر ناامید نشده بود و لذا سعی در رام کردن او از طریق برانگیختن احساسات وی داشت.

هدایت آفرینش

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۲ - نور - ۲۴ - ۳۵ - ۵

۵ - خداوند ، هدایتگر جهان هستی و پدیده های آن است .

اللّٰهُ نُورُ السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضِ

برداشت یاد شده مبتنی بر این است که مقصود از نور، یکی از معانی کنایی و مجازی آن (یعنی، هدایتگری) باشد؛ چرا که از ویژگی های نور، روشنایی بخشی است و روشنایی بخشی خداوند نسبت به پدیده های جهان به این دلیل است که آنها را به مقصد خود هدایت کند.

هدایت آیندگان

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۷ - زخرف - ۴۳ - ۲۸ - ۳

۳ - تلاش انسان برای هدایت نسل های آینده خویش ، اقدامی پسندیده و روشی ابراهیمی است .

و جعلها كلمه باقيه في عقبه

چنانچه فاعل <جعل> ابراهیم(ع) باشد، از اسوه بودن عمل آن حضرت، مطلب بالا استفاده می شود.

هدایت ابراهیم(ع)

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۵ - انعام - ۶ - ۸۰ - ۴

۴ ابراهیم(ع)، ره یافته به توحید و یگانه پرستی در پرتو هدایت خداوند بود.

أتَّحِجُّونِي فِي اللَّهِ وَقَدْ هَدِينِ

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۲ ابراهیم، اسحاق(ع) و یعقوب(ع) دارای مقامی رفیع و بهره مند از هدایتی ویژه به توحید و برهانهای آن، از جانب خداوند.

و وهبنا له إسحق و یعقوب کلاً هدینا

بهره مندی از هدایت ویژه الهی حاکی از مرتبه

والای آن پیامبران است.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۹ - نحل - ۱۶ - ۱۲۱ - ۴

۴- خداوند ، حضرت ابراهیم (ع) را به < صراط مستقیم > هدایت کرد .

هده إلی صراط مستقیم

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۰ - مریم - ۱۹ - ۴۳ - ۵

۵- ابراهیم (ع) ، پیش از مناظره اش با آزر ، موحدی هدایت یافته و آگاه بود .

يَأْتِي إني قد جاءني من العلم ما لم يأتك فاتبعني أهدك صراطاً سوياً

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۵ - صافات - ۳۷ - ۹۹ - ۷

۷- راه یابی بهتر به مقصد و خیر و صلاح افزون تر در پرتو عنایت خداوند ، فلسفه هجرت ابراهیم (ع)

و قال إني ذاهب إلی ربی سیهدين

به قرینه این که رسالت ابراهیم(ع) پس از هجرت هم ادامه داشت به دست می آید که مراد از هدایتی که مورد درخواست آن حضرت بود، ره یابی به مقصد و خیر و صلاحی است که ایشان از آغاز به دنبال آن بوده است.

هدایت اخروی مؤمنان

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۷ - یونس - ۱۰ - ۹ - ۱۱

۱۱ از امام صادق (ع) روایت شده است : < ... ان الله تبارك و تعالی ... یوم القیامه ... یهدی اهل الإیمان و العمل الصالح إلی جنته ... قال عزّ و جل : > إن الذین آمنوا و عملوا الصالحات یهدیهم ربهم بإیمانهم تجری من تحتهم الأنهار

فی جنات النعیم < . . . ;

.. خدای تبارک و تعالی ... روز قیامت ... اهل ایمان و عمل صالح را به سوی بهشت خود راهنمایی می کند ... خدای عزوجل فرمود: به تحقیق کسانی که ایمان آورده اند و دارای اعمال صالح هستند، پروردگارشان آنان را در پرتو ایمانشان هدایت می کند. از زیر [قصرهای] آنان در باغهای پر نعمت، نهرها جاری است ... <.

هدایت اسحاق(ع)

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۵ - انعام - ۶ - ۸۴ - ۲

۲ ابراهیم، اسحاق(ع) و یعقوب(ع) دارای مقامی رفیع و بهره مند از هدایتی ویژه به توحید و برهانهای آن، از جانب خداوند.

و وهبنا له إسحق و یعقوب کلاً هدینا

بهره مندی از هدایت ویژه الهی حاکی از مرتبه والای آن پیامبران است.

هدایت اسماعیل(ع)

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۵ - انعام - ۶ - ۸۶ - ۲

۲ اسماعیل، الیسع، یونس و لوط(ع)، از زمره صالحان و برخوردار از هدایت ویژه خداوند بودند.

کلاً هدینا .. و من ذریته ... کل من الصالحین ... و إسمعیل و الیسع و یونس و لوطا

هدایت اشراف فرعون

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۸ - هود - ۱۱ - ۹۷ - ۱

۱ خداوند، موسی(ع) را برای هدایت فرعون و بزرگان دربارش، به سوی آنان فرستاد.

و لقد أرسلنا موسی .. إلى فرعون و ملأیه

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

١٣ - قصص - ٢٨ - ٣٢ - ٧

٧ - فرمان الهی به موسی (ع)

در وادی طور ، مبنی بر رفتن نزد فرعون و ابلاغ رسالت خویش به وی و مهتران حکومتش

إلی فرعون و ملائیه

<إلی فرعون> متعلق به عامل محذوف بوده و تقدیر آن چنین است: <اذهب إلی فرعون و ملائیه>.

هدایت اصحاب کهف

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۰ - کهف - ۱۸ - ۱۳ - ۷

۷- اصحاب کهف ، جوانمردانی مؤمن به پروردگار خویش و بهره مند از هدایت افزون الهی بودند .

انّهم فتیه ءامنوا بریهم و زدنهم هدی

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۰ - کهف - ۱۸ - ۱۷ - ۱۲، ۹، ۷

۷- ره یابی اصحاب کهف به پناهگاهی امن و وسیع ، نمودی از رحمت و هدایت الهی برای آنان بود .

ینشر لکم ربکم من رحمته .. و هم فی فجوه منه

۹- رهنمون شدن اصحاب کهف به غاری ویژه که برای سالیانی دراز ، بدن آنان را سالم نگاه دارد از آیات الهی بود .

و تری الشمس .. ذلک من ءایت الله

<ذلک> به غار اصحاب کهف و خصوصیات آن اشاره دارد. آیت بودن این مجموعه، شاید بدان جهت باشد که خداوند، برای حفظ بدن ها و سالم ماندن اجساد اصحاب کهف در طول سالیانی دراز، آنان را به غاری هدایت کرد که بهترین شرایط طبیعی را برای چنین منظوری در خود داشته باشد.

۱۲- اصحاب کهف ، گروهی بهره مند از هدایت خداونو بودند .

فأووا إلی الکهف ینشر لکم ربکم من رحمته .. من ینهد الله فهو المهتد

هدایت الله

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۷ نگرانی پیامبر (ص)، از هدایت نیافتن مشرکان و اعلام خداوند، به اینکه هدایت به دست اوست، نه پیامبر (ص).

لیس لك من الامر شیء

رسول الله (ص) در پی شکست دندان مبارکش توسط مشرکان در جنگ احد فرمود: کیف یفلح قوم فعلوا هذا بنبیهم؟ در این هنگام آیه فوق نازل شد.

الدر المنثور، ج ۲، ص ۳۱۲.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۳ - آل عمران - ۳ - ۱۴۴ - ۱۷

۱۷ واپسگرایی و ارتداد، کفران نعمت رسالت انبیا و هدایت الهی است.

و من ینقلب علی عقبیه .. و سیجزی الله الشاکرین

مفهوم جمله <و سیجزی الله الشاکرین> این است که مرتدان، ناسپاس هستند، و به مناسبت حکم و موضوع، این ناسپاسی در ارتباط با رسالت انبیا و هدایت الهی است.

هدایت الیاس (ع)

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۵ - انعام - ۶ - ۸۵ - ۴

۴ زکریا، یحیی، عیسی و الیاس (ع) از هدایت خاص خداوند بهره مند بودند.

و کلا هدینا .. و من ذریته ... و زکریا و یحیی و عیسی و الیاس

هدایت الیسع (ع)

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۵ - انعام - ۶ - ۸۶ - ۲

۲ اسماعیل، الیسع، یونس و لوط(ع)، از زمره صالحان و برخوردار از هدایت ویژه خداوند بودند.

كَلَّا هَدَيْنَا .. و من ذریته ... كل من الصالحين ... و إسمعیل و الیسع و یونس و لوطا

هدایت امت ها

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۹ - نحل - ۱۶ - ۳۶

۶- برخی از امت ها با اعزام انبیا به سوی آنان ، هدایت یافتند و برخی دیگر بر گمراهی خود باقی ماندند .

فمنهم من هدی الله و منهم من حقت علیه الضلله

هدایت انبیا

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۵ - انعام - ۶ - ۷۵ - ۷

۷ انبیا از هدایت ویژه خداوند برخوردارند.

و كذلك نرى إبراهيم ملكوت . . و ليكون من الموقنين

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۵ - انعام - ۶ - ۸۷ - ۵

۵ گزینش و هدایت انبیا از جانب خداوند است.

و اجتبينهم و هدينهم إلى صراط مستقیم

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۵ - انعام - ۶ - ۹۰ - ۱،۱۲

۱ انبیا هدایت یافتگان از سوی خداوند هستند.

أولئك الذين هدى الله

۱۲ اجر و مزد طلب نکردن از مردم در قبال انجام رسالت و تبلیغ دین، از هدایت‌های خداوند به انبیای گذشته است.

فبهديهم اقتده قل لأستلکم علیه اجرا

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۹ - ابراهیم - ۱۴ - ۱۲ - ۱،۳

۱- انبیا با توجه به هدایت یافتن خویش از سوی خداوند ، هیچ توجیهی را برای توکل نکردن به او روا نمی داشتند .

و ما لنا إلا نتوكل على الله و قد هدینا سبیلنا

۳- همه انبیا خود را مدیون هدایت خاص خداوند می دانستند .

و قد هدینا سبیلنا

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۱ - طه - ۲۰ - ۸۴ - ۹

۹ - پیامبران ، در تشخیص موارد رضایت خداوند ، نیازمند راهنمایی و هدایت او هستند .

و ما أعجلک .

.. عجلت إليك رب لترضى

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۵ - یس - ۳۶ - ۲۱ - ۱،۲

۱ - مؤمن انطاکیه (حبیب نجار) ، مردم را به پیروی از رسولانی ره یافته که هیچ مزدی در ابلاغ رسالت خویش نمی خواستند فراخوانده بود .

اتَّبِعُوا مِنْ لَایْسَلْکُمْ أَجْرًا وَ هُمْ مَهْتَدُونَ

۲ - اخلاص و مزد نخواستن در ابلاغ رسالت و ره یافته بودن ، دلیل لزوم پیروی از پیامبران در دیدگاه مؤمن انطاکیه (حبیب نجار)

اتَّبِعُوا الْمُرْسَلِينَ . اتَّبِعُوا مِنْ لَایْسَلْکُمْ أَجْرًا وَ هُمْ مَهْتَدُونَ

جمله < اتَّبِعُوا مِنْ لَایْسَلْکُمْ أَجْرًا .. > تأکید برای جمله < اتَّبِعُوا الْمُرْسَلِينَ > در آیه پیش و نیز در مقام تعلیل برای آن جمله است.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۶ - غافر - ۴۰ - ۵۳ - ۶

۶ - کتاب های آسمانی ، وسیله تداوم هدایت و رسالت پیامبران در طول تاریخ

و لقد ءاتینا موسی الھدی و أورثنا بنی اسرائیل الکتب

هدایت انسان

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۲ - بقره - ۲ - ۲۷۲ - ۲،۴

۲ هدایت یافتن انسان ها ، خارج از وظیفه پیامبر اکرم (ص) و تنها در قلمرو مشیت الهی

لیس علیک ہدیہم و لکن اللہ یھدی من یشاء

۴ شدت علاقه پیامبر اکرم (ص) به هدایت مردم و تلاش وی در این جهت

ليس عليك هديهم

جلد - نام سوره - سوره - آيه - فيش

٤ - نساء - ٤ - ١٦٨ - ٩

٩ آمرزش و هدايت انسان به دست خداوند است .

لم يكن الله ليغفر لهم ولا يهديهم طريقاً

جلد

- نام سوره - سوره - آیه - فیش

۴ - نساء - ۴ - ۱۷۰ - ۶

۶ هدایت و تربیت تمامی انسان ها ، هدف از بعثت پیامبران و نزول کتب آسمانی

يَأْيِهَ النَّاسِ قَدْ جَاءَ كَمِ الرَّسُولِ بِالْحَقِّ مِنْ رَبِّكُمْ

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۴ - مائده - ۵ - ۶۷ - ۱۸

۱۸ هدایت انسان ها ، تنها در اختیار خداوند است .

إِنَّ اللَّهَ لَا يَهْدِي الْقَوْمَ الْكَافِرِينَ

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۴ - مائده - ۵ - ۱۰۴ - ۳

۳ هدایت انسان ها ، در گرو حضور قرآن با سنت پیامبر (ص) در میان آنها

تَعَالَوْا إِلَىٰ مَا أَنزَلَ اللَّهُ وَإِلَى الرَّسُولِ

چنانچه مراد از <تعالوا .. الى الرسول> پذیرش معارفی باشد که به آن حضرت وحی می شد ضمیمه ساختن <الی الرسول> لزومی نداشت بنابراین آیه اشاره به این دارد که رسول خدا(ص) علاوه بر مسائل وحی شده به وی، دارای دستورات و معارفی است که از آنها به سنت پیامبر(ص) تعبیر می شود.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۹ - ابراهیم - ۱۴ - ۲۵ - ۹

۹- هدایت پذیری تنها در گرو ابزار هدایت نیست ؛ بلکه خود انسان ها در آن نقش اساسی دارند .

يَضْرِبُ اللَّهُ الْأَمْثَالَ لِلنَّاسِ لَعَلَّهُمْ يَتَذَكَّرُونَ

بی شک از هدفهای ذکر مَثَل، هدایت انسانها و پند دادن به آنان است؛ اما ذکر <لعل> برای آن، که به معنای ترجی و طمع در انجام کار است، می تواند مشعر به نکته یاد شده باشد.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۰ - كهف

۱۸- هدایت های خداوند ، همواره ، در جهت صلاح انسان و رساندن او به راه های درست و صحیح است .

عسی أن يهدين ربِّي لأقرب من هذا رشدًا

در المصباح المنير آمده است: < > <رُشد> صلاح است و آن، رسیدن به صواب و درستی است.<

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۶ - زمر - ۳۹ - ۴۱ - ۸

۸- قرآن ، کتابی نازل شده برای هدایت و راهنمایی مردم .

فمن اهتدى فلنفسه

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۶ - شوری - ۴۲ - ۵۲ - ۹،۱۰

۹- قرآن ، نور الهی در تاریکی های نادانی و موجب هدایت انسان از گمراهی است .

و لكن جعلنه نورًا نهدي به من نشاء من عبادنا

۱۰- هدایت انسان به وسیله وحی و قرآن ، تابع مشیت الهی است .

نهدي به من نشاء

هدایت انسان ها

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱ - حمد - ۱ - ۶ - ۹

۹- هدایت همگان به صراط مستقیم ، آرمان انسان موحد است .

إهدنا الصراط المستقیم

به کارگیری <اهدنا> (ما را هدایت کن) به جای <اهدنی> (مرا هدایت کن) حاوی نکته ای است که در برداشت فوق

آمده است.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱ - بقره - ۲ - ۵۳ - ۸

۸ - دستیابی انسان ها به هدایت ، هدف از نزول کتاب های آسمانی است .

و إذ آتینا موسی الکتب و الفرقان لعلکم تهتدون

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱ - بقره - ۲ - ۱۴۲ - ۱۶، ۱۵، ۱۴، ۱۲

- ۱۲

قبله شدن کعبه ، زمینه ساز هدایت انسان ها به صراط مستقیم است .

ما وليهم عن قبلتهم ... يهدى من يشاء إلى صراط مستقيم

جمله <لله المشرق ..> بیانگر این است که: کعبه و بیت المقدس هر دو ملک خداست و از این جهت تفاوتی ندارند و جمله <یهدی ...> اشاره به این دارد که انتخاب کعبه به عنوان قبله، زمینه ساز هدایت انسانهاست و لذا آن را قبله همگان قرار داد.

۱۴ - خداوند ، هدایت کننده انسان ها به صراط مستقیم است .

یهدى من يشاء إلى صراط مستقيم

۱۵ - هدایت انسان ها به صراط مستقیم ، هدف از تشریح دین و جعل احکام از سوی خداوند است .

ما وليهم عن قبلتهم ... يهدى من يشاء إلى صراط مستقيم

۱۶ - خداوند ، در هدایت انسان ها و تشریح قوانین دین مختار است .

یهدى من يشاء إلى صراط مستقيم

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱ - بقره - ۲ - ۱۴۳ - ۱۳

۱۳ - خداوند هدایت کننده انسانهاست .

إلا على الذين هدى الله

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱ - بقره - ۲ - ۱۵۱ - ۴

۴ - دستیابی انسان ها به هدایت و کامل شدن نعمت الهی بر ایشان ، از اهداف بعثت پیامبر (ص) است .

فولوا وجوهكم شطره ... و لعلکم تهتدون. كما أرسلنا فيکم رسولا

چنانچه <كما أرسلنا ...> بیانگر تشبیه مسأله تغییر قبله به رسالت پیامبر (ص) باشد؛ <لأتم نعمتی علیکم و لعلکم تهتدون> گویای وجه شبه است؛ یعنی، همان گونه که بعثت پیامبر برای اتمام نعمت بر بندگان و دستیابی

آنان به هدایت می باشد، تغییر قبله نیز دارای چنین هدفها و نتایجی است.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱ - بقره - ۲ - ۱۸۵ - ۱۰، ۶

۶ - قرآن کتابی هدایتگر و راهنمای همه انسانهاست .

الذی أنزل فیہ القرآن هدی للناس

۱۰ - قرآن ، حاوی دلایلی روشن و فراوان برای رهنمون ساختن انسان ها به هدایت های ویژه و مراحل والای هدایت

الذی أنزل فیہ القرآن هدی للناس و بینت من الهدی

<بینه> به معنای دلیل و روشن و آشکار است و جمع آوردن آن دلالت بر کثرت دارد. از معرفه بودن <الهدی> در <بینات من الهدی> چنین بر می آید که مراد، هدایت‌هایی خاص است.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۸ - هود - ۱۱ - ۱۱۹ - ۴

۴ هدف از خلقت انسانها ، هدایت کردن ایشان به طریق حق و نزول رحمت بر آنان است .

إلا من رحم ربك و لذلك خلقهم

مشارالیه <ذلك> رحمتی است که از جمله <رحم ربك> استفاده می شود.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۹ - ابراهیم - ۱۴ - ۱ - ۱۷

۱۷ - پیامبر (ص) ، وظیفه دار هدایت مردم به راه خدای عزتمند ستودنی ، با تعالیم قرآن کریم

كتب أنزلنه إليك لتخرج الناس من الظلمت إلى النور . ..إلى صراط العزيز الحميد

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۹ - حجر - ۱۵ - ۱۰ - ۳

۳- عنایت خداوند به هدایت انسان ها در طول تاریخ

و لقد أرسلنا من قبلك فی شیع الأولین

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۹ - نحل - ۱۶

۹- بنای خداوند ، در هدایت مردم ، استفاده از قدرت قاهره و مجبور ساختن آنان نیست .

لو شاء الله ما عبدنا من دونه من شيء .. و ما أرسلنا من قبلك إلا رجالاً نوحى إل

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۰ - اسراء - ۱۷ - ۹ - ۳

۳- قرآن ، هدایتگر مردمان به خلل ناپذیرترین و استوارترین راهها

إن هذا القرآن يهدى للتي هي أقوم

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۱ - طه - ۲۰ - ۱۲۳ - ۱۰

۱۰ - خداوند ، از آغاز هبوط بشر بر زمین برای زندگی او ، هدایت و برنامه هایی را قرار داد .

اهبطا منها .. فإما يأتينكم منى هدى

خطاب در <إمّا يأتينكم> تنها متوجه انسان ها است (هر چند <اهبطا> خطاب به ابلیس و آدم باشد) زیرا پس از حتمی شدن گمراهی بر شیاطین، ارائه هدایت به آنان لغو است.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۱ - انبیاء - ۲۱ - ۷۳ - ۷،۹

۷- ابراهیم ، اسحاق و یعقوب (ع) ، موظف بودند که درچارچوب فرمان های الهی به هدایت مردم پردازند و نه بر اساس سلیقه شخصی و نه دستور گیری از دیگران .

و جعلنهم أئمة يهدون بأمرنا

<بأمرنا> متعلق به <یهدون> و در حقیقت به منزله قید و شرط برای هدایت کردن است یعنی، هدایت کردن مردم باید به فرمان ما باشد

۹- هدایت مردم به سوی خدا و صفات ، افعال و سخنان او ، وظیفه ابراهیم ، اسحاق و یعقوب (ع) بود .

و جعلنهم أئمة يهدون

برداشت یاد شده براساس دو نکته است: ۱ <أمر> در اصل به معنای شأن و لفظی است عام که شامل تمامی افعال و اقوال می شود (مفردات راغب). ۲ <باء> در <بأمرنا> ممکن است برای غایت و به معنای <إلی> باشد.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۲ - نور - ۲۴ - ۳۴ - ۱

۱ - خداوند ، فرستنده آیات روشنگر حقایق و راه هدایت از گمراهی ، برای مردمان

و لقد أنزلنا إليك آیت مبینة

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۲ - نور - ۲۴ - ۴۶ - ۳

۳ - خداوند ، هدایت گر انسان ها به صراط مستقیم (راه معتدل ، میانه و متناسب)

و الله یهدی من یشاء إلی صراط مستقیم

<استقامت> (مصدر <مستقیم>) به معنای <اعتدال> و <استواء> است. به متوسط بین دو حال از نظر کمی و کیفی، بلندی و کوتاهی، سردی و گرمی و... <اعتدال> گویند و نیز هر شیء متناسب را، معتدل خوانند (لسان العرب).

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۳ - شعراء - ۲۶ - ۷۸ - ۱

۱ - هدایت و راهنمایی خلق ، از شؤون ربوبیت و خالقیت خداوند

إلا ربّ العلمین . الذی خلقنی فهو یهدین

تفریع جمله <فهو یهدین> بر <ربّ العالمین> و <الذی خلقنی> ، بیانگر برداشت یاد شده است؛ یعنی، چون او پروردگار جهانیان و نیز آفریننده من است؛ پس خود او هم مرا راهنمایی خواهد کرد.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۴ - سجده - ۳۲ - ۱۳ - ۱۲

۱۲ - هر کسی ، هدایت مخصوص خود را دارد .

کَلِّ نَفْسٍ هَدِيهَا

اضافه <هدی>

به ضمیر <ها> که مرجع آن نفس است حاکی از این است که هر نفسی، هدایت ویژه خود را دارد.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۴ - سجده - ۳۲ - ۲۴ - ۱،۲،۳

۱ - پیشوایانی ، از میان بنی اسرائیل ، برای هدایت مردم ، برخاستند .

لبنی إسرئیل . و جعلنا منهم أئمة یهدون بأمرنا

۲ - پیشوایان دینی برخاسته از قوم بنی اسرائیل ، هدایت کننده مردم ، براساس و چهارچوب تعالیم الهی بودند .

لبنی إسرئیل . و جعلنا منهم أئمة یهدون بأمرنا

۳ - پیشوایان بنی اسرائیل ، مردم را به توفیق خداوند ، هدایت و راهنمایی می کردند .

و جعلنا منهم أئمة یهدون بأمرنا

برداشت بالا بنابرین است که <أمر> در آیه، به معنای <شأن و فعل> باشد. در این صورت هدایت به امر خدا، معنای توفیق می دهد.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۵ - یس - ۳۶ - ۶۶ - ۵

۵ - مشیت و سنت خداوند در هدایت انسان ها ، بر بهره جستن آنان از ابزار های متعارف شناخت (مانند بینایی و . . .) استوار است ؛ نه بر اعجاز و ارائه کار های خارج از توان بشر .

و لو نشاء لطمسنا علی أعینهم فاستبقوا الصراط فأنی یبصرون

برداشت یاد شده مبتنی بر این نکته است که اگر خداوند چشم و بینایی مردم کافر را از بین می برد، آنان به قدرت خدا پی برده و به او ایمان می آورند؛ ولی خدا چنین نکرده بلکه خواسته است که آنان از راه دیدن حقایق الهی و شنیدن آنها (راه متعارف راهنمایی

بشر) هدایت کردند.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۶ - فصلت - ۴۱ - ۱۷ - ۳

۳ - راهنمایی مردمان ، رسالت پیامبران الهی

إذ جاءتهم الرسل . . . و أما ثمود فهديناهم

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۶ - شوری - ۴۲ - ۶ - ۵

۵ - اشتیاق و اهتمام شدید پیامبر (ص) ، نسبت به هدایت مردم .

اللّه حفيظ عليهم و ما أنت عليهم بوكيل

از این که قرآن می فرماید: <خداوند مراقب عملکرد مشرکان است و تو بر آنان و کیل نیستی > استفاده می شود که پیامبر(ص) نسبت به هدایت آنان شدیداً شیفتگی نشان داده و از اصرار آنان به شرک آشفته خاطر می شده است.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۶ - شوری - ۴۲ - ۴۸ - ۷

۷ - وظیفه رهبران الهی ، آگاهی دادن به مردم و فراهم ساختن زمینه های انتخاب صحیح است ؛ نه تصمیم گیری از قبل آنان .

فما أرسلنك عليهم حفيظًا إن عليك إلاّ البلق

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۷ - زخرف - ۴۳ - ۵ - ۶

۶ - عنایت خداوند به هدایت تمامی انسان ها ، حتی مشرکان ستیزه جو

أفضرب عنكم الذكر صفحًا أن كنتم قومًا مسرفين

آیه شریفه، نشانگر لطف و رحمت الهی است ؛ بدین صورت که خداوند، حتی با مخالفت فراوان مشرکان، از فرو فرستادن قرآن دریغ نورزید.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۷ - زخرف - ۴۳ - ۶ - ۳

۳ - هدایت بشر ، سنت همیشگی و تغییرناپذیر خداوند

أفضرب عنکم الذکر . . . و کم أرسلنا

من نبی فی الأولین

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۷ - زخرف - ۴۳ - ۲۴ - ۶

۶ - علاقه شدید پیامبران الهی ، نسبت به هدایت و رستگاری انسان ها

قل أو لو جئتکم بأهدى ممّا وجدتم علیه ءاباءکم

پیامبران، در برابر مخالفت های مؤکد قوم خویش (إنا وجدنا .. إنا علی آثارهم) با لحنی نرم و ملایم آنان را به مسیر آیین توحید فرامی خواندند، از این مطلب، شیفتگی شدید آنان به هدایت انسان ها استفاده می شود.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۸ - ذاریات - ۵۱ - ۵۴ - ۴

۴ - احساس مسؤولیت شدید پیامبر (ص) ، برای هدایت مردم ، حتی دشمنان لجوج خویش

فتولّ عنهم فما أنت بملوم

تأکید <فما أنت بملوم> پس از ترخیص <فتولّ عنهم> شدت احساس مسؤولیت پیامبر(ص) را در کار خویش می رساند.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۸ - نجم - ۵۳ - ۲۳ - ۱۴

۱۴ - خداوند ، خواهان هدایت تمامی انسان ها ، در راستای تعالی و رشد آنان

و لقد جاءهم من ربهم الهدی

ذکر <ربّ> و اضافه آن به <هم> که به مشرکان بازمی گردد مشعر به مطلب بالا است.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۸ - نجم - ۵۳ - ۲۹ - ۷

۷ - تمایل طبیعی پیامبر (ص) به هدایت تمامی انسان ها ، حتی دنیاپرستان روی گردان از یاد خدا

فأعرض عن من تولّى عن ذكرنا و لم يرد إلّا الحيوه الدنيا

امر در <فأعرض> نشانگر آن است که چنان تمایل طبیعی (هدایت تمامی انسان ها) در

پیامبر (ص) وجود داشته است.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۸ - نجم - ۵۳ - ۵۶ - ۳

۳ هماهنگی کتاب های آسمانی ، در بیان انذار ها و هدایت خلق

أَمْ لَمْ يَتَّبِعُوا مَا فِي صُحُفِ مُوسَىٰ . وَإِبْرَاهِيمَ ... هَذَا نَذِيرٌ مِنَ النَّذِيرِ الْأُولَىٰ

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۹ - صف - ۶۱ - ۹ - ۲

۲ - هدایت و راهنمایی انسان ها ، مسؤولیتی الهی بر دوش پیامبر (ص)

أرسل رسوله بالهدى

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۹ - جن - ۷۲ - ۲۱ - ۲

۲ - هدایت شدن یا گمراه گشتن مردمان ، خارج از قلمرو توانایی پیامبر (ص)

قُلْ إِنِّي لَا أَمْلِكُ لَكُمْ ضَرًّا وَلَا رَشَدًا

<ضَرٌّ> در مقابل <نفع> و <رشد> در مقابل <غَيٌّ> است و در این آیه، هر یک از آن دو واژه به لحاظ معنا می تواند قرینه برای دیگری باشد؛ یعنی، <ضَرٌّ> قرینه باشد که مقصود از <رشد>، ضلالت است و <ضَرٌّ> قرینه بر این باشد که مراد از <رشد>، نفع است.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۹ - انسان - ۷۶ - ۳ - ۱

۱ - خداوند ، راه درست را به بشر نشان داده است .

إِنَّا هَدَيْنَا السَّبِيلَ

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

\$۸ - هدایت مردم به خداوند و بیان ربوبیت او و ایجاد حالت خداترسی در آنان ، از نخستین اهداف پیامبران است .

فقل .. و أهدیک إلی ربک فتخشی

- هدایت مردم

به خداوند و بیان ربوبیت او و ایجاد حالت خداترسی در آنان، از نخستین اهداف پیامبران است.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۲۰ - عبس - ۸۰ - ۲۲ - ۷

۷ - قدرت خداوند بر آفرینش انسان ها ، تنظیم توانمندی های آنان ، هدایت تکوینی و نیز میراندن و به گور افکندن آنها ، دلیل قدرت او بر زنده ساختن آنان در قیامت است .

خلقه فقدّره . ثمّ السبیل یسّره . ثمّ أماته فأقبره . ثمّ إذا شاء أنشره

هدایت انفاقگران

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱ - بقره - ۲ - ۵ - ۴

۴ - برپادارندگان نماز و انفاق کنندگان ، هدایت یافتگانند .

یقیمون الصلوه . . . أولئک علی هدی من ربهم

هدایت اهل یقین به آخرت

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۴ - لقمان - ۳۱ - ۵ - ۱

۱ - تنها برپادارندگان نماز و پرداخت کنندگان زکات و اهل یقین به آخرت ، مشمول هدایت ویژه پروردگار خویش اند .

الذین یقیمون الصلوه و یؤتون الزکوه و هم بالأخره هم یوقنون . أولئک علی هدی من

هدایت ایوب(ع)

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۵ - انعام - ۶ - ۸۴ - ۷، ۶

۶ داوود، سلیمان، ایوب، یوسف(ع)، موسی و هارون(ع)، فرزندان از نسل ابراهیم و هدایت یافته از جانب خداوند هستند.

و من ذریته داود و سلیمان و ایوب و یوسف و موسی و هرون

سیاق آیات پیشین، که درباره حضرت ابراهیم(ع) بود، این احتمال را پدید می آورد که ضمیر در <ذریته> به <ابراهیم> برگردد. در این صورت برخی اسامی که

در آیات بعد آمده است (همچون الیاس و لوط) از باب تغلیب در شمار ذریه آن حضرت ذکر شده اند.

۷ داوود، سلیمان، ایوب، یوسف، موسی و هارون، فرزندان از نسل نوح(ع) و هدایت یافته از جانب خداوند بودند.

نوحا .. و من ذریته داود و سلیمان و ایوب و یوسف و موسی و هرون

با توجه به دو نکته می توان گفت <نوحا> مرجع ضمیر در <ذریته> است: <نوحا> نزدیکترین کلمه ای است که می تواند مرجع ضمیر باشد. در میان کسانی که به عنوان ذریه از آنان یاد شده، افرادی هستند که از ذریه ابراهیم(ع) نیستند، مانند حضرت لوط(ع) و الیاس(ع)

هدایت با آیات خدا

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۰ - کهف - ۱۸ - ۱۷ - ۱۱

۱۱- بهره مند شدن آدمی از هدایت ، به وسیله آیات الهی ، در گرو توفیق بخشی او است .

ذلك من آیت الله من یهد الله فهو المهتد

هدایت باغدار متکبر

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۰ - کهف - ۱۸ - ۳۷ - ۱

۱- مصاحبت و همراهی مرد مؤمن (سمبل ایمان) با ثروت مند مغرور ، به جهت گفتوگو و ارشاد او بوده است .

قال له صاحبه و هو یحاوره

<محاورة> یعنی رد و بدل کردن منطق و کلام و پاسخ گویی به هم (لسان العرب). تصریح به جمله حالیه <و هو یحاوره> هدف از مصاحبت را بیان می کند که همان پاسخ گویی به گفته های کفرآمیز فرد منکر معاد باشد.

هدایت بت پرستان

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۳ - شعراء - ۲۶ -

۲ - اشاره ابراهیم (ع) به آفریدگاری و هدایت گری خدا، برای معرفی پروردگار جهان برای بت پرستان

إِلَّا رَبَّ الْعَالَمِينَ . الَّذِي خَلَقَنِي فَهُوَ يَهْدِينِ

هدایت برپاکنندگان نماز

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱ - بقره - ۲ - ۵ - ۴

۴ - برپادارندگان نماز و انفاق کنندگان، هدایت یافتگانند .

يَقِيمُونَ الصَّلَاةَ .. أُولَئِكَ عَلَى هُدًى مِنْ رَبِّهِمْ

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۴ - لقمان - ۳۱ - ۵ - ۱

۱ - تنها برپادارندگان نماز و پرداخت کنندگان زکات و اهل یقین به آخرت، مشمول هدایت ویژه پروردگارِ خویش اند .

الَّذِينَ يَقِيمُونَ الصَّلَاةَ وَيُؤْتُونَ الزَّكَاةَ وَ هُمْ بِالْآخِرَةِ هُمْ يُوقِنُونَ . أُولَئِكَ عَلَى هُدًى مِنْ

هدایت برگزیدگان

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۵ - انعام - ۶ - ۸۷ - ۱

۱ خداوند برخی از پدران و فرزندان و برادران انبیای گذشته را (ابراهیم، اسحاق، یعقوب(ع) و ..) برگزید و به صراط مستقیم هدایت کرد.

و مِنْ ءَابَائِهِمْ وَ ذُرِّيَّتِهِمْ وَ إِخْوَانِهِمْ وَ اجْتَبَيْنَهُمْ وَ هَدَيْنَهُمْ إِلَى صِرَاطٍ مُسْتَقِيمٍ

هدایت بنی اسرائیل

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۳- موسی (ع) ، وظیفه دار هدایت مردم خویش به سوی نور و خارج کردن آنان از ظلمت ها ، با آیات و معجزات الهی .

و لقد أرسلنا موسی بآیتنا أن أخرج قومك من الظلمت إلى النور

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۰ - اسراء - ۱۷ - ۲ - ۲

۲- بنی

اسرائیل ، مخاطبان اصلی دعوت موسی (ع) و هدایت آنان ، مهم ترین هدف و وظیفه آن حضرت

و ءاتینا موسی الکتب و جعلنه هدی لبنی إسرائیل

از مجموع آیات مربوط به حضرت موسی (ع) برمی آید که دعوت ایشان، دعوتی فراگیر بوده است و ذکر بنی اسرائیل در این آیه، می تواند برای این باشد که آنان مخاطبان اصلی دعوت بودند.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۱ - طه - ۲۰ - ۹۰ - ۱۱، ۱۰

۱۰ - هارون ، وظیفه دار رهبری و ارشاد بنی اسرائیل در غیبت موسی (ع)

و لقد قال لهم هرون من قبل

۱۱ - سخنان هارون به گوساله پرستان بنی اسرائیل ، گفتاری محبت آمیز و همراه با توجیه و ارشاد بود .

يقوم إنما فتنتم به

انتساب بنی اسرائیل به خود، با گفتن <ای قوم من > ابراز محبت است و ریشه یابی ماجرای سامری با فتنه خواندن آن، روشن گری و ارشاد است.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۱ - طه - ۲۰ - ۹۳ - ۲

۲ - هارون در غیاب موسی (ع) ، وظیفه رهبری و هدایت بنی اسرائیل را به عهده داشت .

یهرون ما منعك .. ألا تتبعن

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۳ - شعراء - ۲۶ - ۶۲ - ۵

۵ - موسی (ع) ، دارای مقامی ویژه در نزد خدا و واسطه وصول رحمت و هدایت الهی به بنی اسرائیل

إنّ معی ربّی سیهدین

آمدن تعبیر <إنّ معی ربّی > (پروردگار من با من است) به جای <إنّ معنا ربّنا > (پروردگار ما با ما است) نشان دهنده

شخص موسی(ع) از امداد خاصه الهی است؛ که در پرتو آن امداد، بنی اسرائیل نیز نجات می یافتند.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۴ - سجده - ۳۲ - ۲۳ - ۸،۹،۱۰

۸ - کتاب آسمانی موسی ، هدایت کننده قوم بنی اسرائیل بود .

و جعلنه هدی لبنی اسرائیل

۹ - هدایت بنی اسرائیل ، هدف رسالت موسی (ع) بوده است .

و لقد آتینا موسی الکتب . . . و جعلنه هدی لبنی اسرائیل

۱۰ - موسی (ع) ، از سوی خداوند مأمور هدایت بنی اسرائیل بود .

و جعلنه هدی لبنی اسرائیل

بنابراین احتمال که مرجع ضمیر مفعولی <جعلناه> حضرت موسی(ع) باشد، نکته یاد شده به دست می آید.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۹ - صف - ۶۱ - ۱۴ - ۱۲

۱۲ - تلاش حواریون به همراه عیسی (ع) ، برای هدایت بنی اسرائیل

فامت طائفه من بنی اسرائیل و کفرت طائفه

هدایت به ایمان

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱ - بقره - ۲ - ۶ - ۳

۳ - قرآن بهترین راهنمای مردم برای ایمان به خدا و قیامت

إن الذین کفروا سواء علیهم ءأنذرتهم أم لم تنذرهم لا یؤمنون

چنانچه مراد از <کفر> کفر به قرآن باشد، جمله <سواء علیهم> به این حقیقت اشاره دارد که اگر قرآن در انسانی تأثیر

نبخشد چگونه انتظار می رود که از سخن پیامبر(ص) تأثیر بپذیرد؟ و این حاکی از آن است که قرآن بهترین وسیله هدایت و ارائه کننده مؤثرترین اندازهاست.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۶ - اعراف - ۷ - ۴۳ - ۱۱

خداوند هدایت کننده مردم به ایمان و انجام اعمال صالح برای رساندن آنان به بهشت و مواهب آن

و قالوا الحمد لله الذي هدانا لهذا

برداشت فوق بر این اساس است که متعلق <هدینا>، به قرینه آیه پیشین، ایمان و عمل صالح و <لام> در <لهذا> بیانگر هدف و غایت هدایت باشد. یعنی: هدانا إلى الإيمان لنكون من أصحاب الجنة.

هدایت به توحید

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۰ - اسراء - ۱۷ - ۳ - ۶

۶- استفاده < تورات > از گرایش ها و عواطف خویشاوندی بنی اسرائیل ، جهت هدایت و گرایش آنان به توحید

و آتینا موسی . . . ذرّیه من حملنا مع نوح

این برداشت با توجه به دو نکته است ذیل است: ۱ بنا براین که نصب <ذرّیه> به حرف ندای محذوف و ادامه کلام تورات در آیه قبل باشد (و آتینا موسی الکتاب . . .أَلَاتتخذوا ... یا ذرّیه من حملنا مع نوح). ۲- آیه در پی دعوت از بنی اسرائیل به توحید، به آنان یادآوری می کند که آنها از فرزندان همراهان نجات یافته نوح هستند، تا به این وسیله ایشان را به قبول دعوت برانگیزاند.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۵ - انعام - ۶ - ۷۱ - ۱۲

۱۲ توحید، عقیده ای متکامل که موحدان با هدایت خداوند به آن راه می یابند.

أندعوا من دون الله . . . و نرد علی أعقابنا بعد إذ هدینا الله

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۵ - انعام - ۶ - ۸۰ - ۷، ۸، ۹

۶ هدایت آدمی به توحید، خود گواه و برهانی بر یکتایی خداوند در

ربوبیت است.

أتحجونی فی الله و قد هدین

از ظاهر آیه چنین بر می آید که ابراهیم(ع) در برابر احتجاج مشرکان به نفس هدایت شدن خود به توحید ربوبی استدلال فرموده و این راهیابی را دلیل بر یگانگی او دانسته است. زیرا اگر چنین پروردگاری نمی بود، چنین راهی را نمی نمایاند.

۱۷ اگر پروردگار یگانه حقیقت نداشت، آدمی به توحید ربوبی رهنمون نمی گشت.

أتحجونی فی الله و قد هدین

ر. ک: تفسیر المیزان.

۸ آدمی با هدایت خداوند، رهنورد توحید می گردد.

قال أتحجونی فی الله و قد هدین

احتجاج قوم ابراهیم با او در مورد شرک و توحید بوده است. به همین جهت مصداق مورد نظر برای <هدان>، هدایت به توحید است و طبعاً اختصاصی به ابراهیم(ع) ندارد.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۵ - انعام - ۶ - ۸۴ - ۲،۳

۲ ابراهیم، اسحاق(ع) و یعقوب(ع) دارای مقامی رفیع و بهره مند از هدایتی ویژه به توحید و برهانهای آن، از جانب خداوند.

و وهبنا له إسحق و یعقوب کلاً هدینا

بهره مندی از هدایت ویژه الهی حاکی از مرتبه والای آن پیامبران است.

۳ نوح(ع) هدایت یافته به توحید و برهانهای آن و دارای مرتبه ای بلند بود.

و نوحا هدینا من قبل

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۶ - شوری - ۴۲ - ۱۳ - ۲۵

۲۵ - هدایت انسان ها به سوی توحید ، براساس مشیت و اراده الهی است .

اللّٰهُ يَجْتَبِيْ اِلَيْهِ مَنْ يَشَاءُ

بنابراین که ضمیر <إليه> به توحید باز گردد و مراد از <من> مطلق انسان ها باشد، مطلب بالا استفاده می شود.

هدایت به حق

جلد - نام سوره -

۴ هدف از خلقت انسانها ، هدایت کردن ایشان به طریق حق و نزول رحمت بر آنان است .

إِلَّا مِنْ رَحْمِ رَبِّكَ وَلِذَلِكَ خَلَقَهُمْ

مشارالیه <ذَلِكَ> رحمتی است که از جمله <رحم ربک> استفاده می شود.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۹- وحدت و هماهنگی کتاب های آسمانی در هدایت گری به سوی حق

سمعنا کتبا .. مصدقا لما بین یدیه یهدی إلى الحق و إلى طریق مستقیم

واژه <مصدقا> هماهنگی و عدم تناقض را می رساند و این هماهنگی، در پیام های اصولی است که همان هدایت به حق و راه مستقیم می باشد.

۱۱- هدایت گری به سوی حق و راه مستقیم ، اصیل ترین ویژگی قرآن و هر کتاب آسمانی

کتبا أنزل من بعد موسی مصدقا لما بین یدیه یهدی إلى الحق و إلى طریق مستقیم

ابتدا قرآن با کتاب های آسمانی هماهنگ معرفی شده و سپس به عنوان اصیل ترین بُعد هماهنگی آن دو، هدایت گری به سوی حق و راه مستقیم مورد تصریح واقع شده است.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱ - قرآن ، در دیدگاه گروهی از جن ، راهنمای مؤمنان به راه حق و درستی است .

یهدی إلى الرشد

<رشد> <ضد <غی>> به معنای دستیابی به راه حق و درستی است. (مصباح المنیر و قاموس المحيط)

۳ - قرآن ، راهنمای انسان ها به راه حق و درستی

یهدی إلى الرشد

۵- راهنما بودن قرآن به درستی و حق ،

فلسفه و دلیل ایمان آوردن گروهی از جن به این کتاب

یهدی إلی الرشد فامنا به

<فا> در <فامنا> عاطفه و برای ربط مسبب به سبب است؛ یعنی، چون قرآن به رشد هدایت می کند، پس ما به این سبب به آن ایمان آوردیم.

۶- راهنما بودن قرآن به راه حق و درستی، مقتضی ایمان به آن است.

یهدی إلی الرشد فامنا به

هدایت به حیات واقعی

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۶ - انفال - ۸ - ۲۴ - ۶

۶ دعوت خدا و رسولش دارای هویتی واحد برای هدایت انسان ها به حیات واقعی

يَأَيُّهَا الَّذِينَ ءَامَنُوا اسْتَجِيبُوا لِلَّهِ وَلِلرَّسُولِ إِذَا دَعَاكُمْ لِمَا يُحْيِيكُمْ

هدایت به سبیل الله

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۶ - شوری - ۴۲ - ۵۳ - ۱

۱ - پیامبر اکرم (ص)، هادی و رهنمای انسان ها به راه خداوند است.

وَإِنَّكَ لَتَهْدِي إِلَى صِرَاطٍ مُسْتَقِيمٍ . صِرَاطَ اللَّهِ

<صراط الله> بدل از <صراط مستقیم> در آیه قبل است؛ یعنی، <وَإِنَّكَ لَتَهْدِي إِلَى صِرَاطِ اللَّهِ>.

هدایت به صراط مستقیم

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱ - حمد - ۱ - ۶ - ۹، ۵، ۲، ۱

۱ - درخواست هدایت به صراط مستقیم ، مهمترین خواسته انسان عارف به مقام الهی است .

الحمد لله .. إياك نستعين. إهدنا الصراط المستقیم

چنانچه <اهدنا الصراط المستقیم> در ارتباط با <الحمد لله رب العالمین ..> ملاحظه شود، حاوی این پیام است که انسان پس از شناخت خدا هدفش سلوک در صراط مستقیم خواهد بود؛ یعنی، همان راهی که خداوند منتهی الیه آن است.

لزوم دعا به درگاه الهی برای دستیابی به صراط مستقیم

إهدنا الصراط المستقیم

۵ - درخواست هدایت به < صراط مستقیم > شایسته ترین مورد برای استعانت از خدا

إیاک نستعین. إهدنا الصراط المستقیم

اگر <اهدنا..> در ارتباط با <ایاک نستعین> در نظر گرفته شود، بیانگر این معناست که هدایت به صراط مستقیم بالاترین موردی است که آدمی در نیل شدن به آن، نیازمند یاری خداوند می باشد.

۶ - انسان بدون یاری شدن از جانب خدا، از راهیابی به صراط مستقیم ناتوان است .

إهدنا الصراط المستقیم

۹ - هدایت همگان به صراط مستقیم، آرمان انسان موحد است .

إهدنا الصراط المستقیم

به کارگیری <اهدنا> (ما را هدایت کن) به جای <اهدنی> (مرا هدایت کن) حاوی نکته ای است که در برداشت فوق آمده است.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱ - حمد - ۱ - ۷ - ۳،۸

۳ - هدایت به صراط مستقیم، از نعمت های بزرگ خداوند است .

صراط الذین انعمت علیهم

اطلاق نعمت و اراده کردن نعمت هدایت، بیانگر این است که گوینده، نعمتهای دیگر را در مقابل نعمت هدایت، نعمت به حساب نمی آورد، و این، حکایت از والایی نعمت هدایت دارد.

۸ - الگوها و نمونه های عینی راه یافتگان، دارای نقشی مهم در نیل به صراط مستقیم و سلوک در آن است .

إهدنا الصراط المستقیم. صراط الذین انعمت علیهم

از اینکه <صراط مستقیم> به راه انسانهای هدایت یافته تفسیر شده، می توان به این نکته رسید که انسان در نیل به صراط

مستقیم نیازمند الگوها و نمونه های عینی راه یافتگان است و باید سالکان این طریق را بیابد و به ایشان اقتدا

کند.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱ - بقره - ۲ - ۱۴۲ - ۱۵، ۱۴، ۱۲

۱۲ - قبله شدن کعبه، زمینه ساز هدایت انسان ها به صراط مستقیم است .

ما ولیهم عن قبلتهم... یهدی من یشاء إلی صراط مستقیم

جمله <لله المشرق...> بیانگر این است که: کعبه و بیت المقدس هر دو ملک خداست و از این جهت تفاوتی ندارند و جمله <یهدی...> اشاره به این دارد که انتخاب کعبه به عنوان قبله، زمینه ساز هدایت انسانهاست و لذا آن را قبله همگان قرار داد.

۱۴ - خداوند، هدایت کننده انسان ها به صراط مستقیم است .

یهدی من یشاء إلی صراط مستقیم

۱۵ - هدایت انسان ها به صراط مستقیم، هدف از تشریح دین و جعل احکام از سوی خداوند است .

ما ولیهم عن قبلتهم... یهدی من یشاء إلی صراط مستقیم

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۵ - انعام - ۶ - ۳۹ - ۸، ۹

۸ پذیرش آیات خداوند، زمینه تعلق مشیت وی بر هدایت انسان به راه مستقیم

و الذین کذبوا بآیتنا... یجعله علی صراط مستقیم

۹ عنایت ویژه الهی به برخی هدایت یافتگان یا مستقر ساختن آنان بر راه مستقیم

یجعله علی صراط مستقیم

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۵ - انعام - ۶ - ۸۷ - ۱، ۴

۱ خداوند برخی از پدران و فرزندان و برادران انبیای گذشته را (ابراهیم، اسحاق، یعقوب(ع) و...) برگزید و به صراط

مستقیم هدایت کرد.

و من ءابائهم و ذریتهم و إخوانهم و اجتینهم و هدینهم إلی صراط مستقیم

پیامبران، برگزیدگان خداوند و رهیافتگان به صراط مستقیم هستند.

و اجتنبینهم و هدینهم إلی صراط مستقیم

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۵ - انعام - ۶ - ۸۸ - ۴، ۵، ۳، ۱

۱ دست یافتن به صراط مستقیم، هدایت ویژه خداوند است.

و هدینهم إلی صراط مستقیم. ذلک هدی الله

۳ راه یافتن به صراط مستقیم منوط به مشیت خداوند است.

ذلک هدی الله یهدی به من یشاء من عباده

۴ خداوند از میان بندگان خود، رهنوردانی برای طی صراط مستقیم بر می‌گزیند.

ذلک هدی الله یهدی به من یشاء من عباده

۵ عبودیت به درگاه خداوند، زمینه و شرط رهیابی به صراط مستقیم است.

ذلک هدی الله یهدی به من یشاء من عباده

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۵ - انعام - ۶ - ۸۹ - ۷

۷ نیکوکاری، صلاح پیشگی و راه یافتن به صراط مستقیم، از ملاکهای گزینش انبیا

کذلک نجزی المحسنین .. کل من الصالحین ... هدینه إلی صراط مستقیم ... ءاتینهم الکتب

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۵ - انعام - ۶ - ۱۲۶ - ۸

۸ توجه به آیات و سنتهای خداوند و به یاد آوردن پیوسته آنها زمینه دستیابی به صراط مستقیم است.

و هذا صراط ربک مستقیما قد فصلنا الایت لقوم یدکرون

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۵ - انعام - ۶ - ۱۶۱ - ۱

۱ پیامبر (ص) هدایت یافته به صراط مستقیم

إِنِّى هَدِىنِى رَبِّى إِلَى صِرَاطٍ مُسْتَقِيمٍ

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۷ - یونس - ۱۰ - ۲۵ - ۴

۴ خدا، رهنمون انسان ها به

راه راست و معتدل و به دور از افراط و تفریط است .

و یهدی من یشاء إلی صراط مستقیم

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۹ - نحل - ۱۶ - ۱۲۱ - ۴،۶،۸

۴- خداوند ، حضرت ابراهیم (ع) را به < صراط مستقیم > هدایت کرد .

هده إلی صراط مستقیم

۶- انسان ، نیازمند به هدایت الهی در راهیابی به < صراط مستقیم >

هده إلی صراط مستقیم

۸- کسب فضایل معنوی و کوشش خودِ انسان ، مؤثر در توفیق یافتن او بر بودن در < صراط مستقیم >

إن إبرهیم کان أمه قانتاً لله حنیفاً .. هده إلی صراط مستقیم

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۰ - اسراء - ۱۷ - ۹ - ۳

۳- قرآن ، هدایتگر مردمان به خلل ناپذیرترین و استوارترین راهها

إن هذا القرآن یهدی للتی هی أقوم

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۰ - مریم - ۱۹ - ۳۶ - ۱۰

۱۰- راه یابی به صراط مستقیم ، هدف اصلی از عبادت خداوند است .

فاعبدوه هذا صراط مستقیم

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۰ - مریم - ۱۹ - ۴۳ - ۱۴،۱۵

۱۴- آگاهی های ویژه حضرت ابراهیم (ع) ، هدایت گر انسان ها به راه راست و به دور از افراط و تفریط

إِنِّي قَدْ جَاءَنِي مِنَ الْعِلْمِ مَا لَمْ يَأْتِكَ فَاتَّبِعْنِي أَهْدِكَ صِرَاطًا سَوِيًّا

<سوی> به چیزی گفته می شود که از افراط و تفریط مصون باشد(مفردات راغب). و <صراطاً سویاً>، یعنی راهی که از تعادل کامل برخوردار و از افراط و تفریط به دور باشد.

۱۵- پیامبران ، انسان

ها را به راه تام و کامل و به دور از افراط و تفریط هدایت می کنند .

فَاتَّبِعْنِي أَهْدِيَك صِرَاطًا سَوِيًّا

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۱ - حج - ۲۲ - ۶۷ - ۱۱، ۱۰

۱۰ - پیامبر (ص) ، شخصیتی ره یافته به صراط مستقیم

إِنَّكَ لَعَلَىٰ هُدًى مُّسْتَقِيمٍ

۱۱ - دعوت گمراهان به راه هدایت و صراط مستقیم ، وظیفه الهی تمامی ره یافتگان به آن

و ادع إلى ربِّكَ إِنَّكَ لَعَلَىٰ هُدًى مُّسْتَقِيمٍ

جمله <إِنَّكَ لَعَلَىٰ هُدًى مُّسْتَقِيمٍ> تعلیل برای <و ادع إلى ربِّكَ> است ؛ یعنی ، چون تو بر طریق هدایت و در صراط مستقیم هستی ، آن گمراهان شرک پیشه را به سوی پروردگارت دعوت کن ، تا شاید از ضلالت و گمراهی نجات یابند و به راه تو باز گردند .

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۲ - مؤمنون - ۲۳ - ۷۸ - ۶

۶ - ابزار حسی و عقلی انسان ، وسیله راه یابی او به شناخت حق و صراط مستقیم

و إِنَّكَ لَتَدْعُوهُمْ إِلَىٰ صِرَاطٍ مُّسْتَقِيمٍ .. أَنْشَأَ لَكُمْ السَّمْعَ وَالْأَبْصَرَ وَالْأَفْئِدَةَ

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۲ - نور - ۲۴ - ۴۶ - ۳، ۶

۳ - خداوند ، هدایت گر انسان ها به صراط مستقیم (راه معتدل ، میانه و متناسب)

و اللَّهُ يَهْدِي مَنْ يَشَاءُ إِلَىٰ صِرَاطٍ مُّسْتَقِيمٍ

<استقامت> (مصدر <مستقیم>) به معنای <اعتدال> و <استواء> است. به متوسط بین دو حال از نظر کمی و کیفی ، بلندی و کوتاهی ، سردی و گرمی و ... <اعتدال> گویند و نیز هر شیء متناسب را ، معتدل خوانند (لسان العرب).

، بیانگر صراط مستقیم الهی و رهنمون کننده به این راه است .

لقد أنزلنا آیت مبینة و اللّٰه یهدی من یشاء إلی صراط مستقیم

خداوند متعال، در توصیف آیاتش فرمود: <آیات روشننگر>؛ ولی متعلق روشننگری را (این که چه چیز را روشن می سازد) بیان نفرمود؛ ولی ذیل آیه (و اللّٰه یهدی..). می تواند قرینه باشد که متعلق آن، صراط مستقیم الهی و هدایت به این راه است.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۴ - احزاب - ۳۳ - ۴ - ۱۹

۱۹ - خداوند ، هدایت کننده انسان ها به راه درست است .

و هو یهدی السبیل

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۵ - صافات - ۳۷ - ۱۱۸ - ۱،۲،۳

۱ - موسی و هارون (علیهما السلام) بر صراط مستقیم در پرتو هدایت خداوند

و هدینهما الصراط المستقیم

۲ - هدایت به صراط مستقیم ، از نعمت های بزرگ خداوند به موسی و هارون (علیهما السلام)

و لقد منّا علی موسی و هرون .. و هدینهما الصراط المستقیم

۳ - پیمودن صراط مستقیم ، نیازمند هدایت الهی است .

و هدینهما الصراط المستقیم

از این که خداوند به عنوان امتنان بر موسی و هارون (علیهما السلام) مسأله اعطای صراط مستقیم را مطرح فرمود، می توان برداشت بالا را به دست آورد.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۵ - ص - ۳۸ - ۲۲ - ۱۱

۱۱ - نزاع کنندگان و شاکیان ، از داوود (ع) خواستند که برای حل مشکلات و اختلافات اقتصادی آنها ، راه درست و میانه

را به آنان بیاموزد .

و اهدنا إلى سواء الصراط

برداشت یاد

شده براساس این دیدگاه است که درخواست هدایت به راه درست، ممکن است به موضوع مورد اختلافشان مربوط باشد که از موضوعات اقتصادی است.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۶ - شوری - ۴۲ - ۵۲ - ۱۴، ۱۲

۱۲ - پیامبر (ص) ، هدایت کننده انسان ها به صراط مستقیم

و إِنَّكَ لَتَهْدِي إِلَى صِرَاطٍ مُسْتَقِيمٍ

۱۴ - پیامبر (ص) ، نشان دهنده صراط مستقیم به انسان ها و خداوند توفیق دهنده آنان به حرکت در مسیر آن

نَهْدِي بِهِ مِنْ نِشَاءِ مَنْ عَبَادَنَا وَ إِنَّكَ لَتَهْدِي إِلَى صِرَاطٍ مُسْتَقِيمٍ

تأمل در تفاوت دو هدایت، بیانگر معنای یاد شده است.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۶ - شوری - ۴۲ - ۵۳ - ۶، ۷، ۱

۱ - پیامبر اکرم (ص) ، هادی و رهنمای انسان ها به راه خداوند است .

و إِنَّكَ لَتَهْدِي إِلَى صِرَاطٍ مُسْتَقِيمٍ . صِرَاطَ اللَّهِ

<صراط الله> بدل از <صراط مستقیم> در آیه قبل است؛ یعنی، <و إِنَّكَ لَتَهْدِي إِلَى صِرَاطِ اللَّهِ> .

۶ - تنها خداوند (مالک تمام هستی) ، می تواند راه راست و به دور از انحراف و گمراهی را ترسیم کند .

صِرَاطَ اللَّهِ الَّذِي لَهُ مَا فِي السَّمَوَاتِ وَ مَا فِي الْأَرْضِ

۷ - مکاتب غیر الهی ، عاجز و ناتوان در تعیین راه صحیح و درست برای جوامع انسانی

صِرَاطَ مُسْتَقِيمٍ . صِرَاطَ اللَّهِ الَّذِي

از این که <صراط مستقیم> به صراط خداوند، تعبیر شده است، می توان استفاده کرد که اندیشه شرک و دیگر مکاتب غیر الهی، نمی تواند راه صحیح را به انسان ارائه دهد.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

- فتح - ۴۸ - ۲ - ۱۱، ۱۰

۱۰ - پیامبر (ص)، در مراحل مختلف زندگی خویش، بهره مند از هدایت های الهی به سوی راستی و درستی

و یهدیک صراطاً مستقیماً

۱۱ - پیامبر (ص)، نیازمند هدایت الهی، برای رهنمون شدن به راه راست و صلاح

و یهدیک صراطاً مستقیماً

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۲۰ - عبس - ۸۰ - ۲۰ - ۳

۳ - هدایت انسان به راه راست و آسان ساختن سلوک آن، مهم تر از آفرینش اندام او است.

ثمّ السبیل

حرف <ثمّ> برای تراخی است و چنانچه جمله <ثمّ السبیل یسره>، تفسیر جمله <قدّره> و بیان گوشه ای از تقدیرات الهی درباره انسان باشد، مراد تراخی رتبی خواهد بود، یعنی، آنچه بعد از ثمّ ذکر شده است، والاتر و ارجمندتر است.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۲۰ - تکویر - ۸۱ - ۲۸ - ۳

۳ - قرآن، هدایت گر مردم به راه راست

لمن شاء منکم أن یتقیم

<استقامه> در مورد انسان به معنای ملازمت او با راه راست است. (مفردات راغب)

هدایت به عمل صالح

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۶ - اعراف - ۷ - ۴۳ - ۱۱

۱۱ خداوند هدایت کننده مردم به ایمان و انجام اعمال صالح برای رساندن آنان به بهشت و مواهب آن

و قالوا الحمد لله الذي هدانا لهذا

برداشت فوق بر این اساس است که متعلق <هدینا>، به قرینه آیه پیشین، ایمان و عمل صالح و <لام> در <لهذا> بیانگر هدف و غایت هدایت باشد. یعنی: هدانا إلى الإيمان لنكون من أصحاب

هدایت به نور

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۴ - مائده - ۵ - ۱۶ - ۱۰

۱۰ خداوند ، خارج کننده انسان ها از ظلمت و تاریکی به نور و هدایت

يُخْرِجُهُم مِّنَ الظُّلُمَاتِ إِلَى النُّورِ

بنابر اینکه ضمیر فاعلی در <يُخْرِجُهُم> به <اللَّهِ> برگردانده شود. بر این مبنا <باذنه> به معنای <بعلمه> خواهد بود.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۹ - طلاق - ۶۵ - ۱۱ - ۱۲، ۱۱، ۵، ۴

۴ - هدف از نزول قرآن ، بیرون آوردن مردم از ظلمت ها و رهنمونی آنان به نور و روشنایی ها است .

لِيُخْرِجَ الَّذِينَ ءَامَنُوا وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ مِنَ الظُّلُمَاتِ إِلَى النُّورِ

۵ - پیامبر (ص) ، وظیفه دار هدایت مردم به سوی نور و خارج کردن آنان از ظلمت ها (گمراهی ها) در پرتو تعالیم قرآن کریم

لِيُخْرِجَ الَّذِينَ ءَامَنُوا وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ مِنَ الظُّلُمَاتِ إِلَى النُّورِ

۱۱ - سنت پیامبر (ص) ، همگام و همتراز قرآن ، در نجات مردم از ظلمت ها و هدایت آنان به سوی نور

لِيُخْرِجَ الَّذِينَ ءَامَنُوا وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ مِنَ الظُّلُمَاتِ إِلَى النُّورِ

برداشت یاد شده، با توجه به این نکته است که خارج ساختن مردم از ظلمت کفر و هدایت آنان به نور ایمان، هدفی دائمی است. از سوی دیگر پیامبر(ص) همچون سایر انسان ها، از دنیا خواهد رفت. بنابراین تنها سنت آن حضرت، می تواند همواره چنین نقشی را ایفا کند.

۱۲ - ایمان و عمل صالح ، نشانه رهایی از ظلمت ها و هدایت به نور است .

وَمَن يُؤْمِن بِاللَّهِ وَيَعْمَلْ صَالِحًا يُدْخِلْهُ جَنَّاتٍ

ذکر پاداش بهشت برای مؤمنان

نیکوکار پس از طرح مسأله ظلمت کفر و نور ایمان می تواند بیانگر برداشت یاد شده باشد.

هدایت به نور خدا

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۲ - نور - ۲۴ - ۳۶ - ۳

۳ - هدایت و راه یابی به نور ویژه خداوند ، دارای راه ها و مکان های ویژه است .

یهدی الله لنوره من یشاء .. فی بیوت اذن الله ان ترفع

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۲ - نور - ۲۴ - ۳۷ - ۵

۵ - مردمان تسبیح گو ، ذاکر ، بر پا دارنده نماز و پرداخت کننده زکات ، از هدایت خاص خداوند به نور خویش برخوردارند .

یهدی الله لنوره من یشاء .. فی بیوت اذن الله ... یسبح له فیها ... رجال لاتله

هدایت پذیران

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۲۰ - عبس - ۸۰ - ۴ - ۷

۷ - تنها کسانی شایسته حضور در مجالس وعظ و ارشادند ، که خود را در مسیر خودسازی قرار داده یا افرادی توصیه پذیر و نصیحت خواه باشند .

یزگی . او یدکر

هدایت پذیری انسان

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۵ - انعام - ۶ - ۱۰۴ - ۳

۳ همه انسانها دارای زمینه پذیرش هدایت و دریافت آگاهی از جانب خداوند هستند.

قد جاءكم بصائر من ربكم

هدایت پذیری انسان ها

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۴ - سجده - ۳۲ - ۱۳ - ۴

۴ - نفوس انسانی ، در هدایت پذیری ، متفاوت اند .

کَلِّ نَفْسٍ هَدِيهَا

اضافه شدن <هُدَى> به

<ها> بیان کننده این معنا است که هر نفسی، هدایتی مخصوص و متناسب خودش را دارد و این حکایت از تفاوت نفوس می کند.

هدایت پذیری اهل خشیت

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۵ - یس - ۳۶ - ۱۱ - ۱

۱ - انذارها و اخطارهای پیامبر (ص)، تنها در افرادی که آماده پذیرش بودند و می خواستند از پیروان قرآن و اهل خشیت باشند، مؤثر بود.

إنما تنذر من أتبع الذکر و خشی الرحمن

در آیات گذشته، سخن از گروهی بود که هرگز آمادگی پذیرش ایمان و سخن حق را نداشتند ولی در این آیه شریفه از گروه دیگری یاد می کند که در نقطه مقابل گروه اول قرار دارند که آماده پذیرش کلام حق (قرآن) بوده و از خدای رحمان می ترسند. گفتنی است مقصود از <ذکر> طبق نظر بیش تر مفسران قرآن است.

هدایت پذیری بندگان خدا

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۵ - صافات - ۳۷ - ۷۴ - ۲

۲ - تنها بندگان مخلص خدا، پذیرای دعوت رسولان الهی و برحذرکننده از اخطارهای ایشان بودند.

إلا عباد الله المخلصین

هدایت پذیری پیروان قرآن

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۵ - یس - ۳۶ - ۱۱ - ۱

۱ - انذارها و اخطارهای پیامبر (ص)، تنها در افرادی که آماده پذیرش بودند و می خواستند از پیروان قرآن و اهل خشیت باشند، مؤثر بود.

إنما تنذر من أتبع الذکر و خشی الرحمن

در آیات گذشته، سخن از گروهی بود که

هرگز آمادگی پذیرش ایمان و سخن حق را نداشتند؛ ولی در این آیه شریفه از گروه دیگری یاد می کند که در نقطه مقابل گروه اول قرار دارند که آمادگی پذیرش کلام حق (قرآن) بوده و از خدای رحمان می ترسند. گفتنی است مقصود از <ذکر> طبق نظر بیش تر مفسران قرآن است.

هدایت پذیری جن

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۹ - جن - ۷۲ - ۲ - ۲

۲ - جن ، موجودی قابل هدایت

إِنَّا سَمِعْنَا قِرَاءَانَ عَجَبًا . يَهْدِي إِلَى الرِّشْدِ

هدایت پذیری خدا ترسان

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۲۰ - اعلی - ۸۷ - ۱۰ - ۱

۱ - کسانی که عظمت خداوند را احساس کرده و از او هراس دارند ، در پذیرش موعظه های پیامبر (ص) درنگ نمی کنند .

سیدّکر من یخشی

<خشیت> ترسی است که آمیخته با احساس عظمت باشد (مفردات راغب). <سیدّکر> در اصل <سیتدّکر> بوده است و حرف <سین> در آن بر نبود تأنی و تأخیر در پذیرش تذکر دلالت دارد.

هدایت پذیری علما

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۵ - فاطر - ۳۵ - ۲۸ - ۸

۸ - تأثیرپذیری بیشتر عالمان راستین و اهل معرفت نسبت به دیگران ، از انداز های پیامبران

إِنَّمَا تَنْذِرُ الَّذِينَ يَخْشَوْنَ رَبَّهُم بِالْغَيْبِ .. . إِنَّمَا يَخْشَى اللَّهَ مِنْ عِبَادِهِ الْعُلَمَاءُ

برداشت یاد شده از ارتباط میان آیه ۱۸ با این آیه، استفاده می شود؛ زیرا در آن آیه، اهل خشیت به عنوان پذیرندگان

انذارهای پیامبران معرفی گشته اند و در این آیه، اهل معرفت به عنوان اهل خشیت شمرده شده اند.

هدایت پذیری مخلصین

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۵ - صافات - ۳۷ - ۷۴ - ۲

۲ - تنها بندگان مخلص خدا، پذیرای دعوت رسولان الهی و برحذرکننده از اخطارهای ایشان بودند.

إِلَّا عِبَادَ اللَّهِ الْمَخْلُصِينَ

هدایت پذیری موحدان

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۷ - زخرف - ۴۳ - ۲۷ - ۹

۹ - انسان یکتاپرست و گام نهاده در مسیر حق، همواره مورد حمایت و برخوردار هدایت های نوین

فَأِنَّهُمْ سِیْهَدُونَ

هدایت پذیری مؤمنان

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۸ - یوسف - ۱۲ - ۱۱۱ - ۱۵

۱۵ تنها مؤمنان به قرآن، از هدایت ها و رحمت آفرینی های آن بهره مند می شوند.

و لکن... هدی و رحمه لقوم یؤمنون

دلیل این برداشت نظیر سخنی است که در توضیح برداشت شماره ۲ از همین آیه آورده شد.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۷ - محمد - ۴۷ - ۱۷ - ۱

۱- هدایت بیش از پیش و روحیه تقوا، موهبت الهی به مؤمنان هدایت پذیر

و الذین اهتدوا زادهم هدی و ءاتیهم تقویهم

هدایت پیروان انجیل

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۵ - انعام - ۶ - ۱۵۷ - ۱

۱ اعتراف مشرکان مکہ به هدایت یافتگی پیروان تورات و انجیل

لو أنا أنزل علينا الكتب لكننا أهدى منهم

هدایت پیروان تورات

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۵ - انعام - ۶ - ۱۵۷ - ۱

۱ اعتراف مشرکان مکہ به هدایت یافتگی پیروان تورات و انجیل

لو أنا أنزل علينا الكتب لكننا أهدى

هدایت تسبیح گویان خدا

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۲ - نور - ۲۴ - ۳۷ - ۵

۵ - مردمان تسبیح گو، ذاکر، بر پا دارنده نماز و پرداخت کننده زکات، از هدایت خاص خداوند به نور خویش برخوردارند.

یهدی الله لنوره من یشاء... فی بیوت اذن الله... یشیح له فیها... رجال لاتله

هدایت تشریحی

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۹ - ابراهیم - ۱۴ - ۱ - ۱۶

۱۶ - مشیت خداوند بر هدایت مردم، از طریق راه و روش طبیعی (تشریح) انجام می گیرد.

کتب أنزلنه إلیک لتخرج الناس من الظلمت إلی النور بإذن ربهم

با اینکه خداوند، برای هدایت مردم و بیرون بردن آنها از ظلمتها، می تواند از قدرت خویش استفاده کند و آنها را از طریق تکوین هدایت نماید؛ اما از کتاب و پیامبر (ص) استفاده می کند که راهی طبیعی و هدایتی تشریحی است.

هدایت تشریحی خدا

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱ - بقره - ۲ - ۳۵ - ۱۷

۱۷ انسان موجودی نیازمند به قانون و هدایت های تشریحی از جانب خداوند

ولا تقربا هذه الشجرة فتكونا من الظلمین

هدایت تکوینی

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۲ - تأثیر عوامل طبیعت در سلامتی انسان ، به تدبیر و هدایت تکوینی خداوند

و إذا مرضت فهو يشفين

انسان برای درمان بیماری خود، نیازمند مصرف دارو است. بنابراین نسبت داده شدن شفای مریض به خداوند، بیانگر آن است که نقش دارو در درمان انسان، به

اراده و تدبیر خدا بستگی دارد.

هدایت تلاش گران در راه خدا

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۴ - عنکبوت - ۲۹ - ۶۹ - ۱

۱ - تلاش کنندگان در راه خدا، قطعاً، مشمول هدایت خاص خداوندند.

و الذین جهدوا فینا لنهدیٰنهم سبلنا

هدایت حاکمان گمراه

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۶ - اعراف - ۷ - ۱۰۳ - ۷

۷ ابلاغ رسالت های الهی به سردمداران نظام های غیر الهی، وظیفه ای بر عهده مبلغان دین

إلی فرعون و ملایه

هدایت حق پذیران

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۵ - انعام - ۶ - ۱۲۶ - ۲

۲ گمراه کردن حقگریزان با ضیق صدر و هدایت حقپویان با شرح صدر، صراط مستقیم پروردگار و سنت استوار اوست.

فمن یرد الله ان یهدیه .. هذا صراط ربك مستقیما

ظاهراً مشارالیه <هذا> مفاد آیه قبل است که به منزله نتیجه ای بر آیات گذشته بود. بنابراین <هذا> اشاره به شرح صدر و

ضیق صدر و ... است.

هدایت حق ستیزان

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱ - پیامبر (ص)، موظف به ادامه دادن تذکر و هشدار، در عین اصرار نورزیدن بر هدایت حق ستیزان

فتوّل عنهم... و ذکر

هدایت حق طلبان

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۳ - نمل - ۲۷ - ۷۷ - ۴

۴ - تنها مؤمنان و حق جویان، زمینه دار بهره مندی از هدایتگری ها و رحمت آفرینی های قرآن

و إنّ لهدی و

قید <للمؤمنين> می رساند که دیگران شایستگی بهره‌وری از قرآن را ندارند.

هدایت حق ناپذیران

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۷ - یونس - ۱۰ - ۴۲ - ۷۸

۷ ارشاد مردمی که از پذیرفتن حق صریح و روشن سر باز می زنند، عملی بی نتیجه است.

و منهم من يستمعون إليك أفأنت تسمع الصمّ و لو كانوا لا يعقلون

۸ هیچ کس حتی پیامبر (ص)، نمی تواند مردمی را که از پذیرفتن حق صریح و روشن سر باز می زنند، ارشاد کند.

و منهم من يستمعون إليك أفأنت تسمع الصمّ و لو كانوا لا يعقلون

هدایت خاص

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱ - بقره - ۲ - ۱۵۰ - ۱۶

۱۶ - فراهم آمدن زمینه دستیابی مسلمانان به هدایت های ویژه، از هدف های تعیین مسجدالحرام به عنوان قبله آنان

فولوا وجوهكم شطره... لعلکم تهتدون

چون مخاطبان آیه مسلمانان هستند و آنان به دلیل ایمانشان به اسلام هدایت یافته اند، معلوم می شود مراد از هدایت مطرح شده در <تهتدون>، هدایتی ویژه و کاملتر از هدایت نخست است.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۲ - بقره - ۲ - ۲۱۳ - ۴۴، ۴۱، ۳۵

۳۵ هدایت مؤمنان توسط خداوند، در عرصه اختلافات دینی

فهدى الله الذين امنوا

۴۱ ایمان زمینه بر خورداری از هدایت خاص الهی

فهدی الله الذین امنوا

چون ایمان، خود، هدایت است؛ بنابراین هدایت نسبت به مؤمنان، هدایتی خاص خواهد بود.

۴۴ هدایت خاص الهی نسبت به مؤمنان، به هنگام بروز اختلافات دینی

و ما اختلف فيه الا الذین

.. و الله يهدى من يشاء الى صراط مستقيم

جلد - نام سوره - سوره - آيه - فيش

۴ - مائده - ۵ - ۱۶ - ۱۸

۱۸ صراط مستقيم ، راهی والاتر از سبیل السلام و نیازمند هدایتی ویژه

یهدی به الله من اتبع رضونه سبیل السلم .. و یهدیهم إلی صراط مستقیم

مقدم داشتن هدایت به <سبیل السلام> بر هدایت به <صراط مستقیم>، گویای این است که برای رسیدن به صراط مستقیم باید از <سبیل السلام> گذشت.

هدایت خاص خدا

جلد - نام سوره - سوره - آيه - فيش

۱ - حمد - ۱ - ۷ - ۲

۲ - گروهی از انسان ها برخوردار از هدایت های ویژه الهی و بهره مند از مراحل والای آن هستند .

صراط الذین انعمت علیهم

چنانچه گذشت مراد از <نعمت> نعمت هدایت است، و چون درخواست کنندگان این نعمت خود از هدایت یافتگان هستند، مقصود از آن، هدایتی ویژه است.

جلد - نام سوره - سوره - آيه - فيش

۴ - نساء - ۴ - ۱۷۵ - ۱

۱ خداوند ، مؤمنان متمسک به وی را از رحمت ویژه و فضل و هدایت خاص خویش ، بهره مند خواهد کرد .

فاما الذین ءامنوا بالله و اعتصموا به .. و یهدیهم إلیه صراطاً مستقیماً

هدایت، فضل و رحمت خداوند، شامل همه بندگان می شود. بنابراین ذکر آنها به عنوان پاداش بیانگر رحمت، فضل و هدایت خاص است ؛ گفتنی است در برداشت فوق ضمیر <به> به <الله> برگردانده شده است.

جلد - نام سوره - سوره - آيه - فيش

۴- مائده - ۵ - ۵۲ - ۱۰

۱۰ سلامت دل و ایمان

راسخ ، زمینه پرهیز از ستمگری و عصیان و موجب برخورداری از هدایت خاص الهی

إِنَّ اللَّهَ لَا يَهْدِي الْقَوْمَ الظَّالِمِينَ. فترى الذين فى قلوبهم مرض يسرعون فيهم

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۴ - مائده - ۵ - ۱۰۸ - ۱۴، ۱۱، ۱۰

۱۰ خیانت در شهادت و سوگند دروغ ، فسق و مایه محرومیت از هدایت خاص الهی است .

فان عثر على انهما استحقا .. و الله لا يهدى القوم الفسقين

۱۱ رعایت نکردن تقوا و بی اعتنائی به دستورات خداوند ، فسق و مایه محرومیت از هدایت خاص الهی است .

و اسمعوا و الله لا يهدى القوم الفسقين

۱۴ انسان های گمراه و محروم از هدایت های ویژه الهی ، خود موجب از میان بردن شایستگی خویش برای دستیابی به هدایت الهی .

و الله لا يهدى القوم الفسقين

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۵ - انعام - ۶ - ۷۵ - ۷

۷ انبیا از هدایت ویژه خداوند برخوردارند.

و كذلك نرى إبراهيم ملكوت .. و ليكون من الموقنين

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۵ - انعام - ۶ - ۸۴ - ۱۲، ۲

۲ ابراهیم، اسحاق(ع) و یعقوب(ع) دارای مقامی رفیع و بهره مند از هدایتی ویژه به توحید و برهانهای آن، از جانب خداوند.

و وهبنا له إسحق و یعقوب كلاً هدينا

بهره مندی از هدایت ویژه الهی حاکی از مرتبه والای آن پیامبران است.

۱۲ هدایت ویژه، پاداش خداوند به نیکوکاران است.

كلا هدينا .. و من ذريته ... و كذلك نجزي المحسنين

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۵ - انعام - ۶ - ۸۵ -

۴ زکریا، یحیی، عیسی و الیاس (ع) از هدایت خاص خداوند بهره مند بودند.

و کلا هدینا .. و من ذریته ... و زکریا و یحیی و عیسی و الیاس

۶ هدایت ویژه، پاداش خداوند به صالحان است.

کلا هدینا .. کل من الصالحین

در آیه پیشین سخن از هدایت ویژه برای پیامبران بود و این آیه آنان را از زمره صالحان می شمارد. بنابراین وصف مذکور باید در حصول هدایت ویژه دارای نقش باشد.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۵ - انعام - ۶ - ۸۶ - ۲

۲ اسماعیل، الیسع، یونس و لوط (ع)، از زمره صالحان و برخوردار از هدایت ویژه خداوند بودند.

کلاً هدینا .. و من ذریته ... کل من الصالحین ... و اسمعیل و الیسع و یونس و لوطا

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۵ - انعام - ۶ - ۸۸ - ۱

۱ دست یافتن به صراط مستقیم، هدایت ویژه خداوند است.

و هدینهم إلی صراط مستقیم. ذلک هدی الله

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۶ - انفال - ۸ - ۲۳ - ۴،۵،۶

۴ دارندگان خیر و استعداد کمال، برخوردار از هدایت های ویژه خداوند و توفیق پذیرش معارف دین

و لو علم الله فیهم خیرا لأسمعهم

چون خداوند معارف دین را برای تمامی انسانها بیان کرده و به گوش همگان رسانده، معلوم می شود مراد از <اسماع> در این آیه هدایتها و توفیقات ویژه خداوند است که تنها شامل دارندگان استعدادهای خاص می شود.

۵ فاقدان خیر و استعداد کمال ، ناشایست برای شمول هدایت های ویژه خداوند و توفیق یافتن

به پذیرش معارف دین

و لو علم الله فيهم خيرا لأسمعهم

۶ فاقدان خیر و استعداد کمال ، اگر چه مشمول هدایت های ویژه خداوند شوند ، از آن رویگردان و گریزانند .

و لو أسمعهم لتولوا و هم معرضون

ضمیر مفعولی در <أسمعهم> همان کسانی هستند که با جمله <و لو علم ... > توصیف شدند. بنابراین جمله <و لو أسمعهم ... > چنین معنا می شود: <و لو اسمع الذین لیس فیهم خیرا ... > یعنی اگر خداوند هدایت ویژه اش را شامل حال کسانی کند که در آنها خیری نیست

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۰ - مریم - ۱۹ - ۷۶ - ۳۸

۳- ارزشمندی و مخصوص بودن هدایت اعطایی از جانب خداوند به مؤمنان و باورداران آیات الهی .

و یزید الله الذین اهدوا هدی

نکره بودن <هدی> بر ویژگی آن دلالت دارد؛ یعنی، هدایتی که قابل تعریف نیست این آیه به دنبال آیه پیش، پاسخی به گفته کافران است که هنگام شنیدن آیات الهی به مؤمنان، می گفتند: <أیّ الفريقین خیر ... >. بنابراین <الذین اهدوا> همان <الذین آمنوا> هستند که در آیا پیش از آنان یاد شده بود.

۸- روی آوردن به انجام عمل صالح ، نشانگر برخورداری از هدایت های ویژه الهی است .

و یزید الله الذین اهدوا هدی والبقیت الصلحت

هدایت خدا

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱ - حمد - ۱ - ۶ - ۴

۴ - انسان همواره نیازمند هدایت های الهی است .

إهدنا الصراط المستقیم

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱ - بقره - ۲ - ۲۶ - ۱۵، ۱۳، ۱۰

۱۰

- خداوند با مثال های قرآن ، بسیاری را گمراه و بسیاری را هدایت می کند .

يضل به كثيراً و يهدى به كثيراً

ضمير در <يضل و يهدى> به <الله> و در <به> به <مثلاً> بر می گردد.

۱۳ - اراده خداوند بر هدایت انسان ها و یا گمراه کردنشان ، مشروط به زمینه هایی است که آدمی خود فراهم کننده آنهاست

يضل به كثيراً و يهدى به كثيراً و ما يضل به إلا الفسقين

جمله <و ما يضل ..> خداوند تنها فاسقان را به وسیله مثلهایی از قرآن گمراه می سازد< بیانگر این حقیقت است که گمراه سازی خداوند گزاف نبوده، بلکه ریشه در عملکرد اختیاری خود انسان دارد. در حقیقت این گمراهی پیامد فسق آدمی و کیفر تبهکاری خود اوست.

۱۵ - هدایت انسان ها و نیز گمراهی آنها به دست خدا و در اختیار اوست .

يضل به كثيراً و يهدى به كثيراً

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱ - بقره - ۲ - ۳۸ - ۴،۵

۴ - خداوند ، به هنگام خروج آدم (ع) و حوا از بهشت ، آنان و نسلشان را به بهره مند ساختن از هدایت ها و رهنمودهایی از جانب خودش ، بشارت داد .

فإما يأتينكم منى هدى

<إما> مرکب از <إن> شرطیه و <ما>ی زایده است. شرطیه بودن جمله از یکسو و تأکید آن با <ما>ی زایده و نون تأکید در <يأتين> از سوی دیگر، اقتضا می کند که جمله چنین معنا شود: اگر هدایتی از جانب من آمد که البته خواهد آمد ...

۵ - انسان برای نیل به سعادت ، نیازمند هدایت ها و

رهنمود های الهی است .

فإما يأتينكم منى هدى

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱ - بقره - ۲ - ۱۲۰ - ۹

۹ - اسلام و قرآن ، برنامه هدایتی خداوند برای انسانهاست .

إن هدى الله هو الهدى

مصادق مورد نظر برای <هدی الله> چنانچه مفسران گفته اند، قرآن و اسلام است.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱ - بقره - ۲ - ۱۴۲ - ۱۴

۱۴ - خداوند ، هدایت کننده انسان ها به صراط مستقیم است .

يهدى من يشاء إلى صراط مستقيم

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱ - بقره - ۲ - ۱۴۳ - ۱۳

۱۳ - خداوند هدایت کننده انسانهاست .

إلا على الذين هدى الله

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱ - بقره - ۲ - ۱۸۵ - ۲۸،۲۹

۲۸ - خداوند هدایت کننده مسلمانان است .

و لتكبروا الله على ما هديكم

<ما> در <ما هداكم> مصدریه است یعنی: علی هدایته إياكم.

۲۹ - روزه و احکام آن از جمله هدایت های الهی است .

و لتكبروا الله على ما هديكم

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۲ - بقره - ۲ - ۱۹۸ - ۱۴، ۱۵

۱۴ خداوند ، هادی و معلّم انسانها

كما هديكم

۱۵ انسان ، بدون هدایت الهی در گمراهی است .

و ان كنتم من قبله لمن الضالين

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۲ - بقره - ۲ - ۲۱۳ - ۳۵، ۳۶، ۳۷، ۳۹، ۴۱، ۴۳، ۴۴

۳۵ هدایت مؤمنان توسط خداوند ، در عرصه اختلافات دینی

فهدى الله الذين امنوا

۳۶ هدایت مؤمنان به درك صحيح دين و شناخت حق ، از سوى خداوند

فهدى الله

الذین امنوا لما اختلفوا فیہ من الحق

<من الحق>، بیان <ما> در <لما اختلفوا> است؛ یعنی خداوند، مؤمنان را به <حق> که مورد اختلاف واقع شده بود هدایت کرد.

۳۷ خداوند، سرچشمه هدایت

فهدی الله الذین امنوا .. و الله یهدی من یشاء

۳۹ انسان، همواره نیازمند به هدایت الهی است.

و الله یهدی من یشاء

هدایت مؤمنان از سوی خداوند با وجود اینکه آنان هدایت یافته اند حاکی از نیاز دائمی انسان به هدایت الهی است.

۴۱ ایمان زمینه بر خورداری از هدایت خاص الهی

فهدی الله الذین امنوا

چون ایمان، خود، هدایت است؛ بنابراین هدایت نسبت به مؤمنان، هدایتی خاص خواهد بود.

۴۳ خداوند هر که را بخواهد، به صراط مستقیم هدایت می کند.

و الله یهدی من یشاء الی صراط مستقیم

۴۴ هدایت خاص الهی نسبت به مؤمنان، به هنگام بروز اختلافات دینی

و ما اختلف فیہ الا الذین .. و الله یهدی من یشاء الی صراط مستقیم

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۲ - بقره - ۲ - ۲۱۶ - ۱۹

۱۹ انسان بدون هدایت الهی، در تشخیص مصالح و مفسد خویش دچار اشتباه می شود.

کتب علیکم القتال و هو کره لکم .. و انتم لا تعلمون

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۳ خداوند ، هدایتگر اهل ایمان ، از تاریکی ها به سوی نور

اللّٰهُ وَلِيّٰ الَّذِيْنَ اٰمَنُوْا يَخْرِجُهُمْ مِنَ الظُّلُمٰتِ اِلَى النُّوْرِ

۴ هدایت مؤمنان از تاریکی ها به نور ، پرتویی از ولایت الهی بر آنان

اللّٰهُ

وَلِيّ الَّذِينَ آمَنُوا يَخْرِجُهُم مِّنَ الظُّلُمَاتِ إِلَى النُّورِ

جمله <یخرجهم ... > پس از طرح ولایت الهی نسبت به مؤمنان، به منزله بیان و یا ارائه نمونه ای است از ولایت خداوندی.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۲ - بقره - ۲ - ۲۵۸ - ۲۴،۲۸

۲۴ ظالمان ، محروم از هدایت الهی

و الله لا يهدى القوم الظالمين

۲۸ پذیرش دلایل روشن و هدایت یافتن آدمی ، منوط به تعلق اراده خداوندی است .

فبهِتِ الَّذِينَ كَفَرُوا وَاللَّهُ لَا يَهْدِي الْقَوْمَ الظَّالِمِينَ

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۲ - بقره - ۲ - ۲۵۹ - ۱،۸،۲۴

۱ خداوند ، هدایت کننده مؤمنان ، از ظلمت شبهات معاد به نور علم و یقین

اللَّهُ وَلِيُّ الَّذِينَ آمَنُوا يَخْرِجُهُم مِّنَ الظُّلُمَاتِ إِلَى النُّورِ .. او کالذی مرّ ... فلم

داستان مورد بحث در آیه، مثال و ارائه نمونه ای برای ولایت الهی و نتیجه آن است ؛ یعنی هدایت مؤمنان به نور پس از خارج ساختن آنان از ظلمت و تاریکی.

۸ ارائه نمونه های عینی از جانب خداوند ، از راه های اثبات حق و هدایت الهی

أَنِّي يَحْيِي .. فاماته الله مائه عام ثم بعثه

۲۴ رشد علم و آگاهی انبیا ، در پرتو تعلیم و هدایت الهی

فَلَمَّا تَبَيَّنَ لَهُ قَالَ أَعْلَمُ أَنَّ اللَّهَ عَلَى كُلِّ شَيْءٍ قَدِيرٌ

البته این برداشت مبتنی است بر اینکه مراد از <کالذی مرّ ... > پیامبر باشد.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱ خداوند با نشان دادن کیفیت احیای مردگان ، ابراهیم

(ع) را به نور، هدایت کرد.

اللّٰهُ وَلِيُّ الَّذِينَ آمَنُوا يُخْرِجُهُم مِّنَ الظُّلُمَاتِ إِلَى النُّورِ .. وَاذَقَالَ اِبْرَاهِيمَ رَبِّ

داستان ابراهیم (ع) در آیه شریفه، مثال و ارائه نمونه ای دیگر است برای ولایت الهی و ثمره آن. یعنی این داستان، نمونه ای برای هدایت مؤمنان پذیرای ولایت به نور و خارج ساختن آنان از ظلمات و تاریکی است.

۲۱ ارائه نمونه های عینی از جانب خداوند، از راه های اثبات حق و هدایت الهی

فَخَذَ اَرْبَعَهُ مِنَ الطَّيْرِ .. يَا تَيْنُكَ سَعِيًّا

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۲ - بقره - ۲ - ۲۶۴ - ۱۲

۱۲ کافران، بی بهره از هدایت الهی

و اللّٰهُ لَا يَهْدِي الْقَوْمَ الْكَافِرِينَ

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۲ - بقره - ۲ - ۲۷۲ - ۵

۵ خداوند هر کس را که بخواهد، هدایت می کند.

و لَكِنَّ اللّٰهَ يَهْدِي مَن يَشَاءُ

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۲ - آل عمران - ۳ - ۸ - ۱۵، ۷، ۶، ۵، ۳

۳ خطر انحراف پس از هدایت، برای همگان (حتی راسخین در علم)

و الرّٰسِخُونَ فِي الْعِلْمِ يَقُولُونَ .. رَبَّنَا لَا تَزِغْ قُلُوبَنَا بَعْدَ اِذْ هَدَيْتَنَا

۵ ایمان به تمامی قرآن (محکّمات و متشابهات)، هدایتی از جانب خداوند است.

و الرّٰسِخُونَ فِي الْعِلْمِ يَقُولُونَ آمَنَّا بِهِ كُلٌّ مِّنْ عِنْدِ رَبِّنَا .. رَبَّنَا لَا تَزِغْ قُلُوبَنَا بَعْدَ

جمله <هدیتنا> پس از <امنا به کل من عند ربنا>، می تواند تفسیری برای ایمانشان به تمامی قرآن باشد.

۶ رسوخ در علم ،

زمینه دریافت هدایت از جانب خداوند است .

و الرَّاسخون فی العلم یقولون .. رَبَّنَا لَا تَزِغْ قُلُوبَنَا بَعْدَ إِذْ هَدَيْتَنَا

۷ نگرانی مستمر عالمان ژرفنگر ، نسبت به منحرف شدنشان از هدایت الهی

و الرَّاسخون فی العلم یقولون .. رَبَّنَا لَا تَزِغْ قُلُوبَنَا بَعْدَ إِذْ هَدَيْتَنَا

۸ عالمان ژرفنگر ، به ربوبیت الهی و افاضه هدایت و رحمت از ناحیه او ، اذعان دارند .

و الرَّاسخون فی العلم یقولون .. رَبَّنَا لَا تَزِغْ قُلُوبَنَا ... مِنْ لَدُنْكَ رَحْمَةً

۱۵ دوام هدایت ، رحمت خاص خداوند است . *

رَبَّنَا لَا تَزِغْ قُلُوبَنَا بَعْدَ إِذْ هَدَيْتَنَا وَ هَبْ لَنَا مِنْ لَدُنْكَ رَحْمَةً

بنابراینکه جمله <و هب لنا .. >، تفسیر جمله <لا تزغ قلوبنا بعد از هدیتنا > باشد.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۲ - آل عمران - ۳ - ۹ - ۲،۳

۲ محرومیت از رحمت و هدایت خداوند ، موجب گرفتاری در آخرت

رَبَّنَا لَا تَزِغْ قُلُوبَنَا بَعْدَ إِذْ هَدَيْتَنَا وَ هَبْ ... رَحْمَةً ... رَبَّنَا إِنَّكَ جَامِعُ النَّاسِ

جمله <رَبَّنَا إِنَّكَ جَامِعُ النَّاسِ > که اقرار به قیامت است، به منزله علت درخواستی است که در آیه قبل بیان شده.

۳ اعتقاد به قیامت ، زمینه احساس نیاز انسان به رحمت و هدایت الهی

رَبَّنَا لَا تَزِغْ قُلُوبَنَا .. رَبَّنَا إِنَّكَ جَامِعُ النَّاسِ

بنابراینکه <رَبَّنَا إِنَّكَ جَامِعُ النَّاسِ >، بیانگر علت طلب رحمت و استمرار هدایت خداوند باشد.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۲ - آل عمران - ۳ - ۱۵ - ۱

۱ خداوند ، راهنمای انسان به امکاناتی برتر از دارایی های دنیوی

ذلك متاع الحيوه الدنيا ..

قل اؤتبتکم بخیر من ذلکم

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۲ - آل عمران - ۳ - ۷۳ - ۸

۸ پیامبر (ص) ، مأمور ابلاغ اینکه : هدایت واقعی ، تنها هدایت خداوند است .

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۲ - آل عمران - ۳ - ۸۶ - ۸،۹

۸ هدایت انسان به دست خداست .

کیف یهدی الله . . . و الله لا یهدی القوم الظالمین

۹ برخورداری از هدایت خداوند و محرومیت از آن ، نتیجه عمل خود انسان

کیف یهدی الله قوماً کفروا بعد ایمانهم و شهدوا ان الرسول حق . . . و الله لا یهدی

عدم هدایت از جانب خدا (کیف یهدی الله) ، پس از تحقق کفر و ارتداد و ظلم انسان است.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۲ - آل عمران - ۳ - ۸۹ - ۲

۲ توبه ، اصلاح و جبران گذشته ، راه دستیابی مجدد به هدایت خداوند

کیف یهدی الله . . . الا الذین تابوا من بعد ذلک و اصلحوا

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۲ - آل عمران - ۳ - ۹۰ - ۲

۲ ارتداد و اصرار بر کفر ، موجب محرومیت از هدایت خداوند

انّ الذین کفروا . . . لن تقبل توبتهم

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۳ - نساء - ۴ - ۶۸ - ۶

۶ خداوند ، هادی انسان ها به صراط مستقیم

و لهدیناهم صراطاً مستقیماً

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۴ - نساء - ۴ - ۱۴۳ - ۱۰، ۱۲

۱۰ پذیرش دوستی و

سرپرستی کفار، خیانت در جنگ، خدعه با خدا، سستی در عبادت، ریاکاری و کم به یاد خدا بودن، موجب گمراهی و محرومیت دایمی از هدایت الهی است.

و من یضلل الله فلن تجد له سیبلا

از مصادیق مورد نظر برای (من یضلل)، کسانی هستند که در آیات قبل (از ۱۳۸ تا ۱۴۳) خصلتهای آنان بر شمرده شد.

۱۲ نشاط در عبادت، اخلاص، ذکر فراوان خدا و استواری در ایمان، پرتویی از هدایت الهی است.

و إذا قاموا إلى الصلوة... و من یضلل الله فلن تجد له سیبلا

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۴ - نساء - ۴ - ۱۶۸ - ۹،۱۰

۹ آموزش و هدایت انسان به دست خداوند است.

لم یکن الله لیغفر لهم و لالیهدیهم طریقاً

۱۰ آموزش گناهان آدمی، زمینه ساز بهره مندی وی از هدایت های الهی

لم یکن الله لیغفر لهم و لالیهدیهم طریقاً

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۴ - نساء - ۴ - ۱۷۵ - ۶،۱۳

۶ خداوند، مؤمنان متمسک به او را، به راه مستقیم هدایت می کند.

فاما الذین ءامنوا بالله و اعتصموا به... و یهدیهم إليه صراطاً مستقیماً

۱۳ کافران به خدا، قرآن و پیامبر (ص) محروم از رحمت و فضل و هدایت خاص خداوند

فاما الذین ءامنوا بالله و اعتصموا به... صراطاً مستقیماً

معادل <اما> تفصیلیه حذف شده و جمله موجود <فاما الذین ءامنوا...> بیانگر آن است.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۲ خداوند ، هدایتگر انسان ها به راه های سلامت ، امنیت و صلح ، به وسیله پیامبر (ص) و قرآن

یهدی به الله من اتباع رضونه سبل السلم

مقصود از ضمیر <به>، پیامبر(ص) نیز می تواند باشد. زیرا پیامبر (نور) و قرآن (کتاب مبین) پیگیر هدفی واحد هستند و به منزله یک چیز به شمار می آیند.

۷ صلح و امنیت ، در سایه هدایت های انبیای الهی

یهدی به الله من اتباع رضونه سبل السلم

۱۰ خداوند ، خارج کننده انسان ها از ظلمت و تاریکی به نور و هدایت

یخرجهم من الظلمت إلى النور

بنابر اینکه ضمیر فاعلی در <یخرجهم> به <الله> برگردانده شود. بر این مبنا <باذنه> به معنای <بعلمه> خواهد بود.

۱۶ خداوند ، هدایتگر انسان ها به راه مستقیم

و یهدیهم إلى صراط مستقیم

بنابر اینکه فاعل <یهدیهم> خدا باشد. نیابردن قید <باذنه>، مؤید این احتمال است.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۴ - مائده - ۵ - ۴۱ - ۳۹

۳۹ پاکی دل ها و جان ها ، زمینه پذیرش هدایت الهی

و من یرد الله فتنته .. أولئك الذين لم یرد الله ان یطهر قلوبهم

چنانچه <فتنه> به معنای ضلالت باشد، مفهوم جمله <من یرد الله فتنته> باضمیمه جمله <أولئك ..> این خواهد بود که خداوند تنها پاکدلان را هدایت می کند.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۴ - مائده - ۵ - ۴۹ - ۱۶

۱۶ توجه به حاکمیت اراده خداوند بر هدایت و ضلالت مردمان ، از میان برنده هر گونه حزن و اندوه بر گمراهی آنان

فان تولوا فاعلم انما

یریدالله ان یصیبهم ببعض ذنوبهم

از اهداف آگاه ساختن پیامبر(ص) (فاعلم ..) به اینکه حتی گمراه ساختن مردمان نیز برخاسته از اراده الهی است، بازداری وی از تأسف و اندوه بر گمراهی آنان است.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۴ - مائده - ۵ - ۵۱ - ۱۸، ۱۹

۱۸ هدایت انسان ها ، تنها در اختیار خداوند است .

إِنَّ اللَّهَ لَا يَهْدِي الْقَوْمَ الظَّالِمِينَ

۱۹ جوامع انسانی ، نیازمند به هدایت الهی

إِنَّ اللَّهَ لَا يَهْدِي الْقَوْمَ الظَّالِمِينَ

محرومیت از هدایت الهی زمانی می تواند برای ستمگران تهدید بشمار آید که تمامی مردمان به آن نیازمند باشند.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۴ - مائده - ۵ - ۵۲ - ۷

۷ محرومیت از هدایت الهی ، موجب شتاب در انحراف و گرایش به سوی باطل

إِنَّ اللَّهَ لَا يَهْدِي الْقَوْمَ الظَّالِمِينَ. فترى الذين فى قلوبهم مرض يسرعون فيهم

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۴ - مائده - ۵ - ۶۷ - ۱۲، ۱۸

۱۲ خداوند ، تضمین کننده حفاظت پیامبر (ص) از خطر احتمالی ابلاغ پیام ویژه الهی (ولایت علی (ع))

بلغ ما أنزل .. و الله يعصمك من الناس

۱۸ هدایت انسان ها ، تنها در اختیار خداوند است .

إِنَّ اللَّهَ لَا يَهْدِي الْقَوْمَ الكَافِرِينَ

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۴ - مائده - ۵ - ۱۰۸ - ۱۳

۱۳ تقوایبشگی و تسلیم فرمان های الهی بودن ، موجب بهره مندی از هدایت الهی

و اتقوا الله و اسمعوا و الله لایهدی القوم الفسقین

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

- ۵

۱۳ محرومیت از هدایت الهی، نتیجه حق پوشی و مغالطه کاری خود انسان

و للبسنا علیهم ما یلبسون

تلبیس خداوند (للبسنا)، از نظر رتبه، پس از تلبیس خود آدمی (ما یلبسون) قرار دارد.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۵ - انعام - ۶ - ۱۹ - ۲۵

۲۵ احتجاجهای متعدد پیامبر(ص) با مشرکان تحت هدایت خداوند

قل أی شیء أكبر شهده قل الله .. قل لا أشهد قل ... و إننی بریء مما تشرکون

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۵ - انعام - ۶ - ۳۵ - ۸،۹

۸ مشیت خداوند بر هدایت جبری مردم قرار نگرفته است.

و لو شاء الله لجمعهم علی الهدی

حرف <لو> برای امتناع است؛ یعنی خدا این چنین هدایتی را نمی خواهد، در صورتی که مسلماً هدایت اختیاری و تشریحی را خداوند خواهان است، پس ناچار باید این هدایت، هدایت جبری باشد.

۹ خداوند قادر به هدایت همه مردم به اسلام و ایمان است.

و لو شاء الله لجمعهم علی الهدی

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۵ - انعام - ۶ - ۷۱ - ۲۱، ۲۰، ۱۲

۱۲ توحید، عقیده ای متکامل که موحدان با هدایت خداوند به آن راه می یابند.

أندعوا من دون الله .. و نرد علی أعقابنا بعد إذ هدینا الله

۲۰ هدایت راستین، فقط هدایت خداوندی است.

قل إن هدی الله هو الهدی

۲۱ توحید و یکتاپرستی هدایتی الهی است.

قل إن هدی الله هو الهدی

چون جمله <إن هدی الله> در برابر جمله <له اصحاب یدعونه> عنوان گردیده و محور بحث آیه توحید است، چنین می

نماید که مراد از هدایت در جمله <إِن هدى الله> توحید و یکتاپرستی باشد.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۵ - انعام - ۶ - ۷۷ - ۱۰

۱۰ انسان بدون هدایت پروردگار در گمراهی خواهد ماند.

لئن لم یهدنی ربی لأکونن من القوم الضالین

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۵ - انعام - ۶ - ۸۰ - ۴،۵،۸

۴ ابراهیم(ع)، ره یافته به توحید و یگانه پرستی در پرتو هدایت خداوند بود.

أتحجونى فى الله و قد هدین

۵ استدلالهای ابراهیم(ع) بر ابطال شرک و پرستش بتها و اجرام آسمانی به هدایت خداوند بود.

أتخذ أصناما .. قال لأحب الأفلین ... و قد هدین

۸ آدمی با هدایت خداوند، رهنورد توحید می گردد.

قال أتحجونى فى الله و قد هدین

احتجاج قوم ابراهیم با او در مورد شرک و توحید بوده است. به همین جهت مصداق مورد نظر برای <هدان>، هدایت به توحید است و طبعاً اختصاصی به ابراهیم(ع) ندارد.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۵ - انعام - ۶ - ۸۴ - ۶،۷

۶ داوود، سلیمان، ایوب، یوسف(ع)، موسی و هارون(ع)، فرزندانى از نسل ابراهیم و هدایت یافته از جانب خداوند هستند.

و من ذریته داود و سلیمن و ایوب و یوسف و موسی و هرون

سیاق آیات پیشین، که درباره حضرت ابراهیم(ع) بود، این احتمال را پدید می آورد که ضمیر در <ذریته> به <ابراهیم> برگردد. در این صورت برخی اسامی که در آیات بعد آمده است (همچون الیاس و لوط) از باب تغلیب در شمار ذریه آن

حضرت ذکر شده اند.

۷ داوود، سلیمان، ایوب، یوسف، موسی و

هارون، فرزندان از نسل نوح(ع) و هدایت یافته از جانب خداوند بودند.

نوحا... و من ذریته داود و سلیمان و ایوب و یوسف و موسی و هرون

با توجه به دو نکته می توان گفت <نوحا> مرجع ضمیر در <ذریته> است: <نوحا> نزدیکترین کلمه ای است که می تواند مرجع ضمیر باشد. در میان کسانی که به عنوان ذریه از آنان یاد شده، افرادی هستند که از ذریه ابراهیم(ع) نیستند، مانند حضرت لوط(ع) و الیاس(ع)

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۵ - انعام - ۶ - ۸۷ - ۱،۵

۱ خداوند برخی از پدران و فرزندان و برادران انبیای گذشته را (ابراهیم، اسحاق، یعقوب(ع) و...) برگزید و به صراط مستقیم هدایت کرد.

و من ءابائهم و ذریتهم و إخوانهم و اجتینهم و هدینهم إلی صراط مستقیم

۵ گزینش و هدایت انبیا از جانب خداوند است.

و اجتینهم و هدینهم إلی صراط مستقیم

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۵ - انعام - ۶ - ۹۰ - ۱۲،۱۶

۱ انبیا هدایت یافتگان از سوی خداوند هستند.

أولئک الذین هدی الله

۶ پیروی از کسانی شایسته است که خداوند آنان را هدایت کرده باشد.

أولئک الذین هدی الله فبهدیهم اقتده

توصیف انبیای سلف با جمله <هدی الله> تمهیدی برای فرمان به اقتداست. لذا خداوند معیاری را برای تبعیت تبیین کرده و آن معیار هدایت شدن از جانب اوست.

۱۲ اجر و مزد طلب نکردن از مردم در قبال انجام رسالت و تبلیغ دین، از هدایتهای خداوند به انبیای گذشته است.

فبهد يهم اقتده قل لأسئلكم عليه أجرا

جلد - نام سوره - سوره - آيه - فيش

- انعام - ۶ - ۱۱۱ - ۹

۹ هدایت الهی و حلول ایمان در دلها قانونمند و تحت مشیت الهی است.

ما كانوا لیؤمنوا إلا أن یشاء الله

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۵ - انعام - ۶ - ۱۱۷ - ۲،۴

۲ شناخت عمیق و گسترده راه هدایت و ضلالت و راهیان آن با راهنمایی خداوند میسر است.

إن ربك هو أعلم من یضل

۴ علم برتر خداوند دلیل لزوم پذیرش رهنمودهای او در مورد گمراهی و هدایت است.

و إن تطع .. إن ربك هو أعلم من یضل

جمله <إن ربك هو أعلم> تعلیل برای مضمون آیه قبل است.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۵ - انعام - ۶ - ۱۲۵ - ۳

۳ تسلیم بودن انسان در برابر حق و داشتن روحیه حق پذیری، نشانه برخورداری از هدایت و توفیق الهی است.

فمن یرد الله أن یهدیه یشرح صدره للإسلام

اسلام در این آیه می تواند به معنی لغوی آن که تسلیم است، باشد.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۵ - انعام - ۶ - ۱۴۹ - ۴

۴ سنت خداوند، هدایت آزادانه و از روی اختیار انسانها با دلایل محکم و رساست.

قل فله الحجه البلغه فلو شاء لهدیکم أجمعین

مفهوم جمله امتناعیه <لو شاء .. > آن است که خداوند هدایت آزادانه آدمیان را خواسته است، نه جبر آنان بر هدایت.

چگونگی این هدایت در جمله <فلله ... > بیان گردیده است. یعنی اینکه خداوند چنین خواسته که با حجت‌های بالغه آدمیان را هدایت کند.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۵ - انعام

۴ نازل نشدن قرآن موجب اعتراض گمراهان و مشرکان در قیامت به سبب نداشتن کتاب آسمانی و دور ماندن از هدایت‌های الهی

أو تقولوا لو أنا أنزل علينا الكتب لكانا أهدي منهم

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۵ - انعام - ۶ - ۱۶۱ - ۲،۵

۲ خداوند، راهنمای پیامبر(ص)

هدینی ربی إلی صرط مستقیم

۵ پیامبر(ص) در اعلام اعتقادش به اسلام باید خداوند را به عنوان راهنمای خویش معرفی کند.

قل إني هديني ربی

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۵ - اعراف - ۷ - ۳۰ - ۲

۲ هدایتیابی هدایت یافتگان و گمراهی گمراه پیشگان، به دست خدا و در اختیار اوست.

فریقا هدی و فریقا حق علیهم الضلله

کلمه <فریقا> در <فریقا حق ..> مفعول به برای عاملی محذوف است، و جمله <حق علیهم الضلاله> دلالت می کند بر این که آن عامل محذوف فعل <أضل> می باشد.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۶ - اعراف - ۷ - ۴۳ - ۱۰،۱۱،۱۲

۱۰ رهیابی به بهشت جاودان، جز در پرتو هدایت الهی میسر نیست.

و ما كنا لنهتدی لو لا أن هدینا الله

۱۱ خداوند هدایت کننده مردم به ایمان و انجام اعمال صالح برای رساندن آنان به بهشت و مواهب آن

و قالوا الحمد لله الذي هدانا لهذا

برداشت فوق بر این اساس است که متعلق <هدینا>، به قرینه آیه پیشین، ایمان و عمل صالح و <لام> در <لهذا> بیانگر هدف و غایت هدایت باشد. یعنی: هدانا إلى الإيمان لنكون من أصحاب الجنة.

۱۲ رهیابی به ایمان و عمل صالح،

جز در پرتو هدایت و توفیق الهی میسر نیست .

و ما كنا لنهتدى لولا أن هدانا الله

متعلق <لنهتدى> و <هدینا>، به قرینه آیه قبل، می تواند ایمان به آیات الهی و انجام اعمال صالح باشد. یعنی: ما كنا لنهتدى إلى الايمان و الاعمال الصالحه لولا أن هدانا الله إلى ذلك.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۶ - اعراف - ۷ - ۵۲ - ۱۰

۱۰ قرآن، جلوه ای از علم و هدایت و رحمت بیکران خداوند

فصلنه علی علم هدی و رحمه

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۶ - اعراف - ۷ - ۱۵۵ - ۱۶

۱۶ خداوند بر اساس مشیت خویش گروهی را گمراه و گروهی را هدایت می کند .

تضل بها من تشاء و تهدى من تشاء

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۶ - اعراف - ۷ - ۱۷۸ - ۱،۲

۱ هدایت مردم و گمراه گشتن آنان در اختیار خداوند و به دست اوست .

من يهد الله فهو المهتدى و من يضل

۲ هدایت یافته واقعی کسی است که خدا او را هدایت کند .

من يهد الله فهو المهتدى

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۴ - سجده - ۳۲ - ۱۳ - ۹

۹ - تعلق مشیت خدا به هدایت کسی ، بسته به وجود زمینه و شرایط مناسب است .

و لو شئنا لأتینا کلّ نفس هدیها و لکن

به قرینه آیه پیش که در آن از وضعیت مجرمان و درخواستشان مبنی بر بازگشت به دنیا جهت جبران گذشته، سخن گفته شده است و نیز استدراکی که در

همین آیه آمده است، عدم تعلق مشیت خداوند بر هدایت همه انسان ها، احتمال دارد به خاطر عدم وجود زمینه کافی باشد.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۴ - سجده - ۳۲ - ۱۵ - ۵

۵ - تعلق نگرفتن هدایت خدا به گروهی از انسان ها ، ناشی از روحیه حق ناپذیر آنها است .

و لو شئنا لأتینا کل نفس هدیها .. إِنَّمَا یؤمن بآیتنا الذین إذا ذکروا بها خرّو

احتمال دارد که این آیه درصدد تبیین آیه <و لو شئنا ..> باشد؛ یعنی، فلسفه عدم شمول هدایت خداوند به همه انسان ها در این جا بیان شده است.

هدایت خداترسان

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۲۰ - عبس - ۸۰ - ۹ - ۳

۳ - افراد خداترس و نگران از ناکامی در ترکیه و درست کاری ، سزاوار ارج نهادن و دریغ نداشتن راهنمایی و ارشاد از آنان

جاءك .. و هو یخشی

هدایت خطاکاران

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۶ - شوری - ۴۲ - ۴۰ - ۷

۷ - در مقابله با بدی ، تنها عفو و گذشت کارساز نیست ؛ بلکه باید درصدد هدایت خطاکار برآمد . *

فمن عفا و أصلح

برداشت یاد شده بدان احتمال است که <أصلح> توضیح و نتیجه <عفی> نباشد بلکه حامل پیام مستقل باشد.

هدایت خویشاوندان

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۳- خویشاوندی و پیوند های اجتماعی ، نباید مانعی برای تبلیغ و مخالفت با الحاد گردد .

إِذْ قَالَ لِأَبِيهِ يَا أَبَتِ لِمَ تَعْبُدُ مَا لَا يَسْمَعُ

جلد - نام سوره

- سوره - آیه - فیش

۱۳ - شعراء - ۲۶ - ۸۶ - ۳

۳ - مردان الهی ، دارای احساس مسؤولیت بیشتر برای هدایت بستگان خویش

و اغفر لأبی إنه کان من الضالین

هدایت خویشاوندان انبیا

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۵ - انعام - ۶ - ۸۷ - ۱

۱ خداوند برخی از پدران و فرزندان و برادران انبیای گذشته را (ابراهیم، اسحاق، یعقوب(ع) و ..) برگزید و به صراط مستقیم هدایت کرد.

و من ءابائهم و ذریتهم و إخونهم و اجتینهم و هدینهم إلی صراط مستقیم

هدایت داود(ع)

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۵ - انعام - ۶ - ۸۴ - ۶،۷

۶ داوود، سلیمان، ایوب، یوسف(ع)، موسی و هارون(ع)، فرزندان از نسل ابراهیم و هدایت یافته از جانب خداوند هستند.

و من ذریته داود و سلیمن و ایوب و یوسف و موسی و هرون

سیاق آیات پیشین، که درباره حضرت ابراهیم(ع) بود، این احتمال را پدید می آورد که ضمیر در <ذریته> به <ابراهیم> برگردد. در این صورت برخی اسامی که در آیات بعد آمده است (همچون الیاس و لوط) از باب تغلیب در شمار ذریه آن حضرت ذکر شده اند.

۷ داوود، سلیمان، ایوب، یوسف، موسی و هارون، فرزندان از نسل نوح(ع) و هدایت یافته از جانب خداوند بودند.

نوحا .. و من ذریته داود و سلیمن و ایوب و یوسف و موسی و هرون

با توجه به دو نکته می توان گفت <نوحا> مرجع ضمیر در <ذریته> است: <نوحا> نزدیکترین کلمه ای است که می

تواند مرجع ضمیر باشد. در میان کسانی که به عنوان ذریه از

آنان یاد شده، افرادی هستند که از ذریه ابراهیم(ع) نیستند، مانند حضرت لوط(ع) و الیاس(ع)

هدایت در حضور محمد(ص)

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۲۰ - عبس - ۸۰ - ۶ - ۴

۴ - حضور پیامبر (ص) ، مانع اظهار نظر مسلمانان و پرداختن آنان به ارشاد دیگران نبود .

أَمَا مِنْ اسْتغْنَى . فَأَنْتَ لَهُ تَصَدَّى

برداشت بالا، با توجه به شأن نزول و سیاق آیات استفاده شده است.

هدایت دشمنان

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۹ - مزمل - ۷۳ - ۱۰ - ۹

۹ - مؤمنان ، می توانند با دو شیوه در برابر مخالفان بدگو موضع گیری کنند : حفظ ارتباط و تحمل پیامد های سخت آن ؛ دوری کردن از آنان همراه با اقدام برای هدایت آنان .

و اصبر علی ما یقولون و اهجرهم هجرًا جمیلًا

توصیه به <صبر> اشاره به حفظ ارتباط با مخالفان و تحمل سختی های آن دارد و <دوری کردن> ناظر به قطع ارتباط با آنان در عین تلاش برای هدایت آنان است؛ زیرا هیچ گاه تکلیف هدایت مردمان از دوش مؤمنان برداشته نخواهد شد. چنان که آیه ۶۳ سوره <نساء> به این حقیقت اشاره دارد: <فَأَعْرَضْ عَنْهُمْ وَ عَظْمُهمْ وَ قَلْ لَهُمْ فِی أَنفُسِهِمْ قَوْلًا بَلِیغًا>.

هدایت دشمنان محمد(ص)

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۳ - نمل - ۲۷ - ۷۰ - ۲

۲ - اشتیاق شدید پیامبر (ص) به هدایت همه انسان ها حتی دشمنان مکار و حيله گر خویش

و لاتحزن علیهم و ... یمکرون

۴- احساس مسئولیت شدید پیامبر (ص)، برای هدایت مردم، حتی دشمنان لجوج خویش

فتولّ عنهم فما أنت بملوم

تأکید <فما أنت بملوم> پس از ترخیص <فتولّ عنهم> شدت احساس مسئولیت پیامبر(ص) را در کار خویش می رساند.

هدایت دنیاطلبان

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۸ - نجم - ۵۳ - ۲۹ - ۷

۷- تمایل طبیعی پیامبر (ص) به هدایت تمامی انسان ها، حتی دنیاپرستان روی گردان از یاد خدا

فأعرض عن من تولّى عن ذكرنا و لم يرد إلاّ الحيوه الدنيا

امر در <فأعرض> نشانگر آن است که چنان تمایل طبیعی (هدایت تمامی انسان ها) در پیامبر(ص) وجود داشته است.

هدایت ذوالقرنین

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۰ - كهف - ۱۸ - ۸۶ - ۱۰

۱۰- اقدامات ذوالقرنین، در پرتو رهنمود های الهی بود.

قلنا يذالقرنين إِمَّا أَنْ تَعُدَّبَ و إِمَّا أَنْ تَتَّخِذَ

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۰ - كهف - ۱۸ - ۹۱ - ۵

۵- عملکرد ذوالقرنین، تحت مراقبت و راهنمایی خداوند بود.

كذلك و قد أحطنا بما لديه خيراً

بیان این که خداوند بر آنچه به ذوالقرنین ارتباط داشت، کاملاً آگاه بود، کنایه از این است که او، بی دستور خداوند، کاری

نمی کرد.

هدایت راستین

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۵ - انعام - ۶ - ۷۱ - ۲۰

۲۰ هدایت راستین، فقط هدایت خداوندی است.

قل إن هدی الله هو الهدی

هدایت رهبران

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۵ - یس - ۳۶ -

۹ - تنها انسان های با اخلاص و به دور از چشم داشت مادی و ره یافته ، شایسته رهبری و پیروی اند .

اتَّبِعُوا مِنْ لَإِيسْئَلِكُمْ أَجْرًا وَ هُمْ مَهْتَدُونَ

هدایت زکریا(ع)

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۵ - انعام - ۶ - ۸۵ - ۴

۴ زکریا، یحیی، عیسی و الیاس(ع) از هدایت خاص خداوند بهره مند بودند.

و کلا هدینا .. و من ذریته ... و زکریا و یحیی و عیسی و الیاس

هدایت ستیزان

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۲۰ - علق - ۹۶ - ۱۳ - ۳

۳ - تکذیب گران دین و اعراض کنندگان از آن ، بازدارنده مردم از نماز و هدایت و امر به تقوا

أرءیت الذی ینهی . عبداً إذا صلی . أرءیت إن کان علی الهدی . أو أمر بالتقوی . أر

هدایت سلیمان(ع)

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۵ - انعام - ۶ - ۸۴ - ۶،۷

۶ داوود، سلیمان، ایوب، یوسف(ع)، موسی و هارون(ع)، فرزندان از نسل ابراهیم و هدایت یافته از جانب خداوند هستند.

و من ذریته داود و سلیمان و ایوب و یوسف و موسی و هرون

سیاق آیات پیشین، که درباره حضرت ابراهیم(ع) بود، این احتمال را پدید می آورد که ضمیر در <ذریته> به <ابراهیم> برگردد. در این صورت برخی اسامی که در آیات بعد آمده است (همچون الیاس و لوط) از باب تغلیب در شمار ذریه آن حضرت ذکر شده اند.

۷ داوود، سلیمان، ایوب، یوسف، موسی و هارون، فرزندان از نسل نوح(ع) و هدایت یافته از جانب خداوند بودند.

نوحا . . .

و من ذریته داود و سلیمان و ایوب و یوسف و موسی و هرون

با توجه به دو نکته می توان گفت <نوحا> مرجع ضمیر در <ذریته> است: <نوحا> نزدیکترین کلمه ای است که می تواند مرجع ضمیر باشد. در میان کسانی که به عنوان ذریه از آنان یاد شده، افرادی هستند که از ذریه ابراهیم(ع) نیستند، مانند حضرت لوط(ع) و الیاس(ع)

هدایت شعیب(ع)

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۸ - هود - ۱۱ - ۸۷ - ۱۴

۱۴ شعیب (ع) شخصیتی با درایت و راه یافته حتی در دیدگاه کافران قوم خویش

إِنكَ لَأَنْتَ الْحَلِيمُ الرَّشِيدُ

از معانی <حَلِمٌ> عقل و درایت است و <حَلِيمٌ> در جمله فوق، از آن مشتق شده است. <الرشید> به معنای راه یافته و هدایت شده است. قابل ذکر است که مقصود مردم مدین از هدایت یافتگی شعیب(ع)، هدایت در امور اجتماعی و اخلاقی و مانند آنهاست.

هدایت شهیدان

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۷ - محمد - ۴۷ - ۵ - ۱

۱- شهیدان در همه مراحل پس از شهادت ، برخوردار از هدایت و حمایت خداوند

سپهدهم و یصلح بالهم

ضمیر <هم> به <الذین قتلوا فی سبیل اللّٰه> بازمی گردد. <بال> در <بالهم> یا به معنای شأن و امر (مفرد امور) و یا قلب است. برداشت یاد شده ناظر به معنای نخست می باشد.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۷ - محمد - ۴۷ - ۶ - ۳

۳- خداوند ، هدایتگر شهیدان به منزل آشنای بهشت

سيهديهم . . . و يدخلهم الجنة عرفها لهم

هدايت صابران

جلد - نام سوره - سوره - آيه -

۱ - بقره - ۲ - ۱۵۷ - ۸

۸ - مؤمنانی که در مصیبت ها و سختی ها صابر و تسلیم قضای الهی باشند ، تنها کسانی هستند که به هدایت دست یافته اند .

و بشر الصبرین. الذین ... و أولئک هم المهتدون

ضمیر فصل (هم) و معرفه بودن خبر (المهتدون) حاکی از حصر است.

هدایت صالحان

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۵ - انعام - ۶ - ۸۵ - ۶

۶ هدایت ویژه، پاداش خداوند به صالحان است.

کلا هدینا .. کل من الصلحین

در آیه پیشین سخن از هدایت ویژه برای پیامبران بود و این آیه آنان را از زمره صالحان می شمارد. بنابراین وصف مذکور باید در حصول هدایت ویژه دارای نقش باشد.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۷ - یونس - ۱۰ - ۹ - ۴،۷

۴ مؤمنان نیک کردار ، در کنف حمایت و هدایت مستمر و دایم الهی

إن الذین ءامنوا و عملوا الصلحت یهدیهم ربهم

۷ ربوبیت خداوند ، مقتضی دستگیری و هدایت پیوسته مؤمنان نیک کردار

إن الذین ءامنوا .. یهدیهم ربهم

هدایت طغیانگران

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۳- راهنمایی و ارشاد طغیان گران و تبلیغ پیام الهی ، نیازمند شرح صدر و تحمل فراوان است .

اذهب .. قال ربّ اشرح لی صدري

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۸ - ذاریات - ۵۱ - ۵۴ - ۱

۱ - سلب مسؤلیت از پیامبر (ص) ، در مورد تبلیغ و هدایت کافران طغیانگر

بل هم قوم طاغون . فتولّ

هدایت طلبی انسان

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۶ - غافر - ۴۰ - ۳۸ - ۶

۶ - راه یافتن به راه درست زندگی ، از آرمان ها و خواسته های همه انسان ها است .

قال فرعون .. و ما أهدیکم إلا سبیل الرشاد ... و قال الذی ءامن یقوم اتّبعون أہ

این که فرعون و مؤمن آل فرعون، هر دو مدعی نشان دادن راه صواب به مردم اند، می رساند که همه مردم خواستار چنین راهی می باشند.

هدایت عامه

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۷ - زخرف - ۴۳ - ۵ - ۶

۶ - عنایت خداوند به هدایت تمامی انسان ها ، حتی مشرکان ستیزه جو

أفضرب عنکم الذکر صفحًا أن کنتم قومًا مسرفین

آیه شریفه، نشانگر لطف و رحمت الهی است؛ بدین صورت که خداوند، حتی با مخالفت فراوان مشرکان، از فرو فرستادن قرآن دریغ نورزید.

هدایت عصیانگران

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۹ - ابراهیم - ۱۴ - ۱۳ - ۱۳

۱۳ - کیفر و مجازات متمردان باید پس از ارشاد و اتمام حجت به آنان صورت گیرد .

جاءتهم رسلهم بالبینت .. و قال الذین کفروا لرسلم لئخرجنکم ... فأوحی إلیهم ر

هدایت عیسی (ع)

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۵ - انعام - ۶ - ۸۵ - ۴

۴ زکریا، یحیی، عیسی و الیاس (ع) از هدایت خاص خداوند بهره مند بودند.

و کلا هدینا .. و من ذریته ... و زکریا و یحیی و عیسی و الیاس

هدایت فرعون

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۶ - اعراف -

۵ موسی (ع) پیامبری از جانب خداوند برای ارشاد و هدایت فرعون زمان خویش و بزرگان دربار وی

إلی فرعون و ملایه

کلمه <فرعون> عنوان و لقب پادشاهان و حاکمان بزرگ مصر در عصرهای گذشته بوده است.

۶ ارشاد اهرم های اصلی نظام فرعونی (فرعون و کارگزاران ارشد وی) نخستین و مهمترین رسالت موسی (ع)

إلی فرعون و ملایه

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۸ - هود - ۱۱ - ۹۷ - ۱

۱ خداوند ، موسی (ع) را برای هدایت فرعون و بزرگان دربارش ، به سوی آنان فرستاد .

و لقد أرسلنا موسی . . . إلی فرعون و ملایه

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۱ - طه - ۲۰ - ۲۹ - ۱

۱ - موسی (ع) برای انجام رسالت الهی خویش در ارشاد و هدایت فرعون ، به داشتن وزیر و معاون احساس نیاز می کرد .

واجعل لی وزیرًا

<وزیر> به کسی گفته می شود که کارهای سنگین و مسؤولیت های فرمانده خود را به عهده گیرد (مفردات راغب).

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۱ - طه - ۲۰ - ۴۳ - ۳

۳ - ارشاد و هدایت فرعون ، نیازمند مقاومت و پایداری موسی و هارون (ع) و پرهیز آنان از هرگونه سستی بود .

و لاتنیا فی ذکری . اذہبا إلی فرعون إنہ طغی

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۷- وعده یاری خداوند و آگاهی گسترده او بر جزئیات ماجرای ارشاد

فرعون ، مایه امیدواری و آرامش بخش دل های نگران موسی و هارون (ع) بود .

إِنَّا نَخَافُ .. لِاتَخَافَا إِنَّنِي مَعَكُمَا أَسْمَعُ وَ أَرَى

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۲ - فرقان - ۲۵ - ۳۶ - ۲

۲ هارون ، شریک و همتای موسی (ع) در امر رسالت و تبلیغ فرعون و قوم او

و لقد ءاتینا موسی الکتب .. أخاه هرون وزیرًا. فقلنا اذهبنا إلى القوم الذين كذّ

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۳ - نمل - ۲۷ - ۱۲ - ۴

۴ - اعطای نه معجزه و نشانه از سوی خدا به موسی (ع) برای هدایت فرعون و فرعونیان

فی تسع ءآیت إلى فرعون و قومه

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۳ - قصص - ۲۸ - ۳۲ - ۷

۷ - فرمان الهی به موسی (ع) در وادی طور ، مبنی بر رفتن نزد فرعون و ابلاغ رسالت خویش به وی و مهتران حکومتش

إلی فرعون و ملائیه

<إلی فرعون> متعلق به عامل محذوف بوده و تقدیر آن چنین است: <اذهب إلى فرعون و ملائیه>.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۸ - ذاریات - ۵۱ - ۳۸ - ۱

۱ - سرگذشت موسی (ع) و رسالت او در هدایت فرعون ، آیتی الهی و درس آموز

و فی موسی إذ أرسلنه إلى فرعون

عبارت <و فی موسی> عطف بر جمله <ترکنا فیها آیه> است ، یعنی ، <و فی قصه موسی آیه>.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۲۰ - نازعات - ۷۹ - ۱۹ -

۱\$ - موسی (ع) به فرمان خداوند ، مأمور اظهار آمادگی نزد فرعون برای هدایت او به خداوند

و أهدیک إلی ربک

- موسی (ع) به فرمان خداوند، مأمور اظهار آمادگی نزد فرعون برای هدایت او به خداوند

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۲۰ - نازعات - ۷۹ - ۲۰ - ۱

۱\$ - موسی (ع) در پی گفت و گو با فرعون و اظهار آمادگی برای ارشاد و هدایت او ، بزرگ ترین معجزه خویش را به وی ارائه کرد .

فأریه الآیه الکبری

- موسی (ع) در پی گفت و گو با فرعون و اظهار آمادگی برای ارشاد و هدایت او، بزرگ ترین معجزه خویش را به وی ارائه کرد.

هدایت فرعونیان

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۶ - اعراف - ۷ - ۱۰۳ - ۵،۶

۵ موسی (ع) پیامبری از جانب خداوند برای ارشاد و هدایت فرعون زمان خویش و بزرگان دربار وی

إلی فرعون و ملایه

کلمه <فرعون> عنوان و لقب پادشاهان و حاکمان بزرگ مصر در عصرهای گذشته بوده است.

۶ ارشاد اهرم های اصلی نظام فرعونی (فرعون و کارگزاران ارشد وی) نخستین و مهمترین رسالت موسی (ع)

إلی فرعون و ملایه

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۱ - طه - ۲۰ - ۲۸ - ۲

۲ - موسی (ع) در مبارزه با فرعون ، خود را مواجه با گروهی از حامیان او می دید و برای ارشاد آنان چاره اندیشی می کرد .

اذهب إلی فرعون . . . یفقهوا قولی

با آن که در فرمان رسالت فقط نام فرعون آمده بود، اما موسی (ع)

برای گفتار خویش، شنوندگان بیشتری را پیش بینی می کرد و <یفقهاوا> را با صیغه جمع آورد.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۲ - فرقان - ۲۵ - ۳۶ - ۲

۲ هارون ، شریک و همتای موسی (ع) در امر رسالت و تبلیغ فرعون و قوم او

و لقد ءاتینا موسی الکتب .. أخاه هرون وزیرًا. فقلنا اذهبنا إلى القوم الذين كذّ

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۳ - شعراء - ۲۶ - ۱۰ - ۳

۳ - ندا و فرمان الهی به موسی (ع) برای ارشاد فرعونیان

و إذ نادى ربك موسى أن ائت القوم الظلمين

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۳ - نمل - ۲۷ - ۱۲ - ۴

۴ - اعطای نه معجزه و نشانه از سوی خدا به موسی (ع) برای هدایت فرعون و فرعونیان

فی تسع ءآیت إلى فرعون و قومه

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۳ - قصص - ۲۸ - ۳۶ - ۱

۱ - بازگشتن موسی (ع) ، به مصر و ابلاغ رسالت الهی خویش به فرعونیان

فلما جاءهم موسی

هدایت فروشی منافقان

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱ - بقره - ۲ - ۱۶ - ۱،۳،۵

۱ - منافقان ، خریداران گمراهی در برابر از دست دادن هدایت هستند .

أولئك الذين اشتروا الضلله بالهدى

۳ - تجارت منافقان (خرید ضلالت در قبال هدایت) ، تجارتي فاقد هرگونه سود و منفعت

فما ربحت تجارتهم

۵ - آگاه نبودن اهل نفاق به سود و زیان واقعی خویش ، عامل اختیار کردن ضلالت

و از دست دادن هدایت

أولئك الذين اشتروا الضلالة .. و ما كانوا مهتدين

جمله <ما كانوا مهتدين> عطف بر جمله <اشتروا الضلالة بالهدى> است و به منزله علت برای آن می باشد، یعنی: چون به سود و زیان واقعی خویش راه نیافتند، به چنین تجارتي دست زدند.

هدایت قوم ابراهیم

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۱ - انبیاء - ۲۱ - ۵۷ - ۳

۳- تصمیم ابراهیم (ع) بر نابودی بت و بت پرستی، پس از یک سلسله کار فرهنگی و فکری او برای هدایت و اصلاح اندیشه مردمان بود.

لقد كنتم .. فی ضلل مبين ... ربكم رب السموت ... و تالله لأکیدن أصنمکم بعد

برداشت یاد شده به خاطر این نکته است که حضرت ابراهیم(ع) در آغاز مخالفت با بت پرستی، پدر و قومش را مخاطب قرار داد و یک سلسله دلایل روشن بر اثبات توحید و نفی شرک به آنان ارائه کرد. سپس در مرحله دوم تهدید نمود که بت ها را نابود خواهد کرد و در نهایت به تهدید خود عمل کرد و همه بت ها را نابود ساخت.

هدایت قوم ثمود

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۶ - فصلت - ۴۱ - ۱۴ - ۱

۱ - تلاش همه جانبه و مستمر پیامبران الهی، برای هدایت قوم عاد و ثمود

إذ جاءتهم الرّسل من بین أیدیهم و من خلفهم

مراد از <من بین أیدیهم و من خلفهم> جمیع جهات است و این کنایه از تلاش همه جانبه می باشد، چنان که استمرار را نیز می فهماند.

هدایت قوم عاد

جلد - نام سوره - سوره

- آیه - فیش

۱۶ - فصلت - ۴۱ - ۱۴ - ۱

۱ - تلاش همه جانبه و مستمر پیامبران الهی ، برای هدایت قوم عاد و ثمود

إذ جاءتهم الرّسل من بين أيديهم و من خلفهم

مراد از <من بین آیدیهم و من خلفهم> جمیع جهات است و این کنایه از تلاش همه جانبه می باشد؛ چنان که استمرار را نیز می فهماند.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۷ - احقاف - ۴۶ - ۲۱ - ۷

۷- اقدام هود (ع) به هدایت و انداز قوم عاد

و اذکر أخوا عاد إذ أنذر قومه

هدایت قوم نوح

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۸ - هود - ۱۱ - ۳۲ - ۱

۱ نوح (ع) برای هدایت قومش ، تلاشی مستمر و پی گیر داشت .

قالوا ینوح قد جدلنا فأكثر جدلنا

إكثار (مصدر أكثر) به معنای کاری را فراوان انجام دادن است. بنابراین <أكثر جدلنا> یعنی ، بسیار مناظره کردی و فراوان دلیل و برهان آوردی و ... این معنا ، حکایت از تلاش مستمر و پی گیر حضرت نوح(ع) در تبلیغ رسالت دارد.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۴ - عنکبوت - ۲۹ - ۱۴ - ۱

۱ - نوح (ع) ، فرستاده خداوند برای هدایت قوم خود بود .

و لقد أرسلنا نوحًا إلى قومه

هدایت کافران

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۲ - آل عمران - ۳ - ۲۰ - ۱۰

۱۰ پیامبر (ص) ، نگران رویگردانی کافران ، از تسلیم در برابر خدا (هدایت)

و ان تولّوا فانّما علیک البلاغ

از

منحصر کردن وظیفه پیامبر (ص) به تبلیغ پیام الهی چنین برمی آید که گویا پیامبر (ص) علاوه بر ابلاغ پیام، خود را موظف می دانست که مردم را در برابر خداوند، تسلیم کند.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۹ - حجر - ۱۵ - ۸۸ - ۱۱

۱۱- دلسوزی شدید و خودخوری پیامبر (ص) برای هدایت کافران و مشرکان

لا تَمَدَّنْ عَيْنِيكَ ... و لا تحزن عليهم

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۰ - كهف - ۱۸ - ۳۷ - ۵

۵- هم نشینی و مصاحبت با کافران به منظور بحث ارشادی و هدایت آنان ، بلامانع است .

قال له صاحبه وهو يحاوره أكفرت

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۱ - انبياء - ۲۱ - ۳۹ - ۶

۶- محبت پروردگار به هدایت آدمیان ، حتی کافران

لو يعلم الذين كفروا .. و لا هم ينصرون

برداشت یاد شده مبتنی بر این است که <لو> برای تمنی باشد و جواب <لو> به قرینه آیه قبل (و يقولون متی هذا الوعد) <فلا يقولون متی هذا الوعد> خواهد بود یعنی، ای کاش می دانستند که زمان عذاب و کیفیت آن چگونه است که در این صورت هرگز نمی گفتند چرا عذاب الهی نمی آید. گفتنی است که در هر آرزویی، علاقه مندی نهفته است و آرزوی خداوند به دانستن کافران، برای هدایت آنان است.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۴ - روم - ۳۰ - ۵۳ - ۳

۳- پیامبر (ص) در هدایت کافران ، بسیار جدی بود .

و ما أنت بهد العمى عن ضللتهم

جملة اسمى > ما

أنت بهاد العمى < (کار تو، هدایت کافران حق ناپذیر نیست) حاکی از این است که پیامبر(ص) برای هدایت کافران، تلاش فراوانی داشته است.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۴ - لقمان - ۳۱ - ۲۳ - ۱۴

۱۴ - پیامبر (ص) به هدایت کافران، علاقه مند بود.

و من كفر فلا يحزنك كفره إلینا مرجعهم

فراز <إلینا مرجعهم> پس از توصیه پیامبر(ص) به اجتناب از اندوه به خاطر کفر کافران، برای تسلی دادن به آن حضرت است. چنین فرمانی، گویای آن است که پیامبر(ص) علاقه شدیدی به هدایت آنان داشته و به خاطر آن اندوهگین هم می شده است.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۸ - ذاریات - ۵۱ - ۵۴ - ۱

۱ - سلب مسئولیت از پیامبر (ص)، در مورد تبلیغ و هدایت کافران طغیانگر

بل هم قوم طاغون . فتولّ عنهم

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۲۰ - عبس - ۸۰ - ۱۰ - ۵

۵ - تقویت ایمان مؤمنان، دارای اهمیتی افزون تر از پافشاری بر هدایت معاندان و کافران پندناپذیر

فأنت له تصدّی .. فأنت عنه تلّهی

از مجموع این بخش از آیات، استفاده می شود که اصرار بر ارشاد کافران، گرچه کاری پسندیده است ولی هرگاه در تعارض با تقویت ایمان مسلمانی قرار گیرد، باید آن را رها کرد.

هدایت کافران مکه

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۵ - عثمان بن عفان ، از حاضران مجلس پیامبر (ص) در ماجرای ابن ام مکتوم و ارشاد کننده کافران

مکه در عصر بعثت *

أَمَا مِنْ اسْتَعْنَى . فَأَنْتَ لَهُ تَصَدَّى

در شأن نزول آیه شریفه از تفسیر قمی نقل شده که فرد مورد نظر از ضمیر خطاب در <أنت له تصدی>، عثمان بوده است. او در صدد مسلمان ساختن حاضران مجلس که از چهره های برجسته قریش بودند برآمده بود.

هدایت گمراهان

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۳ - نساء - ۴ - ۸۸ - ۱۹، ۱۳

۱۳ ناتوانی مردم از هدایت گمراه کنندگان به دست خداوند

و من يضلل الله فلن تجد له سييلاً

۱۹ کسی را که خداوند گمراه کند ، پیامبر (ص) نیز راهی برای هدایت او نخواهد داشت .

و من يضلل الله فلن تجد له سييلاً

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۴ - نساء - ۴ - ۱۴۳ - ۴

۴ کسی را که خداوند گمراه کند ، هیچکس ، حتی پیامبر (ص) ، راهی برای هدایت او نخواهد یافت .

و من يضلل الله فلن تجد له سييلاً

ظاهراً مراد از <سبیل> به قرینه <اضلال> ، راه هدایت است.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۴ - مائده - ۵ - ۳۲ - ۳۲

۳۲ گمراه نبودن انسان هدایت یافته ، به منزله کشتن وی و هدایت انسان گمراه ، به منزله زنده کردنش می باشد .

من قتل نفساً .. فکانما قتل الناس جميعاً و من احيها فکانما احيا الناس جميعاً

امام صادق(ع) در توضیح آیه فوق فرمود: من اخرجها من ضلال الی هدی فکانما احیایها و من اخرجها من هدی الی ضلال فقد قتلها.

کافی، ج ۲، ص ۲۱۰،

ح ۱ نورالثقلین، ج ۱، ص ۶۱۹، ح ۱۵۳.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۴ - مائده - ۵ - ۴۱ - ۳۰

۳۰ پیامبر (ص)، ناتوان از هدایت گمراهانی که خداوند ضلالت آنان را حتمی ساخته است.

و من یرد الله فتنته فلن تملک له من الله شیئاً

در برداشت فوق، <فتنه> به معنای گمراه ساختن گرفته شده است.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۳ - نمل - ۲۷ - ۸۱ - ۴

۴ - علاقه و سعی فراوان پیامبر (ص) در هدایت گمراهان

و ما أنت بهدی العمی عن ضللتهم

برداشت یاد شده با توجه به این نکته است که اگر تلاش فراوان پیامبر(ص) نبود دلیلی نداشت که خداوند برای آرامش بخشیدن به او یاد آور شود که آنان مردگانی کور و کزند و تلاش او برای آنان سودی ندارد.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۴ - سجده - ۳۲ - ۳۰ - ۲

۲ - لزوم ارشاد و هدایت گمراهان، تا مرحله اتمام حجت و احتمال اثر است.

فأعرض عنهم

<فاء> در <فأعرض> ممکن است فصیحه باشد؛ یعنی، حال که روشن شد که آنان تا آخرین لحظات، ایمان نخواهند آورد و در لحظه آخر هم ایمانشان سودی ندارد، به حال خود رهایشان کن و دیگر ادامه نده!

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۶ - زمر - ۳۹ - ۱۹ - ۴

۴ - علاقه شدید و کوشش فراوان پیامبر به هدایت و نجات مردمان گمراه از عذاب و بدبختی

أفأنت تنقذ من في النار

از آهنگ آیه شریفه، استفاده می شود که پیامبر(ص) تلاشی

فراوان برای هدایت مردم کافر و لجوج مکّه داشتند. این آیه درصدد بیان این حقیقت به آن حضرت است که این کافران مردمی حق گریزند و بیش از این خود را به رنج و سختی مینداز.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۸ - نجم - ۵۳ - ۳۰ - ۸

۸ - مکلف نبودن پیامبر (ص) به هدایت گمراهان حق ناپذیر، نمودی از ربوبیت خداوند در حق آن حضرت

فأعرض عن من تولّى... إنّ ربّك هو أعلم بمن ضلّ عن سبيله

ذکر <ربّك> پس از تعیین محدوده تبلیغ برای پیامبر(ص)، می تواند ناظر به مطلب بالا باشد.

هدایت گناهکاران

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۴ - روم - ۳۰ - ۴۱ - ۱۶، ۱۳

۱۳ - فلسفه از دست رفتن امکانات دنیوی، در پی گناه، تنبیه گناهکاران جهت بازگشت از خطا به صراط مستقیم است.

ظهر الفساد فی البرّ... لیذیقهم بعض الذی عملوا

<لام> در <لیذیقهم> لام عاقبت است و <لعلّ> معنای تعلیل دارد و مراد از <فساد> براساس ریشه لغوی آن، یعنی خروج شیء از اعتدال (تباه شدن)، قابل بهره برداری نبودن امکانات و یا از دست دادن آنها است. بنابراین، خداوند، در پی آلوده شدن انسان ها، به گناه، آنان را مبتلا می کند تا به این صورت، بیدارشان سازد.

۱۶ - بازگشت انسان های گناهکار، به صراط مستقیم، حتی پس از تبتّه دادن شان قطعی نیست.

لیذیقهم بعض الذی عملوا لعلّهم یرجعون

<لعلّ> از حروف شبیه به فعل و برای انشا و توقع است؛ یعنی می خواهد بگوید: <امید است که باز گردند.>

هدایت لعن شدگان

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۳ - نساء - ۴ - ۴۶ - ۲۶

۲۶ امکان ایمان و هدایت ، حتی برای گرفتاران به لعنت الهی

و لكن لعنهم الله بكفرهم فلا يؤمنون الا قليلا

بنابر اینکه <قلیلا> استثناء از فاعل <یؤمنون> باشد، مفهوم جمله <لعنهم الله> چنین می شود که عده قلیلی از لعنت شدگان موفق به ایمان خواهند شد.

هدایت لوط(ع)

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۵ - انعام - ۶ - ۸۶ - ۲

۲ اسماعیل، الیسع، یونس و لوط(ع)، از زمره صالحان و برخوردار از هدایت ویژه خداوند بودند.

كلاً هدينا .. و من ذريته ... كل من الصالحين ... و إسمعيل و الیسع و یونس و لوطا

هدایت متقین

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱ - بقره - ۲ - ۲ - ۴،۵

۴ - توان قرآن بر هدایت و تربیت انسان های پرهیزگار ، دلیل و گواهی کافی بر اتقان و حقانیت آن است .

لاریب فیه هدی للمتقین

<هدی للمتقین> به منزله استدلال برای جمله <لاریب فیه> است.

۵ - قرآن کتاب هدایت و راهنمای اهل تقوا به مراحل والای آن

هدی للمتقین

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱ - بقره - ۲ - ۵ - ۶، ۷، ۱

۱ - تنها اهل تقوا مردمی هدایت یافته اند .

هدی للمتقين .. أولئك على هدى من ربهم

۶ - دستیابی اهل تقوا به هدایت ، موهبتی است از جانب خدا به آنان

أولئك على هدى من ربهم

۷ - هدایت یافتگی اهل تقوا ، پرتوی از ربوبیت خداوند است .

أولئك على هدى من ربهم

جلد - نام

سوره - سوره - آیه - فیش

۳ - آل عمران - ۳ - ۱۳۸ - ۱،۵،۷،۹

۱ قرآن ، روشنگر مردم و هدایت کننده تقوایندگان و پندی برای ایشان

هذا بيان للناس و هدی و موعظه للمتقين

بنابر اینکه <هذا> اشاره به قرآن باشد ؛ یعنی این قرآن روشنگر و ...

۵ توجه به سنت های الهی در جوامع بشری و سرنوشت شوم تکذیب کنندگان ، هدایتگر تقوایندگان و پندی برای آنان

قد خلت من قبلکم سنن .. هدی و موعظه للمتقين

۷ جهانگردی و تأمل در سرنوشت شوم گذشتگان ، از عوامل هدایت یافتن و پند پذیرفتن تقوایندگان

فسيروا فی الارض فانظروا .. هذا بيان للناس و هدی و موعظه للمتقين

۹ بیان احکام الهی (لزوم پرهیز از رباخواری ، پیروی از خدا و رسول و ...) ، روشنگر مردم و پندی برای تقوایندگان و هدایت کننده آنان

يا ايها الذين امنوا .. هذا بيان للناس و هدی و موعظه للمتقين

برخی برآنند که <هذا>، اشاره به کلیه مسائل و معارفی است که در آیات ۱۳۰ تا ۱۳۷ تبیین شده است.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۴ - مائده - ۵ - ۴۶ - ۱۶،۱۷

۱۶ انجیل ، هدایتگر تقوایندگان و پندآموز آنان

و ءاتينه الانجيل .. هدی و موعظه لمتقين

۱۷ انجیل ، در بردارنده هدایت های ویژه برای تقوایندگان

فيه هدی و نور .. هدی و موعظه للمتقين

تکرار <هدی> می رساند که هدایت دوم (هدی .. للمتقين) هدایتی ویژه است.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۱ - انبیاء - ۲۱ - ۴۸

۶- تورات ، روشنی بخش زندگی و یادآور مسیر هدایت و نیازمندی های دینی برای تقوای پیشگان

و ضیاء و ذکرًا للمتقين

برداشت یاد شده مبتنی بر این است که مقصود از <فرقان>، کتاب تورات بوده و کلمه های <ضیاء> و <ذکرًا> در توصیف این کتاب باشد. گفتنی است <ذکر> به معنای یاد و یادآوری است و مقصود از آن مطابق آن چه نوع مفسران گفته اند یاد کرد مسائل هدایتی و نیازهای دینی است.

۸- تقوای پیشگان ، برخوردار از نور ، روشنایی و هدایت ویژه الهی در زندگی

و ضیاء و ذکرًا للمتقين

هدایت متوکلان

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۰ - اسراء - ۱۷ - ۲ - ۶

۶- انسان مؤحد و متکی به خداوند ، انسانی هدایت یافته است .

و جعلناه هدی .. ألا تتخذوا من دونی وکیلاً

<أن> در <ألا تتخذوا> برای تفسیر عبارت <جعلناه هدی لبنی اسرائیل> است و توحید و عدم اتکا به غیر خدا را مظهر و مصداق هدایت معرفی می کند. بنابراین مؤحد، شخص هدایت یافته است.

هدایت محسنان

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۵ - انعام - ۶ - ۸۴ - ۱۲

۱۲ هدایت ویژه، پاداش خداوند به نیکوکاران است.

کلا هدینا .. و من ذریته ... و کذلک نجزی المحسنین

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۶- بهره مندی محسنان از هدایت و رحمت قرآن ، افزون از دیگران است .

هدی ... للمحسنین

<محسنین> به قرینه آیه بعد که در آن برپایی نماز و پرداخت صدقه و ایمان به آخرت، به عنوان

اوصاف محسنان ذکر شده است کسانی اند که ایمان دارند. بنابراین، هدایت قرآن نسبت به آنان، می تواند ابتدایی نبوده و بلکه افزایشی باشد.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۴ - لقمان - ۳۱ - ۵ - ۲،۵

۲ - تنها محسنان ، از هدایت ویژه الهی برخوردارند .

للمحسنين .. أولئك على هدى من ربهم

۵ - هدایت شدن محسنان ، نشأت یافته از ربوبیت خداوند است .

أولئك على هدى من ربهم

هدایت محمد(ص)

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۴ - مائده - ۵ - ۱۵ - ۱۱

۱۱ پیامبر (ص) ، خود روشن و هدایت یافته و روشنگر و هادی دیگران است .

قد جاءكم من الله نور

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۵ - انعام - ۶ - ۱۶۱ - ۵،۳،۲،۱

۱ پیامبر(ص) هدایت یافته به صراط مستقیم

إنني هديني ربي إلى صراط مستقيم

۲ خداوند، راهنمای پیامبر(ص)

هدینی ربی إلى صراط مستقیم

۳ هدایت یافتگی پیامبر(ص)، جلوه ای از ربوبیت خدا به اوست.

۵ پیامبر(ص) در اعلام اعتقادش به اسلام باید خداوند را به عنوان راهنمای خویش معرفی کند.

قل إني هدینی ربی

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۷ - توبه - ۹ - ۹۴ - ۱۲

۱۲ آگاهی پیامبر (ص) به اعمال نهانی متخلفان ، در پرتو وحی و هدایت الهی

و سیری الله عملکم و رسوله

از اینکه رؤیت تنها به خدا و رسول نسبت داده شده، استفاده می شود که ممکن است اعمال متخلفان بر دیگران مخفی باشد.
گفتنی است که فاصله شدن <عملکم> میان <الله> و <رسوله>

ممکن است اشاره به این باشد که علم پیامبر(ص) در طول علم خدا و در پرتو آن است.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۸ - رعد - ۱۳ - ۱۶ - ۶

۶ خداوند راهنمای پیامبر (ص) در چگونه بیان کردن معارف و تبلیغ کردن دین

قل من رب السموت و الأرض قل الله قل أفاتخذتم

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۰ - اسراء - ۱۷ - ۷۹ - ۴،۱۴

۴- اهمیت قراءت قرآن ، در نماز شب

و قرءان الفجر .. و من الیل فتهجد به نافله لك

برداشت فوق، مبتنی بر این نکته است که مراد از <قرآن>، نماز مشتمل بر قراءت قرآن باشد.

۱۴- راهنمایی پیامبر (ص) به کسب مقامات برتر معنوی ، جلوه ای از ربوبیت الهی برای آن حضرت

فتهجد به .. یبعثک ربک مقامًا محمودًا

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۰ - اسراء - ۱۷ - ۹۵ - ۱

۱- پیامبر (ص) ، در پاسخ گویی به شبهه های مشرکان ، متکی به رهنمود های خدا بود .

قل لو کان فی الأرض

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۰ - اسراء - ۱۷ - ۹۶ - ۳

۳- پیامبر (ص) ، در رودررویی با مشرکان منکر رسالت خود ، متکی به رهنمود های خداوند بود .

قل کفی بالله شهیدًا بینی و بینکم

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۰ - كهف - ۱۸ - ۲۴ - ۱۱

۱۱- پیامبر (ص) ، از رشد و هدایت الهی برخوردار است .

و قل عسی أن یهدین ربّی

لأقرب من هذا رشدًا

<رشد> نقطه مقابل <غی> (گمراهی) است و هر جا هدایت استعمال داشته باشد، رشد نیز استعمال دارد (مفردات راغب).

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۰ - کهف - ۱۸ - ۲۶ - ۳

۳- خداوند ، راهنمای پیامبر (ص) در پاسخ گویی به اظهارنظر های ناصحیح مردم است .

قل الله أعلم

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۱ - حج - ۲۲ - ۶۷ - ۱۰

۱۰ - پیامبر (ص) ، شخصیتی ره یافته به صراط مستقیم

إِنَّكَ لَعَلَىٰ هُدًى مُّسْتَقِيمٍ

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۲ - فرقان - ۲۵ - ۳۱ - ۴

۴ دلداری و وعده خداوند به پیامبر (ص) و مؤمنان ، مبنی بر نصرت و راهبری آنان در برابر دشمنانشان

و كذلك جعلنا لكل نبيّ عدوًّا من المجرمين و كفى برّبك هاديًّا و نصيرًا

آیه شریفه، با بیان وضعیت پیامبران در انجام رسالتشان که همواره بادشمنان تبه کار مواجه بودند می تواند درصدد تعقیب دو هدف باشد: ۱ دلجویی از پیامبر(ص) و مؤمنان در برابر کارشکنی های دشمنان آنان. ۲ تشویق و تحریک پیامبر(ص) و مؤمنان به صبر و پایداری در راه خدا.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۲ - فرقان - ۲۵ - ۳۳ - ۲

۲ خداوند در برابر هر یک از مثل های باطل و توصیف های غیر واقعی کافران علیه پیامبر (ص) ، سخن حق و موضع درست را به آن حضرت می آموخت .

و لا یأتونک بمثل إلاّ جئنک بالحقّ

جلد - نام سورہ - سورہ - آیہ

- فیش

۱۳ - نمل - ۲۷ - ۹۳ - ۵

۵- برخورداری پیامبر (ص) از هدایت های قرآن و مقام رسالت، مقتضی سپاس گزاری او به درگاه الهی و ستایش ذات خدای یگانه در همه حال

و أن أتلو القرآن .. المنذرین . و قل الحمد لله

آیات پیشین، در زمینه رسالت پیامبر(ص) بود و نیز آن حضرت مأموریت یافت که بر طریق تلاوت قرآن استوار بماند؛ بنابراین آمدن عبارت "قل الحمد لله" در پی تلاوت آن، مطلب یاد شده را می رساند.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۵ - سبأ - ۳۴ - ۲۴ - ۱۱

۱۱ - مؤمنان به پیامبر (ص) همچون خود آن حضرت، در مسیر هدایت اند.

و إنا أو إياكم لعلی هدی أو فی ضلل مبین

آوردن ضمیر جمع <نا> به جای <أنا> که با کلمه <قل> دارای سیاق واحدی است می تواند بیانگر این نکته باشد که پیامبر(ص) در صدد همسو جلوه دادن مؤمنان با خودش می باشد.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۶ - زمر - ۳۹ - ۳۷ - ۴

۴ - پیامبر (ص)، برخوردارند از هدایت استوار و پایدار الهی

و من یهد الله فما له من مضلّ

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۶ - شوری - ۴۲ - ۵۲ - ۱۱

۱۱ - پیامبر (ص)، بنده برگزیده خدا و بهره مند از هدایت ویژه قرآن

و لکن جعلنه نورًا نهدی به من نشاء من عبادنا

با توجه به لفظ <لکن> که برای استدراک جمله قبل (ما کنت تدری ما الکتاب

و لا-الإيمان) است می توان گفت که عبارت <من نشاء من عبادنا> گر چه عام است ولی پیامبر اکرم(ص) از مصادیق بارز آن می باشد. به ویژه که در قسمت پایانی آیه شریفه آن حضرت را هدایتگر دیگر مردمان به راه حقیقت معرفی می کند.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۷ - احقاف - ۴۶ - ۹ - ۱

۱- حمایت خداوند از پیامبر (ص) ، با ارائه رهنمود به آن حضرت در قبال تشکیک کافران

أم يقولون افتريه . . . قل ما كنت بدعاً من الرسل

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۷ - فتح - ۴۸ - ۲ - ۱۰

۱۰- پیامبر (ص) ، در مراحل مختلف زندگی خویش ، بهره مند از هدایت های الهی به سوی راستی و درستی

و يهديك صراطاً مستقيماً

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۲۰ - علق - ۹۶ - ۱۱ - ۱

۱ - پیامبر (ص) ، بر طریق هدایت استوار و ثابت قدم بود .

إن كان على الهدى

جمله <كان على الهدى>، مربوط به کلمه <عبداً> در آیه قبل است که در شأن نزول های متعدد بر شخص پیامبر(ص) تطبیق یافته است. حرف <على> در <على الهدى> نیز بر استقرار و استوار بودن دلالت دارد.

هدایت مرتد

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۴ - نساء - ۴ - ۱۳۷ - ۱

۱ آمرزش و هدایت کسانی که بار ها مرتد شوند و بر کفر خویش بیفزایند ، از سنت ها و برنامه های خداوندی نیست .

إنّ الذين ءامنوا ثم كفروا ثم ءامنوا

... لم یکن الله لیغفر لهم

هدایت مردم

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۳ - آل عمران - ۳ - ۱۷۶ - ۳

۳ پیامبر (ص) ، مسؤولیتی در برابر هدایت ناپذیری مردم ندارد .

ولا یحزنک الذین یسارعون فی الکفر

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۳ - نساء - ۴ - ۸۰ - ۹

۹ علاقه و سختکوشی پیامبر (ص) ، برای هدایت مردم

فما ارسلناک علیهم حفیظاً

جمله <فما ارسلناک .. > دلالت بر این دارد که پیامبر (ص) برای هدایت مردم تلاش فراوانی داشته است ؛ به گونه ای که خود را موظف می دانسته به هر وسیله که می شود، مردم را مؤمن سازد.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۶ - اعراف - ۷ - ۷۱ - ۵

۵ سوق دادن مردم به جایگاه بایسته آنان ، پرتویی از ربوبیت خداوند بر ایشان است .

قد وقع علیکم من ربکم رجس و غضب

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۸ - رعد - ۱۳ - ۷ - ۶

۶ وظیفه پیامبر (ص) هشدار دادن مردم به عذاب های الهی و راهنمایی آنان به طریق درست است .

إنما أنت منذر

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۹ - نحل - ۱۶ - ۱۲۸ - ۴

۴- صبر در راه تبلیغ دین و هدایت مردم ، تقوای پیشگی و احسان است .

ادع إلى سبيل . . . و اصبر ... إن الله مع الذين اتقوا و الذين هم محسنون

هدایت مریم(س)

جلد - نام سوره - سوره - آیه -

۱۰ - مریم - ۱۹ - ۲۵ - ۱

۱- عیسی (ع)، در بدو تولد، مادرش مریم (س) را به تکان دادن درخت خرما و استفاده از میوه آن راهنمایی کرد.

و هزّی إلیک بجذع النخله تسقط علیک رطبًا جئیًا

<هزّی> به معنای حرکت دادن به چپ و راست است و به قرینه <إلیک> در آن معنای <متمایل ساختن> نیز تضمین شده است. بنابراین <هزّی إلیک>، یعنی درخت را به جانب خود بکش و به چپ و راست تکان ده این راهنمایی چنان چه از آیه بعد پیدا است، به منظور تأمین غذای مریم (س) بوده است.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۰ - مریم - ۱۹ - ۲۶ - ۱۳

۱۳- مریم (س) با راهنمایی فرزندش عیسی (ع)، روزه خود را در ارتباط با برخورداری از رحمت گسترده خداوند، اعلام کرد.

إِنِّي نذرت للرحمن صومًا

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۰ - مریم - ۱۹ - ۵۸ - ۱۴

۱۴- حضرت مریم (س)، برخوردار از هدایت ویژه الهی و انسانی برگزیده در پیشگاه خداوند

و مّمّن هدینا واجتیبنا

هدایت مستضعفان

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۵ - سبأ - ۳۴ - ۳۲ - ۴

۴ - مستضعفان گمراه و مؤاخذه شده در قیامت، در دنیا از هدایت برخوردار بودند؛ لکن آن را نپذیرفته اند.

قال الذین استکبروا للذین استضعفوا أنحن صددنکم عن الهدی بعد إذ جاءکم

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱ - بقره - ۲ - ۱۵۰ - ۱۶

- فراهم آمدن زمینه دستیابی مسلمانان به هدایت های ویژه ، از هدف های تعیین مسجدالحرام به عنوان قبله آنان

فولوا وجوهکم شطره .. لعلمکم تهتدون

چون مخاطبان آیه مسلمانان هستند و آنان به دلیل ایمانشان به اسلام هدایت یافته اند، معلوم می شود مراد از هدایت مطرح شده در <تهتدون>، هدایتی ویژه و کاملتر از هدایت نخست است.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱ - بقره - ۲ - ۱۸۵ - ۲۸

۲۸ - خداوند هدایت کننده مسلمانان است .

و لتكبروا الله على ما هديكم

<ما> در <ما هداکم> مصدریه است، یعنی: علی هدایته ایاکم.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۹ - نحل - ۱۶ - ۱۰۲ - ۹،۱۰

۹- قرآن و آیات آن ، دربردارنده هدایت و بشارت برای مسلمانان

و هدی و بشری للمسلمین

۱۰- تثبیت ایمان مؤمنان و هدایت و بشارت به مسلمانان ، از اهداف نسخ و تغییر پیام های الهی و نزول تدریجی آیات قرآن

و إذا بدلنا آیه مکان آیه .. قل نزلہ ... لیثبت الذین ءامنوا و هدی و بشری

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۱ - طه - ۲۰ - ۱۳۵ - ۱۱

۱۱- اسلام ، راه اعتدال است و مسلمانان ، رهرو آن و هدایت یافته اند .

فستعلمون من أصحاب الصراط السوی و من اهتدی

<سوی> بر وزن فعیل به معنای اسم فاعل است، یعنی، مستوی و معتدل (لسان العرب).

هدایت مشرکان

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۳ - آل عمران - ۳ - ۱۲۸ - ۱۷

۱۷ نگرانی پیامبر (ص) ، از هدایت نیافتن مشرکان و اعلام خداوند

، به اینکه هدایت به دست اوست ، نه پیامبر (ص) .

لیس لك من الامر شیء

رسول الله (ص) در پی شکست دندان مبارکش توسط مشرکان در جنگ احد فرمود: کیف یفلح قوم فعلوا هذا بنبیهم؟ در این هنگام آیه فوق نازل شد.

الدر المثور، ج ۲، ص ۳۱۲.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۹ - حجر - ۱۵ - ۸۸ - ۱۱

۱۱- دلسوزی شدید و خودخوری پیامبر (ص) برای هدایت کافران و مشرکان

لا تمدنّ عینک .. و لاتحزن علیهم

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۹ - نحل - ۱۶ - ۳۷ - ۱

۱- حرص و علاقه شدید پیامبر (ص) بر هدایت کردن مشرکان

وقال الذین أشركوا .. حقت علیه الضلله ... إن تحرص علی هدیم

هدایت معلولان

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۲۰ - عبس - ۸۰ - ۳ - ۶

۶- مبلغان ، نباید با ارزیابی های ظاهربینانه و مشاهده ناتوانی های جسمی افراد ، از ارشاد آنان دریغ ورزند .

أن جاءه الأعمی . و ما یدریک لعله یزکی

عبارت <فأنت له تصدی> در آیات بعد حاکی از آن است که فرد اعتراض کننده به ابن ام مکتوم، به وعظ و ارشاد دیگران پرداخته و از اختصاص دادن آن فرصت به وی، دریغ کرده بود.

هدایت مکذبان آیات خدا

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۲ - فرقان - ۲۵ - ۳۶ - ۱

۱ موسی و هارون (ع) به فرمان خداوند ، برای هدایت تکذیب کنندگان آیات و معجزات الهی ، به جانب آنان

فرستاده شدند .

فقلنا اذها إلى القوم الذين كذبوا بآيتنا

مقصود از <القوم الذين كذبوا> فرعون و قوم او (قبطیان) است و مراد از <آياتنا> نشانه ها و معجزات الهی می باشد نه آیات الهی در تورات؛ زیرا تورات پس از به هلاکت رسیدن فرعون و قوم او، برای بنی اسرائیل نازل گردید.

هدایت ملکه سبأ

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۳ - نمل - ۲۷ - ۴۴ - ۱۳

۱۳ - راه یافتن بلقیس به توحید و تسلیم در برابر خدای یگانه با راهنمایی و مدد سلیمان (ع)

و أسلمت مع سلیمن لله رب العلمین

تصریح بلقیس به <مع سلیمان> از یک سو به توحید خالص و بی شائبه همانند توحید سلیمان اشاره دارد و از سوی دیگر افاده می کند که سلیمان(ع) در راهیابی او به حق نقش داشته است.

هدایت منافقان

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱ - بقره - ۲ - ۱۶ - ۲

۲ - تمامی زمینه های نیل به هدایت برای منافقان عصر بعثت ، مهیا بود .

اشتروا الضلله بالهدی

در حالی که منافقان هدایت نیافته بودند، آیه مورد بحث، هدایت را سرمایه آنان شمرده است؛ تا به این حقیقت اشاره کند که: تمامی زمینه های هدایت و اسباب خارجی به گونه ای که گویا آن را در اختیار داشتند برای ایشان فراهم بود.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱ - بقره - ۲ - ۱۷ - ۹

۹ هیچ امیدی به راهیابی و هدایت منافقان پس از سلب شدن نور ایمان از آنان ، وجود ندارد .

و تركهم فى ظلمت لا يبصرون

جمله > تركهم

فی ظلمات < بیان می کند که: ظلمتها منافقان را احاطه کرده و در نتیجه راه به جایی نمی برند و جمله <لایبصرون> (آنها نمی بینند)، حاکی از آن است که ابزار دیدن و هدایت شدن در آنان نابود شده است؛ یعنی علاوه بر اینکه موانع هدایت برای آنان ایجاد شده مقتضی هدایت نیز از آنان سلب گشته است.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۳ - نساء - ۴ - ۸۸ - ۱۷، ۱۵، ۱۱

۱۱ امید به هدایت منافقان، از موجبات طرفداری برخی مؤمنان صدر اسلام از آنان

اتریدون ان تهدوا من اضلّ الله

۱۵ ناتوانی مردم از هدایت منافقان

فما لكم في المنافقين .. اتریدون ان تهدوا من اضلّ الله و من يضلل الله فلن تجد

۱۷ امید برخی از مؤمنان صدر اسلام به هدایت منافقان، برخاسته از عدم شناخت سنن الهی در هدایت و گمراهی

فما لكم في المنافقين .. اتریدون ان تهدوا من اضلّ الله و من يضلل الله فلن تجد

هدایت موجودات

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۱ - طه - ۲۰ - ۵۰ - ۱۲، ۱۱

۱۱ - خلقت همه موجودات هستی و هدایت آنها، برهان ربوبیت خدا است .

ربنا الذي أعطى كل شيء خلقه ثم هدى

تفصیل کلام موسی(ع)، به برهانی منطقی و محکم بازگشت دارد که صورت آن آن چنین است: <الله ربّ لأنته خالق و هاد>.

۱۲ - همه موجودات از هدایت های الهی برخوردارند .

أعطى كل شيء خلقه ثم هدى

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

پدیده های آن است .

اللّٰهُ نور السموت و الأرض

برداشت یاد شده مبتنی بر این است که مقصود از نور، یکی از معانی کنایی و مجازی آن (یعنی، هدایتگری) باشد؛ چرا که از ویژگی های نور، روشنایی بخشی است و روشنایی بخشی خداوند نسبت به پدیده های جهان به این دلیل است که آنها را به مقصد خود هدایت کند.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۲ - نور - ۲۴ - ۴۱ - ۱۱

۱۱ - آگاهی آدمیان از نیایش و تسبیح همه موجودات عالم برای خداوند ، راهی برای هدایت آنان به سوی او است .

ألم تر أنّ الله يسبّح له من فى السموت و الأرض و الطير صفت كلّ قد علم صلاته

برداشت یاد شده، با توجه به این نکته است که آیه شریفه با بیان تسبیح موجودات برای خدا و آگاهی آنان از این عمل، در صدد هدایت انسان ها است.

هدایت موحدان

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۵ - انعام - ۶ - ۷۱ - ۱۲

۱۲ توحید، عقیده ای متکامل که موحدان با هدایت خداوند به آن راه می یابند.

أندعوا من دون الله .. و نرد على أعقابنا بعد إذ هدینا الله

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۰ - اسراء - ۱۷ - ۲ - ۶

۶- انسان مؤحد و متکی به خداوند ، انسانی هدایت یافته است .

و جعلنه هدی .. ألا تتخذوا من دونی و کیلاً

<أن> در <ألا تتخذوا> برای تفسیر عبارت <جعلناه هدی لبنی إسرائيل> است و توحید و عدم اتکا به غیر خدا را مظهر و

مصدق هدايت معرفى مى كند. بنا بر اين

مؤحد، شخص هدایت یافته است.

هدایت موسی(ع)

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۵ - انعام - ۶ - ۸۴ - ۶،۷

۶ داوود، سلیمان، ایوب، یوسف(ع)، موسی و هارون(ع)، فرزندان از نسل ابراهیم و هدایت یافته از جانب خداوند هستند.

و من ذریته داود و سلیمان و ایوب و یوسف و موسی و هرون

سیاق آیات پیشین، که درباره حضرت ابراهیم(ع) بود، این احتمال را پدید می آورد که ضمیر در <ذریته> به <ابراهیم> برگردد. در این صورت برخی اسامی که در آیات بعد آمده است (همچون الیاس و لوط) از باب تغلیب در شمار ذریه آن حضرت ذکر شده اند.

۷ داوود، سلیمان، ایوب، یوسف، موسی و هارون، فرزندان از نسل نوح(ع) و هدایت یافته از جانب خداوند بودند.

نوحا... و من ذریته داود و سلیمان و ایوب و یوسف و موسی و هرون

با توجه به دو نکته می توان گفت <نوحا> مرجع ضمیر در <ذریته> است: <نوحا> نزدیکترین کلمه ای است که می تواند مرجع ضمیر باشد. در میان کسانی که به عنوان ذریه از آنان یاد شده، افرادی هستند که از ذریه ابراهیم(ع) نیستند، مانند حضرت لوط(ع) و الیاس(ع)

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۱ - طه - ۲۰ - ۶۸ - ۴

۴ - خداوند، راهنمای موسی(ع) در لحظات حساس و سرنوشت ساز و رهاننده او از بحران های روحی و اضطراب های درونی

قلنا لاتخف

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۱ - طه - ۲۰ - ۷۷ - ۴

۴ - وحی الهی، راهنمای موسی(ع) در مراحل

دشوار و تنگنا های مسیر رسالت .

و لقد أوحينا إلى موسى

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۵ - صافات - ۳۷ - ۱۱۸ - ۱،۲

۱ - موسی و هارون (علیهما السلام) بر صراط مستقیم در پرتو هدایت خداوند

و هدیٰنهما الصراط المستقیم

۲ - هدایت به صراط مستقیم ، از نعمت های بزرگ خداوند به موسی و هارون (علیهما السلام)

و لقد منّا علی موسی و هرون .. و هدیٰنهما الصراط المستقیم

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۲۰ - نازعات - ۷۹ - ۱۸ - ۲

۲ - خداوند ، راهنمای موسی (ع) در شیوه برخورد با طغیان گری فرعون

إنّه طغی . فقل

هدایت موعظه ناپذیران

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۲۰ - عبس - ۸۰ - ۱۰ - ۵

۵ - تقویت ایمان مؤمنان ، دارای اهمیتی افزون تر از پافشاری بر هدایت معاندان و کافران پندناپذیر

فأنت له تصدی .. فأنت عنه تلّهی

از مجموع این بخش از آیات، استفاده می شود که اصرار بر ارشاد کافران، گرچه کاری پسندیده است؛ ولی هرگاه در تعارض با تقویت ایمان مسلمانی قرار گیرد، باید آن را رها کرد.

هدایت مؤدیان زکات

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۲ - نور - ۲۴ - ۳۷ - ۵

۵ - مردمان تسبیح گو ، ذاکر ، بر پا دارنده نماز و پرداخت کننده زکات ، از هدایت خاص خداوند به نور خویش برخوردارند .

یهدی الله لنوره من یشاء . . . فی بیوت أذن الله . . . یسبّح له فیها . . . رجال لاتله

جلد - نام سوره - سوره - آیه

- فیش

۱۴ - لقمان - ۳۱ - ۵ - ۱

۱ - تنها برپادارندگان نماز و پرداخت کنندگان زکات و اهل یقین به آخرت ، مشمول هدایت ویژه پروردگارِ خویش اند .

الذین یقیمون الصلوه و یؤتون الزکوه و هم بالأخره هم یوقنون . أولئک علی هدی من

هدایت مؤمنان

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱ - بقره - ۲ - ۵ - ۳

۳ - مؤمنان به غیب (خدا و ...) و معتقدان به رسالت و باورداران به آخرت ، هدایت یافتگانند .

الذین یؤمنون . . . أولئک علی هدی من ربهم

مشارالیه < أولئک > (اهل تقوا) ممکن است به صورت اجمالی ملاحظه شود. در این صورت کلمه <المتقین > مشارالیه خواهد بود. و ممکن است جنبه تفصیلی آن در نظر گرفته شود؛ در این لحاظ، صفات بیان شده برای <متقین > مشارالیه <أولئک > می باشد.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱ - بقره - ۲ - ۹۷ - ۹

۹ - قرآن ، هدایتگر اهل ایمان است .

هدی و بشری للمؤمنین

<هدی > مصدر است و در اینجا به معنای اسم فاعل (هادی) می باشد.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۲ - بقره - ۲ - ۲۱۳ - ۳۵،۳۶،۴۴

۳۵ هدایت مؤمنان توسط خداوند ، در عرصه اختلافات دینی

فهدی الله الذین امنوا

۳۶ هدایت مؤمنان به درک صحیح دین و شناخت حق ، از سوی خداوند

فهدى الله الذين امنوا لما اختلفوا فيه من الحق

<من الحق>، بیان <ما> در <لما اختلفوا> است ؛ یعنی خداوند، مؤمنان را به <حق> که مورد اختلاف واقع شده بود هدایت کرد.

۴۴ هدایت خاص

الهی نسبت به مؤمنان ، به هنگام بروز اختلافات دینی

و ما اختلف فيه الا الذين . . . و الله يهدي من يشاء الى صراط مستقيم

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۲ - بقره - ۲ - ۲۵۹ - ۱

۱ خداوند ، هدایت کننده مؤمنان ، از ظلمت شبهات معاد به نور علم و یقین

الله ولي الذين امنوا يخرجهم من الظلمات الى النور . . . او كالذي مر ... فلم

داستان مورد بحث در آیه، مثال و ارائه نمونه ای برای ولایت الهی و نتیجه آن است ؛ یعنی هدایت مؤمنان به نور پس از خارج ساختن آنان از ظلمت و تاریکی.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۴ - نساء - ۴ - ۱۷۵ - ۱،۶

۱ خداوند ، مؤمنان متمسک به وی را از رحمت ویژه و فضل و هدایت خاص خویش ، بهره مند خواهد کرد .

فاما الذين ءامنوا بالله و اعتصموا به . . . و يهديهم إليه صراطاً مستقيماً

هدایت، فضل و رحمت خداوند، شامل همه بندگان می شود. بنابراین ذکر آنها به عنوان پاداش بیانگر رحمت، فضل و هدایت خاص است ؛ گفتنی است در برداشت فوق ضمیر <به> به <الله> برگردانده شده است.

۶ خداوند ، مؤمنان متمسک به او را ، به راه مستقیم هدایت می کند .

فاما الذين ءامنوا بالله و اعتصموا به . . . و يهديهم إليه صراطاً مستقيماً

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۵ - انعام - ۶ - ۱۲۲ - ۵

۵ مؤمن با نور الهی مسیر صحیح حرکت را در جامعه و بین مردم درمی یابد.

و جعلنا

له نورا یمشی به فی الناس

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۶ - اعراف - ۷ - ۵۲ - ۱۱

۱۱ تنها مؤمنان به قرآن بهره مند از هدایت ها و رحمت های بیکران آن هستند .

هدی و رحمه لقوم یؤمنون

با توجه به اینکه هدف از نزول قرآن هدایت مردم و دستیابی همگان به رحمت ویژه الهی است، به نظر می رسد <لقوم یؤمنون> اشاره به این حقیقت داشته باشد که تنها مؤمنان از هدایتها و رحمتهای ویژه بهره مند خواهند شد. گفتنی است مراد از <لقوم یؤمنون> به دلیل فراز قبل، مؤمنان به قرآن می باشند.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۷ - یونس - ۱۰ - ۹ - ۴

۴ مؤمنان نیک کردار، در کنف حمایت و هدایت مستمر و دایم الهی

إن الذین ءامنوا و عملوا الصلحت یهدیهم ربهم

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۸ - رعد - ۱۳ - ۲۸ - ۱

۱ آنان که ایمان آورده و دلهایشان به یاد خدا آرامش می یابد، از کسانی اند که خداوند آنها را به سوی خویش هدایت کرده است .

و یرهدی إلیه من أناب. الذین ءامنوا و تطمئن قلوبهم بذكر الله

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۹ - نحل - ۱۶ - ۶۴ - ۹

۹- قرآن، کتاب هدایت و رحمت برای مؤمنان است .

و ما أنزلنا علیک الکتب .. هدی و رحمه لقوم یؤمنون

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۱ - حج - ۲۲ - ۲۴ - ۱،۷

۱ - خدا، هادی و راهنمای اهل

و هدوا إلى الطَّيِّب من القول و هدوا إلى صراط الحميد

۷- طرد شرک از سوی مؤمنان و گرایش آنان به پرستش خدای یگانه ، مرهون هدایت و راهنمایی خداوند

و هدوا إلى صراط الحميد

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۱ - حج - ۲۲ - ۳۷ - ۷

۷- خدا ، هادی و راهنمای اهل ایمان

كذلك سخر لكم .. على ما هديكم

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۱ - حج - ۲۲ - ۵۴ - ۱۰

۱۰- خدا ، راهنمای اهل ایمان

و إنّ الله لهاد الذين ءامنوا

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۲ - فرقان - ۲۵ - ۳۱ - ۴

۴ دلداری و وعده خداوند به پیامبر (ص) و مؤمنان ، مبنی بر نصرت و راهبری آنان در برابر دشمنانشان

و كذلك جعلنا لكلّ نبیّ عدوّاً من المجرمین و كفى برّبك هاديّاً و نصيراً

آیه شریفه، با بیان وضعیت پیامبران در انجام رسالتشان که همواره بادشمنان تبه کار مواجه بودند می تواند در صدد تعقیب دو هدف باشد: ۱ دلجویی از پیامبر(ص) و مؤمنان در برابر کارشکنی های دشمنان آنان. ۲ تشویق و تحریک پیامبر(ص) و مؤمنان به صبر و پایداری در راه خدا.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۳ - نمل - ۲۷ - ۷۷ - ۴

۴ - تنها مؤمنان و حق جویان ، زمینه دار بهره مندی از هدایتگری ها و رحمت آفرینی های قرآن

و إِنَّ لَهُدًى و رَحْمَةً لِّلْمُؤْمِنِينَ

قید <للمؤمنين> می رساند که دیگران شایستگی بهره‌وری از قرآن را ندارند.

جلد - نام سوره - سوره - آیه

- فیش

۱۵ - سبأ - ۳۴ - ۲۴ - ۱۱

۱۱ - مؤمنان به پیامبر (ص) همچون خود آن حضرت ، در مسیر هدایت اند .

و إنا أو إياكم لعلی هدی أو فی ضلل مبین

آوردن ضمیمه جمع <نا> به جای <أنا> که با کلمه <قل> دارای سیاق واحدی است می تواند بیانگر این نکته باشد که پیامبر(ص) در صدد همسو جلوه دادن مؤمنان با خودش می باشد.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۶ - زمر - ۳۹ - ۲۲ - ۶

۶ - مؤمنان ، برخوردار از معرفت و نور هدایت الهی

فهو علی نور من ربّه

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۶ - فصلت - ۴۱ - ۴۴ - ۷

۷ - قرآن ، راهنما و هدایتگر اهل ایمان

قل هو للذین ءامنوا هدی

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۷ - جاثیه - ۴۵ - ۱۴ - ۳

۳ - پیامبر (ص) ، راهنما و راهبر مؤمنان در حوزه اندیشه و رفتار

تلك ءایة الله نتلوها علیك .. قل للذین ءامنوا یغفروا

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۷ - فتح - ۴۸ - ۲۰ - ۱۶

۱۶ - تحقق پیشگویی اعجاز‌آمیز خداوند ، از پیروزی های آینده مؤمنان ، زمینه ساز هدایت ایشان به صراط مستقیم

وعدکم ... و لتکون ءایه للمؤمنین و یهدیکم صراطاً مستقیماً

<آیه> به معنای معجزه است؛ زیرا در پیشگویی قطعی از آینده، اعجاز نهفته است. مقدمه قرار گرفتن این معجزه برای هدایت مؤمنان را، می توان از تقدم <آیه> بر <یهدیکم> استفاده کرد.

جلد - نام سوره - سوره -

آیه - فیش

۱۹ - جن - ۷۲ - ۲ - ۱

۱ - قرآن ، در دیدگاه گروهی از جن ، راهنمای مؤمنان به راه حق و درستی است .

یهدی إلی الرشد

<رشد> (ضد <غی>) به معنای دستیابی به راه حق و درستی است. (مصباح المنیر و قاموس المحيط)

هدایت مؤمنان به آیات خدا

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۰ - مریم - ۱۹ - ۷۶ - ۳

۳- ارزشمندی و مخصوص بودن هدایت اعطایی از جانب خداوند به مؤمنان و باورداران آیات الهی .

و یزید الله الذین اهدوا هدی

نکره بودن <هدی> بر ویژگی آن دلالت دارد؛ یعنی، هدایتی که قابل تعریف نیست این آیه به دنبال آیه پیش، پاسخی به گفته کافران است که هنگام شنیدن آیات الهی به مؤمنان، می گفتند: <أیّ الفریقین خیر ..>. بنابراین <الذین اهدوا> همان <الذین آمنوا> هستند که در آیه پیش از آنان یاد شده بود.

هدایت مؤمنان به قرآن

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۹ - جن - ۷۲ - ۱۴ - ۶

۶ - مؤمنان به قرآن ، به راه حق و درستی دست یافته اند .

فمن أسلم فأولئك تحزوا رشدًا

هدایت مؤمنان صابر

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱ - بقره - ۲ - ۱۵۷ - ۴

۴ - مؤمنانی که در مصیبت های راه ایمان صابرند ، به هدایت واقعی نایل خواهند شد .

قالوا إنا لله و إنا إليه راجعون . . . و أولئك هم المهتدون

هدایت مهتدین

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۵ - اعراف - ۷ - ۳۰ - ۲

۲ هدایتیابی هدایت یافتگان

و گمراهی گمراه پیشگان، به دست خدا و در اختیار اوست.

فریقا هدی و فریقا حق علیهم الضلله

کلمه <فریقا> در <فریقا حق ..> مفعول به برای عاملی محذوف است، و جمله <حق علیهم الضلاله> دلالت می کند بر این که آن عامل محذوف فعل <أضل> می باشد.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۷ - توبه - ۹ - ۱۱۵ - ۱۲

۱۲ از امام رضا (ع) روایت شده که فرمود: <ان الامام الفرض علیه و الواجب من الله إذا خاف الفوت علی نفسه أن یحتج فی الامام من بعده بحجه معروفه مبینه ان الله تبارک و تعالی یقول فی کتابه: > و ما کان لیضل قوماً بعد إذ هدیهم حتی یبین لهم ما یتقون ... >

.. تکلیف واجب امام از طرف خدا این است که: هرگاه خوف فوت برای او پیش آید، با دلیل روشن و شناخته شده درباره امام بعد از خود، حجت را بر مردم تمام کند؛ زیرا خدای تبارک و تعالی در کتاب خود می فرماید: چنین نبوده که خداوند، قومی را پس از آنکه هدایت کرد، گمراه کند مگر آن که چیزی را که باید از آن پرهیزند، برای آنان بیان نماید ... >

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۷ - یونس - ۱۰ - ۱۰۸ - ۶

۶ منفعت و بهره هدایت، تنها متوجه خود هدایت یافتگان است.

فمن اهتدی فإنما یتهدی لنفسه

هدایت ناپذیران

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۷ - جائیه - ۴۵ - ۶ - ۵،۶

۵ - روی

گردانان از خداوند و آیات او ، اصلاح ناپذیر و غیرقابل هدایت اند .

فَبَأَىٰ حَدِيثٍ بَعْدَ اللَّهِ وَآيَاتِهِ يُؤْمِنُونَ

جمله <فَبَأَىٰ حَدِيثٍ..> که مفید استفهام تعجبی است می تواند اشاره به این نکته داشته باشد که اگر انسان، در پرتو آیات الهی هدایت نشود، دیگر به هدایتی دست نخواهد یافت؛ چه این که هدایت دیگری نیست تا از آن بهره مند گردد.

۶- هدایت ناپذیران از وحی و آیات الهی ، تأثیرناپذیر از هر پیام و ابزار هدایتی دیگر

فَبَأَىٰ حَدِيثٍ بَعْدَ اللَّهِ وَآيَاتِهِ يُؤْمِنُونَ

جمله <فَبَأَىٰ حَدِيثٍ..> که مفید استفهام تعجبی است می تواند بیانگر این نکته باشد که اگر انسان در پرتو آیات الهی هدایت نشود؛ دیگر به هدایتی دست نخواهد یافت؛ چه این که هدایت دیگری نیست تا از آن بهره مند گردد.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۹ - انسان - ۷۶ - ۳ - ۲

۲- انسان ها در برابر هدایت الهی دو دسته اند : سپاس گزار و هدایت یافته و یا ناسپاس و هدایت ناپذیر .

إِمَّا شَاكِرًا وَإِمَّا كَفُورًا

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۲۰ - نازعات - ۷۹ - ۲۱ - ۲

۲\$ - بزرگ ترین معجزات نیز ، در هدایت برخی از افراد ، کارساز نیست .

فَأَرِيهَ الْأَيَّهِ الْكُبْرَى . فَكَذَّبَ

- بزرگ ترین معجزات نیز، در هدایت برخی از افراد، کارساز نیست.

هدایت ناپذیران امت ها

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۹ - نحل - ۱۶ - ۳۶ - ۱۱

۱۱- وجود انسانهایی در میان امت ها ، که مهر گمراهی خورده اند

و هیچ گاه هدایت نخواهند شد .

و منهم من حَقَّتْ عليه الضلله

<حق> دارای چند معنا و استعمال است و از جمله آنها عمل و گفتاری است که رخ می دهد به خاطر اینکه وقوع آن واجب و ضروری است. بنابراین عبارت <حَقَّتْ عليه الضلاله>؛ یعنی، ضروری و قطعی شده است بر او گمراهی.

هدایت ناپذیران بنی اسرائیل

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۴ - سجده - ۳۲ - ۲۵ - ۶

۶ - گروه هایی از بنی اسرائیل هدایت پذیرفتند و در برابر پیشوایان الهی ، تسلیم نشدند .

إِنَّ رَبَّكَ هُوَ يَفْصَلُ بَيْنَهُم يَوْمَ الْقِيَمَةِ فِيمَا كَانُوا فِيهِ يَخْتَلِفُونَ

بنابراین که مرجع ضمیر در <بینهم> بنی اسرائیل باشد و <کانوا فيه یختلفون> اشاره به اختلافات دیرینه آنان داشته باشد که حتی با آمدن پیشوایان الهی، خاتمه نیافته است نکته یاد شده به دست می آید.

هدایت ناپذیران و انبیا

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۹ - حجر - ۱۵ - ۱۳ - ۶

۶- واکنش هدایت ناپذیران مجرم در برابر انبیای الهی ، همگون و مشابه بوده است .

كذَلِكَ نَسْلُكُهُ فِي قُلُوبِ الْمُجْرِمِينَ . لَا يُؤْمِنُونَ بِهِ وَ قَدْ خَلَتْ سَنَهُ الْأُولِينَ

هدایت ناپذیران و توحید

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۸ - رعد - ۱۳ - ۲۷ - ۸

۸ آنان که زمینه هدایت ندارند ، با ارائه معجزات نیز هدایت نمی شوند و به توحید و رسالت پیامبر (ص) نمی گروند .

لَوْلَا أَنْزَلْنَا عَلَيْهِ آيَةً مِنْ رَبِّهِ قَلَّ إِنْ اللَّهُ يَضِلُّ مِنْ يَشَاءُ

خداوند در پاسخ کسانی که هدایت یافتن خویش را منوط به آمدن معجزه

کرده اند، می فرماید: امر هدایت و ضلالت به دست خداست. این پاسخ در جواب ادعای مذکور گویای این حقیقت است که معجزات نمی توانند موجب هدایت کسی باشند؛ بلکه مشیت الهی است که آن را رقم می زند.

هدایت ناپذیران و محمد(ص)

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۸ - رعد - ۱۳ - ۲۷ - ۸

۸ آنان که زمینه هدایت ندارند، با ارائه معجزات نیز هدایت نمی شوند و به توحید و رسالت پیامبر (ص) نمی گروند.

لولا أنزل عليه آية من ربه قل إن الله يضل من يشاء

خداوند در پاسخ کسانی که هدایت یافتن خویش را منوط به آمدن معجزه کرده اند، می فرماید: امر هدایت و ضلالت به دست خداست. این پاسخ در جواب ادعای مذکور گویای این حقیقت است که معجزات نمی توانند موجب هدایت کسی باشند؛ بلکه مشیت الهی است که آن را رقم می زند.

هدایت ناپذیران و معجزه

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۸ - رعد - ۱۳ - ۲۷ - ۸

۸ آنان که زمینه هدایت ندارند، با ارائه معجزات نیز هدایت نمی شوند و به توحید و رسالت پیامبر (ص) نمی گروند.

لولا أنزل عليه آية من ربه قل إن الله يضل من يشاء

خداوند در پاسخ کسانی که هدایت یافتن خویش را منوط به آمدن معجزه کرده اند، می فرماید: امر هدایت و ضلالت به دست خداست. این پاسخ در جواب ادعای مذکور گویای این حقیقت است که معجزات نمی توانند موجب هدایت کسی باشند؛ بلکه مشیت الهی است که آن را

رقم می زند.

هدایت ناپذیری

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۶ - اعراف - ۷ - ۱۸۵ - ۱۴، ۱۰

۱۰ آنان که به قرآن و پیام های آن ایمان نیاورند ، به هیچ سخن هدایت بخش دیگری ایمان نخواهند آورد .

فبأی حدیث بعده يؤمنون

برداشت فوق مبتنی بر دو امر است: ضمیر در <بعده> به قرآن برگردد. حرف <با> در <بأی> برای الصاق باشد. یعنی اگر به قرآن ایمان نیاورند، به کدام سخن ایمان خواهند آورد؟

۱۴ آنان که از طریق اندیشه در ملکوت آسمان ها و زمین (نیاز جهان هستی به مالک و هستی بخش) هدایت نشوند ، هیچ دلیلی دیگر نمی تواند آنان را هدایت کند .

فبأی حدیث بعده يؤمنون

توضیح برداشت پیش راهنمای این برداشت است.

هدایت ناپذیری آزر

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۷ - توبه - ۹ - ۱۱۴ - ۹

۹ بیزاری جستن ابراهیم (ع) از پدرش ، پس از یقین به هدایت ناپذیری و عداوت او با خدا

فلما تبین له أنه عدو لله تبرأ منه

هدایت ناپذیری اشراف قوم نوح

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۸ - هود - ۱۱ - ۳۲ - ۶

۶ تلاش های نوح (ع) ، برهان ها و دلیل های او ، بی تأثیر در اشراف کافر

قد جدلتنا فأكثر جدلنا فأتنا بما تعدنا

هدایت ناپذیری اقوام پیشین

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۹ - حجر - ۱۵ - ۱۳ - ۴

۴- اقوام هدایت ناپذیر پیشین ، علی رغم دریافت آیات الهی به آنان ، ایمان نیاوردند .

لا یؤمنون به

و قد خلت سنه الأولين

هدایت ناپذیری اهل عذاب

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۵ - یس - ۳۶ - ۷ - ۴،۵

۴ - لجاجت در برابر ایمان و حق گریزی ، زمینه ساز آمدن عذاب الهی است .

لقد حقّ القول علی أكثرهم فهم لایؤمنون

۵ - آن دسته از مشرکان و کافران صدر اسلام که عذاب الهی بر آنان مقرر گردیده بود برای همیشه از ایمان محروم شدند .

لقد حقّ القول علی أكثرهم فهم لایؤمنون

برداشت یاد شده مبتنی بر این نکته است که <فاء> در جمله <فهم لایؤمنون> تفریغیه است و این جمله متفرع بر جمله قبل می باشد؛ یعنی، چون مقرر شد که بیشتر آنان عذاب شوند، پس توفیقی برای ایمان آوردن نخواهند داشت.

هدایت ناپذیری بانیان مسجد ضرار

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۷ - توبه - ۹ - ۱۱۰ - ۵

۵ منافقان بناکننده مسجد ضرار ، مردمی هدایت ناپذیر بودند .

اتخذوا مسجداً ضراراً .. لا یزال ... ريبه فی قلوبهم إلا أن تقطع قلوبهم

هدایت ناپذیری بهانه جوین

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۵ - انعام - ۶ - ۱۱۱ - ۳

۱۳ اگر امور غیبی برای بهانه جوین و منکران آیات الهی محسوس شود، ایمان نمی آورند.

و لو أننا نزلنا إليهم الملائكة و كلمهم الموتی و حشرنا عليهم كل شيء قبلا ما كانوا

ملائکه، سخن گفتن مردگان، شهادت موجودات جملگی از امور غیبی هستند که حتی در فرض محسوس شدن آنها، گروهی ایمان نخواهند آورد.

هدایت ناپذیری حق ناپذیران

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۵ - انعام

۱۰ راه یافتن حق (اسلام) به قلب حق ناپذیر، مانند صعود در آسمان دشوار و یا غیرممکن است.

و من یرد أن یضله یجعل صدره ضيقاً حرجاً كأنما یصعد فی السماء

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۹ - نحل - ۱۶ - ۱۰۴ - ۲

۲- روشن ترین دلایل الهی، در قلب حق ناپذیران لجوج تأثیر نمی کند.

لسان الذی یلحدون إلیه أعجمی و هذا لسان عربی مبین . إن الذین لا یؤمنون ... لایه

در آیه قبل خداوند با روشن ترین بیان حقانیت قرآن را مبرهن ساخت. در این آیه نیز می فرماید: آن دلیل با همه روشنی برای آنان که تصمیم به ایمان آوردن ندارند، بی ثمر است.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۴ - روم - ۳۰ - ۵۳ - ۵

۵- بیرون آوردن کافران حق گریز به هر نحو ممکن از گمراهی، نه کار پیامبر است و نه در توان او است.

و ما أنت بهد العمی عن ضللتهم

هدایت ناپذیری دشمنان محمد(ص)

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۰ - اسراء - ۱۷ - ۴۸ - ۴

۴- گمراهی مشرکان مخالف پیامبر (ص) در مکه، به حدی بود که آنان زمینه هدایت را از دست داده بودند.

فضّلوا فلا یستطیعون سیلاً

<فلا یستطیعون> تفریع بر <ضّلوا> است و مراد از آن، بسته شدن تمامی راههای هدایت برای آنان است.

هدایت ناپذیری رهبران شرک صدراسلام

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۵ - یس - ۳۶ - ۷ - ۷

۷ - ایمان آوردن به تعلیمات پیامبران

، در گرو وجود زمینه آن در ایمان آورنده

لقد حقّ القول على أكثرهم فهم لا يؤمنون

هدایت ناپذیری قوم ثمود

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۶ - فصلت - ۴۱ - ۱۷ - ۴

۴ - انتخاب گمراهی از سوی قوم ثمود ، با وجود روشن شدن راه هدایت برای آنان

و أمّا ثمود فهدینهم فاستجبوا العمی علی الهدی

<استجاب> (مصدر <فاستجبوا>) به معنای دوست داشتن است و آن گاه که با <علی> متعدی شود به معنای انتخاب و برگزیدن خواهد بود.

هدایت ناپذیری قوم لوط

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۳ - شعراء - ۲۶ - ۱۶۹ - ۱

۱ - ناامیدی لوط (ع) از هدایت پذیری قوم خویش

ربّ نجّنی و أهلی ممّا یعملون

اقدام لوط(ع) به طرح درخواست نجات از پیشگاه خداوند، نشان می دهد که او از هدایت قومش کاملاً مأیوس شده بود.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۳ - نمل - ۲۷ - ۵۶ - ۱،۲،۴

۱ - تأثیر ناپذیری قوم لوط ، در برابر هشدارها و هدایت گری های او

فما كان جواب قومه إلا أن قالوا أخرجوا آل لوط

۲ - تصمیم قوم لوط مبنی بر اخراج و تبعید لوط (ع) و خانواده اش ، تنها پاسخ آنان به هشدارهای خیرخواهانه او

فما كان جواب قومه إلا أن قالوا أخرجوا آل لوط من قريبتكم

۴- ایمان نیاوردن هیچ فردی از جامعه به لوط (ع)، جز افراد خانواده وی

قالو أخرجوا آل لوط من قريبتكم

مخالفان لوط به جای این که بگویند: پیروان لوط را اخراج کنید، گفتند: خانواده وی را بیرون کنید و این

نشان می دهد که جز خانواده اش کسی به وی ایمان نیاورده بود.

هدایت ناپذیری قوم نوح

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۸ - هود - ۱۱ - ۳۶ - ۷

۷-نومیدی نوح (ع) از هدایت یابی قومش و آگاهی او از ناشایستگی آنان برای ایمان ، زمینه ساز رفع اندوه از او

لن يؤمن من قومك .. فلاتبتئس بما كانوا يفعلون

برداشت فوق ، از تفریح <لا-تبتئس> بر اخبار از ایمان نیاوردن کافران استفاده شده است ؛ یعنی ، حال که از هدایت نیافتن کافران آگاه شدیو احساس مسؤولیت نمی کنی، زمینه ای برای اندوه وجود ندارد پس غمگین مباش.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۳ - شعراء - ۲۶ - ۱۱۸ - ۴

۴- شکوه نوح (ع) به درگاه خدا از ستم قوم خویش ، پس از اتمام حجت و به بن بست رسیدن همه راه های تبلیغی بود .

إن أنا إلا نذیر مبین .. إن قومی کذبون ... فافتح بینی و بینهم فتحاً و نجنی

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۸ - قمر - ۵۴ - ۱۰ - ۷

۷- > عن أبي جعفر (ع) ... قال : ... فلبث فيهم نوح ألف سنه إلا خمسين عاماً يدعوهم سرّاً و علانیه فلما أبوا و عتوا قال > ربّ أئني مغلوب فانتصر < ;

از امام باقر(ع) روایت شده که .. فرمود: ...نوح(ع) در میان قوم خود هزار سال پنجاه سال کم توقف نمود و قومش را در نهان و آشکار [به توحید]

دعوت کرد. پس چون آنان ابا کرده و سرکشی نمودند، گفت: پروردگارا! من مغلوب هستم، انتقام مرا [از این قوم طغیان گر] بگیر.

هدایت ناپذیری کافران

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۵ - انعام - ۶ - ۱۱۱ - ۶

۶ مسخ شدن قلب و ادراک کافران مایه ایمان نیاوردن ایشان، حتی با دیدن روشنترین معجزات است.

و نقلب أفئدتهم و أبصرهم .. و لو أننا نزلنا ... ما كانوا ليؤمنوا

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۷ - یونس - ۱۰ - ۴۴ - ۳

۳ حق ستیزی و هدایت ناپذیری کافران ، پیامد ظلمی است که آنان بر خودشان کرده اند .

و منهم من يستمعون إليك .. و منهم من ينظر إليك ... و لكن الناس أنفسهم يظلمون

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۸ - رعد - ۱۳ - ۳۱ - ۲،۳،۱

۱ نزول قرآنی که کوه ها را به حرکت درآورد ، زمین را قطعه قطعه کند ، مردگان را زنده سازد ، نمی تواند مایه هدایت کسانی شود که خدا هدایت آنان را نخواهد .

و لو أن قرءاً نأ سیرت به الجبال أو قَطَّعت به الأرض أو کَلَّم به الموتی

<تسییر> (مصدر سیرت) به معنای حرکت دادن است و <تقطیع> (مصدر قَطَّعت) به معنای شکافتن عمیق یا قطعه قطعه کردن می باشد و حرف باء در جمله های سه گانه فوق به معنای استعانت است. عبارت <بل لله الأمر> و نیز <أن لو یشاء الله لهدی الناس> گویای این است که جواب شرط <لو أن ...> جمله ای نظیر <لم یهدوا إن لم یشأ الله>

است.

۲ آنان که با تلاوت قرآن هدایت نشوند و به سرای آخرت ایمان نیاورند ، حتی اگر مردگانی زنده شوند و حقایق آخرت را برای آنان بیان کنند ، هدایت نخواهند یافت .

و لو أن قرءاناً .. کلم به الموتی

هر یک از جمله های <سیرت به الجبال> و <قطعت به الأرض> و <کلم به الموتی> حکایت از معجزات درخواستی کفرپیشگان دارد که به مناسبت می توان گفت: جمله <کلم به الموتی> حاکی است که آنان برای باور به آخرت، از پیامبر(ص) می خواستند تا مردگانی را زنده کند تا از آخرت و دنیای پس از مرگ برای آنان سخن بگویند.

۳ آنان که با مشاهده و تلاوت قرآن نازل شده بر پیامبر (ص) هدایت نشوند ، با مشاهده هیچ آیت و معجزه ای هدایت نخواهند شد .

و لو أن قرءاناً سیرت به الجبال .. بل لله الأمر جميعاً

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۲ - مؤمنون - ۲۳ - ۷۵ - ۵

۵ - ناسپاسی و هدایت ناپذیری کافران ، حتی با رفع گرفتاری ها و نزول رحمت الهی

و لو رحمهم .. للّجوا فی طغینهم یعمهون

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۲ - نور - ۲۴ - ۴۰ - ۷

۷ - کافران ، به دلیل بی بهره بودن از نور الهی ، محروم از هر گونه هدایت اند .

و الذین کفروا أعملهم .. کظلمت فی بحر لّجیّ ... إذا أخرج یده لم یكد یرها و من

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۳ - نمل - ۲۷ - ۸۰ - ۸

۸ - کفرپیشگان

روی گردان از دلایل آشکار ، همچون ناشنویان روی برتافته از راهنمای خویش

و لاتسمع الصمّ الدعاء إذا ولّوا مدبرین

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۴ - روم - ۳۰ - ۵۲ - ۸

۸ - عامل هدایت ناپذیری کافران ، خود آنان اند .

یکفرون . فإنّک لاتسمع الموتی ... إذا ولّوا مدبرین

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۴ - روم - ۳۰ - ۵۳ - ۵

۵ - بیرون آوردن کافران حق گریز به هر نحو ممکن از گمراهی ، نه کار پیامبر است و نه در توان او است .

و ما أنت بهد العمی عن ضللتهم

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۴ - لقمان - ۳۱ - ۲۳ - ۷

۷ - پیامبر (ص) ، مسؤول هدایت ناپذیری کافران نیست .

و من کفر فلا یحزنک کفره

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۵ - فاطر - ۳۵ - ۲۲ - ۷

۷ - کافران لجوج ، مانند مردگان در قبرها ، از شنیدن سخن حق ناتوان بوده و هیچ راهی برای هدایتشان نیست .

و ما أنت بمسمع من فی القبور

در این آیه کافران لجوج و حق ناپذیر صدراسلام درمکه، به مردگان در قبرها تشبیه شده اند که هیچ راهی برای هدایتشان نیست و آنان نیز هیچ زمینه ای برای پذیرش ندارند.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۶ - زمر - ۳۹ - ۴۱ - ۱۹

۱۹ - دلجویی خداوند از پیامبر (ص)، در برابر حق ستیزی و هدایت ناپذیری کافران و مشرکان

و ما أنت عليهم بوكيل

جلد - نام

سوره - سوره - آیه - فیش

۱۶ - زمر - ۳۹ - ۴۶ - ۱۵

۱۵ - یاس پیامبر (ص) از هدایت مشرکان و کافران ، در نیمه نخست رسالت (دوره مکه)

أنت تحکم بین عبادک فی ما کانوا فیه یختلفون

درخواست داوری خداوند که به معنای دخالت خداوند با شکست مشرکان در دنیا و یا کیفر دادن در آخرت است می تواند گویای برداشت یاد شده باشد.

هدایت ناپذیری کافران صدر اسلام

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۸ - رعد - ۱۳ - ۲۷ - ۹

۹ بی تأثیری معجزات خاص و پیشنهادی کفرپیشگان در هدایت آنان ، دلیل اهدا نشدن آنها به پیامبر (ص)

لولا أنزل علیه آیه من ربه قل إن الله یضل من یشاء و یهدی إلیه من أناب

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۱ - طه - ۲۰ - ۱۳۵ - ۳

۳- پیامبر (ص) ، از هدایت یافتن گروهی از کفرپیشگان عصر بعثت مأیوس بود .

قل کل متربص فتربصوا فستعلمون

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۵ - فاطر - ۳۵ - ۲۲ - ۸

۸ - کارساز نبودن تبلیغ و هدایت گری های پیامبر (ص) ، در برخی از کافران و مشرکان صدر اسلام

و ما أنت بمسمع من فی القبور

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۴ - لجاجت در برابر ایمان و حق گریزی ، زمینه ساز آمدن عذاب الهی است .

لقد حقّ القول علی أكثرهم فهم لایؤمنون

جلد - نام سوره - سوره - آیه

۱۴ - هدایت کردن مشرکان و کافران در صدر اسلام (نیمه نخست رسالت) ، عملی مشکل و ناامیدانه بود .

و من یضلل الله فما له من هاد

برداشت یاد شده با توجه به این نکته است که این آیه در مکه نازل گردیده بود و در آن زمان مشرکان دست از مواضع شرک آلود خود بر نمی داشتند. از این رو آیه شریفه در صدد بیان این حقیقت است که ایمان آوردن آنان، بسیار مشکل و مایوسانه است و پیامبر(ص) نباید بیش از این، غم آنها را بخورد و خود را به زحمت بیاندازد.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱ - وعده ها و تهدید های الهی برای کافران عصر بعثت ، ثمربخش و کارساز نبود .

بل الذین کفروا

حرف <بل> اضراب از ما قبل است؛ یعنی، تهدیدهای پیش برای کافران بی تأثیر است. عنوان <الذین کفروا>، ممکن است عنوان مشیر و ناظر به مصادیق خارجی آن باشد که کافران مکه بودند و نیز می تواند به تمام کافران در طول تاریخ نظر داشته باشد. برداشت یاد شده، براساس احتمال اول است.

هدایت ناپذیری کافران مکه

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۶ - عدم تنبه کافران مکه ، از بلا های هشدار دهنده الهی (مثل قحطی و خشکسالی)

و لقد أخذنهم بالعذاب فما استکانوا لربهم و ما يتضرعون

هدایت ناپذیری کوردلان

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۲ - بی تأثیر بودن قوی ترین هدایتگران و نیرومندترین هدایت ها ، در گمراهان کوردل

و ما أنت بهدی العمی عن ضللتهم

از آن جایی که فردی چون پیامبر(ص) که قوی ترین هدایتگر و کتابی چون قرآن که دربردارنده نیرومندترین پیام هدایت است در کوردلانی که زمینه بینش را از دست داده اند، بی تأثیرند، برداشت یاد شده به دست می آید.

هدایت ناپذیری گمراهان

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۸ - هود - ۱۱ - ۳۴ - ۴

۴ تعالیم و نصیحت های پیامبران ، در کسانی که خداوند خواهان گمراهی ایشان باشد ، بی تأثیر است .

و لاینفعکم نصحی . . . إن کان الله یرید أن یغویکم

<إن کان الله . . . > به منزله تعلیل برای <لاینفعکم نصحی > است؛ یعنی ، چون خداوند گمراهی شما را خواسته است ، نصیحت من در شما تأثیری ندارد.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۸ - رعد - ۱۳ - ۳۳ - ۱۷

۱۷ کسی را که خدا گمراهش کند ، هیچ کس نمی تواند او را هدایت کند .

و من یضلل الله فما له من هاد

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۹ - نحل - ۱۶ - ۳۷ - ۲،۶

۲- خداوند ، کسانی را که به گمراهی بکشاند ، هدایت نخواهد کرد .

فإن الله لایهدی من یضلّ

۶- کسانی که محکوم به گمراهی اند ، هرگز هدایت نخواهند شد .

و منهم من حَقَّتْ عَلَيْهِ الضَّلَالَةُ .. فَإِنَّ اللَّهَ لَا يَهْدِي مَنْ يُضِلُّ

جلد - نام سورہ - سورہ - آیہ - فیش

۱۰ - کہف - ۱۸ - ۵۷

۱۷- دل و اندیشه برخی از انسان ها ، حتی در برابر هدایت گری شخص پیامبر (ص) نفوذناپذیر است .

و إن تدعهم إلى الهدى فلن يهتدوا إذا أبداً

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۳ - نمل - ۲۷ - ۸۱ - ۱،۲

۱ - برخی از گمراهان ، گرفتار کوردلی و فاقد زمینه هدایت

و ما أنت بهدی العمی عن ضللتهم

۲ - بی تأثیر بودن قوی ترین هدایتگران و نیرومندترین هدایت ها ، در گمراهان کوردل

و ما أنت بهدی العمی عن ضللتهم

از آن جایی که فردی چون پیامبر(ص) که قوی ترین هدایتگر و کتابی چون قرآن که دربردارنده نیرومندترین پیام هدایت است در کوردلانی که زمینه بیش را از دست داده اند، بی تأثیرند، برداشت یاد شده به دست می آید.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۶ - شوری - ۴۲ - ۴۶ - ۸

۸ - راه هدایت ، برای کسانی که خداوند ایشان را در اثر عملکردشان گمراه نموده بسته است .

و من یضلل الله فما له من سبیل

برداشت یاد شده بر این پایه است که آیه شریفه مربوط به وضعیت گمراه شدگان در دنیا باشد.

هدایت ناپذیری متجاوزان

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۷ - یونس - ۱۰ - ۷۴ - ۱۱

۱۱ هدایت ناپذیر کردن دل های متجاوزان ، سنت و قانون لا یتغیر الهی است .

كذلك نطبع على قلوب المعتدين

هدایت ناپذیری مشركان

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۱ - حج - ۲۲ - ۶۸ - ۲

۲ - ردّ دعوت پیامبر (ص)

(دعوت به یکتاپرستی) ، از سوی مشرکان و پافشاری آنان بر شرک و بت پرستی

و ادع إلى ربك ... و إن جدلوك

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۴ - روم - ۳۰ - ۲۹ - ۱۱،۱۵

۱۱ - هرگونه تلاشی برای هدایت مشرکان تابع هوای نفس ، نافرجام است .

الذین ظلموا .. فمن یهدی من أضلّ الله

۱۵ - هیچ کس ، نمی تواند مشرکان هواپرست را از اضلال الهی نجات بدهد .

فمن یهدی من أضلّ الله و ما لهم من نصرین

مراد از <ناصرین> به قرینه سیاق و فراز قبلی، می تواند <نجات دهنده> باشد.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۶ - زمر - ۳۹ - ۴۱ - ۱۹

۱۹ - دلجویی خداوند از پیامبر (ص) ، در برابر حق ستیزی و هدایت ناپذیری کافران و مشرکان

و ما أنت علیهم بوکیل

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۶ - زمر - ۳۹ - ۴۶ - ۱۵

۱۵ - یأس پیامبر (ص) از هدایت مشرکان و کافران ، در نیمه نخست رسالت (دوره مکه)

أنت تحکم بین عبادک فی ما كانوا فیه یختلفون

درخواست داوری خداوند که به معنای دخالت خداوند با شکست مشرکان در دنیا و یا کیفر دادن در آخرت است می تواند گویای برداشت یاد شده باشد.

هدایت ناپذیری مشرکان صدراسلام

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۵ - فاطر - ۳۵ - ۲۲ - ۸

۸ - کارساز نبودن تبلیغ و هدایت گری های پیامبر (ص) ، در برخی از کافران و مشرکان صدراسلام

و ما

أنت بمسمع من في القبور

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۵ - یس - ۳۶ - ۷ - ۴

۴ - لجاجت در برابر ایمان و حق گریزی ، زمینه ساز آمدن عذاب الهی است .

لقد حقّ القول علی أكثرهم فهم لایؤمنون

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۶ - زمر - ۳۹ - ۳۶ - ۱۴

۱۴ - هدایت کردن مشرکان و کافران در صدر اسلام (نیمه نخست رسالت) ، عملی مشکل و ناامیدانه بود .

و من یضلل الله فما له من هاد

برداشت یاد شده با توجه به این نکته است که این آیه در مکه نازل گردیده بود و در آن زمان مشرکان دست از مواضع شرک آلود خود بر نمی داشتند. از این رو آیه شریفه در صدد بیان این حقیقت است که ایمان آوردن آنان، بسیار مشکل و مایوسانه است و پیامبر(ص) نباید بیش از این، غم آنها را بخورد و خود را به زحمت بیاندازد.

هدایت ناپذیری مشرکان مکه

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۰ - اسراء - ۱۷ - ۴۸ - ۴

۴- گمراهی مشرکان مخالف پیامبر (ص) در مکه ، به حدی بود که آنان زمینه هدایت را از دست داده بودند .

فضّلوا فلا یستطیعون سبیلاً

<فلا یستطیعون> تفریع بر <ضّلوا> است و مراد از آن، بسته شدن تمامی راههای هدایت برای آنان است.

هدایت ناپذیری معرضان از خدا

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۷ - جائیه - ۴۵ - ۶ - ۵

۵- روی گردانان از خداوند و آیات او ، اصلاح ناپذیر و غیرقابل هدایت اند .

فَبَأَيِّ حَدِيثٍ بَعْدَ اللَّهِ

جمله <فبأی حدیث..> که مفید استفهام تعجبی است می تواند اشاره به این نکته داشته باشد که اگر انسان، در پرتو آیات الهی هدایت نشود، دیگر به هدایتی دست نخواهد یافت؛ چه این که هدایت دیگری نیست تا از آن بهره مند گردد.

هدایت ناپذیری معرضان از وحی

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۷ - جائیه - ۴۵ - ۲۳ - ۱۳

۱۳ - انسانِ رویگردان از هدایت الهی و پیام وحی ، غیرقابل هدایت به وسیله دیگر عوامل

فمن یهدیه من بعد الله

هدایت ناپذیری مکذبان آیات خدا

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۵ - انعام - ۶ - ۱۱۱ - ۳

۳ اگر امور غیبی برای بهانه جویان و منکران آیات الهی محسوس شود، ایمان نمی آورند.

و لو أننا نزلنا إليهم الملائكة و كلمهم الموتی و حشرنا عليهم كل شیء قبلا ما كانوا

ملائکه، سخن گفتن مردگان، شهادت موجودات جملگی از امور غیبی هستند که حتی در فرض محسوس شدن آنها، گروهی ایمان نخواهند آورد.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۷ - جائیه - ۴۵ - ۶ - ۶

۶ - هدایت ناپذیران از وحی و آیات الهی ، تأثیرناپذیر از هر پیام و ابزار هدایتی دیگر

فبأی حدیث بعد الله و آیتہ یؤمنون

جمله <فبأی حدیث..> که مفید استفهام تعجبی است می تواند بیانگر این نکته باشد که اگر انسان در پرتو آیات الهی هدایت نشود؛ دیگر به هدایتی دست نخواهد یافت؛ چه این که هدایت دیگری نیست تا از آن بهره مند گردد.

هدایت ناپذیری مکذبان قرآن

جلد - نام سوره -

سوره - آیه - فیش

۱۹ - مرسلات - ۷۷ - ۵۰ - ۱

۱ - آنان که به قرآن ایمان نمی آورند ، به هیچ گفتار هدایت بخش دیگری ، ایمان نخواهند آورد .

فبأی حدیث بعده یؤمنون

استفهام <فبأی> انکاری و تعجیبی است. بر این اساس مفاد آیه چنین است: <وقتی آنان قرآن را که با دلایل روشن همراه است تصدیق نمی کنند، پس مسلم به هیچ سخن حقی ایمان نخواهند آورد.>

هدایت ناپذیری مکذبان وحی

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۷ - جائیه - ۴۵ - ۶ - ۶

۶ - هدایت ناپذیران از وحی و آیات الهی ، تأثیرناپذیر از هر پیام و ابزار هدایتی دیگر

فبأی حدیث بعد الله و آیه یؤمنون

جمله <فبأی حدیث..> که مفید استفهام تعجیبی است می تواند بیانگر این نکته باشد که اگر انسان در پرتو آیات الهی هدایت نشود، دیگر به هدایتی دست نخواهد یافت؛ چه این که هدایت دیگری نیست تا از آن بهره مند گردد.

هدایت ناپذیری منافقان

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱ - بقره - ۲ - ۱۸ - ۵

۵ - منافقان رها شده در ظلمت گمراهی ها ، راه نجاتی ندارند و به ایمان راستین باز نخواهند گشت .

صم بکم عمی فهم لایرجعون

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۷ - توبه - ۹ - ۱۱۰ - ۵،۶

۵ منافقان بناکننده مسجد ضرار ، مردمی هدایت ناپذیر بودند .

اتخذوا مسجداً ضراراً .. لا يزال ... ريبه في قلوبهم إلا أن تقطع قلوبهم

۶ اخبار خداوند از روحیه هدايت ناپذير منافقان ،

متکی بر علم گسترده اوست .

لا يزال بنينهم الذي بنوا ريبه في قلوبهم .. و الله عليم حكيم

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۷ - توبه - ۹ - ۱۲۴ - ۵

۵ منافقان صدر اسلام ، مردمانی تأثیرناپذیر در برابر آیات الهی قرآن

و إذا ما أنزلت سوره فمنهم من يقول أیکم زادته هذه إیمناً

هدایت ناپذیری منحرفان

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۸ - قمر - ۵۴ - ۶ - ۳

۳ - یقین به تأثیرناپذیری منحرفان ، مجوز ترک تبلیغ و ارشاد ایشان

فما تغن النذر . فتولّ عنهم

هدایت ناپذیری هواپرستان

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۲ - فرقان - ۲۵ - ۴۳ - ۶

۶ هیچ کس ، حتی پیامبران الهی ، توانایی هدایت هواپرستان حق ناپذیر را ندارد .

من اتّخذ إلهه هو یه أفأنت تكون علیه وکیلاً

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۸ - قمر - ۵۴ - ۵ - ۴

۴ - بی تأثیری انذارگران الهی در هواپرستان حق گریز ، به رغم حکیمانه بودن پیام های آنان

حکمه بلغه فما تغن النذر

از مترتب شدن <ما تغن النذر> بر <حکمه بالغه>، استفاده می شود که هر چند هشدارهای وحی، حکیمانه و رسا است؛ ولی در اهل هوا مؤثر نیفتاده است.

هدایت نسل ابراهیم(ع)

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۷ - زخرف - ۴۳ - ۲۸ - ۲

۲ - اهتمام ابراهیم (ع) ، به هدایت نسل پس از خویش

و جعلها کلمه باقیه فی عقبه

چنانچه فاعل <جعل> ابراهیم(ع) باشد، به قرینه آیات پیشین که در مورد آن

حضرت بود مطلب بالا قابل برداشت است.

هدایت نسل صالح

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۵ - انعام - ۶ - ۸۴ - ۹

۹ خداوند به نیکوکاران با کثرت ذریه صالح و هدایت یافته پاداش می دهد.

و وهبنا له إسحق و یعقوب . . . و من ذریته داود و سلیمان ... و كذلك نجزی المحسنین

هدایت نماز گزاران

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۲ - نور - ۲۴ - ۳۷ - ۵

۵ - مردمان تسبیح گو ، ذاکر ، بر پا دارنده نماز و پرداخت کننده زکات ، از هدایت خاص خداوند به نور خویش برخوردارند .

یهدی الله لنوره من یشاء . . . فی بیوت اذن الله ... یسبح له فیها ... رجال لاتله

هدایت نوح(ع)

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۵ - انعام - ۶ - ۸۴ - ۳

۳ نوح(ع) هدایت یافته به توحید و برهانهای آن و دارای مرتبه ای بلند بود.

و نوحا هدینا من قبل

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۲ - مؤمنون - ۲۳ - ۲۷ - ۳

۳ - نوح (ع) ، مأمور ساختن کشتی تحت نظارت و هدایت خداوند

أن اصنع الفلك بأعيننا ووحينا

هدایت هارون(ع)

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۵ - انعام - ۶ - ۸۴ - ۶،۷

۶ داوود، سلیمان، ایوب، یوسف(ع)، موسی و هارون(ع)، فرزندان از نسل ابراهیم و هدایت یافته از جانب خداوند هستند.

و من ذریته داود و سلیمان و ایوب و یوسف و موسی و هرون

سیاق آیات پیشین، که درباره حضرت ابراهیم(ع) بود، این احتمال

را پدید می آورد که ضمیر در <ذریته> به <ابراهیم> برگردد. در این صورت برخی اسامی که در آیات بعد آمده است (همچون الیاس و لوط) از باب تغلیب در شمار ذریه آن حضرت ذکر شده اند.

۷ داوود، سلیمان، ایوب، یوسف، موسی و هارون، فرزندان از نسل نوح(ع) و هدایت یافته از جانب خداوند بودند.

نوحا .. و من ذریته داود و سلیمان و ایوب و یوسف و موسی و هرون

با توجه به دو نکته می توان گفت <نوحا> مرجع ضمیر در <ذریته> است: <نوحا> نزدیکترین کلمه ای است که می تواند مرجع ضمیر باشد. در میان کسانی که به عنوان ذریه از آنان یاد شده، افرادی هستند که از ذریه ابراهیم(ع) نیستند، مانند حضرت لوط(ع) و الیاس(ع)

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۵ - صفات - ۳۷ - ۱۱۸ - ۱،۲

۱ - موسی و هارون (علیهما السلام) بر صراط مستقیم در پرتو هدایت خداوند

و هدیٰنهما الصراط المستقیم

۲ - هدایت به صراط مستقیم، از نعمت های بزرگ خداوند به موسی و هارون (علیهما السلام)

و لقد منّا علی موسی و هرون .. و هدیٰنهما الصراط المستقیم

هدایت همبندان یوسف(ع)

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۸ - یوسف - ۱۲ - ۳۷ - ۲،۳،۱۵

۲ یوسف (ع) اقبال هم بندانش را به او غنیمت شمرد و به ارشاد و هدایت آنان پرداخت .

إنا نریک من المحسنین .. ذلکما مما علمنی ربی إنی ترکت مله قوم لایؤمنون بالله

۳ یوسف (ع) با اشاره به خدادادی بودن دانش های ویژه اش، هم بندان خویش

را به شناخت ربوبیت خدا برانگیخت .

ذلکما مما علمنی ربی

از اهداف یوسف(ع) در بیان این حقیقت که <این دانش را پروردگارم به من آموخته است> آن است که: هم بندگان زندانی خویش را با خدا و ربوبیت او آشنا کند. مخاطب قرار دادن آن دو نفر با حرف <کما> در <ذلکما> مؤید این هدف است.

۱۵ یوسف (ع) ، با بیان نقش ایمان به خدا و آخرت در دستیابی او به دانش های ویژه ، درصدد گرایش دادن هم بندگان خویش به آیین الهی بود .

مما علمنی ربی إنی ترکت مله قوم . . هم کفرون

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۸ - یوسف - ۱۲ - ۳۹ - ۱

۱ یوسف (ع) با اظهار مهربانی و ملاطفت به هم بندگان خویش ، به ارشاد آنان پرداخت .

یصحبی السجن ءأرباب متفرقون خیر أم الله الواحد

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۸ - یوسف - ۱۲ - ۴۱ - ۱

۱ یوسف (ع) ، پس از ارشاد هم بندگان خویش به توحید و یکتاپرستی ، به تعبیر رؤیا های آنان پرداخت .

یصحبی السجن أما أحدکما فیسقی ربه خمراً

هدایت همگان

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۸ - رعد - ۱۳ - ۳۱ - ۷

۷ هدایت شدن همگان ، مشیت و خواست خداوند نیست .

أن لو یشاء الله لهدی الناس جمیعاً

قابل ذکر است که مقصود از مشیت ، مشیت تکوینی است و گرنه خداوند هدایت همگان را به مشیت تشریحی خواسته است.

هدایت همگانی

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۹ - نحل

۷- اگر مشیت و خواست خدا بر هدایت همه انسان ها تعلق می گرفت ، هدایت آنان تخلف ناپذیر بود .

و لو شاء لهدیکم أجمعین

هدایت همگانی انسان ها

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۴ - سجده - ۳۲ - ۱۳ - ۱

۱ - مشیت خداوند ، به هدایت حتمی و تکوینی همه انسان ها ، تعلق نگرفته است .

و لو شئنا لأتینا کلّ نفس هدیها

هدایت یحیی (ع)

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۵ - انعام - ۶ - ۸۵ - ۴

۴ زکریا، یحیی، عیسی و الیاس (ع) از هدایت خاص خداوند بهره مند بودند.

و کلا هدینا .. و من ذریته ... و زکریا و یحیی و عیسی و الیاس

هدایت یعقوب (ع)

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۵ - انعام - ۶ - ۸۴ - ۲

۲ ابراهیم، اسحاق (ع) و یعقوب (ع) دارای مقامی رفیع و بهره مند از هدایتی ویژه به توحید و برهانهای آن، از جانب خداوند.

و وهبنا له إسحق و یعقوب کلاً هدینا

بهره مندی از هدایت ویژه الهی حاکی از مرتبه والای آن پیامبران است.

هدایت یوسف (ع)

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۵ - انعام - ۶ - ۸۴ - ۶،۷

۶ داوود، سلیمان، ایوب، یوسف(ع)، موسی و هارون(ع)، فرزندان از نسل ابراهیم و هدایت یافته از جانب خداوند هستند.

و من ذریته داود و سلیمان و ایوب و یوسف و موسی و هرون

سیاق آیات پیشین، که درباره حضرت ابراهیم(ع) بود، این احتمال را پدید می آورد که ضمیر در <ذریته> به <ابراهیم> برگردد. در این

صورت برخی اسامی که در آیات بعد آمده است (همچون الیاس و لوط) از باب تغلیب در شمار ذریه آن حضرت ذکر شده اند.

۷ داوود، سلیمان، ایوب، یوسف، موسی و هارون، فرزندان از نسل نوح(ع) و هدایت یافته از جانب خداوند بودند.

نوحا .. و من ذریته داود و سلیمان و ایوب و یوسف و موسی و هرون

با توجه به دو نکته می توان گفت <نوحا> مرجع ضمیر در <ذریته> است: <نوحا> نزدیکترین کلمه ای است که می تواند مرجع ضمیر باشد. در میان کسانی که به عنوان ذریه از آنان یاد شده، افرادی هستند که از ذریه ابراهیم(ع) نیستند، مانند حضرت لوط(ع) و الیاس(ع)

هدایت یونس(ع)

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۵ - انعام - ۶ - ۸۶ - ۲

۲ اسماعیل، الیسع، یونس و لوط(ع)، از زمره صالحان و برخوردار از هدایت ویژه خداوند بودند.

كلاً هدينا .. و من ذريته ... كل من الصالحين ... و إسمعيل و الیسع و یونس و لوطا

هلاکت هدایت ناپذیران

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۹ - حجر - ۱۵ - ۱۳ - ۷

۷- هلاکت و نابودی اقوام و مردم هدایت ناپذیر و تبهکار، از سنت های خداوند

لا يؤمنون به و قد خلت سنه الأولین

همان گونه که مفسران احتمال داده اند، مراد از <سنه> می تواند سنت خدا در هلاکت اقوام هدایت ناپذیر باشد.

یأس از هدایت

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۵ - انعام - ۶ - ۳۶ - ۶

۶ برخی مردم در مرحله ای از گمراهی قرار می گیرند که دیگر امیدی به

هدایت آنان نیست.

إنما يستجيب الذين يسمعون و الموتى يبعثهم الله

در این آیه گویا مردم به دو بخش تقسیم شده اند: یک دسته به دعوت پیامبر (ص) پاسخ مثبت می دهند و دسته ای دیگر به تعبیر آیه <الموتی> هستند. و همان گونه که امید به زنده شدن مرده در این جهان واهی است، نمی توان به هدایت این گونه افراد امیدی داشت.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۶ - زمر - ۳۹ - ۴۶ - ۱۵

۱۵ - یاس پیامبر (ص) از هدایت مشرکان و کافران، در نیمه نخست رسالت (دوره مکه)

أنت تحکم بین عبادك فی ما كانوا فیہ یختلفون

درخواست داوری خداوند که به معنای دخالت خداوند با شکست مشرکان در دنیا و یا کیفر دادن در آخرت است می تواند گویای برداشت یاد شده باشد.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۲۰ - اعلیٰ - ۸۷ - ۹ - ۷

۷ - لزوم ارشاد تمام مردم، هر چند امیدی به پندپذیری برخی از آنان نیست.

فذکر إن نفع الذکری

چنانچه مراد از <إن>، تشکیک باشد، جمله <إن نفع الذکری> قید <ذکر> نخواهد بود؛ بلکه جمله معترضه ای است که تعریض به وجود افراد تذکرناپذیر در بین مردم دارد. مفاد آیه در این احتمال این است که باید همه مردم را ارشاد کرد ولی مگر تذکر سودی دارد؟! این تعبیر علاوه بر اظهار یأس از سودمندی تذکر برای گروهی از مردم، بر نکوهش آنان نیز دلالت دارد.

یأس از هدایت اقوام پیشین

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۹ - ابراهیم - ۱۴ -

۲- انبیا از هدایت شدن اقوام کافر ناامید شدند و آنان را نفرین کردند .

قالت لهم رسلهم .. و استفتحوا

انبیا پس از ارائه بیّنات و چند گفت و گو با کافران و تهدید شدن از سوی آنان و اعلام تهدید خداوند، از خداوند طلب پیروزی برای خویش کردند و این نشانگر این است که آنان امیدی به هدایت اقوام خویش نداشتند.

یأس از هدایت انسان ها

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۸ - هود - ۱۱ - ۳۶ - ۹

۹ مبلغان دینی ، پس از یأس از هدایت پذیری انسانها ، موظف به ابلاغ و بیان معارف الهی نیستند .

فلاتبتئس بما كانوا يفعلون

یأس از هدایت بت پرستان

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۹ - نوح - ۷۱ - ۲۶ - ۴

۴ - نفرین علیه کافران و بت پرستان حق ناپذیر پس از ناامیدی از هدایت آنان امری پسندیده و روا

و قال نوح ربّ لا تذر علی الأرض من الکفرین ديارًا

یأس از هدایت حق ناپذیران

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۹ - نوح - ۷۱ - ۲۶ - ۴

۴ - نفرین علیه کافران و بت پرستان حق ناپذیر پس از ناامیدی از هدایت آنان امری پسندیده و روا

و قال نوح ربّ لا تذر علی الأرض من الکفرین ديارًا

یأس از هدایت فرعونیان

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۶ - غافر - ۴۰ - ۴۴ - ۴

۴ - مؤمن آل فرعون ، پس از تلاش گسترده هدایتگرانه اش ، از تأثیرپذیری قومش مأیوس شد .

فستذكرون ما أقول لكم

از تعبیر

و آهنگ <فستد کرون ما أقول لکم> (پس به زودی آنچه را به شمامی گویم به یاد خواهید آورد) استفاده می شود که مؤمن آل فرعون، از هدایت پذیری مردم مایوس بود.

یأس از هدایت قوم ابراهیم

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۵ - صافات - ۳۷ - ۹۹ - ۱۱

۱۱ - ناامید شدن ابراهیم (ع) ، از هدایت قوم بت پرست خویش

و قال إني ذاهب إلی ربی سیهدين

از تصمیم ابراهیم(ع) برای هجرت از شهر خود پس از نجات یافتن از آتش افروزی مشرکان علیه ایشان برداشت یاد شده به دست می آید.

یأس از هدایت قوم نوح

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۲ - مؤمنون - ۲۳ - ۲۶ - ۱

۱ - التجای نوح (ع) به درگاه پروردگار ، پس از ناامیدی از تأثیر تبلیغاتش در مردم

قال رب انصرنی بما کذبون

در این آیه ظرف <قال> حذف شده و تقدیر آن چنین است: <قال بعد ما آیس من ایمانهم>. <باء> در <بما کذبون> سببیه و <ما> مصدریه است. بنابراین <بما کذبون>، به تأویل <بسبب تکذیبهم ایای> می باشد.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۸ - قمر - ۵۴ - ۱۰ - ۲

۲ - یأس و ناامیدی نوح (ع) از هدایت پذیری قوم حق ستیز خویش

فدعا ربّه أنّی مغلوب فانتصر

از تعبیر <مغلوب>، استفاده می شود که نوح(ع) خود را در موضعی یافت که دیگر تنها چاره را در انتقام الهی از قوم حق

ستيزش مي ڊيد.

جلد - نام سوره - سوره - آيه - فيش

۱۹ - نوح - ۷۱ -

۴ - ناامیدی کامل نوح (ع) ، از نجات یافتن قومش از گمراهی و ستم پیشگی

و لاتزد الظلمین إلاّ ضللاً

نفرین نوح(ع) علیه قومش، نشانه آن است که آن حضرت از هدایت یافتن آنان کاملاً مأیوس بود زیرا اصولاً پیامبران الهی برای هدایت مردمان مبعوث شدند و نوح(ع) نیز سالیانی دراز قومش را به هدایت دعوت کرد و چون آنان نپذیرفتند، علیه آنان نفرین فرمود.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۸ - هود - ۱۱ - ۳۶ - ۷

۷ نوامیدی نوح (ع) از هدایت یابی قومش و آگاهی او از ناشایستگی آنان برای ایمان ، زمینه ساز رفع اندوه از او

لن يؤمن من قومك .. فلاتبتئس بما كانوا يفعلون

برداشت فوق ، از تفریح <لا-تبتئس> بر اخبار از ایمان نیاوردن کافران استفاده شده است ، یعنی ، حال که از هدایت نیافتن کافران آگاه شدیو احساس مسؤولیت نمی کنی، زمینه ای برای اندوه وجود ندارد پس غمگین مباش.

یأس از هدایت قوم یونس

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۵ - صافات - ۳۷ - ۱۴۰ - ۵

۵ - یأس و ناامیدی یونس پیامبر ، از هدایت قوم خویش

إذ أبق إلى الفلك المشحون

فرار یونس(ع) از میان قوم خود، می تواند به دلیل یأس او از هدایت آنان باشد.

یأس از هدایت کافران

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۷ - دخان - ۴۴ - ۲۳ - ۱۱

۱۱- هجرت از سرزمین کفر ، پس از ناامیدی از هدایت کافران و ناتوانی از ایفای وظایف ، امری ضروری و بایسته

و إن لم تؤمنوا لی فاعتزلون .

.. فأسر بعبادی

تکلیف هجرت، پس از شکوه موسی(ع) از فراگیری جرم و نفوذناپذیری فرعونیان در برابر حق و ادامه تعرض های آنان نسبت به بنی اسرائیل، می تواند بیانگر مطلب یاد شده باشد.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۹ - نوح - ۷۱ - ۲۶ - ۴

۴ - نفرین علیه کافران و بت پرستان حق ناپذیر پس از ناامیدی از هدایت آنان امری پسندیده و روا

و قال نوح ربّ لا تذر علی الأرض من الکفرین دیارًا

یأس از هدایت مشرکان

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۷ - یونس - ۱۰ - ۱۰۲ - ۷

۷ پیامبر اکرم (ص) از سوی خداوند دستور یافت یأس و نومیدی خود را نسبت به هدایت یافتن مشرکان ابلاغ کرده و اعلان کند که در انتظار نزول عذاب بر آنان به سر می برد .

فهل ينتظرون .. قل فانتظروا إني معكم من المنتظرين

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۶ - زمر - ۳۹ - ۱۵ - ۲

۲ - یأس و ناامیدی پیامبر (ص) ، از هدایت مشرکان در مرحله نخست رسالت خویش

فاعبدوا ما شئتم من دونه

برداشت یاد شده با توجه به امر تهدیدی <فاعبدوا..> و مکی بودن این سوره و آیات مورد بحث است.

یهود و هدایت

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱ - بقره - ۲ - ۱۳۵ - ۳

۳- هر يك از يهود و نصارا ، آيين خویش را موجب هدايت بشر می پنداشتند .

قالوا كونوا هوداً او نصرى تهتدوا

يهود هدايت ناپذير

جلد - نام سوره - سوره

- آیه - فیش

۱ - بقره - ۲ - ۱۲۰ - ۳

۳ - یهودیان و نصرانیان عصر بعثت ، مردمانی هدایت ناپذیر بودند .

و لن ترضی عنک الیهود و لالنصری

یهودیت و هدایت

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱ - بقره - ۲ - ۱۳۵ - ۴

۴ - هیچ یک از آیین یهود نصارا به خاطر آمیخته شدنشان به شرک ، هدایت آفرین نیستند .

قل بل مله إبرهیم

هدایت پذیران

{هدایت پذیران}

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۳ - قصص - ۲۸ - ۵۶ - ۵

۵ - انسان ها دو دسته اند : هدایت پذیر و هدایت ناپذیر

و هو أعلم بالمهتدین

<مهتدی> یعنی، کسی که قابل هدایت است. بنابراین <هو أعلم بالمهتدین> یعنی، <هو أعلم بالقابلین للهدایه من الذین لایقبلون> او بهتر می داند چه کسانی قابل هدایتند و چه کسانی قابل هدایت نیستند.<

تشخیص هدایت پذیران

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۳ - قصص - ۲۸ - ۵۶ - ۸

۸ - علم و آگاهی خدا به انسان های قابل هدایت و انسان های غیرقابل هدایت

و هو أعلم بالمهتدين

کمی هدایت پذیران

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۸ - حدید - ۵۷ - ۲۶ - ۱۱

۱۱ - انسان های طرفدار حق و هدایت پذیر ، همواره در تاریخ کم بوده اند .

فمنهم مهتد و کثیر منهم فسقون

با توجه به این که <کثیر> در مقابل <قلیل> قرار دارد، تقدیر آیه شریفه چنین می شود: <فقلیل منهم مهتد و کثیر منهم فسقون>.

هدایت پذیران

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۲۰ - عبس - ۸۰

۷- تنها کسانی شایسته حضور در مجالس وعظ و ارشادند ، که خود را در مسیر خودسازی قرار داده یا افرادی توصیه پذیر و نصیحت خواه باشند .

يَزْكِي . أَوْ يَذَّكَّر

هدایت ناپذیران

{هدایت ناپذیران}

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۷ - توبه - ۹ - ۱۱۰ - ۵،۶

۵ منافقان بناکننده مسجد ضرار ، مردمی هدایت ناپذیر بودند .

اتخذوا مسجداً ضراراً .. لا يزال ... ريبه في قلوبهم إلا أن تقطع قلوبهم

۶ اخبار خداوند از روحیه هدایت ناپذیر منافقان ، متکی بر علم گسترده اوست .

لا يزال بنينهم الذي بنوا ريبه في قلوبهم .. و الله عليهم حكيم

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۹ - نحل - ۱۶ - ۳۷ - ۲

۲- خداوند ، کسانی را که به گمراهی بکشاند ، هدایت نخواهد کرد .

فإن الله لا يهدي من يضلّ

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۰ - كهف - ۱۸ - ۵۷ - ۱۶،۱۷

۱۶- هدایت پذیری کسانی که بر دل هایشان پرده افکنده شده و بر گوش هایشان سنگینی نشسته (محرومان از درك و فهم آیات الهی) ، ناممکن است .

و إن تدعهم إلى الهدى فلن يهتدوا إذا أبداً

<لن> برای نفی همیشگی است که در آیه مورد بحث، با کلمه <أبداً> نیز بر آن تأکید مجدد شده است؛ یعنی، چنین افرادی، هرگز و هیچ گاه، هدایت نخواهند شد و باید از آنان مأیوس بود.

۱۷- دل و اندیشه برخی از انسان ها ، حتی در برابر هدایت گری شخص پیامبر (ص) نفوذناپذیر است .

و إن تدعهم

إلى الهدى فلن يهتدوا إذا أبدًا

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۳ - نمل - ۲۷ - ۸۱ - ۱

۱ - برخی از گمراهان ، گرفتار کوردلی و فاقد زمینه هدایت

و ما أنت بهدى العمى عن ضللتهم

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۳ - قصص - ۲۸ - ۵۶ - ۵

۵ - انسان ها دو دسته اند : هدایت پذیر و هدایت ناپذیر

و هو أعلم بالمهتدين

<مهتدی> یعنی، کسی که قابل هدایت است. بنابراین <هو أعلم بالمهتدين> یعنی، <هو أعلم بالقابلين للهداية من الذين لا يقبلون> او بهتر می داند چه کسانی قابل هدایتند و چه کسانی قابل هدایت نیستند.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۶ - زمر - ۳۹ - ۱۹ - ۵

۵ - برخی از مردم ، چنان هدایت ناپذیر و حق گریزانند که حتی سخنان پیامبران نیز در آنان کارساز نیست .

أفأنت تنقذ من فى النار

تردیدى نیست بر کسانی عذاب الهی قطعی خواهد شد که هیچ امیدی به هدایت آنان نباشد. بنابراین می توان استفاده کرد که هدایت این گروه امکان پذیر نخواهد بود، حتی اگر هادی شخصیتی چون رسول الله باشد.

ابراهيم(ع) و هدایت ناپذیران

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۷ - توبه - ۹ - ۱۱۴ - ۱۷

۱۷ ابراهيم (ع) دارای رحمت فراوان نسبت به مردم و متأسف از هدایت ناپذیری مشرکان

إن إبراهيم لأوّه حليم

یکی دیگر از معانی که اهل لغت برای <أواه> نوشته اند، رِقَّت و رحمت است. یعنی ابراهیم (ع) بسیار رقیق القلب و نسبت به مردم، بسیار مهربان بود. برداشت فوق بر این اساس است

که جمله <إن إبراهيم لأواه> بیانگر علت وعده ابراهیم (ع) به آزر باشد، یعنی، شدت رحمت ابراهیم (ع) سبب گردید، برای جذب آزر به ایمان، وعده استغفار به وی بدهد.

ابلاغ معارف به هدایت ناپذیران

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۸ - هود - ۱۱ - ۳۴ - ۵

۵ پیامبران و مبلغان دین ، به بیان و ابلاغ معارف برای هدایت ناپذیران ، موظف نیستند .

إن أردت أن أنصح لكم

نوح(ع)، پس از دریافت این واقعیت که خداوند، به خاطر لجاجتهای قومش خواسته که آنان گمراه باشند، نصیحت کردن و ابلاغ دین را با جمله شرطیه (إن أردت ..) بیان می کند تا به این نکته اشاره کند که: ابلاغ دین پس از این مرحله، بر من لازم و ضروری نیست.

احضار هدایت ناپذیران در قیامت

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۳ - قصص - ۲۸ - ۶۱ - ۹

۹ - هدایت ناپذیران ، برای مؤاخذه و کیفر در روز رستاخیز احضار خواهند شد .

ثم هو يوم القيمة من المحضرين

استحاله هدایت هدایت ناپذیران

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۷ - زخرف - ۴۳ - ۴۰ - ۳

۳ - کسانی که زمینه هدایت پذیری را از دست داده اند ، تلاش پیامبر (ص) نیز برای هدایت آنان بی ثمر خواهد بود .

أفأنت تسمع الصم أو تهدى العمى

تشابه برخوردهای هدایت ناپذیران

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۹ - حجر - ۱۵ - ۱۳ - ۶

۶- واکنش هدایت ناپذیران مجرم در برابر انبیای الهی ، همگون و مشابه بوده است .

كذلك

نسلکه فی قلوب المجرمین . لایؤمنون به و قد خلت سنه الأولین

تشخیص هدایت ناپذیران

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۳ - قصص - ۲۸ - ۵۶ - ۸

۸ - علم و آگاهی خدا به انسان های قابل هدایت و انسان های غیرقابل هدایت

و هو أعلم بالمهتدین

تهدید هدایت ناپذیران

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۳ - قصص - ۲۸ - ۶۱ - ۱۱

۱۱ - تهدید شرک پیشگان هدایت ناپذیر صدر اسلام از سوی خداوند ، به مؤاخذه و کیفر اخروی

ثم هو یوم القیمه من المحضرین

روش برخورد هدایت ناپذیران

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۹ - حجر - ۱۵ - ۱۳ - ۶

۶- واکنش هدایت ناپذیران مجرم در برابر انبیای الهی ، همگون و مشابه بوده است .

كذلك نسلکه فی قلوب المجرمین . لایؤمنون به و قد خلت سنه الأولین

سرزنش هدایت ناپذیران

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۸ - نجم - ۵۳ - ۳۳ - ۱

۱ - روی گردانان از راه حق و هدایت ، مورد توبیخ و سرزنش خداوند

أَفْرءِيتَ الذی توَلّی

عذاب اخروی هدایت ناپذیران

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۳ - قصص - ۲۸ - ۶۴ - ۹

۹ - عذاب قیامت ، فرجام قطعی عناصر هدایت ناپذیر

و رأوا العذاب لو أنّهم كانوا یهدون

عذاب هدایت ناپذیران

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۹ - انسان - ۷۶ - ۴ - ۱

۱ - مهیا بودن زنجیر ها ، غلّ ها و آتش برافروخته برای کافران و ناسپاسان نعمت هدایت از جانب خداوند

إِنَّا أَعْتَدْنَا لِلْكَافِرِينَ سَلْسَلًا وَأَغْلَالًا

و سعیرًا

فرجام شوم هدایت ناپذیران

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۳ - قصص - ۲۸ - ۶۱ - ۸

۸ - هدایت ناپذیران ، فرجامی شوم در قیامت خواهند داشت .

ثم هو یوم القیمه من المحضرن

فرجام هدایت ناپذیران

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۳ - قصص - ۲۸ - ۶۴ - ۹

۹ - عذاب قیامت ، فرجام قطعی عناصر هدایت ناپذیر

و رأوا العذاب لو أنهم كانوا یهتدون

گمراهی هدایت ناپذیران

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۸ - رعد - ۱۳ - ۲۷ - ۸

۸ آنان که زمینه هدایت ندارند ، با ارائه معجزات نیز هدایت نمی شوند و به توحید و رسالت پیامبر (ص) نمی گروند .

لولا أنزل علیه آیه من ربه قل إن الله یضل من یشاء

خداوند در پاسخ کسانی که هدایت یافتن خویش را منوط به آمدن معجزه کرده اند، می فرماید: امر هدایت و ضلالت به دست خداست. این پاسخ در جواب ادعای مذکور گویای این حقیقت است که معجزات نمی توانند موجب هدایت کسی باشند ، بلکه مشیت الهی است که آن را رقم می زند.

مبلغان و هدایت ناپذیران

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۹ مبلغان دینی ، پس از یأس از هدایت پذیری انسانها ، موظف به ابلاغ و بیان معارف الهی نیستند .

فلاتبتئس بما كانوا يفعلون

محمد(ص) و هدایت ناپذیران

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۷ - زخرف - ۴۳ - ۴۰ - ۳

۳ - کسانی که زمینه هدایت پذیری را از

دست داده اند ، تلاش پیامبر (ص) نیز برای هدایت آنان بی ثمر خواهد بود .

أفأنت تسمع الصمّ أو تهدي العمى

مؤاخذه اخروی هدایت ناپذیران

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۳ - قصص - ۲۸ - ۶۱ - ۹

۹ - هدایت ناپذیران ، برای مؤاخذه و کیفر در روز رستاخیز احضار خواهند شد .

ثم هو يوم القيمة من المحضرين

ناپایداری امکانات دنیوی هدایت ناپذیران

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۳ - قصص - ۲۸ - ۶۱ - ۷

۷ - بهره مندی انسان های هدایت ناپذیر از متاع دنیا ، هم چون خود زندگی دنیوی ناپایدار و فانی است .

كمن متّعه متع الحيوه الدنيا

ناپایداری زندگی دنیوی هدایت ناپذیران

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۳ - قصص - ۲۸ - ۶۱ - ۷

۷ - بهره مندی انسان های هدایت ناپذیر از متاع دنیا ، هم چون خود زندگی دنیوی ناپایدار و فانی است .

كمن متّعه متع الحيوه الدنيا

نقش هدایت ناپذیران

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۱ - طه - ۲۰ - ۱۳۴ - ۶

۶- هدایت ناپذیری برخی مردم ، مانع فرستادن رسول الهی به سوی آنان نیست .

أولم تأتهم .. و لو أننا أهلكنهم ... لولا أرسلت

هدایت ناپذیران

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۷ - جائیه - ۴۵ - ۶ - ۵،۶

۵- روی گردانان از خداوند و آیات او ، اصلاح ناپذیر و غیرقابل هدایت اند .

فبأی حدیث بعد الله و آیتة يؤمنون

جمله <فبأی حدیث.. > که مفید استفهام تعجیبی است می

تواند اشاره به این نکته داشته باشد که اگر انسان، در پرتو آیات الهی هدایت نشود، دیگر به هدایتی دست نخواهد یافت؛ چه این که هدایت دیگری نیست تا از آن بهره مند گردد.

۶- هدایت ناپذیران از وحی و آیات الهی، تأثیرناپذیر از هر پیام و ابزار هدایتی دیگر

فَبَأَيِّ حَدِيثٍ بَعْدَ اللَّهِ وَءَايَتِهِ يُؤْمِنُونَ

جمله <فَبَأَيِّ حَدِيثٍ...> که مفید استفهام تعجبی است می تواند بیانگر این نکته باشد که اگر انسان در پرتو آیات الهی هدایت نشود؛ دیگر به هدایتی دست نخواهد یافت؛ چه این که هدایت دیگری نیست تا از آن بهره مند گردد.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۹ - انسان - ۷۶ - ۳ - ۲

۲- انسان ها در برابر هدایت الهی دو دسته اند: سپاس گزار و هدایت یافته و یا ناسپاس و هدایت ناپذیر.

إِنَّمَا شَاكِرًا وَإِنَّمَا كَفُورًا

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۲۰ - نازعات - ۷۹ - ۲۱ - ۲

۲\$ - بزرگ ترین معجزات نیز، در هدایت برخی از افراد، کارساز نیست.

فَأَرِيهِ الْآيَةَ الْكُبْرَى . فَكَذَّبَ

- بزرگ ترین معجزات نیز، در هدایت برخی از افراد، کارساز نیست.

هدایت ناپذیران امت ها

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۹ - نحل - ۱۶ - ۳۶ - ۱۱

۱۱- وجود انسانهایی در میان امت ها، که مهر گمراهی خورده اند و هیچ گاه هدایت نخواهند شد.

و مِنْهُمْ مَنْ حَقَّتْ عَلَيْهِ الضَّلَالَةُ

<حق> دارای چند معنا و استعمال است و از جمله آنها عمل و گفتاری است که رخ می دهد به

خاطر اینکه وقوع آن واجب و ضروری است. بنابراین عبارت <حَقَّتْ عَلَيْهِ الضَّلَالَةُ> یعنی، ضروری و قطعی شده است بر او گمراهی.

هدایت ناپذیران بنی اسرائیل

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۴ - سجده - ۳۲ - ۲۵ - ۶

۶ - گروه هایی از بنی اسرائیل هدایت نپذیرفتند و در برابر پیشوایان الهی، تسلیم نشدند.

إِنَّ رَبَّكَ هُوَ يَفْصَلُ بَيْنَهُمْ يَوْمَ الْقِيَمَةِ فِيمَا كَانُوا فِيهِ يَخْتَلِفُونَ

بنابراین که مرجع ضمیر در <بینهم> بنی اسرائیل باشد و <کانوا فيه یختلفون> اشاره به اختلافات دیرینه آنان داشته باشد که حتی با آمدن پیشوایان الهی، خاتمه نیافته است نکته یاد شده به دست می آید.

هدایت ناپذیران و انبیا

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۹ - حجر - ۱۵ - ۱۳ - ۶

۶- واکنش هدایت ناپذیران مجرم در برابر انبیای الهی، همگون و مشابه بوده است.

كَذَلِكَ نَسْلُكُ فِي قُلُوبِ الْمَجْرِمِينَ . لَا يُؤْمِنُونَ بِهِ وَ قَدْ خَلَتْ سَنَهُ الْأَوَّلِينَ

هدایت ناپذیران و توحید

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۸ - رعد - ۱۳ - ۲۷ - ۸

۸ آنان که زمینه هدایت ندارند، با ارائه معجزات نیز هدایت نمی شوند و به توحید و رسالت پیامبر (ص) نمی گروند.

لَوْلَا أَنْزَلْنَا عَلَيْهِ آيَاتٍ مِنْ رَبِّهِ قَلَّ مِنْ رَبِّهِ أَنْ يَضِلَّ مِنْ يَشَاءَ

خداوند در پاسخ کسانی که هدایت یافتن خویش را منوط به آمدن معجزه کرده اند، می فرماید: امر هدایت و ضلالت به دست خداست. این پاسخ در جواب ادعای مذکور گویای این حقیقت است که معجزات نمی توانند موجب هدایت کسی

مشیت الهی است که آن را رقم می زند.

هدایت ناپذیران و محمد(ص)

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۸ - رعد - ۱۳ - ۲۷ - ۸

۸ آنان که زمینه هدایت ندارند ، با ارائه معجزات نیز هدایت نمی شوند و به توحید و رسالت پیامبر (ص) نمی گروند .

لولا أنزل علیه آیه من ربه قل إن الله یضل من یشاء

خداوند در پاسخ کسانی که هدایت یافتن خویش را منوط به آمدن معجزه کرده اند، می فرماید: امر هدایت و ضلالت به دست خداست. این پاسخ در جواب ادعای مذکور گویای این حقیقت است که معجزات نمی توانند موجب هدایت کسی باشند ؛ بلکه مشیت الهی است که آن را رقم می زند.

هدایت ناپذیران و معجزه

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۸ - رعد - ۱۳ - ۲۷ - ۸

۸ آنان که زمینه هدایت ندارند ، با ارائه معجزات نیز هدایت نمی شوند و به توحید و رسالت پیامبر (ص) نمی گروند .

لولا أنزل علیه آیه من ربه قل إن الله یضل من یشاء

خداوند در پاسخ کسانی که هدایت یافتن خویش را منوط به آمدن معجزه کرده اند، می فرماید: امر هدایت و ضلالت به دست خداست. این پاسخ در جواب ادعای مذکور گویای این حقیقت است که معجزات نمی توانند موجب هدایت کسی باشند ؛ بلکه مشیت الهی است که آن را رقم می زند.

هلاکت هدایت ناپذیران

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۹ - حجر - ۱۵ - ۱۳ - ۷

۷- هلاکت و نابودی اقوام و مردم هدایت ناپذیر

و تبهکار ، از سنت های خداوند

لایؤمنون به و قد خلت سنه الأولین

همان گونه که مفسران احتمال داده اند، مراد از <سنه> می تواند سنت خدا در هلاکت اقوام هدایت ناپذیر باشد.

هدایت ناپذیری

آثار هدایت ناپذیری

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۹ - حجر - ۱۵ - ۱۵ - ۳

۳- لجاجت و هدایت ناپذیری ، عامل عدم تسلیم و مقاومت در برابر تعالیم آسمانی

و لو فتحنا علیهم بابًا من السماء فظّلوا فیه یعرجون . لقالوا إنما سكرت أبصرنا

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۸ - یوسف - ۱۲ - ۱۱۰ - ۱۰

۱۰ از میان رفتن لیاقت و قابلیت مردم برای هدایت ، شروط نزول عذاب الهی بر آنان است .

حتّی إذا استیئس الرسل . . . جاءهم نصرنا

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۷ - زخرف - ۴۳ - ۲۳ - ۱۶

۱۶ - انسان ، با چشم پوشی از هدایت وحی ، فرو غلتیده در سنت های قومی و تقلید های محیطی

إلا قال مترفوها . . . إنا علی ءاثرهم مقتدون

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۷ - زخرف - ۴۳ - ۴۰ - ۷

۷ - ازدست دادن استعداد هدایت پذیری ، آشکارترین نوع ضلالت و گمراهی است .

أفأنت تسمع الصمّ أو تهدي العمى و من كان في ضلل مبين

جمله <و من كان..> گویا به منزله عطف تفسیری برای قسمت قبل است؛ یعنی، شخصی که حق را نشنود و راه هدایت را نبیند، در گمراهی آشکار است.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۹ - انسان - ۷۶ - ۴ - ۲

- کفران نعمت هدایت ، موجب عذاب سخت الهی (همچون زنجیر ، غل و آتش) در قیامت

إِنَّا أَعْتَدْنَا لِلْكَافِرِينَ سَلْسَلًا وَأَغْلَالًا وَسَعِيرًا

آثار هدایت ناپذیری کفران

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۷ - احقاف - ۴۶ - ۱۱ - ۱۰

۱۰- حق ناپذیری و هدایت گریزی کفران ، منتهی به دروغ شمردن پیام راستین وحی

و إِذْ لَمْ يَهْتَدُوا بِهِ فَمَسِقُولُونَ هَذَا إِفْكٌ قَدِيمٌ

<فاء> در <فسیقولون>، بیانگر ترتّب و نتیجه است؛ یعنی، اتهام آنان به قرآن، نتیجه حق ناپذیری و هدایت گریزی آنان است.

آثار هدایت ناپذیری مشرکان

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۳ - قصص - ۲۸ - ۶۶ - ۴

۴ - سردرگمی و درماندگی مشرکان در قیامت ، بازتاب گمراهی و هدایت ناپذیری آنان در دنیا است .

ماذا أجبتم المرسلين فعميت عليهم الأنباء يومئذ

تفریع <عمیت علیهم> .. بر آیه پیش، نشانگر آن است که نوع موضع گیری در برابر دعوت پیامبران، دارای بازتابی مناسب با آن در قیامت است. بر این اساس، برگزیدن گمراهی و سر باز زدن از پذیرش راهنمایی های پیامبران، به صورت گمراهی و سردرگمی در قیامت انعکاس می یابد.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۸ - نجم - ۵۳ - ۳۰ - ۷

۷- هدایت ناپذیری مشرکان خداگریز ، موجب فرمان الهی به پیامبر (ص) در روی گردانی از تبلیغ و هدایت آنان

فأعرض عن من تولى... إن ربك هو أعلم

با توجه به این که جمله <إِنَّ رَبَّكَ..> تعلیل برای <فأعرض...> است، مطلب بالا استفاده می شود.

اندوه بر هدایت ناپذیری انسان ها

جلد -

نام سوره - سوره - آیه - فیش

۸ - هود - ۱۱ - ۳۶ - ۸

۸ تأسف بر کفرورزی و هدایت ناپذیری انسان های عنود و لجوج ، امری نابه جا و بی مورد

لن يؤمن من قومك إلا من قده آمن فلاتبتئس بما كانوا يفعلون

زمینه هدایت ناپذیری

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۳ - قصص - ۲۸ - ۵۷ - ۷

۷ - دل بستگی به زندگی دنیایی و مرز و بوم خویش ، زمینه ساز گریز از حق و هدایت

و قالوا إن نتبع الهدى معك نتخطف من أرضنا

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۷ - توبه - ۹ - ۱۱۵ - ۵

۵ مخالفت آگاهانه با رهنمود های الهی ، زمینه سلب هدایت خداوند و گمراه شدن انسان

ما كان الله ليضل . . حتى يبين لهم ما يتقون

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۷ - زخرف - ۴۳ - ۴۰ - ۱

۱ - روی گردانی از یاد خدا ، موجب از دست دادن زمینه های هدایت پذیری

و من يعيش عن ذكر الرحمن . . أفأنت تسمع الصمّ أو تهدي العمى

از این که اعراض کنندگان از یاد خدا، افرادی کر و کور معرفی شده اند، استفاده می شود که نتیجه <خدا فراموشی> سلب قابلیت هدایت است.

سرزنش هدایت ناپذیری

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۷ - احقاف - ۴۶ - ۱۵ - ۱۶

۱۶- غوطه‌وری در غفلت و هدایت نیافتن به ارزش‌ها، با گذشت چهل سال از عمر انسان، نکوهیده و توجیه ناپذیر است.

حَتَّىٰ إِذَا بَلَغَ أَشُدَّهُ وَبَلَغَ أَرْبَعِينَ سَنَةً قَالَ

خداوند سن چهل سالگی را به عنوان مرحله کمال و توجه به نعمت ها و تلاش برای تزکیه معرفی کرده است. از این مطلب استفاده می شود که انسان، تا قبل از رسیدن به چهل سالگی به دلیل جوانی و خامی چه بسا گرفتار غفلت شود؛ ولی چون از چهل سالگی گذشت، دیگر مجالی برای توجیه نخواهد داشت.

عوامل هدایت ناپذیری

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۷ - یونس - ۱۰ - ۴۴ - ۳

۳ حق ستیزی و هدایت ناپذیری کافران ، پیامد ظلمی است که آنان بر خودشان کرده اند .

و منهم من يستمعون إليك .. و منهم من ينظر إليك ... و لكن الناس أنفسهم يظلمون

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۷ - یونس - ۱۰ - ۷۴ - ۱۰

۱۰ ثبوت و رسوخ صفت تجاوز و حق ستیزی در نفس آدمی ، موجب مهر شدن قلب و هدایت ناپذیری است .

فما كانوا ليؤمنوا .. كذلك نطبع على قلوب المعتدين

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۰ - كهف - ۱۸ - ۵۷ - ۱۶

۱۶- هدایت پذیری کسانی که بر دل هایشان پرده افکنده شده و بر گوش هایشان سنگینی نشسته (محرومان از درک و فهم آیات الهی) ، ناممکن است .

و إن تدعهم إلى الهدى فلن يهتدوا إذا أبداً

<لن> برای نفی همیشگی است که در آیه مورد بحث، با کلمه <أبداً> نیز بر آن تأکید مجدد شده است؛ یعنی، چنین افرادی، هرگز و هیچ گاه، هدایت نخواهند شد و باید از آنان مأیوس بود.

عوامل هدایت

ناپذیری مشرکان مکه

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۳ - قصص - ۲۸ - ۵۷ - ۲۱

۲۱ - جهل بیشتر مشرکان مکه به خاستگاه الهی امنیت و رفاه اقتصادی آن شهر ، عامل روی گردانی آنان از پذیرش هدایت الهی (اسلام) بود .

و قالوا إن نتبع الهدى .. و لكنّ أكثرهم لا يعلمون

منشأ هدایت ناپذیری

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۵ - فاطر - ۳۵ - ۲۲ - ۹

۹ - هدایت نشدن برخی از مردمان به وسیله پیامبر (ص) ، ناشی از فقدان بصیرت ، شایستگی ها و زمینه های لازم در وجود خود آنان بود ؛ نه برخاسته از ضعف تبلیغی حضرت رسول (ص)

و ما یستوی الأعمی و البصیر .. الأحياء و لا الأموت ... و ما أنت بمسمع من فی الق

برداشت یاد شده با توجه به این نکته است که خداوند در آیات گذشته، کافران را همچون کوردلان و مردگان، فاقد روح حق پذیری و دل بیدار معرفی کرده بود. آن گاه مسأله ناتوانی پیامبر(ص) در هدایت کردن آنان را مطرح فرمود.

هدایت ناپذیری

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۶ - اعراف - ۷ - ۱۸۵ - ۱۴ ، ۱۰

۱۰ آنان که به قرآن و پیام های آن ایمان نیاورند ، به هیچ سخن هدایت بخش دیگری ایمان نخواهند آورد .

فبأی حدیث بعده یؤمنون

برداشت فوق مبتنی بر دو امر است: ضمیر در <بعده> به قرآن برگردد. حرف <با> در <بأی> برای الصاق باشد. یعنی اگر به قرآن ایمان نیاورند، به کدام سخن ایمان خواهند آورد؟

که از طریق اندیشه در ملکوت آسمان ها و زمین (نیاز جهان هستی به مالک و هستی بخش) هدایت نشوند ، هیچ دلیلی دیگر نمی تواند آنان را هدایت کند .

فبأی حدیث بعده یؤمنون

توضیح برداشت پیش راهنمای این برداشت است.

هدایت ناپذیری آزر

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۷ - توبه - ۹ - ۱۱۴ - ۹

۹ بیزاری جستن ابراهیم (ع) از پدرش ، پس از یقین به هدایت ناپذیری و عداوت او با خدا

فلما تبین له أنه عدو لله تبرأ منه

هدایت ناپذیری اشراف قوم نوح

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۸ - هود - ۱۱ - ۳۲ - ۶

۶ تلاش های نوح (ع) ، برهان ها و دلیل های او ، بی تأثیر در اشراف کافر

قد جدلنا فأكثر جدلنا فأتنا بما تعدنا

هدایت ناپذیری اقوام پیشین

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۹ - حجر - ۱۵ - ۱۳ - ۴

۴- اقوام هدایت ناپذیر پیشین ، علی رغم دریافت آیات الهی به آنان ، ایمان نیاوردند .

لا یؤمنون به و قد خلت سنه الأولین

هدایت ناپذیری اهل عذاب

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۵ - یس - ۳۶ - ۷ - ۴،۵

۴ - لجاجت در برابر ایمان و حق گریزی ، زمینه ساز آمدن عذاب الهی است .

لقد حقّ القول علی أكثرهم فهم لایؤمنون

۵ - آن دسته از مشرکان و کافران صدراسلام که عذاب الهی بر آنان مقرر گردیده بود برای همیشه از ایمان محروم شدند .

لقد حقّ القول علی أكثرهم فهم لایؤمنون

برداشت یاد

شده مبتنی بر این نکته است که <فء> در جمله <فهم لا-یؤمنون> تفریعیه است و این جمله متفرع بر جمله قبل می باشد؛ یعنی، چون مقرر شد که بیشتر آنان عذاب شوند، پس توفیقی برای ایمان آوردن نخواهند داشت.

هدایت ناپذیری بانیان مسجد ضرار

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۷ - توبه - ۹ - ۱۱۰ - ۵

۵ منافقان بناکننده مسجد ضرار، مردمی هدایت ناپذیر بودند.

اتخذوا مسجداً ضراراً... لا یزال... ریه فی قلوبهم إلا أن تقطع قلوبهم

هدایت ناپذیری بهانه جویان

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۵ - انعام - ۶ - ۱۱۱ - ۳

۱۳ اگر امور غیبی برای بهانه جویان و منکران آیات الهی محسوس شود، ایمان نمی آورند.

و لو أننا نزلنا إليهم الملائكة و كلمهم الموتی و حشرنا عليهم كل شیء قبلا ما كانوا

ملائکه، سخن گفتن مردگان، شهادت موجودات جملگی از امور غیبی هستند که حتی در فرض محسوس شدن آنها، گروهی ایمان نخواهند آورد.

هدایت ناپذیری حق ناپذیران

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۵ - انعام - ۶ - ۱۲۵ - ۱۰

۱۰ راه یافتن حق (اسلام) به قلب حق ناپذیر، مانند صعود در آسمان دشوار و یا غیرممکن است.

و من یرد أن یضله یجعل صدره ضيقاً حرجاً كأنما یصعد فی السماء

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۹ - نحل - ۱۶ - ۱۰۴ - ۲

۲- روشن ترین دلایل الهی ، در قلب حق ناپذیران لجوج تأثیر نمی کند .

لسان الذی یلحدون إلیه أعجمی و هذا لسان عربی مبین . إن الذین لایؤمنون

... لایه

در آیه قبل خداوند با روشن ترین بیان حقانیت قرآن را مبرهن ساخت. در این آیه نیز می فرماید: آن دلیل با همه روشنی برای آنان که تصمیم به ایمان آوردن ندارند، بی ثمر است.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۴ - روم - ۳۰ - ۵۳ - ۵

۵ - بیرون آوردن کافران حق گریز به هر نحو ممکن از گمراهی ، نه کار پیامبر است و نه در توان او است .

و ما أنت بهد العمی عن ضللتهم

هدایت ناپذیری دشمنان محمد(ص)

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۰ - اسراء - ۱۷ - ۴۸ - ۴

۴- گمراهی مشرکان مخالف پیامبر (ص) در مکه ، به حدی بود که آنان زمینه هدایت را از دست داده بودند .

فَضِّلُوا فَلَاسْتَطِيعُونَ سَبِيلاً

<فَلَاسْتَطِيعُونَ> تفریع بر <ضَلُّوا> است و مراد از آن، بسته شدن تمامی راههای هدایت برای آنان است.

هدایت ناپذیری رهبران شرک صدراسلام

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۵ - یس - ۳۶ - ۷ - ۷

۷- ایمان آوردن به تعلیمات پیامبران ، در گرو وجود زمینه آن در ایمان آورنده

لَقَدْ حَقَّ الْقَوْلُ عَلَى أَكْثَرِهِمْ فَهُمْ لَا يُؤْمِنُونَ

هدایت ناپذیری قوم ثمود

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۴ - انتخاب گمراهی از سوی قوم ثمود ، با وجود روشن شدن راه هدایت برای آنان

و أمّا ثمود فهدینهم فاستحبوا العمی علی الهدی

<استحباب> (مصدر <فاستحبوا>) به معنای دوست داشتن است و آن گاه که با <علی> متعدی شود به معنای انتخاب و برگزیدن خواهد

بود.

هدایت ناپذیری قوم لوط

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۳ - شعراء - ۲۶ - ۱۶۹ - ۱

۱ - ناامیدی لوط (ع) از هدایت پذیری قوم خویش

رَبِّ نَجْنِي وَ أَهْلِي مِمَّا يَعْمَلُونَ

اقدام لوط(ع) به طرح درخواست نجات از پیشگاه خداوند، نشان می دهد که او از هدایت قومش کاملاً مأیوس شده بود.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۳ - نمل - ۲۷ - ۵۶ - ۱،۲،۴

۱ - تأثیر ناپذیری قوم لوط ، در برابر هشدارها و هدایت گری های او

فَمَا كَانَ جَوَابَ قَوْمِهِ إِلَّا أَنْ قَالُوا أَخْرِجُوْنَا لَوْ لَوْ

۲ - تصمیم قوم لوط مبنی بر اخراج و تبعید لوط (ع) و خانواده اش ، تنها پاسخ آنان به هشدارهای خیرخواهانه او

فَمَا كَانَ جَوَابَ قَوْمِهِ إِلَّا أَنْ قَالُوا أَخْرِجُوْنَا لَوْ لَوْ مِنْ قَرْيَتِكُمْ

۴ - ایمان نیاوردن هیچ فردی از جامعه به لوط (ع) ، جز افراد خانواده وی

قَالُوا أَخْرِجُوْنَا لَوْ لَوْ مِنْ قَرْيَتِكُمْ

مخالفان لوط به جای این که بگویند: پیروان لوط را اخراج کنید، گفتند: خانواده وی را بیرون کنید و این نشان می دهد که جز خانواده اش کسی به وی ایمان نیاورده بود.

هدایت ناپذیری قوم نوح

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۸ - هود - ۱۱ - ۳۶ - ۷

۷ نومیدی نوح (ع) از هدایت یابی قومش و آگاهی او از ناشایستگی آنان برای ایمان ، زمینه ساز رفع اندوه از او

لن يؤمن من قومك .. فلا تبئس بما كانوا يفعلون

برداشت فوق ، از تفریح <لاتبئس> بر اخبار از ایمان نیاوردن کافران استفاده شده

است؛ یعنی، حال که از هدایت نیافتن کافران آگاه شدیو احساس مسؤولیت نمی کنی، زمینه ای برای اندوه وجود ندارد پس غمگین مباش.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۳ - شعراء - ۲۶ - ۱۱۸ - ۴

۴ - شکوه نوح (ع) به درگاه خدا از ستم قوم خویش، پس از اتمام حجت و به بن بست رسیدن همه راه های تبلیغی بود.

إِن أَنَا إِلَّا نَذِيرٌ مِّبَيْنٍ .. . إِنَّ قَوْمِي كَذَّبُونِ ... فَافْتَحْ بَيْنِي وَبَيْنَهُمْ فَتَحًا وَنَجْنِي

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۸ - قمر - ۵۴ - ۱۰ - ۷

۷ - > عن أبي جعفر (ع) ... قال: ... فلبث فيهم نوح ألف سنه إلا خمسين عاماً يدعوهم سرّاً و علانیه فلما أبوا و عتوا قال > رَبِّ أَنِّي مَغْلُوبٌ فَانْتَصِرْ < ;

از امام باقر(ع) روایت شده که .. فرمود: ...نوح(ع) در میان قوم خود هزار سال پنجاه سال کم توقف نمود و قومش را در نهان و آشکار [به توحید] دعوت کرد. پس چون آنان ابا کرده و سرکشی نمودند، گفت: پروردگارا! من مغلوب هستم، انتقام مرا [از این قوم طغیان گر] بگیر.<

هدایت ناپذیری کافران

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۵ - انعام - ۶ - ۱۱۱ - ۶

۶ مسخ شدن قلب و ادراک کافران مایه ایمان نیاوردن ایشان، حتی با دیدن روشنترین معجزات است.

و نَقَلَبْ أَفْئِدَتَهُمْ وَ أَبْصَرَهُمْ .. . و لو أَنَا نَزَّلْنَا ... مَا كَانُوا لِيُؤْمِنُوا

جلد - نام سوره - سوره -

۳ حق ستیزی و هدایت ناپذیری کافران ، پیامد ظلمی است که آنان بر خودشان کرده اند .

و منهم من يستمعون إليك ... و منهم من ينظر إليك ... و لكن الناس أنفسهم يظلمون

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱ نزول قرآنی که کوه ها را به حرکت درآورد ، زمین را قطعه قطعه کند ، مردگان را زنده سازد ، نمی تواند مایه هدایت کسانی شود که خدا هدایت آنان را نخواهد .

و لو أن قرءاً سیرت به الجبال أو قَطَّعت به الأرض أو کَلَّم به الموتی

<تسیر> (مصدر سیرت) به معنای حرکت دادن است و <تقطیع> (مصدر قَطَّعت) به معنای شکافتن عمیق یا قطعه قطعه کردن می باشد و حرف باء در جمله های سه گانه فوق به معنای استعانت است. عبارت <بل لله الأمر> و نیز <أن لو یشاء الله لهدی الناس> گویای این است که جواب شرط <لو أن...> جمله ای نظیر <لم یهدوا إن لم یشأ الله> است.

۲ آنان که با تلاوت قرآن هدایت نشوند و به سرای آخرت ایمان نیاورند ، حتی اگر مردگانی زنده شوند و حقایق آخرت را برای آنان بیان کنند ، هدایت نخواهند یافت .

و لو أن قرءاً... .. کَلَّم به الموتی

هر یک از جمله های <سیرت به الجبال> و <قَطَّعت به الأرض> و <کَلَّم به الموتی> حکایت از معجزات درخواستی کفرپیشگان دارد که به مناسبت می توان گفت: جمله <کَلَّم به الموتی> حاکی است که آنان برای باور به آخرت،

از پیامبر(ص) می خواستند تا مردگانی را زنده کند تا از آخرت و دنیای پس از مرگ برای آنان سخن بگویند.

۳ آنان که با مشاهده و تلاوت قرآن نازل شده بر پیامبر (ص) هدایت نشوند ، با مشاهده هیچ آیت و معجزه ای هدایت نخواهند شد .

و لو أن قرءاناً سیرت به الجبال . . . بل لله الأمر جميعاً

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۲ - مؤمنون - ۲۳ - ۷۵ - ۵

۵ - ناسپاسی و هدایت ناپذیری کافران ، حتی با رفع گرفتاری ها و نزول رحمت الهی

و لو رحمهم . . . للّجوا فی طغینهم یعمهون

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۲ - نور - ۲۴ - ۴۰ - ۷

۷ - کافران ، به دلیل بی بهره بودن از نور الهی ، محروم از هر گونه هدایت اند .

و الذین کفروا أعملهم . . . کظلمت فی بحر لّجیّ ... إذا أخرج یده لم یکد یرها و من

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۳ - نمل - ۲۷ - ۸۰ - ۸

۸ - کفرپیشگان روی گردان از دلایل آشکار ، همچون ناشنویان روی برتافته از راهنمای خویش

و لاتسمع الصّمّ الدعا إذا ولّوا مدبرین

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۴ - روم - ۳۰ - ۵۲ - ۸

۸ - عامل هدایت ناپذیری کافران ، خود آنان اند .

یکفرون . فإنّک لاتسمع الموتی ... إذا ولّوا مدبرین

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۴ - روم - ۳۰ - ۵۳ - ۵

۵ - بیرون آوردن کافران حق گریز به هر

نحو ممکن از گمراهی ، نه کار پیامبر است و نه در توان او است .

و ما أنت بهد العمی عن ضللتهم

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۴ - لقمان - ۳۱ - ۲۳ - ۷

۷ - پیامبر (ص) ، مسؤول هدایت ناپذیری کافران نیست .

و من کفر فلا یحزنک کفره

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۵ - فاطر - ۳۵ - ۲۲ - ۷

۷ - کافران لجوج ، مانند مردگان در قبرها ، از شنیدن سخن حق ناتوان بوده و هیچ راهی برای هدایتشان نیست .

و ما أنت بمسمع من فی القبور

در این آیه کافران لجوج و حق ناپذیر صدراسلام درمکه، به مردگان در قبرها تشبیه شده اند که هیچ راهی برای هدایتشان نیست و آنان نیز هیچ زمینه ای برای پذیرش ندارند.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۶ - زمر - ۳۹ - ۴۱ - ۱۹

۱۹ - دلجویی خداوند از پیامبر (ص) ، در برابر حق ستیزی و هدایت ناپذیری کافران و مشرکان

و ما أنت علیهم بوکیل

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۶ - زمر - ۳۹ - ۴۶ - ۱۵

۱۵ - یأس پیامبر (ص) از هدایت مشرکان و کافران ، در نیمه نخست رسالت (دوره مکه)

أنت تحکم بین عبادک فی ما کانوا فیہ یختلفون

درخواست داوری خداوند که به معنای دخالت خداوند با شکست مشرکان در دنیا و یا کیفر دادن در آخرت است می تواند گویای برداشت یاد شده باشد.

هدایت ناپذیری کافران صدر اسلام

جلد - نام سوره -

سوره - آیه - فیش

۸ - رعد - ۱۳ - ۲۷ - ۹

۹ بی تأثیری معجزات خاص و پیشنهادی کفرپیشگان در هدایت آنان ، دلیل اهدا نشدن آنها به پیامبر (ص)

لولا أنزل عليه آية من ربه قل إن الله يضل من يشاء و يهدى إليه من أناب

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۱ - طه - ۲۰ - ۱۳۵ - ۳

۳- پیامبر (ص) ، از هدایت یافتن گروهی از کفرپیشگان عصر بعثت مأیوس بود .

قل كل متربص فتربصوا فستعلمون

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۵ - فاطر - ۳۵ - ۲۲ - ۸

۸ - کارساز نبودن تبلیغ و هدایت گری های پیامبر (ص) ، در برخی از کافران و مشرکان صدراسلام

و ما أنت بمسمع من فى القبور

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۵ - یس - ۳۶ - ۷ - ۴

۴ - لجاجت در برابر ایمان و حق گریزی ، زمینه ساز آمدن عذاب الهی است .

لقد حق القول على أكثرهم فهم لا يؤمنون

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۶ - زمر - ۳۹ - ۳۶ - ۱۴

۱۴ - هدایت کردن مشرکان و کافران در صدر اسلام (نیمه نخست رسالت) ، عملی مشکل و ناامیدانه بود .

و من يضل الله فما له من هاد

برداشت یاد شده با توجه به این نکته است که این آیه در مکه نازل گردیده بود و در آن زمان مشرکان دست از مواضع شرک آلود خود بر نمی داشتند. از این رو آیه شریفه در صدد بیان این حقیقت است که ایمان آوردن آنان،

بسیار مشکل و مأیوسانه است و پیامبر(ص) نباید بیش از این، غم آنها را بخورد و خود را به زحمت بیاندازد.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۲۰ - بروج - ۸۵ - ۱۹ - ۱

۱ - وعده ها و تهدید های الهی برای کافران عصر بعثت ، ثمربخش و کارساز نبود .

بل الذین کفروا

حرف <بل> اضراب از ما قبل است ، یعنی ، تهدیدهای پیش برای کافران بی تأثیر است. عنوان <الذین کفروا>، ممکن است عنوان مشیر و ناظر به مصادیق خارجی آن باشد که کافران مکه بودند و نیز می تواند به تمام کافران در طول تاریخ نظر داشته باشد. برداشت یاد شده، براساس احتمال اول است.

هدایت ناپذیری کافران مکه

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۲ - مؤمنون - ۲۳ - ۷۶ - ۶

۶ - عدم تنبه کافران مکه ، از بلا های هشدار دهنده الهی (مثل قحطی و خشکسالی)

و لقد أخذنهم بالعذاب فما استکانوا لربهم و ما يتضرعون

هدایت ناپذیری کوردلان

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۳ - نمل - ۲۷ - ۸۱ - ۲

۲ - بی تأثیر بودن قوی ترین هدایتگران و نیرومندترین هدایت ها ، در گمراهان کوردل

و ما أنت بهدی العمی عن ضللتهم

از آن جایی که فردی چون پیامبر(ص) که قوی ترین هدایتگر و کتابی چون قرآن که دربردارنده نیرومندترین پیام هدایت است در کوردلانی که زمینه بینش را از دست داده اند، بی تأثیرند، برداشت یاد شده به دست می آید.

هدایت ناپذیری گمراهان

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۸ - هود

۴ تعالیم و نصیحت های پیامبران ، در کسانی که خداوند خواهان گمراهی ایشان باشد ، بی تأثیر است .

و لا ینفعکم نصحی . . . إن کان الله یرید أن یغویکم

<إن کان الله . . . > به منزله تعلیل برای <لا ینفعکم نصحی > است ؛ یعنی ، چون خداوند گمراهی شما را خواسته است ، نصیحت من در شما تأثیری ندارد .

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۸ - رعد - ۱۳ - ۳۳ - ۱۷

۱۷ کسی را که خدا گمراهش کند ، هیچ کس نمی تواند او را هدایت کند .

و من یضلل الله فما له من هاد

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۹ - نحل - ۱۶ - ۳۷ - ۲،۶

۲- خداوند ، کسانی را که به گمراهی بکشاند ، هدایت نخواهد کرد .

فإن الله لایهدی من یضلل

۶- کسانی که محکوم به گمراهی اند ، هرگز هدایت نخواهند شد .

و منهم من حقت علیه الضلله . . . فإن الله لایهدی من یضلل

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۰ - کهف - ۱۸ - ۵۷ - ۱۷

۱۷- دل و اندیشه برخی از انسان ها ، حتی در برابر هدایت گری شخص پیامبر (ص) نفوذناپذیر است .

و إن تدعهم إلی الهدی فلن یهتدوا إذا أبداً

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱ - برخی از گمراهان ، گرفتار کوردلی و فاقد زمینه هدایت

و ما أنت بهدی العمی عن ضللتهم

۲ - بی تأثیر بودن قوی ترین هدایتگران و نیرومندترین هدایت ها ، در گمراهان کوردل

و

ما أنت بهدى العمى عن ضللتهم

از آن جایی که فردی چون پیامبر(ص) که قوی ترین هدایتگر و کتابی چون قرآن که دربردارنده نیرومندترین پیام هدایت است در کوردلانی که زمینه بینش را از دست داده اند، بی تأثیرند، برداشت یاد شده به دست می آید.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۶ - شوری - ۴۲ - ۴۶ - ۸

۸ - راه هدایت ، برای کسانی که خداوند ایشان را در اثر عملکردشان گمراه نموده بسته است .

و من یضلل الله فما له من سبیل

برداشت یاد شده بر این پایه است که آیه شریفه مربوط به وضعیت گمراه شدگان در دنیا باشد.

هدایت ناپذیری متجاوزان

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۷ - یونس - ۱۰ - ۷۴ - ۱۱

۱۱ هدایت ناپذیر کردن دل های متجاوزان ، سنت و قانون لا یتغیر الهی است .

كذلك نطبع علی قلوب المعتدین

هدایت ناپذیری مشرکان

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۱ - حج - ۲۲ - ۶۸ - ۲

۲ - ردّ دعوت پیامبر (ص) (دعوت به یکتاپرستی) ، از سوی مشرکان و پافشاری آنان بر شرک و بت پرستی

و ادع إلى ربك . . . و إن جدلوك

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۴ - روم - ۳۰ - ۲۹ - ۱۱،۱۵

۱۱ - هرگونه تلاشی برای هدایت مشرکان تابع هوای نفس ، نافرجام است .

الذین ظلموا .. فمن یهدی من أضلّ الله

۱۵ - هیچ کس ، نمی تواند مشرکان هواپرست را از اضلال الهی نجات بدهد .

فمن یهدی من

أضلل الله و ما لهم من نصرين

مراد از <ناصرین> به قرینه سیاق و فراز قبلی، می تواند <نجات دهنده> باشد.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۶ - زمر - ۳۹ - ۴۱ - ۱۹

۱۹ - دلجویی خداوند از پیامبر (ص) ، در برابر حق ستیزی و هدایت ناپذیری کافران و مشرکان

و ما أنت عليهم بوكيل

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۶ - زمر - ۳۹ - ۴۶ - ۱۵

۱۵ - یأس پیامبر (ص) از هدایت مشرکان و کافران ، در نیمه نخست رسالت (دوره مکه)

أنت تحکم بین عبادك فی ما كانوا فیه یختلفون

درخواست داوری خداوند که به معنای دخالت خداوند با شکست مشرکان در دنیا و یا کیفر دادن در آخرت است می تواند گویای برداشت یاد شده باشد.

هدایت ناپذیری مشرکان صدراسلام

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۵ - فاطر - ۳۵ - ۲۲ - ۸

۸ - کارساز نبودن تبلیغ و هدایت گری های پیامبر (ص) ، در برخی از کافران و مشرکان صدراسلام

و ما أنت بمسمع من فی القبور

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۵ - یس - ۳۶ - ۷ - ۴

۴ - لجاجت در برابر ایمان و حق گریزی ، زمینه ساز آمدن عذاب الهی است .

لقد حقّ القول على أكثرهم فهم لا يؤمنون

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۶ - زمر - ۳۹ - ۳۶ - ۱۴

۱۴ - هدایت کردن مشرکان و کافران در صدر اسلام (نیمه نخست رسالت) ، عملی مشکل و ناامیدانه

بود .

و من یضلل الله فما له من هاد

برداشت یاد شده با توجه به این نکته است که این آیه در مکه نازل گردیده بود و در آن زمان مشرکان دست از مواضع شرک آلود خود بر نمی داشتند. از این رو آیه شریفه در صدد بیان این حقیقت است که ایمان آوردن آنان، بسیار مشکل و مأیوسانه است و پیامبر (ص) نباید بیش از این، غم آنها را بخورد و خود را به زحمت بیاندازد.

هدایت ناپذیری مشرکان مکه

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۰ - اسراء - ۱۷ - ۴۸ - ۴

۴- گمراهی مشرکان مخالف پیامبر (ص) در مکه ، به حدی بود که آنان زمینه هدایت را از دست داده بودند .

فَضِّلُوا فَلَاسْتَطِيعُونَ سَبِيلاً

<فَلَاسْتَطِيعُونَ> تفریع بر <ضَلُّوا> است و مراد از آن، بسته شدن تمامی راههای هدایت برای آنان است.

هدایت ناپذیری معرضان از خدا

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۷ - جاثیه - ۴۵ - ۶ - ۵

۵- روی گردانان از خداوند و آیات او ، اصلاح ناپذیر و غیرقابل هدایت اند .

فَبَأَىٰ حَدِيثٍ بَعْدَ اللَّهِ وَءَايَتِهِ يُؤْمِنُونَ

جمله <فَبَأَىٰ حَدِيثٍ..> که مفید استفهام تعجبی است می تواند اشاره به این نکته داشته باشد که اگر انسان، در پرتو آیات الهی هدایت نشود، دیگر به هدایتی دست نخواهد یافت؛ چه این که هدایت دیگری نیست تا از آن بهره مند گردد.

هدایت ناپذیری معرضان از وحی

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۷ - جاثیه - ۴۵ - ۲۳ - ۱۳

غیر قابل هدایت به وسیله دیگر عوامل

فمن یهدیه من بعد الله

هدایت ناپذیری مکذبان آیات خدا

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۵ - انعام - ۶ - ۱۱۱ - ۳

۳ اگر امور غیبی برای بهانه جوینان و منکران آیات الهی محسوس شود، ایمان نمی آورند.

و لو أننا نزلنا إليهم الملائكة و كلمهم الموتى و حشرنا عليهم كل شيء قبلا ما كانوا

ملائکه، سخن گفتن مردگان، شهادت موجودات جملگی از امور غیبی هستند که حتی در فرض محسوس شدن آنها، گروهی ایمان نخواهند آورد.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۷ - جاثیه - ۴۵ - ۶ - ۶

۶ - هدایت ناپذیران از وحی و آیات الهی، تأثیر ناپذیر از هر پیام و ابزار هدایتی دیگر

فبأی حدیث بعد الله و آیتة يؤمنون

جمله <فبأی حدیث..> که مفید استفهام تعجبی است می تواند بیانگر این نکته باشد که اگر انسان در پرتو آیات الهی هدایت نشود؛ دیگر به هدایتی دست نخواهد یافت؛ چه این که هدایت دیگری نیست تا از آن بهره مند گردد.

هدایت ناپذیری مکذبان قرآن

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۹ - مرسلات - ۷۷ - ۵۰ - ۱

۱ - آنان که به قرآن ایمان نمی آورند، به هیچ گفتار هدایت بخش دیگری، ایمان نخواهند آورد.

فبأی حدیث بعده يؤمنون

استفهام <فبأی> انکاری و تعجبی است. بر این اساس مفاد آیه چنین است: <وقتی آنان قرآن را که با دلایل روشن همراه

است تصدیق نمی کنند، پس مسلم به هیچ سخن حقی ایمان نخواهند آورد.<

هدایت ناپذیری مکذبان وحی

جلد - نام سوره -

سوره - آیه - فیش

۱۷ - جاثیه - ۴۵ - ۶ - ۶

۶ - هدایت ناپذیران از وحی و آیات الهی ، تأثیرناپذیر از هر پیام و ابزار هدایتی دیگر

فبأی حدیث بعد الله و آیته يؤمنون

جمله <فبأی حدیث..> که مفید استفهام تعجبی است می تواند بیانگر این نکته باشد که اگر انسان در پرتو آیات الهی هدایت نشود؛ دیگر به هدایتی دست نخواهد یافت؛ چه این که هدایت دیگری نیست تا از آن بهره مند گردد.

هدایت ناپذیری منافقان

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱ - بقره - ۲ - ۱۸ - ۵

۵ - منافقان رها شده در ظلمت گمراهی ها ، راه نجاتی ندارند و به ایمان راستین باز نخواهند گشت .

صم بکم عمی فهم لایرجعون

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۷ - توبه - ۹ - ۱۱۰ - ۵،۶

۵ منافقان بناکننده مسجد ضرار ، مردمی هدایت ناپذیر بودند .

اتخذوا مسجداً ضراراً .. لا یزال ... ریه فی قلوبهم إلا أن تقطع قلوبهم

۶ اخبار خداوند از روحیه هدایت ناپذیر منافقان ، متکی بر علم گسترده اوست .

لا یزال بنینهم الذی بنوا ریه فی قلوبهم .. و الله علیم حکیم

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۷ - توبه - ۹ - ۱۲۴ - ۵

۵ منافقان صدر اسلام ، مردمانی تأثیرناپذیر در برابر آیات الهی قرآن

و إذا ما أنزلت سورة فمنهم من يقول أئیکم زادته هذه إیمناً

هدایت ناپذیری منحرفان

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۸ - قمر - ۵۴ - ۶ - ۳

یقین به تأثیر ناپذیری منحرفان ، مجوز ترک تبلیغ و ارشاد ایشان

فما تغن النذر . فتولّ عنهم

هدایت ناپذیری هواپرستان

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۲ - فرقان - ۲۵ - ۴۳ - ۶

۶ هیچ کس ، حتی پیامبران الهی ، توانایی هدایت هواپرستان حق ناپذیر را ندارد .

من اتخذ إلهه هو به أفأنت تكون عليه و كیلاً

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۸ - قمر - ۵۴ - ۵ - ۴

۴ - بی تأثیری انداز گران الهی در هواپرستان حق گریز ، به رغم حکیمانه بودن پیام های آنان

حکمه بلغه فما تغن النذر

از مترتب شدن <ما تغن النذر> بر <حکمه بالغه>، استفاده می شود که هر چند هشدارهای وحی، حکیمانه و رسا است؛ ولی در اهل هوا مؤثر نیفتاده است.

هدایت های خدا

محرومان از هدایت های خدا

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۹ - نحل - ۱۶ - ۳۷ - ۹

۹ - محرومان از هدایت خداوند ، مردمانی بی یاورند .

فإن الله لا یهدی من یضلّ و ما لهم من نصرین

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۹ - نحل - ۱۶ - ۱۰۷ - ۷

۷- کافران دنیاپرست ، محروم از هدایت الهی اند .

استحبوا الحیوه الدنیا علی الآخره و أن الله لا یهدی القوم الکفرین

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۹ - نحل - ۱۶ - ۱۰۹ - ۳

۳- محرومان از هدایت الهی در دنیا ، زیانکاران و سرمایه باختگان واقعی در آخرتند .

و أن الله لا یهدی القوم الکفرین . . . لاجرم أنهم فی الآخره هم الخسرون

هدایتگران

{هدایتگران}

جلد - نام سوره - سوره -

۱ گروهی از انسان ها و جنیان ، هدایتگر و عدالت پیشه اند .

و ممن خلقنا أمه يهدون بالحق و به يعدلون

برداشت فوق از ظاهر آیه که حکایت از وجود چنین افرادی در میان انسانها و جنیان دارد استفاده شده است، بر این مبنا و با توجه به اینکه هدایتگران ملازم حق دانسته شده اند، معلوم می شود مقصود هدایتگرانی هستند که از جانب خداوند برای هدایت مردم برگزیده شده اند. قابل ذکر است که مراد از <ممن خلقنا> به قرینه آیه ۱۷۹ انسانها و جنیان است.

۵ باید گروهی از انسان ها و جنیان عهده دار هدایت ممنوعان خویش باشند و به عدالت در میان آنان داوری کنند .

و ممن خلقنا أمه يهدون بالحق و به يعدلون

برداشت فوق بر این اساس است که جمله های <یهدون> و <یعدلون> به صورت انشا ایراد شده باشد. بر این مبنا آیه شریفه حاوی دستوری است به انسانها و جنیان که گروهی از آنان باید عهده دار هدایتگری و عدالت گستری باشند.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۲ - تاریخ آینده بشریت ، شاهد برانگیخته شدن مردانی بزرگ برای هدایت خلق و زنده نگه داشتن اسلام و قرآن

یتلوا علیهم آیته .. و ءاخیرین منهم لَمَّا یلحقوا بهم

اطاعت از هدایتگران

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۸ تنها هدایت کننده به حق ، شایسته اطاعت و پیروی کردن است .

أفمن یهدی إلی

الحق أن يتبع أمن لا يهدى إلا أن يهدى

۱۱ عقل هر انسانی بر تبعیت از کسی که به سوی حق هدایت می کند ، فرمان می دهد .

أمن يهدى إلى الحق أحق أن يتبع أمن لا يهدى إلا أن يهدى

برگزیدگی هدایتگران

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۹ - جمعه - ۶۲ - ۳ - ۳

۳ - برانگیختن هادیان خلق و احیاگران دین ، نمودی از عزّت و حکمت خداوند

بعث في الأمّين رسولا .. وءاخريين منهم لَمَا يلحقوا بهم و هو العزيز الحكيم

پاداش هدایتگران

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۳ - شعراء - ۲۶ - ۱۲۷ - ۳

۳ - خدا ، ضامن پاداش هدایت گران و مبلغان مخلص دین

و ما أسئلكم .. إن أجرى إلا على ربّ العلمين

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۳ - شعراء - ۲۶ - ۱۴۵ - ۳

۳ - خدا ، ضامن پاداش هدایتگران و مبلغان مخلص دین

إن أجرى إلا على ربّ العلمين

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۳ - شعراء - ۲۶ - ۱۶۴ - ۳

۳ - خداوند ، ضامن پاداش هدایت گران و مبلغان مخلص دین

إن أجرى إلا على ربّ العلمين

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۳ - شعراء - ۲۶ - ۱۸۰ - ۳

۳ - خدا ، ضامن پاداش هدایت گران و مبلغان مخلص دین است .

إن أجرى إلا على ربّ العلمين

حق طلبی هدایتگران

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۶ - اعراف - ۷ - ۱۸۱ - ۲،۶

۲ هدایتگران الهی در جوامع ، خود همواره

ملازم حق و حقیقت هستند .

و ممن خلقنا أمه يهدون بالحق

برداشت فوق بر اساس این احتمال است که <باء> در <بالحق> برای مصاحبت باشد ؛ یعنی: یهدون مصاحبین الحق.

۶ عهده داران هدایت در جامعه باید خود ملازم حق باشند و با موازین و روش های حق دیگران را هدایت کنند .

و ممن خلقنا أمه يهدون بالحق

دشمنی با هدایتگران

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱ - بقره - ۲ - ۹۷ - ۱۲

۱۲ - دشمنی یهود با جبرئیل ، در حقیقت دشمنی با تورات ، دشمنی با مایه های هدایت بشر و دشمنی با پیام آور بشارت است

فإنه نزله .. مصداقاً لما بين يديه و هدى و بشرى للمؤمنين

هر يك از توصیفهای <مصداقاً ..> و <هدى> و <بشرى للمؤمنين> همانند <ياذن الله> می تواند پاسخی نقضی به یهودیان کینه توز با جبرئیل باشد ؛ یعنی، دشمنی کردن با آورنده قرآن - که دین و کتاب شما را تأیید می کند، مایه هدایت بشر است و به سعادتها بشارت می دهد - در واقع دشمنی کردن با تورات و ... است.

صفات هدایتگران

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۶ - اعراف - ۷ - ۱۸۱ - ۲

۲ هدایتگران الهی در جوامع ، خود همواره ملازم حق و حقیقت هستند .

و ممن خلقنا أمه يهدون بالحق

برداشت فوق بر اساس این احتمال است که <باء> در <بالحق> برای مصاحبت باشد ؛ یعنی: یهدون مصاحبین الحق.

عوامل تقویت هدایتگران

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۸ - هود - ۱۱ - ۱۲۰ - ۴

۴ داستان پیامبران در

قرآن ، حاوی حقایقی که مصلحان و هدایتگران جوامع بشری را بر پیشبرد هدف های خویش ، قوی و استوار می سازد .

و كَلَّا نَقْصَّ عَلَيْكَ مِنْ أَنْبَاءِ الرِّسَالِ مَا نَتَّبِعُ بِهِ فُؤَادَكَ

فضایل هدایتگران

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۹ - نحل - ۱۶ - ۱۲۸ - ۵

۵- هدایت گران و مبلغان صابر دین ، در قبال مکر ها و اذیت و آزار دشمنان ، از حمایت و لطف الهی برخوردارند .

و اصبر .. إن الله مع الذين اتقوا و الذين هم محسنون

مسئولیت هدایتگران

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۶ - اعراف - ۷ - ۱۵۹ - ۴

۴ هدایتگران باید خود ملازم حق و پیرو حقیقت باشند .

یهدون بالحق

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۶ - اعراف - ۷ - ۱۸۱ - ۶

۶ عهده داران هدایت در جامعه باید خود ملازم حق باشند و با موازین و روش های حق دیگران را هدایت کنند .

و ممن خلقنا أمه يهدون بالحق

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۳ - شعراء - ۲۶ - ۱۱۲ - ۴

۴ - هدایتگران و مبلغان الهی ، نباید در باره زندگی خصوصی گذشته گروندگان به دین تحقیق کنند .

قال و ما علمي بما كانوا يعملون

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۷ - احقاف - ۴۶ - ۲۷ - ۷

۷- لزوم بهره گیری هدایت گران از شیوه های مختلف تبلیغی ، در ارشاد گمراهان

و صرّفنا الأیت لعلّهم یرجعون

تعبیر <صرّفنا>، اشاره به تنوع و گوناگونی دارد و فعل الهی، بیانگر ارزش ها و بایدها

است.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۸ - قمر - ۵۴ - ۱۷ - ۳

۳ - لزوم استفاده هدایتگران از شیوه ساده گویی برای ارشاد مردم

و لقد یسرنا القرآن للذکر

بیان الهی، در حقیقت رهنمودی به همه هدایتگران است که باید از این شیوه استفاده کنند.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۸ - قمر - ۵۴ - ۲۲ - ۳

۳ - لزوم استفاده هدایتگران، از شیوه ساده گویی برای ارشاد مردم

و لقد یسرنا القرآن للذکر

بیان الهی، در حقیقت رهنمودی است به همه هدایتگران که باید از این شیوه، استفاده کنند تا همه مردم از آن بهره گیرند.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۸ - قمر - ۵۴ - ۳۲ - ۳

۳ - لزوم استفاده هدایت گران، از شیوه ساده گویی برای ارشاد مردم

و لقد یسرنا القرآن للذکر

بیان الهی، در حقیقت رهنمودی به همه هدایت گران است که باید شیوه ساده گویی را در بیان حقایق برای مردم برگزینند.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۸ - قمر - ۵۴ - ۴۰ - ۳

۳ - لزوم استفاده هدایت گران، از شیوه ساده گویی برای ارشاد مردم

و لقد یسرنا القرآن للذکر

بیان الهی، در حقیقت رهنمودی به همه هدایت گران است که در راستای ارشاد خلق، باید از شیوه ساده گویی استفاده کنند تا همگان از آن بهره مند شوند.

نقش هدایتگران

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۰ - کهف - ۱۸ - ۶۶ - ۱۰

۱۰- پیمودن راه تکامل و رسیدن به معارف ویژه الهی ، نیازمند معلم و راهنما است .

هل

اتَّبِعْكَ عَلَىٰ أَنْ تَعْلَمَ مِمَّا عَلَّمْتَ رَشْدًا

این که موسی(ع) خود را برای رسیدن به رشد، به تبعیت از خضر(ع) ناگزیر می بیند و برای ملاقات با وی، سفر و مشقت های آن را تحمّل می کند، نشان احساس نیاز او به راهنما است.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۴ - عنكبوت - ۲۹ - ۱۴ - ۱۰

۱۰ - در هدایت ، صرف واجد شرایط بودن هادی کافی نیست و ظرفیت و استعداد افراد تحت هدایت نیز شرط است .

و لقد أرسلنا نوحًا إلى قومه فلبث فيهم ألف سنة إلا خمسين عامًا فأخذهم الطوفان

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۲۰ - لیل - ۹۲ - ۱۴ - ۸

۸ - سرچشمه هدایت ، خداوند است و هدایت گران ، ابلاغ کننده هشدار های اویند .

إِنَّ عَلَيْنَا .. فَأَنْذِرْتَكُم

تغییر ضمیرهای جمع (نا) به مفرد (تُ)، می تواند نشانگر این باشد که هرگونه هدایتی که در قالب انذار انجام گرفته است، بالاصاله از خداوند است؛ گرچه به زبان فرستادگان او بیان شده باشد.

هدایتگران اخروی انسان ها

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۷ - ق - ۵۰ - ۲۱ - ۲

۲ حرکت انسان در صحنه قیامت ، با راهنمایی و فرمان ملائکه

معها سائق

بنابراین که <سائق> فرشته ای از فرشتگان باشد و نه اعمال آدمی برداشت یاد شده استفاده می شود.

هدایتگران امت ها

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۸ همه امت ها از هدایت گری که آنان را به راه درست راهنما باشد ، برخوردارند .

و لکل

۹ بهره مند ساختن امت ها از هدایت گر از سنت های خداوند است .

و لكل قوم هاد

۱۰ > عن أبي جعفر (ع) في قول الله عزوجل : > إنما أنت منذر و لكل قوم هاد < فقال : رسول الله (ص) المنذر و لكل زمان منّا هاد يهديهم إلى ما جاء به نبي الله (ص) ثم الهداه من بعده عليّ ثم الأوصياء واحد بعد واحد ;

از امام باقر(ع) درباره سخن خدای عزوجل: >إنما أنت منذر و لكل قوم هاد< روایت شده است که فرمود: >منذر< رسول خدا(ص) است و برای هر زمانی هدایت کننده ای از ماست که مردم را به سوی آنچه پیغمبر خدا آورده است هدایت می کند و هدایت کنندگان بعد از رسول خدا، علی(ع) و سپس اوصیای او یکی بعد از دیگری هستند.<

هدایتگران بنی اسرائیل

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۶ - اعراف - ۷ - ۱۵۹ - ۳، ۲، ۱

۱ گروهی اندک از قوم موسی ، مردمی هدایتگر و عدالت پیشه بودند .

و من قوم موسی امه يهدون بالحق و به يعدلون

۲ هدایتگران قوم موسی خود همواره ملازم حق و حقیقت بودند .

يهدون بالحق

برداشت فوق مبتنی بر این است که >باء< در >بالحق< برای مصاحبت باشد در این صورت >بالحق< حال برای فاعل >يهدون< است ; یعنی: >يهدون مصاحبین الحق< .

۳ هدایتگران قوم موسی با روش ها و موازین حق ، نه اسباب باطل ، مردم را هدایت می کردند .

يهدون بالحق

برداشت فوق بر این اساس است که >باء< در >بالحق< برای استعانت باشد.

هدایتگران و حق

نام سوره - سوره - آیه - فیش

۶ - اعراف - ۷ - ۱۵۹ - ۴

۴ هدایتگران باید خود ملازم حق و پیرو حقیقت باشند .

یهدون بالحق

هدایتگری

آثار هدایتگری خدا

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۳ - شعراء - ۲۶ - ۷۸ - ۴

۴ - خالقیت و هدایت گری خدا ، جلوه دوستی و مهر و محبت او به خلق

فَأَنهْمُ عَدُوٌّ لِي إِلَّا رَبُّ الْعَالَمِينَ . الذی خلقنی فهو یهدین

جمله <الذی خلقنی...> تعلیل بر آیه پیش و دلیل برای دوست بودن خدا برای انسان است.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۷ - زخرف - ۴۳ - ۲۷ - ۱۲

۱۲ - شأن هدایت گری ، شایسته آفریدگاری که سرشت انسان را پدید آورده و از خواست ها و نیاز های او آگاه است .

إِلَّا الذی فطرنی فَأَنه سیهدین

تفریح هدایت بر جنبه آفریدگاری و سرشت آفرینی خداوند، حکایت از مطلب یاد شده دارد.

آثار هدایتگری قرآن

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۵ - سبأ - ۳۴ - ۶ - ۹

۹ - هدایت قرآن ، منجر به عزت و ستودگی می شود .

ذکر دو صفت <عزیز> و <حمید> به جای سایر صفات خداوند (به عنوان مضاف الیه <صراط>) اشعار دارد به این که راهی که قرآن انسان ها را به آن رهنمون می کند، راه خدایی است که عزت و ستودگی دارد و طی کنندگان آن راه هم آن دو صفت را به دست خواهند آورد.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۹ - جن - ۷۲ - ۲ - ۵،۶،۹

- راهنما بودن قرآن به درستی و حق ، فلسفه و دلیل ایمان آوردن گروهی از جن به این کتاب

یهدی إلی الرشد فامنا به

<فا> در <فامنا> عاطفه و برای ربط مسبب به سبب است؛ یعنی، چون قرآن به رشد هدایت می کند، پس ما به این سبب به آن ایمان آوردیم.

۶- راهنما بودن قرآن به راه حق و درستی ، مقتضی ایمان به آن است .

یهدی إلی الرشد فامنا به

۹- راهنما بودن قرآن از سوی خداوند ، مقتضی شرک نوزیدن و شریک ندانستن هیچ کس برای او است .

یهدی إلی الرشد فامنا به و لن نشرك برّنا أحدًا

آثار هدایتگری محمد(ص)

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۰ - كهف - ۱۸ - ۵۷ - ۱۷

۱۷- دل و اندیشه برخی از انسان ها ، حتی در برابر هدایت گری شخص پیامبر (ص) نفوذناپذیر است .

و إن تدعهم إلی الهدی فلن یهدوا إذا أبدًا

بعد هدایتگری دین

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۷ - جائیه - ۴۵ - ۲۰ - ۲

۲- روشنگری و معرفت بخشی دین ، دارای ابعاد گسترده

هذا بصائر للناس

تعبیر به <بصائر> و نه <بصیره>، نمایانگر این حقیقت است که دین نه در یک بُعد؛ بلکه در همه ابعاد زندگی به انسان بینش صحیح می دهد.

روش هدایتگری ابراهیم(ع)

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۰ - مریم - ۱۹ - ۴۳ - ۶

۶- راهنمایی ها و هدایت های حضرت ابراهیم (ع) به آزر ، همراه با لطف و مهربانی بوده است .

يَا بَتُّ .. فَاتَّبِعْنِي أَهْدُكَ صِرَاطًا سَوِيًّا

خطاب > یا

أبت < حاکی از اظهار شفقت ابراهیم(ع) به آزر است. علاوه بر این که او آزر را جاهل نخواند و بر محدودیت آگاهی خود نیز تصریح کرد (من العلم)؛ این روش، سرشار از عطوفت به مخاطب است.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۰ - مریم - ۱۹ - ۴۵ - ۸

۸- حضرت ابراهیم (ع) با برخوردی عاطفی و مؤدبانه سعی در ارشاد و هدایت آزر داشت .

يَأْتِ إِنِّي أَخَافُ أَنْ يَمْسَكَ عَذَابَ مِنَ الرَّحْمَنِ

خطاب < یاأبت > گویای عطوفت ابراهیم(ع) است.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۰ - مریم - ۱۹ - ۴۷ - ۵

۵- حضرت ابراهیم (ع) با وعده استغفار به آزر ، سعی در متمایل ساختن او به توحید و درمان سرسختی او داشت .

قَالَ سَلِّمْ عَلَيْكَ سَأَسْتَغْفِرَ لَكَ رَبِّي

نرمی پاسخ ابراهیم(ع) و وعده استغفار به او، ممکن است به جهت متنبه ساختن و نرم کردن دل او برای دست برداشتن از بت پرستی باشد.

روش هدایتگری تورات

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۰ - اسراء - ۱۷ - ۳ - ۶

۶- استفاده < تورات > از گرایش ها و عواطف خویشاوندی بنی اسرائیل ، جهت هدایت و گرایش آنان به توحید

و ءاتینا موسی . . . ذرّیه من حملنا مع نوح

این برداشت با توجه به دو نکته است ذیل است: ۱ بنابراین که نصب < ذرّیه > به حرف ندای محذوف و ادامه کلام تورات در آیه قبل باشد (و آتینا موسی الکتاب . . . ألا تتخذوا ... یا ذرّیه من حملنا مع نوح). ۲- آیه در پی دعوت از بنی اسرائیل به توحید، به آنان یادآوری

می کند که آنها از فرزندان همراهان نجات یافته نوح هستند، تا به این وسیله ایشان را به قبول دعوت برانگیزاند.

روش هدایتگری قرآن

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۰ - اسراء - ۱۷ - ۴۴ - ۲۰

۲۰- استفاده از تهدید و تشویق ، روش قرآن در تربیت و هدایت انسان

إِنَّهٗ كَانَ حَلِيمًا غَفُورًا

<حلیماً> در بردارنده تهدید و <غفوراً> نوبدی است امیدبخش و مشعر به تشویق

روش هدایتگری محمد(ص)

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۲ - فرقان - ۲۵ - ۵۶ - ۲

۲ بشارت و اخطار ، دو روش تربیتی هدایتی و تبلیغی پیامبراسلام (ص)

و ما أرسلنک إلا مبشراً و نذیراً

روش هدایتگری نوح(ع)

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۶ - اعراف - ۷ - ۵۹ - ۳

۳ استفاده نوح (ع) از عواطف قومی برای هدایت مردم خویش

فقال یقوم اعبدوا اللّٰه

نوح با نسبت دادن مردمان به خویشان با اضافه کلمه <قوم> به <یا> متکلم (یا قوم، یعنی ای مردم من)، در صدد برانگیختن عواطف آنان به سوی خود

زمینه هدایتگری خدا

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۶ - شوری - ۴۲ - ۴۶ - ۷

۷ - هدایت و اضلال الهی نسبت به انسان ، محصول عملکرد خود او است .

إِنَّ الظَّالِمِينَ فِي عَذَابٍ مُّقِيمٍ .. و من يضلّل الله

زمینه هدایتگری قرآن

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۰ - اسراء - ۱۷ - ۸۲ - ۱۲

۱۲ - انسان ها خود ، در بهره بردن یا محرومیت از هدایت قرآن نقش اصلی را دارند .

من

القرءان ما هو شفاء و رحمه للمؤمنين و لا يزيد الظلمين إلا خسارًا

وصف <مؤمنين> و <ظالمين> مشعر به علیت است، یعنی، روحیه حق پذیری مؤمن، زمینه بهره‌وری وی از شفا و روحیه حق ناپذیری ظالم، عامل محرومیت وی از قرآن است.

شرایط هدایتگری انبیا

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۸ - هود - ۱۱ - ۲۸ - ۱۴

۱۴ بیزار نبودن مردم از معارف الهی، شرط توانایی پیامبران بر هدایت ایشان

أنلزمكموها و أنتم لها كرهون

عمومیت هدایتگری قرآن

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۶ - زمر - ۳۹ - ۴۱ - ۱۰

۱۰ - هدایت یافتن و سود بردن از قرآن، برای تمامی طیف های اجتماعی جامعه بشری، ممکن و میسر است.

إننا أنزلنا عليك الكتب للناس بالحق فمن اهتدى فلنفسه

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۲۰ - عبس - ۸۰ - ۱۱ - ۳

۳ - شایستگی قرآن برای تذکر و ارشاد همه مردم، دلیل لزوم پرهیز از منحصر ساختن مجالس آموزش آن به قشری خاص

فأنت له تصدى .. فأنت عنه تلهى . كلاً إنها تذكرة

عمومیت هدایتگری نوح(ع)

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۳ - شعراء - ۲۶ - ۱۱۲ - ۱

۱- اهتمام نوح (ع) به هدایت همه طبقات جامعه، بدون در نظر گرفتن پیشینه آنان

قال و ما علمی بما کانوا یعملون

<ما> در <ما علمی> استفهامیه و به معنای <أی شیء> است و <بما کانوا..> متعلق به <علمی> می باشد. جمله <کانوا یعملون> نیز ماضی استمراری است؛ یعنی، <أی شیء فائده علمی بأعمالهم الماضیه> مرا

با اعمال گذشته آنان چکار؟>

منشأ هدایتگری قرآن

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۹ - جن - ۷۲ - ۲ - ۹

۹ - راهنما بودن قرآن از سوی خداوند ، مقتضی شرک نورزیدن و شریک ندانستن هیچ کس برای او است .

یهدی إلی الرشد فامنا به و لن نشرک برّینا أحدًا

منشأ هدایتگری محمد(ص)

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۷ - توبه - ۹ - ۱۲۹ - ۵

۵ اشتیاق شدید پیامبر (ص) به هدایت مردم ، نشأت یافته از رحمت و رأفت آن حضرت بود ، نه معلول نیاز او به آنان .

حریص علیکم .. فإن تولوا فقل حسبی الله ... علیه توکلت

در آیه قبل سخن از اشتیاق شدید پیامبر(ص) به میان آمد و خداوند برای نفی پندار غلط گمراهان که ممکن بود تلاش پیامبر (ص) را ناشی از احتیاج به مردم تلقی کنند در این آیه می فرماید: روی گردانی گمراهان، زیانی به پیامبر(ص) نمی رساند، چه اینکه او متکی به خداست.

منشأ هدایتگری موسی(ع)

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۳ - قصص - ۲۸ - ۳۷ - ۴

۴ - موسی (ع) ، پیام آور هدایت مردمان از نزد خداوند

و قال موسی ربّی أعلم بمن جاء بالهدی

مراد موسی از <من جاء بالهدی> خود وی می باشد.

نشانه های هدایتگری خدا

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۲ - نور - ۲۴ - ۴۱ - ۶

۶ - تسبیح گویی همه موجودات عالم برای خداوند ، جلوه ای از هدایت گری او نسبت به آنها است .

اللّٰه

نور السموت و الأرض ... يهدى الله لنوره من يشاء ... ألم تر أن الله يسب

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۷ - فتح - ۴۸ - ۲۸ - ۴

۴- قوانین حق شریعت ، تبلور هدایت الهی نسبت به خلق

أرسل ... بالهدی و دین الحقّ

عطف <دین الحقّ> بر <الهدی> ممکن است عطف تفسیری باشد.

ویژگیهای هدایتگری ابراهیم(ع)

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۰ - مریم - ۱۹ - ۴۳ - ۱۴

۱۴- آگاهی های ویژه حضرت ابراهیم (ع) ، هدایت گرانسان ها به راه راست و به دور از افراط و تفریط

إني قد جاءني من العلم ما لم يأتك فاتبعني أهدك صراطاً سوياً

<سوئ> به چیزی گفته می شود که از افراط و تفریط مصون باشد(مفردات راغب). و <صراطاً سوياً>، یعنی راهی که از تعادل کامل برخوردار و از افراط و تفریط به دور باشد.

ویژگیهای هدایتگری انبیا

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۰ - مریم - ۱۹ - ۴۳ - ۱۵

۱۵- پیامبران ، انسان ها را به راه تام و کامل و به دور از افراط و تفریط هدایت می کنند .

فاتبعني أهدك صراطاً سوياً

ویژگیهای هدایتگری قرآن

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۳ - هدایت قرآن ، کامل و به دور از هر شایبه کاستی و نقص است .

الکتب .. هدی

<هدی> مصدر و به معنای اسم فاعل (هادی) است. کاربرد آن به جای اسم فاعل، اشاره به هدایت محض بودن آن دارد.

جلد - نام سوره - سوره -

۶ - هدایت و راهنمایی های قرآن ، به دور از هر کاستی و پیراسته از کمترین پیامد ناهنجار

أرسل رسوله بالهدی

در صورتی که مراد از <هدی> قرآن باشد؛ تعبیر مصدر به جای اسم فاعل (هادی) اشاره به این حقیقت دارد که قرآن، محض هدایت است؛ یعنی، رهنمودهای قرآن مستلزم هیچ ضلالت و همراه با هیچ گمراهی و سر در گمی نیست.

ویژگیهای هدایتگری نوح(ع)

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۳ - شعراء - ۲۶ - ۱۱۲ - ۱

۱ - اهتمام نوح (ع) به هدایت همه طبقات جامعه ، بدون در نظر گرفتن پیشینه آنان

قال و ما علمی بما کانوا یعملون

<ما> در <ما علمی> استفهامیه و به معنای <أی شیء> است و <بما کانوا..> متعلق به <علمی> می باشد. جمله <کانوا یعملون> نیز ماضی استمراری است؛ یعنی، <أی شیء فائده علمی بأعمالهم الماضیه>؛ مرا با اعمال گذشته آنان چکار؟>

هدایتگری آیات خدا

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۵ - انعام - ۶ - ۱۰۵ - ۱

۱ خداوند آیات خویش را به شکلهای مختلف برای بصیرت دادن به انسانها ارائه می کند.

قد جاءکم بصائر... کذلک نصرف الأیت و ليقولوا

<ليقولوا> عطف به محذوف است که به قرینه آیه قبل، که سخن از بصائر بود، می تواند فعل <لتبصروا> و یا هر فعل دیگری که بیانگر این معنی است باشد.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۶ - اعراف - ۷ - ۱۲۶ - ۷

۷ ربوبیت خداوند بر بندگان مایه هدایت آنان به وسیله آیات

و نشانه های خویش

ءامننا بایت ربنا لما جاءتنا

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۱ - طه - ۲۰ - ۱۲۶ - ۱،۵

۱ - خداوند ، آیات متعددی را برای هدایت بشر و یادآوری به او فرستاده است .

قال كذلك أتتك ءايتنا

۵ - هدایت های ابلاغ شده از سوی خداوند ، آیات او هستند .

إِذَا يَأْتِيَنَّكُمْ مِّنِّي هُدًى فَمَنِ اتَّبَعَ هُدَايَ .. قَالَ كَذَلِكَ أَتَتْكَ ءَايَاتُنَا

در آیات پیشین <هدایت> محور کلام بود. در این آیه از هدایت های الهی که در <هدی> و <هدای> مطرح گردیده بود با تعبیر <آیاتنا> یاد شده است تا گویای این حقیقت باشد که هدایت های الهی، همان آیات او می باشند.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۲ - نور - ۲۴ - ۳۴ - ۱

۱ - خداوند ، فرستنده آیات روشنگر حقایق و راه هدایت از گمراهی ، برای مردمان

و لقد أنزلنا إليك ءآیت مبینة

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۲ - نور - ۲۴ - ۳۵ - ۱۹

۱۹ - خداوند ، هدایتگر مردم از طریق نزول آیات روشنگر ، تبیین سرگذشت امت های پیشین و موعظه و اندرزها

و لقد أنزلنا إليك ءآیت مبینة و مثلاً من الذین خلوا من قبلکم و موعظه .. یهد

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۲ - نور - ۲۴ - ۴۶ - ۶

۶- آیات الهی (قرآن) ، بیانگر صراط مستقیم الهی و رهنمون کننده به این راه است .

لقد أنزلنا آیت مبینت و اللّٰه ینهدی من یشاء إلی صراط مستقیم

خداوند متعال، در توصیف آیاتش فرمود:

<آیات روشنگر> ولی متعلق روشنگری را (این که چه چیز را روشن می سازد) بیان نفرمود؛ ولی ذیل آیه (و الله یهدی..) می تواند قرینه باشد که متعلق آن، صراط مستقیم الهی و هدایت به این راه است.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۷ - جائیه - ۴۵ - ۶ - ۳،۷

۳ - یادکرد آیات تکوینی به انسان ها ، تذکری سازنده و ضروری در هدایت آنان

تلک ءایت الله نتلوها علیک بالحق

بنابراین که <بالحق> متعلق به <نتلو> باشد، می توان استفاده کرد که تلاوت آیات و تذکر به آن، امری بایسته و ضروری در جهت هدایت بشر است.

۷ - معارف وحی و آیات الهی ، نیرومندترین وسیله و عامل هدایت انسان

فبأی حدیث بعد الله و ءایته یؤمنون

خداوند می فرماید: پس از قرآن دیگر پیامی نیست که بتواند منکران قرآن را هدایت کند. از این بیان استفاده می شود که قرآن بالاترین حد کارایی و روشنگری را دارا است.

هدایتگری آیات قرآن

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۳ - نمل - ۲۷ - ۲ - ۱

۱ - آیات قرآن ، آیتی هدایتگر و بشارت دهنده

تلک ءایت القرآن .. هدی و بشری للمؤمنین

کلمه های <هدی> و <بشری> مصدر به معنای اسم فاعل (هادیه و مبشره) و حال برای <آیات> است.

هدایتگری ابراهیم(ع)

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۷ - توبه - ۹ - ۱۱۴ - ۱۸

۱۸ بردباری و شکیبایی ابراهیم (ع) در راه هدایت مردم و انجام تکالیف الهی

إِن إِبْرَاهِيمَ لَأَوَّهٌ حَلِيمٌ

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۰ - مریم

۱- حضرت ابراهیم (ع)، برخوردار از دانش و آگاهی های ویژه برای هدایت دیگران

يَأْتِ اِنِّي قَدْ جَاءَنِي مِنَ الْعِلْمِ مَا لَمْ يَأْتِكَ

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۰ - مریم - ۱۹ - ۴۵ - ۲

۲- حضرت ابراهیم (ع) برای هدایت آزر به توحید و نجات وی از عذاب الهی، تلاشی دلسوزانه داشت.

يَأْتِ اِنِّي اَخَافُ اَنْ يَمْسُكَ عَذَابُ مِنَ الرَّحْمٰنِ

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۱ - انبیاء - ۲۱ - ۷۳ - ۶،۷،۹

۶- ابراهیم، اسحاق و یعقوب (ع)، از سوی خداوند به عنوان هادی و راهنمای مردم برگزیده شدند.

و جعلنهم ائمه يهدون

۷- ابراهیم، اسحاق و یعقوب (ع)، موظف بودند که در چارچوب فرمان های الهی به هدایت مردم بپردازند و نه بر اساس سلیقه شخصی و نه دستور گیری از دیگران.

و جعلنهم ائمه يهدون بأمرنا

<بأمرنا> متعلق به <یهدون> و در حقیقت به منزله قید و شرط برای هدایت کردن است یعنی، هدایت کردن مردم باید به فرمان ما باشد

۹- هدایت مردم به سوی خدا و صفات، افعال و سخنان او، وظیفه ابراهیم، اسحاق و یعقوب (ع) بود.

و جعلنهم ائمه يهدون بأمرنا

برداشت یاد شده براساس دو نکته است: ۱ <أمر> در اصل به معنای شأن و لفظی است عام که شامل تمامی افعال و اقوال می شود (مفردات راغب). ۲ <باء> در <بأمرنا> ممکن است برای غایت و به معنای <إلی> باشد.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۵- ابراهیم (ع) آرزومند دریافت حکومت از جانب خدا، برای هدایت و تدبیر امور مردم

رَبِّ هَب لِي حَكْمًا وَالْحَقْنِي بِالصَّالِحِينَ

برداشت یاد شده بدان احتمال است که <حکم> در آیه معادل <حکومه> (سرپرستی و تدبیر امور خلق) باشد.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۴ - عنكبوت - ۲۹ - ۲۵ - ۱

۱ - حضرت ابراهیم (ع) پس از نجات از آتش، قوم خود را رها نکرد و به ارشاد آنان پرداخت.

فَأَنْجِيهِ اللَّهُ مِنَ النَّارِ .. وَقَالَ إِنَّمَا اتَّخَذْتُمْ مِنْ دُونِ اللَّهِ أَوْثَانًا

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۷ - زخرف - ۴۳ - ۲۸ - ۲

۲ - اهتمام ابراهیم (ع)، به هدایت نسل پس از خویش

و جعلها كلمة باقية في عقبه

چنانچه فاعل <جعل> ابراهیم(ع) باشد، به قرینه آیات پیشین که در مورد آن حضرت بود مطلب بالا قابل برداشت است.

هدایتگری ادیان آسمانی

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۱ - طه - ۲۰ - ۴۷ - ۱۹

۱۹ - ادیان الهی، هدایتگر مردم و وسیله رسیدن آنان به صلح و امنیت است.

والسلم على من اتبع الهدى

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۵ - یس - ۳۶ - ۴ - ۳

۳- ادیان الہی و شریعت اسلام ، راہنمای انسان ہا بہ راہ راستِ بی ہیچ کجی و انحرافی

إِنَّكَ لَمِنَ الْمُرْسَلِينَ . علی صرط مستقیم

جلد - نام سورہ - سورہ - آیہ - فیش

۱۵ - یس - ۳۶ - ۶ - ۹

- مردم بی بهره از تعالیم پیامبران و ادیان الهی ، مردمی غافل و بی خیراند .

لتنذر قومًا ما أنذرءاباؤهم فهم غفلون

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۶ - غافر - ۴۰ - ۳۸ - ۵

۵ - نشان دادن راه درست زندگی ، از اهداف ادیان توحیدی و پیامبران الهی

اتَّبِعُون أَهْدِكُمْ سَبِيلَ الرَّشَادِ

برداشت یاد شده، با توجه به این نکته است که راه درستی که مؤمن آل فرعون مردم را به آن فرا می خواند، همان راه پیامبران (چون حضرت موسی(ع)) و ادیان الهی (چون یهود) بود.

هدایتگری اسحاق(ع)

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۱ - انبیاء - ۲۱ - ۷۳ - ۶،۷،۹

۶- ابراهیم ، اسحاق و یعقوب (ع) ، از سوی خداوند به عنوان هادی و راهنمای مردم برگزیده شدند .

و جعلنهم أئمة يهدون

۷- ابراهیم ، اسحاق و یعقوب (ع) ، موظف بودند که در چارچوب فرمان های الهی به هدایت مردم پردازند و نه بر اساس سلیقه شخصی و نه دستور گیری از دیگران .

و جعلنهم أئمة يهدون بأمرنا

<بأمرنا> متعلق به <یهدون> و در حقیقت به منزله قید و شرط برای هدایت کردن است یعنی، هدایت کردن مردم باید به فرمان ما باشد

۹- هدایت مردم به سوی خدا و صفات ، افعال و سخنان او ، وظیفه ابراهیم ، اسحاق و یعقوب (ع) بود .

و جعلنهم أئمة يهدون بأمرنا

برداشت یاد شده براساس دو نکته است: ۱ <أمر> در اصل به معنای شأن و لفظی است عام که شامل تمامی افعال و اقوال می

شود (مفردات راغب). ۲ >باء< در >بأمرنا<

ممکن است برای غایت و به معنای <إلی> باشد.

هدایتگری اسلام

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱ - بقره - ۲ - ۱۲۰ - ۹

۹ - اسلام و قرآن ، برنامه هدایتی خداوند برای انسانهاست .

إن هدی الله هو الهدی

مصدق مورد نظر برای <هدی الله> چنانچه مفسران گفته اند، قرآن و اسلام است.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۵ - انعام - ۶ - ۱۱۵ - ۵

۵ قرآن و اسلام پاسخگوی همه نیازهای هدایتی بشر و حجت تامه پروردگار است.

و تمت کلمت ربك

لازمه تمام بودن قرآن و در نتیجه اسلام، توان پاسخگویی به همه نیازهاست ، به گونه ای که به بیرون از خود نیازی نداشته باشد ، همان گونه که راغب می گوید: <تمام .. انتهائه إلی حد لا یحتاج إلی شیء خارج عنه>.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۳ - قصص - ۲۸ - ۵۷ - ۳

۳ - رد دعوت پیامبر (ص) از سوی مشرکان ، علی رغم اعتقاد آنان به هدایت بخش بودن آیین آن حضرت

و قالوا إن تتبع الهدی معك نتخطف من أرضنا

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۵ - یس - ۳۶ - ۴ - ۳

۳ - ادیان الهی و شریعت اسلام ، راهنمای انسان ها به راه راست بی هیچ کجی و انحرافی

إِنَّكَ لَمِنَ الْمُرْسَلِينَ . عَلَى صِرَاطٍ مُسْتَقِيمٍ

هدایتگری امام علی (ع)

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۸ - رعد - ۱۳ - ۷ - ۱۰

۱۰ > عن أبي جعفر (ع) في قول الله عزوجل : > إنما

أنت منذر و لكل قوم هاد > فقال : رسول الله (ص) المنذر و لكل زمان مَنّا هاد يهديهم إلى ما جاء به نبي الله (ص) ثم الهداه من بعده عليّ ثم الأوصياء واحد بعد واحد ;

از امام باقر(ع) درباره سخن خدای عزوجل: >إنما أنت منذر و لكل قوم هاد< روایت شده است که فرمود: >منذر< رسول خدا(ص) است و برای هر زمانی هدایت کننده ای از ماست که مردم را به سوی آنچه پیغمبر خدا آورده است هدایت می کند و هدایت کنندگان بعد از رسول خدا، علی(ع) و سپس اوصیای او یکی بعد از دیگری هستند.<

هدایتگری انبیا

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۴ - نساء - ۴ - ۱۶۵ - ۴

۴ توجه انبیا به منفعت خواهی و خطرگریزی انسان در انتخاب روش هدایت

رسلا مبشرین و منذرین

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۴ - مائده - ۵ - ۱۶ - ۷

۷ صلح و امنیت ، در سایه هدایت های انبیای الهی

یهدی به الله من اتبع رضونه سبل السلم

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۵ - انعام - ۶ - ۴۲ - ۱

۱ خداوند قبل از پیامبر(ص) نیز رسولانی را برای هدایت امتها برانگیخته بود.

و لقد أرسلنا إلى أمم من قبلك

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۵ - انعام - ۶ - ۹۰ - ۱۶

۱۶ هدایت پیامبران و کتب آسمانی، یادآوری و بیدار ساختن فطرت آدمی است.

إن هو إلا ذكرى للعلمين

<ذکر> به معنای یادآوری است و معمولاً در مواردی به کار می رود که

موضوع مورد نظر قبلاً فرا گرفته شده، ولی از یاد رفته باشد. بنابراین هدایت‌های انبیا یادآوری آموخته های فطری است.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۵ - انعام - ۶ - ۱۳۰ - ۳،۵

۳ اشتراک جن و انس در لزوم اطاعت از رسولان الهی و بهره‌وری از هدایت‌های ایشان

یمعشر الجن و الإنس ألم یأتکم رسل منکم

۵ جن دارای شعور و اختیار و نیازمند هدایت رسولان الهی است.

یمعشر الجن و الإنس ألم یأتکم رسل منکم

مقتضای بازخواست و درست بودن توبیخ آن است که مورد دارای شعور اختیار و تکلیف باشد. در غیر این صورت بازخواست و توبیخ و کیفر موجه نیست.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۶ - اعراف - ۷ - ۱۰۱ - ۵،۶،۷

۵ اقوام پیشین ، بهره مند از وجود پیامبرانی هدایتگر

و لقد جاءتهم رسلهم بالبینت

۶ پیامبران اقوام گذشته برخوردار از دلایل و معجزاتی روشن برای هدایت آنان

و لقد جاءتهم رسلهم بالبینت

۷ پیامبران در پی مشاهده تکذیب معارف دین از سوی امت ها ، معجزاتی را برای هدایتشان پیشرویی آنان قرار دادند .

و لقد جاءتهم رسلهم بالبینت فما كانوا لیؤمنوا بما کذبوا من قبل

برداشت فوق مبتنی بر این است که <ما> در <بما کذبوا> موصول اسمی باشد و مضاف إليه کلمه <قبل> مجیء البینات باشد. البته در این صورت ضمیری پس از <کذبوا> مقدر خواهد بود. بنابراین تقدیر جمله چنین است: فما كانوا لیؤمنوا بالذی کذبوا به من قبل مجیء البینات.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۷- یونس - ۱۰ - ۷۴ - ۲

۲ پیامبرانی که در فاصله بین

حضرت نوح و موسی (ع) مبعوث شدند ، هر کدام عهده دار هدایت قوم خود بودند .

و اتل علیهم نبأ نوح .. ثم بعثنا من بعده رسلا إلی قومهم ... ثم بعثنا من بعدهم م

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۸- یوسف - ۱۲ - ۱۱۰ - ۱

۱ پیامبران پیشین برای گرایش دادن مردم به توحید تلاشی پی گیر داشتند و مدتی مدید به هدایت آنان همت می گماشتند .

حتّی إذا استیئس الرسل و ظنوا أنهم قد کذبوا

<حتّی> غایت برای جمله ای محذوف است و تقدیر کلام با توجه به آیه قبل و نیز آیه مورد بحث می تواند این گونه باشد: آن پیامبرانی که به سوی امتهای پیشین فرستادیم، مردم خویش را دعوت کردند و ولی آنان نپذیرفتند. ایشان را به آمدن عذاب هشدار دادند، دست برنداشتند تا اینکه ... روشن است که ناامید شدن پیامبران در مدت کوتاه تحقق نمی یابد و بدون تلاش نیز مایوس شدن وجه صحیحی ندارد. از این رو <حتّی إذا استیئس الرسل> حاکی از تلاش پی گیر در مدت طولانی است.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۹- ابراهیم - ۱۴ - ۵ - ۸

۸- حضرت موسی (ع) ، دارای هدفی مشترک با پیامبر اسلام (ص) در نجات مردم از ظلمت ها و هدایت آنان به سوی نور

کتب أنزلنه إلیک لتخرج الناس من الظلمت .. لقد أرسلنا موسی بأیتنا أن أخرج قو

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۹- ابراهیم - ۱۴ - ۱۰ - ۱۶

۱۶- تشویق مردم با وعده

به پاداش مادی و معنوی ، از روش های انبیا در هدایت

یدعوکم لیغفر لکم . . . و يؤخرکم إلى أجل مسئی

پاداش مادی از طول عمر و پاداش معنوی از آمرزش، قابل استفاده است.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۹ - نحل - ۱۶ - ۳۶ - ۶

۶- برخی از امت ها با اعزام انبیا به سوی آنان ، هدایت یافتند و برخی دیگر بر گمراهی خود باقی ماندند .

فمنهم من هدی الله و منهم من حقت علیه الضلله

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۰ - اسراء - ۱۷ - ۹۴ - ۶

۶- پیام رسولان الهی ، سراسر هدایت و راهنمایی است .

و ما منع الناس أن يؤمنوا إذ جاءهم الهدی . . . بشرًا رسولاً

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۱ - طه - ۲۰ - ۴۴ - ۳

۳- هدایت و اصلاح ، هدف اصلی رسالت پیامبران

فقولا له . . . لعله يتذكر أو يخشى

فرعون با آن که طغیان گری زورگو بود، ولی موسی و هارون(ع) دستور جمع آوری سپاه و نبرد با او را نداشتند، بلکه مأمور بودند با ارائه آیات الهی و گفتار نرم، او را هدایت کنند.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۱ - طه - ۲۰ - ۹۰ - ۱۳

۱۳- زمینه سازی و آماده سازی فکری و روانی گمراهان ، از روش های پیامبران در ارشاد و راهنمایی آنان

يقوم إنّما فتنتم به و إنّ ربّكم الرحمن

جلد - نام سوره - سوره - آيه - فیش

۱۱ - طه - ۲۰ - ۱۳۴ - ۱۱

۱۱ - فرستادن پیامبران ، هموارکننده راه

دسترسی انسان به هدایت و آیات الهی است .

لولا أرسلت إلینا رسولاً فنتبع آیتک

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۲ - مؤمنون - ۲۳ - ۷۳ - ۲

۲ - هدف پیامبران ، نمایاندن راه درست زندگی برای بشر است ، نه تحصیل منافع مادی برای خود .

أم تسئلهم خرَجًا .. و إنَّک لتدعوهم إلی صرط مستقیم

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۲ - فرقان - ۲۵ - ۱۵ - ۱۱

۱۱ تلاش برای سوق دادن انسان ها به بهشت و نجات آنان از ابتلای به آتش جهنم ، از هدف های پیامبران الهی

قل أذلک خیر أم جنَّه الخلد التی وعد المتّقون

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۲ - فرقان - ۲۵ - ۲۷ - ۷

۷ پیامبران ، ارائه دهنده راه و روش زندگی سعادت‌مندان

یلیتنی اتّخذت مع الرسول سیلاً

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۳ - قصص - ۲۸ - ۸۵ - ۱۳

۱۳ - ربوبیت خدا بر مردمان ، مقتضی بعثت پیامبران برای هدایت و راهنمایی آنان

قل ربّی أعلم من جاء بالهدی

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۵ - فاطر - ۳۵ - ۲۵ - ۷

۷- برخی از پیامبران ، دارای نوشته هایی از تعالیم الهی برای هدایت مردم بودند .

جاءتهم رسلهم .. بالزُّبر

<زبور> (مفرد <زُبُر>) به معنای نوشته است. آمدن آن با کتاب به طور مستقل، می تواند اشاره باشد به نوشته هایی که برخی از رسولان الهی جدا از کتاب آسمان داشته اند. این نوشته ها حاوی یک سلسله مطالب پندآموز و هدایت

گر بوده است.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۵ - یس - ۳۶ - ۴ - ۲

۲ - راه پیامبران الهی ، راهی مستقیم و به دور از کثری و انحراف

علی صراط مستقیم

برداشت یاد شده براساس این احتمال است که <علی صراط.. > متعلق به <المرسلین > و به تقدیر <الذین أرسلوا علی صراط مستقیم > باشد، یعنی، قطعاً تو از جمله آن کسانی هستی که بر صراط مستقیم فرستاده شدند.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۵ - یس - ۳۶ - ۶ - ۸،۹

۸ - غفلت زدایی از مردم غافل و بیدار کردن آنان ، از اهداف رسالت و فلسفه بعثت رسولان الهی

لتندر قومًا ما أنذرءاباؤهم فهم غفلون

۹ - مردم بی بهره از تعالیم پیامبران و ادیان الهی ، مردمی غافل و بی خبراند .

لتندر قومًا ما أنذرءاباؤهم فهم غفلون

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۵ - صافات - ۳۷ - ۷۲ - ۵

۵ - انسان ها ، بدون تعالیم پیامبران ، از راه درست هدایت دور شده و با انواع خطر ها و آفت های گریزناپذیر رو به رو خواهند شد .

و لقد ضلّ قبلهم أكثر الأولین . و لقد أرسلنا فيهم منذرين

برداشت یاد شده با توجه به این نکته است که انداز و اخطار مردم از سوی منذران الهی، حاکی از این حقیقت است که بر سر راه انسان ها، خطرهایی وجود دارد که به وسیله پیامبران الهی شناخته می شود. و اگر انسان ها به این اخطارها توجه نکنند، با آنها رو به رو خواهند شد. گفتنی است معنای لغوی <انذار > (اعلام

به امری خطرناک و شایسته برحذر بودن)، مؤید همین برداشت است.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۵ - صفات - ۳۷ - ۱۱۸ - ۵

۵ - راه پیامبران ، راه مستقیم و بی انحراف

و هدیٰنهما الصراط المستقیم

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۶ - زمر - ۳۹ - ۷۱ - ۱۰

۱۰ - اعتراف کافران در حضور نگهبانان و دربانان دوزخ ، به آمدن پیامبران تلاوت گر آیات خداوند و اندازگران الهی برای هدایت آنان

ألم یأتکم رسل منکم یتلون علیکم ءآیت ربکم و ینذرونکم لقاء یومکم هذا

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۶ - غافر - ۴۰ - ۳۸ - ۵

۵ - نشان دادن راه درست زندگی ، از اهداف ادیان توحیدی و پیامبران الهی

اتَّبِعُون أَهْدِکُمْ سَبِیلَ الرَّشَادِ

برداشت یاد شده، با توجه به این نکته است که راه درستی که مؤمن آل فرعون مردم را به آن فرا می خواند، همان راه پیامبران (چون حضرت موسی(ع)) و ادیان الهی (چون یهود) بود.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۶ - فصلت - ۴۱ - ۱۴ - ۱

۱ - تلاش همه جانبه و مستمر پیامبران الهی ، برای هدایت قوم عاد و ثمود

إِذْ جَاءَتْهُمْ الرُّسُلُ مِنْ بَيْنِ أَيْدِيهِمْ وَ مِنْ خَلْفِهِمْ

مراد از <من بین آیدیهم و من خلفهم> جمع جهات است و این کنایه از تلاش همه جانبه می باشد، چنان که استمرار را نیز

می فهماند.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۷ - زخرف - ۴۳ - ۲۴ - ۶،۷

۶ - علاقه شدید پیامبران الهی ، نسبت به هدایت و رستگاری انسان

قل أو لو جئتكم بأهدى ممّا وجدتم عليه ءاباءكم

پیامبران، در برابر مخالفت های مؤکد قوم خویش (إنا وجدنا .. إنا علی آثارهم) با لحنی نرم و ملایم آنان را به مسیر آیین توحید فرامی خواندند، از این مطلب، شیفتگی شدید آنان به هدایت انسان ها استفاده می شود.

۷- هدایت و رستگاری کامل ، تنها در پرتو تعالیم وحی و پیامبران الهی است .

أو لو جئتكم بأهدى ممّا وجدتم

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۷ - زخرف - ۴۳ - ۴۸ - ۵

۵ - خداوند و پیامبران ، خواستار هدایت تمامی انسان ها و اتمام حجت بر آنان

و ما نريهم من ءايه إلاّ هي أكبر من أختها

از این که خداوند، آیات و معجزات متعددی را به دست پیامبران ارائه می کند و در اثبات حقانیت پیامبران و هدایت مردم به یک معجزه اکتفا نمی کند، مطلب بالا استفاده می شود.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۷ - دخان - ۴۴ - ۲۱ - ۵

۵- پیامبران ، خواهان هدایت مردم با تبلیغ آزاد و نه حرکت های تعرضی و تهاجمی *

و إن لم تؤمنوا لی فاعترلون

با الغای خصوصیت از شخص موسی(ع)، تعبیر <فاعترلون> می نمایاند که خط رسالت براساس تهاجم استوار نبوده است؛ بلکه آزادی بیان را تضمین کننده پیشرفت رسالت خویش می دانسته است.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۷ - احقاف - ۴۶ - ۲۱ - ۹

۹- سرگذشت هود و انذار های او به قوم خود ، نمونه ای از سرگذشت رسولان الهی و تلاش آنان برای هدایت مردم در طول

تاريخ

وقد خلت النذر

من بین یدیه و من خلفه

می توان گفت: تعبیر <قد خلت... و من خلفه> در آیه شریفه، به صورت جمله معترضه آمده، تا بیانگر این معنا باشد که یادکرد سرگذشت هود به مثابه یادکرد دیگر پیامبران است؛ زیرا آنان در هدف مشترک بوده اند و سرگذشت هود به عنوان نمونه یاد شده است.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۷ - فتح - ۴۸ - ۸ - ۶

۶ - رسولان الهی، خود بهترین گواه وصول هدایت به خلق و اتمام حجت بر آنان *

إِنَّا أَرْسَلْنَاكَ شَهِدًا

<شاهدًا> ممکن است نظر به شهادت بر اصل پیام رسانی به خلق و فرستادن رسول داشته باشد و قید محذوف از فعل <أرسلناک> استفاده می شود.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۸ - ذاریات - ۵۱ - ۳۸ - ۸

۸ - تجهیز پیامبران از سوی خداوند به معجزاتی روشن و قاطع، برای پیشبرد اهداف هدایتی خویش

أرسلنه .. بسلطن مبین

در صورتی که مراد از حجت و برهان (سلطان) حجت حسی باشد، برداشت بالا به دست می آید.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۸ - قمر - ۵۴ - ۲۵ - ۲

۲ - محور نبوت پیامبران، یادآوری ارزش ها به خلق و بیدارسازی فطرت خفته آنان است.

أءلقى الذكر عليه من بيننا

از آیه شریفه استفاده می شود که قوم ثمود، واژه <ذکر> را بر محتوای پیام صالح(ع) اطلاق کرده اند و چه بسا این تعبیر را از خود آن حضرت گرفته باشند. به هر حال خداوند این وصف را رد نکرده است.

آیه - فیش

۱۹ - تغابن - ۶۴ - ۶ - ۷

۷ - هدایت انسان ها ، فلسفه بعثت پیامبران

تأتيهم رسلهم بالبينت فقالوا أبشر يهدوننا

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۲۰ - نازعات - ۷۹ - ۱۷ - ۶

۶ - پیامبران برای ارشاد مردم ، آغازگر حرکت بوده و در انتظار مراجعه آنان نمی مانند .

اذهب إلى فرعون

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۲۰ - نازعات - ۷۹ - ۱۹ - ۸

۸\$ - هدایت مردم به خداوند و بیان ربوبیت او و ایجاد حالت خداترسی در آنان ، از نخستین اهداف پیامبران است .

فقل .. و أهديك إلى ربك فتخشي

- هدایت مردم به خداوند و بیان ربوبیت او و ایجاد حالت خداترسی در آنان، از نخستین اهداف پیامبران است.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۲۰ - نازعات - ۷۹ - ۲۰ - ۲

۲\$ - معجزات پیامبران ، نشانه صداقت آنان در به عهده داشتن مسؤولیت هدایت و انذار است .

و أهديك .. فتخشي . فأريه الآية الكبرى

<فاء> در <فأراه> برای تعقیب است و می رساند که آوردن معجزه در پی ادعای هدایت گری و نیز انذار فرعون صورت

پذیرفته است. کلمه <آیه> به معنای علامت و نشانه است و مصداق مورد نظر از آن، معجزه عصا و یا مجموع عصا و یدبیضا

است که نشانه رسالت حضرت موسی(ع) بود.

هدایتگری انجیل

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱ - بقره - ۲ - ۱۱۳ - ۸

۸ - تورات و انجیل ، راهگشای حل اختلاف مذهبی یهود و نصارا

قالت الیهود . . . و قالت

النصری ... و هم یتلون الکتب

جمله حالیه <و هم یتلون الکتب> می تواند به داعی تعجب ایراد شده باشد، یعنی، باعث شگفتی است که یهود و نصارا کتابهای آسمانی را می خوانند، ولی در عین حال این گونه اختلاف دارند.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۴ - مائده - ۵ - ۴۶ - ۱۶، ۱۷، ۱۸، ۱۹

۱۶ انجیل ، هدایتگر تقوایبندگان و پندآموز آنان

و ءاتینه الانجیل . . . هدی و موعظه للمتقین

۱۷ انجیل ، در بردارنده هدایت های ویژه برای تقوایبندگان

فیه هدی و نور . . . هدی و موعظه للمتقین

تکرار <هدی> می رساند که هدایت دوم (هدی . . . للمتقین) هدایتی ویژه است.

۱۸ انجیل ، دارای هدایت ها پندهایی افزون بر تورات

فیه هدی و نور . . . فیه هدی و نور و مصداقاً لما بین یدیه من التوریه و هدی و موعظه

۱۹ تنها تقوایبندگان بهره مند از هدایت ها و اندرز های انجیل هستند . *

فیه هدی و نور . . . هدی و موعظه للمتقین

مقتضای جمله <فیه هدی> این است که راه هدایت برای همه انسانها تبیین شده است. بنابراین <هدی للمتقین> می تواند به این معنا باشد که تنها اهل تقوا می توانند از آن هدایتها بهره مند شوند.

هدایتگری اولیاء الله

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۳ - شعراء - ۲۶ - ۸۶ - ۳

۳ - مردان الهی ، دارای احساس مسؤولیت بیشتر برای هدایت بستگان خویش

و اغفر لأبی إینه کان من الضالین

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۹ - جمعه - ۶۲ - ۴ - ۶

۶ - فروزان نگه داشتن همیشگی مشعل

هدایت و برانگیختن مردان الهی برای هدایت خلق ، نمود فضل و فزون بخشی مستمر خداوند

و آخرین منهم لَمَّا يَلْحَقُوا بِهِمْ . . . ذَلِكَ فَضْلُ اللَّهِ يُؤْتِيهِ مَنْ يَشَاءُ

برداشت یاد شده، بر این اساس است که <ذَلِكَ فَضْلُ اللَّهِ> اشاره به <آخرین> داشته باشد.

هدایتگری ائمه(ع)

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۸ - رعد - ۱۳ - ۷ - ۱۰

۱۰ > عن أبي جعفر (ع) في قول الله عزوجل : <إنما أنت منذر و لكل قوم هاد > فقال : رسول الله (ص) المنذر و لكل زمان مَنَّا هاد يهديهم إلى ما جاء به نبي الله (ص) ثم الهداه من بعده على ثم الأوصياء واحد بعد واحد ;

از امام باقر(ع) درباره سخن خدای عزوجل: <إنما أنت منذر و لكل قوم هاد> روایت شده است که فرمود: <منذر> رسول خدا(ص) است و برای هر زمانی هدایت کننده ای از ماست که مردم را به سوی آنچه پیغمبر خدا آورده است هدایت می کند و هدایت کنندگان بعد از رسول خدا، علی(ع) و سپس اوصیای او یکی بعد از دیگری هستند.

هدایتگری توحید

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۱ - حج - ۲۲ - ۱۲ - ۶

۶ - توحید و یکتاپرستی ، تنها راه هدایت

يدعوا من دون الله . . . ذلك هو الضلل البعيد

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۱ - حج - ۲۲ - ۵۴ - ۱۲

۱۲ - توحید و یکتاپرستی ، راه هدایت و صراط مستقیم

أَنَّهُ الْحَقُّ مِنْ رَبِّكَ . . . وَإِنَّ اللَّهَ ... إِلَى صِرَاطٍ مُسْتَقِيمٍ

هدایتگری

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱ - بقره - ۲ - ۱۱۳ - ۸

۸ - تورات و انجیل ، راهگشای حل اختلاف مذهبی یهود و نصارا

قالت الیهود ... و قالت النصری ... و هم یتلون الکتب

جمله حالیه <و هم یتلون الکتب> می تواند به داعی تعجب ایراد شده باشد؛ یعنی، باعث شکفتی است که یهود و نصارا کتابهای آسمانی را می خوانند، ولی در عین حال این گونه اختلاف دارند.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۴ - مائده - ۵ - ۴۴ - ۲

۲ تورات ، مشتمل بر هدایت (احکام) و نور (عقاید)

إنا انزلنا التوریه فیها هدی و نور

چون واژه <نور> تناسب با مقوله های نظری دارد، مراد از آن می تواند عقاید باشد و <هدایت>، گرچه در مسائل نظری و عملی کاربردی یکسان دارد، ولی چون در مقابل نور قرار گرفته است، مراد از آن می تواند احکام و مسائل عملی باشد.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۴ - مائده - ۵ - ۴۶ - ۱۸

۱۸ انجیل ، دارای هدایت ها پندهایی افزون بر تورات

فیها هدی و نور .. فیه هدی و نور و مصداقاً لما بین یدیه من التوریه و هدی و موعظه

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۵ - انعام - ۶ - ۹۱ - ۸

۸ روشنی و روشنگری و هدایتگری برای توده های مردم، از ویژگیهای تورات است.

الکتب الذی جاء به موسی نورا و هدی للناس

از ویژگیهای بارز برای <نور>، روشنی آن و همچنین روشن ساختن چیزهایی است که

در پرتو آن قرار گیرند. توصیف تورات به این وصف بیانگر وجود این دو ویژگی در آن کتاب آسمانی است.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۵ - انعام - ۶ - ۱۵۴ - ۸

۸ تورات کتابی هدایتگر و موجب رحمت است.

ءاتینا موسی الکتب تماما .. و هدی و رحمه

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۶ - اعراف - ۷ - ۱۴۵ - ۴

۴ الواح اهدا شده به موسی (ع) (تورات) تأمین کننده همه نیازهای هدایتی مردم عصر موسی (ع) با بیانی روشن

و کتبنا .. تفصیلاً لکل شیء

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۶ - اعراف - ۷ - ۱۵۴ - ۳

۳ نوشته ها و حقایق موجود در الواح عطا شده به موسی ، هدایتگر انسان ها و رحمت آفرین برای آنها

و فی نسختها هدی و رحمه

کلمه <نسخه> به نوشته اصلی و نیز به رونوشت آن به اعتبار اینکه جانشین نوشته اصلی است، اطلاق می گردد. (لسان العرب). ظاهراً مراد از <نسخه> در آیه شریفه همان نوشته اصلی است.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۸ - هود - ۱۱ - ۱۷ - ۹

۹ تورات ، پیشوا و راهنمای مردم و مایه رحمت بر ایشان

و من قبله کتب موسی إماماً و رحمه

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۹- تورات ، حاوی تعالیمی برای نجات مردم از ظلمت ها و رهنمونی آنان به سوی نور بود .

و لقد أرسلنا موسى بأيتنا أن أخرج

مصدق بارز <آیاتنا>، که در آیه آمده است، همان تورات است که کتاب آسمانی حضرت موسی (ع) بود. از اینکه خداوند رسالت موسی (ع) را در بیرون بردن مردم از ظلمتها با اعطای تورات به او بیان می کند برداشت می شود که تورات حاوی چنین تعالیمی است.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۰ - اسراء - ۱۷ - ۲ - ۱

۱- خداوند به < موسی (ع) > کتاب آسمانی (تورات) اعطا کرد تا بنی اسرائیل به وسیله آن هدایت شوند .

و ءاتینا موسی الکتب و جعلنه هدی لبنی إسرائیل

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۱ - انبیاء - ۲۱ - ۴۸ - ۶

۶- تورات ، روشنی بخش زندگی و یادآور مسیر هدایت و نیازمندی های دینی برای تقوایندگان

و ضیاء و ذکرًا للمتّقین

برداشت یاد شده مبتنی بر این است که مقصود از <فرقان>، کتاب تورات بوده و کلمه های <ضیاء> و <ذکرًا> در توصیف این کتاب باشد. گفتنی است <ذکر> به معنای یاد و یادآوری است و مقصود از آن مطابق آن چه نوع مفسران گفته اند یاد کرد مسائل هدایتی و نیازهای دینی است.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۲ - مؤمنون - ۲۳ - ۴۹ - ۲

۲ - کتاب آسمانی موسی (ع) (تورات) ، کتاب هدایت

لعلّهم یهتدون

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۳ - قصص - ۲۸ - ۴۳ - ۵

۵- تعلیمات تورات ، بصیرت بخش ، هدایتگر و رحمت آفرین برای مردم

و لقد ءاتینا موسی الکتب .

.. بصائر للناس و هدى و رحمه

جلد - نام سوره - سوره - آيه - فيش

۱۳ - قصص - ۲۸ - ۴۹ - ۵،۱۲

۵ - عدم وجود كتابى هدايت بخش تر از قرآن و تورات

قل فأتوا بكتب من عند الله هو أهدي منهما

۱۲ - بشر ، ناتوان از ارائه كتابى برتر و هدايت كننده تر از قرآن و تورات

قل فأتوا بكتب .. هو أهدي ... إن كنتم صدقین

جلد - نام سوره - سوره - آيه - فيش

۱۴ - سجده - ۳۲ - ۲۳ - ۸

۸ - كتاب آسمانى موسى ، هدايت كننده قوم بنى اسرائيل بود .

و جعلنه هدى لبنى اسرائيل

جلد - نام سوره - سوره - آيه - فيش

۱۶ - غافر - ۴۰ - ۵۴ - ۲

۲ - هدايت ، بيدار سازى ، پند آموزى و احياى خردناب ، قلمرو رسالت موسى (ع) و كتاب آسمانى او (تورات)

هدى و ذكرى لأولى الألب

هدايتگرى جادوگران فرعون

جلد - نام سوره - سوره - آيه - فيش

۱۱ - طه - ۲۰ - ۷۲ - ۱۶

۱۶ - ساحران مؤمن با وجود تهديدات فرعون ، در صدد نصيحت و ارشاد و هدايت وى بودند .

ما جاءنا من البينت و الذى فطرنا فاقض ما أنت قاض إنما تقضى هذه الحيوه الدنيا

اشاره ساحران به بیانات موسی(ع) و خالقیت خداوند و محدودیت قدرت فرعون، پس از موضع گیری خصمانه او، می تواند به منظور رام ساختن و پند و اندرز دادن به او باشد.

هدایتگری جن مؤمن

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۷ - احقاف - ۴۶ - ۳۰ - ۱

۱- جنیان مؤمن ،

در تلاش برای هدایت جامعه خود به سوی قرآن

قالوا يقومنا إنا سمعنا كذباً... يهدى إلى الحقّ

هدایتگری حواریون

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۹ - صف - ۶۱ - ۱۴ - ۱۲

۱۲ - تلاش حواریون به همراه عیسی (ع)، برای هدایت بنی اسرائیل

فامنت طائفه من بنی اسرائیل و کفرت طائفه

هدایتگری خدا

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۸ - هود - ۱۱ - ۱۰۱ - ۲

۲ خداوند، مردمان را به طرف گناهان (شُرکوزی، انکار پیامبران و...) سوق نمی دهد.

و ما ظلمنهم

منظور از ستم نکردن خدا بر بندگان این است که: او آنان را به موجبات هلاکت و عذاب (شُرکوزی) و انمی دارد. بنابراین عذابهای نازل شده بر آنان مقتضای عملکرد خودشان است.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۸ - رعد - ۱۳ - ۲۷ - ۴

۴ هدایت انسان ها و گمراهی آنان، به دست خدا و منوط به مشیت اوست.

قل إن الله يضل من يشاء و يهدى إليه من أناب

قیدها و خصوصیات هر یک از دو فعل <یضل> و <یهدی> قرینه بر وجود آنها برای دیگری است. بنابراین مفاد جمله فوق چنین می شود: <إن الله يضل عنه من يشاء و يشاء اضلال من لم ينب و يهدى إليه من يشاء و يشاء هدایه من أناب>؛ خداوند گمراه می کند از خویشتن کسی را که بخواهد و گمراهی کسی را می خواهد که به درگاه او انا به نمی کند و گرایش به او

ندارد. و هدایت می کند به

خود کسی را که بخواهد و هدایت کسی را می خواهد که به درگاه او انا به کند و به او گرایش داشته باشد <.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۸ - رعد - ۱۳ - ۳۱ - ۴

۴ هدایت انسان ها به دست خدا و در اختیار اوست .

و لو أن قرءاناً .. بل لله الأمر جميعاً

مصدق مورد نظر برای <الأمر> به قرینه <أفلم يأتس .. أن لو يشاء الله لهدى الناس> و نیز <قل إن الله يضل من يشاء و يهدى ...> در آیه ۲۷ هدایت و ضلالت انسانهاست.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۹ - حجر - ۱۵ - ۱۲ - ۸

۸- اهتمام خداوند به هدایت انسان ها در طول تاریخ و اتمام حجت بر آنان

و لقد أرسلنا من قبلك في شيع الأولين .. كذلك نسلكه في قلوب المجرمين

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۰ - كهف - ۱۸ - ۱۰۵ - ۳

۳- ربوبیت خداوند مقتضی ارائه آیات در جهت هدایت مردم است .

كفروا بأيت ربهم

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۱ - طه - ۲۰ - ۵۰ - ۱،۳

۱ - موسی (ع) در پاسخ فرعون ، پروردگارش را آفریننده و هدایتگر همه موجودات معرفی کرد .

من ربكما .. قال ربنا الذي أعطى ... ثم هدى

۳ - آفریننده همه موجودات و هدایتگر آنها در مسیر خویش ، خداوند است .

أعطى كلّ شيء خلقه ثمّ هدى

جلد - نام سوره - سوره - آيه - فيش

۱۱ - طه - ۲۰ - ۱۲۳ - ۱۰

۱۰ - خداوند

، از آغاز هبوط بشر بر زمین برای زندگی او ، هدایت و برنامه هایی را قرار داد .

اهبطا منها .. فإِذَا يَأْتِيَنَّكُمْ مِّنِّي هُدًى

خطاب در <إِذَا يَأْتِيَنَّكُمْ> تنها متوجه انسان ها است (هر چند <اهبطا> خطاب به ابلیس و آدم باشد) زیرا پس از حتمی شدن گمراهی بر شیاطین، ارائه هدایت به آنان لغو است.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۱ - انبیاء - ۲۱ - ۳۹ - ۶

۶- محبت پروردگار به هدایت آدمیان ، حتی کافران

لو يعلم الذین کفروا .. و لا هم ینصرون

برداشت یاد شده مبتنی بر این است که <لو> برای تمنی باشد و جواب <لو> به قرینه آیه قبل (و یقولون متی هذا الوعد) <فلایقولون متی هذا الوعد> خواهد بود یعنی، ای کاش می دانستند که زمان عذاب و کیفیت آن چگونه است که در این صورت هرگز نمی گفتند چرا عذاب الهی نمی آید. گفتنی است که در هر آرزویی، علاقه مندی نهفته است و آرزوی خداوند به دانستن کافران، برای هدایت آنان است.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۱ - حج - ۲۲ - ۲۴ - ۱

۱ - خدا ، هادی و راهنمای اهل ایمان

و هدوا إلى الطَّيِّب من القول و هدوا إلى صراط الحمید

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۱ - حج - ۲۲ - ۳۷ - ۷

۷ - خدا ، هادی و راهنمای اهل ایمان

كذلك سَخَّر لکم .. علی ما هدیکم

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۲ - نور - ۲۴ - ۳۴ - ۱

۱ - خداوند ، فرستنده آیات

روشنگر حقایق و راه هدایت از گمراهی ، برای مردمان

و لقد أنزلنا إليك آیت مبینت

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۲ - نور - ۲۴ - ۳۵ - ۵،۱۹

۵ - خداوند ، هدایتگر جهان هستی و پدیده های آن است .

اللّٰه نور السموت و الأرض

برداشت یاد شده مبتنی بر این است که مقصود از نور، یکی از معانی کنایی و مجازی آن (یعنی، هدایتگری) باشد چرا که از ویژگی های نور، روشنایی بخشی است و روشنایی بخشی خداوند نسبت به پدیده های جهان به این دلیل است که آنها را به مقصد خود هدایت کند.

۱۹ - خداوند ، هدایتگر مردم از طریق نزول آیات روشنگر ، تبیین سرگذشت امت های پیشین و موعظه و اندرزها

و لقد أنزلنا إليك آیت مبینت و مثلاً من الذین خلوا من قبلکم و موعظه .. یهد

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۲ - نور - ۲۴ - ۴۶ - ۳

۳ - خداوند ، هدایت گر انسان ها به صراط مستقیم (راه معتدل ، میانه و متناسب)

و اللّٰه یهدی من یشاء إلی صراط مستقیم

<استقامت> (مصدر <مستقیم>) به معنای <اعتدال> و <استواء> است. به متوسط بین دو حال از نظر کمی و کیفی، بلندی و کوتاهی، سردی و گرمی و... <اعتدال> گویند و نیز هر شیء متناسب را، معتدل خوانند (لسان العرب).

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۳ - شعراء - ۲۶ - ۷۸ - ۲

۲ - اشاره ابراهیم (ع) به آفریدگاری و هدایت گری خدا ، برای معرفی پروردگار جهان برای بت پرستان

إلّا ربّ العلمین . الذی

خلقنی فهو یهدین

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۳ - شعراء - ۲۶ - ۸۰ - ۲

۲ - تأثیر عوامل طبیعت در سلامتی انسان ، به تدبیر و هدایت تکوینی خداوند

و إذا مرضت فهو یشفین

انسان برای درمان بیماری خود، نیازمند مصرف دارو است. بنابراین نسبت داده شدن شفای مریض به خداوند، بیانگر آن است که نقش دارو در درمان انسان، به اراده و تدبیر خدا بستگی دارد.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۳ - شعراء - ۲۶ - ۸۲ - ۵

۵ - تنها آفریدگار هدایت گر ، و روزی دهنده ، شفابخش و حیات آفرین ، شایسته برای دل بستن انسان به غفران و بخشایش او

الذی خلقنی . . . و الذی أطمع أن یغفر . . . یوم الدین

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۴ - عنکبوت - ۲۹ - ۶۹ - ۴

۴ - امر هدایت ، در دست خدا است .

لنهدینهم

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۴ - سجده - ۳۲ - ۱۳ - ۲

۲ - امر هدایت ، در دست خداوند است .

و لو شئنا لأتینا کلّ نفس هدیها

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۴ - احزاب - ۳۳ - ۴ - ۱۹

۱۹ - خداوند ، هدایت کننده انسان ها به راه درست است .

و هو یهدی السبیل

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۴ - احزاب - ۳۳ - ۵ - ۲

۲ - تبیین لزوم اسناد فرزند حقیقی به پدر ، از جمله هدایت های خداوند به حقیقت و درستی است .

و الله یقول الحقّ و هو

یهدی السبیل . ادعوهم لأبائهم

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۵ - سبأ - ۳۴ - ۴۳ - ۲

۲ - خداوند برای هدایت مردم ، برای آنان آیات روشن می فرستد .

آیتنا بینت

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۶ - زمر - ۳۹ - ۳۷ - ۳

۳ - هدایت و ضلالت به دست خدا است .

و من یضلل الله فما له من هاد . و من یهد الله فما له من مضلّ

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۶ - زمر - ۳۹ - ۵۹ - ۱،۳

۱ - خداوند ، پیش از عذاب کردن مردم ، آنان را از راه نشان دادن آیات و نشانه های خود هدایت کرده و با آنها اتمام حجت می کند .

لو أنّ الله هدینی لکنت من المتّقین . . . بلی قد جاء تکّ ءایتی فکذّبت بها

<بلی> حرف جواب است و در این آیه برای اثبات چیزی می باشد که مورد انکار قرار گرفته است؛ زیرا کافران هدایت کردن خدا را منکر شده و می گفتند: اگر خدا ما را هدایت می کرد، ما از تقوای پیشگان بودیم. خداوند این سخن را رد می کند و می فرماید: آری آیات ما برای هدایتتان آمد؛ ولی شما آنها را تکذیب کردید.

۳ - خداوند برای هدایت مردم ، آیات و نشانه های ویژه ای ارائه کرده است .

بلی قد جاء تکّ ءایتی فکذّبت

از تعبیر <قد جاء تکّ> (آمد تو را) استفاده می شود که مقصود از <آیاتی> آیات و نشانه های ویژه ای به جز آیات و نشانه های موجود در عالم طبیعت و در انظار همگان

است زیرا نشانه های طبیعت همواره پیش انسان ها است و آمدن آنها معنا ندارد.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۶ - غافر - ۴۰ - ۷۴ - ۵

۵ - هدایت و گمراهی ، در دست خداوند است .

كذلك يضلّ الله الكافرين

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۶ - فصلت - ۴۱ - ۱۷ - ۱

۱ - خداوند ، راه هدایت را به قوم ثمود نشان داد .

و أمّا ثمود فهديهم

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۶ - شوری - ۴۲ - ۴۴ - ۲

۲ - هدایت و گمراهی انسان ، به دست خداوند است .

و من يضلل الله

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۶ - شوری - ۴۲ - ۴۶ - ۶

۶ - هدایت و ضلالت انسان ، به دست خدا است .

و من يضلل الله

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۶ - شوری - ۴۲ - ۵۳ - ۶

۶ - تنها خداوند (مالک تمام هستی) ، می تواند راه راست و به دور از انحراف و گمراهی را ترسیم کند .

صرط الله الذى له ما فى السموت و ما فى الأرض

جلد - نام سوره - سوره - آيه - فيش

۱۷ - زخرف - ۴۳ - ۴۸ - ۵

۵ - خداوند و پیامبران ، خواستار هدایت تمامی انسان ها و اتمام حجت بر آنان

و ما نريهم من ءايه إلا هي أكبر من أختها

از این که خداوند، آیات و معجزات متعددی را به دست پیامبران ارائه می کند و در اثبات حقانیت پیامبران و هدایت مردم به یک

معجزه اکتفا نمی کند، مطلب بالا استفاده می شود.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۷ - جایه - ۴۵ - ۱۱ - ۱

۱ - قرآن ، مظهر کامل هدایت الهی برای خلق

هذا هدی

آمدن <هدی> (به صورت مصدر) به جای <هاد> (به صورت اسم فاعل)، مبالغه را افاده می کند.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۷ - احقاف - ۴۶ - ۱۲ - ۷

۷- وانهادن خلق به حال خویش و تبیین قوانین هدایت و راه یابی برای ایشان ، جلوه ای از رحمت عظیم الهی

و من قبله کتب موسی إمامًا و رحمه

از ارتباط <إمامًا> با <رحمه> می توان مطلب یادشده را استفاده کرد؛ زیرا تنوین <رحمه>، بیانگر عظمت و اهمیت است و اطلاق <امام> بر کتابی که مجموعه قوانین است، از آن جهت است که با قوانین خویش راه سعادت را به خلق می نمایاند.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۸ - نجم - ۵۳ - ۲۳ - ۱۴

۱۴ - خداوند ، خواهان هدایت تمامی انسان ها ، در راستای تعالی و رشد آنان

و لقد جاءهم من ربهم الهدی

ذکر <رب> و اضافه آن به <هم> که به مشرکان بازمی گردد مشعر به مطلب بالا است.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۹ - صف - ۶۱ - ۵ - ۱۴

۱۴ - هدایت انسان ها ، در دست خداوند است .

و الله لا يهدى القوم الفسقين

جلد - نام سوره - سوره - آيه - فيش

١٩ - صف - ٦١ - ٧ - ١١

١١ - هدايت ، به دست خداوند است .

و الله لا يهدى القوم الظلمين

جلد

- نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۹ - منافقون - ۶۳ - ۶ - ۶

۶ - هدایت مردمان ، در دست خداوند است .

إِنَّ اللَّهَ لَا يَهْدِي الْقَوْمَ الْفَاسِقِينَ

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۹ - تغابن - ۶۴ - ۶ - ۱۱

۱۱ - خداوند ، به مقدار کافی و لازم ، معجزه و دلایل روشن برای هدایت انسان ها ارائه نموده است .

تَأْتِيهِمْ رُسُلُهُمْ بِالْبَيِّنَاتِ .. وَاسْتَغْنَى اللَّهُ

برداشت یاد شده، براساس احتمال دومی است که در ذیل برداشت قبلی آمده است.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۹ - تغابن - ۶۴ - ۱۱ - ۳

۳ - خداوند ، هدایت گر قلب انسان های مؤمن

و من يؤمن بالله يهد قلبه

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۹ - مدثر - ۷۴ - ۳۱ - ۱۷

۱۷ - ازدیاد و تقویت ایمان اهل کتاب و مؤمنان ، بر اثر یادآوری بعضی از حقایق الهی ، جلوه ای از هدایت گری خداوند

كذَلِكَ .. وَيَهْدِي مَنْ يَشَاءُ

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۹ - انسان - ۷۶ - ۳ - ۱۳، ۱

۱ - خداوند ، راه درست را به بشر نشان داده است .

۱۳ - > عن أبي عبد الله (ع) في قول الله > .. إِنَّا هَدَيْنَاهُ السَّبِيلَ إِمًّا شَاكِرًا وَّ إِمًّا كَفُورًا < قال : عَرَفْنَاهُ فَإِمَّا آخِذٌ ، وَّ إِمًّا تَارِكٌ ... >

از امام صادق(ع) درباره سخن خداوند > .. إِنَّا هَدَيْنَاهُ السَّبِيلَ إِمًّا شَاكِرًا وَّ إِمًّا كَفُورًا < روایت شده که فرمود: [معنای آیه این است

که [ما راه [سعادت] را به انسان نشان دادیم، یا آن را انتخاب می کند و یا ترک می کند (اختیار انتخاب با او است).<

هدایتگری داود(ع)

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۵ - ص - ۳۸ - ۲۲ - ۱۲

۱۲ - داوود (ع) ، داوری عادل ، راهنمایی مطمئن در زندگی و مرجعی صالح برای رسیدگی به امور اجتماعی در نظر مردم
عصر خود

هل أتیک نبؤا الخصم . . . إذ دخلوا علی داود... خصمان بغی بعضنا علی بعض فاحکم بینن

هدایتگری دین

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱ - بقره - ۲ - ۱۷۰ - ۱۲

۱۲ - احکام نازل شده از ناحیه خداوند ، هدایت آفرین است .

و إذا قیل لهم اتبعوا ما أنزل الله . . . أو لو کان ءاباؤهم لایعقلون شیئاً و لایهت

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱ - بقره - ۲ - ۱۷۵ - ۷

۷ - کتاب های آسمانی و احکام نازل شده از ناحیه خدا ، هدایت آفرین و زمینه ساز جلب مغفرت الهی اند .

إن الذین یکتبون . . . أولئک الذین اشتروا الضلله بالهدی و العذاب بالمغفره

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۲ - فرقان - ۲۵ - ۳۳ - ۵

۵ تعالیم دین و قرآن ، حاوی بهترین راه کشف حقیقت و تفسیر درست جریان حق و باطل

إلا جئناک بالحقّ و أحسن تفسیراً

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۳ - قصص - ۲۸ - ۵۷ - ۴

۴ - رسالت دین ، محدود به ارائه رهنمود نیست ؛ بلکه دین ،

برنامه زندگی و راهنمای عمل است .

و قالوا إن نَّبِعَ الهدى معك نتخطف من أرضنا

برداشت یاد شده از آمدن تعبیر <تبعیت> استفاده می شود.

هدایتگری دین ابراهیم(ع)

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱ - بقره - ۲ - ۱۳۵ - ۶

۶ - آیین ابراهیم ، آیینی هدایت آفرین برای بشر

قالوا کونوا هوداً أو نصری تهتدوا قل بل مله إبرهیم

حرف <بل> حاکی از نفی ادعاهای مطرح شده در جمله قبل و اثبات ضد آن برای ما بعد می باشد. بنابراین <بل مله ابراهیم> یعنی، آیین یهود و نصارا هدایت آفرین نبوده و لزوم تبعیت ندارد؛ بلکه آیین ابراهیم هدایت بخش بوده و پیروی کردن از آن ضروری است.

هدایتگری راه محمد(ص)

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۵ - یس - ۳۶ - ۴ - ۱

۱ - راه پیامبر اسلام ، راهی مستقیم و به دور از کژی و انحراف

علی صراط مستقیم

برداشت یاد شده مبتنی بر این نکته است که عبارت <علی صراط..> خبر دوم برای <إِنَّ> و به تقدیر <إِنَّكَ لَعَلی صراط المستقیم> باشد؛ یعنی، قطعاً تو بر راهی راست قرار داری.

هدایتگری ربّ

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۵ - انعام - ۶ - ۷۷ - ۸،۹

۸ هدایتگری از شئون لازم برای <رب> است.

قال لئن لم يهدني ربي لأكونن من القوم الضالين

۹ ربوبیت هستی سزاوار کسی است که هدایتگر باشد.

قال لئن لم يهدني ربي لأكونن من القوم الضالين

جمله <لئن لم يهدني ربي> تعریضی بر ستاره پرستان می تواند باشد، یعنی شما که ستاره را رب می پندارید چه نشانی از هدایتگری آنان دارید، و

اگر رب نتواند هادی باشد، چگونه رب خواهد بود؟

هدایتگری رسولان خدا

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۲۰ - مظفین - ۸۳ - ۳۳ - ۲

۲ - تنها فرستادگان الهی، برای مراقبت از ایمان مردم و تشخیص هدایت و ضلالت آنان، شایسته اند.

و ما أرسلوا علیهم حفظین

مجهول بودن فعل <أرسلوا>، گویای آن است که تنها کسانی می توانند مراقب مردم باشند که رسالتی برعهده آنان نهاده شده باشد. سیاق کلام نشان می دهد که ارسال، باید از جانب خداوند باشد.

هدایتگری رهبران دینی

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۰ - مریم - ۱۹ - ۱۲ - ۵

۵- لزوم صلابت و قاطعیت رهبران الهی، در هدایت جامعه و اجرای احکام شریعت

ییحیی خذ الکتب بقوه

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۳ - شعراء - ۲۶ - ۱۲۷ - ۲

۲ - تلاش رهبران الهی برای هدایت خلق، تنها برای خدا و به دور از مطامع مادی

و ما أسئلكم علیه من أجر إن أجری إلاّ علی ربّ العلمین

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۳ - شعراء - ۲۶ - ۱۴۵ - ۲

۲ - تلاش رهبران الهی برای هدایت خلق، تنها برای خدا و به دور از مطامع مادی است.

و ما أسئلكم عليه من أجر إن أجرى إلا على ربّ العلمين

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۳ - شعراء - ۲۶ - ۱۶۴ - ۲

۲ - تلاش رهبران الهی برای هدایت خلق ، تنها برای خدا و به دور از مطامع مادی است .

و ما أسئلكم عليه من

أجر .. إلا على ربّ العلمين

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۳ - شعراء - ۲۶ - ۱۸۰ - ۲

۲ - تلاش رهبران الهی برای هدایت خلق ، تنها برای خدا و به دور از مطامع مادی

و ما أسئلكم عليه من أجر .. إلا على ربّ العلمين

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۴ - سجده - ۳۲ - ۲۵ - ۷

۷ - رهبران دینی ، باید همواره به وظیفه خود (هدایت مردم) پردازند و از تلاش دلسرد نشوند .

إِنَّ رَبَّكَ هُوَ يَفْصَلُ بَيْنَهُم يَوْمَ الْقِيَامَةِ فِيمَا كَانُوا فِيهِ يَخْتَلِفُونَ

طرح حل اختلافات در قیامت، پس از بیان گزینش رهبران دینی برای بنی اسرائیل، احتمال دارد به منظور این باشد که به رهبران گوشزد کند که اختلافات، امری مستمر بوده و در قیامت حل خواهد شد. بنابراین، رهبران، باید کار رهبری خود را انجام دهند و از انجام دادن آن غافل نشوند.

هدایتگری رهبری

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۱ - طه - ۲۰ - ۷۹ - ۲

۲ - رهبران و حاکمان جوامع ، دارای نقشی بسیار مؤثر در گمراهی و یا هدایت مردم

و أضلّ فرعون قومه

هدایتگری سلیمان(ع)

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۳ - نمل - ۲۷ - ۴۴ - ۱۳

۱۳ - راه یافتن بلقیس به توحید و تسلیم در برابر خدای یگانه با راهنمایی و مدد سلیمان (ع)

و أسلمت مع سليمان لله رب العلمين

تصريح بلقيس به <مع سليمان> از يك سو به توحيد خالص و بي شائبه همانند توحيد سليمان اشاره دارد و از سوی ديگر

افاده می کند که سلیمان(ع) در راهیابی او به حق نقش داشته است.

هدایتگری سنت

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۹ - ابراهیم - ۱۴ - ۱ - ۱۳

۱۳- سنت پیامبر (ص) ، همگام و همتراز قرآن در نجات مردم از ظلمت ها و هدایت آنان به سوی نور *

لتخرج الناس من الظلمت إلى النور

فرمان خداوند به پیامبر(ص) مبنی بر خارج ساختن مردم از ظلمتها، امری دایمی است و از طرف دیگر پیامبر(ص) همچون سایر انسانها، محکوم به ارتحال است. بنابراین برای تحقق مأموریت واگذار شده، سنت پیامبر(ص) است که همواره چنین نقشی را عهده دار می شود.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۹ - طلاق - ۶۵ - ۱۱ - ۱۱

۱۱ - سنت پیامبر (ص) ، همگام و همتراز قرآن ، در نجات مردم از ظلمت ها و هدایت آنان به سوی نور

ليخرج الذين آمنوا و عملوا الصلحت من الظلمت إلى النور

برداشت یاد شده، با توجه به این نکته است که خارج ساختن مردم از ظلمت کفر و هدایت آنان به نور ایمان، هدفی دائمی است. از سوی دیگر پیامبر(ص) همچون سایر انسان ها، از دنیا خواهد رفت. بنابراین تنها سنت آن حضرت، می تواند همواره چنین نقشی را ایفا کند.

هدایتگری شعيب(ع)

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۶ - اعراف - ۷ - ۹۳ - ۶

۶ شعيب (ع) ، پیام الهی را به مردمش ابلاغ کرد و در هدایت و ارشاد آنان بسیار کوشید .

لقد أبلغتكم رسلت ربي و نصحت لكم

لام تأکید در <لقد> که خبر از

قسم مقدر دارد، و نیز کلمه <قد> که گویای تأکید است، می رساند که شعیب در ابلاغ رسالت الهی کوتاهی نکرد و در این راه بسیار تلاش کرد.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۳ - شعراء - ۲۶ - ۱۷۷ - ۳

۳ - دعوت به تقوا، محور تبلیغات و هدایت گری شعیب پیامبر

إذ قال لهم شعیب ألاتتقون

هدایتگری صالح(ع)

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۶ - اعراف - ۷ - ۷۹ - ۴

۴ صالح (ع) پیام الهی را به مردمش ابلاغ کرد و در هدایت و ارشاد آنان بسیار کوشید .

لقد أبلغتكم رساله ربی و نصحت لكم

لام تأکید در <لقد>، که دلالت بر قسم مقدر دارد، و نیز کلمه <قد>، که گویای تأکید است، می رساند که صالح(ع) در ابلاغ رسالت الهی کوتاهی نکرد و در این راه تلاش بسیار نمود.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۳ - شعراء - ۲۶ - ۱۴۲ - ۵

۵ - دعوت به تقوا، محور تبلیغات و هدایت گری صالح پیامبر

إذ قال لهم أخوهم صلح .. ألاتتقون

هدایتگری علما

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۰ - مریم - ۱۹ - ۴۳ - ۱۱

۱۱- علم مسئولیت آور و عالمان و آگاهان، وظیفه دار هدایت کردن دیگران

قد جاءني من العلم . . . فاتبعني

حضرت ابراهيم(ع)، مسؤولیت هدايت گري خود را ناشی از علم و آگاهی خود دانسته است. بیان این نکته از زبان ابراهيم(ع) در قرآن، گویای نقش دانش و مسؤولیت آفرینی آن است.

هدایتگری عیسی(ع)

جلد - نام سوره - سوره - آیه -

۴ - نساء - ۴ - ۱۷۱ - ۱۵

۱۵ حضرت عیسی (ع) ، هدایتگر و احیاگر انسانها *

انما المسيح .. رسول الله و كلمته القها إلى مريم و روح منه

گفته شده مسیح را از آن جهت خداوند کلمه خویش خوانده که همانند کلامش مایه هدایت مردمان است. و از آن جهت او را روح نامید که عامل حیات معنوی و نیز حیات مادی انسانها می شود.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۰ - مريم - ۱۹ - ۲۵ - ۱

۱- عیسی (ع) ، در بدو تولد ، مادرش مريم (س) را به تکان دادن درخت خرما و استفاده از میوه آن راهنمایی کرد .

و هزى إلیک بجذع النخلة تسقط علیک رطبًا جنيًا

<هزّ> به معنای حرکت دادن به چپ و راست است و به قرینه <إلیک> در آن معنای <متمایل ساختن> نیز تضمین شده است. بنابراین <هزى إلیک>، یعنی درخت را به جانب خود بکش و به چپ و راست تکان ده این راهنمایی چنان چه از آیه بعد پیدا است، به منظور تأمین غذای مريم (س) بوده است.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۰ - مريم - ۱۹ - ۲۶ - ۱۳

۱۳- مريم (س) با راهنمایی فرزندش عیسی (ع) ، روزه خود را در ارتباط با برخورداری از رحمت گسترده خداوند ، اعلام کرد .

إني نذرت للرحمن صومًا

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۹ - صف - ۶۱ - ۱۴ - ۷،۱۲

۷- عیسی بن مريم (ع) ، از حواریون خواست او را

در هدایت خلق به سوی خداوند یاری کنند .

كما قال عيسى ابن مريم للحواريين من أنصاري إلى الله

۱۲ - تلاش حواریون به همراه عیسی (ع) ، برای هدایت بنی اسرائیل

فامنت طائفه من بنی اسرئیل و کفرت طائفه

هدایتگری فرعون

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۶ - غافر - ۴۰ - ۲۹ - ۱۶

۱۶ - فرعون ، مدعی هدایت گری مردم به راه درست

و ما أهدیکم إلا سبیل الرشاد

هدایتگری قرآن

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۱ - انبیاء - ۲۱ - ۱۰۶ - ۱

۱- معارف قرآن ، برای هدایت و سعادت قوم عبادتگر خدا ، کافی و بسنده است .

إن فی هذا لبلغاً لقوم عبدین

برداشت یاد شده مبتنی بر این است که <هذا> اشاره به قرآن و مجموعه مطالب این سوره باشد. و <بلاغ> به معنای کفایت باشد (لسان العرب).

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱ - بقره - ۲ - ۲ - ۴،۵

۴ - توان قرآن بر هدایت و تربیت انسان های پرهیزگار ، دلیل و گواهی کافی بر اتقان و حقانیت آن است .

لاریب فیہ هدی للمتقین

<هدى للمتقين> به منزله استدلال برای جمله <لاریب فیه> است.

۵- قرآن کتاب هدایت و راهنمای اهل تقوا به مراحل والای آن

هدی للمتقين

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱ - بقره - ۲ - ۴ - ۷

۷- ایمان به غیب و رسالت انبیای الهی و یقین به آخرت ، زمینه دستیابی به هدایت های قرآن است .

هدی للمتقين .. الذين يؤمنون بما انزل إليك و ما انزل من قبلك و بالآخره

هم یوقن

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱ - بقره - ۲ - ۶ - ۳

۳ - قرآن بهترین راهنمای مردم برای ایمان به خدا و قیامت

إن الذین کفروا سواء علیهم ءأنذرتهم أم لم تنذرهم لا یؤمنون

چنانچه مراد از <کفر> کفر به قرآن باشد، جمله <سواء علیهم> به این حقیقت اشاره دارد که اگر قرآن در انسانی تأثیر نبخشد چگونه انتظار می رود که از سخن پیامبر(ص) تأثیر بپذیرد؟ و این حاکی از آن است که قرآن بهترین وسیله هدایت و ارائه کننده مؤثرترین انذارهاست.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱ - بقره - ۲ - ۹۷ - ۹،۱۵

۹ - قرآن ، هدایتگر اهل ایمان است .

هدی و بشری للمؤمنین

<هدی> مصدر است و در اینجا به معنای اسم فاعل (هادی) می باشد.

۱۵ - هدایتگری و بشارت دهندگی قرآن ، دلیلی بر نابه جابودن عداوت یهود با نازل کننده آن (جبرئیل) است .

فإنه نزله علی قلبک .. هدی و بشری للمؤمنین

عبارت <هدی و بشری> نیز همانند <مصدقاً> حاوی این نکته است که جبرئیل معارفی را به پیامبر(ص) القا کرد که بشارت دهنده و هدایتگر است و لذا دشمنی کردن با او، نمی تواند توجیه معقولی داشته باشد.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱ - بقره - ۲ - ۱۲۰ - ۹

۹ - اسلام و قرآن ، برنامه هدایتی خداوند برای انسانهاست .

إن هدی الله هو الهدی

مصدق مورد نظر برای <هدی الله> چنانچه مفسران گفته اند، قرآن و اسلام است.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱ - بقره - ۲ - ۱۷۷ -

۱۹ - هدف قرآن انسان سازی است نه مجرد تبیین مفاهیم نیکو و بیان رفتار های ناپسند

و لکن البر من ءامن

توضیح برداشت پیشین، بیانگر استفاده برداشت فوق از جمله <و لکن البر من ءامن> است.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱ - بقره - ۲ - ۱۸۵ - ۶،۱۰

۶ - قرآن کتابی هدایتگر و راهنمای همه انسانهاست .

الذی أنزل فیہ القرآن هدی للناس

۱۰ - قرآن ، حاوی دلایلی روشن و فراوان برای رهنمون ساختن انسان ها به هدایت های ویژه و مراحل والای هدایت

الذی أنزل فیہ القرآن هدی للناس و بینت من الهدی

<بینه> به معنای دلیل و روشن و آشکار است و جمع آوردن آن دلالت بر کثرت دارد. از معرفه بودن <الهدی> در <بینات من الهدی> چنین بر می آید که مراد، هدایت‌هایی خاص است.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۴ - نساء - ۴ - ۱۷۴ - ۷،۱۱

۷ قرآن ، کتابی روشن و روشنگر راه هدایت

و انزلنا الیکم نوراً مبیناً

۱۱ قرآن ، چراغی روشن و برهانی آشکار بر توحید و یگانگی خداوند

قد جاءکم برهن من ربکم و انزلنا الیکم نوراً مبیناً

در برداشت فوق <برهان> به قرآن تفسیر شده و متعلق آن به قرینه آیات پیشین، توحید و یگانگی خداوند دانسته شده است ; آیه بعد <فاما الذین ءامنوا بالله> نیز دلالت بر این معنا دارد.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۲ قرآن ، کتابی روشنگر از جانب خداوند

قد جاءكم من الله نور و كتب مبين

جلد - نام سوره - سوره - آیه -

۴ - مائده - ۵ - ۱۶ - ۳،۱۵

۳ قرآن و پیامبر (ص)، دارای حقیقتی واحد و هدفی یکسان (هدایت بشر)

یهدی به الله من اتبع رضونه سبل السلم

ارجاع ضمیر مفرد <به> به قرآن و پیامبر(ص) بیانگر این معناست که آنها دارای یک حقیقت هستند و در هدایتگری یک چیز به شمار می آیند.

۱۵ قرآن و پیامبر (ص)، هدایتگر انسان ها به راه مستقیم

و یهدیهم إلی صراط مستقیم

بنابر اینکه فاعل <یهدیهم>، قرآن و پیامبر(ص) باشد.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۵ - انعام - ۶ - ۳۸ - ۵

۵ قرآن، معجزه ای کافی برای هدایت و برآورنده تمامی نیازهای هدایتی انسان است.

و قالوا لولا نزل علیه آیه .. ما فرطنا فی الکتب من شیء

با توجه به آیه قبل، که سخن از نزول معجزات بوده می توان گفت مراد از <الکتب> قرآن است و چون قرآن کتاب هدایت و <من شیء> بیانگر جامعیت آن است، لذا بر مبرای بودن قرآن از هرگونه کاستی در جهت هدایت آدمیان دلالت دارد.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۵ - انعام - ۶ - ۴۶ - ۱۲، ۱۱

۱۱ بیان قرآن و تنوع و گوناگونی آن برای هدایت انسان کافی است.

انظر کیف نصراف الآیت ثم هم یصدفون

دعوت به نگرش در چگونگی بیان آیات و همچنین اظهار شگفتی از رویگردانی برخی مردم از هدایت‌های قرآن، بیانگر کارسازی و نقش مؤثر آن در هدایت انسان است.

۱۲ اعراض مشرکان از توحید و حقایق آسمانی، با وجود بیان روشن و مستدل قرآن، امری شگفت انگیز

انظر کیف نصرف

الآیت ثم هم یصدفون

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۵ - انعام - ۶ - ۹۲ - ۳

۳ قرآن کتابی گرانقدر و مبارک (فزاینده و رشد دهنده و دارای خیر فراوان) است.

و هذا کتب أنزل نه مبارک

<برکه> یعنی رشد و فزونی (لسان العرب) و <مبارک> چیزی است که در آن فزونی باشد. (مفردات راغب).

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۵ - انعام - ۶ - ۱۰۴ - ۱

۱ آیات قرآن آگاهی‌هایی ارائه شده از پروردگار به انسانهاست.

قد جاء کم بصائر من ربکم

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۵ - انعام - ۶ - ۱۱۵ - ۵

۵ قرآن و اسلام پاسخگوی همه نیازهای هدایتی بشر و حجت تامه پروردگار است.

و تمت کلمت ربک

لازمه تمام بودن قرآن و در نتیجه اسلام، توان پاسخگویی به همه نیازهاست؛ به گونه ای که به بیرون از خود نیازی نداشته باشد؛ همان گونه که راغب می گوید: <تمام .. انتهائه إلی حد لا یحتاج إلی شیء خارج عنه>.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۵ - انعام - ۶ - ۱۱۶ - ۹

۹ قرآن راهنمای کامل و تمام برای مصون ماندن از انحراف در عقاید و افکار و اسیر شدن در دام گمان

و تمت کلمت ربک صدقا و عدلا .. و إن تطع أكثر من فی الأرض یضلوک عن سبیل الله

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۵ - اعراف - ۷ - ۲ - ۳

۳ باور به آسمانی بودن قرآن، از میان برنده هرگونه نگرانی از نارسائی آن برای

هدایت مردم

فلا یکن فی صدرک حرج منه

توصیف قرآن به <أنزل> و سپس نهی از نگرانی درباره آن (منه)، ممکن است ناظر به این باشد که قرآن برای انداز و تذکر کافی است و از این ناحیه جایی برای نگرانی وجود ندارد.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۶ - اعراف - ۷ - ۵۲ - ۳،۴،۸،۱۱

۳ نزول قرآن ناشی از علم کامل خداوند به نیازهای هدایتی مردم

و لقد جننهم بکتب فصلنه علی علم هدی

برداشت فوق مبتنی بر این احتمال است که <علی علم> متعلق به <جننهم> باشد. نکرده بودن کلمه <علم> اشاره به عظمت آن علم دارد که در برداشت فوق به <علم کامل> تعبیر شده است.

۴ قرآن، کتابی قابل درک برای مردم و همگان توانا بر بهره گیری از هدایت های آن

و لقد جننهم بکتب فصلنه علی علم هدی و رحمه

۸ هدف از نزول قرآن هدایت مردم و دستیابی به رحمت بیکران خداوند است.

و لقد جننهم بکتب فصلنه علی علم هدی و رحمه

با توجه به اینکه همگان دعوت به ایمان شده اند و نیز اینکه آیه در مقام احتجاج علیه کافران است، معلوم می شود متعلق <هدی> و <رحمه> کلمه ای همانند <للناس> می باشد. یعنی: جننهم بکتب هدی للناس و رحمه لهم. قابل ذکر است که <هدی> و <رحمه> معقول له برای <جننهم> است.

۱۱ تنها مؤمنان به قرآن بهره مند از هدایت ها و رحمت های بیکران آن هستند.

هدی و رحمه لقوم یؤمنون

با توجه به اینکه هدف از نزول قرآن هدایت مردم و دستیابی همگان به رحمت ویژه الهی است، به نظر می

رسد <لقوم یؤمنون> اشاره به این حقیقت داشته باشد که تنها مؤمنان از هدایتها و رحمتهای ویژه بهره مند خواهند شد. گفتنی است مراد از <لقوم یؤمنون> به دلیل فراز قبل، مؤمنان به قرآن می باشند.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۶ - اعراف - ۷ - ۲۰۳ - ۱۴، ۱۳، ۱۲

۱۲ قرآن کتاب هدایت و مایه رحمت است .

هذا .. هدی و رحمه

۱۳ تنها اهل ایمان از هدایتگری و رحمت آفرینی قرآن بهره مند می شوند .

هذا .. هدی و رحمه لقوم یؤمنون

۱۴ هدایت های قرآن مشوب به هیچ ضلالتی نبوده و مستلزم کمترین ناهنجاری نخواهد شد .

هذا .. هدی و رحمه

به کارگیری مصدر <هدی> به جای اسم فاعل <هاد>، گویای برداشت فوق است.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۶ - اعراف - ۷ - ۲۰۴ - ۵

۵ گوش سپاری کافران به آوای قرآن، زمینه ساز دستیابی آنان به هدایت و رحمت الهی خواهد شد .

و إذا قرى القرآن فاستمعوا له و أنصتوا لعلکم ترحمون

چنانچه خطاب در آیه شامل کافران باشد، مصداق مورد نظر از رحمت در <ترحمون> هدایت خواهد بود.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۷ - توبه - ۹ - ۳۳ - ۳

۳ قرآن، کتاب هدایت است .

هو الذی أرسل رسوله بالهدی

نوع مفسران برآیند که مقصود از <الهدی> قرآن کریم است چرا که قرآن کتاب هدایت است و هدایت فلسفه نزول قرآن است.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۷ - یونس - ۱۰ - ۳۷ - ۱۴

۱۴ قرآن ، کتابی است

انسان ساز و مایه رشد و پرورش .

من رب العلمین

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۷ - یونس - ۱۰ - ۵۷ - ۶، ۷، ۴

۴ ربوبیت خداوند ، مقتضی نزول کتابی پندآموز ، شفابخش ، هدایتگر و رحمت بخش است .

يَأَيُّهَا النَّاسُ قَدْ جَاءَ تَكْمٌ مَوْعِظَةٌ مِنْ رَبِّكُمْ وَ شِفَاءٌ لِمَا فِي الصُّدُورِ وَ هُدًى وَ رَحْمَةٌ

۶ قرآن برای مؤمنان ، هدایت و رحمت است .

وَ هُدًى وَ رَحْمَةٌ لِلْمُؤْمِنِينَ

۷ موضوعات مطرح شده در قرآن ، در راستای پندآموزی ، شفابخشی ، هدایتگری و رحمت بخشی است .

يَأَيُّهَا النَّاسُ قَدْ جَاءَ تَكْمٌ مَوْعِظَةٌ مِنْ رَبِّكُمْ . . . وَ رَحْمَةٌ لِلْمُؤْمِنِينَ

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۷ - یونس - ۱۰ - ۱۰۳ - ۶

۶ انذار و اخطار ، بشارت و نوید ، از روش های تربیتی هدایتی قرآن

فَهَلْ يَنْتَظِرُونَ إِلَّا مِثْلَ أَيَّامِ الَّذِينَ خَلَوْا مِنْ قَبْلِهِمْ . . . ثُمَّ نَجَّيْنَا رَسُلَنَا ... كَذَلِكَ حَقًّا عَلٰ

برداشت فوق از ارتباط میان آیه قبل، که در آن مشرکان و کافران لجوج تهدید به عذاب شدند و این آیه که به مؤمنان حق جو، بشارت نجات و نوید یاری، داده شده است، به دست می آید.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۷ - یونس - ۱۰ - ۱۰۸ - ۷

۷ قرآن ، کتابی است که برای هدایت و راهنمایی مردم نازل شده است .

قَدْ جَاءَ الْحَقُّ مِنْ رَبِّكُمْ فَامْنِمْ اهْتَدَى فَاِنَّمَا يَهْتَدَى لِنَفْسِهِ

جلد - نام سورہ - سورہ - آیہ - فیش

۸ - یوسف - ۱۲ - ۱ - ۲

۲ قرآن ، بیانگر حقایق و معارف الہی

الكتب المبين

کلمه <مبین> به معنای روشن و نیز روشنگر است؛ یعنی، هم متعدی استعمال می شود و هم لازم. براساس متعدی بودن نیاز به مفعول دارد و آن به قرینه محتوای قرآن و هدفی که خود بیان کرده (هدی للناس <بقره، ۱۸۵>) عبارت است از معارف، احکام، راه هدایت و

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۸ - یوسف - ۱۲ - ۱۱۱ - ۱۲، ۱۵

۱۲ قرآن، کتابی هدایت گر است .

لکن ... هدی

۱۵ تنها مؤمنان به قرآن، از هدایت ها و رحمت آفرینی های آن بهره مند می شوند .

و لکن ... هدی و رحمه لقوم يؤمنون

دلیل این برداشت نظیر سخنی است که در توضیح برداشت شماره ۲ از همین آیه آورده شد.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۹ - ابراهیم - ۱۴ - ۱ - ۵، ۶، ۱۳

۵- هدف از نزول قرآن، خارج ساختن مردم از ظلمت ها و رهنمونی آنان به نور است .

كتب أنزلنه إليك لتخرج الناس من الظلمت إلى النور

۶- پیامبر (ص)، وظیفه دار هدایت مردم به سوی نور و خارج کردن آنان از ظلمت ها (گمراهی ها)، با تعالیم قرآن کریم

أنزلنه إليك لتخرج الناس من الظلمت إلى النور

۱۳- سنت پیامبر (ص)، همگام و همتراز قرآن در نجات مردم از ظلمت ها و هدایت آنان به سوی نور *

لتخرج الناس من الظلمت إلى النور

فرمان خداوند به پیامبر(ص) مبنی بر خارج ساختن مردم از ظلمتها، امری دایمی است و از طرف دیگر پیامبر(ص) همچون

ارتحال است. بنابراین برای تحقق مأموریت واگذار شده، سنت پیامبر(ص) است که همواره چنین نقشی را عهده دار می شود.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۹ - ابراهیم - ۱۴ - ۹ - ۲۱

۲۱- بیان تاریخ انبیا و سرگذشت اقوامشان ، از روش های هدایتی تربیتی قرآن برای نجات مردم از ظلمت ها و بردن آنان به سوی نور

أخرج قومك من الظلمت إلى النور .. ألم يأتكم نبؤا الذين من قبلكم قوم نوح و عاد

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۹ - ابراهیم - ۱۴ - ۲۵ - ۷

۷- به کارگیری مثل ، از روش های هدایتی تبلیغی قرآن کریم

و يضرب الله الأمثال للناس لعلهم يتذكرون

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۹ - حجر - ۱۵ - ۹ - ۴

۴- قرآن ، کتاب یاد و یادآوری و مایه بیداری و هشیاری انسان از غفلت ها و فراموشیهاست .

إنا نحن نزلنا الذكر

نام گذاری قرآن به <الذکر>، احتمالاً به این جهت باشد که قرآن، برای تنبه و مایه بیداری انسانهاست.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۹ - حجر - ۱۵ - ۴۵ - ۵

۵- ذکر فرجام شوم گمراهان در کنار فرجام سعادت‌مندانة تقواییشانگان ، از روش های هدایتی قرآن *

الغاوين . و إن جهنم لموعدهم أجمعين ... إن المتقين في جنّ و عيون

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۳- هدف از نزول قرآن کریم ، تبیین اختلافات عقیدتی مردم است .

و ما أنزلنا عليك الكتاب إلا لتبين لهم الذي اختلفوا فيه

۹- قرآن ، کتاب

هدایت و رحمت برای مؤمنان است .

و ما أنزلنا عليك الكتاب .. هدى و رحمه لقوم يؤمنون

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۹ - نحل - ۱۶ - ۸۹ - ۱۷، ۱۵، ۱۲

۱۲- نزول قرآن بر پیامبر (ص) ، در جهت تبیین همه حقایق مربوط به رشد و سعادت آدمی و نیازهای هدایتی او

و نزلنا عليك الكتاب تبيّنًا لكلّ شيء

هر چند <کلّ شیء> افاده عموم می کند و به ظاهر همه حقایق عالم هستی را می تواند شامل شود، ولی در این جا قرینه های عرفی وجود دارد که دایره آن را محدود می سازد از جمله اینکه چون قرآن کتاب هدایت، سعادت و رشد است، حقایقی که بیان می کند در قلمرو همین سه موضوع خواهد بود.

۱۵- لزوم مراجعه به قرآن ، برای شناخت عوامل واقعی رشد و هدایت انسان

و نزلنا عليك الكتاب تبيّنًا لكلّ شيء و هدى

۱۷- قرآن ، مایه هدایت ، رحمت و بشارت برای تسلیم شوندگان در برابر حق است .

و نزلنا عليك الكتاب .. و هدى و رحمه و بشرى للمسلمين

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۹ - نحل - ۱۶ - ۹۰ - ۲

۲- عدل ، احسان و صلّه رحم ، از مهم ترین دستورات هدایتی قرآن است .

و نزلنا عليك الكتاب .. إن الله يأمر بالعدل و الإحسن و إيتای ذی القربی

خداوند، پس از معرفی قرآن به مسأله عدل، احسان و بخشش به خویشاوندان پرداخته است. ارتباط این دو موضوع، می تواند گویای برداشت فوق باشد.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۹ - نحل -

۹- قرآن و آیات آن ، دربردارنده هدایت و بشارت برای مسلمانان

و هدی و بشری للمسلمین

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۰ - اسراء - ۱۷ - ۹ - ۳، ۷، ۲، ۱

۱- قرآن دربردارنده برترین هدایت ها و استوارترین شریعت برای بشر است .

إن هذا القرآن یهدی للتی هی أقوم

عبارت <التی هی أقوم> صفت برای موصوف محذوف مثل کلمه <شریعت> و <ملت> است.

۲- قرآن ، کامل ترین کتاب هدایت

إن هذا القرآن یهدی للتی هی أقوم

برداشت فوق بنابرین است که مفضل علیه <أقوم> صرفاً هدایت تورات نباشد؛ بلکه مفضل علیه محذوف، عام بوده و شامل همه کتابهای هدایتی باشد.

۳- قرآن ، هدایتگر مردمان به خلل ناپذیرترین و استوارترین راهها

إن هذا القرآن یهدی للتی هی أقوم

۷- > عن أبی عبدالله (ع) فی قوله تعالی : < إن هذا القرآن یهدی للتی هی أقوم > قال : یهدی إلى الإمام ;

از امام صادق(ع) درباره سخن خدای تعالی <إن هذا القرآن یهدی للتی هی أقوم> روایت شده است که فرمود: یعنی به سوی امام هدایت می کند.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۰ - اسراء - ۱۷ - ۱۰ - ۵

۵- بشارت و انذار ، دو عنصر اصلی در هدایت قرآن است .

إن هذا القرآن یهدی . . . و یشّر ... أن الذین لایؤمنون بالأخره أعتدنا لهم عذاب

نکته فوق از بشارت دادن خداوند به مؤمنان و از انداز کافران در کنار هم استفاده شده است.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۰ - اسراء - ۱۷ - ۱۲ - ۱۲

۱۲- قرآن ، دربردارنده همه بیان های هدایتی

مورد نیاز انسان در فصل ها و بخش های متعدد

إِنَّ هَذَا الْقُرْآنَ يَهْدِي... وَكُلِّ شَيْءٍ فَضْلُهُ تَفْصِيلاً

برداشت فوق مبتنی بر این است که <فصلناه> به معنای لغوی خود (جدا کردن) استعمال شده باشد.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۰ - اسراء - ۱۷ - ۳۲ - ۱۰

۱۰- تبیین پیامد های سوء اعمال ناپسند ، و جدایی نهی از آنها از روش های هدایتی تبلیغی قرآن

و لا تقربوا الزنی إنه کان فحشه و ساء سییلاً

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۰ - اسراء - ۱۷ - ۸۹ - ۳

۳- گوناگونی بیان ها و مثال های قرآن ، متناسب با فهم توده های بشری و در جهت هدایت آنان

و لقد صرّفنا للناس فی هذا القرآن من کلّ مثل

<تصریف> در لغت به معنای گرداندن چیزی به جهات گوناگون است و <تصریف کلام> آوردن آن به معانی مختلف می باشد. از اینکه قرآن کتاب هدایت است و می فرماید: <ما در قرآن جهات گوناگون معانی را لحاظ کردیم> استفاده می شود که رعایت چنین جهاتی می تواند به خاطر نکته یاد شده باشد.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۰ - كهف - ۱۸ - ۲ - ۱

۱- قرآن و تعالیم آن ، قوام بخش و رهبری کننده جامعه بشری است .

أنزل علی عبده الکتب و لم يجعل له عوجاً قیماً

<قیّم> به معنای <مقیم> یعنی <برپادارنده و سامان بخش> است. <قیّم القوم> به معنای <مدیر و مدبّر امور قوم> است. (اقتباس از لسان العرب). لازم به ذکر است که قیماً یا مفعول برای فعل مقدر <جعل> است

یعنی: <جعلهُ قَيِّمًا> و یا حال برای <الکتاب>.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۰ - کهف - ۱۸ - ۴۶ - ۹

۹- استفاده از انگیزه امید و آرزو، از روش های قرآن برای هدایت و تربیت است.

و البقیة الصلحة خیر عند ربک ثواباً و خیر أملاً

<أمل> به معنای <آرزو و امید> است و <أملاً> تمیز برای <خیر> است، یعنی، <الباقیات الصالحات> از نظر امید داشتن به نتیجه آن، از دل بستن و امید داشتن به حیات دنیا و زینت های آن، بهتر است.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۰ - کهف - ۱۸ - ۵۴ - ۳

۳- سرگذشت رفاه مند مغرور، عصیان ابلیس و بی پاسخ ماندن استمداد مشرکان از معبودان خویش در قیامت، نمونه هایی از مثال های هدایت گر قرآن است.

واضرب لهم مثلاً رجلین .. و لقد صرّفنا فی هذا القراء للناس من کلّ مثل

این آیه، به منزله نگاهی است کلی به آیات گذشته از سی و دوم با پنجاه و سوم.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۰ - کهف - ۱۸ - ۵۵ - ۶

۶- قرآن، کتابی سراسر هدایت است.

و لقد صرّفنا فی هذا القراء .. و ما منع الناس أن يؤمنوا إذ جاءهم الهدی

مصادق بارز <الهدی> به قرینه آیه قبل، قرآن است. اطلاق مصدر (الهدی) بر چیزی که هدایت گر است، برای مبالغه در بیان هایت گری آن است.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۰ - کهف - ۱۸ - ۶۰ - ۱۱

، نمونه ای از مثال های متنوع قرآنی ، در جهت هدایت مردم است .

و لقد صرّفنا فی هذا القرآن للناس من کلّ مثل . . . و إذ قال موسی لفتیه لأبرح

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۱ - انبیاء - ۲۱ - ۲ - ۳

۳- وحی الهی (قرآن و . . .) ، در راستای غفلت زدایی و احیای فطرت خفته انسان و یادآوری دانستنی های فراموش شده او است .

و هم فی غفله معرضون . ما یأتیهم من ذکر من ربّهم

<ذکر> از نظر معنا مانند <حفظ> است، با این تفاوت که <حفظ شیء> به اعتبار احراز و به دست آوردن آن و <ذکر شیء> به اعتبار استحضار و یادآوردن آن است (مفردات راغب). بنابراین توصیف قرآن و وحی الهی به <ذکر> به این اعتبار است که قرآن، یادآور دانستنی های فراموش شده آدمی و بیدارگر فطرت انسان غافل است.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۱ - انبیاء - ۲۱ - ۵۰ - ۲،۶

۲- قرآن ، عامل بیداری و یادآوری دانستنی های فراموش شده انسان ها و احیاگر فطرت خفته آنان

و هذا ذکر

<ذکر> از نظر معنا مانند <حفظ> است، با این تفاوت که حفظ شیء به اعتبار احراز و به دست آوردن آن است و ذکر شیء به اعتبار استحضار و یادآوردن آن (مفردات راغب). بنابراین توصیف قرآن به <ذکر> به این اعتبار است که قرآن یادآور دانستنی های فراموش شده آدمی و بیدارگر فطرت انسان غافلی است که از امور فطری و دانستنی های خدادادی خویش، غافل شده است.

۶- قرآن ، به عنوان کتاب بیدارگر

و منشأ خیر و برکت ، قابل انکار و تردید نیست .

هذا ذکر مبارک أنزلنه أفانتم له منکرون

خداوند، قرآن را به عنوان کتاب بیدارگر (ذکر) و مایه خیر و برکت (مبارک) معرفی کرده و سپس انکار این حقیقت از سوی مشرکان را مورد سرزنش قرار داده است. این سرزنش می تواند بیانگر برداشت یاد شده باشد.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۱ - حج - ۲۲ - ۱۶ - ۵

۵ - قرآن ، کتاب هدایت است .

و أن الله يهدي من يريد

تقدیر جمله <أن الله يهدى> به قرینه واقع شدن در پی جمله <أنزلناه> <یهدى به من يريد> می باشد؛ یعنی، خدا به وسیله قرآن، هر کس را که بخواهد هدایت می کند.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۱ - حج - ۲۲ - ۵۴ - ۱۱

۱۱ - قرآن ، کتاب هدایت

أنه الحق من ربك .. و إن الله لهاد الذين ءامنوا إلى صراط مستقیم

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۲ - نور - ۲۴ - ۱ - ۹

۹- قرآن ، کتابی است بیدارگر و غفلت زدا .

سوره أنزلنها .. فيها آیت بینت لعلکم تذکرون

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۲ - نور - ۲۴ - ۳۴ - ۱۰

۱۰ - بهره گیری از روش های مختلف (نزول آیات روشنگر ، بیان سرگذشت امت های پیشین و موعظه) برای هدایت

و لقد أنزلنا إليكم آيات مبيّنة و مثلاً من الذين خلوا من قبلكم و موعظه للمتّقين

از آمدن چند نمونه (آیات روشنگر داستان های پیشینیان و موعظه و اندرز)

در کنار هم، بدون بیان رابطه آنها می توان به برداشت یاد شده دست یافت.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۲ - فرقان - ۲۵ - ۱ - ۶

۶ قرآن ، تبیین گر حق و باطل و جدا کننده سره از ناسره است .

تبارک الذی نزل الفرقان علی عبده

<فرقان> اسم است برای آنچه فارق و جدا کننده حق از باطل باشد (لسان العرب).

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۲ - فرقان - ۲۵ - ۳۳ - ۵

۵ تعالیم دین و قرآن ، حاوی بهترین راه کشف حقیقت و تفسیر درست جریان حق و باطل

إِلَّا جِنَّكَ بِالْحَقِّ وَأَحْسَن تَفْسِيرًا

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۲ - فرقان - ۲۵ - ۴۲ - ۸

۸ تعالیم قرآن و پیامبر اسلام (ص) ، به گونه ای است که همه انسان ها به جز افراد لجوج و حق ناپذیر را تحت تأثیر خود قرار داده و مؤمن می سازد .

إِنْ كَادَ لِيُضِلَّنَا عَنْ ءالِهَتْنَا لَوْلَا أَنْ صَبَرْنَا عَلَيْهَا

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۳ - نمل - ۲۷ - ۷۷ - ۱

۱ - قرآن ، کتاب هدایت و رحمت

و إِنَّهُ لَهْدَىٰ وَرَحْمَةً

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۳ - قصص - ۲۸ - ۴۶ - ۱۲

۱۲ - انس با قرآن و تعلیمات آسمانی آن ، مایه بیداری و دور ماندن از غفلت و بی خبری

لتنذر قومًا .. لعلهم يتذكرون

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۳ - قصص - ۲۸ - ۴۹

۵ - عدم وجود کتابی هدایت بخش تر از قرآن و تورات

قل فأتوا بكتب من عند الله هو أهدي منهما

۱۲ - بشر ، ناتوان از ارائه کتابی برتر و هدایت کننده تر از قرآن و تورات

قل فأتوا بكتب . . . هو أهدي ... إن كنتم صدقین

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۳ - قصص - ۲۸ - ۵۷ - ۶

۶ - قرآن ، به اعتراف مشرکان بهانه جو کتاب هدایت است .

و قالوا إن نتبع الهدى معك

با توجه به آیات پیشین که سخن در آنها تماماً در رابطه با قرآن بود می توان گفت که مراد از <الهدی> قرآن است؛ یعنی، <إن نتبع الهدى القرآن معك>.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۳ - قصص - ۲۸ - ۸۵ - ۱۲

۱۲ - قرآن ، کتاب هدایت برای مردمان

إن الذي فرض عليك القرآن .. قل ربّي أعلم من جاء بالهدى

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۴ - لقمان - ۳۱ - ۳ - ۱،۲،۶

۱ - قرآن کریم ، کتابی دربردارنده هدایت و رحمت است .

هدى و رحمه للمحسنين

<هدى> و <رحمه> حال برای <الكتاب> در آیه قبل است.

۲- قرآن، کتاب هدایت و رحمت برای محسنان (کسانی که اعمال شایسته انجام می دهند) است .

هَدَىٰ وَرَحْمَةً لِّلْمُحْسِنِينَ

از این که مراد از <محسنین> چه کسانی اند، چندین احتمال داده شده است: یکی از آن احتمالاتی که با لفظ هم سازگار است این است: <کسانی که اعمال شایسته انجام می دهند>.

۶- بهره مندی محسنان از هدایت و رحمت قرآن ،

افزون از دیگران است .

هدی . . . للمحسنین

<محسنین> به قرینه آیه بعد که در آن برپایی نماز و پرداخت صدقه و ایمان به آخرت، به عنوان اوصاف محسنان ذکر شده است کسانی اند که ایمان دارند. بنابراین، هدایت قرآن نسبت به آنان، می تواند ابتدایی نبوده و بلکه افزایشی باشد.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۴ - لقمان - ۳۱ - ۴ - ۹

۹ - برپایی کامل نماز و پرداخت مدام زکات و یقین به عالم آخرت ، زمینه دستیابی به هدایت ویژه قرآن است .

هدی . . . للمحسنین . الذین یقیمون الصلوه

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۴ - لقمان - ۳۱ - ۵ - ۱۱

۱۱ - قرآن کریم ، کتاب هدایت است .

تلك ءآیت الکتب هدی و رحمه للمحسنین . . أولئک علی هدی من ربهم

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۴ - سجده - ۳۲ - ۳ - ۱۱

۱۱ - قرآن ، کتاب هشدار و هدایت است .

تنزیل الکتب . . . بل هو الحق من ربک لتندر قومًا... لعلهم یهتدون

لام در <لتندر> برای تعلیل است و چون در آیه پیش، سخن از رسالت پیامبر نیست تا تعلیل برای آن باشد، بلکه سخن از نزول قرآن است، بنابراین، تعلیل مربوط به تنزیل قرآن است.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۵ - سبأ - ۳۴ - ۶ - ۵

۵ - عالمان ، قرآن را کتابی می دانند که همواره هدایت گر مردمان به راه خدا است .

و يرى الذين أوتوا العلم الذى أنزل إليك . . و يهدى إلى صراط العزيز

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۵ - ص - ۳۸ - ۲ - ۴

۴ - قرآن ، دربردارنده تمامی عوامل هدایت و بیداری انسان ها

و القرآن ذی الذکر . بل الذین کفروا فی عزّه و شقاق

با توجه به توضیح گذشته، می توان استفاده کرد که قرآن مایه بیداری و هدایت بشر است و در این ویژگی هیچ کم و کاستی ندارد و غفلت و گمراهی برخی از مردم (کافران) ناشی از عیوبی مانند غرور و سرکشی در خود آنان است.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۶ - زمر - ۳۹ - ۲۳ - ۱۶، ۱۵، ۲

۲ - قرآن ، حاوی بهترین سخن درباره دین و هدایت مردمان

اللّه نزل أحسن الحدیث

مقصود از <أحسن الحدیث> قرآن کریم است و چون موضوع کتاب های آسمانی، دین و هدایت مردمان می باشد، قهراً بهترین بودن قرآن در رابطه با موضوع خودش خواهد بود.

۱۵ - قرآن ، کتاب هدایت است .

کتباً .. ذلک هدی الله یهدی به

۱۶ - هدایت پذیری از قرآن ، در گرو مشیت و خواست خداوند است .

کتباً .. ذلک هدی الله یهدی به من یشاء

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۶ - زمر - ۳۹ - ۴۱ - ۱۵، ۱۲، ۸

۸ - قرآن ، کتابی نازل شده برای هدایت و راهنمایی مردم .

۱۲ - خدا ، تنها فراهم آورنده وسایل و زمینه های هدایت به قرآن است و مردم در پذیرش و عدم پذیرش آن آزاد و مختاراند

إِنَّا أَنْزَلْنَا عَلَيْكَ الْكِتَابَ .. فَمَنْ اهْتَدَىٰ فَلِنَفْسِهِ وَ مَنْ ضَلَّ فَإِنَّمَا يَضِلُّ عَلَيْهَا

۱۵ - تنها در

سایه کتاب آسمانی قرآن ، هدایت حقیقی و کامل میسر است .

فمن اهتدی فلنفسه و من ضلّ فإِنَّمَا يَضِلُّ عَلَيْهَا

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۶ - زمر - ۳۹ - ۵۵ - ۳

۳ - قرآن ، راهنمای عمل انسان ها

و اتَّبِعُوا أَحْسَنَ مَا أُنزِلَ إِلَيْكُمْ مِنْ رَبِّكُمْ

توصیه خداوند به عمل کردن به تعالیم قرآن به جای هر سفارشی دیگر درباره قرآن، می تواند بیانگر حقیقت یاد شده باشد.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۶ - فصلت - ۴۱ - ۴۴ - ۷،۹

۷ - قرآن ، راهنما و هدایتگر اهل ایمان

قل هو للذین ءامنوا هدی

۹ - ایمان ، شرط بهرهوری انسان از نور هدایت و شفا بخشی قرآن

قل هو للذین ءامنوا هدی و شفاء

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۶ - شوری - ۴۲ - ۵۲ - ۹،۱۰،۱۱

۹ - قرآن ، نور الهی در تاریکی های نادانی و موجب هدایت انسان از گمراهی است .

و لکن جعلنه نورًا نهدی به من نشاء من عبادنا

۱۰ - هدایت انسان به وسیله وحی و قرآن ، تابع مشیت الهی است .

نهدی به من نشاء

۱۱ - پیامبر (ص) ، بنده برگزیده خدا و بهره مند از هدایت ویژه قرآن

و لکن جعلنه نوراً نهدی به من نشاء من عبادنا

با توجه به لفظ <لکن> که برای استدراک جمله قبل (ما کنت تدری ما الکتاب ولا الایمان) است می توان گفت که عبارت <من نشاء من عبادنا> گر چه عام است ولی پیامبر اکرم (ص) از مصادیق بارز آن می باشد. به ویژه که در قسمت پایانی آیه شریفه آن حضرت

را هدایتگر دیگر مردمان به راه حقیقت معرفی می کند.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۷ - زخرف - ۴۳ - ۲ - ۶

۶ - قرآن ، روشنگر راه هدایت

و الکتب المبین

برداشت یاد شده بر این اساس است که <مبین> از <إبانه> (متعدی) مشتق باشد.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۷ - زخرف - ۴۳ - ۱۱ - ۸

۸ - تبیین حقایق و معارف والا ، با بیانی ساده و همه فهم ، روش هدایتی قرآن

و الذی نزل .. فأنشرنا به بلده میثاً كذلك تخرجون

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۷ - زخرف - ۴۳ - ۵۷ - ۶

۶ - یادکرد داستان عیسی (ع) در قرآن ، اقدامی هدایتگرانه و مثلی درس آموز

و لما ضرب ابن مریم مثلاً

با توجه به کاربرد واژه <مَثَل> که داستان عیسی(ع) را به عنوان نمونه و سبیل ذکر کرده است برداشت بالا به دست می آید.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۷ - دخان - ۴۴ - ۲ - ۲

۲ قرآن ، روشنگر راه هدایت است .

و الکتب المبین

برداشت یاد شده بر این اساس است که <مبین> از <إبانه> متعدی مشتق باشد.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۷ - جائیه - ۴۵ - ۱۱ - ۱

۱ - قرآن ، مظهر کامل هدایت الهی برای خلق

هذا هدی

آمدن <هدی> (به صورت مصدر) به جای <هاد> (به صورت اسم فاعل)، مبالغه را افاده می کند.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۷ - جائیه - ۴۵ - ۲۰ - ۷

- ۷

سست باوران در حقانیت وحی و معارف دینی ، محروم از هدایت و رحمت قرآن

و هدی و رحمه لقوم یوقنون

در صورتی که <قوم یوقنون> نظر به کسانی داشته باشد که دارای یقین بالفعل هستند؛ از مفهوم آیه شریفه مطلب یاد شده استفاده می شود.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۷ - احقاف - ۴۶ - ۱۱ - ۱۱

۱۱- قرآن ، وسیله هدایت و راه یابی انسان به حقیقت

و اذ لم یهدوا به فسیقولون هذا اِنْفَكْ قَدِیم

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۷ - احقاف - ۴۶ - ۳۰ - ۱۳، ۱۱

۱۱- هدایت گری به سوی حق و راه مستقیم ، اصیل ترین ویژگی قرآن و هر کتاب آسمانی

كُتِبَ أَنْزَلَ مِنْ بَعْدِ مُوسَىٰ مُصَدِّقًا لِمَا بَيْنَ يَدَيْهِ يَهْدِي إِلَى الْحَقِّ وَإِلَى طَرِيقٍ مُسْتَقِيمٍ

ابتدا قرآن با کتاب های آسمانی هماهنگ معرفی شده و سپس به عنوان اصیل ترین بُعد هماهنگی آن دو، هدایت گری به سوی حق و راه مستقیم مورد تصریح واقع شده است.

۱۳- هدایت های قرآن ، در دو بُعد عقیده و عمل *

یهدی إلى الحقّ و إلى طریق مستقیم

می توان گفت: <یهدی إلى الحقّ> نظر به حقایق عقیدتی و <طریق مستقیم> اشاره به شیوه های عملی و تکالیف جوارحی دارد.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۷ - محمد - ۴۷ - ۱۴ - ۵

۵- قرآن ، دلیل روشن از جانب خدا ، در جهت رشد و کمال آدمیان *

أفمن كان على بينة من ربه

برداشت بالا بدان احتمال است که مراد از <بینه>، قرآن باشد. در این صورت تعبیر <من ربه> می نمایاند که قرآن، از

جایگاه ربوبیت و به هدف رشد و تربیت خلق نازل شده است.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۷ - محمد - ۴۷ - ۱۷ - ۳

۳- قرآن ، کتاب هدایت و مایه تقوا برای حق پذیران *

و الذین اهتدوا زادهم هدی و ءاتیهم تقویهم

ممکن است گفته شود: فاعل <زاد> قرآن است که به قرینه <یستمع إلیک> از آیه قبل استفاده می شود زیرا عمده و اساس سخنان پیامبر(ص) قرائت آیات وحی است.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۸ - نجم - ۵۳ - ۱ - ۶

۶- قرآن ، ستاره هدایت برای انسان ها *

و النجم إذا هوی

در صورتی که مراد از <نجم> قرآن باشد، اطلاق <نجم> بر قرآن می تواند به منظور مطلب بالا باشد.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۸ - حدید - ۵۷ - ۹ - ۹

۹- انس با قرآن ، انسان را به تدریج از تاریکی های ضلالت به روشنایی هدایت وارد می کند .

لیخرجکم من الظلمت إلی النور

به کارگیری فعل مضارع <یخرج>، دلالت بر این حقیقت دارد که خارج شدن از تاریکی ها به تدریج انجام می گیرد.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۹ - صف - ۶۱ - ۹ - ۵

۵- قرآن ، کتاب هدایت است .

أرسل رسوله بالهدى

مقصود از <الهدى> قرآن کریم است، چرا که قرآن کتاب هدایت است و هدایت فلسفه نزول قرآن می باشد.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۹ - طلاق - ۶۵ - ۱۱ - ۴،۱۱

۴ - هدف از نزول قرآن ، بیرون آوردن مردم از ظلمت

ها و رهنمونی آنان به نور و روشنایی ها است .

ليخرج الذين ءامنوا و عملوا الصلحت من الظلمت إلى النور

۱۱ - سنت پیامبر (ص) ، همگام و همتراز قرآن ، در نجات مردم از ظلمت ها و هدایت آنان به سوی نور

ليخرج الذين ءامنوا و عملوا الصلحت من الظلمت إلى النور

برداشت یاد شده، با توجه به این نکته است که خارج ساختن مردم از ظلمت کفر و هدایت آنان به نور ایمان، هدفی دائمی است. از سوی دیگر پیامبر(ص) همچون سایر انسان ها، از دنیا خواهد رفت. بنابراین تنها سنت آن حضرت، می تواند همواره چنین نقشی را ایفا کند.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۹ - جن - ۷۲ - ۲ - ۱،۳

۱ - قرآن ، در دیدگاه گروهی از جن ، راهنمای مؤمنان به راه حق و درستی است .

یهدی إلى الرشد

<رشد> <ضد <غی>> به معنای دستیابی به راه حق و درستی است. (مصباح المنیر و قاموس المحيط)

۳ - قرآن ، راهنمای انسان ها به راه حق و درستی

یهدی إلى الرشد

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۹ - جن - ۷۲ - ۱۳ - ۲،۳

۲ - قرآن ، کتاب هدایت است .

الهدی

۳ - هادی و راهنما بودن قرآن ، فلسفه ایمان آوردن جن

و أَنَا لَمَّا سَمِعْنَا الْهَدَىٰ ءَامِنًا بِهِ

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۵ - تذکار های قرآن ، به منظور معرفت و راه یابی آگاهانه و آزادانه انسان ها به خدا است .

إِنَّ هَذِهِ تَذْكَرَةٌ فَمَنْ شَاءَ اتَّخَذْ إِلَىٰ رَبِّهِ سَبِيلًا

جلد -

نام سوره - سوره - آیه - فیش

۲۰ - عبس - ۸۰ - ۱۱ - ۲

۲ - آیات قرآن ، راهنما و مایه غفلت زدایی و زمینه پندگیری و عبرت

کلاً اینها تذکره

مراد از ضمیر در <اینها>، آیات قرآن است که با توجه به بیان اوصاف آنها در آیات بعد، تصریح به مرجع ضمیر لزومی نداشته است. <تذکره> اعم از <دلالت> (راهنمایی) و <اماره> (نشانه) است و به هر چیزی که با آن تذکر حاصل شود، اطلاق می گردد (مفردات راغب). <تذکیر> (مرادف تذکره) به معنای موعظه کردن و <ذکری> (اسم مصدر آن) به معنای عبرت است (قاموس)؛ بنابراین مراد از <تذکره> بودن قرآن، راهنمایی، موعظه کردن و مایه عبرت بودن آن است.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۲۰ - تکویر - ۸۱ - ۲۸ - ۳

۳ - قرآن ، هدایت گر مردم به راه راست

لمن شاء منکم أن یستقیم

<استقامه> در مورد انسان به معنای ملازمت او با راه راست است. (مفردات راغب)

هدایتگری کتب آسمانی

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱ - بقره - ۲ - ۱۷۵ - ۷

۷ - کتاب های آسمانی و احکام نازل شده از ناحیه خدا ، هدایت آفرین و زمینه ساز جلب مغفرت الهی اند .

إن الذین یکتُمون .. أولئک الذین اشترُوا الضلله بالهدی و العذاب بالمغفره

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۵ - انعام - ۶ - ۹۰ - ۱۶

۱۶ هدایت پیامبران و کتب آسمانی، یادآوری و بیدار ساختن فطرت آدمی است.

إن هو إلا ذكرى للعلمين

<ذکر> به معنای یادآوری است و معمولاً در مواردی به کار می رود

که موضوع مورد نظر قبلاً فراگرفته شده، ولی از یاد رفته باشد. بنابراین هدایت‌های انبیا یادآوری آموخته‌های فطری است.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۳ - نمل - ۲۷ - ۷۷ - ۲

۲ - هدایت خلق به وسیله کتاب آسمانی، بارزترین نمود لطف و رحمت الهی بر آنان

و إِنَّهُ لَهْدِي وَرَحْمَةٍ

از این که خداوند پس از مطرح ساختن بُعد هدایتی قرآن، تنها به یک صفت دیگر (رحمت بودن آن) بسنده کرده است، می‌توان مطلب یاد شده را به دست آورد.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۳ - قصص - ۲۸ - ۴۹ - ۶۸، ۳

۳ - کتاب‌های آسمانی، متکفل هدایت و راهنمایی بشر

فَأْتُوا بَكْتَبٍ مِّنْ عِنْدِ اللَّهِ هُوَ أَهْدَىٰ مِنْهُمَا

۶ - کتاب‌های آسمانی، راهنمای عمل انسان در زندگی

هُوَ أَهْدَىٰ مِنْهُمَا

از تصریح و تأکید آیه شریفه بر پیروی کردن از کتابی که در هدایت مردم نیرومندتر باشد، برداشت یاد شده به دست می‌آید.

۸ - هدایت بخش تر بودن، از معیار‌های الهی برای گزینش برترین کتاب آسمانی

قُلْ فَأْتُوا بَكْتَبٍ .. هُوَ أَهْدَىٰ مِنْهُمَا

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۶ - غافر - ۴۰ - ۵۳ - ۶

۶ - کتاب‌های آسمانی، وسیله تداوم هدایت و رسالت پیامبران در طول تاریخ

و لَقَدْ آتَيْنَا مُوسَىٰ الْهَدْيَ وَ أَوْثَرْنَا بَنِي إِسْرَائِيلَ الْكُتُبَ

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۷ - احقاف - ۴۶ - ۳۰ - ۹،۱۱

۹- وحدت و هماهنگی کتاب های آسمانی در هدایت گری به سوی حق

سمعنا کتبًا .. مصدقًا لما بین یدیہ ینهدی

إلى الحقّ و إلى طريق مستقيم

واژه <مصدّقاً> هماهنگی و عدم تناقض را می‌رساند و این هماهنگی، در پیام‌های اصولی است که همان هدایت به حق و راه مستقیم می‌باشد.

۱۱- هدایت‌گری به سوی حق و راه مستقیم، اصیل‌ترین ویژگی قرآن و هر کتاب آسمانی

کتاباً أنزل من بعد موسى مصدّقاً لما بین یدیه یهدی إلى الحقّ و إلى طریق مستقیم

ابتدا قرآن با کتاب‌های آسمانی هماهنگ معرفی شده و سپس به عنوان اصیل‌ترین بُعد هماهنگی آن دو، هدایت‌گری به سوی حق و راه مستقیم مورد تصریح واقع شده است.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۸ - نجم - ۵۳ - ۵۶ - ۳

۳ هماهنگی کتاب‌های آسمانی، در بیان انذارها و هدایت خلق

أم لم یتبأ بما فی صحف موسى . و إبرهیم ... هذا نذیر من النذر الأولى

هدایت‌گری لوط (ع)

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۹ - حجر - ۱۵ - ۷۲ - ۶

۶- سرمستی، تحیر و بصیرت نداشتن قوم لوط، مانع هدایت‌پذیری از رهنمودهای حضرت لوط (ع) بود.

و اتقوا الله و لاتخزون . . . لعمرک إنهم لفی سکرتهم یعمهون

<سکره> به معنای از بین رفتن و از کار افتادن عقل است و <عمه> به معنای تردد ناشی از تحیر در امور است. بنابراین مقصود از جمله <لفی سکرتهم یعمهون> سرمستی و متحیر بودن و از دست دادن بصیرت در امور است.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۳ - شعراء - ۲۶ - ۱۶۱ - ۵

۵ - دعوت به تقوا،

محور تبلیغات و هدایت گری لوط (ع)

إِذْ قَالَ لَهُمُ أَخُوهُمْ لُوطُ أَلَا تَتَّقُونَ

هدایتگری مثالهای قرآن

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱ - بقره - ۲ - ۲۶ - ۱۰

۱۰ - خداوند با مثال های قرآن ، بسیاری را گمراه و بسیاری را هدایت می کند .

يُضِلُّ بِهٖ كَثِيْرًا وَّ يَهْدِيْ بِهٖ كَثِيْرًا

ضمیر در <یضِلُّ و یهدی> به <الله> و در <به> به <مثلاً> بر می گردد.

هدایتگری محمد(ص)

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱ - بقره - ۲ - ۶ - ۴

۴ - انذار از روش های تبلیغی هدایتی پیامبر (ص)

ءَأَنْذَرْتَهُمْ أَمْ لَمْ تُنذِرْهُمْ

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱ - بقره - ۲ - ۱۱۹ - ۵،۷،۸

۵ - مسؤولیت پیامبر (ص) ، راهنمایی انسان ها و تبیین سرانجام نیک مؤمنان و عاقبت شوم کفرپیشگان است .

إِنَّا أَرْسَلْنَاكَ بِالْحَقِّ بَشِيْرًا وَّ نَذِيْرًا

۷ - پیامبر (ص) پس از راهنمایی مردم ، مسؤول عملکرد آنان نبوده و بر کفرپیشگی ایشان مؤاخذه نخواهد شد .

وَلَا تَسْئَلْ عَنْ أَصْحَابِ الْجَحِيْمِ

۸ - بشارت و انذار شیوه پیامبر (ص) در هدایت مردم

إنا أرسلناك بالحق بشيراً و نذيراً

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۴ - مائده - ۵ - ۱۵ - ۱۱

۱۱ پیامبر (ص)، خود روشن و هدایت یافته و روشنگر و هادی دیگران است .

قد جاءكم من الله نور

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۴ - مائده - ۵ - ۱۶ - ۳،۱۵

۳ قرآن و پیامبر (ص)،

دارای حقیقتی واحد و هدفی یکسان (هدایت بشر)

یهدی به الله من اتبع رضونه سبل السلم

ارجاع ضمیر مفرد <به> به قرآن و پیامبر(ص) بیانگر این معناست که آنها دارای یک حقیقت هستند و در هدایتگری یک چیز به شمار می آیند.

۱۵ قرآن و پیامبر (ص) ، هدایتگر انسان ها به راه مستقیم

و یهدیهم إلی صراط مستقیم

بنابر اینکه فاعل <یهدیهم>، قرآن و پیامبر(ص) باشد.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۴ - مائده - ۵ - ۴۱ - ۳،۴۰

۳ عشق و علاقه پیامبر (ص) به هدایت مردم

يأیها الرسول لا یحزنک الذین یسرعون فی الکفر

فرمان تسلی بخش خداوند به پیامبر(ص) که نباید وی از کفر کافران اندوهی به خود راه دهد، گویای عشق وافر پیامبر(ص) به هدایت آنان است.

۴۰ پیامبر (ص) ، پاکدلان را تنها با توفیق و یاری خداوند هدایت می کند .

و من یرد الله فتنته فلن تملک له . . أولئک الذین لم یرد الله ان یطهر قلوبهم

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۵ - انعام - ۶ - ۳۵ - ۲،۴

۲ بهره جویی پیامبر اکرم(ص) از تمامی روشهای موجود و وسایل ممکن برای هدایت مردم

و إن کان کبر علیک إعراضهم فإن استطعت أن . . فتأیهم بأیه

چون خداوند به پیامبر اکرم(ص) می گوید اگر از زیر زمین یا آسمانها هم آیه بیاوری برخی ایمان نمی آورند، چنین برمی آید که آن حضرت راههای ممکن پیمودنی را پیمود، ولی نتیجه ای از آن حاصل نشده است.

۴ تمایل شدید پیامبر اکرم(ص) به آوردن آیات و معجزات بیشتر برای هدایت

و إن كان كبر عليك إعراضهم فإن استعطعت أن تبتغي .. فتأتيهم بأية

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۵ - انعام - ۶ - ۶۳ - ۲

۲ پیامبر(ص) وظیفه دار یادآوری تجربه های دینی و فطرت توحیدی به مشرکان، برای هدایت و احتجاج با آنان است.

قل من ینجیکم من ظلمت البر و البحر تدعونه تضرعا و خفیه

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۵ - انعام - ۶ - ۱۰۴ - ۱۱

۱۱ پیامبر(ص) روشنگر و ارائه دهنده بینش صحیح به مردم است، نه نگهبان و وادارکننده مردم به پذیرش آن.

قد جاءکم بصائر من ربکم .. و ما أنا علیکم بحفیظ

<حفیظ> به معنای <حافظ> و متعلق آن محذوف است. با توجه به اینکه بحث درباره بینشها و عقاید است، متعلق آن متناسب با همین مضمون است که مضمون عقیدتی است.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۵ - انعام - ۶ - ۱۰۷ - ۶

۶ احساس مسؤولیت شدید پیامبر(ص) در مورد هدایت مردم به توحید

و ما جعلنک علیهم حفیظا

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۵ - انعام - ۶ - ۱۳۷ - ۱۶

۱۶ پیامبر(ص) مسؤول هدایت و ارشاد است و نه رساندن قهری انسان به مقصد.

و لو شاء الله ما فعلوه فذرهم

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۷ - توبه - ۹ - ۳۳ - ۲،۵

۲ هدایت و راهنمایی انسان ، مسؤولیتی الهی بر دوش پیامبر (ص)

هو الذی أرسل رسوله بالهدی

۵ آمدن پیامبر (ص) ، همراه با هدایت (قرآن)

و دین حق (اسلام) در راستای تکمیل نور الهی و تحقق اراده خداست .

و یأبی الله إلا أن یتم نوره .. هو الذی أرسل رسوله بالهدی و دین الحق

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۷ - توبه - ۹ - ۸۰ - ۴

۴ رأفت پیامبر (ص) نسبت به همه مردم و تلاش آن حضرت برای هدایت همگان

إن تستغفر لهم سبعین مره فلن یغفر الله لهم

لحن سخن الهی، حاکی از تمایل آن حضرت به استغفار برای منافقان است. استغفار برای مردمانی چون منافقان، نشانگر رأفت و رحمت گسترده آن حضرت نسبت به عموم مردم و تلاش او برای هدایت همگان است.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۷ - توبه - ۹ - ۱۲۸ - ۵

۵ دل بستگی عمیق پیامبر (ص) به امت و اشتیاق شدید وی به هدایت آنان

رسول من أنفسکم عزیز علیه ما عنتم حریص علیکم

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۸ - رعد - ۱۳ - ۷ - ۶

۶ وظیفه پیامبر (ص) هشدار دادن مردم به عذاب های الهی و راهنمایی آنان به طریق درست است .

إنما أنت منذر

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۹ - ابراهیم - ۱۴ - ۵ - ۸

۸- حضرت موسی (ع) ، دارای هدفی مشترک با پیامبر اسلام (ص) در نجات مردم از ظلمت ها و هدایت آنان به سوی نور

کتب أنزلنه إلیک لتخرج الناس من الظلمت .. لقد أرسلنا موسی بأیتنا أن أخرج قو

۹ - حجر - ۱۵ - ۳ - ۲

۲- پیامبر (ص) برای هدایت کافران ، تلاش وسیعی داشت .

ذره‌م یا کُلُوا و یَتَمَتُّوا

اینکه خداوند، به پیامبر(ص) دستور می دهد که <آنان را به حال خود رها کن > حکایت از آن دارد که آن حضرت، تلاش گسترده و وسیعی برای نجات آنان از کفر انجام داده بود.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۹ - حجر - ۱۵ - ۸۸ - ۱۱

۱۱- دلسوزی شدید و خودخوری پیامبر (ص) برای هدایت کافران و مشرکان

لَا تَمَدَّنْ عَیْنُکَ . . . و لَا تَحْزَنْ عَلَیْهِمْ

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۹ - نحل - ۱۶ - ۳۷ - ۱

۱- حرص و علاقه شدید پیامبر (ص) بر هدایت کردن مشرکان

و قَالَ الَّذِیْنَ أَشْرَكُوا . . . حَقَّتْ عَلَیْهِ الضَّلَلَةُ ... إِنْ تَحْرَصْ عَلَیْ هَدْمِ

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۹ - نحل - ۱۶ - ۱۲۷ - ۱۲، ۱۱

۱۱- اشتیاق شدید پیامبر (ص) به هدایت مردم

و لَا تَحْزَنْ عَلَیْهِمْ

تردیدی نیست که حزن و اندوه پیامبر(ص) درباره کافران، به خاطر شدت علاقه آن حضرت به هدایت مردم بود و اگر این اشتیاق نبود، حزن و اندوه هم وجود نداشت.

۱۲- مکر و حيله مداوم کافران ، در قبال دعوت و هدایت گری پیامبر (ص)

و لاتک فی ضیق مّا یمکرون

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۰ - کھف - ۱۸ - ۶ - ۲

۲- پیامبر (ص) بر هدایت مردم و ایمان آنان به قرآن ، بسیار شایق و حریص بود .

فلعلّک بخع نفسک علی ءاثرهم إن لم

يؤمنوا بهذا الحديث أسفًا

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۲ - فرقان - ۲۵ - ۵۷ - ۷

۷ هدایت و راه یابی انسان به خدا، تنها هدف و آرمان پیامبر (ص) در انجام رسالتش

قل ما أسئلكم عليه من أجر إلا من شاء أن يتخذ إلى ربّه سبيلاً

قرار گرفتن هدایت مردمان به عنوان تنها مزد پیامبر(ص)، در حالی که رسالت آن حضرت همراه تلاش بسیار و تحمل مشکلات فراوان بوده است، می تواند گویای برداشت یاد شده باشد.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۳ - شعراء - ۲۶ - ۳ - ۲

۲ - اهتمام بیش از حدّ پیامبر (ص) در پیشبرد دین و هدایت خلق

لعلّك بضع نفسك ألا يكونوا مؤمنين

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۳ - نمل - ۲۷ - ۷۰ - ۲

۲ - اشتیاق شدید پیامبر (ص) به هدایت همه انسان ها حتی دشمنان مکار و حيله گر خویش

ولا تحزن عليهم و... يمكرون

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۳ - نمل - ۲۷ - ۸۱ - ۴

۴ - علاقه و سعی فراوان پیامبر (ص) در هدایت گمراهان

و ما أنت بهدى العمى عن ضللتهم

برداشت یاد شده با توجه به این نکته است که اگر تلاش فراوان پیامبر(ص) نبود دلیلی نداشت که خداوند برای آرامش بخشیدن به او یادآور شود که آنان مردگانی کور و کزند و تلاش او برای آنان سودی ندارد.

جلد - نام سورہ - سورہ - آیہ - فیش

۱۳ - نمل - ۲۷ - ۹۲ - ۱

۱ - تلاوت قرآن ،

رسالت و وظیفه تغییرناپذیر پیامبر (ص) برای هدایت خلق

إِنَّمَا أُمِرْتُ أَنْ ... وَأَنْ أَتْلُوا الْقُرْآنَ فَمَنْ اهْتَدَى

در این آیه تلاوت آیات قرآن به مردم، به عنوان یگانه مسؤلیت پیامبر(ص) مورد تأکید قرار گرفته است. از جمله >فمن اهتدی...< نیز استفاده می شود که هدف از تلاوت آیات آن، هدایت خلق بوده است.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۳ - قصص - ۲۸ - ۵۶ - ۲

۲ - پیامبر (ص) ، دوستدار هدایت همه مردمان حتی دشمنان بهانه جوی خویش

إِنَّكَ لَا تَهْدِي مَنْ أَحْبَبْتَ

با توجه به ارتباط این آیه با آیات پیشین استفاده می شود که پیامبر(ص) با این که از سوی دشمنان در فشار بود و حتی به جادوگری و دروغ گویی متهم شده بود، اما همچنان دوست داشت که حتی آنان نیز متنبه شده و هدایت یابند.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۳ - قصص - ۲۸ - ۸۵ - ۱۰

۱۰ - رسول خدا (ص) ، پیام آور هدایت از جانب او

قُلْ رَبِّي أَعْلَمُ مَنْ جَاءَ بِالْهُدَى

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۴ - روم - ۳۰ - ۵۳ - ۳۸

۳ - پیامبر (ص) در هدایت کافران ، بسیار جدی بود .

وَمَا أَنْتَ بِهَادِ الْعَمَىٰ عَنْ ضَلٰلٰتِهِمْ

جمله اسمی >وَمَا أَنْتَ بِهَادِ الْعَمَىٰ< (کار تو، هدایت کافران حق ناپذیر نیست) حاکی از این است که پیامبر(ص) برای هدایت کافران، تلاش فراوانی داشته است.

۸ - پیامبر (ص) سروش هدایت را به کسانی می تواند تفهیم کند که روحیه تسلیم داشته باشند .

إن تسمع إلا من

يؤمن بآيتنا

جلد - نام سوره - سوره - آيه - فيش

۱۴ - لقمان - ۳۱ - ۲۳ - ۱۴

۱۴ - پیامبر (ص) به هدایت کافران ، علاقه مند بود .

و من كفر فلا يحزنك كفره إلینا مرجعهم

فراز <إلینا مرجعهم> پس از توصیه پیامبر(ص) به اجتناب از اندوه به خاطر کفر کافران، برای تسلی دادن به آن حضرت است. چنین فرمانی، گویای آن است که پیامبر(ص) علاقه شدیدی به هدایت آنان داشته و به خاطر آن اندوهگین هم می شده است.

جلد - نام سوره - سوره - آيه - فيش

۱۴ - احزاب - ۳۳ - ۴۶ - ۳

۳ - پیامبر (ص) ، به منزله چراغی فروزان (برای هدایت) است .

و سراجًا منيرًا

جلد - نام سوره - سوره - آيه - فيش

۱۵ - فاطر - ۳۵ - ۲۲ - ۸

۸ - کارساز نبودن تبلیغ و هدایت گری های پیامبر (ص) ، در برخی از کافران و مشرکان صدراسلام

و ما أنت بمسمع من فی القبور

جلد - نام سوره - سوره - آيه - فيش

۱۵ - فاطر - ۳۵ - ۲۴ - ۵

۵ - بشارت و انذار ، شیوه پیامبر (ص) در هدایت مردم

إنا أرسلنك بالحق بشيرًا و نذيرًا

جلد - نام سوره - سوره - آيه - فيش

۱۵ - یس - ۳۶ - ۱۰ - ۵

۵ - انذار و اخطار ، از روش های تبلیغی هدایتی پیامبر (ص)

و سواء علیهم ءأنذرتهم أم لم تنذرهم

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۵ - یس - ۳۶ - ۱۱ - ۱۳

۱۳ - انذار و بشارت ، از

روش های تبلیغی هدایتی پیامبراسلام (ص)

إِنَّمَا تَنْذِرُ مَنْ اتَّبَعَ الذِّكْرَ .. فَبَشِّرْهُ بِمَغْفِرَةٍ وَأَجْرٍ كَرِيمٍ

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۵ - یس - ۳۶ - ۱۳ - ۵

۵ - مثل زدن و ارائه نمونه های تاریخی ، از روش های تربیتی هدایتی پیامبر (ص)

و اضرب لهم مثلاً أصحاب القرية

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۵ - یس - ۳۶ - ۷۰ - ۳

۳ - زندگی انسان ها بدون تعالیم قرآن و رهنمود های پیامبراسلام ، با خطر ها و آفت های گریزناپذیر رو به رو خواهد بود .

و ما علّمه الشعر .. إن هو إلاّ ذكرو قراءان مبین . لینذر

برداشت یاد شده با توجه به این نکته است که انذار و اخطار مردم به وسیله قرآن و پیامبراسلام، حاکی از این حقیقت است که بر سر راه انسان ها خطر ها و آسیب های بسیار وجود دارد که به وسیله قرآن و پیامبر(ص) شناخته می شود و اگر انسان ها به این امور توجه نکنند، با آنها روبه رو خواهند شد. گفتنی است معنای لغوی <انذار> (اعلام به امری خطرناک و شایسته بر حذر بودن) مؤید همین برداشت است.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۶ - زمر - ۳۹ - ۱۹ - ۴

۴ - علاقه شدید و کوشش فراوان پیامبر به هدایت و نجات مردمان گمراه از عذاب و بدبختی

أفأنت تنقذ من فی النار

از آهنگ آیه شریفه، استفاده می شود که پیامبر(ص) تلاشی فراوان برای هدایت مردم کافر و لجوج مکه داشتند. این آیه

درصد بیان

این حقیقت به آن حضرت است که این کافران مردمی حق گریزند و بیش از این خود را به رنج و سختی مینداز.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۶ - فصلت - ۴۱ - ۳۳ - ۵

۵ - هدایت گری ، عمل صالح و روحیه تسلیم در برابر خداوند ، از برجسته ترین ویژگی های پیامبر (ص)

و من أحسن قولاً .. إئنی من المسلمین

بنابراین که آیه مربوط به پیامبر(ص) باشد، مطلب بالا استفاده می شود.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۶ - شوری - ۴۲ - ۶ - ۵

۵ - اشتیاق و اهتمام شدید پیامبر (ص) ، نسبت به هدایت مردم .

الله حفیظ علیهم و ما أنت علیهم بوکیل

از این که قرآن می فرماید: <خداوند مراقب عملکرد مشرکان است و تو بر آنان وکیل نیستی > استفاده می شود که پیامبر(ص) نسبت به هدایت آنان شدیداً شیفتگی نشان داده و از اصرار آنان به شرک آشفته خاطر می شده است.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۶ - شوری - ۴۲ - ۴۸ - ۲

۲ - علاقه و اهتمام شدید پیامبر (ص) ، نسبت به هدایت تمامی انسان ها

فإن أعرضوا فما أرسلنك علیهم حفیظاً

از لحن آیه شریفه که در مقام دلداری است و نیز پیام آیه (ما تو را حفیظ و نگهبان قرار ندادیم) استفاده می شود که پیامبر(ص) دل بستگی شدیدی به هدایت و ایمان مردم داشتند.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۶ - شوری - ۴۲ - ۵۲ - ۱۴، ۱۲

۱۲ - پیامبر (ص) ، هدایت

کننده انسان ها به صراط مستقیم

و إِنَّكَ لَتَهْدِي إِلَى صِرَاطٍ مُسْتَقِيمٍ

۱۴ - پیامبر (ص) ، نشان دهنده صراط مستقیم به انسان ها و خداوند توفیق دهنده آنان به حرکت در مسیر آن

نهدی به من نشاء من عبادنا و إِنَّكَ لَتَهْدِي إِلَى صِرَاطٍ مُسْتَقِيمٍ

تأمل در تفاوت دو هدایت، بیانگر معنای یاد شده است.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۶ - شوری - ۴۲ - ۵۳ - ۱

۱ - پیامبر اکرم (ص) ، هادی و رهنمای انسان ها به راه خداوند است .

و إِنَّكَ لَتَهْدِي إِلَى صِرَاطٍ مُسْتَقِيمٍ . صِرَاطِ اللَّهِ

<صراط الله> بدل از <صراط مستقیم> در آیه قبل است؛ یعنی، <و إِنَّكَ لَتَهْدِي إِلَى صِرَاطِ اللَّهِ> .

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۷ - زخرف - ۴۳ - ۴۰ - ۲

۲ - اهتمام و تلاش پیامبر (ص) برای هدایت تمامی انسان ها ، حتی حق گریزان

أفأنت تسمع الصمّ أو تهدي العمى

از لحن آیه شریفه که به صورت استفهام انکاری بیان شده است استفاده می شود که پیامبر(ص) در مسیر هدایت دیگران تلاش فراوانی داشتند تا بدان جا که آن حضرت خواهان هدایت خدافراموشانِ همدم شیطان نیز بوده است.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۷ - جاثیه - ۴۵ - ۱۴ - ۳

۳ - پیامبر (ص) ، راهنما و راهبر مؤمنان در حوزه اندیشه و رفتار

تلك آيات الله نتلوها عليك .. قل للذين ءامنوا يغفروا

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۷ - جائیه - ۴۵ - ۱۸ - ۱

۱ - پیامبر اکرم (ص) رهیافته به

مسیر دین و مصمم به هدایت خلق ، به اراده الهی

ثُمَّ جَعَلْنَاكَ عَلَىٰ شَرِيْعِهِ مِنَ الْأَمْرِ

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۷ - فتح - ۴۸ - ۲۸ - ۱،۲

۱- خداوند ، فرستنده رسول خویش (محمد (ص)) ، با دو ارمانِ هدایت و دین حق

هو الذي أرسل رسوله بالهدى و دین الحقّ

۲- هدایت خلق در مسیر بایسته زندگی و ارائه قوانین حق ، دو هدف مهم رسالت پیامبر (ص)

أرسل رسوله بالهدى و دین الحقّ

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۷ - ق - ۵۰ - ۴۵ - ۵

۵ - تلاش و پیگیری شدید پیامبر (ص) ، درصدد هدایت همگان به سوی حق

و ما أنت عليهم بجبار

از این که خداوند، وظیفه پیامبر(ص) را تنها تذکر و هشدار دانسته و به او یادآوری کرده که وظیفه اش واداشتن دیگران به ایمان به جبر و تلاش بیش از حد نیست؛ مطلب بالا استفاده می شود.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۸ - ذاریات - ۵۱ - ۵۴ - ۱،۴

۱ - سلب مسؤولیت از پیامبر (ص) ، در مورد تبلیغ و هدایت کافران طغیانگر

بل هم قوم طاغون . فتولّ عنهم

۴ - احساس مسؤولیت شدید پیامبر (ص) ، برای هدایت مردم ، حتی دشمنان لجوج خویش

فتولّ عنهم فما أنت بملوم

تأکید <فما أنت بملوم> پس از ترخیص <فتولّ عنهم> شدت احساس مسؤولیت پیامبر(ص) را در کار خویش می رساند.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۸ - نجم - ۵۳ - ۲ - ۶

۶ - پیامبر (ص)

(، ستاره ای هدایتگر ، بدون کمترین انحراف و گمراهی

و النجم . . . ما ضلّ صاحبکم و ما غوی

از ارتباط مقسم به با مقسم علیه (یعنی از ارتباط <و النجم> با <ما ضلّ>) استفاده می شود که اگر ستارگان به اراده الهی راهنمای بشر در کره خاک اند و کسی را گمراه نمی سازند پیامبر الهی نیز به اراده خدا هدایتگری است قویم و بی کمترین خطا.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۸ - نجم - ۵۳ - ۲۹ - ۷

۷ - تمایل طبیعی پیامبر (ص) به هدایت تمامی انسان ها ، حتی دنیاپرستان روی گردان از یاد خدا

فأعرض عن من تولّى عن ذكرنا و لم يرد إلّا الحيوه الدنيا

امر در <فأعرض> نشانگر آن است که چنان تمایل طبیعی (هدایت تمامی انسان ها) در پیامبر(ص) وجود داشته است.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۹ - صف - ۶۱ - ۹ - ۲،۳

۲ - هدایت و راهنمایی انسان ها ، مسؤولیتی الهی بر دوش پیامبر (ص)

أرسل رسوله بالهدی

۳ - رسول اکرم (ص) ، پیام آور هدایت از جانب خداوند

أرسل رسوله بالهدی

<باء> در <بالهدی> به معنای <مع> است ، یعنی ، رسولش را به همراه هدایت فرستاد.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۹ - جمعه - ۶۲ - ۴ - ۳

۳ - امتنان و فضل الهی به امت محمد (ص) ، به خاطر برگزیدن آن حضرت از میان آنها و قرار دادن ایشان به عنوان راهنما و

نجات بخش آنان از ضلالت و گمراهی

هو الذى بعث . . . و إن كانوا

... فی ضلل مبین ... ذلك فضل الله

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۹ - طلاق - ۶۵ - ۱۱ - ۵

۵ - پیامبر (ص) ، وظیفه دار هدایت مردم به سوی نور و خارج کردن آنان از ظلمت ها (گمراهی ها) در پرتو تعالیم قرآن کریم

ليخرج الذين ءامنوا و عملوا الصلحت من الظلمت إلى النور

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۹ - قلم - ۶۸ - ۷ - ۴

۴ - هدایت انسان ها به راه خداوند ، اساس دعوت دین و محور تلاش پیامبر اسلام (ص)

إِنَّ رَبَّكَ هُوَ أَعْلَمُ بِمَنْ ضَلَّ عَنْ سَبِيلِهِ وَ هُوَ أَعْلَمُ بِالْمُهْتَدِينَ

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۲۰ - غاشیه - ۸۸ - ۲۲ - ۳

۳ - اهتمام شدید پیامبر (ص) ، به هدایت مردم

لست عليهم بمصيطر

با توجه به این که پیامبر(ص)، هرگز درصدد سلطه جویی بر مردم نبود، تأکید آیه شریفه، بر نفی سیطره، بیانگر تلاش وافر و پی گیری مستمر آن حضرت در زمینه هدایت مردم است، به گونه ای که گویا درصدد اجبار مردم به دینداری است.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۲۰ - غاشیه - ۸۸ - ۲۳ - ۱

۱ - پیامبر (ص) ، پس از عمل به وظیفه ارشاد همگان ، در خصوص تداوم بخشیدن به ارشاد اعراض کنندگان کافر ، تکلیفی ندارد .

فذكر ... إلا من تولّى و كفر

فعل <تولی>، بیانگر این نکته است که تذکرات پیامبر(ص) به روی گردانان رسیده است و آنان پندها را نپذیرفته، از آن اعراض کرده

اند. بنابراین تذکر دادن در مرحله اول، عمومی است و به همه مردم باید ابلاغ گردد؛ ولی پس از تولی و اعراض گروهی از آنان، پیامبر(ص) درباره تکرار تذکر و ارشاد آن گروه، تکلیفی ندارد.

هدایتگری معبود

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۶ - اعراف - ۷ - ۱۴۸ - ۸

۸ هدایتگری انسان ها و توان سخن گفتن با آنان از روشترین نشانه های معبود راستین

ألم یروا أنه لا یکلمهم و لا یهدیهم سیلا

هدایتگری معبود راستین

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۶ - اعراف - ۷ - ۱۹۳ - ۳

۳ هدایتگری و پاسخ به هدایتجویی بندگان ، از ملاک های معبود راستین

و إن تدعوهم إلی الهدی لا یتبعوکم

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۶ - اعراف - ۷ - ۱۹۸ - ۶

۶ ارائه رهنمون به بندگان ، از ملاک های معبود راستین

و إن تدعوهم إلی الهدی لا یسمعوا

خداوند معبودان اهل شرک را بدان جهت که راهنمای انسانها نیستند، شایسته پرستش نمی داند. بنابراین هدایت کردن انسانها از ملاکهای معبود به حق است.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۳ - شعراء - ۲۶ - ۷۸ - ۳

۳ - خالق و راهنمای انسان ، شایسته پرستش است ؛ نه بت های بی شعور و ساخته دست بشر .

فَأَنبَهُمْ عَدُوًّا لِي إِلَّا رَبَّ الْعَالَمِينَ . الَّذِي خَلَقَنِي فَهُوَ يَهْدِينِ

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۶ - غافر - ۴۰ - ۴۳ - ۴

۴ - داشتن پیام هدایت آفرین و نجات بخش برای زندگی دنیایی و اخروی انسان ها ، از ویژگی

های خدای بر حق و شایسته پرستش

لاجرم أئما تدعونني إليه ليس له دعوة في الدنيا ولا في الآخرة

از این که مؤمن آل فرعون در رد عقیده مشرکان، به این مطلب استدلال کرد که معبودهای ادعایی شما، پیامی برای بشر ندارد؛ می توان استفاده کرد که داشتن پیام، از خصوصیات معبود حقیقی و شایسته پرستش است.

هدایتگری موسی (ع)

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۶ - اعراف - ۷ - ۱۰۳ - ۵،۶

۵ موسی (ع) پیامبری از جانب خداوند برای ارشاد و هدایت فرعون زمان خویش و بزرگان دربار وی

إلی فرعون و ملایه

کلمه <فرعون> عنوان و لقب پادشاهان و حاکمان بزرگ مصر در عصرهای گذشته بوده است.

۶ ارشاد اهرم های اصلی نظام فرعون (فرعون و کارگزاران ارشد وی) نخستین و مهمترین رسالت موسی (ع)

إلی فرعون و ملایه

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۷ - یونس - ۱۰ - ۸۴ - ۱

۱ موسی (ع)، نسبت به قوم خود، رهبری مهربان و راهنمایی دلسوز بود.

و قال موسی یقوم

برداشت فوق از اضافه <قوم> به یای متکلم به دست آمده است.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۸ - هود - ۱۱ - ۹۷ - ۱،۶

۱ خداوند، موسی (ع) را برای هدایت فرعون و بزرگان دربارش، به سوی آنان فرستاد.

و لقد أرسلنا موسى . . . إلى فرعون و ملائجه

٦ پیام ها و رسالت های موسی (ع) ، هدایتگر مردمان به راه درست و طریق صواب

أرسلنا موسى . . . إلى فرعون و

ملاّیه فاتبعوا أمر فرعون و ما أمر فرعون برشید

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۹ - ابراهیم - ۱۴ - ۵ - ۳۸

۳- موسی (ع) ، وظیفه دار هدایت مردم خویش به سوی نور و خارج کردن آنان از ظلمت ها ، با آیات و معجزات الهی .

و لقد أرسلنا موسی بأیتنا أن أخرج قومک من الظلمت إلى النور

۸- حضرت موسی (ع) ، دارای هدفی مشترک با پیامبر اسلام (ص) در نجات مردم از ظلمت ها و هدایت آنان به سوی نور

کتب أنزلنه إليك لتخرج الناس من الظلمت .. لقد أرسلنا موسی بأیتنا أن أخرج قو

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۰ - اسراء - ۱۷ - ۲ - ۲

۲- بنی اسرائیل ، مخاطبان اصلی دعوت موسی (ع) و هدایت آنان ، مهم ترین هدف و وظیفه آن حضرت

و ءاتینا موسی الکتب و جعلنه هدی لبنی إسرءیل

از مجموع آیات مربوط به حضرت موسی(ع) برمی آید که دعوت ایشان، دعوتی فراگیر بوده است و ذکر بنی اسرائیل در این آیه، می تواند برای این باشد که آنان مخاطبان اصلی دعوت بودند.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۱ - طه - ۲۰ - ۲۹ - ۱

۱ - موسی (ع) برای انجام رسالت الهی خویش در ارشاد و هدایت فرعون ، به داشتن وزیر و معاون احساس نیاز می کرد .

واجعل لی وزیرًا

<وزیر> به کسی گفته می شود که کارهای سنگین و مسؤولیت های فرمانده خود را به عهده گیرد (مفردات راغب).

جلد - نام سوره - سوره - آیه

۲ - موسی (ع) ، تسبیح و تنزیه خداوند در برابر مشرکان ، خود را نیازمند شرح صدر و داشتن بیان واضح می دانست .

ربّ اشرح لی .. کی نسبحک کثیرًا

<کی نسبحک> می تواند تعلیل برای تمام خواسته های موسی(ع)، از جمله درخواست شرح صدر و کاهش لکنت زبان باشد. موسی(ع) می خواست برای رد آنچه گمراهان در باره خداوند توهم کرده اند، توان لازم را داشته باشد.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۴ - حاکمیت سرکوبگر فرعون ، مانع از آزادی مردم و روی آوردن موسی به هدایت آنان ، در مرحله نخست

ثم أرسلنا موسی .. إلی فرعون و ملائیه

با توجه به این که در آیات پیشین، وقتی سخن از <انبیاء> به میان می آمد، رسالت آنان به سوی توده های مردم مد نظر بود؛ ولی در مورد موسی(ع) سخن از رسالت او به سوی فرعون به میان آمده است، می توان گفت که حرکت حضرت موسی به سوی فرعون، بدان جهت بود که نظام فرعون، مانع از آزادی مردم و گرایش آنان به موسی و به عبارت دیگر سدی میان او و مردم بوده است.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱ موسی و هارون (ع) به فرمان خداوند ، برای هدایت تکذیب کنندگان آیات و معجزات الهی ، به جانب آنان فرستاده شدند .

فقلنا اذهبا إلی القوم الذین کذبوا بآیتنا

مقصود از <القوم الذین

کذبوا > فرعون و قوم او (قبطیان) است و مراد از < آیاتنا > نشانه ها و معجزات الهی می باشد نه آیات الهی در تورات زیرا تورات پس از به هلاکت رسیدن فرعون و قوم او، برای بنی اسرائیل نازل گردید.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۳ - نمل - ۲۷ - ۱۲ - ۴

۴ - اعطای نه معجزه و نشانه از سوی خدا به موسی (ع) برای هدایت فرعون و فرعونیان

فی تسع آیت إلی فرعون و قومه

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۳ - قصص - ۲۸ - ۳۸ - ۱۰

۱۰ - اقدام فریبکارانه فرعون ، برای مقابله با روشنگری های موسی (ع)

فاجعل لی صرحًا لعلی أطلع إلی إله موسی

دستور ساختن برج برای تحقیق درباره خدای یگانه که موسی همگان را به پرستش او فراخوانده بود می تواند بدان منظور باشد که افکار عمومی را از توجه به تبلیغات موسی منحرف سازد. برداشت یاد شده براساس این احتمال است.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۴ - سجده - ۳۲ - ۲۳ - ۱۰

۱۰ - موسی (ع) ، از سوی خداوند مأمور هدایت بنی اسرائیل بود .

و جعلنه هدی لبنی إسرائیل

بنابراین احتمال که مرجع ضمیر مفعولی < جعلناه > حضرت موسی (ع) باشد، نکته یاد شده به دست می آید.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۶ - غافر - ۴۰ - ۵۴ - ۲

۲ - هدایت ، بیدار سازی ، پند آموزی و احیای خردناب ، قلمرو رسالت موسی (ع) و کتاب آسمانی او (تورات)

هدی و

ذکری لأولی الألب

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۷ - زخرف - ۴۳ - ۵۰ - ۲

۲ - سعه صدر و پیگیری حضرت موسی (ع) ، در تبلیغ و هدایت مردم

ادع لنا .. فلما كشفنا عنهم العذاب

برداشت یاد شده بر این اساس است که فرعونیان حضرت موسی (ع) را ساحر می خواندند و پیام او را به مسخره و استهزا می گرفتند؛ اما آن حضرت در راستای هدایت آنان برای نجاتشان از عذاب دعا کرد.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۸ - ذاریات - ۵۱ - ۳۸ - ۱

۱ - سرگذشت موسی (ع) و رسالت او در هدایت فرعون ، آیتی الهی و درس آموز

و فی موسی إذ أرسلناه إلی فرعون

عبارت <و فی موسی> عطف بر جمله <ترکنا فیها آیه> است؛ یعنی، <و فی قصه موسی آیه>.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۲۰ - نازعات - ۷۹ - ۱۸ - ۱

۱ - موسی (ع) از جانب خداوند ، مأمور راهنمایی فرعون به راه تکامل و درست کاری و ترغیب او به پاکسازی خویش از آلودگی ها

فقل هل لك إلی أن تزکی

زکات به دو معنا است: ۱. نمو ۲. طهارت (مقایس اللغه) و به کسی که صالح و درست کار شود، می گویند <تزکیه> شده است. (قاموس)

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۲۰ - نازعات - ۷۹ - ۱۹ - ۱

\$ ۱ - موسی (ع) به فرمان خداوند ، مأمور اظهار آمادگی نزد فرعون برای هدایت او به خداوند

و أهديك إلی ربك

- موسی (ع) به فرمان خداوند، مأمور

اظهار آمادگی نزد فرعون برای هدایت او به خداوند

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۲۰ - نازعات - ۷۹ - ۲۰ - ۱

۱\$ - موسی (ع) در پی گفت و گو با فرعون و اظهار آمادگی برای ارشاد و هدایت او ، بزرگ ترین معجزه خویش را به وی ارائه کرد .

فأريه الآيه الكبرى

- موسی (ع) در پی گفت و گو با فرعون و اظهار آمادگی برای ارشاد و هدایت او ، بزرگ ترین معجزه خویش را به وی ارائه کرد .

هدایتگری مؤمن آل فرعون

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۶ - غافر - ۴۰ - ۳۸ - ۴

۴ - نشان دادن راه درست ، محور و هدف تلاش گسترده مؤمن آل فرعون در میان مردم مصر بود .

اتَّبِعُونِ أَهْدِكُمْ سَبِيلَ الرَّشَادِ

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۶ - غافر - ۴۰ - ۳۹ - ۵

۵ - ارائه تصویری درست از حقیقت زندگی در دنیا و آخرت ، از نخستین کار های هدایتی مؤمن آل فرعون

يَقُومُ إِنَّمَا هَذِهِ الْحَيَاةُ الدُّنْيَا مَتَاعٌ وَإِنَّ الْآخِرَةَ هِيَ دَارُ الْقَرَارِ

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۶ - غافر - ۴۰ - ۴۱ - ۵

۵ - نجات و رستگاری مردم ، هدف و محور تمامی تلاش های ارشادی ، سیاسی و اجتماعی مؤمن آل فرعون

و قال رجل مؤمن من آل فرعون يكتم إيمنه .. و يقوم مالي أدعوكم إلى النجوه

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۶ - غافر - ۴۰ - ۴۴ - ۳

۳ - هدایت ها و خیر خواهی های مؤمن آل فرعون ،

در قومش تأثیر نگذاشت .

فستذکرون ما أقول لكم

هدایتگری نوح(ع)

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۸ - هود - ۱۱ - ۳۲ - ۱

۱ نوح (ع) برای هدایت قومش ، تلاشی مستمر و پی گیر داشت .

قالوا ینوح قد جدلنا فأكثر جدلنا

إكثار (مصدر أكثر) به معنای کاری را فراوان انجام دادن است. بنابراین <أكثر جدالنا>؛ یعنی ، بسیار مناظره کردی و فراوان دلیل و برهان آوردی و ... این معنا ، حکایت از تلاش مستمر و پی گیر حضرت نوح(ع) در تبلیغ رسالت دارد.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۳ - شعراء - ۲۶ - ۱۰۶ - ۵

۵ - دعوت به تقوا ، محور تبلیغات و هدایت گری نوح (ع)

إذ قال لهم أخوهم نوح ألا تتقون

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۴ - عنكبوت - ۲۹ - ۱۴ - ۱

۱ - نوح (ع) ، فرستاده خداوند برای هدایت قوم خود بود .

و لقد أرسلنا نوحًا إلى قومه

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۹ - نوح - ۷۱ - ۵ - ۴

۴ - تلاش مستمر و خستگی ناپذیر نوح (ع) ، برای هدایت مردمان

قال ربّ إني دعوت قومي ليلاً ونهراً

برداشت یاد شده، با توجه به این نکته است که دعوت در شب و روز، ممکن است کنایه از تلاش مستمر و خستگی ناپذیر باشد؛ به ویژه آن که شب وقت استراحت و آسایش است.

هدایتگری والدین

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۷ - احقاف - ۴۶ - ۱۷ - ۹

۹- پدر و مادر با

ایمان ، در کنار استمداد از خداوند برای هدایت فرزند خویش ، رهنمود های لازم را به او ارائه می دهند .

و هما يستغيثان الله ويلك ءامن ان وعد الله حق

هدایتگری وحی

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۰ - اسراء - ۱۷ - ۸۲ - ۵

۵- انسان ، بدون هدایت وحی ، گرفتار نوعی بیماری فکری ، روحی و اخلاقی است .

و ننزل من القرآن ما هو شفاء و رحمه

از اینکه نزول قرآن برای شفابخشی معرفی شده است، حکایت از آن دارد که بدون وحی، بشر گرفتار مرضهای علاج ناپذیر روحی است.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۶ - زمر - ۳۹ - ۲۷ - ۷

۷- انسان ، بدون وحی و الهام الهی ، غرق در انواع غفلت ها و بی خبری ها است .

و لقد ضربنا للناس في هذا القرآن من كل مثل لعلهم يتذكرون

برداشت یاد شده از تعبیر <یتذکرون> به دست می آید؛ زیرا تذکر و بیدارباش در جایی به کار می رود که در مقابل آن، غفلت و بی خبری وجود داشته باشد.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۶ - فصلت - ۴۱ - ۱۲ - ۴

۴ - نظام آسمان ها ، تحت هدایت وحی الهی (امر و تدبیر خداوند)

و أوحى في كل سماء أمرها

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۶ - فصلت - ۴۱ - ۴۴ - ۱۳

۱۳ - برخورداری از روحیه حق‌پذیری و به دور بودن از لجاجت و عناد، شرط بهره‌وری انسان از هدایت وحی

و لو جعلنه... والذین

لَا يُؤْمِنُونَ فِيءَاذَانِهِمْ وَقُرْ وَهُوَ عَلَيْهِمْ عَمِي

از صدر آیه که درباره لجاجت کافران است و نیز فعل مضارع <لَا يُؤْمِنُونَ> که اشعار به استمرار عدم ایمان دارد می توان استفاده کرد که لجاجت و عناد، در محرومیت انسان از ابزارهای شناخت نقش دارد.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۷ - جایه - ۴۵ - ۶ - ۷

۷ - معارف وحی و آیات الهی ، نیرومندترین وسیله و عامل هدایت انسان

فَبَأَيِّ حَدِيثٍ بَعْدَ اللَّهِ وَءَايَتِهِ يُؤْمِنُونَ

خداوند می فرماید: پس از قرآن دیگر پیامی نیست که بتواند منکران قرآن را هدایت کند. از این بیان استفاده می شود که قرآن بالاترین حد کارایی و روشنگری را دارا است.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۹ - نوح - ۷۱ - ۲ - ۷

۷ - انسان ، بدون رهنمود های وحی و دین الهی ، در معرض خطر ها و تهدید های جدی است .

إِنِّي لَكُمْ نَذِيرٌ مُّبِينٌ

انذار و اخطار پیامبران، دلیل وجود خطر ها و تهدید های بسیاری در پیش روی بشر است. بنابراین اگر انسان، انذار و اخطار های پیامبران را نادیده بگیرد، دچار خطر ها و آفت های بسیاری خواهد شد.

هدایتگری هارون(ع)

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۶ - اعراف - ۷ - ۱۱۱ - ۳

۳ هارون ، برادر موسی (ع) ، همراه و همگام وی در تبلیغ رسالت و ارشاد و هدایت فرعونیان

أرجه و أخاه

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۱ - سخنان هارون به گوساله پرستان بنی اسرائیل ،

گفتاری محبت آمیز و همراه با توجیه و ارشاد بود .

يقوم إثمًا فنتنم به

انتساب بنی اسرائیل به خود، با گفتن <ای قوم من > ابراز محبت است و ریشه یابی ماجرای سامری با فتنه خواندن آن، روشن گری و ارشاد است.

۱۶ - هارون (ع) ، در غیاب موسی (ع) ، وظیفه ارشاد ، هشدار ، امر به معروف و نهی از منکر را به نحو وافی انجام داد .

و لقد قال لهم هرون من قبل يقوم .. فاتبعوني و اطيعوا أمري

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۲ - فرقان - ۲۵ - ۳۶ - ۱

۱ موسی و هارون (ع) به فرمان خداوند ، برای هدایت تکذیب کنندگان آیات و معجزات الهی ، به جانب آنان فرستاده شدند .

فقلنا اذهبا إلى القوم الذين كذبوا بآيتنا

مقصود از <القوم الذين كذبوا > فرعون و قوم او (قبطیان) است و مراد از <آیاتنا > نشانه ها و معجزات الهی می باشد نه آیات الهی در تورات ؛ زیرا تورات پس از به هلاکت رسیدن فرعون و قوم او، برای بنی اسرائیل نازل گردید.

هدایتگری هود(ع)

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۳ - شعراء - ۲۶ - ۱۲۴ - ۵

۵ - دعوت به تقوا ، محور تبلیغات و هدایت گری هود پیامبر

إذ قال لهم أخوهم هود ألا تتقون

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۷ - احقاف - ۴۶ - ۲۱ - ۷

۷- اقدام هود (ع) به هدایت و انداز قوم عاد

و اذكر أخطأ عاد إذ أنذر قومہ

ہدایتگری یعقوب (ع)

جلد - نام سورہ - سورہ - آیہ

۶- ابراهیم ، اسحاق و یعقوب (ع) ، از سوی خداوند به عنوان هادی و راهنمای مردم برگزیده شدند .

و جعلنهم أئمة يهدون

۷- ابراهیم ، اسحاق و یعقوب (ع) ، موظف بودند که در چارچوب فرمان های الهی به هدایت مردم پردازند و نه بر اساس سلیقه شخصی و نه دستور گیری از دیگران .

و جعلنهم أئمة يهدون بأمرنا

<بأمرنا> متعلق به <یهدون> و در حقیقت به منزله قید و شرط برای هدایت کردن است یعنی، هدایت کردن مردم باید به فرمان ما باشد

۹- هدایت مردم به سوی خدا و صفات ، افعال و سخنان او ، وظیفه ابراهیم ، اسحاق و یعقوب (ع) بود .

و جعلنهم أئمة يهدون بأمرنا

برداشت یاد شده براساس دو نکته است: ۱ <أمر> در اصل به معنای شأن و لفظی است عام که شامل تمامی افعال و اقوال می شود (مفردات راغب). ۲ <باء> در <بأمرنا> ممکن است برای غایت و به معنای <إلی> باشد.

هدایتگری یوسف(ع)

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۲ یوسف (ع) اقبال هم بندانش را به او غنیمت شمرد و به ارشاد و هدایت آنان پرداخت .

إنا نريك من المحسنين .. ذلكما مما علمني ربي إني تركت مله قوم لا يؤمنون بالله

هدف از دیدگاه قرآن در تفسیر راهنما

هدف

استقامت در هدف مقدس

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۰ - کهف - ۱۸ - ۶۰ - ۱۰

۱۰- پایداری در مسیر اهداف ارزشمند و متعالی مطلوب است .

و إذ قال موسى لفته لا أبرح

.. أو أمضى حقبًا

موانع پیشبرد هدف

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۲ - فرقان - ۲۵ - ۴۲ - ۵

۵ صبر و پافشاری بر اندیشه و گرایش باطل ، از موانع پیشبرد اهداف و آرمان های برگزیده و به حق

إن كاد ليضلنا عن ءالهننا لولا أن صبرنا عليها

نقش هدف

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۳ - آل عمران - ۳ - ۱۵۷ - ۳

۳ نفس هدف در تعیین رفتار و کردار انسانها

و لئن قتلتم في سبيل الله او متم لمغفرة من الله و رحمه

هدف آفرینش

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۲ - آل عمران - ۳ - ۱۴ - ۱۰

۱۰ امکانات مادی ، و تمایل به آنها ، فقط وسیله ای برای گذران زندگانی دنیاست و هدف آفرینش نیست .

زین للناس ذلك متاع الحیوه الدنیا

هدف از استماع سخن

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۶ - زمر - ۳۹ - ۱۸ - ۳

۳ - استماع سخنان و برگزیدن آنها ، باید به منظور عمل به مقتضیات آنها باشد نه برای صرف دانایی ، سرگرمی فکری و ..

الذین یستمعون القول فیَتَّبِعُونَ أحسنه

خداوند پس از طرح مسأله استماع سخنان، مسأله اتباع و پیروی کردن از بهترین آنها را یادآور شده است. این مطلب می تواند گویای حقیقت یاد شده باشد.

هدف از نقل تاریخ

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۲ - آل عمران - ۳ - ۱۳ - ۲۲، ۲۱

۲۱ عبرت گیری و پندآموزی ، هدفی برای نقل و تحلیل تاریخ

قد كان لكم .. ان في ذلك لعبره لاولى الابصار

۲۲ بصیرت (بینش صحیح) ، شرط پندگیری از حوادث تاریخ

قد كان لكم ايه .. ان في ذلك لعبره لاولى الابصار

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۲ - آل عمران - ۳ - ۱۰۳ - ۱۲،۱۶

۱۲ نقش سازنده یادآوری گذشته ها و عبرت از آن ، در تربیت انسانها

و اذكروا نعمت الله عليكم اذ كنتم اعداء فالف بين قلوبكم

۱۶ نگرش به تاریخ زمینه ساز تربیت و هدایت انسانها

و اذكروا نعمت الله عليكم اذ كنتم اعداء .. كذلك بين الله لكم اياته لعلكم

هدف عمل صالح

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۲ - بقره - ۲ - ۲۳۷ - ۱۳

۱۳ نیل به تقوا ، هدف از اعمال خیر

و ان تعفوا اقرب للتقوى

هدف مجاهدان

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۲ - بقره - ۲ - ۲۰۷ - ۳

۳ باید رضایت خداوند ، بالاترین هدف ایثارگران در راه خدا باشد .

و من الناس من يشرى نفسه ابتغاء مرضات الله

از ستایش خداوند نسبت به گروهی که با ایثار جان خویش در پی جلب رضایت او هستند، استفاده می شود که باید رضایت خداوند بالاترین هدف باشد.

هدف مقدس

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۴ - مائده - ۵ - ۳۵ - ۹

۹ مقدس بودن هدف ، توجیه کننده وسیله و راه رسیدن به آن نیست .

يَا أَيُّهَا الَّذِينَ ءَامَنُوا اتَّقُوا اللَّهَ وَابْتَغُوا إِلَيْهِ الْوَسِيلَةَ

فرمان به تقوا، قبل از گزینش وسیله تقرب به خدا، به این نکته

اشاره دارد که مبادا از هر نوع وسیله ای برای تقرب به خدا، که هدفی مقدس است، کمک جست.

هدف مؤمنان

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۰ - اسراء - ۱۷ - ۱۹ - ۶

۶- حیات اخروی ، حیاتی برتر از دنیاست و دستیابی به آن ، باید هدف همه مؤمنان باشد .

من كان يريد العاجله .. و من أراد الآخرة ... كان سعيهم مشكوراً

تشکر و قدردانی خداوند از تلاش و کوشش خواهان در مقابل دنیاطلبان، می تواند گویای حقیقت یاد شده باشد.

هدف و وسیله

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱ - بقره - ۲ - ۱۸۹ - ۱۸

۱۸ - به کارگیری روش صحیح و منطقی در کارها و انتخاب اسباب درست برای نیل به مقاصد ، فرمان و توصیه خداوند به مسلمانان

ليس البر .. و أتوا البيوت من أبوابها

جمله <و ليس البر ..> در بازداشتن مسلمانان از سنت جاهلی (ورود به خانه از پشت آن در مراسم حج) کافی بود. بنابراین جمله <و أتوا البيوت ...> حاکی از یک دستور کلی و شامل است. در این جمله مقاصد و آرمانها، به خانه ها و روشهای رسیدن به آن مقاصد، به دربهای خانه تشبیه شده است.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۲ - آل عمران - ۳ - ۵۲ - ۱۰

۱۰ نقش سازماندهی و تشکل در پیشبرد اهداف

فلما احسّ .. قال من انصاري الى الله

جمله <قال من انصاري>، بیانگر تلاش عیسی (ع) برای سازماندهی است و طبعاً در پیشبرد هدف نقش داشته است.

- آیه - فیش

۴ - مائده - ۵ - ۳۵ - ۹

۹ مقدس بودن هدف ، توجیه کننده وسیله و راه رسیدن به آن نیست .

يَا أَيُّهَا الَّذِينَ ءَامَنُوا اتَّقُوا اللَّهَ وَابْتَغُوا إِلَيْهِ الْوَسِيلَةَ

فرمان به تقوا، قبل از گزینش وسیله تقرب به خدا، به این نکته اشاره دارد که مبدا از هر نوع وسیله ای برای تقرب به خدا، که هدفی مقدس است، کمک جست.

هدف و وسیله

{هدف و وسیله}

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۸ - هود - ۱۱ - ۱۱۳ - ۸

۸ هدف ، نمی تواند توجیه کننده وسیله باشد .

فَاسْتَقِمُّ كَمَا أُمِرْتُ .. . وَلَا تَطْغَوْا ... وَلَا تَرْكَبُوا إِلَى الَّذِينَ ظَلَمُوا

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۸ - یوسف - ۱۲ - ۶۰ - ۵

۵ جواز بهره گیری از فشار های اقتصادی برای نیل به مقاصد مشروع

فَإِنْ لَمْ تَأْتُونِي بِفَلَاحٍ لَكُمْ عِنْدِي

هدف و وسیله

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱ - بقره - ۲ - ۱۸۹ - ۱۸

۱۸ - به کارگیری روش صحیح و منطقی در کارها و انتخاب اسباب درست برای نیل به مقاصد ، فرمان و توصیه خداوند به

مسلمانان

لیس البر . . و أتوا البيوت من أبوابها

جمله < و لیس البر . . > در بازداشتن مسلمانان از سنت جاهلی (ورود به خانه از پشت آن در مراسم حج) کافی بود. بنابراین جمله < و أتوا البيوت ... > حاکی از یک دستور کلی و شامل است. در این جمله مقاصد و آرمانها، به خانه ها و روشهای رسیدن به آن مقاصد، به دربهای خانه تشبیه شده است.

جلد

- نام سوره - سوره - آیه - فیش

۲ - آل عمران - ۳ - ۵۲ - ۱۰

۱۰ نقش سازماندهی و تشکل در پیشبرد اهداف

فلما احسن .. قال من انصاری الی الله

جمله <قال من انصاری>، بیانگر تلاش عیسی (ع) برای سازماندهی است و طبعاً در پیشبرد هدف نقش داشته است.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۴ - مائده - ۵ - ۳۵ - ۹

۹ مقدس بودن هدف، توجیه کننده وسیله و راه رسیدن به آن نیست.

یا ایها الذین ءامنوا اتقوا الله وابتغوا الیه الوسیله

فرمان به تقوا، قبل از گزینش وسیله تقرب به خدا، به این نکته اشاره دارد که مبدا از هر نوع وسیله ای برای تقرب به خدا، که هدفی مقدس است، کمک جست.

هدهد از دیدگاه قرآن در تفسیر راهنما

هدهد

ادعای هدهد

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۳ - نمل - ۲۷ - ۲۲ - ۳

۳ - هدهد، مدعی دستیابی به موضوعی خارج از قلمرو اطلاعات سلیمان

أحطت بما لم تحط به

<احاطه> در این جا کنایه از علم آمده است؛ یعنی، <علمت بما لم تعلم به> به چیزی دست یافتم که تو به آن دست نیافته ای.<

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱ - حضرت سلیمان (ع)، قضاوت درباره هدهد را به آینده و پس از تحقیق پیرامون ادعا های وی موکول کرد .

فقال أحطت بما لم تحط به .. قال سننظر أصدقت أم كنت من الكذابين

۲ - سلیمان (ع)، درصدد بررسی ادعا های هدهد درباره سرزمین سبا

قال سننظر أصدقت

أم كنت من الكذابين

اعراض هدهد

جلد - نام سوره - سوره - آيه - فیش

۱۳ - نمل - ۲۷ - ۲۸ - ۴

۴ - هدهد ، موظف به روی برتافتن از درباریان سبا (پس از افکندن نامه سلیمان) نزد ایشان

ثم تولّ عنهم فانظر ماذا يرجعون

<تولّی> (مصدر <تولّ>) به معنای روی برتافتن است، یعنی، از آنان روی برتاب و سپس بنگر چه پاسخ می دهند.

پرسش از غیاب هدهد

جلد - نام سوره - سوره - آيه - فیش

۱۳ - نمل - ۲۷ - ۲۰ - ۳

۳ - پرسش سلیمان از علت ناپیدا بودن هدهد

فقال ما لي لأرى الهدهد أم كان من الغائبين

حضور هدهد

جلد - نام سوره - سوره - آيه - فیش

۱۳ - نمل - ۲۷ - ۲۲ - ۱

۱ - حاضر شدن هدهد در نزد سلیمان ، پس از درنگی نه چندان طولانی

فمكث غير بعيد فقال

خبر هدهد

جلد - نام سوره - سوره - آيه - فیش

۱۳ - نمل - ۲۷ - ۲۲ - ۲،۳،۵

۲ - مبادرت هدهد به طرح دلیل غیبت خود و ارائه اطلاعات جدید به سلیمان (ع)

فقال أحطت بما لم تحط به

۳ - هدهد، مدعی دستیابی به موضوعی خارج از قلمرو اطلاعات سلیمان

أحطت بما لم تحط به

<احاطه> در این جا کنایه از علم آمده است؛ یعنی، <علمت بما لم تعلم به> به چیزی دست یافتم که تو به آن دست نیافته ای.<

۵ - هدهد، پیامدار خبری بزرگ و قطعی از سرزمین <سبا> برای سلیمان (ع)

و جئتک من سبا بنیا یقین

<نبأ> به خبر مهم و شنیدنی گفته می شود؛ یعنی، <برای تو

از سبا خبری قطعی آورده ام که بسیار مهم و شنیدنی است.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۳ - نمل - ۲۷ - ۲۳ - ۱

۱ - اخبار هدهد از فرمانروایی یک زن بر مردم سرزمین سبا

إِنِّي وَجَدت امرأه تملكهم

<مُلْكٌ> (مصدر <تملكهم>) به معنای حکومت و فرمانروایی است؛ یعنی، زنی را یافتم که بر آنان حکمرانی می کند.

دلایل غیاب هدهد

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۳ - نمل - ۲۷ - ۲۲ - ۲

۲ - مبادرت هدهد به طرح دلیل غیبت خود و ارائه اطلاعات جدید به سلیمان (ع)

فقال أحطت بما لم تحط به

روش کشف صداقت هدهد

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۳ - نمل - ۲۷ - ۲۸ - ۶

۶ - تدبیر سلیمان در کشف صدق و کذب ادعای هدهد از طریق به کارگیری خود وی

قال سننظر أصدقت .. اذهب بكتبي هذا

سلیمان(ع) و هدهد

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۳ - نمل - ۲۷ - ۲۷ - ۱،۲،۳

۱ - حضرت سلیمان (ع)، قضاوت درباره هدهد را به آینده و پس از تحقیق پیرامون ادعاهای وی موکول کرد .

فقال أحطت بما لم تحط به .. قال سننظر أصدقت أم كنت من الكذابين

۲ - سلیمان (ع) ، درصدد بررسی ادعا های هدهد درباره سرزمین سبا

قال سننظر أصدقت أم كنت من الكذابين

۳ - ادعا های هدهد در رابطه با سرزمین سبا ، امری شگفت و دور از باور سلیمان (ع)

قال سننظر أصدقت أم كنت من الكذابين

تعبیر > خواهیم دید که راست

می گویی یا از دروغ گویانی < پس از بیان تفصیلی هدهد و درس های بلند توحیدی وی، می تواند نشانگر شگفتی و ناباوری سلیمان باشد.

شعور هدهد

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۳ - نمل - ۲۷ - ۲۵ - ۴

۴ - هدهد سپاه سلیمان ، دارای شعور عالی و معرفت عمیق به آفریدگار جهان

یسجدون للشمس من دون الله... ألا یسجدوا لله الذی یخرج الخبء فی السموت و الأر

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۳ - نمل - ۲۷ - ۲۸ - ۸

۸ - هدهد سپاه سلیمان ، عنصری فهیم و قادر به درک زبان سلیمان (ع) و نیز زبان مردم سبا

اذهب بکتبی هذا... فانظر ماذا یرجعون

شگفتی ادعای هدهد

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۳ - نمل - ۲۷ - ۲۷ - ۳

۳ - ادعا های هدهد در رابطه با سرزمین سبا ، امری شگفت و دور از باور سلیمان (ع)

قال سننظر أصدقت أم كنت من الکذبین

تعبیر <خواهیم دید که راست می گویی یا از دروغ گویانی > پس از بیان تفصیلی هدهد و درس های بلند توحیدی وی، می تواند نشانگر شگفتی و ناباوری سلیمان باشد.

عذر مقبول هدهد

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۳ - نمل - ۲۷ - ۲۱ - ۸

۸- اعلام سلیمان (ع) به بخشودن هدهد، در صورت آوردن دلیلی روشن و قابل قبول برای غیبت خود

لَأَعْدَبَنَّهٗ . . . أَوْ لِيَأْتِيَنَّ بِسُلْطٰنٍ مِّمِیْنٍ

غیاب هدهد

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۳ - نمل - ۲۷

۲ - غایب یافتن سلیمان هدهد را در صف پرندگان

فقال ما لی لأری الهدهد أم کان من الغائبین

کیفر هدهد

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۳ - نمل - ۲۷ - ۲۱ - ۱

۱ - تصمیم سلیمان (ع) به مجازات سخت هدهد در صورت عدم ارائه دلیلی قابل قبول بر غیبت خویش

لأعدبَّنه عذابًا شدیدًا .. أو لیأتیننی بسلطن مبین

<سلطان> به معنای حجت و برهان است و <سلطان مبین> یعنی، دلیل روشن و قانع کننده.

مسئولیت هدهد

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۳ - نمل - ۲۷ - ۲۸ - ۱،۴،۵

۱ - مأموریت هدهد از سوی سلیمان، برای بردن نامه وی به جانب ملکه سبا

اذهب بکتبی هذا فألقه إلیهم

<کتاب> معادل <مکتوب> و به معنای نامه است؛ یعنی، این نامه مرا ببر، آن گاه. ...

۴ - هدهد، موظف به روی برتافتن از درباریان سبا (پس از افکندن نامه سلیمان) نزد ایشان

ثمّ تولّ عنهم فانظر ماذا یرجعون

<تولّی> (مصدر <تولّ>) به معنای روی برتافتن است؛ یعنی، از آنان روی برتاب و سپس بنگر چه پاسخ می دهند.

۵ - مأموریت هدهد برای مشاهده بازتاب نامه سلیمان در میان درباریان سبا و شنود کردن سخنان ایشان.

ثمّ تولّ عنهم فانظر ماذا یرجعون

نامه رسائی هدهد

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۳ - نمل - ۲۷ - ۲۸ - ۱،۲،۴

۱ - مأموریت هدهد از سوی سلیمان ، برای بردن نامه وی به جانب ملکه سبا

اذهب بکتبی هذا فألقه إليهم

<کتاب> معادل <مکتوب> و به معنای نامه است، یعنی، این نامه مرا ببر، آن

گاه... .

۲ - افکندن نامه به محلّ تجمع ملکه و درباریان سبا ، مأموریت هدهد از جانب سلیمان (ع)

اذهب بکتبی هذا فألقه إليهم

<ها> ساکن در <ألقه> ها سکت و <إلقاء> (مصدر <ألق>) به معنای افکندن است؛ یعنی، آن گاه [نامه را] به سوی آنان بیفکن.

۴ - هدهد ، موظف به روی برتافتن از درباریان سبا (پس از افکندن نامه سلیمان) نزد ایشان

ثمّ تولّ عنهم فانظر ماذا يرجعون

<تولّى> (مصدر <تولّى>) به معنای روی برتافتن است؛ یعنی، از آنان روی برتاب و سپس بنگر چه پاسخ می دهند.

نقش هدهد

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۳ - نمل - ۲۷ - ۲۰ - ۴،۹

۴ - هدهد ، از اعضای سپاهیان سلیمان

و حشر لسليمن جنوده.. فقال ما لي لأرى الهدهد

۹ - در مجمع البیان آمده است : < و اختلف في سبب تفقده الهدهد ف قيل إنّه احتاج إليه في سفره ليدله على الماء قال أبوحنيفه لأبي عبدالله (ع) كيف تفقد سليمان الهدهد من بين الطير ؟ قال : لأنّ الهدهد يري الماء في بطن الأرض كما يري أحدكم الدهن في القاروره ؛

در انگیزه سؤال سلیمان از غیبت هدهد اختلاف شده است: بعضی گفته اند: سلیمان در سفرش نیاز به هدهد داشت تا وی را به وجود آب راهنمایی کند. [مجمع می افزاید] که ابوحنیفه از امام صادق(ع) سؤال کرد: چرا سلیمان از میان پرندگان سراغ هدهد را گرفت؟ فرمود: برای این که هدهد آب را در دل زمین می بیند، همان گونه که فردی از شما روغن را در ظرف بلورین می بیند...>

جلد - نام سوره - سوره

- آیه - فیش

۱۳ - نمل - ۲۷ - ۲۱ - ۷

۷ - مسؤولیت مهم هدهد در سپاه سلیمان (ع)

أَمْ كَانِ مِنَ الْغَائِبِينَ . لَأَعَذَّبَنَّ عَذَابًا شَدِيدًا أَوْ لَأَأَذِیْبَنَّهٗ

احتمال می رود در نظر گرفتن مجازات سخت برای تخلف هدهد، از آن جهت باشد که وی دارای مسؤولیتی مهم بود و نمی بایست پست خود را ترک می کرد.

هدهد و سرزمین سبا

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۳ - نمل - ۲۷ - ۲۲ - ۵

۵ - هدهد ، پیامدار خبری بزرگ و قطعی از سرزمین < سبا > برای سلیمان (ع)

و جئتک من سبا بنیا یقین

<نبأ> به خبر مهم و شنیدنی گفته می شود؛ یعنی، <برای تو از سبا خبری قطعی آورده ام که بسیار مهم و شنیدنی است.

هدهد و سلیمان(ع)

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۳ - نمل - ۲۷ - ۲۲ - ۵، ۳، ۲، ۱

۱ - حاضر شدن هدهد در نزد سلیمان ، پس از درنگی نه چندان طولانی

فمکت غیر بعید فقال

۲ - مبادرت هدهد به طرح دلیل غیبت خود و ارائه اطلاعات جدید به سلیمان (ع)

فقال أحطت بما لم تحط به

۳ - هدهد ، مدعی دستیابی به موضوعی خارج از قلمرو اطلاعات سلیمان

أحطت بما لم تحط به

<احاطه> در این جا کنایه از علم آمده است؛ یعنی، <علمت بما لم تعلم به> به چیزی دست یافتم که تو به آن دست نیافته ای.<

۵- هدهد، پیامدار خبری بزرگ و قطعی از سرزمین <سبا> برای سلیمان (ع)

و جئتک من سبا بنیا یقین

<نبأ> به خبر مهم و شنیدنی

گفته می شود؛ یعنی، >برای تو از سبا خبری قطعی آورده ام که بسیار مهم و شنیدنی است.

هدیه از دیدگاه قرآن در تفسیر راهنما

هدیه

ارزش هدیه

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۳ - نمل - ۲۷ - ۳۶ - ۲

۲ - امکانات اعطا شده از جانب خداوند، بسی بهتر و ارزشمندتر از امکانات داده شده از سوی بشر

فما آتین الله خیر ممّا آتیکم

بی اعتنایی به هدیه ملکه سبا

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۳ - نمل - ۲۷ - ۳۶ - ۴

۴ - بی اعتنایی سلیمان (ع) نسبت به هدایای ملکه سبا و اظهار بی نیازی از آن

قال أتمدونن بمال

رد هدیه ملکه سبا

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۳ - نمل - ۲۷ - ۳۷ - ۱

۱ - رد هدیه ملکه سبا از سوی سلیمان (ع) و فرمان وی مبنی بر بازگشت سفیر به سوی بلقیس با پیام جنگ

ارجع إلیهم فلنأتینهم بجنود

سیاق آیات نشانگر این نکته است که سلیمان(ع) هدیه را نپذیرفت و به آنان برگرداند.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۳ - نمل - ۲۷ - ۳۸ - ۳

۳ - عزم ملکه سبا بر تسلیم شدن در برابر سلیمان (ع) ، پس از رد هدایای وی

قبل أن یأتونی مسلمین

از سخنان سلیمان و تعبیر <قبل أن یأتونی مسلمین> استفاده می شود که بلقیس مصمم بر تسلیم شده بود و سلیمان از قبل آن را می دانست.

عظمت هدیه ملکه سبا

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۳ - نمل - ۲۷ - ۳۶ - ۵

۵ - هدیه

ملکه سبا، هدیه ای چشمگیر و پربها بود.

قال أتمدّونن بمال

از تعبیر <أتمدّونن بمال> استفاده می شود که هدیه، فی نفسه دارای جاذبه کافی برای هر پادشاه مقتدری بوده است؛ اما در چشم سلیمان پیامبر(ع) جایی نداشته است.

فلسفه هدیه ملکه سبا

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۳ - نمل - ۲۷ - ۳۵ - ۲

۲ - هدف بلقیس از ارسال هدیه برای سلیمان (ع)، آزمون وی و مشاهده بازتاب آن بود.

و إني مرسله إليهم بهديّة فناظره بم يرجع المرسلون

هدیه به ائمه(ع)

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۸ - رعد - ۱۳ - ۲۱ - ۱۱

۱۱ > سنن أبوعبدالله (ع) عن قوله تعالى : <الذين يصلون ما أمر الله به أن يوصل > قال : هو صلة الإمام في كل سنة بما قل أو كثر ثم قال أبوعبدالله (ع) : و ما ارید بذلك إلا تزكيتکم ;

از امام صادق(ع) درباره سخن خدای تعالی: <الذين يصلون ما أمر الله به أن يوصل > سؤال شد، آن حضرت فرمود: آن، عطیه دادن به امام است در هر سال با چیزی، کم باشد یا زیاد، سپس امام صادق(ع) فرمود: من با گرفتن این عطیه فقط می خواهم شما را پاک کنم.

هدیه به سلیمان(ع)

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۳ - نمل - ۲۷ - ۳۵ - ۱،۲،۴

۱ - تدبیر ملکه سبا در فرستادن هدیه ای بزرگ برای سلیمان (ع)

و اِنِّي مرسله اِلَيْهِمْ بهدِيَه

بزرگي هديه از نكره آمدن آن استفاده مي شود.

۲ - هدف بلقيس از

ارسال هدیه برای سلیمان (ع)، آزمون وی و مشاهده بازتاب آن بود.

و اِنِّیْ مرسله اِلَیْهِمْ بِهَدِیَّه فَنَظَرَهُ بِمَ یَرْجِعُ المرسلون

۴ - همراهی هیأتی از فرستادگان بلقیس با هدیه او به سوی سلیمان (ع)

فَنَظَرَهُ بِمَ یَرْجِعُ المرسلون

تعبیر <مرسلون> با صیغه جمع، نشان دهنده رفتن هیأتی از نمایندگان همراه هدیه او به سوی سلیمان(ع) است.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۳ - نمل - ۲۷ - ۳۶ - ۱،۴

۱ - حضور سفیر ملکه سبا همراه با هدایا در نزد سلیمان (ع)

فلَمَّا جَاءَ سلیمان

از تعبیر <جاء> به صورت مفرد، استفاده می شود که تنها یکی از نمایندگان بلقیس (با این که آنان متعدد بودند) برای تقدیم هدایا به دربار سلیمان(ع) باریافت. گفتنی است که جمله <ارجع اِلَیْهِمْ> که خطاب به یک فرد است مطلب فوق را تأیید می کند. بنابراین احتمال این که مراد از ضمیر <جاء> مال باشد چنان که برخی از مفسران گفته اند تضعیف می شود.

۴ - بی اعتنایی سلیمان (ع) نسبت به هدایای ملکه سبا و اظهار بی نیازی از آن

قال اَتَمَدُّونَن بَمَال

هدیه قابیل

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۴ - مائده - ۵ - ۲۷ - ۲

۲ هر یک از هابیل و قابیل هدیه ای را به رسم تقرب به پیشگاه خداوند تقدیم کردند .

اذ قَرَّبَا قَرْبَانًا

<قربان> هر عمل نیکی است که با آن تقرب به خداوند قصد شود. (مجمع البیان)

هدیه ملکه سبا

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۳ - نمل - ۲۷ - ۳۵ - ۱،۴

- تدبیر ملکه سبا در فرستادن هدیه ای بزرگ برای سلیمان (ع)

و اِنِّی مرسله اِلَیْهِمْ بِهَدِیَّه

بزرگی هدیه از نکره آمدن آن استفاده می شود.

۴- همراهی هیأتی از فرستادگان بلقیس با هدیه او به سوی سلیمان (ع)

فناظره بِمَ یرجع المرسلون

تعبیر <مرسلون> با صیغه جمع، نشان دهنده رفتن هیأتی از نمایندگان همراه هدیه او به سوی سلیمان(ع) است.

هدیه هاییل

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۴ - مائده - ۵ - ۲۷ - ۲

۲ هر یک از هاییل و قابیل هدیه ای را به رسم تقرب به پیشگاه خداوند تقدیم کردند .

اذ قربا قرباناً

<قربان> هر عمل نیکی است که با آن تقرب به خداوند قصد شود. (مجمع البیان)

هشدار از دیدگاه قرآن در تفسیر راهنما

هشدار

مسلمانان هشدار به صدر اسلام

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۷ - توبه - ۹ - ۱۶ - ۸

۸ هشدار تهدیدآمیز خداوند به عناصر سست ایمان ، نسبت به همراز شدن با بیگانگان و در میان نهادن اسرار مسلمانان با آنان

أَمْ حَسِبْتُمْ أَنْ تُتْرَكُوا وَلَمَّا يَعْلَمِ اللَّهُ الَّذِينَ... و لم يتخذوا من دون الله ولا رسو

نیاز به هشدار

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۵ - انعام - ۶ - ۱۲۶ - ۹

۹ آدمی همواره نیازمند تذکر و هشدار است.

قد فصلنا الأیت لقوم یذکرون

>یذکرون< صیغه مضارع و معنی تجدد و استمرار دارد. ستوده شدن متذکران با این بیان اشاره ای ظریف به این نکته دارد که آدمی همواره نیازمند متذکر شدن است.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۰ - اسراء - ۱۷ - ۳۹

۹- انسان ، همواره در معرض ابتلا به شرک و نیازمند به هشدار است . *

لا تجعل مع الله إلهاء آخر . .. و قضي ربك ألا تعبدوا إلا إياه ... لا تجعل مع ال

تأکید بر پرهیز از شرک در این مجموعه آیات (آیه ۲۲ ۳۸) که درباره مباحث مختلف خانوادگی و اجتماعی است بیانگر این نکته است که احتمال لغزش انسانها زیاد است و باید به آنها توجه داده شود.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۷ - محمد - ۴۷ - ۳۳ - ۱۱

۱۱- مؤمنان ، در معرض لغزش و نیازمند تذکر و هشدار مکرر

يَأْتِيهَا الَّذِينَ ءَامَنُوا أَطِيعُوا اللَّهَ و أَطِيعُوا الرَّسُولَ و لَا تَبْطُلُوا أَعْمَلَكُمْ

از تکرار <أطيعوا> و نهی <لا تبطلوا> در مورد مؤمنان، مطلب بالا استفاده می شود.

هشدار از قیامت

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۲۰ - تین - ۹۵ - ۷ - ۶

۶- پیامبر (ص) ، دعوت کننده مردم به دین و هشداردهنده آنان ، به روز جزا است .

فما يكذبك بعد بالدين

برداشت یاد شده، بر دو پیش فرض استوار است: ۱. مخاطب آیه شریفه پیامبر(ص) باشد؛ ۲. کلمه <دین> در هر دو معنای <شریعت> و <جزا> استعمال شده باشد.

هشدار اشراف قوم فرعون

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۶ - اعراف - ۷ - ۱۲۷ - ۵،۷

۵ رو آوردن موسی (ع) و قومش به فسادگری علیه نظام فرعون ، هشدار اشرافیان به فرعون

أُتذّر موسى و قومه ليفسدوا في الأرض

<لام> در <ليفسدوا> در اصطلاح اهل ادب لام عاقبت می باشد. بنابراین مقصود اشراف از جمله <أُتذّر ...> این

است که ترک مجازات موسی(ع) و قومش به فسادگری آنان می انجامد. قابل ذکر است که مراد از فسادگری، به قرینه >و یذرك و ءالھتك<، شورش کردن علیه نظام فرعونى است.

۷ اشرافیان دربار ، سرکوب نشدن موسی (ع) را مایه انزوای فرعون و ترک پرستش خدایان وی دانسته و آن را به فرعون گوشزد کردند .

أذّر موسى و قومه . . . و یذرك و ءالھتك

هشدار با بلا

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۴ - سجده - ۳۲ - ۲۱ - ۱

۱ - وجود برخی بلاهای حتمی دنیوی از سوی خداوند ، برای تنبیه و هشدار به فاسقان است .

و لنذیقنھم من العذاب الأذنی دون العذاب الأكبر لعلھم یرجعون

در این که مراد از <عذاب الأذنی> چیست، اقوال گوناگونی گفته شده است از جمله آنها این است که منظور، عذاب های دنیوی، مانند بلاها و بیماری ها و .. است.

هشدار به آدم(ع)

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱ - بقره - ۲ - ۳۵ - ۱۳

۱۳ هشدار خداوند به آدم (ع) و حوا به این که در صورت تناول از شجره ممنوعه ، از ستمکاران خواهند شد .

و لاتقربا هذه الشجره فتكونا من الظلمین

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۵ - اعراف - ۷ - ۱۹ - ۵

۵ هشدار خداوند به آدم و حوا که در صورت خوردن از شجره نهی شده از ستمکاران خواهند بود.

و لا تقربا هذه الشجره فتكونا من الظلمین

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۵ - اعراف - ۷ - ۲۲

۱۴ هشدار و تذکر پیشاپیش خداوند به آدم و حوا، در مورد دشمنی آشکار شیطان با آنان

و أقل لکما إن الشیطن لکما عدو مبین

۱۶ آدم و حوا، علی رغم هشدار شدید خداوند به دشمنی شیطان با آنان، سخنان وی را پذیرفتند.

فدلیهما بغرور فلما ذاقا الشجره

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۱ - طه - ۲۰ - ۱۱۹ - ۳

۳ - دشواری تأمین نیاز های اولیه انسان (غذا ، پوشاک ، آب و مسکن) در بیرون بهشت ، از هشدار های خداوند به آدم (ع)
(

فتشقی . إن لک ألا تجوع فیها و لاتعری . و إنک ... لاتضحی

<إنک> عطف بر <ألا تجوع> است و جمله <إن لک..> تفسیر برای <فتشقی> می باشد. نفی گرسنگی، برهنگی، آفتاب زدگی و تشنگی، به منظور اشاره به سختی هایی است که آدم(ع) در صورت اخراج از بهشت به آن گرفتار می شد.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۱ - طه - ۲۰ - ۱۲۱ - ۴

۴ - آدم و حوا (ع) ، علی رغم هشدار شدید خداوند به دشمنی شیطان با آنان ، تحت تأثیر سخنان او قرار گرفتند .

إن هذا عدو لک و لزوجک .. فأکلا منها

هشدار به آیندگان

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۶ - اعراف - ۷ - ۱۰۱ - ۴

۴ بیان سرنوشت شوم تکذیب کنندگان انبیا (ع) برای هشدار و تذکار آیندگان ، از روش های هدایتی قرآن

تلک القرى نقص علیک من أنبائها

هشدار به ابراهیم (ع)

جلد - نام سوره - سوره - آیه -

۵ - انعام - ۶ - ۸۰ - ۹

۹ قوم ابراهیم در مقابله با ادله توحیدی آن حضرت، او را به آسیب دیدن از جانب بتها بیم دادند.

و لا أخاف ما تشرکون به

جمله <لا أخاف> که پاسخ حضرت ابراهیم(ع) به تهدید مشرکان است قرینه بر وقوع تهدید از جانب آنهاست.

هشدار به استهزاگران دین

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۵ - انعام - ۶ - ۱۰ - ۱۱

۱۱ هشدار خداوند به استهزاکنندگان معارف و ادیان الهی

و لقد استهزیء برسلمن قبلک فحاق بالذین سخروا منهم ما کانوا به یستهزءون

هشدار به استهزاگران محمد(ص)

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۵ - انعام - ۶ - ۱۰ - ۱۰

۱۰ هشدار خداوند به استهزاکنندگان پیامبر(ص)

و لقد استهزیء برسلمن قبلک فحاق بالذین سخروا منهم ما کانوا به یستهزءون

هشدار به اشراف مکه

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۷ - زخرف - ۴۳ - ۵۶ - ۲

۲ - بیان فرجام فرعونیان ، هشدار به مستکبران و اشراف مشرک مکه

فجعلنهم سلفاً و مثلاً للأخرین

هشدار به افشاگران عیب

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۴ - نساء - ۴ - ۱۴۸ - ۱۲

۱۲ هشدار و تهدید خداوند به افشا کنندگان عیوب مردم و هتک کنندگان حرمت آنان

لا یحب الله الجهر بالسوء... و كان الله سمیعاً علیماً

توصیف خداوند به شنوایی و آگاهی، پس از بیان اوامر و نواهی، غالباً برای تهدید به کیفر و عقاب آورده می شود.

هشدار به امت های غافل

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۵ - افول پذیری تمدن ها ، هشدارى است به ملت هاى مغرور و غافل از خدا .

ثم أنشأنا من بعدهم قرونًاء آخريين . ما تسبق من أمه أجلها و ما يستتخرون

هشدار به امت هاى متكبر

جلد - نام سوره - سوره - آيه - فيش

۱۲ - مؤمنون - ۲۳ - ۴۳ - ۵

۵ - افول پذیری تمدن ها ، هشدارى است به ملت هاى مغرور و غافل از خدا .

ثم أنشأنا من بعدهم قرونًاء آخريين . ما تسبق من أمه أجلها و ما يستتخرون

هشدار به انبيا

جلد - نام سوره - سوره - آيه - فيش

۵ - انعام - ۶ - ۸۸ - ۶

۶ پیامبران و رهنوردان صراط مستقيم نیز اگر شرک بورزند، اعمال آنان تباه و فاسد می شود.

ذلك هدى الله يهدى . . و لو أشركوا لحبط عنهم ما كانوا يعملون

جلد - نام سوره - سوره - آيه - فيش

۱۶ - زمر - ۳۹ - ۶۵ - ۱

۱ - هشدار خداوند به يكايك پیامبران در باره گرايش پيدا كردن به شرک و پرستش غير او

و لقد أوحى إليك و إلى الذين من قبلك لئن أشركت ليحبطن عملك

مفرد آمدن خطاب در <أشركت> و <عملك> با آن كه همه پیامبران مخاطب وحى الهى بودند مى رساند كه اين وحى به يكايك پیامبران به طور جداگانه و مستقل، ابلاغ شده است.

هشدار به انسان

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۳ - آل عمران - ۳ - ۱۹۱ - ۳۲

۳۲ همه انسان ها در خطر گرفتاری به آتش دوزخ

لایات لاولی الالباب . . .

فقنا عذاب النار

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۴ - نساء - ۴ - ۱۰۸ - ۱۱

۱۱ هشدار خداوند به انسان در مورد اعمال و کار های ناشایست نهانی او

اذ بییتون ... و كان الله بما يعملون محيطاً

از مصادیق مورد نظر برای <ما یعملون>، به قرینه جمله <اذ بییتون>، اعمال پنهانی است.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۴ - مائده - ۵ - ۱۰ - ۴

۴ انذار و تهدید، از روش های قرآن برای بازداشتن انسان ها از کفر و انکار حقایق و تکذیب آیات الهی

و الذین کفروا و کذبوا بایتنا أولئک اصحب الجحیم

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۴ - مائده - ۵ - ۱۰۵ - ۵

۵ انسان همواره بر سر دو راهی هدایت و گمراهی

علیکم انفسکم لایضرکم من ضل إذا هتدیتم

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۵ - انعام - ۶ - ۶۰ - ۱۵

۱۵ آگاهی خداوند بر کردارهای آدمی، هشدار به او در مورد عملکردش و پیامدهای آن

ثم ینبئکم بما کنتم تعملون

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۵ - انعام - ۶ - ۱۲۸ - ۱۰

۱۰ آدمیان باید در برابر وسوسه های جنیان و اغواگری آنها هشیار بوده و از خود حراست کنند.

یَمَعِشِرِ الْجِنِّ قَدْ اسْتَكْثَرْتُمْ مِنَ الْإِنْسِ

خبر دادن خداوند از سیطره و عملکرد جنیان، هشداری به آدمیان است تا دشمن خویش را بشناسند و تدابیر لازم را در برابر او به کار برند.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۷ - توبه - ۹ - ۹۴ - ۱۷

توجه انسان به بازگشت قهری خود به سوی خداوند آگاه ، هشدار است برای او .

ثم تردون إلی . . . فینبئکم بما کنتم تعملون

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۹ - نحل - ۱۶ - ۱۹ - ۲

۲- هشدار خداوند به انسان ها نسبت به برخوردشان در برابر نعمت های فراوان او

و إن تعدوا نعمة الله لا تحصوها . . . و الله یعلم ما تسرون و ما تعلنون

احتمال دارد مراد از بیان علم خداوند به نهان و آشکار انسانها در آیه، نکته یاد شده باشد^۲ به دلیل اینکه پس از بیان قابل شمارش نبودن نعمتهای خداوند، خطاب به انسانها گفته می شود: خدا از نهان و آشکار شما خبر دارد^۲ یعنی، آنچه که درباره نعمتهای خدا اظهار می کنید و یا مخفی دارید از خدا پنهان نیست.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۴ - لقمان - ۳۱ - ۱۴ - ۱۸

۱۸ - هشدار الهی به انسان ها ، درباره تصبیح حقوق والدین

أن اشکرلی و لولدیک إلیّ المصیر

جمله <إلیّ المصیر> پس از توصیه به رعایت حال والدین و فرمان به سپاسگزاری از آنها، ناظر به این نکته است که انسان ها، در صورت رعایت نکردن توصیه و فرمان یاد شده، مورد بازخواست قرار خواهند گرفت.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۴ - لقمان - ۳۱ - ۱۵ - ۱۵

۱۵ - خداوند به انسان ها درباره لغزش در عقیده و رفتار ناصحیح با والدین ، هشدار می دهد .

و إن جهداک علی أن تشرک بی . . . فلا تطعهما و صاحبهما فی الدنيا معروفاً و اتبع سب

جلد - نام

سوره - سوره - آیه - فیش

۱۸ - رحمن - ۵۵ - ۲۶ - ۳

۳ - توجه به ناپایداری زندگی دنیایی ، هشدار به انسان ها در فریفته نشدن به آن

كَلِّمَن عَلِيهَا فَاَن

هشدار به انسان ها

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۵ - اعراف - ۷ - ۴۱ - ۷

۷ پرهیز از پیوستن به ستمکاران و گرفتار شدن به کیفر آنان، هشدار خداوند به تمامی انسانها

و كَذٰلِكَ نَجْزِي الظّٰلِمِيْنَ

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۶ - انفال - ۸ - ۷۴ - ۱۰

۱۰ همه انسان ها ، حتی مؤمنان حقیقی ، از خطا و گناه مصون نیستند و نیازمند مغفرت الهی هستند .

أُولٰٓئِكَ هُمُ الْمُؤْمِنُونَ حَقًّا لَهُمْ مَغْفِرَةٌ وَرِزْقٌ كَرِيمٌ

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۷ - توبه - ۹ - ۱۰۵ - ۶

۶ هشدار خداوند به انسان ها ، برای مراقبت از اعمال و حرکات نهان و آشکار خویش و سرباز نزدن از فرمان های او در خفا و

علن

و ستردون إلى علم الغيب و الشهادة فینبئکم بما کنتم تعملون

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۵ - یس - ۳۶ - ۶۲ - ۳

۳ - هشدار خداوند به فرزندان آدم ، درباره وسوسه های گمراه کننده شیطان

ألم أعهد إليكم بيني و آدم أن لاتعبدوا الشيطان . . . و لقد أضلّ منكم جبلاً كثيراً

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۹ - تغابن - ۶۴ - ۲ - ۱۰

۱۰ - هشدار خداوند به انسان ها ، درباره رفتار و کردار های خویش

و الله بما تعملون بصير

جلد

- نام سوره - سوره - آیه - فیش

۲۰ - نازعات - ۷۹ - ۲۵ - ۵

۵ - هلاکت فرعون ، هشداری به مردم در امور دنیا و آخرت آنان بود .

فأخذ الله نکال الأخره و الأولى

اضافه <نکال الأخره..> ممکن است اضافه لامیه باشد؛ یعنی، هلاکت فرعون برای دیگران، هم نسبت به دنیای آنان و هم نسبت به آخرتشان مایه عبرت بود. در این صورت، مراد از <أخذ الله> هلاکت فرعون و غرق شدن او است که برای دیگران نکال آخرت و دنیا بود؛ زیرا از طرفی به فرجام تکذیب پیامبران و گناه و انکار ربوبیت خداوند پی می برند که اموری مربوط به آخرت است و از طرفی دنیا را ناپایدار، حتی برای امثال فرعون می بینند.

هشدار به اهل کتاب

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۳ - نساء - ۴ - ۴۷ - ۱۵، ۱۰

۱۰ هشدار خداوند به اهل کتاب ، در مورد مسخ انسانیت آنان در صورت ایمان نیاوردن به قرآن

امنوا .. من قبل ان نطمس وجوهاً فتردها علی ادبارها او نلعنهم

<طمس> به معنای نابود کردن اثر چیزی است، و <وجه> به معنای صورت می باشد. مراد از <وجوه> نیز به دلیل برگشت ضمیر <هم> به آن، افراد انسان است؛ البته به لحاظ شخصیت انسانی آنان و نه به لحاظ جسم ایشان.

۱۵ هشدار خداوند به اهل کتاب در مورد گرفتاری آنان به لعن الهی در صورت کفر به قرآن

یا ایها الذین اتوا الکتب .. او نلعنهم کما لعنا اصحاب السَّبْت

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۴ - مائده - ۵

۹ اهل کتاب مورد تهدید و هشدار خداوند به خاطر برخورد منافقانه آنان با مسلمانان

و الله اعلم بما كانوا یکنمون

هدف از بیان آگاهی کامل خدا به اسرار پلید گروهی از اهل کتاب، می تواند تهدید آنان به رسوایی در دنیا و عذاب الهی در آخرت باشد.

هشدار به اهل مدین

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۸ - هود - ۱۱ - ۸۹ - ۴

۴ شعیب (ع) کفرپیشگان ستیزه جوی قومش را به مبتلا شدن سرنوشتی همانند سرنوشت برخی از جوامع هلاک شده پیشین هشدار داد .

و یقوم لایجرمنکم شقاقی أن یصیبکم مثل ما أصاب قوم نوح أو قوم هود

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۸ - هود - ۱۱ - ۹۲ - ۹

۹ شعیب (ع) مردم مدین را به حسابرسی خداوند و مجازات های او هشدار داد .

إن ربی بما تعملون محیط

چنان چه مقصود از احاطه خداوند بر اعمال بندگان ، آگاهی او بر اعمال باشد ، جمله <إن ربی . . . > کنایه از حسابرسی و کیفردهی می باشد.

هشدار به باغدار متکبر

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۰ - کهف - ۱۸ - ۴۱ - ۱

۱- مرد مؤمن به ثروت مند مغرور در مورد امکان به زمین فرو رفتن آب های جاری در باغ و کشت زار او و خشکیدن آن با

عذاب الهی هشدار داد .

أو یصبح ماؤها غورًا

<غور> مصدر و در معنای <غائر> (فرورونده) به کار رفته است، استعمال مصدر به معنای اسم فاعل در لغت عرب از شیوه های مبالغه است.

هشدار به بدعت

گزاران

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۵ - انعام - ۶ - ۱۱۹ - ۱۸

۱۸ هشدار خداوند به تجاوزگران به محدوده شرایع و احکام الهی و بدعتگذاران در دین

إن ربك هو أعلم بالمعتدين

هشدار به برادران یوسف

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۸ - یوسف - ۱۲ - ۶۶ - ۱۵

۱۵ یعقوب (ع) فرزندان را به مجازات های الهی در صورت شکستن سوگند و پیمانشان ، هشدار داد .

قال الله علی ما نقول وکیل

سیاق آیه دلالت دارد که غرض یعقوب(ع) از وکیل قرار دادن خداوند و توجه دادن فرزندان او به وکالت او ، هشدار دادن آنان به مجازات الهی است.

هشدار به بنی اسرائیل

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱ - بقره - ۲ - ۶۰ - ۱۷

۱۷ - خداوند ، بنی اسرائیل را از فسادگری در سراسر پهنه گیتی بر حذر داشت .

ولا تعثوا فی الأرض مفسدین

<عثوا> (مصدر لاتعثوا) به معنای فسادگری است.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱ - بقره - ۲ - ۶۵ - ۵

۵- بنی اسرائیل در خطر گرفتار آمدن به عذاب های دنیوی (ذلیل گشتن ، مطرود شدن و ...) در صورت ایمان نیاوردن به قرآن و انجام ندادن اعمال صالح

و لقد علمتم الذین اعتدوا منکم فی السبت فقلنا لهم کونوا قرده خستین

در آیات گذشته (از ۴۱ تا ۴۵ و نیز آیه ۶۲) خداوند بنی اسرائیل را به ایمان و تصدیق قرآن و انجام اعمال صالح دعوت کرد و در آیه مورد بحث سرگذشت شوم اسحاب سبت را یادآور شد

تا هشدارى باشد به آنها كه مبدا با سريچى از دعوت خدا و فرمانهاى او، به سرنوشتى همانند اصحاب سبت گرفتار آيند.

جلد - نام سوره - سوره - آيه - فيش

۴ - مائده - ۵ - ۱۲ - ۶

۶ تهديد خداوند به بنى اسرائيل در مورد شكستن پيمان الهى و ترغيب آنان به وفادارى و تعهد

لقد اخذ الله ميثق بنى اسرائيل . . . و قال الله انى معكم

بنابر اينكه معيت در آيه مورد بحث، كنايه از علم و قدرت باشد. يعنى خداوند به شما و اعمالتان كاملاً آگاه است؛ اگر به ميثاق پاييند بوديد به شما پاداش مى دهد و اگر تخلف كرديد مجازات مى شويد و در هر حال مقهور خداوند هستيد.

جلد - نام سوره - سوره - آيه - فيش

۴ - مائده - ۵ - ۷۱ - ۲۴

۲۴ هشدار خداوند به بنى اسرائيلِ زمان پيامبر (ص)، نسبت به تكرر رفتار پيشينيان خويش (نقض ميثاق تكذيب و قتل انبيا)

لقد اخذنا ميثق بنى اسرائيل . . . و الله بصير بما تعملون

فعل مضارع <يعملون> على رغم ماضى آوردن فعل هاى گذشته <حسبوا>، <عموا و صموا>، مى رساند كه جمله <و الله بصير . . .> ناظر بر بنى اسرائيلِ زمان پيامبر(ص) نيز مى باشد.

جلد - نام سوره - سوره - آيه - فيش

۴ - مائده - ۵ - ۷۲ - ۱۸

۱۸ هشدار مسيح (ع) به بنى اسرائيل در مورد فرجام ناميمون شرك

قال المسيح . . . انه من يشرك بالله فقد حرم الله عليه الجنة

ظاهراً جمله <انه من يشرك . . .> گفتار حضرت مسيح(ع) مى باشد.

جلد

- نام سوره - سوره - آیه - فیش

۶ - اعراف - ۷ - ۱۲۹ - ۱۳

۱۳ آزمایش بنی اسرائیل از سوی خدا پس از دستیابی آنان به حکومت و قدرت ، هشدار موسی (ع) به آنان

فینظر کیف تعملون

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۶ - اعراف - ۷ - ۱۴۶ - ۱۸

۱۸ خداوند به قوم موسی هشدار داد که در صورت ادامه مخالفت با راه رشد و تعالی و پیمودن راه ضلالت ، ایشان را از درک معارف تورات محروم خواهد ساخت .

و أمر قومك يأخذوا بأحسنها . .. إن يروا كل آية لا يؤمنوا بها ... سييلا

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۱ - طه - ۲۰ - ۹۰ - ۳

۳ - فتنه و امتحان بودن گوساله زرین سامری ، از جمله هشدارهایی که هارون به بنی اسرائیل داده بود .

و لقد قال لهم هرون . .. إنما فتنتم به

هشدار به بهانه جویان در جهاد

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۷ - توبه - ۹ - ۸۱ - ۱۵

۱۵ سوزنده تر بودن آتش دوزخ از گرمی هوای دنیا ، هشدار شدید به تخلف کنندگان از جهاد به بهانه گرمی هوا

قل نار جهنم أشد حراً

هشدار به بی تقوایان

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۲۰ هشدار خداوند به مردمان بی تقوا و قاطع رحم

و اتَّقُوا اللَّهَ .. و الارحام انّ الله كان عليكم رقيباً

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۲۹ هشدار و تهدید خداوند نسبت به کسانی که تقوا را رعایت نکنند و پرهیزگار نباشند .

و اتقوا الله إن الله سريع الحساب

جمله <ان الله ..> در مقام تهدید بی تقویان است.

هشدار به بیماردلان مدینه

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۴ - احزاب - ۳۳ - ۶۰ - ۴

۴ - هشدار شدید خداوند ، به افراد بیماردل مدینه ، برای پایان دادن به کار های خلاف شان

لئن لم ینته .. و الذین فی قلوبهم مرض ... لنغرینک

هشدار به پیروان شیاطین

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۰ - کهف - ۱۸ - ۵۲ - ۴

۴- بی نتیجه بودن کمک خواهی مشرکان از معبودان خویش ، هشدار خداوند به اهل شرک و پذیرندگان ولایت شیاطین است .

و یوم یقول نادوا شرکاءى .. فلم یتجیبوا لهم

هشدار به تارکان جهاد

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۷ - محمد - ۴۷ - ۲۲ - ۳

۳- هشدار خداوند به مؤمنان روی گردان از جهاد ، نسبت به سقوط در دام فساد و بریدن از خویشاوندان

فهل عسیتم إن تولیتم أن تفسدوا فی الأرض و تقطعوا أرحامکم

برداشت بالا بنا بر این نکته است که مخاطب <إِن تَوَلَّيْتُمْ>، بیمار دلانی باشند که در برابر فرمان جهاد سستی کرده و خداوند با تذکر و هشدار، آنان را به تسلیم در برابر فرمان های خویش دعوت کرده است.

هشدار به ثروت اندوزان

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۷ - جاثیه - ۴۵ - ۱۰ - ۸

۸ - تنهایی و بی پناهی در قیامت ، هشدار به

مال اندوزان و قدرت مداران

و لا یغنی عنهم ما کسبوا شیئا و لا ما اتخذوا من دون الله اولیاء

هشدار به ثروتمندان

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۰ - کهف - ۱۸ - ۳۵ - ۹

۹- ثروت مندان و قدرت مندان ، در خطر پندار جاودانگی نعمت ها در دنیایند .

أنا أكثر منک مالا .. قال ما أظنّ أن تبید هذه أبدا

داستان مذکور در آیه، چه واقعی باشد و چه سمبلیک، بیان خصلت های آدمی و واکنش های او در شرایط مختلف است. از جمله این خصلت ها آن است که وقتی در اوج رفاه قرار گیرد و اموال خود را در اطراف خود مشاهده کند، چنین می پندارد که نعمت های اطراف او جاودانه هستند.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۳ - قصص - ۲۸ - ۸۱ - ۳

۳- فرجام شوم قارون ، درس عبرتی است برای همه ثروتمندان مغرور و طغیانگر .

إنّ قارون .. فیغی علیهم ... فحسفنا به و بداره الأرض

هشدار به جهنمیان

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۲۰ - نبأ - ۷۸ - ۳۰ - ۳

۳- افزایش مداوم عذاب ، هشدار خداوند به جهنمیان

فلن نزیدکم إلاّ عذابا

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۲۰ - لیل - ۹۲ - ۱۴ - ۴

۴ - تعهد خداوند به هدایت انسان ها ، دلیل هشدار های او به آنان درباره خطر گرفتاری به آتش جهنم است .

إِنَّ عَلَيْنَا لَلْهُدَىٰ .. فَأُنذِرْتُمْ نَارًا تَلْظَىٰ

حرف <فاء> در <فأنذرتكم>، آن را بر <إِنَّ عَلَيْنَا لَلْهُدَىٰ> تفریع کرده است؛ یعنی، حال که

هدایت بر عهده ما است، پس انذار کرده و بیم می دهیم.

هشدار به حاکمان

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۶ - اعراف - ۷ - ۱۲۹ - ۱۱

۱۱ خداوند ، ناظر بر چگونگی رفتار و کردار حکومت مداران

و يستخلفكم فى الأرض فينظر كيف تعملون

هشدار به حسابرسی اخروی

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۲۰ - نبا - ۷۸ - ۲۸ - ۳

۳ - بسیاری از آیات قرآن ، هشدار دهنده مردم درباره معاد و حسابرسی در قیامت است .

لا یرجون حساباً . و کذبوا بآیتنا کذاباً

جمع بودن <آیات> بر نکته یاد شده دلالت دارد. به قرینه کلمه <حساباً> در آیه قبل موضوع حسابرسی در مجموعه آن آیات مطرح شده است.

هشدار به حق ستیزان

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۳ - شعراء - ۲۶ - ۱۰ - ۶

۶ - تاریخ گذشتگان و سرگذشت مبارزه رسولان الهی ، تسکینی برای رهبران دینی و هشدارى به حق ستیزان

لعلک بغع نفسك . . . و إذ نادى ربك موسى أن ات القوم الظالمين

پرداختن به سرگذشت موسی و فرعون و فرجام بد فرعونیان، پس از بیان موضع گیری حق ستیزانه مشرکان با پیامبر اکرم(ص)، در بردارنده دلدارى به پیامبر(ص) است و نیز هشدارى به کافران است که از عاقبت بد فرعونیان درس بگیرند.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۶ - انتقام الهی از فرعونیان ، هشدارى جدی به همه کفرپیشگان حق ستیز است .

إِنَّ فِي ذَلِكَ لَآيَةً وَ مَا كَانَ أَكْثَرُهُمْ مُؤْمِنِينَ

با توجه به لحن تهدید آمیز این آیه و

بیان این که علت انتقام گرفتن خداوند از فرعونیان، این بود که بیشتر آنان از پذیرفتن ایمان امتناع ورزیدند، برداشت یاد شده به دست می آید.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۳ - شعراء - ۲۶ - ۱۲۱ - ۶

۶- فرجام هلاکت بار قوم نوح ، هشدار جدی به همه حق ستیزان

إِنَّ فِي ذَلِكَ لَآيَةً

با توجه به لحن تهدیدآمیز این آیه و بیان این که علت انتقام گرفتن خداوند از قوم نوح، این بوده که بیشتر آنان پذیرای ایمان نبودند، برداشت یاد شده به دست می آید.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۳ - شعراء - ۲۶ - ۱۳۹ - ۱۰

۱۰- سرنوشت شوم قوم عاد ، هشدار جدی به همه حق ستیزان

إِنَّ فِي ذَلِكَ لَآيَةً

لحن تهدیدآمیز آیه و بیان این که علت انتقام گرفتن خداوند از عادیان، این مطلب بود که بیشتر آنان از پذیرش ایمان سرباز زدند، بیانگر برداشت یاد شده است.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۳ - شعراء - ۲۶ - ۱۵۸ - ۸

۸- فرجام هلاکت بار ثمودیان ، هشدار جدی به همه حق ستیزان

فَأَخَذَهُمُ الْعَذَابَ إِنَّ فِي ذَلِكَ لَآيَةً

با توجه به لحن تهدیدآمیز آیه و بیان این که علت انتقام گرفتن خداوند از ثمودیان، این بود که بیشتر آنان پذیرای ایمان نبودند (و ما کان اکثرهم مؤمنین)، برداشت یاد شده به دست می آید.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

٥ - فرجام هلاکت بار قوم لوط ، هشدارى جدى است به همه حق ستيزان .

ثمّ دمرنا الأخرين .

.. و ما کان اکثرهم مؤمنین

با توجه به لحن تهدیدآمیز آیه و بیان این که علت انتقام گرفتن خداوند از قوم لوط، این بود که بیشتر آنان پذیرای ایمان نبودند رساننده مطلب یاد شده است.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۳ - شعراء - ۲۶ - ۱۹۰ - ۶

۶ - انتقام الهی از مردم < ایکه > ، هشدار جدی به همه کفرپیشگان و حق ستیزان است .

و ما کان اکثرهم مؤمنین

با توجه به لحن تهدیدآمیز این آیه و بیان این که علت انتقام گرفتن خداوند از مردم ایکه، این بود که بیشتر آنان از پذیرش حق سرباز زدند، برداشت یاد شده به دست می آید.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۳ - نمل - ۲۷ - ۷۴ - ۷

۷ - علم خداوند ، به آشکار و نهان آدمیان ، هشدار است به حق ستیزان .

و إِنَّ رَبَّكَ لَيَعْلَمُ مَا تُكِنُّ صُدُورُهُمْ وَ مَا يُعْلِنُونَ

با توجه به بُعد هشدار و تهدیدی آیات پیشین، تذکر دادن به علم خداوند می تواند هشدار دیگری به مجرمان و حق ستیزان باشد.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۷ - ق - ۵۰ - ۲۰ - ۴

۴ قیامت ، روز تحقّق هشدارها و انذارهای الهی برای کافران و حق ستیزان

و نَفَخَ فِي الصُّورِ ذَٰلِكَ يَوْمَ الْوَعِيدِ

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۷ - ق - ۵۰ - ۳۶ - ۲

۲- فرجام هلاکت بارامت های کفرپیشه تاریخ ، به رغم شوکت مندی آنان ، هشدارى به همه ملت های حق ستیز

و کم أهلکنا قبلهم من

قرن هم أشدّ منهم بطشاً

هشدار به حق ناپذیران

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۱ - انبیاء - ۲۱ - ۱۱۰ - ۲

۲- کافران و مشرکان حق ناپذیر ، به عذاب و کیفر الهی تهدید شدند .

إنه يعلم الجهر من القول و يعلم ماتکتمون

تذکر به این که خداوند به سخنان آشکار و توطئه ها و اسرار مشرکان و کافران آگاه است، در حقیقت تهدید آنان و هشدار به کیفر و عذاب شدن آنان است.

هشدار به حق ناپذیران مکه

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۷ - احقاف - ۴۶ - ۲۷ - ۳

۳- تذکر به هلاکت اقوامی کافر در اطراف مکه ، هشدار به مکیان حق ناپذیر

و لقد أهلکنا ما حولکم من القرى

مخاطب <کم> مشرکان مکه اند.

هشدار به حوا

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱ - بقره - ۲ - ۳۵ - ۱۳

۱۳ هشدار خداوند به آدم (ع) و حوا به این که در صورت تناول از شجره ممنوعه ، از ستمکاران خواهند شد .

و لاتقربا هذه الشجره فتکونا من الظلمین

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۵ - اعراف - ۷ - ۱۹ - ۵

۵ هشدار خداوند به آدم و حوا که در صورت خوردن از شجره نهی شده از ستمکاران خواهند بود.

و لا تقربا هذه الشجرة فتكونا من الظلمين

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۵ - اعراف - ۷ - ۲۲ - ۱۴،۱۶

۱۴ هشدار و تذکر پیشاپیش خداوند به آدم و حوا، در مورد دشمنی آشکار شیطان با آنان

و أفل لكما إن الشيطان

لکما عدو مبین

۱۶ آدم و حوا، علی رغم هشدار شدید خداوند به دشمنی شیطان با آنان، سخنان وی را پذیرفتند.

فدلیهما بغرور فلما ذاقا الشجره

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۱ - طه - ۲۰ - ۱۲۱ - ۴

۴ - آدم و حوا (ع) ، علی رغم هشدار شدید خداوند به دشمنی شیطان با آنان ، تحت تأثیر سخنان او قرار گرفتند .

إِنَّ هَذَا عَدُوٌّ لَكَ وَ لَزُوجِكَ .. فَأَكَلَا مِنْهَا

هشدار به خائنان

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۳ - نساء - ۴ - ۵۸ - ۱۷

۱۷ هشدار خداوند به خیانتکاران در امانت و ستمگران در قضاوت

إِنَّ اللَّهَ .. إِنَّ اللَّهَ كَانَ سَمِيعًا بَصِيرًا

هشدار به داود(ع)

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۵ - ص - ۳۸ - ۲۶ - ۹

۹ - هشدار خداوند به داوود (ع) ، برای پیروی نکردن از هوای نفس ، در داوری میان مردم

فاحکم بین الناس بالحقّ و لا تتبع الهوی

هشدار به دشمنان اسلام

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۸ - مجادله - ۵۸ - ۲۰ - ۷

۷- خداوند ، جبهه مخالف اسلام (منافقان و عموم دشمنان خدا و پیامبر (ص)) را به شکست حتمی و ذلت بار هشدار داد .

إِنَّ الَّذِينَ يَحَادُّونَ .. أُولَئِكَ فِي الْأَذْيَانِ

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۲۰- فیل - ۱۰۵ - ۲ - ۴

۴- عقیم ساختن توطئه ابرهه برای انهدام کعبه ، سزاوار تأمل و هشدار برای مخالفان اسلام

أَلَمْ يَجْعَلْ كَيْدَهُمْ فِي تَضَلِيلٍ

هشدار به دشمنان کعبه

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۲۰ - فیل - ۱۰۵ - ۱ - ۹

۹ - هشدار خداوند به مخالفان و حرمت شکنان کعبه و تهدید آنان به کیفری نظیر نابودی اصحاب فیل

الم تر كيف فعل ربك بأصحاب الفيل

هشدار به دنیاطلبان

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۰ - كهف - ۱۸ - ۴۰ - ۷

۷- امکان زوال نعمت های مادی ، هشدارى به دنیاگرایان مغرور است .

یرسل علیها حساباً من السماء فتصبح صعيداً زللاً

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۰ - كهف - ۱۸ - ۴۷ - ۶

۶- حشر بدون استثنای همه انسان ها ، هشدارى برای مشرکان و دنیاگرایان است .

و حشرنهم فلم یغادر منهم أحداً

با توجه به این که آیات قبل در مورد دنیاگرایان مشرک صفت بود، تصریح به استثنای پذیرى حشر، تعریضى است به آنان که به دنیا دل خوش کردند و به آخرت بها ندادند.

هشدار به دین ستیزان

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۷ - محمد - ۴۷ - ۳۴ - ۸

۸- هشدار خداوند به کافران دین ستیز ، نسبت به از دست دادن فرصت توبه

إِنَّ الَّذِينَ كَفَرُوا وَصَدَّوْا عَنْ سَبِيلِ اللَّهِ ثُمَّ مَاتُوا وَهُمْ كُفَّارٌ فَلَنْ يَغْفِرَ اللَّهُ لَهُمْ

لحن آیه شریفه از یک سو تهدید و از سوی دیگر دربردارنده هشدار به کافران است که کار خویش را به جایی نرسانند که راه توبه بر رویشان بسته باشد.

هشدار به دینداران

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱ - بقره - ۲ - ۸۵ - ۲۸

۲۸ - معتقدان به مکتب

الهی ، در صورت کشتن یا آواره ساختن همکیشان خود ، به خواری در دنیا و شدیدترین عذاب در آخرت گرفتار خواهند شد

فما جزاء من يفعل ... و يوم القيامة يردون إلى أشد العذاب

هشدار به رهبران دینی

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱ - بقره - ۲ - ۱۲۰ - ۲۴

۲۴ - رهبران دینی در خطر پیروی از تمایلات نفسانی گروه های مختلف اجتماعی

و لئن اتبعت أهواءهم .. مالک من الله من ولی و لانصیر

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۴ - نساء - ۴ - ۱۱۳ - ۷

۷ رهبران الهی در معرض توطئه و دسیسه های اغوا کننده از سوی خائنان

و لا تجدل عن الذين یخثانون أنفسهم .. و لولا فضل الله علیک و رحمته

هشدار به رهبری

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۴ - مائده - ۵ - ۴۹ - ۱۲

۱۲ رهبری جوامع ایمانی ، همواره در خطر توطئه ها و دسیسه های دشمنان

و احذرهم ان یفتنوک

خطابهای <لا-تتبع> و <احذرهم> و کاف خطاب در <ان یفتنوک> می رساند که توطئه های دشمنان اسلام، متوجه شخص پیامبر(ص) بوده / یعنی رهبری جامعه اسلامی، همواره هدف توطئه های دشمنان است.

هشدار به رهبری دینی

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۵ لغزیدن در دام هوسها و تمایلات مشرکان و منحرفان، خطری برای رهبران دین و همه موحدان

الذین تدعون من دون الله قل لا أتبع أهواءكم

هشدار به سست ایمانان

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

- عنكبوت - ۲۹ - ۱۰ - ۱۸

۱۸ - خداوند ، به مؤمنان عافیت طلب و دارندگان ایمان سطحی ، هشدار داده است .

و من الناس من يقول ءامنا بالله فإذا أؤذى في الله جعل فتنه الناس كعذاب الله .

هشدار به شایعه پراکنان مدینه

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۴ - احزاب - ۳۳ - ۶۰ - ۶

۶ - هشدار شدید خداوند ، به شایعه پراکنان مدینه ، برای پایان دادن به کار شایعه پراکنی .

لئن لم ينته .. المرجفون في المدينة لنجربنك بهم

هشدار به صالح(ع)

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۸ - قمر - ۵۴ - ۲۷ - ۷

۷ - تذکر خداوند به صالح (ع) ، برای آماده بودن در قبال عکس العمل ناشایست قوم ثمود پس از مشاهده معجزه

فارتقبهم و اصطبر

امر <فارتقبهم و اصطبر> در حقیقت تذکر به صالح(ع) است که انتظار نداشته باشد قوم حق ستیز ثمود با دیدن معجزه او، دست از عناد و لجاج بردارند؛ بلکه [شایسته است] وی به نظارت بنشیند و آماده عکس العمل های ناروای آنان باشد و خویشتن داری کند.

هشدار به طغیانگران

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۳ - قصص - ۲۸ - ۸۱ - ۳

۳ - فرجام شوم قارون ، درس عبرتی است برای همه ثروتمندان مغرور و طغیانگر .

إن قارون .. فیغی علیهم ... فحسبنا به و بداره الأرض

هشدار به ظالمان

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۳ - نساء - ۴ - ۳۴ - ۳۸

۳۸ هشدار خداوند به مردان ستمکار و متجاوز به

حقوق همسران خویش

فلا تبغوا عليهنّ سيلاً إنّ الله كان علياً كبيراً

جمله <انّ الله .. > در مقام تهدید شوهران ستمکار است.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۵ - انعام - ۶ - ۴۷ - ۲

۲ ظالمان در معرض نابودی با عذاب الهی هستند.

إن أتیکم عذاب الله بغته أو جهره هل یهلك إلا القوم الظلمون

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۵ - انعام - ۶ - ۵۸ - ۸

۸ خداوند داناترین کس در مورد شناخت ستمگران است.

و الله أعلم بالظلمین

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۵ - انعام - ۶ - ۱۳۳ - ۱۲

۱۲ خطر انقراض و نابودی نسل یک جامعه، هشدار خداوند به جوامع کافر ستم پیشه

إن یثأ یذهبکم .. كما أنشأکم من ذریه قوم ءاخرین

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۵ - اعراف - ۷ - ۶ - ۵

۵ هشدار خداوند به ظالمان پندناپذیر و تهدید آنان به عذابهای دوزخ

إنا کنا ظلمین. فلنسلن الذین أرسل إلیهم

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱ - هشدار الهی به ستم پیشگان غافل ، از وقوع ناگهانی قیامت

هل ينظرون إلا الساعة أن تأتيهم بغتة و هم لا يشعرون

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۸ - ذاریات - ۵۱ - ۵۹ - ۶

۶ - فرجام شوم کافران و ستمگران هلاک شده تاریخ ، هشدار به کفرپیشگان و ظالمان هر عصر

فإن للذين ظلموا ذنوبًا مثل ذنوب أصحابهم

آیات پایانی این سوره، در مقام نتیجه گیری از آیات گذشته است که

به تفصیل سرنوشت هلاکت بار کافران گذشته تاریخ را بیان داشته است. از این نکته استفاده می شود که تعبیر <مثل ذنوب أصحابهم>، در واقع تذکر و هشدار نهایی به کافران هر عصر است.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۸ - طور - ۵۲ - ۴۷ - ۸

۸ - بلاهای دنیوی ، هشدار به ظالمان / ولی بیشتر ایشان بی خبر از پیام هشدار آن *

و إِنَّ لِلذِّينِ ظَلَمُوا عَذَابًا دُونَ ذَلِكَ وَلَكِنَّ أَكْثَرَهُمْ لَا يَعْلَمُونَ

در صورتی که <دون ذلک> به معنای عذاب های خفیف دنیوی در قبال عذاب سنگین آخرت باشد، ممکن است سبکی این عذاب ها برای مجال دادن به ظالمان برای انابه باشد / ولی افسوس که بیشتر ستمگران این درس ها را نمی آموزند.

هشدار به عذاب

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۸ - هود - ۱۱ - ۶۴ - ۶

۶ صالح (ع) ، قوم خود را در صورت آزاررسانی به ناقه و بازداشتن آن از چرا ، به عذابی زودرس هشدار داد .

و لا تمسوها بسوء فإیأخذکم عذاب قریب

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۲۰ - لیل - ۹۲ - ۱۴ - ۸

۸ - سرچشمه هدایت ، خداوند است و هدایت گران ، ابلاغ کننده هشدار های اویند .

إِنَّ عَلَيْنَا .. فَأَنْذِرْتَكُم

تغییر ضمیرهای جمع (نا) به مفرد (تُ)، می تواند نشانگر این باشد که هرگونه هدایتی که در قالب انذار انجام گرفته است، بالاصاله از خداوند است / گرچه به زبان فرستادگان او بیان شده باشد.

هشدار به عذاب اخروی

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۳ هشدار به روز قیامت و عذاب هول انگیز آن ، از رسالت های اساسی نوح (ع)

إني أخاف عليكم عذاب يوم عظيم

هشدار به عذاب دنیوی

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۸ - رعد - ۱۳ - ۶ - ۱

۱ پیامبر (ص) منکران ربوبیت خدا و انکار کنندگان سرای آخرت را به عذاب های دنیوی هشدار می داد .

و يستعجلونك بالسيئه

هشدار به عصیانگران

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۲ - بقره - ۲ - ۲۳۱ - ۲۱

۲۱ هشدار الهی نسبت به مُتخَلِّفین از دستورات الهی و احکام طلاق

و اذ طَلَّقْتُمْ ... و اتقوا الله و اعلموا ان الله بكل شيء عليم

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۶ - اعراف - ۷ - ۱۶۷ - ۱۳

۱۳ متخلفان از احکام الهی و قوانین دین ، در خطر گرفتار شدن به عذاب برزخ تا برپایی قیامت هستند .

ليبعثن عليهم إلى يوم القيمة من يسومهم سوء العذاب

هشدار به علمای دین

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱ - بقره - ۲ - ۱۰۱ - ۱۲

۱۲ - معتقدان به مکاتب الهی ، حتی عالمان دینی و دانایان به کتاب های آسمانی ، در خطر انحراف و حق پوشی هستند .

نبذ فريق من الذين أتوا الكتب كتب الله وراء ظهورهم

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱ - بقره - ۲ - ۱۴۶ - ۱۱

۱۱ - عالمان ادیان ، در خطر آلوده شدن به گناه کتمان حقایق هستند .

و إن فريقاً منهم

لیکتمون الحق و هم یعلمون

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱ - بقره - ۲ - ۱۷۴ - ۸،۹

۸ - عالمان دینی ، در خطر آلوده شدن به گناه کتمان حقایق کتاب های آسمانی و احکام الهی هستند .

إن الذین یکتُمون ما أنزل اللّٰه من الکتب

۹ - دنیاگرایی خطری بزرگ برای عالمان دینی و آگاهان به کتب آسمانی

إن الذین یکتُمون ما أنزل اللّٰه من الکتب و یشترون به ثمناً قليلاً .. لهم عذاب الی

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۶ - اعراف - ۷ - ۱۷۵ - ۳،۷

۳ داستان بلعم باعورا ، داستانی پرفایده و هشداردهنده به دینداران و عالمان دینی

و اتل علیهم نبأ الذی ءاتینہ ءایتنا

<نبأ> به خبری گفته می شود که دارای فایده ای بزرگ باشد. (مفردات راغب). گویا هدف از نقل آن هشدار به دینداران و عالمان دینی است. یعنی کسانی که از آیات الهی بهره مند هستند.

۷ انسان ها ، حتی عالمان هدایت یافته ، در خطر پیروی از شیطان و گام نهادن در مسیر گمراهی هستند .

فانسلخ منها فأتبعه الشیطن فکان من الغاوین

هشدار به علمای دین

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۶ - اعراف - ۷ - ۱۷۵ - ۳،۷

۳ داستان بلعم باعورا ، داستانی پرفایده و هشداردهنده به دینداران و عالمان دینی

و اتل علیهم نبأ الذی ءاتینہ ءایتنا

>نبأ< به خبری گفته می شود که دارای فایده ای بزرگ باشد. (مفردات راغب). گویا هدف از نقل آن هشدار به دینداران و عالمان دینی است. یعنی کسانی که از آیات الهی بهره مند هستند.

۷ انسان ها

، حتی عالمان هدایت یافته ، در خطر پیروی از شیطان و گام نهادن در مسیر گمراهی هستند .

فانسلخ منها فأتبعه الشيطان فكان من الغاوين

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱ - بقره - ۲ - ۱۰۱ - ۱۲

۱۲ - معتقدان به مکاتب الهی ، حتی عالمان دینی و دانایان به کتاب های آسمانی ، در خطر انحراف و حق پوشی هستند .

نبذ فريق من الذين أتوا الكتب كذب الله وراء ظهورهم

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱ - بقره - ۲ - ۱۴۶ - ۱۱

۱۱ - عالمان ادیان ، در خطر آلوده شدن به گناه کتمان حقایق هستند .

و إن فريقاً منهم ليكتمون الحق و هم يعلمون

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱ - بقره - ۲ - ۱۷۴ - ۸،۹

۸ - عالمان دینی ، در خطر آلوده شدن به گناه کتمان حقایق کتاب های آسمانی و احکام الهی هستند .

إن الذين يكتمون ما أنزل الله من الكتب

۹ - دنیاگرایی خطری بزرگ برای عالمان دینی و آگاهان به کتب آسمانی

إن الذين يكتمون ما أنزل الله من الكتب و يشترون به ثمناً قليلاً .. لهم عذاب الی

هشدار به علمای یهود

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۴ - مائده - ۵ - ۴۴ - ۲۷

۲۷ تهدید و هشدار خداوند به عالمان یهود ، نسبت به خودداری از بیان احکام تورات

یحکم بها .. و اخشون

هشدار به عهدشکنان

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۴ - مائده - ۵ - ۷ - ۱۲

۱۲ هشدار خداوند به مسلمانان ،

در مورد شکستن پیمان الهی و سرپیچی از فرامین خدا و رسول و فراموشی نعمتها

و اذکروا نعمه الله علیکم و میثقه .. و اتقوا الله

متعلق <اتقوا>، به قرینه فرازهای قبلی، همان یاد نعمتها و رعایت پیمانهای الهی است. یعنی جانب خدا را در مورد نعمتها و پیمانهای او نگهدارید و از مخالفت با او بپرهیزید.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۴ - مائده - ۵ - ۱۳ - ۹

۹ هشدار خداوند نسبت به شکنندگان پیمان او

فبما نقضهم میثقهم لعنهم و جعلنا قلوبهم قسیه

هشدار به غافلان

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۷ - زخرف - ۴۳ - ۶۶ - ۱

۱ - هشدار الهی به ستم پیشگان غافل، از وقوع ناگهانی قیامت

هل ینظرون إلا الساعة أن تأتيهم بغتة و هم لایشعرون

هشدار به فاسقان

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۴ - سجده - ۳۲ - ۲۱ - ۲، ۱

۱ - وجود برخی بلاهای حتمی دنیوی از سوی خداوند، برای تنبیه و هشدار به فاسقان است.

و لنذیقنهم من العذاب الأذنی دون العذاب الأكبر لعلهم یرجعون

در این که مراد از <عذاب الأذنی> چیست، اقوال گوناگونی گفته شده است از جمله آنها این است که منظور، عذاب های دنیوی، مانند بلاها و بیماری ها و .. است.

۲ - بلاهای دنیوی فاسقان، هشدار به آنان است و نه کیفر واقعی شان.

و لنذيقنهم من العذاب الأدنى .. لعلهم يرجعون

هشدار به فرجام شوم

جلد - نام سوره - سوره - آيه - فيش

۱۹ - تحريم - ۶۶ - ۱۰ - ۱۳

۱۳ - هشدار خداوند

، به دو همسر خطا کار پیامبر (حفصه و عایشه) ، درباره سرنوشت شوم خیانت به پیامبر (ص) همچون سرنوشت همسران نوح و لوط

ضرب الله مثلاً للذين كفروا امرأت نوح .. قيل ادخلا النار مع الداخلين

یادآوری خیانت همسران دو پیامبر پس از نقل ماجرای توطئه دو همسر پیامبر اسلام می تواند هشدار به آنان باشد.

هشدار به فرعونیان

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۶ - اعراف - ۷ - ۱۳۱ - ۴،۶

۴ هشدار های الهی با نزول بلا ها و مصیبت ها بر فرعونیان بی تأثیر در هدایت و تذکریابی آنان

و لقد أخذنا .. قالوا لنا هذه و إن تصبهم سيئه يطيروا بموسى و من معه

۶ تنها اراده خداوند عامل نزول بلا ها و مصیبت های هشدار دهنده بر فرعونیان زمان موسی

ألا إنما طرهم عند الله

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۳ - شعراء - ۲۶ - ۱۱ - ۴

۴ - هشدار موسی (ع) به خاندان فرعون نسبت به فرجام شوم ستم کاری ، مأموریتی از سوی خداوند

أن ات .. قوم فرعون ألا يتقون

عبارت <ألا يتقون> مقول برای قول محذوف است، یعنی، <فقل لهم ألا يتقون>. گفتنی است که مفعول <يتقون> در این آیه حذف شده و تقدیر آن به قرینه آیه قبل چنین است: <ألا يتقون عاقبه ظلمهم>.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۷ - دخان - ۴۴ - ۱۹ - ۱

۱- هشدار موسی (ع) به فرعونیان ، در برتری نجستن بر خداوند و روی برنرفتن از فرمان های او

و أن لاتعلوا على الله

هشدار به قاييل

جلد

- نام سوره - سوره - آیه - فیش

۴ - مائده - ۵ - ۲۹ - ۶

۶ هشدار هابیل به قابیل درباره بزرگی گناه آدمکشی و سنگینی عقوبت آن در قیامت

ان تبوا بائمی و اثمک فتکون من اصحب النار

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۴ - مائده - ۵ - ۳۰ - ۱۰

۱۰ بی اعتنایی قابیل به هشدارها و اندرزهای برادرش هابیل

انی اخاف الله رب العلمین انی ارید .. فطوعت له نفسه قتل اخیه فقتله

هشدار به قاتل

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۴ - مائده - ۵ - ۲۹ - ۶

۶ هشدار هابیل به قابیل درباره بزرگی گناه آدمکشی و سنگینی عقوبت آن در قیامت

ان تبوا بائمی و اثمک فتکون من اصحب النار

هشدار به قاضی

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۴ - نساء - ۴ - ۱۰۷ - ۵

۵ خطر بهره برداری خیانتکاران نیرنگ باز از دستگاه قضایی در جهت خواسته های خویش

لتحکم بین الناس .. و لاتجدل عن الذین یختانون انفسهم

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۴ - نساء - ۴ - ۱۱۳ - ۴

۴ دسیسه ها و صحنه سازی های خائنانه ، خطری در جهت به انحراف کشیدن دستگاه قضایی

لتحكم بين الناس بما اريكم الله . . . لهتم طائفه منهم ان يضلوك

آیه شریفه در حقیقت توصیه ای است به قاضیان که همواره مراقب توطئه گران و دسیسه بازان باشند تا مبادا آنان را به انحراف و خلاف حق بکشانند؛ چنانچه نسبت به پیامبر(ص) در قصه طعمه بن ابی ابرق چنین

پنداری را داشتند.

هشدار به قدرتمندان

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۷ - جاثیه - ۴۵ - ۱۰ - ۸

۸ - تنهایی و بی پناهی در قیامت ، هشدار به مال اندوزان و قدرت مداران

و لا یغنی عنهم ما کسبوا شیئا و لا ما اتّخذوا من دون الله اولیاء

هشدار به قریش

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۳ - نمل - ۲۷ - ۵۱ - ۶

۶ - هشدار خداوند به اشرار قریش در قبال توطئه علیه پیامبر (ص)

فانظر کیف کان عقبه مکرهم انا دمرنهم

با توجه به این که سوره نمل در مکه نازل شده، می توان گفت که آیه فوق از یک سو پیام دار حمایت خداوند از پیامبر(ص) و تقویت روحیه مؤمنان است و از سوی دیگر هشدار به سران مشرک مکه است که از سرنوشت ثمودیان عبرت بگیرند و از توطئه علیه پیامبر(ص) دست بردارند و یا به فکر توطئه علیه او نیفتند.

هشدار به قوم ابراهیم

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۴ - عنکبوت - ۲۹ - ۱۷ - ۱۵

۱۵ - هشدار حضرت ابراهیم (ع) به قوم اش با اعلام بازگشت همگان به سوی خدا

و ابرهیم إذ قال لقومه .. اعبدوه ... إلیه ترجعون

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۴ - عنکبوت - ۲۹ - ۱۸ - ۶

۶- هشدار ابراهیم (ع) به قوم خویش به جهت تکذیب رسالت اش

و إن تکذبوا فقد کذب أمم من قبلکم

هشدار به قوم ثمود

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۶- اعراف - ۷

۲۲ صالح (ع) قوم خویش را به گرفتار آمدن به عذابی دردناک، در صورت زیان رساندن به ناقه و یا بازداری آن از چریدن، هشدار داد.

فذرورها تاكل في أرض الله ولا تمسوها بسوء فيأخذكم عذاب أليم

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۳ - شعراء - ۲۶ - ۱۴۶ - ۱

۱ - هشدار صالح (ع) به ثمودیان، درباره پایدار نبودن زندگی دنیوی و نعمت‌ها و آسایش آن

أتركون في ما ههنا آمين

استفهام در آیه بالا، انکاری و مفاد آن نفی است؛ یعنی، >أتركون في ما ههنا آمين؛ شما در نعمتهای این جا آسوده رها نخواهید شد. مقصود این است که این برخورداری‌ها شما را نفریبند و از مرگ غافل نکنند؛ زیرا روزی پنجه‌های مرگ گریبان‌تان را خواهد گرفت و شما را از آنها جدا خواهد کرد. همچنین بر فرض که مرگ در نرسد، خود رفاه و امنیت این جا، پایدار نیست و ممکن است ناگهان اوضاع دگرگون شود و همه آنچه که از آن برخوردار هستید، از دستتان برود.

هشدار به قوم عاد

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۶ - اعراف - ۷ - ۷۰ - ۹

۹ هود (ع) مردمش را در صورت مقامت بر شرک و پرستش نکردن خدای یگانه به عذاب الهی تهدید کرد.

فأتنا بما تعدنا إن كنت من الصادقين

هشدار به قوم نوح

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۶ - اعراف - ۷ - ۵۹ - ۱۱

۱۱ نوح، مشرکان قوم خویش را به

کیفر های سخت اخروی تهدید کرد .

إني أخاف عليكم عذاب يوم عظيم

هشدار به کافران

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۳ - آل عمران - ۳ - ۱۷۸ - ۱

۱ هشدار خداوند به کافران ، بر اینکه مهلت یافتن آنان به سودشان نیست .

و لا يحسبنّ الذين كفروا أنّما نملي لهم خيراً لانفسهم

<املأء> از ماده <ملو>، به معنای مهلت دادن است و مراد از آن، تأخیر در عذاب کافران با طولانی شدن مدت عمر و بهره گیری از مواهب دنیاست.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۴ - نساء - ۴ - ۱۷۰ - ۱۳

۱۳ کافران به رسالت پیامبر (ص) مورد تهدید خداوند

و إن تكفروا فان لله ما فى السموت و الارض

جمله <فان لله ..> که بیانگر سلطنت خداوند بر هستی است می تواند به منظور تهدید منکران رسالت پیامبر(ص) ایراد شده باشد.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۵ - انعام - ۶ - ۱۳۳ - ۱۲

۱۲ خطر انقراض و نابودی نسل یک جامعه، هشدار خداوند به جوامع کافر ستم پیشه

إن يثأر يذهبكم .. كما أنشأكم من ذرية قوم ءاخرين

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۵ - انعام - ۶ - ۱۳۵ - ۱

۱ هشدار دادن به کافران به پایان ناخوشایندشان از وظایف پیامبر(ص)

قل يقوم اعمالوا علی مکانکم

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۶ - انفال - ۸ - ۱۹ - ۳

۳ پیروزی مؤمنان در جنگ بدر حجتی بر حقانیت اهل ایمان و هشدار و عبرتی برای کافران

إن تستفتحوا فقد جاءکم الفتح

مراد

از <الفتح> پیروزی اهل ایمان در جنگ بدر است. و جمله <فقد جاءكم الفتح> پاسخ همان تمنای مشرکان است که خواهان پیروزی حامیان دین حق بودند.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۱ - انبیاء - ۲۱ - ۱۱۰ - ۲

۲- کافران و مشرکان حق ناپذیر ، به عذاب و کیفر الهی تهدید شدند .

إِنَّهٗ يَعْلَمُ الْجَهْرَ مِنَ الْقَوْلِ وَيَعْلَمُ مَا تَكْتُمُونَ

تذکر به این که خداوند به سخنان آشکار و توطئه ها و اسرار مشرکان و کافران آگاه است، در حقیقت تهدید آنان و هشدار به کیفر و عذاب شدن آنان است.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۳ - شعراء - ۲۶ - ۶۷ - ۶

۶- انتقام الهی از فرعونیان ، هشدار جدی به همه کفرپیشگان حق ستیز است .

إِنَّ فِي ذَٰلِكَ لَآيَةً وَمَا كَانَ أَكْثَرُهُمْ مُّؤْمِنِينَ

با توجه به لحن تهدید آمیز این آیه و بیان این که علت انتقام گرفتن خداوند از فرعونیان، این بود که بیشتر آنان از پذیرفتن ایمان امتناع ورزیدند، برداشت یاد شده به دست می آید.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۳ - شعراء - ۲۶ - ۱۹۰ - ۶

۶- انتقام الهی از مردم <ایکه> ، هشدار جدی به همه کفرپیشگان و حق ستیزان است .

و مَا كَانَ أَكْثَرُهُمْ مُّؤْمِنِينَ

با توجه به لحن تهدید آمیز این آیه و بیان این که علت انتقام گرفتن خداوند از مردم ایکه، این بود که بیشتر آنان از پذیرش حق سرباز زدند، برداشت یاد شده به دست می آید.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۹ - هشدار خداوند به کافران ، درباره نیت ناشایست آنان در انتخاب و پافشاری بر کفر

قالوا بل نتبع ما وجدنا عليه ءآباءنا .. إِنَّ اللَّهَ عَلِيمٌ بِذَاتِ الصُّدُورِ

<علیم بذات الصدور> در حقیقت، می تواند هشدار باشد به آنان که حقایق را در درون دل خود مخفی می دارند، ولی در ظاهر، با تعابیری مانند <نتبع ما وجدنا..> آن را توجیه می کنند.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۷ - جائیه - ۴۵ - ۱۵ - ۱۲

۱۲ - معاد ، نویدی به مؤمنان صالح و هشدار به کافران بدکردار

من عمل صلحًا فلنفسه و من أساء فعليها ثمَّ إلى ربِّكم ترجعون

پیام آیه شریفه، نوید به نیکوکاران و هشدار به بدکاران است. تعبیر <ثمَّ إلى ربِّكم...> نیز که اشاره به معاد دارد در راستای همین معنا آمده است.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۷ - احقاف - ۴۶ - ۱۹ - ۱۳

۱۳- عدل الهی ، در محاسبه اعمال ، بشارتی به مؤمنان و هشدار به کافران

و لكلّ درجاتٍ ممّا عملوا .. و هم لا يظلمون

<لكلّ> می تواند اشاره به هر گروه از مؤمن و کافر داشته باشد. براین اساس تعبیر <هم لا يظلمون> برای مؤمنان نیک کردار، نویدی است که اعمالشان ضایع نخواهد شد و برای منکران معاد، هشدار است که ستمهایشان بی پاسخ نخواهد ماند.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۷ - محمد - ۴۷ - ۱۰ - ۹

۹- هشدار خداوند به کافران ، نسبت به استمرار اراده او بر نابودی ملت های کفرپیشه

دمر الله عليهم و للكافرين أمثلها

سوره - سوره - آیه - فیش

۱۷ - محمد - ۴۷ - ۳۴ - ۸

۸- هشدار خداوند به کافران دین ستیز ، نسبت به از دست دادن فرصت توبه

إِنَّ الَّذِينَ كَفَرُوا وَصَدَّوْا عَنْ سَبِيلِ اللَّهِ ثُمَّ مَاتُوا وَهُمْ كُفَّارٌ فَلَنْ يَغْفِرَ اللَّهُ لَهُمْ

لحن آیه شریفه از یک سو تهدید و از سوی دیگر دربردارنده هشدار به کافران است که کار خویش را به جایی نرسانند که راه توبه بر رویشان بسته باشد.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۷ - ق - ۵۰ - ۲۰ - ۴

۴ قیامت ، روز تحقّق هشدار ها و انداز های الهی برای کافران و حق ستیزان

و نَفَخَ فِي الصُّورِ ذَٰلِكَ يَوْمَ الْوَعْدِ

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۷ - ق - ۵۰ - ۳۰ - ۳

۳ - گنجایش و سیری ناپذیری دوزخ ، تهدیدی برای کافران با همه انبوهی و کثرت آنان

يَوْمَ نَقُولُ لَجَهَنَّمَ هَلْ امْتَلَأْتِ وَ تَقُولُ هَلْ مِنْ مَزِيدٍ

از این که خداوند، اشتهای سیری ناپذیر دوزخ را تذکر داده است؛ استفاده می شود که نباید کافران، کثرت و انبوهی خویش را مانعی در راه اجرای احکام و کیفرهای الهی بدانند؛ بلکه جهنم بیش از آنچه آنان تصور کنند، گنجایش و پذیرش دارد.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۸ - ذاریات - ۵۱ - ۵۹ - ۶

۶- فرجام شوم کافران و ستمگران هلاک شده تاریخ ، هشدار به کفرپیشگان و ظالمان هر عصر

فَإِنَّ لِلَّذِينَ ظَلَمُوا ذُنُوبًا مِثْلَ ذُنُوبِ أَصْحَابِهِمْ

آیات پایانی این سوره، در مقام نتیجه گیری از آیات گذشته است که به تفصیل سرنوشت هلاکت بار کافران گذشته

تاریخ را بیان داشته است. از این نکته استفاده می شود که تعبیر <مثل ذنوب أصحابهم>، در واقع تذکر و هشدار نهایی به کافران هر عصر است.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۸ - ذاریات - ۵۱ - ۶۰ - ۶

۶ - کیفر کافران ، در پی اتمام حجت بر ایشان با هشدار های مکرر

فویل للذین کفروا من یومهم الذی یوعدون

تعبیر <یوعدون> (با فعل مضارع) بیانگر وعیدهای مستمر و مکرر است که قبل از مجازات و کیفر کافران، به ایشان داده شده است.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۸ - طور - ۵۲ - ۲۹ - ۱

۱ - پیامبر (ص) ، موظف به ادامه دادن هشدار ها و تذکر های خویش ، بدون نگرانی از اتهام های کافران

فذکر

از ذیل آیه شریفه استفاده می شود که پیامبر(ص)، نبایست به اتهام های شرکان بیندیشد بلکه وظیفه آن حضرت ادامه دادن به تبلیغ خویش است.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۸ - قمر - ۵۴ - ۴۳ - ۳

۳ - هشدار خداوند به کافران ، نسبت به نداشتن گواه آسمانی بر آزادی مطلق از مسؤولیت و مؤاخذه

أم لکم براءه فی الزبر

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۸ - قمر - ۵۴ - ۵۱ - ۱

۱ - نابودی کافران گذشته تاریخ ، هشدار جدی به هم اندیشان و همگنان آنها در هر عصر

و لقد أهلكنا أشياعكم فهل من مدّكر

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۸ - حشر - ۵۹ - ۱۶ - ۱۱

۱۱ - هشدار الهی به کافران ، در دل نبستن

به وعده منافقان

كمثل الشيطان إذ قال .. إني أخاف الله رب العلمين

آیه شریفه از یک سو نویدی است به مؤمنان که منافقان به همکاری با کافران وفا نخواهند کرد. و از سوی دیگر تشبیه منافقان به شیطان در بی وفایی به تعهدات خویش، هشدار است به کافران که با ریسمان منافقان به چاه نروند.

هشدار به کافران لجوج

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۸ - هود - ۱۱ - ۱۲۲ - ۱

۱ پیامبر (ص) به کافران لجوج هشدار داد که آینده ای ناخوشایند (هلاکت در دنیا و عذاب در آخرت) در پیش خواهند داشت.

وانتظروا

با توجه به آیات گذشته که سخن از عذاب دنیوی و اخروی اقوام کفرپیشه داشت، می توان گفت: مراد از <انتظروا> هشدار کافران به عذابهای دنیوی و اخروی است.

هشدار به کافران مکه

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۱ - انبیاء - ۲۱ - ۳۷ - ۵

۵- کافران مکه به عذاب و نابودی قریب الوقوع تهدید شدند.

سأوریکم ءایتی فلا تستعجلون

مقصود از <آیاتی> به قرینه آیات بعد (.. بل تأتیهم بغته...) عذاب و هلاکت است.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۴ - عنکبوت - ۲۹ - ۱۴ - ۱۱

۱۱ - هشدار خداوند، به کافران مکه، درباره تلاش شان برای اغوای مسلمانان

و قال الذين كفروا للذين ءامنوا اتبعوا سبيلنا. ..و لقد أرسلنا نوحًا إلى قومه ...

بیان قصه طوفان نوح(ع) پس از ذکر برخوردهای کافران مکه با مسلمانان، احتمال دارد برای هشدار به آنان باشد.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۴ - عنكبوت -

۵ - هشدار خداوند ، به کافران مکه ، به جهت تکذیب کردن پیامبر (ص)

و إن تکذبوا فقد کذب أمم من قبلکم

برداشت بالا، بنابراین احتمال است که جواب شرط <إن تکذبوا> محذوف بوده و چیزی از قبیل <فاستعدوا للعذاب> باشد؛ یعنی، اگر تکذیب می کنید، آماده عذاب باشید!

هشدار به کیفر اخروی

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۶ - اعراف - ۷ - ۵۹ - ۱۱، ۱۵

۱۱ نوح ، مشرکان قوم خویش را به کیفر های سخت اخروی تهدید کرد .

إنی أخاف علیکم عذاب یوم عظیم

۱۵ تهدید مشرکان به کیفر های اخروی ، زمینه ساز گرایش آنان به پرستش خدای یگانه و پرهیز از شرک و دوگانه پرستی

إنی أخاف علیکم عذاب یوم عظیم

هشدار به گناهکاران

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱ - بقره - ۲ - ۵۵ - ۱۲

۱۲ - گناهکاران ، از گرفتار شدن به عقوبت های دنیوی در امان نبوده و نباید احساس مصونیت کنند .

فأخذتکم الصعقه

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱ - بقره - ۲ - ۵۹ - ۹

۹ - گناهکاران فسق پیشه ، در خطر گرفتار شدن به عذاب های دنیوی هستند .

فأنزلنا على الذين ظلموا رجزاً من السماء بما كانوا يفسقون

جلد - نام سوره - سوره - آيه - فيش

۱ - بقره - ۲ - ۷۴ - ۲۰

۲۰ - انسان های گنهگار و دارای رفتار و کردار ناروا، در خطر گرفتار شدن به کیفر و مجازات الهی هستند.

و ما الله بغفل عما تعملون

جلد - نام سوره - سوره - آيه

- فیش

۱ - بقره - ۲ - ۸۵ - ۳۰

۳۰ - گنهکاران علاوه بر عذاب اخروی در خطر گرفتار شدن به کیفر های دنیوی نیز هستند .

فما جزاء من يفعل ذلک منکم إلا خزی فی الحیوه الدنیا

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱ - بقره - ۲ - ۱۱۴ - ۲۳

۲۳ - گنهکاران علاوه بر عذاب اخروی ، در خطر گرفتار شدن به عقوبت های دنیوی نیز هستند .

لهم فی الدنیا خزی و لهم فی الآخره عذاب عظیم

هشدار به گواهان

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۴ - مائده - ۵ - ۱۰۶ - ۲۱

۲۱ ضرورت توجه شاهدان ، به آگاهی و شهود خداوند بر هر آنچه به آن شهادت می دهند .

و لانکتّم شهده الله

هشدار به مبلغان

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۵ - انعام - ۶ - ۱۴۷ - ۶

۶ پیام رسانان دین (مبلغان) باید خود را برای تکذیبها و چگونگی مقابله با آن آماده کنند.

فإن کذبوک فقل ربکم ذو رحمه وسعه

هشدار به متجاوزان

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۸ هشدار خداوند به تجاوزگران به محدوده شرایع و احکام الهی و بدعتگذاران در دین

إن ربك هو أعلم بالمعتدين

هشدار به متخلفان

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۲ - بقره - ۲ - ۲۴۴ - ۹

۹ تهدید و هشدار به متخلفان و فرارکنندگان از پیکار در راه خداوند

و قاتلوا فی سبیل اللّٰه و اعلموا انّ اللّٰه سمیع علیم

گویا <واعلموا...> به قصد

تهدید متخلفان آورده شده است.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۷ - فتح - ۴۸ - ۱۱ - ۲۴

۲۴ - آگاهی عمیق الهی به کردار بندگان ، هشدار به نفاق پیشگان و متخلفان از تکالیف دین

سیقول لك المخلّفون . . . بل كان الله بما تعملون خبيرًا

تذکر به <علم الهی> در پایان چنین آیه ای که سخن از متخلفان به میان آورده است بار هشدار دارد.

هشدار به متخلفان از جهاد

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۷ - توبه - ۹ - ۸۱ - ۱۵

۱۵ سوزنده تر بودن آتش دوزخ از گرمی هوای دنیا ، هشدار شدید به تخلف کنندگان از جهاد به بهانه گرمی هوا

قل نار جهنم أشد حراً

هشدار به متعلمان علوم غریبه

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱ - بقره - ۲ - ۱۰۲ - ۲۱

۲۱ - تعلیم دهندگان علوم غریبه ، باید ضرر های آن علوم را به متعلمان گوشزد کرده و آنان را از سوء استفاده بر حذر دارند .

و ما يعلمان من أحد حتی یقولوا إنما نحن فتنه فلا تکفر

هشدار به متکبران

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۰ - کهف - ۱۸ - ۴۰ - ۷

۷- امکان زوال نعمت های مادی ، هشدار به دنیاگرایان مغرور است .

یرسل علیها حساباً من السماء فتصبح صعيداً زللاً

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۳ - قصص - ۲۸ - ۸۱ - ۳

۳ - فرجام شوم قارون ، درس عبرتی است برای همه ثروتمندان مغرور و طغیانگر .

إن قارون .. فبغی علیهم ... فحسفنا به و

بداره الأرض

هشدار به متکبران بنی اسرائیل

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۶ - اعراف - ۷ - ۱۴۶ - ۱۷

۱۷ خداوند به قوم موسی هشدار داد که متکبران و ناباروان ایشان را از درک تورات و معارف آن باز خواهد داشت .

و أمر قومك يأخذوا بأحسنها .. سأصرف عن آیتی الذین يتكبرون فی الأرض

مصادق مورد نظر برای آیه مورد بحث، با توجه به آیات پیشین، متکبران و متمردان قوم موسی هستند.

هشدار به متولیان یتیم

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۵ - انعام - ۶ - ۱۵۲ - ۲

۲ اموال یتیمان، وسوسه انگیز و دست اندرکاران آن اموال در خطر تجاوزگری و تصرفهای عدوانی

و لا تقربوا مال الیتیم

بیان حرمت تصرف با فعل <لا تقربوا> می تواند اشاره به این جهت نیز داشته باشد که داراییهای یتیمان به سبب نبود مدافع لغزشگاهی است و وسوسه انگیز که آدمی با کمترین بی احتیاطی به گناه تصرف آلوده می شود.

هشدار به مجرمان

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۵ - انعام - ۶ - ۱۴۷ - ۷

۷ ربوبیت الهی، مقتضی امیدبخشی به همگان و امهال و هشدار به مجرمان

فإن کذبوک فقل ربکم ذو رحمه وسعه و لا یرد بأسه عن القوم المجرمین

هشدار به محمد(ص)

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱ - بقره - ۲ - ۱۲۰ - ۱۶، ۱۷ - ۱۲

۱۲ - خداوند ، پیامبر (ص) را از پیروی آیین یهود و نصارا بر حذر داشت .

و لئن اتبعت أهواءهم .. مالک من اللّٰه من ولیّ و لانصیر

۱۶ - خداوند ، پیامبر (

ص) را در صورت تبعیت از آیین یهود و نصارا، به محروم کردنش از پشتیبانی و یاری خود تهدید کرد.

و لئن اتبعت أهواءهم .. مالک من الله من ولی و لانصیر

در برداشت فوق <من الله> متعلق به محذوف و حال برای ولی و نصیر گرفته شده است. بر این مبنا جمله <مالک...> چنین معنا می شود: برای تو از جانب خداوند هیچ پشتیبان و یآوری نخواهد بود؛ یعنی، امدادهای خداوند به تو نمی رسد.

۱۷ - خداوند، پیامبر (ص) را در صورت پیروی کردن از آیین یهود و نصارا، به عقوبتهایی از جانب خود تهدید کرد.

لئن اتبعت أهواءهم .. مالک من الله من ولی و لانصیر

برداشت فوق مبتنی بر این است که <من الله> متعلق به <ولی> و <نصیر> باشد. بر این مبنا <ولی> و <نصیر> متضمن معنای <منع> است و جمله <مالک...> چنین معنا می شود: برای تو پشتیبان و یآوری که تو را از خدا (از عذاب خدا) باز دارد وجود نخواهد داشت.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱ - بقره - ۲ - ۱۴۵ - ۱۶

۱۶ - خداوند به پیامبر (ص) هشدار داد که در صورت پیروی از آرای یهود و نصارا، از زمره ستمگران خواهد شد.

لئن اتبعت أهواءهم .. إنک إذا لمن الظلمین

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۴ - نساء - ۴ - ۱۰۷ - ۱

۱ هشدار خداوند به پیامبر (ص) در مورد دفاع از خائنان

لا تجدل عن الذین یختانون انفسهم

<جدال> هنگامی که به حرف <عن>

متعدی شود، به معنای دفاع و طرفداری است.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۴ - مائده - ۵ - ۴۱ - ۲

۲ خداوند ، بر حذر دارنده پیامبر خویش (ص) از تأسف و اندوه بر کفرورزی مردمان

يَأَيُّهَا الرَّسُولُ لَا يَحْزَنكَ الَّذِينَ يَسْرِعُونَ فِي الْكُفْرِ

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۴ - مائده - ۵ - ۴۹ - ۸

۸ هشدار خداوند به پیامبر (ص) درباره توطئه گروهی از مردم برای بازداشتن وی از داوری بر اساس تعالیم قرآن

وَاحْذَرْهُمْ إِنْ يَفْتَنُوكَ عَنْ بَعْضِ مَا أَنْزَلَ اللَّهُ إِلَيْكَ

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۵ - انعام - ۶ - ۱۴۷ - ۲

۲ پیامبر(ص) باید در انتظار تکذیب از جانب مشرکان و آماده رویارویی با آنها باشد.

إِنْ كَذَّبُوكَ فَقُلْ رَبِّكُمْ ذُو رَحْمَةٍ وَسَعَةٍ

جمله <إِنْ كَذَّبُوكَ> خطاب به پیامبر(ص) و پیش بینی وقوع تکذیب در برابر آن حضرت است. <قل ربكم ذو رحمة وسعة> و <ولا يرد ...> ارائه راه حل برای مقابله با این تکذیب است.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۶ - اعراف - ۷ - ۲۰۵ - ۶

۶ خداوند پیامبر (ص) را از اینکه در زمره غافلان باشد برحذر داشت .

و لا تكن من الغفلين

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۳ - هشدار خداوند ، به پیامبرش (ص) درباره رعایت حدود تعیین شده در ازدواج

لا یحلّ لک النساء من بعد . . . و کان اللّٰه علی کلّ شیء رقیبًا

ذکر > و کان اللّٰه علی . . .

رقیباً پس از بیان حرمت ازدواج جدید برای پیامبر(ص) می تواند هشدارى به آن حضرت باشد.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۶ - زمر - ۳۹ - ۶۵ - ۲

۲ - هشدار خداوند به پیامبر (ص) ، درباره تن دادن به درخواست مشرکان مبنی بر عبادت غیر او

قل أغير الله تأمرؤنی أعبد .. لئن أشركت لیحبطن عملک

از ارتباط این آیه با آیه قبل که در آن مشرکان از پیامبر(ص) خواسته بودند که غیرخدا را عبادت کند برداشت بالا به دست می آید.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۶ - غافر - ۴۰ - ۴ - ۶

۶ - هشدار خداوند به پیامبر (ص) و مسلمانان ، درباره تأثیرپذیری از قدرت و مکنت کافران و تجدید نظر کردن در برنامه های تبلیغی و الهی خویش

فلا یغررک تقلبهم فی البلد

پیامبر(ص) و مسلمانان، در حالی به تبلیغ دین اسلام می پرداختند که کافران در اوج قدرت اقتصادی و سیاسی قرار داشتند. بنا بر این هشدار خداوند در آیه شریفه می تواند گویای مطلب یادشده باشد.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۸ - مجادله - ۵۸ - ۱۴ - ۹

۹ - هشدار خداوند به پیامبر (ص) ، درباره پدیده نفاق و ترفند های منافقان علیه اسلام و مسلمانان

ألم تر إلی الذین تولّوا قوماً غضب الله علیهم

استفهام در <ألم تر> تعجبی است، ولی چون خطاب به پیامبر(ص) است، می تواند دربردارنده هشدار و بیدار باش به آن حضرت نیز باشد. بدین صورت که مبدا مسلمانان از ترفندهای منافقان و همدستی آنان با یهودیان، غفلت ورزند و ندانند

که از کجا ضربه می خورند.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۹ - قلم - ۶۸ - ۱۴ - ۱

۱ - هشدار خداوند به پیامبر (ص) ، نسبت به اجابت خواسته های کافران تکذیب گر و سازش و مسامحه با آنان ، به صرف ثروت و نیروی انسانی بسیار آنان

و لاتطع کلّ حلاّف .. آن کان ذا مال و بنین

برداشت یاد شده، مبتنی بر این نکته است که جمله <آن کان ذا مال .. > متعلق به <لا-تطع > باشد. گفتنی است در آغاز <آن > لام تعلیل در تقدیر است.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۹ - قلم - ۶۸ - ۴۸ - ۳

۳ - هشدار خداوند به پیامبر (ص) ، مبنی بر شتاب نکردن در غضب و نفرین بر مردم و جدا شدن از آنان ، مانند شتاب کردن یونس (ع) در این باره

و لاتکن کصاحب الحوت إذ نادى و هو مکظوم

مفسران بر آنند که این آیه، به داستانی از یونس(ع) اشاره دارد که در سوره <انبیاء > (آیه ۸۷) بیان شده است: <و ذاالنون إذ ذهب مغاضباً فظنّ أنّ لن نقدر علیه فنادى فى الظلمات .. >.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۹ - قلم - ۶۸ - ۴۹ - ۴

۴ - هشدار خداوند به پیامبر (ص) ، از گرفتار شدن به مجازات ترک اولی ، همچون یونس (ع)

و لاتکن کصاحب الحوت .. لنبد بالعراء و هو مذموم

این که خداوند به پیامبر(ص) هشدار داد که مانند یونس مباش؛ اشاره به ترک اولی و مجازات آن

دارد که یونس(ع) گرفتار آن شده بود.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۹ - انسان - ۷۶ - ۲۴ - ۶

۶- هشدار خداوند به پیامبر (ص) ، مبنی بر فرمان نبرد از گناه کاران و ناسپاسان کافر

و لاتطع منهم ءائماً أو كفوراً

هشدار به مخالفان محمد(ص)

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۹ - ابراهیم - ۱۴ - ۱۹ - ۸

۸- هشدار خداوند به مشرکان مخالف پیامبر (ص) مبنی بر اینکه در صورت لزوم آنان را به هلاکت خواهد رساند و گروه جدیدی را جایگزینشان خواهد کرد .

إن یشأ یدهبکم و یأت بخلق جدید

هشدار به مدعیان ایمان

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۴ - عنکبوت - ۲۹ - ۳ - ۱۲

۱۲ - هشدار شدید خداوند ، به مدعیان دروغین ایمان

و لقد فتنّا الذین من قبلهم فلیعلمنّ الله الذین صدقوا و لیعلمنّ الکذبین

آوردن اسم ظاهر <الله> به جای ضمیر و التفات از تکلم به غیبت، می تواند هشدار باشد به کسانی که به دروغ ، اظهار ایمان می کنند.

هشدار به مردم

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۴ - مائده - ۵ - ۵۵ - ۱۱

۱۱ ارائه برنامه صحیح در پی بر حذر داشتن مردمان از راه های نادرست ، از روش های کاربردی قرآن در هدایت

انما ولیکم الله ورسوله و الذین ءامنوا

خداوند پس از بر حذر داشتن مؤمنان از پذیرش ولایت و سرپرستی ناروای کافران، با جمله <انما ولیکم .. > به معرفی افراد شایسته ولایت پرداخت و مؤمنان را به پذیرش ولایت آنان ارشاد کرد.

جلد -

نام سوره - سوره - آیه - فیش

۵ - اعراف - ۷ - ۲ - ۵

۵ هشدار به مردم درباره پیامدهای شوم اعراض از تعالیم دین و احکام خداوند، از اهداف نزول قرآن

کتب أنزل . . . لتنذر به

با توجه به آیات بعد معلوم می شود متعلق <لتنذر> عذابهای دنیوی و اخروی خداوند است که دامنگیر مخالفان احکام الهی می شود.

هشدار به مستکبران

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۴ - نساء - ۴ - ۱۷۲ - ۱۰

۱۰ تهدید مستکبران و امتناع کنندگان از بندگی خداوند به احضار در پیشگاه خداوند برای حسابرسی و مجازات

و من یستکف عن عبادته و یتکبر فسیحشرهم إلیه جمیعاً

جمله <فسیحشرهم> کنایه از حسابرسی و مجازات مستکبران است.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۷ - دخان - ۴۴ - ۲۹ - ۳

۳- مرگ خفت بار فرعونیان ، هشدار به مستکبران و خود بزرگ بینان تاریخ

فما بکت علیهم السماء و الأرض

هشدار به مستکبران مکه

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۷ - زخرف - ۴۳ - ۵۶ - ۲

۲ - بیان فرجام فرعونیان ، هشدار به مستکبران و اشراف مشرک مکه

فجعلنهم سلفاً و مثلاً للأخريين

هشدار به مسلمانان

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۲ - آل عمران - ۳ - ۶۹ - ۴

۴ هشدار خداوند به مؤمنان در مورد تلاش اهل کتاب برای گمراه سازی آنان

وَدَّتْ .. لو يضلّونكم

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۳ - آل عمران - ۳ - ۱۹۶ - ۶

۶ شوکت ظاهری و تلاش و جولان کافران در سرزمین

ها ، نباید موجب فریب و خام شدن مسلمانان گردد .

لا یغزَنکَ تَقَلَّبَ الَّذِینَ کَفَرُوا فِی الْبِلَادِ

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۳ - نساء - ۴ - ۸۹ - ۳

۳ هشدار خداوند به مسلمانان در مورد تلاش منافقان برای گسترش کفر

وَدَّوَالُو تَكْفُرُونَ كَمَا كَفَرُوا فَتَكُونُونَ سَوَاءً

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۳ - نساء - ۴ - ۹۰ - ۱۲

۱۲ هشدار و تهدید خداوند به مسلمانان ، در مورد تعرض به کافران و منافقانی که پیکار با آنان ممنوع شده است .

و لَوْ شَاءَ اللَّهُ لَسَلَّطَهُمْ عَلَيْكُمْ فَلَقَاتَلُوكُمْ

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۴ - مائده - ۵ - ۷ - ۱۲

۱۲ هشدار خداوند به مسلمانان ، در مورد شکستن پیمان الهی و سرپیچی از فرامین خدا و رسول و فراموشی نعمتها

و اذکروا نعمه الله علیکم و میثقه .. و اتقوا الله

متعلق <اتقوا>، به قرینه فرازهای قبلی، همان یاد نعمتها و رعایت پیمانهای الهی است. یعنی جانب خدا را در مورد نعمتها و پیمانهای او نگهدارید و از مخالفت با او بپرهیزید.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۴ - مائده - ۵ - ۱۴ - ۱۴

۱۴ هشدار خداوند به مسلمانان با بیان مجازات یهود و نصارا به خاطر نقض پیمان الهی

فَمَا نَقْضَهُمْ مِيثَقَهُمْ ... و من الذين قالوا إنا نصرى اخذنا ميثقهم فنسوا

بیان مجازات مسیحیان و یهودیان به خاطر پیمان شکنی آنان پس از <اذکروا .. میثقه > (ای مسلمین پیمان الهی را به یاد داشته باشید)، هشداری است به مسلمانان که مبدا همانند اهل

کتاب پیمان الهی را نقض کنند.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۴ - مائده - ۵ - ۵۱ - ۱۰

۱۰ روابط و پیوند های یهود و نصارا با یکدیگر ، خطر و هشدار برای مسلمانان

لا تتخذوا اليهود والنصرى أولياء بعضهم أولياء بعض

از اینکه دوستی یهود و نصارا با یکدیگر، دلیل بازداشتن مسلمانان از دوستی با آنان قرار گرفته است، استفاده می شود که پیوند آنان، پیوندی خطرناک برای مسلمین است.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۴ - مائده - ۵ - ۷۰ - ۱۶

۱۶ هشدار خداوند به مسلمانان در مورد خطر گرفتاری آنان به لغزشهایی همانند لغزش های بنی اسرائیل : (نقض پیمان های الهی ، هواپرستی ، تکذیب و قتل انبیا)

إِنَّ الَّذِينَ ءَامَنُوا .. لَا تَهْوَىٰ اٰنْفُسَهُمْ فَرِيْقًا كٰذِبًا وَّ فَرِيْقًا يَّقْتُلُوْنَ

از اهداف این بخش از آیات با توجه به ذکر مسلمانان در ابتداء کلام (ان الذين ءامنوا) و آنگاه بیان سرگذشت شوم بنی اسرائیل، این است که مسلمانان را از گرفتار شدن به چنین سرنوشتی پرهیز دهد و به آنان گوشزد کند که آنان نیز در خطر آلودگی به چنین اعمال ناروایی هستند.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۴ - مائده - ۵ - ۷۵ - ۲۱

۲۱ هشدار خداوند به مسلمانان در مورد خطر گرایششان به شرک با خدا پنداشتن پیامبران و اولیاء الهی

ما المسيح ابن مريم الا رسول .. انظر انى يؤفكون

با توجه به اینکه تک تک مسلمانان باید با دقت سرنوشت نابهنجار و شرک آلود بنی اسرائیل را مد نظر داشته باشند، معلوم می شود، چنین

خطری (گرایش به شرک با خدا پنداشتن پیامبران)، در کمین مسلمانان نیز هست و هدف از این فرمان (انظر) پیشگیری از گرفتار شدن به این وضعیت نارواست.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۵ - انعام - ۶ - ۱۲۱ - ۱۳

۱۳ هشدار خداوند به مسلمانان در مورد تأثیرپذیری از تبلیغات شیطان دشمنان دین

و إن الشیطن . . . و إن أطعموهم إنکم لمشركون

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۶ - انفال - ۸ - ۳۶ - ۲

۲ خداوند مسلمانان را از سرمایه گذاری های کلان کافران قریش برای هجوم به مسلمانان و جلوگیری از گسترش اسلام آگاه ساخت .

فسینفقونها ثم تکون علیهم حسره ثم یغلبون

جمع مضاف <امولهم> دلالت بر عموم دارد ؛ یعنی تمامی داراییهایشان و این اشاره به پرداخت هزینه های فراوان است. گفتنی است توجه به سیاق آیه مورد بحث و آیات قبل این سخن مفسران را تأیید می کند که آیه شریفه درباره کفار قریش نازل شده است.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۶ - انفال - ۸ - ۳۹ - ۷

۷ خداوند با بیان نظارت خویش بر اعمال کافران دست کشیده از مبارزه علیه اسلام ، مسلمانان صدر اسلام را از غافلگیر شدن در توطئه های آنان ایمنی بخشید .

فإن انتھوا فإن الله بما یعملون بصیر

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۴ - احزاب - ۳۳ - ۵۴ - ۵

۵ - خداوند ، به مسلمانان ، درباره تخلف از دستورهایی که در مورد رفتار با پیامبر (ص) و یا همسران اش داده است ،

لاتدخلوا بيوت النبي . . . و إذا سألتموهنّ متّعاً ... و ما كان لكم أن ... و لا أن

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۶ - غافر - ۴۰ - ۴ - ۶

۶ - هشدار خداوند به پیامبر (ص) و مسلمانان ، درباره تأثیرپذیری از قدرت و مکنت کافران و تجدید نظر کردن در برنامه های تبلیغی و الهی خویش

فلا یغررک تقلّبهم فی البلد

پیامبر(ص) و مسلمانان، در حالی به تبلیغ دین اسلام می پرداختند که کافران در اوج قدرت اقتصادی و سیاسی قرار داشتند. بنابر این هشدار خداوند در آیه شریفه می تواند گویای مطلب یادشده باشد.

هشدار به مسلمانان صدراسلام

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۲۰ - عبس - ۸۰ - ۱ - ۲

۲ - خداوند ، نقاط ضعف مسلمانان صدراسلام را به آنان گوشزد می کرد و ایشان را با خطاهایشان آشنا می ساخت .

عبس و تولّی

هشدار به مسؤولان

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۰ - کهف - ۱۸ - ۱۹ - ۳۶

۳۶- لزوم آگاه ساختن مسؤولیت پذیران از خطرات و لغزش گاه های منصب ها و موقعیت های اجتماعی آنان

ولیتلطّف و لایشعرنّ بکم أحداً

هشدار به مسیحیان

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۹ مسیحیان پیمان شکن ، مورد تهدید خداوند به عذاب و کیفر اعمال خویش

و سوف ینبئهم الله بما کانوا یصنعون

جمله < ینبئهم الله .. >، کنایه از کیفر دادن است.

هشدار به مشرکان

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۵ - انعام - ۶ - ۲۲

۲ یاد آوری رخداد قیامت هشداری به مشرکان و افترا زندگان به خداوند

و یوم نحشرهم جمیعا ثم نقول للذین أشركوا

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۷ - توبه - ۹ - ۲ - ۷،۹

۷ اعلام قدرت بی انت های خداوند به مشرکان صدر اسلام و تذکر به بیهوده بودن مقاومت در برابر او

و اعلموا أنکم غیر معجزی اللّٰه

<عجز> مقابل <قدرت> و <اعجاز> (مصدر معجزین) به معنای ناتوان کردن و به زانو درآوردن است. هشدار به مشرکان نسبت به ناتوانیشان در به زانو درآوردن خدا، اعلام قدرت بی انتهای خداوند و بی نتیجه بودن مقاومت در برابر اوست.

۹ تهدید خداوند به مشرکان پیمان شکن صدر اسلام، به شکست خفت بار و خوارکننده در صورت تسلیم نشدن و پای فشردن بر شرک و کفر

و اعلموا أنکم غیر معجزی اللّٰه و أن اللّٰه مخزی الکفرین

<اخزاء> (مصدر مخزی) به معنای خوار و خفیف کردن است. به کارگیری اسم فاعل به جای فعل در جمله <و أن اللّٰه مخزی الکافرین> بیانگر سنت قطعی خداوند درباره شکست کفر و کفرپیشگان بوده و تهدیدی برای مشرکان پیمان شکن می باشد.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۷ - یونس - ۱۰ - ۵۱ - ۵

۵ خداوند، مشرکان را از پافشاری بر کفر برحذر داشته و به آنان هشدار داد که تا پیش از نزول عذاب استیصال، متنبه شده و ایمان بیاورند.

أثم إذا ما وقع ءامنتم به ءالن

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۹ - ابراهیم - ۱۴ - ۱۹ - ۸

پیامبر (ص) مبنی بر اینکه در صورت لزوم آنان را به هلاکت خواهد رساند و گروه جدیدی را جایگزینشان خواهد کرد .

إِنْ يَشَأْ يُذْهِبْكُمْ وَيَأْتِ بِخَلْقٍ جَدِيدٍ

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۰ - كهف - ۱۸ - ۴۷ - ۶

۶- حشر بدون استثنای همه انسان ها ، هشدار برای مشرکان و دنیاگرایان است .

و حشرنهم فلم نغادر منهم أحداً

با توجه به این که آیات قبل در مورد دنیاگرایان مشرک صفت بود، تصریح به استثنای پذیرنده حشر، تعریضی است به آنان که به دنیا دل خوش کردند و به آخرت بها ندادند.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۰ - كهف - ۱۸ - ۵۲ - ۴

۴- بی نتیجه بودن کمک خواهی مشرکان از معبودان خویش ، هشدار خداوند به اهل شرک و پذیرندگان ولایت شیاطین است .

و یوم یقول نادوا شرکاءى . . . فلم یتجیبوا لهم

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۱ - انبیاء - ۲۱ - ۱۱۰ - ۲

۲- کافران و مشرکان حق ناپذیر ، به عذاب و کیفر الهی تهدید شدند .

إِنَّهٗ یَعْلَمُ الْجَهْرَ مِنَ الْقَوْلِ وَ یَعْلَمُ مَا تَكْتُمُونَ

تذکر به این که خداوند به سخنان آشکار و توطئه ها و اسرار مشرکان و کافران آگاه است، در حقیقت تهدید آنان و هشدار به کیفر و عذاب شدن آنان است.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۷ - زخرف - ۴۳ - ۸۰ - ۳

۳ - هشدار خداوند به مشرکان ، در مورد توطئه های پنهانی آنان

أَمْ يَحْسِبُونَ أَنَّا لَأَنسَمِعَ سُرَّهُمْ وَنَجْوَاهُمْ

جلد - نام سوره - سوره - آیه -

۱۷ - احقاف - ۴۶ - ۲۶ - ۲

۲- هلاکت قوم عاد ، به رغم داشتن توان و نیرویی قوی و گسترده ، هشدار است به تمامی مشرکان .

و لقد مکّنهٖم فیما إن مکّکم فیه

گرچه مورد آیه، مشرکان مکه است ولی در هشدار الهی، دیگر مشرکان نیز با آنها تفاوتی ندارند.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۷ - فتح - ۴۸ - ۷ - ۸

۸ - حاکمیت مطلق خداوند بر قوای هستی ، نویدی به مؤمنان و هشدار به منافقان و مشرکان

و لله جنود السموت و الأرض

یادآوری قدرت، پس از وعده و وعید، بیانگر مطلب یاد شده است.

هشدار به مشرکان صدر اسلام

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۷ - توبه - ۹ - ۳ - ۱۰

۱۰ اعلام قدرت بی انت های خداوند به عموم مشرکان صدر اسلام و هشدار به بی نتیجه بودن مقاومت در برابر او

و إن تولیتهم فاعلموا أنکم غیر معجزی الله

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۱ - انبیاء - ۲۱ - ۴ - ۴

۴- هشدار خداوند به مشرکان ستم پیشه در باره توطئه های پنهانی و گفت و گو های محرمانه آنان علیه پیامبر (ص) و اسلام

أسرّوا النجوى الذین ظلموا .. قال ربّی یعلم القول فی السماء والأرض

تذکر به مشرکان نجواگر و توطئه کننده، مبنی بر آگاهی خداوند از هر نوع سخنی در آسمان و زمین، هشدار است به آنان

در باره سرانجام شومِ توطئه هایشان.

هشدار به مشرکان مکه

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۷ - یونس - ۱۰ - ۷۱ - ۱

پیامبر اکرم (ص) از سوی خداوند دستور یافت تا سرگذشت نوح (ع) و قومش را، به عنوان هشدار برای مشرکان مکه، بازگو کند.

و اتل علیهم نبأ نوح إذ قال لقومه

<نبأ> خبری است که برای شنونده دارای فائده عظیم باشد. (مفردات راغب).

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۴ - روم - ۳۰ - ۴۲ - ۳

۳ - هشدار خداوند، مشرکان مکه را به فرجامی مانند فرجام مشرکان پیشین

قل سیروا فی الأرض فانظروا کیف کان عقبه الذین من قبل

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۷ - زخرف - ۴۳ - ۵۶ - ۲

۲ - بیان فرجام فرعونیان، هشدار به مستکبران و اشراف مشرک مکه

فجعلنهم سلفاً و مثلاً للآخرین

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۷ - دخان - ۴۴ - ۲۸ - ۲

۲ - مکیان ستیزه گر، به سرنوشت عبرت آموز فرعونیان هشدار داده شدند.

بل هم فی شکّ یلعبون .. کذلک

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۷ - دخان - ۴۴ - ۳۷ - ۱

۱ - سرنوشت قوم <تبع> و اقوام قبل از آن، پیامدار عبرت و هشدار برای مشرکان مکه

أهم خیر أم قوم تبع و الذین من قبلهم

هشدار به معاد

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۲۰ - نبأ - ۷۸ - ۲۸ - ۳

۳ - بسیاری از آیات قرآن ، هشدار دهنده مردم درباره معاد و حسابرسی در قیامت است .

لایرجون حساباً . و کذبوا بآیتنا کذاباً

جمع بودن < آیات > بر نکته یاد شده دلالت دارد. به قرینه کلمه

<حساباً> در آیه قبل موضوع حسابرسی در مجموعه آن آیات مطرح شده است.

هشدار به مفتریان به خدا

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۵ - انعام - ۶ - ۲۱ - ۱۱

۱۱ هشدار خداوند به افترا زندگان به او و تکذیب کنندگان آیات الهی و تهدید آنان به سرانجامی شوم

و من أظلم ممن افتری علی الله کذباً أو کذب بایته إنه لا یفلح الظلمون

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۵ - انعام - ۶ - ۲۲ - ۲

۲ یاد آوری رخداد قیامت هشدار به مشرکان و افترا زندگان به خداوند

و یوم نحشرهم جمیعاً ثم نقول للذین أشركوا

هشدار به مفسدان

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۶ - اعراف - ۷ - ۱۰۳ - ۱۲

۱۲ فسادگران در معرض گرفتار آمدن به سرنوشتی شوم

فانظر کیف کان عقبه المفسدین

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۴ - احزاب - ۳۳ - ۶۰ - ۷

۷ - لزوم هشدار به افراد فسادگر، برای پایان دادن به کار خود، پیش از اقدام عملی علیه آنان

لئن لم ینته المنفقون و الذین فی قلوبهم مرض و المرجفون فی المدینه لنغرینک بهم

هشدار به مکذبان آخرت

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۸ - رعد - ۱۳ - ۶ - ۱

۱ پیامبر (ص) منکران ربوبیت خدا و انکار کنندگان سرای آخرت را به عذاب های دنیوی هشدار می داد .

و يستعجلونك بالسيئه

هشدار به مکذبان آیات خدا

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۵ - انعام - ۶ - ۲۱ - ۱۱

هشدار خداوند به افترا زندگان به او و تکذیب کنندگان آیات الهی و تهدید آنان به سرانجامی شوم

و من أظلم ممن افترى على الله كذبا أو كذب بآيته إنه لا يفلح الظالمون

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۳ - نمل - ۲۷ - ۸۸ - ۹

۹ - آگاهی خداوند به کردار آدمیان ، هشدار است نسبت به موضع گیری آنان در برابر آیات الهی .

ألم يروا أننا جعلنا الليل .. و ترى الجبال... صنع الله الذى أتقن كل شىء إنه

تذکر به <إِنَّه خبير.. > پس از یادآوری آیات توحیدی، هشدار است به آدمیان که مبادا از کنار این آیات بی تفاوت بگذرند و آنها را نادیده بگیرند!

هشدار به مکذبان انبیا

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۵ - انعام - ۶ - ۱۱ - ۸

۸ هشدار خداوند به تکذیب کنندگان پیامبر(ص) و داعیان به خدا

ثم انظروا كيف كان عقبه المكذبين

هشدار به مکذبان دین

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۷ - ق - ۵۰ - ۱۴ - ۶

۶ هلاکت تکذیب کنندگان انبیا در گذشته تاریخ ، هشدار است به تکذیب گران پیامبر (ص) و دین الهی

كذبت قبلهم .. كل كذب الرسل فحق وعيد

هشدار به مکذبان قرآن

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱- هشدار خداوند به منکران قرآن ، نسبت به عواقب کفرورزی آنان

قل أرأيتم إن كان من عند الله و كفرتم به

تعبیر <أرأيتم .. >، دربردارنده معنای هشدار و تذکر است.

هشدار به مکذبان محمد(ص)

جلد - نام سوره - سوره

- آیه - فیش

۵ - انعام - ۶ - ۳۳ - ۱۳

۱۳ هشدار خداوند به تکذیب کنندگان پیامبر(ص)

فإنهم لا يكذبونك و لكن الظالمين بأيت الله يجحدون

جمله <لكن الظالمين .. > پس از نفی تکذیب شدن پیامبر(ص)، تکذیب کافران را متوجه آیات خداوند دانسته است. از جمله نکاتی که می توان از این سیاق برداشت نمود تهدید مکذبان و هشدار به آنان است.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۱ - حج - ۲۲ - ۴۸ - ۵

۵ - هشدار خداوند به تکذیب کنندگان پیامبر (ص) ، مبنی بر این که از فرصت داد شده استفاده کنند و خود را چونان جوامع پیشین ، گرفتار خشم و قهر الهی نسازند .

و إن يكذبوك .. و كآئن من قرية أملت لها ... أخذتها

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۷ - ق - ۵۰ - ۱۴ - ۶

۶ هلاکت تکذیب کنندگان انبیا در گذشته تاریخ ، هشدار به تکذیب گران پیامبر (ص) و دین الهی

كذبت قبلهم .. كل كذب الرسل فحق وعيد

هشدار به مکذبان معاد

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۳ - نمل - ۲۷ - ۶۹ - ۱

۱ - عبرت گرفتن از سرنوشت مجرمان گذشته تاریخ ، هشدار خداوند به منکران معاد

وقال الذين كفروا.. إن هذا إلا أسطير الأولين . قل سيروا في الأرض فانظروا ك

هشدار به منافقان

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۳ - نساء - ۴ - ۶۳ - ۷

۷ هشدار خداوند به منافقان مبنی بر افشای نیت پلید آنان

اولئك الذين

يعلم الله ما في قلوبهم

ابهام در <ما في قلوبهم> گویای این معناست که منافقان در مراجعه به طاغوت نیت‌های پلیدی در دل داشتند که تنها خدا از آن آگاهی داشت.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۷ - توبه - ۹ - ۴۷ - ۱۰

۱۰ هشدار خداوند به منافقان با بیان علم همه جانبه اش به روحيات و دسيسه های منافقانه آنان

و لأوضعوا خللكم ييغونكم الفتنة . . . و الله عليم بالظلمين

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۷ - توبه - ۹ - ۶۳ - ۲

۲ هشدار شدید الهی به منافقان ، نسبت به موضع گیری های خصمانه آنان در برابر خدا و رسول (ص)

ألم يعلموا . . . ذلك الخزي العظيم

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۷ - توبه - ۹ - ۶۹ - ۲

۲ فرجام سوء منافقان و کفرپیشگان گذشته تاریخ علی رغم برخورداری آنان از قدرت ، مال و فرزند فزونتر هشدار است به منافقان هر عصر .

وعد الله المنافقين . . . كالدین من قبلكم كانوا أشد منكم قوه و أكثر أمولا

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۷ - توبه - ۹ - ۷۰ - ۶

۶ منافقان ، در معرض نزول عذاب الهی و مبتلا شدن به سرنوشت قوم نوح ، عاد ، ثمود ، قوم ابراهیم و اصحاب مدین

وعد الله المنافقين . . . ألم یأتهم نبأ الذین من قبلهم قوم نوح ... و أصحاب مدین

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

هشدار خداوند به منافقان ، در رابطه با امکان افشای اسرار و سخنان پنهانی آنان

ألم يعلموا أن الله يعلم

در توضیح این برداشت می توان گفت که: تذکر خداوند به علم خویش بر اسرار و سخنان پنهانی منافقان، هشدار است به امکان افشای آنها.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۷ - محمد - ۴۷ - ۲۶ - ۱۳

۱۳- هشدار خداوند ، به افشای اسرار توطئه های پنهان منافقان

و الله يعلم اسرارهم

تذکر به علم خداوند، در حقیقت هشدار است به منافقان تا گمان نکنند اسرارشان همیشه مخفی خواهد ماند.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۷ - محمد - ۴۷ - ۲۹ - ۱

۱ هشدار الهی به منافقان ، نسبت به افشای کینه های نهانی آنان

أم حسب .. أن لن يخرج الله أضغثهم

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۷ - محمد - ۴۷ - ۳۰ - ۱۰

۱۰- علم الهی به تمامی اعمال خلق ، هشدار است به بیمار دلان منافق و نویدی به اهل ایمان

و الله يعلم أعمالکم

یادآوری علم فراگیر الهی بر تمامی اعمال خلق چه مؤمن و چه منافق در حقیقت هشدار است به منافقان که سرانجام، کیفر اعمال خود را خواهند دید و نویدی است به مؤمنان که صبر و مقاومت شان بر طریق ایمان، از دید خداوند مخفی نیست.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۷ - فتح - ۴۸ - ۷ - ۸

۸ - حاکمیت مطلق خداوند بر قوای هستی ، نویدی به مؤمنان و هشدارى به منافقان و مشرکان

و لله جنود السموت و الأرض

یاد آوری قدرت، پس از وعده و وعید، بیانگر

مطلب یاد شده است.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۷ - فتح - ۴۸ - ۱۱ - ۲۴

۲۴ - آگاهی عمیق الهی به کردار بندگان ، هشدار به نفاق پیشگان و متخلفان از تکالیف دین

سیقول لك المخلّفون . . . بل كان الله بما تعملون خبيرًا

تذکر به <علم الهی> در پایان چنین آیه ای که سخن از متخلفان به میان آورده است بار هشدار دارد.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۸ - مجادله - ۵۸ - ۲۰ - ۷

۷ - خداوند ، جبهه مخالف اسلام (منافقان و عموم دشمنان خدا و پیامبر (ص)) را به شکست حتمی و ذلت بار هشدار داد .

إِنَّ الَّذِينَ يَحَادُّونَ ... أُولَئِكَ فِي الْأَذْلَى

هشدار به منافقان مدینه

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۴ - احزاب - ۳۳ - ۶۰ - ۱

۱ - هشدار شدید خداوند ، به منافقان مدینه ، برای پرهیز از آزار و اذیت زنان مسلمان

لئن لم ينته المنافقون . . . لنغريتنك بهم

مفعول فعل <ينتته> ذکر نشده و به قرینه آیه پیش می تواند آزار و اذیتی باشد که درباره زنان مسلمان روا داشته می شد. لازم به ذکر است که مصدر ثلاثی <نغرين> ، <غراء> است و <غری به> در لغت به معنای <الصاق و چسباندن> است (مفردات راغب). این واژه در آیه، کنایه از تسلط همه جانبه و سخت و گریزناپذیر است.

هشدار به منحرفان

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۵ - اعراف - ۷ - ۳۴ - ۶

قل إنما حرم ربي الفواحش... و لكل أمه أجل

هشدار به موحدان

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۵ - انعام - ۶ - ۵۶ - ۵

۵ لغزیدن در دام هوسها و تمایلات مشرکان و منحرفان، خطری برای رهبران دین و همه موحدان

الذین تدعون من دون الله قل لا أتبع أهواءکم

هشدار به موسی (ع)

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۰ - کهف - ۱۸ - ۷۵ - ۱

۱- خضر (ع) برای دومین بار و با صراحتی افزون تر در مورد بی صبری و پرسش های بی جای موسی (ع) ، به او تذکر و هشدار داد .

لقد جئت شيئًا نكراً . قال ألم أقل لك

در دومین تذکر، خضر(ع) عبارت <لک> آمده است. اضافه شدن این عبارت و تصریح به این که آن سخن در مورد شخص موسی(ع) صادر شده بود، گویای تأکید خضر(ع) بر موجه نبودن اعتراض موسی(ع) است.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۱ - طه - ۲۰ - ۱۶ - ۱

۱ - خداوند در وادی طوی ، خطر منکران قیامت را در بازداشتن موسی (ع) از توجه به قیامت ، به او گوشزد کرد و او را از فریب کاری آنان برحذر داشت .

فاعبدنی... فلا یصدنک عنها من لایؤمن بها

ضمیرهای <عنها> و <بها> به <الساعة> (در آیه قبل) برمی گردد.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۷ - دخان - ۴۴ - ۲۳ - ۸

۸- هشدار خداوند به موسی (ع) ، در غافل نبودن از تعقیب فرعونیان نسبت به بنی اسرائیل

فأسر

... إِنَّكُمْ مَتَّبِعُونَ

هشدار به مؤمنان

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱ - بقره - ۲ - ۱۰۴ - ۲

۲ - خداوند ، اهل ایمان را از به کارگیری کلمه < راعنا > در خطاب به پیامبر (ص) بر حذر داشت .

يَأَيُّهَا الَّذِينَ ءَامَنُوا لَا تَقُولُوا رَعْنَا

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۲ - آل عمران - ۳ - ۲۸ - ۱۵

۱۵ تحذیر و هشدار مؤکد خداوند ، نسبت به مؤمنانی که پذیرای ولایت و سرپرستی کافران شده اند .

لَا يَتَّخِذُ الْمُؤْمِنُونَ الْكَافِرِينَ أَوْلِيَاءَ .. و يَحذَرُ كَمَ اللَّهُ نَفْسَهُ و إِلَى اللَّهِ الْمَصِيرُ

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۲ - آل عمران - ۳ - ۷۲ - ۹

۹ هشدار خداوند به مؤمنان ، نسبت به تلاش منافقانه اهل کتاب و دشمنان اسلام

و قَالَتْ طَائِفَةٌ .. لَعَلَّهُمْ يَرْجِعُونَ

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۳ - آل عمران - ۳ - ۱۷۵ - ۱۱

۱۱ هشدار خداوند به مؤمنان در برابر خطر شایعات دشمنان دین ، جاسوسان آنان و منافقان

إِنَّ النَّاسَ قَدْ جَمَعُوا لَكُمْ .. أَلَمْ تَرَ أَنَّ الشَّيْطَانَ يَخَافُ أَوْلِيَاءَهُ

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۳ - نساء - ۴ - ۱۲ - ۱۹

۱۹ هشدار خداوند به مؤمنان در مورد مقررات ارث ، وصیت و دین میت

و لکم نصف ما ترک من بعد وصیه . . و اللّٰه علیم حلیم

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۳ - نساء - ۴ - ۱۴ - ۵

۵ هشدار خداوند به مؤمنان ، نسبت

به عدم اجرای احکام ارث و قوانین الهی

تلك حدود الله . .. و من يعص الله و رسوله و يتعدّ حدوده يدخله ناراً

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۳ - نساء - ۴ - ۲۷ - ۶

۶ هشدار خداوند به مؤمنان در مورد نفوذ آراء و اندیشه های انحرافی هواپرستان

و يريد الذين يتبعون الشهوات ان تميلوا ميلاً عظيماً

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۳ - نساء - ۴ - ۵۱ - ۶

۶ هشدار خداوند به مؤمنان در مورد خطر گرایش آنان به کفر و شرک

الم تر الى الذين اوتوا نصيباً من الكتب يؤمنون بالجبت و الطاغوت

مخاطب قرار دادن مؤمنان و سپس بیان سرنوشت شرک آلود اهل کتاب، تعریضی به مخاطبان است که چنین خطری شما را نیز تهدید می کند و هشیار باشید.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۳ - نساء - ۴ - ۹۰ - ۱۱

۱۱ هشدار خداوند به مؤمنان از غرور و خودبینی، با مشاهده ضعف و ناتوانی دشمنان

و لو شاء الله لسلطهم عليكم فلقاتلوكم

هدف از بیان این حقیقت که تنها مشیت الهی کارساز است، می تواند این باشد که مسلمانان نباید ضعف دشمن را برخاسته از توانمندی خویش بدانند و این، مایه غرور و خودبینی آنان گردد.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۴ - مائده - ۵ - ۵ - ۳۴

۳۴ هشدار خداوند به مؤمنان مبنی بر اینکه مبادله با اهل کتاب و ازدواج با آنان نباید موجب سستی ایمان شما گردد . *

طعامكم حل لهم و المحصنت .. و من يكفر بالايمن

جملة > و

من یکفر... پس از تجویز معاشرت با اهل کتاب، اشاره به هشدار خداوند دارد که نکند معاشرت با آنان موجب تزلزل اعتقادی شما شود.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۴ - مائده - ۵ - ۸ - ۲۲

۲۲ هشدار الهی به مؤمنان نسبت به عدم اجرای عدالت، حتی در مورد دشمنان

اعدلوا... و اتقوا الله إن الله خبير بما تعملون

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۴ - مائده - ۵ - ۱۰۵ - ۳،۴

۳ منحرفان در کمین برای گمراه سازی اهل ایمان

لا یضرکم من ضل إذا هتدیتم

۴ مسلمانان در صورت بی توجهی به احکام الهی در خطر گمراهی و گرایش های کفرآمیز

علیکم انفسکم لا یضرکم من ضل

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۵ - انعام - ۶ - ۱۰۶ - ۵

۵ بهانه جویی و اتهام کافران نباید سبب نگرانی و تزلزل مؤمنان گردد.

و ليقولوا درست... اتبع ما أوحى اليك

فرمان به اتباع از وحی، پس از اشاره به شبهات کافران، تأکیدی بر لزوم استقامت مؤمنان در برابر شبهات کافران است.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۵ - انعام - ۶ - ۱۱۶ - ۵

۵ کمی رهپویان راه خدا نباید موجب تزلزل رهپویان در برابر اکثریت مردم گمراه گردد.

و إن تطع أكثر من في الأرض يضلوك

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۵ - انعام - ۶ - ۱۵۰ - ۹

۹ خطر پیروی از تمایلات منحرفان و بدعتگذاران در کمین مؤمنان است.

و لا تتبع أهواء الذين كذبوا بآيتنا

گرچه > لا تتبع ...

< خطاب به پیامبر(ص) است، ولی روی سخن در حقیقت با همه مؤمنان است.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۶ - انفال - ۸ - ۲۰ - ۳

۳ مؤمنان در معرض تخلف از دستورات خدا و رسول و نیازمند هشدار

يَا أَيُّهَا الَّذِينَ ءَامَنُوا .. و لا تولوا عنه

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۶ - انفال - ۸ - ۲۸ - ۱

۱ هشدار خداوند به مؤمنان مبنی بر آزمایش آنان از طریق مال و فرزند

و اعلموا أنما أموالكم و أولدكم فتنه

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۶ - انفال - ۸ - ۷۲ - ۲۰

۲۰ هشدار خداوند به مؤمنان نسبت به چگونگی اعمالشان در قبال فرمان های خداوند

و الله بما تعملون بصير

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۶ - انفال - ۸ - ۷۴ - ۱۰

۱۰ همه انسان ها ، حتی مؤمنان حقیقی ، از خطا و گناه مصون نیستند و نیازمند مغفرت الهی هستند .

أولئك هم المؤمنون حقا لهم مغفرة و رزق كريم

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۷ - توبه - ۹ - ۳۴ - ۱

۱ خداوند ، از فساد مالی و انحراف بسیاری از احبار و راهبان (پیشوایان دینی یهود و نصارا) پرده برداشته و مؤمنان را نسبت

به خطر آنان هشدار داد .

يأَيُّهَا الَّذِينَ ءَامَنُوا إِن كَثِيرًا مِّنَ الْأَحْبَارِ وَالرَّهْبَانِ لِيَأْكُلُوا أَمْوَالَ النَّاسِ بِالْباطِلِ

جلد - نام سوره - سوره - آيه - فيش

٧ - توبه - ٩ - ٤٢ - ٤

٤ هشدار خداوند به مؤمنان در مورد

سوگند های دروغ منافقان

يُحْلِفُونَ بِاللَّهِ لَكُمْ لِيَرْضَوْكُمْ

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۷ - توبه - ۹ - ۹۶ - ۲

۲ خداوند ، مؤمنان را از تأثیرپذیری در برابر ریاکاری و سوگند های دروغین منافقان هشدار داد .

فَإِنْ تَرْضَوْا عَنْهُمْ فَإِنَّ اللَّهَ لَا يَرْضَىٰ عَنِ الْقَوْمِ الْفَاسِقِينَ

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۷ - توبه - ۹ - ۱۰۱ - ۱

۱ هشدار خداوند به مؤمنان ، نسبت به وجود منافقانی ناشناخته در اطراف ایشان از بادیه نشینان و نیز از اهل مدینه

و ممن حولکم من الأعراب منفقون و من أهل المدینه مردوا علی النفاق

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۴ - احزاب - ۳۳ - ۲ - ۱۰

۱۰ - خداوند ، به مؤمنان برای رعایت فرمان به تبعیت از تعالیم و حیاتی اش ، هشدار داده است .

وَاتَّبِعْ مَا يُوحَىٰ... إِنَّ اللَّهَ كَانَ بِمَا تَعْمَلُونَ خَبِيرًا

جمله <إِنَّ اللَّهَ...> پس از امر <اتَّبِعْ> ، می تواند هشداری باشد به مخاطبان این فرمان، تا مراقب عمل به آن فرمان باشند،

چون خداوند آگاه است و خبر دارد.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۷ - محمد - ۴۷ - ۳۳ - ۷

۷- هشدار خداوند به مؤمنان ، در پرهیز از فراهم آوردن زمینه های بطلان اعمال خویش

يَأْتِيهَا الَّذِينَ ءَامَنُوا... وَلَا تَبْطُلُوا أَعْمَالَكُمْ

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۸ - ممتحنه - ۶۰ - ۱۱ - ۵

۵ - هشدار الهی به مؤمنان ، نسبت به رعایت تقوا ، در زمینه ادعای مالی خویش و پرداخت حقوق

فاتوا الذین ذهبت أزوجهم .. و اتقوا الله

امر < اتقوا الله .. > احتمالاً نظر به دو زمینه دارد: ۱ مؤمنی که می بایست مهریه صرف کرده برای همسر کافرش را از غنایم بردارد. در این صورت او نباید بیش از آنچه خرج کرده ادعا کند. ۲ مجموعه مؤمنان اند که در پرداخت حق مؤمن از غنایم، کوتاهی نورزند.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۹ - تغابن - ۶۴ - ۱۵ - ۳

۳ - هشدار خداوند به مؤمنان ، نسبت به لغزش و نافرمانی کردن به خاطر دلبستگی و وابستگی به مال و فرزند

إِنَّمَا أَمْوَالُكُمْ وَأَوْلَادُكُمْ فِتْنَةٌ

هشدار به مؤمنان صدر اسلام

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۷ - توبه - ۹ - ۹۷ - ۱۴

۱۴ تذکر خداوند به لزوم غافل نشدن مؤمنان از خطر اعراب کفرپیشه همجوار خویش ، پس از پایان یافتن پیروزمندانه جنگ با دشمنان خارجی (رومیان در جنگ تبوک) *

الأعراب أشد كفرة و نفاقاً

با توجه به اینکه آیات قبل در مورد بازگشت پیروزمندانه مؤمنان از جنگ تبوک است، احتمال دارد که این آیه هشدار به مؤمنان مجاهد باشد که پس از آن پیروزی، احساس امنیت نکنند و توجه کنند که در اطرافشان، بادیه نشینان جاهل و متعصب در کفر نیز، خطری جدی به شمار می روند.

هشدار به مؤمنان عافیت طلب

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۴ - عنکبوت - ۲۹ - ۱۰ - ۱۸

۱۸ - خداوند ، به مؤمنان عافیت طلب و دارندگان ایمان سطحی ، هشدار داده است .

و من الناس من يقول ءامنّا بالله فإذا أؤذى فى

اللّٰه جعل فتنه الناس كعذاب اللّٰه .

هشدار به مهتدين

جلد - نام سوره - سوره - آيه - فيش

۵ - انعام - ۶ - ۸۸ - ۶

۶ پيامبران و رهنوردان صراط مستقيم نيز اگر شرك بورزند، اعمال آنان تباه و فاسد مي شود.

ذلك هدى الله يهدى . . . و لو أشركوا لحبط عنهم ما كانوا يعملون

هشدار به نماز گزاران

جلد - نام سوره - سوره - آيه - فيش

۱۴ - عنكبوت - ۲۹ - ۴۵ - ۱۵

۱۵ - هشدار خداوند ، به نماز گزاران درباره اداي كامل آن

و أقم الصلوه . . . و اللّٰه يعلم ما تصنعون

فراز <و اللّٰه يعلم . . .> پس از فرمان به نماز با مادّه <اقامه> كه به معنای اداي كامل است به نكته ياد شده، اشعار دارد.

هشدار به همسران محمد(ص)

جلد - نام سوره - سوره - آيه - فيش

۱۴ - احزاب - ۳۳ - ۵۱ - ۱۷

۱۷ - خداوند ، به همسران پيامبر (ص) ، برای رعايت احكامی كه درباره شان داده شده است ، هشدار داد .

ترجى من تشاء منهّن . . . و اللّٰه يعلم ما فى قلوبكم

مرجع ضمير <كم> می تواند پيامبر(ص) و همسران اش باشد. اعلام اين كه خداوند، هر چه را در قلب آنان می گذرد، می داند، پس از آن كه اختيارات پيامبر(ص) را درباره آنان بيان کرده، می تواند هشدارى به آنان باشد.

جلد - نام سوره - سوره - آيه - فيش

۱۸ - هشدار خداوند ، به همسران رسول خدا ، درباره رعایت فرمان های داده شده به آنان

لا جناح علیهنّ فی اباثهنّ .

.. و اتقین الله إن الله كان على كل شيء شهيداً

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۹ - تحریم - ۶۶ - ۴ - ۱۱

۱۱ - هشدار خداوند به همسران پیامبر ، نسبت به تکرار خطاها و موضع گیری علیه ایشان

و إن تظهدا علیه فإن الله هو مولیه .. و الملائکه بعد ذلك ظهیر

آیه شریفه می فرماید: خداوند، جبرئیل و .. در صورت اقدام همسران رسول اکرم، علیه ایشان، از آن حضرت پشتیبانی می کنند. بیان این مطلب در حقیقت، هشداری از جانب خداوند به آنان است.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۹ - تحریم - ۶۶ - ۱۰ - ۱۳

۱۳ - هشدار خداوند ، به دو همسر خطاکار پیامبر (حفصه و عایشه) ، درباره سرنوشت شوم خیانت به پیامبر (ص) همچون سرنوشت همسران نوح و لوط

ضرب الله مثلاً للذین کفروا امرأت نوح .. قیل ادخلا النار مع الذلین

یادآوری خیانت همسران دو پیامبر پس از نقل ماجرای توطئه دو همسر پیامبر اسلام می تواند هشداری به آنان باشد.

هشدار به یعقوب(ع)

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۸ - یوسف - ۱۲ - ۸۵ - ۶

۶ فرزندان یعقوب با سوگند به خدا ، خطر فرسوده شدن و به هلاکت رسیدنش را به او هشدار دادند .

قالوا تالله تفتؤا تذکر یوسف حتی تکون حرصاً أو تکون من الهلکین

حرف <تاء> برای قسم است و جمله <تفتؤا تذکر یوسف> به اعتبار غایتی که برای آن ذکر شده (حتی تکون حرصاً ..)

جواب قسم است / یعنی ، در حقیقت جواب قسم

<تكون حرضاً... می باشد.

هشدار به یهود

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۴ - مائده - ۵ - ۱۳ - ۸

۸ هشدار خداوند به یهودیان نسبت به شکستن پیمان الهی

فَمَا نَقْضَهُمْ مِيثَاقَهُمْ لَعْنَهُمْ وَجَعَلْنَا قُلُوبَهُمْ قَسِيَةً

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۴ - مائده - ۵ - ۳۳ - ۱۸

۱۸ هشدار خداوند به یهود نسبت به فرجام شوم ستیزه جویی با پیامبر (ص) و فسادانگیزی در زمین

من اجل ذلك كتبنا على بني اسرائيل .. انما جزؤا الذين يحاربون

چون در آیه پیش روی سخن با بنی اسرائیل بود، این آیه می تواند تعریض به اهداف و اعمال آنان در برابر پیامبر(ص) داشته باشد.

هشدار خدا

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۲ - بقره - ۲ - ۲۰۸ - ۱۳، ۱۲

۱۲ هشدار الهی نسبت به پیروی از شیطان و گام نهادن در راه های وی

و لا تتبعوا خطوات الشيطان

۱۳ هشدار الهی بر اینکه شیطان، عامل ایجاد تفرقه و مخالف صلح و وحدت جامعه ایمانی است.

ادخلوا في السلم كافة و لا تتبعوا خطوات الشيطان انه لكم عدو مبين

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۲۴ هشدار خداوند به مسلمانان ، با افشای نیت و اهداف کفار نسبت به مسلمانان

و لا یزالون یقاتلونکم حتی یردوکم عن دینکم ان استطاعوا

۳۶ هشدار خداوند ، به عواقب سوء ارتداد

و من یرتد منکم عن دینه فیمت و هو کافر فاولئک حبطت اعمالهم . . . و اولئک اصحاب ال

جلد - نام سوره -

سوره - آیه - فیش

۳ - آل عمران - ۳ - ۱۵۲ - ۱۱

۱۱ جامعه ایمانی در معرض خطر سستی ، تفرقه و سرپیچی از رهبری صالح خویش ، پس از نیل به پیروزی

حتّی اذا فشلتم . . من بعد ما اریکم ما تحبّون

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۳ - آل عمران - ۳ - ۱۵۶ - ۱۵

۱۵ نظارت و بینایی خداوند به کردار بندگان ، هشدار به ترک کنندگان جهاد

انّ الذّین تولّوا منکم . . و اللّٰه بما تعملون بصیر

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۳ - آل عمران - ۳ - ۱۶۳ - ۷

۷ هشدار خداوند به مردم نسبت به اعمال و رفتارشان

و اللّٰه بصیر بما يعملون

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۳ - آل عمران - ۳ - ۱۷۵ - ۱۱

۱۱ هشدار خداوند به مؤمنان در برابر خطر شایعات دشمنان دین ، جاسوسان آنان و منافقان

انّ النّاس قد جمعوا لکم . . انّما ذلکم الشّیطان یخوّف اولیاءه

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۳ - آل عمران - ۳ - ۱۸۰ - ۲۸

۲۸ تهدید و هشدار الهی نسبت به بخیلان

و اللّٰه بما تعملون خبیر

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۳ - آل عمران - ۳ - ۱۸۵ - ۱۵

۱۵ هشدار الهی به اینکه زندگی دنیا، جز بهره ای فریبنده نیست .

و ما الحیوه الدنیا الا متاع الغرور

<الغرور>، یا مصدر است و به معنای فریب دادن و گول زدن؛ و یا اسم فاعل است و جمع <غَارٌ> به معنای فریب دهنده.

جلد

- نام سوره - سوره - آیه - فیش

۳ - نساء - ۴ - ۱ - ۲۰

۲۰ هشدار خداوند به مردمان بی تقوا و قاطع رحم

و اتَّقُوا اللَّهَ .. و الارحام انّ الله كان عليكم رقیباً

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۳ - نساء - ۴ - ۶ - ۱۸

۱۸ هشدار خداوند به اولیای یتیمان ، نسبت به عدم رعایت حقوق آنان

فان انستم منهم رشداً .. و کفی بالله حسیبا

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۳ - نساء - ۴ - ۹ - ۵۸

۵ هشدار خداوند نسبت به عدم رعایت حقوق یتیمان

ولیخس الذین لو ترکوا من خلفهم ذریه ضعیفاً .. فلیتقوا الله

۸ هشدار خداوند نسبت به کسانی که یتیمان را از ارثشان محروم می کنند .

للرجال نصیب .. و للنساء نصیب ... ولیخس الذین لو ترکوا من خلفهم ذریه ضعیفاً

به مقتضای ارتباط این آیه با آیه قبل، مصداق مورد نظر از ترس و وحشت درباره یتیمان، محروم کردن آنان از ارث است.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۳ - نساء - ۴ - ۱۲ - ۱۹

۱۹ هشدار خداوند به مؤمنان در مورد مقررات ارث ، وصیت و دین میت

و لکم نصف ما ترک من بعد وصیه .. و الله علیم حلیم

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۶ هشدار خداوند به مؤمنان در مورد نفوذ آراء و اندیشه های انحرافی هواپرستان

و يريد الذين يتبعون الشهوات ان تميلوا ميلاً عظيماً

جلد - نام سوره - سوره -

۱۴ هشدار خداوند به کسانی که نسبت به پرداخت حقوق ورثه کوتاهی می نمایند .

و لكل جعلنا موالی .. انّ الله كان على كل شیء شهیداً

جمله <ان الله> می تواند به منظور تهدید کسانی باشد که احکام الهی را عمل نمی کنند و حقوق بیان شده در آیه شریفه را به اهل آن نمی رسانند.

۱۵ هشدار خداوند به کسانی که وفادار به پیمان های خود نیستند .

و لكل .. و الذین عقدت ایمانکم فاتوهم نصیبهم انّ الله كان على كل شیء شهیداً

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۳۸ هشدار خداوند به مردان ستمکار و متجاوز به حقوق همسران خویش

فلا تبغوا علیهنّ سیئلاً انّ الله كان علیاً کبیراً

جمله <ان الله> .. < در مقام تهدید شوهران ستمکار است.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۰ هشدار خداوند به اهل کتاب ، در مورد مسخ انسانیت آنان در صورت ایمان نیاوردن به قرآن

امنوا .. من قبل ان نظمس وجوهاً فردّها علی ادبارها او نلعنهم

<ظمس> به معنای نابود کردن اثر چیزی است، و <وجه> به معنای صورت می باشد. مراد از <وجوه> نیز به دلیل برگشت ضمیر <هم> به آن، افراد انسان است ؛ البته به لحاظ شخصیت انسانی آنان و نه به لحاظ جسم ایشان.

۱۵ هشدار خداوند به اهل کتاب در مورد گرفتاری آنان به لعن الهی در صورت کفر به قرآن

یا ایها الذین اتوا الکتب .

.. او نلعنهم كما لعنا اصحاب السَّبْت

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۳ - نساء - ۴ - ۵۸ - ۱۷

۱۷ هشدار خداوند به خیانتکاران در امانت و ستمگران در قضاوت

انّ الله .. انّ الله كان سمیعاً بصیراً

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۳ - نساء - ۴ - ۸۹ - ۳

۳ هشدار خداوند به مسلمانان در مورد تلاش منافقان برای گسترش کفر

وَدّوا لو تکفرون كما کفروا فتکونون سواء

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۳ - نساء - ۴ - ۹۰ - ۱۱، ۱۲

۱۱ هشدار خداوند به مؤمنان از غرور و خودبینی ، با مشاهده ضعف و ناتوانی دشمنان

و لو شاء الله لسّطهم علیکم فلقاتلوکم

هدف از بیان این حقیقت که تنها مشیت الهی کارساز است، می تواند این باشد که مسلمانان نباید ضعف دشمن را برخاسته از توانمندی خویش بدانند و این، مایه غرور و خودبینی آنان گردد.

۱۲ هشدار و تهدید خداوند به مسلمانان ، در مورد تعرض به کافران و منافقانی که پیکار با آنان ممنوع شده است .

و لو شاء الله لسّطهم علیکم فلقاتلوکم

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۴ - نساء - ۴ - ۱۰۷ - ۱

۱ هشدار خداوند به پیامبر (ص) در مورد دفاع از خائنان

لا تجدل عن الذين يخطنون انفسهم

<جدال> هنگامی که به حرف <عن> متعدی شود، به معنای دفاع و طرفداری است.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۴ - نساء - ۴ - ۱۰۸ - ۱۱

۱۱ هشدار خداوند به انسان در مورد اعمال و کارهای ناشایست

اذ بیبتون .. و كان الله بما يعملون محيطاً

از مصادیق مورد نظر برای <ما یعلمون>، به قرینه جمله <اذ بیبتون>، اعمال پنهانی است.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۴ - نساء - ۴ - ۱۱۸ - ۷

۷ هشدار خداوند به مردم در مورد اغواگری شیطان و خطر منحرف شدن توسط او

و قال لاتخذن من عبادك نصیباً مفروضاً

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۴ - نساء - ۴ - ۱۲۰ - ۴

۴ هشدار خداوند به مردم در مورد اغواگری شیطان

یعدهم و یمنیهم و ما یعدهم الشیطن الا غروراً

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۴ - نساء - ۴ - ۱۴۴ - ۹

۹ هشدار و تهدید خداوند به پذیرندگان ولایت کافران و دوستی آنان

لاتتخذوا الکفرین اولیاء .. اتریدون ان تجعلوا الله علیکم سلطاناً مبیناً

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۴ - نساء - ۴ - ۱۴۸ - ۱۲

۱۲ هشدار و تهدید خداوند به افشا کنندگان عیوب مردم و هتک کنندگان حرمت آنان

لا یحب الله الجهر بالسوء .. و كان الله سمیعاً علیماً

توصیف خداوند به شنوایی و آگاهی، پس از بیان اوامر و نواهی، غالباً برای تهدید به کیفر و عقاب آورده می شود.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۴ - نساء - ۴ - ۱۷۰ - ۱۳

۱۳ کافران به رسالت پیامبر (ص) مورد تهدید خداوند

و إن تكفروا فإن لله ما فى السموت و الارض

جمله <فان لله ..> که بیانگر سلطنت خداوند بر هستی است می تواند به منظور تهدید منکران رسالت پیامبر(ص)

ایراد شده باشد.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۴ - مائده - ۵ - ۴ - ۲۹

۲۹ هشدار و تهدید خداوند نسبت به کسانی که تقوا را رعایت نکنند و پرهیزگار نباشند .

و اتقوا الله إِنَّ اللهَ سريع الحساب

جمله <ان الله...> در مقام تهدید بی تقوایان است.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۴ - مائده - ۵ - ۷ - ۱۲

۱۲ هشدار خداوند به مسلمانان ، در مورد شکستن پیمان الهی و سرپیچی از فرامین خدا و رسول و فراموشی نعمتها

و اذكروا نعمه الله عليكم و ميثقه .. و اتقوا الله

متعلق <اتقوا>، به قرینه فرازهای قبلی، همان یاد نعمتها و رعایت پیمانهای الهی است. یعنی جانب خدا را در مورد نعمتها و پیمانهای او نگهدارید و از مخالفت با او پرهیزید.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۴ - مائده - ۵ - ۸ - ۲۱، ۲۲

۲۱ هشدار و تهدید خداوند نسبت به کسانی که به حق شهادت ندهند و برای خدا قیام نکنند .

كونوا قومين لله شهداء بالقسط .. و اتقوا الله إِنَّ اللهَ خبير بما تعملون

۲۲ هشدار الهی به مؤمنان نسبت به عدم اجرای عدالت ، حتی در مورد دشمنان

اعدلوا .. و اتقوا الله إِنَّ اللهَ خبير بما تعملون

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۴ - مائده - ۵ - ۱۲ - ۶

۶ تهدید خداوند به بنی اسرائیل در مورد شکستن پیمان الهی و ترغیب آنان به وفاداری و تعهد

لقد اخذ الله ميثق بني اسرائيل . . . وقال الله اني معكم

بنابر اینکه

معیت در آیه مورد بحث، کنایه از علم و قدرت باشد. یعنی خداوند به شما و اعمالتان کاملاً آگاه است؛ اگر به میثاق پایبند بودید به شما پاداش می دهد و اگر تخلف کردید مجازات می شوید و در هر حال مقهور خداوند هستید.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۴ - مائده - ۵ - ۱۳ - ۸،۹

۸ هشدار خداوند به یهودیان نسبت به شکستن پیمان الهی

فبما نقضهم ميثقهم لعنهم و جعلنا قلوبهم قسية

۹ هشدار خداوند نسبت به شکنندگان پیمان او

فبما نقضهم ميثقهم لعنهم و جعلنا قلوبهم قسية

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۴ - مائده - ۵ - ۱۴ - ۱۴،۱۹

۱۴ هشدار خداوند به مسلمانان با بیان مجازات یهود و نصارا به خاطر نقض پیمان الهی

فبما نقضهم ميثقهم ... و من الذين قالوا انا نصرى اخذنا ميثقهم ففسوا

بیان مجازات مسیحیان و یهودیان به خاطر پیمان شکنی آنان پس از <اذکروا .. ميثقه> (ای مسلمین پیمان الهی را به یاد داشته باشید)، هشدارى است به مسلمانان که مبادا همانند اهل کتاب پیمان الهی را نقض کنند.

۱۹ مسیحیان پیمان شکن، مورد تهدید خداوند به عذاب و کیفر اعمال خویش

و سوف ينبئهم الله بما كانوا يصنعون

جمله <ينبئهم الله ..>، کنایه از کیفر دادن است.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۴ - مائده - ۵ - ۳۳ - ۱۸

۱۸ هشدار خداوند به یهود نسبت به فرجام شوم ستیزه جویی با پیامبر (ص) و فسادانگیزی در زمین

من اجل ذلك كتبنا على بنى اسرائيل .. انما جزوا الذين يحاربون

در آیه پیش روی سخن با بنی اسرائیل بود، این آیه می تواند تعریض به اهداف و اعمال آنان در برابر پیامبر(ص) داشته باشد.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۴ - مائده - ۵ - ۴۴ - ۲۷،۳۴

۲۷ تهدید و هشدار خداوند به عالمان یهود ، نسبت به خودداری از بیان احکام تورات

یحکم بها .. و اخشون

۳۴ خداوند بر حذر دارنده عالمان یهود از دین فروشی و سوداگری با آیات الهی

و لاتشتروا بایتی ثمناً قليلاً

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۴ - مائده - ۵ - ۴۹ - ۸

۸ هشدار خداوند به پیامبر (ص) درباره توطئه گروهی از مردم برای بازداشتن وی از داوری بر اساس تعالیم قرآن

و احذرهم ان يفتنوك عن بعض ما انزل الله إليك

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۴ - مائده - ۵ - ۶۱ - ۹

۹ اهل کتاب مورد تهدید و هشدار خداوند به خاطر برخورد منافقانه آنان با مسلمانان

و الله اعلم بما كانوا يكتُمون

هدف از بیان آگاهی کامل خدا به اسرار پلید گروهی از اهل کتاب، می تواند تهدید آنان به رسوایی در دنیا و عذاب الهی در آخرت باشد.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۴ - مائده - ۵ - ۷۰ - ۱۶

۱۶ هشدار خداوند به مسلمانان در مورد خطر گرفتاری آنان به لغزشهایی همانند لغزش های بنی اسرائیل : (نقض پیمان های

الهی ، هواپرستی ، تکذیب و قتل انبیا)

إِنَّ الَّذِينَ ءَامَنُوا .. لَا تَهْوَىٰ أَنفُسَهُمْ فَرِيقًا كَذَبُوا و فَرِيقًا يَقتُلُونَ

از اهداف این بخش از

آیات با توجه به ذکر مسلمانان در ابتداء کلام (ان الذین ءامنوا) و آنگاه بیان سرگذشت شوم بنی اسرائیل، این است که مسلمانان را از گرفتار شدن به چنین سرنوشتی پرهیز دهد و به آنان گوشزد کند که آنان نیز در خطر آلودگی به چنین اعمال ناروایی هستند.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۴ - مائده - ۵ - ۷۱ - ۲۴

۲۴ هشدار خداوند به بنی اسرائیلِ زمان پیامبر (ص) ، نسبت به تکرار رفتار پیشینیان خویش (نقض میثاق تکذیب و قتل انبیا)

لقد اخذنا میثاق بنی اسرءیل . . . و الله بصیر بما تعملون

فعل مضارع <یعملون> علی رغم ماضی آوردن فعل های گذشته <حسبوا> ، <عموا و صموا> ، می رساند که جمله <و الله بصیر . . .> ناظر بر بنی اسرائیل زمان پیامبر(ص) نیز می باشد.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۴ - مائده - ۵ - ۷۵ - ۲۱

۲۱ هشدار خداوند به مسلمانان در مورد خطر گرایششان به شرک با خدا پنداشتن پیامبران و اولیاء الهی

ما المسيح ابن مریم الا رسول . . . انظر انی یؤفکون

با توجه به اینکه تک تک مسلمانان باید با دقت سرنوشت نابهنجار و شرک آلود بنی اسرائیل را مد نظر داشته باشند، معلوم می شود، چنین خطری (گرایش به شرک با خدا پنداشتن پیامبران)، در کمین مسلمانان نیز هست و هدف از این فرمان (انظر) پیشگیری از گرفتار شدن به این وضعیت نارواست.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۴ - مائده - ۵ - ۸۲ - ۲

۲ هشدار خداوند به پیامبر (

ص) در مورد کینه توزی یهودیان و مشرکان نسبت به مؤمنان

لتجدن اشد الناس عدوه للذين ءامنوا اليهود و الذين اشركوا

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۴ - مائده - ۵ - ۹۴ - ۱۵، ۱۳، ۱

۱ هشدار خداوند بر آزمایش مؤمنان راهی حج و عمره

يأيتها الذين ءامنوا ليلونكم الله

با توجه به آیات بعد معلوم می شود این آزمایش از آن کسانی است که برای انجام حج و یا عمره محرم می شوند.

۱۳ تجاوز از حدود الهی پس از هشدار خداوند به رعایت آن ، موجب عذابی دردناک

فمن اعتدى بعد ذلك فله عذاب اليم

۱۵ شکار در حال احرام ، علیرغم هشدار الهی به پرهیز از آن ، موجب عذاب دردناک

بشيء من الصيد .. فمن اعتدى بعد ذلك فله عذاب اليم

به قرینه آیه بعد، مراد از شکار ممنوع شکار در حال احرام است.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۵ - انعام - ۶ - ۶۰ - ۱۵

۱۵ آگاهی خداوند بر کردارهای آدمی، هشدار به او در مورد عملکردش و پیامدهای آن

ثم ينبئكم بما كنتم تعملون

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۵ - انعام - ۶ - ۱۱۹ - ۱۸

۱۸ هشدار خداوند به تجاوزگران به محدوده شرایع و احکام الهی و بدعتگذاران در دین

إن ربك هو أعلم بالمعتدين

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۵ - انعام - ۶ - ۱۲۱ - ۱۳

۱۳ هشدار خداوند به مسلمانان در مورد تأثیرپذیری از تبلیغات شیطان دشمنان دین

و إن الشیطن . . . و إن أطموهم إنکم لمشركون

جلد - نام سوره - سوره

- آیه - فیش

۵ - انعام - ۶ - ۱۳۳ - ۱۲

۱۲ خطر انقراض و نابودی نسل یک جامعه، هشدار خداوند به جوامع کافر ستم پیشه

إن یشأ یدهبکم . . . کما أنشأکم من ذریه قوم ءاخیرین

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۵ - اعراف - ۷ - ۶ - ۵

۵ هشدار خداوند به ظالمان پندناپذیر و تهدید آنان به عذابهای دوزخ

إننا کننا ظلمین . فلنستئن الذین أرسل إلیهم

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۵ - اعراف - ۷ - ۱۹ - ۵

۵ هشدار خداوند به آدم و حوا که در صورت خوردن از شجره نهی شده از ستمکاران خواهند بود.

و لا تقربا هذه الشجرة فتکونا من الظلمین

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۵ - اعراف - ۷ - ۲۲ - ۱۶، ۱۴، ۱۲

۱۲ اوامر، نواهی، هشدارها و توبیخهای خداوند همواره در جهت رشد و تربیت انسانهاست.

و نادیهما ربهما ألم أنهکما عن تلکما الشجرة

۱۴ هشدار و تذکر پیشاپیش خداوند به آدم و حوا، در مورد دشمنی آشکار شیطان با آنان

و أقل لکما إن الشیطن لکما عدو مبین

۱۶ آدم و حوا، علی رغم هشدار شدید خداوند به دشمنی شیطان با آنان، سخنان وی را پذیرفتند.

فدلیهما بغرور فلما ذاقا الشجرة

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۵ - اعراف - ۷ - ۲۷ - ۲

۲ پرهیز از گمراه گشتن بر اثر وسوسه های شیطان، توصیه و هشدار خداوند به انسانها

بینی ءادم لا یفتنکم الشیطن

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۵ - اعراف - ۷ - ۳۴ - ۶

۶ هشدار

و تهدید الهی نسبت به جوامع منحرف و زشتکردار

قل إنما حرم ربي الفواحش... و لكل أمه أجل

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۵ - اعراف - ۷ - ۴۱ - ۷

۷ پرهیز از پیوستن به ستمکاران و گرفتار شدن به کیفر آنان، هشدار خداوند به تمامی انسانها

و كذلك نجزي الظالمين

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۶ - انفال - ۸ - ۲۸ - ۱

۱ هشدار خداوند به مؤمنان مبنی بر آزمایش آنان از طریق مال و فرزند

و اعلموا أنما أموالكم و أولدکم فتنه

هشدار در تبلیغ

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۱ - انبیاء - ۲۱ - ۱۰۹ - ۵

۵- هشدار و انذار و یا توسل به قدرت در مسیر احقاق حق و پیاده کردن دین ، باید پس از اتمام حجت و بیان حقایق دینی باشد .

و ما أرسلنک إلا رحمہ للعلمین... قل إنما یوحى إلیّ... فهل أنتم مسلمون . فإ

هشدار صالح(ع)

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۶ - اعراف - ۷ - ۷۳ - ۲۲

۲۲ صالح (ع) قوم خویش را به گرفتار آمدن به عذابی دردناک ، در صورت زیان رساندن به ناقه و یا بازداری آن از چریدن ، هشدار داد .

فذرورها تأكل في أرض الله ولا تمسوها بسوء فيأخذكم عذاب أليم

هشدار عيسى (ع)

جلد - نام سوره - سوره - آيه - فيش

٤ - مائده - ٥ - ٧٢ - ١٨

١٨ هشدار مسيح (ع) به بنی اسرائیل در مورد فرجام نامیمون شرک

قال المسيح . . انه

من يشرك بالله فقد حرم الله عليه الجنة

ظاهراً جمله <انه من يشرك .. > گفتار حضرت مسیح (ع) می باشد.

هشدار فرعون

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۶ - اعراف - ۷ - ۱۲۷ - ۵،۷

۵ رو آوردن موسی (ع) و قومش به فسادگری علیه نظام فرعونى ، هشدار اشرافیان به فرعون

أتذر موسى و قومه ليفسدوا فى الأرض

<لام> در <ليفسدوا> در اصطلاح اهل ادب لام عاقبت می باشد. بنابراین مقصود اشراف از جمله <أتذر ... > این است که ترک مجازات موسی (ع) و قومش به فسادگری آنان می انجامد. قابل ذکر است که مراد از فسادگری، به قرینه <و يذرك و الهتك>، شورش کردن علیه نظام فرعونى است.

۷ اشرافیان دربار ، سرکوب نشدن موسی (ع) را مایه انزوای فرعون و ترک پرستش خدایان وی دانسته و آن را به فرعون گوشزد کردند .

أتذر موسى و قومه ... و يذرك و الهتك

هشدار قایل

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۴ - مائده - ۵ - ۲۸ - ۸

۸ نهرا سیدن هاییل از تهدید برادرش به قتل وی *

لئن بسطت إلى يدك لتقتلنى .. انى اخاف الله رب العلمين

تأکید هاییل بر ترس خویش از خداوند (انى اخاف)، می تواند اشاره به این باشد که از تهدید برادر، ترسى به دل او راه نیافته است.

هشدار ملکه مورچگان قصه سلیمان (ع)

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۳ - نمل - ۲۷ - ۱۸ - ۳

۳ - اخطار مورچه ای به دیگر مورچگان نسبت به ورود سلیمان و لشگریانش به سرزمین آنها

قالت نمله یأیها النمل

ادخلوا مسکنکم لایحطمنکم سلیمن و جنوده

هشدار موسی (ع)

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۴ - مائده - ۵ - ۲۱ - ۱۰

۱۰ هشدار موسی (ع) به زیانکاری قوم خویش در صورت فرار و عقب نشینی به هنگام رویارویی با جباران سرزمین مقدس

و لاترتدوا علی ادبارکم فتقلبوا خسرين

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۶ - اعراف - ۷ - ۱۲۹ - ۱۳

۱۳ آزمایش بنی اسرائیل از سوی خدا پس از دستیابی آنان به حکومت و قدرت ، هشدار موسی (ع) به آنان

فینظر کیف تعملون

هشدار هابیل

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۴ - مائده - ۵ - ۲۹ - ۶

۶ هشدار هابیل به قابیل درباره بزرگی گناه آدمکشی و سنگینی عقوبت آن در قیامت

ان تبوا بائمی و اثمک فتکون من اصحب النار

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۴ - مائده - ۵ - ۳۰ - ۱۰

۱۰ بی اعتنایی قابیل به هشدارها و اندرزهای برادرش هابیل

انی اخاف الله رب العلمین انی ارید .. فطوعت له نفسه قتل اخیه فقتله

هشدار همنشین باغدار متکبر

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۰ - کَهِف - ۱۸ - ۴۱ - ۱

۱- مرد مؤمن به ثروت مند مغرور در مورد امکان به زمین فرو رفتن آب های جاری در باغ و کشت زار او و خشکیدن آن با عذاب الهی هشدار داد .

أو یصبح ماؤها غورًا

<غور> مصدر و در معنای <غائر> (فرورونده) به کار رفته است، استعمال مصدر به معنای اسم فاعل در لغت عرب از

شیوه های مبالغه است.

هشدار هود(ع)

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۶ - اعراف - ۷ - ۷۰ - ۹

۹ هود (ع) مردمش را در صورت مقامت بر شرک و پرستش نکردن خدای یگانه به عذاب الهی تهدید کرد .

فأنتا بما تعدنا إن كنت من الصادقين

هلاکت از دیدگاه قرآن در تفسیر راهنما

هلاکت

آثار ذکر هلاکت اقوام پیشین

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۰ - مریم - ۱۹ - ۷۴ - ۱۱

۱۱- توجه به مرگ و هلاکت اقوام متمدن و ثروتمند تاریخ ، مایه هشدار و موجب فریفته نشدن به دنیا

أى الفریقین .. و کم أهلكنا قبلهم من قرن

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۷ - احقاف - ۴۶ - ۲۷ - ۳

۳- تذکر به هلاکت اقوامی کافر در اطراف مکه ، هشدارى به مکيان حق ناپذیر

و لقد أهلكنا ما حولکم من القرى

مخاطب <کم> مشرکان مکه اند.

آثار ذکر هلاکت کافران

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۶- توجه به تاريخ هلاکت بار کفرپيشگان و سنت های جاری الهی ، زمينه ساز ايمان به رهنمود های الهی و پوزش از لغزش ها است .

و ما منع الناس أن يؤمنوا .. و يستغفروا ربهم إلا أن تأتيهم سنه الأولين

جلد - نام سوره - سوره - آيه - فيش

۱۷ - احقاف - ۴۶ - ۲۷ - ۳

۳- تذکر به هلاکت اقوامی کافر در اطراف مکه ، هشدارى به مکيان حق ناپذير

و لقد أهلكنا ما حولكم من القرى

مخاطب <کم> مشرکان مکه اند.

آثار غفلت از هلاکت کافران

جلد - نام سوره

- سوره - آیه - فیش

۱۸ - ذاریات - ۵۱ - ۵۹ - ۸

۸ - تعجیل کافران در نزول عذاب ، ناشی از بی توجهی آنان به نابودی یاران گذشته خویش

فإن للذین ظلموا ذنوبًا مثل ذنوب أصحابهم فلا یستعجلون

از <فلا یستعجلون> استفاده می شود که کافران، ناباورانه تقاضای عذاب می کردند و آنها اگر آنان به راستی در سرنوشت یاران گذشته خویش تأمل می کردند، هرگز چنین ناباورانه مجازات الهی را به استهزا نمی گرفتند.

آثار هلاکت اصحاب فیل

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۲۰ - قریش - ۱۰۶ - ۱ - ۱

۱ - خداوند ، با نابود کردن اصحاب فیل ، قریش را بر ادامه زندگانی طبق عادت دیرینه آنان ، توانمند ساخت .

لایلف قریش

این سوره با سوره قبل، ارتباطی تنگاتنگ دارد تا حدی که برخی آن دو را یک سوره شمرده و برخی دیگر جداساختن آن را از سوره فیل در نماز جایز نمی دانند. بنابراین <لایلاف> علت <جعلهم کعصف مأكول> را بیان می کند، یعنی، خداوند سپاه ابرهه را نابود ساخت تا قریش بتوانند به ایلاف خود ادامه دهند.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۲۰ - قریش - ۱۰۶ - ۲ - ۵

۵ - خداوند ، با از میان بردن سپاه ابرهه ، راه های کوچ زمستانی و تابستانی قریش را امنیت بخشید .

یلفهم رحله الشتاء و الصيف

آثار هلاکت اصحاب کهف

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۲۰ - قریش - ۱۰۶ - ۱ - ۷

۷- نابودی اصحاب فیل ، مایه استحکام پیوند قریش با شهر مکه و باقی ماندنشان در آن *

لایلف قریش

آیه

بعد یا تفسیر این آیه است که در نتیجه <ایلافهم> در آن بدل خواهد بود و یا ذکر خاص بعد از عام است که در نتیجه، این آیه به الفتی دیگر نیز علاوه بر الفت با کوچ های تابستانی و زمستانی، نظر خواهد داشت. ارتباط آیه شریفه با سوره قبل می تواند بیانگر آن باشد که استمرار پیوند قریش با مکه، مصداق برجسته ای برای عموم <ایلاف قریش> است.

آثار هلاکت اقوام پیشین

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۸ - قمر - ۵۴ - ۵۱ - ۱

۱ - نابودی کافران گذشته تاریخ، هشدار جدی به هم اندیشان و همگنان آنها در هر عصر

و لقد أهلكنا أشياعكم فهل من مدكر

آثار هلاکت حق ستیزان

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۷ - ق - ۵۰ - ۳۷ - ۲

۲ - فرجام هلاکت بار قدرت های حق ستیز تاریخ، مایه تذکر خردمندان و مردمان حق شنو

إن في ذلك لذكرى لمن كان له قلب أو ألقى السمع

آثار هلاکت فرعون

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۲۰ - نازعات - ۷۹ - ۲۵ - ۵

۵ - هلاکت فرعون، هشداری به مردم در امور دنیا و آخرت آنان بود.

فأخذ الله نكال الأخره و الأولى

اضافه <نكال الأخره..> ممکن است اضافه لامیه باشد، یعنی، هلاکت فرعون برای دیگران، هم نسبت به دنیای آنان و هم نسبت به آخرتشان مایه عبرت بود. در این صورت، مراد از <أخذ الله> هلاکت فرعون و غرق شدن او است که برای دیگران نكال آخرت و دنیا بود زیرا از طرفی به فرجام تکذیب پیامبران

و گناه و انکار ربوبیت خداوند پی می برند که اموری مربوط به آخرت است و از طرفی دنیا را ناپایدار، حتی برای امثال فرعون می بینند.

آثار هلاکت فرعونیان

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۷ - دخان - ۴۴ - ۲۹ - ۱

۱- هلاکت و نابودی فرعونیان مستکبر ، بدون کمترین بازتاب در نظام جهان

فما بکت علیهم السماء و الأرض

تعبیر <فما بکت علیهم> کنایه است از این که فرعونیان مستکبر که خویش را مقتدر و عزیز می شمردند با ذلت و غربت، هلاک شدند؛ بدون آن که کمترین خلأی در جهان احساس شود.

آثار هلاکت قارون

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۳ - قصص - ۲۸ - ۸۲ - ۷،۱۲،۱۴

۷- پیدایش روحیه تسلیم و رضا (تسلیم در برابر اراده خدا و رضا به داده او) در آرزومندان ثروت قارونی ، با مشاهده هلاکت غافلگیرانه وی

و أصبح الذین . . . ویکأن الله یبسط الرزق لمن یشاء من عباده و یقدر

تعبیر <الله یبسط الرزق..> نشانگر این حقیقت است که روزی انسان ها در دست خداوند است. بنابراین ما به هر چه او مصلحت بداند (هر چند فقر و تنگدستی) راضی و تسلیم هستیم.

۱۲- آگاهی دل باختگان دنیا به عاقبت شوم دنیاطلبی ، پس از مشاهده نگون بختی قارون

لولا أن منّ الله علينا لخشف بنا

۱۴- آگاهی یافتن آرزومندان مال و ثروت به پی آمد شوم ناسپاسی در برابر نعمت های الهی ، با مشاهده نگون بختی قارون

ویکأنه لایفلح الکفرون

<کفر> (مصدر <کافرون>) در این جا مقابل <شکر> و به معنای ناسپاسی است. جمله

<و یكأنه لا یفلح الكافرون> اعتراف دنیاطلبان به ناسپاسی خود در مقابل خدا است و اشاره به علت هلاکت قارون دارد.

آثار هلاکت قوم لوط

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۳ - شعراء - ۲۶ - ۱۷۴ - ۵

۵ - فرجام هلاکت بار قوم لوط ، هشدارى جدی است به همه حق ستیزان .

ثم دمرنا الآخرین . . . و ما كان أكثرهم مؤمنین

با توجه به لحن تهدیدآمیز آیه و بیان این که علت انتقام گرفتن خداوند از قوم لوط، این بود که بیشتر آنان پذیرای ایمان نبودند رساننده مطلب یاد شده است.

آثار هلاکت قوم نوح

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۳ - شعراء - ۲۶ - ۱۲۲ - ۴

۴ - هلاکت قوم نوح ، نمود عزت و قدرت قاهر خداوند

ثم أغرقنا بعد الباقین . . . و إن ربك لهو العزیز الرحیم

آثار هلاکت کافران

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۷ - ق - ۵۰ - ۳۶ - ۲

۲ - فرجام هلاکت بار امت های کفرپیشه تاریخ ، به رغم شوکت مندی آنان ، هشدارى به همه ملت های حق ستیز

و کم أهلکنا قبلهم من قرن هم أشد منهم بطشاً

آثار هلاکت مشرکان

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۲ - هلاک شرک پیشگان مفسد و نجات مؤمنان به اراده الهی و در سایه تلاش های پیامبران ، شایان سپاس گزاری به درگاه خدا و فرستادن درود و سلام بر فرستادگان او

قل الحمد لله و سلم علی عباده الذین اصطفی

رهنمود الهی به حمد و ستایش برای او

و فرستادن درود و سلام بر بندگان برگزیده اش (پیامبران)، در پی یادآوری مکرر نجات مؤمنان و هلاکت کافران، مطلب یاد شده را افاده می کند.

آثار هلاکت مفسدان

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۳ - نمل - ۲۷ - ۵۹ - ۲

۲ - هلاک شرک پیشگان مفسد و نجات مؤمنان به اراده الهی و در سایه تلاش های پیامبران ، شایان سپاس گزاری به درگاه خدا و فرستادن درود و سلام بر فرستادگان او

قل الحمد لله و سلم علی عباده الذین اصطفی

رهنمود الهی به حمد و ستایش برای او و فرستادن درود و سلام بر بندگان برگزیده اش (پیامبران)، در پی یادآوری مکرر نجات مؤمنان و هلاکت کافران، مطلب یاد شده را افاده می کند.

ابراهیم(ع) و هلاکت قوم لوط

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۸ - هود - ۱۱ - ۷۴ - ۳

۳ ابراهیم (ع) ، پس از پی بردن به هدف فرشتگان (نابودسازی قوم لوط) ، با آنان به چون و چرا و جر و بحث پرداخت .

یجدلنا فی قوم لوط

جمله <قد جاء أمر ربك> در آیه ۷۶ می تواند قرینه ای بر این باشد که مراد از <یجدلنا> ، <یجدل رسلنا> باشد.

اشتهار هلاکت قوم سبأ

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۵ - سبأ - ۳۴ - ۱۹ - ۵

۵ - قوم سبأ ، نابود و متلاشی شده و زبانزد و قصه مجالس گردیدند .

و اشکروا له ... فأعرضوا ... ذلك جزینهم بما کفروا ... و ظلموا أنفسهم فجعلنهم أح

>أحاديث< (جمع >أحدوثة<) به معنای خبری است که مردم برای

سرگرمی به همدیگر می گویند. هم چنین به معنای خبری است که به عنوان مثل، به کار می رود (مفردات راغب).

اندوه بر هلاکت کافران

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۶ - اعراف - ۷ - ۹۳ - ۱۱

۱۱ اندوهناک شدن بر هلاکت کفرپیشگان لجوج ، حتی در صورت خویش و هموطنی با آنان ، امری نکوهیده و ناروا

فکیف ءاسی علی قوم کفرین

انذار از هلاکت

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۰ - اسراء - ۱۷ - ۶۸ - ۱

۱- هشدار خداوند به حق ناسپاسان رهیده از خطرات و مشکلات ، به دچار شدن به خطرات و مهلکه های دیگر

فلَمَّا نَجَّكُمْ إِلَى الْبَرِّ أَعْرَضْتُمْ .. أَفَأَمْتُمْ أَنْ يَخْسِفَ بِكُمْ

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۰ - اسراء - ۱۷ - ۶۹ - ۱

۱- هشدار خداوند به حق ناسپاسان رهیده از خطر ، به دچار آمدن در همان مهلکه

أَمْ أَمْتُمْ أَنْ يَعِيدَكُمْ فِيهِ تَارَةً أُخْرَى

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۰ - اسراء - ۱۷ - ۱۰۲ - ۹

۹- هشدار موسی (ع) به فرعون نسبت به فرجام هلاکت باروی

و إني لأظنك يفرعون مشورًا

<ثبور> به معنای هلاکت و فساد است.

اهمیت هلاکت قوم نوح

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۳ - شعراء - ۲۶ - ۱۲۱ - ۶

۶- فرجام هلاکت بار قوم نوح ، هشدار جدی به همه حق ستیزان

إِنَّ فِي ذَلِكَ لَآيَةً

با توجه به لحن تهدیدآمیز این آیه و بیان این که علت انتقام گرفتن خداوند از قوم نوح، این بوده که بیشتر آنان پذیرای

ایمان نبودند، برداشت یاد شده به دست می آید.

اهمیت هلاکت کافران

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۷ - محمد - ۴۷ - ۴ - ۷

۷- لزوم اهتمام رزمندگان مسلمان ، به نابودی سپاه کفر در مرحله نخست و نیندیشیدن به دیگر منافع و غنائیم *

حَتَّىٰ إِذَا أَثْخَتْمُوهُمْ فَشُدُّوا الْوَتَاقَ

گرایش به گرفتن اسیر، در یک احتمال ناشی از برخی تمایلات منفعت طلبانه و غنیمت جویانه بوده است. از این جهت خداوند، رزمندگان را از آن منع کرده و به هدف اصلی توجه داده است.

برادران یوسف و هلاکت یوسف(ع)

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۸ - یوسف - ۱۲ - ۱۴ - ۵

۵ برادران یوسف در حضور پدر نابودی یوسف (ع) را برای خود ، امری خسارت بار و تباه کننده قلمداد کردند .

إِنَّا إِذَا لَخْسُرُونَ

بنی اسرائیل و هلاکت قارون

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۳ - قصص - ۲۸ - ۸۱ - ۵

۵ - حضور نداشتن مردم به هنگام واقعه فرورفتن خانه قارون در دل زمین

فَمَا كَانَ لَهُ مِنْ فِئَةٍ يَنْصُرُونَهُ

چنان که از آیه بعد استفاده می شود واقعه <فرو رفتن قارون> هنگام شب رخ داد؛ یعنی، زمانی که مردم در خانه هایشان آرمیده بودند. بنابراین در آن لحظه کسانی نبودند که بتوانند به یاری قارون بشتابند و قارون در اوج بی کسی در کام زمین فرو رفت. جمله <فَمَا كَانَ لَهُ مِنْ فِئَةٍ...> بیانگر این معنا است.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۳ - قصص - ۲۸ - ۸۲ - ۱

۱ - اطلاع یافتن مردم از فرو رفتن

قارون با خانه اش در کام زمین در بامداد آن شب

و أصبح الذين تمنّوا مكانه بالأمس

تذکر هلاکت اصحاب فیل

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۲۰ - فیل - ۱۰۵ - ۱ - ۱۰

۱۰ - توجه به ماجرای اصحاب فیل ، دلگرم کننده و اطمینان بخش برای پیامبر (ص) و مؤمنان عصر بعثت

ألم تر كيف فعل ربك بأصحاب الفيل

تذکر هلاکت اقوام پیشین

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۸ - هود - ۱۱ - ۸۹ - ۵

۵ یادآوری تاریخ پیشینیان و بیان علت نابودی و گرفتاری آنان به عذاب های الهی ، از روش های تبلیغی حضرت شعیب (ع) بود .

و يقوم لايجرمنكم شقاقى أن يصيبكم مثل ما أصاب قوم نوح

تعجب از هلاکت قارون

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۳ - قصص - ۲۸ - ۸۲ - ۴

۴ - آرزوکنندگان ثروت قارونی ، با مشاهده فرورفتن وی و خانه اش در زمین شگفت زده شدند .

و أصبح الذين تمنّوا مكانه بالأمس يقولون ويكأن

واژه <وَيَ> وقتی به کار می رود که شخص بخواهد شگفتی خود را از موضوعی بیان کند.

تعجیل در هلاکت مجرمان

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۳ - قصص - ۲۸ - ۷۸ - ۱۸

۱۸ - لزوم فرصت ندادن به تبه کاران و به کیفر رساندن بی درنگ آنان

و لایسئل عن ذنوبهم المجرمون

از مفاد این آیه به دست می آید که بازجویی و محاکمه، به خاطر اخذ اقرار از گناه کاران و اثبات جرم، صورت می گیرد و چون مجرمان گناهشان مشهود است، نیازی به بازجویی

و پرسش نیست. از این رو بدون فوت وقت باید آنان را به کیفر رساند.

تفکر در هلاکت قوم ثمود

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۸ - قمر - ۵۴ - ۳۰ - ۱

۱ - ترغیب مردم از سوی خداوند؛ برای تأمل در سرنوشت هلاکت بار قوم ثمود

کذب ثمود بالنذر... فکیف کان عذابی و نذر

توطئه هلاکت مؤمنان

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۵ - صافات - ۳۷ - ۵۶ - ۳

۳ - سوگند مؤکد بهشتیان برای هم نشینان دوزخی خود، مبنی بر تلاش آنان در جهت هلاکت مؤمنان و معتقدان به معاد در دنیا

قال تالله إن کدت لتردین

<ارداء> (مصدر <تردین>) به معنای نابود کردن است.

تهدید به هلاکت

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۸ - هود - ۱۱ - ۱۲۲ - ۱

۱ پیامبر (ص) به کافران لجوج هشدار داد که آینده ای ناخوشایند (هلاکت در دنیا و عذاب در آخرت) در پیش خواهند داشت.

وانتظروا

با توجه به آیات گذشته که سخن از عذاب دنیوی و اخروی اقوام کفرپیشه داشت، می توان گفت: مراد از <انتظروا> هشدار کافران به عذابهای دنیوی و اخروی است.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۸ - رعد - ۱۳ - ۴۱ - ۴

۴ خداوند کفرپیشگان و منکران رسالت پیامبر (ص) را به هلاک ساختن آنان و از میان بردنشان تهدید کرد .

أولم يروا أَنَّا نَأْتِي الْأَرْضَ نَنْقُصُهَا مِنْ أَطْرَافِهَا

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۱ - انبياء - ۲۱ - ۱۱ - ۳

۳- تهدید شدن

جوامع ستمگر و مشرکان ، به هلاکت و نابودی از سوی خداوند

و کم قصمنا من قریه کانت ظالمه

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۸ - طور - ۵۲ - ۳۱ - ۲

۲ - تهدید کافران مکه از سوی خداوند ، به وقوع حوادثی ناگوار و مرگ آفرین برای ایشان در آینده

قل تریبوا فإنی معکم من المتریبین

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۸ - قمر - ۵۴ - ۵۱ - ۴

۴ - تهدید شدن کافران صدراسلام به هلاکت و نابودی ، از سوی خداوند

و لقد أهلكنا أشیاعکم فهل من مدکر

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۹ - معارج - ۷۰ - ۴۱ - ۲

۲ - تهدید خداوند ، به هلاکت کافران حق ناپذیر

علی أن تبدل خیرًا منهم و ما نحن بمسبوقین

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۹ - قیامه - ۷۵ - ۳۴ - ۱

۱ - تکذیب کنندگان دین ، مورد نفرین و تهدید خداوند به عذاب و نابودی

و لكن کذب و تولی .. اولی لک فأولی

عبارت <أولی لک فأولی> مانند <ویل لک> برای تهدید و نفرین علیه دیگری به کار می رود و نوعاً کسانی مورد خطاب این جمله قرار می گیرند که در معرض هلاکت اند و بدین وسیله ترغیب می شوند که خود را از این مهلکه نجات دهند (برگرفته از مفردات راغب و تفاسیر).

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۹ - قیامه - ۷۵ - ۳۵ - ۱

۱ - تکذیب گران دین ، مورد نفرین و تهدید خداوند به عذاب و نابودی

و لکن کذب

و تولّى . . . ثمّ أولى لك فأولى

گفتنی است که این آیه، تأکید برای آیه پیشین است.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۹ - انسان - ۷۶ - ۲۸ - ۳

۳ - تهدید شدن گنه پیشگان و کافران دنیاگرا در صدر اسلام، به هلاکت و جایگزین شدن مردمی دیگر، از سوی خداوند

وإذا شئنا بدلنا أمثلهم تبديلاً

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۹ - مرسلات - ۷۷ - ۱۵ - ۱

۱ - تهدید شدن تکذیب گران دین، از سوی خداوند به هلاکت و عذاب اخروی

ويل يومئذ للمكذبين

<ويل>، در اصل به معنای عذاب و هلاکت است (لسان العرب) و در مقام تهدید و وعید به کار می رود.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۹ - مرسلات - ۷۷ - ۱۷ - ۱

۱ - تهدید شدن تکذیب گران دین، از سوی خداوند به هلاکت و نابودی

ثمّ تبعهم الاخرين

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۹ - مرسلات - ۷۷ - ۱۹ - ۱

۱ - تهدید شدن تکذیب گران دین، از سوی خداوند به هلاکت و عذاب اخروی

ويل يومئذ للمكذبين

<ويل>، در اصل به معنای عذاب و هلاکت است (لسان العرب) و در مقام تهدید و وعید به کار می رود.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۹ - مرسلات - ۷۷ - ۲۴ - ۱

۱ - تهدید شدن تکذیب گران دین ، از سوی خداوند به هلاکت و عذاب اخروی

ویل یومئذ للمکذبین

<ویل>، در اصل به معنای عذاب و هلاکت است (لسان العرب) و در مقام تهدید و وعید به کار می

رود.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۹ - مرسلات - ۷۷ - ۲۸ - ۱

۱ - تهدید شدن تکذیب گران دین ، از سوی خداوند به هلاکت و عذاب اخروی

ویل یومئذ للمکذبین

<ویل>، در اصل به معنای عذاب و هلاکت است (لسان العرب) و در مقام تهدید و وعید به کار می رود.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۹ - مرسلات - ۷۷ - ۳۴ - ۱

۱ - تهدید شدن تکذیب گران دین ، از سوی خداوند به هلاکت و عذاب اخروی

ویل یومئذ للمکذبین

<ویل>، در اصل به معنای عذاب و هلاکت است (لسان العرب) و در مقام تهدید و وعید به کار می رود.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۹ - مرسلات - ۷۷ - ۳۷ - ۱

۱ - تهدید شدن تکذیب گران دین ، از سوی خداوند به هلاکت و عذاب اخروی

ویل یومئذ للمکذبین

<ویل>، در اصل به معنای عذاب و هلاکت است (لسان العرب) و در مقام تهدید و وعید به کار می رود.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۹ - مرسلات - ۷۷ - ۴۰ - ۱

۱ - تهدید شدن تکذیب گران دین ، از سوی خداوند به هلاکت و عذاب اخروی

ویل یومئذ للمکذبین

<ویل>، در اصل به معنای عذاب و هلاکت است (لسان العرب) و در مقام تهدید و وعید به کار می رود.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۹ - مرسلات - ۷۷ - ۴۵ - ۱

۱ - تهدید شدن تکذیب گران دین ، از سوی خداوند به هلاکت و عذاب اخروی

ویل یومئذ للمکذبین

<ویل>، در اصل به معنای

عذاب و هلاکت است (لسان العرب) و در مقام تهدید و وعید به کار می رود.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۹ - مرسلات - ۷۷ - ۴۷ - ۱

۱ - تهدید شدن تکذیب گران دین ، از سوی خداوند به هلاکت و عذاب اخروی

ویل یومئذ للمکذبین

<ویل>، در اصل به معنای عذاب و هلاکت است (لسان العرب) و در مقام تهدید و وعید به کار می رود.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۹ - مرسلات - ۷۷ - ۴۹ - ۱

۱ - تهدید شدن تکذیب گران دین ، از سوی خداوند به هلاکت و عذاب اخروی

ویل یومئذ للمکذبین

<ویل>، در اصل به معنای عذاب و هلاکت است (لسان العرب) و در مقام تهدید و وعید به کار می رود.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۲۰ - فجر - ۸۹ - ۹ - ۶

۶ - خداوند ، تهدید کننده کافران عصر بعثت ، به فرجامی نظیر هلاکت قوم ثمود

ألم تر كيف فعل ربك .. و ثمود الذين جابوا الصخر بالواد

حتمیت هلاکت بخیلان

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۲۰ - لیل - ۹۲ - ۱۱ - ۱

۱ - ثروت بخیلان و زراندوزان ، هنگام سقوط و هلاکتشان ، کارساز نبوده و خطری را برطرف نمی سازد .

و ما یغنی عنه ماله إذا تردی

>أغنى عنه< یعنی، او را کافی بود (مفردات راغب) و >أغن عنی شَرَّكَ< یعنی، شرّ خود را برگردان و بازدار (نهایه ابن اثیر). براساس این دو معنا جمله >ما یغنی عنه ماله< یعنی، ثروتش او را بی نیاز نمی سازد و از او

[خطری را] باز نمی دارد. <تردی> به معنای در معرض هلاکت قرار گرفتن است (مفردات راغب) و فعل <تردی> یعنی، سقوط کرد. (قاموس)

حتمیت هلاکت ثروت اندوزان

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۲۰ - لیل - ۹۲ - ۱۱ - ۱

۱ - ثروت بخیلان و زراندوزان ، هنگام سقوط و هلاکتشان ، کارساز نبوده و خطری را برطرف نمی سازد .

و ما یعنی عنه ماله إذا تردی

<أغنی عنه> یعنی، او را کافی بود (مفردات راغب) و <أغن عنی شَرَّكَ> یعنی، شرّ خود را برگردان و بازدار (نهایه ابن اثیر). براساس این دو معنا جمله <ما یعنی عنه ماله> یعنی، ثروتش او را بی نیاز نمی سازد و از او [خطری را] باز نمی دارد. <تردی> به معنای در معرض هلاکت قرار گرفتن است (مفردات راغب) و فعل <تردی> یعنی، سقوط کرد. (قاموس)

حتمیت هلاکت حق ستیزان

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۷ - ق - ۵۰ - ۳۶ - ۶

۶ - هلاکت ، سرنوشت محتوم همه توان مندان حق ستیز تاریخ

و کم أهلکنا .. هل من محیص

حتمیت هلاکت سلطه طلبان

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۷ - ق - ۵۰ - ۳۶ - ۱۱

۱۱ - قدرت و امکانات مادی کافران و سلطه طلبان ، مایه نجات آنان از هلاکت و قهر الهی نخواهد بود .

و کم أهلکنا قبلهم من قرن هم أشدّ منهم بطشاً .. هل من محیص

حتمیت هلاکت ظالمان

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۹ - ابراهیم - ۱۴ - ۱۳ - ۷

۷ - در پی تهدید شدن انبیا

از سوی کفار ، خداوند به پیامبران وحی کرد که قطعاً ستمگران را هلاک خواهد کرد .

قالوا .. لنخرجنکم ... فأوحى إليهم ربهم لنهلكن الظالمين

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۷ - زخرف - ۴۳ - ۵۶ - ۳

۳ - نابودی قدرت های جبار ، با تمامی اقتدار و شکوه ، سنت حتمی الهی است .

فجعلنهم سلفاً و مثلاً للأخرين

معرفی کردن سرنوشت فرعونیان به عنوان عبرتی برای آیندگان، نشانگر آن است که چنین سرنوشتی، در انتظار همه جباران تاریخ است.

حتمیت هلاکت کافران

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۷ - ق - ۵۰ - ۳۶ - ۱۱

۱۱ - قدرت و امکانات مادی کافران و سلطه طلبان ، مایه نجات آنان از هلاکت و قهر الهی نخواهد بود .

و کم أهلکنا قبلهم من قرن هم أشد منهم بطشاً .. هل من محيص

حتمیت هلاکت گناهکاران

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۹ - مرسلات - ۷۷ - ۱۸ - ۲

۲ - نابودی مجرمان ، از سنت های الهی در بستر تاریخ

کذلک نفعل بالمجرمين

جمله < کذلک نفعل .. > در مقام بیان برای < ألم نهلك الأولين . ثم ... > است ، یعنی ، سنت ما درباره هلاکت پیشینیان و پسینیان، درباره همه مجرمان تاریخ جاری و ساری است.

خطر هلاکت

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۰ - اسراء - ۱۷ - ۶۸ - ۳

۳- با امکان فرو رفتن انسان در دل خاک و یا گرفتار طوفان های شن شدن ، احساس امنیت دائمی کردن بیجاست .

فلما نَجَّكُمْ إِلَى الْبَرِّ أَعْرَضْتُمْ .. أَفَأَمْنْتُمْ أَنْ يَخْسِفَ بِكُمْ جَانِبَ الْبَرِّ أَوْ

یرسل علیکم

<خسف> مصدر فعل <یخسف> در لغت به معنای فرو بردن و <البر> به معنای بیابان و خشکی در مقابل <بحر> (دریا) است.

خطر هلاکت ظالمان

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۳ - قصص - ۲۸ - ۵۹ - ۱۴

۱۴ - جوامع ستم پیشه در معرض عذاب قهر الهی

و ما کنا مهلکی القرى إلا و أهلها ظلمون

خطر هلاکت کافران

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۰ - مریم - ۱۹ - ۷۴ - ۴

۴- کافران و روی گردانان از پذیرش آیات قرآن ، در خطر گرفتاری به سرنوشت هلاکت بار پیشینیان و ابتلا به عذاب های دنیوی

و إذا تتلی علیهم آیتنا .. و کم أهلکنا قبلهم من قرن

خطر هلاکت معرضان از قرآن

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۰ - مریم - ۱۹ - ۷۴ - ۴

۴- کافران و روی گردانان از پذیرش آیات قرآن ، در خطر گرفتاری به سرنوشت هلاکت بار پیشینیان و ابتلا به عذاب های دنیوی

و إذا تتلی علیهم آیتنا .. و کم أهلکنا قبلهم من قرن

درخواست هلاکت فرعون

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۹ - تحریم - ۶۶ - ۱۱ - ۱۳

۱۳ - همسر فرعون ، از خداوند خواستار نابودی فرعون و حکومت ستم پیشه او

نَجْنِي مِنْ فِرْعَوْنَ وَ عَمَلِهِ وَ نَجْنِي مِنَ الْقَوْمِ الظَّالِمِينَ

برداشت یاد شده، مبتنی بر این احتمال است که آسیه، نجات خود را با نابودی فرعون و حکومت وی از خداوند خواستار شده باشد.

درخواست هلاکت قوم نوح

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۹ - نوح - ۷۱

۱۳ - درخواست نوح (ع) از درگاه الهی، مبنی بر افزودن هلاکت و بدبختی ستمگران حق ناپذیر

و لا تزدد الظلمین إلا تباراً

<تبار>، به معنای هلاکت و نابودی است.

رضایت به هلاکت

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۶ - انفال - ۸ - ۳۲ - ۸

۸ عناد و لجاجت آدمی در برابر حق تا مرز رضایت به نابودی خویش و گرفتار شدن به عذاب های الهی

اللهم إن كان هذا هو الحق من عندك فأمطر علينا حجاره .. أو اثنتا بعذاب أليم

رؤیت هلاکت قوم ثمود

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۸ - ذاریات - ۵۱ - ۴۴ - ۶

۶ - نظاره گری قوم ثمود، بر مرگ دشوار و ناگزیر خویش، نوعی عذاب برای آنان بود. *

فأخذتهم الصعقه و هم ينظرون

تصریح به <و هم ينظرون> در پی <أخذتهم...> ظاهراً به منظور بیان شدت ابتلا و گرفتاری قوم ثمود است.

زمینه هلاکت

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱ - بقره - ۲ - ۱۹۵ - ۵

۵ - ترک انفاق و خودداری از تأمین هزینه های جهاد، زمینه ساز هلاکت ترک کنندگان انفاق و از عوامل سقوط جامعه است.

و أنفقوا في سبيل الله و لاتلقوا بأيديكم إلى التهلكه

جمله <لا-تلقوا ..> را می توان با مسأله تأمین هزینه های جهاد (أنفقوا في سبيل الله) معنا کرد و می توان آن را در ارتباط با خود جهاد و مبارزه (قاتلوا في سبيل الله) دانست و نیز می توان آن را بیانی برای آداب انفاق شمرد. برداشت فوق

ناظر به وجه اول است؛ یعنی، هزینه های جهاد را تأمین کنید و با ترک آن خویشان را به هلاکت نیفکنید.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۴ - نساء - ۴ - ۱۳۳ - ۵

۵ کفر و بی تقوایی، زمینه هلاکت و انقراض ملتها

و إن تکفروا .. ان یشأ یذهبکم ایها الناس

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۶ - انفال - ۸ - ۷۳ - ۲

۲ ایجاد رابطه ولایی با کافران و حمایت از ایشان و درخواست حمایت از آنان، بارور سازنده فتنه و تباهی بزرگ در زمین

و الذین کفروا .. إلا تفعلوه تکن فتنه

ضمیر مفعولی در <لا تفعلوه> به قانونهایی که در آیه قبل مطرح شد و نیز به دستوری که از صدر همین آیه به دست می آید برمی گردد. در برداشت فوق ضمیر به قطع ولایت با کافران، که از جمله <الذین کفروا ...> استفاده شده، برگردانده شده است.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۸ - هود - ۱۱ - ۹۵ - ۳

۳ شرکورزی، ستمگری، کم فروشی و بی عدالتی در مبادلات، عامل های دوری از رحمت خدا و زمینه ساز هلاکت است.

و إلی مدین آخاهم شعبیًا .. ألا بُعدًا لمدین

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۰ - اسراء - ۱۷ - ۱۰۲ - ۱۱

۱۱- انکار آیات و معجزات الهی، پس از علم به حقانیت آنها، زمینه ساز هلاکت انسان

لقد علمت .. و إنی لأظنک یفرعون مشورًا

جمله <و إنی لأظنک ..>، پس از بیان اینکه

فرعون آگاهانه معجزات الهی را رد کرد و افسون خواند، می تواند در مقام بیان عاقبت شوم مخالفت وی با آیات و معجزات روشنگر الهی باشد.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۱ - انبیاء - ۲۱ - ۱۳ - ۵

۵- خوش گذرانی و فرورفتن در ناز و نعمت و رفاه ، از زمینه های عذاب و هلاکت دنیوی

و کم قصمنا من قریه .. وارجعوا إلی ما أترفتم فیه

برداشت یاد شده از آمدن <فیه> که برای ظرفیت است استفاده می شود، بدین صورت که نعمت و رفاه، ظرف و انسان برخوردار، مظلوف قرار گرفته است. این مطلب حاکی از فرورفتن مترقان ستمگر در ناز و نعمت است.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۱ - انبیاء - ۲۱ - ۴۵ - ۷

۷- انسان ها بدون تمسک به ریسمان دین ، در معرض سقوط و ابتلا به خطر ها و آفت های علاج ناپذیراند .

قل إِنَّمَا أَنذَرُكُمْ بِالْوَحَى

انذار و اخطار وحی بیانگر وجود خطر ها و آفت های بسیار بر سر راه انسان ها است. اگر آنان به این خطر ها و آفت ها را به درستی می شناختند و به علاج آنها می پرداختند، آمدن انذار و اخطار های الهی لغو می بود. بنابراین انذار الهی بیانگر این است که انسان بدون دین، با آفت ها و خطر های مهلکی روبه رو خواهد شد.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۱ - انبیاء - ۲۱ - ۷۷ - ۶

۶- تکذیب آیات الهی ، زشت کاری و سوء پیشینه ، زمینه های نزول عذاب الهی و هلاکت

الذین کذبوا بآیتنا إناهم كانوا قوم سوء

فأغرقنهم أجمعين

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۲ - فرقان - ۲۵ - ۳۶ - ۶

۶ هلاکت فرعون و قومش ، پس از اتمام حجت خدا با آنان به وسیله موسی و هارون (ع) بوده است .

فقلنا اذهبا إلى القوم الذين كذبوا بآيتنا فدَمَرْنَهُمْ تَدْمِيرًا

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۳ - شعراء - ۲۶ - ۱۹۴ - ۹

۹ - انسان ، بدون بهره مند شدن از وحی و تعالیم آسمانی ، با انواع خطر ها و آسیب های هلاکت بار مواجه خواهد بود .

و إنه لتنزِيل رَبِّ الْعَلَمِينَ .. لتكون من المندرين

برداشت یاد شده با توجه به این نکته است که انذار و اخطار در جایی متصور و معقول است که در آن جا، خطرهایی جدی وجود داشته باشد.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۳ - قصص - ۲۸ - ۷۸ - ۱۵

۱۵ - ترک انفاق و احسان ، جرمی هلاکت آفرین

أحسن .. قال إنما أوتيته على علم عندي أولم يعلم أن الله قد أهلك من قبله ..

برداشت یاد شده به خاطر این نکته است که خداوند، قارون را به خاطر ترک احسان از مجرمان شمرده و او را تهدید به هلاکت کرد.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۵ - یس - ۳۶ - ۲۹ - ۶

۶ - کشتن مؤمنان مجاهد و مبلغان دینی ، گناهی بزرگ و زمینه ساز نزول عذاب و نابودی است .

قيل ادخل الجنة .. إن كانت إلا صيحة وحده فإذا هم خمدون

- صفات - ۳۷ - ۵۶ - ۵

۵ - تأثیر سوء هم نشینی با کافران و بدان ، تا آستانه هلاکت و سقوط کامل

قال تالله إن كدت لتردين

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۵ - صفات - ۳۷ - ۵۷ - ۴

۴ - انسان ها در جامعه فاسد و محیط منحرف ، بدون ایمان به خدا و لطف او ، در معرض انحراف و هلاکت اند .

و لولا نعمه ربی لکننت من المحضرين

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۶ - زمر - ۳۹ - ۵۰ - ۵۸

۵ - مؤثر نبودن اموال و برخورداری های انسان های ناسپاس در برابر نتایج ناگوار و پیامدهای هلاکت بار ناسپاسی (عذاب)

فما أغنی عنهم ما كانوا یکسبون

کارساز نبودن دارایی ها و نعمت ها به قرینه صدر آیه بعد (فأصابهم سیئات ما کسبوا) در ارتباط با عذاب و پیامدهای هلاکت بار است.

۸ - قشر مرفه و برخوردار ناسپاس ، در معرض عذاب و پیامدهای هلاکت بار ناشکری خود

فما أغنی عنهم ما كانوا یکسبون

برداشت یاد شده با توجه به این نکته است که این آیه، علاوه بر آن که درصدد موعظه و درس آموزی است، در مقام تهدید و بازدارندگی نیز می باشد.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۶ - زمر - ۳۹ - ۵۱ - ۲

۲ - رفاه مندی و برخورداری از نعمت ها در سایه تلاش و دانش اقتصادی ، در صورت همراه بودن آن با ناسپاسی و غفلت از منشأ خدایی آنها ، هلاکت و بدبختی در دنیا را در پی خواهد داشت .

فما أغنى عنهم

ما كانوا يكسبون فأصابهم سيئات ما كسبوا

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۷ - دخان - ۴۴ - ۲۷ - ۴

۴- غوطه‌وری در سرخوشی‌ها و امکانات دنیایی، از زمینه‌های حق ستیزی و هلاکت *

إنهم جند مغرقون . کم ترکوا ... فیها فکھین

ترسیم برخورداری‌های فرعونیان پس از یادکرد هلاکت ایشان ممکن است از آن جهت باشد که این برخورداری‌ها، در حق ستیزی آنان نقش داشته است.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۹ - حاقه - ۶۹ - ۴۶ - ۱،۲

۱ - مرگ و هلاکت، مجازات الهی برای پیامبر (ص) در صورت دروغ بستن بر خداوند

ثم لقطعنا منه الوتين

<وتین> نام رگی است در قلب که اگر بریده شود انسان بی‌درنگ می‌میرد. (قاموس المحيط)

۲ - دروغ بستن بر خداوند، دارای مجازات مرگ و هلاکت

و لو تقول علينا .. لقطعنا منه بالوتين

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۹ - حاقه - ۶۹ - ۴۷ - ۲

۲ - مرگ و نابودی، کیفر قطعی و رهایی ناپذیر گناه دروغ بستن بر خدا و ادعای دروغین نبوت

فما منكم من أحد عنه حزين

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۲۰ - لیل - ۹۲ - ۱۱ - ۲

۲- بخلورزی ، و زراندوزی و تکذیب وعده های خداوند ، زمینه ساز سقوط و هلاکت

و أما من بخل ... إذا تردى

زمینه هلاکت اقوام پیشین

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۶ - غافر - ۴۰ - ۲۱ - ۱۰

۱۰ - گناهان ، زمینه ساز

عذاب الهی و نابودشدن تمدن ها ، قدرت ها و آثار ملی

فأخذهم الله بذنوبهم

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۷ - احقاف - ۴۶ - ۲۷ - ۴

۴- سنت خداوند بر هلاکت اقوام کافر ، پس از نمایاندن آیات گوناگون به آنان

و لقد أهلكنا .. و صرّفنا الأیت لعلّهم يرجعون

تذکر به <صرّفنا آیات>، در حقیقت بیانگر این است که خداوند تا وقتی که اتمام حجت نکند و آیات متعدد به کافران نمایاندن ایشان را هلاک نمی کند.

زمینه هلاکت اهل انطاکیه

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۵ - یس - ۳۶ - ۳۰ - ۶

۶- برخورد استهزاآمیز مردم انطاکیه با پیامبران خود ، سبب عذاب و نابودی آنان بود .

إن كانت إلا صيحة وحده فإذا هم خمدون . يحسره على العباد ما يأتيهم من رسول إلا

زمینه هلاکت بنی اسرائیل

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۰ - اسراء - ۱۷ - ۷ - ۷

۷- فسادانگیزی و بدکرداری بنی اسرائیل ، زمینه ساز شکست و نابودی آنان

بعثنا عليكم عبادًا لنا .. و إن أسأتم فلها فإذا جاء وعد الآخره ليسئوا و جوهكم

جمله <إن أسأتم> می تواند تبیین کننده علت شکست نخستین و سرکوب شدن بعدی بنی اسرائیل باشد؛ یعنی، شکستهای آنان نمونه و مصداقی از نتیجه بدیهای آنهاست.

زمینه هلاکت ثروتمندان

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۰ - مریم - ۱۹ - ۷۴ - ۸

۸- فریفته شدن به دنیا و امکانات فناپذیر آن و اصیل پنداشتن آنها، از زمینه های سقوط تمدن ها و نابودی دنیاگرایان است .

أَيُّ الْفَرِيقَيْنِ خَيْرٌ مَقَامًا

... و کم اهلکنا قبلهم من قرن

زمینه هلاکت جامعه

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۹ - حجر - ۱۵ - ۵۸ - ۴

۴- جرم پیشگی و تبه کاری ، زمینه ساز هلاکت و نابودی جوامع بشری

قالوا إنا أرسلنا إلى قوم مجرمين

زمینه هلاکت جوامع

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۹ - حجر - ۱۵ - ۷۴ - ۵

۵- جوامع مبتلا به انحرافات جنسی و همجنس بازی ، در معرض نابودی و عذاب الهی

و جاء أهل المدينة .. قال إن هؤلاء ضیفی فلاتفضحون ... فأخذتهم الصیحه ... فجعلن

زمینه هلاکت دنیوی

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۰ - اسراء - ۱۷ - ۶۹ - ۸

۸- امکان ابتلای انسان به عذاب و هلاکت دنیوی ، پس از عبرت نیاموختن از هشدار های خداوند

فلما نَجَّكُمْ إلى البرِّ أعرضتم .. أم أمتم أن یعیدکم فیه ... فیغرقکم بما کفرتم

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۶ - زمر - ۳۹ - ۵۱ - ۳

۳- بدکرداری و زشت کاری ، دارای نتایج و پیامد های هلاکت بار دنیایی

فأصابهم سیئات ما کسبوا

زمینه هلاکت قوم عاد

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۷ - احقاف - ۴۶ - ۲۶ - ۹

۹- عدم استفاده قوم عاد از ابزار شناخت خود در طریق حق ، زمینه ساز سقوط و هلاکت آنان

فأصبحوا لایری إلاّ مسکنهم... فما أغنی عنهم سمعهم ولا أبصرهم ولا أفئدتهم من

زمینه هلاکت قوم لوط

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۹ - حجر - ۱۵ - ۷۴

۳- عمل لواط و همجنس بازی قوم لوط ، زمینه ساز نزول عذاب بر آنها و نابودی شهر و دیار و هلاکت خودشان گردید .

و جاء أهل المدينة .. قال إن هؤلاء ضيفى فلاتفضحون ... فأخذتهم الصيحة مشرقين .

زمینه هلاکت کافران

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۷ - احقاف - ۴۶ - ۲۷ - ۴

۴- سنت خداوند بر هلاکت اقوام کافر ، پس از نمایاندن آیات گوناگون به آنان

و لقد أهلكنا .. و صرّفنا الأيت لعلّهم يرجعون

تذکر به <صرّفنا آیات>، در حقیقت بیانگر این است که خداوند تا وقتی که اتمام حجت نکند و آیات متعدد به کافران نمایاند، ایشان را هلاک نمی کند.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۷ - احقاف - ۴۶ - ۳۵ - ۱۸

۱۸- مجازات و نابودی کافران ، پس از ابلاغ پیام حق و اتمام حجت بر آنان است .

بلغ فهل يهلك إلا القوم الفسقون

با توجه به فای <فهل> که می تواند بیانگر تفریع باشد استفاده می شود که بلاغ و اتمام حجت، همواره قبل از مجازات و کیفر کافران صورت گرفته و می گیرد.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۹ - انسان - ۷۶ - ۲۸ - ۵

۵ - جوامع کفرپیشه و گناه کار ، در معرض نابودی از سوی خداوند

و لاتطع منهم ءائماً أو كفوراً .. إن هؤلاء يحبون العاجله و يذرون وراءهم ...

زمینه هلاکت کافران مکه

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۹ - حجر - ۱۵ - ۸ - ۵

۵- در صورت تحقق درخواست کافران برای نزول

ملائکه ، تمامی آنان هلاک می شوند و مهلتی برای ایمان نخواهند داشت .

ما ننزل الملائکه إلا بالحقّ و ما كانوا إذا منظرین

انظار مصدر <منظر> به معنای تأخیر انداختن است و حصر در آیه، نشان می دهد که با آمدن ملائکه، اجل هیچ کدام از کفار به تأخیر نخواهد افتاد و به هلاکت خواهند رسید.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۹ - حجر - ۱۵ - ۸ - ۸

زمینه هلاکت گناهکاران

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۶ - شوری - ۴۲ - ۳۴ - ۳

۳ - انسان های گنه کار ، مستحق کیفر الهی و در معرض هلاکت و نابودی به واسطه اعمال ناشایست خویش

أو یوبقهنّ بما کسبوا

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۸ - ذاریات - ۵۱ - ۳۲ - ۴

۴ - جامعه مجرم ، در معرض انتقام الهی و نابودی

قالوا إنا أرسلنا إلى قوم مجرمین

بیان هشدار دهنده و هدایت قرآنی، با ذکر رسالت فرشتگان به سوی مجرمان، پیامدار معنای یاد شده است.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۹ - انسان - ۷۶ - ۲۸ - ۵

۵ - جوامع کفرپیشه و گناه کار ، در معرض نابودی از سوی خداوند

و لاتطع منهم ءائماً أو کفوراً .. إن هؤلاء یحبّون العاجله و یذرون وراءهم ...

زمینه هلاکت مکذبان قرآن

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۹ - قلم - ۶۸ - ۴۴ - ۶

۶ - عوامل و زمینه های سقوط و هلاکت تکذیب گران ، ناشناخته برای خود آنان

سنستدرجهم من حیث لایعلمون

زمینه هلاکت منافقان

جلد - نام سوره -

سوره - آیه - فیش

۷ - توبه - ۹ - ۵۲ - ۵

۵ نیرو و قدرت مؤمنان ، وسیله تحقق اراده الهی در نابودی و عذاب منافقان

أن یصیبکم الله بعذاب من عنده أو بأیدینا

ساره و هلاکت قوم لوط

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۸ - هود - ۱۱ - ۷۱ - ۴

۴ همسر ابراهیم ، در پی اطلاع از مأموریت فرشتگان (هلاک سازی قوم لوط) شادان و خندان شد .

إنا أرسلنا إلی قوم لوط. وامرأته قائمه فضحکت

برداشت فوق از تفریع جمله <ضحکت> به وسیله حرف <فاء> بر <إنا أرسلنا..> در آیه قبل استفاده شده است؛ یعنی، آنچه مایه شادمانی همسر ابراهیم شد، این بود که دریافت قوم بزهکار لوط بر عذاب الهی گرفتار خواهند شد.

سرعت هلاکت اهل انطاکیه

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۵ - یس - ۳۶ - ۲۹ - ۴

۴ - عذاب و نابودی مردم انطاکیه ، بسیار سریع و به دور از انتظار آنان بود .

فإذا هم خمدون

برداشت یاد شده با توجه به آمدن <إذا>ی فجائیه است.

سنت هلاکت حق ناپذیران

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۷ - زخرف - ۴۳ - ۸ - ۷

۷- نابودی تمدن‌ها و جوامع حق‌ناپذیر، سنت الهی است.

و ما یأتیهم من نبیّ .. فأهلکنا أشدّ منهم بطشاً

طرح بعثت پیامبران در طول تاریخ و مواجه شدن آنان با مخالفت و استهزا و یادآوری نابودی مخالفان، می‌تواند اشاره به سنت بودن این جریان داشته باشد.

سهولت هلاکت اقوام پیشین

جلد - نام سوره - سوره - آیه -

۱۸ - ذاریات - ۵۱ - ۴۷ - ۵

۵ - نابودی اقوام کفرپیشه تاریخ ، امری آسان برای بنیانگذار بنای شگفت و عظیم آسمان

فَأَخَذْتَهُمُ الصَّعْقَةَ .. وَ السَّمَاءُ بَنِينَهَا بَأْيُنَيْدٍ وَ إِنَّا لَمُوسِعُونَ

در آیات پیشین سخن از هلاکت اقوام کفرپیشه تاریخ بود و در این آیه، سخن از قدرت مطلق و بی بدیل او است. از ارتباط این آیات، مطلب بالا استفاده می شود.

سهولت هلاکت امت ها

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۵ - یس - ۳۶ - ۲۸ - ۳

۳ - نابود کردن جوامع محکوم به فنا ، امری آسان برای خدا و او بی نیاز از لشکر آسمانی است .

جند من السماء و ما کُنَّا منزَلین

تأکید خداوند بر نفرستادن هیچ لشکر آسمانی و نیز عذاب و نابود کردن انسان های محکوم به فنا تنها با یک صیحه که در آیه بعد آمده است می تواند بیانگر برداشت یاد شده باشد.

سهولت هلاکت کافران

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۸ - ذاریات - ۵۱ - ۴۷ - ۵

۵ - نابودی اقوام کفرپیشه تاریخ ، امری آسان برای بنیانگذار بنای شگفت و عظیم آسمان

فَأَخَذْتَهُمُ الصَّعْقَةَ .. وَ السَّمَاءُ بَنِينَهَا بَأْيُنَيْدٍ وَ إِنَّا لَمُوسِعُونَ

در آیات پیشین سخن از هلاکت اقوام کفرپیشه تاریخ بود و در این آیه، سخن از قدرت مطلق و بی بدیل او است. از ارتباط این آیات، مطلب بالا استفاده می شود.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۶- نابود ساختن امت های کفرپیشه و مجرم ، امری آسان و بی

مؤونه برای خداوند

و ما أمرنا إلا وحده كلمح بالبصر

با توجه به این که در آیات پیشین، سخن از هلاکت جوامع مجرم بود و در آیه بعد نیز همین امر، دنبال شده است؛ احتمال می رود که مراد از <أمرنا>، مجازات و هلاکت کفرپیشگان و یا از مصادیق بارز آن باشد.

سهولت هلاکت گناهکاران

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۸ - قمر - ۵۴ - ۵۰ - ۶

۶ - نابود ساختن امت های کفرپیشه و مجرم ، امری آسان و بی مؤونه برای خداوند

و ما أمرنا إلا وحده كلمح بالبصر

با توجه به این که در آیات پیشین، سخن از هلاکت جوامع مجرم بود و در آیه بعد نیز همین امر، دنبال شده است؛ احتمال می رود که مراد از <أمرنا>، مجازات و هلاکت کفرپیشگان و یا از مصادیق بارز آن باشد.

شدت هلاکت اصحاب فیل

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۲۰ - فیل - ۱۰۵ - ۱ - ۵

۵ - هجوم ابرهه به مکه با سپاهسانی فیل سوار و سرکوب شدید آنان از جانب خداوند

ألم تر كيف فعل ربك بأصحاب الفيل

آیات این سوره، به داستان <ابرهه> نظر دارد که شهرت آن تا حد مبدأ تاریخ شدن، از تصریح به نام او، بی نیاز ساخته است.

شگفتی هلاکت اصحاب فیل

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۲۰ - فیل - ۱۰۵ - ۱ - ۲

۲ - سرکوب فیل داران از جانب خداوند ، رخدادی شگفت و خاطره ای زنده در عصر بعثت

ألم تر كيف فعل ربك بأصحاب الفيل

استفهام در <ألم تر> علاوه بر تعجیبی بودن اصل رؤیت

را تحقق یافته قلمداد کرده است؛ کنایه از این که گرچه مخاطب، آن حادثه را ندیده است؛ ولی شهرت آن به حدی است که گویا او نیز دیده است.

عبرت از هلاکت امتهما

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۰ - مریم - ۱۹ - ۹۸ - ۶

۶- بررسی تاریخ و پیدایش و زوال تمدن ها ، منبعی برای شناخت و عبرت آموزی و درک حقایق قرآن

فإنما یسرنه. .. لتندر به ... و کم أهلكنا قبلهم من قرن

عبرت از هلاکت فرعون

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۲۰ - نازعات - ۷۹ - ۲۶ - ۲

۲ - تنها خداترسان از هلاکت و مجازات فرعون پند می گیرند و خود را از گرفتاری به فرجامی نظیر آن برحذر می دارند .

إن فی ذلک لعبره لمن یخشی

مراد از خشیت در <یخشی>، می تواند خشیت از خداوند باشد، جمله <و أهدیک إلی ربک فتخشی> (در آیات پیشین) مؤید این احتمال است. اختصاص یافتن <عبرت> به <من یخشی> با آن که هلاکت فرعون برای همگان درس عبرت است بیانگر این نکته است که تنها، خداترسان از این عبرت بهره می گیرند.

عبرت از هلاکت قارون

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۳ - قصص - ۲۸ - ۸۲ - ۶

۶ - فرورفتن شبانه قارون با خانه اش در کام زمین ، رخدادی سخت تکان دهنده ، بیدارگر و درس آموز برای کسانی که روز پیش آرزوی ثروتی چونان ثروت وی را داشتند .

و أصبح الذین تمّنوا مکانه بالأمس یقولون ویکأنّ الله یبسط الرزق لمن یشاء من عباد

کلمه <مکانه>، منصوب به نزع

خافض و صفت برای اسم محذوف <مکاناً> است، یعنی، <الذین تمنوا مکاناً مثل مکانه> آنان که دیروز منزلتی هم چون منزلت قارون را آرزو کرده بودند. ..>.

عبرت از هلاکت قوم عاد

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۳ - شعراء - ۲۶ - ۱۳۹ - ۵

۵ - سرگذشت هود (ع) و قوم عاد، آیتی بزرگ و عبرت آموز برای دیگران

فكذبوه فأهلكنهم إن في ذلك لآيه

واژه <ذلك> اشاره دارد به: نصیحت های هود(ع) و هشدارهای وی به عادیان، تأثیر ناپذیری آنان، تکذیب رسالت او و سرانجام هلاکت آنان به اراده خداوند. گفتنی است که کلمه <آیه> در اصل، به معنای نشانه است و در این جا معنایی معادل <عبره> دارد و نکره آمدن آن برای تفخیم و بیانگر وجود مایه های بزرگ عبرت در داستان هود و عادیان است.

عبرت از هلاکت قوم لوط

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۵ - صافات - ۳۷ - ۱۳۸ - ۳

۳ - سرگذشت قوم لوط، مایه عبرت و درس آموز برای همگان

ثم دمرنا الآخرين . و إنكم لتمرّون عليهم ... أفلاتعقلون

عبرت ناپذیری از هلاکت امت ها

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۲۰ - بروج - ۸۵ - ۱۹ - ۴

۴ - اصرار کافران بر تکذیب تهدید های الهی، مانع عبرت گیری آنان از فرجام هلاکت بار پیشینیان

هل أتیک . .. بل الذین کفروا فی تکذیب

علم به هلاکت اقوام پیشین

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۹ - تغابن - ۶۴ - ۵ - ۳

۳ - اخبار مربوط به سرنوشت هلاکت بار

اقوام کافر پیش از اسلام ، اخباری مهم و پرفایده

ألم یأتکم نبؤا الذین کفروا من قبل

<نبأ>، به اخبار مهم و پرفایده گفته می شود (مفردات راغب).

علم به هلاکت قوم عاد

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۲۰ - فجر - ۸۹ - ۶ - ۲

۲ - آگاهی دقیق پیامبر (ص) ، به فرجام هلاکت بار قوم عاد

ألم تر کیف فعل ربک بعد

عوامل مصونیت از هلاکت

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۵ - انعام - ۶ - ۷۰ - ۱۵

۱۵ مصونیت از تباهی و هلاکت، نتیجه متذکر شدن با تذکارات قرآن است.

و ذکر به أن تبسل نفس بما کسبت

جمله <أن تبسل>، با تقدیر لام تعلیل و حرف نفی، مفعول له برای <ذکر> می تواند باشد. بنابراین جمله چنین معنی می شود: به مردم با قرآن تذکر بده تا آنان گرفتار عواقب سوء اعمال خود نگردند.

عوامل نجات از هلاکت

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۵ - انعام - ۶ - ۶۵ - ۷

۷ خداوند در عین قدرت بر عذاب و نابودی مشرکان، آنان را از مهلکه ها نجات می دهد.

قل الله ینجیکم منها و من کل کرب . . . قل هو القادر علی أن یبعث علیکم عذابا

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۰ - مریم - ۱۹ - ۷۴ - ۱۲

۱۲- پیشرفت های اقتصادی و قدرت های چشم گیر حتی در عالی ترین شکل آن تضمین کننده نجات جامعه از نابودی نیست

و کم أهلکنا قبلهم من قرن هم أحسن أثنا ورءیا

جلد - نام سوره - سوره

- آیه - فیش

۱۶ - زمر - ۳۹ - ۵۴ - ۶

۶ - راه توبه و بازگشت برای رهایی از پیامد های هلاکت بار برای همه گنه کاران باز است .

و أنیبوا إلی ربکم و أسلموا له من قبل أن یأتیکم العذاب

عوامل هلاکت

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱ - بقره - ۲ - ۶۴ - ۶

۶ - بنی اسرائیل بر اثر شکستن پیمان الهی ، در آستانه زیانکاری و تباه کردن هستی خویش ، قرار گرفتند .

فلولا فضل الله علیکم و رحمته لکنتم من الخسرین

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۵ - انعام - ۶ - ۱۳۷ - ۱۱

۱۱ شریکان موهوم خداوند با تزئین اعمال ناروا موجبات هلاکت و سردرگمی و اشتباه در دین را برای مشرکان فراهم می سازند.

و كذلك زین . . . لیردوهم و لیلبسوا علیهم دینهم

<ردی> به معنای هلاکت و <لبس> به معنای اشتباه است.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۶ - انفال - ۸ - ۵۳ - ۱۲

۱۲ هلاکت و نابودی مشرکان مکه در کارزار بدر ، پیامد گناهان و کفرشان به آیات الهی بود .

ذلك بأن الله لم یک مغیرا نعمه أنعمها علی قوم حتی یغیروا ما بأنفسهم

<ذلك> علاوه بر اینکه اشاره به فرجام شوم فرعونیان و کافران پیش از آنان است، می تواند اشاره به قضایای جنگ بدر و نابودی مشرکان مکه نیز داشته باشد.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۷ - توبه - ۹ - ۴۲ - ۱۱

۱۱ متخلفان از جنگ تبوک (منافقان) ، به تخلف خویش و سوگند

های دروغینشان ، در جهت هلاکت خود گام برداشتند .

سِحْلَفُونَ بِاللَّهِ .. يَهْلِكُونَ أَنْفُسَهُمْ

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۸ - هود - ۱۱ - ۶۳ - ۱۵، ۱۶

۱۵ صالح (ع) ، توجه کردن به درخواست کافران قومش (ترک ابلاغ توحید) را ، مایه خسارت و تباهی خویش دانست .

فما تزيدونني غير تخسير

<تخسير> به معنای خسارت زدن می باشد و فاعل آن قوم ثمود است.

۱۶ ترک وظایف الهی به خاطر خوشایند کافران ، مایه خسارت و تباهی است .

فما تزيدونني غير تخسير

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۸ - هود - ۱۱ - ۱۱۶ - ۲

۲ فساد و تبه کاری های امت های گذشته ، عامل گرفتاری آنان به عذاب و هلاکت

فلولا كان من القرون من قبلكم أولوا بقية ينهون عن الفساد

عبارت <ممن أنجينا منهم> قرینه بر این است که مقصود از <القرون من قبلكم> امتهایی اند که به عذابهای الهی گرفتار شده و به هلاکت رسیده اند.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۰ - اسراء - ۱۷ - ۱۶ - ۹

۹- عملکرد انسان ها در نابودی و هلاکت آنان ، نقش تعیین کننده دارد .

و إذا أردنا أن نهلك قرية .. ففسقوا فيها فحقّ عليها القول فدمرناها

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۰ - اسراء - ۱۷ - ۶۹ - ۱۰

۱۰- عقیده و عمل انسان ، دارای نقشی تعیین کننده در کشیده شدن او به کام خطرات و مهلکه ها

فیغرقکم بما کفرتم

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۰ - اسراء - ۱۷ - ۷۶

۸- ممانعت از نشر تعالیم الهی و تنگ کردن عرصه تبلیغ برای انبیا، عامل هلاکت و نابودی

لیخرجوک منها و إذا لایلبثون خلفک

احتمال دارد که اخراج پیامبر(ص) از مکه، از آن جهت امری بزرگ شمرده شده که اخراج آن حضرت، برای ممانعت از هدایت و تبلیغ او بوده و چنین عملی هلاکت و نابودی قطعی را در پی داشته است.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۰ - اسراء - ۱۷ - ۱۰۳ - ۹

۹- تأیید، همراهی و تقویت عناصر فاسد و حاکمیت های ظالم، دارای فرجامی هلاکت بار و مشترک با آنها

فأغرقنه و من معه جمیعاً

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۱ - طه - ۲۰ - ۱۶ - ۹،۱۰

۹ - تباهی و هلاکت، فرجام بی توجهی به آخرت و بی اعتنایی به جزای اعمال است.

فلا یصدنک عنها .. فتردی

<تردی> از <ردی> به معنای هلاکت مشتق است و پی آمد شبهه افکنی های منکران معاد را بیان می کند.

۱۰ - پیروی از هوای نفس، عامل تباهی و هلاکت است.

فلا یصدنک عنها من .. اتبع هویه فتردی

آیه، کسانی را که از هواپرستان فریب خورده اند، هلاک شده می داند؛ قهراً هواپرستان، خود نیز چنین سرنوشتی خواهند داشت.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۱ - طه - ۲۰ - ۶۱ - ۵

۵ - افترای بر خداوند و گفتن چیز های دروغ و خود بافته در باره او، گناهی عظیم و موجب استحقاق عذاب استیصال و

نابودی است .

لا تفتروا علی الله کذباً فیسحتکم بعذاب

<إسحات> (مصدر <یسحتکم>) به معنای ریشه کن کردن

و نابود ساختن است. <فيسحتكم بعذاب> با توجه به نکره بودن <عذاب> که بر عظمت و شدت آن دلالت دارد به این معنا است: شما را با عذابی سخت، ریشه کن و هلاک خواهد ساخت.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۱ - انبیاء - ۲۱ - ۹ - ۹

۹- اسراف کاری، زمینه ساز حق ناپذیری و مخالفت با پیامبران و از موجبات هلاکت و نابودی است.

و أهلکنا المسرفین

توصیف هلاک شدگان به <مصرفان>، می تواند مشعر به علیت و تأثیر این وصف در هلاکت آنان باشد.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۲ - مؤمنون - ۲۳ - ۲۷ - ۱۷

۱۷ - شرک، حق ناپذیری و تکذیب پیامبران، ظلمی است هلاکت بار.

فقال الملأ الذین کفروا .. و لاتخطبنی فی الذین ظلموا إنهم مغرقون

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۲ - مؤمنون - ۲۳ - ۵۴ - ۳

۳ - حق ناپذیری، تعصب و جمود بر فرقه گرایی، گردابی است هلاکت بار.

فتقطّعوا أمرهم بینهم .. فذرهم فی غمرتهم

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۲ - نور - ۲۴ - ۶۳ - ۹، ۱۲

۹ - خداوند، مردم را از پیامد ناگوار و هلاکت بار سرپیچی از فرمان های پیامبر (ص) بر حذر می دارد.

فلیحذر الذین یخالفون عن أمره أن تصیبهم فتنه أو یصیبهم عذاب أليم

برداشت یاد شده، مبتنی بر این است که ضمیر <أمره> به پیامبر(ص) بازگردد و با توجه به آیه قبل که سخن از فراخوانی

پیامبر(ص) برای امر جامع به میان

آورده و نیز مسأله فراخوانی ایشان را مطرح کرده است ظاهر آیه شریفه نیز مطابق همین مبنا می باشد.

۱۲ - خداوند ، مردم را از پیامد ناگوار و هلاکت بار سرپیچی از فرمان های الهی ، برحذر داشت .

فليحذر الذين يخالفون عن أمره أن تصيبهم فتنة أو يصيبهم عذاب أليم

برداشت فوق، براساس این احتمال است که ضمیر <أمره> به خدا باز گردد و مقصود از <أمر> همان چیزی است که جمله <لا تجعلوا دعاء الرسول> بازگو کننده آن است؛ زیرا نهی از چیزی مستلزم امر به ضد آن (امر) است.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۲ - فرقان - ۲۵ - ۳۷ - ۹

۹ ظلم ، درپی دارنده هلاکت دنیوی و عذاب دردناک اخروی

و أعتدنا للظالمين عذابًا أليماً

مقصود از <ظالمين> همان تکذیب کنندگان آیات الهی و انبیا هستند. بنابراین آمدن آن به صورت اسم ظاهر، برای بیان این نکته است که علت هلاکت دنیوی و عذاب اخروی آنان ظلم خود آنها بوده است.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۳ - شعراء - ۲۶ - ۱۲۰ - ۵

۵ - جدایی از خط پیامبران ، مایه هلاکت و نابودی است .

فأنجينه و من معه .. ثم أغرقنا بعد الباقين

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۳ - شعراء - ۲۶ - ۱۷۳ - ۳

۳ - مظاهر خشم الهی پس از انذار و اخطار ، دارای آثاری هلاکت بار و ویرانگر

فساء مطر المنذرین

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۳ - قصص - ۲۸ - ۴۰ - ۶

۶- ظلم و بیدادگری ، پی آمدی شوم و سرنوشتی

هلاکت بار در دنیا

فأخذنه و جنوده فنبذنهم فی الیم فانظر کیف کان عقبه الظلمین

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۳ - قصص - ۲۸ - ۷۸ - ۹

۹ - قدرت طلبی و زراندوزی ، از موجبات هلاکت و بدفرجامی

أولم یعلم أنّ الله قد أهلك . . . من هو أشدّ منه قوه و أكثر جمعا

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۳ - قصص - ۲۸ - ۸۱ - ۱۰

۱۰ - طغیان ، سرمستی ، فسادانگیزی ، فخرفروشی و خودنمایی ، از عوامل هلاکت و نابودی

إنّ قرون . . . فبغی . . . لاتفرح . . . و لاتبغ الفساد . . . فخرج علی قومه فی زینته . . .

برداشت یاد شده با توجه به این نکته است که خداوند پس از برشمردن تعدادی از اوصاف ناپسند قارون، مسأله نابودی وی را مطرح فرمود. این نکته می رساند که اوصاف یاد شده در نابودی وی مؤثر بوده است.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۳ - قصص - ۲۸ - ۸۲ - ۱۴، ۱۵

۱۴ - آگاهی یافتن آرزومندان مال و ثروت به پی آمد شوم ناسپاسی در برابر نعمت های الهی ، با مشاهده نگون بختی قارون

ویکأنه لایفلح الکفرون

<کفر> (مصدر <کافرون>) در این جا مقابل <شکر> و به معنای ناسپاسی است. جمله <ویکأنه لایفلح الکافرون> اعتراف دنیاطلبان به ناسپاسی خود در مقابل خدا است و اشاره به علت هلاکت قارون دارد.

۱۵ - ناسپاسی در برابر نعمت های الهی ، در پی دارنده هلاکت انسان و نابودی ثروت وی

فخسفنا به و بداره الأرض . . . ویکأنه لایفلح الکفرون

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۶- تکذیب پیامبران و مبارزه با آنان ، مایه هلاکت و نابودی است .

و إن يكذبوك فقد كذب الذين من قبلهم جاءتهم رسلهم .. ثم أخذت الذين كفروا فكيف

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۵ - صفات - ۳۷ - ۵۶ - ۴

۴- کفر و انکار معاد ، موجب نابودی و سقوط انسان

قال تالله إن كدت لتردين

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۶ - فصلت - ۴۱ - ۲۳ - ۱،۴،۶

۱- بی اعتقادی به علم مطلق و فراگیر پروردگار ، پنداری نادرست و هلاکت بار

و ذلكم ظنكم الذي ظننتم بربكم أرديكم

۴- بی اعتقادی به علم گسترده الهی ، موجب انحطاط ، سقوط و نابودی انسان

أن الله لا يعلم .. ظننتم بربكم أرديكم

<ارداء> (مصدر <اردی>) به معنای نابود کردن و هلاک ساختن است.

۶- گمان های بی جا و ناروا نسبت به خداوند ، عامل هلاکت و خسران آدمی

ذلكم ظنكم .. بربكم أرديكم فأصبحتم من الخسرین

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۷ - دخان - ۴۴ - ۳۷ - ۸

۸- انکار معاد ، جرمی مستحق هلاکت

إن هی إلا موتتنا .. إنهم كانوا مجرمین

این آیه، همگونی مشرکان با اقوام هلاک شده پیشین در مجرم بودن را اثبات می کند و آنچه در آیات پیشین به عنوان نقطه منفی یاد شده، انکار معاد است.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۷ - احقاف - ۴۶ - ۳۵ - ۱۷

۱۷- فسق و خروج از طاعت خداوند و شکستن قوانین الهی ، عامل هلاکت حتمی

فهل يهلك إلا القوم

<فسق>، در لغت به معنای شکافتن و خروج از حریم است و در این جا به معنای قانون شکنی و شکستن حریم بندگی است. از آن جا که وصف مشعر به علیت است، مطلب بالا استفاده می شود.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۷ - محمد - ۴۷ - ۱۳ - ۶

۶- هلاکت برخی از جوامع نیرومند در گذشته تاریخ، به خاطر کفرورزی

و کأین من قریه .. أهلکنهم

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۷ - حجرات - ۴۹ - ۲ - ۱۱

۱۱ بی احترامی به پیامبر (ص) و رهبری الهی، دارای آثار ویرانگر و فراتر از درک و تحلیل خود انسان *

لاترفعوا أصوتکم ... و لاتجهروا له بالقول ... أن تحبط أعمالکم و أنتم لاتشعرون

برداشت بالا- بدان احتمال است که <و أنتم لاتشعرون> نظر به اصل تأثیر داشته باشد، یعنی، شما درک نمی کنید که بی احترامی به پیامبر(ص) تا چه میزان تأثیر منفی دارد.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۸ - ذاریات - ۵۱ - ۵۰ - ۴

۴ - دل سپردن به غیر خدا، مایه هلاکت انسان

ففرّوا إلى الله

فرار، همواره از هلاکت به سوی پناهگاهی صورت می گیرد که در آن ایمنی است. اگر خداوند تنها ملجأ ایمنی بخش باشد، معنای آن این خواهد بود که جز او نه تنها ایمنی بخش نیست، بلکه باید از آن گریخت.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۸ - طور - ۵۲ - ۴۵ - ۷

۷- کفرورزی ، دارای فرجامی سخت و هلاکت بار

فذرهم حتّٰی یلقوا یومهم

الذی فیہ یصعقون

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۸ - قمر - ۵۴ - ۱۱ - ۵

۵ - مظاهر رحمت ، مایه نعمت و نابودی خلق در نتیجه کفر و تکذیب

فكذبوا عبدنا .. ففتحنا أبواب السماء بماء منهمر

با این که باران در نظام طبیعت، مایه حیات و رحمت است، ولی به گناه خشم الهی به عذابی بنیان برافکن تبدیل می شود.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۸ - حدید - ۵۷ - ۲۳ - ۶

۶ - بی اعتقادی به تقدیر الهی ، باعث می شود که رویداد های تلخ و ناگوار برای انسان ، امری غیرمنتظره باشد و وی را از پای در آورد .

ما أصاب من مصيبة .. لکیلاتأسوا علی ما فاتکم

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۹ - حاقه - ۶۹ - ۵ - ۳

۳ - تکذیب قیامت ، از موجبات هلاکت و نابودی

کذبت ثمود .. فأهلکوا بالطاغیه

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۹ - حاقه - ۶۹ - ۶ - ۳

۳ - تکذیب قیامت ، از موجبات هلاکت و نابودی

کذبت .. فأهلکوا بریح صرصر عاتیه

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۲ - تکذیب دین و روی گردانی عمدی از تعالیم آن ، موجب هلاکت و نفرین الهی است .

و لکن کذب و تولی .. . اولی لک فأولی

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۲ - تکذیب دین و روی گردانی عمدی از تعالیم آن ،

موجب هلاکت و نفرین الهی

و لكن کذب و تولی . . . ثم أولى لك فأولی

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۹ - مرسلات - ۷۷ - ۱۷ - ۳

۳ - تکذیب دین ، موجب هلاکت و نابودی است .

ألم نهلك الأولین . ثم تتبعهم الآخرین

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۹ - مرسلات - ۷۷ - ۱۸ - ۳

۳ - جرم پیشگی ، عامل هلاکت و نابودی

كذلك نفعل بالمجرمین

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۲۰ - فجر - ۸۹ - ۱۱ - ۴

۴ - طغیان ، عامل هلاکت قوم عاد و ثمود و زمینه ساز نابودی فرعون

ألم تر كيف فعل ربك بعاد . . . و ثمود . . . وفرعون . . . الذین طغوا فی البلد

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۲۰ - شمس - ۹۱ - ۱۰ - ۳

۳ - گناه ، مایه سقوط و تباهی نفس انسان است .

فجورها. . دسیها

تقابل فعل های <دسها> و <زگاها> در قیاس با تقابل <فجور> و <تقوی> در آیات پیشین بیانگر تأثیر <تقوا> در تزکیه و تأثیر فجور، در سقوط نفس است.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۲۰ - شمس - ۹۱ - ۱۱ - ۷

۷ - طغیان گری ، اصرار بر گناه و تکذیب پیام های الهی ، مایه سقوط و تباهی نفس انسان است .

و قد خاب من دسیها . کذبت ثمود بطغویها

عوامل هلاکت اخروی

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۹ - مرسلات - ۷۷ - ۱۵ - ۳

۳ - تکذیب برپایی قیامت ، موجب عذاب دوزخ

و هلاکت ابدی

ویل یومئذ للمکذبین

از آن جا که آیه شریفه، در میان آیات مربوط به قیامت قرار دارد، استفاده می شود که مقصود از تکذیب در آن، تکذیب روز قیامت است.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۹ - مرسلات - ۷۷ - ۱۹ - ۳

۳ - تکذیب برپایی قیامت ، موجب عذاب دوزخ و هلاکت ابدی

ویل یومئذ للمکذبین

از آن جا که آیه شریفه، در میان آیات مربوط به قیامت قرار دارد، استفاده می شود که مقصود از تکذیب در آن، تکذیب روز قیامت است.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۹ - مرسلات - ۷۷ - ۲۴ - ۳

۳ - تکذیب برپایی قیامت ، موجب عذاب دوزخ و هلاکت ابدی

ویل یومئذ للمکذبین

از آن جا که آیه شریفه، در میان آیات مربوط به قیامت قرار دارد، استفاده می شود که مقصود از تکذیب در آن، تکذیب روز قیامت است.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۹ - مرسلات - ۷۷ - ۲۸ - ۳

۳ - تکذیب برپایی قیامت ، موجب عذاب دوزخ و هلاکت ابدی

ویل یومئذ للمکذبین

از آن جا که آیه شریفه، در میان آیات مربوط به قیامت قرار دارد، استفاده می شود که مقصود از تکذیب در آن، تکذیب روز

قیامت است.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۹ - مرسلات - ۷۷ - ۳۴ - ۳

۳ - تکذیب برپایی قیامت ، موجب عذاب دوزخ و هلاکت ابدی

ویل یومئذ للمکذبین

از آن جا که آیه شریفه، در میان آیات مربوط به قیامت قرار دارد، استفاده می شود که مقصود از تکذیب در آن، تکذیب روز قیامت است.

جلد

- نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۹ - مرسلات - ۷۷ - ۳۷ - ۳

۳ - تکذیب برپایی قیامت ، موجب عذاب دوزخ و هلاکت ابدی

ویل یومئذ للمکذبین

از آن جا که آیه شریفه، در میان آیات مربوط به قیامت قرار دارد، استفاده می شود که مقصود از تکذیب در آن، تکذیب روز قیامت است.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۹ - مرسلات - ۷۷ - ۴۰ - ۳

۳ - تکذیب برپایی قیامت ، موجب عذاب دوزخ و هلاکت ابدی

ویل یومئذ للمکذبین

از آن جا که آیه شریفه، در میان آیات مربوط به قیامت قرار دارد، استفاده می شود که مقصود از تکذیب در آن، تکذیب روز قیامت است.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۹ - مرسلات - ۷۷ - ۴۵ - ۳

۳ - تکذیب برپایی قیامت ، موجب عذاب دوزخ و هلاکت ابدی

ویل یومئذ للمکذبین

از آن جا که آیه شریفه، در میان آیات مربوط به قیامت قرار دارد، استفاده می شود که مقصود از تکذیب در آن، تکذیب روز قیامت است.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۹ - مرسلات - ۷۷ - ۴۷ - ۳

۳ - تکذیب برپایی قیامت ، موجب عذاب دوزخ و هلاکت ابدی

ویل یومئذ للمکذبین

از آن جا که آیه شریفه، در میان آیات مربوط به قیامت قرار دارد، استفاده می شود که مقصود از تکذیب در آن، تکذیب روز قیامت است.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۹ - مرسلات - ۷۷ - ۴۹ - ۳

۳ - تکذیب برپایی قیامت ، موجب عذاب دوزخ و هلاکت ابدی

ویل یومئذ للمکذبین

از آن

جا که آیه شریفه، در میان آیات مربوط به قیامت قرار دارد، استفاده می شود که مقصود از تکذیب در آن، تکذیب روز قیامت است.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۲۰ - لیل - ۹۲ - ۱۱ - ۳

۳ - ترک انفاق و تقوا، ساقط کننده انسان و مایه هلاکت اخروی او است .

فَأَمَّا مَنْ أَعْطَىٰ وَاتَّقَىٰ . . . وَأَمَّا مَنْ ... إِذَا تَرَدَّىٰ

عوامل هلاکت اشراف فرعون

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۲ - مؤمنون - ۲۳ - ۴۸ - ۲

۲ - هلاکت و نابودی فرعون و اشراف حکومت او ، در نتیجه تکذیب رسولان الهی (موسی و هارون)

فَكَذَّبُوهُمَا فَكَانُوا مِنَ الْمُهْلَكِينَ

عوامل هلاکت اقوام

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۷ - توبه - ۹ - ۷۰ - ۱۶

۱۶ هلاکت اقوام کافر ، بازتاب عملکرد خود آنان است نه ظمی از ناحیه خداوند بر آنها .

فَمَا كَانَ اللَّهُ لِيَظْلِمَهُمْ وَلَكِنْ كَانُوا أَنْفُسَهُمْ يَظْلِمُونَ

عوامل هلاکت اقوام پیشین

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۱ - طه - ۲۰ - ۱۲۸ - ۲

۲ - کفر به آیات و هدایت های الهی ، عامل نابودی امت های بسیار در طول تاریخ بوده است .

و كذلك نجزي من أسرف و لم يؤمن .. كم أهلكنا قبلهم من القرون

به قرینه آیات پیشین، هلاکت امت های پیشین، به دلیل کفرورزی آنان در برابر آیات و هدایت های الهی بوده است.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۱ - انبیاء - ۲۱ - ۶ - ۳

۳- هلاکت ، سرنوشت

امت های غیر مؤمن به معجزات درخواستی خویش

ماءامنت قبلهم من قریه أهلكنها

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۱ - حج - ۲۲ - ۴۴ - ۱۱

۱۱ - تکذیب پیامبران و مبارزه با آنان ، مایه هلاکت و نابودی اقوام پیشین

فقد کذبت .. فأملیت للكفرین ثم أخذتهم

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۱ - حج - ۲۲ - ۴۵ - ۲

۲ - ظلم و بی دادگری جوامع پیشین ، سبب گرفتار شدن آنان به خشم خداوند و هلاکت و نابودیشان با عذاب او

و إن یکذبوک فقد کذبت قبلهم.. فكأین من قریه أهلكنها و هی ظالمة

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۳ - شعراء - ۲۶ - ۲۱۳ - ۷

۷ - شرک و رزی ، از عوامل هلاکت امت های پیشین

فتکون من المعذبین

<ال> در <المعذبین> اشاره به اقوام هلاک شده ای دارد که سرگذشت آنان در آیات پیشین به تفصیل بیان شده است.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۳ - نمل - ۲۷ - ۶۹ - ۶

۶ - جرم و تبه کاری ، عامل هلاکت جوامع پیشین

فانظروا کیف کان عقبه المجرمین

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۳ - سرمستی و غرور ، عامل هلاکت جوامع پیشین

و کم أهلکنا من قریه بطرت معیشتها

<بَطْر> (مصدر <بَطْرْت>) به غرور و طغیان که آدمی بر اثر فراوانی نعمت دچار آن شود گفته می شود. بنابراین <بَطْرْت معیشتها> یعنی، <طغت فی معیشتها> (در زندگی اش طغیان کرد). گفتنی است که عبارت <بَطْرْت معیشتها> وصف و مفید

تعلیل است، یعنی، جوامع گذشته بدان جهت به هلاکت رسیدند که گرفتار سرمستی و غرور بودند.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۳ - قصص - ۲۸ - ۵۹ - ۱۳

۱۳ - ظلم و بیدادگری، عامل نابودی جوامع پیشین با عذاب استیصال

و ما کنا مهلکی القرى إلا و أهلها ظلمون

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۳ - قصص - ۲۸ - ۷۸ - ۱۷

۱۷ - تبه کاری، عامل نابودی جوامع پیشین با عذاب قهر الهی

أولم يعلم أن الله قد أهلك من قبله من القرون. .و لایستل عن ذنوبهم المجرمون

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۵ - یس - ۳۶ - ۳۱ - ۱

۱ - خداوند، بسیاری از اقوام پیشین را به سبب کفر و استهزای پیامبران الهی نابود کرد.

كانوا به يستهزءون . ألم یروا كم أهلكنا قبلهم من القرون

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۶ - غافر - ۴۰ - ۲۱ - ۹

۹ - نابودی بسیاری از اقوام نیرومند و دارای تمدن و آثار ملی در گذشته تاریخ به خاطر گناهانشان

فأخذهم الله بذنوبهم

برداشت بالا مبتنی بر این نکته است که <با> در <بذنوبهم> برای سببیت می باشد.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۶ - غافر - ۴۰ - ۲۲ - ۳

۳- بسیاری از اقوام و ملل متمدن و نیرومند گذشته ، به خاطر کفرشان و انکار رسالت پیامبران ، به هلاکت رسیدند .

ذَٰلِكَ بِأَنَّهُمْ كَانَتْ تَأْتِيهِمْ رُسُلُهُم بِالْبَيِّنَاتِ فَكَفَرُوا فَأَخَذَهُمُ اللَّهُ

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۶ - غافر - ۴۰ - ۸۲

۹ - نابودی بسیاری از اقوام نیرومند و دارای تمدن و آثار ملی ، در گذشته تاریخ به خاطر کفر و شرکشان

فما أغنی عنهم ما كانوا یکسبون

جمله <فما أغنی عنهم ما كانوا یکسبون> (ولی آنچه به دست می آورند، به حالشان سودی نبخشید)، به نزول عذاب گریز ناپذیر و سود نبخشیدن تلاش های کافران محکوم به عذاب اشاره دارد. گفتنی است چون این آیه درباره کافران و مشرکان می باشد، می توان استفاده کرد که سبب محکومیت آنان به عذاب، همان کفر و شرک آنان بود.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۷ - زخرف - ۴۳ - ۸ - ۵

۵ - بی توجهی به پیام وحی و استهزای آن ، از جمله عوامل نابودی جوامع در طول تاریخ

كانوا به يستهزءون . فأهلکنا أشد منہم بطشًا و مضی مثل الأولین

از ارتباط دو آیه، استفاده می شود که استهزای پیام وحی از سوی جوامع شرک پیشه، موجب نابودی آنان شده است.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۷ - دخان - ۴۴ - ۳۷ - ۵،۶

۵- جرم پیشگی ، عامل هلاکت قوم < تبع > و اقوام هلاک شده قبل از آن

أهم خیر أم قوم تبع و الذین من قبلهم أهلکنهم إنهم كانوا مجرمین

۶- هلاکت و نابودی جوامع ، ناشی از عملکرد خود آنان است .

أهلکنهم إنهم كانوا مجرمین

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۸ - نجم - ۵۳ - ۵۲ - ۳

۳ - ظلم و طغیان ، از عوامل هلاکت ملت ها و اقوام

و أنه أهلک ... و قوم نوح ... هم أظلم و أظعی

شده با توجه به این نکته است که عبارت <إِنَّهُمْ كَانُوا هُمِ الظَّالِمِينَ و أَطْعَمُوا> در مقام تعلیل برای <أَهْلَكُوا> می باشد.

عوامل هلاکت اکثریت اقوام پیشین

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۷ - ق - ۵۰ - ۱۴ - ۴

۴ نابودی بسیاری از اقوام ، در نتیجه حق ستیزی و تکذیب پیامبران

كذَّبْتُمْ قَبْلَهُمْ .. فَحَقَّ وَعِيدُ

عوامل هلاکت امت ها

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۵ - انعام - ۶ - ۶ - ۲۰

۲۰ هلاکت امتهای و نابودی تمدنها بر اثر کفر و گناه، از سنتهای الهی است.

أَلَمْ يَرَوْا كَمْ أَهْلَكْنَا مِنْ قَبْلِهِمْ مِنْ قَرْنٍ .. فَأَهْلَكْنَاهُمْ بِذُنُوبِهِمْ

جمله <فَأَهْلَكْنَاهُمْ>، بیان قاعده و قانونی است که جمله <أَلَمْ يَرَوْا كَمْ أَهْلَكْنَا ..> جریان آن را در طول تاریخ نشان می دهد.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۵ - اعراف - ۷ - ۵ - ۳

۳ ستمگری امتهای پیشین، عامل نابودی آنان با کیفرهای دنیوی (عذاب استیصال) شد.

كَمْ مِنْ قَرْيَةٍ أَهْلَكْنَاهَا .. قَالُوا إِنَّا كُنَّا ظَالِمِينَ

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۰ - اسراء - ۱۷ - ۱۰۳ - ۱۰

۱۰- نقش مهم رهبران و زمامداران فاسد ، در تباهی و هلاکت امتهای

فقال له فرعون .. فأراد ... فأغرقته و من معه جميعًا

در داستان هلاکت فرعون، همواره شخص فرعون به عنوان عنصر اصلی جریان کفر، به صورت ضمیر مفرد و جدا از مجموعه یارانش ذکر شده است و این بیانگر برداشت فوق است.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۰ - کهف - ۱۸ -

۳- کفر و ستم ، باعث سقوط و هلاک ملت ها است .

و تلك القرى اهلكنهم لما ظلموا

۵- اعراض از آیات الهی و نشنیده انگاشتن آن و غفلت از گناهان گذشته خویش ، ستم ، و موجب سقوط و نابودی امت ها است .

و من اظلم .. و تلك القرى اهلكنهم لما ظلموا

مراد از ظلم در <لم اظلموا> به دلیل ارتباط این آیه با آیات قبل همان اموری است که در آیه پنجاه و هفت بیان شد.

۹- هلاکت جوامع ، نتیجه تداوم یافتن ستم پیشگی آنان و سود نبردن از مُهلت ها است .

تلك القرى اهلكنهم لما ظلموا و جعلنا لمهلكهم موعداً

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۱ - انبیاء - ۲۱ - ۱۳ - ۶

۶- مترفان و ستمگران جامعه ، عامل نابودی تمدن ها و هلاکت افراد جامعه

و کم قصمنا من قریه کانت ظالمه .. ارجعوا إلی ما أترفتم فیه

مخاطبان این آیات ، گروه خاصی از مردم اند؛ زیرا خداوند در توصیف آنان دو صفت ستمگری و تنعم را مطرح ساخته است و این دو صفت نوعاً در قشر خاصی از جامعه وجود دارد و بیشتر مردم نه ظالم اند و نه مترف.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۲ - مؤمنون - ۲۳ - ۴۸ - ۳

۳ - تکذیب پیامبران الهی ، عامل هلاکت و زوال جوامع بشری

فكذبوهما فكانوا من المهلكين

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۷ - محمد - ۴۷ - ۱۰ - ۱۰

۱۰- کفرپیشگی ، از عوامل عمده نابودی ملت ها

دَمَّرَ اللَّهُ عَلَيْهِمُ وَّ لِلْكَافِرِينَ أَمْثَلُهَا

وصف کفر

در <للكافرين>، بیانگر این نکته است که کفر، عامل اصلی نابودی ملت ها است.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۷ - ق - ۵۰ - ۳۶ - ۱

۱ - تاریخ، شاهد نابودی بسیاری از ملت های توان مند، به خاطر کفر و شرک آنان

و کم أهلکنا قبلهم من قرن هم أشدّ منهم بطشاً

<قرن> به معنای امت و گروهی از مردم است که در یک زمان قرار دارند.

عوامل هلاکت امت های پیشین

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۵ - ص - ۳۸ - ۳ - ۲

۲ - خوی سرکشی، تکبر، حق ناپذیری و ستیزه جویی، عامل نابودی بسیاری از امت ها و ملت های گذشته

بل الذین کفروا فی عزّه و شقاق . کم أهلکنا من قبلهم من قرن

آیه شریفه، درصدد بیان این حقیقت است که آنچه موجب ایمان نیاوردن کافران صدراسلام شد، همان سبب کفر بسیاری از امت ها و ملت های گذشته گردید.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۰ - کهف - ۱۸ - ۵۹ - ۲

۲ - ستم گری و کفر برخی از جوامع پیشین، مایه هلاکت آنان با عذاب ویران کننده الهی است .

أهلکنهم لما ظلموا

مراد از ظلم در <ظلموا> به قرینه آیات قبل اعراض از آیات خدا است.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۰ - مریم - ۱۹ - ۹۸ - ۳،۴

۳- دشمنی با حق و سرسختی در برابر آن ، مایه هلاکت بسیاری از جوامع و تمدن های پیشین

و تنذر به قومًا لَدَا . و کم أهلكنا قبلهم من قرن

وصف <لَدَا>

بر شدت سرسختی و خصومت دلالت دارد، بیان هلاکت جوامع به دنبال مطرح ساختن سرسختی مردم عصر بعثت، نشان از تأثیر بسزای این خصلت در نابودی اقوام پیشین دارد.

۴- هلاکت اقوام و تمدن های بسیاری در طول تاریخ در اثر خیره سری در مقابل حق ، نشانگر واقعیت داشتن انذار های قرآن است .

و تنذر به ... و کم أهلكنا قبلهم من قرن

طرح مسأله نابودی جوامع در طول تاریخ (در پی بیان وظیفه پیامبر(ص) در انذار مردم لجوج به وسیله قرآن) هشدار به مردم عصر بعثت و دیگر عصرها است که ایستادگی و سرسختی در برابر حق، عواقب زیانبار و تباہ کننده ای برای جوامع در پی دارد.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۱ - حج - ۲۲ - ۴۸ - ۲

۲ - ظلم و بی دادگری ، عامل اصلی هلاکت جوامع پیشین و باعث گرفتار شدن آنها به عذاب خشم الهی (استیصال)

و كَأَينَ من قريه أملت لها و هي ظالمة ثم أخذتها

عوامل هلاکت اهل انطاکیه

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۵ - یس - ۳۶ - ۲۹ - ۵

۵ - کشته شدن مؤمن انطاکیه (حبیب نجار) به دست مردم ، موجب هلاکت آنان شد .

قیل ادخل الجنه .. إن كانت إلا صیحه وحده فإذا هم خمدون

عوامل هلاکت برگزیدگان موسی(ع)

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۶ - اعراف - ۷ - ۱۵۵ - ۱۱

۱۱ کردار سفیهانه گروهی از همراهان موسی در میعادگاه مناجات ، عامل نزول عذاب الهی و به هلاکت رساندن همه آنان شد .

گفته شده مراد از کردار سفیهانه برخی از همراهان موسی، تقاضای رؤیت خدا با چشم بوده است.

عوامل هلاکت پسر نوح (ع)

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۸ - هود - ۱۱ - ۴۶ - ۴

۴ فسادپیشگی فرزند نوح ، موجب هلاکت وی در حادثه طوفان

فكان من المغرقين .. إنه ليس من أهلك إنه عمل غير صالح

عوامل هلاکت جامعه

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۱ - انبیاء - ۲۱ - ۷۷ - ۸

۸- هلاکت و بدبختی جوامع بشری ، بازتاب زشت کاری و رفتار نامناسب خود آنها است .

الذین کذبوا بآیتنا إثمهم کانوا قوم سوء فأغرقنهم أجمعین

برداشت یاد شده با توجه به این نکته است که خداوند دو عامل (تکذیب آیات الهی و سوء پیشینه) را موجب هلاکت برشمرد و هر دو عامل را به خود انسان نسبت داد.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۲ - فرقان - ۲۵ - ۳۶ - ۷

۷ تکذیب آیات خداوند و نپذیرفتن دعوت انبیا ، در پی دارنده سقوط و نابودی جوامع بشری

فقلنا اذہبا إلی القوم الذین کذبوا بآیتنا فدمرناہم تدمیرًا

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۳ - نمل - ۲۷ - ۵۱ - ۵

۵ - نقش سردمداران کفر و فساد در هلاکت و بدبختی تمامی جامعه

أنا دمرنهم و قومهم

ضمیر <هم> به گروه های نه گانه بازمی گردد که طرح ترور شبانه صالح و خانواده اش را ریخته بودند. و از این که نام آنان به صورت مجزا و مقدم بر نام قومشان یاد شده است، مطلب فوق استفاده می شود.

عوامل هلاکت

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۵ - انعام - ۶ - ۱۳۱ - ۵

۵ ارتکاب ظلم و گناه در عین آگاهی، موجب هلاکت جامعه می شود.

ذلك أن لم یکن ربک مهلك القرى بظلم و أهلها غفلون

جمله <و أهلها غفلون>، یعنی خداوند جامعه ستمکاری را که اهل آن از تعالیم انبیا غافل بوده اند و پیام آنان را دریافت نکرده باشند، هلاک نمی کند.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۰ - اسراء - ۱۷ - ۱۶ - ۱۶،۶

۱- فسق و گناه بر خورداران از مکتب و ثروتمندان هر جامعه، عامل هلاکت و نابودی آن جامعه است.

و إذا أردنا أن نهلك قرية أمرنا مترفيها ففسقوا فيها

<مترف> از واژه <ترفه> گرفته شده و <ترفه> هم به معنای روزی و نعمت فراوان است (مفردات راغب).

۶- افزایش تعداد مترفان و ثروتمندان فاسق و تبهکار در جامعه، از عوامل هلاکت و نابودی آن جامعه براساس سنت های خداوند

و إذا أردنا أن نهلك قرية أمرنا مترفيها ففسقوا فيها

برخی برآنند <أمرنا> به معنای <کثرنا> (فزونی دادیم) است (مفردات راغب) که بر اساس آن، مراد از <أمرنا مترفيها> افزایش مترفان در جامعه است.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۰ - اسراء - ۱۷ - ۱۷ - ۱۵،۱۰

۱- جوامع و ملت های بسیاری پس از دوران نوح (ع) در نتیجه فسق و گناه و به اراده خداوند نابود شدند.

فسقوا .. و کم أهلکنا من القرون

<قرن> (مفرد قرون) به معنای قومی است که نزدیک به یک زمان و در یک عصر زندگی می کنند (مفردات راغب).

۵- بسیاری از جوامع

و ملل پس از حضرت نوح (ع) بر اثر وجود مترفان فاسق و تبهکار در میان آنان، به هلاکت و نابودی دچار شدند.

و إذا أردنا أن نهلك قرية أمرنا مترفيها ففسقوا فيها .. و کم أهلکنا من القرون من

۱۰- گناه، عامل اصلی هلاکت جوامع بشری است.

کم أهلکنا من القرون .. و کفی برئک بذنوب عباده خبیراً بصیراً

عوامل هلاکت دشمنان

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۷ - توبه - ۹ - ۱۴ - ۴

۴ جنگاوران مؤمن، در عرصه نبرد، مجاری تحقق اراده خدا (پیروزی قوای اسلام و مرگ و ذلت دشمنان) هستند.

يعذبهم الله بأيديكم و يخزهم و ينصرکم عليهم

خداوند پس از فرمان جنگ با دشمنان، نابودی و شکست آنان و پیروزی مؤمنان را به خود نسبت داد با آنکه همه آنها نتیجه همان جنگ بود از این مطلب استفاده می شود که اراده خدا در مورد انسانها، از راه افعال خود آنان تحقق می پذیرد.

عوامل هلاکت دنیوی

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۳ - قصص - ۲۸ - ۴۱ - ۵

۵ - هلاکت دنیوی و آتش دوزخ، پی آمد حکومت های مستکبر، ستمگر و فاسد (چونان فرعونیان)

إنهم كانوا قومًا فسقین .. إنه لا یفلح الظلمون ... و استکبر هو ... و جعلنهم

عوامل هلاکت فرعون

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۲ - مؤمنون - ۲۳ - ۴۸ - ۲

۲ - هلاکت و نابودی فرعون و اشراف حکومت او، در نتیجه تکذیب رسولان الهی)

موسی و هارون)

فكذبوهما فكانوا من المهلكين

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۲ - فرقان - ۲۵ - ۳۶ - ۵

۵ خداوند ، فرعون و قومش را به خاطر تکذیب آیات الهی ، دچار هلاکتی سخت و شگفت آور کرد .

الذين كذبوا بآيتنا فدمرناهم تدميراً

<تدمیر> (مصدر <دمرنا>) به معنای هلاک و نابودی کردن است و <تدمیراً> که مفعول مطلق برای <دمرنا> است برای تأکید معنای هلاکت و نوع شگفت آور آن است.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۶ - غافر - ۴۰ - ۳۷ - ۱۴

۱۴ - توطئه ها و نیرنگ های فرعون علیه موسی (ع) ، سرانجام به زیان و نابودی او انجامید .

و ما كيد فرعون إلا في تباب

<تباب> به معنای خسارت و هلاکت است.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۲۰ - نازعات - ۷۹ - ۲۵ - ۶

۶ - خداوند ، فرعون را به دلیل تکذیب رسالت و معجزه موسی (ع) و عصیانگری و ادعای ربوبیت ، هلاک ساخت .

فكذب و عصى .. فقال أنا ربكم الأعلى . فأخذته الله نکال الأخره و الأولى

می توان گفت: فاء در <فأخذته الله> ، کیفر را بر تمام کارهای فرعون که در آیات قبل آمده بود، تفریع کرده است.

عوامل هلاکت فرعونیان

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

٥ - شكافته شدن دريا ، موجب غرق شدن و به هلاكت رسيدن فرعونيان شد .

و إذ فرقنا بكم البحر فأنجينكم و أغرقنا آل فرعون

تفريع جمله <أنجيناكم> بر <فرقنا> به وسيله

حرف <فاء> می رساند که سبب نجات بنی اسرائیل شکافته شدن دریا بود و از آن جا که <أغرقنا> بر <أنجیناکم> عطف شده، معلوم می شود: زمینه غرق شدن فرعونیان نیز همان شکاف دریا بوده است، یعنی، فرعونیان با دیدن معبر در میان دریا به تعقیب بنی اسرائیل پرداختند که شکاف بسته شد و آنان به هلاکت رسیدند.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۶ - اعراف - ۷ - ۱۳۶ - ۷

۷ تکذیب آیات الهی و بی اعتنایی به آنها سبب هلاکت و غرق شدن فرعونیان در دریا شد .

فأغرقنهم فی الیم بأنهم کذبوا بآیتنا و کانوا عنها غفلین

حرف <باء> در <بأنهم کذبوا> سببیه است و می رساند که تکذیب آیات و بی اعتنایی به آنها سبب انتقام الهی بود.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۶ - اعراف - ۷ - ۱۳۷ - ۱۲

۱۲ صبر و مقاومت بنی اسرائیل زمان موسی در برابر ستمگری های فرعون ، موجب تحقق وعده الهی بر پیروزی آنان و نابودی دشمنانشان

و تمت کلمت ربک الحسنی علی بنی إسرائیل بما صبروا

حرف <باء> در <بما صبروا> سببیه است و <ما>، مصدریه. یعنی: <تمت ... بسبب صبرهم>.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۱ - طه - ۲۰ - ۷۹ - ۴

۴ - نابودی فرعونیان و متلاشی شدن نظام حکومتی آنان ، از پی آمد های متابعت آنان از فرعون بود .

فغشیهم . . . و أضلّ فرعون قومه و ما هدی

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۲ - فرقان - ۲۵ - ۳۶ - ۵

۵ خداوند ، فرعون

و قومش را به خاطر تکذیب آیات الهی، دچار هلاکتی سخت و شگفت آور کرد.

الذین کذبوا بآیتنا فدمّرناهم تدمیرًا

<تدمیر> (مصدر <دمّرنا>) به معنای هلاک و نابودی کردن است و <تدمیرًا> که مفعول مطلق برای <دمّرنا> است برای تأکید معنای هلاکت و نوع شگفت آور آن است.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۷ - زخرف - ۴۳ - ۵۵ - ۶

۶ - مایه افتخار و اقتدار فرعونیان، عامل هلاکت و نابودی ایشان

و هذه الأنهر تجري من تحتي .. انتقمنا منهم فأغرقناهم

عوامل هلاکت قارون

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۳ - قصص - ۲۸ - ۸۱ - ۲

۲ - هلاکت قارون، بازتاب طغیان و رفتار ظالمانه وی با مردم خویش بود.

إن قرون كان من قوم موسى فبغى عليهم .. فحسفنا به و بداره الأرض

برداشت یاد شده با توجه به تفریع <فحسفنا> بر <فبغى عليهم> به دست می آید.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۳ - قصص - ۲۸ - ۸۲ - ۱۶

۱۶ - ناسپاسی در برابر نعمت های الهی، عامل هلاکت قارون و فرورفتن با خانه اش در کام زمین

فحسفنا به و بداره الأرض .. ویکانه لا یفلح الکفرون

عوامل هلاکت قوم تبع

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۵- جرم پیشگی ، عامل هلاکت قوم < تبع > و اقوام هلاک شده قبل از آن

أهم خير أم قوم تبع و الذين من قبلهم أهلکنهم إنهم كانوا مجرمين

عوامل هلاکت قوم ثمود

جلد - نام سوره - سوره

- آیه - فیش

۸ - هود - ۱۱ - ۶۸ - ۴

۴ قوم ثمود بر اثر نافرمانی خداوند ، سزاوار هلاکت و دوری از رحمت الهی شدند .

أَلَا بُعْدًا لثَمُودَ

توضیح کلمه <بُعْدًا> در آیه ۶۰ ذیل برداشت شماره ۵ آورده شد.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۲ - مؤمنون - ۲۳ - ۴۱ - ۸

۸ - بیدادگری جامعه پس از نوح ، عامل نابود شدن آنان با عذاب قهر الهی

فَبُعْدًا لِلْقَوْمِ الظَّالِمِينَ

به کارگیری اسم ظاهر (القوم الظالمین) به جای ضمیر (لهم) بیانگر این نکته است که جامعه پس از نوح، به جهت آن که مردمی ستم کار بودند، گرفتار عذاب الهی شده و از بین رفتند.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۳ - نمل - ۲۷ - ۵۲ - ۲

۲ - هلاکت قوم ثمود ، بازتاب ظلم و حق ستیزی خود آنان

فَتَلَكُ بِيَوْتِهِمْ خَاوِيَةٌ بِمَا ظَلَمُوا

قید <بما ظلموا> بیان علت هلاکت قوم ثمود است؛ یعنی، آنان بدان سبب که ستم کردند. ...

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۸ - ذاریات - ۵۱ - ۴۴ - ۴

۴ - صاعقه فراگیر و نیرومند ، عامل نابودی قوم ثمود

فَأَخَذَتْهُمُ الصَّعْقَةُ

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۸ - نجم - ۵۳ - ۵۱ - ۴

۴ - شرک در ربوبیت خداوند ، عامل نابودی قوم ثمود *

و أنه هو ربّ الشعری .. و ثموداً فما أبقى

بیان هلاکت قوم ثمود در پی تأکید بر ربوبیت یگانه خدا می تواند بیانگر این معنا باشد که شرک در ربوبیت، ریشه ظلم و طغیان قوم ثمود و هلاکت

آنان بوده است.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۹ - حاقه - ۶۹ - ۵ - ۲

۲ - تکذیب قیامت ، عامل هلاکت قوم ثمود

كذبت ثمود... فأهلكوا بالطاغية

عوامل هلاکت قوم عاد

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۸ - هود - ۱۱ - ۶۰ - ۵

۵ قوم عاد ، بر اثر کفر و نافرمانی خدا و پیامبران ، سزاوار هلاکت و دوری از رحمت الهی شدند .

ألا بُعِدًا لعاد قوم هود

<بُعِدًا> (هلاک گشتن یا دور شدن) مفعول مطلق برای فعل محذوف (لیبعد) است: ألا لیبعد قوم عاد بعداً. و از آن جا که قوم عاد به هلاکت رسیدند و از رحمت او محروم شدند می توان گفت، مراد عذاب در آخرت و دوری از رحمت او در آن سراسر است و نیز محتمل است <ألا بُعِدًا...> چنان چه زمخشری گفته بیانگر استحقاق دوری و هلاکت باشد، یعنی، [قوم عاد هلاک گشتند و از رحمت او محروم شدند] بدانید آنان مستحق آن کیفر و سزاوار چنین عقوبتی بودند.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۲ - مؤمنون - ۲۳ - ۴۱ - ۸

۸ - بیدادگری جامعه پس از نوح ، عامل نابود شدن آنان با عذاب قهر الهی

فبعِدًا للقوم الظالمين

به کارگیری اسم ظاهر (القوم الظالمين) به جای ضمیر (لهم) بیانگر این نکته است که جامعه پس از نوح، به جهت آن که مردمی ستم کار بودند، گرفتار عذاب الهی شده و از بین رفتند.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۳ - شعراء - ۲۶ - ۱۳۹ - ۱

۱ - هلاکت قوم

عاد ، به اراده الهی و در پی تکذیب رسالت هود (ع) از سوی آنان بود .

فَكَذَّبُوهُ فَأَهْلَكْنَاهُمْ

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۸ - نجم - ۵۳ - ۵۰ - ۴

۴ - شرک در ربوبیت خداوند ، عامل نابودی قوم عاد *

و أنه هو ربّ الشعری . و أنه أهلك عادًا الأولى

بیان هلاکت قوم عاد در پی تأکید بر ربوبیت یگانه خدا می تواند بیانگر این معنا باشد که شرک در ربوبیت، ریشه ظلم و طغیان قوم عاد و هلاکت آنان، بوده است.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۹ - حاقه - ۶۹ - ۶ - ۲

۲ - تکذیب قیامت ، عامل هلاکت و نابودی عادیان

كذّبت ثمود و عاد . . . و أمّا عاد فأهلكوا بريح صرصر عاتیه

عوامل هلاکت قوم لوط

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۹ - حجر - ۱۵ - ۵۹ - ۴

۴ - جرم و تبه کاری قوم لوط ، عامل هلاکت و عذاب آنان شد .

قالوا إنا أرسلنا إلى قوم مجرمين . إلاء لوط إنا لمنجّوهم أجمعين

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۸ - نجم - ۵۳ - ۵۳ - ۴

۴ - عذاب الهی ، باعث پرتاب شدن شهر های قوم لوط ، به طرف بالا و سپس سقوط و هلاکت آنها

و المؤتفكه أهوى

<أهوى> معادل <أسقط> (فرو افكند) است.

عوامل هلاكت قوم نوح

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۳ - شعراء - ۲۶ - ۱۲۰ - ۴

۴ - تكذيب نوح (ع) از سوی قوم وی ، موجب هلاكت

آنان شد .

قال ربَّ إِنَّ قَوْمِي كَذَّبُون .. ثُمَّ أغرقتنا بعد الباقي

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۴ - عنكبوت - ۲۹ - ۱۴ - ۶۸

۶ - قوم نوح ، به دنبال قبول نکردن رسالت نوح (ع) دچار سیلی عظیم و بنیان کن شدند و به هلاکت رسیدند .

و لقد أرسلنا نوحًا إلى قومه .. فأخذهم الطوفان

<طوفان> هر حادثه ای را می گویند که انسان را احاطه کند. این واژه در <آب فراوان (سیل)> متعارف شده است (مفردات راغب).

۸ - گرفتار شدن قوم نوح به سیلی عظیم و در نتیجه به هلاکت رسیدن ، پیامد مداومت آنان به شرک و قبول نکردن دعوت نوح بود .

و لقد أرسلنا نوحًا إلى قومه .. فأخذهم الطوفان و هم ظلمون

به قرینه مقام، مراد از ظلمی که به قوم نوح نسبت داده شده است، ممکن است ظلم اصطلاحی نباشد و بلکه شرک و مداومت بر آن باشد.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۸ - ذاریات - ۵۱ - ۴۶ - ۱

۱ - قوم نوح ، از پیشین ترین اقوام هلاک شده بشر در نتیجه فسق و گناه

و قوم نوح من قبل إنهم كانوا قومًا فسقین

عوامل هلاکت کافران

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۲ - مؤمنون - ۲۳ - ۴۸ - ۴

۴ - هلاکت جوامع کفرپیشه و تکذیب گر تاریخ ، نتیجه عملکرد خود آنها و پس از اتمام حجت الهی بر آنان

ثم أرسلنا .. بأيتنا و سلطن ميين ... فكذبوهما فكانوا من المهلكين

جلد - نام سوره - سوره - آيه - فيش

١٢ - مؤمنون

۳- رفاه و برخورداری کافران ، سبب ساز هلاکت و نگون بختی آنان است ، نه نشان سعادت و نیکبختی .

أیحسبون .. نسارع لهم فی الخیرت ... حتّی اذا أخذنا مترفیهم بالعذاب

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۳ - شعراء - ۲۶ - ۲۰۹ - ۶

۶- هلاک و عذاب کافران ، نتیجه عملکرد خود ایشان

و ما أهلکنا من قریه .. و ما کنا ظلمین

عوامل هلاکت مکذبان انبیا

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۲ - مؤمنون - ۲۳ - ۴۸ - ۴

۴- هلاکت جوامع کفرپیشه و تکذیب گر تاریخ ، نتیجه عملکرد خود آنها و پس از اتمام حجت الهی بر آنان

ثمّ أرسلنا .. بأیتنا و سلطن مبین ... فکذبوهما فکانوا من المهلکین

فلسفه تأخیر هلاکت کافران

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۱ - طه - ۲۰ - ۱۲۹ - ۸

۸- مصالح بشر و تدبیر امور امت ها از سوی خداوند ، دلیل نابود نکردن فوری مخالفان در دنیا است .

کلمه سبقت من ربّک

کلمه <ربّ> گویای مطلب یاد شده است.

فلسفه هلاکت اقوام

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱ خداوند ، هیچ گاه ظالمانه و بدون دلیل جوامع بشری را به عذاب های دنیوی گرفتار نساخته و نخواهد ساخت .

و ما کان ربک لیهلک القری بظلم

حرف <باء> در <بظلم> برای ملابست است. براین اساس جمله <ما کان...> چنین معنا می شود: هرگز خداوند مردم آبادیها را از سر ظلم به هلاکت نمی

رساند. نسبت دادن هلاکت به آبادیها، گویای این نکته است که مراد از هلاکت، هلاکت دنیوی و عذاب استیصال است.

فلسفه هلاکت اقوام پیشین

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۱ - انبیاء - ۲۱ - ۶ - ۲

۲- عذاب و هلاکت اقوام پیشین ، به خاطر ایمان نیاوردن به معجزات الهی بود .

فلیأتنا بایه .. ماء امت قبلهم من قریه أهلکنها

قانونمندی هلاکت اقوام پیشین

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۲ - فرقان - ۲۵ - ۳۹ - ۴

۴ هلاکت و نابودی اقوام و ملت ها از سوی خداوند ، همواره پس از اتمام حجت و ارائه طریق است .

و کلاً ضربنا له الأمثل و کلاً تبرنا تتبیراً

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۶ - غافر - ۴۰ - ۲۲ - ۵

۵ - مجازات ملت های نیرومند و متمدن گذشته ، پس از اتمام حجت از سوی رسولان الهی

ذلک بآئهم کانت تأتیهم رسلهم بالبینت فکفروا فأخذهم الله

قانونمندی هلاکت ظالمان

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۱ - انبیاء - ۲۱ - ۱۶ - ۳

۳- بعثت پیامبران و هلاکت جوامع ستمگر و دین ستیز ، براساس هدف داری نظام هستی است .

و کم قصمنا من قریه کانت ظالمه .. و ما خلقنا السماء والأرض و ما بینهما لعین

یادآوری هدفمندی جهان پس از ذکر هلاکت اقوام ستمگر می تواند بیانگر این نکته باشد که وقتی جهان هدفمند بود، هلاکت اقوام ستم پیشه نیز جزئی از هدف داری و بازیچه نبودن هستی خواهد بود.

قدرت بر هلاکت کافران

جلد - نام سوره -

سوره - آیه - فیش

۲۰ - فجر - ۸۹ - ۶ - ۸

۸ - سوگند خداوند به سپیده دم ، شب های ده گانه ، جفت ، تاق و گذشت شب ، برای تأکید بر دارا بودن توان اجرای تهدیدات خویش و نابود ساختن کافران و الفجر .. ألم تر کیف فعل ربك بعاد

ممکن است مراد از سوگندها، تأکید بر قدرت خداوند بر نابود ساختن مخالفان پیامبر(ص) باشد؛ در این صورت جواب قسم محذوف خواهد بود. گفتنی است که جواب قسم در احتمال دیگر، آیه چهاردهم این سوره است که مراقبت شدید خداوند را مطرح کرده است.

قوم عاد و هلاکت قوم نوح

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۸ - قمر - ۵۴ - ۱۸ - ۲

۲ - عبرت نگرفتن قوم عاد ، از سرگذشت هلاکت بار قوم نوح (ع)

كذبت قبلهم قوم نوح .. فهل من مدكر . كذبت عاد

با توجه به این که مؤخر آمدن ذکر قوم عاد، دلیل تقدم تاریخی قوم نوح بر آنان می باشد؛ تکذیب انبیا از سوی آنان، نشان می دهد که آن قوم از سرگذشت قوم نوح عبرت نگرفته بودند.

کیفر هلاکت شتر صالح(ع)

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۲۰ - شمس - ۹۱ - ۱۴ - ۸

۸ - خداوند ، بر قوم ثمود به جهت کشتن ناقه ، عذابی فراگیر نازل کرده ، اعضای بدن آنان را از هم متلاشی ساخت .

فدمدم عليهم ربهم بذنبهم

اطلاق <دمدمه> که بر پوشاندن و فراگیری دلالت دارد بر هلاکت ثمودیان، به جهت آن بود که خداوند، آنان را با عذاب و

هلاکت پوشاند (مقایس). جمله <دمدمت الشیء> که گاهی با حرف <علی> و گاهی بدون آن استعمال می شود (قاموس) زمانی کار برد دارد که چیزی را به زمین کوبیده و آن را شکسته و قطعه های آن را پراکنده سازند. (صحاح اللغه)

کیفیت هلاکت اهل مدین

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۸ - هود - ۱۱ - ۹۴ - ۱۱، ۱۲

۱۱ کفرپیشگان قوم شعیب ، بر اثر عذاب الهی به رو بر زمین افتادند و هلاک گشتند .

فأصبحوا فی دیرهم جثمین

<جثوم> (مصدر جاثمین) به معنای به زمین چسبیدن و حرکت نکردن است و برخی آن را به معنای فرو افتادن بر سینه دانسته اند (لسان العرب).

۱۲ صیحه و غرشی که مردم مدین را فرا گرفت ، توان حرکت و بیرون آمدن از خانه ها را از آنان سلب کرد .

و أخذت الذین ظلموا الصیحه فأصبحوا فی دیرهم جثمین

<فی دیارهم> متعلق به <جاثمین> است و دلالت بر این دارد که: قوم شعیب در خانه هایشان به هلاکت رسیدند. بیان این معنا حکایت از آن دارد که صیحه و غرّش مهیب، آن چنان بود که مردم مدین نتوانستند از خانه ها که طبعاً آدمی در این موارد آن را ترک می کند بیرون آیند.

کیفیت هلاکت دشمنان مدین

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۹ - نحل - ۱۶ - ۲۶ - ۳

۳- توطئه کنندگان علیه دین الهی ، در داخل خانه های خود با فرو ریختن سقف خانه ها بر روی آنان ، به هلاکت رسیدند .

قد مکر الذین من قبلهم فأتی الله بنینهم من القواعد فنّخر علیهم السقف

ذکر قید <من فوقهم> پس از بیان <فخر علیهم السقف> (سقف بر آنها فرو ریخت) با اینکه ریزش سقف همواره از بالاست، می تواند برای بیان این منظور باشد که آنان در داخل خانه های خود، زیر آوار مدفون شدند.

گواهان هلاکت قارون

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۳ - قصص - ۲۸ - ۸۱ - ۷

۷ - تنها خداوند ، شاهد فرورفتن قارون و خانه اش در کام زمین بود .

فما كان له من فته .. من دون الله

<من دون الله> استثنا از <من فته> است ؛ یعنی، در آن لحظه کسی جز خدا حضور نداشت.

محدوده نجات از هلاکت

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۰ - اسراء - ۱۷ - ۶۸ - ۲

۲- رهایی انسان از مهلکه ای ، ایمنی بخش همیشگی وی از قهر الهی نخواهد بود .

نَجِّكُمْ إِلَى الْبَرِّ .. أَفَأَمْتُمْ أَنْ يَخْسِفَ بِكُمْ جَانِبَ الْبَرِّ

محمد(ص) و هلاکت اقوام پیشین

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۸ - هود - ۱۱ - ۱۰۰ - ۲

۲ خداوند ، گوشه هایی از سرگذشت اقوام به هلاکت رسیده و آبادی های تخریب شده با عذاب را برای پیامبر (ص) گزارش می کرد .

ذلك من أنباء القرى نقصه عليك

منشأ هلاکت

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۰ - اسراء - ۱۷ - ۶۹ - ۹

۹- خداوند ، پیش آورنده زمینه ها و عامل های تصمیم گیری خود انسان در گام نهادن به خطرات

أَمْ أَمْتُمْ أَنْ يُعِيدَكُمْ فِيهِ . . . فَيُرْسِلْ عَلَيْكُمْ

آوردن فعل متعدی <يعيد> و <يرسل> که فاعل

آنها خداوند است حکایت از آن دارد که خداوند، مقدمه و زمینه های رفتن به سمت خطر را فراهم می آورد.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۶ - شوری - ۴۲ - ۳۴ - ۲

۲ - سلامت و نابودی انسان در پهنه طبیعت ، در گرو مشیت الهی است .

إِنْ يَشَأْ .. يُوْبِقَهُنَّ

منشأ هلاکت اصحاب فیل

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۲۰ - فیل - ۱۰۵ - ۱ - ۳

۳ - وابستگی سرکوب اصحاب فیل به خداوند ، امری روشن و بی نیاز از تأمل و برهان

ألم تر

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۲۰ - قریش - ۱۰۶ - ۲ - ۵

۵ - خداوند ، با از میان بردن سپاه ابرهه ، راه های کوچ زمستانی و تابستانی قریش را امنیت بخشید .

إِیْلَفَهُمْ رَحْلَهُ الشِّتَاءِ وَ الصِّیْفِ

منشأ هلاکت اقوام پیشین

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۷ - دخان - ۴۴ - ۳۷ - ۲

۲ - هلاکت قوم < تبع > و اقوام پیش از آن ، به اراده و خواست خداوند

أهم خیر أم قوم تبع و الذین من قبلهم أهلکنهم

منشأ هلاکت امت های پیشین

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۰ - مریم - ۱۹ - ۹۸ - ۲

۲- تحولات تاریخ و نابودی جوامع و تمدن ها ، وابسته به اراده خداوند است .

و کم أهلكنا قبلهم من قرن

منشأ هلاکت جوامع

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۰ - مریم - ۱۹ - ۷۴ - ۵

۵- تحولات تاریخ و نابود شدن جوامع و تمدن

ها ، وابسته به اراده الهی است .

و کم أهلكنا قبلهم من قرن

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۲ - مؤمنون - ۲۳ - ۳۱ - ۳

۳ - حاکمیت اراده خدا ، در شکل گیری و نیز نابودی جوامع بشری

ثم أنشأنا من بعدهم قرناً اخرین

منشأ هلاکت شتر صالح(ع)

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۲۰ - شمس - ۹۱ - ۱۴ - ۵

۵ - باور نداشتن رسالت صالح (ع) و بی اعتمادی به هشدار های او در مورد ناقه و آب شرب آن ، مایه اقدام بی پروای قوم ثمود به از میان بردن ناقه شد .

فكذبوه فعقروها

منشأ هلاکت ظالمان

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۳ - شعراء - ۲۶ - ۵۸ - ۳

۳ - خداوند ، پدید آورنده زمینه زوال و نابودی ظالمان به وسیله افکار و تصمیم گیری های خود آنان

فأخرجنهم من جنّت . . . و کنوز و مقام کریم

تصمیم فرعونیان مبنی بر تعقیب بنی اسرائیل، در ظاهر طرح و برنامه خود آنان بود؛ اما از آن جا که خداوند زمینه های چنین تصمیم هلاکت باری را پدید آورده بود، خروج فرعونیان را فعل خود قلمداد کرده است.

منشأ هلاکت قوم تبع

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۲- هلاکت قوم < تبع > و اقوام پیش از آن ، به اراده و خواست خداوند

أهم خیر أم قوم تبع و الذین من قبلهم أهلکنهم

منشأ هلاکت قوم ثمود

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۶ - فصلت - ۴۱ -

۱۰ - عذاب و هلاکت قوم ثمود ، ره آورد عملکرد خود آنان

فأخذتهم صعقة العذاب .. بما كانوا يكسبون

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۸ - نجم - ۵۳ - ۵۱ - ۱

۱ - نابودی قوم ثمود ، به اراده خداوند

و أنه أهلك .. و ثموداً فما أبقى

منشأ هلاکت قوم عاد

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۸ - نجم - ۵۳ - ۵۰ - ۱

۱ - هلاکت و نابودی نخستین نسل قوم عاد ، به اراده خداوند

و أنه أهلك عاداً الأولى

تعبیر <عاداً الأولى>، می تواند بیانگر این باشد که قوم عاد، دارای نسل های متعدد در تاریخ بوده اند و نسل نخستین آنان نابود شده است.

منشأ هلاکت قوم نوح

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۸ - نجم - ۵۳ - ۵۲ - ۱

۱ - قوم نوح ، قومی هلاک شده به اراده خداوند ، قبل از عاد و ثمود

و أنه أهلك عاداً .. و ثموداً ... و قوم نوح من قبل

منشأ هلاکت گناهکاران

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۹ - مرسلات - ۷۷ - ۱۸ - ۱

۱ - مجرمان ، محکوم به هلاکت و نابودی از سوی خداوند

ألم نهلك الأولين .. كذلك نفعل بالمجرمين

منشأ هلاکت مستکبران

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۳ - شعراء - ۲۶ - ۵۹ - ۳

۳ - قدرت خدا بر حاکمیت بخشیدن به مستضعفان زمین و به اضمحلال کشاندن مستکبران

فأخرجهم من .. و أورثنا بني إسرائيل

منشأ هلاکت همسر لوط (ع)

جلد - نام سوره - سوره

- آیه - فیش

۱۳ - نمل - ۲۷ - ۵۷ - ۷

۷- فرو گذاشتن همسر لوط در میان قوم محکوم به عذاب ، براساس تقدیر الهی و برنامه از پیش تعیین شده

قَدَرْنَهَا مِنَ الْغَبْرِينِ

<غبور> (مصدر <غابرين>) به معنای باقی ماندن است؛ یعنی، ما مقدر کردیم که همسر لوط از جمله باقی ماندگان باشد.

موانع هلاکت حق ستیزان

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۱ - طه - ۲۰ - ۱۲۹ - ۹

۹- سنت استمرار زندگی بشر بر روی زمین تا مدتی مشخص ، ناسازگار با نابود کردن فوری همه حق ستیزان

و لولا کلمه سبقت من ربك لكان لزامًا و أجل مسمی

<أجل> به معنای تمام مدت و یا پایان آن است (لسان العرب) و <أجل مسمی> عطف بر <کلمه> است؛ یعنی، لولا کلمه و أجل مسمی... در این که مراد از <کلمه> و <أجل> دو چیز مستقل است، یا دو تعبیر از یک حقیقت اند، صاحب نظران گفته‌هایی مطرح کرده‌اند: یکی از احتمالات این است که مراد از <کلمه>، سخن خداوند هنگام هبوط آدم است که فرمود: <لکم فی الأرض مستقر و متاع إلى حین> (بقره/ ۳۶). مراد از <أجل> در این احتمال، پایان عمر دنیا است برداشت یاد شده بر اساس این احتمال است.

موجبات هلاکت

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۵ - انعام - ۶ - ۲۶ - ۴،۵،۷

۴ کافران با پرهیز از گوش فرا دادن به قرآن و جلوگیری مردم از آن، ناخودآگاه خود را به هلاکت می‌افکنند.

و إن يهلكون إلا أنفسهم و ما يشعرون

۵ فاصله گرفتن از قرآن و پیامبر(ص)

و بازداشتن مردم از گرایش به آنها، سقوط و هلاکت است.

و هم ینهنون عنه و ینثون عنه و إن یهلکون إلا أنفسهم

۷- ترفندهای کافران برای مبارزه با قرآن و پیامبر(ص)، بی ثمر و موجب هلاکت خود آن ها می شود.

و هم ینهنون عنه و ینثون عنه و إن یهلکون إلا أنفسهم

صدر آیه بیان مبارزه کافران با اسلام و قرآن است. لذا جمله <إن یهلکون> می تواند ناظر به این نکته باشد که سرانجام این مبارزه شکست و هلاکت خود آنان است، نه قرآن و اسلام.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۵ - انعام - ۶ - ۴۷ - ۵

۵ ظلم موجب نابودی و هلاکت اقوام است.

هل یهلک إلا القوم الظلمون

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۵ - انعام - ۶ - ۷۰ - ۱۸، ۱۶، ۱۳

۱۳ آدمی با اعمال، خویش خود را محروم از خیر و ثواب می سازد و به ورطه هلاکت و تباهی می اندازد.

أن تبسل نفس بما کسبت

<بسل> به معنی منع و حبس است و نتیجه آن هلاکت و تباهی است. در لسان العرب آمده است: <أبسلت فلانا إذا أسلمته للهلكة.>

۱۶ بازیچه قرار دادن دین موجب تباهی و محرومیت از خیر و ثواب می شود.

و ذر الذین اتخذوا دینهم لعبا و لهوا .. و ذکر به أن تبسل نفس

در آیه قبل سخن از بازیگری با دین بود و جمله <ذکر به ..> در مقام هشدار و بیان نتیجه کار آنان است.

۱۸ کسانی که با اعمال ناروای خود، خویشان را تباه و محروم از خیر نموده اند، هیچ دوست و یاور

و شفيعی در بين مخلوقات نخواهند داشت.

أن تبسل نفس بما كسبت ليس لها من دون الله ولي ولا شفيع

جلد - نام سوره - سوره - آيه - فيش

۶ - انفال - ۸ - ۴۲ - ۶

۶ مسیر حرکت قافله تجاری قریش نامعلوم برای مسلمانان و به دور از دسترسی آنان به هنگام حضورشان در منطقه بدر

و الركب أسفل منكم

نکره آوردن کلمه <أسفل> در مقابل معرفه آوردن <العدوه>، می تواند مشعر به برداشت فوق باشد. ناآگاهی مسلمانان به جایگاه قافله، تمهیدی بوده است از جانب خدا برای <ليقضی الله>. یعنی اگر مسلمانان از مسیر حرکت تجاری قریش آگاه بودند به سوی آنان می شتافتند و در نتیجه جنگ بدر رخ نمی داد.

جلد - نام سوره - سوره - آيه - فيش

۹ - ابراهيم - ۱۴ - ۲۸ - ۷

۷- ناسپاسی نعمت ها موجب هلاکت و سرنوشت شوم است .

ألم تر إلى الذين .. و أحلوا قومهم دار البوار

موجبات هلاکت دنیوی

جلد - نام سوره - سوره - آيه - فيش

۵ - انعام - ۶ - ۶ - ۱۵، ۹، ۶

۶ هلاکت، سرانجام مبارزه با حق (اعراض، تکذیب و استهزای آن)

ما تأتيهم من آية .. إلا كانوا عنها معرضين. فقد كذبوا بالحق ... ألم يروا كم أه

۹ کفر موجب هلاکت بسیاری از جوامع گذشته، در عین قدرتمندتر بودن آنها از کافران عصر پیامبر(ص)

ألم يروا كم أهلکنا من قبلهم من قرن مکنهم فی الأرض ما لم نمکن لکم

۱۵ تکذیب آیات الهی، گناه و موجب هلاکت و نابودی است.

و ما تأتيهم من آية . . . فأهلكهم بذنوبهم

کاربرد عنوان <ذنوب> در مورد تکذیب کنندگان آیات

روشن می سازد که تکذیب از مصادیق <گناه> است.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۹ - ابراهیم - ۱۴ - ۴۵ - ۶،۷

۶- ستم پیشگی موجب هلاکت و کیفر الهی در دنیا است .

و سکنتم فی مسکن الذین ظلموا أنفسهم ... و ضربنا لكم الأمثال

۷- ظلم به نفس در پی دارنده هلاکت و کیفر الهی در دنیا

و سکنتم فی مسکن الذین ظلموا أنفسهم ... و ضربنا لكم الأمثال

برداشت فوق، مبتنی بر این است که: مقصود از <ظلموا أنفسهم> ظلم به نفس باشد نه ظلم به دیگران چنان که از ظاهر آن به دست می آید.

موجبات هلاکت کافران

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۵ - انعام - ۶ - ۸ - ۳

۳ هلاکت فوری کافران و پایان مهلت آنان، در صورت نزول محسوس فرشتگان به عنوان معجزه بر پیامبر(ص)

و لو أنزلنا ملكا لفضى الأمر ثم لا ينظرون

نجات از هلاکت

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۵ - انعام - ۶ - ۶ - ۸

۸ نجاتبخش نبودن قدرت و تمکن مادی از هلاکت و قهر الهی

ألم یروا کم أهلكنا من قبلهم من قرن مکنهم فی الأرض

نجات مشرکان از هلاکت

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۵ - انعام - ۶ - ۶۵ - ۷

۷ خداوند در عین قدرت بر عذاب و نابودی مشرکان، آنان را از مهلکه ها نجات می دهد.

قل الله ینجیکم ممنها و من کل کرب . . قل هو القادر علی أن یبعث علیکم عذابا

نعمت هلاکت دشمنان

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۲ - نجات از چنگال دشمن ستمگر و نابودی او ، اعطای مکتب و برنامه زندگی و تأمین ارزاق ، از بزرگ ترین نعمت های الهی است .

أنجینکم .. وعدنکم ... نزلنا علیکم المنّ والسلوی

امتنان به بنی اسرائیل در قالب سه نوع نعمت در آیه بیان شده است: نجات، اعطای برنامه زندگی در طور (تورات) و تأمین رزق آنان. از این رو معلوم می شود که این سه امر، از نعمت های بزرگ الهی است.

نعمت هلاکت ظالمان

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۸ - نجم - ۵۳ - ۵۵ - ۴

۴ - نابودی ملت های کافر و ستم پیشه ، خود نعمتی الهی بر سایر انسان ها *

و أنه أهلك .. فبأیء الاء ربک تتماری

در صورتی که <آلاء> نظر به هلاکت قوم عاد، ثمود و .. داشته و بر این امور عنوان <آلاء> منطبق شده باشد، مطلب بالا استفاده می شود.

نعمت هلاکت کافران

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۸ - نجم - ۵۳ - ۵۵ - ۴

۴ - نابودی ملت های کافر و ستم پیشه ، خود نعمتی الهی بر سایر انسان ها *

و أنه أهلك .. فبأیء الاء ربک تتماری

در صورتی که <آلاء> نظر به هلاکت قوم عاد، ثمود و .. داشته و بر این امور عنوان <آلاء> منطبق شده باشد، مطلب بالا استفاده می شود.

وعده هلاکت کافران

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۲ - نور - ۲۴ - ۵۵ - ۳

۳ - خداوند ، شکست و هلاکت کافران و مشرکان حاکم

و جایگزین آنان شدن را ، به مؤمنان نیکوکار صدراسلام ، وعده کرده است .

وعد الله الذين ءامنوا منكم و عملوا الصلحت لیستخلفنهم فی الأرض

وعده هلاکت کافران مکه

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۱ - انبیاء - ۲۱ - ۳۸ - ۱

۱- هلاکت و شکست کافران مکه و پیروزی مؤمنان ، وعده الهی

سأوریکم آیتی . . . و یقولون متی هذا الوعد

برداشت یادشده مبتنی براین است که مقصود از <وعد> دراین آیه، غلبه مؤمنان و شکست کافران باشد.

وعده هلاکت مشرکان

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۲ - نور - ۲۴ - ۵۵ - ۳

۳ - خداوند ، شکست و هلاکت کافران و مشرکان حاکم و جایگزین آنان شدن را ، به مؤمنان نیکوکار صدراسلام ، وعده کرده است .

وعد الله الذين ءامنوا منكم و عملوا الصلحت لیستخلفنهم فی الأرض

وقت هلاکت اهل مدین

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۸ - هود - ۱۱ - ۹۴ - ۱۳

۱۳ کفرپیشگان قوم شعیب ، شب هنگام به عذاب گرفتار شدند و در صبحگاهش به هلاکت رسیدند .

فأصبحوا فی دیرهم جنمین

<أصبحوا> می تواند به معنای <دخلوا فی الصباح> (به صبح وارد شدند) باشد و نیز می تواند به معنای <صاروا> (شدند و گشتند) باشد. بر اساس معنای نخست، جمله <فأصبحوا> دلالت می کند که هلاکت قوم شعیب در آغاز صبحدم بوده

است و صیحه و غرش به قرینه <فاء> در <فأصبحوا> پیش از صبح ز یعنی، در شب تحقق یافته است.

وقت هلاکت قارون

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۳ - قصص - ۲۸ -

۱ - اطلاع یافتن مردم از فرو رفتن قارون با خانه اش در کام زمین در بامداد آن شب

و أصبح الذين تمنّوا مكانه بالأمس

۳ - اقدام خداوند به نابود ساختن قارون ، در شب همان روز که خود را با تجمل ویژه اش بر مردم نمایانده بود .

فخرج على قومه في زينته . . فخسفنا به ... و أصبح الذين تمنّوا مكانه بالأمس

قید <بالأمس> (دیروز) در این آیه، بیانگر مطلب یاد شده است.

وقت هلاکت قوم ثمود

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۸ - هود - ۱۱ - ۶۷ - ۹

۹ کفرپیشگان قوم ثمود ، شب هنگام به عذاب گرفتار شدند و در صبحگاه به هلاکت رسیدند . *

فأصبحوا في دیرهم جثمین

چنان چه <أصبحوا> به معنای <دخلوا في الصباح> باشد دلالت می کند که هلاکت آنان ، در صبحدم بوده است. در نتیجه

صبحه و غرش به قرینه فاء در <فأصبحوا> پیش از صبح یعنی در شب بر قوم ثمود نازل شده بود.

وقت هلاکت قوم نوح

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۸ - نجم - ۵۳ - ۵۲ - ۱

۱ - قوم نوح ، قومی هلاک شده به اراده خداوند ، قبل از عاد و ثمود

و أنه أهلك عادًا . . و ثمودًا ... و قوم نوح من قبل

ویژگیهای هلاکت اهل انطاکیه

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۴ - عذاب و نابودی مردم انطاکیه ، بسیار سریع و به دور از انتظار آنان بود .

فإذا هم خمدون

برداشت یاد شده با توجه به

آمدن <إذا> کی فجائیه است.

هلاکت ابو لهب

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۲۰ - مسد - ۱۱۱ - ۱ - ۲

۲ - ابولهب ، مورد نفرین و تهدید خداوند ، به گرفتاری در هلاکت و فرجامی زیان بار

و تَبّ

فاعل <تَبّ>، ابولهب است و نفرین خداوند به شخص او تعلق گرفته است. از آن جا که معنای حقیقی نفرین، درباره خداوند تصور ندارد، مراد تهدید و توبیخ خواهد بود.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۲۰ - مسد - ۱۱۱ - ۲ - ۳

۳ - ثروت ابولهب و جاه و مقامی که کسب کرده بود، او را از گرفتاری به هلاکت و ناکامی در تلاش هایش، رهایی نبخشید.

تَبّت یداً اَبی لهب و تَبّ . ما اُغنی عنه ماله و ما کسب

<اُغنی عنه> یعنی، منصرف ساخت و بازگرداند از او (برگرفته از نهاییه ابن اثیر). به قرینه آیه قبل و بعد، مراد بازداشتن از هلاکت و آتش جهنم است.

هلاکت اخروی بخیلان

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۲۰ - لیل - ۹۲ - ۱۱ - ۴

۴ - سقوط و هلاکت ثروتمندان بخیل در دنیا و آخرت ، گواه بی ثمر بودن ثروت و واهی بودن احساس بی نیازی آنان از پاداش های الهی است .

استغنی . . . و ما یغنی عنه ماله إذا تردّی

هلاکت اخروی مکذبان دین

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۹ - مرسلات - ۷۷ - ۱۵ - ۱

۱ - تهدید شدن تکذیب گران دین ، از سوی خداوند به هلاکت و عذاب اخروی

ویل یومئذ للمکذبین

<ویل>، در اصل به معنای

عذاب و هلاکت است (لسان العرب) و در مقام تهدید و وعید به کار می رود.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۹ - مرسلات - ۷۷ - ۱۹ - ۱

۱ - تهدید شدن تکذیب گران دین ، از سوی خداوند به هلاکت و عذاب اخروی

ویل یومئذ للمکذبین

<ویل>، در اصل به معنای عذاب و هلاکت است (لسان العرب) و در مقام تهدید و وعید به کار می رود.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۹ - مرسلات - ۷۷ - ۲۴ - ۱

۱ - تهدید شدن تکذیب گران دین ، از سوی خداوند به هلاکت و عذاب اخروی

ویل یومئذ للمکذبین

<ویل>، در اصل به معنای عذاب و هلاکت است (لسان العرب) و در مقام تهدید و وعید به کار می رود.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۹ - مرسلات - ۷۷ - ۲۸ - ۱

۱ - تهدید شدن تکذیب گران دین ، از سوی خداوند به هلاکت و عذاب اخروی

ویل یومئذ للمکذبین

<ویل>، در اصل به معنای عذاب و هلاکت است (لسان العرب) و در مقام تهدید و وعید به کار می رود.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۹ - مرسلات - ۷۷ - ۳۴ - ۱

۱ - تهدید شدن تکذیب گران دین ، از سوی خداوند به هلاکت و عذاب اخروی

ویل یومئذ للمکذبین

<ویل>، در اصل به معنای عذاب و هلاکت است (لسان العرب) و در مقام تهدید و وعید به کار می رود.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۹ - مرسلات - ۷۷ - ۳۷ - ۱

۱ - تهدید شدن تکذیب گران دین

، از سوی خداوند به هلاکت و عذاب اخروی

ویل یومئذ للمکذبین

<ویل>، در اصل به معنای عذاب و هلاکت است (لسان العرب) و در مقام تهدید و وعید به کار می رود.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۹ - مرسلات - ۷۷ - ۴۰ - ۱

۱ - تهدید شدن تکذیب گران دین ، از سوی خداوند به هلاکت و عذاب اخروی

ویل یومئذ للمکذبین

<ویل>، در اصل به معنای عذاب و هلاکت است (لسان العرب) و در مقام تهدید و وعید به کار می رود.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۹ - مرسلات - ۷۷ - ۴۵ - ۱

۱ - تهدید شدن تکذیب گران دین ، از سوی خداوند به هلاکت و عذاب اخروی

ویل یومئذ للمکذبین

<ویل>، در اصل به معنای عذاب و هلاکت است (لسان العرب) و در مقام تهدید و وعید به کار می رود.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۹ - مرسلات - ۷۷ - ۴۷ - ۱

۱ - تهدید شدن تکذیب گران دین ، از سوی خداوند به هلاکت و عذاب اخروی

ویل یومئذ للمکذبین

<ویل>، در اصل به معنای عذاب و هلاکت است (لسان العرب) و در مقام تهدید و وعید به کار می رود.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۹ - مرسلات - ۷۷ - ۴۹ - ۱

۱ - تهدید شدن تکذیب گران دین ، از سوی خداوند به هلاکت و عذاب اخروی

ویل یومئذ للمکذبین

<ویل>، در اصل به معنای عذاب و هلاکت است (لسان العرب) و در مقام تهدید و وعید به کار می رود.

هلاکت اصحاب اخدود

جلد - نام سوره - سوره

- آیه - فیش

۲۰ - بروج - ۸۵ - ۴ - ۳

۳ - کشته شدن و نابودی ، سزاوارترین فرجام برای اصحاب اخدود

قتل أصحاب الأخدود

روایات در این اختلاف دارند که قصه <اصحاب اخدود> در یمن اتفاق افتاده، یا حبشه و یا جای دیگر؟ و این که درباره مسیحیان بوده، یا غیر آنان؟ چنانچه این قضیه مکرر انجام گرفته باشد، می توان گفت: آیه شریفه، ناظر به موردی خاص نبوده؛ بلکه نظری عام به تمام آنها دارد.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۲۰ - بروج - ۸۵ - ۶ - ۳

۳ - اصحاب اخدود ، به دلیل حضور بی رحمانه خود در مراسم سوزاندن مؤمنان و نشستن و نظاره کردن آن ، گرفتار نفرین خداوند و سزاوار قتل و نابودی شدند .

قتل أصحاب الأخدود .. إذ هم علیها قعود

کلمه <إذ>، ظرف برای <قتل> و بیانگر نقش آن لحظه در استحقاق نفرین است.

هلاکت اصحاب ایکه

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۳ - شعراء - ۲۶ - ۱۹۰ - ۲

۲ - فرجام هلاکت بار مردم ایکه ، نمودی از سنت مستمر الهی در یاری رسانی به حق و سرکوب باطل

فأخذهم عذاب يوم الظلّه .. إنّ فی ذلک لآیه

نشانه و مایه عبرت بودن سرگذشت مردم ایکه، در صورتی است که تکرار نظایر آن همواره ممکن باشد.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۳ - شعراء - ۲۶ - ۱۹۱ - ۵

۵ - هلاکت مردم ایکه با عذاب قهر الهی ، نمودی از عزت و شکست ناپذیری خداوند است .

فأخذهم عذاب يوم الظلّه . . . و إنّ ربّك لهو

هلاکت اصحاب رس

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۲ - فرقان - ۲۵ - ۳۸ - ۱

۱ خداوند ، قوم عاد ، ثمود و اصحاب رس را به خاطر تکذیب آیات و رسولان الهی درهم شکست و نابود ساخت .

و عَادًا و ثمودًا و أصحاب الرّسّ و قرونًا بین ذلك كثيرًا

نصب کلمه های <عادًا>، <ثمودًا> و <اصحاب الرسّ> به وسیله فعلی محذوف <دمرنا> و <أهلکنا> می باشد. گفتنی است علت هلاکت اقوام یاد شده، همان تکذیب است که در آیات قبل در باره فرعونیان و قوم نوح آمده بود.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۲ - فرقان - ۲۵ - ۳۹ - ۱،۳

۱ خداوند ، پیش از هلاکت تکذیب کنندگان موسی (ع) و اقوام نوح ، عاد ، ثمود و اصحاب رس برای اتمام حجت و عبرت آموزی آنان ، مثل های روشنگرانه ای زده بود .

فقلنا اذهبا إلى القوم الذين كذبوا بآيتنا .. و قوم نوح ... و عَادًا و ثمودًا و

۳ همه مردمان عاد ، ثمود ، اصحاب رس و مردم دوران های بین اقوام یاد شده ، به خاطر تکذیب آیات خدا و رسولان او ، به شکل شگفت آوری درهم شکسته شده و نابود گردیدند .

و كَلَّا تَبَرْنَا تَبِيرًا

<تتیسیر> (مصدر <تبرنا>) به معنای درهم شکستن و هلاک کردن است (لسان العرب). <تتیسیرًا> که مفعول مطلق برای <تبرنا> است نیز برای تأکید معنای درهم شکستن و هلاک کردن و نوع شگفت آور آن است.

هلاکت اصحاب فیل

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۸ - سرکوب کردن اصحاب فیل ، نشانه قدرت خداوند

کیف فعل رَبَّكَ

۹ - هشدار خداوند به مخالفان و حرمت شکنان کعبه و تهدید آنان به کیفری نظیر نابودی اصحاب فیل

ألم تر كيف فعل رَبَّكَ بأصحاب الفيل

۱۱ - عن أبي عبد الله عن أبيه عن آبائه (ع) قال : لما ظهرت الحبشه باليمن وَجَّهَ يَكْسُومَ ملك الحبشه بقائدين من قُوَّاده يقال لأحدهما أبرهه و الآخر أرباط في عشره من الفَيْلِ كُلِّ فِيلٍ فِي عَشْرِهِ آلَافٍ لِهَدْمِ بَيْتِ اللَّهِ الْحَرَامِ . . . فقتل أبرهه أرباط و استولى على الجيش فلما قارب مكَّه . . . أقبلت الطير الأبايل في منقار كل طائر حجر و في رجليه حجران فكان الطائر الواحد يقتل ثلاثه من أصحاب أبرهه . . . و قد قصَّ الله تبارك و تعالى نبأهم فقال سبحانه : ألم تر كيف فعل رَبَّكَ بأصحاب الفيل ;

امام صادق از پدرانش (ع) نقل کرده است: چون حبشیان بر یمن پیروز شدند، پادشاه حبشه به نام <یکسوم> دو نفر از فرماندهان خود به نام های <ابرهه> و <ارباط> را به همراه ده فیل که همراه هر فیل ده هزار نیرو بود برای منهدم کردن خانه خدا [به مکّه] فرستاد . . . ابرهه، ارباط را به قتل رساند و خود مسلط بر نیروها شد. پس چون به مکّه نزدیک شد ... آن پرندگان پی در پی آمدند و در منقار هر یک از آنها، یک سنگ و در پاهایشان دو سنگ بود. هر پرنده ای سه نفر از اصحاب ابرهه را می کشت ... خدای تبارک و تعالی داستان آنان را نقل

کرده، فرموده است: ألم تر كيف فعل ربك بأصحاب الفيل <.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۲۰ - فیل - ۱۰۵ - ۳ - ۵

۵ - > عن أبي مریم عن أبي جعفر (ع) قال سألته عن قول الله عزوجل > و أرسل عليهم طيراً أبابيل . ترمیهم بحجاره من سجیل < قال : كان طير سافَّ جاءهم من قیل البحر رؤوسهم كأمثال رؤوس السباع و أظفارها كأظفار السباع من الطير مع كل طائر ثلاثة أحجار فی رجليه حجران و فی منقاره حجر فجعلت ترمیهم بها حتی جُردت أجسادهم فقتلهم [فقتلتهم خل] بها . . . ;

ابی مریم گوید: از امام باقر(ع) درباره سخن خداوند عزوجل > و أرسل عليهم طيراً أبابيل . ترمیهم بحجاره من سجیل < سؤال کردم حضرت فرمود: پرندگان که در سطح پایین پرواز می کردند از جانب دریا به سوی آنان آمدند. سرهای آنها مثل سرهای درندگان و چنگال های آنها نیز مثل چنگال های پرندگان درنده بود و با هر پرنده سه سنگ [بود]؛ دو سنگ در پاهایش و سنگی در منقارش با آن سنگ ها [سپاه ابرهه] را هدف قرار می دادند تا این که در بدن های آنان آبله پدیدار شد که با همان سنگ ها آنان را نابود کردند <.

هلاکت اقلیت

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۴ - روم - ۳۰ - ۴۲ - ۱۴

۱۴ - نابود شدن اقلیت غیرمشرک به هنگام نزول عذاب بر اقوام مشرک پیشین

فانظروا كيف كان عقبه . . . كان أكثرهم مشركين

هلاکت اقوام پیشین

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۷ هلاکت امت های کفرپیشه گذشته تاریخ ، نمودی از قدرت خدا بر کیفر دنیوی منافقان و کافران هر عصر

ألم يأتيهم نبال الذين من قبلهم قوم نوح . . . و المؤمنفكت

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۸ - هود - ۱۱ - ۱۱۶ - ۲

۲ فساد و تبه کاری های امت های گذشته ، عامل گرفتاری آنان به عذاب و هلاکت

فلولا كان من القرون من قبلكم أولوا بقية ينهون عن الفساد

عبارت <ممن أنجينا منهم> قرینه بر این است که مقصود از <القرون من قبلکم> امتهایی اند که به عذابهای الهی گرفتار شده و به هلاکت رسیده اند.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۹ - ابراهیم - ۱۴ - ۱۵ - ۴،۷

۴- درخواست اقوام کافر و انبیا برای غلبه بر یکدیگر ، نه تنها ثمری برای کفار نداشت ، بلکه هلاکت دنیوی آنان را نیز به همراه داشت .

و استفتحوا و خاب کلّ جبار عنيد

<خاب> در لغت به معنای <هلک> آمده است و به قرینه <استفتحوا> مراد از <خبیه> می تواند هلاکت باشد.

۷- درخواست انبیا برای غلبه بر کافران اقوام خویش ، به اجابت رسید و آنان هلاک و نابود شدند .

و استفتحوا و خاب کلّ جبار عنيد

عبارت <و خاب کلّ جبار عنيد> می تواند به منزله بیان اجابت درخواست پیروزی انبیا باشد.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۹ - ابراهیم - ۱۴ - ۴۵ - ۱۶

۱۶- مردم عصر بعثت از کیفر هلاکت بار الهی نسبت به اقوام ستمگر پیشین آگاه بودند .

الذين ظلموا أنفسهم و تبين لكم كيف فعلنا

بهم و ضربنا لكم الأمثال

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۰ - مریم - ۱۹ - ۷۴ - ۴

۴- کافران و روی گردانان از پذیرش آیات قرآن ، در خطر گرفتاری به سرنوشت هلاکت بار پیشینیان و ابتلا به عذاب های دنیوی

و إذا تتلى عليهم آیتنا... و کم أهلكنا قبلهم من قرن

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۱ - طه - ۲۰ - ۱۲۸ - ۱،۳،۵

۱ - خداوند جوامع و امت های بسیاری را در طول تاریخ هلاک و نابود کرده است .

کم أهلكنا قبلهم من القرون

<قرن> به معنای قوم و مردمی است که در یک زمان زندگی می کنند (مفردات راغب).

۳ - هلاکت اقوام گذشته با عذاب الهی ، نمونه هایی بارز از جدی بودن تهدید های خداوند و راهنمای کافی برای مشرکان عصر بعثت

أفلم يهد لهم کم أهلكنا قبلهم من القرون

۵ - کافران عصر پیامبر (ص) ، از هلاکت بسیاری از امت های گذشته آگاه بوده و با آثار باستانی به جای مانده از آنان آشنا بودند .

أفلم يهد لهم کم أهلكنا... یمشون فی مسکنهم

جمله <یمشون...> حال برای <هم> است که به قرینه سیاق آیه، مراد مشرکان صدر اسلام می باشد. عبور آنان به دیار عاد، ثمود، لوط و ... که مفاد جمله <یمشون...> است زمینه ساز آگاهی آنان به حوادث مرگ بار پیشینیان بوده است. توییح مستفاد از همزه استفهام نیز، فرع بر آگاهی آنان دارد.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۱ - انبیاء - ۲۱ - ۱۲ - ۲

عذاب ، قبل از هلاکت و نابودی جوامع ستمگر

فلما أحسوا بأسنا

برداشت یاد شده مبتنی بر این نکته است که مقصود از احساس عذاب، مشاهده علایم و نشانه های عذاب باشد. فرار عذاب شوندگان در این هنگام، مؤید همین مطلب است؛ زیرا اگر خود عذاب احساس می شد، فرصت و راهی برای فرار وجود نمی داشت.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۱ - انبیاء - ۲۱ - ۱۸ - ۸

۸- هلاکت و نابودی جوامع ستمگر گذشته ، نمونه ای از پیروزی حق بر باطل

و کم قصمنا من قریه کانت ظالمه. .. بل نقذف بالحق علی البطل فیدمغه فإذا هو زاهق

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۲ - فرقان - ۲۵ - ۳۸ - ۳،۴،۵

۳ اقوام و امت های بسیاری از عصر نوح تا زمان اصحاب رسّ به خاطر تکذیب آیات الهی و پیامبران ، دچار هلاکت و نابودی شدند .

و قرونًا بین ذلک کثیرًا

<قرن> (مفرد <قرون>) به مجموعه افرادی که در یک عصر زندگی می کنند، گفته می شود.

۴ ظهور و سقوط امت های فراوان و فراموش شده در تاریخ (از عصر نوح تا زمان اصحاب رسّ)

و قرونًا بین ذلک کثیرًا

۵ > عن ابن عباس قال : کان رسول الله (ص) إذا انتهى إلى معدین عدنان أمسک ثم یقول : کذب النسّابون قال الله تعالی >
و قرونًا بین ذلک کثیرًا > ;

از ابن عباس روایت شده است که رسول خدا(ص) وقتی به معدین عدنان (یکی از اجداد خود) می رسید، توقف می کرد و سپس می فرمود: نسابه ها دروغ می گویند. خدای تعالی می

فرماید: <و قرونًا بین ذلک کثیرًا>؛ یعنی، نسل های زیادی در فاصله عاد و ثمود و اصحاب رس بودند که به هلاکت رسیدند.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۲ - فرقان - ۲۵ - ۳۹ - ۳

۳ همه مردمان عاد ، ثمود ، اصحاب رس و مردم دوران های بین اقوام یاد شده ، به خاطر تکذیب آیات خدا و رسولان او ، به شکل شگفت آوری درهم شکسته شده و نابود گردیدند .

و کلاً تَبْرِنَا تَتْبِيرًا

<تتبیر> (مصدر <تبرنا>) به معنای درهم شکستن و هلاک کردن است (لسان العرب). <تتبیراً> که مفعول مطلق برای <تبرنا> است نیز برای تأکید معنای درهم شکستن و هلاک کردن و نوع شگفت آور آن است.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۳ - قصص - ۲۸ - ۵۸ - ۱

۱ - تاریخ بشر ، شاهد هلاکت جوامع بسیاری با عذاب قهر الهی (عذاب استیصال) است .

و کم أهلکنا من قریه

واژه <کم> (چه بسیار) بیانگر کثرت جوامع هلاک شده است.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۴ - سجده - ۳۲ - ۲۶ - ۱۰، ۱۲، ۱۷، ۱۸، ۲۰، ۲۳، ۲۶، ۲۸، ۳۰، ۳۱، ۳۲

۱ - هلاکت ملت های کفرپیشه ، در گذشته درس عبرتی برای آیندگان است .

أولم یهد لهم کم أهلکنا من القرون

<قرون> جمع <قرن> و به معنای قوم و ملتی است که در یک زمان، زندگی می کرده اند (مفردات راغب).

۲ - مردم مکه ، از نسل های پیشین که به سبب کفرپیشگی ، به قدرت الهی هلاک و منقرض شدند ، آگاه بودند .

أولم یهد لهم کم أهلکنا

<یهد> متعدی به <لام> شده

و معنای <یبین> می دهد. لازم به ذکر است که به دلیل مکی بودن سوره سجده، مرجع ضمیر در <لهم> مشرکان مکه اند.

۳ - کافران ، از فرجام امت های پیشین (هلاکت شان) ، عبرت نگرفتند .

أولم يهد لهم كم أهلكنا من قبلهم من القرون

همزه در <أولم يهد..> انکاری است. بنابراین، معنا چنین می شود: <آنان، از هلاکت امت های پیشین هدایت نگرفتند.>

۶ - ملت های زیادی از اقوام کافر ، در گذشته هلاک شدند .

كم أهلكنا

<كم> خبریه، مفید کثرت و زیادی است.

۷ - کافران ، از سوی خدا به خاطر عبرت نگرفتن از هلاکت کافران پیشین ، توبیخ شدند .

أولم يهد لهم كم أهلكنا من قبلهم من القرون .. أفلا يسمعون

همزه <أفلا يسمعون> تقریری و همراه با توبیخ است.

۸ - هلاکت امت های کافر پیشین ، در حال غفلت و سرگرمی آنان به دنیا ، بوده است .

أهلكنا .. يمشون في مسكنهم

احتمال دارد که جمله <يمشون..> حال برای مفعول <أهلكنا> باشد.

۱۰ - هلاکت امت های کفرپیشه ، به صورت ناگهانی و غافل گیرانه ، بوده است .

أهلكنا من قبلهم من القرون يمشون في مسكنهم

احتمال دارد که جمله <يمشون..> حال برای مفعول فعل <أهلكنا> باشد که متضمن معنای ناگهانی بودن هلاک است.

۱۲ - خبر هلاکت ملت های کفرپیشه پیشین ، کراراً به گوش مردم مکه رسیده بود .

أولم يهد لهم كم أهلكنا من قبلهم من القرون .. أفلا يسمعون

فعل مضارع <يسمعون> در آیه می تواند اشعار به تکرار شنیدن این گونه خبرها داشته باشد.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

- تهدید مشرکان حق ناپذیر صدر اسلام از سوی خداوند ، به هلاکت و عذاب همچون کافران پیشین

أولم یسیروا فی الأرض فینظروا ... و كانوا أشدّ منهم قوّه

۱۴ - هلاکت کافران نیرومند در گذشته از سوی خداوند بدون هیچ مانع و رادعی جلوه ای از علم و قدرت مطلق او است .

فینظروا کیف كان عقبه الذین من قبلهم .. و ما كان الله لیعجزه من شیء ... إنّه

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۶ - غافر - ۴۰ - ۲۲ - ۸

۸ - نابودی و عقوبت امت های نیرومند و متمدن گذشته ، جلوه قدرتمندی و سخت کیفری خداوند

كانوا هم أشدّ منهم قوّه و ءاثارًا .. فأخذهم الله إنّه قویّ شدید العقاب

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۶ - غافر - ۴۰ - ۳۱ - ۵،۷

۵ - قوم نوح ، عاد ، ثمود و اقوام پس از آنان ، مهم ترین اقوام هلاک شده تاریخ *

مثل دأب قوم نوح ... و الذین من بعدهم

۷ - آشنایی مردم عصر فرعون از سرگذشت هلاکت بار قوم نوح ، عاد ، ثمود و اقوام پس از آنان

إنّی أخاف علیکم مثل .. دأب قوم نوح ... و الذین من بعدهم

هشدار مؤمن آل فرعون به مردم و بازگو کردن سرگذشت عبرت آموز اقوام یادشده برای ایشان، می تواند گویای برداشت بالا باشد.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۷ - زخرف - ۴۳ - ۸ - ۱

۱ - مؤاخذه هلاکت بار ملت های کفرپیشه و مقتدر پیشین از سوی خداوند

فأهلکنا أشدّ منهم بطشًا

سوره - آیه - فیش

۱۹ - تغابن - ۶۴ - ۵ - ۴

۴ - بسیاری از اقوام کافر پیش از بعثت پیامبر اسلام ، ثمره تلخ کردار خویش را چشیده و نابود شده اند .

فذاقوا و بال أمرهم

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۹ - ملک - ۶۷ - ۱۸ - ۴

۴ - آشنایی مردم عصر نزول قرآن ، به سرنوشت هلاکت بار اقوام و ملت های تکذیب گر پیش از خود

فکیف کان نکیر

تعبیر <فکیف کان نکیر> (پس از انکار و کیفر من چگونه بود؟) می رساند که مخاطبان آیات قرآن، از چگونگی کیفر و عذاب اقوام پیش از خود، کم و بیش آشنا بودند.

هلاکت اقوام کافر

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۷ - توبه - ۹ - ۷۰ - ۱۶، ۱۲، ۵، ۷

۵ هلاکت امت های کفرپیشه گذشته تاریخ ، از حوادث مهم و اخبار سازنده و پرفایده است .

ألم یأتهم نبأ الذین من قبلهم قوم نوح . . . و المؤمنتکت

<نبأ> به معنای خبر مهم و بسیار سودمند است.

۷ هلاکت امت های کفرپیشه گذشته تاریخ ، نمودی از قدرت خدا بر کیفر دنیوی منافقان و کافران هر عصر

ألم یأتهم نبأ الذین من قبلهم قوم نوح . . . و المؤمنتکت

۱۲ هلاکت اقوام کافر پیشین ، پس از اتمام حجت رسولان الهی بر آنان بود .

ألم یأتهم نبأ الذین من قبلهم . . . أتتهم رسلهم بالبینت

۱۶ هلاکت اقوام کافر ، بازتاب عملکرد خود آنان است نه ظمی از ناحیه خداوند بر آنها .

فما كان الله ليظلمهم و لكن كانوا أنفسهم يظلمون

هلاکت امت ها

جلد - نام سوره - سوره -

آیه - فیش

۴ - نساء - ۴ - ۱۳۳ - ۱

۱ خداوند ، توانا بر هلاکت تمامی انسان ها و آفرینش انسانهایی دیگر

ان یثأ یذهبکم ایها الناس و یأت باخرین و کان اللّٰه علی ذلک قدیراً

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۶ - اعراف - ۷ - ۹۷ - ۴

۴ هلاکت امت های بی تقوا و تکذیب کننده پیامبران ، عبرتی برای امت های بعدی است .

و لکن کذبوا فأخذنهم .. أفأمن أهل القرى أن یأتیهم بأسنا

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۷ - یونس - ۱۰ - ۱۳ - ۱۸

۱ تاریخ گذشته بشر ، شاهد هلاکت امت های بسیار با عذاب استیصال الهی

و لقد أهلكنا القرون من قبلکم

<قرون> جمع <قرن> است و <قرن> به مردمی که در یک عصر و زمان زندگی می کنند، گفته می شود.

۸ نابودی امت ها با عذاب استیصال ، همواره پس از یأس کامل از ایمان آوردن آنان بوده است .

و لقد أهلكنا القرون .. و جاءتهم رسلهم بالبینة و ما كانوا لیؤمنوا

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۰ - کهف - ۱۸ - ۵۹ - ۴

۴- نابود ساختن جوامع ، در نتیجه گناه و ستم شان ، سنت دیرینه الهی در کیفر ظالمان است .

و تلک القرى أهلكنهم لما ظلموا

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۶- جوامع گذشته تاریخ، یکی پس از دیگری، با عذاب قهر الهی و در پی تکذیب انبیا و مبارزه با آنان، مضمحل شدند

فَأَتْبَعْنَا بَعْضَهُمْ بَعْضًا

<إِتْبَاع> (مصدر <أَتْبَعْنَا>) به معنای یکی را در پی دیگری روانه کردن است؛ یعنی، <پس ما امت های تکذیب گر را پی در پی هلاک کردیم و هر یکی را به دنبال دیگری، به دیار نیستی روانه ساختیم.>

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۹ - معارج - ۷۰ - ۴۱ - ۱

۱ - توانایی خداوند بر نابودی امت ها (همچون کافران) و جایگزین کردن امت های برتر و بهتر از آنها (همچون مؤمنان)

فَلَا أُقْسِمُ .. إِنَّا لَقَدْرُونَ . عَلَىٰ أَن نَّبَدَّلَ خَيْرًا مِنْهُمْ

درباره زمان تبدیل و مقصود از آن در این آیه، دو احتمال وجود دارد: ۱ نابودی کافران و جایگزین کردن مردم خوب و مؤمن به جای آنان در دنیا؛ ۲ تبدیل کافران و دیگر انسان ها به انسان های برتر و مناسب حیات اخروی در قیامت. برداشت یاد شده، مبتنی بر احتمال نخست است.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۲۰ - بروج - ۸۵ - ۱۷ - ۲

۲ - سپاهیان فراوانی در برابر پیامبران گذشته ، مقاومت کرده و نابود شدند .

هل أتیک حدیث الجنود

ویژگی های <جنود> که در برداشت بالا آمده به قرینه آیات بعد استفاده شده است.

هلاکت امت ها متخلف

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۵ - اعراف - ۷ - ۴ - ۱،۴

۱ خداوند بسیاری از امتهای مختلف پیشین را با عذابی سهمگین و ناگهانی به هلاکت رساند.

و کم من قریه أهلکنها فجاءها

<فاء> در جمله <فجاءها .. > می تواند تفسیریه باشد. بر این مبنا جمله <جاءها ...> توضیح و تفسیر

جمله <أهلکناها> است. اسناد هلاکت به قریه برای رساندن شدت عذاب است.

۴ به هلاکت رساندن امتهای بی اعتنا به تعالیم دین، از سنتهای خداوند است. *

و کم من قریه أهلکنها

هلاکت امت های پیشین

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۵ - ص - ۳۸ - ۳ - ۱

۱ - نابودی بسیاری از امت ها و ملت های کافر پیش از امت عرب جاهلی ، از سوی خداوند

کم أهلکنا من قبلهم من قرن

<قرن> به امت و مردمی گفته می شود که در یک عصر و زمان زندگی کنند.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۷ - ق - ۵۰ - ۳۶ - ۲

۲ - فرجام هلاکت بار امت های کفرپیشه تاریخ ، به رغم شوکت مندی آنان ، هشدارى به همه ملت های حق ستیز

و کم أهلکنا قبلهم من قرن هم أشد منهنم بطشاً

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۲۰ - فجر - ۱۹ - ۶ - ۴

۴ - فرجام هلاکت بار امت های پیشین ، درس عبرت برای آیندگان

الم تر کیف فعل ربک بعد

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۰ - اسراء - ۱۷ - ۱۷ - ۱۷ - ۵،۲،۱

۱ - جوامع و ملت های بسیاری پس از دوران نوح (ع) در نتیجه فسق و گناه و به اراده خداوند نابود شدند .

فسقوا .. و کم أهلکنا من القرون

<قرن> (مفرد قرون) به معنای قومی است که نزدیک به یک زمان و در یک عصر زندگی می کنند (مفردات راغب).

۲- کیفر هلاکت بار عمومی و فراگیر ، برای انسان های قبل از نوح)

ع) به وقوع نپیوسته بود .

و کم أهلکنا من القرون من بعد نوح

خداوند در آیه پیش از سنت خویش مبنی بر هلاکت اقوام کافر و فاسد، خبر داد و آن گاه برای اثبات این حقیقت، هلاکت قوم نوح و پس از او را یادآور شد. از ذکر داستان نوح و اقوام پس از او، می توان استفاده کرد که اقوامی که به صورت جمعی قبل از نوح(ع) دچار عذاب شده باشند، وجود نداشته است.

۵- بسیاری از جوامع و ملل پس از حضرت نوح (ع) بر اثر وجود مترفان فاسق و تبهکار در میان آنان ، به هلاکت و نابودی دچار شدند .

و إذا أردنا أن نهلك قرية أمرنا مترفيها ففسقوا فيها . . . و کم أهلکنا من القرون من

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۰ - اسراء - ۱۷ - ۷۷ - ۱

۱- سنت خداوند ، بر هلاک ساختن امتیایی که اقدام به اخراج و تبعید رسولان الهی از سرزمین خود نمودند .

ليخرجوكن منها و إذا لا يلبثون خلفك إلا قليلاً. سنه من قد أرسلنا قبلك من رسلنا

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۰ - كهف - ۱۸ - ۵۹ - ۱

۱- خداوند ، آبادی های فراوانی را از امت های پیشین ، ویران ساخت و مردم آنها را هلاک کرد .

و تلك القرى أهلكنهم

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۰ - مریم - ۱۹ - ۹۸ - ۱،۷

۱- جوامع و تمدن های بسیاری در طول تاریخ ، به هلاکت رسیده و نابود شده اند .

و کم أهلکنا قبلهم من قرن

< کم > در < کم أهلکنا >

خبری بوده و دال بر تکثیر است (یعنی بسیار) و <فَزَن> یعنی، مردمی که اهل یک زمان باشند و نزدیک هم زندگی کنند.

۷- جوامع و تمدن های پیشین بر اثر عذاب الهی، چنان نابود شدند که نه مشاهده و لمس احدی از آنان ممکن است و نه زمزمه ای از آنان به گوش می رسد.

و کم أهلکنا .. هل تحس منہم من أحدًا أو تسمع لهم رکزًا

<رکز> به معنای صدای خفیف (زمزمه) است.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۱ - حج - ۲۲ - ۴۸ - ۱

۱ - هلاکت و نابودی بسیاری از جوامع پیشین با عذاب استیصال

و کأین من قریه أملت لها و هی ظالمه

<إملاء> (مصدر <أملت>) از <ملو> و به معنای فرصت دادن است <لها> به تقدیر <لأهلها> و <هی ظالمه> به تقدیر <و أهلها ظالمه> می باشد. <أخذ> (مصدر <أخذت>) به معنای گرفتن و در این جا کنایه از هلاک ساختن و از میان برداشتن است.

هلاکت امت های کافر

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۵ - انعام - ۶ - ۶ - ۱۹

۱۹ پابرجایی زندگی انسانها در زمین، در عین انقراض امتهای متمدن کافر

فأهلکنهم بذنوبهم و أنشأنا من بعدهم قرناء اخرین

هلاکت انسان

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۴ - نساء - ۴ - ۱۳۳ - ۱

۱ خداوند، توانا بر هلاکت تمامی انسان ها و آفرینش انسانهایی دیگر

ان يشأ يذهبكم ايها الناس و يأت باخرين و كان الله على ذلك قديراً

هلاكت انسان ها

جلد - نام سوره - سوره - آيه - فيش

۵ - انعام -

۱۶ اگر خداوند بخواهد با هلاک کردن آدمیان موجوداتی دیگر را جایگزین آنان خواهد کرد.

إِنْ يَشَأْ يُذْهِبْكُمْ وَيَسْتَخْلَفْ مِنْ بَعْدِكُمْ مَا يَشَاءُ

فعل <یذهبکم> خطاب به همه آدمیان است و جمله <ما یشاء> (آنچه بخواهد)، عمومیت دارد و منحصر به انسان نیست.

هلاکت اهل انطاکیه

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۵ - یس - ۳۶ - ۲۹ - ۱

۱ - عذاب و هلاکت مردم انطاکیه، تنها با یک صیحه و بانگ سهمناک بود.

إِنْ كَانَتْ إِلَّا صَيْحَةً وَاحِدَةً

اسم <کانت> به قرینه مقام که درصدد بیان مجازات و عذاب مردم انطاکیه است عقوبت و نابودی می باشد.

هلاکت اهل مدین

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۸ - هود - ۱۱ - ۹۵ - ۲، ۱

۱ عذاب نازل شده بر مردم مدین، موجب نابودی آنان و از میان رفتن آثار زندگانی در دیار ایشان شد.

كَأَنْ لَمْ يَغْنَوْا فِيهَا

<غنى> (مصدر لم یغنوا) به معنای اقامت کردن و سکنی گزیدن است. ضمیر در <فیها> به <دیار> در آیه قبل برمی گردد و جمله <كأن لم یغنوا فیها> یعنی، گویا قوم شعیب در دیارشان اقامت نکرده بودند و این کنایه از نابودی آن دیار و محو شدن آثار زندگانی در آن جاست.

۲ مردم مدین، سزاوار هلاکت و دوری از رحمت الهی بودند.

أَلَا بُعْدًا لِمَدِينٍ

برای توضیح برداشت فوق، به ذیل برداشت شماره ۵ از آیه ۶۰ در همین سوره رجوع شود.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۱ - حج - ۲۲ - ۴۴ - ۱۰

۱۰ - قوم نوح ، عاد ،

ثمود ، ابراهیم ، لوط ، اصحاب مدین و فرعونیان ، اقوام هلاک شده با عذاب استیصال

فقد کذبت قبلهم قوم نوح ... ثم أخذتهم فکیف کان نکیر

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۴ - عنکبوت - ۲۹ - ۳۷ - ۲

۲ - به دنبال تکذیب شعیب (ع) از سوی مردم مدین ، زلزله ای هلاکت بار ، آنان را فراگرفت و از پا درآورد .

فکذبوه فأخذتهم الرجفه فأصبحوا فی دارهم جثمین

هلاکت با آب

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۶ - انفال - ۸ - ۵۴ - ۷

۷ خداوند با غرق کردن فرعونیان آنان را به هلاکت رساند .

و أغرقنا ءال فرعون

هلاکت با رعشه

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۶ - اعراف - ۷ - ۷۸ - ۱

۱ کفرپیشگان قوم ثمود با گرفتار شدن به لرزشی شدید به هلاکت رسیدند .

فأخذتهم الرجفه فأصبحوا فی دارهم جثمین

<رجفه> به معنای اضطراب و لرزش است و به قرینه <فأصبحوا .. > معلوم می شود آن لرزش بسیار شدید بوده است. قابل ذکر است که <فأخذتهم الرجفه> (لرزش آنان را فراگرفت) می تواند به این معنی باشد که لرزشی شدید بر اندام آنان مستولی شد و نیز می تواند به این معنی باشد که زمین لرزه و زلزله ای شدید آنان را فراگرفت.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۶ - اعراف - ۷ - ۹۱ - ۱

۱ کفرپیشگان قوم شعیب با گرفتار شدن به لرزشی شدید به هلاکت رسیدند .

فأخذتهم الرجفة فأصبحوا في دارهم جثمين

<رجفه> به معنای اضطراب و

لرزش است و به قرینه <فاصبحوا .. > معلوم می شود که آن لرزش بسیار شدید بوده است. قابل ذکر است که <فأخذتهم الرجفة>، (لرزش آنان را فراگرفت) هم می تواند به این معنی باشد که لرزشی شدید به اندام آنان مستولی شد و هم می تواند به این معنی باشد که زمین لرزه شدید آنان را فراگرفت.

هلاکت با صاعقه

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۶ - فصلت - ۴۱ - ۱۷ - ۷

۷ - هلاکت قوم ثمود ، با صاعقه خوارکننده و خفت آور

فأخذتهم صعقه العذاب الهون

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۴ - نساء - ۴ - ۱۵۳ - ۶

۶ بنی اسرائیل در پی تقاضای آشکارا دیدن خداوند ، با صاعقه به هلاکت رسیدند .

فأخذتهم الصعقه بظلمهم

هلاکت با عذاب

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۵ - انعام - ۶ - ۴۷ - ۲،۴

۲ ظالمان در معرض نابودی با عذاب الهی هستند.

إن أتیکم عذاب اللّٰه بغته أو جهره هل یهلك إلا القوم الظلمون

۴ هلاکت با عذاب الهی تنها دامنگیر اقوام ستمگر می شود.

هل یهلك إلا القوم الظلمون

هلاکت با غرق

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۶- اعراف - ۷ - ۶۴ - ۵

۵ خداوند ، قوم نوح (ع) را به خاطر تکذیب آیاتش ، با غرق کردن در آب به هلاکت رساند .

و أغرقنا الذين كذبوا بآيتنا

هلاکت بت پرستان

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۹ - نوح - ۷۱ - ۲۶ - ۳

۳ - کافران و بت پرستان

حق ناپذیر ، مستحق نفرین و نابودی اند .

و قال نوح رب لاتذر علی الأرض من الکفرین دیارًا

هلاکت بدکاران

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۹ - نحل - ۱۶ - ۴۷ - ۲

۲- بدکاران ، به هلاکت در حال وحشت و هراس تهدید شدند .

أفأمن الذین مکروا السیئات . . . أو يأخذهم علی تخوف

هلاکت برگزیدگان موسی (ع)

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۶ - اعراف - ۷ - ۱۵۵ - ۲۱، ۱۷، ۱۴، ۱۲، ۱۰، ۹، ۸، ۷، ۶

۶ خداوند ، بجز موسی (ع) ، همه حاضران در میعادگاه مناجات را به هلاکت رسانید .

قال رب لو شئت أهلکتهم من قبل

۷ موسی (ع) با مشاهده هلاکت همراهان خویش در میعادگاه مناجات ، به دعا به درگاه خداوند پرداخت .

فلما أخذتهم الرجفه قال رب لو شئت أهلکتهم من قبل

۸ موسی (ع) اندوهناک از هلاکت برگزیدگان در میعادگاه مناجات به دور از چشمان بنی اسرائیل

قال رب لو شئت أهلکتهم من قبل

جمله <لو شئت... > (اگر می خواستی من و ایشان را به هلاکت رسانی، پیش از حضور در میقات به هلاکت می رساندی)

حکایت از تحسر و اندوه موسی (ع) بر از میان رفتن همراهانش دارد و قید <من قبل > می رساند که اندوه وی برخاسته از آن

است که هلاکت آنان در میقات و به دور از چشمان بنی اسرائیل تحقق یافته است.

۹ ترس موسی (ع) از متهم شدن به کشتن حاضران در میقات ، مایه اندوه فراوان بر هلاکت ایشان شد .

قال رب لو شئت أهلکتهم من قبل

برداشت فوق توجیهی است احتمالی بر

اینکه چرا موسی (ع) به خاطر هلاکت همراهانش به دور از چشمان بنی اسرائیل، اندوهناک شد.

۱۰ اندوه موسی (ع) بر هلاکت همراهانش در میقات، موجب شکوه او به درگاه خدا و آرزوی مرگ خویش و همراهانش پیش از حضور در میعادگاه مناجات

قال رب لو شئت أهلكتهم من قبل و إني

۱۲ موسی (ع) در پی هلاکت همراهانش در میقات، با پرسشی شکوه آمیز، توجیه و چرایی هلاکت همه حاضران را به خاطر گناه گروهی از آنان، از خداوند تقاضا کرد.

أتهلكنا بما فعل السفهاء منا

۱۴ آزمون بنی اسرائیل از جانب خدا، توجیه و برداشت موسی (ع) از مشیت الهی بر هلاک سازی همراهان او

إن هي إلا فتنتك

۱۷ موسی (ع) هلاکت همراهان خویش را زمینه ساز تحقق مشیت الهی در گمراه سازی گروهی از بنی اسرائیل و به هدایت رساندن گروهی دیگر از آنان دانست.

إن هي إلا فتنتك تضل بها من تشاء و تهدي من تشاء

۲۱ موسی (ع) در مناجات خویش با خداوند، در پی هلاکت همراهانش در میعادگاه مناجات، از خداوند خواست تا وی و همراهانش را ببخشاید و بر آنان ترحم کند.

فاغفر لنا و ارحمنا و أنت خير الغفرين

هلاکت بنی اسرائیل

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱ - بقره - ۲ - ۵۵ - ۵،۶

۵ - قوم موسی در پی کفر به او و تقاضای ناروایشان (دیدن خداوند)، به هلاکت رسیدند.

لن تؤمن لك .. فأخذتكم الصعقة

<اخذ> (مصدر اخذت) به معنای گرفتن است و به

قرینه آیه بعد کنایه از کشتن می باشد.

۶ - صاعقه آسمانی ، موجب به هلاکت رسیدن قوم موسی شد .

فأخذتكم الصعقه

صاعقه آتشی است از آسمان که به هنگام رعد شدید پدید می آید.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱ - بقره - ۲ - ۵۶ - ۳، ۱

۱ - خداوند ، قوم موسی را پس از هلاکتشان با صاعقه ، حیاتی دوباره بخشید و آنان را زنده کرد .

ثم بعثکم من بعد موتکم

۳ - زنده شدن قوم موسی پس از هلاکتشان با صاعقه ، از نعمت های خداوند به آنان

اذکروا نعمتی الّتی أنعمت . . . ثم بعثکم من بعد موتکم

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۴ - نساء - ۴ - ۱۵۳ - ۶

۶ بنی اسرائیل در پی تقاضای آشکارا دیدن خداوند ، با صاعقه به هلاکت رسیدند .

فأخذتهم الصعقه بظلمهم

هلاکت بی تقویان

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۶ - اعراف - ۷ - ۹۷ - ۴

۴ هلاکت امت های بی تقوا و تکذیب کننده پیامبران ، عبرتی برای امت های بعدی است .

ولکن کذبوا فأخذنهم . . . فأمن أهل القرى أن يأتيهم بأسنا

هلاکت بی گناهان

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۶ - اعراف - ۷ - ۱۵۵ - ۱۳

۱۳ هلاکت گروهی به سبب گناه گروهی دیگر ، خلاف سنن الهی در دیدگاه موسی (ع)

أتهلكنا بما فعل السفهاء منا

هلاکت پسر نوح(ع)

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۸ - هود - ۱۱ - ۴۰ - ۱۴

۱۴ تقدیر الهی بر غرق شدن و هلاک

گشتن برخی از افراد خانواده نوح

و أَهْلَكَ إِلَّا مَنْ سَبَقَ عَلَيْهِ الْقَوْلُ

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۸ - هود - ۱۱ - ۴۳ - ۱۱

۱۱ امواج سهمگین طوفان ، فرزند نوح را پیش از آنکه به کوهی پناه برد ، در خود فرو برد و هلاک کرد .

و حال بینهما الموج فکان من المغرقین

هلاکت تارکان استغفار

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۰ - کهف - ۱۸ - ۵۵ - ۱۴

۱۴- خداوند براساس سنت خویش ، کافران دوران های پیشین را که از ایمان و استغفار روگردان بودند ، به هلاکت رساند .

إِلَّا أَنْ تَأْتِيَهُمْ سَنَّةُ الْأُولَى

هلاکت تدریجی بدکاران

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۹ - نحل - ۱۶ - ۴۷ - ۸

۸- به هلاکت رساندن تدریجی بدکاران و توطئه گران ، جلوه ای از رحمت و رأفت خداوند است .

أَفَأَمِنَ الَّذِينَ مَكَرُوا السَّيِّئَاتِ .. أَوْ يَأْخُذْهُمْ عَلَى تَخَوُّفٍ فَإِنَّ رَبَّكُمْ لِرءُوفٍ رَحِيمٍ

<ف> در <فإن..> برای تعلیل است و ممکن است درصدد ذکر علت تدریجی بودن هلاکت بدکاران باشد.

هلاکت تدریجی توطئه گران

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۹ - نحل - ۱۶ - ۴۷ - ۸

۸- به هلاکت رساندن تدریجی بدکاران و توطئه گران ، جلوه ای از رحمت و رأفت خداوند است .

أفأمن الذين مكروا السيئات . . . أو يأخذهم على تخوّف فإن ربّكم لرءوف رحيم

<فا> در <فإن..> برای تعلیل است و ممکن است درصدد ذکر علت تدریجی بودن هلاکت بدکاران باشد.

هلاکت تدریجی دشمنان محمد(ص)

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۳- توطئه کنندگان علیه پیامبر (ص) به هلاکت تدریجی تهدید شدند .

أفأمن الذين مكروا السيئات .. أو يأخذهم على تخوف

<تخوف> در لغت به معنای <تنقص> که نقصان در اموال و تعداد نفوس انسانها بر اثر مرگ و میر باشد، آمده است. بنابراین مراد از <تخوف> این است که: تعدادی به هلاکت می رسند و سپس نوبت به گروه بعدی می رسد و این حکایت از تدریجی بودن هلاکت دارد.

هلاکت توطئه گران

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۹ - مدثر - ۷۴ - ۱۹ - ۲

۲ - کافران حق ناپذیر و اندیشه گر علیه دین ، مستحق هلاکت و نابودی اند .

إنه فكر و قدر . فقتل كيف قدر

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۹ - مدثر - ۷۴ - ۲۰ - ۲

۲ - کافران حق ناپذیر و اندیشه گر علیه دین ، مستحق شدیدترین عقوبت و نابودی اند .

ثم قتل كيف قدر

هلاکت ثروت اندوزان

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۳ - قصص - ۲۸ - ۷۸ - ۶،۷

۶ - تاریخ بشر ، شاهد عذاب و هلاکت جوامعی قدرتمندتر و زراندوزتر از قارون بوده است .

أولم يعلم أنّ الله قد أهلك من قبله من القرون من هو أشد منه قوة و أكثر جمعاً

۷ - تعلق اراده الهی بر نابودسازی جوامع قدرت طلب و زراندوز پیش از قارون ، با خشم و قهر خود

أولم يعلم أنّ الله قد أهلك من قبله من القرون.. ولا يسئل عن ذنوبهم المجرمون

جلد - نام سورہ - سورہ - آيہ - فيش

۱۳- گروه های ثروت اندوز و بی توجه به احتیاج نیازمندان ، در معرض نابودی و جایگزین شدن گروه های دیگر به جای ایشان

و إن تتولّوا یستبدل قومًا غیرکم

هلاکت جالوت

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۲ - بقره - ۲ - ۲۵۱ - ۷

۷ هلاکت جالوت ، به دست داود

و قتل داود جالوت

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۲ - بقره - ۲ - ۲۵۲ - ۲

۲ داستان طالوت و هلاکت جالوتیان ، از آیات الهی

الم تر الی الملائ من بنی اسرائیل . . . تلک آیات اللّٰه

کلمه <تلک> اشاره به داستان طالوت و جالوت است.

هلاکت جامعه فاسد

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۹ - حجر - ۱۵ - ۶۶ - ۶

۶- خداوند با نابود ساختن جوامع غوطهور در فساد و تباهی ، صحنه جوامع بشری و روند آن را دگرگون می سازد .

إنّا أرسلنا إلی قوم مجرمین . . . و قضینا . . . أن دابر هؤلاء مقطوع

هلاکت جوامع

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۵ - انعام - ۶ - ۱۳۱ - ۲،۴

۲ هلاک جوامع بشری، بدون فرستادن هدایت برای ایشان، کاری ظالمانه و به دور از ساحت قدس الهی است.

ذک أن لم یکن ربک مهلک القرى بظلم

<بظلم> می تواند حال برای <ربک> باشد. در این صورت معنای جمله چنین می شود: خداوند از روی ظلم جامعه ناآگاه را هلاک نمی کند. بنابراین هلاکت در صورت عدم ابلاغ کاری ظالمانه است.

۴ خداوند مردم جامعه ای را که از روی غفلت و

ناآگاهی ستم کنند، به عذاب دنیوی نابود نمی کند.

ذلك أن لم یکن ربك مهلك القرى بظلم و أهلها غفلون

برای جار و مجرور <بظلم> متعلقهای مختلفی می توان در نظر گرفت، از آن جمله اینکه متعلق به <مهلك> باشد. یعنی: <مهلك القرى بسبب ظلم>. برداشت فوق بر این اساس است.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۵ - انعام - ۶ - ۱۳۳ - ۸،۹،۱۴

۱۸ اگر خداوند بخواهد مردم ستمگر و کافر را نابود می کند و نسلهای دیگری را جانشین آنان می سازد.

إن یشأ یدهبکم و یتخلف من بعدکم ما یشاء

۱۹ اگر خداوند بخواهد نسلی از آدمیان را قبل از موعد طبیعی خود نابود می سازد و نسلهای دیگری را جایگزین آن می کند.

إن یشأ یدهبکم و یتخلف من بعدکم ما یشاء

چون آمد و شد نسلها امری عادی و طبیعی است، جمله <إن یشأ...> باید بیان امری خلاف عادت و سیر طبیعی باشد. از موارد محتمل آن است که نسلی قبل از درنگ عادی خود از صحنه تاریخ حذف و نابود گردد.

۱۴ پدید آوردن نسلها و جوامع موجود به جای اقوام پیشین، نشان قدرت الهی بر نابود ساختن جوامع ستم پیشه

إن یشأ یدهبکم .. کما أنشأکم من ذریه قوم ءاخیرین

هلاکت جوامع قبل از قیامت

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۰ - اسراء - ۱۷ - ۵۸ - ۱

۱- تمامی شهرها و تمدن ها و جوامع بشری، قبل از قیامت، توسط خداوند یا به کلی نابود و یا به وسیله عذابی، به ویرانی کشیده خواهد شد.

و إن من قریه

إلا نحن مهلكوها قبل يوم القيمة

<قریه> در لغت به معنای مجتمع و محل سکونت است و بر اعم از روستا و شهر اطلاق می شود (بر گرفته از لسان العرب).

هلاکت جوامع ظالم

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۵ - انعام - ۶ - ۱۳۱ - ۸

۸ سنت خداوند، نابود ساختن جوامع ظالم قبل از فرستادن پیامبران و اتمام حجت نیست.

ألم یأتکم رسل منکم .. ذلک أن لم یکن ربک مهلک القرى بظلم و أهلها غفلون

هلاکت جوامع عصیانگر

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۰ - اسراء - ۱۷ - ۱۷ - ۱۱

۱۱- نابودی جوامع عصیانگر، توسط خداوند، عالمانه و بر اساس بصیرت است.

و کم أهلكنا .. و کفی برّبک .. خبیراً بصیراً

هلاکت جوامع فاسد

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۹ - حجر - ۱۵ - ۷۴ - ۸

۸- خداوند با نابود ساختن جوامع غوطهور در فساد و تباهی، صحنه جوامع و روند آن را دگرگون می سازد.

و جاء أهل المدینه یستبشرون .. قال هؤلاء بناتی إن کنتم فعلین ... فأخذتهم الصی

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۰ - اسراء - ۱۷ - ۱۶ - ۱۱

۱۱- عذاب جامعه فسادگر، آن چنان شدید است که مایه نابودی و هدم کامل آن می شود.

ففسقوا فيها فحقّ عليها القول فدمرناها تدميراً

هلاکت حق ستیزان

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۷ - ق - ۵۰ - ۳۶ - ۷،۱۰

۷ - نابودی حق ستیزان با همه نیرو و توان ، گواه قدرت قاهر خداوند

است .

و کم أهلكنا .. أشدّ .. منهم بطشاً ... هل من محيص

از ارتباط <هل من محيص> با صدر آیه، استفاده می شود که توجه به نابودی ملت های توان مند در گذشته تاریخ، خود می تواند بهترین گواه باشد بر این که ملت ها سرانجام مقهور اراده خدا و ناگزیر از آن هستند.

۱۰ - زوال قدرت ها و سلطه های حق ستیز ، سنتی الهی است .

و کم أهلكنا قبلهم من قرن .. هل من محيص

هلاکت حق ناپذیران

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۲ - مؤمنون - ۲۳ - ۴۱ - ۵

۵ - تبدیل شدن کافران حق ستیز به موجوداتی بی جان همچون خس و خاشاک در پی نزول عذاب

فجعلنهم غنّاء

<جعل> (مصدر <جعلنا>) در جمله بالا به معنای گردانیدن و تغییر دادن از صورتی یا حالتی، به صورت یا حالت دیگر است. <غنّاء> نیز به خس و خاشاک روی آب گفته می شود.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۹ - مدثر - ۷۴ - ۱۹ - ۲

۲ - کافران حق ناپذیر و اندیشه گر علیه دین ، مستحق هلاکت و نابودی اند .

إِنَّهٗ فُكِّرٌ وَ قَدَّرٌ . ففقتل كيف قدر

هلاکت در صبح

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۸ - هود - ۱۱ - ۶۷ - ۹

۹ کفرپیشگان قوم ثمود ، شب هنگام به عذاب گرفتار شدند و در صبحگاه به هلاکت رسیدند . *

فأصبحوا في ديرههم جثمين

چنان چه <أصبحوا> به معنای <دخلوا في الصباح> باشد دلالت می کند که هلاکت آنان ، در صبحدم بوده است. در نتیجه

صیحه

و غرش به قرینه فاء در <فأصبحوا> پیش از صبح؛ یعنی در شب بر قوم ثمود نازل شده بود.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۸ - هود - ۱۱ - ۹۴ - ۱۳

۱۳ کفرپیشگان قوم شعیب ، شب هنگام به عذاب گرفتار شدند و در صبحگاهش به هلاکت رسیدند .

فأصبحوا فی دیرهم جثمین

<أصبحوا> می تواند به معنای <دخلوا فی الصباح> (به صبح وارد شدند) باشد و نیز می تواند به معنای <صاروا> (شدند و گشتند) باشد. بر اساس معنای نخست، جمله <فأصبحوا> دلالت می کند که هلاکت قوم شعیب در آغاز صبحدم بوده است و صبحه و غرش به قرینه <فاء> در <فأصبحوا> پیش از صبح؛ یعنی، در شب تحقق یافته است.

هلاکت دشمنان

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۳ - آل عمران - ۳ - ۱۲۷ - ۵

۵ هلاکت و خواری بخشهایی از قوای دشمنان دین ، در جنگ بدر ، عاملی در تخریب روحیه سایر نیروها

لیقطع طرفاً .. فینقلبوا خائبین

<خائبین> از <خیه>، به معنای یأس، ناامیدی و نامرادی، حکایت از اثر روانی در باقیمانده کفار است که به مقتضای <فاء> در <فینقلبوا>، این ناامیدی، نتیجه هلاکت و خواری و اسارت گروه زیادی از دشمنان بوده است.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۲۰ - بروج - ۸۵ - ۱۷ - ۳

۳ - یادآوری نابودی سربازان دشمن در گذشته تاریخ ، مایه تقویت روحیه پیامبر (ص) و پیروان آن حضرت در برابر دشمنان

هل أتیک حدیث الجنود

هلاکت دشمنان انبیا

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۲ خداوند ، مکر های پیشینان علیه پیامبران و برنامه های الهی را بی اثر ساخت و توطئه گران را به هلاکت رسانید .

أولم يروا أننا نأتى الأرض .. و قد مكر الذين من قبلهم فله المكر جميعاً

نمی توان جمله <الله المکر جميعاً> را متفرع بر <قدمکرالذین ... > دانست زیرا بر مکر کردن کافران این نتیجه مترتب نمی شود که مکرها از آن خداست. بنابراین <فاء> در <فله ... > فصیحه است و دلالت بر جمله ای مقدر دارد. کلام با تقدیر آن چنین است: <قد مکر الذین من قبلهم فأبطله الله فله المکر جميعاً>. جمله <أولم يروا ... > قرینه بر این نکته است که خداوند با هلاک سازی آنان مکرشان را باطل ساخت.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۹ - ابراهیم - ۱۴ - ۱۳ - ۷۸

۷- در پی تهدید شدن انبیا از سوی کفار ، خداوند به پیامبران وحی کرد که قطعاً ستمگران را هلاک خواهد کرد .

قالوا .. لنخرجنکم ... فأوحى إليهم ربهم لنهلكن الظلمين

۸- حمایت از انبیا ، با هلاکت مخالفان ستمگر آنان ، مقتضای ربوبیت خداوند

فأوحى إليهم ربهم لنهلكن الظلمين

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۱ - انبیا - ۲۱ - ۹ - ۲،۳

۲- نابودی دشمنان ، وعده خداوند به پیامبران و مؤمنان

ثم صدقنهم الوعد.. و أهلکنا المسرفين

۳- خداوند ، به وعده خویش مبنی بر نجات پیامبران و مؤمنان و هلاکت دشمنان ، عمل کرد .

ثم صدقنهم الوعد فأنجينهم و من نشاء و أهلکنا المسرفين

<صدق> (مصدر <صدقنا>) در دو چیز استعمال می شود:

۱ در اعتقاد است، که در این صورت به معنای اعتقاد مطابق با واقع خواهد بود. ۲ در جوارح و افعال انسان، که در این صورت به معنای انجام دادن کار به طور شایسته و بایسته خواهد بود. (مفردات راغب). در آیه بالا- معنای دوم منظور است. گفتنی است ماده <صدق> در مواردی به دو مفعول متعدی می شود که این آیه یکی از آن موارد است.

هلاکت دشمنان دین

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۸ - رعد - ۱۳ - ۴۲ - ۲

۲ خداوند ، مکر های پیشینیان علیه پیامبران و برنامه های الهی را بی اثر ساخت و توطئه گران را به هلاکت رسانید .

أولم يروا أننا نأتى الأرض ... و قد مكر الذين من قبلهم فله المكر جميعاً

نمی توان جمله <الله المکر جمعاً> را متفرع بر <قدمکرالذین ...> دانست زیرا بر مکر کردن کافران این نتیجه مترتب نمی شود که مکرها از آن خداست. بنابراین <فاء> در <فله ...> فصیحه است و دلالت بر جمله ای مقدر دارد. کلام با تقدیر آن چنین است: <قد مکر الذین من قبلهم فأبطله الله فله المکر جمعاً>. جمله <أولم يروا ...> قرینه بر این نکته است که خداوند با هلاک سازی آنان مکرشان را باطل ساخت.

هلاکت دشمنان محمد(ص)

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۹ - نحل - ۱۶ - ۴۶ - ۱

۱- توطئه کنندگان بر ضد پیامبر (ص) ، به گرفتار شدن در عذاب هلاکت بار به هنگام تلاش های روزانه ، تهدید شدند .

أفأمن الذين مكروا السيئات ... أو يأخذهم في تقلبهم

<أخذ>

(گرفتن) کنایه از هلاکت است و <تقلّب> (تصرف) می تواند کنایه از هرگونه تلاش، رفت و آمد و فعالیت باشد.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۹ - نحل - ۱۶ - ۴۷ - ۱

۱- توطئه گران علیه پیامبر (ص)، به هلاکت در حال وحشت و هراس تهدید شدند.

أفأمن الذين مكروا السيئات .. أو يأخذهم على تخوف

<أخذ> (گرفتن) کنایه از هلاکت و <على تخوف> حال برای مفعول <يأخذ> است. <تخوف> ممکن است از ریشه <خوف> به معنای ترس باشد.

هلاکت دشمنان مؤمنان

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۱ - انبیاء - ۲۱ - ۹ - ۳، ۲

۲- نابودی دشمنان، وعده خداوند به پیامبران و مؤمنان

ثم صدقنهم الوعد.. و أهلکنا المسرفین

۳- خداوند، به وعده خویش مبنی بر نجات پیامبران و مؤمنان و هلاکت دشمنان، عمل کرد.

ثم صدقنهم الوعد فأنجینهم و من نشاء و أهلکنا المسرفین

<صدق> (مصدر <صدقنا>) در دو چیز استعمال می شود: ۱ در اعتقاد است، که در این صورت به معنای اعتقاد مطابق با واقع خواهد بود. ۲ در جوارح و افعال انسان، که در این صورت به معنای انجام دادن کار به طور شایسته و بایسته خواهد بود. (مفردات راغب). در آیه بالا- معنای دوم منظور است. گفتنی است ماده <صدق> در مواردی به دو مفعول متعدی می شود که این آیه یکی از آن موارد است.

هلاکت دنیوی بخیلان

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۲۰ - لیل - ۹۲ - ۱۱ - ۴

۴ - سقوط و هلاکت ثروتمندان بخیل در دنیا و آخرت ، گواه بی

ثمر بودن ثروت و واهی بودن احساس بی نیازی آنان از پاداش های الهی است .

استغنی . . . و ما یغنی عنه ماله إذا تردی

هلاکت دنیوی ظالمان

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۶ - انفال - ۸ - ۵۴ - ۹

۹ ستم پیشگان و تکذیب کنندگان آیات الهی ، در خطر هلاکت و نابودی با عذاب های الهی

کذبوا بایت ربهم . . . و کل کانوا ظلمین

هلاکت دنیوی فرعونیان

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۶ - انفال - ۸ - ۵۴ - ۵،۷،۱۱

۵ خداوند ، فرعونیان و کافران پیش از آنان را به سبب تکذیب آیات الهی و ارتکاب گناهان به هلاکت رساند .

فأهلکنهم بذنوبهم

۷ خداوند با غرق کردن فرعونیان آنان را به هلاکت رساند .

و أغرقنا ءال فرعون

۱۱ هلاکت فرعونیان و امت های کافر پیشین ، نمودی از زوال نعمت ها در نتیجه ظلم و گناه

ذلک بأن الله لم یک مغیرا نعمه أنعمها علی قوم حتی یغیروا . . . و کل کانوا ظلمین

هلاکت دنیوی کافران

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۶ - انفال - ۸ - ۵۴ - ۵،۶

۵ خداوند ، فرعونیان و کافران پیش از آنان را به سبب تکذیب آیات الهی و ارتکاب گناهان به هلاکت رساند .

فأهلكنهم بذنوبهم

۶ هلاکت کافران در جنگ بدر کیفری از سوی خداوند به سبب تکذیب آیات الهی و انکار رسالت پیامبر (ص)

کذاب ءال فرعون .. فأهلکنهم بذنوبهم

هلاکت دین ستیزان

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۱ - انبیاء - ۲۱ - ۳۷ -

۶- نابودی کافرانِ دین ستیز و پیروزی مسلمانان ، قانونمند و دارای وقتِ مناسب است .

خلق الإنسن من عجل سَأُوریکم ءایتی فلاتستعجلون

برداشت یاد شده از ارتباط میان این آیه و آیه قبل استفاده شده است؛ بدین ترتیب که مؤمنان با مشاهده برخورد گستاخانه مشرکان با پیامبر(ص)، بی صبرانه منتظر تحقق وعده الهی، مبنی بر هلاکت دشمنان و پیروزی مسلمانان بودند. و خداوند آنان را به صبر و شتاب نکردن فراخوانده است. گفتنی است برداشت فوق بر اساس این است که مخاطبان جمله <سَأُوریکم... فلاتستعجلون> مسلمانان باشند.

۷- هلاکت و شکست کافران و دین ستیزان و پیروزی مؤمنان ، از آیات الهی است .

سَأُوریکم ءایتی

برداشت یاد شده به خاطر این است که از هلاکت کافران و پیروزی مسلمانان به <آیات> تعبیر شده است.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۹ - مدثر - ۷۴ - ۲۰ - ۲

۲ - کافران حق ناپذیر و اندیشه گر علیه دین ، مستحق شدیدترین عقوبت و نابودی اند .

ثمّ قتل کیف قدر

هلاکت ذلت پذیران

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۷ - زخرف - ۴۳ - ۵۵ - ۹

۹ - هلاکت و نابودی ، فرجام ملت های ذلت پذیر و پیرو کفر و ستم

فاستخفّ قومه .. فأغرقنهم أجمعین

از این که فرعونیان با ضعف و زبونی در برابر دستگاه جبار فرعونی سرانجام به هلاکت رسیدند، مطلب بالا استفاده می شود.

هلاکت سپاه فرعون

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۷ - دخان - ۴۴ - ۲۴ - ۸

۸- قوای نظام فرعونى ، محكوم به نابودى و ناتوان از پايدارى در برابر اراده الهى

و اترك

البحر رهوًا إنهم جند مغرقون

هلاکت شبانه قارون

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۳ - قصص - ۲۸ - ۸۲ - ۳

۳ - اقدام خداوند به نابود ساختن قارون ، در شب همان روز که خود را با تجمل ویژه اش بر مردم نمایانده بود .

فخرج علی قومہ فی زینتہ .. فحسفنا بہ ... و أصبح الذین تمنوا مکانہ بالأمس

قید <بالأمس> (دیروز) در این آیه، بیانگر مطلب یاد شده است.

هلاکت شتر صالح(ع)

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۲۰ - شمس - ۹۱ - ۱۴ - ۲،۴،۷

۲ - قوم ثمود ، ناقه صالح را پی کرده ، آن را به هلاکت رساندند .

ففقروها

زمانی که با شمشیر بر پاهای شتر یا اسب، ضربه وارد کنند، گفته می شود: <عَقَرْتُ> (صحاح اللغة). گاهی فعل <عقر> در موردی به کار می رود که آن را <نحر> کرده باشند. (مصباح)

۴ - قوم ثمود ، برای دستیابی به آب اختصاصیِ ناقه صالح ، آن را هلاک کردند .

و سقیها .. ففقروها

بیان هشدار به ثمودیان، در مورد آب شربِ ناقه و آن گاه سخن گفتن از تکذیب و عقر، نشانگر آن است که انگیزه قوم ثمود از پی کردن ناقه، چشم داشت آنان به آب مورد نیاز آن بوده است.

۷ - کشتن ناقه صالح ، جلوه طغیان گری قوم ثمود

کذبت ثمود بطغویها .. فکذبوه ففقروها

هلاکت شیاطین

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۵ - صافات - ۳۷ - ۱۰ - ۵

۵ - شیاطین ، پیش از استفاده از اطلاعات و اخبار غیبی از آسمان ، نابود می شوند .

إِلَّا

من خطف الخطفه فأتبعه شهاب ثاقب

هلاکت طغیانگران

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۲۰ - فجر - ۸۹ - ۶ - ۳

۳ - نابود ساختن سرکشان ، جلوه ربوبیت خداوند و در راستای رشد و تعالی راه پیامبران است .

رَبِّكَ

هلاکت ظالمان

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۵ - انعام - ۶ - ۴۷ - ۲،۴

۲ ظالمان در معرض نابودی با عذاب الهی هستند.

إن أتیکم عذاب الله بغته أو جهره هل یهلك إلا القوم الظلمون

۴ هلاکت با عذاب الهی تنها دامنگیر اقوام ستمگر می شود.

هل یهلك إلا القوم الظلمون

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۵ - انعام - ۶ - ۹۳ - ۱۷

۱۷ ظالمان نمی توانند خود را از مهلکه مردن و عذاب خوارکننده پس از آن رهایی بخشند.

و الملائکه باسطوا أيديهم أخرجوا أنفسکم اليوم تجزون عذاب الهون

جمله <أخرجوا أنفسکم> خطاب ملائکه به ظالمان است، که اگر می توانید خود را از این مهلکه نجات بخشید. این سخن ملائکه از سر استهزا و بیان عجز ظالمان است.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۸ اگر خداوند بخواهد مردم ستمگر و کافر را نابود می کند و نسلهای دیگری را جانشین آنان می سازد.

إن یشأ ینهبکم و یتخلف من بعدکم ما یشاء

۱۴ پدید آوردن نسلها و جوامع موجود به جای اقوام پیشین، نشان قدرت الهی بر نابود ساختن جوامع ستم پیشه

إن یشأ ینهبکم .. کما أنشأکم من ذریه قوم ءاخرین

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۷ نابودی ستمگران و حاکمیت مستضعفان از سنت های خداوند است .

و أورثنا القوم الذين كانوا يستضعفون . . . و تمت كلمت ربك الحسنی

خداوند به جای کلمه کوتاهی مانند بنی اسرائیل پس از <أورثنا>، وصف آنان، یعنی <القوم الذين . . . >، را می آورد تا به این نکته اشاره کند که حمایت خداوند مخصوص بنی اسرائیل نبوده، بلکه سنت خدا بر این است که مستضعفان را بر مستکبران پیروزی دهد.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۹ - ابراهیم - ۱۴ - ۱۳ - ۱۴، ۸

۸- حمایت از انبیا ، با هلاکت مخالفان ستمگر آنان ، مقتضای ربوبیت خداوند

فأوحى إليهم ربهم لنهلكن الظلمين

۱۴- هلاکت و سقوط ستمگران از سنت های خداوند

لنهلكن الظلمين

آوردن <لنهلكن الظالمين> با قیدهای تأکیدی لام و نون و فعل مضارع، که دلالت بر استمرار می کند، می تواند برای بیان سنت یاد شده باشد.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۹ - ابراهیم - ۱۴ - ۱۴ - ۵

۵- رهایی از چنگال ظالمان با هلاک شدنشان و سکونت در جای آنان ، تنها برای کسانی میسر است که از مقام و وعید خداوند بترسند .

لنهلكن الظلمين . و لنسكننكم الأرض من بعدهم ذلك لمن خاف مقامي و خاف وعيد

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۹ - ابراهیم - ۱۴ - ۱۶ - ۱

۱- جَبَّارَانِ مَنْحَرَفٍ ، علاوه بر هلاکت دنیوی ، در آخرت نیز گرفتار جهنم می شوند .

و خَابَ كُلُّ جَبَّارٍ عَنِيدٍ . من ورائه جهنم

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۹ - ابراهیم -

۱- هلاکت و عذاب دنیوی ستم پیشگان تاریخ از سوی خداوند ، علی رغم مکر و چاره اندیشی های فراوان و قدرتمندانه آنان و سکنتم فی مسکن الذین ظلموا .. و قد مکروا مکرهم ... و إن کان مکرهم لتزول منه

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۹ - ابراهیم - ۱۴ - ۴۷ - ۲

۲- عذاب و هلاکت ستم پیشگان و پیروزی رسولان ، وعده خداوند به آنان

و أنذر الناس یوم یأتیهم العذاب فیقول الذین ظلموا .. و قد مکروا مکرهم ... فلاتح

برداشت فوق از ارتباط این آیه با آیات قبل، که درباره عذاب ستمگران بود، استفاده می شود. گفتنی است <فاء> تفریع در <فلاتحسبن> مؤید این ارتباط است.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۱ - انبیاء - ۲۱ - ۱۱ - ۷

۷- خداوند ، پس از نابود کردن اقوام ستمگر ، مردم دیگری را از نو پدید آورد و جایگزین آنان ساخت .

و أنشأنا بعدها قومًا اخرین

<إنشاء> (مصدر <أنشأنا>) به معنای ایجاد و پدید آوردن شیء جان دار و تربیت آن است (مفردات راغب).

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۱ - انبیاء - ۲۱ - ۱۲ - ۲

۲- ظهور علایم و نشانه های عذاب ، قبل از هلاکت و نابودی جوامع ستمگر

فلما أحسوا بأسنا

برداشت یاد شده مبتنی براین نکته است که مقصود از احساس عذاب، مشاهده علایم و نشانه های عذاب باشد. فرار عذاب شوندگان دراین هنگام، مؤید همین مطلب است؛ زیرا اگر خود عذاب احساس می شد، فرصت و راهی برای فرار وجود نمی داشت.

۸- هلاکت و نابودی جوامع ستمگر گذشته ، نمونه ای از پیروزی حق بر باطل

و کم قصمنا من قریه کانت ظالمه. .. بل نقذف بالحق علی البطل فیدمغه فإذا هو زاهق

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱ - هلاکت و نابودی بسیاری از جوامع ستم پیشه در طول تاریخ با عذاب خداوند

فکأین من قریه أهلکنها و هی ظالمه

جمله <أهلکنها> به تقدیر <أهلکنها أهلها> می باشد. <خواء> (مصدر <خاویه>) به معنای سقوط کردن و فرو ریختن و <عرش> مفرد (<عروش>) به معنای سقف است. <شید> (مصدر <مشید>) نیز برای دو معنا به کار می رود: ساختمان سفید را گچ کاری کردن و بنایی را بلند و برافراشته ساختن. بنابراین <قصرمشید> می تواند به معنای کوشک برافراشته و بلند و یا به معنای کاخ سفید و گچ کاری شده باشد؛ یعنی، کم نیستند شهرها و سرزمین هایی که مردمشان را به خاطر ظلم و بی دادگری، نابود کردیم و اکنون دیوارهای خانه هایشان روی سقف فرو ریخته و چاه های متروک و کاخ های سفید برافراشته، که بی صاحب مانده است. گفتنی است که آیه یاد شده متضمن توصیه به مشرکان صدراسلام است که در فرجام کار جوامع پیشین بنگرند و ببینند که قهر الهی بر سر آنها و شهرهایشان چه آورده است و از آن عبرت بگیرند و دست از مخالفت با پیامبر(ص) بردارند.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۷ - عذاب اخروی در

پی هلاکت و عذاب دنیوی ، در انتظار ستمگران است .

و كَأَيِّنْ مِنْ قَرْيَةٍ .. و إِلَيَّ الْمَصِيرُ

جمله <إِلَيَّ الْمَصِيرُ> می تواند تهدید به عذاب اخروی در پی عذاب دنیوی (ثُمَّ أَخَذْتَهَا) ظالمان باشد.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۷ - زخرف - ۴۳ - ۵۵ - ۹

۹ - هلاکت و نابودی ، فرجام ملت های ذلت پذیر و پیرو کفر و ستم

فَاسْتَخَفَّ قَوْمَهُ .. فَأَغْرَقْنَهُمْ أَجْمَعِينَ

از این که فرعونیان با ضعف و زبونی در برابر دستگاه جبار فرعونی سرانجام به هلاکت رسیدند، مطلب بالا استفاده می شود.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۹ - نوح - ۷۱ - ۲۸ - ۱۵

۱۵ - ظالمان حق ناپذیر ، مستحق نفرین و نابودی اند .

و لا تزد الظلمين إلا تبارًا

هلاکت عمرو بن عبدود

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۲۰ - بلد - ۹۰ - ۶ - ۵

۵ - < عن أبي جعفر (ع) في قوله > يقول أهلكت مالا لبدأ > قال : هو عمرو بن عبدود حين عرض عليه علي بن أبي طالب (ع) الإسلام يوم الخندق و قال : فأين ما أنفقت فيكم مالا لبدأ و كان أنفق مالا في الصدّ عن سبيل الله فقتله علي (ع) ;

امام باقر(ع) درباره سخن خداوند <يقول أهلكت مالا لبدأ> روایت شده که فرمود: گوینده این سخن عمرو بن عبدود بود، آن زمان که حضرت علی بن ابی طالب(ع) در روز [غزوه] خندق، اسلام را بر او عرضه کرد؛ وی گفت: کجا رفت آن اموال زیادی که در مورد شما خرج کردم؟ و او

اموال [زیادی] را در راه جلوگیری از راه خدا صرف کرده بود پس حضرت علی (ع) او را کشت <.

هلاکت غافلگیرانه

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۴ - سجده - ۳۲ - ۲۶ - ۱۰

۱۰ - هلاکت امت های کفرپیشه ، به صورت ناگهانی و غافل گیرانه ، بوده است .

أهلکنا من قبلهم من القرون یمشون فی مسکنهم

احتمال دارد که جمله <یمشون..> حال برای مفعول فعل <أهلکنا> باشد که متضمن معنای ناگهانی بودن هلاک است.

هلاکت فاسقان

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۷ - احقاف - ۴۶ - ۳۵ - ۱۹

۱۹- هلاکت و بدفرجامی ، تنها از آن فاسقان و پرده دران حریم ارزش ها است .

فهل یهلک إلا القوم الفسقون

هلاکت فرزند فاسد

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۰ - کهف - ۱۸ - ۸۱ - ۳

۳- از میان رفتن فرزند ناصالح و جای گزینی آن به وسیله فرزندی صالح ، جلوه ای از ربوبیت خدا برای پدر و مادر مؤمن است .

یبدلهما ربهما خیراً منه

هلاکت فرعون

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۵ موسی (ع) در عین امیدواری به هلاکت فرعون و حاکمیت یافتن بنی اسرائیل ، نگران عدم ایجاد شرایط آن از سوی قوم خویش بوده است .

عسی ربکم أن یهلك عدوكم و یتخلفکم فی الأرض

کلمه <عسی> حکایت از آن دارد که موسی(ع) یقین به هلاکت فرعون و حاکمیت یافتن قومش نداشته است و شاید دغدغه خاطر او بدان جهت بود که وی اطمینان نداشت مردمش شرایطی را که

برای پیروزی مطرح ساخته بود (استعینوا بالله ..) رعایت کنند.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۰ - اسراء - ۱۷ - ۱۰۳ - ۵

۵- کیفر سخت و هلاکت بار فرعون و فرعونیان از سوی خداوند ، پس از اتمام حجت با آنان بود .

و لقد آتینا موسی تسع آیت .. فأراد أن یستفزهم ... فأغرقته و من معه

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۲ - مؤمنون - ۲۳ - ۴۹ - ۳

۳ - اعطای تورات به موسی (ع) ، پس از هلاکت فرعون و یاران او

فکانوا من المهلکین . و لقد آتینا موسی الکتب

با توجه به ذکر اعطای کتاب به حضرت موسی(ع) پس از بیان فرجام کار فرعون و فرعونیان و هلاکت و نابودی آنان، این برداشت به دست می آید.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۲ - فرقان - ۲۵ - ۳۶ - ۶

۶ هلاکت فرعون و قومش ، پس از اتمام حجت خدا با آنان به وسیله موسی و هارون (ع) بوده است .

فقلنا اذهبوا إلى القوم الذین کذبوا بآیتنا فدمرناهم تدمیراً

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۴ - عنکبوت - ۲۹ - ۳۹ - ۱

۱ - قارون و فرعون و هامان ، سه شخصیت هلاک شده با عذاب الهی اند .

و قرون و فرعون و همن

<قارون> عطف بر <عاداً> است. <عاداً> مفعول فعل مقدر (أهلکنا) است.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۴ - عنكبوت - ۲۹ - ۴۰ - ۱۱، ۱۴، ۱۵

۱۱ - نابود کردن قوم عاد و ثمود با طوفان

و صدای مهیب و نیز هلاکت قارون و فرعون و هامان با فرورفتن در کام زمین و امواج دریا ، نشانه پیشی داشتن قضای الهی بر هر قدرتی است .

و قرون و فرعون و همن ... و ما كانوا سبقین . فکلاً أخذنا بذنبه فمهم

۱۴ - هلاکت قوم عاد و ثمود و قارون و هامان و فرعون با عذاب های الهی ، نتیجه ظمی بود که خود ، در حق خود ، روا داشتند .

فکلاً أخذنا بذنبه ... و ما كان الله ليظلمهم ولكن كانوا أنفسهم يظلمون

۱۵ - آنچه خداوند با اقوام عاد و ثمود و نیز با قارون و فرعون و هامان کرد ، ظلم خدا به آنان نبود .

فکلاً أخذنا بذنبه ... و ما كان الله ليظلمهم

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۲۰ - فجر - ۸۹ - ۱۰ - ۲

۲ - آگاهی دقیق پیامبر (ص) ، به فرجام هلاکت بار فرعون

الم تر كيف ... و فرعون

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۲۰ - فجر - ۸۹ - ۱۱ - ۴

۴ - طغیان ، عامل هلاکت قوم عاد و ثمود و زمینه ساز نابودی فرعون

الم تر كيف فعل ربك بعاد ... و ثمود ... و فرعون ... الذين طغوا في البلد

هلاکت فرعونیان

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱ - بقره - ۲ - ۵۰ - ۱۱، ۱۳، ۴

۴ - خداوند ، نجات بخش بنی اسرائیل و هلاک کننده فرعونیان

فأنجينكم و أغرقنا آل فرعون

۱۱ - تماشای نابودی فرعونیان از نعمت های خداوند به بنی اسرائیل

و إذ فرقنا بكم البحر .

.. و أغرقنا آل فرعون و أنتم تنظرون

چون آیات مورد بحث در صدد بیان نعمتهایی است که خداوند به بنی اسرائیل ارزانی داشته بود، می توان گفت: مفاد جمله <و أنتم تنظرون> نیز به منظور بیان نعمت، آورده شده است.

۱۳ - خاطره نجات بنی اسرائیل و هلاکت خاندان فرعون با شکافته شدن دریا ، خاطره ای عبرت آموز و شایسته و بایسته به یاد داشتن

و إذ فرقنا بكم البحر . . . و أنتم تنظرون

<إذ فرقنا> عطف بر <نعمتی> در آیه ۴۷ است. بنابراین <إذ فرقنا> نیز مفعول برای <أذكروا> می باشد.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۶ - اعراف - ۷ - ۱۲۹ - ۴۸

۴ موسی (ع) ، قوم خویش را به هلاکت فرعونیان و حاکمیت بنی اسرائیل بر سرزمین مصر امیدوار ساخت .

عسی ربکم أن یهلك عدوكم و یتخلفکم فی الأرض

۸ نابودی فرعونیان و به حاکمیت رسیدن بنی اسرائیل ، پرتوی از ربوبیت خداوند نسبت به آنان

عسی ربکم أن یهلك عدوكم و یتخلفکم فی الأرض

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۶ - اعراف - ۷ - ۱۳۷ - ۱۶، ۳، ۲

۲ خداوند با نابودسازی فرعونیان ، تمام سرزمین آنان را ، از شرق تا غرب ، در اختیار بنی اسرائیل قرار داد .

و أورثنا القوم الذین کانوا یتضعفون مشرق الأرض و مغربها

۳ سرزمینی که خداوند پس از هلاکت فرعونیان در اختیار بنی اسرائیل قرار داد ، سرزمینی پربرکت و بسیار حاصلخیز بود .

مشرق الأرض و مغربها التي برکنا فیها

۶ وعده هلاکت فرعونیان و حاکمیت یافتن بنی اسرائیل بر سرزمین آنان ، از وعده

های نیکوی خداوند به قوم موسی

و تمت کلمت ربك الحسنی علی بنی اسرائیل

کلمه <الحسنی> (زیباتر) صفت برای <کلمت> است.

۱۶ خداوند پس از هلاکت فرعونیان ، کاخ ها و خوش نشین های آنان را بکلی ویران کرد .

و دمرنا ما کان یصنع فرعون و قومه و ما کانوا یعرشون

<تدمیر> (مصدر دمرنا) به معنای نابودن کردن است.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۰ - اسراء - ۱۷ - ۱۰۳ - ۵

۵- کیفر سخت و هلاکت بار فرعون و فرعونیان از سوی خداوند ، پس از اتمام حجت با آنان بود .

و لقد ءاتینا موسی تسع ءایت .. فأراد أن یستفزهم ... فأغرقنه و من معه

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۰ - اسراء - ۱۷ - ۱۰۴ - ۱

۱- دستور خداوند به بنی اسرائیل ، پس از هلاک فرعونیان مبنی بر انتخاب سرزمین مورد نظرشان (شام یا مصر) برای سکنی
گزیدن

و قلنا من بعده لبني إسرائيل اسکنوا الأرض

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۱ - حج - ۲۲ - ۴۴ - ۱۰

۱۰ - قوم نوح ، عاد ، ثمود ، ابراهیم ، لوط ، اصحاب مدین و فرعونیان ، اقوام هلاک شده با عذاب استیصال

فقد کذبت قبلهم قوم نوح .. ثم أخذتهم فکیف کان نکیر

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۳ - اعطای تورات به موسی (ع) ، پس از هلاکت فرعون و یاران او

فكانوا من المهلكين . و لقد آتينا موسى الكتاب

با توجه به ذکر اعطای کتاب به حضرت

موسی(ع) پس از بیان فرجام کار فرعون و فرعونیان و هلاکت و نابودی آنان، این برداشت به دست می آید.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۲ - فرقان - ۲۵ - ۳۶ - ۶

۶ هلاکت فرعون و قومش ، پس از اتمام حجت خدا با آنان به وسیله موسی و هارون (ع) بوده است .

فقلنا اذهبا إلى القوم الذين كذبوا بآيتنا فدَمَرْنَهُمْ تَدْمِيرًا

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۳ - شعراء - ۲۶ - ۶۷ - ۶

۶ - انتقام الهی از فرعونیان ، هشدارى جدی به همه کفرپیشگان حق ستیز است .

إِنَّ فِي ذَلِكَ لَآيَةً وَمَا كَانَ أَكْثَرُهُمْ مُؤْمِنِينَ

با توجه به لحن تهدید آمیز این آیه و بیان این که علت انتقام گرفتن خداوند از فرعونیان، این بود که بیشتر آنان از پذیرفتن ایمان امتناع ورزیدند، برداشت یاد شده به دست می آید.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۳ - شعراء - ۲۶ - ۶۸ - ۴

۴ - هلاکت فرعونیان ، نمود عزّت و قدرت پیروزمند خداوند

ثُمَّ أَغْرَقْنَا الْآخِرِينَ... وَإِنَّ رَبَّكَ لَهُوَ الْعَزِيزُ الرَّحِيمُ

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۷ - زخرف - ۴۳ - ۵۵ - ۵

۵ - غرق شدن و نابودی تمامی فرعونیان ، در پی انتقام الهی از ایشان

فَأَغْرَقْنَاهُمْ أَجْمَعِينَ

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱- هلاکت فرعونیان از پس روزگار رفاه و حق ستیزی ، نمودی از برنامه خداوند در انتقام از مجرمان

إنا منتقمون .. كذلك و أورثنها

تعبیر <کذلك> از

پی ترسیم فرجام شوم فرعونیان، تأکیدی بر مطلب و اشاره ای است به این که آنچه برای آنان اتفاق افتاده، نمودی از جریانی مستمر و سنتی الهی است.

۷- بازگشت بنی اسرائیل به مصر و برخورداری آنان از ثروت و امکانات آن سرزمین ، پس از هلاکت فرعونیان *

كذلك و أورثها قومًا آخرین

برداشت یاد شده بدان احتمال است که مراد از <قومًا آخرین> تمام بنی اسرائیل باشد.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۷ - دخان - ۴۴ - ۳۳ - ۷

۷- بیان هلاکت فرعونیان و نجات بنی اسرائیل از سوی خداوند ، پیامدار تهدید برای مشرکان و نویدی برای پیامبر (ص) و مؤمنان

و لقد نجینا بنی إسرئیل . . . بلؤا مبین

با توجه به این که آیات گذشته، در زمینه رویارویی مشرکان و مؤمنان بود؛ طرح سرگذشت فرعونیان و بنی اسرائیل، پیامدار مطلب یاد شده است.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۲۰ - بروج - ۸۵ - ۱۸ - ۳

۳- سرنوشت هلاکت بار فرعونیان و قوم ثمود ، نمونه ای بارز از برخورد تند و قهرآمیز خداوند با کافران است .

إنّ بطش ربّك . . . فرعون و ثمود

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۲۰ - بروج - ۸۵ - ۱۹ - ۶

۶- اصرار کافران مکه بر تکذیب تهدید های الهی ، با وجود آگاهی آنان از هلاکت فرعونیان و ثمودیان ، شگفت آورتر از کفرورزی پیشینیان است .

بل الذین كفروا فی تكذیب

اضراب که از حرف <پل> استفاده می شود ممکن است نظر به این داشته باشد که تکذیب گری مردم مگه در قیاس با

کفر پیشینیان اعجاب آورتر است؛ زیرا به رغم دیدن سرنوشت آنها، تهدید را دروغ شمردند.

هلاکت قارون

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۳ - قصص - ۲۸ - ۸۱ - ۱

۱ - اقدام خداوند به از میان برداشتن قارون و فرو بردن وی و خانه اش در درون زمین

فخسفنا به و بداره الأرض

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۴ - عنکبوت - ۲۹ - ۳۹ - ۱

۱ - قارون و فرعون و هامان ، سه شخصیت هلاک شده با عذاب الهی اند .

و قرون و فرعون و همون

<قارون> عطف بر <عاداً> است. <عاداً> مفعول فعل مقدر (أهلکنا) است.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۴ - عنکبوت - ۲۹ - ۴۰ - ۱۱،۱۴،۱۵

۱۱ - نابود کردن قوم عاد و ثمود با طوفان و صدای مهیب و نیز هلاکت قارون و فرعون و هامان با فرورفتن در کام زمین و امواج دریا ، نشانه پیشی داشتن قضای الهی بر هر قدرتی است .

و قرون و فرعون و همون ... و ما كانوا سبقین . فکلاً أخذنا بدنیه فمئهم

۱۴ - هلاکت قوم عاد و ثمود و قارون و هامان و فرعون با عذاب های الهی ، نتیجه ظمی بود که خود ، در حق خود ، روا داشتند .

فکلاً أخذنا بدنیه . . . و ما كان الله ليظلمهم ولكن كانوا أنفسهم يظلمون

۱۵ - آنچه خداوند با اقوام عاد و ثمود و نیز با قارون و فرعون و هامان کرد ، ظلم خدا به آنان نبود .

فکلاً أخذنا بدنیه . . . و ما كان الله ليظلمهم

هلاکت قدرت طلبان

جلد

- نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۳ - قصص - ۲۸ - ۷۸ - ۷

۷ - تعلق اراده الهی بر نابودسازی جوامع قدرت طلب و زراندوز پیش از قارون ، با خشم و قهر خود

أولم يعلم أنّ الله قد أهلك من قبله من القرون.. ولا يسئل عن ذنوبهم المجرمون

هلاکت قدرتمندان

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۳ - قصص - ۲۸ - ۷۸ - ۶

۶ - تاریخ بشر ، شاهد عذاب و هلاکت جوامعی قدرتمندتر و زراندوزتر از قارون بوده است .

أولم يعلم أنّ الله قد أهلك من قبله من القرون من هو أشدّ منه قوّه و أكثر جمعا

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۷ - محمد - ۴۷ - ۱۳ - ۶

۶- هلاکت برخی از جوامع نیرومند در گذشته تاریخ ، به خاطر کفرورزی

و کأین من قریه .. أهلکنهم

هلاکت قوم ابراهیم

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۱ - حج - ۲۲ - ۴۴ - ۱۰

۱۰ - قوم نوح ، عاد ، ثمود ، ابراهیم ، لوط ، اصحاب مدین و فرعونیان ، اقوام هلاک شده با عذاب استیصال

فقد کذبت قبلهم قوم نوح .. ثم أخذتهم فکیف کان نکیر

هلاکت قوم تبع

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۴- آگاهی اهل مکه ، از سرگذشت هلاکت بار قوم تبع

أهم خير أم قوم تبع

از این که قرآن، قبلاً سخنی از قوم <تبع> به میان نیاورده و در این جا به ذکر نام آن برای عبرت آموزی مشرکان مکه اکتفا کرده است، مطلب

بالا قابل استفاده است.

هلاکت قوم ثمود

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۶ - اعراف - ۷ - ۷۹ - ۲

۲ صالح (ع) با دریغ و دلسوزی بر ثمودیان مشرف به هلاکت از میان آنان رفت .

فتولی عنهم و قال یقوم

لحن آیه و نیز اضافه کلمه <قوم> به یاء متکلم، بیانگر تحسر و دلسوزی صالح نسبت به مردم خویش است.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۸ - هود - ۱۱ - ۶۲ - ۱۶

۱۶ > عن أبي جعفر (ع) قال : إن رسول الله (ص) سأل جبرئیل : کیف کان مهلك قوم صالح (ع) ؟ فقال : یا محمد (ص) ان صالحاً بعث إلى قومه و هو ابن سته عشره سنه . . . و کان لهم سبعون صنماً یعبدونها من دون الله . . . ;

از امام باقر(ع) روایت شده است که فرمود: رسول خدا(ص) از جبرئیل پرسید: هلاکت قوم صالح چگونه بود؟ گفت: ای محمد! همانا صالح به سوی قوم خود مبعوث شد در حالی که شانزده سال داشت . . و برای آن قوم هفتاد بت بود که آنها را به غیر از خدا می پرستیدند . . . <

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۸ - هود - ۱۱ - ۶۷ - ۱۱، ۱۰، ۱

۱ کفرپیشگان قوم ثمود ، با غرشی مهیب به هلاکت رسیدند .

و أخذ الذین ظلموا الصیحه

۱۰ > عن أبي عبدالله (ع) (فی إهلاك قوم صالح) : . . . لما کان نصف اللیل أتاهم جبرئیل (ع)

فصرخ بهم صرخه خرفت تلك الصرخه اسماعهم و فلقت قلوبهم و صدعت أكبادهم . . . فأصبحوا في ديارهم و مضاجعهم موتى أجمعين ثم أرسل الله عليهم مع الصيحة النار من السماء فأحرقتهم أجمعين . . . ;

از امام صادق(ع) [درباره هلاکت قوم صالح] روایت شده است: چون نیمه شب فرا رسید، جبرئیل نزد آنان آمد. پس فریادی بلند بر سرشان زد که گوشهای آنان را پاره کرد و قلبهایشان را شکافت و جگرهایشان را درید؛ در نتیجه صبحگاه آن شب، همه آنان در خانه ها و بسترهایشان مرده بودند. سپس خداوند همراه با آن فریاد آتشی از آسمان فرستاد که همه را سوزاند . . . <.

۱۱ > عن رسول الله (ص) قال: . . . هؤلاء قوم صالح (ع) . . . عتوا عن أمر ربهم . . . فأهلك الله من كان في مشارق الأرض و مغاربها منهم إلا رجلاً كان في حرم الله فمنعه حرم الله من عذاب الله تعالى . . . ;

از رسول خدا(ص) روایت شده است که فرمود: .. اینان قوم صالح بودند ... از فرمان پروردگار خود سرپیچی کردند ... پس خداوند از آن قوم همه آنان را که در مشرقها و مغربهای زمین بودند هلاک کرد مگر یک مرد را که در حرم خدا بود و حرم خدا او را از عذاب الهی مصون داشت ... <.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۸ - هود - ۱۱ - ۶۸ - ۱

۱ عذاب نازل شده بر قوم ثمود ، موجب نابودی آنان و تخریب آثار زندگانی در دیار ایشان شد .

کأن لم

<غِنَى> (مصدر لم یغنوا) به معنای اقامت کردن و سکنی گزیدن است. ضمیر در <فیها> به <دیار> در آیه قبل برمی گردد و جمله <كأن لم یغنوا فیها> یعنی، گویا قوم ثمود در دیارشان اقامت نکرده بودند و این کنایه از بین رفتن دیار آنان است.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۸ - هود - ۱۱ - ۹۵ - ۴

۴ قوم ثمود ، از رحمت خدا محروم شدند و با عذاب های الهی به هلاکت رسیدند .

کما بعدت ثمود

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۱ - حج - ۲۲ - ۴۴ - ۱۰

۱۰ - قوم نوح ، عاد ، ثمود ، ابراهیم ، لوط ، اصحاب مدین و فرعونیان ، اقوام هلاک شده با عذاب استیصال

فقد کذبت قبلهم قوم نوح ... ثم أخذتهم فکیف کان نکیر

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۲ - مؤمنون - ۲۳ - ۴۲ - ۱

۱ - اراده خداوند مبنی بر پیدایش جوامع جدید و استمرار یافتن حیات بشری بر روی زمین ، پس از اضمحلال ثمود (قوم صالح)

ثم أنشأنا من بعدهم قرونًا آخرین

<إنشاء> (مصدر <أنشأنا>) به معنای پدید آوردن است. ضمیر <هم> در <من بعدهم> به جامعه پس از نوح (قوم ثمود) که با صحیحیه نابود شدند) باز می گردد. <قرون> جمع <قرن> است و <قرن> به مجموعه ای از انسان ها که در یک عصر و با هم زندگی می کنند گفته می شود.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۲ - فرقان - ۲۵ - ۳۸ - ۱

، ثمود و اصحاب رسّ را به خاطر تکذیب آیات و رسولان الهی درهم شکست و نابود ساخت .

و عادًا و ثمودا و أصحاب الرّسّ و قرونًا بین ذلك كثيرًا

نصب کلمه های <عادًا>، <ثمودا> و <أصحاب الرّسّ> به وسیله فعلی محذوف <دمّرنا> و <أهلکنا> می باشد. گفتنی است علت هلاکت اقوام یاد شده، همان تکذیب است که در آیات قبل در باره فرعونیان و قوم نوح آمده بود.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۲ - فرقان - ۲۵ - ۳۹ - ۱،۳

۱ خداوند ، پیش از هلاکت تکذیب کنندگان موسی (ع) و اقوام نوح ، عاد ، ثمود و اصحاب رسّ برای اتمام حجت و عبرت آموزی آنان ، مثل های روشنگرانه ای زده بود .

فقلنا اذہبا إلی القوم الذین کذبوا بآیتنا .. و قوم نوح ... و عادًا و ثمودا و

۳ همه مردمان عاد ، ثمود ، اصحاب رسّ و مردم دوران های بین اقوام یاد شده ، به خاطر تکذیب آیات خدا و رسولان او ، به شکل شگفت آوری درهم شکسته شده و نابود گردیدند .

و کلاً تبرنا تتبیراً

<تتبیر> (مصدر <تبرنا>) به معنای درهم شکستن و هلاک کردن است (لسان العرب). <تتبیراً> که مفعول مطلق برای <تبرنا> است نیز برای تأکید معنای درهم شکستن و هلاک کردن و نوع شگفت آور آن است.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۳ - شعراء - ۲۶ - ۱۵۹ - ۴

۴ - هلاکت ثمودیان ، نمود عزت و قدرت قاهر خداوند

فأخذهم العذاب .. إن ربک لہو العزیز

جلد - نام سوره - سوره

- آیه - فیش

۱۴ - عنكبوت - ۲۹ - ۳۸ - ۱،۲

۱ - عاد و ثمود ، دو قوم هلاک شده با عذاب الهی اند .

فَأَخَذْتَهُمُ الرِّجْفَ . . . و عَادًا و ثَمُودًا

<عَادًا و ثَمُودًا> منصوب به فعل مقدر <أَهْلَكْنَا> است.

۲ - خانه های بازمانده از دو قوم عاد و ثمود ، نشانِ هلاکت و نابودی آنان به عذاب الهی است .

و عَادًا و ثَمُودًا و قَدْ تَبَيَّنَ لَكُمْ مِنْ مَسْكَنِهِمْ

احتمال دارد <مِنْ مَسَاكِنِهِمْ> متعلق به <تَبَيَّنَ> باشد و فاعل <تَبَيَّنَ> مستتر و مرجع آن <إِهْلَاكُنَا> باشد و احتمال دارد <مِنْ زَايِدٍ و مَسَاكِنَ> در محل رفع و فاعل <تَبَيَّنَ> باشد. در هر دو صورت، نکته یاد شده، به دست می آید.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۴ - عنكبوت - ۲۹ - ۴۰ - ۱۱،۱۴،۱۵

۱۱ - نابود کردن قوم عاد و ثمود با طوفان و صدای مهیب و نیز هلاکت قارون و فرعون و هامان با فرورفتن در کام زمین و امواج دریا ، نشانه پیشی داشتن قضای الهی بر هر قدرتی است .

و قُرُونٍ و فرعون و همن . . . و ما كانوا سبقين . فَكَلَّا أَخَذْنَا بِذَنبِهِ فَمِنْهُمْ

۱۴ - هلاکت قوم عاد و ثمود و قارون و هامان و فرعون با عذاب های الهی ، نتیجه ظلمی بود که خود ، در حق خود ، روا داشتند .

فَكَالًا أَخَذْنَا بِذَنبِهِ . . . و ما كان الله ليظلمهم ولكن كانوا أنفسهم يظلمون

۱۵ - آنچه خداوند با اقوام عاد و ثمود و نیز با قارون و فرعون و هامان کرد ، ظلم خدا به آنان نبود .

فَكَالًا أَخَذْنَا بِذَنبِهِ . . .

و ما كان الله ليظلمهم

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۶ - غافر - ۴۰ - ۳۱ - ۵،۷

۵ - قوم نوح ، عاد ، ثمود و اقوام پس از آنان ، مهم ترین اقوام هلاک شده تاریخ *

مثل دأب قوم نوح ... و الذین من بعدهم

۷ - آشنایی مردم عصر فرعون از سرگذشت هلاکت بار قوم نوح ، عاد ، ثمود و اقوام پس از آنان

إني أخاف عليكم مثل ... دأب قوم نوح ... و الذین من بعدهم

هشدار مؤمن آل فرعون به مردم و بازگرددن سرگذشت عبرت آموز اقوام یادشده برای ایشان، می تواند گویای برداشت بالا باشد.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۶ - فصلت - ۴۱ - ۱۷ - ۷

۷ - هلاکت قوم ثمود ، با صاعقه خوارکننده و خفت آور

فأخذتهم صعقه العذاب الهون

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۸ - ذاریات - ۵۱ - ۴۴ - ۵

۵ - فراگیری صاعقه بر قوم ثمود ، در عین هشیاری و در مقابل چشمان آنان

فأخذتهم الصعقه و هم ينظرون

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۸ - نجم - ۵۳ - ۵۱ - ۲

۲ - از میان رفتن قوم ثمود و باقی نماندن نسل کافر ایشان ، پس از عذاب و انتقام الهی

و أنه أهلك .. و ثموداً فما أبقى

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۸ - نجم - ۵۳ - ۵۲ - ۱

۱ - قوم نوح ، قومی هلاک شده به اراده خداوند ، قبل از عاد و ثمود

و أنه أهلك عاداً .. و ثموداً

... و قوم نوح من قبل

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۸ - قمر - ۵۴ - ۳۰ - ۲

۲ - سرگذشت هلاکت بار قوم ثمود ، دلیلی بر حقانیت عذاب ها و هشدار های خداوند

کذبت ثمود بالنذر ... فکیف کان عذابی و نذر

کذبت ثمود بالنذر ... فکیف کان عذابی و نذر

خداوند، پس از بیان موضع تکذیب گرانه ثمودیان نسبت به هشدارهای الهی؛ انسان ها را به این حقیقت متوجه ساخته است که <ببیند چگونه عذاب ها و انذارهای الهی تحقق پذیرفت و عملی گردید.>

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۹ - حاقه - ۶۹ - ۵ - ۱

۱ - قوم ثمود ، به وسیله صاعقه کوبنده و سرکش به هلاکت رسیدند .

فأما ثمود فأهلكوا بالطاغية

<طاغیه> در اصل، به معنای سرکش و متجاوز از حد و مرز است؛ ولی مقصود از آن در آیه شریفه برابر نظر مفسران صاعقه است. البته در آیه ۱۳ سوره <فصلت> بدان تصریح شده است.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۲۰ - بروج - ۸۵ - ۱۸ - ۳

۳ - سرنوشت هلاکت بار فرعونیان و قوم ثمود ، نمونه ای بارز از برخورد تند و قهرآمیز خداوند با کافران است .

إن بطش ربك .. فرعون و ثمود

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۲۰ - بروج - ۸۵ - ۱۹ - ۶

۶ - اصرار کافران مگه بر تکذیب تهدید های الهی ، با وجود آگاهی آنان از هلاکت فرعونیان و ثمودیان ، شگفت آورتر از

كفرورزی پیشینیان است .

بل الذین كفروا فی تكذیب

اضراب

که از حرف <بل> استفاده می شود ممکن است نظر به این داشته باشد که تکذیب گری مردم مکه در قیاس با کفر پیشینیان
عجاب آورتر است زیرا به رغم دیدن سرنوشت آنها، تهدید را دروغ شمردند.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۲۰ - فجر - ۸۹ - ۹ - ۲

۲ - آگاهی دقیق پیامبر (ص)، به فرجام هلاکت بار قوم ثمود

الم تر کیف ... و ثمود

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۲۰ - فجر - ۸۹ - ۱۱ - ۴

۴ - طغیان، عامل هلاکت قوم عاد و ثمود و زمینه ساز نابودی فرعون

الم تر کیف فعل ربك بعدا... و ثمود... وفرعون... الذين طغوا في البلد

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۲۰ - شمس - ۹۱ - ۱۱ - ۶

۶ - قوم ثمود، محروم سازنده خود از کمالات نفسانی و گرفتار فساد و تباهی بودند.

وقد خاب من دسئها . كذبت ثمود بطغويها

این آیه، بیانگر یکی از مصادیق آیه قبل است.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۲۰ - شمس - ۹۱ - ۱۴ - ۸

۸ - خداوند، بر قوم ثمود به جهت کشتن ناقه، عذابی فراگیر نازل کرده، اعضای بدن آنان را از هم متلاشی ساخت.

فدمدم عليهم ربهم بذنبهم

اطلاق <دمدمه> که بر پوشاندن و فراگیری دلالت دارد بر هلاکت ثمودیان، به جهت آن بود که خداوند، آنان را با عذاب و

هلاکت پوشاند (مقایس). جمله <دمدمت الشيء> که گاهی با حرف <علی> و گاهی بدون

آن استعمال می شود (قاموس) زمانی کار برد دارد که چیزی را به زمین کوبیده و آن را شکسته و قطعه های آن را پراکنده سازند. (صحاح اللغه)

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۲۰ - شمس - ۹۱ - ۱۵ - ۱،۲

۱ - برچیدن ثمودیان از زمین ، حادثه ای ناچیز در برابر قدرت خداوند و خالی از هر گونه پیامد نامطلوب و لایخاف عقیبها

ضمیر <عقبها>، به <دَمْدَمَه> و یا به <ثمود> برمی گردد. در صورت دوم مراد <عقبی هلاکتهم> خواهد بود.

۲ - خداوند ، از آثار هلاکت ثمودیان پروایی نداشته و ترسی از پیامد های آن ندارد .

و لایخاف عقیبها

هلاکت قوم عاد

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۶ - اعراف - ۷ - ۷۲ - ۷،۸،۹

۶ تمامی تکذیب کنندگان آیات الهی از قوم عاد ، با عذاب نازل شده از جانب خداوند به هلاکت رسیدند .

و قطعنا دابر الذین کذبوا

دابر هر چیز به معنای آخر آن است. <قطع دابر> یعنی نابودسازی آخرین نفر ۷ و این کنایه از نابودی همگان است.

۷ اصرار قوم عاد بر کفر و امید نرفتن به ایمانشان ، عامل نزول عذاب و هلاکت آنان

و قطعنا دابر الذین کذبوا بآیتنا و ما کانوا مؤمنین

چون تکذیب آیات الهی ملازم با عدم ایمان، بلکه برخاسته از بی ایمانی است، می توان گفت جمله <ما کانوا مؤمنین> یا اشاره به این معنا دارد که تکذیب کنندگان هلاک شده اهل ایمان نبودند و توفیق گرایش به توحید به طور کلی از آنان سلب شده بود، و یا اشاره به طایفه ای دیگر غیر از تکذیب کنندگان دارد.

یعنی کسانی که تکذیب نکردند، ایمان نیز نیاوردند. برداشت فوق بر اساس احتمال اول است.

۸ خداوند علاوه بر تکذیب کنندگان آیات الهی از قوم عاد، غیر مؤمنان ایشان را نیز به هلاکت رساند.

قطعنا دابر الذین کذبوا بآیتنا و ما کانوا مؤمنین

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۸ - هود - ۱۱ - ۵۷ - ۵

۵ نابودی کفرپیشگان قوم عاد و جایگزینی اقوامی دیگر به جای آنها، هشدار هود (ع) به آنان

فإن تولّوا... و یستخلف ربی قومًا غیر کم

<استخلاف> به معنای جانشین ساختن و جایگزین کردن است و این معنا در آیه شریفه، مستلزم نابود کردن قوم عاد می باشد.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۱ - حج - ۲۲ - ۴۴ - ۱۰

۱۰ - قوم نوح، عاد، ثمود، ابراهیم، لوط، اصحاب مدین و فرعونیان، اقوام هلاک شده با عذاب استیصال

فقد کذبت قبلهم قوم نوح... ثم أخذتهم فکیف کان نکیر

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۲ - فرقان - ۲۵ - ۳۸ - ۱

۱ خداوند، قوم عاد، ثمود و اصحاب رس را به خاطر تکذیب آیات و رسولان الهی درهم شکست و نابود ساخت.

و عادًا و ثمودا و أصحاب الرّسّ و قرونًا بین ذلك کثیرًا

نصب کلمه های <عادًا>، <ثمودا> و <اصحاب الرّسّ> به وسیله فعلی محذوف <دمرنا> و <أهلکنا> می باشد. گفتنی است علت هلاکت اقوام یاد شده، همان تکذیب است که در آیات قبل در باره فرعونیان و قوم نوح آمده بود.

جلد - نام سوره -

۱ خداوند ، پیش از هلاکت تکذیب کنندگان موسی (ع) و اقوام نوح ، عاد ، ثمود و اصحاب رسّ برای اتمام حجت و عبرت آموزی آنان ، مثل های روشنگرانه ای زده بود .

فقلنا اذہبا إلی القوم الذین کذبوا بآیتنا .. و قوم نوح ... و عادًا و ثمودا و

۳ همه مردمان عاد ، ثمود ، اصحاب رسّ و مردم دوران های بین اقوام یاد شده ، به خاطر تکذیب آیات خدا و رسولان او ، به شکل شگفت آوری درهم شکسته شده و نابود گردیدند .

و کلاً تبرنا تتبیراً

<تتبیر> (مصدر <تبرنا>) به معنای درهم شکستن و هلاک کردن است (لسان العرب). <تتبیراً> که مفعول مطلق برای <تبرنا> است نیز برای تأکید معنای درهم شکستن و هلاک کردن و نوع شگفت آور آن است.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۴ - هلاکت قوم عاد ، نمود عزت و قدرت قاهر خداوند .

فکذبوه فأهلکنهم .. و إنّ ربّک لہو العزیز

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱ - عاد و ثمود ، دو قوم هلاک شده با عذاب الهی اند .

فأخذتهم الرجفہ .. و عادًا و ثمودًا

<عادًا و ثمودًا> منصوب به فعل مقدر <أهلکنا> است.

۲ - خانه های بازمانده از دو قوم عاد و ثمود ، نشان هلاکت و نابودی آنان به عذاب الهی است .

و عادًا و ثمودًا و قد تبین لکم

احتمال دارد <من مساکنهم> متعلق به <تیین> باشد و فاعل <تیین> مستتر و مرجع آن <إِهْلَاكُنَا> باشد و احتمال دارد <من> زاید و <مساکن> در محل رفع و فاعل <تیین> باشد. در هر دو صورت، نکته یاد شده، به دست می آید.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۴ - عنکبوت - ۲۹ - ۴۰ - ۱۱، ۱۴، ۱۵

۱۱ - نابود کردن قوم عاد و ثمود با طوفان و صدای مهیب و نیز هلاکت قارون و فرعون و هامان با فرورفتن در کام زمین و امواج دریا، نشانه پیشی داشتن قضای الهی بر هر قدرتی است.

و قرون و فرعون و همن ... و ما كانوا سبقيين . فكلاً أخذنا بذنبه فمنهم

۱۴ - هلاکت قوم عاد و ثمود و قارون و هامان و فرعون با عذاب های الهی، نتیجه ظلمی بود که خود، در حق خود، روا داشتند.

فكلاً أخذنا بذنبه .. و ما كان الله ليظلمهم ولكن كانوا أنفسهم يظلمون

۱۵ - آنچه خداوند با اقوام عاد و ثمود و نیز با قارون و فرعون و هامان کرد، ظلم خدا به آنان نبود.

فكلاً أخذنا بذنبه .. و ما كان الله ليظلمهم

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۶ - غافر - ۴۰ - ۳۱ - ۵، ۷

۵ - قوم نوح، عاد، ثمود و اقوام پس از آنان، مهم ترین اقوام هلاک شده تاریخ *

مثل دأب قوم نوح .. و الذین من بعدهم

۷ - آشنایی مردم عصر فرعون از سرگذشت هلاکت بار قوم نوح، عاد، ثمود و اقوام پس

از آنان

إِنِّي أَخَافُ عَلَيْكُمْ مِثْلَ... دَابُّ قَوْمِ نُوحٍ... وَالَّذِينَ مِنْ بَعْدِهِمْ

هشدار مؤمن آل فرعون به مردم و بازگو کردن سرگذشت عبرت آموز اقوام یادشده برای ایشان، می تواند گویای برداشت بالا باشد.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۷ - احقاف - ۴۶ - ۲۵ - ۸

۸- هلاکت قوم عاد ، نمودی از سنت الهی در مجازات جوامع جرم پیشه

كَذَلِكَ نَجْزِي الْقَوْمَ الْمَجْرِمِينَ

از تعبیر <كَذَلِكَ نَجْزِي> با توجه به فعل مضارع که مفید استمرار است سنت استفاده می شود.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۷ - احقاف - ۴۶ - ۲۶ - ۲

۲- هلاکت قوم عاد ، به رغم داشتن توان و نیرویی قوی و گسترده ، هشدار است به تمامی مشرکان .

و لَقَدْ مَكَّنَّهُمْ فِيمَا إِن مَكَّنَّكُمْ فِيهِ

گرچه مورد آیه، مشرکان مکه است؛ ولی در هشدار الهی، دیگر مشرکان نیز با آنها تفاوتی ندارند.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۸ - نجم - ۵۳ - ۵۲ - ۱

۱- قوم نوح ، قومی هلاک شده به اراده خداوند ، قبل از عاد و ثمود

و أَنَّهُ أَهْلَكَ عَادًا... وَ ثَمُودًا... وَ قَوْمِ نُوحٍ مِنْ قَبْلِ

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۸ - قمر - ۵۴ - ۱۸ - ۳

۳- ترغیب مردم از سوی خداوند ، برای تأمل در سرنوشت هلاکت بار قوم عاد

کذّبت عاد فکیف کان عذابی و نذر

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۹ - حاقه - ۶۹ - ۶ - ۱

۱ - قوم عاد ، به وسیله بادی سرکش ،

بسیار سرد و توفنده به هلاکت رسیدند .

و أمّا عاد فأهلكوا بريح صرصر عاتیه

<صرصر>؛ یعنی، صدای شدید و یا [هوای] سرد شدید، به گونه ای که بسوزاند. <عُتُوَ> (مصدر <عاتیه>) به معنای استکبار و تجاوز از حد است. (قاموس المحيط)

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۲۰ - فجر - ۸۹ - ۱۱ - ۴

۴ - طغیان ، عامل هلاکت قوم عاد و ثمود و زمینه ساز نابودی فرعون

ألم تر كيف فعل ربك بعاد ... و ثمود ... وفرعون ... الذين طغوا في البلد

هلاکت قوم لوط

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۶ - اعراف - ۷ - ۸۳ - ۱

۱ خداوند قوم لوط را به سبب مخالفتشان با لوط و استمرارشان بر عمل شنیع لوط به هلاکت رساند .

فانجينه و أهله إلا امرأته كانت من الغبرين

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۶ - اعراف - ۷ - ۸۴ - ۱

۱ خداوند با فرو ریختن بارانی بی نظیر (بارشی از سنگ) بر سر قوم لوط ، آنان را به هلاکت رساند .

و أمطرنا عليهم مطراً

<مَطَّرَ> مفعول به برای <أمطرنا> است و نکره آمدنش حکایت از آن دارد که بارشی عجیب و بی نظیر بوده است و با توجه به آیه ۸۲ از سوره هود (و أمطرنا عليها حجاره ..) معلوم می شود که عذاب قوم لوط سنگباران بوده است.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۸ - هود - ۱۱ - ۷۰ - ۱۱

۱۱ از میان بردن قوم لوط ، مأموریت فرشتگان حاضر در پیشگاه ابراهیم (ع

إِنَّا أَرْسَلْنَا إِلَى قَوْمِ لُوطٍ

از آیه ۷۶ و نیز آیات مربوط به داستان لوط (ع) معلوم می شود هدف از فرستادن فرشتگان به سوی قوم لوط، به هلاکت رساندن آنان بود.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۸ - هود - ۱۱ - ۷۱ - ۱۲

۱۲ زمان آگاهی ابراهیم (ع) به دارا شدن فرزند و نوه (اسحاق و یعقوب) اندکی پیش از به هلاکت رسیدن قوم لوط بود.

إِنَّا أَرْسَلْنَا إِلَى قَوْمِ لُوطٍ. وَاْمْرَأَتَهُ قَائِمَةٌ فَضَحَكَتْ فَبَشَّرْنَاهَا بِإِسْحَقَ

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۸ - هود - ۱۱ - ۸۲ - ۲،۴

۲ خداوند، علاوه بر زیر و رو کردن دیار قوم لوط، با فرو فرستادن سجیل (سنگ گل) آنان را به هلاکت رساند.

فلما جاء أمرنا .. أمطرنا عليها حجارة من سجيل

<سجیل> کلمه ای است که در اصل فارسی بوده (سنگ گل) و آن گاه که در زمان عربی استعمال شده و به اصطلاح معرب گشته، به صورت <سجیل> تلفظ شده است (لسان العرب).

۴ خداوند، به دست فرشتگان مهمان لوط، دیار قوم لوط را تخریب کرد و آنان را هلاک ساخت.

إِنَّا أَرْسَلْنَا إِلَى قَوْمِ لُوطٍ ... إِنَّا رَسَلْنَا رَبِّكَ ... فَلَمَّا جَاءَ أَمْرُنَا جَعَلْنَا عَلَيْهَا سَافِلَهَا

از اینکه خداوند، فرشتگان را برای تخریب دیار قوم لوط می فرستد (إِنَّا أَرْسَلْنَا إِلَى قَوْمِ لُوطٍ) و در عین حال تخریب آن دیار و نزول عذاب را به خودش نسبت می دهد (جَعَلْنَا عَلَيْهَا سَافِلَهَا) چنین استفاده می شود که: فرشتگان به منزله وسیله ای برای نزول عذاب بوده و کار

آنها جلوه ای از فعل خداوند است.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۹ - حجر - ۱۵ - ۷۴ - ۷

۷- زیر و رو شدن شهر و دیار قوم لوط و هلاکت آنان ، مصداق و مظهر عذاب دردناک الهی

نبیء عبادی ... و أن عذابی هو العذاب الأليم ... فأخذتهم الصيحة ... فجعلنا عليه

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۱ - حج - ۲۲ - ۴۴ - ۱۰

۱۰ - قوم نوح ، عاد ، ثمود ، ابراهیم ، لوط ، اصحاب مدین و فرعونیان ، اقوام هلاک شده با عذاب استیصال

فقد کذبت قبلهم قوم نوح .. ثم أخذتهم فكيف كان نكير

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۳ - شعراء - ۲۶ - ۱۷۲ - ۱

۱ - هلاکت قوم لوط ، پس از خروج وی و خاندان مؤمنش از شهر

فنجینه و أهله .. ثم دمرنا الآخرين

<تدمیر> (مصدر <دمرنا>) مرادف <إهلاك> و به معنای نابود کردن و از میان برداشتن است، یعنی، <سپس دیگران را هلاک گردانیدیم>.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۳ - شعراء - ۲۶ - ۱۷۳ - ۱

۱ - بارش بارانی از سنگ گل (سجیل) بر قوم لوط ، پس از هلاکت آنان و ویرانی کامل دیارشان

ثم دمرنا الآخرين . و أمطرنا عليهم مطرًا

<إمطار> (مصدر <أمطرنا>) به معنای بارانیدن است. <مطرًا> مفعول <أمطرنا> و تنکیر آن تنکیر تنويع است، یعنی، <بر روی آنان نوعی باران فرو ریختیم>. در سوره حجر (آیه ۷۴) نوع باران را بیان کرده است: <فجعلنا عاليها سافلها و أمطرنا

عليهم حجاره من سجيل:

شهرشان را زیرورو کردیم و بر آنان سنگ‌هایی از سجیل (سنگ گِل) فرو ریختیم >.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۳ - شعراء - ۲۶ - ۱۷۴ - ۲

۲ - هلاکت قوم فساد پیشه لوط و نجات وی و خاندانش به جز همسر وی نمودی از سنت مستمر الهی در یاری رسانی به حق و سرکوب باطل

إِنَّ فِي ذَلِكَ لَأَيَّة

نشانه و مایه عبرت بودن سرگذشت قوم لوط، در صورتی است که درباره دیگر امت‌ها قابل تکرار باشد و به تعبیر دیگر، سنتی مستمر به شمار آید.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۳ - شعراء - ۲۶ - ۱۷۵ - ۵

۵ - هلاکت قوم لوط ، نمود عزت و قدرت پیروزمند خداوند

ثُمَّ دَمَّرْنَا الْآخِرِينَ . . . وَإِنَّ رَبَّكَ لَهُوَ الْعَزِيزُ

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۵ - صافات - ۳۷ - ۱۳۴ - ۲

۲ - قوم لوط ، گرفتار عذاب هلاکت بار الهی شدند .

وَإِنَّ لَوْطًا لَمِنَ الْمُرْسَلِينَ . إِذْ نَجَّيْنَاهُ وَأَهْلَهُ

نجات حضرت لوط و خاندانش، نشانگر نابود شدن قوم لوط است.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۵ - صافات - ۳۷ - ۱۳۵ - ۱

۱ - همسر حضرت لوط ، از هلاک شدگان عذاب الهی قوم لوط بود .

إِلَّا عَجُوزًا فِي الْغَابِرِينَ

<غابری> (مفرد <غابرین>) به معنای باقی و مانده است و مقصود از آن، کسانی اند که از شهر بیرون نیامده و به عذاب الهی قوم لوط گرفتار شدند.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۵ - صفات - ۳۷ - ۱۳۶ - ۱

تمام افراد قوم لوط که در شهر ماندند ، به عذاب هلاکت بار الهی گرفتار و کیفر شدند .

إِذْ نَجَّيْنَاهُ وَأَهْلَهُ أَجْمَعِينَ . إِلَّا عَجُوزًا فِي الْغَابِرِينَ . ثُمَّ دَمَّرْنَا الْأَخْرِينَ

<تدمیر> (مصدر <دمرنا>) به معنای اهلاک و نابود کردن از روی کیفر است.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۸ - ذاریات - ۵۱ - ۳۲ - ۲

۲ - حضور فرشتگان به محضر ابراهیم (ع) ، قبل از ایفای مأموریت خود در نابودی قوم لوط

قال فما خطبکم أیها المرسلون . قالوا إنا أرسلنا إلى قوم مجرمین

مفسران این مأموریت را به قرینه <لنرسل> بعد از حضور یافتن ملائکه در منزل ابراهیم(ع) دانسته اند. البته آیات مربوط به قوم لوط در سوره هود مؤید همین معنا است.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۸ - نجم - ۵۳ - ۵۳ - ۲

۲ - هلاکت قوم لوط ، به وسیله زیور و شدن سرزمین آنان

و المؤتفکه أهوی

<اتفک> به معنای زیور و شدن است. <قرای مؤتفکه>؛ یعنی، آبادی هایی که با اهلس زیور و شده اند.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۸ - نجم - ۵۳ - ۵۴ - ۱

۱ - مدفون گشتن قوم لوط در پوششی گران ، در پی سقوط و هلاکت

و المؤتفکه أهوی . فغشّیها ما غشی

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۸ - قمر - ۵۴ - ۳۴ - ۳

۳- هلاکت تمامی قوم لوط با عذاب الهی ؛ به جز شخص لوط (ع) و خاندان او

إِنَّا أَرْسَلْنَا عَلَيْهِمْ حَاصِبًا إِلَّا آلَ لُوطٍ

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۳ - عذاب قوم لوط ، عذابی فراگیر و مایه نابودی همه آنان

و لقد صَبَّحَهُمْ بِكْرَهُ عَذَابٌ مُسْتَقَرٌّ

وصف <مستقر> می رساند که طوفان شن، آن قدر استمرار یافت تا تمامی قوم لوط به هلاکت رسیدند.

۴ - برجای ماندن آثار عذاب نازل شده بر قوم لوط ، پس از هلاکت آنان

و لقد صَبَّحَهُمْ بِكْرَهُ عَذَابٌ مُسْتَقَرٌّ

واژه <مستقر> می تواند نظر به استمرار یافتن آثار عذاب نازل شده بر قوم لوط داشته باشد. برداشت یاد شده بر پایه این احتمال است.

هلاکت قوم نوح

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۶ - اعراف - ۷ - ۶۴ - ۵

۵ خداوند ، قوم نوح (ع) را به خاطر تکذیب آیاتش ، با غرق کردن در آب به هلاکت رساند .

و أغرقنا الذين كذبوا بآياتنا

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۶ - اعراف - ۷ - ۶۹ - ۱۰

۱۰ قوم عاد نخستین جامعه سامان یافته در پی هلاکت قوم نوح

اذكروا إذ جعلكم خلفاء من بعد قوم نوح

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۸ - هود - ۱۱ - ۳۹ - ۲

۲ عذاب دنیوی کافران قوم نوح ، عذابی ذلت آور ، خوارکننده و هلاک سازنده بود .

من یأتیہ عذاب یخزیہ

<إخزاء> (مصدر یخزیہ) به معنای ذلیل و خوار کردن و نیز به معنای هلاک ساختن می باشد.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۸ - هود - ۱۱ - ۴۳ - ۱۲

۱۲ کفرپیشگان قوم نوح ، در طوفان آب غرق شدند و به هلاکت رسیدند .

فکان من المغرقین

جلد -

نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۱ - حج - ۲۲ - ۴۴ - ۱۰

۱۰ - قوم نوح ، عاد ، ثمود ، ابراهیم ، لوط ، اصحاب مدین و فرعونیان ، اقوام هلاک شده با عذاب استیصال

فقد کذبت قبلهم قوم نوح .. ثم أخذتهم فكيف كان نكير

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۲ - فرقان - ۲۵ - ۳۹ - ۱

۱ خداوند ، پیش از هلاکت تکذیب کنندگان موسی (ع) و اقوام نوح ، عاد ، ثمود و اصحاب رسّ برای اتمام حجت و عبرت آموزی آنان ، مثل های روشنگرانه ای زده بود .

فقلنا اذهبا إلى القوم الذين كذبوا بآيتنا .. و قوم نوح ... و عادًا و ثمودا و

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۳ - شعراء - ۲۶ - ۱۲۰ - ۱

۱ - غرق شدن و هلاکت قوم نوح ، پس از نجات وی و همراهانش

ثم أغرقنا بعد الباقين

<إغراق> (مصدر <أغرقنا>) به معنای غرق کردن است. مضاف الیه <بعد> حذف شده و تقدیر آن چنین است: <بعد نجات نوح و من معه>. <الباقيين> جمع همراه با <ال> جنس و مفید استغراق می باشد.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۳ - شعراء - ۲۶ - ۱۲۱ - ۱

۱ - نجات نوح (ع) و پیروانش و هلاکت کفرپیشگان قوم وی ، آیتی بزرگ و عبرت آموز برای دیگران

إن في ذلك لآية و ما كان أكثرهم مؤمنين

<ذلك> به جریان نجات نوح(ع) و پیروان وی و نیز هلاکت قوم کفرپیشه وی اشاره دارد. <آیه> در این جا مرادف <عبره>

می باشد و نکره آمدن آن بیانگر عظمت آن است.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۶ - غافر - ۴۰ - ۳۱ - ۵،۷

۵ - قوم نوح ، عاد ، ثمود و اقوام پس از آنان ، مهم ترین اقوام هلاک شده تاریخ *

مثل دأب قوم نوح ... و الذین من بعدهم

۷ - آشنایی مردم عصر فرعون از سرگذشت هلاکت بار قوم نوح ، عاد ، ثمود و اقوام پس از آنان

إِنِّي أَخَافُ عَلَيْكُمْ مِثْلَ... دأب قوم نوح ... و الذین من بعدهم

هشدار مؤمن آل فرعون به مردم و بازگو کردن سرگذشت عبرت آموز اقوام یادشده برای ایشان، می تواند گویای برداشت بالا باشد.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۹ - حاقه - ۶۹ - ۱۱ - ۱

۱ - نابودی قوم نوح ، با طغیان آب و غرق شدن

إِنَّا لَمَّا طَغَا الْمَاءُ

این آیه درصدد بیان سرگذشت اولین قوم عقوبت شده است که در آیه قبل، بدان اشاره شده و آن قوم نوح است.

هلاکت کافران

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۳ - آل عمران - ۳ - ۱۲۷ - ۲،۳

۲ هلاکت و خواری بزرگان سپاه کفر در جنگ بدر *

و لقد نصرکم الله ببدر... ليقطع طرفاً من الذین کفروا

برخی از مفسرین، <طرفاً> را به معنای اشراف و بزرگان گرفته اند، به استناد اساس اللغه که گفته است: <من اطراف العرب یعنی من اشرافهم>.

۳ خداوند ، هلاک کننده و خوارکننده کافران

ليقطع طرفاً من الذين كفروا او يكبتهم

فاعل <ليقطع>، ضمیری است که به <الله> ارجاع می شود.

جلد - نام سوره - سوره -

آیه - فیش

۴ - نساء - ۴ - ۱۳۳ - ۲،۶

۲ قدرت خداوند بر نابودی کافران و گنهکاران و جایگزینی مؤمنانی تقوایپیشه به جای ایشان

ان اتقوا الله .. ان یشأ یذهبکم ایها الناس و یأت باخرین

۶ تهدید بی تقوایان کفرپیشه به هلاکت و نابودی ، از سوی خداوند

ان اتقوا الله و إن تکفروا .. ان یشأ یذهبکم ایها الناس

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۵ - انعام - ۶ - ۱۳۳ - ۸

۸ اگر خداوند بخواهد مردم ستمگر و کافر را نابود می کند و نسلهای دیگری را جانشین آنان می سازد.

إن یشأ یذهبکم و یتخلف من بعدکم ما یشاء

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۶ - اعراف - ۷ - ۷۲ - ۸

۸ خداوند علاوه بر تکذیب کنندگان آیات الهی از قوم عاد ، غیر مؤمنان ایشان را نیز به هلاکت رساند .

قطعنا دابر الذین کذبوا بآیتنا و ما کانوا مؤمنین

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۶ - انفال - ۸ - ۷ - ۷،۸

۷ تعلق اراده الهی به تحقق یافتن حق و ریشه کن شدن کافران

و یرید الله أن یحق الحق بکلمته و یقطع دابر الکفرین

<دابر> به معنای آخرت است و از بین بردن آخر هر چیز به معنای نابودسازی کامل آن چیز است.

۸ پیاده شدن حق و ریشه کن شدن بنیان کافران ، هدف از فرمان خداوند به نبرد با مشرکان مکه در بدر

و يريد الله أن يحق الحق بكلمته و يقطع دابر الكافرين

جلد - نام سوره - سوره - آيه - فيش

٦ - انفال

۳ تضمین تحقق حق و محو باطل در پرتو ریشه کن شدن کافران است .

و يقطع دابر الكافرين. ليحق الحق و يبطل البطل

برداشت فوق بر این اساس است که <ليحق الحق> متعلق به <يقطع .. > در آیه قبل باشد.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۸ - هود - ۱۱ - ۵۷ - ۱۰

۱۰ هلاکت کفرپیشگان به عذاب های الهی ، هرگز مایه زیان و ضرری برای خداوند نیست .

و يستخلف ربي قومًا غيركم و لاتضرونه شيئًا

در برداشت فوق ، جمله <لاتضرونه> در ارتباط با <يستخلف ربي .. > معنا شده است ، یعنی ، در صورت نابودی شما ، ضرری متوجه خداوند نمی شود.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۸ - رعد - ۱۳ - ۴۱ - ۸

۸ از میان رفتن کفرپیشگان و کوتاه شدن سیطره آنان از زمین ، از فرمان های خداوند است که نقض نخواهد شد و تحقق خواهد یافت .

أولم يروا أَنَّا نَأْتِي الْأَرْضَ نَنْقُصُهَا مِنْ أَطْرَافِهَا وَاللَّهُ يَحْكُمُ لَا مُعَقِّبَ لِحُكْمِهِ

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۸ - رعد - ۱۳ - ۴۲ - ۵،۶

۵ نابودی کفرپیشگان توطئه گر در طول تاریخ ، نشانه بی اثر بودن مکر آنان در برابر برنامه های الهی است .

أولم يروا أَنَّا نَأْتِي الْأَرْضَ نَنْقُصُهَا .. و قد مكر الذين من قبلهم فله المكر جميعًا

۶ نابودی کفرپیشگان توطئه گر ، دلیل اقتدار خدا بر طرح نقشه ها و برنامه های پنهانی

أولم يروا .. و قد مكر الذين من قبلهم فله المكر جميعًا

- آیه - فیش

۹ - ابراهیم - ۱۴ - ۱۴ - ۳

۳- تهدید شدن کافران ظالم به مرگ از سوی خداوند ، در پی تهدید شدن انبیای الهی از سوی آنان به اخراج از سرزمین مسکونی خویش

و قال الذین کفروا... لنخرجنکم من أرضنا... فأوحى إليهم ربهم لنهلكن الظلمین

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۰ - کهف - ۱۸ - ۵۵ - ۱۴

۱۴- خداوند براساس سنت خویش ، کافران دوران های پیشین را که از ایمان و استغفار روگردان بودند ، به هلاکت رساند .

إلا أن تأتيهم سنّه الأولین

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۱ - انبیاء - ۲۱ - ۳۷ - ۶،۷

۶- نابودی کافران دین ستیز و پیروزی مسلمانان ، قانونمند و دارای وقت مناسب است .

خلق الإنسن من عجل سَأوریکم ءایتی فلاتستعجلون

برداشت یاد شده از ارتباط میان این آیه و آیه قبل استفاده شده است؛ بدین ترتیب که مؤمنان با مشاهده برخورد گستاخانه مشرکان با پیامبر(ص)، بی صبرانه منتظر تحقق وعده الهی، مبنی بر هلاکت دشمنان و پیروزی مسلمانان بودند. و خداوند آنان را به صبر و شتاب نکردن فراخوانده است. گفتنی است برداشت فوق بر اساس این است که مخاطبان جمله <سَأوریکم... فلاتستعجلون> مسلمانان باشند.

۷- هلاکت و شکست کافران و دین ستیزان و پیروزی مؤمنان ، از آیات الهی است .

سَأوریکم ءایتی

برداشت یاد شده به خاطر این است که از هلاکت کافران و پیروزی مسلمانان به <آیات> تعبیر شده است.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۱ - حج - ۲۲ - ۴۴ - ۵۸

۵ - خداوند ، اقوام تکذیب گر و

کفر پیشه تاریخ را پس از این که از فرصت داده شده استفاده نکردند و هم چنان بر کفر و انکار خود پای فشردند ، با عذاب استیصال نابود کرد .

فأملیت للكفرین ثم أخذتهم

<نکیر> به معنای انکار (تغییر) است. و مقصود از آن به قرینه آیه بعد، تغیر نعمت به محنت، حیات به مرگ و نابودی و آبادانی به ویرانی است. گفتنی است که استفهام در جمله <فکیف کان نکیر>، استفهام تعجیبی و بیانگر شدت کیفر است.

۸- مهلت دادن به کافران حق ستیز و سپس هلاک ساختن آنها ، سنت الهی در طول تاریخ

فقد کذبت قبلهم .. فأملیت للكفرین ثم أخذتهم

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۲ - مؤمنون - ۲۳ - ۴۱ - ۵

۵- تبدیل شدن کافران حق ستیز به موجوداتی بی جان همچون خس و خاشاک در پی نزول عذاب

فجعلنهم غنأ

<جعل> (مصدر <جعلنا>) در جمله بالا به معنای گردانیدن و تغیر دادن از صورتی یا حالتی، به صورت یا حالت دیگر است. <غنأ> نیز به خس و خاشاک روی آب گفته می شود.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۲ - مؤمنون - ۲۳ - ۴۴ - ۱۰

۱۰- افول تمدن ها و هلاکت جوامع کفرپیشه ، نمودی است از خشم و نفرین الهی در حق آنان

فأتبعنا بعضهم بعضاً .. فبعداً لقوم لایؤمنون

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۳ - نمل - ۲۷ - ۸۲ - ۴

۴- پاکسازی نهایی زمین از وجود کافران ، وعده ای حتمی و تخلف ناپذیر

و إذا وقع القول علیهم .. أن الناس کانوا

تعبیر <أَنَّ النَّاسَ..> دربرگیرنده همه کافران است.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۷ - زخرف - ۴۳ - ۸ - ۱

۱ - مؤاخذة هلاکت بار ملت های کفرپیشه و مقتدر پیشین از سوی خداوند

فأهلکنا أشدَّ منهم بطشاً

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۷ - زخرف - ۴۳ - ۵۵ - ۹

۹ - هلاکت و نابودی ، فرجام ملت های ذلت پذیر و پیرو کفر و ستم

فاستخفَّ قومه .. فأغرقنهم أجمعین

از این که فرعونیان با ضعف و زبونی در برابر دستگاه جبار فرعونی سرانجام به هلاکت رسیدند، مطلب بالا استفاده می شود.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۷ - محمد - ۴۷ - ۱۰ - ۹، ۶

۶- نابودی دیار کافران و هلاکت ایشان ، نمودی از ذلت آنان و پوچی فرجامشان *

فتعساً لهم و أضلَّ أعمالهم .. دمر الله عليهم

بدان احتمال که <دمر الله عليهم> تفسیر و بیان نمودی از <تعساً لهم> باشد، برداشت بالا استفاده می شود.

۹- هشدار خداوند به کافران ، نسبت به استمرار اراده او بر نابودی ملت های کفرپیشه

دمر الله عليهم و للكفرین أمثلها

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۷ - محمد - ۴۷ - ۱۱ - ۶

۶- هلاکت جوامع کفرپیشه در گذشته تاریخ ، نشانی آشکار از بی یآوری کافران در قبال کیفر خداوند

دَمَّرَ اللَّهُ عَلَيْهِمْ .. و أَنَّ الْكٰفِرِيْنَ لَا مَوْلٰى لَهُمْ

از ارتباط <دَمَّرَ اللَّهُ عَلَيْهِمْ..> با <مولى لهم>، مطلب بالا استفاده می شود.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۷ - ق - ۵۰ - ۳۸ - ۴

۴ - آفریدگار

جهان ، قادر بر نابود ساختن کافران و منکران معاد *

و کم أهلکنا .. و لقد خلقنا السموت و الأرض

بنابراین که تذکر به خالقیت خداوند، در ادامه آیات تهدیدی (کم أهلکنا قبلهم من قرن) باشد، برداشت بالا استفاده می شود.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۹ - تغابن - ۶۴ - ۵ - ۹

۹ - تشویق و ترغیب مردم از سوی خداوند ، به مطالعه و تأمل در سرنوشت هلاکت بار جوامع کفرپیشه گذشته

ألم یأتکم نبؤا الذین کفروا من قبل .. لهم عذاب أليم

استفهام در <ألم یأتکم..>، ضمن آن که برای تقریر مسأله است، برای تشویق و ترغیب نیز می باشد.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۹ - ملک - ۶۷ - ۷ - ۱

۱ - کافران ، از هنگام افکنده شدنشان در دوزخ ، با ناخوشایندترین صداها روبه رو خواهد شد .

إذا ألقوا فیها سمعوا لها شهيقاً

<شهیق>، به معنای زشت ترین و ناخوشایندترین صداها است(لسان العرب).

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۹ - ملک - ۶۷ - ۱۹ - ۵

۵ - پرواز پرندگان بر فراز زمین ، دلیل و نشانه توانایی خداوند بر عذاب و هلاکت کافران

فکیف کان نکیر . أولم یروا إلى الطیر ... ما یمسکهنّ إلا الرحمن

ذکر پرواز پرندگان به عنوان نشانه قدرت خدای رحمان پس از یادآوری کیفر و عذاب کافران پیشین می تواند به منظور ارائه نمونه و جلوه ای از قدرت همه جانبه خداوند در جهان باشد.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

- توانایی خداوند بر نابودی امت‌ها (همچون کافران) و جایگزین کردن امت‌های برتر و بهتر از آنها (همچون مؤمنان)

فَلَا أُقْسِمُ .. إنا لقدرون . على أن نبدل خيرا منهم

درباره زمان تبدیل و مقصود از آن در این آیه، دو احتمال وجود دارد: ۱ نابودی کافران و جایگزین کردن مردم خوب و مؤمن به جای آنان در دنیا؛ ۲ تبدیل کافران و دیگر انسان‌ها به انسان‌های برتر و مناسب حیات اخروی در قیامت. برداشت یاد شده، مبتنی بر احتمال نخست است.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۹ - نوح - ۷۱ - ۲۶ - ۱،۳

۱ - درخواست نوح (ع) از درگاه پروردگار مبنی بر نابودی تمامی کافران و مشرکان حق ناپذیر عصر خود و قطع نسل آنان

و قال نوح رب لاتذر على الأرض من الكافرين ديارا

واژه <ديارا>، همواره پس از نفی قرار می‌گیرد و شامل همه انسان‌ها می‌شود.

۳ - کافران و بت پرستان حق ناپذیر، مستحق نفرین و نابودی اند.

و قال نوح رب لاتذر على الأرض من الكافرين ديارا

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۹ - مدثر - ۷۴ - ۱۹ - ۲

۲ - کافران حق ناپذیر و اندیشه‌گر علیه دین، مستحق هلاکت و نابودی اند.

إنه فکّر و قدر . فقتل كيف قدر

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۹ - مدثر - ۷۴ - ۲۰ - ۲

۲ - کافران حق ناپذیر و اندیشه‌گر علیه دین، مستحق شدیدترین عقوبت و نابودی اند.

ثم قتل كيف قدر

جلد - نام

سوره - سوره - آیه - فیش

۱۹ - انسان - ۷۶ - ۲۸ - ۴

۴ - توانایی خداوند بر آفرینش انسان ، نشانه توانایی او بر نابود کردن امت های گنه پیشه و کافر و جایگزین کردن دیگران

نحن خلقنهم .. وإذا شئنا بدلنا أمثلهم تبديلاً

برداشت یاد شده، از یاد آوری آفرینش انسان از سوی خداوند پیش از تذکر به هلاکت امت های کافر و جایگزین کردن دیگران استفاده می شود.

هلاکت کافران اطراف مکه

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۸ - رعد - ۱۳ - ۳۱ - ۱۶

۱۶ شکست و نابودی کفرپیشگان مکه و حوالی آن ، از پیشگویی های قرآن

لايزال الذين كفروا تصيبهم بما صنعوا قارعه .. حتى يأتى وعد الله

هلاکت کافران پیشین

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۶ - انفال - ۸ - ۵۴ - ۱۱

۱۱ هلاکت فرعونیان و امت های کافر پیشین ، نمودی از زوال نعمت ها در نتیجه ظلم و گناه

ذلك بأن الله لم يك مغيراً نعمه أنعمها على قوم حتى يغيروا .. و كل كانوا ظلمين

هلاکت کافران در غزوه بدر

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۶ - انفال - ۸ - ۵۴ - ۶

۶ هلاکت کافران در جنگ بدر کیفری از سوی خداوند به سبب تکذیب آیات الهی و انکار رسالت پیامبر (ص)

كدأب ءال فرعون .. فأهلكنهم بذنوبهم

هلاكت كافران صدراسلام

جلد - نام سوره - سوره - آيه - فيش

٨ - رعد - ١٣ - ٣١ - ١٥

١٥ شكستو نابودی كفرپيشگان و پیروزی اهل ایمان ، از تهدید

های خداوند به کافران و از وعده های او به مؤمنان عصر بعثت

حتی یأتی وعد الله

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۵ - فاطر - ۳۵ - ۱۷ - ۲

۲ - هشدار خداوند به مشرکان و کافران لجوج صدراسلام ، مبنی بر به نابودی کامل آنان و جایگزین کردن مردمی دیگر به جای آنها

إن یشاء یدهبکم .. ما ذلک علی الله بعزیز

هلاکت کافران قوم ثمود

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۶ - اعراف - ۷ - ۷۸ - ۴، ۵، ۳، ۱

۱ کفرپیشگان قوم ثمود با گرفتار شدن به لرزشی شدید به هلاکت رسیدند .

فأخذتهم الرجفة فأصبحوا فی دارهم جثمین

<رجفه> به معنای اضطراب و لرزش است و به قرینه <فأصبحوا ..> معلوم می شود آن لرزش بسیار شدید بوده است. قابل ذکر است که <فأخذتهم الرجفه> (لرزش آنان را فراگرفت) می تواند به این معنی باشد که لرزشی شدید بر اندام آنان مستولی شد و نیز می تواند به این معنی باشد که زمین لرزه و زلزله ای شدید آنان را فراگرفت.

۳ کافران قوم ثمود بر اثر عذاب الهی به رو بر زمین افتادند و هلاک شدند .

فأصبحوا فی دارهم جثمین

<جثوم> به معنای به زمین چسبیدن و حرکت نکردن است و برخی گفته اند به معنای فروافتادن شخص به سینه خود است.

۴ کفرپیشگان قوم ثمود شب هنگام به عذاب گرفتار شدند و در صبحگاهش به هلاکت رسیدند . *

فأصبحوا فی دارهم جثمین

برداشت فوق مبتنی بر این است که <اصبحوا> به معنای <دخلوا فی الصبح> (داخل در صبح شدند) باشد نه به معنای

< صاروا > بر این

مبنا <فأصبحوا .. > می رساند که هلاکت در اولین لحظه صبح اتفاق افتاده و در نتیجه عذاب لرزش پیش از صبح یعنی در شب، بر کافران قوم ثمود عارض شده است.

۵ کافران قوم ثمود پس از تمام شدن حجت بر آنان و اصرارشان بر کفرورزی و از میان بردن ناقه صالح به هلاکت رسیدند .

قال الملائة الذين استكبروا .. فأخذتهم الرجفة

کلمه <فأخذتهم> در <فأخذتهم> نزول عذاب را بر حقایق بیان شده در آیات قبل مرتبط می سازد که از آنهاست کفرورزی قوم صالح، پی کردن ناقه و

هلاکت کافران مدین

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۶ - اعراف - ۷ - ۹۱ - ۶، ۴، ۳، ۲، ۱

۱ کفرپیشگان قوم شعیب با گرفتار شدن به لرزشی شدید به هلاکت رسیدند .

فأخذتهم الرجفة فأصبحوا في دارهم جثمين

<رجفة> به معنای اضطراب و لرزش است و به قرینه <فأصبحوا .. > معلوم می شود که آن لرزش بسیار شدید بوده است. قابل ذکر است که <فأخذتهم الرجفة>، (لرزش آنان را فراگرفت) هم می تواند به این معنی باشد که لرزشی شدید به اندام آنان مستولی شد و هم می تواند به این معنی باشد که زمین لرزه شدید آنان را فراگرفت.

۲ کافران قوم شعیب پس از تمام شدن حجت الهی بر آنان و اصرارشان به کفرورزی و مبارزه با شعیب و مؤمنان به وی ، به هلاکت رسیدند .

قال الملائة .. فأخذتهم الرجفة

کلمه <فأ> در <فأخذتهم> نزول عذاب را بر قضایای بیان شده در آیات قبل مرتبط می سازد و از آن قضایاست، کفرورزی مردم مدین، مبارزه آنان

با شعیب و در آخر دعای شعیب که خواهان داوری خداوند شد.

۳ کافران قوم شعیب شب هنگام به عذاب گرفتار شدند و صبحگاهش به هلاکت رسیدند . *

فأصبحوا فی دارهم جثمین

برداشت فوق مبتنی بر این است که <اصبحوا> به معنای <ادخلوا فی الصبح> (داخل در صبح شدند) باشد، نه به معنای <صاروا>. بر این مبنا <فأصبحوا ...> می رساند که هلاکت به هنگام صبح اتفاق افتاد و در نتیجه عذاب لرزش پیش از صبح، یعنی در شب، بر کافران قوم شعیب عارض شده است.

۴ کفرپیشگان قوم شعیب بر اثر عذاب الهی، همگان به رو بر زمین افتادند و هلاک شدند .

فأصبحوا فی دارهم جثمین

<جثوم> به معنای به زمین چسبیدن و حرکت نکردن است و برخی گفته اند به معنای فرو افتادن شخص است بر سینه خود.

۶ هلاکت کافران قوم شعیب و نجات مؤمنان آن قوم، داوری به حق خداوند در میان آنان

ربنا افتح بیننا و بین قومنا بالحق .. فأخذتهم الرجفة

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۶ - اعراف - ۷ - ۹۲ - ۱

۱ عذاب فرود آمده بر تکذیب کنندگان شعیب و کفرپیشگان مدین موجب نابودی آنان و تخریب آثار زندگانی در آن دیار شد .

الذین کذبوا شعیباً کأن لم یغنوا فیها

ضمیر در <فیها> به <دار> در آیه قبل برمی گردد و <غنی> مصدر <لم یغنوا> به معنای اقامت کردن و سکونت گزیدن است. بنابراین <کأن لم یغنوا> یعنی گویا قوم شعیب در دیارشان اقامت نکرده بودند. و این کنایه از نابودی دیار آنان است.

هلاکت کافران مکه

جلد - نام سوره - سوره -

آیه - فیش

۱۱ - طه - ۲۰ - ۱۳۵ - ۱

۱- کافران مکه با انکار آیات الهی پس از اتمام حجت بر ایشان مستحق نابودی و عذاب بودند .

و لو أَنَا أَهْلُكُمْ... فستعلمون من أصحاب الصراط السويّ و من اهتدى

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۱ - انبیاء - ۲۱ - ۳۷ - ۵

۵- کافران مکه به عذاب و نابودی قریب الوقوع تهدید شدند .

سأوریکم ءایتی فلاتستعجلون

مقصود از <آیاتی> به قرینه آیات بعد (..بل تأتیهم بغته...) عذاب و هلاکت است.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۸ - طور - ۵۲ - ۳۱ - ۲

۲ - تهدید کافران مکه از سوی خداوند ، به وقوع حوادثی ناگوار و مرگ آفرین برای ایشان در آینده

قل ترَبَّصُوا فَإِنِّي معکم من المترَبِّصین

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۸ - رعد - ۱۳ - ۳۱ - ۱۶

۱۶ شکست و نابودی کفرپیشگان مکه و حوالی آن ، از پیشگویی های قرآن

لايزال الذين كفروا تصيبهم بما صنعوا قارعه .. حتى يأتى وعد الله

هلاکت کفران کنندگان

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۶ - زمر - ۳۹ - ۵۱ - ۷۸

۷- همسانی سرنوشت هلاکت بارِ مرفهان ناسپاس ، برای همیشه تاریخ و یکسانی سنت الهی درباره آنان

قد قالها الذین من قبلهم .. فأصابهم سیئات ما کسبوا و الذین ظلموا من هؤلاء سیصی

۸- مرفهان ناسپاس ، در معرض عذاب و سرنوشت هلاکت بار خویش اند .

و الذین ظلموا من هؤلاء سیصیبهم سیئات ما کسبوا

هلاکت گناهکاران

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۲ قدرت خداوند بر نابودی کافران و گنهکاران و جایگزینی مؤمنانی تقواییشه به جای ایشان

ان اتقوا الله .. ان یشأ یدهبکم ایها الناس و یأت باخرین

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۷ - احقاف - ۴۶ - ۲۵ - ۹

۹- مجازات الهی برای جوامع مجرم ، مجازاتی سخت ویرانگر و هلاکت بار

کذلک نجزی القوم المجرمین

<کذلک> اشاره به عذاب سخت و ویرانگری دارد که قوم عاد را نابود ساخت. خداوند امت ها را به مجازاتی چنین سخت، هشدار داده است.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۹ - انسان - ۷۶ - ۲۸ - ۴

۴ - توانایی خداوند بر آفرینش انسان ، نشانه توانایی او بر نابود کردن امت های گنه پیشه و کافر و جایگزین کردن دیگران

نحن خلقنهم .. و إذا شئنا بدلنا أمثلهم تبديلاً

برداشت یاد شده، از یاد آوری آفرینش انسان از سوی خداوند پیش از تذکر به هلاکت امت های کافر و جایگزین کردن دیگران استفاده می شود.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۲۰ - شمس - ۹۱ - ۱۵ - ۴

۴ - خداوند ، از نابود ساختن جامعه های بزرگ آلوده به گناه ، نمی هراسد و بر آثار و پیامد های آن سلطه کامل دارد .

و لایخاف عقیبها

هلاکت متجاوزان ایله

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۵ پرهیزکنندگان از صید ماهی در میان یهودیان ایله (چه موعظه گران و چه تارکان نهی از منکر) مطمئن به نزول عذاب

الهی بر متجاوزان و یا به هلاکت رسیدن ایشان به دست خدا

اللّٰه مهلكهم أو معذبهم عذاباً شديداً

۶ اطمینان به هلاکت متجاوزان ایله و یا گرفتاری آنان به عذابی سخت ، بهانه تارکان نهی از منکر برای سکوت خویش در برابر آنان و مایه نابجا شمردن عمل موعظه گران (نهی از منکر)

لم تعظون قوماً اللّٰه مهلكهم أو معذبهم عذاباً شديداً

هلاکت متخلفان از جهاد

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۷ - توبه - ۹ - ۴۲ - ۱۰

۱۰ پیامد هلاکت بار سرباز زدن از فریضه جهاد در راه خدا ، دامنگیر خود متخلفان است .

لو استطعنا لخرجنا معكم يهلكون أنفسهم

هلاکت متخلفان از غزوه تبوک

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۷ - توبه - ۹ - ۴۲ - ۱۱

۱۱ متخلفان از جنگ تبوک (منافقان) ، به تخلف خویش و سوگند های دروغینشان ، در جهت هلاکت خود گام برداشتند .

سيحلفون بالله .. يهلكون أنفسهم

هلاکت مجرمان

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۳ - قصص - ۲۸ - ۷۸ - ۱۶

۱۶ - مجرمان و تبه کاران ، سزاوار کیفر مرگ در پیشگاه عدل الهی

أولم يعلم أنّ الله قد أهلك من قبله من القرون.. ولا يسئل عن ذنوبهم المجرمون

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۸ - ذاریات - ۵۱ - ۳۵ - ۲

۲ - ایمان ، مایه مصونیت انسان ، از عذاب هلاکت بار جامعه مجرم و اسراف گر

فأخرجنا من كان فيها من المؤمنين

هلاکت مخالفان محمد(ص)

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۹ - ابراهیم

۸- هشدار خداوند به مشرکان مخالف پیامبر (ص) مبنی بر اینکه در صورت لزوم آنان را به هلاکت خواهد رساند و گروه جدیدی را جایگزینشان خواهد کرد .

إِنْ يَشَأْ يُذْهِبْكُمْ وَيَأْتِ بِخَلْقٍ جَدِيدٍ

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۶ - شوری - ۴۲ - ۲۴ - ۱۵

۱۵ - دلداری خداوند به پیامبر (ص) ، نسبت به تثبیت دعوت وی و نابودی مخالفانش

و يَمْحُ اللَّهُ الْبَطْلَ وَ يَحَقِّقُ الْحَقَّ بِكَلِمَاتِهِ

برداشت یاد شده بدان احتمال است که <يَمْحُ اللَّهُ الْبَاطِلَ> به صدر آیه <أَمْ يَقُولُونَ..> مرتبط بوده و درمقام دلداری پیامبر(ص) نسبت به تهمت ها و جنجال آفرینی های مخالفان کافر باشد.

هلاکت مرفهان

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۶ - زمر - ۳۹ - ۵۱ - ۸

۸ - مرفهان ناسپاس ، در معرض عذاب و سرنوشت هلاکت بار خویش اند .

و الَّذِينَ ظَلَمُوا مِنْ هَؤُلَاءِ سَيَصِيبُهُمْ سَيِّئَاتُ مَا كَسَبُوا

هلاکت مستکبران

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۶ - اعراف - ۷ - ۱۳۷ - ۸

۸ مژده هلاکت مستکبران و حاکمیت یافتن مستضعفان ، از سخنان زیبای خداوند برای بشریت .

و أَوْرَثْنَا الْقَوْمَ . . . وَ تَمَّتْ كَلِمَتُ رَبِّكَ الْحَسَنَى

هلاکت مسرفان

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۸ - ذاریات - ۵۱ - ۳۵ - ۲

۲ - ایمان ، مایه مصونیت انسان ، از عذاب هلاکت بار جامعه مجرم و اسراف گر

فأخرجنا من كان فيها من المؤمنين

هلاکت مشرکان

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۵ - انعام - ۶ - ۱۳۷

۱۱ شریکان موهوم خداوند با تزئین اعمال ناروا موجبات هلاکت و سردرگمی و اشتباه در دین را برای مشرکان فراهم می سازند.

و کذلک زین .. لیردوهم و لیلیسوا علیهم دینهم

<ردی> به معنای هلاکت و <لبس> به معنای اشتباه است.

۱۲ شریکان پنداری به اذن خداوند مشرکان را به هلاکت و سردرگمی می اندازند.

و لو شاء الله ما فعلوه فذرهم

۱۳ گمراه شدن مشرکان و به هلاکت افکندن آنان از سوی شریکان موهوم خداوند (جنیان و بتها) در قلمرو مشیت الهی است.

و لو شاء الله ما فعلوه

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۶ - اعراف - ۷ - ۸۵ - ۱۸، ۱۷

۱۷ هلاکت اقوام مشرک و فسادگر پیشین و رهایی موحدان آن اقوام از عذاب های دنیوی ، دلیلی روشنگر فراسوی قوم شعیب

قد جاء تکم بینه من ربکم

برخی به قرینه آیات گذشته، برآنند که مراد از <بینه> در آیه مورد بحث سرگذشت اقوامی است که مشرکانشان بر اثر شرکورزی، تکذیب انبیا و ابتلا به فسادهای اجتماعی، به عذاب گرفتار آمدند و موحدان صلاح پیشه از آن عذابها رهایی یافتند.

۱۸ نابودی اقوام مشرک و فسادگر پیشین ، روشنگر حقانیت توحید و رسالت پیامبران الهی است .

قد جاء تکم بینه من ربکم

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۸ - هود - ۱۱ - ۱۰۱ - ۱۴

۱۴ پرستش کنندگانِ خدایان دروغین ، مردمانی تباه شده و خسارت دیده اند .

و ما زادوهم غير تتيب

<تتيب> در لغت به معانی خسارت دیدن ، خسارت زدن ، هلاکت ساختن و نیز نفرین و درخواست هلاکت و خسارت ، آمده است.

جلد - نام سوره -

سوره - آیه - فیش

۹ - ابراهیم - ۱۴ - ۱۹ - ۸

۸- هشدار خداوند به مشرکان مخالف پیامبر (ص) مبنی بر اینکه در صورت لزوم آنان را به هلاکت خواهد رساند و گروه جدیدی را جایگزینشان خواهد کرد .

إِنْ يَشَأْ يُذْهِبْكُمْ وَيَأْتِ بِخَلْقٍ جَدِيدٍ

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۰ - اسراء - ۱۷ - ۳۹ - ۱۲

۱۲- افکنده شدن مشرکان در دوزخ ، همراه با ملامت ، طرد و اهانت است .

فَتَلَقَىٰ فِي جَهَنَّمَ مَلُومًا مَدْحُورًا

<مدحوراً> به معنای <مطرود> است که در آن معنای اهانت و استخفاف اشراب شده است.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۰ - اسراء - ۱۷ - ۷۶ - ۴

۴- تهدید خداوند به هلاکت حتمی و قریب الوقوع مشرکان ، در صورت اخراج پیامبر (ص) از مکه

وَإِذَا لَا يَلْبِثُونَ خَلْفَكَ إِلَّا قَلِيلًا

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۴ - روم - ۳۰ - ۴۲ - ۱۵

۱۵ - هلاکت و نابودی اقوام مشرک ، در اثر عذاب الهی ، بخشی از کیفر عمل آنان بوده است .

ليذيقهم بعض الذي عملوا .. فانظروا كيف كان عقبه الذين من قبل

چون این آیه، در مقام استشهاد برای مفاد آیه پیش است، این نکته به دست می آید.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۶ - هلاکت و نابودی جوامع شرک پیشه ، نمودی از زیانباری و خسران آنان

و حقّ علیهم القول . . . إنهم كانوا خسرين

هلاکت مشرکان اقوام پیشین

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۲- موسی (ع) در پاسخ فرعون، آگاهی دقیق خداوند از مشرکان نابود شده را، دلیل امکان پذیر بودن عذاب آنان خواند.

قال فما بال القرون الأولى . قال علمها عند ربی

هلاکت مشرکان صدراسلام

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۵ - فاطر - ۳۵ - ۱۷ - ۲

۲- هشدار خداوند به مشرکان و کافران لجوج صدراسلام، مبنی بر به نابودی کامل آنان و جایگزین کردن مردمی دیگر به جای آنها

إن یشاء یدهبکم . . . ما ذلک علی الله بعزیز

هلاکت مشرکان مکه

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۶ - انفال - ۸ - ۵۳ - ۱۲

۱۲ هلاکت و نابودی مشرکان مکه در کارزار بدر، پیامد گناهان و کفرشان به آیات الهی بود.

ذلک بأن الله لم یک مغیرا نعمه أنعمها علی قوم حتی یغیروا ما بأنفسهم

<ذلک> علاوه بر اینکه اشاره به فرجام شوم فرعونیان و کافران پیش از آنان است، می تواند اشاره به قضایای جنگ بدر و نابودی مشرکان مکه نیز داشته باشد.

هلاکت معرضان از انفاق

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۷ - محمد - ۴۷ - ۳۸ - ۱۳

۱۳- گروه های ثروت اندوز و بی توجه به احتیاج نیازمندان، در معرض نابودی و جایگزین شدن گروه های دیگر به جای ایشان

و إن تتولّوا يستبدل قوماً غيركم

هلاکت معرضان از دین

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۷ - محمد - ۴۷ - ۳۸ - ۱۴

۱۴- ملت های روی گردان از قوانین الهی ، محکوم

به زوال *

و إن تتولوا يستبدل قوماً غيركم

بنابر این که متعلق <تتولوا>، مطلق قوانین شرع باشد و تعبیر <یستبدل> نظر به زوال و اضمحلال داشته باشد، برداشت بالا به دست می آید.

هلاکت مغضوبان خدا

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۱ - طه - ۲۰ - ۸۱ - ۱۸

۱۸ - سقوط و هلاکت، سرنوشت حتمی افراد و جوامعی است که مورد غضب خداوند قرار گرفته اند.

و من يحلل عليه غضبي فقد هوى

هلاکت مفتریان بر قرآن

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۹ - نحل - ۱۶ - ۲۶ - ۶

۶- هشدار خداوند به افترا زندگان به قرآن کریم مبنی بر نابودی و هلاکت آنان

و إذا قيل لهم ماذا أنزل ربكم قالوا أسطر الأولين .. قد مكر الذين من قبلهم فأت

هلاکت مفسدان

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۶ - اعراف - ۷ - ۸۵ - ۱۸، ۱۷

۱۷ هلاکت اقوام مشرک و فسادگر پیشین و رهایی موحدان آن اقوام از عذاب های دنیوی، دلیلی روشنگر فراسوی قوم شعیب

قد جاء تکم بینه من ربکم

برخی به قرینه آیات گذشته، برآنند که مراد از <بینه> در آیه مورد بحث سرگذشت اقوامی است که مشرکانشان بر اثر شرکورزی، تکذیب انبیا و ابتلا به فسادهای اجتماعی، به عذاب گرفتار آمدند و موحدان صلاح پیشه از آن عذابها رهایی

یافتند.

۱۸ نابودی اقوام مشرک و فسادگر پیشین ، روشنگر حقانیت توحید و رسالت پیامبران الهی است .

قد جاء تکم بینہ من ربکم

هلاکت مکذبان آیات خدا

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۶ - اعراف - ۷ - ۷۲

۸ خداوند علاوه بر تکذیب کنندگان آیات الهی از قوم عاد ، غیر مؤمنان ایشان را نیز به هلاکت رساند .

قطعنا دابر الذین کذبوا بآیتنا و ما کانوا مؤمنین

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۶ - انفال - ۸ - ۵۴ - ۹

۹ ستم پیشگان و تکذیب کنندگان آیات الهی ، در خطر هلاکت و نابودی با عذاب های الهی

کذبوا بآیت ربهم .. و کل کانوا ظلمین

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۱ - طه - ۲۰ - ۱۳۵ - ۸

۸- نابودی تکذیب کنندگان پیامبران و آیات الهی ، کیفری که هر لحظه و در هر شرایط انتظار وقوع آن وجود دارد .

و لو أنا أهلکنهم بعذاب .. فتربصوا فستعلمون

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۲ - فرقان - ۲۵ - ۳۷ - ۸

۸ تکذیب کنندگان آیات و رسولان الهی ، علاوه بر هلاکت دنیوی ، در آخرت نیز دچار عذابی دردناک و رنج آور خواهند

شد .

الذین کذبوا بآیتنا فدمرناهم .. کذبوا الرسل أغرقناهم ... و أعتدنا للظلمین

هلاکت مکذبان انبیا

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۶ - اعراف - ۷ - ۹۷ - ۴

۴ هلاکت امت های بی تقوا و تکذیب کننده پیامبران ، عبرتی برای امت های بعدی است .

و لكن كذبوا فأخذناهم .. أفأمن أهل القرى أن يأتيهم بأسنا

جلد - نام سوره - سوره - آيه - فیش

۱۱ - طه - ۲۰ - ۱۳۵ - ۸

۸- نابودی تکذیب کنندگان پیامبران و آیات الهی ، کیفری که هر لحظه و در

هر شرایط انتظار وقوع آن وجود دارد .

و لو أَنَا أَهْلَكْنَهُمْ بِعَذَابٍ ... فترَبَّصُوا فستعلمون

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۱ - حج - ۲۲ - ۴۴ - ۵

۵ - خداوند ، اقوام تکذیب گر و کفر پیشه تاریخ را پس از این که از فرصت داده شده استفاده نکردند و هم چنان بر کفر و انکار خود پای فشردند ، با عذاب استیصال نابود کرد .

فَأَمَلِيتَ لِلْكَافِرِينَ ثُمَّ أَخَذْتَهُمْ

<نکیر> به معنای انکار (تغییر) است. و مقصود از آن به قرینه آیه بعد، تغییر نعمت به محنت، حیات به مرگ و نابودی و آبادانی به ویرانی است. گفتنی است که استفهام در جمله <فکیف کان نکیر>، استفهام تعجیبی و بیانگر شدت کیفر است.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۲ - فرقان - ۲۵ - ۳۷ - ۵،۸

۵ گرفتاری تکذیب کنندگان پیامبران الهی و آیات او به قهر و هلاکت خداوند ، از نشانه های قدرت خدا و درس عبرتی برای همه مردمان

الذین کذبوا بآیتنا فدمرناهم تدمیرًا . و قوم نوح ... أغرقناهم و جعلناهم للناس

۸ تکذیب کنندگان آیات و رسولان الهی ، علاوه بر هلاکت دنیوی ، در آخرت نیز دچار عذابی دردناک و رنج آور خواهند شد .

الذین کذبوا بآیتنا فدمرناهم .. کذبوا الرسل أغرقناهم ... و أعتدنا للظالمین

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۶ - زمر - ۳۹ - ۲۵ - ۶

۶ - سرنوشت شوم و هلاکت بار تکذیب کنندگان پیامبران در گذشته ، عبرت آموز برای دیگران

كذب الذین من قبلهم فَأَتَتْهُمْ الْعَذَابُ مِنْ حَيْثُ لَا يَشْعُرُونَ

سوره - آیه - فیش

۱۷ - ق - ۵۰ - ۱۴ - ۶

۶ هلاکت تکذیب کنندگان انبیا در گذشته تاریخ ، هشدار به تکذیب گران پیامبر (ص) و دین الهی

كذبت قبلهم .. كل كذب الرسل فحق وعيد

هلاکت مکذبان دین

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۹ - مرسلات - ۷۷ - ۱۶ - ۱

۱ - هلاکت و نابودی گروه های بسیاری از تکذیب کنندگان دین در گذشته

ألم نهلك الأولين

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۹ - مرسلات - ۷۷ - ۱۷ - ۱،۲

۱ - تهدید شدن تکذیب گران دین ، از سوی خداوند به هلاکت و نابودی

ثم تتبعهم الآخريين

۲ - تکذیب گران دین ، در معرض هلاکت و نابودی

ثم تتبعهم الآخريين

از این که خداوند، پیشینیان را نابود کرده و پسینیان را به هلاکت تهدید نموده است، استفاده می شود که تکذیب گران، همیشه در معرض چنین برخوردی از سوی خداوند می باشند.

هلاکت مکذبان شعيب(ع)

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۶ - اعراف - ۷ - ۹۲ - ۱

۱ عذاب فرود آمده بر تکذیب کنندگان شعیب و کفرپیشگان مدین موجب نابودی آنان و تخریب آثار زندگانی در آن دیار شد .

الذین کذبوا شعیباً کأن لم یغنوا فیها

ضمیر در < فیها > به < دار > در آیه قبل برمی گردد و < غنی > مصدر < لم یغنوا > به معنای اقامت کردن و سکونت گزیدن است. بنابراین < کأن لم یغنوا > یعنی گویا قوم شعیب در دیارشان اقامت نکرده بودند. و این کنایه از نابودی دیار آنان است.

هلاکت مکذبان معاد

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۴ - آفریدگار جهان ، قادر بر نابود ساختن کافران و منکران معاد *

و کم أهلكنا .. و لقد خلقنا السموت و الأرض

بنابراین که تذکر به خالقیت خداوند، در ادامه آیات تهدیدی (کم أهلكنا قبلهم من قرن) باشد، برداشت بالا استفاده می شود.

هلاکت مکذبان موسی(ع)

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۲ - فرقان - ۲۵ - ۳۹ - ۱

۱ خداوند ، پیش از هلاکت تکذیب کنندگان موسی (ع) و اقوام نوح ، عاد ، ثمود و اصحاب رسّ برای اتمام حجت و عبرت آموزی آنان ، مثل های روشنگرانه ای زده بود .

فقلنا اذهبوا إلى القوم الذين كذبوا بآيتنا .. و قوم نوح ... و عادًا و ثمودا و

هلاکت مکذبان هود(ع)

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۳ - شعراء - ۲۶ - ۱۳۹ - ۱

۱ - هلاکت قوم عاد ، به اراده الهی و در پی تکذیب رسالت هود (ع) از سوی آنان بود .

فكذبوه فأهلكنهم

هلاکت منافقان

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱ - بقره - ۲ - ۱۹ - ۷

۷ - شکست ، ناکامی و زوال ، فرجام منافقان

والله محيط بالكافرين

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۷ - توبه - ۹ - ۵۲ - ۳،۹

۳ مؤمنان صدر اسلام در انتظار هلاکت منافقان به عذاب الهی یا به دست اهل ایمان بودند .

و نحن نترصد بكم أن يصيبكم الله بعذاب من عنده أو بأيدنا

۹ اطمینان مؤمنان صدر اسلام به سرنوشت نیک خویش و هلاکت

و نابودی منافقان

نحن نتربص بكم . . . بعذاب من عنده أو بأيدينا فتربصوا إنا معكم متربصون

هلاکت منحرفان

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۹ - ابراهیم - ۱۴ - ۱۶ - ۱

۱- جبّاران منحرف ، علاوه بر هلاکت دنیوی ، در آخرت نیز گرفتار جهنّم می شوند .

و خاب کلّ جبّار عنید . من ورائه جهنّم

هلاکت موجودات

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۳ - قصص - ۲۸ - ۸۸ - ۷

۷- هر چه جز خدا ، در معرض هلاکت و نابودی است .

کلّ شیء هالک إلا وجهه

هلاکت ناگهانی

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۹ - نحل - ۱۶ - ۴۶ - ۴

۴- هلاکت ناگهانی ، از جمله عذاب های دنیوی خداوند است .

أو يأخذهم فی تقلّبهم

هلاکت ناگهانی فرعونیان

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۷ - دخان - ۴۴ - ۲۹ - ۲

۲- هلاکت و نابودی فرعونیان ، سریع و ناگهانی و بدون کمترین فرصت و مجال تدبیر و بازنگری

و ما کانوا منظرین

هلاکت هامان

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۴ - عنکبوت - ۲۹ - ۳۹ - ۱

۱- قارون و فرعون و هامان ، سه شخصیت هلاک شده با عذاب الهی اند .

و قرون و فرعون و همن

<قارون> عطف بر <عاداً> است. <عاداً> مفعول فعل مقدر (أهلکنا) است.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۴ - عنکبوت - ۲۹ - ۴۰ - ۱۱،۱۴،۱۵

۱۱ - نابود کردن قوم عاد و ثمود با طوفان و صدای مهیب و نیز هلاکت قارون و فرعون و هامان

با فرورفتن در کام زمین و امواج دریا ، نشانه پیشی داشتن قضای الهی بر هر قدرتی است .

و قرون و فرعون و همن ... و ما كانوا سبقین . فكلاً أخذنا بذنبه فمنهم

۱۴ - هلاکت قوم عاد و ثمود و قارون و هامان و فرعون با عذاب های الهی ، نتیجه ظلمی بود که خود ، در حق خود ، روا داشتند .

فكلاً أخذنا بذنبه . . . و ما كان الله ليظلمهم ولكن كانوا أنفسهم يظلمون

۱۵ - آنچه خداوند با اقوام عاد و ثمود و نیز با قارون و فرعون و هامان کرد ، ظلم خدا به آنان نبود .

فكلاً أخذنا بذنبه . . . و ما كان الله ليظلمهم

هلاکت هدایت ناپذیران

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۹ - حجر - ۱۵ - ۱۳ - ۷

۷- هلاکت و نابودی اقوام و مردم هدایت ناپذیر و تبهکار ، از سنت های خداوند

لا يؤمنون به و قد خلت سنه الأولین

همان گونه که مفسران احتمال داده اند، مراد از <سنه> می تواند سنت خدا در هلاکت اقوام هدایت ناپذیر باشد.

هلاکت همسر لوط(ع)

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۶ - اعراف - ۷ - ۸۳ - ۵

۵ همسر لوط با ماندن در میان کافران به عذاب الهی گرفتار شد و به هلاکت رسید .

إلا امرأته كانت من الغبرین

<غابر> به معنای باقی مانده است. بنابراین <كانت من الغبرین> بیانگر این است که همسر لوط به جهت باقی ماندن در میان قومش، از عذاب الهی رهایی نیافت.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۲۸ > عن أبي بصير و غيره عن أحدهما عليهما السلام: ... لما قال جبرئيل: < إنا رسل ربك > قال له لوط: يا جبرئيل عجل ، قال: نعم ، قال: يا جبرئيل عجل ، قال: < إن موعدهم الصبح أليس الصبح بقریب > ... فأدخل جناحه تحتها حتى إذا استعلت قلبها عليهم و رمى جدران المدینه بحجار من سجیل و سمعت إمرأه لوط الهدهه فهلكت منها ؛

ابوبصیر و غیر او از امام باقر یا امام صادق علیهما السلام روایت کرده اند که فرمود: هنگامی که جبرئیل به لوط گفت: ما فرشتگان، فرستادگان پروردگار تو هستیم، لوط به او گفت: عجله کن، جبرئیل گفت: باشد. لوط گفت: عجله کن، جبرئیل گفت: <موعد هلاکت آنها صبح است، آیا صبح نزدیک نیست؟>... پس بال خود را به زیر زمین آن دیار فرو برد، آن گاه که آن آبادی بالا رفت آن را به روی آنان واژگون کرد و دیوارهای شهر را با سجیل (سنگ گِل) سنگباران کرد. همسر لوط صدای شدید فرو ریختن دیوارها را شنید و از آن صدا به هلاکت رسید.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۳ - شعراء - ۲۶ - ۱۷۱ - ۱

۱ - نجات همه خانواده لوط از عذاب الهی ، به جز همسر پیر او

فنجینه و أهله أجمعین إلا عجوزاً فی الغبرین

<عجوز> به معنای پیر زن و <عجوزاً> مستثنی از <أهله> است. <غبور> (مصدر <غابرین>) نیز به معنای باقی ماندن است. بنابراین، <غابری> به کسی گفته می شود که همراهانش بروند و او باقی بماند.

جلد - نام

سوره - سوره - آیه - فیش

۱۳ - شعراء - ۲۶ - ۱۷۴ - ۱

۱ - نجات لوط (ع) و خاندانش به جز همسر وی و هلاکت قوم زشت کردارش، آیتی بزرگ و عبرت آموز برای دیگران

إِنَّ فِي ذَلِكَ لَآيَةً

<ذلک> به جریان نجات لوط(ع) و کسان وی و نیز هلاکت قوم فساد پیشه اش اشاره دارد. <آیه> در این جا معادل <عبره> است و نکره آمدن آن برای بیان عظمت واقعه و درسی می باشد که در آن نهفته است.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۵ - صافات - ۳۷ - ۱۳۵ - ۱

۱ - همسر حضرت لوط، از هلاک شدگان عذاب الهی قوم لوط بود.

إِلَّا عَجُوزًا فِي الْغَابِرِينَ

<غابره> (مفرد <غابرين>) به معنای باقی و مانده است و مقصود از آن، کسانی اند که از شهر بیرون نیامده و به عذاب الهی قوم لوط گرفتار شدند.

هلاکت همسر نوح(ع)

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۸ - هود - ۱۱ - ۴۰ - ۱۴

۱۴ تقدیر الهی بر غرق شدن و هلاک گشتن برخی از افراد خانواده نوح

و أَهْلَكَ إِلَّا مَنْ سَبَقَ عَلَيْهِ الْقَوْلُ

همجنس بازی از دیدگاه قرآن در تفسیر راهنما

همجنس بازی

آثار اجتماعی همجنس بازی

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۵- جوامع مبتلا به انحرافات جنسی و همجنس بازی ، در معرض نابودی و عذاب الهی

و جاء أهل المدینه . . . قال إن هؤلاء ضیفی فلا تفضحون ... فأخذتهم الصیحه ... فجعلن

آثار همجنس بازی

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۲۱ همجنس بازی ، مخالف تقوا و خداترسی و ناسازگار با رشد و فهمیدگی است .

فاتقوا الله .. أليس منكم رجل رشيد

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۹ - حجر - ۱۵ - ۶۸ - ۸

۸- عمل شنيع و ناپسند لواط و همجنس بازی ، مایه رسوایی و شرمساری است .

قال إن هؤلاء ضيفي فلاتفضحون

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۹ - حجر - ۱۵ - ۶۹ - ۵

۵- عمل شنيع و ناپسند همجنس بازی ، مایه ذلت و خواری

قال إن هؤلاء ضيفي .. و اتقوا الله و لاتخزون

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۹ - حجر - ۱۵ - ۷۴ - ۶

۶- انحرافات جنسی و همجنس بازی ، جرمی بزرگ و در پی دارنده عذاب است .

فأخذتهم الصيحة .. فجعلنا عليها سافلها و أمطرنا عليهم حجارة من سجيل

از اینکه قوم لوط به خاطر گناه لواط و همجنس بازی دچار عذاب و نابودی شدند، استفاده می شود که این گناه بسیار بزرگ و در صورت توبه نکردن، نابخشودنی است.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۹ - حجر - ۱۵ - ۷۹ - ۳

۳- رواج فحشا (لواط و همجنس بازی) و ظلم و بیدادگری ، زمینه ساز انتقام الهی است .

و إن كان أصحاب الأيكة لظلمين . فانتقمنا منهم

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۳ - شعراء - ۲۶ - ۱۶۶ - ۷

۷ - هم جنس بازی و لواط ، تجاوز به حریم ارزش ها است .

أتأتون الذکران .. بل أنتم قوم عادون

آثار همجنس بازی قوم لوط

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۹ - حجر - ۱۵ - ۷۴ - ۳

۳- عمل لواط و همجنس بازی قوم لوط ، زمینه ساز نزول عذاب بر آنها و نابودی شهر و دیار و هلاکت خودشان گردید .

و جاء أهل المدينة .. قال إن هؤلاء ضيفي فلا تفضحون ... فأخذتهم الصيحة مشرقين .

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۹ - حجر - ۱۵ - ۷۹ - ۲

۲- آلودگی قوم لوط به فحشا و انحراف جنسی (لواط و همجنس بازی) و ظلم و بیدادگری مردم < ایکه > ، موجب انتقام الهی از آنان شد .

إننا أرسلنا إلى قوم مجرمين . إلاء آل لوط ... و إن كان أصحاب الأيكة لظلمين . فا

پلیدی همجنس بازی

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۸ - هود - ۱۱ - ۷۸ - ۹

۹ لواط و همجنس بازی ، روشی پلید و ناپاک در اطفای غریزه جنسی

هؤلاء بناتي هنّ أطهر لكم

ظلم همجنس بازی

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۸ - هود - ۱۱ - ۸۳ - ۸

۸ همجنس بازی ، ظلم است و جوامع مبتلا به آن ، در معرض عذاب های دنیوی اند .

و ما هي من الظلمين ببعيد

مصدق مورد نظر برای <الظالمین> به قرینه آیات گذشته ، همجنس بازان می باشد.

گناه همجنس بازی

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۸ - هود - ۱۱ - ۷۸ - ۴

۴ لواط و همجنس بازی ، گناهی بزرگ و به منزله گناهانی بسیار است .

و من قبل کانوا

برداشت فوق ، مبتنی بر این نکته است که <ال> در <السيئات> عهد ذهنی باشد. در این صورت مقصود از <السيئات> لواط است. اطلاق <سيئات> به صورت جمع بر یک گناه ، اشاره به برداشت فوق دارد.

مبارزه با همجنس بازی

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۳ - شعراء - ۲۶ - ۱۶۷ - ۴

۴ - تلاش پیگیر و مجدّانه لوط (ع) ، در مبارزه با انحراف (هم جنس گرایی) قوم خویش

قالوا لئن لم تنته يلوطن لتكونن من المخرجين

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۳ - شعراء - ۲۶ - ۱۶۸ - ۳

۳ - لوط پیامبر ، دوست مردم و تنها در ستیز با کردار ناشایست آنان

قال إني لعملكم من القالين

برداشت یاد شده با توجه به این نکته است که لوط(ع) خود را از عمل قومش، بیزار معرفی کرد و نه از خود آنان.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۴ - عنكبوت - ۲۹ - ۲۸ - ۱۰

۱۰ - لوط (ع) برای منصرف کردن قوم اش از آمیزش با مردان ، آن را بی سابقه و زشت معرفی کرد .

إنكم لتأتون الفحشه ما سبقكم بها من أحد من العلمين

منشأ همجنس بازی

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۳ - نمل - ۲۷ - ۵۵ - ۵

۵- همجنس گرایی و لواط ، ناشی از بی فرهنگی و نادانی

لتأتون الرجال شهوه .. بل أنتم قوم تجهلون

ناپسندی همجنس بازی

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۳ - شعراء - ۲۶ - ۱۶۶ - ۴

- هم جنس گرایی و ارضای غریزه جنسی ، بیرون از چارچوب ازدواج مردان با زنان ، راهی غیرطبیعی و بر ضد منافع و مصالح انسان ها است .

أتأتون الذکران .. و تذرون ما خلق لکم ربکم من أزواجکم

همجنس بازی در قوم لوط

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۹ - حجر - ۱۵ - ۶۷ - ۴

۴- انحرافات جنسی (لواط و همجنس بازی) عملی رایج و علنی در میان قوم لوط

و جاء أهل المدینه یستبشرون

تصریح به آمدن <اهل مدینه> که شامل همه یا عموم مردم می شود، حاکی از نکته فوق است.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۹ - حجر - ۱۵ - ۷۱ - ۹

۹- قوم لوط علی رغم وجود راه های مشروع و طبیعی (ازدواج با زنان) بر عمل شنیع لواط و همجنس بازی ، اصرار داشتند .

قال هؤلاء بناتی إن کنتم فعلین

جمله <إن کنتم فاعلین> به منزله جمله <إن فعلتم ما أقول لکم و ما أظنکم تفعلون> است؛ یعنی، اگر به نصیحت و پیشنهادم ترتیب اثر دهید که گمان نمی کنم چنین باشید.

همجنس بازی قوم لوط

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۸ - هود - ۱۱ - ۷۸ - ۲

۲ قوم لوط ، مردمی تبه کار و مبتلا به عمل شنیع لواط (همجنس بازی) بودند .

و من قبل کانوا یعملون السیئات

از مصداقهای بارز برای <السیئات> به مناسبت مورد لواط و همجنس بازی است.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۸ - هود - ۱۱ - ۷۹ - ۲،۳،۵

۲ ترک ازدواج

و اطفای غریزه جنسی از طریق لواط ، به صورت یک سنت و اخلاق اجتماعی در میان قوم لوط بروز کرده بود .

قالوا لقد علمت ما لنا فی بناتک من حق و إنک لتعلم ما نرید

از آن جا که قوم لوط ، ازدواج با دختران او را امری نابحق شمردند، معلوم می شود: ازدواج با زنان را ممنوع می دانستند و یا اخلاق جنسی آنان از سیر طبیعی خود خارج شده بود به گونه ای که تمایل به جنس مخالف نداشتند.

۳ گرایش به لواط و همجنس بازی و عدم اشتیاق به زنان ، دلیل های قوم تبهکار لوط برای نپذیرفتن پیشنهاد حضرت لوط (ازدواج با دختران او و تعرض نکردن به مهمانان)

قالوا لقد علمت ما لنا فی بناتک من حق و إنک لتعلم ما نرید

۵ لوط (ع) ، آگاه به رسوخ خوی همجنس گرایی در اخلاق و رفتار قوم خویش

و إنک لتعلم ما نرید

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۹ - حجر - ۱۵ - ۶۷ - ۳

۳- قوم لوط انحرافات جنسی (لواط و همجنس بازی) را ، کاری خوب می پنداشتند و به آن علاقه و تمایل شدیدی داشتند .

و جاء أهل المدینه یستبشرون

از اظهار شادمانی و شادباش گویی قوم لوط به هنگام باخبر شدن از مهمانان حضرت لوط(ع)، استفاده می شود که آنان از تجاوز جنسی خوشحال و آن را امری پسندیده می انگاشتند. گفتنی است که طبق آیه ۷۸ <هود> و نیز اشاراتی که در آیات بعد (۶۸، ۶۹ و ۷۱) آمده است، آنان مردمانی آلوده به انحراف جنسی بودند.

جلد - نام سوره -

سوره - آیه - فیش

۱۳ - شعراء - ۲۶ - ۱۶۵ - ۳،۵

۳ - لواط و همجنس بازی ، انحرافی ابداع شده توسط قوم لوط

أتأتون الذکران من العلمین

قید <من العلمین> می تواند متعلق به <تأتون> باشد؛ یعنی، <أتأتون أنتم من بین العالمین الذکران؛ آیا از میان مردم جهان، شما با مردان می آمیزید؟> مقصود این است که در دنیا، هیچ قومی را نمی یابید که چنین رویه زشتی را برگزیده باشد.

۵ - هم جنس گرایی ، بارزترین نمود بی تقوایی قوم لوط

فاتقوا الله .. أتأتون الذکران من العلمین

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۴ - عنکبوت - ۲۹ - ۲۸ - ۴،۵

۴ - لواط (آمیزش با مردان) ، در میان قوم لوط رواج داشت .

إنکم لتأتون الفحشه

<فاحشه> به هر <کردار زشت> اطلاق می شود و به قرینه آیه بعد، منظور از آن، لواط است.

۵ - لوط (ع) قوم خود را به خاطر همجنس بازی (لواط) ، مورد سرزنش قرار داد .

و لوطاً إذ قال .. إنکم لتأتون الفحشه ما سبقکم بها من أحد

همجنس بازان

تجاوزگری همجنس بازان

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۳ - شعراء - ۲۶ - ۱۶۶ - ۷

۷ - هم جنس بازی و لواط ، تجاوز به حریم ارزش ها است .

أتأتون الذکران .. بل أنتم قوم عادون

عذاب دنیوی همجنس بازان

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۸ - هود - ۱۱ - ۸۳ - ۸

۸ همجنس بازی ، ظلم است و جوامع مبتلا به آن ، در معرض عذاب های دنیوی اند .

و

مصدق مورد نظر برای <الظالمين> به قرینه آیات گذشته ، همجنس بازان می باشد.

همسایه از دیدگاه قرآن در تفسیر راهنما

{همسایه}

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۲ - بقره - ۲ - ۲۵۱ - ۲۷

۲۷ خداوند به برکت مسلمان صالح ، بلا را از خانه همسایگان او دفع می کند .

و لو لا دفع الله الناس

رسول خدا (ص): .. ان الله ليدفع بالمسلم الصالح نحو ما الف بيت من جيرانه البلاء

تفسیر برهان، ج ۱، ص ۲۳۸، ح ۴؛ الدر المنثور، ج ۱، ص ۷۶۴.

احسان به همسایه

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۳ - نساء - ۴ - ۳۶ - ۱۹، ۱۳، ۱۲، ۱۱

۱۱ ضرورت احسان به همسایگان نزدیک و دور و دوستان و همراهان

احساناً .. و الجار ذی القربى و الجار الجنب و الصاحب بالجنب

در برداشت فوق، دور و نزدیکی همسایه به لحاظ دوری و نزدیکی خانه او معنا شده است. گفتمی است که <جنب> به معنای پهلوست و مراد از آن، همراهان نزدیک و رفیقان همراه است.

۱۲ ضرورت احسان به همسایگان همکیش و غیر همکیش *

و الجار ذی القربى و الجار الجنب

برخی برآنند که نزدیک بودن همسایه، که مفاد <جار ذی القربی> است، و دور بودن آن، که مفاد <الجار الجنب> است، به لحاظ دین و آیین است.

۱۳ اولویت احسان به همسایگان خویشاوند، نسبت به دیگر همسایگان

و الجار ذی القربی و الجار الجنب

برخی کلمه <ذی القربی> را به معنای خویشاوندان و <الجنب> را، به قرینه مقابله، به معنای غیر خویشاوند گرفته اند.

۱۹ احسان به پدر، مادر، خویشان، همسایگان

و زيردستان ، زمينه جلب محبت الهی

و بالوالدين احساناً .. انّ الله لا يحبّ من كان مختالاً فخوراً

از مصادیق مورد نظر برای <مختالاً- فخوراً>، ترک احسان به پدر، مادر و .. می باشد. در نتیجه ترک احسان مانع محبت الهی و احسان عامل جلب آن خواهد شد.

سرزنش اذیت همسایه

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۹ - ابراهیم - ۱۴ - ۱۴ - ۱۲

۱۲- < قال النبي (ص) قال : من آذى جاره طمعاً في مسكنه ورثه الله داره و هو قوله > و قال الذين كفروا ... فأوحى إليهم ربهم لنهلكنّ الظالمين . و لنسكتنكم الأرض من بعدهم < ;

رسول خدا(ص) فرمود: هر کس همسایه خود را، به طمع گرفتن خانه اش اذیت کند، خداوند خانه خودش را نصیب همسایه خواهد کرد و این سخن خداوند است: <قال الذين كفروا .. فأوحى إليهم ربهم ...>.

همسایه بد

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۵ - انعام - ۶ - ۶۵ - ۱۴

۱۴ روی عن أبي عبدالله(ع) إنه قال: معنى <عذاباً من فوقكم> السلطان الجائر <و من تحت أرجلكم> السفله و من لاخير فيه .. <و يذيق بعضكم بأس بعض> قال: سوء الجوار.

امام صادق(ع) فرمود: معنای <عذاباً من فوقكم>، سلطان ستمگر و معنای <و من تحت أرجلكم>، زيردستان و افراد بی خیر و معنای <و يذيق بعضكم بأس بعض>، بدرفتاری همسایگان است.

همسر از دیدگاه قرآن در تفسیر راهنما

همسر

آثار اخروی گناهان همسر ابو لهب

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۲۰ - مسد - ۱۱۱ - ۴ - ۹

۹ - گناهان همسر ابولهب ، در

قیامت باری سنگین بر دوش او و برافروزاننده آتش جهنم خواهد بود .

حَمَّالَةَ الْحَطَبِ

مراد از <حطب>، می تواند گناهان باشد که مانند هیزم آتش را شعله‌ور می سازد.

آثار اذیت‌های همسر ابو لهب

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۲۰ - مسد - ۱۱۱ - ۴ - ۱۱

۱۱ - افزایش عذابِ ابولهب ، با آزاررسانی همسر او به پیامبر (ص)

سیصلی نازًا .. و امرأته حَمَّالَةَ الْحَطَبِ

ذکر هیزم کش بودن همسر ابولهب در آخرت پس از بیان ورود ابولهب به دوزخ بیانگر آن است که عذاب ابولهب به دست عزیزترین افرادش، افزایش یافته و همسر او هیزم آتش او را فراهم می سازد. تأثیر رفتار همسر ابولهب در افزایش عذاب او، از آنجا است که وی کردار همسر خود را می پسندید و با آنکه می توانست مانع او شود، او را از آن کار باز نمی داشت.

آثار دشمنی همسران

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۹ - تغابن - ۶۴ - ۱۴ - ۴

۴ - مؤمنان در صورت روبه رو شدن با دشمنی و مخالفت همسران و فرزندان خویش ، باید از آنان پرهیز کرده و دوری جویند .

إِنَّ مِنْ أَزْوَاجِكُمْ .. عَدُوًّا لَكُمْ فَاحْذَرُوهُمْ

آثار دعای همسر

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۲ - فرقان - ۲۵ - ۷۴ - ۱۱

۱۱ تأثیر مثبت و سازنده دعای همسران در حق یکدیگر و در سرنوشت و سعادتشان

و الذين يقولون ربنا هب لنا من أزواجنا وذرياتنا قره أعين

دعای عباد الرحمان در حق همسران و فرزندانشان، حاکی از تأثیر مثبت دعا در

سرنوشت همسر و فرزند است؛ زیرا اگر دعا مؤثر نبود، خداوند به آن توصیه نمی فرمود.

آثار عفو همسر

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۹ - تغابن - ۶۴ - ۱۴ - ۱۳

۱۳ - عفو، گذشت و چشم پوشی از دشمنی ها و خطاهای همسران و فرزندان، عامل جلب غفران و رحمت خداوند است.

و إن تعفوا و تصفحوا و تغفروا فإنّ الله غفور رحيم

آرامش با همسر

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۶ - اعراف - ۷ - ۱۸۹ - ۶

۶ همسر مایه آرامش و راحتی انسان است.

جعل منها زوجها ليسكن اليها

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۴ - روم - ۳۰ - ۲۱ - ۴

۴ - همسران، مایه سکونت و آرامش هم اند.

لتسكنوا إليها

آرزوی همسر

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۲ - فرقان - ۲۵ - ۷۴ - ۷

۷ آرزو و دعا کردن برای داشتن همسر و فرزند، امری پسندیده و شایسته

و الذين يقولون ربنا هب لنا من أزواجنا وذرياتنا قره أعين

آرزوی همسر فرعون

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۹ - تحریم - ۶۶ - ۱۱ - ۴،۶

۴ - بهشت و بودن در جوار لطف خداوند ، نهایت آرزو و آرمان معنوی همسر فرعون (آسیه)

إذ قالت ربّ ابن لي عندك بيتاً في الجنّة

۶ - همسر فرعون ، در آرزوی شهادت به سر می برد .

إذ قالت ربّ ابن لي عندك بيتاً في الجنّة

با توجه به این حقیقت که آسیه، از سوی فرعون به شدت

تحت شکنجه و آزار بود؛ می توان استنباط کرد که دعای او درباره بنا شدن خانه ای در بهشت، اشاره به نائل شدن وی به فیض بزرگ شهادت است.

آشپزی همسر ابراهیم(ع)

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۸ - ذاریات - ۵۱ - ۲۶ - ۳

۳ - مراجعه حضرت ابراهیم (ع) به همسر خود، برای تهیه غذای میهمانان

فراغ إلی أهله فجاء بعجل سمین

آمیزش با همسر

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۲ - مؤمنون - ۲۳ - ۶ - ۱

۱ - لزوم حفظ و نگه داری دامن از همگان، جز از همسر و کنیز خویش

و الذین هم لفروجهم حفظون. إلاً علی أزوجهم أو ما ملکت أیمانهم

استثنا در آیه فوق، استثنای مفرغ (خالی از مستثنی منه) است. با توجه به این که حذف <مستثنی منه> در کلام موجب، جایز نیست، حذف آن در آیه بالا، بدان جهت است که <حافظون> متضمن معنای نفی است؛ یعنی، <لایرسلونها علی أحد إلاً علی أزواجهم أو ما ملکت أیمانهم؛ مؤمنان در آمیزش با احدی، خود را آزاد و رها نمی سازند؛ مگر با همسران خود یا کنیزانی که در تملک آنان قرار دارند.>

احسان به همسر

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۴ - نساء - ۴ - ۱۲۸ - ۱۳

۱۳ سفارش خداوند به شوهران، درباره رعایت تقوا و احسان به همسران خویش

و إن تحسنوا و تقوا

برداشت فوق مبتنی بر این است که مخاطبان <ان تحسنوا ..> خصوص شوهران باشند زیرا فرض آیه بر نشوز و اعراض مردان است.

احیای همسر ایوب(ع)

جلد -

نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۱ - انبیاء - ۲۱ - ۸۴ - ۴

۴- خداوند ، خاندان (زن و فرزند) در گذشته ایوب (ع) را احیا و به او بازگردانید .

و ءاتینه أهله

در این که مقصود از اعطای خاندان ایوب(ع) به آن حضرت چیست، دو دیدگاه وجود دارد: ۱ احیای زن و فرزندان در گذشته ایوب(ع) و بازگردانیدن آنان به ایشان؛ ۲ اعطای زن و فرزندان جدید به جای زن و فرزندان از دست رفته او. برداشت یاد شده مبتنی بر دیدگاه اول است.

اختلاف افکنی همسر ابولهب

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۲۰ - مسد - ۱۱۱ - ۴ - ۶

۶- همسر ابولهب ، زنی سخن چین و آتش بیار نزاع های مردم و تحریک کننده آنان به مخالفت با اسلام بود .

حَمَّالَةَ الْحَطَبِ

از آن جا که ابولهب، فردی ثروتمند و متشخص بود، ممکن است گفته شود که: توصیف همسر او به <حَمَّالَةَ الْحَطَبِ>، به معنای کنایی آن است که دعواها را شعله‌ور می ساخت.

اخلاق همسر زکریا(ع)

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۱ - انبیاء - ۲۱ - ۹۰ - ۸

۸- خداوند ، اخلاق و رفتار همسر زکریا (ع) را اصلاح و او را همسری شایسته برای ایشان قرار داد . *

فاستجبنا له و وهبنا له یحیی و أصلحنا له زوجه

برداشت یاد شده مبتنی بر این است که جمله <أصلحنا له زوجه> عطف بر <فاستجبنا له> باشد. در این صورت اصلاح همسر جز خواسته زکریا(ع) نبود؛ بلکه خدا از روی تفضل و افزون برخواسته او، آن را به ایشان

عطا فرمود. هم چنین اصلاح در معنای عام و گسترده خود استعمال شده است نه اصلاح نازایی. گفتنی است طرح مسأله اصلاح همسر پس از بخشیدن فرزند، مؤید همین برداشت است.

اذیت به همسر

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۳ - نساء - ۴ - ۱۹ - ۱۸

۱۸ حرمت نگهداشتن و آزار رساندن به همسری که برای ادامه زندگی مورد نیاز مرد نیست، به منظور گرفتن بخشی از اموال وی.

و لا تعضوهنّ لتذهبنّ ما اتیموهنّ

امام صادق (ع) درباره آیه فوق فرمود: اِنَّ الزَّوْجَ امره الله بتخلیه سبیلها اذا لم یکن له فیها حاجه و ان لا یُمسکها اضراً بها حتی تفتدی ببعض ما لها.

مجمع البیان، ج ۳، ص ۴۰؛ نورالثقلین، ج ۱، ص ۴۵۹، ح ۱۳۹.

اذیت همسر فرعون

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۹ - تحریم - ۶۶ - ۱۱ - ۱۱

۱۱ - همسر فرعون، افزون بر آزار دیدن از او، از سوی کارگزاران نظام وی نیز تحت آزار و شکنجه قرار داشت.

نَجْنی من فرعون و عمله و نَجْنی من القوم الظلمین

تکرار درخواست نجات (و نَجْنی) درباره قوم ستمگر، می تواند بیانگر برداشت یاد شده باشد.

اذیتهای همسر ابو لهب

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۲۰ - مسد - ۱۱۱ - ۴ - ۵

۵- همسر ابولهب ، هنگام هیزم کشی به آزار پیامبر (ص) می پرداخت .

حَمَّالَةَ الْحَطْبِ

نصب <حَمَّالَةَ الْحَطْبِ> یا به دلیل حال بودن است و یا وصفی است که از وصف بودن قطع شده و با فعل <أَذَمَّ> که محذوف است

منصوب شده است. در صورت اول، مربوط به آخرت و هنگام ورود همسر ابولهب به آتش جهنم خواهد بود که تجسمی از کار او در دنیا است. برداشت یاد شده در هر دو مینا، قابل استفاده و ناظر به شأن نزول آیه است که می گوید: >همسر ابولهب با ریختن هیزم و خار در راه پیامبر(ص)، آن حضرت را آزار می داد.<

ارزش جذابت همسر

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۸ - رحمن - ۵۵ - ۵۸ - ۳

۳ - ارزش زیبایی و جذابت همسر ، در پرتو عفت و پاکدامنی او است . *

لم یطمئننّ إِنْسِ قَبْلَهُمْ وَ لَا جَانَّ . . . كَأَنَّهُنَّ الْيَاقُوتُ وَ الْمَرْجَانُ

برداشت یاد شده با توجه به این نکته است که خداوند نخستین وصف حوریان را مصونیت آنان از بیگانگان بیان داشته و پس از آن به زیبایی و جذابت آنان اشاره کرده است.

ارزش زیبایی همسر

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۸ - رحمن - ۵۵ - ۵۸ - ۳

۳ - ارزش زیبایی و جذابت همسر ، در پرتو عفت و پاکدامنی او است . *

لم یطمئننّ إِنْسِ قَبْلَهُمْ وَ لَا جَانَّ . . . كَأَنَّهُنَّ الْيَاقُوتُ وَ الْمَرْجَانُ

برداشت یاد شده با توجه به این نکته است که خداوند نخستین وصف حوریان را مصونیت آنان از بیگانگان بیان داشته و پس از آن به زیبایی و جذابت آنان اشاره کرده است.

ارزش عفت همسر

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۸ - رحمن - ۵۵ - ۵۸ - ۳

۳ - ارزش زیبایی و جذابت همسر ، در پرتو عفت و پاکدامنی او است . *

يُطْمِئِنُّ إِنْسٌ قَبْلَهُمْ وَ لَاجَانٌ .. كَأَنَّهُنَّ الْيَاقُوتُ وَ الْمَرْجَانُ

برداشت یاد شده با توجه به این نکته است که خداوند نخستین وصف حوریان را مصونیت آنان از بیگانگان بیان داشته و پس از آن به زیبایی و جذابیت آنان اشاره کرده است.

استمتاع از همسر

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۹ - معارج - ۷۰ - ۳۱ - ۱

۱ - ارضای غرایز جنسی ، جز از طریق همسر یا کنیز مملوک ، تجاوز به حدود الهی و به دور از حق و اعتدال است .

فمن ابتغى وراء ذلك فأولئك هم العادون

<عادوان> (مصدر <عادون>)، به معنای تجاوز کردن و از حد گذشتن است.

اسلام ستیزی همسر ابولهب

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۲۰ - مسد - ۱۱۱ - ۴ - ۲، ۱

۱ - همسر ابولهب (ام جمیل خواهر ابوسفیان) ، در مخالفت با اسلام ، مانند او بود .

و امرأته

<امرأته> عطف است بر فاعل <سیصلی> و بیانگر اشتراک ابولهب و همسرش در عذاب الهی و موجبات آن است.

۲ - همسر ابولهب ، در مقابله با اسلام ، دنباله رو شوهرش بود .

و امرأته

بیان پیوند زناشویی و وابستگی ام جمیل به ابولهب، با تعبیر <امرأته>، نشانگر مستقل نبودن او در تلاش های ضد اسلامی اش است.

اصلاح همسر زکریا(ع)

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۸- خداوند ، اخلاق و رفتار همسر زکریا (ع) را اصلاح و او را همسری شایسته برای ایشان قرار داد . *

فاستجینا له و وهبنا له یحیی و أصلحنا له زوجه

برداشت یاد

شده مبتنی بر این است که جمله <أصلحنا له زوجته> عطف بر <فاستجبنا له> باشد. در این صورت اصلاح همسر جز خواسته زکریا(ع) نبود؛ بلکه خدا از روی تفضل و افزون برخواستہ او، آن را به ایشان عطا فرمود. هم چنین اصلاح در معنای عام و گسترده خود استعمال شده است نه اصلاح نازایی. گفتنی است طرح مسأله اصلاح همسر پس از بخشیدن فرزند، مؤید همین برداشت است.

۹- اعطای فرزند به زکریا (ع) و اصلاح همسرش از جانب خداوند، تنها به خاطر رعایت مصلحت و اجابت خواسته او بود.

فاستجبنا له و وهبنا له یحیی و أصلحنا له زوجته

تکرار <له> (برای او) به ویژه در مورد اصلاح همسر می تواند بیانگر برداشت یاد شده باشد.

اعراض از همسر

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۳ - نساء - ۴ - ۳۴ - ۴۰

۴۰ بی اعتنایی مرد به همسر خویش در بستر، شیوه ای برای جلوگیری از ناسازگاری وی

و التي تخافون نشوزهنّ... و اهجروهنّ فی المضاجع

امام باقر(ع) درباره <واهجروهنّ فی المضاجع> در آیه فوق فرمود: یحوّل ظهره الیها.

مجمع البیان، ج ۳، ص ۶۹؛ نورالثقلین، ج ۱، ص ۴۷۸، ح ۲۳۱.

اعطاء همسر به انبیا

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۸ - رعد - ۱۳ - ۳۸ - ۵

۵ خداوند اعطا کننده همسر و فرزند به پیامبران خویش

و جعلنا لهم أزواجًا و ذریه

اعطای همسر به ایوب(ع)

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۱ - انبیاء - ۲۱ - ۸۴ - ۵،۶،۷

۵- خداوند ، به جای خاندان از دست

رفته ایوب (ع) ، زن و فرزندان جدید دیگری به او اعطا کرد .

و ءاتینه أهله

۶- رفع بیماری ، غم و گرفتاری ایوب (ع) و بازگشت خانواده اش به آن ، رحمتی از جانب خدا بر او بود .

فكشفنا ما به .. رحمة من عندنا

۷- خداوند ، افزون بر بازگردانیدن زن و فرزندان ایوب (ع) به وی ، زن و فرزندان دیگری نظیر آنان به آن حضرت عطا کرد .

و ءاتینه أهله و مثلهم معهم

الگو بودن همسر فرعون

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۹ - تحریم - ۶۶ - ۱۱ - ۲

۲ - همسر فرعون (آسیه) ، نمونه بارز و مثال زدنی برای ایمان و دین داری است .

ضرب الله مثلاً للذین كفروا ءامنوا امرأت فرعون

الگوگیری از همسر بندگان خدا

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۲ - فرقان - ۲۵ - ۷۴ - ۱۳

۱۳ بندگان خالص خدا ، از خداوند می خواهند که خود و همسر و فرزندان شان ، الگو و مقتدای مردم تقوایبشه باشند .

و اجعلنا للمتقین إماماً

امیدواری همسر زکریا(ع)

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۱ - انبیاء - ۲۱ - ۹۰ - ۱۶

۱۶- زکریا (ع) و همسر و فرزند او (یحیی)، خدا را با رغبت و امید می خواندند.

و یدعوننا رغبًا و رهبًا

اهمیت آبروی همسر

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۲ - نور - ۲۴ - ۷ - ۷

۷- لزوم رعایت حرمت و حفظ آبرو و حیثیت زن، از

والذین یرمون أزوجهم . . . والخمسه أن لعنت الله علیه إن کان من الکذبین

کیفر شدن مردانی که همسران شان را متهم به زنا و فحشا کنند، حاکی از آن است که حفظ حرمت و حیثیت دینی و اجتماعی زنان، بر همسران شان واجب و لازم است.

اهمیت حقوق همسر

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۹ - طلاق - ۶۵ - ۵ - ۱۲

۱۲ - اهمیت مسائل خانوادگی (ازدواج ، طلاق ، حقوق همسران و ...) ، در میان موضوعات اسلامی و آموزه های قرآنی

إذا طَلَقْتُمُ النِّسَاءَ . . . اتَّقُوا اللَّهَ ... من يَتَّقِ اللَّهَ ... يعِظُمُ لَهُ أَجْرًا

اهمیت خوشرفتاری با همسر

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۹ - طلاق - ۶۵ - ۲ - ۴

۴ - لزوم خوش رفتاری و رعایت موازین شرع و عقل ، در روابط میان خود از سوی همسران

فَأَمْسِكُوهُنَّ بِمَعْرُوفٍ أَوْ فَارِقُوهُنَّ بِمَعْرُوفٍ

آیه شریفه، هرچند در مورد ادامه زندگی یا جدایی کامل مرد با همسر خویش نازل شده است ولی شامل تمامی مواردی می شود که باهم ارتباط برقرار می کنند.

اهمیت همسر برای محمد(ص)

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۹ - تحریم - ۶۶ - ۵ - ۴

۴ - داشتن همسر ، امری لازم برای پیامبر (ص)

أَنْ يَبْدُلَهُ أَزْوَاجًا خَيْرًا مِنْكَ

از تهدید خداوند به جایگزین کردن زنانی دیگر نه صرف طلاق به جای همسران رسول خدا، مطلب یاد دهنده قابل استفاده است.

اهمیت همسر داری

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۳ - نساء - ۴ - ۱۹

۱۷ احتمال وجود خیر فراوان ، در تداوم زندگی با زنانی که ناخوشایند انسان هستند .

فان کرهتموهنّ فعسی ان تکرهوا شیئاً و يجعل الله فيه خيراً كثيراً

ایمان همسر فرعون

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۹ - تحریم - ۶۶ - ۱۱ - ۲

۲ - همسر فرعون (آسیه) ، نمونه بارز و مثال زدنی برای ایمان و دین داری است .

ضرب الله مثلاً للذین کفروا ءامنوا امرأت فرعون

بارداری همسر زکریا(ع)

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۰ - مریم - ۱۹ - ۹ - ۷،۹

۷ - توجه زکریا به ربوبیت خداوند ، مایه اطمینان او به امکان و سهولت بارداری همسر نازایش در صورت اراده و خواست خداوند

قال ربّک هو علیّ هین

جمله <هو علیّ هین> بدون <قال ربّک> نیز معنای تامی دارد، ولی اضافه شدن آن مفید این معنا است که این سخن، گفته شخص عادی نیست که در باره نحوه آن به فکر فروروی، بلکه گفته پروردگار تو است و او که تو را از هیچ آفرید، در شیوه اعطای فرزند به شما وانمی ماند.

۹ - خداوند با توجه دادن زکریا (ع) به نو پیدایی و آفرینش وی ، او را به امکان پیدایش یحیی (ع) از وی و همسر نازایش مطمئن ساخت .

هو علیّ هین و قد خلقتک من قبل و لم تک شیئاً

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱- زکریا (ع) خواستار نشانه ای از خداوند ، برای شناخت زمان آمادگی او و همسرش برای برخورداری

از فرزند

قال رب اجعل لی آیه

هدف زکریا از خواستن آیه و علامت، یا رفع تردید در صحت بشارت بوده و یا آمادگی برای رعایت آداب هم بستری و یا پرداختن به شکرگزاری و امثال آن. برای احتمال سوم در آیه شاهدهی وجود ندارد. برخی احتمال اول را نیز به دلیل نسبت دادن تردید به پیامبران، نپذیرفته و احتمال دوم را صحیح دانسته اند. برداشت یاد شده براین اساس است.

برخورد کریمانه با همسران خطاکار

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۹ - تحریم - ۶۶ - ۳ - ۶

۶ - برخورد کریمانه با همسران خطاکار خویش و به رخ نکشیدن همه اشتباهات آنان ، امری شایسته و بجا است .

عَرَفَ بَعْضُهُ وَ أَعْرَضَ عَنِ بَعْضٍ

بشارت به همسر مؤمن

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۹ - طلاق - ۶۵ - ۱ - ۲۰

۲۰ - بشارت و امید دادن خداوند به همسران مؤمن ، مبنی بر پایان یافتن مناقشات آنان و پدید آمدن زمینه های رجوع و بازگشت آنها به زندگی مشترک خویش در ایام عدّه

فَطَلَّقُوهُنَّ لَعَدَّتِهِنَّ . . . لَا تَدْرِي لَعَلَّ اللَّهَ يُحْدِثُ بَعْدَ ذَلِكَ أَمْرًا

برداشت یاد شده، از آن جا است که ذیل آیه شریفه، درصدد دلداری به همسران و ایجاد امید در جان و روح آنان است.

پاداش همسر

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۴ - احزاب - ۳۳ - ۵۰ - ۵

۵ - مهریه زنان ، به منزله پاداشی برای آنان است .

ءاتیت أورهن

مراد از <أور> طبق گفته مفسران، مهریه های زنان است. تعبیر از <صداق> به <أور> نکته یاد شده را می رساند.

پیری

همسر زکریا(ع)

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۰ - مریم - ۱۹ - ۵ - ۶

۶- همسر زکریا ، علاوه بر عقیم بودن دیرین خود در شرایط پیری و یائسگی بود . *

و کانت امراتی عاقراً

فعل <کانت>، ممکن است این معنا را افاده کند که همسر زکریا برای آوردن فرزند دو مشکل داشته است؛ ۱ سن زیاد؛ ۲ عقیم بودن دیرین او از جوانی.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۰ - مریم - ۱۹ - ۸ - ۷

۷- زکریا (ع) ، هنگام بشارت تولد یحیی (ع) ، همسری سال خورده داشت که از آغاز زندگی نازا بود .

و کانت امراتی عاقراً

فعل <کانت> در آیه، با بیان دیرینه بودن نازایی، اشاره به گذشت زمان بارداری نیز دارد.

پیری همسر لوط(ع)

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۳ - شعراء - ۲۶ - ۱۷۱ - ۱

۱ - نجات همه خانواده لوط از عذاب الهی ، به جز همسر پیر او

فَنَجَّيْنَاهُ وَأَهْلَهُ أَجْمَعِينَ إِلَّا عَجُوزًا فِي الْغَابِرِينَ

<عجوز> به معنای پیر زن و <عجوزاً> مستثنی از <أهله> است. <غبور> (مصدر <غابرين>) نیز به معنای باقی ماندن است. بنابراین، <غابر> به کسی گفته می شود که همراهانش بروند و او باقی بماند.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۵ - صافات - ۳۷ - ۱۳۵ - ۲

۲ - همسر لوط به هنگام نزول عذاب ، در سن پیری و فرسودگی قرار داشت .

إِلَّا عَجُوزًا

<عجوز> به کسی گفته می شود که در سن پیری و فرسودگی باشد و نشاط برای کار و تلاش نداشته و از

آن عاجز باشد.

پیشگامی همسر زکریا(ع)

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۱ - انبیاء - ۲۱ - ۹۰ - ۱۲

۱۲- زکریا (ع) و همسر و فرزند او (یحیی) شتابان به انجام کارهای خیر می پرداختند و در آن پیش قدم و پیشگام بودند .

إِنَّهُمْ كَانُوا يُسْرِعُونَ فِي الْخَيْرِ

برداشت یاد شده، مبتنی بر این است که ضمیرهای جمع در جمله <إِنَّهُمْ كَانُوا يُسْرِعُونَ..> به زکریا(ع) و همسر و فرزند او (یحیی) باز گردد.

تأمین حقوق همسر

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۹ - طلاق - ۶۵ - ۱ - ۷

۷- نقش سازنده خداترسی و تقوای پیشگی ، در تضمین حقوق همسران و رفع اختلاف های آنان

إِذَا طَلَّقْتُمُ النِّسَاءَ . . . وَ اتَّقُوا اللَّهَ رَبَّكُمْ

مطلب یاد شده، از توصیه خداوند به تقوای پیشگی در بیان اولین حکم مربوط به طلاق استفاده می شود.

تأیب همسر ایوب(ع)

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۵ - ص - ۳۸ - ۴۴ - ۲،۳ - ۱

۱ - سوگند ایوب (ع) به تنبیه کردن همسر خطاکارش

و خذ بیدك ضِعْفًا فَاضْرِبْ بِهِ وَ لَا تَحْنُثْ

مفسران درباره آیه شریفه براساس روایات وارده گفته اند: ایوب(ع) به خاطر خطایی که همسرش مرتکب شده بود، سوگند یاد کرد که او را تنبیه کند، ولی به خاطر خوبی ها و خدمات همسرش دوست نداشت که او را به نحوی که سوگند یاد کرده

تنبیه نماید. از این رو خداوند به خاطر لطف و عنایت به او و همسرش، دستور داد با تهیه دسته ای از گیاه تنها یک بار به همسرش بزند

تا بدین شکل به سوگند خود عمل کرده باشد.

۲ - تنبیه همسر با دسته ای از گیاه خشک و تر آن هم یک بار، توصیه خداوند به ایوب (ع) برای ادای سوگندش

و خذ بیدک ضغثاً فاضرب به و لاتحنث

<ضغث> به یک دسته از گیاه خشک و تر گویند.

۳ - چاره جویی خداوند برای ایوب (ع) در مشکل ادای سوگندش به تنبیه همسرش

خذ بیدک ضغثاً فاضرب به و لاتحنث

تجاوز به حقوق همسر

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۳ - نساء - ۴ - ۳۴ - ۲۲

۲۲ رعایت نکردن حقوق شوهر از سوی همسر، نشوز است.

الرِّجَالُ قَوَّامُونَ... قَائِمَاتٌ... وَ الَّتِي تَخَافُونَ نشوزهنّ

تحقیر اخروی همسر ابولهب

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۲۰ - مسد - ۱۱۱ - ۵ - ۳

۳ - همسر ابولهب در آخرت، در نهایت ذلت و با گردنبنندی از لیف های بافته شده تحقیر خواهد شد.

فی جیدها حبل من مسد

برخی گفته اند: همسر ابولهب، سوگند یاد کرده بود که گردنبنند فاخر خود را در دشمنی با پیامبر(ص) خرج کند و آیه شریفه با بیان این که در آخرت، او دارای گردنبنند لیفی خواهد بود، اوج حقارت او را بیان کرده است. تعبیر <جید> گرچه با <عنق> به یک معنا است ولی در موارد زینت کردن گردن <جید> استفاده می شود، از این رو بر استهزا و تحقیر او افزوده است.

تحقیر همسر لوط(ع)

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۵ - صفات - ۳۷ - ۱۳۵ - ۴

۴ - تحقیر شدن

همسر لوط از سوی خداوند

إِلَّا عَجُوزًا فِي الْغَبْرِينَ

تنکیر <عجوزًا>، می تواند برای تحقیر باشد.

تداوم کفر همسر ابولهب

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۲۰ - مسد - ۱۱۱ - ۴ - ۱۲

۱۲ - کافر ماندن همسر ابولهب تا آخر عمر، از پیشگویی های قرآن

سِیْصِلِي نَارًا .. و امرأته حَمَّالَةَ الْحَطَبِ

ترک آمیزش با همسر

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۶ - اعراف - ۷ - ۸۱ - ۲،۳

۲ قوم لوط به سبب گرایش شدید به لواط، همبستری با زنان خویش را ترک کردند .

إِنكُمْ لَتَأْتُونَ الرِّجَالَ شَهْوَةً مِنْ دُونِ النِّسَاءِ

<شهوة>، مفعول مطلق برای فعل محذوف (یشتهونها) است و دلالت بر گرایش و علاقه شدید مردان قوم لوط به لواط دارد.

۳ متارکه زنان و ترک همبستری با آنان، امری نکوهیده و ناروا

إِنكُمْ لَتَأْتُونَ الرِّجَالَ شَهْوَةً مِنْ دُونِ النِّسَاءِ

<من دون النساء> حکایت از آن دارد که قوم لوط ازدواج با زنان و زناشویی با همسران خویش را ترک کرده بودند.

بنابراین نکوهشی که از استفهام توبیخی <أتأتون ...> استفاده می شود، دلالت بر ناروایی ترک ازدواج و متارکه زناشویی با همسران نیز دارد.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۴ - عنکبوت - ۲۹ - ۲۹ - ۳

۳- قوم لوط ، از آمیزش با زنان اعراض کرده و به عمل لواط ، روی آورده بودند .

أنتكم لتأتون الرجال و تقطعون السبيل

مراد از <سبیل>، در این آیه، احتمال دارد که به قرینه مقام، راه ایجاد نسل باشد و احتمال دارد که راهزنی باشد. برداشت بالا بنا بر احتمال نخست است. گفتنی است،

بنابراین احتمال، <تقطعون السبیل> کنایه از قطع نسل، به سبب ترک آمیزش با زنان است.

تشویق به همسر داری

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۳ - نساء - ۴ - ۱۹ - ۱۳

۱۳ تشویق مردان به نگاهداری همسران خویش، هر چند که آنان مورد پسندشان نباشند.

و عاشروهنّ بالمعروف فان کرهتموهنّ فعسی ان تکرهوا شیئاً و يجعل الله فيه خيراً کث

تعدد همسر

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۳ - نساء - ۴ - ۳ - ۱۳، ۱۰، ۹، ۸، ۶، ۵

۵ محدودیت تعدّد زوجات به چهار همسر

فانکحوا .. مثنی و ثلث و رباع

۶ مشروعیت تعدّد زوجات، در گرو اطمینان به اجرای عدالت میان آنان

فانکحوا ما طاب لکم من النساء مثنی و ثلث و رباع فان خفتن الا تعدلوا فواحد

۸ - تعدّد زوجات، لغزشگاهی برای انحراف از عدالت

فانکحوا .. مثنی و ثلث و رباع فان خفتن الا تعدلوا فواحد

۹ جواز تملک کنیزان متعدد و بهره گیری جنسی از آنان

فواحد او ما ملکت ایمانکم

تعیین نکردن عدد در کنیزان در مقابل تعیین عدد در غیر آنان دلیل جواز بهره گیری جنسی از کنیزان متعدد است.

۱۰ مشروعیت ازدواج با کنیزان متعدد

فواحد او ما ملکت ایمانکم

<فواحدہ>، به قرینه صدر آیه، مفعول برای <انکحوا> است. یعنی <فانکحوا واحدہ>، و به مقتضای عطف، <ما ملکت> نیز مفعول آن خواهد بود. گفتنی است که بنابراین مبنا مخاطب در <ایمانکم>، شخصی که تصمیم به ازدواج دارد، نمی باشد.

۱۳ جواز تعدد همسران، مشروط به رعایت عدالت در نفقه آنها

فان خفتم الّا تعدلوا فواحدہ

امام صادق (ع) درباره <فان خفتم الّا تعدلوا> در

آیه فوق فرمود: یعنی فی النفقہ.

کافی، ج ۵، ص ۳۶۳، ح ۱؛ نورالثقلین، ج ۱، ص ۴۳۹، ح ۳۶.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۴ - نساء - ۴ - ۱۲۹ - ۷

۷ جواز تعدد زوجات

و لن تستطيعوا ان تعدلوا بين النساء و لو حرصتم فلا تميلوا كل الميل

تفديه همسر

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۹ - معارج - ۷۰ - ۱۲ - ۱

۱ - مجرمان در قیامت ، برای رهایی خود از عذاب الهی ، آماده فدا کردن همسران خویش اند .

و صحبتہ

تقدیر عذاب همسر لوط(ع)

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۹ - حجر - ۱۵ - ۶۰ - ۲

۲- باقی ماندن همسر لوط (ع) در میان عذاب شدگان قوم لوط ، به تقدیر و دستور خدا بود .

إلا امرأته قدّرتنا إنها لمن الغبرین

تردید نیست که همه مقدرات به دست خداوند است و انتساب تقدیر (قدّرتنا) به فرشتگان، می تواند به خاطر این باشد که آنان مجری این تقدیر بوده اند.

تکفل همسر لوط(ع)

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۹ - تحریم - ۶۶ - ۱۰ - ۳

۳ - همسران نوح و لوط پیامبر ، تحت سرپرستی و حمایت آن دو پیامبر قرار داشتند .

کانتا تحت عبدین من عبادنا

برداشت یاد شده، از تعبیر <تحت عبدین> استفاده شده است.

تکفل همسر نوح(ع)

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۹ - تحریم - ۶۶ - ۱۰ - ۳

۳ - همسران نوح و لوط پیامبر ، تحت سرپرستی و حمایت آن دو پیامبر قرار داشتند .

کانتا تحت عبدین

برداشت یاد شده، از تعبیر <تحت عبدین> استفاده شده است.

تنبيه همسر ایوب(ع)

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۵ - ص - ۳۸ - ۴۴ - ۵

۵- ایوب (ع) ، در ادای سوگند خود (تنبيه همسرش) دچار تردید و پشیمانی شده بود .

و خذ بيدك ضغثًا فاضرب به و لاتحنث

توصیه خداوند به ایوب(ع) به نشکستن سوگندش، بیانگر این حقیقت است که ایوب(ع) در ادای سوگندش دچار تردید شده و حالت پشیمانی به او دست داده بود؛ به گونه ای که در جست و جوی راهی برای حل این مشکل برآمده بود.

تنزيه همسر محمد(ص)

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۲ - نور - ۲۴ - ۲۶ - ۱۲

۱۲ - کسانی که در صدراسلام در ماجرای <افک> (تهمت زنا) مورد اتهام قرار گرفتند ، افرادی پاکدامن و منزّه از این تهمت و آلودگی بودند .

للخِيثِينَ .. لِلطَّيِّبِينَ ... أَوْلَئِكَ مَبْرُءُونَ مِمَّا يَقُولُونَ

برداشت یاد شده، بر این اساس است که آیه شریفه مربوط به ماجرای <افک> باشد.

توصیه به همسر

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۹ - طلاق - ۶۵ - ۱ - ۶

۶ - توصیه خداوند به مردان و همسرانشان ، مبنی بر رعایت تقوا و خداپرستی در مسائل مربوط به طلاق

إِذَا طَلَّقْتُمُ النِّسَاءَ .. وَ اتَّقُوا اللَّهَ رَبَّكُمْ

تہمت بہ ہمسر محمد (ص)

جلد - نام سورہ - سورہ - آیہ - فیش

۱۲ - نور - ۲۴ - ۱۱ - ۲

۲ - ہم دستی و تشکل تنی چند از منافقان عصر بعثت ، برای تہمت زنی

و شایعه سازی علیه خانواده پیامبر (ص)

إِنَّ الَّذِينَ جَاءُوا بِالْإِفْكِ عُصْبَةٌ مِنْكُمْ

بیشتر مفسران بر این باورند که گروه بهتان زننده (عصبه منکم) از منافقان بودند.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۲ - نور - ۲۴ - ۱۲ - ۱۰

۱۰ - قذف یکی از همسران پیامبر (ص) ، < افک > و بهتانی آشکار بود .

إِنَّ الَّذِينَ جَاءُوا بِالْإِفْكِ .. لَوْلَا إِذْ سَمِعْتُمُوهُ ... وَقَالُوا هَذَا إِفْكٌ مِّبِينٌ

جاسوسی همسر لوط(ع)

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۸ - هود - ۱۱ - ۷۸ - ۲۳

۲۳ > عن أبي عبد الله (ع) قال : إن الله تعالى بعث أربعه أملاك في إهلاك قوم لوط ... فأتوا لوطاً ... فسلموا عليه ... فقال لهم : المنزل ؟ فقالوا : نعم ... ثم مشى فلما بلغ باب المدینه ... دخل و دخلوا معه حتى دخل منزله فلما رأتهم إمرأته ... صعدت فوق السطح و صفقت فلم يسمعوا فدخنت فلما رأوا الدخان أقبلوا إلى الباب يهرعون ... ;

از امام صادق(ع) روایت شده است که فرمود: خداوند چهار فرشته برای هلاک کردن قوم لوط فرستاد .. آنان نزد لوط رفتند و بر او سلام کردند ... لوط آنان را دعوت به منزل کرد و آنان موافقت کردند؛ سپس رفت تا به دروازه شهر رسید ... او با فرشتگان وارد شهر شدند تا به منزلش وارد شد همسر لوط وقتی که آنان را دید ... بالای بام رفت و دست بر هم زد، ولی

قوم لوط نشیندند. پس دود به پا کرد؛ همین که آن قوم دود را دیدند شتابان به درب خانه لوط رفتند...>.

جبران مهریه همسر کافر

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۸ - ممتحنه - ۶۰ - ۱۱ - ۲،۳

۲ - مخارج و مهریه ای که مرد مؤمن برای همسر کافر خویش ، صرف کرده و اکنون به حکم اسلام از او جدا شده است ، باید از بیت المال و غنایم جنگی ، به مرد مؤمن پرداخت شود .

و إن فاتکم شیء من أزواجکم إلی الکفار فعاقبتکم

واژه <عاقبتکم>، به معنای <اصبتم منهم غنیمه> دانسته شده است.

۳ - جبران مخارج مردان مؤمن ، به مقدار اموالی که برای همسر کافر خود صرف کرده اند ؛ نه کمتر و نه فزون تر .

و إن فاتکم . . . فاتوا ... مثل ما أنفقوا

جبران نفقه همسر کافر

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۸ - ممتحنه - ۶۰ - ۱۱ - ۲

۲ - مخارج و مهریه ای که مرد مؤمن برای همسر کافر خویش ، صرف کرده و اکنون به حکم اسلام از او جدا شده است ، باید از بیت المال و غنایم جنگی ، به مرد مؤمن پرداخت شود .

و إن فاتکم شیء من أزواجکم إلی الکفار فعاقبتکم

واژه <عاقبتکم>، به معنای <اصبتم منهم غنیمه> دانسته شده است.

جدایی از همسر

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۹ - طلاق - ۶۵ - ۲ - ۱

۱ - پس از پایان عدّه ، مرد یا باید به زن مطلقه خود رجوع کند و یا کاملاً از او جدا شود .

أجلهنّ فأمسكوهنّ بمعروف أو فارقوهنّ

جواز کتمان راز همسر

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۹ - تحریم - ۶۶ - ۳ - ۱۳

۱۳ - پوشیده داشتن برخی از مسائل از نزدیکان خود (مانند همسر و ...) امری جایز و روا است .

و إذ أسرّ النبیّ إلى بعض أزوجه حدیثاً فلما تبأت به

حتمیت ورود همسر ابولهب در جهنم

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۲۰ - مسد - ۱۱۱ - ۴ - ۸

۸ - همسر ابولهب ، در حالی که خود هیمة آتش جهنم را بر دوش می کشد ، به دوزخ خواهد افتاد .

حمّاله الحطب

چنانچه <حمّاله الحطب> حال و هم زمان با <سیصلی> باشد، ناظر به حالت ام جمیل هنگام ورود به دوزخ خواهد بود.

حرمت اختلاف فکنی بین همسران

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱ - بقره - ۲ - ۱۰۲ - ۳۱

۳۱ - جدایی انداختن بین زن و شوهر ، امری نکوهیده و حرام است .

ما یفرقون به بین المرء و زوجته و ما هم بضارین .. إلا یاذن الله

حزن همسر عمران

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۲ - آل عمران - ۳ - ۳۶ - ۳

۳ تأسف و اندوه همسر عمران ، به گمان عدم پذیرش نذرش

أني نذرت .. قالت ربّ أني وضعتها أُنثى

حفظ حقوق همسر

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۳ - نساء - ۴ - ۳۴ - ۱۹، ۲۱، ۱۴

۱۴ همسران شایسته ، حافظ حقوق شوهران خویش در غیاب آنان

فَالصّالِحَاتُ .. حافظات للغیب

در برداشت فوق

مفعول <حافظات> به مناسبت حکم و موضوع حقوق شوهران و لام در <للغیب> به معنی <فی> گرفته شده است.

۱۹ اطاعت از شوهر و حفظ حقوق وی ، وظیفه زن در برابر حق سرپرستی و تأمین زندگی وی از سوی مرد است .

الرجال قوامون .. و بما انفقوا ... فالصالحات قانتات حافظات للغیب بما حفظ اللّ

مراد از <بما حفظ اللّ> ، حقوقی است که خداوند برای زنان مقرر کرده و آنها را بر عهده مردان قرار داده است. و <باء> مقابله در <بما حفظ> می رساند که لزوم اطاعت و حفظ حقوق شوهران در مقابل تعهداتی است که خداوند بر عهده شوهران قرار داده است.

۲۱ مسؤولیت زن در حفظ حقوق شوهر و اطاعت از او ، در چهارچوب قوانین الهی است . *

قانتات حافظات للغیب بما حفظ اللّ

بر این مبنا که مراد از <ما حفظ اللّ> قوانین الهی و <باء> در <بما حفظ اللّ> برای مصاحبت باشد، معنای آیه چنین می شود: زنان باید با رعایت قوانین الهی، از شوهران خویش اطاعت و حقوق آنان را حفظ کنند.

حقوق متقابل همسر

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۲ - بقره - ۲ - ۲۲۸ - ۲۳، ۲۰، ۱۶، ۱۵

۱۵ برخورداری زنان و شوهران از حقوقی متقابل و همانند ، به صورت معروف و متعارف (بر اساس موازین عقلی و شرعی)

و لهنّ مثل الذی علیهنّ بالمعروف

۱۶ لزوم تعهد زنان و شوهران نسبت به رعایت حقوق متقابل و همانند یکدیگر

و لهنّ مثل الذی علیهنّ بالمعروف

۲۰ عدالت ، اساس وضع قوانین الهی برای زندگی زناشویی

و لهنّ مثل الذی علیهنّ بالمعروف و

للرجال علیهنّ درجه

جمله <للرجال .. >، قیدی است متمّم <لهنّ ... > یعنی حقوق همانند زن و شوهر به معنای تساوی مطلق نیست؛ چون مردان بر حسب آفرینش ویژگیهایی دارند که بر اساس آن، حقوقی ویژه خواهند داشت. بر این اساس، عدالت فیما بین رعایت می شود.

۲۳ عدم مراعات حقوق متقابل زن و شوهر، از عوامل طلاق

و المطلّقات یتربصن بانفسهنّ ثلثه قروء .. و لهنّ مثل الذی علیهنّ

۲۹ هشدار و تهدید الهی به همسرانی که حقوق یکدیگر را نادیده می انگارند .

و المطلّقات .. و لهنّ مثل الذی ... و الله عزیز حکیم

تذکر به <عزیز> بودن خداوند پس از بیان احکام، می تواند به منظور تهدید متخلفان باشد.

حقوق همسر

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۲ - بقره - ۲ - ۲۲۳ - ۵

۵ زن باید در تمتّعات جنسی مرد، تسلیم او باشد . *

نساؤکم حرث لکم فأتوا حرثکم انی شئتم

از اینکه برای مردان در تمتّع از زنان، نوعی آزادی (انّی شئتم) قائل شده است، چنین استفاده می شود که زن نیز باید در این محدوده تسلیم شوهر باشد و در غیر این صورت، کلام لغو می شود.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۲ - بقره - ۲ - ۲۲۶ - ۴،۶

۴ ایلاءکننده، نمی تواند بیش از چهارماه همسر خود را بلا تکلیف بگذارد .

للذین یؤلون من نسائهم تربص اربعه اشهر

۶ لزوم آمیزش مردان با همسران خویش در هر چهار ماه *

لذین یولون من نسائهم تربص اربعه اشهر

به نظر می رسد که اگر ترک آمیزش در بیشتر از چهار ماه

جایز بود، به همان مقدار، حکم ایلاء از نظر زمان افزایش می یافت.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۲ - بقره - ۲ - ۲۴۰ - ۴،۵،۶

۴ حق سکونت در خانه شوهر و نیز بهره گیری از اموال او به مدّت یکسال، از جمله حقوق زنان شوهر مُرده است.

وصیّه لازواجهم متاعاً الی الحول غیر اخراج

ظهور کلمه <غیر اخراج> در این است که نباید زن شوهر مرده را از خانه شوهر بیرون کرد و لازمه این معنا حق سکونت برای اوست.

۵ زنان شوهر مرده نباید تا مدّت یکسال در غیر از خانه شوهر سکونت گزینند. *

متاعاً الی الحول غیر اخراج

برخی برآنند که کلمه <غیر اخراج>، بیان وظیفه زنان است؛ بنابراینکه فاعل <اخراج>، ازواج باشد؛ یعنی زنان نباید خود را از خانه شوهر خارج سازند. قابل ذکر است که مراد از ترک اخراج و یا خروج، سکونت گزیدن است، نه محبوس شدن در منزل.

۶ باقی ماندن زن در خانه شوهر، شرط پرداخت هزینه زندگی وی تا یکسال

متاعاً الی الحول غیر اخراج

بنابراینکه <غیر اخراج> علاوه بر بیان حق سکونت برای زن، قیدی باشد بر حکم سابق (لزوم پرداخت متاع). یعنی آنگاه زن شوهر مرده می تواند از مال شوهر بهره گیرد که از خانه وی خارج نشده باشد.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۶ - اعراف - ۷ - ۸۱ - ۳

۳ متارکه زنان و ترک همبستری با آنان، امری نکوهیده و ناروا

إنکم لتأتون الرجال شهوه من دون النساء

<من دون النساء> حکایت از آن دارد که قوم لوط ازدواج با زنان

و زناشویی با همسران خویش را ترک کرده بودند. بنابراین نکوهشی که از استفهام توییخی <أتأتون... > استفاده می شود، دلالت بر ناروایی ترک ازدواج و متارکه زناشویی با همسران نیز دارد.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۹ - طلاق - ۶۵ - ۵ - ۱۱

۱۱ - نقش سازنده تقوای پیشگی، در حفظ کانون گرم خانواده ها و رعایت شدن حقوق همسران

إِذَا طَلَقْتُمُ النِّسَاءَ... وَ اتَّقُوا اللَّهَ... مِنْ يَتَّقِ... يَعِظُمُ لَهُ أَجْرًا

برداشت یاد شده، از آن جا است که خداوند در ضمن پنج آیه مربوط به مسائل طلاق و اختلافات خانوادگی، چهاربار، به رعایت تقوا توصیه فرموده است.

حقوق همسری

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۲ - بقره - ۲ - ۲۳۳ - ۴۰، ۳۷، ۳۵، ۱۶

۱۶ پدر و مادر نباید فرزند را وسیله تضييع حقوق یکدیگر قرار دهند.

لَا تُضَارَّ وَالِدَهُ بَوْلِدِهَا وَلَا مَوْلُودَ لَهُ بَوْلِدِهِ

بنابراینکه <لَا تُضَارَّ>، مجهول و باء، سببیه باشد؛ یعنی نباید به بهانه فرزند، پدر و مادر به دیگری ضرر رسانند.

۳۵ لزوم رعایت تقوا از سوی مادر، پدر، وارثان پدر و دایه نسبت به حقوق متقابل یکدیگر

و الوالدات یرضعن... و اتقوا الله

خطاب اصلی در <اتقوا الله>، متوجه کسانی است که آیه شریفه آنها را به وظایف و رعایت حقوقی مکلف کرد؛ یعنی پدر، مادر و دایه و وارثان پدر.

۳۷ خداترسی و توجه به نظارت او بر اعمال، عامل رعایت حقوق متقابل مادر، پدر و دایه

و الوالدات یرضعن... و اتقوا الله و اعلموا ان الله بما تعملون بصیر

۴۰ ممنوعیت محروم نمودن

همسر (مرد یا زن) از آمیزش جنسی ، به بهانه وجود فرزند و شیرخوارگی او

لا تضارّ والده بولدها و لا مولود بولده

امام صادق (ع): كانت المرأة منّا ترفع يدها الى زوجها اذا اراد مجامعتها فتقول: لا أدعك لأنني اخاف ان احمل على ولدي و يقول الرجل لا اجامعك اني اخاف ان تعلقى فاقتل ولدي فنهى الله عزّ و جل أنّ تضارّ المرأة الرجل و ان يضارّ الرجل المرأة ..

کافی، ج ۶، ص ۱۰۳، ح ۳؛ نورالثقلین، ج ۱، ص ۲۲۷، ح ۸۸۴.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۲ - بقره - ۲ - ۲۳۷ - ۱

۱ وجوب پرداخت نصف مهریه تعیین شده به زن مُطلّقه از سوی شوهر ، در صورت عدم آمیزش جنسی با او

و ان طَلَّقْتُمُوهُنَّ مِنْ قَبْلِ اَنْ تَمْسُوهُنَّ وَ قَدْ فَرَضْتُمْ لِهِنَّ فَرِيضَةَ فَنَصْفِ مَا فَرَضْتُمْ

مفسران بر آنند که جمله <اَنْ تَمْسُوهُنَّ>، کنایه از آمیزش جنسی است ؛ نه مُجَرَّد لمس.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۳ - نساء - ۴ - ۱۹ - ۱۴، ۱۱

۱۱ مرد نباید با همسر خویش ، هر چند مورد پسند او نباشد ، بدرفتاری کند .

و عاشروهنّ بالمعروف فان کرهتموهن

جواب جمله شرطیه <فان کرهتموهن> حذف شده و <عسی ان تکرهوا> جانشین آن شده است. یعنی <فان کرهتموهنّ فایضاً عاشروهنّ بالمعروف عسی ... >.

۱۴ اساس زندگی خانوادگی و مصالح آن ، نباید دستخوش تمایلات مرد قرار گیرد .

فان کرهتموهنّ فعسی ان تکرهوا شیئاً و يجعل الله فيه خيراً كثيراً

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۳ - نساء - ۴ - ۳۴ -

۱۶ لزوم اطاعت زنان از شوهر خویش و حفظ حقوق آنان

فَالصَّالِحَاتُ قَانِتَاتٌ حَافِظَاتٌ لِّلْغَيْبِ

۱۷ لزوم اطاعت زن از شوهر و حفظ حقوق وی ، مشروط به تأمین زندگی او از سوی مرد

و بما انفقوا من اموالهم فالصَّالِحَاتُ قَانِتَاتٌ حَافِظَاتٌ

ظاهراً <فَالصَّالِحَاتُ .. > نتیجه ای است مترتب بر جمله <الرجال ... بما انفقوا>. بنابراین اطاعت زن از شوهر در موردی است که شوهر، زندگی او را تأمین کند.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۴ - نساء - ۴ - ۱۲۸ - ۱۹، ۵، ۴، ۲

۲ نشوز شوهر و عدم تأمین حقوق همسر ، امری ناروا و ناپسند

و إن امراه خافت من بعلها نشوزاً او اعراضاً فلاجناح عليهما ان يصلحا

۴ تردید مسلمانان صدر اسلام در جواز مصالحه زن و شوهر نسبت به حقوق یکدیگر

و إن امراه خافت .. فلاجناح عليهما ان يصلحا

کلمه <لاجناح> حاکی است که مسلمانان صدر اسلام بر آن گمان بودند که حقوق تعیین شده برای زن و شوهر، قابل مصالحه و گذشت نیست.

۵ جواز صرفنظر کردن زن از بعض حقوق خود ، برای جلب نظر شوهر و جلوگیری از نشوز وی

و إن امراه خافت من بعلها نشوزاً .. ان يصلحا بينهما صلحاً و الصلح خیر

جمله <و احضرت الانفس الشح> حکایت از آن دارد که مصالحه عنوان شده در آیه، منوط به گذشت از حقوق شخصی است.

۱۹ مصالحه زن و شوهر در حقوق همسری در صورتی ارزشمند است که بر پایه احسان و تقوا باشد .

و الصلح خیر .. و إن تحسنوا و تتقوا فإنَّ الله کان بما تعملون خبيراً

- آیه - فیش

۴ - نساء - ۴ - ۱۲۹ - ۱۸، ۵، ۴، ۱

۱ مردان ، ناتوان از رعایت عدالت کامل میان همسران متعدد خویش

و لن تستطيعوا ان تعدلوا بين النساء

۴ شوهران نباید به بهانه امکان نداشتن رعایت عدالت کامل بین همسران به برخی همسران خویش گرایش کامل و از دیگری اعراض کنند .

و لن تستطيعوا ان تعدلوا بين النساء .. فلاتميلوا كل الميل

۵ بلامتکلیف رها ساختن زن (نه زندگی کردن و نه طلاق دادن وی) ، کاری ممنوع و حرام بر شوهران

فلاتميلوا كل الميل فتذروها كالمعلقة

۸ لزوم رعایت عدالت در حد توان ، میان همسران

و لن تستطيعوا ان تعدلوا بين النساء و لو حرصتم فلاتميلوا كل الميل

۱۸ حرمت بلامتکلیف گذاشتن زن بگونه ای که نه از مزایای شوهرداری بهره مند باشد و نه از مزایای بی همسری

فلاتميلوا كل الميل فتذروها كالمعلقة

از امام باقر و امام صادق علیهما السلام درباره معنای < كالمعلقة > در آیه فوق روایت شده که فرمودند: التي هي لا ذات زوج و لا ایم.

تفسیر تبیان، ج ۳، ص ۳۴۹؛ نورالثقلین، ج ۱، ص ۵۵۹، ح ۶۰۳.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۲ - بقره - ۲ - ۲۲۹ - ۴، ۶

۴ لزوم تعهد شوهر به رعایت حقوق شناخته شده همسر خویش

فامساک بمعروف

مراد از <معروف> (شناخته شده) حقوقی است که بر اساس عقل، فطرت و شرع در بین مردم متدین و سلیم الفطره، مورد شناسایی قرار گرفته است. اگر چه آیه درباره زن مطلقه ای است که شوهرش به او رجوع کرده بود، ولی به طور کلی بیانگر حقوق تمامی زنان

است.

۶ رفتار مرد با زن خود پس از رجوع در طلاق، باید بر اساس موازین شناخته شده عقل و شرع باشد.

الطلاق مَرَّتَانِ فَمَسَاكٌ بِمَعْرُوفٍ

خدا و همسر

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۵ - انعام - ۶ - ۱۰۱ - ۳،۴

۳ خداوند نه فرزندی دارد و نه هیچگاه همسری داشته است.

أَنْتِ يَكُونُ لَهُ وَلَدٌ وَلَمْ تَكُنْ لَهُ صَحْبَةً

۴ وجود فرزند برای خدا، با توجه به نبودن همسری برای وی، امری نامعقول است.

أَنْتِ يَكُونُ لَهُ وَلَدٌ وَلَمْ تَكُنْ لَهُ صَحْبَةً

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۹ - جن - ۷۲ - ۳ - ۲،۴

۲ - خدا، نه دارای همسر است و نه فرزند.

مَا اتَّخَذَ صَحْبَةً وَلَا وَلَدًا

۴ - همسرگزینی و فرزندداری، دون شأن و منزلت والای خداوند است.

وَأَنَّهُ تَعَلَّى جَدًّا رَبَّنَا مَا اتَّخَذَ صَحْبَةً وَلَا وَلَدًا

خشوع همسر زکریا(ع)

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۱ - انبیاء - ۲۱ - ۹۰ - ۱۷

۱۷- زکریا (ع) و همسر و فرزند او (یحیی)، از خاشعان درگاه الهی بودند.

و كانوا لنا خشعين

خطای همسر ایوب (ع)

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۵ - ص - ۳۸ - ۴۴ - ۱،۵،۶

۱ - سوگند ایوب (ع) به تنبیه کردن همسر خطاکارش

و خذ بيدك ضعفاً فاضرب به ولا تحنث

مفسران درباره آیه شریفه براساس روایات وارده گفته اند: ایوب (ع) به خاطر خطایی که همسرش مرتکب شده بود، سوگند یاد کرد که او را تنبیه کند و ولی به خاطر

خوبی ها و خدمات همسرش دوست نداشت که او را به نحوی که سوگند یاد کرده تنبیه نماید. از این رو خداوند به خاطر لطف و عنایت به او و همسرش، دستور داد با تهیه دسته ای از گیاه تنها یک بار به همسرش بزند تا بدین شکل به سوگند خود عمل کرده باشد.

۵- ایوب (ع) ، در ادای سوگند خود (تنبیه همسرش) دچار تردید و پشیمانی شده بود .

و خذ بیدک ضغثاً فاضرب به و لاتحنث

توصیه خداوند به ایوب(ع) به نشکستن سوگندش، بیانگر این حقیقت است که ایوب(ع) در ادای سوگندش دچار تردید شده و حالت پشیمانی به او دست داده بود؛ به گونه ای که در جست و جوی راهی برای حل این مشکل برآمده بود.

۶- خطای همسر ایوب (ع) ، خطایی بزرگ و غیرقابل چشم پوشی برای آن حضرت بود .

و خذ بیدک ضغثاً فاضرب به و لاتحنث

سوگند ایوب(ع) مبنی بر تنبیه همسر خطاکارش، گویای این حقیقت است که خطای همسرش بزرگ و غیرقابل بخشش بود و گرنه شخصیتی مانند ایوب(ع)، از آن اغماض می کرد و او را می بخشید.

خواسته های همسر فرعون

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۹ - تحریم - ۶۶ - ۱۱ - ۳

۳- درخواست همسر فرعون از خداوند ، مبنی بر زیستن در جوار رحمت او و بنا کردن خانه ای در بهشت برای وی

إذ قالت ربّ ابن لی عندک بیتاً فی الجنّه

خوردن از خانه همسر

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۲ - نور - ۲۴ - ۶۱

۲ - ناینیان ، لنگ ها و مریضان ، در استفاده از خوراکی های اهل خانه خود (فرزندان و همسر) بدون هیچ اجازه ای ، مجازاند .

لیس علی الأعمی حرج و لا علی الأعرج حرج و لا علی المریض حرج . . . أن تأكلوا من بیو

برداشت فوق، مبتنی بر این است که جمله <و لا- علی أنفسکم آن تأكلوا من بیوتکم > عطف بر جمله پیشین باشد. گفتنی است مقصود از <بیوتکم > (خانه های خود) خانه همسر و فرزندان است که از افراد خودی هر شخصی محسوب می شوند.

۹ - استفاده از خوراکی های اهل خانه خود (فرزندان و همسر) بدون اذن خواستن ، جایز است .

لیس علی الأعمی حرج . . . و لا علی أنفسکم آن تأكلوا من بیوتکم

خیانت همسر لوط(ع)

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۹ - تحریم - ۶۶ - ۱۰ - ۷،۹

۷ - خیانت همسران نوح و لوط به شوهران خود

فخانتاهما

۹ - بی تأثیر بودن اقدام حضرت نوح و لوط (ع) ، برای نجات همسران خیانت کار خود از عذاب الهی

فلم یغنیا عنهما من الله شیئاً

خیانت همسر نوح(ع)

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۹ - تحریم - ۶۶ - ۱۰ - ۷،۹

۷ - خیانت همسران نوح و لوط به شوهران خود

فخانتاهما

۹ - بی تأثیر بودن اقدام حضرت نوح و لوط (ع) ، برای نجات همسران خیانت کار خود از عذاب الهی

فلم يغنيا عنهما من الله شيئاً

درخواست همسر

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۲ - فرقان - ۲۵ - ۷۴ - ۴

بندگان خالص خدا، از خداوند خواستار سرور و روشنی چشمان در پرتو اعطای همسر و فرزند به آنان هستند.

و الذین یقولون ربنا هب لنا من أزواجنا و ذریتنا قره أعین

درخواست همسر صالح

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۲ - فرقان - ۲۵ - ۷۴ - ۱،۲۲

۱ بندگان خالص خدا، از خداوند خواستار همسر و فرزندان شایسته ای اند که رفتار و سیر و سلوک آنان، مایه چشم روشنی و سرفرازی آنان در زندگی باشد.

و الذین یقولون ربنا هب لنا من أزواجنا و ذریتنا قره أعین

درباره <من> در <من أزواجنا..> دو احتمال وجود دارد: ۱ <من> ابتدائیه باشد. در این صورت معنای آیه چنین می شود: <به ما از ناحیه همسران و فرزندانمان، آن ده که مایه روشنی چشمانمان باشد.> ۲ <من> بیانیه باشد. براساس این احتمال، معنای آیه چنین می شود: <به ما روشنی چشمان که عبارت از همسر و فرزندان اند ببخش. برداشت یاد شده، مبتنی بر احتمال نخست است.>

۲۲ جمله < و الذین یقولون ربنا هب لنا من أزواجنا و ذریتنا قره أعین و اجعلنا للمتقین إماماً > متن دعای همیشگی بندگان خالص خدا

و الذین یقولون ربنا هب لنا من أزواجنا و ذریتنا قره أعین و اجعلنا للمتقین إمام

آمدن آیه شریفه در قالب جمله اسمیه و نیز فعل مضارع <یقولون> حاکی از استمرار و همیشگی بودن آن دعا است.

درمان عقیمی همسر

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۱ - انبیاء - ۲۱ - ۹۰ - ۷

۷- نازایی و عقیم بودن زن، نقصی برای وی و

نیازمند اصلاح است .

و أصلحنا له زوجه

کاربرد واژه <أصلحنا> اشاره به نقص نازایی دارد؛ زیرا اصلاح در برابر فساد و نقص است.

درمان عقیمی همسر زکریا(ع)

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۱ - انبیاء - ۲۱ - ۹۰ - ۴

۴- دعای زکریا (ع) مبنی بر اصلاح نازایی همسرش ، مورد اجابت قرار گرفت و خداوند او را شایسته حمل قرار داد .

فاستجبنا له و وهبنا له یحیی و أصلحنا له زوجه

برداشت یاد شده مبتنی بر این است که جمله <أصلحنا له زوجه> عطف بر جمله <وهبنا له یحیی> باشد که در این صورت اصلاح همسر جز دعای زکریا(ع) محسوب می شود.

دعا برای همسر

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۲ - فرقان - ۲۵ - ۷۴ - ۲۱

۲۱ دعا برای صلاح و نیک شدن همسر و فرزندان و خیرخواهی برای ایشان ، از اوصاف بندگان خالص خدا و امری پسندیده و مورد تشویق خداوند

و الذین یقولون ربنا هب لنا من أزوجنا و ذریتنا قره أعین و اجعلنا للمتقین إِم

دعای همسر عمران

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۲ - آل عمران - ۳ - ۳۵ - ۱۲

۱۲ دعای همسر عمران در پیشگاه خداوند و درخواست از او ، برای قبولی نذرش

ربّ ائی نذرت لک .. انک انت السميع العليم

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۲ - آل عمران - ۳ - ۳۶ - ۲۲

۲۲ اجابت دعای همسر عمران ، در مورد حفظ مریم (س) و فرزندش از شرّ شیطان

و اَنّی اعیذها بک و ذرّیتها من

رسول خدا (ص): ... و قال عيسى (ع) فيما يثنى على ربه: و اعاذنى و امى من الشَّيْطَانِ الرَّجِيمِ فلم يكن له علينا سبيل.

الدر المثور، ج ٢، ص ١٨٤.

جلد - نام سوره - سوره - آيه - فيش

٢ - آل عمران - ٣ - ٣٧ - ٢

٢ اجابت دعای مادر مریم از سوی خداوند ، درباره حفظ مریم (س) از شر شیطان

انّی اعیذها .. فتقبّلها ... و انبتھا نباتاً حسناً

دعای همسر فرعون

جلد - نام سوره - سوره - آيه - فيش

١٩ - تحریم - ٦٦ - ١١ - ١٣، ١٠، ٧٨

٧ - درخواست همسر فرعون از خداوند ، به نجات خویش از شرّ فرعون

و نَجّنی من فرعون

٨ - درخواست همسر فرعون از خداوند ، به رهایی خویش از رفتار و برخورد فرعون

و نَجّنی من فرعون و عمله

١٠ - همسر فرعون ، از خداوند خواستار نجات خود از شرّ مردم ستمگر (قبطیان و کارگزاران فرعون)

و نَجّنی من القوم الظلمین

١٣ - همسر فرعون ، از خداوند خواستار نابودی فرعون و حکومت ستم پیشه او

نَجّنی من فرعون و عمله و نَجّنی من القوم الظلمین

برداشت یاد شده، مبتنی بر این احتمال است که آسیه، نجات خود را با نابودی فرعون و حکومت وی از خداوند خواستار شده

باشد.

دینداری همسر فرعون

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۹ - تحریم - ۶۶ - ۱۱ - ۲

۲ - همسر فرعون (آسیه) ، نمونه بارز و مثال زدنی برای ایمان و دین داری است .

ضرب الله مثلاً للذین کفروا ءامنوا امرأت فرعون

ذلت اخروی همسر ابو لهب

جلد - نام سوره

- سوره - آیه - فیش

۲۰ - مسد - ۱۱۱ - ۵ - ۳

۳ - همسر ابولهب در آخرت ، در نهایت ذلت و با گردنبنندی از لیف های بافته شده تحقیر خواهد شد .

فی جیدها حبل من مسد

برخی گفته اند: همسر ابولهب، سوگند یاد کرده بود که گردنبنند فاخر خود را در دشمنی با پیامبر(ص) خرج کند و آیه شریفه با بیان این که در آخرت، او دارای گردنبنند لیفی خواهد بود؛ اوج حقارت او را بیان کرده است. تعبیر <جید> گرچه با <عتق> به یک معنا است؛ ولی در موارد زینت کردن گردن <جید> استفاده می شود؛ از این رو بر استهزا و تحقیر او افزوده است.

رذایل اخلاقی همسر لوط(ع)

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۹ - تحریم - ۶۶ - ۱۰ - ۲،۷،۸،۹

۲ - همسران نوح و لوط پیامبر ، نمونه بارز و مثال زدنی ، برای جریان کفر و نفاق اند .

جهد الکفار و المنفقین . . . ضرب الله مثلاً للذین کفروا امرأت نوح و امرأت لوط

۷ - خیانت همسران نوح و لوط به شوهران خود

فخانتاهما

۸ - کفر و نفاق همسران نوح و لوط ، خیانت به آن دو پیامبر بود .

فخانتاهما

مفسران، مصداق بارز خیانت همسران نوح و لوط را، کفر و نفاق آنان دانسته اند و نیز روایت کرده اند که آنان با تطمیع دیگران علیه همسران خود اقدام کردند؛ مثلاً آنان اسرار خانه همسران خود را به دشمنان منتقل می کردند و . . .

۹ - بی تأثیر بودن اقدام حضرت نوح و لوط (ع) ، برای نجات همسران خیانت کار خود از عذاب الهی

فلم

يغنيا عنهما من الله شيئاً

ردايل اخلاقي همسر نوح(ع)

جلد - نام سوره - سوره - آيه - فيش

۱۹ - تحريم - ۶۶ - ۱۰ - ۲،۷،۸،۹

۲ - همسران نوح و لوط پیامبر، نمونه بارز و مثال زدنی، برای جریان کفر و نفاق اند.

جهد الکفار و المنفقين .. ضرب الله مثلاً للذين كفروا امرأت نوح و امرأت لوط

۷ - خیانت همسران نوح و لوط به شوهران خود

فخانتاهما

۸ - کفر و نفاق همسران نوح و لوط، خیانت به آن دو پیامبر بود.

فخانتاهما

مفسران، مصداق بارز خیانت همسران نوح و لوط را، کفر و نفاق آنان دانسته اند و نیز روایت کرده اند که آنان با تطمیع دیگران علیه همسران خود اقدام کردند؛ مثلاً آنان اسرار خانه همسران خود را به دشمنان منتقل می کردند و ...

۹ - بی تأثیر بودن اقدام حضرت نوح و لوط (ع)، برای نجات همسران خیانت کار خود از عذاب الهی

فلم يغنيا عنهما من الله شيئاً

روابط دوستانه همسران

جلد - نام سوره - سوره - آيه - فيش

۱۴ - روم - ۳۰ - ۲۱ - ۵،۸،۱۵

۵ - پیدایش همزیستی مسالمت آمیز میان زن و مرد، پس از ازدواج و برانگیخته شدن عواطف ظریف دوستانه میان آنان، از آیات الهی است.

خلق لكم من أنفسكم أزواجاً لتسكنوا إليها و جعل بينكم مودة و رحمة

برداشت بالا- بنابراین است که عبارت <و جعل بینکم...> ارائه کلام سابق باشد. در این صورت <و جعل بینکم...>

درصد بیان این مهم است که زن و مرد ناآشنا، چگونه پس از ازدواج، الفت و انس و

زندگی محبت آمیزی پیدا می کنند.

۸- وجود مهر و عواطف دوستانه میان زن و شوهر، عنایت خدادادی و از آیات الهی است.

و من ءایته .. و جعل بینکم مودّه و رحمه

۱۵- اندیشمندان و متفکران، آیه الهی بودن روابط دوستانه زن و شوهر و محبت بین انسان ها را درمی یابند.

و من ءایته أن .. و جعل بینکم مودّه و رحمه إنّ فی ذلک لأیت لقوم یتفکرون

روابط همسری

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۲ - بقره - ۲ - ۲۲۱ - ۱۶

۱۶ تأثیر متقابل زن و شوهر، در اعتقادات یکدیگر

و لا تنکحوا المشرکات ... و لا تنکحوا المشرکین ... اولئک یدعون الی النار

ریسمان در گردن همسر ابو لهب

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۲۰ - مسد - ۱۱۱ - ۵ - ۱

۱- در افتادن همسر ابو لهب به آتش جهنم، در حالتی خواهد بود که ریسمانی از الیاف به هم بافته در گردن دارد.

فی جیدها جبل من مسد

<جید> به معنای گردن یا محل گردن بند (قاموس) و <مسد> به معنای لیف ملایمی است که از درخت خرما گرفته می شود (العین). این آیه از آن جا که حال برای <امراته> و هم زمان با عامل خود (سیصلی) است، حالت ورود ام جمیل به جهنم را که به گردن او زنجیری از رشته های به هم بافته، بسته شده است ترسیم می کند.

زایمان همسر عمران

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۲ - آل عمران - ۳ - ۳۶ - ۱

همسر عمران پس از زایمان ، ناباورانه ، نوزاد خویش را دختر یافت .

فَلَمَّا وَضَعَتْهَا قَالَتْ رَبِّ اِنِّیْ وَضَعْتُهَا اُنْثٰی

زمینه دشمنی همسران

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۹ - تغابن - ۶۴ - ۱۴ - ۳

۳- ایمان به دین اسلام ، ممکن است دشمنی برخی از مردم ، حتی خویشاوندانی همچون همسر و فرزندان را برانگیزاند .

يٰۤاَيُّهَا الَّذِيْنَ ءَامَنُوْا اِنَّ مِنْ اَزْوَاجِكُمْ وَاَوْلَادِكُمْ عَدُوًّا لَّكُمْ

زیان جدایی از همسر

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱ - بقره - ۲ - ۱۰۲ - ۳۰

۳۰- جدایی زن و شوهر در بر دارنده زیان برای ایشان است .

ما یفرقون به بین المرء و زوجته و ما هم بضارین . . . إلا یاذن الله

سختی مرگ همسر

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۱ - انبیاء - ۲۱ - ۸۴ - ۱۰

۱۰- از دست دادن خانواده (زن و فرزندان) ، مهم ترین رنج و ناراحتی انسان است .

فكشفتنا ما به من ضرر و ءاتینه أهله و مثلهم معهم

سخن چینی همسر ابو لهب

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۲۰ - مسد - ۱۱۱ - ۴ - ۶

۶- همسر ابولهب، زنی سخن چین و آتش بیار نزاع های مردم و تحریک کننده آنان به مخالفت با اسلام بود.

حَمَّالَه الحطب

از آن جا که ابولهب، فردی ثروتمند و متشخص بود، ممکن است گفته شود که: توصیف همسر او به <حَمَّالَه الحطب>، به معنای کنایی آن است که دعوای او را شعله‌ور می ساخت.

سوء ظن به همسر محمد(ص)

جلد - نام سوره - سوره

- آیه - فیش

۱۲ - نور - ۲۴ - ۱۲ - ۱

۱ - خداوند ، مسلمانان را به خاطر بدگمانی به همسر پیامبر (ص) و موضع گیری تردید آمیز نسبت به شایعه < افک > و رد نکردن صریح آن ، مورد سرزنش قرار داد .

إِنَّ الَّذِينَ جَاءُوا بِالْإِفْكِ .. لَوْلَا إِذْ سَمِعْتُمُوهُ ظَنَّ الْمُؤْمِنُونَ وَالْمُؤْمِنَاتُ بِأَنْفُسِهِمْ خَيْرًا

سوگند به طلاق همسر

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱ - بقره - ۲ - ۱۶۸ - ۱۸

۱۸ - از امام باقر (ع) روایت شده که فرمود : < ان من خطوات الشيطان الحلف بالطلاق و النذور فى المعاصى و كل يمين بغير الله ;

از گامهای شیطان است قسم خوردن به طلاق همسر و نذر در گناهان و هر سوگندی که به غیر خداوند باشد > .

سهم ارث همسر

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۳ - نساء - ۴ - ۱۲ - ۱،۲،۳،۴،۲۰

۱ سهم ارث شوهر ، در صورتی که همسرش فرزندی نداشته باشد ، نصف اموال به جامانده اوست .

و لكم نصف ما ترك ازواجكم ان لم يكن لهنّ ولد

۲ سهم ارث شوهر ، در صورتی که همسرش دارای فرزند باشد ، یک چهارم اموال بجامانده اوست .

فان كان لهنّ ولد فلکم الرّبع ممّا تركن

۳ سهم ارث زن ، در صورتی که شوهرش فرزندی نداشته باشد ، یک چهارم اموال شوهر است .

و لهنّ الرّبع ممّا تركتم ان لم يكن لكم ولد

۴ سهم ارث زن ، در صورتی که شوهرش دارای فرزند باشد ، یک هشتم مال بجامانده اوست .

ولد فلهنّ الثمن ممّا ترکتم

۲۰ در صورت نبودن فرزند برای میت ، نوه های وی به جای فرزند ارث می برند و موجب تنزل سهم زن ، شوهر ، پدر و مادر می شوند .

فان کان لکم ولد

امام باقر و صادق (ع): .. فان لم یکن له ولد و کان ولد الولد ذکوراً او اناثاً فانهم بمنزله الولد ... و یحبون الابوین و الزوج و الزوجه عن سهامهم الاکثر ...

تهذیب شیخ طوسی، ج ۹، ص ۲۸۹، ح ۳، ب ۲۷، مسلسل ۱۰۴۳؛ تفسیر برهان، ج ۱، ص ۳۵۱، ح ۸.

شایعه علیه همسر محمد(ص)

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۲ - نور - ۲۴ - ۱۱ - ۲

۲ - هم دستی و تشکل تنی چند از منافقان عصر بعثت ، برای تهمت زنی و شایعه سازی علیه خانواده پیامبر (ص)

إِنَّ الذّین جاءوا بالافک عصبه منکم

بیشتر مفسران بر این باورند که گروه بهتان زننده (عصبه منکم) از منافقان بودند.

شرایط همسر

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۲ - بقره - ۲ - ۲۲۱ - ۶، ۸، ۳، ۲، ۱

۱ حرمت ازدواج مؤمنان با زنان مشرک ؛ مگر در صورتی که ایمان بیاورند .

و لا تنکحوا المشرکات حتی یؤمننّ

۲ باید ایمان معیار اصلی در انتخاب همسر باشد ؛ نه زیبایی و یا حریت (برده نبودن)

و لا تنکحوا المشرکات حتی یؤمننّ و لامه مؤمنه خیر من مشرکه و لو اعجبتکم . . . و لعب

مصدق بارز <اعجاب> در انتخاب همسر، زیبایی و دلربایی است.

۳ کنیز مؤمن برای همسری شایسته تر است از آزاد زن مشرک ;

هر چند زیبا و دلربا باشد .

و لآمه مؤمنه خیر من مشرکه و لو اعجبتکم

۶ حرمت ازدواج زنان مؤمن با مشرکان ؛ مگر در صورتی که ایمان بیاورند .

و لا تنکحوا المشرکین حتی یؤمنوا

۸ برده مؤمن برای همسری زن مسلمان شایسته تر است از آزاد مرد مشرک ؛ هر چند ظاهری فریبنده داشته باشد .

و لعبد مؤمن خیر من مشرک و لو اعجبتکم

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۲ - بقره - ۲ - ۲۲۳ - ۲۸

۲ عقیم نبودن ، از ویژگی های زن شایسته و کامل

نساؤکم حرث لکم

از خصوصیات مهم زن، قابلیت بارور شدن او برای بقای نسل است ؛ بنابراین چنانچه زن نازا باشد، از این ویژگی مهم عاری است و طبعاً چنین زنی از جهت طبیعی کامل نخواهد بود.

۸ لزوم دقت در انتخاب همسر و مراعات آداب آمیزش ، برای به وجود آمدن فرزندان صالح

نساؤکم حرث لکم ... و قدموا لانفسکم

دقت کشاورز در انتخاب زمین مورد کشت و نیز سعی تمام در به وجود آوردن شرایطی برای به ثمر نشاندن محصولی عالی، از وجود مشابهت بین همسر و کشتزار است که می تواند مورد نظر آیه باشد.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۲ - بقره - ۲ - ۲۳۲ - ۷

۷ توافق و رضایت زن و مرد بر اساس آنچه عقلاً و شرعاً پسندیده است ، شرط اساسی برای ازدواج

فلا تعضلوهنّ ان ینکحنّ .. اذا تراضوا بینهم بالمعروف

شکنجه همسر فرعون

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۹ - تحریم - ۶۶ - ۱۱ - ۱۱

۱۱ - همسر فرعون

، افزون بر آزار دیدن از او ، از سوی کارگزاران نظام وی نیز تحت آزار و شکنجه قرار داشت .

نَجْنِي مِنْ فِرْعَوْنَ وَ عَمَلِهِ وَ نَجْنِي مِنَ الْقَوْمِ الظَّالِمِينَ

تکرار درخواست نجات (و نَجْنِي) درباره قوم ستمگر، می تواند بیانگر برداشت یاد شده باشد.

صفات همسر

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۲ - بقره - ۲ - ۲۲۱ - ۸، ۶، ۳، ۲، ۱

۱ حرمت ازدواج مؤمنان با زنان مشرک ؛ مگر در صورتی که ایمان بیاورند .

و لا تنكحوا المشركات حتى يؤمنن

۲ باید ایمان معیار اصلی در انتخاب همسر باشد ؛ نه زیبایی و یا حریت (برده نبودن)

و لا تنكحوا المشركات حتى يؤمنن و لآمه مؤمنه خیر من مشرکه و لو اعجبتمكم . . . و لعب

مصدق بارز <اعجاب> در انتخاب همسر، زیبایی و دلربایی است.

۳ کنیز مؤمن برای همسری شایسته تر است از آزاد زن مشرک ؛ هر چند زیبا و دلربا باشد .

و لآمه مؤمنه خیر من مشرکه و لو اعجبتمكم

۶ حرمت ازدواج زنان مؤمن با مشرکان ؛ مگر در صورتی که ایمان بیاورند .

و لا تنكحوا المشركين حتى يؤمنوا

۸ برده مؤمن برای همسری زن مسلمان شایسته تر است از آزاد مرد مشرک ؛ هر چند ظاهری فریبنده داشته باشد .

و لعبد مؤمن خیر من مشرک و لو اعجبتمكم

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۲ - بقره - ۲ - ۲۲۳ - ۲

۲ عقیم نبودن ، از ویژگی های زن شایسته و کامل

نساؤکم حرث لکم

از خصوصیات مهم زن، قابلیت بارور شدن او برای بقای نسل است. بنابراین چنانچه زن نازا باشد، از این

ویژگی مهم عاری است و طبعاً چنین زنی از جهت طبیعی کامل نخواهد بود.

طلاق همسر زید بن حارثه

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۴ - احزاب - ۳۳ - ۳۷ - ۶

۶ - همسر زید بن حارثه، با وی ناسازگار بود و زید، تصمیم گرفت از او جدا شود.

و إذ تقول للذی أنعم الله علیه .. أمسک علیک زوجک

در شأن نزول آیه آورده اند که زینب، همسر زید، به خاطر این که زید، برده ای آزاد شده است، با او ناسازگاری می کرد و این، بر زید ناگوار بود و از این رو تصمیم گرفت زینب را طلاق دهد. امر <أمسک>، به این مطلب اشاره دارد و نیز فرمانی است به زید از عملی ساختن تصمیم اش.

عدالت بین همسران

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۴ - نساء - ۴ - ۱۲۹ - ۱۶، ۸، ۴، ۳، ۲، ۱

۱ مردان، ناتوان از رعایت عدالت کامل میان همسران متعدد خویش

و لن تستطیعوا ان تعدلوا بین النساء

۲ مراعات عدالت در محبت قلبی به همسران متعدد، خارج از توان و اختیار مردان

و لن تستطیعوا ان تعدلوا بین النساء و لو حرصتم

جمله <و لو حرصتم> (هر چند تمایل شدید به رعایت عدالت داشته باشید)، می رساند که مراد از عدالت در جمله <و لن تستطیعوا ان تعدلوا> عدالتی است که از اختیار و توان آدمی خارج است، بنابراین می توان گفت عدالت در مورد محبت و مودت و نظایر آن می باشد. برداشت فوق را فرمایش امام صادق(ع) تأیید می کند که در توضیح آیه فوق فرمود: یعنی فی الموده

کافی، ج ۵، ص ۳۶۲، ح ۱؛ نورالثقلین، ج ۱، ص ۵۵۸، ح ۶۰۱.

۳ بی ثمر بودن تلاش شوهر برای رعایت عدالت کامل، میان همسران خویش

و لن تستطيعوا ان تعدلوا بين النساء و لو حرصتم

۴ شوهران نباید به بهانه امکان نداشتن رعایت عدالت کامل بین همسران به برخی همسران خویش گرایش کامل و از دیگری اعراض کنند.

و لن تستطيعوا ان تعدلوا بين النساء .. فلاتميلوا كل الميل

۸ لزوم رعایت عدالت در حد توان، میان همسران

و لن تستطيعوا ان تعدلوا بين النساء و لو حرصتم فلاتميلوا كل الميل

۱۶ عدم رعایت عدالت نسبی بین همسران، گناه و آمرزش آن در گرو بازگشت به عدالت و رعایت تقواست.

و لن تستطيعوا ان تعدلوا بين النساء .. و إن تصلحوا و تتقوا

عذاب همسر لوط(ع)

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۶ - اعراف - ۷ - ۸۳ - ۵

۵ همسر لوط با ماندن در میان کافران به عذاب الهی گرفتار شد و به هلاکت رسید.

إلا امرأته كانت من الغبرين

<غابر> به معنای باقی مانده است. بنابراین <كانت من الغبرين> بیانگر این است که همسر لوط به جهت باقی ماندن در میان قومش، از عذاب الهی رهایی نیافت.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۸ - هود - ۱۱ - ۸۱ - ۱۸

۱۸ همسر لوط ، باید به عذابی که برای قوم لوط مقدر شده بود ، گرفتار می شد .

إِنَّهٗ مَصِیْبَهَا مَا أَصَابَهُمْ

ضمیر در <إِنَّه> به اصطلاح ضمیر شأن است و حاکی از تأکید می باشد.

جلد - نام سوره -

سوره - آیه - فیش

۹ - حجر - ۱۵ - ۶۰ - ۱

۱- همسر لوط (ع) در زمره مجرمان قوم لوط و عذاب شدگان الهی بود .

إِلَّا ءَالَ لُوطِ إِنَّا لَمَنجُوهُمْ .. إِلَّا امْرَأَتَهُ

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۳ - شعراء - ۲۶ - ۱۷۱ - ۲

۲- همسر لوط ، مخالف راه او و در زمره محکومان به عذاب

إِلَّا عَجُوزًا فِي الْغَابِرِينَ

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۳ - نمل - ۲۷ - ۵۷ - ۱

۱- نجات لوط (ع) و خانواده اش به جز همسر وی از عذاب نازل شده بر قوم لوط

فَأَنجَيْنَاهُ وَأَهْلَهُ إِلَّا امْرَأَتَهُ

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۴ - عنكبوت - ۲۹ - ۳۲ - ۷

۷- ملائکه عذاب قوم لوط ، پیشاپیش از عذاب شدن همسر لوط خبر داشتند و او را از نجات یافتگان نمی دانستند .

لَنُنَجِّيَنَّهُ وَأَهْلَهُ إِلَّا امْرَأَتَهُ كَانَتْ مِنَ الْغَابِرِينَ

<غابر> ماندن پس از سپری شدن چیزی است که با او بوده است (مفردات راغب)

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۴ - عنكبوت - ۲۹ - ۳۳ - ۱۴

۱۴- فرشتگان مأمور عذاب قوم لوط ، به لوط (ع) اعلام کردند که او و خانواده اش ، به جز همسرش را ، از عذاب نجات

خواهند داد .

إِنَّا مَنْجُوكَ وَأَهْلَكَ إِلَّا امْرَأَتَكَ

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۹ - تحریم - ۶۶ - ۱۰ - ۹

۹ - بی تأثیر بودن اقدام حضرت نوح و لوط (ع)

، برای نجات همسران خیانت کار خود از عذاب الهی

فلم يغنيا عنهما من الله شيئاً

عذاب همسر نوح(ع)

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۹ - تحریم - ۶۶ - ۱۰ - ۹

۹ - بی تأثیر بودن اقدام حضرت نوح و لوط (ع) ، برای نجات همسران خیانت کار خود از عذاب الهی

فلم يغنيا عنهما من الله شيئاً

عفت همسر محمد(ص)

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۲ - نور - ۲۴ - ۲۶ - ۱۲

۱۲ - کسانی که در صدر اسلام در ماجرای < افک > (تهمت زنا) مورد اتهام قرار گرفتند ، افرادی پاکدامن و منزّه از این تهمت و آلودگی بودند .

للخبيثين .. للطينين ... أولئك مبرءون مما يقولون

برداشت یاد شده، بر این اساس است که آیه شریفه مربوط به ماجرای < افک > باشد.

عفو دشمنی همسر

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۹ - تغابن - ۶۴ - ۱۴ - ۹

۹ - توصیه خداوند به مؤمنان ، مبنی بر عفو ، چشم پوشی و بخشودن دشمنی های همسران و فرزندان خویش

عدواً لكم .. و إن تعفوا و تصفحوا و تغفروا

عقیده همسر لوط(ع)

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۳ - نمل - ۲۷ - ۵۷ - ۴

۴ - همسر لوط ، مخالف اندیشه های وی و هم عقیده با قوم منحرف

فأنجینہ و أهله إلا امرأته

عقیمی همسر زکریا(ع)

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۰ - مریم - ۱۹ - ۵ - ۶، ۷، ۵

۵- همسر زکریا ، همسری عقیم و نازا بوده است .

و كانت امرأتی عاقراً

<عاقراً> به

مرد یا زنی گفته می شود که از او فرزندی به عمل نمی آید (مفردات راغب).

۶- همسر زکریا ، علاوه بر عقیم بودن دیرین خود در شرایط پیری و یائسگی بود . *

و کانت امرأتی عاقراً

فعل <کانت>، ممکن است این معنا را افاده کند که همسر زکریا برای آوردن فرزند دو مشکل داشته است ۱/ سن زیاد ۲/ عقیم بودن دیرین او از جوانی.

۷- زکریا (ع) ، به رغم ناامیدی از داشتن فرزند از همسر نازایش ، سالیانی دراز به زندگی مشترک خود با وی ادامه داد .

و کانت امرأتی عاقراً

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۰ - مریم - ۱۹ - ۸ - ۱۱، ۷، ۱

۱- بشارت فرزند به زکریا (ع) در روزگار پیری و فرتوتی وی و نازایی همسر ، برای او نویدی شگفت آور بود .

أَنتِ يَكُونُ لِي غَلْمٌ وَ كَانَتْ امْرَأَتِي عَاقِرًا وَ قَدْ بَلَغْتَ مِنَ الْكِبَرِ عِتِيًّا

<أَنتِ>، یعنی چگونه و از چه راهی؟ (مصباح). <عِتِيًّا> جمع <عات> از ماده <عتوّ> (از حد گذشتن) است و مفاد جمله <قد بلغت...> این است که من از نظر پیری به افرادی رسیده ام که در کهن سالی از حد گذشته اند. برخی اهل لغت <عِتِيًّا> را مصدر و به معنای خشک و انعطاف ناپذیر شدن مفاصل و استخوان ها دانسته اند (الکشاف). مفاد جمله در این صورت این است که من از اثر پیری به خشکیده شدن اعضای بدنم رسیده ام.

۷- زکریا (ع) ، هنگام بشارت تولد یحیی (ع) ، همسری سال خورده داشت که از آغاز زندگی نازا بود .

و کانت امرأتی عاقراً

فعل <کانت>

در آیه، با بیان دیرینه بودن نازایی، اشاره به گذشت زمان بارداری نیز دارد.

۱۱- زکریا (ع)، محرومیت از فرزند را در دوران جوانی خود و همسرش، تنها ناشی از نازایی همسر خویش می دانست.

و كانت امرأتی عاقراً و قد بلغت من الكبر عتياً

اختصاص وصف <نازایی> به همسر زکریا، گویای برداشت یاد شده است.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۱ - انبیاء - ۲۱ - ۹۰ - ۵

۵- همسر زکریا (ع) پیش از دعای آن حضرت نازا بود.

ربِّ لا تذرني فرداً .. فاستجبنا له و وهبنا له يحيى و أصلحنا له زوجه

علاقه به همسر

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۴ - نساء - ۴ - ۱۲۹ - ۲

۲ مراعات عدالت در محبت قلبی به همسران متعدد، خارج از توان و اختیار مردان

و لن تستطيعوا ان تعدلوا بين النساء و لو حرصتم

جمله <و لو حرصتم> (هر چند تمایل شدید به رعایت عدالت داشته باشید)، می رساند که مراد از عدالت در جمله <و لن تستطيعوا ان تعدلوا> عدالتی است که از اختیار و توان آدمی خارج است، بنابراین می توان گفت عدالت در مورد محبت و مودت و نظایر آن می باشد. برداشت فوق را فرمایش امام صادق (ع) تأیید می کند که در توضیح آیه فوق فرمود: یعنی فی الموده ...

کافی، ج ۵، ص ۳۶۲، ح ۱، نورالثقلین، ج ۱، ص ۵۵۸، ح ۶۰۱.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۷ - توبه - ۹ - ۲۴ - ۲،۴

همسر و خویشاوندان نباید محبت خدا و رسول و جهاد در راه خدا را تحت الشعاع قرار دهد .

قل إن كان ءاباؤکم و ابناءؤکم .. أحب إليکم من اللّٰه و رسوله و جهاد فی سبيله

۴ روی گردانان از جهاد ، به خاطر علقه های عاطفی (محبت پدر ، فرزند ، برادر ، همسر و خویشاوندان) و دل بستگی مادی (مال ، شغل و مسکن) مورد تهدید خداوند

قل إن كان ءاباؤکم .. و أموال اقترفتموها و ... أحب إليکم ... و جهاد فی سبيله فتر

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۷ - زخرف - ۴۳ - ۷۰ - ۶

۶ - انسان با تقوا ، انسانی وفادار به همسر و دل بسته به او

ادخلوا الجنّه أنتم و أزواجکم

خداوند، به عنوان نوید به اهل تقوا فرموده است: همراه همسران وارد بهشت شوید، از این بشارت روشن می شود که مؤمنان دل بسته به همسر بوده و در انتظار این نوید بوده اند.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۹ - معارج - ۷۰ - ۱۱ - ۸

۸ - علاقه و دل بستگی انسان به فرزندان ، قوی تر و بیشتر از همسر ، برادر و دیگر خویشاوندان است . *

یودّ المجرم لو یفتدی من عذاب یومئذ ببنيه

تقدّم ذکری نام فرزندان بر دیگر خویشاوندان و مردمان، ممکن است برای بیان مطلب یاد شده باشد.

عمل خیر همسر زکریا(ع)

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۱ - انبیاء - ۲۱ - ۹۰ - ۱۳، ۱۲

۱۲- زکریا (ع) و همسر و فرزند او (یحیی) شتابان به انجام کار های

خیر می پرداختند و در آن پیش قدم و پیشگام بودند .

إِنَّهُمْ كَانُوا يُسْرِعُونَ فِي الْخَيْرِ

برداشت یاد شده، مبتنی بر این است که ضمیرهای جمع در جمله <إِنَّهُمْ كَانُوا يُسْرِعُونَ...> به زکریا(ع) و همسر و فرزند او (یحیی) بازگردد.

۱۳- انجام کار های خیر ، مورد علاقه و سیره مستمر زکریا (ع) و همسر و فرزند او (یحیی) بود .

و زکریّا... و وهبنا له یحیی و أصلحنا له زوجه إِنَّهُمْ كَانُوا يُسْرِعُونَ فِي الْخَيْرِ

فعل مضارع <یسارعون> و فعل <کانوا> پیش از آن بیانگر استمرار و تداوم است و متعدی شدن فعل <یسارعون> به <فی> حکایت از جدّیت و علاقه به کار دارد.

عنصر خلقت همسر

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۴ - روم - ۳۰ - ۲۱ - ۱

۱ - آفرینش همسران از جنسی همگون ، از آیات الهی است .

و من ءایته أن خلق لکم من أنفسکم أزواجًا

عواطف همسری

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۴ - روم - ۳۰ - ۲۱ - ۵،۸

۵ - پیدایش همزیستی مسالمت آمیز میان زن و مرد ، پس از ازدواج و برانگیخته شدن عواطف ظریف دوستانه میان آنان ، از آیات الهی است .

خلق لکم من أنفسکم أزواجًا لتسکنوا إلیها و جعل بینکم مودّه و رحمه

برداشت بالا- بنابراین است که عبارت <و جعل بینکم...> ارائه کلام سابق باشد. در این صورت <و جعل بینکم...> درصدد بیان این مهم است که زن و مرد ناآشنا، چگونه پس از ازدواج، الفت و انس و زندگی محبت آمیزی پیدا می کنند.

عواطف دوستانه میان زن و شوهر ، عنایت خدادادی و از آیات الهی است .

و من آیته ... و جعل بینکم موده و رحمه

عوامل اعراض از همسر

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۹ - تغابن - ۶۴ - ۱۴ - ۴

۴ - مؤمنان در صورت روبه رو شدن با دشمنی و مخالفت همسران و فرزندان خویش ، باید از آنان پرهیز کرده و دوری جویند .

إِنَّ مِنْ أَزْوَاجِكُمْ ... عَدُوًّا لَكُمْ فَاحْذَرُوهُمْ

عیوب همسر

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۱ - انبیاء - ۲۱ - ۹۰ - ۷

۷- نازایی و عقیم بودن زن ، نقصی برای وی و نیازمند اصلاح است .

و أصلحنا له زوجه

کاربرد واژه <أصلحنا> اشاره به نقص نازایی دارد؛ زیرا صلاح در برابر فساد و نقص است.

غرق همسر نوح(ع)

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۸ - هود - ۱۱ - ۴۰ - ۱۴

۱۴ تقدیر الهی بر غرق شدن و هلاک گشتن برخی از افراد خانواده نوح

و أهلک إلا من سبق علیه القول

فرار از همسر در قیامت

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۲۰ - عبس - ۸۰ - ۳۶ - ۱

۱ - شوهران ، پیوند الفت و همراهی با همسران خویش را در قیامت نادیده گرفته و از آنان متواری خواهند شد .

یوم یفتر المرء من . . . و صحبتہ

<صاحبه> همسری است که با شوهر خویش ملازمت و معاشرت داشته باشد. این تعبیر حاکی از شدت حوادث قیامت است؛
به گونه ای که انسان، حتی همسری را که در دنیا با او سازگار و همراه بود،

نیز رها خواهد کرد.

فرجام اخروی همسر ابولهب

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۲۰ - مسد - ۱۱۱ - ۴ - ۴

۴ - سوختن در آتش ابدی دوزخ ، فرجام همسر ابولهب

و امرأته

فرجام همسر ابولهب

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۲۰ - مسد - ۱۱۱ - ۴ - ۳

۳ - خداوند ، همسر ابولهب را گرفتار سرنوشتی همسان فرجام شوهرش خواند .

و امرأته

فرجام همسر لوط(ع)

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۹ - تحریم - ۶۶ - ۱۰ - ۱۳

۱۳ - هشدار خداوند ، به دو همسر خطاکار پیامبر (حفصه و عایشه) ، درباره سرنوشت شوم خیانت به پیامبر (ص) همچون

سرنوشت همسران نوح و لوط

ضرب الله مثلاً للذین کفروا امرأت نوح .. قیل ادخلا النار مع الذلین

یادآوری خیانت همسران دو پیامبر پس از نقل ماجرای توطئه دو همسر پیامبر اسلام می تواند هشدار به آنان باشد.

فرجام همسر نوح(ع)

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۳ - هشدار خداوند ، به دو همسر خطاکار پیامبر (حفصه و عایشه) ، درباره سرنوشت شوم خیانت به پیامبر (ص) همچون سرنوشت همسران نوح و لوط

ضرب الله مثلاً للذین کفروا امرأت نوح .. قیل ادخلا النار مع الذلین

یادآوری خیانت همسران دو پیامبر پس از نقل ماجرای توطئه دو همسر پیامبر اسلام می تواند هشدار به آنان باشد.

فضایل همسر ایوب (ع)

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۴ - ایوب (ع) و همسرش ، مورد لطف و عنایت خداوند بودند .

و خذ بیدک ضغثاً فاضرب به و لاتحنث

توصیه خداوند به ایوب(ع) برای وفای به سوگند خود به شکلی آسان، در حقیقت لطف و عنایت الهی به ایشان بود.

فضایل همسر فرعون

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۹ - تحریم - ۶۶ - ۱۱ - ۶،۴،۲

۲ - همسر فرعون (آسیه) ، نمونه بارز و مثال زدنی برای ایمان و دین داری است .

ضرب الله مثلاً للذین کفروا ءامنوا امرأت فرعون

۴ - بهشت و بودن در جوار لطف خداوند ، نهایت آرزو و آرمان معنوی همسر فرعون (آسیه)

إذ قالت ربّ ابن لی عندک بیتاً فی الجنّه

۶ - همسر فرعون ، در آرزوی شهادت به سر می برد .

إذ قالت ربّ ابن لی عندک بیتاً فی الجنّه

با توجه به این حقیقت که آسیه، از سوی فرعون به شدت تحت شکنجه و آزار بود، می توان استنباط کرد که دعای او درباره بنا شدن خانه ای در بهشت، اشاره به نائل شدن وی به فیض بزرگ شهادت است.

قذف همسر

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۲ - نور - ۲۴ - ۶ - ۱،۲،۳،۴

۱ - مردی که همسرش را قذف کند (نسبت زنا بدهد) ، برای اثبات ادعای خود ، نخست باید چهار شاهد مرد ارائه کند .

والذین یرمون أزوجهم و لم یکن لهم شهداء

<شهداء> جمع <شاهد> است و شاهد مفرد مذکر است. بنابراین <شهداء> به معنای <چند مرد ناظر> می باشد. گفتنی است که عدد چهار، با توجه به

آیه قبل که مربوط به قذف است و نیز به قرینه ذیل آیه که در صورت عجز از ارائه شهود باید چهار سوگند یاد شود استفاده می گردد.

۲ - شوهر اگر برای اثبات قذف علیه همسرش ، از ارائه شاهدان ناتوان باشد ، باید چهار بار سوگند یاد کند .

والذین یرمون أزوجهم و لم یکن لهم شهداء إلا أنفسهم فشهده أحدهم أربع شهادات باللّ

۳ - با عجز شوهر از آوردن شاهدان برای اثبات قذف علیه همسرش ، در صورتی نوبت به سوگند و لعان می رسد که شوهر ، مدعی مشاهده زنا باشد .

والذین یرمون أزوجهم و لم یکن لهم شهداء إلا أنفسهم

استثنا در جمله <و لم یکن لهم شهداء إلا أنفسهم> استثنای متصل است و معنای آیه چنین می باشد: <مردانی که همسران شان را قذف کنند، اگر فقط خودشان ناظر و شاهد زنا بودند و به جز خودشان کسی نبود، باید سوگند یاد کنند>. مفهوم آن این می شود که: اگر خودشان هم شاهد نبودند، نوبت به لعان نمی رسد.

۴ - شوهری که همسرش را قذف کند و از ارائه شاهدان ناتوان باشد و یا مدعی مشاهده زنا نباشد ، نوبت به سوگند او نمی رسد ؛ بلکه باید حد قذف بر وی جاری شود .

والذین یرمون أزوجهم و لم یکن لهم شهداء إلا أنفسهم فشهده أحدهم أربع شهادات باللّ

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۲ - نور - ۲۴ - ۷ - ۳

۳ - مردانی که با سوگند دروغین ، همسرانشان را متهم به زنا کنند ، مستحق لعنت خدایند .

والخمسه أن لعنت الله علیه

إن كان من الكذابين

قذف همسر محمد(ص)

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۲ - نور - ۲۴ - ۱۲ - ۱۰

۱۰ - قذف یکی از همسران پیامبر (ص) ، < افک > و بهتانی آشکار بود .

إن الذين جاءوا بالإفك .. لولا إذ سمعتموه ... و قالوا هذا إفك مبين

قصه همسر ابو لهب

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۲۰ - مسد - ۱۱۱ - ۴ - ۸

۸ - همسر ابولهب ، در حالی که خود همیشه آتش جهنم را بر دوش می کشد ، به دوزخ خواهد افتاد .

حمّاله الحطب

چنانچه < حمّاله الحطب > حال و هم زمان با < سیصلی > باشد ، ناظر به حالت ام جمیل هنگام ورود به دوزخ خواهد بود .

قصه همسر فرعون

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۹ - تحریم - ۶۶ - ۱۱ - ۱۱، ۱۳، ۱۰، ۹، ۸، ۷، ۶، ۴

۴ - بهشت و بودن در جوار لطف خداوند ، نهایت آرزو و آرمان معنوی همسر فرعون (آسیه)

إذ قالت ربّ ابن لي عندك بيتًا في الجنّة

۶ - همسر فرعون ، در آرزوی شهادت به سر می برد .

إذ قالت ربّ ابن لي عندك بيتًا في الجنّة

با توجه به این حقیقت که آسیه، از سوی فرعون به شدت تحت شکنجه و آزار بود ، می توان استنباط کرد که دعای او درباره

بنا شدن خانه ای در بهشت، اشاره به نائل شدن وی به فیض بزرگ شهادت است.

۷- درخواست همسر فرعون از خداوند ، به نجات خویش از شرّ فرعون

و نَجْنی من فرعون

۸- درخواست همسر فرعون از خداوند ، به رهایی خویش از رفتار

و برخوردار فرعون

و نَجْنی من فرعون و عمله

۹- فرعون ، شخصیتی منفور در نگاه همسرش آسیه و رفتار وی غیر قابل تحمل برای او

و نَجْنی من فرعون و عمله

۱۰- همسر فرعون ، از خداوند خواستار نجات خود از شرّ مردم ستمگر (قبطیان و کارگزاران فرعون)

و نَجْنی من القوم الظلمین

۱۱- همسر فرعون ، افزون بر آزار دیدن از او ، از سوی کارگزاران نظام وی نیز تحت آزار و شکنجه قرار داشت .

نَجْنی من فرعون و عمله و نَجْنی من القوم الظلمین

تکرار درخواست نجات (و نَجْنی) درباره قوم ستمگر، می تواند بیانگر برداشت یاد شده باشد.

۱۳- همسر فرعون ، از خداوند خواستار نابودی فرعون و حکومت ستم پیشه او

نَجْنی من فرعون و عمله و نَجْنی من القوم الظلمین

برداشت یاد شده، مبتنی بر این احتمال است که آسیه، نجات خود را با نابودی فرعون و حکومت وی از خداوند خواستار شده باشد.

قصه همسر لوط(ع)

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۹ - تحریم - ۶۶ - ۱۰ - ۳

۳- همسران نوح و لوط پیامبر ، تحت سرپرستی و حمایت آن دو پیامبر قرار داشتند .

کانتا تحت عبدین من عبادنا

برداشت یاد شده، از تعبیر <تحت عبدین> استفاده شده است.

قصه همسر نوح(ع)

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۹ - تحریم - ۶۶ - ۱۰ - ۳

۳ - همسران نوح و لوط پیامبر ، تحت سرپرستی و حمایت آن دو پیامبر قرار داشتند .

کانتا تحت عبدین من عبادنا

برداشت یاد شده، از تعبیر <تحت عبدین> استفاده شده است.

کفر همسر لوط (ع)

جلد - نام سوره - سوره -

آیه - فیش

۶ - اعراف - ۷ - ۸۳ - ۴

۴ همسر لوط ، از زمره کافران به وی بود .

فانجینه و أهله إلا امرأته

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۸ - هود - ۱۱ - ۸۱ - ۱۹

۱۹ همسر لوط به او ایمان نیاورد و به گناهی هم طراز گناهان قوم لوط آلوده بود .

فأسر بأهلك .. إلا امرأتك إنه مصيها ما أصابهم

همانندی کیفر همسر لوط با کیفر قوم لوط که جمله <إنه مصيها ما أصابهم> دلالت بر آن دارد حاکی است که گناه وی نیز هم طراز گناه آن قوم بوده است. گویا وی به عملکرد آنان راضی بوده و یا به گونه ای - چنانچه در برخی روایات وارده شده ایشان را در گناهشان یاری می داده است.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۳ - شعراء - ۲۶ - ۱۷۱ - ۲

۲ - همسر لوط ، مخالف راه او و در زمره محکومان به عذاب

إلا عجوزًا في الغبرين

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۴ - عنكبوت - ۲۹ - ۳۲ - ۱۰

۱۰ - همسر لوط ، از زمره کافران بود و به او ایمان نیاورد .

لننجيّه و أهله إلا امرأته كانت من الغبرين

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۴ - عنكبوت - ۲۹ - ۳۳ - ۱۶

۱۶ - همسر لوط (ع) از زمره کافران بود و به او ایمان نیاورد .

إِنَّا مَنْجُوكَ . . . إِلَّا امْرَأَتَكَ كَانَتْ مِنَ الْغَابِرِينَ

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۵ - صفات - ۳۷ - ۱۳۵

۳ - تمامی اعضای خاندان لوط ، به جز همسر او ، مؤمن بودند .

إذ نَجَّيناهُ و أهله أجمعين . إلاً عجوزاً في الغبرين

برداشت یاد شده به خاطر این نکته است که عذاب به جهت کفر است، پس نجات خاندان لوط دلیل ایمان شان و عذاب همسر لوط به نشانه کفر او است.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۹ - تحریم - ۶۶ - ۱۰ - ۲،۸

۲ - همسران نوح و لوط پیامبر ، نمونه بارز و مثال زدنی ، برای جریان کفر و نفاق اند .

جهد الكفار و المنفقين . .. ضرب الله مثلاً للذين كفروا امرأت نوح و امرأت لوط

۸ - کفر و نفاق همسران نوح و لوط ، خیانت به آن دو پیامبر بود .

فخاتاهما

مفسران، مصداق بارز خیانت همسران نوح و لوط را، کفر و نفاق آنان دانسته اند و نیز روایت کرده اند که آنان با تطمیع دیگران علیه همسران خود اقدام کردند؛ مثلاً آنان اسرار خانه همسران خود را به دشمنان منتقل می کردند و ...

کفر همسر نوح(ع)

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۸ - هود - ۱۱ - ۴۰ - ۱۲

۱۲ برخی از افراد خانواده نوح (همسر و فرزندش) در زمره کافران و تکذیب کنندگان رسالت او بودند . *

و أهلك إلاً من سبق عليه القول

<ال> در <القول> عهد ذکری و یا ذهنی است و اشاره به جمله <لاتخاطبني في الذين ظلموا إنهم مغرقون/۳۷> دارد. بنابراین <إلاً من ...> یعنی، مگر آن کس که از پیش به خاطر کفر و ظلمش، حکم غرق شدن را برای او مقدر

ساخته ایم. مفسران برآنند که مراد از <من سبق> همسر نوح به نام <واعله> و فرزندش به نام <یام> و یا <کنعان> است.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۹ - تحریم - ۶۶ - ۱۰ - ۲۸

۲ - همسران نوح و لوط پیامبر، نمونه بارز و مثال زدنی، برای جریان کفر و نفاق اند.

جهد الکفار و المنفقین... ضرب الله مثلاً للذین کفروا امرأت نوح و امرأت لوط

۸ - کفر و نفاق همسران نوح و لوط، خیانت به آن دو پیامبر بود.

فخانتاهما

مفسران، مصداق بارز خیانت همسران نوح و لوط را، کفر و نفاق آنان دانسته اند و نیز روایت کرده اند که آنان با تطمیع دیگران علیه همسران خود اقدام کردند؛ مثلاً آنان اسرار خانه همسران خود را به دشمنان منتقل می کردند و... .

گردنبند اخروی همسر ابو لهب

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۲۰ - مسد - ۱۱۱ - ۵ - ۳

۳ - همسر ابولهب در آخرت، در نهایت ذلت و با گردنبندی از لیف های بافته شده تحقیر خواهد شد.

فی جیدها جبل من مسد

برخی گفته اند: همسر ابولهب، سوگند یاد کرده بود که گردنبند فاخر خود را در دشمنی با پیامبر(ص) خرج کند و آیه شریفه با بیان این که در آخرت، او دارای گردنبند لیفی خواهد بود؛ اوج حقارت او را بیان کرده است. تعبیر <جید> گرچه با <عنق> به یک معنا است؛ ولی در موارد زینت کردن گردن <جید> استفاده می شود؛ از این رو بر استهزا و تحقیر او افزوده است.

گناه همسر لوط(ع)

جلد - نام

سوره - سوره - آیه - فیش

۸ - هود - ۱۱ - ۸۱ - ۱۹

۱۹ همسر لوط به او ایمان نیاورد و به گناهی هم طراز گناهان قوم لوط آلوده بود .

فَأَسْرَأْهُمْ بِأَهْلِكَ .. إِلَّا امْرَأَتَكَ إِنَّهُ مُصِيبُهَا مَا أَصَابَهُمْ

همانندی کیفر همسر لوط با کیفر قوم لوط که جمله <إِنَّهُ مُصِيبُهَا مَا أَصَابَهُمْ> دلالت بر آن دارد حاکی است که گناه وی نیز هم طراز گناه آن قوم بوده است. گویا وی به عملکرد آنان راضی بوده و یا به گونه ای - چنانچه در برخی روایات وارده شده ایشان را در گناهشان یاری می داده است.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۹ - حجر - ۱۵ - ۶۰ - ۱

۱- همسر لوط (ع) در زمره مجرمان قوم لوط و عذاب شدگان الهی بود .

إِلَّا نِسَاءَ لُوطَ إِنَّا مُنَجِّوهُمْ .. إِلَّا امْرَأَتَهَا

لباس بودن همسر

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱ - بقره - ۲ - ۱۸۷ - ۳

۳- زن و شوهر ، لباس عفاف یکدیگرند و هر کدام مایه پرهیز دیگری از گناهان جنسی است .

هِنَّ لِبَاسٌ لَكُمْ وَأَنْتُمْ لِبَاسٌ لَهُنَّ

مادر قرار دادن همسر

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۴ - احزاب - ۳۳ - ۴ - ۹، ۶

۶ - ظهار ، هیچ گاه ، همسر مرد را ، در مقام مادر او ، قرار نخواهد داد .

وَمَا جَعَلَ أَزْوَاجَكُمُ اللَّائِي تُظَاهِرُونَ مِنْهُنَّ أُمَّهَاتِكُمْ

۹- در عصر جاهلیت ، مردان ، با ظهار همسر خود ، او را در ردیف مادر خود قرار داده و با

او، ترک مرآوده می کردند .

و ما جعل أزواجكم الی تطهرون منهنّ أمهتکم

این که خداوند فرموده است، ظهار، همسر را در منزلت مادر قرار نمی دهد، به دست می آید که مردان، با ظهار همسر، می خواسته اند با آنان ترک مرآوده کنند؛ چون، بر این باور بودند که خلوت با مادر قطعاً، امر نادرستی است.

محدوده استیذان از همسر

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۲ - نور - ۲۴ - ۶۱ - ۹

۹ - استفاده از خوراکی های اهل خانه خود (فرزندان و همسر) بدون اذن خواستن ، جایز است .

لیس علی الأعمی حرج . . . و لا علی أنفسکم أن تأکلوا من بیوتکم

محرومیت از امداد همسر

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۲۰ - عبس - ۸۰ - ۳۶ - ۳

۳ - قیامت ، روز محرومیت از یاری همسران حتی علاقه مندترین آنان به انسان

و صحبتہ

فرار از همسری که مصاحبت و همراهی او در دنیا به ثبوت رسیده بود تا چه رسد به همسر ناسازگار نشانه سودمند نبودن آنان در قیامت است.

مرگ همسر ایوب (ع)

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۱ - انبیاء - ۲۱ - ۸۴ - ۹

۹ - از دست دادن خانواده (زن و فرزندان) ، مهم ترین رنج و ناراحتی ایوب (ع) بود .

أنی مسنی الضرّ . . . فکشفنا ما به من ضرّ و ءاتینہ أهله و مثلهم معهم

برداشت یاد شده مبتنی بر این است که جمله <آئیناه أهله.. > عطف بر <فكشفنا...> باشد. در این صورت ذکر <آئیناه أهله...> از باب ذکر

خاص بعد از عام و مفید اهمیت و عظمت خواهد بود زیرا از دست دادن خانواده، خود <ضرر> است.

مسافرت همسر موسی (ع)

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۳ - نمل - ۲۷ - ۷ - ۴

۴ - همراهی خانواده موسی (همسر و فرزندان) با وی در سفر از <مدین>

إذ قال موسى لأهله .. لعلكم تصطلون

تعبیر <سئآتیکم> و <لعلکم تصطلون> (با ضمائر جمع) نشان می دهد که همراهیان موسی بیش از یک نفر بوده اند و تعبیر <أهل> بیانگر آن است که همه آنان از نزدیکان (همسر و فرزندان) او بوده اند.

معاشرت با همسر

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۳ - نساء - ۴ - ۱۹ - ۱۱، ۱۰

۱۰ و جوب معاشرت پسندیده مردان با همسرانشان

و عاشروهنّ بالمعروف

۱۱ مرد نباید با همسر خویش ، هر چند مورد پسند او نباشد ، بدرفتاری کند .

و عاشروهنّ بالمعروف فان کرهتموهن

جواب جمله شرطیه <فان کرهتموهن> حذف شده و <عسی ان تکرهوا> جانشین آن شده است. یعنی <فان کرهتموهنّ فایضاً عاشروهنّ بالمعروف عسی ... >.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۳ - نساء - ۴ - ۲۱ - ۱۳

۱۳ زندگی پسندیده با همسر یا آزاد گذاردن وی با رفتار نیک ، پیمان برگرفته زن از مرد به هنگام ازدواج

و اخذن منکم میثاقاً غلیظاً

از امام باقر(ع) درباره <میثاق> در آیه فوق چنین نقل شده است که: <المیثاق الغلیظ> هو العهد المأخوذ علی الزوج حاله العقد من امساک بالمعروف او تسریح باحسان.

مجمع البیان، ج ۳، ص ۴۲؛ تفسیر برهان، ج ۱، ص ۳۵۶، ح ۱۱.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۳ - نساء - ۴ - ۲۱ - ۱۳، ۱۲، ۱۱، ۱۰، ۹

۹ بازپس گیری مهریه زنان ، شکستن پیمان محکمی است که همسران با شوهران خویش بسته اند .

و کیف تأخذونه و قد افضی بعضکم الی بعض و اخذن منکم میثاقاً غلیظاً

۱۰ برانگیختن وجدان انسانی از روش های قرآن برای ایجاد تعهد نسبت به رعایت پیمان های زناشویی

و کیف تأخذونه ... و اخذن منکم میثاقاً غلیظاً

۱۱ مهریه ، حقی برای زن در قبال آمیزش و پیمان زناشویی

و کیف تأخذونه و قد افضی

جمله <وقد افضی>، که کنایه از آمیزش است، و جمله <اخذن منکم>، که دلالت بر عقد زناشویی می کند، بیانگر این است که زن در قبال آن دو، مالک مهریه است.

۱۲ عقد نکاح ، پیمان استواری که زن از مرد گرفته است .

و اخذن منکم میثاقاً غلیظاً

امام باقر (ع) درباره میثاق در آیه فوق فرمود: <الميثاق>، الکلمه التي عقد بها النکاح . . .

کافی، ج ۵، ص ۵۶۰، ح ۱۹؛ تفسیر برهان، ج ۱، ص ۳۵۵، ح ۸.

۱۳ زندگی پسندیده با همسر یا آزاد گذاردن وی با رفتار نیک ، پیمان برگرفته زن از مرد به هنگام ازدواج

و اخذن منکم میثاقاً غلیظاً

از امام باقر (ع) درباره <میثاق> در آیه فوق چنین نقل شده است که: <الميثاق الغلیظ> هو العهد المأخوذ علی الزوج حاله العقد من امساک بالمعروف او تسريح باحسان.

مجمع البيان، ج ٣، ص ٤٢؛ تفسير برهان، ج ١، ص ٣٥٦، ح ١١.

مقام همسر عمران

جلد - نام سوره - سوره - آيه - فيش

٢ - آل عمران -

۱۴ تعالی روحی و معنوی مادرِ حضرت مریم (همسر عمران)

اذ قالت .. ربِّ ... اُنّی سمّیتها مریم و اُنّی اعیدها

از توجه به خدا، خلوصش در نذر و نامی که برای فرزند خویش انتخاب کرد (مریم به معنی عابده)، برداشت فوق استفاده شده است.

مقدرات همسر لوط(ع)

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۸ - هود - ۱۱ - ۸۱ - ۱۸

۱۸ همسر لوط ، باید به عذابی که برای قوم لوط مقدر شده بود ، گرفتار می شد .

إنه مصیبا ما أصابهم

ضمیر در <إنه> به اصطلاح ضمیر شأن است و حاکی از تأکید می باشد.

ملاک ارزش همسر

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۸ - رحمن - ۵۵ - ۵۶ - ۲

۲ - دل بستگی زن ، تنها به همسر خویش و چشم ندوختن به اجنبی ، از جمله برترین ارزش های او است .

فیهنّ قصرت الطرف

برداشت یاد شده با توجه به دو مطلب زیر به دست می آید: الف) <قاصرات الطرف> به معنای چشم نداشتن به اجنبی باشد.

ب) آیه شریفه در مقام بیان بهترین ارزش های زنان بهشت است.

ملاک انتخاب همسر

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۳ - نساء - ۴ - ۳ - ۴

۴ لزوم انتخاب همسرانی که خوشایند و مورد پسند هستند .

فانكحوا ما طاب لكم من النساء

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۳ - نساء - ۴ - ۲۵ - ۲۱

۲۱ پاکدامنی زن ، معیاری در انتخاب وی برای همسری

فانكحوهنّ .. محصنات غیر مسافحات و لا متخذات اخدان

جلد

- نام سوره - سوره - آیه - فیش

۴ - مائده - ۵ - ۵ - ۱۷

۱۷ ایمان به خدا، اعتقاد به وحی و رسالت و عفت و پاکدامنی، از ارزش های والا در انتخاب همسر و تشکیل خانواده

و المحصنت .. و المحصنت

منشأ عذاب همسر لوط(ع)

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۹ - حجر - ۱۵ - ۶۰ - ۲

۲- باقی ماندن همسر لوط (ع) در میان عذاب شدگان قوم لوط، به تقدیر و دستور خدا بود.

إلا امرأته قدرنا إنها لمن الغبرين

تردید نیست که همه مقدرات به دست خداوند است و انتساب تقدیر (قدرنا) به فرشتگان، می تواند به خاطر این باشد که آنان مجری این تقدیر بوده اند.

منشأ هلاکت همسر لوط(ع)

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۳ - نمل - ۲۷ - ۵۷ - ۷

۷- فرو گذاشتن همسر لوط در میان قوم محکوم به عذاب، براساس تقدیر الهی و برنامه از پیش تعیین شده

قدرنها من الغبرين

<غبور> (مصدر <غابرين>) به معنای باقی ماندن است؛ یعنی، ما مقدر کردیم که همسر لوط از جمله باقی ماندگان باشد.

موارد دشمنی همسر

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۹ - تغابن - ۶۴ - ۱۴ - ۱۵

١٥ - > عن أبي جعفر (ع) فى قوله : > إِنَّ من أزواجكم و أولادكم عدوّاً لكم فاحذروهم < و ذلك إنّ الرجل كان إذا أراد الهجرة إلى رسول الله (ص) تعلق به ابنه و امرأته و قالوا : نَشُدُّكَ الله أن تذهب عنّا و تدعنا فنضيع

بعدك فمنهم من يطيع أهله فيقيم فحذرهم الله أبناءهم و نساءهم و نهماهم عن طاعتهم ... ;

از امام باقر(ع) درباره سخن خداوند: <إِنَّ مِنْ أَزْوَاجِكُمْ وَأَوْلَادِكُمْ عِدُوًّا لَكُمْ فَاحْذَرُوهُمْ> روایت شده است: [در صدر اسلام گاهی] مردی که قصد هجرت به سوی رسول خدا(ص) را داشت، فرزند و همسرش دامن او را می گرفتند و می گفتند: تو را به خدا قسم می دهیم که از نزد ما نروی و ما را بی کس نگذاری که ما بعد از تو از بین خواهیم رفت. برخی از آنان مطیع اهل و عیال خود می شدند و [نزد آنان] می ماندند. از این رو خداوند آنان را از فرزندان و همسرانشان برحذر داشته و آنان را از پیروی آنها نهی فرموده است...<

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۹ - تغابن - ۶۴ - ۱۵ - ۱۵

موجبات عذاب همسر لوط(ع)

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۶ - اعراف - ۷ - ۸۳ - ۶

۶ جدایی دیرینه زن لوط از آیین و روش همسرش ، عامل جدا ماندن وی از خانواده لوط و نجات نیافتن از عذاب الهی

إلا امرأته كانت من الغبرین

موقعیت خانوادگی همسر

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۹ - حجر - ۱۵ - ۶۰ - ۸

۸- همسر ، جزو آل و خاندان مرد است .

ءال لوط . . . إلا امرأته

مهریه همسر

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۴ - احزاب - ۳۳ - ۵۰ - ۴،۵

۴- ازدواج با زن در صورت پرداخت مهریه ، حلال است .

إِنَّا أَحْلَلْنَا لَكَ أَزْوَاجَكَ

الَّتِي آتَتْ أَجُورَهُنَّ

۵ - مهریه زنان ، به منزله پاداشی برای آنان است .

آیت اجورهن

مراد از <أجور> طبق گفته مفسران، مهریه های زنان است. تعبیر از <صداق> به <أجور> نکته یاد شده را می رساند.

مهریه همسر در صدراسلام

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۴ - احزاب - ۳۳ - ۵۰ - ۳

۳ - پرداخت مهریه به همسر ، در صدراسلام ، امری رایج و لازم بوده است .

أزواجك الَّتِي آتَتْ أَجُورَهُنَّ

مهریه همسر کافر

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۸ - ممتحنه - ۶۰ - ۱۰ - ۲۳

۲۳ - مرد مؤمن ، دارای حق مطالبه مهر همسرش از کافران ، در صورت پیوستن همسرش به جمع کافران

و سئلوا ما أنفقتم

چنان که از سیاق آیه استفاده می شود، مؤمن در صورتی مهریه همسر خویش را از کافران طلب می کند که همسر وی به جمع آنان پیوسته و در جامعه آنان پذیرفته شده باشد.

مهریه همسر مؤمن

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۸ - ممتحنه - ۶۰ - ۱۰ - ۲۴

۲۴ - کافران ، دارای حق مطالبه مهریه همسر خود ، در صورت پیوستن همسر ایشان به جمع مؤمنان

و لیستلوا ما أنفقوا

ناسازگاری همسر زید بن حارثه

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۴ - احزاب - ۳۳ - ۳۷ - ۶

۶ - همسر زید بن حارثه ، با وی ناسازگار بود و زید ، تصمیم گرفت از او جدا شود .

و إذ تقول للذی أنعم الله علیه .. أمسک علیک زوجک

در شأن نزول آیه آورده اند که زینب، همسر زید، به خاطر این

که زید، برده ای آزاد شده است، با او ناسازگاری می کرد و این، بر زید ناگوار بود و از این رو تصمیم گرفت زینب را طلاق دهد. امر <أمسك>، به این مطلب اشاره دارد و نیز فرمانی است به زید از عملی ساختن تصمیم اش.

نذر همسر عمران

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۲ - آل عمران - ۳ - ۳۵ - ۱۹، ۱۲، ۱۰، ۸، ۷، ۱

۱ همسر عمران، فرزندی را که در شکم داشت، برای خداوند نذر کرد و از هر خدمتی به خود آزاد ساخت.

اذ قالت امرات عمران ربّ انّی نذرت لك ما فی بطنی محرّراً

۷ خلوص نیت همسر عمران، در نذر فرزندش برای خدمت در راه خدا

ربّ انّی نذرت لك

<لك>، بیانگر خلوص نیت است.

۸ نذر مخلصانه همسر عمران، زمینه برگزیدن آل عمران برای نبوت از سوی خداوند

انّ الله اصطفی .. ال عمران ... اذ قالت امرات عمران ربّ انّی نذرت لك

<اذ> متعلق به <اصطفی> است؛ یعنی آنگاه خداوند آل عمران را برگزید که همسر عمران، نذری مخلصانه کرد. و اخلاص، از <لك> استفاده شده است.

۱۰ زنده نبودن عمران، آن زمان که همسرش، فرزند خویش را نذر پروردگار کرد. *

اذ قالت امرات عمران ربّ انّی نذرت لك ما فی بطنی محرّراً

زیرا مادر با وجود پدر، معمولاً چنین تصمیمی را نسبت به فرزند اتخاذ نمی کند.

۱۲ دعای همسر عمران در پیشگاه خداوند و درخواست از او، برای قبولی نذرش

ربّ انّی نذرت لك .. انّك انت السميع العليم

۱۹ همسر عمران نذر نمود که چنین خود را برای همیشه

خدمتگزار عبادتگاه قرار دهد .

رَبِّ اَنْتِ نَذْرَتِ لَكَ مَا فِى بَطْنِى مَحْزَرًا

امام باقر (ع): .. اِنَّ امراه عمران نذرت ما فى بطنها محزراً و المحزّر للمسجد يدخله ثم لا يخرج منه ابداً

کافی، ج ۳، ص ۱۰۵، ح ۴؛ نورالثقلین، ج ۱، ص ۳۳۲، ح ۱۱۳.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۲ - آل عمران - ۳ - ۳۶ - ۳

۳ تأسف و اندوه همسر عمران ، به گمان عدم پذیرش نذرش

اَنْتِ نَذْرَتِ .. قَالَتْ رَبِّ اَنْتِ وَضَعْتَهَا اَنْتِ

نسب همسر زکریا (ع)

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۰ - مریم - ۱۹ - ۶ - ۳

۳- همسر زکریا ، از نسل یعقوب پیامبر (ع) بود . *

یرثنی و یرث من آل یعقوب

مقابله < یرثنی > با < یرث من آل یعقوب >، ممکن است از آن جهت باشد که همسر وی از نسل یعقوب بوده است و طبعاً آن بخش از اموال خاندان یعقوب که به او رسیده بود، پس از وی در اختیار فرزندش قرار می گیرد.

نعمت همسر

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۴ - مائده - ۵ - ۲۰ - ۱۵

۱۵ داشتن همسر ، خادم و مسکن ، از نعمت های خداوند بر بنی اسرائیل

و جعلکم ملوکاً

از رسوا خدا(ص) در توضیح < جعلکم ملوکاً > در آیه فوق روایت شده: زوجه و مسکن و خادم. حدیث فوق در صدد بیان معنای تنزیلی برای < ملک > می باشد، چنانکه در عرف عامه نیز مرسوم است که می گویند هر کس همسر، خادم و مسکن داشته باشد، پادشاه است.

الدر المثور، ج ۳، ص

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۹ - نحل - ۱۶ - ۷۲ - ۱

۱- قرار دادن همسرانی از جنس خود انسان ها برای آنان ، از نعمت های خداوند است .

و الله جعل لكم من أنفسكم أزواجًا

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۶ - زمر - ۳۹ - ۶ - ۶

۶- قرار دادن همسرانی از جنس خود انسان ها ، جلوه قدرت خدا و از نعمت های الهی

خلقکم من نفس وحده ثم جعل منها زوجها

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۶ - شوری - ۴۲ - ۱۱ - ۵

۵- آفرینش همسر برای آدمی ، نعمتی خداوندی است .

جعل لكم من أنفسكم أزواجًا

با توجه به این که آیه در مقام امتنان و بیان نعمت های الهی است، برداشت بالا به دست می آید.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۷ - دخان - ۴۴ - ۵۴ - ۳

۳- ازدواج و برخورداری از همسر ، نعمتی الهی برای انسان

كذلك و زوجنهم

نعمت همنشینی با همسر

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۹ - هم جواری و هم زیستی با پدران ، همسران و فرزندان ، از نعمت های الهی و از خواسته های بشر

و أدخلهم جنت عدن التي وعدتهم و من صلح من ءابائهم و أزوجهم و ذریتهم

یادآوری ورود پدران، همسران و فرزندان به بهشت در جوار مؤمنان تائب، می تواند گویای مطلب یاد شده باشد.

نفاق همسر لوط(ع)

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۹ - تحریم -

۲ - همسران نوح و لوط پیامبر ، نمونه بارز و مثال زدنی ، برای جریان کفر و نفاق اند .

جهد الکفار و المنفقین .. ضرب الله مثلاً للذین کفروا امرأت نوح و امرأت لوط

۸ - کفر و نفاق همسران نوح و لوط ، خیانت به آن دو پیامبر بود .

فخانتاهما

مفسران، مصداق بارز خیانت همسران نوح و لوط را، کفر و نفاق آنان دانسته اند و نیز روایت کرده اند که آنان با تطمیع دیگران علیه همسران خود اقدام کردند؛ مثلاً آنان اسرار خانه همسران خود را به دشمنان منتقل می کردند و ...

نفاق همسر نوح(ع)

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۹ - تحریم - ۶۶ - ۱۰ - ۲۸

۲ - همسران نوح و لوط پیامبر ، نمونه بارز و مثال زدنی ، برای جریان کفر و نفاق اند .

جهد الکفار و المنفقین .. ضرب الله مثلاً للذین کفروا امرأت نوح و امرأت لوط

۸ - کفر و نفاق همسران نوح و لوط ، خیانت به آن دو پیامبر بود .

فخانتاهما

مفسران، مصداق بارز خیانت همسران نوح و لوط را، کفر و نفاق آنان دانسته اند و نیز روایت کرده اند که آنان با تطمیع دیگران علیه همسران خود اقدام کردند؛ مثلاً آنان اسرار خانه همسران خود را به دشمنان منتقل می کردند و ...

نفقه همسر

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۹ - طلاق - ۶۵ - ۷ - ۵

۵ - میزان پرداخت هزینه زندگی همسران و انفاق به دیگران ، بسته به توانایی و دارایی شوهران و انفاق گران است

لينفق ذو سعة من سعته و من قدر عليه رزقه فلينفق ممّا آتاه الله

برداشت یاد شده، براساس دیدگاه برخی از مفسران است که گفته اند: آیه شریفه، علاوه بر مورد زنان مطلقه، شامل همه زنان و همه انفاق های واجب و مستحب می شود.

نقش اجتماعی همسر ابو لهب

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۲۰ - مسد - ۱۱۱ - ۴ - ۶

۶ - همسر ابولهب، زنی سخن چین و آتش بیار نزاع های مردم و تحریک کننده آنان به مخالفت با اسلام بود.

حَمَّالَةَ الْحَطَبِ

از آن جا که ابولهب، فردی ثروتمند و متشخص بود، ممکن است گفته شود که: توصیف همسر او به <حَمَّالَةَ الْحَطَبِ>، به معنای کنایی آن است که دعواها را شعله‌ور می ساخت.

نقش همسر

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۶ - اعراف - ۷ - ۱۸۹ - ۶

۶ همسر مایه آرامش و راحتی انسان است .

جعل منها زوجها ليسكن اليها

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۲ - فرقان - ۲۵ - ۷۴ - ۵

۵ همسر و فرزند، مایه سرور و روشنی چشمان انسان است .

و الذين يقولون ربنا هب لنا من أزواجنا وذرياتنا قره أعين

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۴ - روم - ۳۰ - ۲۱ - ۴

۴ - همسران ، مایه سکونت و آرامش هم اند .

لتسکنوا إليها

نقش همسر صالح

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۲ - فرقان - ۲۵ - ۷۴ - ۱۹، ۲۸، ۱

۱ بندگان خالص خدا ، از خداوند خواستار همسر و فرزندان شایسته ای

اند که رفتار و سیر و سلوک آنان ، مایه چشم روشنی و سرفرازی آنان در زندگی باشد .

و الذین یقولون ربنا هب لنا من أزوجنا و ذریتنا قره أعین

درباره <من> در <من أزواجنا..> دو احتمال وجود دارد: ۱ <من> ابتدائیه باشد. در این صورت معنای آیه چنین می شود: <به ما از ناحیه همسران و فرزندانمان، آن ده که مایه روشنی چشمانمان باشد.> ۲ <من> بیانیه باشد. براساس این احتمال، معنای آیه چنین می شود: <به ما روشنی چشمان که عبارت از همسر و فرزندان اند ببخش. برداشت یاد شده، مبتنی بر احتمال نخست است.>

۲ همسران شایسته ، مایه سرور و روشنی چشمان یکدیگر

و الذین یقولون ربنا هب لنا من أزوجنا . .. قره أعین

۸ تأثیر مثبت و سازنده صلاح و نیکی همسر در تربیت و تکامل معنوی فرزندان

و الذین یقولون ربنا هب لنا من أزوجنا و ذریتنا قره أعین

برداشت فوق، از آن جا است که عبادالرحمان، دعا برای صلاح و نیکی همسرانشان را بر فرزندان خود مقدم داشته اند.

۱۹ نقش مثبت و سازنده صلاح و نیکی همسر و فرزندان ، در سرنوشت و سعادت انسان

ربنا هب لنا من أزوجنا و ذریتنا قره أعین و اجعلنا للمتّقین إمامًا

دعا برای همسر و فرزندان و مقدم داشتن آنان بر خود به هنگام دعا کردن، می تواند گویای برداشت یاد شده باشد.

نیاز به همسر

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱ - بقره - ۲ - ۳۵ - ۱۵

۱۵ مسکن ، همسر و خوراک از نیاز های ضروری انسان

اسکن أنت و زوجک الجنه و کلا منها

جریان آفرینش آدم(ع) و

نکات ذکر شده پیرامون آن، ترسیمی کلی از چهره انسان و نیازها، روحیات، افکار و ... اوست نه مجرد داستانی از آدم(ع) و حوا، یعنی، اگر سخن از نیاز آدم(ع) و حوا به مسکن، همسر و خوراک به میان آمده بیانگر نیاز همه انسانها به این موارد می باشد و اگر سخن از تشریح و هدایت است، نشانگر نیاز همه انسانها به هدایت و تشریح خواهد بود.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱ - بقره - ۲ - ۱۸۷ - ۴،۵

۴ - نیاز مداوم زن و شوهر به یکدیگر

هن لباس لکم و أنتم لباس لهن

در جمله <هن لباس لکم...> زن برای شوهر و شوهر برای زن، به لباس برای انسان، تشبیه شده اند. <نیاز مداوم> وجه شبه روشنی است که تشبیه مذکور گویای آن می باشد.

۵ - نیاز جنسی زن و شوهر به یکدیگر از حکمت های حلیت آمیزش جنسی در شب های رمضان

أحل لکم ليله الصیام الرفث إلی نسائکم هن لباس لکم و أنتم لباس لهن

جمله <هن لباس لکم...> بیانگر حکمت و دلیل اعلام حلیت (أحل لکم...) است.

ویژگیهای دعای همسر زکریا(ع)

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۱ - انبیاء - ۲۱ - ۹۰ - ۱۶

۱۶- زکریا (ع) و همسر و فرزند او (یحیی)، خدا را با رغبت و امید می خواندند.

و یدعوننا رغبًا و رهبًا

ویژگیهای ورود همسر ابو لهب به جهنم

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۲۰ - مسد - ۱۱۱ - ۴ - ۸

۸ - همسر ابو لهب، در حالی

که خود همیشه آتش جهنم را بر دوش می کشد ، به دوزخ خواهد افتاد .

حَمَّالَةَ الْحَطَبِ

چنانچه <حَمَّالَةَ الْحَطَبِ> حال و هم زمان با <سیصلی> باشد؛ ناظر به حالت ام جمیل هنگام ورود به دوزخ خواهد بود.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۲۰ - مسد - ۱۱۱ - ۵ - ۱

۱ - در افتادن همسر ابولهب به آتش جهنم ، در حالتی خواهد بود که ریسمانی از الیاف به هم بافته در گردن دارد .

فی جیدها جبل من مسد

<جید> به معنای گردن یا محل گردن‌بند (قاموس) و <مسد> به معنای لیف ملایمی است که از درخت خرما گرفته می شود (العین). این آیه از آن جا که حال برای <امرأته> و هم زمان با عامل خود (سیصلی) است، حالت ورود ام جمیل به جهنم را که به گردن او زنجیری از رشته های به هم بافته، بسته شده است ترسیم می کند.

هلاکت همسر لوط (ع)

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۶ - اعراف - ۷ - ۸۳ - ۵

۵ همسر لوط با ماندن در میان کافران به عذاب الهی گرفتار شد و به هلاکت رسید .

إِلا امْرَأَتَهُ كَانَتْ مِنَ الْغَابِرِينَ

<غابر> به معنای باقی مانده است. بنابراین <كانت من الغبرین> بیانگر این است که همسر لوط به جهت باقی ماندن در میان قومش، از عذاب الهی رهایی نیافت.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۸ - هود - ۱۱ - ۸۱ - ۲۸

۲۸ > عن أبي بصير و غيره عن أحدهما عليهما السلام : ... لما قال جبرئيل : > إنا رسل ربك

< قال له لوط : يا جبرئيل عَجَل ، قال : نعم ، قال : يا جبرئيل عَجَل ، قال : > إن موعدهم الصبح أليس الصبح بقريب < ... فأدخل جناحه تحتها حتى إذا استعلت قلبها عليهم و رمى جدران المدينة بحجار من سجّيل و سمعت إمراه لوط الهده فهلكت منها ؛

ابوبصير و غير او از امام باقر يا امام صادق عليهما السلام روايت کرده اند که فرمود: هنگامی که جبرئیل به لوط گفت: ما فرشتگان، فرستادگان پروردگار تو هستیم، لوط به او گفت: عجله کن، جبرئیل گفت: باشد. لوط گفت: عجله کن، جبرئیل گفت: <موعدهم هلاکت آنها صبح است، آیا صبح نزدیک نیست؟>... پس بال خود را به زیر زمین آن دیار فرو برد، آن گاه که آن آبادی بالا رفت آن را به روی آنان واژگون کرد و دیوارهای شهر را با سجیل (سنگ گِل) سنگباران کرد. همسر لوط صدای شدید فرو ریختن دیوارها را شنید و از آن صدا به هلاکت رسید.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۳ - شعراء - ۲۶ - ۱۷۱ - ۱

۱ - نجات همه خانواده لوط از عذاب الهی ، به جز همسر پیر او

فنجینه و أهله أجمعين إلا عجوزاً في الغبرين

<عجوز> به معنای پیر زن و <عجوزاً> مستثنی از <أهله> است. <غبور> (مصدر <غابرين>) نیز به معنای باقی ماندن است. بنابراین، <غابر> به کسی گفته می شود که همراهانش بروند و او باقی بماند.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۳ - شعراء - ۲۶ - ۱۷۴ - ۱

۱ - نجات لوط (ع) و خاندانش

به جز همسر وی و هلاکت قوم زشت کردارش ، آیتی بزرگ و عبرت آموز برای دیگران

إِنَّ فِي ذَلِكَ لَآيَةً

<ذلک> به جریان نجات لوط(ع) و کسان وی و نیز هلاکت قوم فساد پیشه اش اشاره دارد. <آیه> در این جا معادل <عبره> است و نکره آمدن آن برای بیان عظمت واقعه و درسی می باشد که در آن نهفته است.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۵ - صافات - ۳۷ - ۱۳۵ - ۱

۱ - همسر حضرت لوط ، از هلاک شدگان عذاب الهی قوم لوط بود .

إِلَّا عَجُوزًا فِي الْغَابِرِينَ

<غابره> (مفرد <غابرين>) به معنای باقی و مانده است و مقصود از آن، کسانی اند که از شهر بیرون نیامده و به عذاب الهی قوم لوط گرفتار شدند.

هلاکت همسر نوح(ع)

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۸ - هود - ۱۱ - ۴۰ - ۱۴

۱۴ تقدیر الهی بر غرق شدن و هلاک گشتن برخی از افراد خانواده نوح

و أَهْلَكَ إِلَّا مَنْ سَبَقَ عَلَيْهِ الْقَوْلُ

همسر آدم(ع)

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۶ - اعراف - ۷ - ۱۸۹ - ۳،۴

۳ خداوند ، همسر آدم (حوا) را از او آفرید .

جعل منها زوجها

برداشت فوق بر این اساس است که <من> در <منها> نشویه باشد. بر این مبنا <جعل منها زوجها> بیانگر این است که

آدم(ع)، منشأ خلقت حوا بوده است.

۴ همسر آدم (حوا) انسانی همانند او در جنس و نوع

جعل منها زوجها

برداشت فوق مبتنی بر این است که <من> در <منها> جنسیه باشد. بنابراین جمله <جعل ... > گویای این

است که زوج آدم انسان و از جنس و نوع او بوده است.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۱ - طه - ۲۰ - ۱۱۷ - ۱۰

۱۰ - حوا در بهشت مسکونی خویش ، همسر آدم (ع) و تحت سرپرستی وی بود .

عدو لک و لزوجک فلايخر جنکما

خداوند، رهنمودهای مربوط به حوا را، با آدم(ع) در میان گذاشته و او را به پرهیز هر دو از زمینه های خروج از بهشت فرمان داده است. این گونه خطاب را می توان نشان سرپرستی آدم(ع) قلمداد کرد.

همسر ابراهیم(ع)

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۸ - هود - ۱۱ - ۷۱ - ۱۴، ۱۵

۱ همسر ابراهیم (ساره) در مجلس فرشتگان پیام آور بشارت حضور داشت .

و لقد جاءت رسلنا إبرهیم بالبشری . . . وامرأته قائمه فضحكت

۴ همسر ابراهیم ، در پی اطلاع از مأموریت فرشتگان (هلاک سازی قوم لوط) شادان و خندان شد .

إنا أرسلنا إلى قوم لوط. وامرأته قائمه فضحكت

برداشت فوق از تفریع جمله <ضحكت> به وسیله حرف <فاء> بر <إنا أرسلنا..> در آیه قبل استفاده شده است / یعنی، آنچه مایه شادمانی همسر ابراهیم شد، این بود که دریافت قوم بزهکار لوط بر عذاب الهی گرفتار خواهند شد.

۱۵ > عن أبي جعفر (ع) [فی قوله تعالی] : < وامرأته قائمه > قال : إنما عنی ساره قائمه . . . < فضحكت > یعنی فعجبت من قولهم . . .

از امام باقر(ع) درباره قول خدای تعالی : <وامرأته قائمه> روایت شده است: مقصود ساره همسر ابراهیم(ع) است که ایستاده بود .

.. و درباره <فضحکت> [روایت شده است]: یعنی ساره از سخن فرشتگان شگفت زده شد ...<

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۸ - ذاریات - ۵۱ - ۲۶ - ۵۸

۵ - محل سکونت همسر ابراهیم (ع) مجزا از محیط پذیرایی میهمانان *

فراغ إلى أهله

حرکت مخفیانه ابراهیم(ع) به سوی اهل، در جایی فرض می شود که محیط خانواده آن حضرت در معرض دید میهمانان نبود.

۸ - سخاوت و میهمان نوازی ابراهیم (ع) و همسرش

فراغ إلى أهله فجاء بعجل سمین

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۸ - ذاریات - ۵۱ - ۲۹ - ۱،۲،۳،۴

۱ - حضور همسر ابراهیم (ع)، در جمع آن حضرت و میهمانان ایشان

و بشروه بغلم علیم . فأقبلت امرأته فی صرّه ... و قالت عجوز عقیم

۲ - فریاد همسر ابراهیم (ع) و سیلی زدن وی به صورت خویش ، با شنیدن بشارت اعطای فرزند به ایشان

فأقبلت امرأته فی صرّه

<صرّه> به معنای فریاد و <صكّك> به معنای ضربه شدید است. <صكّك وجهها> یعنی، سیلی سختی به صورت خویش نواخت.

۳ - هیجان ، تعجب و ناباوری شدید همسر ابراهیم ، از باروری پس از پیری و عمری نازایی

فأقبلت امرأته فی صرّه فصكّك وجهها و قالت عجوز عقیم

۴ - همسر ابراهیم ، فردی کهنسال و نازا به هنگام بشارت فرزنددار شدنش

فأقبلت امرأته .. و قالت عجوز عقیم

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۸ - ذاریات - ۵۱ - ۳۰ - ۱،۲،۶،۸

۱ - اطمینان بخشی فرشتگان به همسر ابراهیم (ع)، در مورد خدایی بودن پیام و

بشارتشان (فرزنددار شدن او)

قالوا كذلك قال ربك

۲ - هم سخن شدن همسر ابراهیم (ع) با فرشتگان بشارت دهنده

قالت عجوز عقیم . قالوا كذلك قال ربك

۶ - اعطای فرزند به همسر پیر و عقیم ابراهیم (ع) ، متکی بر حکمت و علم الهی بود .

و قالت عجوز عقیم قالوا كذلك .. إنه هو الحكيم العليم

تصریح به علم و حکمت الهی، در پی نوید به اعطای فرزند، بیانگر مطلب بالا است.

۸ - همسر ابراهیم (ع) ، دارای شخصیتی والا و ارجمند در پیشگاه خداوند

قالت عجوز عقیم . قالوا كذلك قال ربك

برداشت یاد شده، به خاطر این نکته است که همسر ابراهیم(ع)، با فرشتگان هم سخن شده و نیز درباره او تعبیر <ربك> (پروردگار تو) به کار رفته است.

همسر ابولهب در جهنم

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۲۰ - مسد - ۱۱۱ - ۴ - ۴،۹

۴ - سوختن در آتش ابدی دوزخ ، فرجام همسر ابولهب

و امرأته

۹ - گناهان همسر ابولهب ، در قیامت باری سنگین بر دوش او و برافروزاننده آتش جهنم خواهد بود .

حمّاله الحطب

مراد از <حطب>، می تواند گناهان باشد که مانند هیزم آتش را شعلهور می سازد.

همسر پادشاه مصر در مجلس زلیخا

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۸ - یوسف - ۱۲ - ۵۲ - ۴

۴ همسر پادشاه مصر از زنان حاضر در مجلس مهمانی زلیخا و دلباخته یوسف (ع) بود .

ذلك لیعلم أنى لم أخنه بالغیب

بر این مبنا که ضمیر در <یعلم> و <لم أخنه> به <ملک> باز گردد ، از جمله <ذلك

لیعلم .. > معلوم می شود که همسر ملک نیز در زمره زنانی بود که دستهای خویش را بریدند.

همسر پادشاه مصر و یوسف (ع)

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۸ - یوسف - ۱۲ - ۵۲ - ۴

۴ همسر پادشاه مصر از زنان حاضر در مجلس مهمانی زلیخا و دلباخته یوسف (ع) بود .

ذَٰلِكَ لِيَعْلَمَ أَنِي لَمْ أَخْنَعْ بِالْغَيْبِ

بر این مبنا که ضمیر در <یعلم> و <لم أخنه> به <ملک> باز گردد ، از جمله <ذَٰلِكَ لِيَعْلَمَ .. > معلوم می شود که همسر ملک نیز در زمره زنانی بود که دستهای خویش را بریدند.

همسر پسندیده

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۳ - نساء - ۴ - ۳۴ - ۱۵، ۱۴، ۱۳

۱۳ همسران شایسته ، مطیع شوهران خویش هستند .

فَالصَّالِحَاتِ قَانِتَاتٍ

<قنوت> به معنی اطاعت همیشگی است که به دلیل بخش بعدی آیه (و التي تخافون ..) مقصود، اطاعت از شوهر است. بنابراین مراد از <الصالحات>، همسران صالح و شایسته هستند. برداشت فوق را فرمایش امام باقر (ع) تأیید می کند که در مورد <قانتات> فرمود: مطیعات.

تفسیر قمی، ج ۱، ص ۱۳۷؛ نورالثقلین، ج ۱، ص ۴۷۷، ح ۲۲۹.

۱۴ همسران شایسته ، حافظ حقوق شوهران خویش در غیاب آنان

فَالصَّالِحَاتِ .. حافظات للغیب

در برداشت فوق مفعول <حافظات> به مناسبت حکم و موضوع حقوق شوهران و لام در <لِغَيْبٍ> به معنی <فی> گرفته

شده است.

۱۵ همسرانی که خود را در نهان از هر آلودگی حفظ می کنند ، همسرانی شایسته هستند .

فَالصَّالِحَاتِ .. حَافِظَاتٍ لِلْغَيْبِ

بدین احتمال که مفعول <حافظات> ، <انفسهن> باشد.

همسر زلیخا

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۸ - یوسف - ۱۲ - ۳۰ - ۴

۴ زلیخا، همسر عزیز مصر بود .

امرات العزیز

همسر زید بن حارثه

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۴ - احزاب - ۳۳ - ۳۷ - ۱۸، ۱۷

۱۷ - زید بن حارثه، پس از کام گیری از همسرش، او را طلاق داد و از وی جدا شد .

فلما قضی زید منها وطراً زوّجناها

<وطراً> در لغت <نیاز مهم> را گویند (مفردات راغب). در آیه، <قضی ... وطراً> کنایه از به پایان رسیدن حاجت زید از نکاح با زینب و به اتمام رسیدن زمان مجاز زناشویی آن دو است.

۱۸ - پیامبر (ص) با زینب، مطلقه زید، پس از جدا شدن او از زید ازدواج کرد .

فلما قضی زید منها وطراً زوّجناها

۱۹ - ازدواج پیامبر (ص) با زینب، مطلقه زید به امر خداوند بود .

فلما قضی زید منها وطراً زوّجناها

همسر صالح

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۲ - فرقان - ۲۵ - ۷۴ - ۱۰

۱۰ امکان بد و ناصالح شدن زن و یا شوهر، هر چند یکی از آنان خوب و صالح باشند .

و الذين يقولون ربنا هب لنا من أزواجنا وذرياتنا قره أعين

همسر عزیز مصر

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۸ - یوسف - ۱۲ - ۳۰ - ۴

۴ زلیخا، همسر عزیز مصر بود .

امرات العزیز

همسر عمران

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۲ - آل عمران - ۳ - ۳۵ - ۱۸، ۱۴، ۱۳، ۱۱، ۵

ولایت همسر عمران بر فرزند خویش

رَبِّ اَنْتِ نَذْرَتِ لَكَ مَا فِى بَطْنِى

۱۱ ولایت همسر عمران بر فرزند خویش ، به هنگام در حیات نبودن عمران *

رَبِّ اَنْتِ نَذْرَتِ لَكَ

۱۳ اعتقاد عمیق همسر عمران ، به شنوایی و علم گسترده الهی

رَبِّ .. اَنْتَ الْسَمِيعُ الْعَلِيمُ

۱۴ همسر عمران بر این باور بود که حمل او پسر است .

رَبِّ اَنْتِ نَذْرَتِ لَكَ مَا فِى بَطْنِى مُحَرَّرًا

زیرا چنین مرسوم بود که پسر را تحریر می کردند و مادر مریم نذرش را، مشروط به پسر بودن حمل خویش نکرد. و از طرفی پس از زایمان، با تأسف و شگفتی گفت: انی وضعتها انثی.

۱۸ وعده خداوند به عمران که پسری به تو خواهیم داد ، سبب شد که همسرش گمان کند حمل او پسر خواهد بود .

رَبِّ اَنْتِ نَذْرَتِ لَكَ .. فَتَقْبَلِ مِنِّى

امام صادق (ع): ان الله تعالى اوحى الى عمران، انى واهب لك ذكراً سوياً مباركاً .. فحدث عمران امرأته حته بذلك ...

کافی، ج ۱، ص ۵۳۵، ح ۱ / مجمع البیان، ج ۲، ص ۷۳۷.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۲ - آل عمران - ۳ - ۳۶ - ۹، ۲۱

۹ همسر عمران ، نوزاد خویش را مریم نامید .

و اَنْتِ سَمَّيْتَهَا مَرْيَمَ

۲۱ تأسف همسر عمران ، در پی زادن مریم (س) ، از اینکه نذرش محقق نشده و دخترش به دلیل حائض شدن نمی تواند در مسجد مانده و محرّر باشد .

رَبِّ اَنْى وُضِعْتَهَا اُنْثى . . . و لىس الذَّكْر كالأُنْثى

امام صادق (ع): . . . < و لىس الذَّكْر كالأُنْثى > انَّ الأُنْثى تحيض فتخرج

تفسیر عیاشی، ج ۱، ص ۱۷۰، ح ۳۷؛ بحار الانوار، ج ۱۴، ص ۲۰۴، ح ۱۸.

همسر لوط (ع) در جهنم

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۹ - تحریم - ۶۶ - ۱۰ - ۱۰

۱۰ - همسران نوح و لوط ، همانند کافران از دوزخیان اند .

و قيل ادخلا النار مع الداخلين

همسر لوط (ع) هنگام عذاب

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۸ - هود - ۱۱ - ۸۱ - ۱۷، ۱۶

۱۶ فرشتگان به لوط (ع) توصیه کردند که همسرش را برای نجات از عذاب ، به همراه خویش کوچ ندهد .

فأسر بأهلك بقطع من أيل . . . إلا امرأتك

برداشت فوق، بر این اساس است که <امرأتك> استثنا از <أهلك> باشد.

۱۷ از میان خانواده لوط (ع) تنها همسرش به هنگام کوچ شبانه از سیر باز ماند و به طرف دیار قوم لوط باز گشت .

و لا يلتفت منكم أحد إلا امرأتك

برداشت فوق، مبتنی بر این احتمال است که <إلا امرأتك> استثنا از جمله <لا يلتفت . . .> باشد. بر این مبنا جمله

<لا يلتفت . . . إنه مصيبيها ما أصابهم> چنین معنا می شود: هیچ یک از شماها نباید از سیر باز ماند و به سوی خانه خود باز

گردد و لکن همسرت تخلف خواهد کرد و باز خواهد گشت زیرا باید به عذاب گرفتار شود.

همسر موسی (ع)

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

١٢ - > عن البنظى قال : سألت الرضا (ع) عن قوله تعالى > إِنَّ أَبِي يَدْعُوكَ لِيَجْزِيَكَ أَجْرَ مَا

سقیّت لنا < أهي التي تزوّج بها؟ قال: نعم... >

از بزنی نقل شده که گفت: از امام رضا(ع) درباره قول خدای تعالی: <إِنَّ أبا یعدوکه.. > پرسیدم: آیا دختری که نزد موسی آمد و گفت پدرم تو را خواسته ... همان دختری بود که بعداً موسی(ع) با او ازدواج کرد؟ فرمود: آری...>

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۳ - قصص - ۲۸ - ۲۷ - ۲۱

۲۱ - > عن أبي ذر قال: قال رسول الله (ص): إذا سألت أبا الأجلین قضی موسی (ع)؟ فقل خیرهما و أبرهما و إذا سئل أبا المرأتین تزوّج، فقل الصغری منهما... >

از ابوذر روایت شده که گفت: رسول خدا(ص) فرمود: اگر از تو سؤال شود که موسی(ع) کدام یک از دو زمان مورد قرارداد با شعیب را تمام نمود؟ بگو بهترین و نیکوترین آن دو را و اگر سؤال شود با کدام یک از آن دو دختر ازدواج کرد؟ بگو با کوچک ترین آن دو...>

همسر ناصالح

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۲ - فرقان - ۲۵ - ۷۴ - ۱۰

۱۰ امکان بد و ناصالح شدن زن و یا شوهر، هر چند یکی از آنان خوب و صالح باشند.

و الذین یقولون ربنا هب لنا من أزواجنا و ذرّیتنا قره أعین

همسر نوح و نوح(ع)

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۸ - هود - ۱۱ - ۴۰ - ۲۱

۲۱ > عن أبي عبدالله (ع) قال: جاءت إمرءة نوح إليه

و هو يعمل السفينه فقالت له : إن التَّنُّور قد خرج منه ماء فقام إليه مسرعاً حتى جعل الطبق عليه فختمه بخاتمه فقام الماء ، فلما فرغ نوح من السفينه جاء إلى خاتمه ففضّه و كشف الطبق ففار الماء ۷

از امام صادق(ع) روایت شده است که فرمود: همسر نوح درحالی که شوهرش مشغول ساختن کشتی بود، به نزد او آمد و گفت: تنور آب درآورده. نوح با سرعت بر سر تنور رفت و سرپوشی بر روی آن گذاشت و با مُهر خود آن را ممهور کرد. پس آب ایستاد. هنگامی که از ساختن کشتی فارغ شد مهر خود را شکست و سرپوش را کنار زد؛ پس آب فوران کرد.

همسر نوح(ع) در جهنم

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۹ - تحریم - ۶۶ - ۱۰ - ۱۰

۱۰ - همسران نوح و لوط ، همانند کافران از دوزخیان اند .

و قيل ادخلا النار مع الدخيلين

هوشیاری بر دشمنی همسران

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۹ - تغابن - ۶۴ - ۱۴ - ۵

۵ - مؤمنان ، باید در برابر دشمنی و مخالفت همسران و فرزندان خویش ، هشیار بوده و آنان را زیر نظر داشته باشند .

عدوًّا لكم فاحذروهم

فرمان بر حذر بودن (فاحذروهم) ممکن است به معنای لزوم هشیار و زیر نظر گرفتن آنان باشد که با غفلت از این امر، مبادا دچار خسارت و ضربه شوند.

هیزم کشی همسر ابولهب

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۲۰ - مسد - ۱۱۱ - ۴ - ۵

۵ - همسر ابولهب ، هنگام هیزم کشی به آزار پیامبر (ص)

می پرداخت .

حَمَّالَةَ الْحَطَبِ

نصب <حَمَّالَةَ الْحَطَبِ> یا به دلیل حال بودن است و یا وصفی است که از وصف بودن قطع شده و با فعل <أَذْمَ> که محذوف است منصوب شده است. در صورت اول، مربوط به آخرت و هنگام ورود همسر ابولهب به آتش جهنم خواهد بود که تجسمی از کار او در دنیا است. برداشت یاد شده در هر دو مبنا، قابل استفاده و ناظر به شأن نزول آیه است که می گوید: <همسر ابولهب با ریختن هیزم و خار در راه پیامبر(ص)، آن حضرت را آزار می داد.>

یوسف(ع) و همسر پادشاه مصر

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۸ - یوسف - ۱۲ - ۵۲ - ۳

۳ یوسف (ع) با تقاضای دادرسی و درخواست بازجویی از زنان، درصدد بود تا به پادشاه اثبات کند که هرگز با همسر وی رابطه نامشروع نداشته و به او خیانت نکرده است .

ذَلِكَ لِيَعْلَمَ أَنِّي لَمْ أَخْنُهَا بِالْغَيْبِ

برداشت فوق، بر این اساس است که ضمیر در <يَعْلَمَ> و <لَمْ أَخْنُهَا> به <مَلِكُ> باز گردد.

همسر داری

توصیه به همسر داری

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۴ - احزاب - ۳۳ - ۳۷ - ۱،۸،۹

۱ - پیامبر (ص) به زید بن حارثه، برای ادامه زندگی با همسرش و طلاق ندادن وی، سفارش کرد .

وَ إِذْ تَقُولُ لِلذَّيِّ أَنْعِمِ اللَّهُ عَلَيْهِ .. أَمْسَكَ عَلَيْكَ زَوْجَكَ

طبق شأن نزول، این آیه درباره زید بن حارثه و تصمیم اش برای طلاق همسر خود، زینب است. لازم به ذکر است که تعدیه

فعل <أَمْسَكَ> با <عَلَى> متضمن معنای حبس

و نگهداری است.

۸- دعوت پیامبر (ص) از زید بن حارثه، برای رعایت تقوای الهی درباره همسرش زینب

و إذ تقول للذی أنعم الله علیه .. و اتق الله

۹- سفارش پیامبر (ص) به زید، برای نگهداری همسرش و نیز رعایت تقوای الهی، امری شایسته یاد و یادآوری است.

و إذ تقول للذی أنعم الله علیه .. و اتق الله

<إذ> متعلق به <أذكر> مقدر است و در نتیجه، نکته یاد شده، از آن فهمیده می شود.

دروغ بودن همسر داری خدا

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۹ - جن - ۷۲ - ۵ - ۳، ۶، ۲

۲- آگاهی و اعتراف گروهی از جن، به دروغ بودن شرک، همسرگزینی و فرزندداری خداوند

و أنا ظننا أن لن تقول الإنس و الجنّ علی الله کذبًا

۳- جن، پیش از نزول قرآن، از دروغ و ساختگی بودن شرک، همسرگزینی و فرزندداری خداوند آگاه نبودند.

إنّا سمعنا قرءانًا عجبًا .. و أنا ظننا أن لن تقول الإنس و الجنّ علی الله کذبًا

۶- شریک داشتن خداوند و همسر و فرزند گزیدن او، کذب محض و ساخته دست انس و جن است.

و أنا ظننا أن لن تقول الإنس و الجنّ علی الله کذبًا

دعوت به همسر داری

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۴ - احزاب - ۳۳ - ۳۷ - ۳۲

۳۲- > عن أبي جعفر (ع) .. ان رسول الله خطب علی زید بن حارثه، زینب بنت جحش .. فزوجها إیاه فمکثت عند زید

ماشاء الله

، ثمَّ إنَّهما تشاجرا في شيءٍ إلى رسول الله... فقال زيد: يا رسول الله! تأذن لي في طلاقها فإنَّ فيها كبراً و إنَّها لتؤذيني بلسانها ، فقال رسول الله (ص): اتق الله و أمسك عليك زوجك... ;

از امام باقر(ع) روایت شده که رسول خدا(ص)، زینب دختر جحش را برای زید خواستگاری کرد... و او را به عقد وی در آورد. سپس مدتی را که خدا مقدر کرده بود، زینب، پیش زید بود. آن گاه میان زید و زینب، مشاجره ای رخ داد و هر دو پیش رسول خدا، شکوه بردند. زید گفت: ای رسول خدا! آیا اجازه می دهی او را طلاق بدهم. به خاطر این که او متکبر است و با زبانش مرا اذیت می کند؟ رسول خدا فرمود: از خدا بترس و همسرت را نگه دار...<

عقیده به همسر داری خدا

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۹ - جن - ۷۲ - ۳ - ۶

۶ - جنیان ، پیش از نزول قرآن و بعثت پیامبر اسلام ، معتقد به شرک و وجود همسر و فرزند برای خداوند

و أنه تعالى جد ربنا ما اتخذ صاحبه و لا ولدا

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۹ - جن - ۷۲ - ۴ - ۲

۲ - شرک و عقیده به همسرگزینی و فرزندداری خداوند ، عقیده ای سفیهانه و به دور از خرد

و أنه كان يقول سفهنا على الله شططا

همسر داری حورالعین

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۸ - واقعه - ۵۶ - ۳۷ - ۱

حوران بهشت ، طنّاز ، بسیار خندان و عاشق و شیفته شوهرانشان

عرباً

<عُرب> جمع <عروب> است و <عروب> به زنی گفته می شود که: طنّاز، عشوه گر، عاشق شوهر، فروتن برای وی و بسیار خندان باشد (قاموس المحيط).

همسری

آثار بی همسری

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۲ - نور - ۲۴ - ۳۳ - ۲،۱۰

۲ - نیافتن همسر مناسب و امکانات ازدواج ، مجوز آلودگی به فحشا و فساد جنسی نیست .

و لیستعفف الذین لایجدون نکاحاً

۱۰ - زنان و مردان غیر متأهل فقیر و فاقد امکانات ازدواج ، بیش از دیگران در معرض آلودگی به فساد جنسی اند .

و لیستعفف الذین لایجدون نکاحاً حتی یغنیهم الله من فضله

توصیه خداوند به افراد غیر متأهل فقیر و فاقد امکانات ازدواج مبنی بر عفت و پاکدامنی، می تواند بیانگر نکته یاد شده باشد.

احکام همسری محمد(ص)

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۴ - احزاب - ۳۳ - ۵۳ - ۴۰

۴۰ - جایگاه همسری پیامبر ، جایگاهی ویژه است و حرمت و احکام خاصی دارد .

و إذا سألتموهنّ متعاً فسلوهنّ من وراء حجاب . . . و لا أن تنکحوا أزوجه من بعده أ

ایمان در روابط همسری

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۲ - همسری متکی بر ایمان و تقوا، پایدار تا قیامت و ورود به بهشت

ادخلوا الجنة أنتم و أزواجكم

با توجه به این که در آیه ۶۷ بیان شده بود که تمامی دوستان با یکدیگر دشمن خواهند شد، جز تقوایبندگان، قید <متقی> برای همسران استفاده می شود؛ زیرا رابطه زن و

شوهری یکی از مصادیق دوستی ها است که در صورتی که طرفین متقی باشند، دوستی آنان تا قیامت پایدار خواهد ماند.

تقوا در روابط همسری

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۷ - زخرف - ۴۳ - ۷۰ - ۲

۲ - همسری متکی بر ایمان و تقوا ، پایدار تا قیامت و ورود به بهشت

ادخلوا الجنة انتم و أزواجکم

با توجه به این که در آیه ۶۷ بیان شده بود که تمامی دوستان با یکدیگر دشمن خواهند شد، جز تقوای پیشگان، قید <متقی> برای همسران استفاده می شود زیرا رابطه زن و شوهری یکی از مصادیق دوستی ها است که در صورتی که طرفین متقی باشند، دوستی آنان تا قیامت پایدار خواهد ماند.

چند همسری محمد(ص)

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۴ - احزاب - ۳۳ - ۶ - ۷

۷ - پیامبر (ص) همسران متعددی داشته است .

و أزوجه

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۴ - احزاب - ۳۳ - ۲۸ - ۳

۳ - پیامبر (ص) در یک زمان ، چندین همسر داشته است .

قل لأزواجك

<أزواج> جمع <زوج> است و بر سه و بیش از آن دلالت می کند.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۴ - احزاب - ۳۳ - ۵۰ - ۲

۲ - پیامبر (ص) ، همسران متعددی داشته است .

أزوجك التي آتيت أجورهنّ

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۹ - تحریم - ۶۶ - ۱ - ۴

۴ - پیامبر (ص) ، در نیمه دوم بعثت (در مدینه) دارای چند همسر بود

مرضات أزوجك

برداشت یاد شده، از آن جا است که سوره یاد شده در مدینه (در نیمه دوم بعثت) پیامبر(ص) نازل شده است و این آیات اشاره به ماجرای دارد که در آن دوران رخ داده است.

حقوق همسری

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۲ - بقره - ۲ - ۲۲۹ - ۴،۶

۴ لزوم تعهد شوهر به رعایت حقوق شناخته شده همسر خویش

فامساک بمعروف

مراد از <معروف> (شناخته شده) حقوقی است که بر اساس عقل، فطرت و شرع در بین مردم متدین و سلیم الفطره، مورد شناسایی قرار گرفته است. اگر چه آیه درباره زن مطلقه ای است که شوهرش به او رجوع کرده بود ولی به طور کلی بیانگر حقوق تمامی زنان است.

۶ رفتار مرد با زن خود پس از رجوع در طلاق، باید بر اساس موازین شناخته شده عقل و شرع باشد.

الطلاق مرتان فامساک بمعروف

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۲ - بقره - ۲ - ۲۳۳ - ۱۶،۳۵،۳۷،۴۰

۱۶ پدر و مادر نباید فرزند را وسیله تضييع حقوق یکدیگر قرار دهند.

لا تُضارّ والده بولدها ولا مولود له بولده

بنابراینکه <لا تُضارّ>، مجهول و باء، سببیه باشد، یعنی نباید به بهانه فرزند، پدر و مادر به دیگری ضرر رسانند.

۳۵ لزوم رعایت تقوا از سوی مادر، پدر، و وارثان پدر و دایه نسبت به حقوق متقابل یکدیگر

و الوالدات یرضعن... و اتقوا الله

خطاب اصلی در <اتقوا الله>، متوجه کسانی است که آیه شریفه آنها را به وظایف و رعایت حقوقی مکلف کرد؛ یعنی پدر، مادر و دایه و وارثان پدر.

۳۷ خداترسی و

توجه به نظارت او بر اعمال ، عامل رعایت حقوق متقابل مادر ، پدر و دایه

و الوالدات یرضعن ... و اتقوا الله و اعلموا ان الله بما تعملون بصیر

۴۰ ممنوعیت محروم نمودن همسر (مرد یا زن) از آمیزش جنسی ، به بهانه وجود فرزند و شیرخوارگی او

لا تضارّ والده بولدها و لا مولود بولده

امام صادق (ع): كانت المرأة منّا ترفع يدها الى زوجها اذا اراد مجامعتها فتقول: لا أدعك لأنني اخاف ان احمل على ولدي و يقول الرجل لا اجامعك اني اخاف ان تعلقى فاقتل ولدي فنهى الله عزّ و جل أنّ تضارّ المرأة الرجل و ان يضارّ الرجل المرأة ..

کافی، ج ۶، ص ۱۰۳، ح ۳ / نورالثقلین، ج ۱، ص ۲۲۷، ح ۸۸۴.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۲ - بقره - ۲ - ۲۳۷ - ۱

۱ وجوب پرداخت نصف مهریه تعیین شده به زن مُطلّقه از سوی شوهر ، در صورت عدم آمیزش جنسی با او

و ان طلقتموهنّ من قبل ان تمسوهنّ و قد فرضتم لهنّ فریضه فنصف ما فرضتم

مفسران بر آنند که جمله <ان تمسوهنّ>، کنایه از آمیزش جنسی است / نه مُجرّد لمس.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۳ - نساء - ۴ - ۱۹ - ۱۴، ۱۱

۱۱ مرد نباید با همسر خویش ، هر چند مورد پسند او نباشد ، بدرفتاری کند .

و عاشروهنّ بالمعروف فان کرهتموهن

جواب جمله شرطیه <فان کرهتموهن> حذف شده و <عسی ان تکرهوا> جانشین آن شده است. یعنی <فان کرهتموهنّ

فایضاً عاشروهنّ بالمعروف عسی ... >.

۱۴ اساس زندگی خانوادگی و مصالح آن ،

نباید دستخوش تمایلات مرد قرار گیرد .

فان کرهتموهنّ فعسی ان تکرهوا شیئاً و يجعل الله فيه خيراً كثيراً

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۳ - نساء - ۴ - ۳۴ - ۱۷، ۱۶

۱۶ لزوم اطاعت زنان از شوهر خویش و حفظ حقوق آنان

فَالصّالِحَات قانتات حافظات للغيب

۱۷ لزوم اطاعت زن از شوهر و حفظ حقوق وی ، مشروط به تأمین زندگی او از سوی مرد

و بما انفقوا من اموالهم فالصّالِحَات قانتات حافظات

ظاهراً <فَالصّالِحَات .. > نتیجه ای است مترتب بر جمله <الرجال ... بما انفقوا> . بنابراین اطاعت زن از شوهر در موردی است که شوهر، زندگی او را تأمین کند.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۴ - نساء - ۴ - ۱۲۸ - ۱۹، ۵، ۴، ۲

۲ نشوز شوهر و عدم تأمین حقوق همسر ، امری ناروا و ناپسند

و إن امراه خافت من بعلها نشوزاً او اعراضاً فلا جناح عليهما ان يصلحا

۴ تردید مسلمانان صدر اسلام در جواز مصالحه زن و شوهر نسبت به حقوق یکدیگر

و إن امراه خافت .. فلا جناح عليهما ان يصلحا

کلمه <لا جناح> حاکی است که مسلمانان صدر اسلام بر آن گمان بودند که حقوق تعیین شده برای زن و شوهر، قابل مصالحه و گذشت نیست.

۵ جواز صرفنظر کردن زن از بعض حقوق خود ، برای جلب نظر شوهر و جلوگیری از نشوز وی

و إن امراه خافت من بعلها نشوزاً .. ان يصلحا بينهما صلحاً و الصلح خير

جمله <و احضرت الانفس الشح> حکایت از آن دارد که مصالحه عنوان شده در آیه، منوط به گذشت از حقوق شخصی

است.

۱۹ مصالحه زن و شوهر در

حقوق همسری در صورتی ارزشمند است که بر پایه احسان و تقوا باشد .

و الصلح خیر . . . و إن تحسنوا و تتقوا فإنَّ اللهَ کان بما تعملون خبیراً

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۴ - نساء - ۴ - ۱۲۹ - ۱۸، ۵، ۴، ۱

۱ مردان ، ناتوان از رعایت عدالت کامل میان همسران متعدد خویش

و لن تستطيعوا ان تعدلوا بین النساء

۴ شوهران نباید به بهانه امکان نداشتن رعایت عدالت کامل بین همسران به برخی همسران خویش گرایش کامل و از دیگری اعراض کنند .

و لن تستطيعوا ان تعدلوا بین النساء . . . فلاتمیلوا کل المیل

۵ بلامتکلیف رها ساختن زن (نه زندگی کردن و نه طلاق دادن وی) ، کاری ممنوع و حرام بر شوهران

فلاتمیلوا کل المیل فتذروها کالمعلقه

۸ لزوم رعایت عدالت در حد توان ، میان همسران

و لن تستطيعوا ان تعدلوا بین النساء و لو حرصتم فلاتمیلوا کل المیل

۱۸ حرمت بلامتکلیف گذاشتن زن بگونه ای که نه از مزایای شوهرداری بهره مند باشد و نه از مزایای بی همسری

فلاتمیلوا کل المیل فتذروها کالمعلقه

از امام باقر و امام صادق علیهما السلام درباره معنای <کالمعلقه> در آیه فوق روایت شده که فرمودند: التي هی لا ذات زوج ولا ایم .

تفسیر تبیان، ج ۳، ص ۳۴۹؛ نورالثقلین، ج ۱، ص ۵۵۹، ح ۶۰۳.

عواطف همسری

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۵ - پیدایش همزیستی مسالمت آمیز میان زن و مرد ، پس از ازدواج و برانگیخته شدن عواطف ظریف دوستانه میان آنان ، از

آیات الهی است .

خلق لكم من أنفسكم أزواجًا لتسكنوا إليها و جعل بینكم مودّة و رحمه

برداشت بالا- بنابراین است که عبارت <و جعل بینکم...> در این صورت <و جعل بینکم...> درصدد بیان این مهم است که زن و مرد ناآشنا، چگونه پس از ازدواج، الفت و انس و زندگی محبت آمیزی پیدا می کنند.

۸- وجود مهر و عواطف دوستانه میان زن و شوهر ، عنایت خدادادی و از آیات الهی است .

و من ءایته ... و جعل بینکم مودّة و رحمه

متفکران و روابط همسری

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۴ - روم - ۳۰ - ۲۱ - ۱۵

۱۵- اندیشمندان و متفکران ، آیه الهی بودن روابط دوستانه زن و شوهر و محبت بین انسان ها را درمی یابند .

و من ءایته أن ... و جعل بینکم مودّة و رحمه إنّ فی ذلک لآیت لقوم یتفکرون

ملاک جاودانگی همسری

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۷ - زخرف - ۴۳ - ۷۰ - ۲

۲- همسری متکی بر ایمان و تقوا ، پایدار تا قیامت و ورود به بهشت

ادخلوا الجنة أنتم و أزواجکم

با توجه به این که در آیه ۶۷ بیان شده بود که تمامی دوستان با یکدیگر دشمن خواهند شد، جز تقوای پیشگان، قید <متقی> برای همسران استفاده می شود؛ زیرا رابطه زن و شوهری یکی از مصادیق دوستی ها است که در صورتی که طرفین متقی باشند، دوستی آنان تا قیامت پایدار خواهد ماند.

نقش همسری محمد(ص)

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۴۰ - جایگاه همسری پیامبر، جایگاهی ویژه است و حرمت و احکام خاصی دارد.

و إذا سألتموهنّ متعاً فستلوهنّ من وراء حجاب .. و لا أن تنكحوا أزواجه من بعده أ

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۴ - احزاب - ۳۳ - ۵۵ - ۱۰

۱۰ - جایگاه همسری پیامبر، جایگاهی ویژه است و حرمت و احکام خاصی دارد.

لا جناح عليهنّ فی ... و لانسائهنّ

همسفر از دیدگاه قرآن در تفسیر راهنما

همسفر

اعلام مقصد به همسفر

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۰ - کهف - ۱۸ - ۶۰ - ۷

۷- آگاه ساختن فرمانبران و همراهان از مقصد نهایی سفر و مشکلات احتمالی راه، از آداب مسافرت است.

و إذ قال موسى لفتهیه لأبرح حتی أبلغ

موسی(ع) برای همراه خویش، مقصد مورد نظر و نیز مقدار همت و عزمی را که برای رسیدن به آن دارد، بیان کرده است و از آن جهت که نقل کار پیامبران در قرآن جملگی، برای توصیه و تذکر است، برداشت بالا به دست می آید.

نقش همسفر موسی(ع)

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۰ - کهف - ۱۸ - ۶۲ - ۶

۶- همسفر موسی (ع) عهده دار حمل و تدارک غذا بود.

قال لفتيه ءاتنا غداءنا

همسفر محمد(ص) در هجرت

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۷ - توبه - ۹ - ۴۰ - ۶،۹،۱۰

۶ همسفری تنها یک نفر با پیامبر (ص)، هنگام خروج از مکه به سوی غار ثور

إذ أخرجهم الذين كفروا ثاني اثنين إذ هما في الغار

<ال> در <الغار> برای

عهد است و اشاره به غار ثور دارد.

۹ نگرانی فرد همراه پیامبر (ص) (ابوبکر) به هنگام هجرت از مکه به مدینه و دلداری رسول خدا (ص) به وی

إذ يقول لصحبه لاتحزن إن الله معنا

۱۰ اعتماد و اطمینان پیامبر (ص) به نصرت الهی نسبت به او و فرد همراهش (ابوبکر) در خلاصی از توطئه کافران مکه

لاتحزن إن الله معنا

همسفر موسی(ع)

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۰ - كهف - ۱۸ - ۶۰ - ۱۲، ۵، ۲

۲- موسی (ع) در جستار تحقیقی خویش برای یافتن خضر، با خدمت کار خود (یوشع (ع)) همراه بود.

و إذ قال موسی لفتیه لأبرح

>فتی< به معنای جوان است. در تعبیرات قرآن، از غلام و خدمت کار نیز با این تعبیر یاد شده است. لازم به ذکر است که بنا بر برخی از روایات مأثور، همراه و همسفر موسی(ع)، >یوشع بن نون< وصی آن حضرت بوده است.

۵- موسی (ع) همسفر خود را از احتمال طولانی بودن سفرشان آگاه ساخت و احتمال بازگشت از نیمه راه را منتفی دانست.

و إذ قال موسی لفتیه لأبرح .. أو أمضی حقبًا

۱۲- >عن أبي جعفر (ع): كان وصيَّ موسی بن عمران، يوشع بن نون و هو فتاه الذی ذکر الله فی کتابه ;

از امام باقر(ع) روایت شده: جانشین موسی بن عمران، یوشع بن نون بود و او، همان جوان همراه موسی(ع) بود که خداوند، او را در قرآن یاد کرده است.<

جلد - نام سوره - سوره - آیه

- فیش

۱۰ - کهف - ۱۸ - ۶۲ - ۲

۲- موسی (ع) در پی گذر کردن و پشت سر گذاشتن مجمع البحرین ، گرسنگی و خستگی شدیدی را در خود و همسفرش احساس کرد .

ءاتنا غداءنا لقد لقینا من سفرنا هذا نصبًا

<نصب> به معنای <رنج و سختی> است.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۰ - کهف - ۱۸ - ۶۶ - ۱۱

۱۱- موسی (ع) همسفر خود را به همراهی با خضر (ع) و دریافت علوم او ، وادار نکرد . *

هل أتبعك علی أن تعلمن

در سفر با خضر، سخنی از همسفر موسی به میان نیامده است؛ ممکن است او در این سفر، از موسی جدا شده و یا به دلیل شخصیت برجسته موسی و خضر(ع) تنها، از آن دو، در آیات بعد یاد شده باشد. جمله <ذلک ما کنا نبغ> در آیات قبل، احتمال دوم را تأیید می کند.

همسفران

رحمت بر همسفران نوح(ع)

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۸ - هود - ۱۱ - ۴۳ - ۹

۹ نوح (ع) و همراهان او در کشتی ، بهره مند از رحمت خدا

لا عاصم الیوم من أمر الله إلا من رحم

عوامل نجات همسفران نوح(ع)

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۹- نجات نوح (ع) و همراهان او ، پاداش عبودیت و شکرگزاری مداوم وی بود .

ذَرِيهٍ مِنْ حَمَلْنَا مَعَ نُوحٍ إِنَّهُ كَانَ عَبْدًا شَكُورًا

<ذَرِيه . . > اشاره به نجات همراهان نوح(ع) از غرق شدن دارد و جمله <إِنَّهُ كَانَ عَبْدًا شَكُورًا>

می تواند تعلیل برای آن نجات باشد؛ یعنی، چون حضرت نوح(ع) عبدی شاکر بود، او و همراهانش را نجات بخشیدیم.

فضایل همسفران نوح(ع)

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۰ - مریم - ۱۹ - ۵۸ - ۹

۹- همراهان نوح (ع) در کشتی، افرادی با فضیلت و شایسته تمجید بودند.

و مَمَّنْ حَمَلْنَا مَعَ نُوحٍ

تعبیر <ذَرِّيَّةَ آدَمَ> برای تمام انبیا کافی بود، تصریح به برخی از آباء و اجداد دیگر، از جمله هم سفران نوح(ع)، گویای شخصیت والای آنها است.

مدح همسفران نوح(ع)

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۰ - مریم - ۱۹ - ۵۸ - ۹

۹- همراهان نوح (ع) در کشتی، افرادی با فضیلت و شایسته تمجید بودند.

و مَمَّنْ حَمَلْنَا مَعَ نُوحٍ

تعبیر <ذَرِّيَّةَ آدَمَ> برای تمام انبیا کافی بود، تصریح به برخی از آباء و اجداد دیگر، از جمله هم سفران نوح(ع)، گویای شخصیت والای آنها است.

مکان همسفران نوح(ع) در کشتی

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۲ - مؤمنون - ۲۳ - ۲۸ - ۳

۳- داخل کشتی نوح، محل استقرار حیوانات و خاندان وی و عرشه آن محل استقرار او و پیروانش بود.

فاسلک فیها... و أهلک فإذا استویت أنت... علی الفلک

برداشت یاد شده، با توجه به عبارت های <اسلک فیها> (در کشتی وارد کن) و <إذا استویت.. علی الفلک> (هرگاه تو...

بر کشتی استقرار یافتی)، به دست آمده است.

منشأ نجات همسفران نوح(ع)

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۲ - مؤمنون - ۲۳ - ۲۸ - ۴

نجات نوح (ع) و خاندان و همراهان او از شر ستمگران ، به اراده خداوند

فقل الحمد لله الذي نجنا من القوم الظلمين

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۳ - شعراء - ۲۶ - ۱۱۹ - ۲

۲ - نجات نوح (ع) و همراهانش ، به اراده خدا و در پی استمداد وی برای رهایی از شر کافران

و نَجِّنِي و من معي .. فَأُنَجِّينَهُ و من معه في الفلك

نجات همسفران نوح(ع)

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۷ - یونس - ۱۰ - ۷۳ - ۳

۳ خداوند ، حضرت نوح (ع) و تمام کسانی را که با او در کشتی بودند ، از غرق شدن نجات داد .

فَنَجِّينَهُ و من معه في الفلك

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۳ - شعراء - ۲۶ - ۱۲۰ - ۱

۱ - غرق شدن و هلاکت قوم نوح ، پس از نجات وی و همراهانش

ثُمَّ أُغْرِقْنَا بَعْدَ الْبَاقِينَ

<إغراق> (مصدر <أغرقنا>) به معنای غرق کردن است. مضاف الیه <بعد> حذف شده و تقدیر آن چنین است: <بعد

نجات نوح و من معه>. <الْبَاقِينَ> جمع همراه با <ال> جنس و مفید استغراق می باشد.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۴ - عنكبوت - ۲۹ - ۱۵ - ۱

۱ - خداوند ، نوح (ع) و اصحاب کشتی او را ، از غرق شدن در طوفان ، نجات داد .

فأخذهم الطوفان .. فأنجينه و أصحاب السفينه

جلد - نام سوره - سوره - آيه - فيش

١٥ - يس - ٣٦ - ٤١ - ٢

- سوار شدن فرزندان نوح (ع) و همراهان مؤمن او بر کشتی و نجات آنان از غرق شدن، از آیات و نشانه های قدرت و تدبیر خداوند است.

و آیه لهم انا حملنا ذریتهم فی الفلک المشحون

برداشت یاد شده بر این اساس استوار است که ضمیر <لهم> و <ذریتهم> به <عباد> بازگردد (البته به اعتبار این که عباد از بشر می باشند). و نیز مقصود از <فلک مشحون> کشتی حضرت نوح(ع) باشد که در آیه ۱۱۹ سوره <شعراء> به همین تعبیر آمده است (فأنجیناه و من معه فی الفلک المشحون). بر این اساس معنای آیه چنین می شود: <آیه لهم انا حملنا ذریات البشر فی سفینه نوح>.

نسل همسفران نوح(ع)

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۰ - اسراء - ۱۷ - ۳ - ۱،۴

۱- بنی اسرائیل، از ذریه و نسل همراهان نوح (ع) در کشتی بودند.

هدی لبنی اسرائیل .. ذریه من حملنا مع نوح

۴- انتساب بنی اسرائیل به همراهان نوح (ع)، موجب شایستگی آنان به عنایت خدا برای هدایتشان گردید.

و آتینا موسی .. ذریه من حملنا مع نوح

برداشت فوق مبتنی بر این نکته است که نصب <ذریه> به تقدیر فعل <اخص> و مجموع جمله <ذریه من حملنا..> در مقام تعلیل برای آیه قبل (و آتینا موسی...) باشد؛ یعنی، ما با نزول تورات، خواستار هدایت بنی اسرائیل بودیم؛ چون آنان از فرزندان همراهان حضرت نوح(ع) بودند.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۰ - مریم - ۱۹ - ۵۸ - ۳

۳- نسل همراهان نوح در کشتی نجات

، پیامبری بزرگ ، چون ابراهیم (ع) را در خود پروراند .

من النبیین .. مَمَّنْ حملنا مع نوح

مراد از <من حملنا مع نوح> به قرینه قبل و بعد آن <ذریه من حملنا ..> است. بین انبیای ذکر شده در آیات قبل، تنها ابراهیم(ع) است که غیر از <ذریه آدم> با عنوان <نسل همراهان نوح> شناسایی شده است.

همراهی با همسفران

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۱ - طه - ۲۰ - ۸۴ - ۱۱

۱۱ - همراه بودن با هم سفران در مسافرت ، و جدا نشدن از آنان در مسیر ، از آداب سفر است .

و ما أعجلک .. قال هم أولاء علی اثری

همسفران ابراهیم(ع)

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۵ - صافات - ۳۷ - ۹۹ - ۱۳

۱۳ - > عن ابراهیم بن ابی زیادالکرحی ، قال : سمعت أبا عبد الله (ع) يقول : إنَّ ابراهیم (ع) ... لَمَّا كَسَرَ أَصْنَامَ نَمْرُودَ ... فَأَمْرَهُمْ أَنْ يَنْفُوا اِبْرَاهِيمَ مِنْ بِلَادِهِ ... فَأَخْرَجُوا اِبْرَاهِيمَ وَ لُوطًا مَعَهُ (ع) مِنْ بِلَادِهِمْ إِلَى الشَّامِ . فَخَرَجَ اِبْرَاهِيمَ (ع) وَ مَعَهُ لُوطٌ لِاِيفَارِقَهُ وَ سَارَهُ وَ قَالَ لَهُمْ < إِنِّي ذَاهِبٌ إِلَى رَبِّي سِيْهْدِيْنَ > يَعْنِيْ بَيْتَ الْمَقْدِسِ ;

ابراهیم بن ابی زیاد کرحی می گوید: از امام صادق(ع) شنیدم که می فرمود: ابراهیم(ع) ... چون بت های نمروود را شکست ... نمروود به اصحابش دستور داد ابراهیم(ع) را از شهر برانند ... پس ابراهیم(ع) را در حالی که لوط(ع) هم راه او بود، از

شهرشان به سوی شام اخراج کردند و در حالی که لوط و ساره با او بودند [از شهر بیرون آمدند] و ابراهیم به آنان گفت:
<إني ذاهب إلى ربي سيهدين> یعنی، به سوی بیت المقدس می روم.>

همسفران لوط(ع)

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۸ - هود - ۱۱ - ۸۱ - ۱۷، ۱۶

۱۶ فرشتگان به لوط (ع) توصیه کردند که همسرش را برای نجات از عذاب، به همراه خویش کوچ ندهد.

فأسر بأهلك بقطع من اليل .. إلا امرأتك

برداشت فوق، بر این اساس است که <امرأتك> استثنا از <أهلك> باشد.

۱۷ از میان خانواده لوط (ع) تنها همسرش به هنگام کوچ شبانه از سیر باز ماند و به طرف دیار قوم لوط باز گشت.

ولا يلفت منكم أحد إلا امرأتك

برداشت فوق، مبتنی بر این احتمال است که <إلا امرأتك> استثنا از جمله <لا يلفت ..> باشد. بر این مبنا جمله <لا يلفت... إنه مصيها ما أصابهم> چنین معنا می شود: هیچ یک از شماها نباید از سیر باز ماند و به سوی خانه خود باز گردد و لکن همسرت تخلف خواهد کرد و باز خواهد گشت زیرا باید به عذاب گرفتار شود.

همسفران موسی(ع)

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۱ - طه - ۲۰ - ۱۰ - ۴، ۲

۲ - موسی (ع) در مسیر حرکت خویش، علاوه بر همسر خود، افرادی دیگر از اعضای خانواده اش را به همراه داشت.

فقال لأهله امكثوا

فعل <امكثوا> که به صورت جمع آمده است، بر نکته یاد شده دلالت دارد.

۴ - خانواده و همراهان موسی (ع)

در بیابان ، آتشی را که موسی (ع) مشاهده کرد ، ندیدند . *

فقال لأهله امكثوا أتيء انست نارًا

از گفته موسی(ع) که فرمود: <من آتشی را دیدم> می توان احتمال داد که دیگر همراهان موسی(ع) آن آتش را ندیده بودند. و گرنه دیدن را به خود اختصاص نمی داد.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۳ - نمل - ۲۷ - ۷ - ۴

۴ - همراهی خانواده موسی (همسر و فرزندان) با وی در سفر از < مدین >

إذ قال موسی لأهله .. لعلكم تصطلون

تعبیر <سئآتیکم> و <لعلكم تصطلون> (با ضمائر جمع) نشان می دهد که همراهیان موسی بیش از یک نفر بوده اند و تعبیر <أهل> بیانگر آن است که همه آنان از نزدیکان (همسر و فرزندان) او بوده اند.

همسفران نوح(ع)

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۶ - اعراف - ۷ - ۶۴ - ۱۰، ۴

۴ مؤمنان به رسالت نوح (ع) ، همراه و همسفر او در کشتی

فانجینه و الذین معه فی الفلک

۱۰ گروهی از همسفران نوح (ع) در کشتی نجات ، نه از مؤمنان بودند و نه از تکذیب کنندگان آیات الهی

فانجینه و الذین معه فی الفلک و أغرقنا الذین کذبوا بآیتنا

از اینکه خداوند نجات یافتگان را توصیف نکرد که اهل ایمان بودند، مثلاً فرمود <و الذین آمنوا>، می توان گفت گروهی از همراهان نوح(ع) در کشتی به وی ایمان نداشتند. و از جمله <و أغرقنا ... > می توان فهمی آن گروه وی را تکذیب نیز نکردند.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۸- نوح (ع) ، مأمور جای دادن حیوانات و مؤمنان خاندانش در کشتی ، با ظهور اولین نشانه های طوفان

فإذا جاء أمرنا .. فاسلك فيها من كل زوجين اثنين و أهلك إلا من سبق عليه القول

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۲ - مؤمنون - ۲۳ - ۲۸ - ۲

۲- استقرار نوح (ع) و مؤمنان همراه او در کشتی ، پس از جای دادن حیوانات و خاندانش در آن

فاسلك فيها من كل زوجين اثنين و أهلك .. فإذا استويت أنت و من معك على الفلك

از تفریع عبارت <فإذا استويت> بر آیه قبل، استفاده می شود که حضرت نوح(ع) نخست حیوانات و خاندانش را در کشتی جای داد و آن گاه خود و یارانش بر آن سوار شدند.

همسفرگی از دیدگاه قرآن در تفسیر راهنما

موانع همسفرگی

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۲ - نور - ۲۴ - ۶۱ - ۲۰

۲۰- نقص عضو مانند نابینایی ، لنگی و بیماری را ، نباید مانع از هم غذا شدن با افراد سالم دانست .

ليس على الأعمى حرج .. ولا على أنفسكم أن تأكلوا من بيوتكم أو بيوت آبائكم ... أ

توصیه خداوند به این که افراد ناقص العضو، نابینایان و .. حق دارند با افراد سالم هم غذا شوند، می تواند به این دلیل باشد که کسی گمان نکند که نقص عضو، مانع از هم غذا شدن است و باید از افراد ناقص العضو، اجتناب کرد. گفتنی است آنچه در برخی از تواریخ آمده است که برخی از مردم از هم غذا

شدن با نابینایان و... خودداری می کردند، مؤید همین برداشت است.

همسفرگی با بیماران

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۲ - نور - ۲۴ - ۶۱ - ۱۹،۳۸

۱۹ - نابینایان ، لنگ ها و مریضان ، می توانند با دیگر اعضای خانواده خود و نیز با خویشاوندان و دوستان خویش باهم (بر سر یک سفره) و یا جداگانه ، غذا میل کنند .

لیس علی الأعمی حرج . . و لا علی أنفسکم أن تأکلوا من بیوتکم أو بیوت ءابائکم ... أ

۳۸ - > عن أبي جعفر (ع) فی قوله < لیس علی الأعمی حرج و لا- علی الأعرج حرج و لا علی المریض حرج > و ذالک أن أهل المدینه قبل أن یسلّموا كانوا یعزلون الأعمی و الأعرج و المریض و كانوا لا یأکلون معهم و کان الأعمی و المریض یقولون : لعلنا نوذیهم إذا أکلنا معهم فاعتزلوا مواکلتهم فلما قدم النبی (ص) سألوه عن ذالک فأنزل الله < لیس علیکم جناح أن تأکلوا جمیعاً أو أشتاتاً ;

از امام باقر(ع) درباره سخن خداوند <لیس علی الأعمی حرج..> فرمود: اهل مدینه قبل از آنکه مسلمان شوند، نابینایان، لنگان و بیماران را از خود جدا می کردند و با آنان هم غذا نمی شدند... و کوران و بیماران می گفتند: شاید اگر ما با دیگران هم غذا شویم، موجب اذیت آنان باشیم. از این رو از هم غذا شدن با دیگران کناره می گرفتند. پس هنگامی که پیامبر(ص) وارد مدینه شد، از آن حضرت سؤال کردند. خداوند این آیه را نازل فرمود: لیس علیکم جناح أن تأکلوا جمیعاً أو أشتاتاً.<

همسفرگی

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۲ - نور - ۲۴ - ۶۱ - ۲۱

۲۱ - هریک از مسلمانان ، می توانند با اعضای خانواده خود و نیز خویشاوندان و دوستان خویش به صورت جمعی (بر سر یک سفره) و یا جداگانه ، غذا میل کنند .

لیس علی الأعمی حرج .. و لا علی أنفسکم أن تأکلوا من بیوتکم أو بیوت ءابائکم ... أو

همسفرگی با کوران

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۲ - نور - ۲۴ - ۶۱ - ۱۹،۳۸

۱۹ - نابینایان ، لنگ ها و مریضان ، می توانند با دیگر اعضای خانواده خود و نیز با خویشاوندان و دوستان خویش باهم (بر سر یک سفره) و یا جداگانه ، غذا میل کنند .

لیس علی الأعمی حرج .. و لا علی أنفسکم أن تأکلوا من بیوتکم أو بیوت ءابائکم ... أو

۳۸ - > عن أبي جعفر (ع) فی قوله > لیس علی الأعمی حرج و لا- علی الأعرج حرج و لا علی المریض حرج < و ذالک أن أهل المدینه قبل أن یسلموا كانوا یعزلون الأعمی و الأعرج و المریض و كانوا لا یأکلون معهم و کان الأعمی و المریض یقولون : لعلنا نوذیهم إذا أکلنا معهم فاعتزلوا مواکلتهم فلما قدم النبی (ص) سألوه عن ذالک فأنزل الله > لیس علیکم جناح أن تأکلوا جمیعاً أو أشتاتاً ;

از امام باقر(ع) درباره سخن خداوند > لیس علی الأعمی حرج .. < فرمود: اهل مدینه قبل از آنکه مسلمان شوند، نابینایان، لنگان و بیماران را از خود جدا می کردند و با آنان هم غذا نمی

شدند... و کوران و بیماران می گفتند: شاید اگر ما با دیگران هم غذا شویم، موجب اذیت آنان باشیم. از این رو از هم غذا شدن با دیگران کناره می گرفتند. پس هنگامی که پیامبر(ص) وارد مدینه شد، از آن حضرت سؤال کردند. خداوند این آیه را نازل فرمود: لیس علیکم جناح أن تأكلوا جميعاً أو أشتاتاً.

همسفرگی با لنگ ها

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۲ - نور - ۲۴ - ۶۱ - ۱۹،۳۸

۱۹ - نابینایان ، لنگ ها و مریضان ، می توانند با دیگر اعضای خانواده خود و نیز با خویشاوندان و دوستان خویش باهم (بر سر یک سفره) و یا جداگانه ، غذا میل کنند .

لیس علی الأعمی حرج .. و لا علی أنفسکم أن تأكلوا من بیوتکم أو بیوت ءابائکم ... أ

۳۸ - > عن أبي جعفر (ع) في قوله > لیس علی الأعمی حرج و لا- علی الأعرج حرج و لا علی المریض حرج < و ذالک أن أهل المدینه قبل أن یسلّموا كانوا یعزلون الأعمی و الأعرج و المریض و كانوا لا یأکلون معهم و كان الأعمی و المریض یقولون : لعلنا نوذیهم إذا أكلنا معهم فاعتزلوا مواکلتهم فلما قدم النبی (ص) سألوه عن ذالک فأنزل الله > لیس علیکم جناح أن تأكلوا جميعاً أو أشتاتاً ;

از امام باقر(ع) درباره سخن خداوند > لیس علی الأعمی حرج .. < فرمود: اهل مدینه قبل از آنکه مسلمان شوند، نابینایان، لنگان و بیماران را از خود جدا می کردند و با آنان هم غذا نمی شدند... و کوران و بیماران می گفتند: شاید اگر ما با

دیگران هم غذا شویم، موجب اذیت آنان باشیم. از این رو از هم غذا شدن با دیگران کناره می گرفتند. پس هنگامی که پیامبر(ص) وارد مدینه شد، از آن حضرت سؤال کردند. خداوند این آیه را نازل فرمود: لیس علیکم جناح أن تأكلوا جميعاً أو أشتاتاً.

همسفرگی مسلمانان

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۲ - نور - ۲۴ - ۶۱ - ۲۱

۲۱ - هریک از مسلمانان ، می توانند با اعضای خانواده خود و نیز خویشاوندان و دوستان خویش به صورت جمعی (بر سر یک سفره) و یا جداگانه ، غذا میل کنند .

لیس علی الأعمی حرج .. و لا علی أنفسکم أن تأكلوا من بیوتکم أو بیوت ءابائکم ... أو

همکاری از دیدگاه قرآن در تفسیر راهنما

همکاری

آثار همکاری

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۹ - نحل - ۱۶ - ۷۲ - ۸

۸- نقش مهم تعاون خویشاوندی در زندگی انسان

و جعل لکم .. حفده

برداشت فوق از آن جاست که خداوند ضمن برشمردن چند نعمت مهم، پس از موضوع همسرداری و فرزند، به مسأله تعاون خویشاوندی اشاره فرموده است که از معنای لغوی <حفده> استفاده می شود.

آثار همکاری با دشمنان

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۷ - محمد - ۴۷ - ۲۷ - ۱۴

۱۴- همکاری و همدلی با دشمنان اسلام ، حتی در برخی زمینه ها ، موجب عذاب فراگیر به هنگام مرگ

قالوا .. سنطيعكم فى بعض الأمر ... فكيف إذا توفّتهم الملكة يضربون وجوههم و أد

آثار همكارى با كافران

جلد - نام سوره - سوره - آيه - فيش

١٧ - محمد - ٤٧ - ٢٧ - ١٣

-١٣

ضربات شکنجه بر صورت و پشت منافقان ، بازتاب روی آوری به کافران و اعراض از اهل ایمان *

قالوا .. سنطیعکم ... یضربون وجوههم و أدبرهم

ضمیر <هم> احتمالاً به منافقانی بازمی گردد که در آیه قبل، روی آوری پنهانی آنان به کافران مطرح شده است. با توجه به این نکته، احتمال می رود که وجود شکنجه برای آنان از دو سو، از آن جهت باشد که اولاً- رو به کفر کرده و ثانیاً پشت به ایمان و مؤمنان کرده اند.

احکام همکاری با کافران

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۸ - یوسف - ۱۲ - ۴۷ - ۱۶

۱۶ ارائه برنامه های اقتصادی به دولت ها و مردم کافر برای دور ماندنشان از گرسنگی و مصونیت در برابر قحطی ها و دشواریها ، امری جایز و پسندیده است .

قال تزرعون سبع سنین .. إلا قليلاً مما تأكلون

انذار تارکان همکاری با محمد(ص)

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۲ - نور - ۲۴ - ۶۳ - ۷

۷- هشدار خداوند ، به کسانی که برای شانه خالی کردن از مسؤولیت حل و فصل مسائل اجتماعی و حضور در کنار پیامبر (ص) ، پناه جویانه و پنهانی گریختند .

قد يعلم الله الذين يتسللون منكم لوأذا

اهمیت همکاری با رهبران دینی

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۲ - نور - ۲۴ - ۶۲ - ۶

۶- حضور در کنار رهبری جامعه اسلامی برای حل و فصل امور مهم اجتماعی و مشاوره و کنکاش در مسائل عمومی ، امری لازم و بایسته

إِنَّمَا الْمُؤْمِنُونَ الَّذِينَ ءَامَنُوا بِاللَّهِ وَ

رسوله و إذا كانوا معه على أمر جامع لم يذهبوا

پناهجویی تارکان همکاری با محمد(ص)

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۲ - نور - ۲۴ - ۶۳ - ۷

۷- هشدار خداوند ، به کسانی که برای شانه خالی کردن از مسؤولیت حل و فصل مسائل اجتماعی و حضور در کنار پیامبر (ص) ، پناه جویانه و پنهانی گریختند .

قد يعلم الله الذين يتسللون منكم لو اذا

ترک همکاری اجتماعی

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۹ - نحل - ۱۶ - ۷۲ - ۱۱

۱۱- اعراض از تشکیل خانواده ، فرزندداری ، تعاون اجتماعی و بهره‌وری از روزی های حلال الهی ، شیوه ای باطل و نادرست است . *

و الله جعل لكم من أنفسكم أزواجاً .. أفالبطل يؤمنون

بدان احتمال که " و الله جعل لكم .. " در مقام بیان ارزش دادن به موضوع همسری و ... باشد و در پایان بیان اعتراض آمیز "أفالباطل يؤمنون" در ردّ کسانی باشد که از پذیرش این ارزشها روی گردانند، این برداشت به دست می آید.

ترک همکاری با رهبران دینی

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۲ - نور - ۲۴ - ۶۲ - ۷

۷- ترک حضور در محضر رهبری جامعه اسلامی برای حل و فصل امور مهم اجتماعی و مشاوره در مسائل عمومی بدون اذن خواستن ، نشانه نفاق و ضعف ایمان است .

و إذا كانوا معه على أمر جامع لم يذهبوا حتى يستذنوه إن الذين يستذنونك أولئك

برداشت یاد شده، با توجه به شأن نزول آیه شریفه است که درباره منافقان می باشد و این آیه، در

حقیقت تعریفی است به آنان.

جلب همکاری مردمی

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۰ - کهف - ۱۸ - ۹۵ - ۱۱

۱۱- جذب همیاری توده ها در انجام پروژه های عظیم و مردمی ، از اصول مدیریت است .

فأعینونی بقوه أجعل بینکم و بینهم ردماً

از آن جا که خداوند، راه صحیح هر کار و اسباب آن را به ذی القرنین نمایانده بود، او، خواهان همکاری مردم در انجام طرح می شود و این نشان از آن دارد که <ساختن > بدون ایجاد <فرهنگ سازندگی > کارساز نیست و از طریق مشارکت و حس همیاری است که می توان به این اهداف نائل گردید.

کیفر همکاری با ظالمان

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۰ - اسراء - ۱۷ - ۱۰۳ - ۷،۹

۷- کیفر الهی به هنگام نزول ، فراگیر همه ظالمان و همراهان و یاوران آنان است .

فأغرقنه و من معه جمیعاً

۹- تأیید ، همراهی و تقویت عناصر فاسد و حاکمیت های ظالم ، دارای فرجامی هلاکت بار و مشترک با آنها

فأغرقنه و من معه جمیعاً

کیفر همکاری با مفسدان

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۰ - اسراء - ۱۷ - ۱۰۳ - ۹

۹- تأیید ، همراهی و تقویت عناصر فاسد و حاکمیت های ظالم ، دارای فرجامی هلاکت بار و مشترک با آنها

فأغرقنه و من معه جمیعاً

همکاری با جن

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۰ - اسراء - ۱۷ - ۸۸ - ۱۰

۱۰- امکان ارتباط ، اتفاق نظر ، همکاری و تعاون میان انسان و جن

قل لئن اجتمعت الإنس و الجنّ علی أن یأتوا

از اینکه خداوند فرمود: <اگر جن و انس دست به دست هم دهند، باز نمی توانند مثل قرآن بیاورند> استفاده می شود که امکان ارتباط و تعاون میان آنان وجود دارد و اگر نه، تحدی لغو بود.

همکاری با رهبران دینی

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۲ - نور - ۲۴ - ۶۲ - ۲

۲ - حضور در کنار پیامبر (ص) و رهبری جامعه اسلامی برای امور مهم اجتماعی و مشاوره و کنکاش پیرامون یک مسأله عمومی، از اوصاف مؤمنان راستین

إِنَّمَا الْمُؤْمِنُونَ الَّذِينَ ءَامَنُوا بِاللَّهِ وَرَسُولِهِ وَإِذَا كَانُوا مَعَهُ عَلَىٰ أَمْرٍ جَامِعٍ لَّمْ يَذْهَبُوا

<امر جامع> به مسأله ای گفته می شود که در خور این باشد که مردم به خاطر آن اجتماع کنند و به مشاوره و فراگیری و حل و فصل آن پردازند. کلمه <مع> نیز افاده کننده معنای مشارکت است.

همکاری با کافران

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۳ - نساء - ۴ - ۹۰ - ۵

۵ جواز معاهده و پیمان همکاری و ترک مخاصمه با غیر مسلمانان

أَلَّا الَّذِينَ يَصِلُونَ إِلَىٰ قَوْمٍ بَيْنَكُمْ وَبَيْنَهُمْ مِيثَاقٌ

همکاری با محمد(ص)

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۲ - نور - ۲۴ - ۶۲ - ۲

۲ - حضور در کنار پیامبر (ص) و رهبری جامعه اسلامی برای امور مهم اجتماعی و مشاوره و کنکاش پیرامون یک مسأله عمومی، از اوصاف مؤمنان راستین

إِنَّمَا الْمُؤْمِنُونَ الَّذِينَ ءَامَنُوا بِاللَّهِ وَرَسُولِهِ وَإِذَا كَانُوا مَعَهُ عَلَى أَمْرٍ جَامِعٍ لَمْ يَذْهَبُوا

<أمر جامع> به مسأله ای گفته می شود که در خور این

باشد که مردم به خاطر آن اجتماع کنند و به مشاوره و فراگیری و حل و فصل آن پردازند. کلمه <مع> نیز افاده کننده معنای مشارکت است.

همکاری خانوادگی

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۹ - نحل - ۱۶ - ۷۲ - ۸

۸- نقش مهم تعاون خویشاوندی در زندگی انسان

و جعل لکم .. حفده

برداشت فوق از آن جاست که خداوند ضمن برشمردن چند نعمت مهم، پس از موضوع همسررداری و فرزند، به مسأله تعاون خویشاوندی اشاره فرموده است که از معنای لغوی <حفده> استفاده می شود.

همنشین از دیدگاه قرآن در تفسیر راهنما

همنشین

اقرار همنشین باغدار متکبر

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۰ - کهف - ۱۸ - ۳۸ - ۲

۲- مرد مؤمن ، با اعتراف به ربوبیت خدای یگانه و اظهار بی زاری از شرک ، اندیشه خود را از افکار انحرافی ثروت مند مغرور ، متمایز ساخت .

لَكِنَّا هُوَ اللَّهُ رَبِّي وَلَا أُشْرِكُ بِرَبِّي أَحَدًا

<لَكِنَّا> در اصل <لَكِنْ أَنَا> بوده است و پس از حذف همزه <أنا> و ادغام نون ها، دو کلمه، به صورت یک کلمه نوشته می شود.

امتحان با همنشین

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۷ - زخرف - ۴۳ - ۷۱ - ۱۴

۱۴ - خوردن ، آشامیدن ، تجمل ، زیبایی ، داشتن همدم و همراهانی موافق ، از مهم ترین جاذبه و دلبرستی های انسان و وسیله آزمون او

یطاف علیهم بصحاف . . . و فیها ما تشتهیه الأنفس

برداشت یاد شده با توجه به دو نکته است: الف) موارد بالا در این آیات بیان شده و تخصیص به ذکر یافته است. ب) خداوند به اهل

تقوا نوید داده است که اگر در این زمینه ها کنترل و تقوا داشته باشند و از حدود الهی نگذرند، در بهشت به همه آنها دست خواهند یافت.

امیدواری همنشین باغدار متکبر

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۰ - کَهِف - ۱۸ - ۴۰ - ۱

۱- مرد مؤمن ، با اظهار امیدبه پروردگار خویش ، نعمتی برتر از بوستان ثروت مند مغرور را آرزو کرد .

فَعَسَى رَبِّي أَن يُؤْتِيَن خَيْرًا مِّن جَنَّتِكَ

بی تأثیری مواعظ همنشین باغدار متکبر

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۰ - کَهِف - ۱۸ - ۴۲ - ۲

۲- نصایح مرد مؤمن ، در ثروت مند گرفتار کبر و غرور ، بی تأثیر بود .

و أُحِيطُ بِشْمَرِهِ

روشن است که اگر مرد ثروت مند، به نصایح مرد مؤمن گوش فرا می داد، گرفتار نابودی اموال و سرمایه خود نمی شد.

تَبْرَىٰ هَمْنَشِينِ بَاغْدَارِ مَتَكْبِرِ

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۰ - کَهِف - ۱۸ - ۳۸ - ۲، ۱

۱- مرد مؤمن (سمبل ایمان) از بینش و منش کفرآلود ثروت مند دنیاگرا ، اظهار بی زاری کرد .

لَكِنَّا هُوَ اللَّهُ رَبِّي

۲- مرد مؤمن ، با اعتراف به ربوبیت خدای یگانه و اظهار بی زاری از شرک ، اندیشه خود را از افکار انحرافی ثروت مند مغرور ، متمایز ساخت .

لَكِنَّا هُوَ اللَّهُ رَبِّي وَلَا أُشْرِكُ بِرَبِّي أَحَدًا

<لكنّا> در اصل <لكنْ أنا> بوده است و پس از حذف همزه <أنا> و ادغام نون ها، دو کلمه، به صورت یک کلمه نوشته می شود.

تحقق آرزوی همنشین باغدار متکبر

جلد - نام سوره - سوره - آیه

- فیش

۱۰ - كهف - ۱۸ - ۴۲ - ۳

۳- امید و آرزوی مرد مؤمن ، با زوال امکانات ثروت مند مغرور ، تحقق یافت .

فَعَسَى رَبِّي أَن ... وَأُحِيط بِثَمَرِهِ

تعالیم همنشین باغدار متکبر

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۰ - كهف - ۱۸ - ۴۱ - ۴

۴- مرد مؤمن ، با بیان ناتوانی ثروت مند مغرور از دسترسی به آب فرو رفته ، او را به وابستگی نعمت ها به مشیت الهی ، آگاه ساخت .

لَوْلَا .. قَلْتَ مَا شَاءَ اللَّهُ ... أَوْ يَصْبِحُ مَاؤُهَا غُورًا فَلَنْ تَسْتَطِيعَ لَهُ طَلْبًا

توحید همنشین باغدار متکبر

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۰ - كهف - ۱۸ - ۳۸ - ۲

۲- مرد مؤمن ، با اعتراف به ربوبیت خدای یگانه و اظهار بی زاری از شرک ، اندیشه خود را از افکار انحرافی ثروت مند مغرور ، متمایز ساخت .

لَكِنَّا هُوَ اللَّهُ رَبِّي وَلَا أُشْرِكُ بِرَبِّي أَحَدًا

<لَكِنَّا> در اصل <لَكِنْ أَنَا> بوده است و پس از حذف همزه <أَنَا> و ادغام نون ها، دو کلمه، به صورت یک کلمه نوشته می شود.

توکل همنشین باغدار متکبر

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۰ - كهف - ۱۸ - ۳۹ - ۱۳

۱۳- مؤمنان ، متکی به مشیت و نیروی الهی اند ، نه مال و فرزند .

لولا .. قلت ما شاء الله لا قوه الا بالله ان ترن انا اقل منك مالاً و ولداً

سرزنشهای همنشین باغدار متکبر

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۰ - کهف - ۱۸ - ۳۹ - ۱

۱- بی

توجهی رفاه مند مغرور به نقش اساسی مشیت خدا در امور ، مورد سرزنش مرد مؤمن قرار گرفت .

و لولا .. قلت ما شاء الله

شخصیت همنشین باغدار متکبر

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۰ - کهف - ۱۸ - ۳۹ - ۱۱

۱۱- خودباختگی و خودکم بینی ، به خاطر کمی مال و فرزند ، در مرد مؤمن راه نیافت .

إن ترن أنا أقل منك مالا وولدا

جمله <فعسى ربى.. > در آیه بعد جواب شرط و حاکی از امیدواری مرد مؤمن به عنایت خداوند است.

علاقه به همنشین

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۷ - زخرف - ۴۳ - ۷۱ - ۱۴

۱۴ - خوردن ، آشامیدن ، تجمل ، زیبایی ، داشتن همدم و همراهانی موافق ، از مهم ترین جاذبه و دلبستگی های انسان و وسیله آزمون او

یطاف عليهم بصحاف .. و فيها ما تشتهيه الأنفس

برداشت یاد شده با توجه به دو نکته است: الف) موارد بالا در این آیات بیان شده و تخصیص به ذکر یافته است. ب) خداوند به اهل تقوا نوید داده است که اگر در این زمینه ها کنترل و تقوا داشته باشند و از حدود الهی نگذرند، در بهشت به همه آنها دست خواهند یافت.

فقر همنشین باغدار متکبر

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۰ - کهف - ۱۸ - ۳۹ - ۱۱

۱۱- خودباختگی و خودکم بینی ، به خاطر کمی مال و فرزند ، در مرد مؤمن راه نیافت .

إن ترن أنا أقل منك مالاً وولداً

جمله <فَعَسَى رَبِّي.. > در آیه بعد

جواب شرط و حاکی از امیدواری مرد مؤمن به عنایت خداوند است.

نقش همنشین

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۶ - فصلت - ۴۱ - ۲۵ - ۳

۳ - معاشران و همدمان ، دارای نقشی اساسی در عقیده ، عمل و سرنوشت انسان

و قِيضْنَا لَهُمْ قُرْنَاءَ فَرِيْنًا لَهُمْ مَا بَيْنَ أَيْدِيهِمْ وَ مَا خَلْفَهُمْ وَ حَقَّ عَلَيْهِمُ الْقَوْلُ

نقش همنشین اغواگر

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۶ - فصلت - ۴۱ - ۲۵ - ۲

۲ - گرفتاری کافران و دشمنان دین خدا ، در دام افراد وسوسه کننده و اغواگر ، کیفر الهی برای آنان است .

و قِيضْنَا لَهُمْ قُرْنَاءَ فَرِيْنًا لَهُمْ

از این که خداوند تعیین هم نشین اغواگر را برای کافران به خود نسبت داده (قِيضْنَا)، مطلب یاد شده استفاده می شود.

هشدار همنشین باغدار متکبر

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۰ - کهف - ۱۸ - ۴۱ - ۱

۱- مرد مؤمن به ثروت مند مغرور در مورد امکان به زمین فرو رفتن آب های جاری در باغ و کشت زار او و خشکیدن آن با عذاب الهی هشدار داد .

أَوْ يَصْبِحَ مَاؤَهَا غُورًا

<غور> مصدر و در معنای <غائر> (فرورونده) به کار رفته است، استعمال مصدر به معنای اسم فاعل در لغت عرب از شیوه های مبالغه است.

همنشین اغواگر

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۶ - فصلت - ۴۱ - ۲۵ - ۱

۱ - دشمنان دین حق ، گرفتار هم نشینانی اغواگراند .

و قِيضْنَا لَهُمْ قِرْنَاءَ فَرِيضَاتٍ لَهُمْ

<تقیض> (مصدر <قیضنا>) به معنای مقدر ساختن است که در این جا به

مفهوم گرفتار ساختن می باشد. <قرناء> (جمع <قرین>) نیز به معنای هم نشینان و هم دمان است.

همنشین باغدار متکبر

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۰ - کهف - ۱۸ - ۳۷ - ۱

۱- مصاحبت و همراهی مرد مؤمن (سمبل ایمان) با ثروت مندِ مغرور، به جهت گفتوگو و ارشاد او بوده است.

قال له صاحبه و هو يحاوره

<محاوره> یعنی رد و بدل کردن منطق و کلام و پاسخ گویی به هم (لسان العرب). تصریح به جمله حائیه <و هو يحاوره> هدف از مصاحبت را بیان می کند که همان پاسخ گویی به گفته های کفرآمیز فرد منکر معاد باشد.

همنشین بد

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۶ - فصلت - ۴۱ - ۲۵ - ۸

۸- آمال و آرزوهای آدمی، زمینه ساز وسوسه شیاطین و هم نشینان بد

فزیّنوا لهم ما بین أیدیهم و ما خلفهم

برداشت یاد شده بنابر این احتمال است که مراد از <ما بین أیدیهم> وضعیت موجود و مقصود از <ما خلفهم> آینده ای باشد که در پیش دارند.

همنشین جهنمیان

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۲۰ - تکویر - ۸۱ - ۷ - ۴

۴ - <عن أبی جعفر (ع) فی قوله > و إذا النفوس زوّجت < قال : أمّا أهل الجنّة فزوّجوا الخیرات و الحسان و أمّا أهل النار فمع کلّ إنسان منهم شیطان ;

از امام باقر(ع) در تفسیر قول خداوند <و إذا النفوس زوّجت> روایت شده که فرمود: اهل بهشت با زنان زیبا و نیکو خلق

ازدواج می کنند و اما اهل آتش،

با هر انسانی از آنان شیطانی [قرین] است >.

همنشینان

ارزش همنشینان

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۳ - نساء - ۴ - ۶۹ - ۱۳

۱۳ ارزش والای رفیق و همنشین خوب برای انسان

من يطع الله .. و حسن اولئک رفیقاً

چون رفاقت با انبیا و .. به عنوان پاداشی برای اطاعت کنندگان مطرح شده است، ارزش رفاقت و همنشینی با نیکان به دست می آید.

زمینه عذاب همنشینان ظالمان

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۲ - مؤمنون - ۲۳ - ۹۴ - ۵

۵ - حضور در جمع ظالمان، دربردارنده خطر شمول عذاب آنها بر انسان

ربّ فلاتجعلنی فی القوم الظلمین

همنشینان اخروی اصحاب یمین

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۲۰ - انشقاق - ۸۴ - ۹ - ۲

۲ - کسانی که نامه عمل آنان به دست راستشان عطا شود، در قیامت با خویشاوندان خود مأنوس خواهند بود.

و ینقلب إلی أهله

فعل <ینقلب> دلالت می کند که مراد از <أهل>، همان خویشاوندان انسان در دنیا است که در قیامت نیز در کنار او خواهند بود. برخی مراد از <أهل> را، حور و غلمان بهشتی دانسته اند؛ ولی واژه انقلاب (رجوع کردن) و نیز جمله <إنّه

كان في أهله مسروراً > در آیات بعد، دیدگاه نخست را تأیید می کند.

همنشینان اخروی متقین

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۲۰ - نبأ - ۷۸ - ۳۳ - ۳

۳ - تقوایندگان ، برخوردار از هم نشینی صمیمانه حوریان جوان در بهشت

أتراباً

در <معجم مقایس اللغة>، <تَرَبُّبٌ> با <خِدْنٌ> (دوست و همراه) به یک معنا گرفته شده است.

همنشینان بهشت

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۲۰ - تکویر - ۸۱ - ۷ - ۳

۳ - > عن نعمان بن بشیر سمعت رسول الله (ص) يقول : < و إذا النفوس زوجت > قال : هما الرجلان يعملان العمل ، يدخلان الجنة و النار ؛

از نعمان بن بشیر روایت شده که گفت: از رسول خدا(ص) شنیدم که این آیه را قرائت می فرمود: <و إذا النفوس زوجت > و فرمود: آنان دو مردی هستند که هر دو یک عمل را انجام می دهند و همراه هم داخل بهشت یا جهنم می شوند.<

همنشینان بهشتیان

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۸ - رعد - ۱۳ - ۲۳ - ۵

۵ پدران ، همسران و فرزندان واردشدگان به بهشت عدن در صورتی که صالح باشند به ایشان ملحق خواهند شد .

جنت عدن يدخلونها و من صلح من ءابائهم و أزوجهم و ذریّتهم

همنشینان جهنم

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۲۰ - تکویر - ۸۱ - ۷ - ۳

۳ - > عن نعمان بن بشیر سمعت رسول الله (ص) يقول : < و إذا النفوس زوجت > قال : هما الرجلان يعملان العمل ، يدخلان الجنة و النار ؛

از نعمان بن بشیر روایت شده که گفت: از رسول خدا(ص) شنیدم که این آیه را قرائت می فرمود: <و إذا النفوس زوجت > و فرمود: آنان دو مردی هستند که هر دو یک عمل را انجام می دهند و همراه هم داخل بهشت یا جهنم می شوند.<

همنشینان در بهشت

جلد - نام سوره - سوره - آیه -

۶ پیروان خدا و رسول (ص)، از همنشینان بهشتی پیامبران، صدیقان، شاهدان و صالحان خواهند بود.

و من يطع الله .. فاولئك مع الذين انعم الله عليهم من النبيين ... و الصالحين

چون مصاحبت و همنشینی با پیامبران برای همه پیروان آنان در دنیا تحقق نمی یابد، بنابراین زمان آن، آخرت و مکانش بهشت است.

۹ همنشینی و مصاحبت با پیامبران، صدیقین، شاهدان و صالحان، از نعمت های الهی در بهشت

فاولئك مع الذين انعم الله عليهم

از اینکه همنشینی با پیامبران و .. پاداشی برای پیروان خدا و رسول (ص) شمرده شده است، برداشت فوق به دست می آید.

همنشینان دشمنان دین

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۶ - فصلت - ۴۱ - ۲۵ - ۱

۱ - دشمنان دین حق، گرفتار هم نشینانی اغواگراند.

و قیضنا لهم قرناء فرینوا لهم

<تقیض> (مصدر <قیضنا>) به معنای مقدر ساختن است که در این جا به مفهوم گرفتار ساختن می باشد. <قرناء> (جمع <قرین>) نیز به معنای هم نشینان و هم دمان است.

همنشینان دنیوی بهشتیان

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۵ - صافات - ۳۷ - ۵۱ - ۱

۱ - گفتوگوی بهشتیان با یکدیگر، درباره هم نشینان خود در دنیا در بزم بهشتی

قال قائل منهم إني كان لي قرين

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۵ - صافات - ۳۷ - ۵۴ - ۱،۲

۱ - بهشتیان ، درباره سرنوشت هم نشینان کافر دنیایی خود ، از دیگر بهشتیان پرسش کرده و از

وضعیت آنان کسب اطلاع خواهند کرد .

قال هل أنتم مّطلعون

استفهام <هل> برای عرض و یا امر است که مفاد آن تقاضا و درخواست می باشد.

۲ - بهشتیان ، برای یافتن هم نشینان کافر دنیایی خود و آگاه شدن از سرنوشت آنان در قیامت ، به جستجو خواهند پرداخت .

قال هل أنتم مّطلعون

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۵ - صافات - ۳۷ - ۵۵ - ۱

۱ - اطلاع یافتن بهشتیان ، از سرنوشت هم نشینان کافر دنیایی خویش در قیامت

إني كان لي قرين .. قال هل أنتم مّطلعون . فاطّلع

<فا> در فاطّلع <فصيحه و عطف بر جمله مقدر است که تقدیر آن چنین می باشد: <هل أنتم مّطلعون حتّى اطّلع أنا أيضاً فاطّلعوا و اطّلع هو بعد ذلك> آیا شما اطلاع دارید تا من هم مطلع شوم؟ پس اطلاع یافتند و سپس او نیز اطلاع یافت.<

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۵ - صافات - ۳۷ - ۵۶ - ۱،۳

۱ - سخن گفتن بهشتیان با هم نشینان کافر دنیایی خویش ، به وقت مشاهده آنان در دوزخ

فرءاه في سواء الجحيم . قال تالله إن كدتّ

۳ - سوگند مؤکد بهشتیان برای هم نشینان دوزخی خود ، مبنی بر تلاش آنان در جهت هلاکت مؤمنان و معتقدان به معاد در دنیا

قال تالله إن كدتّ لتردين

<ارداء> (مصدر <تردين>) به معنای نابود کردن است.

همنشینان شیطان

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۹- روی گردانان از یاد خدا و پیام وحی ، هر یک گرفتار شیطان خاص خویش

و من یعش عن ذکر

الرحمن نقيض له شيطناً فهو له قرين

تکرار <له> ممکن است اشاره به این جهت داشته باشد که هر فردی، برای خود شیطانی خاص دارد.

همنشینان کافران صدراسلام

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۰ - مریم - ۱۹ - ۷۳ - ۶

۶- کافران عصر بعثت، فریفته وضعیت بهتر اقتصادی و هم نشینان به ظاهر آراسته خویش بودند.

أَيُّ الْفَرِيقِينَ خَيْرٌ مَقَامًا وَأَحْسَنُ نَدِيًّا

افتخار به محفل، در حقیقت افتخار به حاضران در آن است و مراد از اهل محفل به قرینه <من هو.. أضعف جنداً> در آیات بعد هم فکران و یاوران کافران است.

همنشینان گمراهان

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۷ - زخرف - ۴۳ - ۳۹ - ۱۰

۱۰ - همدمی منحرفان با شیاطین در دوزخ، تأثیری در تخفیف عذاب و یا آرامش آنان نخواهد داشت.

لَنْ يَنْفَعَكُمْ الْيَوْمَ إِذْ ظَلَمْتُمْ أَنْكُمْ فِي الْعَذَابِ مُشْتَرِكُونَ

برداشت یاد شده بر این اساس است که عبارت <أنکم فی..> فاعل <لن ینفع> باشد.

همنشینان محمد(ص)

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۰ - کهف - ۱۸ - ۲۸ - ۲

۲- پیامبر (ص) با تهیدستان مؤمن، معاشرت داشت.

و اصبر نفسك مع الذين يدعون ربهم

واژه <اصبر> چنان چه دارای مفعول باشد، امر به حبس کردن و تثبیت است. این تعبیر و نیز جمله <لا تعد عیناک عنهم> این نکته را می رساند که شیوه پیامبر(ص) در برخورد با تهیدستان، شیوه ای مطلوب بوده و خداوند، او را به پایداری بر آن و ترک انصراف از دیدار آنان ترغیب می کند.

جلد - نام سوره -

سوره - آیه - فیش

۲۰ - عبس - ۸۰ - ۲ - ۷

۷ - مجلس پیامبر (ص) ، پذیرای عموم مردم و آماده بهره بردن حتی برای معلولان و طبقات غیر اشراف

أن جاءه الأعمى

همنشینان مخلصان در بهشت

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۲۰ - فجر - ۸۹ - ۳۰ - ۲

۲ - بندگان خالص خداوند و هم نشینان آنان ، در بهشت برین جای داده خواهند شد .

فی عبدی . و ادخلی جنتی

همنشینی

آثار همنشینی با انبیا

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۳ - شعراء - ۲۶ - ۱۱۹ - ۴

۴ - ایمان به خدا و همراهی با پیامبران ، مایه نجات و بهره مندی از لطف و رحمت الهی

و نَجْنی و من معی من المؤمنین . فأنجینه و من معه

آثار همنشینی با بدان

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۵ - صافات - ۳۷ - ۵۶ - ۵،۷

۵ - تأثیر سوء هم نشینی با کافران و بدان ، تا آستانه هلاکت و سقوط کامل

قال تالله إن کدت لتردین

۷- رهایی از آثار سوء هم نشینی با کافران و بدکاران و حفظ عقاید دینی با داشتن ارتباط با آنان ، امری مشکل ولی ممکن است .

قال تالله إن کدت لتردین

هم نشینی با کافران، انسان را تا آستانه هلاکت می برد؛ ولی در عین حال عده ای از مردم خود را از آثار هلاکت بار آن نجات می دهند و در نتیجه تهستی می شوند. از این مطلب می توان استفاده کرد که رهایی از مشکل هم نشینی با کافران و بدکاران هر چند

مشکل است؛ ولی محال نیست و امری ممکن می باشد.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۵ - صفات - ۳۷ - ۵۷ - ۲

۲ - توفیق نجات از پیامد های هلاکت بار معاشرت با افراد فاسد و منحرف ، نعمت و لطف الهی است .

و لولا نعمه ربی لکننت من المحضرين

آثار همنشینی با ظالمان

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۲ - مؤمنون - ۲۳ - ۹۴ - ۵

۵ - حضور در جمع ظالمان ، دربردارنده خطر شمول عذاب آنها بر انسان

ربّ فلا تجعلنی فی القوم الظلمین

آثار همنشینی با کافران

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۵ - صفات - ۳۷ - ۵۶ - ۵،۷

۵ - تأثیر سوء هم نشینی با کافران و بدان ، تا آستانه هلاکت و سقوط کامل

قال تالله إن کدت لتردین

۷ - رهایی از آثار سوء هم نشینی با کافران و بدکاران و حفظ عقاید دینی با داشتن ارتباط با آنان ، امری مشکل ولی ممکن است .

قال تالله إن کدت لتردین

هم نشینی با کافران، انسان را تا آستانه هلاکت می برد؛ ولی در عین حال عده ای از مردم خود را از آثار هلاکت بار آن نجات می دهند و در نتیجه تهستی می شوند. از این مطلب می توان استفاده کرد که رهایی از مشکل هم نشینی با کافران و بدکاران هر چند مشکل است؛ ولی محال نیست و امری ممکن می باشد.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۵ - صفات - ۳۷ - ۵۷ - ۱

۱ - بهشتیان ، رهایی خود از پیامد های هلاکت بار هم

نشینی با کافران دوزخی را ، مدیون لطف خدا و به توفیق او می دانند .

و لولا نعمه ربّی لکننت من المحضرين

آثار همنشینی با گمراهان

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۵ - صافات - ۳۷ - ۵۷ - ۳

۳- رهایی انسان از جبر محیط اجتماعی و نیز از پیامد های سوء معاشرت با افراد فاسد و منحرف جامعه ، در سایه ایمان به خدا و لطف و عنایت او ، امری ممکن است .

و لولا نعمه ربّی لکننت من المحضرين

آثار همنشینی با محمد(ص)

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۷ - فتح - ۴۸ - ۲۹ - ۴۹

۴۹- ایمان و عمل صالح خود انسان ، ملاک اصلی رستگاری و نه صرف مصاحبت با پیامبر (ص)

و الذین معه .. وعد الله الذین ءامنوا و عملوا الصلحت منهم مغفره و أجرًا عظیم

چنانچه ضمیر <منهم> به <الذین معه> بازگردد؛ از آیه شریفه استفاده می شود که همراهان و مصاحبان پیامبر(ص)، نه براساس مصاحبت؛ بلکه بر ملاک ایمان و عمل، از مغفرت و پاداش بهره خواهند برد.

آثار همنشینی با مرفهان

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۰ - کهف - ۱۸ - ۲۸ - ۱۹

۱۹- پیامبر (ص) ، در صورت نزدیک شدن به رفاه مندان و بریدن از مؤمنان تهیدست ، در خطر گرایش به جلوه های دنیا بود .

و لاتعد عیناک عنهم ترید زینه الحیوه الدنیا

آداب همنشینی

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۸ - واقعه - ۵۶ - ۱۶ - ۳

۳ - نشستن روبه روی همدیگر، از

آداب نیکو در مجالس و رفتاری بهشتی گونه

متکین علیها متقبلین

آداب همنشینی با اولیاء الله

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۰ - کهف - ۱۸ - ۷۲ - ۲

۲- صبر و تحمّل در مصاحبت با اولیای خدا و برخورداران از علوم ویژه الهی ، شرطی ضروری جهت بهره بردن از آنها است .

ألم أقل إنك لن تستطيع معي صبراً

مسلم است که حضرت موسی(ع) به جهت تعلّم، با خضر(ع) همراه گردید و او نیز شرط لازم را صبر و شتاب نکردن در پرسش دانست. در این آیه، مجدداً، بر آن شرط ضروری تأکید کرده است.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۰ - کهف - ۱۸ - ۷۵ - ۵

۵- صبر و شکیبایی ، شرط ضروری جهت بهره بردن از مصاحبت اولیای خاص خداوند و برخورداران از علوم الهی است .

قال ألم أقل لك إنك لن تستطيع معي صبراً

آداب همنشینی با علما

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۰ - کهف - ۱۸ - ۷۲ - ۲

۲- صبر و تحمّل در مصاحبت با اولیای خدا و برخورداران از علوم ویژه الهی ، شرطی ضروری جهت بهره بردن از آنها است .

ألم أقل إنك لن تستطيع معي صبراً

مسلم است که حضرت موسی(ع) به جهت تعلّم، با خضر(ع) همراه گردید و او نیز شرط لازم را صبر و شتاب نکردن در پرسش دانست. در این آیه، مجدداً، بر آن شرط ضروری تأکید کرده است.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۰- کھف - ۱۸ - ۷۵ - ۵

۵- صبر و شکیبایی ، شرط ضروری جهت بهره بردن

از مصاحبت اولیای خاص خداوند و برخورداران از علوم الهی است .

قال ألم أقل لك إنك لن تستطيع معي صبرًا

آرزوی عدم همنشینی با گمراهان

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۷ - زخرف - ۴۳ - ۳۸ - ۱

۱ - انسان گمراه و غفلت زده ، در روز قیامت گرفتار حسرت و آرزومند عدم همنشینی با عناصر شیطانی گمراه کننده

حتی إذا جاءنا قال یلت بینی و بینک بعد المشرقین

اجتناب از همنشینی با بدان

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۵ - صافات - ۳۷ - ۵۶ - ۶

۶ - هشدار الهی به اجتناب از هم نشینی با کافران و بدکاران

قال تالله إن کدت لتردین

نقل ماجرای گفتوگوی بهشتیان با هم نشینان کافر و دوزخی خود و تأثیری که هم نشینان بد بر دیگران می گذارند، در واقع هشدار است به همه انسان ها که در انتخاب هم نشین، نهایت دقت را مبذول دارند.

اجتناب از همنشینی با جاهلان

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۳ - قصص - ۲۸ - ۵۵ - ۱۲

۱۲ - لزوم پرهیز از هم نشینی با افراد نادان و یاوه گو

لانبغی الجهلین

اجتناب از همنشینی با کافران

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۵ - صافات - ۳۷ - ۵۶ - ۶

۶ - هشدار الهی به اجتناب از هم نشینی با کافران و بدکاران

قال تالله إن کدت لتردین

نقل ماجرای گفتوگوی بهشتیان با هم نشینان کافر و دوزخی خود و تأثیری که هم نشینان بد بر دیگران می گذارند، در واقع هشدار است به همه انسان ها که در انتخاب هم نشین، نهایت

دقت را مبذول دارند.

اجتناب از همنشینی با یاوه گویان

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۳ - قصص - ۲۸ - ۵۵ - ۱۲

۱۲ - لزوم پرهیز از هم نشینی با افراد نادان و یاوه گو

لانتغی الجهلین

احکام همنشینی

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۰ - کهف - ۱۸ - ۳۷ - ۵

۵- هم نشینی و مصاحبت با کافران به منظور بحث ارشادی و هدایت آنان ، بلامانع است .

قال له صاحبه وهو يحاوره أكفرت

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۵ - صافات - ۳۷ - ۵۳ - ۶

۶ - جواز ملازمت و همنشینی با کافران ، با حفظ معتقدات دینی خود *

إني كان لي قرين . يقول ... أءذا متنا ... لمدينون

ارزش همنشینی با پاکان

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۷ - توبه - ۹ - ۱۰۸ - ۱۶

۱۶ ارزش همنشین شدن با صالحان و جویندگان طهارت ، و تأثیر آن در رشد و کمال معنوی انسان

فيه رجال يحبون أن يتطهروا

<فیه رجال .. > به منزله دلیلی است برای سزاواری اقامه نماز در مسجد قبا ۷ یعنی، چون در این مسجد مردم صالح و جویندگان پاکی وجود دارند، شایسته است که دیگران با اینان همنشین شوند، زیرا همنشینی با صالحان و پاکان دارای تأثیر مثبت است.

ارزش همنشینی با صالحان

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۷ - توبه - ۹ - ۱۰۸ - ۱۶

۱۶ ارزش همنشین شدن با صالحان و جویندگان طهارت، و تأثیر آن در رشد و کمال معنوی انسان

فیه رجال یحبون أن

یتطهروا

<فیه رجال .. > به منزله دلیلی است برای سزاواری اقامه نماز در مسجد قبا^۲ یعنی، چون در این مسجد مردم صالح و جویندگان پاکی وجود دارند، شایسته است که دیگران با اینان همنشین شوند، زیرا همنشینی با صالحان و پاکان دارای تأثیر مثبت است.

اهمیت همنشینی با خداترسان

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۲۰ - عبس - ۸۰ - ۱۰ - ۴

۴ - لزوم استقبال از همنشینی با خداترسان و دین پژوهان و پرهیز از بی‌اعتنایی به آنان

فَأَنْتَ عَنْهُ تَلَهَّى

ترک همنشینی با فقرا

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۰ - کهف - ۱۸ - ۲۸ - ۳، ۱۸

۳- رفاه‌مندان عصر بعثت، برای منصرف ساختن پیامبر (ص) از معاشرت با تهیدستان مؤمن، تلاش می‌کردند.

و اصبر نفسك مع الذين يدعون ربهم .. و لاتطع من اغفلنا قلبه

۱۸- قطع ارتباط با خداخواهان تهیدست، زمینه‌ساز تمایل آدمی به مظاهر مادی و جلوه‌های ظاهری دنیامداران است.

و لاتعد عيناك عنهم تريد زينه الحيوه الدنيا

توصیه به همنشینی با مؤمنان فقیر

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۰ - کهف - ۱۸ - ۲۸ - ۵

۵- پایداری بر همدلی و همزیستی با مؤمنان مخلص تهیدست، توصیه خداوند به پیامبر (ص) بود.

و اصبر نفسك مع الذين يدعون ربهم

زمينه همنشيني با شيطان

جلد - نام سوره - سوره - آيه - فيش

١٧ - زخرف - ٤٣ - ٣٦ - ١٠

١٠ - > عن أمير المؤمنين (ع) : من تصدّى بالإثم أعشى عن ذكر الله تعالى

و من ترك الأخذ بمن أمر الله بطاعته قَبِيضَ له شيطاناً فهو له قرين ۷

از امیرالمؤمنین (ع) روایت شده: هر کس مرتکب گناه شود از یاد خدا روی گردان شده و کوردل می گردد و کسی که ترک کند گرفتن [معارف دین] را از کسی که خداوند اطاعت او را فرمان داده است، خداوند شیطانی را برای او قرار می هد که همدم او خواهد بود.

زمینه همنشینی با محمد (ص)

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۰ - کهف - ۱۸ - ۲۸ - ۱۱

۱۱- خو گرفتن به دعا و نیایش در صبح و پسین ، مایه ارجمندی نزد خداوند و شایستگی برای همنشینی با پیامبر (ص) است

و اصبر نفسك مع الذين يدعون ربهم بالغدوة والعشي

فعل <یدعون> مضارع و برای استمرار است.

شرایط همنشینی با خضر (ع)

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۰ - کهف - ۱۸ - ۷۸ - ۱۰

۱۰- برخورداری از علم تأویل و تحلیل حوادث و مصاحبت با عالمانی مانند خضر (ع) ، نیازمند صبری برتر از صبر موسی (ع) و طاقتی افزون تر از طاقت او است .

سَأْتِبُكَ بِتَأْوِيلِ مَا لَمْ تَسْتَطِعْ عَلَيْهِ صَبْرًا

شرایط همنشینی با صالحان

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۸ - یوسف - ۱۲ - ۱۰۱ - ۲۷

۲۷ فرمانبرداری از خداوند و تسلیم او بودن ، شرط درآمدن به جرگه صالحان است .

توفنی مسلماً و ألحقنی بالصلحین

شرایط همنشینی با علما

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۰ - كهف - ۱۸ - ۷۸ - ۱۰

۱۰ - برخوردارى از علم تأویل و

تحلیل حوادث و مصاحبت با عالمانی مانند خضر (ع) ، نیازمند صبری برتر از صبر موسی (ع) و طاقتی افزون تر از طاقت او است .

سَأْتِبُكَ بِتَأْوِيلِ مَا لَمْ تَسْتَطِعْ عَلَيْهِ صَبْرًا

صبر در همنشینی با اولیاء الله

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۰ - کهف - ۱۸ - ۷۲ - ۲

۲- صبر و تحمل در مصاحبت با اولیای خدا و برخورداران از علوم ویژه الهی ، شرطی ضروری جهت بهره بردن از آنها است .

أَلَمْ أَقُلْ إِنَّكَ لَنْ تَسْتَطِيعَ مَعِيَ صَبْرًا

مسلم است که حضرت موسی(ع) به جهت تعلّم، با خضر(ع) همراه گردید و او نیز شرط لازم را صبر و شتاب نکردن در پرسش دانست. در این آیه، مجدداً، بر آن شرط ضروری تأکید کرده است.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۰ - کهف - ۱۸ - ۷۵ - ۵

۵- صبر و شکیبایی ، شرط ضروری جهت بهره بردن از مصاحبت اولیای خاص خداوند و برخورداران از علوم الهی است .

قَالَ أَلَمْ أَقُلْ لَكَ إِنَّكَ لَنْ تَسْتَطِيعَ مَعِيَ صَبْرًا

صبر در همنشینی با خضر(ع)

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۰ - کهف - ۱۸ - ۷۸ - ۱۰

۱۰- برخورداری از علم تأویل و تحلیل حوادث و مصاحبت با عالمانی مانند خضر (ع) ، نیازمند صبری برتر از صبر موسی (ع) و طاقتی افزون تر از طاقت او است .

سَأْتِبُكَ بِتَأْوِيلِ مَا لَمْ تَسْتَطِعْ عَلَيْهِ صَبْرًا

صبر در همنشینی با علما

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۰ - كهف - ۱۸ - ۷۲ - ۲

صبر و تحمل در مصاحبت با اولیای خدا و برخورداران از علوم ویژه الهی، شرطی ضروری جهت بهره بردن از آنها است.

ألم أقل إنك لن تستطيع معي صبرًا

مسلم است که حضرت موسی(ع) به جهت تعلّم، با خضر(ع) همراه گردید و او نیز شرط لازم را صبر و شتاب نکردن در پرسش دانست. در این آیه، مجدداً، بر آن شرط ضروری تأکید کرده است.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۰ - کهف - ۱۸ - ۷۵ - ۵

۵- صبر و شکیبایی، شرط ضروری جهت بهره بردن از مصاحبت اولیای خاص خداوند و برخورداران از علوم الهی است.

قال ألم أقل لك إنك لن تستطيع معي صبرًا

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۰ - کهف - ۱۸ - ۷۸ - ۱۰

۱۰- برخورداری از علم تأویل و تحلیل حوادث و مصاحبت با عالمانی مانند خضر (ع)، نیازمند صبوری برتر از صبر موسی (ع) و طاقتی افزون تر از طاقت او است.

سأبئتك بتأويل ما لم تستطع عليه صبرًا

محرومیت از همنشینی با خویشاوندان

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۲۰ - انشقاق - ۸۴ - ۱۳ - ۲

۲ - دوزخیان در آخرت، از حضور شادمانه نزد خویشاوندان خود محروم خواهند بود.

إنه كان في أهله مسرورًا

مقایسه دو تعبیر <ينقلب إلى أهله> (در آیات پیشین) و <كان في أهله>، گویای این است که گرفتاران دوزخ، از لذت همنشینی با خویشاوندان خود بهره ای نمی برند.

مرفهان و همنشینی با محمد(ص)

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۰ - كهف -

۴- توانگران ، با اظهار آمادگی برای کمک های مادی ، حضور مؤمنان تهیدست را در پیرامون پیامبر (ص) ، مانع نشست با آن حضرت می شمردند .

و اصبر نفسک .. و لاتعد عیناک عنهم ترید زینه الحیوه الدنیا

ملاک همنشینی

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۶ - فصلت - ۴۱ - ۲۵ - ۴

۴ - تناسب دوستان و هم نشینان انسان با شخصیت وی

و قیضنا لهم قرناء فرینوا لهم

بنابر این که معنای <قیضنا> تبدیل باشد، استفاده می شود که انسان به تناسب شخصیت خودش دوستان و هم نشینانی پیدا می کند.

ملاک همنشینی با انبیا

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۳ - شعراء - ۲۶ - ۱۱۸ - ۶

۶ - تنها ایمان ، ملاک پیوند و همراهی نمودن با پیامبران است .

و نجنی و من معی من المؤمنین

ملاک همنشینی در قیامت

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۲۰ - تکویر - ۸۱ - ۷ - ۲

۲ - هر انسانی در قیامت ، براساس کردار دنیوی خود ، هم نشینی مناسب خواهد یافت .

و إذا النفوس زوجت

از جمله معانی <زوج> فردی است که دارای قرین باشد (لسان العرب). تناسب حکم و موضوع در این مورد، گویای آن است که انسان مؤمن، هم نشینی نظیر حورالعین خواهد یافت و غیر مؤمن، با شیطان های هم ردیف خود همراه خواهد شد.

موانع همنشینی با محمد(ص)

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۰ - کهف - ۱۸ - ۲۸ - ۴

۴- توانگران ، با اظهار آمادگی برای کمک های مادی

، حضور مؤمنان تهیدست را در پیرامون پیامبر (ص)، مانع نشست با آن حضرت می شمردند .

و اصبر نفسك ... و لاتعد عيناك عنهم تريد زينه الحيوه الدنيا

نعمت همنشینی با پدر

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۶ - غافر - ۴۰ - ۸ - ۹

۹ - هم جواری و هم زیستی با پدران ، همسران و فرزندان ، از نعمت های الهی و از خواسته های بشر

و أدخلهم جنت عدن التي وعدتهم و من صلح من ءابائهم و أزوجهم و ذریتهم

یادآوری ورود پدران، همسران و فرزندان به بهشت در جوار مؤمنان تائب، می تواند گویای مطلب یاد شده باشد.

نعمت همنشینی با صالحان

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۸ - یوسف - ۱۲ - ۱۰۱ - ۲۲

۲۲ زیستن با صالحان در سرای آخرت از نعمت های گران سنگ الهی است .

و ألحقنی بالصلحین

جمله <ألحقنی> پس از <توفنی مسلماً> می رساند که مراد از الحاق ، الحاق در قیامت و سرای آخرت است.

نعمت همنشینی با فرزند

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۶ - غافر - ۴۰ - ۸ - ۹

۹ - هم جواری و هم زیستی با پدران ، همسران و فرزندان ، از نعمت های الهی و از خواسته های بشر

و أدخلهم جنت عدن التي وعدتهم و من صلح من ءابائهم و أزوجهم و ذریتهم

یادآوری ورود پدران، همسران و فرزندان به بهشت در جوار مؤمنان تائب، می تواند گویای مطلب یاد شده باشد.

نعمت همنشینی با همسر

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۶ - غافر - ۴۰

۹ - هم جواری و هم زیستی با پدران ، همسران و فرزندان ، از نعمت های الهی و از خواسته های بشر

و أدخلهم جنت عدن التي وعدتهم و من صلح من ءابائهم و أزوجهم و ذریتهم

یادآوری ورود پدران، همسران و فرزندان به بهشت در جوار مؤمنان تائب، می تواند گویای مطلب یاد شده باشد.

نهی از ترک همنشینی با فقرا

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۰ - کهف - ۱۸ - ۲۸ - ۱۶

۱۶- خداوند ، پیامبر (ص) را از ترک همنشینی با خداجویان تهیدست و عطف توجه از آنان به طبقه اشراف ، برحذر داشت

و اصبر نفسک ... و لاتعد عیناک عنهم

نهی در <لاتعد عیناک> گرچه متوجه چشمان است (چشمان ات از آن گروه نگذرد) ولی مراد، نهی پیامبر(ص) از برگرداندن نظر و توجه خود از تهیدستان به ثروت مندان است.

نهی از ترک همنشینی با مؤمنان

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۰ - کهف - ۱۸ - ۲۸ - ۱۶

۱۶- خداوند ، پیامبر (ص) را از ترک همنشینی با خداجویان تهیدست و عطف توجه از آنان به طبقه اشراف ، برحذر داشت

و اصبر نفسک ... و لاتعد عیناک عنهم

نهی در <لاتعد عیناک> گرچه متوجه چشمان است (چشمان ات از آن گروه نگذرد) ولی مراد، نهی پیامبر(ص) از برگرداندن نظر و توجه خود از تهیدستان به ثروت مندان است.

همنشینی اخروی با خانواده

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۲۰ - انشقاق - ۸۴ - ۱۳ - ۴

۴ - شادمانی از حضور بین خانواده

و دودمان خویش در آخرت ، غیر قابل قیاس با دل خوشی به حضور بین آنان در دنیا است .

و یقلب إلى أهله مسرورًا .. إنَّه کان فی أهله مسرورًا

آیه شریفه حضور فرح بخش بین خویشاوندان در آخرت را به عنوان پاداش یاد کرده و شادکامی بین خاندان در دنیا را ناپایدار و بی اثر در رفع مشکلات قیامت معرفی کرده است؛ تا تفاوت دو حالت نمودار گردد.

همنشینی اخروی با صالحان

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۸ - یوسف - ۱۲ - ۱۰۱ - ۲۲، ۲۳، ۲۴، ۲۵

۲۲ زیستن با صالحان در سرای آخرت از نعمت های گران سنگ الهی است .

و ألحقنی بالصلحین

جمله <ألحقنی> پس از <توفنی مسلماً> می رساند که مراد از الحاق ، الحاق در قیامت و سرای آخرت است.

۲۳ ملحق شدن به صالحان در سرای آخرت ، از تقاضا های یوسف (ع) در نیایشش به درگاه خداوند

و ألحقنی بالصلحین

۲۴ انسان باید برای تسلیم بودن در برابر خدا و عاقبت به خیر شدن و زیستن با صالحان در سرای آخرت ، دعا کرده و به درگاه خدا نیایش کند .

توفنی مسلماً و ألحقنی بالصلحین

۲۵ پذیرش ولایت خداوند ، زمینه ساز تسلیم شدن در برابر خدا و شایسته بودن برای همزیستی با صالحان در سرای آخرت

أنت ولی فی الدنيا و الآخره توفنی مسلماً و ألحقنی بالصلحین

همنشینی اخروی با مخلصان

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۲۰ - فجر - ۸۹ - ۲۹ - ۴

۴ - همنشین شدن با بندگان خالص خداوند در قیامت ، حرکت به سوی او و بهره مندی از جلوه های ربوبیت او

است .

ارجعی إلی ربّک .. فادخلی فی عبدی

از معانی حرف <فاء>، تفصیل بعد از اجمال است و این آیه، رجوع به پروردگار را با تفصیل بیشتری بیان می دارد.

همنشینی با استهزاگران اسلام

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۵ - انعام - ۶ - ۶۹ - ۴، ۳، ۱

۱ بر کسانی که از همنشینی با یهوده گویان درباره قرآن و اسلام پرهیز می کنند، ولی بناچار سخنان آنها را می شنوند، گناهی نیست.

و ما علی الذین یتقون من حسابهم من شیء و لکن ذکری لعلهم یتقون

در این برداشت، <یتقون> به معنای لغوی آن گرفته شده است.

۳ بر کسانی که در همنشینی با مغالطه گران درباره قرآن و اسلام از بحث پرهیز نموده و سعی در بازداشتن دیگران کنند، گناهی نیست.

و ما علی الذین یتقون من حسابهم من شیء و لکن ذکری

در این برداشت، <یتقون> به معنای لغوی آن و متعلق آن <خوض> گرفته شده است. علاوه بر این که <ذکری> نیز مفعول مطلق برای فعل محذوف <یدکرونهم> فرض شده است؛ یعنی: <یتقون الخوض و لکن یدکرونهم ذکری>.

۴ بر مؤمنانی که از همنشینی با مغالطه گران و یاوه گویان در مورد قرآن و اسلام پرهیز کنند، گناهی نیست، هر چند مغالطه و استهزای آنان ادامه یابد.

و ما علی الذین یتقون من حسابهم من شیء

ممکن است این آیه در صدد پاسخ به سؤال برخی مؤمنان باشد. بدین گونه که آنان فکر کنند که اگر ما مجالس کافران را تحریم کنیم، آنان زمینه مساعد بیشتری برای مغالطه و استهزا دارند. این آیه می فرماید شما پرهیز کنید، گناه کار آنان به شما تسری

نمی کند.

۶ همنشینی با کافران و مشرکانی که به استهزا و مغالطه در قرآن و اسلام نپردازند، حرام نیست. *

و ما علی الذین یتقون من حسابهم من شیء

در این آیه فاعل <یتقون> کافران، و مرجع ضمیر <حسابهم> خوض کنندگان فرض شده است؛ یعنی حساب کافرانی که از خوض پرهیز می کنند، از حساب خوض کنندگان جدا و همنشینی با آنان بی اشکال است.

همنشینی با استهزاگران قرآن

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۵ - انعام - ۶ - ۶۹ - ۶

۶ همنشینی با کافران و مشرکانی که به استهزا و مغالطه در قرآن و اسلام نپردازند، حرام نیست. *

و ما علی الذین یتقون من حسابهم من شیء

در این آیه فاعل <یتقون> کافران، و مرجع ضمیر <حسابهم> خوض کنندگان فرض شده است؛ یعنی حساب کافرانی که از خوض پرهیز می کنند، از حساب خوض کنندگان جدا و همنشینی با آنان بی اشکال است.

همنشینی با انبیا

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۳ - نساء - ۴ - ۶۹ - ۱۲، ۹، ۶، ۱

۱ مصاحبت با پیامبران، صدیقان، شاهدان و گواهان اعمال و صالحان، پاداش اطاعت از خدا و رسول (ص)

و من یطع الله و الرسول .. و الصالحین

<صدیق>، یعنی بسیار راستگو و شاید مبالغه بودن آن اشاره به صداقت آنان در گفتار و عمل باشد. برخی برآنند که مقصود از صدیقین، اولین کسانی هستند که پیامبران را تصدیق کردند و شاهدان، یا به معنای کشته شدگان در راه خدا و یا گواهان بر اعمال انسانها و یا عالمان واقعی دین است.

۶ پیروان خدا

و رسول (ص) ، از همنشینان بهشتی پیامبران ، صدیقان ، شاهدان و صالحان خواهند بود .

و من يطع الله .. فاولئك مع الذين انعم الله عليهم من النبيين ... و الصالحين

چون مصاحبت و همنشینی با پیامبران برای همه پیروان آنان در دنیا تحقق نمی یابد، بنابراین زمان آن، آخرت و مکانش بهشت است.

۹ همنشینی و مصاحبت با پیامبران ، صدیقین ، شاهدان و صالحان ، از نعمت های الهی در بهشت

فاولئك مع الذين انعم الله عليهم

از اینکه همنشینی با پیامبران و .. پاداشی برای پیروان خدا و رسول (ص) شمرده شده است، برداشت فوق به دست می آید.

۱۲ پیامبران ، صدیقین ، شاهدان و صالحان ، رفیقان و همنشینانی نیکو برای پیروان خدا و رسول (ص)

و من يطع الله و الرسول .. و حسن اولئك رفيقاً

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۳ - نساء - ۴ - ۷۰ - ۱،۲

۱ معاشرت و همنشینی با پیامبران ، صدیقان ، شاهدان و صالحان ، دارای فضیلتی کامل

فاولئك مع الذين انعم الله عليهم من النبيين .. ذلك الفضل من الله

بنابر اینکه <ذلك>، اشاره به معیت و رفاقت در آیه قبل باشد، و فضیلت کامل بر این مبناست که <الفضل> خبر برای <ذلك> باشد.

۲ معاشرت و همنشینی با پیامبران ، صدیقان ، شاهدان و صالحان ، تفضلی الهی برای اطاعت کنندگان از خدا و رسول (ص)

فاولئك مع الذين .. ذلك الفضل من الله

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۳ - نساء - ۴ - ۷۱ - ۵

مجاهدان راه خدا، همنشین با پیامبران، صدیقان، شاهدان و صالحان

فاولئك مع الذين انعم الله عليهم .. يا ايها الذين امنوا خذوا حذرکم

همنشینی با اهل عذاب

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۹ - حجر - ۱۵ - ۶۵ - ۹

۹- حضور در جمع مستحقان عذاب الهی، انسان را در معرض گرفتار شدن در عذاب آنها قرار می دهد .

فأسر بأهلك .. ولا یلتفت منكم أحد

برداشت فوق، بر این احتمال است که غرض از دستور به عدم بازگشت به خاطر گرفتار نیامدن به عذاب الهی در سرزمین قوم لوط است.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۲ - مؤمنون - ۲۳ - ۹۴ - ۶

۶- نبودن در جمع ظالمان به هنگام نزول عذاب الهی بر آنان، درخواست پیامبر (ص) از خداوند

ربّ فلا تجعلنی فی القوم الظلمین

همنشینی با باغدار متکبر

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۰ - کهف - ۱۸ - ۳۷ - ۱

۱- مصاحبت و همراهی مرد مؤمن (سمبل ایمان) با ثروت مند مغرور، به جهت گفتوگو و ارشاد او بوده است .

قال له صاحبه و هو یحاوره

<محاوره> یعنی رد و بدل کردن منطق و کلام و پاسخ گویی به هم (لسان العرب). تصریح به جمله حالیه <و هو یحاوره> هدف از مصاحبت را بیان می کند که همان پاسخ گویی به گفته های کفرآمیز فرد منکر معاد باشد.

همنشینی با حورالعین

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۲۰ - نبأ - ۷۸ - ۳۳ - ۳

۳ - تقوایپیشگان ، برخوردار از

هم نشینی صمیمانه حوریان جوان در بهشت

أترابًا

در <معجم مقایس اللغه>، <تَرْب> با <حِدْن> (دوست و همراه) به یک معنا گرفته شده است.

همنشینی با خویشاوندان

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۲۰ - انشقاق - ۸۴ - ۹ - ۲،۴

۲ - کسانی که نامه عمل آنان به دست راستشان عطا شود، در قیامت با خویشاوندان خود مأنوس خواهند بود.

و ینقلب إلی أهله

فعل <ینقلب> دلالت می کند که مراد از <أهل>، همان خویشاوندان انسان در دنیا است که در قیامت نیز در کنار او خواهند بود. برخی مراد از <أهل> را، حور و غلمان بهشتی دانسته اند؛ ولی واژه انقلاب (رجوع کردن) و نیز جمله <إنه کان فی أهله مسرورًا> در آیات بعد، دیدگاه نخست را تأیید می کند.

۴ - انس با خویشاوندان و سربلندی نزد آنان در قیامت، از زمره پاداش های الهی است.

و ینقلب إلی أهله مسرورًا

همنشینی با شیاطین

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۷ - زخرف - ۴۳ - ۳۹ - ۱۰

۱۰ - همدمی منحرفان با شیاطین در دوزخ، تأثیری در تخفیف عذاب و یا آرامش آنان نخواهد داشت.

لن ینفعکم الیوم إذ ظلمتم أنکم فی العذاب مشترکون

برداشت یاد شده بر این اساس است که عبارت <أنکم فی..> فاعل <لن ینفع> باشد.

همنشینی با شیاطین در قیامت

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۹ - مشاهده شیاطین در قیامت و همنشینی با آنان ، خود نوعی عذاب برای گمراهان است .

قال یلیت بینی و بینک بعد المشرقین

همنشینی با شیطان

جلد -

نام سوره - سوره - آیه - فیش

۲۰ - تکویر - ۸۱ - ۷ - ۴

۴ - > عن أبي جعفر (ع) في قوله < وإذا النفوس زوجت > قال: أمّا أهل الجنّة فزوّجوا الخيرات و الحسان و أمّا أهل النار فمع كلّ إنسان منهم شيطان ;

از امام باقر(ع) در تفسیر قول خداوند <و إذا النفوس زوجت > روایت شده که فرمود: اهل بهشت با زنان زیبا و نیکو خلق ازدواج می کنند و اما اهل آتش، با هر انسانی از آنان شیطانی [قرین] است <.

همنشینی با صالحان

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۳ - نساء - ۴ - ۶۹ - ۱۲، ۹، ۶، ۱

۱ مصاحبت با پیامبران ، صدّیقان ، شاهدان و گواهان اعمال و صالحان ، پاداش اطاعت از خدا و رسول (ص)

و من يطع الله و الرّسول .. و الصّالحین

> صدّیق <، یعنی بسیار راستگو و شاید مبالغه بودن آن اشاره به صداقت آنان در گفتار و عمل باشد. برخی برآنند که مقصود از صدیقین، اولین کسانی هستند که پیامبران را تصدیق کردند و شاهدان، یا به معنای کشته شدگان در راه خدا و یا گواهان بر اعمال انسانها و یا عالمان واقعی دین است.

۶ پیروان خدا و رسول (ص) ، از همنشینان بهشتی پیامبران ، صدّیقان ، شاهدان و صالحان خواهند بود .

و من يطع الله .. فاولئك مع الذين انعم الله عليهم من النّبیین ... و الصّالحین

چون مصاحبت و همنشینی با پیامبران برای همه پیروان آنان در دنیا تحقق نمی یابد، بنابراین زمان آن، آخرت و مکانش بهشت است.

۹ همنشینی

و مصاحبت با پیامبران ، صدیقین ، شاهدان و صالحان ، از نعمت های الهی در بهشت

فاولئك مع الذين انعم الله عليهم

از اینکه همنشینی با پیامبران و .. پاداشی برای پیروان خدا و رسول (ص) شمرده شده است، برداشت فوق به دست می آید.

۱۲ پیامبران ، صدیقین ، شاهدان و صالحان ، رفیقان و همنشینانی نیکو برای پیروان خدا و رسول (ص)

و من يطع الله و الرسول .. و حسن اولئك رفیقاً

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۳ - نساء - ۴ - ۷۰ - ۲، ۱

۱ معاشرت و همنشینی با پیامبران ، صدیقان ، شاهدان و صالحان ، دارای فضیلتی کامل

فاولئك مع الذين انعم الله عليهم من النبيين .. ذلك الفضل من الله

بنابر اینکه <ذلك>، اشاره به معیت و رفاقت در آیه قبل باشد، و فضیلت کامل بر این مبناست که <الفضل> خبر برای <ذلك> باشد.

۲ معاشرت و همنشینی با پیامبران ، صدیقان ، شاهدان و صالحان ، تفضلی الهی برای اطاعت کنندگان از خدا و رسول (ص)

فاولئك مع الذين .. ذلك الفضل من الله

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۳ - نساء - ۴ - ۷۱ - ۵

۵ مجاهدان راه خدا ، همنشین با پیامبران ، صدیقان ، شاهدان و صالحان

فاولئك مع الذين انعم الله عليهم .. يا ايها الذين امنوا خذوا حذرکم

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۴ - مائده - ۵ - ۸۴ - ۵

۵ همنشینی و همراهی با صالحان آرمانی مقدس و ارزشمند

و نطمع ان يدخلنا ربنا مع

۱ مصاحبت با پیامبران ، صدیقان ، شاهدان و گواهان اعمال و صالحان ، پاداش اطاعت از خدا و رسول (ص)

و من يطع الله و الرسول .. و الصالحين

<صدیق>، یعنی بسیار راستگو و شاید مبالغه بودن آن اشاره به صداقت آنان در گفتار و عمل باشد. برخی برآنند که مقصود از صدیقین، اولین کسانی هستند که پیامبران را تصدیق کردند و شاهدان، یا به معنای کشته شدگان در راه خدا و یا گواهان بر اعمال انسانها و یا عالمان واقعی دین است.

۶ پیروان خدا و رسول (ص) ، از همنشینان بهشتی پیامبران ، صدیقان ، شاهدان و صالحان خواهند بود .

و من يطع الله .. فاولئك مع الذين انعم الله عليهم من النبيين ... و الصالحين

چون مصاحبت و همنشینی با پیامبران برای همه پیروان آنان در دنیا تحقق نمی یابد، بنابراین زمان آن، آخرت و مکانش بهشت است.

۹ همنشینی و مصاحبت با پیامبران ، صدیقین ، شاهدان و صالحان ، از نعمت های الهی در بهشت

فاولئك مع الذين انعم الله عليهم

از اینکه همنشینی با پیامبران و .. پاداشی برای پیروان خدا و رسول (ص) شمرده شده است، برداشت فوق به دست می آید.

۱۲ پیامبران ، صدیقین ، شاهدان و صالحان ، رفیقان و همنشینانی نیکو برای پیروان خدا و رسول (ص)

و من يطع الله و الرسول .. و حسن اولئك رفیقاً

۱ معاشرت و همنشینی با پیامبران ، صدیقان ، شاهدان و صالحان ، دارای فضیلتی کامل

فاولئك مع الذين انعم الله عليهم من النبيين . . . ذلك الفضل من الله

بنابر اینکه <ذلك>، اشاره به معیت و رفاقت در آیه قبل باشد، و فضیلت کامل بر این مبناست که <الفضل> خبر برای <ذلك> باشد.

۲ معاشرت و همنشینی با پیامبران ، صدیقان ، شاهدان و صالحان ، تفضلی الهی برای اطاعت کنندگان از خدا و رسول (ص)

فاولئك مع الذين . . . ذلك الفضل من الله

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۳ - نساء - ۴ - ۷۱ - ۵

۵ مجاهدان راه خدا ، همنشین با پیامبران ، صدیقان ، شاهدان و صالحان

فاولئك مع الذين انعم الله عليهم . . . يا ايها الذين امنوا خذوا حذرکم

همنشینی با کافران

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۵ - انعام - ۶ - ۶۹ - ۶،۷

۶ همنشینی با کافران و مشرکانی که به استهزا و مغالطه در قرآن و اسلام پردازند، حرام نیست. *

و ما علی الذين يتقون من حسابهم من شيء

در این آیه فاعل <يتقون> کافران، و مرجع ضمیر <حسابهم> خوض کنندگان فرض شده است؛ یعنی حساب کافرانی که از خوض پرهیز می کنند، از حساب خوض کنندگان جدا و همنشینی با آنان بی اشکال است.

۷ مسلمانان در همنشینی با کافران و مشرکان بی طرف باید با تذکر آنان را از مغالطه و استهزای در اسلام و قرآن بر حذر دارند. *

و ما علی الذين يتقون من حسابهم من شيء و

لكن ذكرى لعلهم يتقون

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۴ - نساء - ۴ - ۱۴۰ - ۱۲، ۱۰، ۳

۳ گروهی از مسلمانان صدر اسلام، پذیرای دوستی و ولایت کفار، در عین نهي خداوند حتی از همنشینی با آنها

الذین يتخذون الکفرین اولیاء .. یکفر بها و يستهزأ بها فلا تقعدوا معهم

۱۰ جواز معاشرت و مجالست با کافران، آنگاه که آیات الهی را استهزا نکنند و سخنانشان کفر به آیات الهی نباشد.

فلا تقعدوا معهم حتی یخوضوا فی حدیث غیره

مفهوم جمله <حتی یخوضوا...>، جواز معاشرت با شرط ذکر شده است.

۱۲ شرکت کنندگان در مجالس کفر و استهزای به آیات الهی، همسان با کافران استهزاگر

یکفر بها .. فلا تقعدوا معهم حتی یخوضوا فی حدیث غیره إنکم إذا مثلهم

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۰ - کهف - ۱۸ - ۳۷ - ۵

۵- هم نشینی و مصاحبت با کافران به منظور بحث ارشادی و هدایت آنان، بلامانع است.

قال له صاحبه وهو یحاوره أكفرت

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۵ - صافات - ۳۷ - ۵۳ - ۶

۶- جواز ملازمت و همنشینی با کافران، با حفظ معتقدات دینی خود *

إني كان لي قرين . يقول ... أءذا متنا ... لمدينون

همنشینی با گناهکاران

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۰ لعن شدن گروهی از بنی اسرائیل به سبب تأثیرناپذیری آنان در برابر نهی از منکر و نیز گروه ناهی از منکر به سبب
همنشینی با گنهکاران

لعن الذین کفروا من

بنی اسرائیل .. کانوا لایتناھون عن منکر فعلوه

از حضرت علی (ع) روایت شده: .. و لما وقع التقصیر فی بنی اسرائیل جعل الرجل منهم یری اخاه علی الذنب فینہاہ فلا ینہی فلا یمنعہ ذلک من ان یکون اکیلہ و جلیسہ و شربیه حتی ضرب اللہ عزوجل قلوب بعضهم ببعض و نزل فیہم القرآن حیث یقول عزوجل <لعن الذین کفروا من بنی اسرائیل ... کانوا لایتناھون عن منکر فعلوه ... >

ثواب الاعمال مترجم، ص ۵۹۷، ح ۳ نورالثقلین، ج ۱، ص ۶۶۰، ح ۳۱۲.

همنشینی با گواهان

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۳ - نساء - ۴ - ۶۹ - ۱۲، ۹، ۶

۶ پیروان خدا و رسول (ص)، از همنشینان بهشتی پیامبران، صدیقان، شاهدان و صالحان خواهند بود.

و من یطع اللہ .. فاولئک مع الذین انعم اللہ علیہم من النبیین ... و الصالحین

چون مصاحبت و همنشینی با پیامبران برای همه پیروان آنان در دنیا تحقق نمی یابد، بنابراین زمان آن، آخرت و مکانش بهشت است.

۹ همنشینی و مصاحبت با پیامبران، صدیقین، شاهدان و صالحان، از نعمت های الهی در بهشت

فاولئک مع الذین انعم اللہ علیہم

از اینکه همنشینی با پیامبران و .. پاداشی برای پیروان خدا و رسول (ص) شمرده شده است، برداشت فوق به دست می آید.

۱۲ پیامبران، صدیقین، شاهدان و صالحان، رفیقان و همنشینانی نیکو برای پیروان خدا و رسول (ص)

و من یطع اللہ و الرسول .. و حسن اولئک رفیقاً

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۳ - نساء - ۴ -

۱ معاشرت و همنشینی با پیامبران ، صدیقان ، شاهدان و صالحان ، دارای فضیلتی کامل

فاولئک مع الذین انعم الله علیهم من النبیین . . . ذلک الفضل من الله

بنابر اینکه <ذلک>، اشاره به معیت و رفاقت در آیه قبل باشد، و فضیلت کامل بر این مبناست که <الفضل> خبر برای <ذلک> باشد.

۲ معاشرت و همنشینی با پیامبران ، صدیقان ، شاهدان و صالحان ، تفضلی الهی برای اطاعت کنندگان از خدا و رسول (ص)

فاولئک مع الذین . . . ذلک الفضل من الله

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۳ - نساء - ۴ - ۷۱ - ۵

۵ مجاهدان راه خدا ، همنشین با پیامبران ، صدیقان ، شاهدان و صالحان

فاولئک مع الذین انعم الله علیهم . . . یا ایها الذین امنوا خذوا حذرکم

همنشینی با گواهان عمل

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۳ - نساء - ۴ - ۶۹ - ۱

۱ مصاحبت با پیامبران ، صدیقان ، شاهدان و گواهان اعمال و صالحان ، پاداش اطاعت از خدا و رسول (ص)

و من یطع الله و الرسول . . . و الصالحین

<صدیق>، یعنی بسیار راستگو و شاید مبالغه بودن آن اشاره به صداقت آنان در گفتار و عمل باشد. برخی بر آنند که مقصود از صدیقین، اولین کسانی هستند که پیامبران را تصدیق کردند و شاهدان، یا به معنای کشته شدگان در راه خدا و یا گواهان بر اعمال انسانها و یا عالمان واقعی دین است.

همنشینی با مجاهدان

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۳ آرزوی همراهی با مجاهدان پس از مشاهده پیروزی، و خوشحالی از ترک جهاد پس از شکست، روحیه و منشی ناشایست

فان اصابکم مصیبه... و لئن اصابکم فضل من الله... یا لیتنی کنت معهم

همنشینی با مشرکان

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۵ - انعام - ۶ - ۶۸ - ۸

۸ گفتگو و مجالست با مشرکان و مخالفان، در صورتی که به یاوه گویی و مغالطه گری در دین پردازند، ممنوع نیست.

فأعرض عنهم حتی یخوضوا فی حدیث غیره

ظاهراً <حتی> غایت برای حکم <اعراض> است؛ یعنی تا زمانی از مشرکان اعراض کن که در آیات الهی خوض می کنند.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۵ - انعام - ۶ - ۶۹ - ۶،۷

۶ همنشینی با کافران و مشرکانی که به استهزا و مغالطه در قرآن و اسلام پردازند، حرام نیست.*

و ما علی الذین یتقون من حسابهم من شیء

در این آیه فاعل <یتقون> کافران، و مرجع ضمیر <حسابهم> خوض کنندگان فرض شده است؛ یعنی حساب کافرانی که از خوض پرهیز می کنند، از حساب خوض کنندگان جدا و همنشینی با آنان بی اشکال است.

۷ مسلمانان در همنشینی با کافران و مشرکان بی طرف باید با تذکر آنان را از مغلظه و استهزای در اسلام و قرآن بر حذر دارند.*

و ما علی الذین یتقون من حسابهم من شیء و لکن ذکری لعلهم یتقون

همنشینی با معذوران از جهاد

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۷- توبه - ۹ - ۹۳ - ۱۱

۱۱ ارزش گذاری غلط

و ترجیح دادن همنشینی با عاجزان بر شرکت در جهاد ، معلول جهل و نابخردی

رضوا بأن یكونوا مع الخوالف و طبع اللّٰه علی قلوبهم فهم لا یعلمون

برداشت فوق بر این مبنا است که طبع قلب و عدم علم، عامل موضع گیریهای متخلفان از جهاد باشد.

همنشینی با مغالطه گران در آیات خدا

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۵ - انعام - ۶ - ۶۸ - ۱۵

۱۵ همنشینی و مجالست با مغالطه گران و یاوه گویان و جدل کنندگان در مورد قرآن و آیات الهی حرام است.

الذین یخوضون فی ءایتنا .. فلا تقعد بعد الذکری مع القوم الظلمین

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۵ - انعام - ۶ - ۶۹ - ۵

۵ فلسفه تحریم همنشینی با یاوه گویان مغالطه گر در آیات الهی، بازداشتن آنها از این عمل ناپسند است.

فلا تقعد بعد الذکری .. و ما علی الذین یتقون من حسابهم من شیء و لکن ذکری لعلهم یت

همنشینی با مغالطه گران در دین

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۵ - انعام - ۶ - ۶۸ - ۱۳

۱۳ شیطان در صدد است حکم حرمت حضور در مجلس یاوه گویان مغالطه گر درباره دین فراموش شود.

و إِمَّا یَنسِیَنَّکَ الشَّیْطٰنَ

نون <ینسینک> زایده در <اما>، که برای تأکید می باشد، بیانگر این است که شیطان در صدد به فراموشی کشاندن انسان در این گونه موارد است.

همنشینی با مغالطه گران در قرآن

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۵ - انعام - ۶ - ۶۸ - ۱۵

۱۵ همشینی و مجالست با مغالطه گران و یاوه

گویان و جدل کنندگان در مورد قرآن و آیات الهی حرام است.

الذین یخوضون فی ءایتنا .. فلا تتعد بعد الذکری مع القوم الظلمین

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۵ - انعام - ۶ - ۶۹ - ۴، ۳، ۱

۱ بر کسانی که از همنشینی با بیهوده گویان درباره قرآن و اسلام پرهیز می کنند، ولی بناچار سخنان آنها را می شنوند، گناهی نیست.

و ما علی الذین یتقون من حسابهم من شیء و لکن ذکری لعلهم یتقون

در این برداشت، <یتقون> به معنای لغوی آن گرفته شده است.

۳ بر کسانی که در همنشینی با مغالطه گران درباره قرآن و اسلام از بحث پرهیز نموده و سعی در بازداشتن دیگران کنند، گناهی نیست.

و ما علی الذین یتقون من حسابهم من شیء و لکن ذکری

در این برداشت، <یتقون> به معنای لغوی آن و متعلق آن <خوض> گرفته شده است. علاوه بر این که <ذکری> نیز مفعول مطلق برای فعل محذوف <یدکرونهم> فرض شده است؛ یعنی: <یتقون الخوض و لکن یدکرونهم ذکری>.

۴ بر مؤمنانی که از همنشینی با مغالطه گران و یاوه گویان در مورد قرآن و اسلام پرهیز کنند، گناهی نیست، هر چند مغالطه و استهزای آنان ادامه یابد.

و ما علی الذین یتقون من حسابهم من شیء

ممکن است این آیه در صدد پاسخ به سؤال برخی مؤمنان باشد. بدین گونه که آنان فکر کنند که اگر ما مجالس کافران را تحریم کنیم، آنان زمینه مساعد بیشتری برای مغالطه و استهزا دارند. این آیه می فرماید شما پرهیز کنید، گناه کار آنان به شما تسری نمی کند.

۶ همنشینی با کافران و مشرکانی که به استهزا

و مغالطه در قرآن و اسلام نپردازند، حرام نیست. *

و ما علی الذین یتقون من حسابهم من شیء

در این آیه فاعل <یتقون> کافران، و مرجع ضمیر <حسابهم> خوض کنندگان فرض شده است؛ یعنی حساب کافرانی که از خوض پرهیز می کنند، از حساب خوض کنندگان جدا و همنشینی با آنان بی اشکال است.

همنشینی با منکران حق

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۴ - نساء - ۴ - ۱۴۰ - ۱۹

۱۹ لزوم پرهیز از همنشینی با منکران و تکذیب گران حق و بدگویی کنندگان نسبت به حقگرایان

إذا سمعتم آیت الله یکفر بها و یتتهزأ بها

امام رضا(ع) درباره آیه فوق فرمود: إذا سمعت الرجل یجحد الحق و یکذب به و یقع فی اهله فقم من عنده و لاتقاعد.

تفسیر عیاشی، ج ۱، ص ۲۸۱، ح ۲۹۰؛ نورالثقلین، ج ۱، ص ۵۶۴، ح ۶۲۷.

همنشینی با مؤمنان

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۵ - انعام - ۶ - ۵۴ - ۴

۴ تواضع در برابر مؤمنان و همنشینی با آنان، از صفات لازم برای رهبران دینی جامعه است.

و إذا جاءك الذین یؤمنون بأیتنا فقل سلم علیکم

گر چه خطاب آیه به پیامبر(ص) است، ولی چون آن حضرت نمونه ای برای همه است، این ویژگی برای همه رهبران دینی ضروری است.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۸ - حدید - ۵۷ - ۱۴ - ۱

۱ - منافقان ، بدان پندار که در دنیا با مؤمنان بوده اند و در انجام اعمال و تکالیف دینی (نماز ، روزه و ...) با آنان همراهی داشته اند ، خود

را همچون مؤمنان سزاوار رحمت الهی می دانند .

فضرب بینهم بسور له باب باطنه فيه الرحمه . . . ینادونهم ألم نکن معکم

همنشینی با مؤمنان فقیر

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۰ - کهف - ۱۸ - ۲۸ - ۲

۲- پیامبر (ص) با تهیدستان مؤمن ، معاشرت داشت .

و اصبر نفسک مع الذین یدعون ربهم

واژه <اصبر> چنان چه دارای مفعول باشد، امر به حبس کردن و تثبیت است. این تعبیر و نیز جمله <لا تعد عیناک عنهم> این نکته را می رساند که شیوه پیامبر(ص) در برخورد با تهیدستان، شیوه ای مطلوب بوده و خداوند، او را به پایداری بر آن و ترک انصراف از دیدار آنان ترغیب می کند.

همنشینی جایز

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۵ - انعام - ۶ - ۶۹ - ۱،۳،۶

۱ بر کسانی که از همنشینی با بیهوده گویان درباره قرآن و اسلام پرهیز می کنند، ولی بناچار سخنان آنها را می شنوند، گناهی نیست.

و ما علی الذین یتقون من حسابهم من شیء و لکن ذکری لعلهم یتقون

در این برداشت، <یتقون> به معنای لغوی آن گرفته شده است.

۳ بر کسانی که در همنشینی با مغالطه گران درباره قرآن و اسلام از بحث پرهیز نموده و سعی در بازداشتن دیگران کنند، گناهی نیست.

و ما علی الذین یتقون من حسابهم من شیء و لکن ذکری

در این برداشت، <یتقون> به معنای لغوی آن و متعلق آن <خوض> گرفته شده است. علاوه بر این که <ذکری> نیز مفعول مطلق برای فعل محذوف <یدکرونهم> فرض شده است؛ یعنی: <یتقون الخوض و لکن یدکرونهم ذکری>.

با کافران و مشرکانی که به استهزا و مغالطه در قرآن و اسلام نپردازند، حرام نیست. *

و ما علی الذین یتقون من حسابهم من شیء

در این آیه فاعل <یتقون> کافران، و مرجع ضمیر <حسابهم> خوض کنندگان فرض شده است؛ یعنی حساب کافرانی که از خوض پرهیز می کنند، از حساب خوض کنندگان جدا و همنشینی با آنان بی اشکال است.

همنشینی حرام

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۴ - نساء - ۴ - ۱۴۰ - ۱،۲،۴

۱ شرکت جستن در مجالسی که آیات الهی مورد استهزا و انکار قرار گیرد، حرام است.

و قد نزل علیکم فی الکتب .. فلا تقعدوا معهم حتی یخوضوا فی حدیث غیره

۲ حرمت نشست در مجالس استهزای به آیات الهی و کفر به آنها، حکمی که قبلاً نیز در قرآن بیان شده بود.

و قد نزل علیکم فی الکتب أن إذا سمعتم .. و یستهزأ بها فلا تقعدوا معهم

۴ حرمت حضور در مجالس گناه و لزوم ترک آن مجالس

إذا سمعتم آیت الله یکفر بها و یستهزأ بها فلا تقعدوا معهم

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۵ - انعام - ۶ - ۶۸ - ۱۳،۱۵

۱۳ شیطان در صدد است حکم حرمت حضور در مجلس یاوه گویان مغالطه گر درباره دین فراموش شود.

و إما ینسینک الشیطن

نون <ینسینک> زایده در <اما>، که برای تأکید می باشد، بیانگر این است که شیطان در صدد به فراموشی کشاندن انسان در این گونه موارد است.

۱۵ همنشینی و مجالست با مغالطه گران و یاوه گویان و جدل کنندگان در مورد قرآن و آیات الهی حرام است.

الذین

يخوضون في آياتنا .. فلا تتعد بعد الذكري مع القوم الظلمين

همنشینی دنیوی با خانواده

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۲۰ - انشقاق - ۸۴ - ۱۳ - ۴

۴ - شادمانی از حضور بین خانواده و دودمان خویش در آخرت ، غیر قابل قیاس با دل خوشی به حضور بین آنان در دنیا است .

و ينقلب إلى أهله مسرورًا .. إنه كان في أهله مسرورًا

آیه شریفه حضور فرح بخش بین خویشاوندان در آخرت را به عنوان پاداش یاد کرده و شادکامی بین خاندان در دنیا را ناپایدار و بی اثر در رفع مشکلات قیامت معرفی کرده است تا تفاوت دو حالت نمودار گردد.

همنشینی شیاطین با معرضان از خدا

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۷ - زخرف - ۴۳ - ۳۸ - ۱۲

۱۲ - همنشینی شیاطین با ترک کنندگان یاد خدا در روز واپسین *

فهو له قرين .. حتى إذا جاءنا ... فبئس القرين

به قرینه <فبئس القرين> ، می توان گفت: غایت در <حتى إذا جاءنا> نقطه نهایی قرین بودن را نمی رساند بلکه بعد از <حتى> نیز مانند قبل از آن است.

همنشینی محمد(ص) با فقرا

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۰ - كهف - ۱۸ - ۲۸ - ۵

۵- پایداری بر همدلی و همزیستی با مؤمنان مخلص تهیدست ، توصیه خداوند به پیامبر (ص) بود .

و اصبر نفسك مع الذين يدعون ربهم

همنشینی محمد (ص) با مردم

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۸ - نجم - ۵۳ - ۲ - ۵

۵ - حضور همیشگی پیامبر (ص) در

میان مردم، گواه روشنی برای آنان بر می‌آوردن ساحت آن حضرت از گمراهی و فسادرأی

ما ضلّ صاحبکم و ما غوی

آوردن وصف <صاحب> (همدم، همنشین) برای پیامبر(ص) و اضافه آن به <کم>، پیامدار این معنا است که رسول اکرم(ص) همیشه با شما بوده و این حضور خود گواهی است بر پاکی و درستی آن حضرت در طول عمرشان.

همنشینی ناپسند

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱ - بقره - ۲ - ۲۷ - ۱۲

۱۲ - از امام باقر (ع) روایت شده که فرمود: <قال لی ابي علی بن الحسین... إياک و مصاحبه القاطع لرحمه... قال الله عز و جل > الذین... یقطعون ما امر الله به أن یوصل... أولئک هم الخاسرون < ;

پدرم، امام سجاد(ع)، به من فرمود: .. از همنشینی با کسی که قطع رحم می کند پرهیز ... خدای عز و جل فرمود: <آنان که ... قطع می کنند آنچه را که خدا امر به وصل آن نموده ... اینانند زیانکاران>.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۴ - نساء - ۴ - ۱۴۰ - ۱۹

۱۹ لزوم پرهیز از همنشینی با منکران و تکذیب گران حق و بدگویی کنندگان نسبت به حقگرایان

إذا سمعتم آیت الله یکفر بها و یستهزأ بها

امام رضا(ع) درباره آیه فوق فرمود: اذا سمعت الرجل یجحد الحق و یکذب به و یقع فی اهله فقم من عنده و لاتقاعدہ.

تفسیر عیاشی، ج ۱، ص ۲۸۱، ح ۲۹۰؛ نورالثقلین، ج ۱، ص ۵۶۴، ح ۶۲۷.

هنر از دیدگاه قرآن در تفسیر راهنما

هنر

تاریخ

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۳ - نمل - ۲۷ - ۴۴ - ۷

۷- وجود تمدن ، هنر و صنعت پیشرفته در عهد سلیمان (ع)

حسبته لجه .. قال إنه صرح ممرّد من قوارير

ساختن صحنی از آبگینه ها به گونه ای طبیعی که آب جلوه کند و بیننده آن را آب پندارد، نشانگر صنعت و هنر پیشرفته دستگاه سلیمانی است.

سوء استفاده از هنر

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۵ - انعام - ۶ - ۱۱۲ - ۱۴

۱۴ شیاطین انس و جن از هنر و تبلیغات فریبنده برای فریب دادن مردم و مبارزه با انبیا بهره می برند.

یوحی بعضهم إلی بعض زخرف القول غرورا

<زخرف القول> به کلام آراسته شده می گویند که از مصادیق هنر است و می توان گفت که این مورد به عنوان نمونه ذکر شده است. گفتنی است <غرورا> در برداشت فوق مفعول له واقع شده است.

نقش آثار هنری

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۱ - طه - ۲۰ - ۹۷ - ۱۷

۱۷ - ارزش های مادی و هنری ، نباید موجب سستی در مبارزه با شرک و نابود کردن نمود ها و زمینه های آن گردد .

وانظر إلی إلهک .. لنحرقتّه ثمّ لنسفنه فی الیم نسفاً

با وجود آن که گوساله سامری از فلزات قیمتی ساخته شده بود و امکان این وجود داشت که از آن استفاده های صحیح نیز صورت گیرد در عین حال موسی(ع) به سوزاندن و نابود ساختن آن فرمان داد چرا که ارزش حفاظت از عقاید صحیح و

مقایسه با ارزش های مادی نیست.

نقش هنر نمایشی

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۱ - انبیاء - ۲۱ - ۶۴ - ۶،۷

۶- ابراهیم (ع) برای مبارزه با بت پرستی و اثبات توحید، از هنر نمایش استفاده کرد.

فَجَعَلَهُمْ جَذْدًا إِلَّا كَبِيرًا لَهُمْ .. قَالَ بَلْ فَعَلَهُ كَبِيرُهُمْ هَذَا فَسَلَوْهُمْ ... فَقَالُوا إِنَّا نَكُ

۷- بهره جستن از هنر نمایش در تبلیغ دین، راهی شایسته و موفق

فَجَعَلَهُمْ جَذْدًا إِلَّا كَبِيرًا لَهُمْ .. قَالَ بَلْ فَعَلَهُ كَبِيرُهُمْ هَذَا فَسَلَوْهُمْ ... فَقَالُوا إِنَّا نَكُ

از این که حضرت ابراهیم(ع) در تبلیغ توحید، از هنر تجسمی و صحنه نمایش بهره گرفت و به هدف خود دست یافت، می توان برداشت یاد شده را استفاده کرد.

هنر ابراهیم(ع)

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۱ - انبیاء - ۲۱ - ۶۴ - ۶

۶- ابراهیم (ع) برای مبارزه با بت پرستی و اثبات توحید، از هنر نمایش استفاده کرد.

فَجَعَلَهُمْ جَذْدًا إِلَّا كَبِيرًا لَهُمْ .. قَالَ بَلْ فَعَلَهُ كَبِيرُهُمْ هَذَا فَسَلَوْهُمْ ... فَقَالُوا إِنَّا نَكُ

هنر در تبلیغ

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۱ - انبیاء - ۲۱ - ۶۴ - ۷

۷- بهره جستن از هنر نمایش در تبلیغ دین، راهی شایسته و موفق

فَجَعَلَهُمْ جَذْدًا إِلَّا كَبِيرًا لَهُمْ .. قَالَ بَلْ فَعَلَهُ كَبِيرُهُمْ هَذَا فَسَلَوْهُمْ ... فَقَالُوا إِنَّا نَكُ

از این که حضرت ابراهیم(ع) در تبلیغ توحید، از هنر تجسمی و صحنه نمایش بهره گرفت و به هدف خود دست یافت، می توان برداشت یاد شده را استفاده کرد.

هنر در دوران سلیمان(ع)

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۷- وجود تمدن، هنر و صنعت پیشرفته در عهد سلیمان (ع)

حسبته لجه .. قال إنه صرح ممرّد من قوارير

ساختن صحنی از آبگینه ها به گونه ای طبیعی که آب جلوه کند و بیننده آن را آب پندارد، نشانگر صنعت و هنر پیشرفته دستگاه سلیمانی است.

هنر در معماری

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۳ - شعراء - ۲۶ - ۱۲۸ - ۶

۶- نیاز و هنرمند بودن، از معیار های لازم برای خلق آثار و معماری ها و بنا سازی ها

أتبنون بكلّ ريع ءايه تعبون

هنر شیاطین

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۵ - انعام - ۶ - ۱۱۲ - ۱۴، ۱۶

۱۴ شیاطین انس و جن از هنر و تبلیغات فریبنده برای فریب دادن مردم و مبارزه با انبیا بهره می برند.

یوحی بعضهم إلی بعض زخرف القول غرورا

<زخرف القول> به کلام آراسته شده می گویند که از مصادیق هنر است و می توان گفت که این مورد به عنوان نمونه ذکر شده است. گفتنی است <غرورا> در برداشت فوق مفعول له واقع شده است.

۱۶ لزوم هشیاری در برابر ترفندهای هنری و تبلیغی شیاطین انس و جن

و كذلك جعلنا لكل نبي عدوا .. یوحی بعضهم إلی بعض زخرف القول غرورا

هوا از دیدگاه قرآن در تفسیر راهنما

اهمیت هوا

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۷ - جائیه - ۴۵ - ۵ - ۸

۸- اهمیت نور، تاریکی، آب و هوا در حیات زمین

و اختلف الیل و النهار و ما أنزل الله .. و تصریف الريح

تشبیه به

ذرات هوا

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۲۰ - زلزله - ۹۹ - ۷ - ۲

۲ - کار های خیر ، هر چند به وزن مورچه ای ریز و یا ذرات معلق در هوا باشد ، باقی مانده ، در قیامت بر انسان عرضه خواهد شد .

فمن يعمل مثقال ذره خیرا یره

<مثقال> یعنی، وسیله ای که با آن، وزن چیزی سنجیده شود (مفردات). <ذره> (مفرد <ذر>) به معنای کوچک ترین نوع مورچه است (صحاح اللغه). برخی آن را یک صدم وزن <جو> دانسته و برخی گفته اند: مراد ذراتی است که در شعاع خورشید، مشاهده می شود. (لسان العرب)

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۲۰ - زلزله - ۹۹ - ۸ - ۲

۲ - کار های ناروا ، هر چند به وزن مورچه ریز و یا ذرات معلق در هوا باشد ، باقی مانده ، در قیامت بر انسان عرضه خواهد شد .

و من يعمل مثقال ذره شرا یره

زندگی در سرزمین های خوش آب و هوا

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۲ - مؤمنون - ۲۳ - ۵۰ - ۸

۸ - مطلوبیت زندگی در سرزمین های خوش آب و هوا

و ءاوینهما الی ربوه ذات قرار و معین

محرومیت از هوای مطبوع

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۴ - محرومیت دوزخیان از هوای مطبوع و آب ، عقوبتی مناسب با انکار معاد

لا ینذوقون فیها بردًا و لا شرابًا . .. إنَّهم كانوا لایرجون حسابًا

کیفر دوزخیان در آیات پیشین، به دو صورت نفی و اثبات بیان شده

است؛ آنان از هوای سرد و نوشیدنی، محروم اند(نفی) و به نوشیدن <حمیم> و <غسّاق> مجبور خواهند بود(اثبات).
<جزاء وفاقاً> آن را کیفری مناسب با کردار آنان که آن هم به صورت نفی و اثبات بوده بیان کرده است؛ آنها معاد را باور
نداشتند(نفی) و آیات خدا را تکذیب می کردند(اثبات). آیه <جزاء وفاقاً> دلالت دارد که محرومیت، کیفری مناسب با بی
اعتقادی است و نوشیدن مایع داغ و چرکین، کیفر مناسب تکذیب است.

منافقان و گرمای هوا

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۷ - توبه - ۹ - ۸۱ - ۱۱

۱۱ گرمی هوا، بهانه منافقان صدر اسلام برای تخلف از جنگ و دستاویزی برای تبلیغ و بازداشتن از شرکت دیگران در جهاد

و قالوا لا تنفروا فی الحر

ناپایداری هوا

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۴ - روم - ۳۰ - ۴۸ - ۷

۷ - هوا، در زمان تشکیل ابر، ناپایدار است .

یرسل الریاح فتثیر سحاباً

کاربرد کلمه <تثیر> که به معنای به حرکت درآوردن و پراکندن است نشان می دهد که در حال تشکیل ابر، هوا پایدار
نیست.

هواپرستی از دیدگاه قرآن در تفسیر راهنما

آثار اجتناب از هواپرستی

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۰ - مریم - ۱۹ - ۵۹ - ۱۰

۱۰- اهتمام به نماز و پشت پازدن به هواهای نفسانی، موجب هدایت و نجات از عذاب است .

أضاعوا الصلوه واتبعوا الشهوت فسوف یلقون غیباً

آثار نجات از هواپرستی

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۲۰ - نازعات - ۷۹ - ۴۰ - ۱۸

۱۸ - رهایی از هوای نفس ،

از میان برنده روحیه طغیان گری است .

فأما من طغى . . . و أما من ... و نهى النفس عن الهوى

آثار هواپرستی

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱ - بقره - ۲ - ۱۲۰ - ۱۰

۱۰ - آیین موجود در میان یهود و نصارا، آیینی است تشکیل یافته از آرا و افکار برخاسته از هواهای نفسانی .

و لئن اتبعت أهواءهم

مراد از <أهواءهم> به قرینه <حتى تتبع ملتهم> دین و آیین یهود و نصارا است. تعبیر کردن از آیین آنان به <أهواء> (خواهشهای نفسانی)، بیانگر این است که: آنچه یهود و نصارا به عنوان دین مطرح می کردند افکار و اندیشه های برخاسته از هواهای نفسانی آنان بوده است.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۳ - نساء - ۴ - ۲۷ - ۹

۹ هواپرستی و شهوترانی ، مایه دوری از رحمت الهی

و الله يريد ان يتوب عليكم و يريد الذين يتبعون الشهوات ان تميلوا ميلاً عظيماً

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۴ - نساء - ۴ - ۱۳۵ - ۱۸، ۱۹، ۲۳

۱۸ پیروی از هوا و هوس مانع اجرای عدالت

فلا تتبعوا الهوى ان تعدلوا

نهی خداوند از تبعیت هوای نفس در پی فرمان به اقامه عدل، می رساند که هوای نفس از بارزترین موانع عدالتخواهی است و خداوند، با صراحت بدان هشدار داده است.

۱۹ پیروی از هواهای نفسانی ، موجب انحراف و عدول از حق

فلا تتبعوا الهوى ان تعدلوا

بنابر اینکه <ان تعدلوا> از عدول به معنی انحراف، و مفعول له برای <فلا-تتبعوا> باشد، البته در این صورت باید قبل از <تعدلوا> لای نافیة مقدر باشد، یعنی

<ان لاتعدلوا> (خداوند شما را از پیروی هوا و هوس نهی کرد تا منحرف نشوید.)

۲۳ شانه خالی کردن از اجرای عدالت اجتماعی، نشأت گرفته از هواهای نفسانی است.

كونوا قومين بالقسط شهداء لله .. فلا تتبعوا الهوى ان تعدلوا

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۴ - مائده - ۵ - ۴۸ - ۲۰

۲۰ هواهای نفسانی و تمایلات اشخاص و گروه ها، لغزشگاهی بس خطرناک برای حاکم و قاضی

فاحکم ... و لاتتبع اهواءهم عما جاءك من الحق

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۴ - مائده - ۵ - ۴۹ - ۱۹

۱۹ رویگردانی از حکم و داوری پیامبر (ص)، نتیجه پیروی از هوای نفس

و ان احکم بینهم بما انزل الله و لاتتبع اهواءهم .. فان تولوا

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۴ - مائده - ۵ - ۵۰ - ۶

۶ خواسته های نفسانی، ریشه گرایش به احکام جاهلی

و لاتتبع اهواءهم .. افحکم الجهلیه بیغون

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۴ - مائده - ۵ - ۷۰ - ۱۲، ۱۱، ۸

۸ بنی اسرائیل با نقض پیمان های الهی و پیروی از هواهای نفسانی، فاقد پایگاه مطمئن برای اقامه تورات، انجیل و دیگر معارف الهی

لستم علی شیء .. لقد اخذنا میثق بنی اسرائیل

بنابر اینکه جمله <لستم علی شیء .. > به این معنا باشد که شما پایگاهی ندارید تا بتوانید تورات و انجیل را اقامه کنید، می توان گفت آیه مورد بحث آن پایگاه را تفسیر می کند

۲ یعنی آن پایگاه عبارت است از تعهد به میثاق الهی و پرهیز از هواپرستی.

۱۱ هواپرستی بنی اسرائیل ، زمینه ساز تکذیب انبیا و قتل آنان

رسول بما لاتھوی انفسھم فریقاً کذبوا و فریقاً یقتلون

۱۲ مخالفت و رویارویی با انبیا و شکستن میثاق الهی ، برخاسته از هواپرستی انسانها

کلما جاءھم رسول ... فریقاً کذبوا و فریقاً یقتلون

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۴ - مائده - ۵ - ۷۷ - ۱۹، ۱۵، ۱۴

۱۴ غلو و افراط در دین ، برخاسته از تمایلات نفسانی و بدور از دلیل و برهان

لاتغلو فی دینکم غیر الحق و لاتتبعوا اھواء قوم قد ضلوا

۱۵ پی ریزی عقاید دینی بر پایه هواپرستی و تمایلات نفسانی ، موجب گمراهی و گمراه سازی دیگران

و لاتتبعوا اھواء قوم قد ضلوا من قبل و اضلوا کثیراً

۱۹ اضلال و به گمراهی کشاندن جوامع ، پیامد گمراهی و هواپرستی و در پی دارنده محرومیت از هدایت به اسلام

و لاتتبعوا اھواء قوم قد ضلوا ... و اضلوا کثیراً و ضلوا عن سواء السبیل

تکرار <ضلوا> می تواند اشاره به مراحل ضلالت هواپرستان گمراه داشته باشد که در این صورت فاعل در هر سه فعل <قد ضلوا> و <اضلوا> و <ضلوا> یک طایفه خواهد بود. بنابراین <لاتتبعوا...> یعنی متابعت نکنید از هواپرستانی گمراه که دیگران را به گمراهی کشاندند و در نتیجه از هدایت به سواء السبیل (اسلام) باز ماندند.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۵ - انعام - ۶ - ۵۶ - ۴، ۶

۴ شرک و پرستش غیر خدا، پنداری مبتنی بر هوا و هوس و تمایلات نفسانی

است.

الذین تدعون من دون الله قل لا أتبع أهواءکم

۶ پیروی از هواها و تمایلات نفسانی مشرکان، موجب ضلالت و محروم ماندن از هدایت می شود.

قل لا أتبع أهواءکم قد ضللت إذاً و ما أنا من المهتدین

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۵ - انعام - ۶ - ۱۱۹ - ۱۲، ۱۳، ۱۴، ۱۵

۱۲ بسیاری از مردم با هوای نفس خود نادانسته موجب گمراهی دیگران می شوند.

و إن كثيرا لیضلون بأهوائهم بغير علم

<با> در <بأهوائهم> سببه است، ولی در <بغير علم> معنی الصاق دارد.

۱۳ کسانی که با اندیشه های مبتنی بر تمایلات خود دیگران را به گمراهی می کشانند، مردمی نادان هستند.

و إن كثيرا لیضلون بأهوائهم بغير علم

۱۴ جهل و هوای نفس از عوامل اصلی گمراهی است.

و إن كثيرا لیضلون بأهوائهم بغير علم

۱۵ هوای نفس موجب خدشه و تشکیک در احکام حلال و حرام خداوند می شود.

و ما لکم ألا تأکلوا... و إن كثيرا لیضلون بأهوائهم بغير علم

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۵ - انعام - ۶ - ۱۲۸ - ۱۸

۱۸ اعتراف گمراهان در قیامت به تبعیت از خواهشهای نفسانی خویش تا آخرین لحظه عمر

ربنا استمتع بعضنا ببعض و بلغنا أجلنا الذی أجلت لنا

جمله <و بلغنا>، پس از <ربنا استمتع...>، بیان استمرار بهره گیری گمراهان از تمتعات دنیا تا لحظه رسیدن اجل است.

بنابراین عمر آنها در این منظور صرف شده است.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۵ - انعام - ۶ - ۱۵۰ - ۱۱، ۱۰

۱۰ تحریمهای بی دلیل (بدعتگذاری)، تحت تأثیر تمایلات نفسانی است.

الذین یشهدون أن

الله حرم... و لا تتبع أهواء

۱۱ پیروی از هواهای نفسانی زمینه ساز شهادت نابحق است.

فإن شهدوا فلا تشهد معهم و لا تتبع أهواء الذين كذبوا

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۵ - اعراف - ۷ - ۱۷ - ۱۱

۱۱ شکرگزاران، رهپویان صراط مستقیم الهی هستند.

لأقعدن لهم صراطك المستقيم... لا تجد أكثرهم شكرين

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۶ - اعراف - ۷ - ۱۷۶ - ۳،۵،۱۲

۳ بلعم باعورا به خاطر دنیاگرایی و هواپرستی از نایل شدن به منزلت های والا و قرب الهی محروم شد .

و لو شئنا لرفعنه بها و لكنه أخلد إلى الأرض و اتبع هوه

۵ دنیاگرایی و پیروی از هواهای نفسانی مانع کارسازی دانش های الهی است .

و لو شئنا لرفعنه بها و لكنه أخلد إلى الأرض و اتبع هوه

۱۲ دنیاخواهی و هواپرستی بلعم باعورا موجب فاصله گرفتن او از آیات الهی و تکذیب آنها شد .

فانسلخ منها... و لكنه أخلد إلى الأرض

جمله <و لكنه أخلد...> می تواند بیانگر علت <فانسلخ منها> باشد. یعنی دنیاخواهی و هواپرستی بلعم باعورا باعث شد که از آیات الهی فاصله گیرد.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۶ - اعراف - ۷ - ۱۷۸ - ۹

۹ دنیا دوستی و هواپرستی، زمینه ساز گمراهی و زیانکاری است .

و لكنه أخلد إلى الأرض . . . و من يضل فأولئك هم الخسرون

جلد - نام سوره - سوره - آيه - فيش

۱۰ - مريم - ۱۹ - ۵۹ - ۳،۶

۳- ضایع کردن نماز و پیروی از شهوات

، موجب گمراهی و گرفتاری به عذاب است .

أضاعوا الصلوه واتبعوا الشهوت فسوف يلقون غيًّا

<غِيًّا> به معنای گمراهی است. گفتنی است که در جمله <يلقون غيًّا> به قرینه آیه بعد (... يدخلون الجنة) مضافی در تقدیر است؛ یعنی، <يلقون جزاء غيِّهم> آنان سزای گمراهی خود را که جهنم و عذاب آن است خواهند چشید.

۶- ضایع کردن نماز و پیروی از شهوات ، ریشه اصلی انحرافات پس از رحلت پیامبران

فخلف من بعدهم خلف أضاعوا الصلوه واتبعوا الشهوت

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۰ - مریم - ۱۹ - ۶۰ - ۶

۶- ضایع کردن نماز و پیروی از شهوات ، کفر عملی است .

أضاعوا الصلوه واتبعوا الشهوت .. إلا من تاب وءامن

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۱ - طه - ۲۰ - ۱۶ - ۶،۷،۱۰

۶ - پیروی از هواها و امیال نفسانی ، در پی دارنده کفر و بی ایمانی به قیامت است .

من لا يؤمن بها واتبع هويه

<اتبع> ماضی است و عطف بر <لا يؤمن> که مضارع است؛ بنابراین پیروی از هوس ها که در زمان قبل انجام گرفته است، سبب بی ایمان در زمان بعد خواهد شد.

۷ - هواهای نفسانی ، ریشه اشکال تراشی در عقیده به معاد و مجازات های الهی در آخرت است .

فلا یصدنک عنها من .. اتبع هويه

۱۰ - پیروی از هوای نفس ، عامل تباهی و هلاکت است .

فلا یصدنک عنها من .. اتبع هويه فتردی

آیه، کسانی را که از هواپرستان فریب خورده اند، هلاک شده می داند؛ قهراً هواپرستان، خود نیز چنین سرنوشتی خواهند

داشت.

جلد

- نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۱ - انبیاء - ۲۱ - ۱۳ - ۵

۵- خوش گذرانی و فرورفتن در ناز و نعمت و رفاه ، از زمینه های عذاب و هلاکت دنیوی

و کم قصمنا من قریه .. وارجعوا إلی ما أترفتم فیه

برداشت یاد شده از آمدن <فیه> که برای ظرفیت است استفاده می شود؛ بدین صورت که نعمت و رفاه، ظرف و انسان برخوردار، مظلوم قرار گرفته است. این مطلب حاکی از فرورفتن مترقان ستمگر در ناز و نعمت است.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۲ - فرقان - ۲۵ - ۴۳ - ۲،۴

۲ هواپرستی ، منشأ گرایش مشرکان به شرک و بت پرستی است .

أرءیت من اتّخذ إلهه هویه

جمله <أرءیت من اتّخذ إلهه هویه> استینافیه بیانیه است و در مقام بیان منشأ و علت گرایش مشرکان به معبودهای متعدد و مقاومت آنان بر این عقیده باطل می باشد.

۴ هواپرستی ، مانع اصلی حق پذیری و هدایت است .

أرءیت من اتّخذ إلهه هویه

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۲ - فرقان - ۲۵ - ۴۴ - ۲،۱۱

۲ هواپرستی ، مانع حق شنوی و خردورزی است .

من اتّخذ إلهه هویه .. أم تحسب أن أكثرهم یسمعون أو یعقلون

۱۱ هواپرستی و شرک ، موجب سقوط انسان از منزلت انسانی خویش

أرءیت من اتّخذ إلهه هویه .. إن هم إلا کالأنعم بل هم أضلّ سبیلاً

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۳- قصص - ۲۸ - ۵۰ - ۲۸،۱۰

۲- کفرورزی به قرآن و تورات ، علی رغم

عدم وجود کتابی هدایت بخش تر از آنها، نشان از حق ستیزی و پیروی از هوای نفس دارد.

قل فأتوا بكتب... أهدى منهما... فاعلم أنما يتبعون أهواءهم

۸- هواپرستی، ظلم و موجب محرومیت از هدایت خداوند

إِنَّ اللَّهَ لَا يَهْدِي الْقَوْمَ الظَّالِمِينَ

۱۰- انکار بدون دلیل حق، ظلم و برخاسته از هواپرستی

فلَمَّا جَاءَهُمُ الْحَقُّ... قَالُوا سِحْرَانِ تَظْهَرَا... إِنَّ اللَّهَ لَا يَهْدِي الْقَوْمَ الظَّالِمِينَ

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۴ - روم - ۳۰ - ۲۹ - ۱۲، ۹، ۳

۳- پیروی از هوای نفس، از عوامل انکار توحید و گریز از پذیرش حق است.

هل لكم من ما ملكت أيمانكم... بل اتبع الذين ظلموا أهواءهم بغير علم

۹- تبعیت جاهلانه از هوای نفس، در پی دارنده محرومیت از هدایت الهی و عامل غوطهور شدن در گمراهی است.

بل اتبع الذين ظلموا أهواءهم بغير علم فمن يهدى من أضلّ الله

۱۲- تبعیت از هوای نفس، مانع هدایت پذیری است.

بل اتبع الذين ظلموا أهواءهم... فمن يهدى من أضلّ الله

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۴ - روم - ۳۰ - ۳۵ - ۴

۴- شرک، برخواسته از هواپرستی است و نه باوری منطقی.

بل اتبع الذين ظلموا أهواءهم بغير علم... أم أنزلنا عليهم سلطاناً

<أم> استفهام، باید بین دو جمله استفهامی قرار بگیرد. در این که استفهام قبلی آن چیست؟ احتمال دارد، فراز <بل اتبع الذين...> باشد. بنابراین، معنا چنین می شود: <آیا آنان، جاهلانه، تابع هواهای خودند و یا بر عقیده خود دلیلی دارند؟> دلیلی که ندارند،

پس تابع هوای نفس اند.<

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۵ - سبأ - ۳۴ - ۴۶ - ۱۱

۱۱ - انگیزه های ناخالص نفسانی و جو ناسالم فکری جامعه ، از موانع شناخت درست حقایق

أَنْ تَقُومُوا لِلَّهِ مِثْلَ خِيَارِكُمْ وَمِنْ أَهْلِ عَادٍ كَذِبَ الْكُفْرِ أَكْثَرُ وَهُمْ لَا يُصِفُونَ

توصیه به قیام برای خدا، حاکی از رد انگیزه های ناخالص است و <مثنی و فرادی> دعوت به پرهیز از جو زدگی است. این می رساند که ناخالصی و غوغاسالاری، به فهم درست آسیب می زند.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۵ - ص - ۳۸ - ۲۶ - ۲۲، ۲۰، ۱۷، ۱۶، ۱۵، ۱۱، ۱۰

۱۰ - پیروی از هوای نفس ، مانع اجرای حق است .

فاحکم بین الناس بالحقّ و لا تتبع الهوی

نهی از پیروی هوای نفس، پس از فرمان به داوری به حق میان مردم، می تواند به منظور بیان حقیقت یاد شده باشد.

۱۱ - پیروی از هوای نفس ، مهم ترین خطر تهدید کننده قاضیان و داوران

فاحکم بین الناس بالحقّ و لا تتبع الهوی

۱۵ - حق پرستی و حق مداری ، در تضاد با هواپرستی است .

فاحکم بین الناس بالحقّ و لا تتبع الهوی

۱۶ - هواپرستی ، موجب گمراهی و دوری از راه خدا است .

و لا تتبع الهوی فیضلک عن سبیل الله

۱۷ - پیروی از هوای نفس ، ناسازگار با حرکت در مسیر خدا و مانعی بزرگ و خطری جدی بر سر راه کمال آدمی

و لا تتبع الهوی فیضلک عن سبیل الله

۲۰ - داوری ظالمانه و متکی بر هوا و هوس ، در پی دارنده عذاب شدید الہی

فاحکم بین الناس بالحقّ و لا تتبع الهوی . . . إنّ الذین یضلّون عن سبیل اللّٰہ لهم عذ

۲۲ - هواپرستی

، علت نخستین و زمینه اصلی ابتلای انسان به عذاب شدید الهی

و لا تتبع الهوى . . . إِنَّ الَّذِينَ يَضِلُّونَ عَنْ سَبِيلِ اللَّهِ لَهُمْ عَذَابٌ شَدِيدٌ بِمَا نَسُوا يَوْمَ ۱

آیه شریفه، پیروی از هوای نفس را سبب گمراهی و گمراهی را، موجب ابتلا به عذاب شدید دانسته است. ولی در پایان، فراموشی روز حساب را سبب عذاب شدید معرفی کرده است. از این بیان استفاده می شود که برای عذاب شدید، سبب های گوناگونی هست و چون پیروی از هوای نفس مقدم ذکر شد، می توان استفاده کرد که این سبب از نخستین سبب های عذاب است.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۶ - شوری - ۴۲ - ۱۵ - ۹،۱۲

۹ - هواپرستی و تمایلات نفسانی ، مخالف اهداف دعوت الهی است .

و لا تتبع أهواءهم

۱۲ - هواپرستی ، عامل تفرقه و دسته بندی های مذهبی *

و ما تفرقوا . . . إلا . . . بعیا . . . و لا تتبع أهواءهم

بنابراین که ضمیر <أهوائهم> به قرینه آیه قبل به اختلاف کنندگان اهل کتاب باز گردد، عبارت <لا تتبع أهوائهم> می تواند این نکته را برساند که هواپرستی موجب تفرقه آنان شده است.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۷ - جائیه - ۴۵ - ۱۸ - ۱۰،۱۳

۱۰ - پیروی از تمایلات و درخواست های جاهلانه ، عامل بروز اختلاف و رخداد تفرقه میان امت ها

فما اختلفوا إلا من بعد . . . و لا تتبع أهواء الذين لا يعلمون

خداوند در پی طرح اختلافات بنی اسرائیل، پیامبر(ص) را موظف به پیروی از دین و مخالفت با هواها و هوس های جاهلانه نموده است. از این نکته می توان به

دست آورد که منشأ اختلافات، در پیروی از هوس ها نهفته است.

۱۳ - جهل و هواپرستی ، منشأ و خاستگاه مخالفت با شریعت و آیین الهی

جعلنک علی شریعه .. و لاتتبع أهواء الذین لایعلمون

از تقابل میان <أهواء> با <شریعه> می توان استفاده کرد که هر آنچه مخالف با شریعت باشد، ریشه در هوا و هوس های جاهلانه دارد.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۷ - جائیه - ۴۵ - ۲۳ - ۱۱، ۶، ۵، ۲

۲ - هواپرستی ، ریشه مخالفت برخی آگاهان و اهل دانش با پیامبران

أفرءیت .. علی علم

۵ - هواپرستی مایه پوچ انگاشتن نظام هستی و نادیده گرفتن عدل الهی

و خلق الله ... بالحق و لتجزی ... و هم لایظلمون . أفرءیت من اتخذ إلهه هویه

خداوند پس از بیان هدفمندی هستی و عدل حاکم بر نظام مجازات با تعبیر <أفرءیت من اتخذ إلهه هواه> در حقیقت تقابل میان هواپرستی و باور به هدفمندی هستی و عدل الهی را یاد آور شده است.

۶ - اطاعت و پیروی مطلق از هوای نفس ، به منزله شرک و پرستش غیر خداوند است .

أفرءیت من اتخذ إلهه هویه

از آن جا که اطاعت مردمان از هوای نفس خویش، با هدف عبودیت و پرستش صورت نمی پذیرد، خداوند با تعبیر هشداردهنده آیه شریفه، به این نکته تذکر می دهد که تبعیت و پیروی مطلق از هوا و هوس، به منزله شرک و عبودیت غیر خداوند است.

۱۱ - حرکت براساس هواها ، با وجود شناخت حق ، زمینه ساز تثبیت گمراهی در انسان

من اتخذ إلهه هویه و أضله الله علی علم

برداشت بالا بدان احتمال است که

بیان <أضله الله> پس از <اتخذ إلهه هواه> به عنوان نتیجه و بازتاب باشد، یعنی، چون آنان هوس خویش را به خدایی گرفتند، خداوند نیز آنان را به گونه ای گمراه ساخت که با وجود بهره مندی از تمام ابزار ادراکاتی، طرفی نیستند.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۷ - جائیه - ۴۵ - ۲۴ - ۴

۴ - گناه پیشگی و هواپرستی ، دارای پیوند با بی اعتقادی به حیات اخروی

اجترحو السیئات .. اتخذ إلهه هویه ... و قالوا ما هی إلا حیاتنا الدنیا

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۷ - احقاف - ۴۶ - ۲۰ - ۱۴

۱۴ - کفر ، هواپرستی ، استکبار و عصیان گری ، عناصری به هم پیوسته

يعرض الذين كفروا .. و استمتعتم بها... تستكبرون فی الأرض بغیر الحق و بما كنتم ت

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۷ - محمد - ۴۷ - ۹ - ۳

۳- ناخشنودی از پیام های وحی و انکار آن از روی هوس ، مایه حبط تمامی اعمال

کرهوا ما أنزل الله فأحبط أعمالهم

با توجه به اطلاق کلمه <أعمالهم>، حبط تمامی اعمال از آیه برداشت می شود.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۷ - محمد - ۴۷ - ۱۴ - ۴

۴- راه کفر ، دارای ریشه در هوس ها و فاقد منطق روشن

کمن زین له .. و اتبعوا أهواءهم

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۸- عدم درك كافرين نسبت به وحى و سخنان پيامبر (ص)، ناشى از هواپرستى

و تیرگی قلب آنان

قالوا .. ماذا قال ... أولئك الذين طبع الله على قلوبهم و اتبعوا أهواءهم

بنابر این که تعبیر <طبع الله على قلوبهم> به عنوان علت <يستمع إليك .. قالوا ... ماذا قال آنفاً> یاد شده باشد و نه معلول آن برداشت بالا استفاده می شود.

۹- هواپرستی و ناتوانی از درک حقایق معنوی ، دو عنصر به هم پیوسته

طبع الله على قلوبهم و اتبعوا أهواءهم

عطف دو جمله، ارتباط و پیوستگی تنگاتنگ میان محتوای آن دو را می رساند.

۱۱- هواپرستی ، مانع درک حقایق وحی و عامل مهر شدن قلب انسان به اراده خداوند *

أولئك الذين طبع الله على قلوبهم و اتبعوا أهواءهم

جمله <واتبعوا أهواءهم> می تواند بیانگر علت <طبع الله ..> باشد؛ چه این که <طبع الله> می تواند بیانگر علت ناتوانی کافران و منافقان از درک پیام وحی به شمار آید.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۸ - ذاریات - ۵۱ - ۱۱ - ۳

۳ - غفلت از ارزش ها ، معلول غرق شدن در گرداب پندار ها و تمنیات نفسانی است . *

الخرصون . الذين هم في غمره ساهون

از ارتباط <فی غمره> با <ساهون> ممکن است چنین استفاده شود که انسان، زمانی گرفتار غفلت و حق ستیزی می شود که دل مشغولی های دنیا و حفره های جاه و مال و شهوت، او را در خود فرو برده باشد.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۸ - نجم - ۵۳ - ۲۳ - ۸،۱۰

۸ - شرک و باور های خرافی مشرکان ، برخاسته از هوا و هوس و اغراض آلوده آنان

إن يتبعون إلا

۱۰ - هواپرستی ، انگیزه اصلی بی توجهی انسان به دلیل و برهان ، در تحصیل معارف

ما أنزل الله بها من سلطان إن يتبعون إلا الظنّ و ما تهوى الأنفس

ما أنزل الله بها من سلطان إن يتبعون إلا الظنّ و ما تهوى الأنفس

با توجه به ارتباط بین صدر آیه شریفه با <و ما تهوى الأنفس> که علت بی توجهی مشرکان به یقین و برهان را بازگو می کند مطلب یاد شده استفاده می شود.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۸ - قمر - ۵۴ - ۴ - ۳

۳ - هواپرستی ها ، مانع عبرت آموزی و متأثر شدن انسان از پیام های هشداردهنده وحی

و اتبعوا أهواءهم .. و لقد جاءهم من الأنباء ما فيه مزدجر

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۸ - قمر - ۵۴ - ۵ - ۵

۵ - گرفتاری در دام هوای نفس ، مانع تأثیر حکیمانه ترین هشدارها و پیامها در انسان

و اتبعوا أهواءهم .. حکمه بلغه فما تغن النذر

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۹ - قیامه - ۷۵ - ۵ - ۴

۴ - هواهای نفسانی ، مانع پذیرش حقایق دینی و ایمان و اذعان به آن

بل يريد الإنسن ليفجر أمامه

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۲۰ - نازعات - ۷۹ - ۳۷ - ۲

۲ - طغیان گری ، سرکشی در برابر دستورات خداوند و زیاده روی در هواپرستی ، در پی دارنده مجازات در آخرت

فأما من طغی

<طغیان> یعنی، از حد گذراندن (لسان العرب). متعلق <طغی> به

قرینه <من خاف مقام ربّه و نهی النفس عن الهوی> (در آیات بعد) بی اعتنایی به پروردگار و پیروی از هوای نفس است. جمله <فإنّ الجحیم هی المأوی> در آیات بعد که جزای <فأما> است بر مجازات اخروی دلالت دارد.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۲۰ - نازعات - ۷۹ - ۴۰ - ۱۷

۱۷ - هوای نفس ، زمینه ساز گرفتاری به کیفر الهی

من خاف مقام ربّه و نهی النفس عن الهوی

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۲۰ - نازعات - ۷۹ - ۴۱ - ۳

۳ - بی پروایی در برابر خداوند و پیروی از هوای نفس ، مانع ورود به بهشت است .

و نهی النفس عن الهوی . فإنّ الجنّه هی المأوی

آثار هواپرستی سامری

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۱ - طه - ۲۰ - ۹۶ - ۸

۸ - فریب کاری های نفس و جلوه پردازی های نفسانی ، وادار کننده سامری به ایجاد انحراف گوساله پرستی در بنی اسرائیل بود .

و كذلك سوّلت لی نفسی

<كذلك> در این موارد برای تشبیه چیزی به خود آن است. بنابراین مراد سامری از این تشبیه، این است که برای تسویلات نفسانی من، مثالی بهتر از همین تسویل که دعوت مردم به گوساله پرستی است وجود ندارد.

آثار هواپرستی کافران

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۸ - قمر - ۵۴ - ۳ - ۱

۱ - تکذیب آیات الهی و معجزات پیامبر (ص) از سوی کافران ، معلول هواپرستی آنان

و کذبوا و اتبعوا أهواءهم

آمدن عبارت < و اتبعوا أهواءهم >

پس از <کذِّبوا>، این نکته را می‌رساند که خواهش‌های نفسانی کافران، بازدارنده‌ی ایشان از تصدیق به آیات و معجزات می‌باشد.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۸ - قمر - ۵۴ - ۸ - ۶

۶ - سرخوشی و هواپرستی کافران در دنیا، در پی دارنده‌ی دشواری‌های دیرپای قیامت

و اتَّبِعُوا أَهْوَاءَهُمْ .. . يَقُولُ الْكَافِرُونَ هَذَا يَوْمَ عَسْرٍ

<عسر> (صفت مشبیه) دال بر ثبات و دوام وصف است.

آثار هواپرستی کافران صدراسلام

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۳ - قصص - ۲۸ - ۵۰ - ۳

۳ - اتهام بی‌دلیل سحر به قرآن و تورات از سوی کافران صدراسلام، برخاسته از هواپرستی آنان بود.

قالوا سحران تظهِرا .. . فاعلم أنّما يتَّبِعُونَ أَهْوَاءَهُمْ

آثار هواپرستی مرفهان صدراسلام

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۰ - كهف - ۱۸ - ۲۸ - ۳۲

۳۲ - هواپرستی ثروت‌مندان عصر بعثت، عامل امتیازخواهی آنان از پیامبر (ص) بود.

و لا تطع من .. . اتبع هویه

آثار هواپرستی مشرکان

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۹ - نحل - ۱۶ - ۵۷ - ۹

۹- اظهار نظر مشرکان درباره دختر داشتن خداوند و فرزند دلخواه (پسر) داشتن خود ، مبتنی بر خواهش نفسانی بوده است .

و يجعلون لله البنت .. و لهم ما يشتهون

آثار هواپرستی مشرکان مکه

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۷ - محمد - ۴۷ - ۱۴ - ۱۱

۱۱- مبارزه مشرکان مکه با پیامبر (ص) ، ناشی از هواپرستی آنان و نه دلایل منطقی

قریتک

الَّتِي أَخْرَجْتِكُ . . . وَ اتَّبِعُوا أَهْوَاءَهُمْ

اجتناب از هواپرستی

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱ - بقره - ۲ - ۱۴۵ - ۱۸

۱۸ - معارف و قوانینی شایسته و بایسته پذیرش و پیروی اند که از هوا های نفسانی پیراسته و بر پایه علم بنا شده باشند .

و لئن اتبعت اهواءهم من بعد جاءك من العلم إنك إذا لمن الظالمين

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۴ - مائده - ۵ - ۴۸ - ۱۸

۱۸ لزوم پابندی به حق در حکم و داوری و پرهیز از تمایلات نفسانی افراد

فاحکم بینهم بما أنزل الله و لاتتبع اهواءهم عما جاءك من الحق

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۴ - مائده - ۵ - ۷۰ - ۶

۶ پذیرش احکام و تعالیم الهی در گرو پرهیز از هواپرستی و تمایلات نفسانی

کلما جاءهم رسول بما لاتتهوی انفسهم

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۶ - اعراف - ۷ - ۱۷۶ - ۶۸، ۱۱

۶ نیل به مقام قرب الهی ، مشروط به پرهیز از دنیاگرایی و دوری از متابعت هوای نفس است .

و لو شئنا لرفعنه بها و لکنه أخلد إلى الأرض و اتبع هوه

۸ مشیت خداوند در اعطای منزلت های معنوی به انسان ها ، منوط به پرهیزشان از دنیاگرایی و هوا های نفسانی است .

و لو شئنا لرفعنه بها و لکنه أخلد إلى الأرض

جمله <ولو لکنه أخلد .. > تعلیل برای مفهوم جمله <ولو شئنا ... > است ؛ یعنی: و لو شئنا لرفعنه بها و لکننا لم نشأ ذلک لانه
أخلد إلی

۱۱ کسانی که دنیاگرا نباشند و از پیروی هواهان نفسانی پرهیز کنند، شیطان راه نفوذی در آنان نخواهد داشت.

فانسلخ منها فأتبعه الشيطان... و لو شئنا لرفعنه بها و لکنه أخلد إلى الأرض

آیه قبل شیطان را سوق دهنده بلعم به گمراهی معرفی کرد، و آیه مورد بحث بیان می‌دارد که اگر او دنیاگرا و پیرو هوای خویش نبود، به درجات رفیع می‌رسید؛ یعنی شیطان به تعقیب او نمی‌پرداخت. بنابراین تلاش شیطان برای گمراه سازی پس از تمایل آدمی به دنیا و هوای خویش است.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۰ - مریم - ۱۹ - ۵۹ - ۷

۷- به پاداشتن نماز و اهتمام به آن، و دوری جستن از خواسته های نفسانی و شهوات، دو ویژگی مهم و برجسته پیامبران و هدایت یافتگان است.

فخلف من بعدهم خلف أضاعوا الصلوه و اتبعوا الشهوت

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۵ - ص - ۳۸ - ۲۶ - ۹

۹- هشدار خداوند به داوود (ع)، برای پیروی نکردن از هوای نفس، در داوری میان مردم

فاحکم بین الناس بالحق و لا تتبع الهوی

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۷ - محمد - ۴۷ - ۱۷ - ۸

۸- تقوا، بازداشتن نفس از پیروی هواها و هوسها است.

وأتبعوا أهواءهم و الذین اهتدوا... و آتیهم تقویهم

از این آیه و آیه قبل، نوعی تقابل میان <طبع قلب> با <زادهم هدی> و میان <أتبعوا أهواءهم> با <آتاهم تقواهم> استفاده می‌شود؛ بدان گونه که هر یک

ضد دیگری به شمار می آید.

انبیا و هواپرستی

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۵ - ص - ۳۸ - ۲۶ - ۱۴

۱۴ - همه انسان ها ، حتی پیامبران ، در معرض افتادن در دام هوای نفس اند .

یداود .. فاحکم بین الناس بالحقّ و لا تتبع الهوی

توصیه به پرهیز از پیروی هوای نفس به داوود(ع)، گویای این حقیقت است که همه انسان ها، حتی پیامبران، در معرض چنین خطری قرار دارند؛ و گرنه چنین توصیه ای لغو خواهد بود.

اهمیت اجتناب از هواپرستی

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۷ - یونس - ۱۰ - ۱۵ - ۱۷

۱۷ پرهیز از محور قرار دادن جلب رضایت مردم و سخن گفتن بر وفق و تمایلات و خواسته های نفسانی آنان ، از وظایف مهم و اساسی رهبران و مبلغان دینی

و إذا تتلی علیهم آياتنا .. ائت بقرءان غیر هذا ... قل ما یكون لی أن أبدله من

اهمیت اعراض از هواپرستی

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۲۰ - نازعات - ۷۹ - ۴۰ - ۱۳

۱۳ - لزوم بازداشتن خویشتن از تمایلات و خواسته های ناروا

و نهی النفس عن الهوی

نفس هر انسان، خود او است و خواسته نفس انسان از وی، تعبیری مجازی است؛ گویا شخص فرمان خودش را اطاعت می کند. <هوی> مصدر، به معنای مفعول است؛ یعنی، آنچه محبوب نفس است. البته متعارف این است که کلمه <هوی> تنها

در مورد خواسته های ناروا به کار رود.

ترک هواپرستی

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۴ - مائده - ۵ - ۴۸

۱۹ قضاوت بر اساس احکام الهی در گرو پرهیز از تمایلات و هواهای نفسانی منحرفان

فاحکم بینهم بما أنزل الله و لا تتبعهواهم

نهی <لا تتبع> پس از <فاحکم> برای تفهیم این معناست که در صورت تبعیت از خواسته دیگران، قضاوت بر اساس احکام الهی میسر نیست.

تزئین هواپرستی

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۴ - مائده - ۵ - ۸۰ - ۲۰

۲۰ غضب خدا و عذاب همیشگی، پیامد دوستی بسیاری از بنی اسرائیل با پادشاهان ستمگر و زیبا جلوه دادن هواهای نفسانی آنان، به امید دستیابی به بهره های دنیایی آنان

تری كثيراً منهم يتولون الذين كفروا .. و في العذاب هم خلدون

از امام باقر(ع) در توضیح آیه فوق روایت شده: يتولون الملوک الجبارین و یزینون لهم اهوائهم لیصیبوا من دنیاهم.

تفسیر تبیان، ج ۳، ص ۶۱۱؛ نورالثقلین، ج ۱، ص ۶۶۱، ح ۳۱۵.

تعالیم انبیا و هواپرستی

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۸ - قمر - ۵۴ - ۳ - ۲

۲ - تعارض و ناهمسازی میان پیام انبیا و هواهای نفسانی انسان *

و إن یروا آیه .. و کذبوا و اتبعوا أهواءهم

در صورتی که <و اتبعوا أهواءهم> علت تکذیب باشد، استفاده می شود که آنچه انسان را در قبال آیات الهی به ستیز وامی دارد، هواهای نفسانی است. بنابراین سازگاری میان هواهای نفسانی و پیام های الهی وجود ندارد.

حرمت هواپرستی

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۴ - مائده - ۵ - ۴۹ - ۶

۶ حرمت پیروی و تأثیرپذیری از تمایلات نفسانی دیگران در حکم و قضاوت

و إن

احکم بینهم بما أنزل الله و لا تتبع اهواءهم

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۰ - مریم - ۱۹ - ۵۹ - ۵

۵- پیروی از خواسته های نفسانی حرام است .

واتبعوا الشهوت فسوف یلقون عیًا

خطر هواپرستی

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۴ - مائده - ۵ - ۴۹ - ۷

۷ هواهای نفسانی و تمایلات اشخاص و گروه ها ، لغزشگاهی خطرناک برای حاکم و قاضی

و إن احکم بینهم بما أنزل الله و لا تتبع اهواءهم

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۵ - انعام - ۶ - ۵۶ - ۵

۵ لغزیدن در دام هوسها و تمایلات مشرکان و منحرفان، خطری برای رهبران دین و همه موحدان

الذین تدعون من دون الله قل لا أتبع أهواءکم

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۵ - ص - ۳۸ - ۲۶ - ۱۴

۱۴ - همه انسان ها ، حتی پیامبران ، در معرض افتادن در دام هوای نفس اند .

یداود .. فاحکم بین الناس بالحقّ و لا تتبع الهوی

توصیه به پرهیز از پیروی هوای نفس به داوود(ع)، گویای این حقیقت است که همه انسان ها، حتی پیامبران، در معرض چنین خطری قرار دارند و گرنه چنین توصیه ای لغو خواهد بود.

زمینه اجتناب از هواپرستی

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۷ - جاثیه - ۴۵ - ۲۴ - ۵

۵ - ایمان به معاد و حیات اخروی ، مستلزم دوری از گناه و هواپرستی

أَفَرَأَيْتَ مَنْ اتَّخَذَ إِلَهَهُ هَوِيَهُ . . . وَقَالُوا مَا هِيَ إِلَّا

تأکید مشرکان بر انکار معاد، ممکن است بر این اساس بوده

باشد که عقیده به معاد، در تغییر مسیر زندگی هوس آلود تأثیر اساسی داشته و آدمیان را از میل به گناه بازمی دارد.

زمینه هواپرستی

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۷ - احقاف - ۴۶ - ۲۰ - ۱۴

۱۴- کفر، هواپرستی، استکبار و عصیان گری، عناصری به هم پیوسته

يعرض الذين كفروا... و استمتعتم بها... تستكبرون في الأرض بغير الحقّ و بما كنتم ت

زمینه هواپرستی رهبران

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۵ - ص - ۳۸ - ۲۶ - ۱۳

۱۳ - حکومت و منصب قضاوت، بستر بسیار لغزنده و رهبران و داوران در معرض مقهور شدن به دست هوای نفس

يداود إنا جعلنك خليفة في الأرض فاحكم بين الناس بالحقّ و لا تتبع الهوى

زمینه هواپرستی قاضی

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۵ - ص - ۳۸ - ۲۶ - ۱۳

۱۳ - حکومت و منصب قضاوت، بستر بسیار لغزنده و رهبران و داوران در معرض مقهور شدن به دست هوای نفس

يداود إنا جعلنك خليفة في الأرض فاحكم بين الناس بالحقّ و لا تتبع الهوى

سرزنش هواپرستی

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۰ - كهف - ۱۸ - ۲۸ - ۳۳

۳۳- پیروی از هوای نفس، نکوهیده و نشانه غفلت از یاد خدا است.

و لاتطع من أغفلنا قلبه عن ذكرنا و اتبع هويه

جمله <اتبع هواه> می تواند عطف تفسیری برای <أغفلنا> باشد.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۸ - نجم - ۵۳ - ۲۳ - ۱۳

۱۳ - نکوهش مضاعف هواپرستی و پیروی از حدس و گمان ،

در شرایط وضوح و تجلی حقیقت

إِنْ يَتَّبِعُونَ . . . و لقد جاءهم من ربهم الهدى

ضمیمه شدن ذیل آیه شریفه، می تواند بیانگر این باشد که هواپرستی و متابعت مشرکان از حدس و گمان در شرایط وضوح حقیقت، دارای زشتی فزون تری است.

ظلم هواپرستی

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۳ - قصص - ۲۸ - ۵۰ - ۸

۸ - هواپرستی ، ظلم و موجب محرومیت از هدایت خداوند

إِنَّ اللَّهَ لَا يَهْدِي الْقَوْمَ الظَّالِمِينَ

عوامل هواپرستی

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۷ - محمد - ۴۷ - ۱۴ - ۱۳

۱۳ - انحراف در بینش ، عامل هواپرستی و انحراف در گرایش *

زَيْنَ لَهُ سَوْءَ عَمَلِهِ وَ اتَّبَعُوا اَهْوَاءَهُمْ

از تقدیم <زین له سوء عمله> که دلالت بر انحراف در بینش دارد بر <اتَّبَعُوا اَهْوَاءَهُمْ> که بیانگر انحراف در گرایش است مطلب بالا قابل برداشت است.

فرجام هواپرستی

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۷ - محمد - ۴۷ - ۱۵ - ۲۰

۲۰ - بی تقوایی و هواپرستی ، منتهی به خلود در آتش دوزخ

زَيْنَ لَهُ سَوْءَ عَمَلِهِ وَ اتَّبَعُوا اَهْوَاءَهُمْ . . . هُوَ خَلْدٌ فِي النَّارِ

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۲۰ - نازعات - ۷۹ - ۳۹ - ۲

۲ - نادیده گرفتن مقام ربوبیت خداوند و زیاده روی در هواپرستی ، فرجامی جز آتش دوزخ ندارد .

فَأَمَّا مَنْ طَغَى . . . فَإِنَّ الْجَحِيمَ هِيَ الْمَأْوَى

از آن جا که مراد از طغیان در <من طغى> به قرینه <من خاف مقام ربّه و نهى النفس عن الهوى> (در آیات بعد) بی
اعتنایی به پروردگار و

پیروی از هوای نفس است، تهدید به جحیم نیز، درباره کسانی است که این گونه باشند.

فرجام هواپرستی منافقان

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۷ - محمد - ۴۷ - ۲۷ - ۲

۲- مرگ ، خط پایانی بر توطئه ها و هواپرستی عناصر سست ایمان منافق

قالوا للذین کرهوا .. فکیف إذا توفّتهم الملئکه

از ارتباط دو آیه، مطلب بالا قابل برداشت است؛ یعنی، سست ایمان های منافق، گرچه در دنیا به هر کاری دست می زنند؛ اما با مرگ که به تمامی توطئه هاشان پایان خواهد داد چه خواهند کرد.

فسق هواپرستی

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱ - بقره - ۲ - ۹۹ - ۱۰

۱۰- هواپرستی ، حسد ، نژادپرستی ، خود بزرگ بینی و خویشتن را بدون هیچ دلیل اهل بهشت پنداشتن ، از مصادیق فسق است .

و ما یکفر بها إلا الفسقون

کیفر هواپرستی

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۶ - اعراف - ۷ - ۱۷۹ - ۱۰

۱۰ عالمان دینی دنیادوست و هواپرست و تکذیب کنندگان آیات الهی ، اهل دوزخند .

لکنه أخلد إلى الأرض و اتبع هوه ... و لقد ذرأنا لجهنم کثیراً

برداشت فوق مقتضای ارتباط آیه مورد بحث با آیات پیشین است.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۵ پیروی از آرا و قوانین برخاسته از هوا های نفسانی ، با وجود احکام و قوانین قرآن ، موجب گرفتار شدن به عقوبتهایی از ناحیه خداوند است .

و لئن اتبعت أهواءهم بعد ما جاءك من العلم مالک

من الله من وليّ و لاواق

مبارزه با هواپرستی

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۶ - شوری - ۴۲ - ۱۵ - ۱۱

۱۱ - جامعه اسلامی ، نباید تمایلات اجتماعی ناروا را بر قوانین الهی برتری دهد .

فادع و ... و لا تتبع أهواءهم

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۲۰ - نازعات - ۷۹ - ۴۰ - ۱۵

۱۵ - انسان ، بر مهار نفس خویش از هوس های ناروا ، توانا است .

و نهی النفس عن الهوی

مبارزه با هواپرستی کافران

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۲ - مؤمنون - ۲۳ - ۷۱ - ۲

۲ - لزوم پایداری حق و حق طلبان ، در برابر هوس ها و تمایلات فساد انگیز کافران

و لو اتبع الحقّ أهواءهم لفسدت السموت و الأرض و من فیهنّ

محمد(ص) و هواپرستی

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۸ - نجم - ۵۳ - ۳ - ۱

۱ - تأکید خداوند ، بر اصالت سخنان پیامبر (ص) و متکی نبودن پیام های آن حضرت به هوای نفس

و ما ینطق عن الهوی

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۴ - نساء - ۴ - ۱۳۵ - ۲۱، ۲۰

۲۰ مقدم داشتن مصالح خویش ، والدین و بستگان بر شهادت به حق ، هواپرستی و عدالت شکنی است .

كونوا قومين بالقسط شهداء لله و لو على أنفسكم .. فلا تتبعوا الهوى

۲۱ ملاحظه فقر و غنای افراد در ادای شهادت ، هواپرستی است .

شهداء لله .. ان یکن غنیاً او فقیراً فالله اولی بهما فلا تتبعوا الهوى

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۷ - ق - ۵۰ - ۱۷ - ۳

۳ توجه انسان به وجود دو مراقب بر اعمال وی ، زمینه ساز تبعیت نکردن از وسوسه های نفس

و نعلم ما توسوس به نفسه . . . إذ يتلقى المتلقيان عن اليمين و عن الشمال قعيد

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۲۰ - نازعات - ۷۹ - ۴۰ - ۱۴

۱۴ - خداترسی ، مانع هواپرستی است .

و أما من خاف مقام ربّه و نهی النفس عن الهوی

ترتیبی که در ذکر خداترسی و نهی از هوای نفس مراعات شده، حاکی از ترتّب حقیقی آن دو است.

نهی از هواپرستی

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۴ - نساء - ۴ - ۱۳۵ - ۱۶،۱۷

۱۶ نهی خداوند از پیروی هوا و هوس

فلاتتبعوا الهوی ان تعدلوا

۱۷ اجرای عدالت ، در گرو پیروی نکردن از هوا و هوس و تمایلات نفسانی است .

فلاتتبعوا الهوی ان تعدلوا

بنابر اینکه <ان تعدلوا> از عدل به معنای عدالت، و مفعول له برای <لاتتبعوا> باشد. یعنی خداوند از پیروی هوا و هوس نهی کرد تا عدالت را اجرا کنید.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۴ - مائده - ۵ - ۴۹ - ۵

۵ خداوند ، بر حذر دارنده پیامبر (ص) از پیروی تمایلات نفسانی اهل کتاب در قضاوت

و لا تتبع اهواءهم

هواپرستی اهل کتاب

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۴ - مائده - ۵ - ۴۹ - ۵

۵ خداوند ، بر حذر دارنده پیامبر (ص) از پیروی تمایلات نفسانی اهل

کتاب در قضاوت

و لاتتبع اهواءهم

هواپرستی بت پرستان

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۲ - فرقان - ۲۵ - ۴۳ - ۱

۱ مشرکان و بت پرستان ، مردمانی هواپرست

أرءیت من اتخذ إلهه هویه

هواپرستی برادران یوسف

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۸ - یوسف - ۱۲ - ۸۳ - ۵

۵ یعقوب (ع) ، ماجرای گرفتاری بنیامین را نتیجه توطئه ای برخاسته از جلوه پردازهای نفس فرزندان خویش دانست .

قال بل سؤلت لکم أنفسکم أمراً

جمله <سؤلت لکم ..> ؛ یعنی ، نفس شما امر ناپسندی را برای شما زیبا جلوه داد و ارتکاب آن را برای شما آسان ساخت. این جمله حاکی از اطمینان یعقوب به توطئه فرزندانش است.

هواپرستی بلعم باعورا

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۶ - اعراف - ۷ - ۱۷۶ - ۱۲، ۳، ۲

۲ بلعم باعورا عالمی دنیاگرا و پیرو هوا و هوس خویش بود .

و لکنه أخلد إلى الأرض و اتبع هوه

<اخلاذ>، مصدر <أخلد>، هنگامی که به <إلی> متعدی شود، به معنای تمایل پیدا کردن و اعتماد داشتن است. کلمه <الأرض> چون در مقابل رفعت و منزلت معنوی و تقرب به خدا قرار گرفته، مراد از آن امور پست و حقیر مادی و دنیوی

است. بنابراین <أخلد إلى الأرض> یعنی او به امور پست مادی و لذت‌های دنیوی تمایل پیدا کرد و به آنها دل خوش نمود.

۳ بلعم باعورا به خاطر دنیاگرایی و هواپرستی از نایل شدن به منزلت‌های والا و قرب الهی محروم شد .

و لو شئنا لرفعنه بها و لكنه أخلد إلى الأرض و

۱۲ دنیاخواهی و هواپرستی بلعم باعورا موجب فاصله گرفتن او از آیات الهی و تکذیب آنها شد .

فانسلخ منها .. و لكنه أخلد إلى الأرض

جمله < و لكنه أخلد .. > می تواند بیانگر علت < فانسلخ منها > باشد. یعنی دنیاخواهی و هواپرستی بلعم باعورا باعث شد که از آیات الهی فاصله گیرد.

هواپرستی بنی اسرائیل

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۴ - مائده - ۵ - ۷۰ - ۱۶، ۱۱، ۷۸

۷ بنی اسرائیل ، مردمی پیمان شکن و هواپرست

لقد اخذنا ميثق بني اسرائيل .. كلما جاءهم رسول بما لا تهوى انفسهم

۸ بنی اسرائیل با نقض پیمان های الهی و پیروی از هوا های نفسانی ، فاقد پایگاه مطمئن برای اقامه تورات ، انجیل و دیگر معارف الهی

لستم على شيء .. لقد اخذنا ميثق بني اسرائيل

بنابر اینکه جمله < لستم على شيء .. > به این معنا باشد که شما پایگاهی ندارید تا بتوانید تورات و انجیل را اقامه کنید، می توان گفت آیه مورد بحث آن پایگاه را تفسیر می کند / یعنی آن پایگاه عبارت است از تعهد به میثاق الهی و پرهیز از هواپرستی.

۱۱ هواپرستی بنی اسرائیل ، زمینه ساز تکذیب انبیا و قتل آنان

رسول بما لا تهوى انفسهم فريقاً كذبوا و فريقاً يقتلون

۱۶ هشدار خداوند به مسلمانان در مورد خطر گرفتاری آنان به لغزشهایی همانند لغزش های بنی اسرائیل : (نقض پیمان های الهی ، هواپرستی ، تکذیب و قتل انبیا)

إن الذين آمنوا .. لا تهوى انفسهم فريقاً كذبوا و فريقاً يقتلون

از اهداف این بخش از آیات با توجه به ذکر مسلمانان در

ابتداء کلام (ان الذین ءامنوا) و آنگاه بیان سرگذشت شوم بنی اسرائیل، این است که مسلمانان را از گرفتار شدن به چنین سرنوشتی پرهیز دهد و به آنان گوشزد کند که آنان نیز در خطر آلودگی به چنین اعمال ناروایی هستند.

هواپرستی جانشینان انبیا

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۰ - مریم - ۱۹ - ۵۹ - ۱

۱- با رفتن هر پیامبری از بین قوم خویش، ناهالانی که نماز را تباه و شهوات (هواهای نفسانی) را پیروی می کردند، جایگزین آنان شدند.

<خَلْفَ > (به فتح لام) در مورد جانشین خوب و <خَلْفَ > (به سکون لام) در مورد جانشین بد به کار می رود (مقایس اللغه). براین اساس <خلف من بعدهم خلف > یعنی، جانشینان بدی جایگزین آنان شدند.

هواپرستی در جاهلیت

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۳ - آل عمران - ۳ - ۱۶۴ - ۱۳

۱۳ هواپرستی و رواج ضد ارزش ها، جهل و محرومیت از تعالیم دین، از جلوه های گمراهی مردم، پیش از ظهور پیامبر (ص)

يَزْكِيهِمْ وَيُعَلِّمُهُمُ الْكُتُبَ وَالْحِكْمَةَ وَإِنَّ كَانُوا مِنْ قَبْلِ لَفَى ضَلَالٍ مَبِينٍ

هواپرستی در عقیده

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۴ - مائده - ۵ - ۷۷ - ۱۶، ۱۵

۱۵ پی ریزی عقاید دینی بر پایه هواپرستی و تمایلات نفسانی، موجب گمراهی و گمراه سازی دیگران

و لا تتبعوا أهواء قوم قد ضلوا من قبل و اضلوا كثيراً

۱۶ پیروی از تمایلات در عقاید دینی، موجب خارج شدن از حد اعتدال و راه میانه

ولا تتبعوا أهواء قوم .

.. و ضلوا عن سواء السبيل

هواپرستی در قضاوت

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۵ - ص - ۳۸ - ۲۶ - ۹

۹ - هشدار خداوند به داوود (ع) ، برای پیروی نکردن از هوای نفس ، در داوری میان مردم

فاحکم بین الناس بالحقّ و لا تتبع الهوی

هواپرستی دشمنان دین

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۳ - قصص - ۲۸ - ۵۰ - ۷

۷ - دشمنان دین خدا و کتاب های آسمانی ، عناصری هواپرست و ظالم

و من أضلّ ممّن اتّبع هویه .. . إنّ الله لایهدی القوم الظالمین

هواپرستی دشمنان کتب آسمانی

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۳ - قصص - ۲۸ - ۵۰ - ۷

۷ - دشمنان دین خدا و کتاب های آسمانی ، عناصری هواپرست و ظالم

و من أضلّ ممّن اتّبع هویه .. . إنّ الله لایهدی القوم الظالمین

هواپرستی دنیاطلبان

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۲۰ - نازعات - ۷۹ - ۴۰ - ۱۹

۱۹ - ترجیح دهندگان دنیا بر آخرت ، پیروان هوای نفس خویش اند .

و ءاثر الحيوه الدنيا . . و أمّا من ... نهى النفس عن الهوى

هواپرستی ظالمان

جلد - نام سوره - سوره - آيه - فيش

۱۷ - جايه - ۴۵ - ۱۹ - ۱۱

۱۱ - متقين ، نفوذناپذير و مصون در برابر تمايلات هواپرستانه ستمکاران

و لا تتبع أهواء .. و إنّ الظلمين ... و الله وليّ المتقين

يادکرد وصف <تقوا> برای کسانی که در پرتو ولایت حق قرار دارند و با اطاعت از خدا، از آمال جاهلانه و ظالمانه تبعیت نمی کنند، بیانگر

برداشت یاد شده است.

هواپرستی قاضی

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۴ - مائده - ۵ - ۴۹ - ۷

۷ هوا های نفسانی و تمایلات اشخاص و گروه ها ، لغزشگاهی خطرناک برای حاکم و قاضی

و إن احکم بینهم بما أنزل الله و لا تتبع اهواءهم

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۵ - ص - ۳۸ - ۲۶ - ۱۱

۱۱ - پیروی از هوای نفس ، مهم ترین خطر تهدید کننده قاضیان و داوران

فاحکم بین الناس بالحق و لا تتبع الهوی

هواپرستی کافران

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۵ - ص - ۳۸ - ۲۷ - ۹

۹ - هواپرستی ، انکار روز قیامت ، باطل و بی هدف شمردن جهان آفرینش ، از اوصاف کافران است .

و لا تتبع الهوی فیضلک عن سبیل الله .. بما نسوا یوم الحساب . و ما خلقنا السما

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۷ - محمد - ۴۷ - ۹ - ۲

۲- کافران ، هواپرستانی ، ناخشنود از پیام های خداوند

و الذین کفروا .. بأنهم کرهوا ما أنزل الله

تعبیر <کرهوا>، می رساند که کافران نه این که حقیقت دین را نفهمیده و انکار می کنند بلکه پس از فهم پیام دین، براساس

تمایلات و گرایش های درونی، پذیرش پیام وحی بر آنان دشوار است.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۷ - محمد - ۴۷ - ۱۴ - ۱

۱- مؤمنان ، متکی به برهان و عقل و کافران ، دلخوش به پندار و هوای نفس

أفمن كان على بينة من ربه .. و اتبعوا أهواءهم

در

واژه <بینه> شناخت عقلی نهفته است. از مقابله آن با <أهواء>، مطلب بالا استفاده می شود.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۷ - محمد - ۴۷ - ۱۶ - ۸

۸- عدم درک کافران نسبت به وحی و سخنان پیامبر (ص)، ناشی از هواپرستی و تیرگی قلب آنان

قالوا .. ماذا قال ... أولئك الذين طبع الله على قلوبهم و أتبعوا أهواءهم

بنابر این که تعبیر <طبع الله على قلوبهم> به عنوان علت <يستمع إليك .. قالوا ... ماذا قال آنفاً> یاد شده باشد و نه معلول آن برداشت بالا استفاده می شود.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۷ - محمد - ۴۷ - ۱۸ - ۲

۲- تنها برپایی ناگهانی قیامت، به هوش آورنده کافران لجوج هواپرست

أتبعوا أهواءهم .. فهل ينظرون إلا الساعة أن تأتيهم بغتة

از مضمون آیه شریفه استفاده می شود که خداوند، همه دلایل لازم را به کافران نمایانده و حتی نشانه های قیامت را نیز برای آنان محقق ساخته است. تنها چیزی که باقی مانده برپایی خود قیامت است. اما آنان با مشاهده همه دلایل، ایمان نیاورده و منتظراند تا آخرین مهلت نیز سپری شود.

هواپرستی کافران مکه

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۰ - اسراء - ۱۷ - ۴۱ - ۹

۹- برخورد کافران و مشرکان مکه با قرآن، اساس علمی و عقلانی نداشت؛ بلکه برخاسته از انگیزه های نفسانی روانی آنان بود.

و لقد صرفنا في هذا القرآن ليدكروا و ما يزيدهم إلا نفورًا

خداوند، حاصل تبیین تنوع و گوناگونی آیات خویش را برای

مشركان، نفرت آنان معرفی می کند و این، نشان می دهد که آنان، به جای برخورد منطقی با آیات الهی، برخورد روانی نفسانی داشتند.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۰ - اسراء - ۱۷ - ۴۶ - ۱۰

۱۰- برخورد منکرانه کافران و مشرکان مکه با قرآن، برخاسته از منطق و عقل نبود؛ بلکه انگیزه نفسانی روانی داشت.

و إذا ذكرت ربك في القرآن وحده ولوا على أدبرهم نفورًا

<نفرت> از مقولات نفسانی - روانی است. بنابراین موضع نفرت آلود مشرکان با قرآن، برخاسته از انگیزه های نفسانی - روانی آنان بود.

هواپرستی گمراهان

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۵ - انعام - ۶ - ۱۲۸ - ۱۸

۱۸ اعتراف گمراهان در قیامت به تبعیت از خواهشهای نفسانی خویش تا آخرین لحظه عمر

ربنا استمتع بعضنا ببعض و بلغنا أجلنا الذي أجلت لنا

جمله <و بلغنا>، پس از <ربنا استمتع ..>، بیان استمرار بهره گیری گمراهان از تمتعات دنیا تا لحظه رسیدن اجل است. بنابراین عمر آنها در این منظور صرف شده است.

هواپرستی گناهکاران

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۷ - جاثیه - ۴۵ - ۲۳ - ۳

۳ - گناه پیشگان، پرستشگر و اطاعت کننده هوس های خویش

أم حسب الذين اجترحوا السيئات . . . من اتخذ إلهه هوية

هواپرستی مخالفان محمد(ص)

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۶ - شوری - ۴۲ - ۱۵ - ۷

۷ - تسلیم نشدن در برابر فشارِ خواسته ها و تمایلات گوناگون مخالفان فرمان خداوند به پیامبر (ص)

فادع و استقم كما أمرت و

لا تتبع أهواءهم

هواپرستی مسیحیان

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱ - بقره - ۲ - ۱۲۰ - ۱۱

۱۱ - یهود و نصارا، آیین الهی خویش را با آرای بر خاسته از هوا های نفسانی، به انحراف کشانده بودند .

و لئن اتبعت أهواءهم

بدیهی است که آیین یهودیت و نصرانیت، ریشه الهی و آسمانی دارد. بنابراین تعبیر کردن از آیین آنان به هواهای نفسانی، می رساند که: یهودیان و نصرانیان با نفوذ دادن آرا و هواهای نفسانی خویش در معارف و احکام دین، وجهه الهی آن را از میان برده بودند.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱ - بقره - ۲ - ۱۴۵ - ۱۱،۱۵

۱۱ - یهود و نصارا آیین الهی خویش را با آرای بر خاسته از هوا های نفسانی، آمیخته کردند .

و لئن اتبعت أهواءهم

مقصود از <أهواءهم> (آرای بر خاسته از هواهای نفسانی) آیین و مرام دینی یهود و نصارا است؛ زیرا مبارزه آنان با پیامبر (ص) و اهل ایمان بر سر باورها و احکام دینی بوده است و از آنجا که آیین اهل کتاب، آیینی الهی بوده ولی در آیه شریفه از آن به هواهای نفسانی تعبیر شده، برداشت فوق به دست می آید.

۱۵ - پیامبر (ص) موظف به پرهیز از پیروی یهود و نصارا و ردّ آرای نفسانی ایشان

و لئن اتبعت أهواءهم .. إنك إذا لمن الظالمين

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۴ - مائده - ۵ - ۷۷ - ۱۸

۱۸ گروهی از یهودیان و مسیحیان عصر پیامبر (ص)، هواپرستان گمراه و ناشر عقاید افراطی و غلوآمیز در میان

همکیشان خود

و لاتتبعوا أهواء قوم... و اضلوا كثيراً و ضلوا عن سواء السبيل

کلمه <ضلوا> در دو بخش از آیه می تواند اشاره به دو طایفه از گمراهان داشته باشد، طائفه ای پیش از بعثت که جمله <قد ضلوا من قبل> بیانگر آن است و طائفه ای معاصر پیامبر(ص) که جمله <ضلوا عن سواء السبيل> حاکی از آنان می باشد. گفتنی است که آوردن قید <من قبل> در یک بخش و نیامدن آن در بخش بعد، گویای این تفسیر است.

هواپرستی مسیحیان صدراسلام

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۸ - رعد - ۱۳ - ۳۷ - ۵

۵ عقاید و آرای یهود و نصارا در عصر پیامبر (ص)، عقاید و آرای برخاسته از هواهای نفسانی بود.

و لئن اتبعت أهواءهم

<أهواء> (جمع هوی) به معنای خواهشها و تمایلات نفس است و مراد از آن در آیه شریفه به قرینه مقابله آن با احکام قرآن آرا، عقاید و قوانین برخاسته از تمایلات نفسانی است.

هواپرستی مشرکان

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۵ - انعام - ۶ - ۵۶ - ۵،۶

۵ لغزیدن در دام هوسها و تمایلات مشرکان و منحرفان، خطری برای رهبران دین و همه موحدان

الذین تدعون من دون الله قل لا أتبع أهواءكم

۶ پیروی از هواها و تمایلات نفسانی مشرکان، موجب ضلالت و محروم ماندن از هدایت می شود.

قل لا أتبع أهواءكم قد ضللت إذا و ما أنا من المهتدين

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۵ - انعام - ۶ - ۱۵۰ - ۷

مشرکان برخاسته از هواپرستی و فاقد ارزش و اعتبار است.

فإن شهدوا فلا تشهد معهم ولا تتبع أهواء الذين كذبوا

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۹ - نحل - ۱۶ - ۵۷ - ۷

۷- گرایش های مشرکان مبتنی بر خواهش های نفسانی بوده است .

و لهم ما يشتهون

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۲ - فرقان - ۲۵ - ۴۳ - ۱

۱ مشرکان و بت پرستان ، مردمانی هواپرست

أرءیت من اتخذ إلهه هویه

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۴ - روم - ۳۰ - ۲۹ - ۱۵، ۱۳، ۱۱، ۷، ۴، ۱

۱ - مشرکان ، از تمایلات و هوا های نفسانی خویش پیروی جاهلانه می کنند .

هل لکم . . . من شرکاء ... بل اتبع الذین ظلموا أهواءهم بغير علم

با توجه به این که آیه، در سیاق آیاتی آمده که در اثبات توحید و رد عقیده مشرکان است، مراد از <الذین ظلموا> مشرکان است.

۴ - مشرکان ، در انکار وحدانیت خداوند و گزینش معبودان خویش ، دلیل و منطقی نداشته و از هوای نفس خویش تبعیت کردند .

بل اتبع الذین ظلموا أهواءهم بغير علم

مراد از ظلم که در آیه، به عنوان صفت مشرکان ذکر شده است عقیده شرک آلود است.

۷ - مشرکان ، مردمانی هواپرست ، گمراه و محروم از هدایت خداوند

بل اتبع الذين ظلموا أهواءهم .. فمن يهدي من أضلّ الله

۱۱ - هرگونه تلاشی برای هدایت مشرکان تابع هوای نفس ، نافرجام است .

الذين ظلموا .. فمن يهدي من أضلّ الله

۱۳ - مشرکان هواپرست ، از داشتن هرگونه یابوری ، در برابر اراده الهی ،

محروم اند .

فمن يهدى من أضلّ الله و ما لهم من نصرين

۱۵ - هیچ کس ، نمی تواند مشرکان هواپرست را از اضلال الهی نجات بدهد .

فمن يهدى من أضلّ الله و ما لهم من نصرين

مراد از <ناصرین> به قرینه سیاق و فراز قبلی، می تواند <نجات دهنده> باشد.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۸ - نجم - ۵۳ - ۲۳ - ۱۲، ۹

۹ - مشرکان ، مردمی خودبین ، هواپرست و منفعت طلب

ألكم الذّكر و له الأثني . . . إن يتبعون إلا الظنّ و ما تهوى الأنفس

با توجه بدین نکته که حتی شرک مشرکان، برخاسته از هواپرستی و منفعت خواهی آنان است، مطلب بالا استفاده می شود. گفتنی است که در آیه <ألكم الذّكر...>، نمودی از این خودبینی ارائه شده است.

۱۲ - مشرکان ، گرفتار هواپرستی و پیروی از حدس و گمان ، به رغم تجلی انوار هدایت الهی در حق ایشان

إن يتبعون إلا الظنّ و ما تهوى الأنفس و لقد جاءهم من ربّهم الهدى

هواپرستی مشرکان مکه

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۰ - اسراء - ۱۷ - ۴۱ - ۹

۹- برخورد کافران و مشرکان مکه با قرآن ، اساس علمی و عقلانی نداشت ؛ بلکه برخاسته از انگیزه های نفسانی روانی آنان بود .

و لقد صرفنا فی هذا القرآن لیذّکروا و ما یزیدهم إلا نفورا

خداوند، حاصل تبیین تنوع و گوناگونی آیات خویش را برای مشرکان، نفرت آنان معرفی می کند و این، نشان می دهد که آنان، به جای برخورد منطقی با آیات الهی، برخورد روانی نفسانی داشتند.

- فیش

۱۰ - اسراء - ۱۷ - ۴۶ - ۱۰

۱۰- برخورد منکرانه کافران و مشرکان مکه با قرآن ، برخاسته از منطق و عقل نبود ؛ بلکه انگیزه نفسانی روانی داشت .

و إذا ذکرت ربّک فی القرآن وحده ولّوا علی أدبرهم نفورًا

<نفرت> از مقولات نفسانی - روانی است. بنابراین موضع نفرت آلود مشرکان با قرآن، برخاسته از انگیزه های نفسانی - روانی آنان بود.

هواپرستی مکذبان آخرت

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۸ - نجم - ۵۳ - ۲۷ - ۵

۵ - پیروی از هوا و گمان و آرزوپردازی های بی حاصل ، از ویژگی های ناباوران به آخرت

إن هی إلاّ أسماء سمّیتموها . .. إن یتبعون إلاّ الظنّ و ما تهوی الأنفس ... أم لل

ارتباط آیات، نشانگر این است که منکران آخرت، از ویژگی های یاد شده برخوردارند.

هواپرستی مکذبان دین

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۸ - طور - ۵۲ - ۱۷ - ۵

۵ - بی تقوایی و هواپرستی ، بزرگ ترین مشکل تکذیب کنندگان دین در قیامت

فویل یومئذ للمکذّبین . .. هذه النار الّتی کنتم بها تکذّبون ... إنّ المتّقین فی

در این آیات، <متّقین> جبهه مقابل <مکذّبین> قرار گرفته است. از این تقابل مطلب استفاده می شود.

هواپرستی مکذبان قیامت

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱ - تکذیب کنندگان قیامت ، عناصری فرو رفته در باطل و سرگرم هوسرانی

للمکذبین . الذین هم فی خوض یلعبون

<خوض> به معنای وارد شدن در کارهای بیهوده و باطل و <لعب> (مصدر <یلعبون>) به معنای سرگرمی و هوسرانی است.

هواپرستی و حق

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۲ - مؤمنون - ۲۳ - ۷۱ - ۷

۷ - تمایلات و هوس های نفسانی ، در ضدیت با حق

و لو اتبع الحق أهواءهم لفسدت السموت و الأرض

هواپرستی یهود

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱ - بقره - ۲ - ۱۲۰ - ۱۱

۱۱ - یهود و نصارا، آیین الهی خویش را با آرای بر خاسته از هوا های نفسانی ، به انحراف کشانده بودند .

و لئن اتبعت أهواءهم

بدیهی است که آیین یهودیت و نصرانیت، ریشه الهی و آسمانی دارد. بنابراین تعبیر کردن از آیین آنان به هواهای نفسانی، می رساند که: یهودیان و نصرانیان با نفوذ دادن آرا و هواهای نفسانی خویش در معارف و احکام دین، وجهه الهی آن را از میان برده بودند.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱ - بقره - ۲ - ۱۴۵ - ۱۱،۱۵

۱۱ - یهود و نصارا آیین الهی خویش را با آرای بر خاسته از هوا های نفسانی ، آمیخته بودند .

و لئن اتبعت أهواءهم

مقصود از <أهواءهم> (آرای بر خاسته از هواهای نفسانی) آیین و مرام دینی یهود و نصارا است؛ زیرا مبارزه آنان با پیامبر(ص) و اهل ایمان بر سر باورها و احکام دینی بوده است و از آنجا که آیین اهل کتاب، آیینی الهی بوده ولی در آیه شریفه از آن به هواهای نفسانی تعبیر شده، برداشت فوق به دست می آید.

۱۵ - پیامبر (ص) موظف به پرهیز از پیروی یهود و نصارا و ردّ آرای نفسانی ایشان

و لئن اتبعت اهواءهم .. إنك إذا لمن الظلمين

جلد - نام

سوره - سوره - آیه - فیش

۴ - مائده - ۵ - ۷۷ - ۱۸

۱۸ گروهی از یهودیان و مسیحیان عصر پیامبر (ص)، هواپرستان گمراه و ناشر عقاید افراطی و غلوآمیز در میان همکیشان خود

و لاتتبعوا اهواء قوم .. و اضلوا كثيراً و ضلوا عن سواء السبیل

کلمه <ضلوا> در دو بخش از آیه می تواند اشاره به دو طایفه از گمراهان داشته باشد، طائفه ای پیش از بعثت که جمله <قد ضلوا من قبل> بیانگر آن است و طائفه ای معاصر پیامبر(ص) که جمله <ضلوا عن سواء السبیل> حاکی از آنان می باشد. گفتنی است که آوردن قید <من قبل> در یک بخش و نیامدن آن در بخش بعد، گویای این تفسیر است.

هواپرستی یهود صدراسلام

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۸ - رعد - ۱۳ - ۳۷ - ۵

۵ عقاید و آرای یهود و نصارا در عصر پیامبر (ص)، عقاید و آرای برخاسته از هواهای نفسانی بود.

و لئن اتبعت أهواءهم

<أهواء> (جمع هوی) به معنای خواهشها و تمایلات نفس است و مراد از آن در آیه شریفه به قرینه مقابله آن با احکام قرآن آرا، عقاید و قوانین برخاسته از تمایلات نفسانی است.

هواپرستان

{هواپرستان}

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۴ - مائده - ۵ - ۷۰ - ۱۶، ۱۱، ۷

۷ بنی اسرائیل، مردمی پیمان شکن و هواپرست

لقد اخذنا میثق بنی اسرائیل .. کلما جاءهم رسول بما لاتهوی انفسهم

۱۱ هواپرستی بنی اسرائیل ، زمینه ساز تکذیب انبیا و قتل آنان

رسول بما لاتھوی انفسہم فریقاً

کذبوا و فریقاً یقتلون

۱۶ هشدار خداوند به مسلمانان در مورد خطر گرفتاری آنان به لغزشهایی همانند لغزش های بنی اسرائیل : (نقض پیمان های الهی ، هواپرستی ، تکذیب و قتل انبیا)

إِنَّ الَّذِينَ ءَامَنُوا .. لَا تَهْوَىٰ أَنفُسَهُمْ فَرِيقًا كَذَبُوا وَفَرِيقًا يُقْتَلُونَ

از اهداف این بخش از آیات با توجه به ذکر مسلمانان در ابتداء کلام (ان الذین ءامنوا) و آنگاه بیان سرگذشت شوم بنی اسرائیل، این است که مسلمانان را از گرفتار شدن به چنین سرنوشتی پرهیز دهد و به آنان گوشزد کند که آنان نیز در خطر آلودگی به چنین اعمال ناروایی هستند.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۴ - مائده - ۵ - ۷۷ - ۱۸

۱۸ گروهی از یهودیان و مسیحیان عصر پیامبر (ص) ، هواپرستان گمراه و ناشر عقاید افراطی و غلوآمیز در میان همکیشان خود

و لا تتبعوا أهواء قوم .. و اضلوا كثيراً و ضلوا عن سواء السبيل

کلمه <ضلوا> در دو بخش از آیه می تواند اشاره به دو طایفه از گمراهان داشته باشد، طائفه ای پیش از بعثت که جمله <قد ضلوا من قبل> بیانگر آن است و طائفه ای معاصر پیامبر(ص) که جمله <ضلوا عن سواء السبيل> حاکی از آنان می باشد. گفتنی است که آوردن قید <من قبل> در یک بخش و نیامدن آن در بخش بعد، گویای این تفسیر است.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۵ - انعام - ۶ - ۱۵۹ - ۱۳

۱۳ إِنْ رَسُولَ اللَّهِ (ص) قَالَ: .. <إِنَّ الَّذِينَ فَرَّقُوا دِينَهُمْ وَكَانُوا شِعَاعًا>، هم اصحاب البدع و اصحاب الأهواء

و اصحاب الضلاله من هذه الأمه

رسول خدا(ص) پس از تلاوت آیه <إِنَّ الَّذِينَ فَرَّقُوا... > فرمود: آنان همان بدعتگذاران و هواپرستان و گمراهان از این امت هستند

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۲ - فرقان - ۲۵ - ۴۳ - ۱

۱ مشرکان و بت پرستان ، مردمانی هواپرست

أرءیت من اتّخذ إلهه هویه

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۳ - قصص - ۲۸ - ۵۰ - ۷

۷- دشمنان دین خدا و کتاب های آسمانی ، عناصری هواپرست و ظالم

و من أضلّ ممّن اتّبع هویه ... إِنَّ اللَّهَ لَا يَهْدِي الْقَوْمَ الظّلمین

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۴ - روم - ۳۰ - ۲۹ - ۷

۷- مشرکان ، مردمانی هواپرست ، گمراه و محروم از هدایت خداوند

بل اتّبع الذین ظلموا أهواءهم .. فمن یهدی من أضلّ الله

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۷ - محمد - ۴۷ - ۹ - ۲

۲- کافران ، هواپرستانی ، ناخشنود از پیام های خداوند

و الذین کفروا .. بأنّهم کرهوا ما أنزل الله

تعبیر <کرهوا>، می رساند که کافران نه این که حقیقت دین را نفهمیده و انکار می کنند بلکه پس از فهم پیام دین، براساس تمایلات و گرایش های درونی، پذیرش پیام وحی بر آنان دشوار است.

آثار رد تمایلات هواپرستان

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۲ - مؤمنون - ۲۳ - ۷۱ - ۳

۳ - استواری نظام تکوین ، مرهون راه نداشتن آرای هوسبازان در قوانین به حق آن

و لو اتبع الحق أهواءهم لفسدت

السموت و الأرض و من فيهنّ

آشامیدنیهای اخروی هواپرستان

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۰ - کهف - ۱۸ - ۲۹ - ۲۲

۲۲- رفاه مندانِ هواپرست ، در قیامت ، گرفتار آتشی فراگیر و آشامیدنی هایی ناگوارند .

و لا تطع من أغفلنا قلبه .. بس الشراب و ساءت مرتفقاً

نکته یاد شده از ارتباط دو آیه استفاده شده است.

اضلال هواپرستان

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۳ - نساء - ۴ - ۲۷ - ۵

۵ تلاش هواپرستان برای انحراف جوامع دینی از محدوده احکام و قوانین الهی

و لا تنكحوا .. حرّمت ... و یرید الذین یتبعون الشّهوات ان تمیلوا میلاً عظیماً

اطاعت از هواپرستان

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۳ - نساء - ۴ - ۲۷ - ۷

۷ پیروی از آراء و اندیشه های هواپرستان ، مایه دوری از رحمت الهی

و الله یرید ان یتوب علیکم و یرید الذین یتبعون الشّهوات ان تمیلوا میلاً عظیماً

از تقابل اراده الهی به رحمت با اراده هواپرستان به انحراف، استفاده می شود که پیروی از هواپرستان عامل دوری از رحمت خداوند است.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۰ دست شستن از تعالیم قرآن حتی اندکی از آن ، حرام و نشانه پیروی از اندیشه های هواپرستان

و لا تتبع اهواءهم و احذرهم ان یفتنوک عن بعض ما أنزل الله إلیک

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۸ پیروی اهل کتاب از پیشینیان گمراه و هواپرست

خویش ، منشأ غلو و گزافه بستن آنان به دین

ياهل الكتب لا تغلوا .. و لا تتبعوا اهواء قوم قد ضلوا من قبل

بنابر اینکه مخاطبان <يا اهل الكتب> نصارا و يهود در عصر پیامبر(ص) باشند، به نظر می رسد مراد از <قوم قد ضلوا من قبل> پیشینیانی از خود اهل کتاب باشد و مصداق مورد نظر در ضلالت آن قوم، غلو و تجاوزشان در طرح مسائل دینی است.

اعراض از هواپرستان

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۷ - جائیه - ۴۵ - ۲۰ - ۹

۹ - تسلیم نشدن در برابر القائنات هواپرستان ، لازمه بصیرت دینی است .

و لا تتبع أهواء الذين .. هذا بصائر للناس

اکثریت هواپرستان

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۲ - فرقان - ۲۵ - ۴۴ - ۱

۱ پندار حق شنوی و خرد ورزی بیشتر هواپرستان ، پنداری بس واهی و به دور از واقعیت

من اتخذ إلهه هويه .. أم تحسب أن أكثرهم يسمعون أو يعقلون

برداشت یاد شده، با توجه به این نکته است که <أم> در آیه شریفه، از نوع منقطعه و برای اضراب (مانند <بل>) و متضمن معنای استفهام انکاری است. گفتنی است مقصود از <یسمعون> شنیدن ظاهری نیست؛ بلکه مراد شنیدن با گوش دل و حرف شنوی است.

بی ارزشی بینش هواپرستان

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۰ - كهف - ۱۸ - ۲۸ - ۳۱

۳۱- آرا و پیشنهاد های هواپرستان ، بی ارزش ، و اطاعت از آن ناروا است .

و لاتطع من .. اتبع هويه

جلد - نام سوره - سوره - آيه - فيش

۴- تنها راه شناخت شیوه برخورد با مؤمنان تهیدست ، وحی الهی است نه آرای هواپرستان غافل از خداوند

و لا تطع من .. و قل الحق من ربکم

بی ایمانی هواپرستان

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۰ - مریم - ۱۹ - ۶۰ - ۵

۵- ضایع کنندگان نماز و پیروان هوا های نفسانی ، ایمان واقعی ندارند .

أضاعوا الصلوه و اتبعوا الشهوت .. إلا من ... ءامن

برحسب ظاهر اشخاص یاد شده در آیه قبل، در زمره پیروان انبیا و مؤمنان به آنان قرار داشته اند. بنابراین ایمان مجدد آنان بدان معنا است که ایمان آنان در حال ضایع کردن نماز و پیروی از شهوات، ایمان واقعی نبوده است؛ بلکه ایمان صوری و سطحی بوده است.

بی عقلی هواپرستان

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۲ - فرقان - ۲۵ - ۴۴ - ۱،۶

۱ پندار حق شنوی و خرد ورزی بیشتر هواپرستان ، پنداری بس واهی و به دور از واقعیت

من اتخذ إلهه هویه .. أم تحسب أن أكثرهم يسمعون أو يعقلون

برداشت یاد شده، با توجه به این نکته است که <أم> در آیه شریفه، از نوع منقطعه و برای اضراب (مانند <بل>) و متضمن معنای استفهام انکاری است. گفتنی است مقصود از <یسمعون> شنیدن ظاهری نیست؛ بلکه مراد شنیدن با گوش دل و حرف شنوی است.

۶ مردمان هواپرست را ، در حق نشنوی و بی خردی ، جز به چهارپایان (شتر ، گاو و گوسفند) نمی توان تشبیه کرد .

إن هم إلا كالأنعم

<أنعام> نامی است که شامل سه نوع حیوان

می شود: شتر و گاو و گوسفند.

تشبیه هواپرستان

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۲ - فرقان - ۲۵ - ۴۴ - ۶

۶ مردمان هواپرست را، در حق نشنوی و بی خردی، جز به چهارپایان (شتر، گاو و گوسفند) نمی توان تشبیه کرد .

إِن هُمْ إِلَّا كَالْأَنْعَامِ

<أنعام> نامی است که شامل سه نوع حیوان می شود: شتر و گاو و گوسفند.

جهل هواپرستان

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۲ - فرقان - ۲۵ - ۴۴ - ۱۰

۱۰ هواپرستان، در شناخت راه آدمیت و سعادت و گام زدن در آن، بسی ناتوان تر و گمراه تر از چهارپایان

إِن هُمْ إِلَّا كَالْأَنْعَامِ بَلْ هُمْ أَضَلُّ سَبِيلًا

حق ناپذیری هواپرستان

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۷ - جاثیه - ۴۵ - ۲۳ - ۱۲

۱۲ - پرستشگران هوای نفس براساس سنت الهی ناشنوا، نابینا و تأثیرناپذیر در برابر حق

مَنْ اتَّخَذَ إِلَهَهُ هَوِيَهُ وَأَضَلَّهُ اللَّهُ عَلَىٰ عِلْمٍ وَخَتَمَ عَلَىٰ سَمْعِهِ وَقَلْبِهِ وَجَعَلَ عَلَىٰ بَصَرِهِ غِ

حق ناشنوایی هواپرستان

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۲ - فرقان - ۲۵ - ۴۴ - ۱،۶

۱ پندار حق شنوی و خرد ورزی بیشتر هواپرستان ، پنداری بس واهی و به دور از واقعیت

من اتخذ إلهه هويه . . . أم تحسب أنّ أكثرهم يسمعون أو يعقلون

برداشت یاد شده، با توجه به این نکته است که <أم> در آیه شریفه، از نوع منقطعه و برای اضراب (مانند <بل>) و متضمن معنای استفهام انکاری است. گفتمنی است مقصود

از <یسمعون> شنیدن ظاهری نیست؛ بلکه مراد شنیدن با گوش دل و حرف شنوی است.

۶ مردمان هواپرست را، در حق نشنوی و بی خردی، جز به چهارپایان (شتر، گاو و گوسفند) نمی توان تشبیه کرد.

إِنْ هُمْ إِلَّا كَالْأَنْعَامِ

<أنعام> نامی است که شامل سه نوع حیوان می شود: شتر و گاو و گوسفند.

ذلت اخروی هواپرستان

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۸ - قمر - ۵۴ - ۷ - ۲

۲ - تکذیب گران هواپرست، گرفتار ذلت و خواری در رستاخیز

و كَذَّبُوا وَ اتَّبَعُوا أَهْوَاءَهُمْ .. خَشَعًا أَبْصَرَهُمْ يَخْرُجُونَ مِنَ الْأَجْدَاثِ

سازش با هواپرستان

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۶ - شوری - ۴۲ - ۱۵ - ۱۰

۱۰ - سازش با هواپرستان و تمایلات نامشروع آنان، موجب انحراف رهبران دینی

فَادِعَ وَ اسْتَقَمَ كَمَا أَمَرْتَ وَ لَا تَتَّبِعْ أَهْوَاءَهُمْ

استقامت (مصدر <استقم>) به معنای ادامه حرکت در راه راست است و تقابل <استقم> با <لا تَتَّبِعْ أَهْوَاءَهُمْ> مطلب بالا را می رساند.

سرزنش اطاعت از هواپرستان

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۰ - کهف - ۱۸ - ۲۸ - ۳۱

۳۱- آرا و پیشنهاد های هواپرستان، بی ارزش، و اطاعت از آن ناروا است.

و لاتطع من .. اتبع هويه

سفاهت هواپرستان

جلد - نام سوره - سوره - آيه - فيش

۸ - يوسف - ۱۲ - ۳۳ - ۲۱

۲۱ اسيران دام هوس و تمايلات جنسى نامشروع ، از زمرة سفيهان و بى خردانند .

أصب إليهنّ و أكن من الجهلين

عبرت از گمراهى هواپرستان

جلد - نام سوره - سوره - آيه

- فیش

۱۷ - جائیه - ۴۵ - ۲۳ - ۱۸

۱۸ - لزوم عبرت آموزی مردمان از گمراهی هواپرستان

أفريت من اتخذ إلهه هويه .. أفلاتدكرون

<أفلاتدكرون> می تواند به مجموع آیه نظر داشته باشد.

عجز هواپرستان

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۲ - فرقان - ۲۵ - ۴۴ - ۱۰

۱۰ هواپرستان ، در شناخت راه آدمیت و سعادت و گام زدن در آن ، بسی ناتوان تر و گمراه تر از چهارپایان

إن هم إلا كالأنعم بل هم أضل سبيلاً

عذاب اخروی هواپرستان

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۰ - كهف - ۱۸ - ۲۹ - ۲۲

۲۲- رفاه مندانِ هواپرست ، در قیامت ، گرفتار آتشی فراگیر و آشامیدنی هایی ناگوارند .

و لاتطع من أغفلنا قلبه .. بسس الشراب و ساءت مرتفقاً

نکته یاد شده از ارتباط دو آیه استفاده شده است.

عقیده هواپرستان

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۴ - مائده - ۵ - ۷۷ - ۱۱

۱۱ ضلالت های فراوان و ریشه دار بشر ، میراث عقاید و افکار هواپرستان تاریخ

و لا تتبعوا اهواء قوم قد ضلوا من قبل و اضلوا كثيراً

بدان احتمال که <کثيراً> صفت مفعول مطلق محذوف باشد / یعنی (اضلوا اضلالاً کثيراً).

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۷ - جائیه - ۴۵ - ۲۴ - ۳

۳ - هواپرستان ، معتقد به منحصر بودن زندگی انسان در دنیا و پایان یافتن آن با مرگ *

من اتخذ إلهه هويه . . . و قالوا ما هي إلا حياتنا الدنيا نموت و نحيا

برداشت بالا بدان احتمال است که فاعل <قالوا> هواپرستان باشد که در

آیه قبل مطرح بود.

علم هواپرستان

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۷ - جایه - ۴۵ - ۲۳ - ۷

۷ - گمراهی هواپرستان و محرومیت آنان از هدایت الهی ، به رغم برخورداری آنان از علم و آگاهی

و أضله الله علی علم

مراد از <علی علم> ممکن است علم هواپرستان باشد.

عوامل نجات هواپرستان

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۰ - مریم - ۱۹ - ۶۰ - ۱

۱- توبه ، ایمان واقعی و عمل صالح ، تنها راه رهایی ضایع کنندگان نماز و پیروان شهو ها از عذاب الهی است .

فسوف یلقون غیثًا . إلا من تاب و ءامن و عمل صلحًا

استثنا در <إلا من تاب..> متصل است و مراد از توبه، پشیمانی از ضایع کردن نماز و پیروی از تمایلات نفسانی است. در مورد ایمان بدان جهت قید <واقعی> ذکر شده است که بر حسب ظاهر افراد یاد شده در آیه قبل، در زمره مؤمنان بودند؛ ولی نماز را ضایع می کردند؛ یعنی، ایمان ظاهری و اسمی را دارا بودند، ولی ایمان واقعی را نداشتند.

قبول توبه هواپرستان

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۰ - مریم - ۱۹ - ۶۰ - ۳

۳- توبه ضایع کنندگان نماز و پیروان هوای نفس پذیرفته می شود .

أضاعوا الصلوه و اتبعوا الشهوت .. إلا من تاب

کری هواپرستان

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۷ - جاثیه - ۴۵ - ۲۳ - ۱۲

۱۲ - پرستشگران هوای نفس براساس سنت الهی ناشنوا ، نابینا و تأثیرناپذیر در برابر حق

من اتَّخَذَ إِلَهَهُ هَوِيَهُ وَأُضِلَّهُ اللَّهُ عَلَيَّ

علم و ختم علی سمعه و قلبه و جعل علی بصره غ

کوری هواپرستان

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۷ - جائیه - ۴۵ - ۲۳ - ۱۲

۱۲ - پرستشگران هوای نفس براساس سنت الهی ناشنوا ، نابینا و تأثیرناپذیر در برابر حق

من اتَّخَذَ إِلَهَهُ هَوِيَهُ وَأَضَلَّ اللَّهُ عَلَى عِلْمٍ وَخَتَمَ عَلَى سَمْعِهِ وَقَلْبِهِ وَجَعَلَ عَلَى بَصَرِهِ غ

کیفر هواپرستان

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۲ - آل عمران - ۳ - ۱۰۶ - ۱۵

۱۵ هواپرستان و بدعتگزاران در جامعه اسلامی ، روسیاهان در قیامت

فأما الذين أسودت وجوههم

امیرالمؤمنین (ع): <فأما الذين أسودت وجوههم .. >، انهم اهل البدع و الاهواء من هذه الامه.

مجمع البيان، ج ۲، ص ۸۰۹؛ نورالثقلین، ج ۱، ص ۳۸۲، ح ۳۲۵.

گمراهی هواپرستان

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۳ - نساء - ۴ - ۲۷ - ۶

۶ هشدار خداوند به مؤمنان در مورد نفوذ آراء و اندیشه های انحرافی هواپرستان

و يريد الذين يتبعون الشهوات ان تميلوا ميلاً عظيماً

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۳ - قصص - ۲۸ - ۵۰ - ۴

۴ - هواپرستان ، گمراه ترین مردمان

و من أضلّ ممّن اتّبع هویه

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۷ - جائیه - ۴۵ - ۲۳ - ۷

۷ - گمراهی هواپرستان و محرومیت آنان از هدایت الهی ، به رغم برخورداری آنان از علم و آگاهی

و أضلّه الله علی علم

مراد از <علی علم> ممکن است علم هواپرستان باشد.

مبارزه با هواپرستان

جلد - نام سوره - سوره -

آیه - فیش

۲۰ - نازعات - ۷۹ - ۴۰ - ۱۶

۱۶ - ربوبیت خداوند ، مقتضی برخوردی سخت با هواپرستان

خاف مقام ربّه و نهی النفس عن الهوی

در آیه شریفه ترس هر کس از ربوبیت خداوند، مقدمه نهی خود از هوا و هوس قرار داده شده است. بنابراین هواپرستان، باید از خداوند به دلیل ربوبیت او، هراس داشته باشند.

محرومیت هواپرستان

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۳ - قصص - ۲۸ - ۵۰ - ۹

۹ - هواپرستان و ظالمان ، محروم از هدایت خداوند

و من أضلّ ممّن اتّبع هویه ... إنّ الله لا یهدی القوم الظالمین

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۷ - جاثیه - ۴۵ - ۲۳ - ۷

۷ - گمراهی هواپرستان و محرومیت آنان از هدایت الهی ، به رغم برخورداری آنان از علم و آگاهی

و أضله الله علی علم

مراد از <علی علم> ممکن است علم هواپرستان باشد.

مراد از هواپرستان

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۰ - مریم - ۱۹ - ۵۹ - ۱۲

۱۲ - < فی جوامع الجامع > واتبعوا الشهوات < : رووا عن علی (ع) : من بنی الشدید و ركب المنظور و لبس المشهور >

در کتاب جوامع الجامع، ذیل آیه <واتبعوا الشهوات> آمده است که: از حضرت علی (ع) روایت کرده اند که فرمود: [تابع شهوات] کسی است که بنای محکم بسازد و مرکبی را سوار شود که آن مرکب، مورد توجه مردم باشد و لباس شهرت بپوشد.

معبود هواپرستان

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۷ - جائیه - ۴۵ - ۲۳ - ۱

۱ - هوای نفس

، معبود و خدای گروهی از مردمان

أَفْرءِیت من اتَّخذ إلهه هویه

منشأً گمراهی هواپرستان

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۷ - جاثیه - ۴۵ - ۲۳ - ۹

۹ - اضلال الهی نسبت به هواپرستان ، دارای ملاک علمی و نه بی دلیل و برهان *

و أضله الله علی علم

بنابراین که منظور از <علم> در آیه شریفه علم الهی باشد؛ تذکر به <علی علم> در حقیقت عالمانه بودن و فلسفه داشتن افعال الهی، از جمله اضلال هواپرستان را می رساند.

هدایت ناپذیری هواپرستان

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۲ - فرقان - ۲۵ - ۴۳ - ۶

۶ هیچ کس ، حتی پیامبران الهی ، توانایی هدایت هواپرستان حق ناپذیر را ندارد .

من اتَّخذ إلهه هویه أفأنت تکون علیه وکیلاً

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۸ - قمر - ۵۴ - ۵ - ۴

۴ - بی تأثیری اندازگران الهی در هواپرستان حق گریز ، به رغم حکیمانه بودن پیام های آنان

حکمه بلغه فما تغن النذر

از مرتب شدن <ما تغن النذر> بر <حکمه بالغه>، استفاده می شود که هر چند هشدارهای وحی، حکیمانه و رسا است؛ ولی در اهل هوا مؤثر نیفتاده است.

هواپرستان اهل کتاب

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۴ - مائده - ۵ - ۷۷ - ۹

۹ غالیان هواپرست و گمراه از اهل کتاب ، گمراه کننده بسیاری از مردم

و لا تتبعوا اهواء قوم قد ضلوا من قبل و اضلوا كثيراً

در برداشت فوق <کثیراً> مفعول به برای <ضلوا> گرفته شده است ؛ یعنی <اضلوا کثیراً من الناس>.

هواپرستان در جهنم

جلد - نام

سوره - سوره - آیه - فیش

۱۰ - کهف - ۱۸ - ۲۹ - ۲۲

۲۲- رفاه مندانِ هواپرست ، در قیامت ، گرفتار آتشی فراگیر و آشامیدنی هایی ناگوارند .

و لا تطع من أغفلنا قلبه .. بس الشراب و ساءت مرتفقاً

نکته یاد شده از ارتباط دو آیه استفاده شده است.

هواپرستان در قیامت

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۸ - قمر - ۵۴ - ۷ - ۲

۲ - تکذیب گران هواپرست ، گرفتار ذلت و خواری در رستاخیز

و كذبوا و اتبعوا أهواءهم .. خشعاً أبصرهم يخرجون من الأجداث

هوای نفس از دیدگاه قرآن در تفسیر راهنما

آثار هوای نفس

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۷ - جائیه - ۴۵ - ۲۳ - ۱

۱ - هوای نفس ، معبود و خدای گروهی از مردمان

أفرءیت من اتخذ إلهه هویه

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۷ - ق - ۵۰ - ۱۶ - ۳،۴

۳ نفس آدمی ، دارای انگیزش های منفی و مرموز

و نعلم ما توسوس به نفسه

<وسوسه> (مصدر <توسوس>) در اصل به معنای صدای آهسته است و در این جا کنایه از خواطر مذموم و ناپسند می باشد.

۴ انکار معاد ، ناشی از وسوسه های مرموز نفس و نه نارسایی برهان آن *

بل هم فی لبس من خلق جدید .. و نعلم ما توسوس به نفسه

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۸ - نجم - ۵۳ - ۳ - ۵

۵ - هوای نفس ، منشأ اصلی سخنان باطل و القای مفاهیم گمراه کننده

و ما ینطق عن الهوی

از این که <الهوی> به خصوص نفی گشته و عوامل دیگر یاد نشده

است، مطلب بالا استفاده می شود.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۴ - مائده - ۵ - ۳۰ - ۱۱

۱۱ حسد و هوای نفس آدمی ، جلوگیری از پندپذیری و عاقبت اندیشی

انی اخاف الله رب العلمین انی ارید .. فطوعت له نفسه قتل اخیه فقتله

اطاعت از هوای نفس

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۴ - مائده - ۵ - ۳۰ - ۱۵

۱۵ پیروان هوای نفس ، در معرض خسارت و زیان

فطوعت له نفسه قتل اخیه فقتله فاصبح من الخسرین

خطر هوای نفس

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۷ - ق - ۵۰ - ۱۶ - ۸

۸ علم الهی به اعماق وجود آدمی ، هشدار به وی در تأثیرپذیری از وسوسه های نفس

و نعلم ما توسوس به نفسه و نحن أقرب إلیه من جبل الوریث

تعبیر و <نحن أقرب..> در پی <نعلم ما توسوس...> می تواند از آن جهت باشد که آدمی با ناظر دیدن خدا، خود را از بند وسوسه های نفس رها می سازد.

قدرت هوای نفس

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۴ - مائده - ۵ - ۳۰ - ۸

۸ توانایی هوای نفس در سرکوبی عواطف برادری و انسانی

فطوعت له نفسه قتل اخیه

تصریح به کلمه <اخیه> برای رساندن این است که حتی عواطف برادری نیز نتوانست نفس قابیل را از خواسته خویش (کشتن هابیل) باز دارد.

محمد(ص) و هوای نفس

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۸ - نجم - ۵۳ - ۴ - ۲

۲ - راه نداشتن کمترین سخن متکی

بر هوا و هوس ، در قلمرو پیام ها و رهنمود های پیامبر (ص)

و ما ينطق عن الهوى . إن هو إلا وحى يوحى

نقش هوای نفس

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۴ - مائده - ۵ - ۳۰ - ۶

۶ هوای نفس آدمی ، گرایش دهنده او به اعمال ناپسند

فطوعت له نفسه قتل اخیه

هوای نفس قاییل

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۴ - مائده - ۵ - ۳۰ - ۱۶، ۴، ۳، ۱

۱ درگیری و کشمکش درونی قاییل با هوای نفس خویش در مورد قتل هاییل

فطوعت له نفسه قتل اخیه

۳ وسوسه های نفسانی قاییل ، وادار کننده وی به کشتن هاییل

فطوعت له نفسه قتل اخیه فقتله

۴ قاییل ، فریفته وسوسه های نفس خویش

فطوعت له نفسه قتل اخیه فقتله

۱۶ نفس قاییل ، دام خواسته وی و پذیرای تصمیم او بر قتل برادرش هاییل

فطوعت له نفسه قتل اخیه

< فطوعت > می تواند به معنای < تابعیت > باشد، یعنی نفس قاییل در قتل برادرش هاییل پیرو او گردید. بر اساس این احتمال، قاییل نفس خورا فریب داده و آن را رام خود ساخته بود، نه اینکه فریفته وسوسه های خویش شده باشد.

هود(ع)

آثار تکذیب نبوت هود(ع)

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۶ - اعراف - ۷ - ۷۱ - ۱

۱ خداوند ، قوم عاد را به سبب شرکورزی و انکار رسالت هود به پلیدی گرفتار ساخت و بر آنان غضب کرد .

قال قد وقع علیکم من ربکم رجس و غضب

آثار نبوت هود(ع)

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۵ - تصریح هود (ع) بر خیرخواهی خود و تضمین منافع عادیان در پرتو رسالت خویش

اِنِّی لَکُم رَسُوْلٌ اَمِیْن

برداشت یاد شده با توجه به قید <لکم> بالام انتفاع استفاده می شود.

اتمام حجت هود(ع)

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۸ - هود - ۱۱ - ۵۷ - ۳

۳ هود (ع) ، پس از ابلاغ پیام های الهی و اتمام حجت بر مردم ، خویشان را مسؤول اعراض آنان نمی دانست .

فَاِنْ تَوَلَّوْا فَمَا اَبْلَغْتُمْ مَا اُرْسَلْتُ بِهٖ اِلَيْكُمْ

روشن است که جمله <فقد ابلغتکم...> نمی تواند جواب شرط <فان تولوا...> باشد زیرا هود(ع) رسالت خویش را ابلاغ کرده بود چه مردم اعراض کنند و چه ایمان آورند بلکه آن جمله سبب جواب و جانشین آن می باشد یعنی، اگر اعراض کنید، من مسؤولیتی ندارم و مؤاخذه ای بر من نیست زیرا آنچه را که به خاطر آن به سوی شما فرستاده شده بودم، به شما ابلاغ کردم.

اجابت دعای هود(ع)

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۲ - مؤمنون - ۲۳ - ۴۰ - ۱

۱ - استجابت دعای (نصرت خواهی) پیامبر پس از نوح از سوی خداوند

قَالَ رَبِّ انصُرْنِی .. قَالَ عَمَّا قَلِیْلٍ لِّیَصْبِحَنَّ نَدْمِیْن

<عن> در <عَمَّا قَلِیْلٍ> به معنای <بعد> و <ما> نکره موصوفه و کنایه از <زمان> می باشد. <قلیل> نیز صفت <ما> است یعنی، <بعد زمان قلیل>. <عَمَّا قَلِیْلٍ> متعلق به <یصبحن> و <إِصْبَاحٍ> (مصدر یصبحن) به معنای صیوررت و شدن است.

اخلاص هود(ع)

- سوره - آیه - فیش

۱۳ - شعراء - ۲۶ - ۱۲۷ - ۱

۱ - تصریح هود (ع) به نداشتن کمترین چشمداشت مادی از مردم ، در قبال رسالت خویش

و ما أسئلكم عليه من أجر . . . إلا على ربّ العلمین

اذیت هود(ع)

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۸ - هود - ۱۱ - ۵۶ - ۱

۱ قوم عاد ، درصدد آزار و اذیت هود (ع) و از میان برداشتن او بودند .

فکیدونی جمیعاً ثم لاتنظرون. إنی توکلت علی الله ربی و ربکم

استشهاد هود(ع)

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۸ - هود - ۱۱ - ۵۴ - ۶

۶ هود (ع) ، خداوند را بر بی تأثیر دانستن معبود های اهل شرک و اعلان بیزاری از آنان ، گواه گرفت .

قال إنی أشهد الله واشهدوا أنی بریء مما تشرکون

اشهاد (مصدر اشهد) به معنای گواه گرفتن است.

استقامت هود(ع)

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۶ - اعراف - ۷ - ۶۸ - ۴

۴ هود ، استواری خویش را در تبلیغ رسالت های الهی به مردم گوشزد کرد .

أبلغکم رسلت ربی

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۸ - هود - ۱۱ - ۵۶ - ۵

۵ هود (ع) مصمم به ابلاغ رسالت های الهی و تحمل هر گونه گزند و آزار در طریق آن بود .

فکیدونی جمیعاً ثم لاتنظرون. إنی توکلت علی الله ربی و ربکم

استمداد هود(ع)

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۲ - مؤمنون - ۲۳ - ۳۹ - ۲

۲ - فرستاده

الهی پس از نوح خواستاری یاری خدا در برابر تکذیب گری های قومش بود .

قال رب انصرنی بما کذبون

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۲ - مؤمنون - ۲۳ - ۴۰ - ۱

۱ - استجابت دعای (نصرت خواهی) پیامبر پس از نوح از سوی خداوند

قال رب انصرنی .. قال عمّا قلیل لیصبحنّ ندمین

<عن> در <عمّا قلیل> به معنای <بعد> و <ما> نکره موصوفه و کنایه از <زمان> می باشد. <قلیل> نیز صفت <ما> است، یعنی، <بعد زمان قلیل>. <عمّا قلیل> متعلق به <یصبحنّ> و <إصبح> (مصدر یصبحنّ) به معنای صیوررت و شدن است.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۲ - مؤمنون - ۲۳ - ۴۱ - ۱

۱ - نزول عذابی فراگیر بر نخستین جامعه پس از نوح ، در پی استمداد پیامبر آنان از خداوند

قال رب انصرنی .. فأخذتهم الصیحه

اطاعت از هود(ع)

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۳ - شعراء - ۲۶ - ۱۲۶ - ۲

۲ - هود (ع) ، خواهان اطاعت قومش از او ، به دلیل آشکار بودن صداقت و امانت داری وی

إنی لکم رسول أمين . فاتّقوا الله و اطیعون

تفریح <اتّقوا الله و اطیعون> بر <إنی لکم رسول أمين> مفید مطلب یاد شده است.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۳ - شعراء - ۲۶ - ۱۳۱ - ۱

۱ - دعوت مجدد هود (ع) از قوم عاد، برای اطاعت از وی، رعایت تقوای الهی و پرهیز از بیهودگی، غرور و خشونت

أتبنون .. تعبتون ... بطشتم جبارین . فاتقوا الله و

أطیعون

اظهار خیرخواهی هود(ع)

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۳ - شعراء - ۲۶ - ۱۲۵ - ۵

۵ - تصریح هود (ع) بر خیرخواهی خود و تضمین منافع عادیان در پرتو رسالت خویش

إِنِّي لَكُمْ رَسُولٌ أَمِينٌ

برداشت یاد شده با توجه به قید <لکم> بالام انتفاع استفاده می شود.

اعتماد به هود(ع)

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۳ - شعراء - ۲۶ - ۱۲۵ - ۲

۲ - دعوت هود (ع) از قومش مبنی بر پذیرفتن رسالت وی ، اعتماد کردن به او و جدی گرفتن هشدارهایش

أَلَا تَتَّقُونَ . إِنِّي لَكُمْ رَسُولٌ أَمِينٌ

واژه <أمین> می تواند از ریشه <أْمِنُ> و به معنای <مأمون> (فرد مورد اعتماد) باشد. در این صورت آوردن قید <أمین> دعوتی است از جانب هود(ع) به قومش که به او اعتماد کنند (به سخنانش گوش فرا دهند و هشدارهایش را جدی بگیرند).

اعراض از انذارهای هود(ع)

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۲ - مؤمنون - ۲۳ - ۳۹ - ۶

۶ - مردم جامعه پس از نوح ، هشدار عذاب را جدی نگرفتند و فرستاده الهی را به دروغ گویی متهم کردند .

قال رب انصبرني بما كذبون

اعلان تبری هود(ع)

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۸ - هود - ۱۱ - ۵۴ - ۵

۵ هود (ع) به مشرکان اعلان کرد که از معبودهایشان بیزار است و آنها را منشأ هیچ تأثیری نمی داند و شایسته پرستش نمی شمارد .

قال .. اشهدوا انی بریء مما تشرکون

بیزاری و تنفر هود(ع) از بتها و معبودهای اهل شرک،

به معنای منشأ اثر ندانستن آنها و شایسته عبادت نشمردنشان است. از اینکه هود(ع) در خطاب به مردم نگفت: <اشهدکم>، ولی در گواه خواهی از خداوند گفت: <أشهد الله> معلوم می شود مراد از <واشهدوا>، مجرد اعلان است نه شاهد گرفتن مردم.

التجای هود(ع)

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۲ - مؤمنون - ۲۳ - ۳۹ - ۴۰، ۱

۱ - التجای پیامبر پس از نوح به درگاه پروردگار، پس از ناامیدی از تأثیر تبلیغاتش در مردم

قال رب انصرنی بما کذبون

ظرف <قال> محذوف است؛ یعنی، <قال بعد ما ایس من ایمانهم>. <باء> در <بما کذبون> سببیه و <ما> مصدریه (موصول حرفی) است. بنابراین <بما کذبون> به تأویل <بتکذیبهم ایای> می باشد.

۴ - التجای فرستاده الهی پس از نوح به درگاه پروردگار، برای نزول عذاب استیصال

قال رب انصرنی بما کذبون

<باء> در <بما کذبون> می تواند برای آلیت باشد. در این صورت <ما> اسم موصول و به معنای <الذی> بوده و عاید آن محذوف است؛ یعنی، <رب انصرنی بالذی کذبونی به> (پرودگارا! مرا با همان چیزی که [دروغش پنداشتند و] تکذیبم کردند، یاری فرما).

امانتداری هود(ع)

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۶ - اعراف - ۷ - ۶۸ - ۱

۱ هود (ع) در پاسخ قوم عاد، خویشان را مبلغ پیام های خداوند، خیرخواه مردم و فردی امین و سزاوار اطمینان خواند.

أبلغکم رسلت ربی و أنا لکم ناصح أمین

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۳ - شعراء - ۲۶ - ۱۲۵ - ۳، ۶

۳- تأکید هود (ع) بر امانت داری خویش در ابلاغ

پیام الهی

إِنِّي لَكُمْ رَسُولٌ أَمِينٌ

برداشت یاد شده بدان احتمال است که <أَمِينٌ> از ریشه <أمانه> مقابل خیانت مشتق شده باشد.

۶- هود (ع) ، شخصیتی خوشنام و امانت دار در میان قوم خویش

إِنِّي لَكُمْ رَسُولٌ أَمِينٌ

تأکید هود(ع) بر <أَمِينٌ> بودن خود، در صورتی ثمربخش است که وی از پیشینه امانت داری و خوشنامی برخوردار باشد.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۳ - شعراء - ۲۶ - ۱۲۶ - ۲

۲- هود (ع) ، خواهان اطاعت قومش از او ، به دلیل آشکار بودن صداقت و امانت داری وی

إِنِّي لَكُمْ رَسُولٌ أَمِينٌ . فَاتَّقُوا اللَّهَ وَ أَطِيعُوا

تفریع <اتَّقُوا اللَّهَ وَ أَطِيعُوا> بر <إِنِّي لَكُمْ رَسُولٌ أَمِينٌ> مفید مطلب یاد شده است.

امنیت هود(ع)

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۸- هود - ۱۱ - ۵۶ - ۲

۲ هود (ع) به خاطر توکلش بر خداوند ، مطمئن به محفوظ ماندن از دسیسه ها و توطئه های قوم عاد بود .

فكيدونى جميعاً ثم لا تنظرون. إني توكلت على الله

جمله <إني توكلت..> بیان علت برای معنای کنایی <فكيدونى جميعاً...> است و آن معنای کنایی ، عجز و ناتوانی قوم عاد

بر ضربه زدن به هود(ع) می باشد.

انبیا قبل از هود(ع)

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۵ قوم عاد برخوردار از وجود پیامبرانی قبل از هود

قال الملأ الذين كفروا .. إنا لنظنك من الكذابين

<ال> در <الكذابين> می تواند عهدیه باشد. بر این مبنا مقصود قوم عاد از کلمه <الكذابين> پیامبرانی است که پیش از

هود مبعوث شدند و مورد تکذیب قرار گرفتند و در بین آنان به دروغگویان معروف شدند. و نیز می تواند <ال> برای جنس باشد. در این صورت <الکذیین> اشاره به گروهی خاص نخواهد بود. برداشت فوق بر اساس احتمال اول است.

انبیای بعد از هود(ع)

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۷ - احقاف - ۴۶ - ۲۱ - ۱۰

۱۰- وجود پیامبرانی قبل و بعد از هود (ع) و همزمان با وی، در میان مردم

و قد خلت النذر من بین یدیه و من خلفه

عبارت <من بین یدیه> می تواند به معنای زمان معاصر وی و <من خلفه> به گذشته اشاره داشته باشد و می توان گفت: <من بین یدیه> یعنی، پیش از او و <من خلفه> یعنی، بعد از آن حضرت. برداشت یاد شده ناظر به تمام احتمالات است.

انبیای قبل از هود(ع)

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۷ - احقاف - ۴۶ - ۲۱ - ۱۰

۱۰- وجود پیامبرانی قبل و بعد از هود (ع) و همزمان با وی، در میان مردم

و قد خلت النذر من بین یدیه و من خلفه

عبارت <من بین یدیه> می تواند به معنای زمان معاصر وی و <من خلفه> به گذشته اشاره داشته باشد و می توان گفت: <من بین یدیه> یعنی، پیش از او و <من خلفه> یعنی، بعد از آن حضرت. برداشت یاد شده ناظر به تمام احتمالات است.

انبیای معاصر هود(ع)

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۷ - احقاف - ۴۶ - ۲۱ - ۱۰

۱۰- وجود پیامبرانی قبل و بعد از هود (ع)

ع) و همزمان با وی ، در میان مردم

و قد خلت النذر من بین یدیه و من خلفه

عبارت <من بین یدیه> می تواند به معنای زمان معاصر وی و <من خلفه> به گذشته اشاره داشته باشد و می توان گفت: <من بین یدیه> یعنی، پیش از او و <من خلفه> یعنی، بعد از آن حضرت. برداشت یاد شده ناظر به تمام احتمالات است.

انتظارات هود(ع)

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۶ - اعراف - ۷ - ۷۱ - ۱۸

۱۸ هود در انتظار نزول عذاب الهی بر قوم عاد ، پس از ابلاغ رسالت های الهی و اصرار آنان بر انکار توحید و رسالت وی

فانتظروا إني معكم من المنتظرين

انذارهای هود(ع)

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۲ - مؤمنون - ۲۳ - ۳۲ - ۱۰

۱۰ - پیامبر پس از نوح (هود یا صالح) ، قوم خود را به عواقب شوم شرکورزی هشدار داد .

ما لكم من إله غيره أفلاتتقون

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۲ - مؤمنون - ۲۳ - ۳۶ - ۲

۲ - انذار پیوسته مردم به معاد ، از سوی پیامبر جامعه پس از نوح

هیئات هیئات لما توعدون

به کارگیری فعل مضارع، بیانگر این نکته است که پیامبران جامعه پس از نوح، مردم را مستمراً نسبت به مسأله قیامت و معاد، بیم می دادند.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۵ - هشدار قبلی مردم به عذاب استیصال ، از سوی پیامبر پس از نوح

قال رب انصرنی بما کذبون

جلد - نام سوره

- سوره - آیه - فیش

۱۳ - شعراء - ۲۶ - ۱۳۵ - ۲،۵

۲ - اقدام هود (ع) به انذار دادن قوم عاد به عذاب قیامت

إِنِّي أَخَافُ عَلَيْكُمْ عَذَابَ يَوْمٍ عَظِيمٍ

۵ - هشدار هود (ع) به امکان نزول عذاب سخت دنیوی بر قوم کفرپیشه عاد

إِنِّي أَخَافُ عَلَيْكُمْ عَذَابَ يَوْمٍ عَظِيمٍ

مراد از <یوم عظیم> می تواند روز قیامت باشد (برداشت های پیش بر این احتمال است). همچنین می تواند روز استیصال در دنیا باشد. برداشت یاد شده بر پایه این احتمال است.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۷ - احقاف - ۴۶ - ۲۱ - ۱،۷،۹

۱- پیامبر (ص) مأمور یادکرد سرگذشت پیامبر قوم عاد و تلاش های وی در جهت انذار قومش

و اذکر أخوا عاد إذ أنذر قومه

۷- اقدام هود (ع) به هدایت و انذار قوم عاد

و اذکر أخوا عاد إذ أنذر قومه

۹- سرگذشت هود و انذار های او به قوم خود، نمونه ای از سرگذشت رسولان الهی و تلاش آنان برای هدایت مردم در طول تاریخ

و قد خلت النذر من بین یدیه و من خلفه

می توان گفت: تعبیر <قد خلت... و من خلفه> در آیه شریفه، به صورت جمله معترضه آمده، تا بیانگر این معنا باشد که یادکرد سرگذشت هود به مثابه یادکرد دیگر پیامبران است؛ زیرا آنان در هدف مشترک بوده اند و سرگذشت هود به عنوان نمونه یاد شده است.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱- موضع گیری خصمانه قوم عاد ، در برابر انذار های برادرانه پیامبرشان)

هود (ع)

و اذکر أخوا عاد إذ أنذر .. قالوا أجتنا لتأفکنا عن ءالھتنا

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۸ - قمر - ۵۴ - ۱۸ - ۴

۴ - قوم عاد ، گرفتار عذاب الھی ، در پی درس نگرفتن از انذار های مکرر پیامبر خویش

کذبت عاد فکیف کان عذابی و نذر

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۸ - قمر - ۵۴ - ۳۰ - ۳

۳ - قوم ثمود ، گرفتار عذاب الھی ، در پی درس نگرفتن از انذار های مکرر پیامبر خویش

کذبت ثمود بالذکر .. فکیف کان عذابی و نذر

عطف <نذر> بر <عذابی>، ممکن است بیانگر این معنا باشد که عذاب الھی در حق ثمودیان، بدون انذارهای مکرر و اتمام حجت نبوده است.

اولین دعوت هود(ع)

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۶ - اعراف - ۷ - ۶۵ - ۶

۶ دعوت به پرستش خدای یکتا ، مهمترین و نخستین پیام هود برای قوم عاد

قال یقوم اعبدوا اللّٰه

اهانت به هود(ع)

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۲ - مؤمنون - ۲۳ - ۳۳ - ۸

۸ - تحقیر پیامبر پس از نوح و توهین به او ، از سوی اشراف و سران قومش

ما هذا إلا بشر مثلكم

به کارگیری <هذا> که برای اشاره به نزدیک است بیانگر نوعی توهین و تحقیر نسبت به پیامبر و مقام رسالت او است.

اهداف رسالت هود(ع)

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۶ - اعراف - ۷ - ۶۹ - ۸

۸ بیم دادن از عذاب الهی ، از

اهداف مهم رسالت هود

أَنْ جَاءَ كَمْ ذَكَرَ مِنْ رَبِّكُمْ عَلَى رَجُلٍ مِنْكُمْ لِيُنذِرَكُمْ

ایمان به هود(ع)

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۶ - اعراف - ۷ - ۷۲ - ۲

۲ گروهی از قوم هود رسالت وی را پذیرفتند و آیات الهی را تصدیق کردند و به یگانگی خداوند ایمان آوردند .

و الذین معه

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۲ - مؤمنون - ۲۳ - ۳۶ - ۴

۴ - اشراف جامعه پس از نوح ، نگران گرایش توده مردم به پیامبرشان

هیئات هیئات لما توعدون

تأکیدهای مکرر اشراف و اصرار شدید آنان بر دروغ بودن ادعاهای پیامبر جامعه پس از نوح، حکایت از آن دارد که وحشت آنان از این بود که مبادا توده های مردم، تحت تأثیر سخنان آن پیامبر قرار گرفته و به او گرایش پیدا کنند.

برخورد هود(ع)

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۶ - اعراف - ۷ - ۷۱ - ۱۱

۱۱ هود با پرخاش به قوم خویش خواهان ترک بحث و جدال آنان با وی درباره معبودان دروغین شد .

اتجدلوننی فی أسماء سمیتموها أنتم و ءاباؤکم

بشارت به هود(ع)

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۲ - نزدیک بودن زمان نزول عذاب ، نوید خداوند به نخستین پیامبر پس از نوح

قال عَمَّا قَلِيلٍ لِيُصْبِحَنَّ نَدْمِينَ

بشارتهای هود(ع)

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۸ - هود - ۱۱ - ۵۲ - ۸،۱۳

۸ نزول باران های فراوان ، در صورت پرهیز از شرک و گرایش به توحید و پرستش خدا ، از نوید

های هود (ع) به قوم خویش

و يقوم استغفروا ربکم ثم توبوا إلیه یرسل السماء علیکم مدراراً

فعل مضارع <یرسل> به اصطلاح در جواب فعل امر (استغفروا ربکم ثم توبوا إلیه) قرار گرفته و با <إن> شرطیه مقدر مجزوم شده است؛ یعنی: <إن تستغفروا و توبوا یرسل...> اگر استغفار کنید و به سوی خدا حرکت کنید، او ابرهای پر باران را برای شما خواهد فرستاد.

۱۳ هود (ع) مردم خویش را در صورت استغفار از گناهان، گرایش به توحید و پرستش خدا، به افزایش نیرو و توانشان بشارت داد.

و يقوم استغفروا ربکم ثم توبوا إلیه... یردکم قوه إلی قوتکم

<یردکم> عطف بر <یرسل> و جواب برای شرط مقدر می باشد؛ یعنی: <إن تستغفروا... یردکم> اگر استغفار کنید و... خداوند نیروی شما را افزایش می دهد.

بعثت هود(ع)

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۸ - هود - ۱۱ - ۵۰ - ۱۵

۱۵ > عن الصادق (ع) : لما حضرت نوحاً (ع) الوفاه دعا الشیعه فقال لهم : إعلموا أنه ستکون من بعدی غیبه تظهر فیه الطواغیت و أن الله عزوجل یفرج عنکم بالقائم من ولدی اسمہ هود...؛

از امام صادق(ع) روایت شده: هنگامی که وفات نوح فرارسید، پیروانش را فرا خواند و فرمود: بدانید همانا به زودی بعد از من غیبتی خواهد بود که در آن طاغوتها پدید می آیند و خدای عزوجل بهوسیله فردی قیام کننده از نسل من، که نام او هود است، برای شما گشایش پدید می آورد...>

بی ایمانی به انذارهای

هود(ع)

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۳ - شعراء - ۲۶ - ۱۳۹ - ۲

۲ - ناباوری قوم عاد نسبت به هشدار های هود (ع) ، ریشه تکذیب رسالت آن حضرت

و ما نحن بمعذبين فكذبوه

بینات هود(ع)

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۹ - ابراهیم - ۱۴ - ۹ - ۱۱

۱۱- رسولان الهی با دلایل و براهین روشن در میان اقوام مختلف و از جمله قوم نوح ، عاد و ثمود ، مبعوث شدند .

جاءتهم رسلهم بالبینت

بینش هود(ع)

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۸ - هود - ۱۱ - ۵۷ - ۳

۳ هود (ع) ، پس از ابلاغ پیام های الهی و اتمام حجت بر مردم ، خویشان را مسؤول اعراض آنان نمی دانست .

فإن تولّوا فقد أبلغتكم ما أرسلت به إليكم

روشن است که جمله <فقد أبلغتكم ..> نمی تواند جواب شرط <فإن تولّوا ...> باشد؛ زیرا هود(ع) رسالت خویش را ابلاغ کرده بود چه مردم اعراض کنند و چه ایمان آورند بلکه آن جمله سبب جواب و جانشین آن می باشد؛ یعنی، اگر اعراض کنید، من مسؤولیتی ندارم و مؤاخذه ای بر من نیست؛ زیرا آنچه را که به خاطر آن به سوی شما فرستاده شده بودم، به شما ابلاغ کردم.

پاداش هود(ع)

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۵ هود (ع) ، به قومش اعلام کرد که پاداش رسالتش ، تنها برعهده خداوند است .

قال يقوم .. إن أجرى إلاّ على الذى فطرني

پشیمانی مکذبان هود(ع)

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۲ - مؤمنون - ۲۳ - ۴۰ - ۳

۳ - پشیمانی سخت تکذیب گران پیامبر جامعه پس از نوح ، به هنگام مشاهده عذاب استیصال

قال عمّا قليل ليصبحنّ ندمين

تاریخ هود(ع)

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۸ - هود - ۱۱ - ۸۹ - ۹

۹ فاصله زمانی میان عصر شعیب با عصر نوح ، هود و صالح (ع) زیاد بوده است .

مثل ما أصاب قوم نوح أو قوم هود أو قوم صلح و ما قوم لوط منكم ببعید

از اینکه شعیب(ع) از میان اقوام یاد شده تنها قوم لوط را به نزدیک بودن با مردم مدین (عصر خویش) توصیف کرد ، برداشت فوق استفاده می شود.

تبری هود(ع)

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۸ - هود - ۱۱ - ۵۵ - ۶

۶ ناتوانی بت ها برای از میان بردن هود (ع) ، علی رغم بیزاری جستن علنی او از آنها ، نشانه حقیقت نداشتن ادعای قوم عاد (ابتلای هود به جنون از ناحیه بت ها)

إن نقول إلاّ اعتريك بعض ءالهننا بسوء .. فكيدوني جميعًا ثم لا تنظرون

تبلیغ هود(ع)

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۶ - اعراف - ۷ - ۶۵ - ۱۳

۱۳ هود برحذر دارنده قوم خویش از گرفتار شدن به عذاب های الهی به سبب پرستش نکردن خدای یکتا و پرهیز نکردن از گرایش های شرک آلود

أفلاتتقون

<اتقاء> مصدر <تتقون> به معنای گرفتن حفاظ برای دوری از مکروه و مانع شدن از رسیدن مکروه است. در اینجا به

مناسبت

مورد و تأیید آیات بعد (همانند آیه ۷۰)، مراد از مکروه، عذابهای الهی است، یعنی: أفلا تتقون عذاب الله.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۶ - اعراف - ۷ - ۶۸ - ۱،۲،۴

۱ هود (ع) در پاسخ قوم عاد، خویشان را مبلغ پیام های خداوند، خیرخواه مردم و فردی امین و سزاوار اطمینان خواند.

أبلغکم رسلت ربی و أنا لکم ناصح أمين

۲ هود، مبلغ پیام های الهی، و نه بازگوکننده نظریات شخصی خویش

أبلغکم رسلت ربی

۴ هود، استواری خویش را در تبلیغ رسالت های الهی به مردم گوشزد کرد.

أبلغکم رسلت ربی

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۸ - هود - ۱۱ - ۵۷ - ۱،۲،۳

۱ هود (ع)، موظف به ابلاغ پیامهایی از ناحیه خداوند به قوم عاد

فقد أبلغتکم ما أرسلت به إلیکم

۲ هود (ع)، پیام های الهی را به مردم رسانید و وظیفه رسالت را به خوبی انجام داد.

فقد أبلغتکم ما أرسلت به إلیکم

۳ هود (ع)، پس از ابلاغ پیام های الهی و اتمام حجت بر مردم، خویشان را مسؤول اعراض آنان نمی دانست.

فإن تولّوا فقد أبلغتکم ما أرسلت به إلیکم

روشن است که جمله <فقد أبلغتکم...> نمی تواند جواب شرط <فإن تولّوا...> باشد؛ زیرا هود(ع) رسالت خویش را ابلاغ کرده بود چه مردم اعراض کنند و چه ایمان آورند بلکه آن جمله سبب جواب و جانشین آن می باشد؛ یعنی، اگر اعراض کنید، من مسؤولیتی ندارم و مؤاخذه ای بر من نیست؛

زیرا آنچه را که به خاطر آن به سوی شما فرستاده شده بودم، به شما ابلاغ کردم.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۳ - شعراء - ۲۶ - ۱۲۵ - ۳

۳ - تأکید هود (ع) بر امانت داری خویش در ابلاغ پیام الهی

إِنِّي لَكُمْ رَسُولٌ أَمِينٌ

برداشت یاد شده بدان احتمال است که <آمین> از ریشه <أمانه> مقابل خیانت مشتق شده باشد.

تعالیم هود(ع)

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۶ - اعراف - ۷ - ۶۵ - ۶

۶ دعوت به پرستش خدای یکتا، مهمترین و نخستین پیام هود برای قوم عاد

قَالَ يٰ قَوْمِ اعْبُدُوا اللَّهَ

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۶ - اعراف - ۷ - ۶۹ - ۱۸

۱۸ هود از مردم خویش خواست تا همواره نعمت های الهی را به خاطر داشته باشند.

فَاذْكُرُواْ اِلٰهَ اللّٰهِ

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۶ - اعراف - ۷ - ۷۰ - ۱

۱ هود با ابلاغ مأموریت خویش از جانب خداوند، مردمش را به توحید، عبادت خداوند و ترک پرستش معبودان دروغین فراخواند.

أَجْتِنَّا لِنَعْبُدَ اللَّهَ وَحْدَهُ وَنَذِرَ مَا كَانَ يَعْبُدُ آبَاؤُنَا

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۸ - هود - ۱۱ - ۵۰ - ۵

۵ دعوت به پرستش خدای یکتا ، مهمترین و نخستین پیام هود (ع) برای قوم عاد

قال يقوم اعبدوا الله ما لکم من إله غیره

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۸ - هود - ۱۱ - ۵۲ - ۱۸، ۴، ۲

۲ طلب بخشایش گناهان از خداوند

، حرکت به سوی او و استغفار از شرک ، از توصیه ها و پیام های هود (ع) به مردم خویش

و یقوم استغفروا ربکم ثم توبوا إلیه

۴ حصر ربوبیت به خداوند و او را مدبر امور همگان دانستن ، از تعالیم هود (ع) به قوم خویش

استغفروا ربکم

۱۸ سلطه و حاکمیت خداوند بر هستی ، از تعالیم هود (ع) به مردم خویش

یرسل السماء علیکم مدرارًا و یزدکم قوّه إلی قوّتکم

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۸ - هود - ۱۱ - ۵۶ - ۱۰

۱۰ ربوبیت فراگیر خداوند ، سیطره او بر همه جنبندگان و ضرورت توکل بر او ، از تعالیم حضرت هود (ع)

إنی توکلت علی الله ربی و ربکم ما من دابّه إلا هو ءاخذ بناصیتها

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۸ - هود - ۱۱ - ۵۹ - ۱۰

۱۰ تعالیم هود (ع) ، ناسازگار با منافع سران جبار و سرکش قوم عاد

و اتبعوا أمر کل جبار عنید

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۳ - شعراء - ۲۶ - ۱۳۲ - ۱

۱ - تأکید هود (ع) بر تقوای الهی و پرهیز از ناسپاسی در برابر خدای نعمت بخش

و اتّقوا الذی أمّدکم بما تعلمون

<إمداد> (مصدر <أمّدکم>) به معنای کمک کردن و <ما> در <بما تعلمون> کنایه از نعمت هایی است که تفصیل آن در آیات بعد آمده است. متعلق <تعلمون> به خاطر رعایت فاصله آیات حذف شده و تقدیر آن چنین است: <أمّدکم بما تعلمون أنّها من إمداده>.

۱۷ - احقاف - ۴۶ - ۲۱ - ۱۵

۱۵- هود (ع) ، پیامدار توحید و خداپرستی برای قوم خویش

و اذکر أخوا عاد إذ أنذر قومه بالأحقاف .. ألا تعبدوا إلا الله

در برداشت یاد شده <ألا تعبدوا..> ادامه اندازها و سخنان هود(ع) دانسته شده است. در این صورت تنها جمله <وقد خلت النذر...> جمله معترضه می باشد.

تعدد رسالت هود(ع)

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۶ - اعراف - ۷ - ۶۸ - ۳

۳ هود ، پیامبری از جانب خداوند و حامل رسالت های متعدد

أبلغكم رسلت ربي

تعدد معجزه هود(ع)

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۸ - هود - ۱۱ - ۵۹ - ۳

۳ هود (ع) ، معجزات متعددی را برای اثبات ربوبیت خداوند در اختیار قوم عاد قرار داد . *

و تلك عاد جحدوا بأيت ربهم

تكذيب بينات هود(ع)

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۸ - هود - ۱۱ - ۵۳ - ۲

۲ قوم عاد ، هود (ع) را به نداشتن معجزه و دلیلی روشن بر حقانیت نبوتش ، متهم می کردند .

قالوا يهود ما جئنا بيينه

تكذيب معجزه هود(ع)

جلد - نام سوره - سوره - آيه - فيش

۸ - هود - ۱۱ - ۵۳ - ۲

۲ قوم عاد ، هود (ع) را به نداشتن معجزه و دليلی روشن بر حقانيت نبوتش ، متهم می کردند .

قالوا يهود ما جئنا بيينه

تكذيب وعده های هود(ع)

جلد - نام سوره - سوره - آيه - فيش

۱۷ - احقاف - ۴۶ - ۲۲ - ۵

۵- اظهار ناباوری قوم عاد ،

نسبت به وعده ها و سخنان هود (ع)

قالوا .. فأتنا بما تعدنا إن كنت من الصادقين

قوم عاد با پیشنهاد نزول عذاب، در واقع می خواستند بنمایانند که به نادرستی و کذب سخنان هود(ع) یقین دارند.

تکذیب هود(ع)

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۶ - اعراف - ۷ - ۶۶ - ۱،۴

۱ گروهی از اشراف قوم هود به وی ایمان آوردند و گروهی دیگر با انکار رسالت او در برابرش جبهه گیری کردند .

قال الملائه الذين كفروا من قومه

۴ تکذیب هود از سوی کافران قومش ، مبتنی بر حدس و گمان ، و نه علم و یقین *

إنا لنظنك من الكذابين

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۸ - هود - ۱۱ - ۵۳ - ۷

۷ تأکید قوم عاد ، بر ایمان نیاوردن به هود (ع) و تصدیق نکردن پیام ها و رسالت های او

و ما نحن لك بمؤمنين

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۳ - شعراء - ۲۶ - ۱۳۹ - ۲

۲ - ناباوری قوم عاد نسبت به هشدار های هود (ع) ، ریشه تکذیب رسالت آن حضرت

و ما نحن بمعذبين فكذبوه

تنزیه هود(ع)

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱ هود با پاسخی رأفت آمیز به قوم خود ، خویشان را از هر گونه سفاهت و دروغگویی مبرا دانست .

قال يقوم ليس بي سفاهه و لكنى رسول من رب العلمين

۳ هود با استناد به رسالت الهی خود ، خویشان را از هر گونه سفاهت و

کم خردی میرا دانست .

قال يقوم ليس بي سفاهه و لكنى رسول من رب العلمين

۴ هود و ديگر پیامبران الهی ، میرا از هر گونه سفاهت و کم خردی

قال يقوم ليس بي سفاهه

هود در بیان علت پیراستگی خود از سفاهت جمله <و لكنى رسول... > را به کار برد تا این نکته را گوشزد کند که ره یافتن سفاهت در رسولان الهی امکان پذیر نیست.

توحيد افعالی هود(ع)

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۸ - هود - ۱۱ - ۵۵ - ۱

۱ هود (ع) ، به مشرکان قومش اعلام کرد که تنها خداوند را مؤثر در جهان دانسته و تنها او را شایسته عبادت می داند .

أنى برىء مما تشرکون. من دونه

ضمير در <دونه> به <الله> در آیه قبل برمی گردد.

توحيد عبادى هود(ع)

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۸ - هود - ۱۱ - ۵۵ - ۱

۱ هود (ع) ، به مشرکان قومش اعلام کرد که تنها خداوند را مؤثر در جهان دانسته و تنها او را شایسته عبادت می داند .

أنى برىء مما تشرکون. من دونه

ضمير در <دونه> به <الله> در آیه قبل برمی گردد.

توطئه قتل هود(ع)

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۳ هود (ع)، به مشرکان قومش اعلام کرد که در پی توطئه‌ها و مکرهایشان، به او مهلت نداده و او را از میان بردارند.

فکیدونی جمیعاً ثم لاتنظرون

<انظار> به معنای مهلت دادن است و <لاتنظرون> (مرا مهلت ندهید) کنایه از <نابودم

سازید < ، می باشد.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۸ - هود - ۱۱ - ۵۶ - ۱

۱ قوم عاد ، در صدد آزار و اذیت هود (ع) و از میان برداشتن او بودند .

فکیدونی جمیعاً ثم لاتنظرون. إنی توکلت علی الله ربی و ربکم

توکل هود(ع)

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۸ - هود - ۱۱ - ۵۶ - ۲

۲ هود (ع) به خاطر توکلش بر خداوند ، مطمئن به محفوظ ماندن از دسیسه ها و توطئه های قوم عاد بود .

فکیدونی جمیعاً ثم لاتنظرون. إنی توکلت علی الله

جمله <إنی توکلت.. > بیان علت برای معنای کنایی <فکیدونی جمیعاً...> است و آن معنای کنایی ، عجز و ناتوانی قوم عاد بر ضربه زدن به هود(ع) می باشد.

تهمت ارتجاع به هود(ع)

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۳ - شعراء - ۲۶ - ۱۳۷ - ۳

۳ - تهمت ارتجاع و واپس گرایی به هود (ع) از سوی قوم عاد

إن هذا إلا خلق الأولین

تهمت به هود(ع)

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۶ - اعراف - ۷ - ۶۶ - ۲

۲ اشراف کفرپیشه قوم هود، وی را به سفاهت و دروغگویی متهم کردند.

قال المأذون کفروا .. انا لنریک فی سفاهه و انا لنظنک من الکذبین

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۸ - هود - ۱۱ - ۵۳ - ۲

۲ قوم عاد، هود (ع) را به نداشتن معجزه و دلیلی روشن بر حقانیت نبوتش، متهم می کردند.

قالوا

یهود ما جئنا بیئنه

تہمت جنون به ہود(ع)

جلد - نام سوره - سوره - آیہ - فیش

۸ - ہود - ۱۱ - ۵۴ - ۲

۲ قوم عاد ، ہود (ع) را متہم به اغتشاش روانی کردند و سخنان او را برخاستہ از جنون پنداشتند .

إن نقول إلاّ اعتريك بعض ءالہتنا بسوء

>سوء< به معنای رنج ، سختی ، مرض و آفت و مانند اینہاست. و مراد از آن ، در آیہ شریفہ به مناسبت مورد مرض جنون و مانند آن می باشد.

جلد - نام سوره - سوره - آیہ - فیش

۸ - ہود - ۱۱ - ۵۵ - ۶

۶ ناتوانی بت ہا برای از میان بردن ہود (ع) ، علی رغم بیزاری جستن علنی او از آنہا ، نشانہ حقیقت نداشتن ادعای قوم عاد (ابتلائی ہود به جنون از ناحیہ بت ہا)

إن نقول إلاّ اعتريك بعض ءالہتنا بسوء .. فکیدونی جمیعاً ثم لا تنظرون

تہمت دروغگویی به ہود(ع)

جلد - نام سوره - سوره - آیہ - فیش

۱۲ - مؤمنون - ۲۳ - ۳۸ - ۱

۱ - فرستادہ الہی پس از نوح ، متہم به دروغ گویی از سوی اشراف و عناصر مرفہ قومش

و قال الملائم قومہ .. إن ہو إلاّ رجل افتری ... و ما نحن لہ بمؤمنین

جلد - نام سوره - سوره - آیہ - فیش

۱۲ - مؤمنون - ۲۳ - ۳۹ - ۶

۶ - مردم جامعہ پس از نوح ، ہشدار عذاب را جدی نگرفتند و فرستادہ الہی را بہ دروغ گویی متہم کردند .

قال رب انصرني بما كذبون

جلد - نام سوره - سوره

- آیه - فیش

۱۷ - احقاف - ۴۶ - ۲۲ - ۲

۲- قوم عاد ، متهم کننده هود (ع) ، به دروغ پردازی برای جداسازی آنان از خدایانشان

قالوا أجبنا لتأفكنا عن الهتنا

جهان بینی هود(ع)

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۸ - هود - ۱۱ - ۵۵ - ۱

۱ هود (ع) ، به مشرکان قومش اعلام کرد که تنها خداوند را مؤثر در جهان دانسته و تنها او را شایسته عبادت می داند .

أني بريء مما تشركون. من دونه

ضمیر در <دونه> به <الله> در آیه قبل برمی گردد.

خواسته های هود(ع)

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۳ - شعراء - ۲۶ - ۱۲۶ - ۲

۲- هود (ع) ، خواهان اطاعت قومش از او ، به دلیل آشکار بودن صداقت و امانت داری وی

إني لكم رسول أمين . فاتقوا الله و أطيعون

تفریح <اتقوا الله و أطيعون> بر <إني لكم رسول أمين> مفید مطلب یاد شده است.

خوشنامی هود(ع)

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۳ - شعراء - ۲۶ - ۱۲۵ - ۶

۶- هود (ع) ، شخصیتی خوشنام و امانت دار در میان قوم خویش

إِنِّي لَكُمْ رَسُولٌ أَمِينٌ

تأکید هود(ع) بر <آمین> بودن خود، در صورتی ثمربخش است که وی از پیشینه امانت داری و خوشنامی برخوردار باشد.

خویشاوندان هود(ع)

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۸ - هود - ۱۱ - ۵۰ - ۳

۳ وجود رابطه خویشاوندی و نسبی میان هود (ع) و قوم عاد

و إلی عاد أأخاهم هودًا

تصریح به اینکه هود(ع) برادر قوم عاد بود

، می تواند به خویشاوندی آن حضرت با قوم عاد ، اشاره داشته باشد.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۳ - شعراء - ۲۶ - ۱۲۴ - ۱

۱ - هود (ع) ، پیامبری از نژاد قوم عاد و دارای پیوند خویشاوندی با آنان

إذ قال لهم أخوهم هود

قید <أخوهم> می تواند برای بیان پیوند خویشاوندی هود(ع) با قومش و یا تعبیری کنایی از شفقت و دلسوزی آن حضرت نسبت به آن قوم باشد.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۷ - احقاف - ۴۶ - ۲۱ - ۳

۳- پیامبر قوم عاد (هود) ، از تبار ایشان و دارای رابطه خویشاوندی با آنان *

و اذکر أخوا عاد .. إذ أنذر

واژه <أخ> ممکن است اشاره به رابطه خویشاوندی داشته باشد.

خویشاوندی قوم عاد با هود(ع)

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۳ - شعراء - ۲۶ - ۱۲۴ - ۱

۱ - هود (ع) ، پیامبری از نژاد قوم عاد و دارای پیوند خویشاوندی با آنان

إذ قال لهم أخوهم هود

قید <أخوهم> می تواند برای بیان پیوند خویشاوندی هود(ع) با قومش و یا تعبیری کنایی از شفقت و دلسوزی آن حضرت نسبت به آن قوم باشد.

خویشاوندی هود(ع) با قوم عاد

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۳ وجود رابطه خویشاندی و نسبی میان هود (ع) و قوم عاد

و إلى عاد أخاهم هوداً

تصریح به اینکه هود برادر قوم عاد بود، می تواند اشاره به این باشد که آن حضرت از خویشان قوم عاد

بوده و نیز می تواند اشاره به این باشد که وی برای آنان، حتی پیش از نبوتش، انسانی دلسوز بوده و به آنان محبت داشته است. برداشت فوق بر اساس احتمال اول است.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۷ - احقاف - ۴۶ - ۲۱ - ۳

۳- پیامبر قوم عاد (هود) ، از تبار ایشان و دارای رابطه خویشاوندی با آنان *

و اذکر أخوا عاد ... إذ أنذر

واژه <أخ> ممکن است اشاره به رابطه خویشاوندی داشته باشد.

خیرخواهی هود(ع)

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۶ - اعراف - ۷ - ۶۸ - ۷، ۸، ۹، ۱۰

۱ هود (ع) در پاسخ قوم عاد ، خویشان را مبلغ پیام های خداوند ، خیرخواه مردم و فردی امین و سزاوار اطمینان خواند .

أبلغکم رسل ربی و أنا لکم ناصح أمین

۶ خیرخواهی هود ، تنها در جهت منافع مردم بود ، نه آمیخته به منفعت های شخصی خویش

و أنا لکم ناصح أمین

<لام> در <لکم> اشاره به خلوص هود در خیرخواهی دارد.

۷ ابلاغ پیام های خداوند به مردم ، جلوه ای از درستکاری و خیرخواهی هود برای مردم خویش

أبلغکم رسل ربی و أنا لکم ناصح أمین

۸ هود در میان قومش به درستکاری و خیرخواهی شهرت داشت .

أبلغکم ... و أنا لکم ناصح أمین

آوردن <ناصح> و <أمین> به صورت وصف، در مقابل بیان تبلیغ رسالت به صورت فعل <أبلغکم>، می تواند اشاره به این نکته داشته باشد که خیرخواهی و درستکاری هود(ع) مخصوص زمان رسالت وی نبوده بلکه پیش از آن نیز بدان شهرت

داشته است.

جلد - نام

سوره - سوره - آیه - فیش

۱۷ - احقاف - ۴۶ - ۲۱ - ۴

۴- هود (ع) ، برادری دلسوز و خیرخواه برای قوم عاد

و اذکر أخوا عاد

واژه <أخ> چه اشاره به روابط عاطفی خویشاوندی داشته باشد و چه اشاره به اخوت معنوی، به هر حال پیامدار دلسوزی و محبت عمیق است.

دشمنان هود(ع)

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۲ - مؤمنون - ۲۳ - ۳۳ - ۲

۲ - پیشگامی سران و اشراف جامعه پس از نوح ، در مخالفت با پیامبرشان

و قال المأمن قومه

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۷ - احقاف - ۴۶ - ۲۲ - ۱

۱- موضع گیری خصمانه قوم عاد ، در برابر انذار های برادرانه پیامبرشان (هود (ع))

و اذکر أخوا عاد إذ أنذر .. قالوا أجتنا لتأفکنا عن ءالھتنا

دشمنی با هود(ع)

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۲ - مؤمنون - ۲۳ - ۳۴ - ۱

۱ - مبارزه اشراف جامعه پس از نوح با پیامبرشان ، در چهره خیر اندیشی و مصلحت طلبی برای مردم

و لئن أطعتم بشرًا .. لخرسون

دعوت هود(ع)

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۶ - اعراف - ۷ - ۶۵ - ۵

۵ هود با برانگیختن عواطف قومی مردم ، دعوت خویش را آغاز کرد .

قال یقوم

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۶ - اعراف - ۷ - ۶۹ - ۱۶،۱۸،۱۹

۱۶ هود (ع) به منظور ایجاد زمینه رستگاری در قوم خویش آنان را به یادآوری دو نعمت بزرگ الهی

(جانشینی قوم نوح ، برخورداری از نیرویی چشمگیر) فراخواند .

و اذکروا اذ جعلکم خلفاء من بعد قوم نوح .. لعلکم تفلحون

۱۸ هود از مردم خویش خواست تا همواره نعمت های الهی را به خاطر داشته باشند .

فاذکروا ءالاء الله

۱۹ توجه دادن مردم به نعمت های الهی ، از روش های تبلیغی هدایتی هود (ع)

فاذکروا ءالاء الله

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۶ - اعراف - ۷ - ۷۰ - ۱۲، ۱

۱ هود با ابلاغ مأموریت خویش از جانب خداوند ، مردمش را به توحید ، عبادت خداوند و ترک پرستش معبودان دروغین فراخواند .

أجئتنا لنعبد الله وحده و نذر ما كان يعبد ءاباؤنا

۱۲ قوم عاد ، مردمی مغرور ، متعصب و لجوج در برابر دعوت توحیدی هود (ع)

فأتنا بما تعدنا إن كنت من الصدقین

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۶ - اعراف - ۷ - ۷۱ - ۲

۲ هود (ع) در پاسخ ناباوری قوم عاد به اخطار های عذاب ، فراهم آمدن زمینه های عذاب (پلید گشتن و گرفتاری به غضب خدا) را به آنان ابلاغ کرد .

فأتنا بما تعدنا .. قال قد وقع علیکم من ربکم رجس و غضب

دعوت های هود (ع)

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۸ - هود - ۱۱ - ۵۰ - ۵

۵ دعوت به پرستش خدای یکتا ، مهمترین و نخستین پیام هود (ع) برای قوم عاد

قال یقوم اعبدوا الله ما لکم من إله غیره

جلد - نام سوره - سوره - آیه -

۸ - هود - ۱۱ - ۵۱ - ۱۱

۱۱ هود (ع)، قومش را به اندیشه کردن و فهمیدن حقایق و معارف دین فراخواند .

أفلاتعقلون

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۸ - هود - ۱۱ - ۵۲ - ۲۰

۲۰ هود (ع) از قوم عاد خواست تا از دعوتش (پذیرش توحید، یکتاپرستی و ترک شرک و استغفار از گناهان) اعراض نکنند و بر گناه خویش اصرار نورزند .

و لاتتولوا مجرمین

<تولّی> (مصدر لاتتولوا) به معنای اعراض کردن و نپذیرفتن است.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۸ - هود - ۱۱ - ۵۳ - ۶

۶ دعوت هود (ع) و سخنان او، بی تأثیر در بازداری قومش از شرک و پرستش خدایان دروغین

و ما نحن بتارکی ءالہتنا عن قولک

<عن> در <عن قولک> برای تعلیل است. بنابراین معنای جمله <ما نحن ...> چنین می شود: سخن و ادعای تو، باعث نخواهد شد که ما خدایان خویش را رها کنیم.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۸ - هود - ۱۱ - ۵۵ - ۲

۲ هود (ع)، همه مشرکان قوم عاد و خدایان آنان را، به توطئه و مبارزه علیه خویش فراخواند .

فکیدونی جمیعاً

چون در آیه قبل، سخن از مشرکان و نیز بتهای آنان بود، مقصود از <جمیعاً> تمامی مشرکان و همه بتهاست.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۳ - شعراء - ۲۶ - ۱۲۵ - ۲

۲ - دعوت هود (ع) از قومش مبنی بر پذیرفتن رسالت وی ، اعتماد

کردن به او و جدی گرفتن هشدارهایش

أَلَا تَتَّقُونَ . إِنِّي لَكُمْ رَسُولٌ أَمِينٌ

واژه <آمین> می تواند از ریشه <أَمِنَ> و به معنای <مأمون>; (فرد مورد اعتماد) باشد. در این صورت آوردن قید <آمین> دعوتی است از جانب هود(ع) به قومش که به او اعتماد کنند (به سخنانش گوش فرا دهند و هشدارهایش را جدی بگیرند).

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۳ - شعراء - ۲۶ - ۱۲۶ - ۱

۱ - دعوت مجدد هود (ع) از عادیان ، برای رعایت تقوای الهی و پرهیز از گناه

إِذْ قَالَ لَهُمُ أَخُوهُمْ هُودٌ أَلَا تَتَّقُونَ .. فَاتَّقُوا اللَّهَ

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۳ - شعراء - ۲۶ - ۱۳۱ - ۱

۱ - دعوت مجدد هود (ع) از قوم عاد ، برای اطاعت از وی ، رعایت تقوای الهی و پرهیز از بیهودگی ، غرور و خشونت

أَتَيْنُونَ .. تَعْبَثُونَ ... بَطْشَتُمْ جَبَّارِينَ . فَاتَّقُوا اللَّهَ وَأَطِيعُوا

دلایل حقانیت هود(ع)

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۸ - هود - ۱۱ - ۵۵ - ۵

۵ عجز و ناتوانی قوم عاد و خدایانشان ، برای از میان بردن هود (ع) ، دلیل و آیتی بر حقانیت رسالت او

فکیدونی جمیعاً ثم لاتنظرون

<فاء> در <فکیدونی> فصیحه و حاکی از جمله ای مقدر است. آن جمله به قرینه <إِنْ نَقُولُ إِلَّا اعْتَرِكَ ...> چنین است: <إِنْ كَانَ كَمَا تَقُولُونَ فَكِيدُونِي ...>; اگر بتها چنین نیرویی دارند پس شما و آنها با من به مبارزه برخیزید و کار را یکسره کنید.>

دلسوزی هود(ع)

جلد - نام سوره - سوره - آیه

- فیش

۶ - اعراف - ۷ - ۶۵ - ۴

۴ هود ، پیامبری دلسوز و با محبت به مردم خویش (قوم عاد)

و إلى عاد أخاهم هوداً قال يقوم

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۳ - شعراء - ۲۶ - ۱۲۴ - ۲

۲ - سخن دلسوزانه هود (ع) با عادیان ، در دعوت آنان به تقوا و پرهیز از گناه

إذ قال لهم أخوهم هود ألا تتقون

قید <أخوهم> و وجود لحن مشفقانه در تعبیر <ألا تتقون> (آیا نمی خواهید تقوا پیشه کنید) ، بیانگر مطلب یاد شده است .

رسالت هود(ع)

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۶ - اعراف - ۷ - ۷۰ - ۱

۱ هود با ابلاغ مأموریت خویش از جانب خداوند ، مردمش را به توحید ، عبادت خداوند و ترک پرستش معبودان دروغین فراخواند .

أجئتنا لنعبد الله وحده و نذر ما كان يعبد آباؤنا

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۸ - هود - ۱۱ - ۵۰ - ۱۲

۱۲ مبارزه با شرک ، از وظایف اصلی حضرت هود (ع)

يقوم اعبدوا الله ما لكم من إله غيره

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱ هود (ع) ، موظف به ابلاغ پیامهایی از ناحیه خداوند به قوم عاد

فقد أبلغتكم ما أرسلت به إليكم

۲ هود (ع) ، پیام های الهی را به مردم رسانید و وظیفه رسالت را به خوبی انجام داد .

فقد أبلغتكم ما أرسلت به إليكم

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱ - تأکید هود (ع) بر رسالت الهی خویش برای قومش

إِنِّي لَكُمْ رَسُولٌ

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۶ - فصلت - ۴۱ - ۱۴ - ۲

۲ - فرستادگان الهی (هود و صالح) ، مبلغ توحید در میان قوم عاد و ثمود

إِذْ جَاءَتْهُمْ الرِّسَالُ .. أَلَّا تَعْبُدُوا إِلَّا اللَّهَ

روش تبلیغ هود(ع)

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۳ - شعراء - ۲۶ - ۱۲۴ - ۲

۲ - سخن دلسوزانه هود (ع) با عادیان ، در دعوت آنان به تقوا و پرهیز از گناه

إِذْ قَالَ لَهُمْ أَخُوهُمْ هُودٌ أَلَا تَتَّقُونَ

قید <أخوهم> و وجود لحن مشفقانه در تعبیر <أَلَا تَتَّقُونَ> (آیا نمی خواهید تقوا پیشه کنید)، بیانگر مطلب یاد شده است.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۳ - شعراء - ۲۶ - ۱۳۶ - ۵

۵ - موعظه و پنددهی ، روش تبلیغی حضرت هود (ع) در ارتباط با قوم عاد

قَالُوا سِوَاءَ عَلَيْنَا أَوَعَضْتَ أَمْ لَمْ تَكُنْ مِنَ الْوَعَّظِينَ

زمینه یأس هود(ع)

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۳ - شعراء - ۲۶ - ۱۳۶ - ۴

۴ - تلاش قوم عاد ، به ایجاد یأس و ناامیدی در حضرت هود (ع) نسبت به دستیابی او به اهداف رسالتش

قالوا سواء علينا أوعظت أم لم تكن من الوعظين

یادآوری قوم عاد به حضرت هود(ع) مبنی بر مؤثر نبودن موعظه هایش، می تواند به منظور ایجاد یأس در آن حضرت و نیز بازداشتن ایشان از تلاش برای ادامه رسالت و تبلیغ خود باشد.

سرزنشهای هود(ع)

جلد - نام

سوره - سوره - آیه - فیش

۱۳ - شعراء - ۲۶ - ۱۲۴ - ۶

۶ - عادیان ، مورد سرزنش هود (ع) به خاطر بی تقوایی و گنه پیشگی

إذ قال لهم أخوهم هود ألا تتقون

استفهام در جمله <ألا تتقون> می تواند برای توبیخ و سرزنش باشد.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۳ - شعراء - ۲۶ - ۱۲۸ - ۳

۳ - سرزنش عادیان توسط هود (ع) به خاطر ساختن بناهایی بی فایده و بازیگرانه

أتبنون بكل ريع آية تعبثون

استفهام در <أتبنون> برای توبیخ و سرزنش است.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۳ - شعراء - ۲۶ - ۱۲۹ - ۴

۴ - سرزنش عادیان از سوی هود (ع) ، به خاطر احداث قصرها و روحیه کاخ نشینی آنان

و تتخذون مصانع لعلکم تخلدون

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۳ - شعراء - ۲۶ - ۱۳۰ - ۳

۳ - نکوهش قوم عاد از سوی هود (ع) ، به خاطر خشونت و زورگویی آنان

و إذا بطشتم بطشتم جبارین

شرک ستیزی هود(ع)

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۸- هود - ۱۱ - ۵۰ - ۱۲

۱۲ مبارزه با شرک ، از وظایف اصلی حضرت هود (ع)

يقوم اعبدوا الله ما لكم من إله غيره

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۸- هود - ۱۱ - ۵۴ - ۸

۸ قاطعیت و صلابت هود (ع) ، در امر رسالت و مبارزه با شرک و بت پرستی

قال إني أشهد الله وأشهدوا أني بريء مما تشركون

جلد - نام سوره

- سوره - آیه - فیش

۸ - هود - ۱۱ - ۵۵ - ۲

۲ هود (ع) ، همه مشرکان قوم عاد و خدایان آنان را ، به توطئه و مبارزه علیه خویش فرا خواند .

فکیدونی جمعاً

چون در آیه قبل ، سخن از مشرکان و نیز بتهای آنان بود ، مقصود از <جمعاً> تمامی مشرکان و همه بتهاست .

صداقت هود(ع)

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۶ - اعراف - ۷ - ۶۸ - ۷۸

۷ ابلاغ پیام های خداوند به مردم ، جلوه ای از درستکاری و خیرخواهی هود برای مردم خویش

أبلغکم رسلت ربی و أنا لکم ناصح أمين

۸ هود در میان قومش به درستکاری و خیرخواهی شهرت داشت .

أبلغکم .. و أنا لکم ناصح أمين

آوردن <ناصح> و <امین> به صورت وصف ، در مقابل بیان تبلیغ رسالت به صورت فعل <أبلغکم> ، می تواند اشاره به این نکته داشته باشد که خیرخواهی و درستکاری هود(ع) مخصوص زمان رسالت وی نبوده بلکه پیش از آن نیز بدان شهرت داشته است .

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۶ - اعراف - ۷ - ۷۰ - ۱۰،۱۱

۱۰ قوم عاد ناباور به صداقت و راستگویی حضرت هود (ع)

فأتنا .. إن كنت من الصدقین

۱۱ قوم عاد با ناباوری به صداقت و راستگویی هود ، از وی خواستند تا تهدید های خویش را تحقق بخشد .

فأتنا بما تعدنا إن كنت من الصدقین

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۳ - شعراء - ۲۶ - ۱۲۶ - ۲

۲ - هود (ع) ، خواهان اطاعت قومش از

او ، به دلیل آشکار بودن صداقت و امانت داری وی

إِنِّي لَكُمْ رَسُولٌ أَمِينٌ . فَاتَّقُوا اللَّهَ وَأَطِيعُوا

تفریح < اتقوا الله وأطيعوا > بر < إِنِّي لَكُمْ رَسُولٌ أَمِينٌ > مفید مطلب یاد شده است.

ظلم ستیزی هود(ع)

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۸ - هود - ۱۱ - ۵۹ - ۱۰

۱۰ تعالیم هود (ع) ، ناسازگار با منافع سران جبار و سرکش قوم عاد

و اتبعوا أمر كل جبار عنيد

عبرت از قصه هود(ع)

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۳ - شعراء - ۲۶ - ۱۳۹ - ۵

۵ - سرگذشت هود (ع) و قوم عاد ، آیتی بزرگ و عبرت آموز برای دیگران

فكذبوه فأهلكهم إن في ذلك لآية

واژه < ذلك > اشاره دارد به: نصیحت های هود(ع) و هشدارهای وی به عادیان، تأثیر ناپذیری آنان، تکذیب رسالت او و سرانجام هلاکت آنان به اراده خداوند. گفتنی است که کلمه < آیه > در اصل، به معنای نشانه است و در این جا معنایی معادل < عبره > دارد و نکره آمدن آن برای تفخیم و بیانگر وجود مایه های بزرگ عبرت در داستان هود و عادیان است.

عقیده هود(ع)

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۶ - اعراف - ۷ - ۶۸ - ۵

۵ اعتقاد راسخ هود به ربوبیت خدا بر وی ، موجب استواریش در تبلیغ رسالت های الهی

و لکنی رسول من رب العلمین . أبلغکم رسل ربی

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۸ - هود - ۱۱ - ۵۵ - ۱

۱ هود (ع)، به مشرکان قومش اعلام کرد که تنها خداوند را مؤثر در جهان

دانسته و تنها او را شایسته عبادت می داند .

أني بريء مما تشركون. من دونه

ضمیر در <دونه> به <الله> در آیه قبل برمی گردد.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۸ - هود - ۱۱ - ۵۶ - ۲

۲ هود (ع) به خاطر توکلش بر خداوند ، مطمئن به محفوظ ماندن از دسیسه ها و توطئه های قوم عاد بود .

فکیدونی جمیعاً ثم لاتنظرون. إني توکلت علی الله

جمله <إني توکلت..> بیان علت برای معنای کنایی <فکیدونی جمیعاً...> است و آن معنای کنایی ، عجز و ناتوانی قوم عاد بر ضربه زدن به هود(ع) می باشد.

عمل به تکلیف هود(ع)

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۸ - هود - ۱۱ - ۵۶ - ۵

۵ هود (ع) مصمم به ابلاغ رسالت های الهی و تحمل هر گونه گزند و آزار در طریق آن بود .

فکیدونی جمیعاً ثم لاتنظرون. إني توکلت علی الله ربی و ربکم

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۸ - هود - ۱۱ - ۵۷ - ۲

۲ هود (ع) ، پیام های الهی را به مردم رسانید و وظیفه رسالت را به خوبی انجام داد .

فقد أبلغتکم ما أرسلت به إلیکم

عوامل تکذیب نبوت هود(ع)

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۲ قوم عاد به دلیل نامعقول شمردن پیامبری برای فردی از بشر ، رسالت هود را انکار کردند .

إنا لنرىك في سفاهه .. أو عجبتم أن جاءكم ذكر من ربكم على رجل منكم

عوامل تکذیب هود(ع)

جلد -

نام سوره - سوره - آیه - فیش

۸ - هود - ۱۱ - ۵۹ - ۱۳

۱۳ تکبر ، سرکشی و لجاجت سران قوم عاد ، مایه انکار رسالت هود (ع) از سوی آنان و نپذیرفتن تعالیم او

و تلک عاد جحدوا بآیت ربهم و عصوا رسله و اتبعوا أمر کل جبار عنید

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۲ - مؤمنون - ۲۳ - ۳۳ - ۱۲

۱۲ - انکار بُعد معنوی انسان و منحصر پنداشتن او در بعد حیوانی (چون خوردن و آشامیدن) ، عامل تکذیب رسالت پیامبر

پس از نوح ، از سوی اشراف

ما هذا إلا بشر مثلکم یا کل ممّا تأکلون منه و یشرب ممّا تشرّبون

تکیه اشراف بر خوردن و آشامیدن برای انکار رسالت پیامبرشان، نشانگر این حقیقت است که آنان، انسان را موجودی در حد

حیوان می پنداشتند و منکر بعد معنوی او بودند.

فضایل هود(ع)

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۶ - اعراف - ۷ - ۶۵ - ۴

۴ هود ، پیامبری دلسوز و با محبت به مردم خویش (قوم عاد)

و إلی عاد أخاصم هوداً قال یقوم

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۶ - اعراف - ۷ - ۶۸ - ۷،۸،۶،۵،۴،۱

۱ هود (ع) در پاسخ قوم عاد ، خویشان را مبلغ پیام های خداوند ، خیرخواه مردم و فردی امین و سزاوار اطمینان خواند .

أبلغکم رسلت ربی و أنا لکم ناصح أمین

۴ هود ، استواری خویش را در تبلیغ رسالت های الهی به مردم گوشزد کرد .

أبلغكم رسلت ربي

۵ اعتقاد راسخ هود به ربوبیت خدا

بر وی ، موجب استواریش در تبلیغ رسالت های الهی

و لکنی رسول من رب العلمین. أبلغکم رسل ربی

۶ خیرخواهی هود ، تنها در جهت منافع مردم بود ، نه آمیخته به منفعت های شخصی خویش

و أنا لکم ناصح أمين

<لام> در <لکم> اشاره به خلوص هود در خیرخواهی دارد.

۷ ابلاغ پیام های خداوند به مردم ، جلوه ای از درستکاری و خیرخواهی هود برای مردم خویش

أبلغکم رسل ربی و أنا لکم ناصح أمين

۸ هود در میان قومش به درستکاری و خیرخواهی شهرت داشت .

أبلغکم . . . و أنا لکم ناصح أمين

آوردن <ناصح> و <امین> به صورت وصف، در مقابل بیان تبلیغ رسالت به صورت فعل <أبلغکم>، می تواند اشاره به این نکته داشته باشد که خیرخواهی و درستکاری هود(ع) مخصوص زمان رسالت وی نبوده بلکه پیش از آن نیز بدان شهرت داشته است.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۸ - هود - ۱۱ - ۵۰ - ۴

۴ هود (ع) ، حتی پیش از بعثتش به پیامبری ، فردی دلسوز قوم خویش و با محبت نسبت به آنان بود .

و إلی عاد أخاهم هودًا قال یقوم

برخی برآنند که <أخوت> در این جا کنایه از محبت و دلسوزی است. بر این اساس جمله و <إلی عاد أخاهم هودًا> حاکی از آن است که: هود(ع) پیش از رسالتش نیز دلسوز قومش بوده است. تعبیر <یا قوم> (ای مردم من!) نیز حکایت از مهربانی و عطف دارد.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۳ - شعراء - ۲۶ - ۱۲۵ - ۶

و امانت دار در میان قوم خویش

إِنِّي لَكُمْ رَسُولٌ أَمِينٌ

تأکید هود(ع) بر <آمین> بودن خود، در صورتی ثمربخش است که وی از پیشینه امانت داری و خوشنامی برخوردار باشد.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۷ - احقاف - ۴۶ - ۲۱ - ۴

۴- هود (ع) ، برادری دلسوز و خیرخواه برای قوم عاد

و اذکر أخوا عاد

واژه <أخ> چه اشاره به روابط عاطفی خویشاوندی داشته باشد و چه اشاره به اخوت معنوی؛ به هر حال پیامدار دلسوزی و محبت عمیق است.

فلسفه مبارزطلبی هود(ع)

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۸ - هود - ۱۱ - ۵۵ - ۴

۴ آشکار شدن عجز بت ها و تأثیر نداشتن آنها در امور آدمیان و نیز روشن شدن ناتوانی قوم عاد در برابر خواست خداوند ، هدف هود (ع) از فراخوانی مردم ، به مبارزه و توطئه علیه خویش

فکیدونی جمیعاً ثم لاتنظرون

<کیدوا> فعل امر از مصدر <کَیْدٌ> (مکر کردن) است. امر در جمله فوق به تناسب مورد امر تعجیزی است؛ یعنی ، درخواستی است برای نشان دادن عجز و ناتوانی مخاطب از انجام کار.

قاطعیت هود(ع)

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۸ - هود - ۱۱ - ۵۴ - ۸

۸ قاطعیت و صلابت هود (ع) ، در امر رسالت و مبارزه با شرک و بت پرستی

قال إني أشهد الله وأشهدوا أني بريء مما تشركون

جلد - نام سوره - سوره - آيه - فيش

۸ - هود - ۱۱ - ۵۶ - ۵

۵ هود (ع) مصمم به ابلاغ رسالت های الهی و تحمل

هر گونه گزند و آزار در طریق آن بود .

فکیدونی جمیعاً ثم لاتنظرون. إنی توکلت علی الله ربی و ربکم

قبول هشدارهای هود(ع)

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۳ - شعراء - ۲۶ - ۱۲۵ - ۲

۲ - دعوت هود (ع) از قومش مبنی بر پذیرفتن رسالت وی ، اعتماد کردن به او و جدی گرفتن هشدارهایش

ألا تتقون . إنی لکم رسول أمين

واژه <أمين> می تواند از ریشه <أمن> و به معنای <مأمون> (فرد مورد اعتماد) باشد. در این صورت آوردن قید <أمين> دعوتی است از جانب هود(ع) به قومش که به او اعتماد کنند (به سخنانش گوش فرا دهند و هشدارهایش را جدی بگیرند).

قصه هود(ع)

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۶ - اعراف - ۷ - ۶۵ - ۳،۴،۵،۶

۳ وجود رابطه خویشاندی و نسبی میان هود (ع) و قوم عاد

و إلی عاد أأخاهم هوداً

تصریح به اینکه هود برادر قوم عاد بود، می تواند اشاره به این باشد که آن حضرت از خویشان قوم عاد بوده و نیز می تواند اشاره به این باشد که وی برای آنان، حتی پیش از نبوتش، انسانی دلسوز بوده و به آنان محبت داشته است. برداشت فوق بر اساس احتمال اول است.

۴ هود ، پیامبری دلسوز و با محبت به مردم خویش (قوم عاد)

و إلی عاد أأخاهم هوداً قال یقوم

۵ هود با برانگیختن عواطف قومی مردم ، دعوت خویش را آغاز کرد .

قال يقوم

۶ دعوت به پرستش خدای یکتا، مهمترین و نخستین پیام هود برای قوم عاد

قال يقوم اعبدوا الله

جلد - نام

سوره - سوره - آیه - فیش

۶ - اعراف - ۷ - ۶۶ - ۱،۲،۴

۱ گروهی از اشراف قوم هود به وی ایمان آوردند و گروهی دیگر با انکار رسالت او در برابرش جبهه گیری کردند .

قال الملائه الذین کفروا من قومہ

۲ اشراف کفرپیشه قوم هود ، وی را به سفاهت و دروغگویی متهم کردند .

قال الملائه الذین کفروا .. انا لنریک فی سفاهه و انا لنظنک من الکذبین

۴ تکذیب هود از سوی کافران قومش ، مبتنی بر حدس و گمان ، و نه علم و یقین *

اِنا لنظنک من الکذبین

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۶ - اعراف - ۷ - ۶۷ - ۱،۲،۳

۱ هود با پاسخی رأفت آمیز به قوم خود ، خویشان را از هر گونه سفاهت و دروغگویی مبرا دانست .

قال یقوم لیس بی سفاهه و لکنی رسول من رب العلمین

۲ هود ، رسولی از جانب خدا

و لکنی رسول من رب العلمین

۳ هود با استناد به رسالت الهی خود ، خویشان را از هر گونه سفاهت و کم خردی مبرا دانست .

قال یقوم لیس بی سفاهه و لکنی رسول من رب العلمین

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۶ - اعراف - ۷ - ۶۸ - ۱،۴

۱ هود (ع) در پاسخ قوم عاد ، خویشان را مبلغ پیام های خداوند ، خیرخواه مردم و فردی امین و سزاوار اطمینان خواند .

أبلغکم رسلت ربی و انا لکم ناصح امین

۴ هود، استواری خویش را در تبلیغ رسالت های الهی به مردم گوشزد کرد.

أبلغکم رسلت ربی

جلد

- نام سوره - سوره - آیه - فیش

۶ - اعراف - ۷ - ۶۹ - ۳،۱۶

۳ ادعای پیامبری از سوی هود (ع) ، نشانه سفاهت وی در پندار قوم عاد

إنا لنرىك في سفاهه .. أو عجبتم أن جاءكم ذكر من ربكم على رجل منكم

۱۶ هود (ع) به منظور ایجاد زمینه رستگاری در قوم خویش آنان را به یادآوری دو نعمت بزرگ الهی (جانشینی قوم نوح ، برخوردارگی از نیرویی چشمگیر) فراخواند .

و اذكروا إذ جعلكم خلفاء من بعد قوم نوح .. لعلكم تفلحون

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۶ - اعراف - ۷ - ۷۰ - ۱،۷،۱۱

۱ هود با ابلاغ مأموریت خویش از جانب خداوند ، مردمش را به توحید ، عبادت خداوند و ترک پرستش معبودان دروغین فراخواند .

أجئتنا لنعبد الله وحده و نذر ما كان يعبد ءاباؤنا

۷ تقلید از نیاکان و حفظ سنت های پیشینیان ، از انگیزه های قوم عاد برای پرستش معبودان دروغین و رویارویی با دعوت هود

قالوا .. و نذر ما كان يعبد ءاباؤنا

۱۱ قوم عاد با ناباوری به صداقت و راستگویی هود ، از وی خواستند تا تهدید های خویش را تحقق بخشد .

فأتنا بما تعدنا إن كنت من الصادقين

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۶ - اعراف - ۷ - ۷۱ - ۱۷،۱۸،۱۱،۱۰،۲

۲ هود (ع) در پاسخ ناباوری قوم عاد به اخطار های عذاب ، فراهم آمدن زمینه های عذاب (پلید گشتن و گرفتاری به غضب خدا) را به آنان ابلاغ کرد

فأنتا بما تعدنا .. قال قد وقع عليكم من ربكم رجس و غضب

۱۰ هود ، گرفتار جدال و کشمکش مدام قوم عاد درباره معبودان بی اساسشان

اتجدلوننی فی أسماء سمیتموها أنتم و ءاباؤکم

۱۱ هود با پرخاش به قوم خویش خواهان ترک بحث و جدال آنان با وی درباره معبودان دروغین شد .

اتجدلوننی فی أسماء سمیتموها أنتم و ءاباؤکم

۱۷ هود (ع) ، قوم مشرک خویش را به نزول عذابی از جانب خداوند آگاه ساخت .

فانتظروا إنی معکم من المنتظرین

متعلق <انتظروا> به دلیل آیه بعد، عذاب الهی است.

۱۸ هود در انتظار نزول عذاب الهی بر قوم عاد ، پس از ابلاغ رسالت های الهی و اصرار آنان بر انکار توحید و رسالت وی

فانتظروا إنی معکم من المنتظرین

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۶ - اعراف - ۷ - ۷۲ - ۳، ۲

۲ گروهی از قوم هود رسالت وی را پذیرفتند و آیات الهی را تصدیق کردند و به یگانگی خداوند ایمان آوردند .

و الذین معه

۳ خداوند ، هود و مؤمنان به وی را از عذاب نازل شده بر قوم عاد ، نجات بخشید .

فأنجینہ و الذین معه برحمہ منا

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۸ - هود - ۱۱ - ۵۱ - ۵، ۱۱

۵ هود (ع) ، به قومش اعلام کرد که پاداش رسالتش ، تنها برعهده خداوند است .

قال يقوم . . . إن أجرى إلّا على الذى فطرني

۱۱ هود (ع)، قومش را به اندیشه کردن و فهمیدن حقایق و معارف دین فراخواند .

أفلاتعقلون

جلد - نام سوره - سوره -

۲ طلب بخشایش گناهان از خداوند ، حرکت به سوی او و استغفار از شرک ، از توصیه ها و پیام های هود (ع) به مردم خویش

و یقوم استغفروا ربکم ثم توبوا إلیه

۲۰ هود (ع) از قوم عاد خواست تا از دعوتش (پذیرش توحید ، یکتاپرستی و ترک شرک و استغفار از گناهان) اعراض نکنند و بر گناه خویش اصرار نورزند .

و لاتتولوا مجرمین

<تولی> (مصدر لاتتولوا) به معنای اعراض کردن و نپذیرفتن است.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۶ دعوت هود (ع) و سخنان او ، بی تأثیر در بازداری قومش از شرک و پرستش خدایان دروغین

و ما نحن بتارکی ءالھتنا عن قولک

<عن> در <عن قولک> برای تعلیل است. بنابراین معنای جمله <ما نحن ...> چنین می شود: سخن و ادعای تو ، باعث نخواهد شد که ما خدایان خویش را رها کنیم.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۵ هود (ع) به مشرکان اعلان کرد که از معبودهایشان بیزار است و آنها را منشأ هیچ تأثیری نمی داند و شایسته پرستش نمی شمارد .

قال .. اشهدوا انی بریء مما تشرکون

بیزاری و تنفر هود(ع) از بتها و معبودهای اهل شرک، به معنای منشأ اثر ندانستن آنها و شایسته عبادت نشمردنشان است. از اینکه هود(ع) در خطاب به مردم نگفت: <اشهدکم>، ولی در گواه خواهی از خداوند گفت: <أشهد الله> معلوم می شود

<واشهدوا>، مجرد اعلان است نه شاهد گرفتن مردم.

۶ هود (ع) ، خداوند را بر بی تأثیر دانستن معبود های اهل شرک و اعلان بیزاری از آنان ، گواه گرفت .

قال إني أشهد الله واشهدوا أني بريء مما تشركون

اشهاد (مصدر اشهد) به معنای گواه گرفتن است.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۸ - هود - ۱۱ - ۵۵ - ۴، ۳، ۲

۲ هود (ع) ، همه مشرکان قوم عاد و خدایان آنان را ، به توطئه و مبارزه علیه خویش فرا خواند .

فکیدونی جمیعاً

چون در آیه قبل ، سخن از مشرکان و نیز بتهای آنان بود ، مقصود از <جمیعاً> تمامی مشرکان و همه بتهاست.

۳ هود (ع) ، به مشرکان قومش اعلام کرد که در پی توطئه ها و مکرهایشان ، به او مهلت نداده و او را از میان بردارند .

فکیدونی جمیعاً ثم لاتنظرون

<انظار> به معنای مهلت دادن است و <لاتنظرون> (مرا مهلت ندهید) کنایه از <نابودم سازید> ، می باشد.

۴ آشکار شدن عجز بت ها و تأثیر نداشتن آنها در امور آدمیان و نیز روشن شدن ناتوانی قوم عاد در برابر خواست خداوند ،

هدف هود (ع) از فراخوانی مردم ، به مبارزه و توطئه علیه خویش

فکیدونی جمیعاً ثم لاتنظرون

<کیدوا> فعل امر از مصدر <کَیْدٌ> (مکر کردن) است. امر در جمله فوق به تناسب مورد امر تعجیزی است یعنی ،

درخواستی است برای نشان دادن عجز و ناتوانی مخاطب از انجام کار.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۸ - هود - ۱۱ - ۵۸ - ۱۰، ۵

۵ خداوند ، هود)

ع) و پیروانش را، از عذاب نازل شده بر قوم عاد نجات داد.

و لما جاء أمرنا نجينا هودًا والذين آمنوا معه

۱۰ خداوند، هود (ع) و پیروان او را، از گرفتار شدن به عذاب آخرت نجات داد.

و نجينهم من عذاب غليظ

بر این اساس که مقصود از <عذاب غلیظ> عذاب اخروی باشد، ماضی آوردن فعل <نجینا> اشاره به این نکته دارد که: مؤمنان به هود(ع) پس از نزول عذاب استیصال بر قوم عاد، همچنان به ایمان خویش پایبند بودند و مستحق عذاب اخروی نشدند.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۲ - مؤمنون - ۲۳ - ۳۸ - ۱

۱ - فرستاده الهی پس از نوح، متهم به دروغ گویی از سوی اشراف و عناصر مرفه قومش

و قال الملائكة من قومه... إن هو إلا رجل افتری... و ما نحن له بمؤمنین

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۲ - مؤمنون - ۲۳ - ۳۹ - ۱،۲،۴،۵،۶

۱ - التجای پیامبر پس از نوح به درگاه پروردگار، پس از ناامیدی از تأثیر تبلیغاتش در مردم

قال رب انصرني بما كذبون

ظرف <قال> محذوف است، یعنی، <قال بعد ما ایس من ایمانهم>. <باء> در <بما كذبون> سببیه و <ما> مصدریه (موصول حرفی) است. بنابراین <بما كذبون> به تأویل <بتكذيبهم إیای> می باشد.

۲ - فرستاده الهی پس از نوح خواستاری یاری خدا در برابر تکذیب گری های قومش بود.

قال رب انصرني بما كذبون

۴ - التجای فرستاده الهی پس از نوح به درگاه پروردگار، برای نزول عذاب استیصال

قال رب انصرني بما كذبون

<باء> در <بما كذبون>

می تواند برای آلیت باشد. در این صورت <ما> اسم موصول و به معنای <الذی> بوده و عاید آن محذوف است؛ یعنی، <رَبِّ انصرنی بالذی کذبونی به> (پرودگارا! مرا با همان چیزی که [دروغش پنداشتند و] تکذیم کردند، یاری فرما).

۵ - هشدار قبلی مردم به عذاب استیصال ، از سوی پیامبر پس از نوح

قال رَبِّ انصرنی بما کذبون

۶ - مردم جامعه پس از نوح ، هشدار عذاب را جدی نگرفتند و فرستاده الهی را به دروغ گویی متهم کردند .

قال رَبِّ انصرنی بما کذبون

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۲ - مؤمنون - ۲۳ - ۴۰ - ۱

۱ - استجابت دعای (نصرت خواهی) پیامبر پس از نوح از سوی خداوند

قال رَبِّ انصرنی .. قال عَمَّا قَلِيلٍ لِيُصْبِحَنَّ نَدْمِينَ

<عن> در <عَمَّا قَلِيلٍ> به معنای <بَعْدَ> و <ما> نکره موصوفه و کنایه از <زمان> می باشد. <قَلِيلٍ> نیز صفت <ما> است؛ یعنی، <بعد زمان قلیل>. <عَمَّا قَلِيلٍ> متعلق به <يُصْبِحَنَّ> و <إِصْبَاحٍ> (مصدر يُصْبِحَنَّ) به معنای صیوروت و شدن است.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۳ - شعراء - ۲۶ - ۱۲۳ - ۱

۱ - تکذیب رسالت هود (ع) ، از سوی قوم عاد

كذبت عاد المرسلين

گفتنی است که <عاد> اسم جد اعلای قوم هود است. بنابراین تمسیه آن قوم به عاد، از باب تمسیه یک قبیله به نام نیای آن است.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۳ - شعراء - ۲۶ - ۱۲۴ - ۶

۶- عادیان ، مورد سرزنش هود (ع) به خاطر بی تقوایی و گنه پیشگی

إِذْ قَالَ لَهُمُ أَخُوهُمْ

استفهام در جمله <أَلَاتَّقُونَ> می تواند برای توبیخ و سرزنش باشد.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۳ - شعراء - ۲۶ - ۱۲۵ - ۲،۵

۲ - دعوت هود (ع) از قومش مبنی بر پذیرفتن رسالت وی ، اعتماد کردن به او و جدی گرفتن هشدارهایش

أَلَاتَّقُونَ . إِنِّي لَكُمْ رَسُولٌ أَمِينٌ

واژه <أَمِينٌ> می تواند از ریشه <أَمِنَ> و به معنای <مأمون> (فرد مورد اعتماد) باشد. در این صورت آوردن قید <أَمِينٌ> دعوتی است از جانب هود(ع) به قومش که به او اعتماد کنند (به سخنانش گوش فرا دهند و هشدارهایش را جدی بگیرند).

۵ - تصریح هود (ع) بر خیرخواهی خود و تضمین منافع عادیان در پرتو رسالت خویش

إِنِّي لَكُمْ رَسُولٌ أَمِينٌ

برداشت یاد شده با توجه به قید <لَكُمْ> بالام انتفاع استفاده می شود.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۳ - شعراء - ۲۶ - ۱۲۶ - ۱،۲

۱ - دعوت مجدد هود (ع) از عادیان ، برای رعایت تقوای الهی و پرهیز از گناه

إِذْ قَالَ لَهُمْ أَخُوهُمْ هُودٌ أَلَاتَّقُونَ .. فَاتَّقُوا اللَّهَ

۲ - هود (ع) ، خواهان اطاعت قومش از او ، به دلیل آشکار بودن صداقت و امانت داری وی

إِنِّي لَكُمْ رَسُولٌ أَمِينٌ . فَاتَّقُوا اللَّهَ وَ أَطِيعُوا

تفریع <اتَّقُوا اللَّهَ وَ أَطِيعُوا> بر <إِنِّي لَكُمْ رَسُولٌ أَمِينٌ> مفید مطلب یاد شده است.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۳ - شعراء - ۲۶ - ۱۲۷ - ۱

۱ - تصریح هود (ع) به نداشتن کمترین چشمداشت مادی از مردم ، در قبال رسالت خویش

و ما

أَسْأَلُكُمْ عَلَيْهِ مِنْ أَجْرٍ .. إِلَّا عَلَى رَبِّ الْعَالَمِينَ

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۳ - شعراء - ۲۶ - ۱۲۸ - ۳

۳ - سرزنش عادیان توسط هود (ع) به خاطر ساختن بناهایی بی فایده و بازیگرانه

أَتَبْنُونَ بِكُلِّ رِيعٍ آيَةً تَعْبَثُونَ

استفهام در <أَتَبْنُونَ> برای توبیخ و سرزنش است.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۳ - شعراء - ۲۶ - ۱۲۹ - ۴

۴ - سرزنش عادیان از سوی هود (ع)، به خاطر احداث قصرها و روحیه کاخ نشینی آنان

و تَتَّخِذُونَ مَصَانِعَ لَعَلَّكُمْ تَخْلَدُونَ

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۳ - شعراء - ۲۶ - ۱۳۱ - ۱

۱ - دعوت مجدد هود (ع) از قوم عاد، برای اطاعت از وی، رعایت تقوای الهی و پرهیز از بیهودگی، غرور و خشونت

أَتَبْنُونَ .. تَعْبَثُونَ ... بَطْشَتُمْ جَبَّارِينَ . فَاتَّقُوا اللَّهَ وَأَطِيعُوا

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۳ - شعراء - ۲۶ - ۱۳۵ - ۱،۲

۱ - تأکید هود (ع) بر بیمناک بودن درباره سرنوشت قومش، به خاطر بی تقوایی و ناسپاسی آنان

فَاتَّقُوا اللَّهَ .. الَّذِي أَمَدَّكُمْ ... إِنِّي أَخَافُ عَلَيْكُمْ عَذَابَ يَوْمٍ عَظِيمٍ

۲ - اقدام هود (ع) به انذار دادن قوم عاد به عذاب قیامت

إِنِّي أَخَافُ عَلَيْكُمْ عَذَابَ يَوْمٍ عَظِيمٍ

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۳ - شعراء - ۲۶ - ۱۳۶ - ۱،۴

۱ - بی تأثیر خوانده شدن موعظه ها و اندرز های هود از سوی قوم عاد

قالوا سواء علينا أوعظت أم لم

تکن من الوعظین

۴ - تلاش قوم عاد ، به ایجاد یأس و ناامیدی در حضرت هود (ع) نسبت به دستیابی او به اهداف رسالتش

قالوا سواء علينا أوعظت أم لم تكن من الوعظین

یادآوری قوم عاد به حضرت هود(ع) مبنی بر مؤثر نبودن موعظه هایش، می تواند به منظور ایجاد یأس در آن حضرت و نیز بازداشتن ایشان از تلاش برای ادامه رسالت و تبلیغ خود باشد.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۳ - شعراء - ۲۶ - ۱۳۷ - ۳،۶

۳ - تهمت ارتجاع و واپس گرایی به هود (ع) از سوی قوم عاد

إن هذا إلا خلق الأولین

۶ - تکیه و پافشاری قوم عاد بر سنت های نیاکانشان ، عامل رویارویی آنان با هود (ع) و رد کردن نصایح وی

إن هذا إلا خلق الأولین

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۳ - شعراء - ۲۶ - ۱۳۹ - ۲

۲ - ناباوری قوم عاد نسبت به هشدار های هود (ع) ، ریشه تکذیب رسالت آن حضرت

و ما نحن بمعذبین فکذبوه

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۷ - احقاف - ۴۶ - ۲۱ - ۹،۱۷

۹- سرگذشت هود و انذار های او به قوم خود ، نمونه ای از سرگذشت رسولان الهی و تلاش آنان برای هدایت مردم در طول تاریخ

و قد خلت النذر من بین یدیه و من خلفه

می توان گفت: تعبیر <قد خلت... و من خلفه> در آیه شریفه، به صورت جمله معترضه آمده، تا بیانگر این معنا باشد که

یادکرد سرگذشت هود به مثابه یادکرد دیگر پیامبران است؛ زیرا

آنان در هدف مشترک بوده اند و سرگذشت هود به عنوان نمونه یاد شده است.

۱۷- اظهار نگرانی و هشدار هود (ع) ، نسبت به فرجام شوم قوم خویش و نزول عذاب الهی بر آنان

و اذکر أخوا عاد .. إني أخاف عليكم عذاب يوم عظيم

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۷ - احقاف - ۴۶ - ۲۲ - ۲

۲- قوم عاد ، متهم کننده هود (ع) ، به دروغ پردازی برای جداسازی آنان از خدایانشان

قالوا أجتئنا لتأفكنا عن الهتنا

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۷ - احقاف - ۴۶ - ۲۳ - ۱

۱- اظهار بی اطلاعی هود (ع) ، از کیفیت و زمان نزول عذاب الهی بر کافران قومش

فأتنا .. قال إنما العلم عند الله

قصه هود(ع) از آیات خدا

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۳ - شعراء - ۲۶ - ۱۳۹ - ۵

۵- سرگذشت هود (ع) و قوم عاد ، آیتی بزرگ و عبرت آموز برای دیگران

فكذبوه فأهلكهم إن في ذلك لآيه

واژه <ذلك> اشاره دارد به: نصیحت های هود(ع) و هشدارهای وی به عادیان، تأثیر ناپذیری آنان، تکذیب رسالت او و سرانجام هلاکت آنان به اراده خداوند. گفتنی است که کلمه <آیه> در اصل، به معنای نشانه است و در این جا معنایی معادل <عبره> دارد و نکره آمدن آن برای تفخیم و بیانگر وجود مایه های بزرگ عبرت در داستان هود و عادیان است.

قوم عاد و نبوت هود(ع)

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۳ ادعای پیامبری از سوی هود (ع) ، نشانه سفاهت وی در پندار قوم عاد

إنا لنريك في سفاهه .. أو عجبتم أن جاءكم ذكر من ربكم على رجل منكم

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۶ - اعراف - ۷ - ۷۰ - ۲

۲ قوم عاد ، رسالت هود را از سوی خداوند ، برای دعوت به توحید و مبارزه با شرک باور نداشتند .

أجئتنا لنعبد الله وحده

استفهام در جمله <أجئتنا .. > استفهام انکاری ابطالی است. یعنی دلالت می کند که آنچه مورد استفهام واقع شده (مأموریت هود برای دعوت به یکتاپرستی)، بی اساس است و مدعی آن (حضرت هود) دروغگوست.

قوم عاد و هود(ع)

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۶ - اعراف - ۷ - ۶۹ - ۲

۲ قوم عاد به دلیل نامعقول شمردن پیامبری برای فردی از بشر ، رسالت هود را انکار کردند .

إنا لنريك في سفاهه .. أو عجبتم أن جاءكم ذكر من ربكم على رجل منكم

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۶ - اعراف - ۷ - ۷۰ - ۱۰، ۱۱

۱۰ قوم عاد ناباور به صداقت و راستگویی حضرت هود (ع)

فأتنا .. إن كنت من الصادقين

۱۱ قوم عاد با ناباوری به صداقت و راستگویی هود ، از وی خواستند تا تهدید های خویش را تحقق بخشد .

فأتنا بما تعدنا إن كنت من الصادقين

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۸ - هود - ۱۱ - ۵۳ - ۶،۷

۶ دعوت هود (ع) و سخنان او

، بی تأثیر در بازرداری قومش از شرک و پرستش خدایان دروغین

و ما نحن بتارکی ءالھتنا عن قولک

<عن> در <عن قولک> برای تعلیل است. بنابراین معنای جمله <ما نحن...> چنین می شود: سخن و ادعای تو، باعث نخواهد شد که ما خدایان خویش را رها کنیم.

۷ تأکید قوم عاد، بر ایمان نیاوردن به هود (ع) و تصدیق نکردن پیام ها و رسالت های او

و ما نحن لک بمؤمنین

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۶ - غافر - ۴۰ - ۳۱ - ۲

۲ - قوم نوح، عاد، ثمود و اقوام پس از آنان، پیوسته با دعوت پیامبران خود به مخالفت برمی خاستند.

مثل دأب قوم نوح... و الذین من بعدهم

کیفر انکار رسالت هود(ع)

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۶ - اعراف - ۷ - ۷۱ - ۱۸

۱۸ هود در انتظار نزول عذاب الهی بر قوم عاد، پس از ابلاغ رسالت های الهی و اصرار آنان بر انکار توحید و رسالت وی

فانتظروا إنی معکم من المنتظرین

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۶ - اعراف - ۷ - ۷۲ - ۱

۱ خداوند، قوم عاد را پس از اصرارشان به شرک و انکار رسالت هود، به عذابی فراگیر گرفتار ساخت.

فأنجینہ و الذین معہ برحمہ منا و قطعنا دابر الذین کذبوا

کیفر تکذیب هود(ع)

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۳ - شعراء - ۲۶ - ۱۳۹ - ۱

۱ - هلاکت قوم عاد ، به اراده الهی و در پی تکذیب رسالت

هود (ع) از سوی آنان بود .

فَكَذَّبُوهُ فَأَهْلَكْنَاهُمْ

مبارزه با هود(ع)

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۶ - اعراف - ۷ - ۶۶ - ۱

۱ گروهی از اشراف قوم هود به وی ایمان آوردند و گروهی دیگر با انکار رسالت او در برابرش جبهه گیری کردند .

قال المأذونون كفروا من قومه

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۶ - اعراف - ۷ - ۷۰ - ۷

۷ تقلید از نیاکان و حفظ سنت های پیشینیان ، از انگیزه های قوم عاد برای پرستش معبودان دروغین و رویارویی با دعوت هود

قالوا .. و نذر ما كان يعبد ءاباؤنا

مجادله هود(ع)

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۶ - اعراف - ۷ - ۷۱ - ۱۰

۱۰ هود ، گرفتار جدال و کشمکش مدام قوم عاد درباره معبودان بی اساسشان

اتجدلونني في أسماء سميتموها أنتم و ءاباؤكم

محبت هود(ع)

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۶ - اعراف - ۷ - ۶۵ - ۴

۴ هود ، پیامبری دلسوز و با محبت به مردم خویش (قوم عاد)

و إلى عاد أخاهم هوداً قال يقوم

محدوده رسالت هود(ع)

جلد - نام سوره - سوره - آيه - فیش

۶ - اعراف - ۷ - ۶۵ - ۲

۲ رسالت هود (ع) در محدوده قوم عاد بود .

و إلى عاد أخاهم هوداً

جلد - نام سوره - سوره - آيه - فیش

۸ - هود - ۱۱ - ۵۰ - ۲

۲ رسالت هود (ع) ، محدود به قوم عاد بود .

و إلى عاد أخاهم هوداً

جلد

- نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۷ - احقاف - ۴۶ - ۲۳ - ۴

۴- هود (ع) ، تنها موظف به ابلاغ رسالت خویش و نه تعیین زمان عذاب و آوردن آن

فأتنا بما تعدنا .. قال إنما العلم عند الله و أبلغكم ما أرسلت به

محدوده علم هود(ع)

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۷ - احقاف - ۴۶ - ۲۳ - ۱

۱- اظهار بی اطلاعی هود (ع) ، از کیفیت و زمان نزول عذاب الهی بر کافران قومش

فأتنا .. قال إنما العلم عند الله

محدوده مسؤولیت هود(ع)

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۶- اعراف - ۷ - ۶۸ - ۲

۲ هود ، مبلّغ پیام های الهی ، و نه بازگوکننده نظریات شخصی خویش

أبلغكم رسل ربی

مخالفان هود(ع)

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۱ - حج - ۲۲ - ۴۲ - ۳

۳ - مخالفت همگانی قوم نوح ، عاد و ثمود با پیامبرانشان (نوح ، هود و صالح)

و ان یکذبوک فقد کذبت قبلهم قوم نوح و عاد و ثمود

مزد رسالت هود(ع)

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۳ - شعراء - ۲۶ - ۱۲۷ - ۱

۱ - تصریح هود (ع) به نداشتن کمترین چشمداشت مادی از مردم ، در قبال رسالت خویش

و ما أسئلكم عليه من أجر . . . إلا على ربّ العلمین

مسئولیت هود(ع)

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۶ - اعراف - ۷ - ۶۵ - ۱۱

۱۱ مبارزه با شرک ، از وظایف اصلی

قال يقوم اعبدوا الله ما لكم من إله غيره

مقامات هود(ع)

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۶ - اعراف - ۷ - ۶۷ - ۲،۳

۲ هود ، رسولی از جانب خدا

و لکنی رسول من رب العلمین

۳ هود با استناد به رسالت الهی خود ، خویشان را از هر گونه سفاهت و کم خردی میرا دانست .

قال يقوم لیس بی سفاهه و لکنی رسول من رب العلمین

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۶ - اعراف - ۷ - ۶۸ - ۳

۳ هود ، پیامبری از جانب خداوند و حامل رسالت های متعدد

أبلغکم رسلت ربی

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۸ - هود - ۱۱ - ۵۰ - ۲

۲ رسالت هود (ع) ، محدود به قوم عاد بود .

و إلی عاد أخاهم هوذا

مکذبان انذارهای هود(ع)

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۸ - قمر - ۵۴ - ۲۳ - ۱

۱- قوم ثمود، تکذیب گر انذارها و هشدارهای پیامبر خویش

کذبت ثمود بالذکر

<نذر> جمع <نذیر> است. <نذیر> بر دو معنا اطلاق می شود: <انذار> و <منذر>. در برداشت، معنای اول در نظر گرفته شده است.

مکذبان هود(ع)

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۸ - هود - ۱۱ - ۵۸ - ۱

۱ قوم عاد، رسالت هود (ع) را نپذیرفتند و به شرک و کفر اصرار ورزیدند.

فإن تولوا .. يستخلف ربی قومًا غیر کم ... و لما جاء أمرنا نجینا هودًا

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۳ - شعراء -

۱ - تکذیب رسالت هود (ع) ، از سوی قوم عاد

کذبت عاد المرسلین

گفتنی است که <عاد> اسم جد اعلای قوم هود است. بنابراین تمسیه آن قوم به عاد، از باب تمسیه یک قبیله به نام نیای آن است.

ممانعت از ایمان به هود(ع)

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۲ - مؤمنون - ۲۳ - ۳۸ - ۳

۳ - اشراف جامعه پس از نوح ، مردم را از گرویدن به فرستاده الهی بر حذر می داشتند .

و ما نحن له بمؤمنین

اعلام اشراف مبنی بر این که به این مرد (فرستاده الهی) ایمان ندارند، می تواند دستوری ضمنی به مردم باشد که باید از آنان پیروی کنند و به فرستاده الهی گرایش نداشته باشند.

منذران پس از هود(ع)

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۷ - احقاف - ۴۶ - ۲۱ - ۱۱

۱۱- وجود انذارگرانی قبل و بعد از هود (ع) و همزمان با وی ، در میان قوم عاد *

و قد خلت النذر من بین یدیه و من خلفه

در صورتی که واژه <النذر> شامل مطلق انذارگران شود چه نبی و چه غیر نبی احتمال می رود مراد آیه شریفه این باشد که تنها هود(ع) انذارگر قوم عاد نبود؛ بلکه قبل از او نیز انذارگرانی آمدند و حتی در زمان او هم موحدانی بودند که مشرکان را انذار می کردند.

منذران قبل از هود(ع)

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۷ - احقاف - ۴۶ - ۲۱ - ۱۱

۱۱- وجود انذارگرانی قبل و بعد از هود (ع) و همزمان

با وی ، در میان قوم عاد *

و قد خلت النذر من بین یدیه و من خلفه

در صورتی که واژه <النذر> شامل مطلق انذارگران شود چه نبی و چه غیر نبی احتمال می رود مراد آیه شریفه این باشد که تنها هود(ع) انذارگر قوم عاد نبود؛ بلکه قبل از او نیز انذارگرانی آمدند و حتی در زمان او هم موحدانی بودند که مشرکان را انذار می کردند.

منذران معاصر هود(ع)

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۷ - احقاف - ۴۶ - ۲۱ - ۱۱

۱۱- وجود انذارگرانی قبل و بعد از هود (ع) و همزمان با وی ، در میان قوم عاد *

و قد خلت النذر من بین یدیه و من خلفه

در صورتی که واژه <النذر> شامل مطلق انذارگران شود چه نبی و چه غیر نبی احتمال می رود مراد آیه شریفه این باشد که تنها هود(ع) انذارگر قوم عاد نبود؛ بلکه قبل از او نیز انذارگرانی آمدند و حتی در زمان او هم موحدانی بودند که مشرکان را انذار می کردند.

منکران نبوت هود(ع)

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۶ - اعراف - ۷ - ۷۰ - ۲

۲ قوم عاد ، رسالت هود را از سوی خداوند ، برای دعوت به توحید و مبارزه با شرک باور نداشتند .

أجئتنا لنعبد الله وحده

استفهام در جمله <أجئتنا .. > استفهام انکاری ابطالی است. یعنی دلالت می کند که آنچه مورد استفهام واقع شده (مأموریت هود برای دعوت به یکتاپرستی)، بی اساس است و مدعی آن (حضرت هود) دروغگوست.

مواعظ هود(ع)

جلد - نام سوره

- سوره - آیه - فیش

۱۳ - شعراء - ۲۶ - ۱۳۶ - ۱،۵

۱ - بی تأثیر خوانده شدن موعظه ها و اندرز های هود از سوی قوم عاد

قالوا سواء علينا أوعظت أم لم تكن من الوعظين

۵ - موعظه و پنددهی ، روش تبلیغی حضرت هود (ع) در ارتباط با قوم عاد

قالوا سواء علينا أوعظت أم لم تكن من الوعظين

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۳ - شعراء - ۲۶ - ۱۳۷ - ۱،۶

۱ - عادیان ، نصیحت های هود (ع) را تکرار شیوه مدعیان پیامبری در گذشته خوانده و آن را فاقد ارزش و اعتبار اعلام کردند .

إن هذا إلا خلق الأولين

واژه <خُلِقَ> به معنای شیوه و رفتار است. بنابراین <خلق الأولين> یعنی، رفتار پیشینیان. گفتنی است که برداشت یاد شده بدان احتمال است که کلمه <هذا> اشاره به رفتار ناصحانه هود(ع) داشته باشد. بر این اساس مراد از <خلق الأولين> (شیوه پیشینیان)، شیوه پیامبران پیش از هود(ع) می باشد.

۶ - تکیه و پافشاری قوم عاد بر سنت های نیاکانشان ، عامل رویارویی آنان با هود (ع) و رد کردن نصایح وی

إن هذا إلا خلق الأولين

موانع ایمان به هود(ع)

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۶ - اعراف - ۷ - ۷۱ - ۷

۷ آلودگی قوم عاد به پلیدی و گرفتاری ایشان به خشم خدا ، مانع آنان از تصدیق رسالت هود و گرایش به توحید و یکتاپرستی

قال قد وقع عليكم من ربكم رجس و غضب

برداشت فوق بر اساس این احتمال است که جمله <قد وقع .. > به منزله دلیلی

باشد بر کفرورزی قوم عاد، نه نتیجه ای برای انکار توحید و رسالت. یعنی هود با این جمله اشاره به ریشه عنادورزی آنان دارد.

مؤمنان به هود(ع)

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۸ - هود - ۱۱ - ۵۸ - ۴،۱۲

۴ گروهی از قوم عاد، توحید را پذیرفتند و به رسالت هود (ع) ایمان آوردند.

والذین ءامنوا معه

۱۲ > عن أبي عبدالله (ع) قال : لما بعث الله عزوجل هوداً (ع) أسلم له العقب من ولد سام و أما الآخرون . . . فأهلكوا بالريح العقيم . . . ;

از امام صادق(ع) روایت شده است: هنگامی که خداوند هود(ع) را مبعوث فرمود، باقی ماندگان از نسل سام به او گرویدند اما دیگران . . . به وسیله باد عقیم و بی حاصل هلاک شدند . . . <

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۶ - فصلت - ۴۱ - ۱۵ - ۱۹

۱۹ - > عن الصادق (ع) قال : لَمَّا بَعَثَ اللَّهُ عَزَّوَجَلَّ هُودًا (ع) أَسْلَمَ لَهُ الْعَقَبُ مِنْ وَدِ سَامٍ وَ أَمَّا الْآخِرُونَ فَقَالُوا : > مِنْ أَشَدِّ مَنَّا قُوَّةً < ;

از امام صادق(ع) روایت شده که چون خداوند هود(ع) را به رسالت مبعوث کرد نسل باقی مانده از سام(بن نوح) به او ایمان آورده و تسلیم او شدند. و اما دیگران گفتند: من اشدّ منّا قوّه <.

مهربانی هود(ع)

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۶ - اعراف - ۷ - ۶۷ - ۱

۱ هود با پاسخی رأفت آمیز به قوم خود، خویشان را از هر گونه

سفاهت و دروغگویی مبرا دانست .

قال يقوم ليس بي سفاهه و لكنى رسول من رب العلمين

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۸ - هود - ۱۱ - ۵۰ - ۴

۴ هود (ع) ، حتى پیش از بعثتش به پیامبری ، فردی دلسوز قوم خویش و با محبت نسبت به آنان بود .

و إلی عاد أخاهم هودًا قال يقوم

برخی برآیند که <أخوت> در این جا کنایه از محبت و دلسوزی است. بر این اساس جمله و <إلی عاد أخاهم هودًا> حاکی از آن است که: هود(ع) پیش از رسالتش نیز دلسوز قومش بوده است. تعبیر <یا قوم> (ای مردم من!) نیز حکایت از مهربانی و عطف دارد.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۷ - احقاف - ۴۶ - ۲۱ - ۴

۴- هود (ع) ، برادری دلسوز و خیرخواه برای قوم عاد

و اذکر أخا عاد

واژه <أخ> چه اشاره به روابط عاطفی خویشاوندی داشته باشد و چه اشاره به اخوت معنوی، به هر حال پیامدار دلسوزی و محبت عمیق است.

مهلت به هود(ع)

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۸ - هود - ۱۱ - ۵۵ - ۳

۳ هود (ع) ، به مشرکان قومش اعلام کرد که در پی توطئه ها و مکرهایشان ، به او مهلت نداده و او را از میان بردارند .

فکیدونی جمیعًا ثم لاتنظرون

<انظار> به معنای مهلت دادن است و <لاتنظرون> (مرا مهلت ندهید) کنایه از <نابودم سازید> ، می باشد.

مہترین تعالیم ہود(ع)

جلد - نام سورہ - سورہ - آیہ - فیش

۱۲ - مؤمنون - ۲۳ - ۳۵ -

۳- وعده معاد و حیات دوباره انسان ها در قیامت ، یکی دیگر از مهم ترین پیام های پیامبر جامعه پس از نوح

أیعدکم .. و کنتم ترابًا و عظمًا آنکم مخرجون

مهمترین دعوت هود(ع)

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۲ - مؤمنون - ۲۳ - ۳۲ - ۴

۴- دعوت به توحید و پرستش خدای یگانه ، اولین و مهم ترین پیام نخستین پیامبر پس از نوح (هود یا صالح)

أن اعبدوا الله ما لکم من إله غیره

<أن> برای تفسیر پیامی است که پیامبر (پیامبری که برای جامعه پس از طوفان نوح برانگیخته شده بود)، مأمور ابلاغ آن به مردم بود.

مهمترین رسالت هود(ع)

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۳ - شعراء - ۲۶ - ۱۲۴ - ۵

۵- دعوت به تقوا ، محور تبلیغات و هدایت گری هود پیامبر

إذ قال لهم أخوهم هود ألا تتقون

نبوت هود(ع)

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۶- اعراف - ۷ - ۶۵ - ۱

۱ هود ، از انبیا و فرستادگان الهی است .

لقد أرسلنا .. و إلی عاد أخاهم هوداً

<إلى عاد> عطف بر <إلى قومه> و <أخاهم> عطف بر <نوحاً> در آیه ۵۹ است، یعنی: أرسلنا إلى عاد أخاهم هوداً.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۶ - اعراف - ۷ - ۶۷ - ۲،۳

۲ هود، رسولی از جانب خدا

و لکنی رسول من رب العلمین

۳ هود با استناد به رسالت الهی خود، خویشتن را از هر گونه سفاهت و کم خردی میرا دانست.

قال يقوم لیس بی سفاهه

و لکنی رسول من رب العلمین

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۶ - اعراف - ۷ - ۶۸ - ۳

۳ هود ، پیامبری از جانب خداوند و حامل رسالت های متعدد

أبلغکم رسلت ربی

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۶ - اعراف - ۷ - ۱۰۳ - ۱

۱ خداوند ، موسی (ع) را پس از نوح ، هود ، صالح ، لوط و شعیب به پیامبری مبعوث کرد .

ثم بعثنا من بعدهم موسی

مراد از ضمیر در <من بعدهم> پیامبرانی است که داستانشان در آیات پیشین مطرح شد.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۸ - هود - ۱۱ - ۵۰ - ۱

۱ هود (ع) ، از پیامبران و رسولان الهی است .

و لقد أرسلنا .. و إلی عاد أخاهم هودًا

<إلی عاد> عطف بر <إلی قومه> و <أخاهم> عطف بر <نوحاً> در آیه ۲۵ است؛ یعنی: و لقد أرسلنا إلی عاد أخاهم هودًا.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۱ - حج - ۲۲ - ۴۲ - ۴

۴ - نوح ، هود و صالح (ع) ، از پیامبران الهی

فقد کذبت قبلهم قوم نوح و عاد و ثمود

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۳ - شعراء - ۲۶ - ۱۲۴ - ۱

۱ - هود (ع) ، پیامبری از نژاد قوم عاد و دارای پیوند خویشاوندی با آنان

إذ قال لهم أخوهم هود

قید <أخوهم> می تواند برای بیان پیوند خویشاوندی هود(ع) با قومش و یا تعبیری کنایی از شفقت و دلسوزی آن حضرت نسبت به آن

قوم باشد.

نجات پیروان هود(ع)

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۸ - هود - ۱۱ - ۵۸ - ۵،۶،۱۰

۵ خداوند ، هود (ع) و پیروانش را ، از عذاب نازل شده بر قوم عاد نجات داد .

و لما جاء أمرنا نجينا هودًا والذين ءامنوا معه

۶ نجات هود (ع) و پیروانش از عذاب استیصال ، جلوه ای از رحمت خداوند بر آنان بود .

نجينا هودًا والذين ءامنوا معه برحمه منا

<برحمه > متعلق به <نجينا > می باشد.

۱۰ خداوند ، هود (ع) و پیروان او را ، از گرفتار شدن به عذاب آخرت نجات داد .

و نجينهم من عذاب غليظ

بر این اساس که مقصود از <عذاب غلیظ > عذاب اخروی باشد ، ماضی آوردن فعل <نجينا > اشاره به این نکته دارد که: مؤمنان به هود(ع) پس از نزول عذاب استیصال بر قوم عاد ، همچنان به ایمان خویش پایبند بودند و مستحق عذاب اخروی نشدند.

نجات هود(ع)

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۶ - اعراف - ۷ - ۷۲ - ۳،۴

۳ خداوند ، هود و مؤمنان به وی را از عذاب نازل شده بر قوم عاد ، نجات بخشید .

فأنجينه و الذين معه برحمه منا

۴ نجات هود و همراهانش ، جلوه ای از رحمت خاص خداوند

فأنجينه و الذين معه برحمه منا

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۸ - هود - ۱۱ - ۵۸ - ۱۰، ۶، ۵

۵ خداوند ، هود (ع) و پیروانش را ، از عذاب نازل شده بر قوم عاد نجات داد .

و لما جاء أمرنا ننجينا هودًا والذين آمنوا معه

نجات هود (ع) و پیروانش از عذاب استیصال ، جلوه ای از رحمت خداوند بر آنان بود .

نَجِينَا هودًا وَالَّذِينَ ءَامَنُوا مَعَهُ بِرَحْمَةٍ مِّنَا

<برحمه> متعلق به <نَجِينَا> می باشد.

۱۰ خداوند ، هود (ع) و پیروان او را ، از گرفتار شدن به عذاب آخرت نجات داد .

و نَجِينَهُمْ مِّنْ عَذَابٍ غَلِيظٍ

بر این اساس که مقصود از <عذاب غلیظ> عذاب اخروی باشد ، ماضی آوردن فعل <نَجِينَا> اشاره به این نکته دارد که: مؤمنان به هود(ع) پس از نزول عذاب استیصال بر قوم عاد ، همچنان به ایمان خویش پایبند بودند و مستحق عذاب اخروی نشدند.

نژاد هود(ع)

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۳ - شعراء - ۲۶ - ۱۲۴ - ۱

۱ - هود (ع) ، پیامبری از نژاد قوم عاد و دارای پیوند خویشاوندی با آنان

إِذْ قَالَ لَهُمُ أَخُوهُمْ هود

قید <أخوهم> می تواند برای بیان پیوند خویشاوندی هود(ع) با قومش و یا تعبیری کنایی از شفقت و دلسوزی آن حضرت نسبت به آن قوم باشد.

نشانه های صداقت هود(ع)

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۸ - هود - ۱۱ - ۵۱ - ۳

۳ هود (ع) ، پاداش نخواستن از مردم را ، نشانه ای بر صداقت خویش در ادعای نبوت دانست .

لَأَسْأَلَكُمْ عَلَيْهِ أَجْرًا إِنْ أَجْرِي إِلَّا عَلَى الَّذِي فَطَرَنِي أَفَلَا تَعْقِلُونَ

در برداشت فوق ، جمله <أفلا-تعقلون> در ارتباط با <لَأَسْأَلَكُمْ...> معنا شده است. بر این اساس ، هود(ع) به مردم می

گوید: اگر در این معنا اندیشه کنید که من هیچ مزدی از شما درخواست نمی کنم ، خواهید

فهمید که در ادعای نبوت راستگو هستیم.

نگرانی هود(ع)

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۳ - شعراء - ۲۶ - ۱۳۵ - ۱

۱ - تأکید هود (ع) بر بیمناک بودن درباره سرنوشت قومش ، به خاطر بی تقوایی و ناسپاسی آنان

فَاتَّقُوا اللَّهَ .. الَّذِي أَمَدَّكُمْ ... إِنِّي أَخَافُ عَلَيْكُمْ عَذَابَ يَوْمٍ عَظِيمٍ

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۷ - احقاف - ۴۶ - ۲۱ - ۱۷

۱۷- اظهار نگرانی و هشدار هود (ع) ، نسبت به فرجام شوم قوم خویش و نزول عذاب الهی بر آنان

و اذکر أخطأ عاد .. إِنِّي أَخَافُ عَلَيْكُمْ عَذَابَ يَوْمٍ عَظِيمٍ

نواهی هود(ع)

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۶ - اعراف - ۷ - ۶۵ - ۱۳

۱۳ هود بر حذر دارنده قوم خویش از گرفتار شدن به عذاب های الهی به سبب پرستش نکردن خدای یکتا و پرهیز نکردن از

گرایش های شرک آلود

أَفَلَا تَتَّقُونَ

<اتقاء> مصدر <تقون> به معنای گرفتن حفاظ برای دوری از مکروه و مانع شدن از رسیدن مکروه است. در اینجا به

مناسبت مورد و تأیید آیات بعد (همانند آیه ۷۰)، مراد از مکروه، عذابهای الهی است، یعنی: أفلا تتقون عذاب الله.

هدایتگری هود(ع)

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۳ - شعراء - ۲۶ - ۱۲۴ - ۵

۵- دعوت به تقوا، محور تبلیغات و هدایت گری هود پیامبر

إِذْ قَالَ لَهُمُ أَخُوهُمْ هُودٌ أَلَا تَتَّقُونَ

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۷ - احقاف - ۴۶ - ۲۱ - ۷

۷- اقدام هود (ع) به هدایت و انداز قوم

و اذکر أخوا عاد إذ أنذر قومه

هشدار هود(ع)

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۶ - اعراف - ۷ - ۷۰ - ۹

۹ هود (ع) مردمش را در صورت مقامت بر شرک و پرستش نکردن خدای یگانه به عذاب الهی تهدید کرد .

فأتنا بما تعدنا إن كنت من الصادقين

هشدارهای هود(ع)

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۸ - هود - ۱۱ - ۵۷ - ۵

۵ نابودی کفرپیشگان قوم عاد و جایگزینی اقوامی دیگر به جای آنها ، هشدار هود (ع) به آنان

فإن تولوا .. و يستخلف ربي قومًا غيركم

<استخلاف> به معنای جانشین ساختن و جایگزین کردن است و این معنا در آیه شریفه ، مستلزم نابود کردن قوم عاد می باشد.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۷ - احقاف - ۴۶ - ۲۱ - ۱۷

۱۷- اظهار نگرانی و هشدار هود (ع) ، نسبت به فرجام شوم قوم خویش و نزول عذاب الهی بر آنان

و اذکر أخوا عاد .. إني أخاف عليكم عذاب يوم عظيم

هلاکت مکذبان هود(ع)

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱ - هلاکت قوم عاد ، به اراده الهی و در پی تکذیب رسالت هود (ع) از سوی آنان بود .

فَكَذَّبُوهُ فَأُهْلِكْنَاهُمْ

هود(ع) و جنون

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۸ - هود - ۱۱ - ۵۴ - ۳

۳ قوم عاد ، برخی از آلّه خویش را عامل جنون و اغتشاش روانی هود (ع) می پنداشتند .

إن

نقول إلا اعتريك بعض الهتنا بسوء

<إعتراء> به معنای شامل شدن و اصابت کردن است (لسان العرب). و از آن جا که <إعتراء> در آیه شریفه، به وسیله حرف <باء> به مفعول دوم (بسوء) متعدی شده، به معنای رسانیدن و شامل کردن می باشد. بنابراین جمله <إن نقول... یعنی، ما سخنی جز این نمی گوئیم که یکی از خدایان ما، مرض و آفتی بر تو افکنده است.>

هود(ع) و قوم عاد

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۶ - اعراف - ۷ - ۶۵ - ۲،۴

۲ رسالت هود (ع) در محدوده قوم عاد بود .

و إلى عاد أخاهم هوداً

۴ هود ، پیامبری دلسوز و با محبت به مردم خویش (قوم عاد)

و إلى عاد أخاهم هوداً قال يقوم

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۶ - اعراف - ۷ - ۶۸ - ۱

۱ هود (ع) در پاسخ قوم عاد ، خویشان را مبلغ پیام های خداوند ، خیرخواه مردم و فردی امین و سزاوار اطمینان خواند .

أبلغكم رسلت ربی و أنا لكم ناصح أمين

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۶ - اعراف - ۷ - ۷۱ - ۱۷،۱۸،۱۱،۱۰،۲

۲ هود (ع) در پاسخ ناباوری قوم عاد به اخطار های عذاب ، فراهم آمدن زمینه های عذاب (پلید گشتن و گرفتاری به غضب خدا) را به آنان ابلاغ کرد .

فأتنا بما تعدنا .. قال قد وقع عليكم من ربكم رجس و غضب

۱۰ هود ، گرفتار جدال و کشمکش مدام قوم عاد درباره معبودان بی اساسشان

فی أسماء سمیتموها أنتم وءاباؤکم

۱۱ هود با پرخاش به قوم خویش خواهان ترک بحث و جدال آنان با وی درباره معبودان دروغین شد .

اتجدلوننی فی أسماء سمیتموها أنتم وءاباؤکم

۱۷ هود (ع) ، قوم مشرک خویش را به نزول عذابی از جانب خداوند آگاه ساخت .

فانتظروا إنی معکم من المنتظرین

متعلق <انتظروا> به دلیل آیه بعد، عذاب الهی است.

۱۸ هود در انتظار نزول عذاب الهی بر قوم عاد ، پس از ابلاغ رسالت های الهی و اصرار آنان بر انکار توحید و رسالت وی

فانتظروا إنی معکم من المنتظرین

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۸ - هود - ۱۱ - ۵۰ - ۲،۳،۴

۲ رسالت هود (ع) ، محدود به قوم عاد بود .

و إلی عاد أخاهم هودًا

۳ وجود رابطه خویشاوندی و نسبی میان هود (ع) و قوم عاد

و إلی عاد أخاهم هودًا

تصریح به اینکه هود(ع) برادر قوم عاد بود ، می تواند به خویشاوندی آن حضرت با قوم عاد ، اشاره داشته باشد.

۴ هود (ع) ، حتی پیش از بعثتش به پیامبری ، فردی دلسوز قوم خویش و با محبت نسبت به آنان بود .

و إلی عاد أخاهم هودًا قال یقوم

برخی برآنند که <أخوْت> در این جا کنایه از محبت و دلسوزی است. بر این اساس جمله و <إلی عاد أخاهم هودًا> حاکی از آن است که: هود(ع) پیش از رسالتش نیز دلسوز قومش بوده است. تعبیر <یا قوم> (ای مردم من!) نیز حکایت از مهربانی و عطوفت دارد.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۴ حصر ربوبیت به خداوند و او را مدبر امور همگان دانستن ، از تعالیم هود (ع) به قوم خویش

استغفروا ربکم

۸ نزول باران های فراوان ، در صورت پرهیز از شرک و گرایش به توحید و پرستش خدا ، از نوید های هود (ع) به قوم خویش

و یقوم استغفروا ربکم ثم توبوا إلیه یرسل السماء علیکم مدرارًا

فعل مضارع <یرسل> به اصطلاح در جواب فعل امر (استغفروا ربکم ثم توبوا إلیه) قرار گرفته و با <إن> شرطیه مقدر مجزوم شده است؛ یعنی: <إن تستغفروا و توبوا یرسل...>؛ اگر استغفار کنید و به سوی خدا حرکت کنید، او ابرهای پر باران را برای شما خواهد فرستاد.

۱۳ هود (ع) مردم خویش را در صورت استغفار از گناهان ، گرایش به توحید و پرستش خدا ، به افزایش نیرو و توانشان بشارت داد .

و یقوم استغفروا ربکم ثم توبوا إلیه ... یزدکم قوه إلی قوتکم

<یزدکم> عطف بر <یرسل> و جواب برای شرط مقدر می باشد؛ یعنی: <إن تستغفروا... یزدکم>؛ اگر استغفار کنید و ... خداوند نیروی شما را افزایش می دهد.

۱۸ سلطه و حاکمیت خداوند بر هستی ، از تعالیم هود (ع) به مردم خویش

یرسل السماء علیکم مدرارًا و یزدکم قوه إلی قوتکم

۲۰ هود (ع) از قوم عاد خواست تا از دعوتش (پذیرش توحید ، یکتاپرستی و ترک شرک و استغفار از گناهان) اعراض نکنند و بر گناه خویش اصرار نورزند .

و لاتتولوا مجرمین

<تولّی> (مصدر لاتتولوا) به معنای اعراض کردن و نپذیرفتن است.

۵ هود (ع) به مشرکان اعلان کرد که از معبودهایشان بیزار است و آنها را منشأ هیچ تأثیری نمی داند و شایسته پرستش نمی شمارد .

قال .. اشهدوا انی بریء مما تشرکون

بیزاری و تنفر هود(ع) از بتها و معبودهای اهل شرک، به معنای منشأ اثر ندانستن آنها و شایسته عبادت نشمردنشان است. از اینکه هود(ع) در خطاب به مردم نگفت: <اشهدکم>، ولی در گواه خواهی از خداوند گفت: <أشهد الله> معلوم می شود مراد از <واشهدوا>، مجرد اعلان است نه شاهد گرفتن مردم.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱ هود (ع) ، به مشرکان قومش اعلام کرد که تنها خداوند را مؤثر در جهان دانسته و تنها او را شایسته عبادت می داند .

انی بریء مما تشرکون. من دونه

ضمیر در <دونه> به <الله> در آیه قبل برمی گردد.

۲ هود (ع) ، همه مشرکان قوم عاد و خدایان آنان را ، به توطئه و مبارزه علیه خویش فرا خواند .

فکیدونی جمیعاً

چون در آیه قبل ، سخن از مشرکان و نیز بتهای آنان بود ، مقصود از <جمیعاً> تمامی مشرکان و همه بتهاست.

۳ هود (ع) ، به مشرکان قومش اعلام کرد که در پی توطئه ها و مکرهایشان ، به او مهلت نداده و او را از میان بردارند .

فکیدونی جمیعاً ثم لاتنظرون

<انظار> به معنای مهلت دادن است و <لاتنظرون> (مرا مهلت ندهید) کنایه از <نابودم سازید> ، می باشد.

۴ آشکار شدن عجز بت ها و تأثیر

نداشتن آنها در امور آدمیان و نیز روشن شدن ناتوانی قوم عاد در برابر خواست خداوند ، هدف هود (ع) از فراخوانی مردم ، به مبارزه و توطئه علیه خویش

فکیدونی جمیعاً ثم لاتنظرون

<کیدوا> فعل امر از مصدر <کَیِدُ> (مکر کردن) است. امر در جمله فوق به تناسب مورد امر تعجیزی است یعنی ، درخواستی است برای نشان دادن عجز و ناتوانی مخاطب از انجام کار.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۸ - هود - ۱۱ - ۵۷ - ۱،۳

۱ هود (ع) ، موظف به ابلاغ پیامهایی از ناحیه خداوند به قوم عاد

فقد أبلغتکم ما أرسلت به إلیکم

۳ هود (ع) ، پس از ابلاغ پیام های الهی و اتمام حجت بر مردم ، خویشان را مسؤول اعراض آنان نمی دانست .

فإن تولّوا فقد أبلغتکم ما أرسلت به إلیکم

روشن است که جمله <فقد أبلغتکم...> نمی تواند جواب شرط <فإن تولّوا...> باشد زیرا هود(ع) رسالت خویش را ابلاغ کرده بود چه مردم اعراض کنند و چه ایمان آورند بلکه آن جمله سبب جواب و جانشین آن می باشد یعنی، اگر اعراض کنید، من مسؤولیتی ندارم و مؤاخذه ای بر من نیست زیرا آنچه را که به خاطر آن به سوی شما فرستاده شده بودم، به شما ابلاغ کردم.

هود(ع) و مزد تبلیغ

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۸ - هود - ۱۱ - ۵۱ - ۱

۱ هود (ع) ، به مردم خویش اعلام کرد که در برابر ابلاغ رسالت کمترین مزدی از آنان نخواهد خواست .

يقوم لأسئلكم

علیه أجرًا

هود(ع) و مزد رسالت

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۸ - هود - ۱۱ - ۵۱ - ۵، ۳، ۱

۱ هود (ع) ، به مردم خویش اعلام کرد که در برابر ابلاغ رسالت کمترین مزدی از آنان نخواهد خواست .

يقوم لأسئلكم عليه أجرًا

۳ هود (ع) ، پاداش نخواستن از مردم را ، نشانه ای بر صداقت خویش در ادعای نبوت دانست .

لأسئلكم عليه أجرًا إن أجرى إلا على الذی فطرني أفلاتعقلون

در برداشت فوق ، جمله <أفلاتعقلون> در ارتباط با <لأسئلكم ..> معنا شده است. بر این اساس ، هود(ع) به مردم می گوید: اگر در این معنا اندیشه کنید که من هیچ مزدی از شما درخواست نمی کنم ، خواهید فهمید که در ادعای نبوت راستگو هستم.

۵ هود (ع) ، به قومش اعلام کرد که پاداش رسالتش ، تنها برعهده خداوند است .

قال يقوم .. إن أجرى إلا على الذی فطرني

هود(ع) و مشرکان

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۶ - اعراف - ۷ - ۷۱ - ۱۷

۱۷ هود (ع) ، قوم مشرک خویش را به نزول عذابی از جانب خداوند آگاه ساخت .

فانتظروا إني معكم من المنتظرين

متعلق <انتظروا> به دلیل آیه بعد، عذاب الهی است.

هوشیاری از دیدگاه قرآن در تفسیر راهنما

هوشیاری

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۹ - حجر - ۱۵ - ۷۵ - ۴،۵

۴- شناخت صحیح آیات الهی ، در گرو هوشیاری ، فراست و ژرف نگری است .

إِن فِي ذَلِكَ لَآيَاتٍ لِّلْمُتَوَسِّمِينَ

۵- شناخت صحیح حوادث عبرت انگیز تاریخ و پندپذیری و درس آموزی از آنها

، در گرو ژرف نگری و برخورد هوشمندانه است .

و تَبَّهْمَ عَنِ ضَيْفِ إِبْرَاهِيمَ . . . و أمطرنا عليهم حجاره من سجّيل . إن في ذلك لآيت للمت

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۹ - نحل - ۱۶ - ۱۷ - ۵

۵- متذکر بودن و هوشمندی ، عامل گرایش به توحید و ناسازگار با شرک است .

أفمن یخلق کمن لا یخلق أفلاتندکرون

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۸ - قمر - ۵۴ - ۱۷ - ۸

۸ - بهره گیری از رهنمود های قرآن ، در گرو هشیاری و به دور بودن از غفلت

و لقد یسرنا القرآن . . . فهل من مدّکر

این که خداوند اهل ذکر و هشیاران را به تأمل در قرآن فرامی خواند، روشن می شود که اهل غفلت، شایستگی درک معارف آن را ندارند.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۸ - قمر - ۵۴ - ۲۲ - ۸

۸ - بهره گیری از رهنمود های قرآن ، در گرو هشیاری و به دور بودن از غفلت

و لقد یسرنا القرآن للذّکر فهل من مدّکر

از این که خداوند متذکران و هشیاران را به تأمل در قرآن فراخوانده است، روشن می شود که اهل غفلت، شایستگی درک معارف آن را ندارند.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۸ - قمر - ۵۴ - ۳۲ - ۸

۸ - بهره گیری از معارف و رهنمود های قرآن ، در گرو بیداری و به دور بودن از غفلت

و لقد يَسْرنا القرآن .. فهل من مدّكر

این که خداوند انسان های متذکر و بیدار را به تأمل در قرآن فراخوانده است؛

معلوم می شود که غافلان، شایستگی درک معارف و حقایق آن را ندارند.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۸ - قمر - ۵۴ - ۴۰ - ۸

۸ - بهره گیری از رهنمود های قرآن ، در گرو بیداری و غافل نبودن

و لقد یسرنا القرآن .. فهل من مدکر

از این که خداوند متذکران و هشیاران را به تأمل در قرآن فراخوانده است، دانسته می شود کسانی که در دام غفلت گرفتاراند، شایستگی درک معارف آن را ندارند.

آثار هوشیاری ملکه سبأ

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۳ - نمل - ۲۷ - ۴۱ - ۳

۳ - نقش تیزهوشی ملکه سبا ، در نحوه موضع گیری و تصمیم سلیمان (ع) در قبال وی

ننظر أتهتدی أم تكون من الذین لایهتدون

اهمیت پی بردن به میزان هوش بلقیس، می تواند از آن جهت باشد که نحوه موضع گیری سلیمان(ع) را در قبال وی مشخص سازد.

اهمیت هوشیاری

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۲ - بقره - ۲ - ۲۱۷ - ۲۱

۲۱ لزوم هُشیاری مسلمانان در برابر کفار

و لا یزالون یقاتلونکم حتی یردوکم عن دینکم ان استطاعوا

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۷ - توبه - ۹ - ۸ - ۲

۲ لزوم هشیاری و بیداری مسلمانان نسبت به ترفند ها و ظاهرسازی های دشمنان اسلام

کیف و إن یظہروا علیکم لایرغبوا فیکم إلیّ و لآذمه

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۸ - یوسف - ۱۲ - ۵۳ - ۱۰

۱۰ ضرورت هوشیاری در برابر تمایلات نفسانی و لزوم فراهم آوردن زمینه های جلب

رحمت الهی برای مصون ماندن از خطرات آن

إِنَّ النَّفْسَ لَأَمَّارَةٌ بِالسُّوءِ إِلَّا مَا رَحِمَ رَبِّي

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۷ - محمد - ۴۷ - ۳۰ - ۱۱

۱۱- لزوم هشیاری جامعه اسلامی، نسبت به خطر ها و توطئه های بیمار دلان و منافقان علیه دین

و لتعرفنهم فی لحن القول

با توجه به این که خداوند، در آیات گذشته به روحیات، خصلت ها، موضع گیری ها و توطئه گری های منافقان بیمار دل پرداخته و در این آیه نیز مؤمنان را نسبت به شناخت آنان رهنمون ساخته است (و لتعرفنهم فی لحن القول)، مطلب بالا قابل برداشت است.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۹ - تغابن - ۶۴ - ۱۴ - ۶

۶ - ضرورت هشیاری در برابر دشمنان دیانت و لزوم دوری از آنان

عدوًّا لكم فاحذروهم

هر چند آیه شریفه، درباره همسران و فرزندان است که با دینداری پدر، مادر و همسرانشان به مخالفت برمی خیزند، ولی به مقتضای تعبیر <عدوًّا لكم> شامل تمامی دشمنان دیانت نیز می شود.

اهمیت هوشیاری جامعه اسلامی

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۷ - توبه - ۹ - ۱۰۱ - ۹

۹ لزوم هشیاری همیشگی جوامع اسلامی، نسبت به وجود و عملکرد منافقان مرموز

و ممن حولکم من الأعراب

اهمیت هوشیاری در برابر هوی و هوس

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۱ - طه - ۲۰ - ۹۶ - ۱۲

۱۲ - لزوم هشیاری انسان در برابر تسویلات نفس خویش

و کذلک سوّلت لی نفسی

اهمیت هوشیاری رهبری

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۷ - توبه - ۹ -

۳- ضرورت هشیاری رهبران جامعه اسلامی ، در برابر ترفند ها و فتنه انگیزی های منافقان (وارونه جلوه دادن امور و ...)

و قلبوا لک الأُمور

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۷ - فتح - ۴۸ - ۱۱ - ۳

۳- لزوم هشیاری رهبری و جامعه اسلامی ، در برابر عناصر ظاهر فریب و دوچهره

سیقول لک المخلفون من الأعراب

پیشگویی خداوند و افشای چهره متخلفان، در حقیقت بیانگر ضرورت بر این هشیاری است.

اهمیت هوشیاری مردم

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۹ - نحل - ۱۶ - ۹۰ - ۲۱

۲۱- موعظه ، از روش های تربیتی و هدایتی قرآن برای بیداری و هوشیاری مردمان است .

يعظکم لعلکم تذکرون

اهمیت هوشیاری مسلمانان

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۷ - فتح - ۴۸ - ۱۱ - ۳

۳- لزوم هشیاری رهبری و جامعه اسلامی ، در برابر عناصر ظاهر فریب و دوچهره

سیقول لک المخلفون من الأعراب

پیشگویی خداوند و افشای چهره متخلفان، در حقیقت بیانگر ضرورت بر این هشیاری است.

اهمیت هوشیاری مؤمنان

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۷ - حجرات - ۴۹ - ۶ - ۴

۴ - جامعه مؤمنان ، موظف به هشیاری و احتیاط در قبال اخبار مهم اجتماعی

يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا إِن جَاءَكُمْ فَاسِقٌ بِنِيبٍ فَتَبَيَّنُوا

خطاب <يا أيها الذين آمنوا> عام و متوجه جامعه ایمانی است و تعلیل <أن تصيبوا قوماً> می نمایاند که موضوع، بیش از آن که درباره مسائل فردی و جزئی باشد، در زمینه امور اجتماعی است.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۵- لزوم هشیاری مؤمنان نسبت به مدعیان ایمان ، برای جلوگیری از سوءاستفاده

يَا أَيُّهَا الَّذِينَ ءَامَنُوا إِذَا جَاءَ كُمُ الْمُؤْمِنَاتُ مَهْجُرَاتٍ فَاذْكُرْنَ

آیه شریفه به مؤمنان هشدار می دهد که ممکن است، زنانی با انگیزه های غیر دینی ادعای ایمان کنند. بنابراین در چنین مواردی که ادعای ایمان مجال سوء استفاده دارد، شما به صرف ادعا اکتفا نکنید بلکه ایمان آنان را بیازمایید.

دعوت به هوشیاری

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۹ - ابراهیم - ۱۴ - ۲۴ - ۱

۱- خداوند ، فراخوان مردم به مطالعه و تیزبینی در چگونگی مثالهایش برای دریافت حقایق

ألم تر كيف ضرب الله مثلاً

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۹ - حجر - ۱۵ - ۷۵ - ۶

۶- قرآن ، فراخوان مردم به هوشمندی و ژرف نگری در آیات الهی و حوادث و تحولات تاریخی

و تَبَيَّنْهُمْ عَنْ ضَيْفِ إِبْرَاهِيمَ . . . و أمطرنا عليهم حجارة من سجيل . إن في ذلك لآيات للمت

زمینه هوشیاری

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۹ - نحل - ۱۶ - ۱۷ - ۷

۷- سؤال از وجدان و برانگیختن حس حق جویی ، وسیله ای برای هوشیاری و روشی در اثبات حقایق

أفمن يخلق كمن لا يخلق أفلاتدكرون

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۹ - توجه انسان به وابستگی اش در رشد ، تربیت و نعمت ها به خداوند ، مانع کفر او و زمینه ساز فریفته نشدن به آنچه مایه بی پروایی ، در برابر گناه می گردد .

ما غرک بریک

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۹ - نحل - ۱۶ - ۴۳ - ۱۳

۱۳- علم، عامل هوشیاری انسان و آگاه شدن وی به حقایق

فستلوا أهل الذکر إن کتم لا تعلمون

<ذکر> در لغت بودن چیزی (صورت علمی) در قلب است و طبق این معنا <ذکر> ضد غفلت و نسیان خواهد بود. مراد از <أهل الذکر> به قرینه <لا-تعلمون> اهل علم است. با توجه به اینکه از علم به <ذکر> تعبیر شده است، می توان نکته یاد شده را به دست آورد.

ناهماهنگی هوشیاری با شرک

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۹ - نحل - ۱۶ - ۱۷ - ۵

۵- متذکر بودن و هوشمندی، عامل گرایش به توحید و ناسازگار با شرک است.

أفمن یخلق کمن لا یخلق أفلاتذکرون

هوشیاری بر دشمنی فرزند

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۹ - تغابن - ۶۴ - ۱۴ - ۵

۵ - مؤمنان، باید در برابر دشمنی و مخالفت همسران و فرزندان خویش، هشیار بوده و آنان را زیر نظر داشته باشند.

عدوًّا لکم فاحذروهم

فرمان برحذر بودن (فاحذروهم) ممکن است به معنای لزوم هشیاری و زیر نظر گرفتن آنان باشد که با غفلت از این امر، مبادا دچار خسارت و ضربه شوند.

هوشیاری بر دشمنی همسران

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۹ - تغابن - ۶۴ - ۱۴ - ۵

۵ - مؤمنان ، باید در برابر دشمنی و مخالفت همسران و فرزندان خویش ، هشیار بوده و آنان را زیر نظر داشته باشند .

عدوًّا لکم فاحذروهم

فرمان بر حذر بودن (فاحذروهم) ممکن است به معنای لزوم

هشیاری و زیر نظر گرفتن آنان باشد که با غفلت از این امر، مبادا دچار خسارت و ضربه شوند.

هوشیاری بر مکر زنان

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۸ - یوسف - ۱۲ - ۲۸ - ۱۲

۱۲ ضرورت هوشیاری در برابر مکر ها و حيله های زنان

إنه من كيدكنّ إن كيدكنّ عظيم

هوشیاری جامعه اسلامی

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۳ - آل عمران - ۳ - ۱۱۸ - ۱۲

۱۲ لزوم هوشیاری مستمر جامعه ایمانی ، در برابر توطئه ها و نفوذ های دشمنان دین

يا ايها الذين امنوا .. لا يألونكم خبالا ... ودّوا ما عتّم ... قد بدت البغضاء

بيان دشمنی و کينه بيگانگان، دلالت بر لزوم هوشیاری جامعه ایمانی در قبال آنان دارد.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۷ - توبه - ۹ - ۱۲۳ - ۵

۵ فرمان الهی به غفلت نوزیدن جامعه اسلامی از خطر نفوذ و کارشکنی دشمنان همجوار

قتلوا الذين يلونكم من الكفار و ليجدوا فيكم غلظه

هوشیاری خواهر موسی (ع)

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۱ - طه - ۲۰ - ۴۰ - ۹

۹ - خواهر موسی ، دختری زیرک و راز نگه دار بود .

هل أدلکم علی من یکفله

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۳ - قصص - ۲۸ - ۱۲ - ۱۰

۱۰ - خواهر موسی ، شجاع ، زیرک و کاردان بود .

بصرت به عن جُبُّب . . . قالت هل أدلکم علی أهل بیت یکفلونه لکم و هم له نصحون

هوشیاری در برابر تمایلات نفسانی

جلد - نام سوره - سوره - آیه

- فیش

۸- یوسف - ۱۲ - ۵۳ - ۱۰

۱۰ ضرورت هوشیاری در برابر تمایلات نفسانی و لزوم فراهم آوردن زمینه های جلب رحمت الهی برای مصون ماندن از خطرات آن

إن النفس لأماره بالسوء إلا ما رحم ربی

هوشیاری در برابر دشمنان

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۰ - اسراء - ۱۷ - ۴۸ - ۲

۲- مؤمنان ، باید به شگرد های تبلیغی دشمنان ، توجه لازم را داشته باشند .

انظر كيف ضربوا لك الأمثال

هوشیاری در برابر دشمنان محمد(ص)

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۰ - اسراء - ۱۷ - ۴۸ - ۱

۱- مأموریت پیامبر (ص) از جانب خداوند برای نگرشی کنجکاوانه و دقیق به اتهامات و شگرد های تبلیغی مشرکان و دشمنان خویش

انظر كيف ضربوا لك الأمثال

جمله <ضربوا لك الأمثال> در زبان عرب به معنای <شبهوك بالأشیاء> استعمال می شود، یعنی، تو را به چیزهایی تشبیه می کنند و مراد از آن به قرینه آیه قبل نسبت دادن صفات ناپسند چون: مجنون، مسحور و .. به پیامبر(ص) است.

هوشیاری در برابر مشرکان

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۰ - اسراء - ۱۷ - ۴۸ - ۱

۱- مأموریت پیامبر (ص) از جانب خداوند برای نگرشی کنجکاوانه و دقیق به اتهامات و شگرد های تبلیغی مشرکان و دشمنان خویش

انظر كيف ضربوا لك الأمثال

جمله <ضربوا لك الأمثال> در زبان عرب به معنای <شبهوك بالأشياء> استعمال می شود، یعنی، تو را به چیزهایی تشبیه می کنند و مراد از آن به قرینه آیه قبل نسبت دادن صفات ناپسند چون:

مجنون، مسحور و ... به پیامبر(ص) است.

هوشیاری در برابر منافقان

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱ - بقره - ۲ - ۱۲ - ۷

۷ - لزوم هوشیاری مؤمنان در برابر فسادگری ها و تبهکاری های منافقان

ألا إنهم هم المفسدون

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۷ - فتح - ۴۸ - ۱۱ - ۳

۳ - لزوم هشیاری رهبری و جامعه اسلامی ، در برابر عناصر ظاهر فریب و دوچهره

سيقول لك المخلفون من الأعراب

پیشگویی خداوند و افشای چهره متخلفان، در حقیقت بیانگر ضرورت بر این هشیاری است.

هوشیاری در برابر مؤمنان

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۹ - تغابن - ۶۴ - ۱۴ - ۶

۶ - ضرورت هشیاری در برابر دشمنان دیانت و لزوم دوری از آنان

عدوًّا لكم فاحذروهم

هر چند آیه شریفه، درباره همسران و فرزندان است که با دینداری پدر، مادر و همسرانشان به مخالفت برمی خیزند ولی به مقتضای تعبیر <عدوًّا لكم> شامل تمامی دشمنان دیانت نیز می شود.

هوشیاری در توطئه دشمنان

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۵- رهبران الهی باید در برابر نقشه ها و ترفند های دشمنان دین جهت ایجاد سستی در مواضع دینی آنان ، هوشیار باشند .

و إن کادوا لیفتنونک عن الذی أوحینا إلیک

هوشیاری در مقابل شیطان

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۵ - اعراف - ۷ - ۲۷ - ۱۴

۱۴ ضرورت هشیاری کامل در برابر اغواگریهای شیطان به دلیل توان وی بر نفوذ مخفیانه بر آدمیان و سیطره و حاکمیت او بر اغواشدگان

لا

یفتنکم الشیطن .. إنا جعلنا الشیطن أولیاء للذین لایؤمنون

دو جمله <إنه یراکم .. > و <إنا جعلنا ... > به منزله تعلیلی است برای تأکید خداوند به پرهیز از اغواگریهای شیطان. یعنی توصیه و تأکید ما بدان جهت است که وی راه نفوذ مخفیانه را دارد و پس از گمراه کردنتان بر شما ولایت پیدا خواهد کرد.

هوشیاری دنیوی معرضان از خدا

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۱ - طه - ۲۰ - ۱۲۵ - ۹

۹ - غافلان از یاد خدا به هنگام حضور در قیامت ، با هوشمندانه خواندن زندگانی خود در دنیا ، از بسته بودن راه درک و فهم خود شکفت زده خواهند شد . *

قال ربّ لم حشرتنی أعمی و قد کنت بصیرًا

برداشت یاد شده براساس این احتمال است که <أعمی> به معنای کور باطن باشد.

هوشیاری رهبران دینی

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۰ - اسراء - ۱۷ - ۷۳ - ۵

۵- رهبران الهی باید در برابر نقشه ها و ترفند های دشمنان دین جهت ایجاد سستی در مواضع دینی آنان ، هوشیار باشند .

و إن کادوا لیفتنونک عن الذی أوحینا إلیک

هوشیاری رهبری

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۸ - قمر - ۵۴ - ۲۷ - ۹

۹ - هشیاری ، نظارت دقیق و صبر و بردباری ، لازمه رهبری

فارتقبهم و اصطبر

هوشیاری زلیخا

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۸ - یوسف - ۱۲ - ۳۱ - ۱۸

۱۸ زلیخا، زنی زیرک، طراح و هوشیار بود.

فلما سمعت بمكرهن أرسلت إليهنّ .. وءاتت كل

وحده منهن سکینا ... فلما رأينه

هوشیاری صالح(ع)

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۸ - هود - ۱۱ - ۶۲ - ۱۵

۱۵ دعوت به توحید و بیان ضرورت یکتاپرستی از سوی حضرت صالح (ع) ، مایه تردید قوم ثمود در خردمندی و هوشیاری او

و إنا لفي شك مما تدعونا إليه مريب

<مريب> (تردیدافکن) صفت برای <شك> است و متعلق آن به قرینه جمله <قد كنت فينا مرجوًا> خردمندی و هوشیاری صالح(ع) می باشد. بنابراین جمله <إنا لفي...> یعنی، ما در درستی تعالیم تو شك داریم، آن چنان شکی که باعث شده درباره خردمندی و هوشیاری ات نیز تردید کنیم.

هوشیاری محمد(ص)

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۰ - اسراء - ۱۷ - ۴۸ - ۱

۱- مأموریت پیامبر (ص) از جانب خداوند برای نگرشی کنجکاوانه و دقیق به اتهامات و شگرد های تبلیغی مشرکان و دشمنان خویش

انظر كيف ضربوا لك الأمثال

جمله <ضربوا لك الأمثال> در زبان عرب به معنای <شبهوك بالأشياء> استعمال می شود؛ یعنی، تو را به چیزهایی تشبیه می کنند و مراد از آن به قرینه آیه قبل نسبت دادن صفات ناپسند چون: مجنون، مسحور و ... به پیامبر(ص) است.

هوشیاری ملکه سبا

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۳ - نمل - ۲۷ - ۳۴ - ۱

۱ - کیاست ملکه سبا و عدم تمایل وی به تسریع و پیشقدمی در جنگ

قالت إنّ الملوک إذا دخلوا قریه أفسدوها

جلد - نام سورہ - سورہ - آیہ - فیش

۱۳ - نمل - ۲۷ - ۴۱ - ۲

۲ - اہمیت پی

بردن به میزان هوش و فراست ملکه سبا برای سلیمان (ع)

قال نكروا لها عرشها نظر أتهدي

ظاهراً اقدام سلیمان(ع) به آزمودن بلقیس، دانستن هوش وی بوده است. بنابراین تقدیر <نظر أتهدی...> چنین است: <نظر أتهدی إلی معرفه عرشها...> بنگریم آیا می تواند به شناختن تختش پی ببرد یا از کسانی است که نمی توانند راه یابند.<

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۳ - نمل - ۲۷ - ۴۲ - ۳،۴

۳ - فراست بلقیس در بازشناسی تخت تغییر یافته خویش

قالت كأنه هو

نحوه پاسخ بلقیس، نشان دهنده فراست او است؛ زیرا نه تصریح کرد که آن اریکه، تخت او است و نه شباهت زیاد آن را با تخت خویش مخفی داشت.

۴ - درك سریع بلقیس نسبت به هدف سلیمان (ع) در احضار اعجاز گونه تخت وی

قالت كأنه هو و أوتینا العلم من قبلها

بلقیس پس از شناخت اریکه خویش، بدون تأمل گفت: آنچه را که سلیمان(ع) با این کار می خواهد به ما بفهماند، ما خود از قبل فهمیده ایم.

هوشیاری مؤمنان

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱ - بقره - ۲ - ۱۲ - ۷

۷ - لزوم هوشیاری مؤمنان در برابر فسادگری ها و تبهکاری های منافقان

ألا إنهم هم المفسدون

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۹ - حجر - ۱۵ - ۷۷ - ۳

۳- هوشیاری ، فراست و ژرف اندیشی ، از اوصاف مؤمنان راستین

إِن فِي ذَلِكَ لَآيَاتٍ لِّلْمُتَوَسِّمِينَ .. إِن فِي ذَلِكَ لَآيَةٍ لِّلْمُؤْمِنِينَ

از اینکه خداوند در آیه قبل داستان قوم لوط را آیه برای ژرف اندیشان هوشیار قرار داد و در این آیه همین

داستان را آیه برای مؤمنان دانسته است، می توان استفاده کرد که ژرف اندیشان همان مؤمنان راستینند.

هوشیاری یعقوب(ع)

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۸ - یوسف - ۱۲ - ۸۳ - ۴

۴ یعقوب (ع) برخوردار از نگرشی عمیق و بهره مند از فراستی خاص در تحلیل حوادث و به دور از زودباوری

قال بل سؤلت لکم أنفسکم أمراً

هوشیاران

هوشیاران و تاریخ قوم لوط

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۹ - حجر - ۱۵ - ۷۵ - ۱

۱- در سرگذشت قوم لوط برای هوشمندان ژرف نگر و پژوهندگان روشن بین ، نشانه های بسیاری از خدا و عظمت او وجود دارد .

و أمطرنا عليهم حجارة من سجيل. إن في ذلك لآيت للمتوسمين

<متوسم> در لغت به کسی گفته می شود که در علامتها و نشانه ها به دقت بنگرد و مقصود از آن کسی است که در جست و جوی علل و عوامل بروز حوادث و نیز عواقب و پیامدهای امور بوده و هوشمندانه در آنها نظر افکند.

هوی و هوس از دیدگاه قرآن در تفسیر راهنما

آثار هوی و هوس

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۸ - یوسف - ۱۲ - ۱۸ - ۱۰، ۹

۹ یعقوب (ع) فریب کاری های نفس و جلوه پردازی های نفسانی را ، وادار کننده فرزندانش بر توطئه علیه یوسف (ع) دانست .

بل سؤلت لکم أنفسکم أمرًا

۱۰ نفس آدمی ، بر آراستن کارهای زشت و ناروا و واداشتن او به ارتکاب آنها تواناست .

بل سؤلت لکم أنفسکم أمرًا

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۱ - طه - ۲۰ - ۹۶ -

۹ - تسویلات و وسوسه های نفس ، زمینه ساز به کارگیری دین و دانش برای ایجاد انحراف و گمراه ساختن مردم

بصرت .. فنبدتها و کذلك سوّلت لی نفسی

آنچه که سامری در اختیار داشت و موجب گمراهی او و مردم بسیاری شد، علوم و معارفی بود که وی آن را در راه گمراه کردن مردم به کار گرفت.

اهمیت هوشیاری در برابر هوی و هوس

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۱ - طه - ۲۰ - ۹۶ - ۱۲

۱۲ - لزوم هشیاری انسان در برابر تسویلات نفس خویش

و کذلك سوّلت لی نفسی

نقش هوی و هوس

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۱ - طه - ۲۰ - ۹۶ - ۱۱

۱۱ - خوب و زیانمایی کار های ناروا ، از جمله ویژگی های نفس انسان

و کذلك سوّلت لی نفسی

هوی و هوس برادران یوسف

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۸ - یوسف - ۱۲ - ۱۸ - ۹،۲۱

۹ یعقوب (ع) فریب کاری های نفس و جلوه پردازی های نفسانی را ، وادار کننده فرزندانش بر توطئه علیه یوسف (ع) دانست .

بل سوّلت لکم أنفسکم أمّرا

۲۱ > عن علی بن الحسین (ع) . . . قال [یعقوب لهم] بل سؤلت لكم أنفسکم أمراً و ما کان الله لیطعم لحم یوسف الذئب من قبل أن أری تأویل رؤیاه الصادقه ;

از امام سجاد(ع) روایت شده است: . . . یعقوب به برادران یوسف گفت: <بل سؤلت لكم أنفسکم أمراً> و چنین نیست که خدا گوشت یوسف را به خورد گرگ بدهد، قبل

از آنکه تأویل خواب راستین او را بینم >.

هیزم از دیدگاه قرآن در تفسیر راهنما

هیزم

تبدیل به هیزم

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۲۰ - اعلیٰ - ۸۷ - ۵ - ۲

۲ - پژمرده ساختن گیاهان و تبدیل آن به هیزم و خرده کاه ، جلوه های حاکمیت تدبیر خداوند بر جهان هستی است .

رَبِّكَ .. الَّذِي أَخْرَجَ الْمَرْعَى . فَجَعَلَ غَتَاءَ أَحْوَى

در این آیات، همان گونه که رویاندن گیاهان از جلوه های ربوبیت خداوند معرفی شده؛ پژمرده ساختن آنها نیز براساس تدبیر و ربوبیت او دانسته شده است. این تدبیر، ممکن است ناظر به منافع نظیر تهیه هیزم و کود، غذای زمستانی حیوانات و غیر آن باشد که از گیاهان خشک شده حاصل می شود.

هیزم جهنم

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۹ - جن - ۷۲ - ۱۵ - ۱

۱ - ظالمان و منحرفان از حق ، هیزم جهنم اند .

وَأَمَّا الْقِسْطُونَ فَكَانُوا لِجَهَنَّمَ حَطَبًا

هیزم کشی همسر ابولهب

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۲۰ - مسد - ۱۱۱ - ۴ - ۵

۵ - همسر ابولهب ، هنگام هیزم کشی به آزار پیامبر (ص) می پرداخت .

حَمَّالَةَ الْحَطَبِ

نصب <حَمَّالَه الحطب> یا به دلیل حال بودن است و یا وصفی است که از وصف بودن قطع شده و با فعل <أذَمَّ> که محذوف است منصوب شده است. در صورت اول، مربوط به آخرت و هنگام ورود همسر ابولهب به آتش جهنم خواهد بود که تجسمی از کار او در دنیا است. برداشت یاد شده در هر دو مبنا، قابل استفاده و ناظر به شأن

نزول آیه است که می گوید: <همسر ابولهب با ریختن هیزم و خار در راه پیامبر(ص)، آن حضرت را آزار می داد.>

هیزم کوره آدم سوزی اصحاب اخدود

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۲۰ - بروج - ۸۵ - ۵ - ۱

۱ - حفره اصحاب اخدود ، یکپارچه آتش برافروخته و دارای سوخت فراوان و کافی بود .

النار ذات الوقود

<النار>، بدل از <الأخدود> است. بدل قرار گرفتن آتش برای مکان آن، مبالغه است و از شدت آتش حکایت دارد؛ گویی که آن حفره چیزی جز آتش نبود. <وقود> به معنای مواد سوختنی (هیزم و غیر آن) است و به شعله نیز اطلاق می شود (مفردات راغب). توصیف آتش به <ذات الوقود>، گویای فراهم بودن سوخت کافی و سلطه آتش بر تمام آن است؛ به گونه ای که گویا آتش مالک آن می باشد.

بسمه تعالی

هَلْ يَسْتَوِي الَّذِينَ يَعْلَمُونَ وَالَّذِينَ لَا يَعْلَمُونَ

آیا کسانی که می‌دانند و کسانی که نمی‌دانند یکسانند؟

سوره زمر / ۹

مقدمه:

موسسه تحقیقات رایانه ای قائمیه اصفهان، از سال ۱۳۸۵ هـ. ش تحت اشراف حضرت آیت الله حاج سید حسن فقیه امامی (قدس سره الشریف)، با فعالیت خالصانه و شبانه روزی گروهی از نخبگان و فرهیختگان حوزه و دانشگاه، فعالیت خود را در زمینه های مذهبی، فرهنگی و علمی آغاز نموده است.

مرامنامه:

موسسه تحقیقات رایانه ای قائمیه اصفهان در راستای تسهیل و تسریع دسترسی محققین به آثار و ابزار تحقیقاتی در حوزه علوم اسلامی، و با توجه به تعدد و پراکندگی مراکز فعال در این عرصه و منابع متعدد و صعب الوصول، و با نگاهی صرفاً علمی و به دور از تعصبات و جریانات اجتماعی، سیاسی، قومی و فردی، بر مبنای اجرای طرحی در قالب «مدیریت آثار تولید شده و انتشار یافته از سوی تمامی مراکز شیعه» تلاش می نماید تا مجموعه ای غنی و سرشار از کتب و مقالات پژوهشی برای متخصصین، و مطالب و مباحثی راهگشا برای فرهیختگان و عموم طبقات مردمی به زبان های مختلف و با فرمت های گوناگون تولید و در فضای مجازی به صورت رایگان در اختیار علاقمندان قرار دهد.

اهداف:

۱. بسط فرهنگ و معارف ناب ثقلین (کتاب الله و اهل البیت علیهم السلام)
۲. تقویت انگیزه عامه مردم بخصوص جوانان نسبت به بررسی دقیق تر مسائل دینی
۳. جایگزین کردن محتوای سودمند به جای مطالب بی محتوا در تلفن های همراه، تبلت ها، رایانه ها و ...
۴. سرویس دهی به محققین طلاب و دانشجو
۵. گسترش فرهنگ عمومی مطالعه
۶. زمینه سازی جهت تشویق انتشارات و مؤلفین برای دیجیتالی نمودن آثار خود.

سیاست ها:

۱. عمل بر مبنای مجوز های قانونی
۲. ارتباط با مراکز هم سو
۳. پرهیز از موازی کاری

۴. صرفا ارائه محتوای علمی

۵. ذکر منابع نشر

بدیهی است مسئولیت تمامی آثار به عهده ی نویسنده ی آن می باشد .

فعالیت های موسسه :

۱. چاپ و نشر کتاب، جزوه و ماهنامه

۲. برگزاری مسابقات کتابخوانی

۳. تولید نمایشگاه های مجازی: سه بعدی، پانوراما در اماکن مذهبی، گردشگری و...

۴. تولید انیمیشن، بازی های رایانه ای و ...

۵. ایجاد سایت اینترنتی قائمیه به آدرس: www.ghaemiyeh.com

۶. تولید محصولات نمایشی، سخنرانی و...

۷. راه اندازی و پشتیبانی علمی سامانه پاسخ گویی به سوالات شرعی، اخلاقی و اعتقادی

۸. طراحی سیستم های حسابداری، رسانه ساز، موبایل ساز، سامانه خودکار و دستی بلوتوث، وب کیوسک، SMS و...

۹. برگزاری دوره های آموزشی ویژه عموم (مجازی)

۱۰. برگزاری دوره های تربیت مربی (مجازی)

۱۱. تولید هزاران نرم افزار تحقیقاتی قابل اجرا در انواع رایانه، تبلت، تلفن همراه و... در ۸ فرمت جهانی:

JAVA.۱

ANDROID.۲

EPUB.۳

CHM.۴

PDF.۵

HTML.۶

CHM.۷

GHB.۸

و ۴ عدد مارکت با نام بازار کتاب قائمیه نسخه :

ANDROID.۱

IOS.۲

WINDOWS PHONE.۳

WINDOWS.۴

به سه زبان فارسی ، عربی و انگلیسی و قرار دادن بر روی وب سایت موسسه به صورت رایگان .

در پایان :

از مراکز و نهادهایی همچون دفاتر مراجع معظم تقلید و همچنین سازمان ها، نهادها، انتشارات، موسسات، مؤلفین و همه

بزرگوارانی که ما را در دستیابی به این هدف یاری نموده و یا دیتا های خود را در اختیار ما قرار دادند تقدیر و تشکر می
نماییم.

آدرس دفتر مرکزی:

اصفهان - خیابان عبدالرزاق - بازارچه حاج محمد جعفر آواده ای - کوچه شهید محمد حسن توکلی - پلاک ۱۲۹/۳۴ - طبقه
اول

وب سایت: www.ghbook.ir

ایمیل: Info@ghbook.ir

تلفن دفتر مرکزی: ۰۳۱۳۴۴۹۰۱۲۵

دفتر تهران: ۰۲۱ - ۸۸۳۱۸۷۲۲

بازرگانی و فروش: ۰۹۱۳۲۰۰۰۱۰۹

امور کاربران: ۰۹۱۳۲۰۰۰۱۰۹

مرکز تحقیقاتی و ترجمانی

اصفهان

گامگاه

WWW

برای داشتن کتابخانه های تخصصی
دیگر به سایت این مرکز به نشانی

www.Ghaemiyeh.com

www.Ghaemiyeh.net

www.Ghaemiyeh.org

www.Ghaemiyeh.ir

مراجعه و برای سفارش با ما تماس بگیرید.

۰۹۱۳ ۲۰۰۰ ۱۰۹